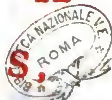
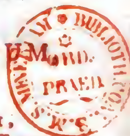

NAZIONALE
VITT. EMANUELE
BIBLIOTECA
13
4 G
16

SYNODORUM GENERALIUM AC PROVINCIALIUM DECRETA ET CANONES,

Scholiis, Notis, ac Hiſtoricâ Actorum diſſertatione illuſtrati,



PER F. CHRISTIANUM LUPUM, IPRENSEM,

ORDINIS EREMITARUM S. AUGUSTINI, Sacræ Theologiæ in Lovanienſi Academia Doctorem & Profeſſorem,

PARS QUINTA,

Continens Synodos ac Decreta ſancti Gregorii ſeptimi.

Ex libris P. M. F. pro Biblioth.



Angeli Iuliani S. M. S. M.



BRUXELLIS,
Typis FRANCISCI FOPPENS, ſub ſigno ſancti Spiritus.
M. DC. LXXIII.

ILLUSTRISSIMO, NOBILISSIMO,

AC

AMPLISSIMO DOMINO,

D. PETRO ROOSE;

EQUITI,

REGI

IN HISPANIIS

AC

BELGICIS PROVINCIIS

A CONSILIIS STATUS,

SANCTIORISQUE IN BELGIO SENATUS

PRÆSIDI,

Toparchæ de Han, Froidmont, Jemeppe, &c.



ILLUSTRISSIME DOMINE,

Gregorium septimum Pontificem, verum sui sæculi Athanasium, aut Joannem Chrysostomum, in sacris Sancto-

rum tabulis Romana Ecclesia meritò titulat Acerrimum Ecclesiasticæ Libertatis Propugnatorem ac Defensorem. *Miserandam, quam in sui Apostolatûs exordio invenit, Catholicæ Matris servitutem describit ipse Pontifex in litteris ad Sichardum Aquileiæ Patriarcham: (lib.* 1. *ep.* 42.) Non ignorare credimus Prudentiam tuam, quantis perturbationum fluctibus Ecclesia sit usquequaque concussa, & penè desolationis suæ calamitatibus naufraga & submersa. Rectores enim & Principes hujus mundi, singuli quærentes quæ sua sunt, non quæ JESU-CHRISTI, omni reverentiâ conculcatâ, quasi vilem Ancillam opprimunt, eamque confundere, dum cupiditates suas explere valeant, nullatenus pertimescunt. Sacerdotes autem, & qui Regimen Ecclesiæ accepisse videntur, legem Dei ferè penitùs postponentes, & officii sui Debitum Deo & commissis sibi ovibus subtrahentes, per Ecclesiasticas dignitates ad mundanam gloriam nitun-

nituntur, & quæ ſpeciali diſpenſatione multorum utilitatibus & ſaluti proficere debuiſſent, ea aut negligunt, aut infœliciter in pompa ſuperbiæ & ſuperfluis ſumptibus conſumunt. *Deteſtanda quorumdam Principum avaritia & ſacrilega in ſacras Electiones violentia atque Simonia inveſtiebat, ac intrudebat Antiſtites, de quibus ad Siagrium Auguſtodunenſem Epiſcopum ſcripſit magnus Gregorius*: Benedictio illi in maledictionem convertitur, qui ad hoc, ut fiat hæreticus, promovetur. *Facinoris enormitatem inſigniter depinxit in litteris ad Raynaldum Andegavenſem Epiſcopum Goffredus Abbas Vindocinenſis, atque adjunxit*: Hac non tam humanâ, quàm diabolicâ malignitate Eccleſia Catholicam fidem, libertatem, & caſtitatem amittit, ſine quibus nullâ ratione ſubſiſtit. Hæc enim tria ſemper Eccleſia habere debet: Quorum ſi vel unum defuerit, velut paralytica jacet. *Etiam in corporis caſtitate tantas tunc plagas ſufferebat, ac deflebat Latina Eccleſia, ut non tantùm Diaconi aut Presbyteri, ſed & ipſi*

Episcopi uxores palàm ducerent, & cum ipsis volutarentur. Adversùm has pestes pro Catholica fide Athanasium, pro Ecclesiastica disciplina Joannem Chrysostomum egit septimus Gregorius. Et quòd ipsas ex Latino orbe ad Infernum proscripserit, ac in hujus abysso sepeliverit, atque ita mundum fecerit quasi novum, demonstrant hæc ejus Concilia. Nec solos hinc indè Duces aut Comites, sed etiam Philippum Galliarum Regem, Henricum quartum Germaniæ Cæsarem, ac Nicephorum Botoniatem Imperatorem Constantinopolitanum compulit suis Sanctionibus obedire. Et pro his gloriosis actibus eamdem cum magno Athanasio & sancto Joanne Chrysostomo mercedem est à Domino consecutus: Centies tantùm cum persecutionibus. *Etenim ab Ultrajectensi, Wormatiensi, Moguntino, ac Brixinensi malignantium Episcoporum ac Principum Latrociniis fuit lapidatus de bono opere, damnatus contumeliosissimè, ac degradatus. Hinc Hugo Flaviniacensis Abbas ipsum in Virdunensis Ecclesiæ Chronico rectè affirmat esse Martyrem. Etenim in libro de vera*

ra Religione scribit sanctus Augustinus : (*cap.* 6.) Sæpè sinit Divina Providentia per nonnullas nimiùm turbulentas hominum carnalium seditiones expelli de congregatione Christiana etiam bonos viros. Quam contumeliam vel injuriam suam cùm patientissimè pro Ecclesiæ pace tulerint, neque ullas novitates vel schismatis vel hæresis moliti fuerint, docebunt homines, quam vero affectu, vel quantâ sinceritate charitatis sit Deo serviendum. *Ejusmodi Heroüm virtutem deprædicat* , *& concludit* : Hos coronat in occulto Pater, in occulto videns. *Eosdem laudat in quinto libro de Dei Civitate* : (*cap.* 18.) Si Furius Camillus etiam ingratam Patriam, à cujus cervicibus acerrimorum hostium Vejentium jugum depulerat, damnatusque ab Æmulis fuerat, à Gallis iterùm liberavit, quia non habebat potiorem, ubi posset vivere gloriosiùs; cur extollatur velut grande aliquid fecerit, qui fortè in Ecclesia ab inimicis carnalibus gravissimam exhonorationis passus injuriam, non se ad

ejus.

ejus hostes hæreticos transtulit, aut aliquam contra illam ipse hæresim condidit, sed eam potiùs, quantùm valuit, ab hæreticorum pernitiosissimâ pravitate defendit, cùm alia non sit, non ubi vivatur in hominum gloria, sed ubi vita acquiratur æterna? *Est incruentum Martyrium, cruento longè acerbiùs. Justè enim ad Imperatorem Constantium exclamavit, istud Martyrium patiens, sanctus Hilarius Episcopus Pictaviensis:* Utinam Omnipotens Deus illud potiùs ætati meæ & tempori præstitisset, ut hoc Confessionis meæ in te ministerium Neronianis, Decianisvè temporibus explessem. *Est & longè gloriosius Martyrium. Etenim fratri suo Gregorio Nyssæ Episcopo, ob istud suum Martyrium lamentanti, reposuit sancta Macrina:* Non desines Divinorum beneficiorum immemor esse? Ingrati animi vitium non cohibebis? Non comparabis Parentum rationibus tuas? Atqui si quantum pertinet ad hanc vitam, eâ re gloriamur, quod claro genere nati, & honestis orti Parentibus su-

ſumus, Pater quidem illis temporibus & juvenis eatenus floruit, ut inter Cives & in Judiciis ejus gloria conſiſteret. Poſt autem ejus Eruditio quidem ſe longiùs extulit, fama tamen Pontum non eſt egreſſa. Satis enim illi fuit in Patria clarum eſſe. Tu autem civitatibus, populis, nationibus celebris es: Te ad ferendum auxilium, te ad res conſtituendas Eccleſiæ vocant & mittunt. Et Dei munus non adſpicis? Nec talium bonorum cauſam agnoſcis? *Utique iniquas ab Arianis perſecutiones ac damnationes. Plurimorum grandium virorum virtutes ſola perſecutio toti orbi notificavit. Iſtius glorioſiſſimi Papæ & Martyris Gregorii, licet Dei Spiritu patenter condita, & totius mundi Reverentiâ jam pridem conſecrata, Synodalia Acta etiamnum hodie duriſſimos ſuſtinent Adverſarios: Hinc te, Vir Illuſtriſſime, expoſtulant Defenſorem. Nec ſine fundamento. Eà quippe dignitate fulges, cui non ſolius Reipublicæ, ſed etiam Eccleſiæ libertatem & caſtitatem tuendam imponunt leges & Canones.*

nes. Quem nos ſupremi Concilii Præſidem veneramur, Romana Reſpublica titulavit Prætorio Præfectum. Et ipſum Ammianus Marcellinus omnium honorum apicem, *Evagrius Epiphanienſis* ſummum Magiſtratum, *Trebellius Pollio* eminentiſsimum Præfectum, *Aurelius Caſsiodorus* Imperii Patrem, *Magnus Pontifex Leo* ſublimiſsimam Poteſtatem, *Eunapius appellat* Imperium cui purpura deeſt. *Hiſce Præfectis, ex quo ipſos non ampliùs bellicis, ſed ſolis civilibus rebus præfulgere voluit, magnus Conſtantinus omninò detulit etiam Eccleſiaſticæ libertatis & caſtitatis cuſtodiam atque tutelam. Tantam in Belgica ſeptemdecim Provinciarum Diœceſi Præfecturam immaculatis adeò manibus geſsiſti, ut de te, Vir Illuſtriſsime, fidenter dicam, quod de Parente ſuo ſcriptum reliquit ſanctus Gregorius Nazianzenus (Orat.* 19.) Juſtitiæ quod majus & illuſtrius exemplum adferri poteſt, quàm quod in magnis Reipublicæ muneribus verſatus, ne teruncio quidem ſuas facultates auxerit, id-

que

que cùm alios cerneret publicis bonis Briarei manus injicientes, & malis lucris turgentes? *Tu Briarei manus etiam compescuisti, castigasti, abscidisti. Germanè Christianum, quod sancto Ambrosio, Liguriæ ac Æmiliæ tunc Rectori, dedit Probus Italiæ Prætorio Præfectus, Mandatum tibi ipsi fixisti atque explesti:* Age, non ut Judex, sed ut Episcopus. *Undè & ad Episcopales Infulas, immò & ad Eminentissimam Romanæ Ecclesiæ Purpuram vota publica Te cum eodem Ambrosio non semel postularunt. Laudatas Ecclesiæ ac Reipublicæ dotes tantâ animi constantiâ tutatus es, ut te quam ipsas lædi malueris, & aliquid sustinere eorum, quæ ab Imperatore Adriano Præfectum Tatianum fuisse passum refert Ælius Spartianus. Imitatus es sanctum Ambrosium, de quo Paulinus Presbyter:* Ambrosius ingemiscebat vehementer, cùm videret radicem omnium malorum avaritiam, quæ neque copiâ, neque inopiâ minui potest, magis magisque crescere in hominibus, & maximè in iis, qui in pote-

ſtatibus erant conſtituti, qui omnia pretio diſtrahebant. Quæ res primò omne malum invexit Italiæ, & exindè omnia vergunt in peius. *Noveras magni Gregorii verè Papales contra Sacerdotiorum nundinationem litteras ad Brunichildim Francorum Reginam:* Quia tantum facinus non ſolùm illis, *utique per munera promotis Antiſtitibus*, periculum, verùm etiam veſtro Regno ſatis eſt noxium, Paterno affectu petimus, ut de hujus pravitatis emendatione Deum vobis placabilem faciatis. *Armaſti Belgium ſanctiſsima atque invicta optimi Imperatoris Martiani lege, de qua Michaël Glycas:* Legem Martianus tulit, quâ edixit, ne quis Magiſtratum per largitionem conſequi conaretur. *Et Imperatoris Juſtiniani, quem de ejuſdem à ſe latæ legis clandeſtina prævaricatione ridet in Arcana hiſtoria Procopius Cæſarienſis, deteſtandæ arti te fuiſſe hoſtem infenſiſſimum, plures ſuo malo ſunt experti. Venerabilem Cordubenſium Antiſtitem Hoſium, quòd in producto ultra catalogum, & plurimis pro Eccleſia & Republica laboribus*

fra-

fracto corpore plena vigeret anima, Abrahamicum Senem rectè appellavit & veneratus est sanctus Athanasius. Est rarum Dei donum. Istud ipsum tibi gratulantur hæc qualiacumque Scholia, & per ipsum à Divina Misericordia diuturnum sibi deprecantur Patrocinium.

Dabam Lovanii, in Conventu sancti Joannis Baptistæ, die 24. Octob. Anno Domini 1672.

ILLUSTRISSIMÆ AC AMPLISSIMÆ VESTRÆ DIGNITATIS

minimus famulus,

Fr. CHRISTIANUS LUPUS.

FACULTAS

Reverendissimi Patris Prioris Generalis.

Magister Frater HIERONYMUS VALVASORIUS, *Mediolanensis, totius Ordinis Eremitarum sancti Augustini Prior Generalis, Reverendo & nobis in Christo Dilecto Patri Magistro, Fratri* CHRISTIANO LUPO, *Provinciæ Belgicæ, ejusdem Ordinis & voti, salutem.*

HArum serie litterarum, nostrique muneris authoritate, facultatem tibi impartimur typis mandandi librum à te eruditis lucubrationibus compositum, cui titulus inscribitur *Scholia in Synodos Generales & Provinciales*, à nostris deputatis Revisoribus recognitum & approbatum, obtentâ tamen ab iis, ad quos spectat, permissione ac licentiâ. Datum Romæ in Conventu nostro sancti Augustini, die 26. Septembris 1670.

nostri muneris affixo sigillo,

Fr. HIERONYMUS VALVASORIUS, *Mediolanensis, Generalis indignus.*

Magister Frater FRANCISCUS MARIA FIRAGATTA, Ordinis Secretarius.

FACULTAS.

Admodùm Reverendi ac Eximii P. Magistri, Prioris Provincialis.

V*Isâ Censurâ admodùm Reverendi Patris* JOANNIS SMIDTS, *Prioris Conventûs Lovaniensis, cui istud commisimus, probante tres Tomos Eximii P. M.* CHRISTIANI LUPI, *in Universitate Lovaniensi Sacræ Theologiæ Doctoris ac Professoris, quibus est titulus,* Scholia in Concilia Generalia ac Provincialia, *hàrum tenore concedimus, ut in usum ac bonum publicum, accedente consensu eorum quorum interest, prælo subjiciantur. Datum Lovani, ad S. Joannem Baptistam, die 24. Sept. Anno* 1672.

Fr. GUILIELMUS ROVENIUS, Eremitarum sancti Augustini Prior Provincialis.

AP-

APPROBATIO

Reverendi admodùm Patris JOANNIS SMIDTS, *Sacræ Theologiæ Licentiati, & Professoris, ac Conventûs Lovaniensis Ordinis Eremitarum sancti Patris Augustini Prioris, &c.*

NOtas has & Scholia ab Eximio Patre Magistro CHRISTIANO LUPO concinnata perlegi, in quibus nihil deprehensum, quòd fidei bonisve moribus adversetur. Quin potiùs solidè prorsùs ac nervosè Sacri Canones exponuntur, fugax rerumque Magistra Antiquitas mirum in modum revocatur, atque Lectori spectanda quadantenus exhibetur: Adeò ut hac in re nihil ultra desiderari videatur. Quamobrem ut illicò lucem aspiciant, omniumque terantur manibus, censeo dignissima.

Fr. JOANNES SMIDTS.

CENSURA ET APPROBATIO

Admodùm Reverendi ac Eximii Domini, D. NICOLAI DU BOIS, Sacræ Theologiæ Professoris Regii, Cathedralis Ecclesiæ Brugensis Canonici, ac Librorum Censoris Ordinarii, &c.

VTillimam, si ullus, in Sacrorum Conciliorum, Canonumq; doctissima accurataq; interpretatione præstitit operam Eximius Pater CHRISTIANUS LUPUS *ex Ordine Divi Augustini, Sacræ Theologiæ Doctor, Professor, & in Universitate Lovaniensi Sacræ Facultatis Theologicæ Regens. Quapropter ab Amatoribus veræ Theologiæ, quæ sine prædictorum scientia multis in praxi erroribus est obnoxia, meritò legetur etiam hic Tomus. Et ut citiùs fiat, publicæ luci quamprimùm exponendum censeo. Dabam Lovanii, hâc 22. Augusti Anno 1672.*

NICOLAUS DU BOIS, Librorum Censor.

SUMMA PRIVILEGII REGII.

CAutum est Regiæ Majestatis Privilegio, ne quis intra Novennium citra *Francisci Foppens* voluntatem imprimat, aut alibi impressum in hasce Ditiones invehat Librum intitulatum, *Synodorum Generalium ac Provincialium Decreta & Canones, Scholiis, Notis, ac Historicâ Actorum dissertatione illustrati per* Fr. CHRISTIANUM LUPUM, *Iprensem, Ord. Eremit. S. Augustini, Sacræ Theologiæ in Lovan. Acad. Doct. ac Professorem, &c.* Sub pœnis in originali Diplomate contentis, dato Bruxellis, die 3. Novembris 1672.

& signato

LOYENS.

ORDO
SYNODORUM,

Quarum Canones ac Capitula hoc quinto tomo elucidantur.



SAN-

SANCTI GREGORII SEPTIMI



PRIMUM ROMANUM CONCILIUM.

GREGORIUM septimum, licet Bennonis & Hugonis Blanci Romanorum Cardinalium, & plurium aliorum calumniis denigratum, fuisse virum longè sanctissimum adfirmant, & magnis encomiis ornant Bertholdus Constantiensis Presbyter, Lambertus Monachus Schafnaburgensis, Guilielmus Monachus Malmesberiensis, Otto Frisingensis Episcopus, & alii plures gravissimi Scriptores. Hinc meritò suis Sanctorum tabulis inseruit Romana Ecclesia: *Salerni depositio beati Gregorii Papæ septimi, Ecclesiasticæ libertatis propugnatoris ac defensoris acerrimi.* Maji 25. Pro acerrima istius libertatis ac omnis Ecclesiasticæ disciplinæ reparatione est passus durissima, ac in exilio defunctus. De ejus creatione scribit in Piscariensis Cœnobii Chronico Joannes Berardi: *Alexandro Papa defuncto, Hildebrandus Archidiaconus in Papam Gregorium est ordinatus. Mense Aprili, anno Dominicæ Incarnationis millesimo septuagesimo secundo.* Hinc & præsentem Synodum vult celebratam anno ejusdem sæculi septuagesimo tertio. At verò electionis Decretum disertè asserit istam factam decimo Kalendas Maji, indictione & Luna undecima, anno millesimo septuagesimo tertio, adeoque hanc Synodum anno septuagesimo quarto. Et litteræ, quibus Sichardum Aquileiæ Patriarcham, & cunctos Mediolanensis Provinciæ Episcopos ad ipsam invitavit laudatus Pontifex, datæ sunt mense Februario, indictione duodecima, qui palàm fuit annus septuagesimus quartus. Indicta fuit in primam proximæ Quadragesimæ L. 1. Ep. Dominicam. Et tunc fuisse celebratam affirmant etiam Lambertus Schafnaburgensis, Marianus Scotus, ac Sigebertus Gemblacensis. Non so- 42. 43.

a lius,

lius, quod laudatus Lambertus videtur innuere, fuit Italiæ, sed totius Romani Patriarchatus. Hinc laudatæ ad Mediolanensis Provinciæ Episcopos litteræ appellant generalem. Eodem modo titulat in Piscariensis Monasterii Chronico Joannes Berardi. Adfuisse quinquaginta Episcopos, & Abbatum atque Clericorum multitudinem scribit in Vir-
A.1074. dunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis.

DECRETUM PRIMUM.

Acta Synodalia perierunt aut latent, ideoque ex variis hinc inde antiquis monumentis sunt exquirenda. Primum itaque Decretum habemus in litteris laudati Pontificis ad Othonem Episcopum Constantiensem: *Hæc necessaria tibi scribenda fore arbitrati sumus, nos juxta auctoritatem sanctorum Patrum in Synodo dedisse sententiam, ut hi qui per Simoniacam hæresim, hoc est, interventu pretii, ad aliquem sacrorum Ordinum gradum & officium promoti sunt, nullum in sancta Ecclesia ulterius ministrandi locum habeant. Illi quoque qui Ecclesias datione pecuniæ obtinent, omninò eas perdant, nec deinceps vendere vel emere alicui liceat.* Eadem Decreta laudat & enumerat Anonymus Gregorii Apologus, ac pergit:
Cap. 5. *Horum illud erat primum, ut Clerici aliquem sacrorum Ordinum gradum, & officium per pretium adepti, nullatenus deinceps in Ecclesia ministrent. Secundum, ut Ecclesiam pretio acquisitam nullus retineat. Nec alicui deinceps Ecclesiam vendere vel emere liceat.* Duplex fuit hujus Decreti Canon: Prior adversùm sacri Ordinis, posterior adversùs Simoniam Ecclesiasticorum beneficiorum atque Officiorum.

Porrò per Sacros Ordines nequaquam soli Majores intelliguntur, sed omninò etiam Minores. Absit ut hosce vendi aut emi Gregorius permiserit. Lucet ex insigni apud Hugonem Abbatem Flaviniacensem oratione, quâ Ecclesiasticorum Ordinum venditionem ac emptionem grassari in omni Imperio lamentatur apud Episcoporum suorum Synodum Henricus tertius Imperator, Patrem suum Conrardum Salicum ea de causa timet damnatum ad gehennas, hinc pestem cum fame & barbaro Paganorum Hungarorum gladio grassari affirmat, & concludit: *Qui-*
Fol. 187. *cumque vestrûm hac se macula pollutum agnoverit, oportet ut à sacro Ministerio arceatur. Omnes enim gradus Ecclesiastici à Maximo Pontifice usque ad Ostiarium opprimuntur per vestræ damnationis præmium, & in cunctos spirituale grassatur latrocinium.* Omnium precibus commendavit Patris sui animam, & hoc promulgavit Edictum: *Ut nullus gradus vel Ministerium Ecclesiasticum pretio acquiratur. Et si quis attentarit, omni honore mulctetur. Sicut Deus Coronam Imperii mihi gratis dedit, ita ego quod ad Reli-*

Religionem pertinet gratis impendam. Volo ut & vos similiter faciatis. Grassabatur tunc Regia Antistitum nominatio: Omni circa ipsam Simoniæ valedicit optimus Princeps, eidemque circa sacras Ordinationes longè potiori jure valedici vult ab Episcopis. Utique ab Ostiariatu, ipsaque Clericali tonsura usque ad Pontificatum. Omnis ordo hominem Deo ac Divino Ministerio consecrat, ideoque est omninò sacer. Hoc sanctissimum Principis Edictum Canonibus & pœnis posteà confirmarunt Leo nonus, Victor secundus, Stephanus decimus, secundus Nicolaus & Alexander: Et hìc omninò etiam confirmat noster Gregorius.

Per Ecclesias, quas vendi vetat aut emi, & Cathedrales, & Collegiatas, & Parochiales, & Capellas aut Oratoria intelligit: Nec solas ipsarum Præfecturas, sed & omne in illis beneficium aut ministerium. Statuit in grassantem tunc, qui Ecclesiasticum beneficium à sacro discernebat officio, & hocce solum esse sacrum, ac vendi non posse blasterabat, errorem. Hunc enim à Godefridi Lotharingiæ Ducis Capellanis acriter defensum damnarat in variis Epistolis etiam sanctus Petrus Damiani, in litteris ad Clerum ac populum Lucensem Alexander secundus, & ab iisdem laudatus Canon secundus Chalcedonensis, lucidè sanciens non solum Ecclesiasticos Ordines, sed etiam Oeconomi, Defensoris, Mansionarii, & cujusvis gradus officium non posse sine simonia vendi. Quin & dudum anteà ad Eusebium Pelusii Metropolitam, qui Martiniano Presbytero vendiderat Oeconomi officium, scripsit Isidorus Pelusiotes: *Pretio adductus res pauperum prodidisti. Hoc Judas quoque fecit, cum Dominum pecuniâ addixit.* Exstat ejusdem ad sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham gravissima Epistola, quâ crimen hoc durissimè exagitat, & expostulat puniri. Ex quo vides Chalcedonensem Canonem non fuisse novum in Ecclesia, sed avitam Christianitatis legem atque morem fuisse ab ipso dumtaxat innovata.

L. 1. Ep. 425.

L. 2. Ep. 127.

Etiam Gregorius noster hocce suo Decreto pessimum errorem non plenè exstinxit. Eundem enim per litteras ad Lucium sancti Juventii Ticinensis Præpositum damnavit, atque eradicare conatus est etiam Urbanus secundus, usus item auctoritate Canonis Chalcedonensis. Quod ipsum in Remensi Synodo fecisse Calixtum secundum affirmat, ac ejus Canonem adducit Clarius Senonensis Monachus in Chronico sui Cœnobii ad sanctum Petrum vivum. Quin & dudum posteà errorem aperta fronte adhuc defenderunt nescio qui Scholastici Doctores, quorum apud Hugonem Victorinum in Theologica de Sacramentis eruditione restat hocce argumentum: *Ego in Ecclesia victum & vestitum emi, Ecclesiam non emi. Stipem emi, Prabendam emi, Corporalia tantum emi, Spiritualia non emi, nec emere volui.* Idem argumentum exstat apud Cardinalem A. 1119.

 Rober-

Par. 6. c. 13. Robertum Pullum: *Dignitatem, quæ munere sancti Spiritûs provenit, non quæro; tantùm possessionem Ecclesiasticam adipisci laboro.* At respondet laudatus Cardinalis: *Juxta antiquam traditionem quisquis eorum, quæ separatim habere non est, alterum emit, neutrum inemptum derelinquit.* Et ipse & laudatus Hugo Ecclesiastica beneficia, licet temporalia, demonstrant esse spiritualibus inseparabiliter annexa, ideoque nec emi posse nec vendi citra Simoniam. Est omninò antiqua Ecclesiæ traditio: A sancto Petro Damiani insigniter ostensa in litteris ad dictos Ducis Godefridi Capellanos.

Quod hisce in rebus nec ad communes Reipublicæ necessitates, nec ad pias Ecclesiæ causas possit aliquid exigi, adeoque nullus omninò sit hujus exactionis purgandæ titulus aut modus, suprà ostendi ex Magno Basilio & Magno Gregorio. Addere quid velim ex Isidoro Pelusiota, ad Eusebium Pelusii Metropolitam, ab Electis & Consecratis Lib. 1. Ep. 37. exigentem ædificandæ Ecclesiæ adjutoria, hæc scribente: *Condis Ecclesiam in Pelusio, machinis quidem ac molitionibus luculentam, sed improbis studiis, & sacrarum Electionum pretiis, atque injuriis & contumeliis, & tenuium oppressionibus, & pauperum sumptibus. Quod nihil est aliud quam ædificare Sion in sanguinibus, & Hierusalem in injustitiis.* Ejusmodi Basilicam asseverat pro vindicta perpetuò clamaturam in Cœlum. Et in Ep. 113. alia Epistola: *Inutilibus saxis Ecclesiam exstruis, sceleratis nimirum, ne dicam impiis proventibus. Sacerdotii enim pretium accepisti. Sacerdotium vendens, idque Zozymo*, inepto ac profano homini, *dedisti. Usque adeò hæc per totam regionem omnium sermone celebrantur, ut ambæ eorum, qui hæc audiunt, aures circumsonent.* Quod in istiusmodi Ordinatos publici sales decantarentur, adeoque omnis populus gravissimum inde accipe- Ep. 118. ret scandalum, testatur in litteris ad dictum Zozymum ac ejus socium Maronem. Quin & ipsum Isidorum, multis & acerrimis litteris in Eusebium Episcopum ac istos ejus Ordinatos atque Electos invectum, quòd non satis fuisset invectus, arguit nescio quis Episcopus Hermogenes. Adeò fœda ac manifesta est ista Simonia.

Gregorii nostri Decretum elucidat Marianus Scotus: *Hildebrandus,* A. 1074. *qui & Gregorius Papa, decrevit ut sub sententia sancti Petri cum Simone damnaretur, non solùm emptor, sed & venditor, cujuscumque consecrationis officii Ecclesiastici, id est, Episcopatus, Presbyteratus, Diaconatus, Præpositura Ecclesiæ, vel Decimationis, sed & socios transgressionis. Dominus enim dixit:* Gratis accepistis, gratis date. *Unde & de sua Synodo Legati Papæ ad Henricum Regem, id est, duo Episcopi, noluerunt esse in Pascha cum Rege in civitate Babemberga, nec cibum vel societatem Hermanni ejus civitatis Episcopi habere, qui Episcopatum comparavit.* Quod ipsum

iisdem

iisdem ferè verbis scribunt Simeon Dunelmensis, & Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis. Quòd per Simoniacos Episcopos aut Clericos celebrata Sacramenta ac quævis Divina officia vetuerit accipi vel audiri Gregorius, addit Sigebertus Gemblacensis. Quod nescio an subsistat. Hanc enim pœnam conjugatis Clericis non nisi in sequentis anni Synodo inflixit: Et videtur ambobus simul fuisse inflicta. Quidquid sit, an valida esset istiusmodi consecratio, hìc denuò disputatum est, & non definitum. Citra omnem reparationis spem dumtaxat degradati sunt istiusmodi consecrati, & tamquam irrita damnata consecratio; verùm an quoad substantiam, an quoad solam executionem, non fuit expressum. Sanctus Petrus Damiani, licèt edito in hanc materiam insigni libro veritatem cunctis non persuasisset, ipsius tamen adversarios nutare fecit, atque ita omnia deinceps Synodalia Decreta fuerunt concepta in voces ambidextras, quæ unumquemque permitterent in suo sensu abundare. Quod enim & ipse Gregorius, & Urbanus secundus, & alii post hanc Synodum Pontifices adhuc reordinauerint, est suprà ostensum. Et in scholis quàm in Synodis major fuit hæc concertatio. Datos à Simoniacis, & quibuscumque Hæreticis atque Schismaticis Ordines esse substantialiter nullos atque irritos, varii Doctores constanter defenderunt. Doctor tandem Angelicus veritatem demonstravit, atque eradicavit errorem. Et hoc est unum ex ejus palmaribus in Ecclesiam beneficiis.

Exponitur prior pars Decreti.

Gregoriani Decreti prior pars damnat omnem Simoniam: Et quam Episcopi consecrando aut instituendo, & quam Reges nominando aut investiendo, & quam alii minores Domicelli ac patroni committerent præsentando. Grassabatur enim tunc & illa Simonia, adversùs quam in sua apud Mediolanensem Ecclesiam Legatione statuerunt Mainardus Sylvæ candidæ Episcopus, & Joannes Romanæ Ecclesiæ Presbyter, Alexandri secundi Cardinales Legati: *Ut nullus Laicus à cujusvis Ordinis Clerico, in gradu aliquo Ecclesiastico benedicendo, quidquam muneris exigat vel accipiat, ne cum Simone Mago particeps fiat.* Hic Mainardus fuit Cardinalis Humberti in Sylvæ candidæ Episcopatum proximus successor, quem ad bina sancti Petri Damiani legatione reformatam, & bis relapsam Mediolanensem Ecclesiam iteratò reformandam legavit laudatus Alexander. Et quòd ipsa iterùm relapsa fuerit, demonstrat iterata ad eandem legatio missa postmodò per nostrum Gregorium. Et in simonia, & in sacrilegis suorum Clericorum conjugiis illa fuit adeò contumax, ut Apostolicæ reformationis observatores ac

 defen-

defenſores fuerit horrendè perſecuta. Inſigniter hoc docet Martyrium ſancti Herlembaldi Ducis, ejuſque germani fratris Arialdi Diaconi, ob iſtam pietatem barbaricè trucidatorum.

A.1073. Gregorius proſecutus eſt veſtigia ſui Anteceſſoris Alexandri, de quo Conrardus Abbas Uſpergenſis: *Aimo Colonienſis Epiſcopus, & Hermannus Bambergenſis, Romam miſſi ſunt, pecuniam, quæ Regi debebatur, congregandi gratiâ, qui legatione peracta reverſi litteras Alexandri Apoſtolici detulerunt, Regem vocantes Romam ad ſatisfaciendum pro Simoniaca hæreſi, aliiſq; nonnullis emendatione dignis, quæ de ipſo Romæ fuerant audita.* Ad-

A,1073. dit Lambertus Schafnaburgenſis: *Aimo Colonienſis Archiepiſcopus, offenſus his quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in Palatio, à Rege petiit vacationem ſibi dari deinceps à rerum publicarum adminiſtratione, cauſatus in ſenium jam vergentem ætatem, & laborioſis Regni negotiis minùs minuſq; in dies ſufficientem. Quod Rex haud difficulter annuit: Quia pravis libidinibus ſuis, & juvenilibus ineptiis jam dudum animadverterat eum graviter offendi, & plerumque, quantùm ſalva Regia dignitate poterat, pro virili portione obniti. Is ergo ubi ſe in ſua recepit, Rex tamquam ſeveriſſimo pædagogo liberatus, ſtatim omnia flagitiorum genera, ruptis omnibus modeſtiæ ac temperantiæ frœnis, præcipitem ſe dedit.* Hæc inter crimina non infimum fuit ſacrilega nundinatio, qua Epiſcopatus & Abbatias exactâ paſſim pecuniâ dabat Henricus, atque ita omnem Eccleſiaſticam libertatem, caſtitatem, ac diſciplinam fœdabat, & per intruſos indignos Antiſtites evertebat. Lambertus rectè adfirmat ipſum in omnia flagitiorum genera fuiſſe præcipitem. Quod enim non ſola facinora, ſed inſuper nefanda flagitia ſuæ Simoniæ accumularit, in ſuperioribus eſt abundè monſtratum.

Eodem anno ad Rodericum Cabilonenſem Epiſcopum ſcripſit Gre-

L. 1. Ep. 35. gorius ſeptimus: *Inter cæteros hujus noſtri temporis Principes, qui Eccleſiam Dei pernicioſa cupiditate venumdando diſſipaverunt, & Matrem ſuam, cui ex Dominico Præcepto honorem & reverentiam debuerant, ancillari ſubjectione penitùs conculcarunt, Philippum Regem Francorum Gallicanas Eccleſias in tantùm oppreſſiſſe, certa relatione didicimus, ut ad ſummum hujus tam deteſtandi facinoris cumulum perveniſſe videatur. Quam rem de Regno illo tantò profectò tulimus moleſtiùs, quantò & prudentia, & religione, & viribus noſcitur fuiſſe potentius, & erga Romanam Eccleſiam multò devotius.* De Philippi Patre Henrico, & Helinando Laudunenſi Epiſcopo ſcribit in libris de ſua vita venerabilis Guibertus, ſanctæ Mariæ

L.3.c.2. apud Novigentum Abbas: *Helinandus cum Henrico, quia multùm erat cupidus, & Epiſcopatuum venditionibus adſuetus, largiſſimis lenocinationibus & xeniis egit, ut ſi quiſpiam Epiſcoporum Franciæ decederet, Ponti-*

ficalibus

ficalibus infulis ipse succederet. Addit filium & successorem Philippum fuisse *hominem in Dei rebus venalissimum.* Nam & ab hoc iste Helinandus emit Archiëpiscopatum Remensem.

Porrò certa ista relatio advenerat à Matisconensi Clero ac populo, cujus Electum Landericum, Augustodunensis Ecclesiæ Archi-Diaconum, Philippus Rex nonnisi datis nummis volebat confirmare, atque ita Matisconensem Ecclesiam diuturna viduitate desolabatur, fatigabat, ac ferè redigebat in nihilum. Palàm testatur hoc Pontifex in litteris ad Humbertum Lugdunensem Metropolitam: *Clamor Matisconensium Clericorum pervenit ad nos, Ecclesiam suam jam multo tempore viduatam, detrimentum non modicum sustinere. Dicunt enim Regem Francorum electionem sine suo consensu factam velle impedire.* Quod nempè nonnisi accepto auro ipsam vellet Regio adsensu firmare. Hanc Regiam Simoniam multis elogiis onerat Gregorius. Etenim vocat perversam cupiditatem, Matris Ecclesiæ ancillarem subjectionem, & conculcationem, Ecclesiarum oppressionem, detestandum facinus, Ecclesiarum destructionem, audaces sanctæ religionis excessus, Ecclesiæ ruinam, turpe Simoniacæ hæresis mercimonium. Hinc Regem seriò monet, minatur castigare severiùs, & vindictam non differt, nisi ob avita & summa Francorum Regum merita in Romanam Ecclesiam. Etiam moneri jussit per Rodericum Cabilonensem Episcopum, quem vetus istius Ecclesiæ Chronicon appellat Roclenum, adfirmatque fuisse *litteris apprimè eruditum, & Divinorum voluminum lectione studiosissimum*, atque ita summæ per omnem Galliam auctoritatis. Et hinc Rex obedivit. Pergit enim Pontifex: *Sed quoniam anteactis diebus Rex per familiarem suum Cubicularium Albericum ad nostri censuram judicii & vitam corrigere & Ecclesias ordinare firmiter nobis respondit, rigorem Canonicum interim exercere distulimus.* Quod ipsum scribit in litteris ad Metropolitam Humbertum. At verba sibi dari non patiebatur Gregorius, ideoque adjunxit: *Hujus promissionis fidem in Matisconensi Ecclesia, Pastoris regimine diu desolata, & ad nihilum penè redacta, in primis volumus experiri, ut scilicet Augustodunensem Archidiaconum, unanimi Cleri & populi, ipsius etiam, ut audimus, Regis adsensu electum, Episcopatûs dono, gratis, ut decet, concesso, Ecclesiæ præfici patiatur. Quod si facere noluerit, indubitanter noverit nos hanc Ecclesiæ ruinam nequaquam diutiùs toleraturos, & ex auctoritate Beatorum Apostolorum Petri & Pauli duram inobedientiæ contumaciam Canonicâ auctoritate coërcituros. Nam aut Rex ipse, repudiato turpi Simoniacæ hæresis mercimonio, idoneas ad sacrum regimen personas promoveri permittet, aut Franci pro certo, nisi fidem Christianam abjicere maluerint, generalis anathematis mucrone percussi, illi ulteriùs obtemperare recusabunt.*

L. 1. Epist. 36.

Mi-

Minatur excommunicare Regem, & Regnum interdicto supponere. Regem monuit, & jussit ut Landricum Electum Regio adsensu statim firmaret, addiditque in litteris ad Metropolitam Humbertum: *Si Rex in duritia sua permanens, neque necessitati hujus Ecclesiæ compati, neque exhortationi nostræ parere voluerit, præcipimus Apostolicâ auctoritate, ut Fraternitas tua neque pro odio, neque pro alicujus gratia dimittat, quin Electum Landricum ordinare studeat.* Episcopalium & Abbatialium Electionum confirmationem Christiani Reges passim titularunt Episcopatus aut Abbatiæ donationem, censueruntque pertinere ad supremam suæ coronæ dignitatem: Et istius contemptores Metropolitas sunt frequenter persecuti uti reos læsæ Majestatis. Hoc jus Gregorius adfirmat non curandum, dum Rex adsensum suum denegat ob denegationem exacti auri. Et simili Simoniâ plures tunc Latini Principes laborabant. Et quòd Philippus Rex lepram non deposuerit, lucet ex laudato Guiberto, Hugonis Diensis Episcopi ad nostrum Gregorium è Pictaviensi Synodo litteris exstantibus apud Hugonem Flaviniacensem, ac variis Epistolis sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Suo interim officio fuit functus Gregorius, & omnes has Regias exactiones meritò damnavit de Simonia.

Et reverà est facinus adeò fœdum, ut ipsi etiam Turcæ ipsum in nobis rideant, & detestentur. Etenim de ipsorum Imperatore, qui Constantinopolitanam urbem subjugavit, Mahomete secundo scribit
L. 3. c. 19. Georgius Phranzes: *Mahometes dedit litteras Patriarchæ*, Gennadio secundo, *cum subscriptione auctoritatis Regiæ, quibus illi à vexationibus cavit, rebellari vetuit, & quidquam tributi nomine ab eo exigi, vim à quopiam adversario & inimico adferri interdixit, ac ut vectigalibus & publicis contributionibus ipse, omnesq; successores, & subjecti Episcopi in perpetuum vacarent, mandavit.* Nempè juxta consuetum ab antiquo morem sub Christianis Imperatoribus, quos ille studebat in omnibus æmulari. Nam Græcorum, licèt Schismatici, Imperatores nominarunt quidem atque investierunt Patriarchas, Episcopos, atque Abbates, ipsorum tamen vix ullus posterioribus sæculis legitur istas dignitates vendidisse, aut gravasse exactionibus. Ita fuit à temporibus Constantini quarti, qui pensionem, in novi Patriarchæ creatione solitam præstari, remisit Romanæ Ecclesiæ. Ipsam à Barbaris Herulorum & Gothorum Regibus invectam Imperator Justinianus usque tunc continuavit. Quin immò videtur hic gravasse solam Romanam Ecclesiam. Etenim de ipso, ac Paulo Alexandriæ Patriarcha, per Pelagium Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum ac Vigilii Pontificis Legatum degradato, scribit in ar-
C. 27. cana historia Procopius Cæsareensis: *Paulus haud diu fuit cum Byzantium*

tium appulit, rogaturus Imperatorem, & pondo septies centum auri oblaturus ut in Sacerdotium restitueretur, à quo se per injuriam dejectum contendebat. Pecuniam Justinianus accepit, Paulumq; comiter & perhonorificè habuit, eumq; propediem Alexandrinis, licèt alteri Sacerdotium id esset, restituendum adfirmabat, quasi non à se de viris illius contubernalibus & auxiliariis pecuniâ & capite acquisitum. Ea verò cum Cæsarem cura, studiumq; vehementer intentum haberet, nemini jam dubium erat, quin Sacerdotium Paulus esset consecuturus. Verùm enim verò Principi id imperanti haudquaquam Vigilius, qui per id tempus Byzantii versabatur, concedendum censuit, neque de sententia, à se nimirùm per Pelagium lata, decedendum. Sic omnibus in negotiis uni pecuniæ corradendæ Justinianus intentus erat. Quasvis Justiniani sordes colligit & spectatui exponit Procopius,& tamen nullam commemorat commissam,nisi dumtaxat in istum Paulum. Et quidem non ad promovendum, sed dumtaxat ad reparandum. Nec per Justinianum exacta fuit ista pecunia, sed dumtaxat admissa. Quare à nullo promovendo Episcopo, sed à solo Romano Pontifice videtur exegisse. Et hinc de ejus successore ac nepote Justino, quòd Episcopatus venderet seu exactionibus fœdaret, uti singularem lepram refert Evagrius Epiphaniensis.

Itaque de Gennadio secundo, Isidoro secundo, Josepho tertio, & Marco, quatuor primis post captam urbem Constantinopolitanis Patriarchis scribit apud Emmanuelem Malaxum Patriarchalis historia: *Horum quatuor Patriarcharum quisque ita creatus fuit, ut omninò nullum Sultano donum adferret, sed liberè facti sunt, sicut olim sub Imperatoribus Romanis, quo tempore Imperator munera Patriarchis dabat.* Adeò non accipiebat. Longè minùs exigebat. Verùm Marcus, nescio ex quibus causis, incurrit sui Cleri odium, hâc occasione usi Trapezuntini sunt conati ipsum extrudere, intrudereque suæ gentis Monachum Simeonem, educatum Constantinopoli in magna Ecclesia, & quibusdam ornatum virtutibus. Habebant non tantùm amicos, sed etiam consanguineos potentes in aula ac ejus januis, ideoque quasi indè instructi, mendaciter accusarunt Marcum, *Improbi in Ecclesiam gravaminis auctorem & introductorem exstitisse, de aureis mille, Pescesii seu Patriarchalis exordii nomine, Sultanico Fisco inferendis. Ideò eum non tantùm dignitate summi honoris exuendum esse, verùm etiam, sicut veteres hæreticos Patriarchas, anathemate feriendum, & exilio mulctandum, eò quòd ad id usque tempus nemo Patriarcha ullum donum dedisset, aut pensionem in Sultani aulam intulisset.* Adeò tunc apud omnes Græcos fœtebat commissa apud Regem Simonia. Marcus erat innocens, & solennissimo ad sacrosancta Evangelia juramento se expurgavit, pergitque historia: *Verùm ejus inimicis calumniatoribus illis, & factioni eorum res non persuasa*

sed ab eo malum initium in Ecclesiam introductum, & Pescesium datum esse pervicerunt. Idcò educamus, inquiunt, eum de Patriarchico solio, quia deturbatu & eliminatu dignus.

Historia prosequitur: *Ita convenerunt Trapezuntii Proceres, & nonnulli alii ampli civitatis homines. Et aureos mille corrigatos Sultano miserunt cum his verbis: Quia Patriarcha Majestati tuæ unum Ducatorum mille promisit, ecce damus id & nos, ut Patriarcham faciamus nostrum Monachum, quia cunctus populus, & unà Clericorum chorus non ferunt Patriarcham Marcum. Rex, ut eam orationem audivit, risit equidem, & diu hæsit cogitabundus, reputans cum animo suo, quanta vis esset invidiæ, quanta stultitia Romanorum, & quàm parum in via Dei ambularent. Tunc respondens dixit: Ita certè est, pollicitus fuit hos mille Ducatos Patriarcha. Hoc Sultanus eo consilio respondit, ut legem novam sanciens, initium induceret: Quicumque fieret Patriarcha, principium feliciùs à munere Majestati ipsius dando duceret. At miserandus Patriarcha Marcus tale nihil dixerat, nec promiserat. Sola, pia scilicet, calumnia hoc, educendi ipsius è solio causâ, commenta fuerat.* Christianos Canones à Gennadio Patriarcha edoctus fuerat Mahometes, noratque Marcum esse innoxium: Hinc Cleri & invidiam & Simoniam detestatus est, admiratusque ipsum in via Dei adeò parum ambulare. Adjungit historia de inscio istius calumniæ populo: *De plebe multi Marcum jam degradatum lapidibus incesserunt, tum in viis, tum in quovis foro, cumulisq; saxorum in titulum congestis, anathemate detestabilem fecerunt, tamquam pessimi in Ecclesiam introducti moris auctorem, cùm tamen totius istius rei esset ignarus.* Quæ omnia compendio refert & confirmat etiam Politica Turco Græciæ historia. Et hæc quidem est prima Pescesii, seu Regiæ pro Patriarchali confirmatione exactionis origo: Inductæ per ambitiosos Clericos ac Monachos, ac per ipsos etiam Turcos derisæ ac damnatæ.

Exponitur decursus Pescesii & Charatzii.

PEscesium in Turcica lingua est idem, quod initium. Est donum, quod novus Patriarcha Sultano dat pro exordio Patriarchatus. Inductum est à quinto post captam urbem Patriarcha Simeone, Monacho Trapezuntino; à Turcorum Imperatore Mahomete secundo derisum ac damnatum in Christianis; ex barbara avaritia admissum, & firmatum in perpetuam legem. Grandem Divinæ justitiæ regulam habemus in Evangelio: *Quâ mensurâ mensi fueritis, remetietur vobis.* Hinc calumniosus etiam Simeon cecidit in sui Cleri ac populi odium, atque ejus occasione Regina Maria, Christiana,

na, Amuratis ſecundi vidua, & ſecundi Mahometis noverca, pro Dionyſio Philippopolitano Metropolita, ſuo Confeſſario, fecit quod habent eædem & Politica & Patriarchalis hiſtoriæ: *Regina Maria, quòd animo conceperat de Dionyſio faciendo, id etiam in opus perduxit. Duo namq; Ducatorum millia in argenteam lancem conjecit, cum his ad Sultanum acceſſit, ipſum adoravit, aurum manibus portans. Quod ut ille vidit, interrogavit eam: Quid ſibi, mea mater, iſtud auri cum argentea lance vult? Reſpondit hæc: Habeo quemdam Monachum, mihi proprium, quem quæſo mihi per Majeſtatem veſtram liceat facere Patriarcham. Accepit Sultanus aurum, magnas gratias novercæ ſuæ egit, quæ tantam ipſi acceſſionem fecerat. Tunc ei dixit: Fac mea mater, iſtud quod vis. Cumq; mandatum Sultanus miſiſſet, abductus eſt è throno Simeon, Patriarchico honore & dignitate ſpoliatus.* Ita intruſus fuit Dionyſius, & Patriarchale Peſceſium crevit ad duo millia Ducatorum.

Verùm etiam Dionyſius Clero ac populo non placuit, calumniis fractus abjecit Patriarchatum, rediit in ipſum Simeon, pergitque Patriarchalis Hiſtoria: *Hac Patriarchæ reſtitutione facta, abierunt ad Portam ſeu Palatium Sultani, ut darent mille Ducatos Peſceſii nomine, ſeu doni, quod ipſius hujus Simeonis culpâ fuerat introductum in Eccleſiam. At illos planè Quæſtor accipere noluit, ſed adferentes faceſſere juſſit, ſe in rationibus Regii Fiſci ſcriptum reperire duo millia Peſceſium, quæ hujus Anteceſſor Dionyſius dederat. Cui cum reſiſtere non poſſent, Patriarcha & Antiſtites, & Clerici ſanè petitam duorum millium Summam dederunt, & ita Quæſtorem placaverunt.* Addit Politica Hiſtoria: *Regius Quæſtor uno mille contentus eſſe noluit, eò quod in rationibus ſuis duo millia inveniret adſcripta Dionyſio. Hæc enim Turcis conſuetudo eſt, ut minus quam ſcriptum exſtet, non exigant, ſed potiùs plus.*

Notanda ſunt verba: *Abierunt ad Portam, ſeu Palatium.* Exponit Laonicus Calchocondylas, ſcribens Solimannum, Amurathis primi filium, fuiſſe à fratre & Sultano Bajazete vocatum ad Januas, & adjungens: *Sic aulam Turci vocant.* Hinc ſcribit etiam de Solimanno Or- L. 2.
chanis filio, fratre primi Amurathis: *Solimannus peregrinos, & reliquos januarum milites adſumens, in Europam trajecit.* Et de Imperatore Ma- L. 1.
nuele Paleologo: *Filium ſuum in januis Regis*, utique primi Amurathis, *ſtipendia facere juſſit.* Et de defuncti Amurathis Proceribus: *Regii Satrapæ, qui januis præerant.* Et iterum de dicto Græcorum Imperatore Manuele: *His conditionibus Manuel Byzantii Regnum à Bajazete ac- L. 2.
cepit, videlicet ut in januas profectus Tributum, quod imperaſſet, ſolveret, militeſq; ſemper, quot juſſiſſet, vere appetente adduceret. Andronicus, & filius ejus Joannes, morantes in januis, victum apud Regem habuère.* Hæc



2 phra-

phrasis apud Turcicarum rerum Scriptores est frequentissima. Proindè janua seu porta est Sultani Aula seu Comitatus, & militare in januis, seu esse Janitzerum, est esse militem Palatinum seu Prætorianum, cujus militiæ originem exponit idem Laonicus, affirmans Turcicam Monarchiam fuisse inchoatam à Septemviro Ottomanno, atque adjungens: *Ottomannus, quæ ad Regni salutem attinent, optimè disposuit. Et ut Regnum sibi faceret quàm maximè firmum & opportunum, Satellites adlegit, quos Regis januas sive Portas appellavit.* Quod nempè Regium latus semper stiparent, & non nisi per ipsos posset accedi ad Regem. Addit &
L. 1. aliam tituli causam: *Defuncto Amurathe, Regni Satrapæ, qui januis præerant, Bajazetem, Amurathis filium juniorem, in Imperio magno consensu collocant.* Istius militiæ Præfecti Regem eligunt atque inthronizant, atque ita ipsi sunt janua & porta, non tantùm ad Regem, sed etiam ad Regnum. Omnem istorum militum educationem, officia, dignitates largè exponit in quinto sui operis libro idem Calchocondylas. Et de
L. 1. c. 32. Amurathe secundo scribit Georgius Phranzes: *Hic primus Janitzeris prærogativas impertiit, & quod usque hodie præstant, munus illis imposuit. Nam ante id tempus ejus Legionis alia consuetudo, aliud officium, & genus vestis erat. Jussit item uxores non ducere, ne illarum ac liberorum cura distraherentur, sed in militia soluto semper animo versarentur. Voluitque eosdem filios suos appellari.*

Simeoni Patriarchæ invidit Raphaël Hiero-Monachus, homo in Servia natus, imperitus, variè vitiosus, apud Bassas notus & gratus, pergitque de illo Patriarchalis historia: *Raphaël, cùm apud Bassas liberè agere posset, adit eos supplex, colloquitur, paciscitur, pollicetur se quotannis illaturum in Ærarium Regii Palatii Charatzium, hoc est Tributum, duo millia Aureorum. De Pescesio jam convenerat, quòd daretur, quando novus fieret Patriarcha.* Exponit Politica historia: *Exstitit eâ tempestate Hiero-Monachus quidam, nomine Raphaël, è Servia genus ducens, homo insigniter ebriosus. Hic cùm quosdam è Proceribus haberet fautores, pollicitus est se quotannis persoluturum Tributi nomine bis mille Aureos, daturum item Pescesium, hoc est, munus quod à Patriarcha novo creato datur, quingentorum Aureorum. Hâc suâ malitiâ & ambitione ad alterius honorem grassatus, supremum Ecclesiæ solium conscendit, Simeone indè dejecto.* Hic ergo Raphaël est primus annui Charatzii auctor, & immutator Pescesii. Hoc enim à bis mille Aureis contraxit ad quingentos. Et ita fuit usque ad Dionysium secundum, ex Nicomediensi Metropolitâ Patriarcham, de quo Patriarchalis historia: *Pescesium initio fuerant Aurei quingenti, tunc verò ad tria Aureorum millia perduxerunt.* Utique Bassæ. Etenim Dionysii promotio fuit exceptionibus obnoxia, impugnata ab ipsis Bassis, atque
ita

ita ad omnia componenda Pescesium fuit auctum ad tria millia Aureorum.

Ita fuit usque ad proximum successorem Josephum quartum, ex Adrianopolitano Metropolita Patriarcham, de quo eadem historia: *Erat tunc temporis Pescesium trium millium Aureorum, vitio eorum, qui ad tantam id auctionem perduxerant. Eam certè summam superior Patriarcha Dionysius dederat. At hic Josephus sedem adeptus, magnâ arte, multis machinationibus, plurium donorum distributione, tantùm effecit, ut uno mille deserto Pescesium posthàc bis mille Aureorum remaneret. His secum acceptis, ad Concilium perrexit, manumq; Sultani osculatus, Insigne Potestatis accepit.* Utique Patriarchale pedum, à Sultano investitus. Hinc & de Hieremia secundo, qui ex Larissæ apud Thessalos Metropolita est evectus in Patriarcham, scribit eadem historia: *Accepit Pescesium, duo millia Aureorum, profectusq; ad Quæstorem, ea in Ærarium Regis intulit.* Hic Rex fuit Selymus secundus, ipsique post paucos annos defuncto successit Amurathes tertius. Hujus inthronizationem, ac ipsi delata à Provinciis ac Proceribus munera exponit idem liber, & adjungit de eodem Patriarcha Hieremia: *Patriarcha quoque accipiens ordinarium Pescesium, sive Honorarium, duo millia Aureorum, abiit ad Regem, ei se subjiciens, & more Patriarchico manum ejus osculans. Qui Rex potestatem Ecclesiasticam, quam Patriarcha à Patre Sultano Selymo acceperat, eidem confirmavit, atque etiam novum diploma dari jussit, ut secundùm Religionis suæ Præscriptum, imperium & jurisdictionem haberet in Metropolitas, Archiepiscopos, Sacerdotes, & omnes Græcos homines, Ecclesias, & Monasteria.* Eum denuò investivit, ac in Patriarchatu confirmavit. Videtur, quòd à novo Sultano debuerit peti ac impetrari nova investitura, ideoque & solvi novum Pescesium.

Porrò Charatzium in suo duorum millium statu permansit usque ad Joachimum, ex Dramæ Metropolita Patriarcham, à capta urbe quartum decimum, cui invidit nescio quis improbus Selybriæ Metropolita, scribitque de ambobus eadem historia: *Surgens hic* Metropolita *in Senatum Sultani accessit, & annuo Charatzio aliud Ducatorum mille adjecit, ita ut jam fieret trium millium. Quo Bassæ audito, ipsum mirâ comitate exceperunt. Tunc statim accersiverunt Patriarcham Joachimum, dicentes: Si acquiescas additioni mille Aureorum, quam Selybriensis fecit Patriarchatus consequendi causâ, resideto sanè in throno tuo; sin abnuis, exibis, & illi locum tuum cedes. Quia hac est Sultani sententia & imperium. Noluit acquiescere Patriarcha aggravatione hâc Tributi, sed de Throno cedendum sibi duxit, prout hujusmodi veniret peccatum.* At ipsum cedere noluit populus, & eo invito solvit Charatzii augmentum. Et ita istud mansit.

 Regna-

Regnabat tunc Bayazetes secundus. Hic Joachimum, quòd nimis splendidam Basilicam in quodam pago ædificari permisisset, dejecit. Successit Pachomius, Zichnarum Metropolita, pergitque historia: *Postquam hic unum annum sedit, tum quidam Politici, prioris Patriarcha Joachimi amici, inter se consilium ineunt, se tamquam de suo daturos Sultano quingentos Aureos, ut ipsis in Patriarchatum restituat Joachimum. Tributum antea erat trium millium Ducatorum. Hoc ipsi quingentis Ducatis auxerunt, ut summa fieret ter mille & quingentorum. Et hoc eorum præposterum erga Joachimum studium, quo hanc accessionem Sultano polliciti sunt, susceptum est ipso Joachimo sciente & volente. Quippè dabat ipse id auri clanculum, sed nihil se scire præferebat.* Ita ejecto Pachomio recepit Patriarchatum. Duravit hoc usque ad Hieremiam primum, è Sophiæ Metropolita Patriarcham, de cujus in terram sanctam profectione, ac indè natis inter Episcopos & Clericos dissidiis pergit historia: *Adversùs Patriarcham conspirarunt* Episcoporum & Clericorum aliqui, *ejus ejiciendi causâ constarunt Synodum, & accessionem ad Tributum fecerunt Aureos quingentos, ita ut tota Summa fieret quatuor millium.* Et hâc viâ intrusus fuit Joannicius, Metropolita Zozopolitanus. Redux Hieremias damnavit augmentum, & Patriarchatu exire maluit, quàm in facinus consentire. Attamen pro renitente solvit populus, atque ita illum reddidit suo throno.

Idem Hieremias posteà litem habuit cum Prochoro Bulgariæ Archiëpiscopo de Berrhæensi ad Thessalonicensem Metropolitam spectante suffraganea Ecclesia. Uterque spectare dixit ad suam Diœcesim seu Archiëpiscopatum. Hieremiæ favebat antiqua Ecclesiasticæ Hierarchiæ regula, quæ & Metropolim & omnes suffraganeas Cathedras mandat esse ejusdem Diœcesis. Prochorum verò juvabant plura aureæ Bullæ Diplomata, quibus Christiani olim Imperatores Berrhæam, quòd Bulgarorum Regibus victa pareret, transcripserant etiam in Ecclesiasticam potestatem Episcopi Acridensis. Et hinc pergit Patriarchalis historia: *Prochorus*, quo causam obtineret, *centum Aureos Tributo adjecit. Quod cùm videret Patriarcha, in solicitudinem incidit, quidnam faceret, ne ille loca illius Episcopatûs ad se traheret.* Evicit causam apud Bassas, *eâ tamen conditione, ut additioni centum Ducatorum, quam Prochorus fecisset, acquiesceret. Quod cum retractare non posset, fecit. Ita repulsus abiit Prochorus.*

Omnem posteà modum excessit Cyrillus Lucaris, qui grandes pecunias ad emendum Patriarchatum accepit ab Hollandis mercatoribus, stipulatus Calvinismum inducere in Orientalem Ecclesiam: Quod & postmodò fecit. Verùm Calvinianas ac Lutheranas sordes pessimè oderunt

runt etiam schismatici Græci, ideoque ad illum extrudendum obtulerunt Principi vicena Aureorum millia. Ita ille in Rhodum relegatus est, & Patriarchali throno impositus Anthymus, Adrianopolitanus Episcopus, Romanus & Orthodoxus. Et hic, quod Hollandica pecunia armatus Cyrillus, respiraret ad Cathedram, per quadraginta Dalerorum millia conatus est se firmare. At non firmavit. Etenim Cyrillus obtulit sexaginta millia, atque ita rediit in Sedem. Infœlicissimè periit, strangulatus à Turcis, successitque Cyrillus Berrhæensis Episcopus, etiam vir Romanus insigniter ac Orthodoxus. Etenim à Lucari intrusum Calvinismum damnavit synodaliter, & Turcicas exactiones plurimùm accidit. Ast & ipsi à Lucaris discipulo Parthenio, oblatisque per hunc nummis fuit extrusus, deportatus Tunetum, & ibidem barbarè strangulatus. Et quoniam strangulari, quam Romanam fidem & communionem excutere maluit, ipsum sacris sanctorum Martyrum tabulis inscribere jampridem deliberat Romana Ecclesia. Huic Parthenio successit alter Parthenius, qui & ipse omnem Lucaris Calvinismum strenuè damnavit. Ejus Synodum, quadragesimo secundo currentis sæculi anno celebratam, vulgavit Sebastianus Cramoisy. Anno trigesimo nono factam Cyrilli Berrhæensis Synodum habes apud Leonem Allatium Lib. 3. c.
in opere de concordia Ecclesiæ Orientalis & Occidentalis. Addit hic 11.
quatuor primos à capta urbe Patriarchas fuisse Canonicè electos, Turcicam nominationem ac Simoniam esse inductam à Simeone Trapezuntino, & prosequitur: *Turca suo arbitratu, ampliori pecuniæ Patriarchatum concedit, adimit, restituit, neque finis ullus calumniarum, dissidiorum, & contentionum est, & hâc ætate multò plures Patriarchæ, quam unquam alias, inaugurantur, quorum machinas recensere esset historiam scribere.* Cap. 8.
Ita Græci & Pescesium & Charatzium in dies augendo, seipsos præcipitant in majores calamitates.

De aucto per Hieremiam primum ad centum Ducatus Charatzio scribit Patriarchalis Historia: *Summa hæc quotannis, die sancti Georgii, in Imperatoria Porta*, seu aula, *repræsentari solet.* Apud Martini Crusii Turco-Græciam exstat Hieremiæ Patriarchæ ad Methymnensis Ecclesiæ Clerum Epistola, quæ ejusdem civitatis Metropolitam ab officio ac beneficio suspendit, quousque Patriarchali Procuratori & Exarcho Fol.160.
Joanni Ralio solvat tria Tributa, & insuper centum Ducatos, *sicuti & Imperatorium Mandatum de his disertè loquitur.* Tria Tributa sunt tres annuæ portiones, quas ad Patriarchale Charatzium ista Ecclesia debebat conferre. Exstat ibidem Epistola, quâ ad Theodosium Zygomalam, magnæ Constantinopolitanæ Ecclesiæ Proto-Notarium Monembasiæ Metropolita Josephus rescribit de nescio quo Episcopo Macario, Lib. 4.
qui Ep. 35.

qui Patriarchæ debebat ducentos viginti Ducatos de suo Tributo. Et adjungit: *Deum testor, quantas expensas & onera sustinuerimus in dies singulos, præsertim cum detestabili Sacerdote Nicolao, quem huc misistis, ut eum faceremus Episcopum civitatis Pili, qui nos jam in expensas propè centum Ducatorum adduxit.* Ad eumdem Theodosium ibidem scribit Nauplii &
Ep. 34. Argorum Metropolita Dionysius: *Accipio de primo matrimonio duodecim Aspra, de secundo viginti quatuor, de tertio sexaginta, quorum dimidium occultè retinent* Parochiales Presbyteri, *& multa mendacia prætexunt. Ergo si omne jus tuum integrum nec diminutum obtinere cupis, mitte Regium Mandatum, quo nominatim præscriptum sit tantum de conjugiis exigendum esse, quantum Tributi penditur Patriarchæ, per Exarchum exigenti.* Asprum est Turcicæ monetæ genus. Quadraginta Aspra esse unum apud Germanos Talerum testatur Martinus Crusius. Itaque ad Patriarchalis Pescesii & Charatzii persolutionem concurrere debent omnes subjecti Episcopi, Clerici, populi. Hunc in finem Episcopi & Clerici in Sacramentorum, præsertim matrimonii, administratione exigunt à populis. Et quia secundas ac tertias nuptias Græca Ecclesia nunquam admisit sine pœnitentia, plus in ipsis exigitur, quam in primis. Et hæc exactio, dum inter Patriarcham & Episcopum non convenit, taxatur à Sultano. Patriarchalis Exarchus in antiqua Ecclesiasticarum dignitatum notitia erat à Patriarcha missus ad ordinandas ac reformandas Ecclesias Visitator: Cunctum ferè ejus hodiernum officium est ad colligendum Tributum circumire. Quàm rigidè Turci id exigant, expertus fuit primus Charatzii promissor Patriarcha Raphaël, de quo ipsum solvere non valente scribit Patriarchalis Historia: *Videntes Bassæ se ab ipso esse delusos, compegerunt miserum in carcerem. Elapsis aliquot diebus petiit sibi facultatem à Bassis dari exeundi è custodia ad cogendam à Christianis stipem, si fortè ex eleëmosyna collectione, quod Fisco debebat, posset persolvere. Paruerunt illi. Sed loco Homophorii*, seu Patriarchalis Pallii, *gravem ei ferream catenam injecerunt, adjuncto Turca, qui eum trahebat & custodiebat. Quocumque igitur catenatus veniebat, mendicabat; & quæ colligebat, in cibum & potum vertebat. Ita miserè hanc ærumnosam vitam reliquit.* Tanta necessitate aliquando premitur Patriarcha, ut mendicum Exarchum cogatur etiam ad nos Latinos mittere: Varias, quæ etiam à Germaniæ Lutheranis supplicarunt subsidia, litteras adducit Martinus Crusius.

Fateor has barbaras exactiones jam non posse corrigi à miseris Græcorum Episcopis, ideoque & sine crimine pendi. Hic enim locum habet regula, ex qua sanctus Augustinus scripsit de violenter oppressa Lucretia: *Duo fuerunt, & unus commisit adulterium.* Etiam hìc è duobus unus dumtaxat committit Simoniam. At istarum exactionum introductores Patriar-

Patriarchas Simeonem & Raphaëlem Græci ſemper averſati ſunt conſtantiſſimè, & uti peſſimos Simoniacos deteſtati. Etiam Marcum, tertium à capta urbe Patriarcham, licèt innoxium, quia ſe de objecto hoc facinore non potuit purgare ex integro, Synodaliter dejecerunt. Quin & degradatum populus ſaxis & ſtercoribus impetivit. Eadem de cauſa dejectus fuit Simeon, faciens locum Dionyſio. Raphaëlem Heracleenſis Epiſcopus conſecrare noluit, ideoque contra morem & Canonem fuit conſecratus ab Ancyrano. Nam etiam Cæſareenſis ac Epheſinus noluerunt adeſſe. Et de conſecrato adjungit Patriarchalis hiſtoria: *Certi quidam ſeditionem fecerunt, ne cum ipſo liturgias facerent, metu tamen perculſi, vel inviti unà Sacris operati ſunt.* Cum præſenti noſtri Gregorii Canone norant Epiſcopi palàm Simoniaci Divina Miniſteria nec percipi poſſe, nec audiri. Et de Joachimo Patriarcha, qui Charatzium auxerat, Moldaviæ Eccleſiam viſitante, habet eadem hiſtoria: *Reſciverat Moldavus Princeps de additione ad Tributum à Patriarcha facta. Noluit ergò eum recipere: immò ne videre quidem. Sed Miniſtros aliquos miſit, qui hominem totâ ipſius regione excedere juſſerunt, ut Patriarchatus contra Canones inſcenſorem.* Ex qua confuſione incidit ille in lethalem morbum, & eſt miſerè defunctus. Etiam de ſimilis additionis auctore Joannicio ibidem ſcribitur: *Illum ſuppoſititium Patriarcham Joannicium civitate expulerunt, qui pudefactus diſceſſit, probris, contumeliis, anathematicâ exſecratione, omnibus piis inceſſentibus. Nec multo tempore poſt malus malè, & cum dolore periit, anathemateq; conſtrictus, ceu tympanum inflatus, repertus eſt, quandoquidem à quatuor Patriarchis propter iniquitatem ſuam Eccleſiæ conſortio ſpoliatus fuerit.* Apud Græcos enim Excommunicatorum cadavera non reſolvuntur, ſed quaſi tympana fædè intumeſcunt, ac videntibus exhibent horrendum Divinæ vindictæ ſpectaculum. Et Baſſis, promiſſum à Joannicio argentum poſtulantibus, repoſuit Patriarcha Hieremias: *Non accipio ego iſtam conditionem, ſed Patriarchatu potiùs abeo.* Et de Patriarcha, qui tamen Peſceſium ad mille Ducatos minui impetrarat, Joſepho quarto habet eadem hiſtoria: *Synodo factâ, ipſum Simoniæ convicerunt, & ex ſententia ſacrorum Apoſtolicorum Canonum, Pontificio throno & Patriarchico munere dejecerunt*, utique ad Regiæ civitatis Patriarchatum ſpectantes Epiſcopi, unàque Archiëpiſcopus Acridenſis. Synodalis ſententia urget hunc è vulgaribus Apoſtolicum Canonem: *Si quis Epiſcopus, pecuniâ datâ, hujus dignitatis compos factus fuerit, aut Presbyter, aut Diaconus, deponatur & ipſe, & qui eum conſecrarit, atque omnino à communione exſcindutor, ſicut Simon magus à Petro.* Cyrilli item Lucaris Simoniam accerrimè damnat in Synodalibus, apud Leonem Allatium exſtantibus, litteris Patriarcha ſucceſſor C. 30.

 Par-

Parthenius. Et ex hisce lucet non solùm cum Christianis, sed etiam cum gentilibus Regibus Simoniam committi, ideoque illos, qui in Germania ac Belgio ab hæreticis patronis Ecclesiastica beneficia mercantur, esse omninò leprosos, onustos omnibus pœnis Simoniacorum. Lucet Christianos Principes, qui nominatis à se Antistitibus Pescesium aut Charatzium imponunt, esse Turcis pejores. Turci quippè hæc nec invenerunt, nec exegerunt, sed sibi ab ambitiosis Clericis aut Monachis oblata dumtaxat acceptarunt. Lucet Schismaticis Græcis quadrare hocce sancti Augustini in captos olim à Gothis Gentiles Romanos elogium: *Perdidistis utilitatem calamitatis. Miserrimi facti estis, & pessimi permansistis.* Etenim Turcos, quos sancta vita & omnis boni operis patientia ædificare & ad Christum Dominum deberent conducere, passim facinoribus scandalizant, & in sua perfidia obdurant.

An Christiano Principi, aliter Antistitem nominare, aut Electum confirmare nolenti, exactum pretium liceat citra Simoniam solvere?

QUòd solvi id liceat Turco, aut alteri, qui per Ecclesiam compesci non possit, pagano Principi, est jam dictum. Verùm fideli Principi hanc solutionem respondeo non posse fieri. Etenim in novella historia ad quadragesimum duodecimi sæculi annum scribit Guilielmus Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarius: *Monachi Abbatiarum, quas Rogerius Saresberiensis Episcopus contra fas tenuerat, Rege adito antiqua privilegia & Abbates habere meruerunt. Electus est in Abbatem Malmesberiæ à Monachis secundùm tenorem privilegii, quod Beatus Aldelmus à Sergio Papa impetrarat, ejusdem loci Monachus Joannes, vir benignitate morum, & mirâ liberalitate apprimè insignis. Probavit Legatus causam, improbavit personam. Nullo enim modo ejus menti persuaderi poterat Regem præter dationem pecuniæ electioni consensisse.* Apostolicus Legatus noverat Stephani Regis avaritiam & sordes: Hinc & ipsum violenter exegisse, & Electum dedisse non dubitavit, ideoque & hunc non permisit consecrari. Censebat non solam Regis violentam exactionem, sed etiam invitam Electi donationem esse veram Simoniam.

Ejusdem sententiæ fuit Landericus, Augustodunensis Ecclesiæ Archidiaconus, & Matisconensis Cathedræ Electus. Etenim hanc suam Cathedram manere diu desolatam, & omnem ejus Ecclesiam ferè ad nihilum redigi maluit, quàm Philippo primo Francorum Regi, pro Regio consensu aurum exigenti, obedire. Quòd nempè censeret se obedire

non

non posse citra Simoniam. Quæ omnia latè habes in Epistola Gregorii septimi ad Rodericum Cabilonensem Episcopum, & ad Humbertum Archiëpiscopum Lugdunensem. Et doctissimus ille Pontifex Landerici sententiam probavit per omnia, censuitque verissimam. Eamdem supponit ac docet apud Luitprandum Ticinensis Ecclesiæ Diaconum Lambertus Archiëpiscopus Mediolanensis: *Dum Lambertus*, utique Canonicè electus, *Mediolanensis Archiëpiscopus ordinari debuisset, non parvam ab eo Rex Berengarius, contra sanctorum Patrum Instituta, accepit pecuniam. Lambertus igitur, Archipræsulatus amore vehementer animatus, quæcumque Rex posceret, quanto cum dolore tribueret, ex hoc intelligere poteris, quòd sequens lectio declarabit.* Luitprandus ex unanimi totius tunc Italiæ, immò & totius Ecclesiæ judicio adfirmat non solùm Berengarium, sed etiam Lambertum fuisse verè Simoniacum. Quod item ipse Lambertus agnovit.

Lib. 1. Ep 35. 36.

Lib. 1. c. 15.

Sanctus Anastasius Antiochenus, & sanctus Flavianus Patriarcha Constantinopolitanus erant non tantùm Canonicè electi, sed etiam confirmati, consecrati, missi in plenam possessionem. Et tamen ille exulatum abire, hic Imperialis Eunuchi Chrysaphii & ipsius Imperatoris Theodosii indignationem subire maluit, quàm violenter exactus aliquid dare. Sacrilegis exactionibus adeò censuerunt non parendum, sed usque ad mortem repugnandum. Nam & in hoc puncto pependit sancti Anselmi Cantuariensis Archiëpiscopi violentum exilium, de quo scribit Radulfus Dicetanus: *Guilielmus Rex*, qui æger ex mortis metu Episcopatum gratis dederat, *in corpore convalescens, ægrotare cœpit in animo. Nam in propriis facultatibus dispergendis effusior, alienas perscrutari non destitit. Tandem ad Sanctuarium Dei currens, mille libras Argenteorum, fiscalibus commodis applicandas, ab Archiëpiscopo petebat instantiùs, causam allegans, ut sibi videbatur, justissimam, quoniam gratis in promotione sua promptum præbuisset adsensum. Archiëpiscopus verò ad indifferentiam trahens, an ante promotionem, vel post, talem ob causam numeraret pecuniam, pari sententiâ feriendum decrevit utrumque. Sed quia Regis saccos implere non poterat, nisi priùs bonam conscientiam evacuasset, elegit potiùs Regis indignationem incurrere, quàm dispendium famæ, quàm periculum animæ, quàm confusionem in posterum, quàm imprecationem multorum in Dei Ecclesia subire.* Voluntarius exul abiit Romam, ab Urbano Pontifice postulaturus consilium. Quod enim non tantùm ante, sed & post promotionem exigi & exactum præstari sit plena simonia, disertè docent magnus Basilius, magnus Gregorius, sanctus Gennadius, & plurimi Canones.

A. 1097.

Verùm magnus Gregorius videtur palàm obstare, qui à Græcis Imperatoribus pro dando in Romani Pontificis electionem consensu tunc exactam

exactam pecuniam gravissimè damnavit de simonia, & tamen eamdem Imperatori Mauritio persolvit. Quod ipsum usque ad Leonem secundum, & tunc ab Imperatore Constantino quarto factam istius simoniacæ servitutis remissionem fecerunt alii & doctissimi & sanctissimi Pontifices. Fecerunt citrà simoniam. Quis enim magnum Gregorium audeat blaterare simoniacum? Hac de re non malè scribit in opere de sacris Ordinationibus D. Franciscus Hallier Episcopus Cavalonensis: *Neque tamen, quia simoniaci fuerunt, qui illam pecuniam ab electis Pontificibus exigebant, illicò simoniacus Divus Gregorius judicandus est, qui ipsam invitissimè persolvit, tantumq; ab ambitione abfuit, ut nullum non moveret lapidem, ne Pontifex crearetur. Non reliqui simoniæ rei Summi Pontifices, qui eandem persolvere coacti sunt. Hi enim injustam Ecclesiæ vexationem redimebant, non emebant dignitatem. Moras consecrationis, Ecclesiæ nocivas, datâ pecuniâ, qua Imperatoriam sibi conciliarent gratiam, repellebant, non pretio Pontificatum mercabantur.* Pontifex ac Imperator erant duo in eodem opere, at solùm unus simoniam committebat.

Respondeo hæc esse vera. At ista veritas locum non habet, nisi in extrema necessitate. Vacantium Ecclesiarum Capitula ac ipsarum Electi imitari debent Matisconensis Ecclesiæ Clerum, ac ejus Electum Landricum, qui istam Ecclesiam diu desolatam vacare, & ferè ad nihilum redigi maluerunt, quam Simoniacas iniqui Regis exactiones explere. Censuerunt Regem priùs accusandum apud Sedem Apostolicam, & ab ipsa implorandum auxilium. Quod septimus Gregorius potenti manu omninò dedit. Etenim Philippum Francorum Regem de excommunicatione terruit, & Humberto Metropolitæ injunxit, ut Electum sine Regio consensu statim consecraret. Etiam sanctus Anselmus adversùm Regias exactiones abiit Romam. Ita omnes obligamur totis viribus, & omni cum patientia ad Ecclesiæ libertatem conari. Quod si Apostolica Sedes suffragari aut negligat aut non valeat, possimus imitari magnum Gregorium, diuturnas Ecclesiarum vacationes, & varias hinc calamitates redimere, & Principis iniquitatem patienter citrà Simoniam tolerare.

Notanda tamen hìc est doctrina, quam in litteris ad Hugonem Lugdunensis Ecclesiæ Primatem tradit sanctus Ivo Carnutensis Episcopus:
Ep. 60. *Multi Electi, qui gratuitam & Canonicam habent electionem, quia hujusmodi dilationibus vel fatigationibus impediuntur, comparatis sibi pecunia mediatoribus & prolocutoribus, ne turpem patiantur repulsam, in Simoniacam offendunt aliquando consecrationem.* Regias Antistitum & nominationes & investituras regidissimè damnarat atque proscripserat Gregorius septimus. Quidam Reges cedebant nominationibus, permittebantque Canonicas

nonicas electiones, verùm investituras nolebant dimittere, & Electis recusabant sine ipsis impartiri Regium adsensum. Hinc Electi cespitabant inter incudem & malleum: Inter contrarias Romani Pontificis & sui Regis voluntates. Quidam Regem emolliebant per pecunias, aut certè per emptos pecuniâ mediatores. Et censebant vexam à se redimi. Ast ipsos Ivo damnat de Simonia. Et rectè. Quapropter Electi, licèt Regiis exactionibus parere possint in extrema patientis Ecclesiæ necessitate, ipsas tamen provocare non possunt, neque ad accelerandum negotium vel Principi vel Mediatoribus pecunias offerre. Hoc enim est iniquitatem facere, non pati.

Quidam Principes non pro facta aut facienda certæ personæ, sed pro facienda generatim nominatione, quidam item non pro confirmando Electo, sed pro concedenda faciendæ electionis licentia exigunt: Non nisi dato aut promisso prœmio volunt nominare, aut istam concedere facultatem. Quæritur, An vacans Ecclesia etiam his exactionibus possit citrà simoniam obedire? Hanc facti speciem suprà nobis retulit Gulielmus Malmesberiensis, agens de Abbatiis, quas Rogerius Saresberiensis Episcopus sibi commendatas violenter detinuerat, & quibus Anglorum Rex Stephanus jam perpetuò reddebat Canonicam electionem: *Et quidem aliquantum nummorum promissum fuerat causâ libertatis Ecclesiæ, non electionis personæ.* Non pro facta aut facienda certè personæ electione, sed pro recuperando Canonicæ electionis jure ac libertate Malmesberiense Cœnobium dederat: Et hoc in puncto Gulielmus existimat à suis Confratribus non patratam simoniam. Quod ipsum videtur sensisse Legatus Apostolicus. Etenim à Monachis electum Joannem confirmare noluit, quia *nullo modo ejus menti persuaderi poterat Regem præter pecuniæ dationem in Electum consensisse.* Opinabatur non prò electionis recuperanda libertate, sed pro Regio in Electi personam adsensu fuisse datum: Priorem dationem videtur non damnasse.

Similem facti speciem adducit Henricus Huntindoniensis Ecclesiæ Archidiaconus: *Gulielmus junior Angliæ Rex infirmatus est, deditq; Roberto Cancellario suo Episcopatum Lincolniensem. Promisit quoque se pravas leges emendaturum, & in domo Dei pacem positurum. Sed ex quo sanus fuit, pœnituit eum, & solito pejor effectus est. Condolens igitur, quod Lincolniæ Episcopatum non vendiderat, cum Eboracensi Archiepiscopo calumniatus est Robertum Episcopum, quod urbs Lincolniæ Archiepiscopo eidem subjacere debuisset. Nec poterat causa terminari, donec Robertus quinquies mille libras pro libertate Ecclesiæ suæ pepigerit. Quod Regi quidem simoniæ, Præsuli verò justitiæ deputatum est.* Quod nempè Episcopus non pro sua persona, aut accepto Episcopatu, sed pepigisset pro suæ Ecclesiæ libertate, atque ita ipsius iniquam vexationem redemisset.

Lib. 7. fol. 373.

Hen-

Henricus rectè addit: *Quod Regi simonia deputatum est.* Quod enim Reges, uti pro nominanda aut confirmanda certa persona, ita etiam pro concedenda eligendi licentia, aut pro facienda generatim nominatione nihil possint exigere, certum est atque manifestum. Etiam hic omnino verum est: *Gratis accepistis, gratis date.* Quæstio est, An vacans Ecclesia possit simoniacam exactionem sine simonia explere? Respondeo passim non posse. Etenim ubi exactio est simoniaca, etiam solutio passim est leprosa. Ut purgetur, adesse debent omnes circumstantiæ, quas jam requisivi ad purgationem solutionis pro facienda nominatione certæ personæ, aut dando in Electum Regio consensu. Omnia hæc laborant eadem scabie: Sunt æqualiter fœda ac scelerata.

Altera Decreti pars exponitur.

HÆc Decreti pars ortum ducit ex quæstione, quam adversùs Petrum Papiensem, suum Episcopum, habuêre sanctus Joannes Gualbertus, omne ejus in Umbrosa Valle Monasterium, Theuzo intra Florentinam civitatem inclusus Anachoreta, aliique omnes Florentini Monachi. Audiamus rem ex laudati Joannis authentica vita: *Vir beatus Episcopum Florentinum, Petrum nomine, Patriâ Ticinensem, non solùm simoniæ, sed etiam heresis propter illud vitium cum suis fratribus reum adserebat, nec ab illo Sacramenta percipienda dictitabat. Inde verò vehemens orta est contentio in Clero & populo Florentino, aliis Episcopum defendentibus, aliis Monachos laudantibus, quod tanta libertate istud vitium detestarentur.* Cunctæ tragediæ auctor atque incentor fuit Theuzo, de quo eadem vita: *Theuzo is senex dicebatur, & apud beatæ Mariæ Ecclesiam Florentiæ in quadam cellula se incluserat, permultique ad eum confluebant, salutaria ab illo consilia expetentes. Valde autem simoniæ labem detestabatur, qua tunc multi in Ecclesia contaminati erant. Ab illo igitur Joannes sciscitabatur, num sub Abbate simoniaco intra suum Monasterium Christo militare deberet, vel quid faciendum esset? Consuluit ille, ut cum socio palàm in foro civitatis coram omnibus proclamet Episcopum & Abbatem simoniæ vitio obnoxios teneri, ac deinde loco cederent. Quod consilium, tametsi à communi legum tramite abhorreret, simpliciter ille secutus est.* Joannes Gualbertus priùs in Passiniano Hetruriæ Cœnobio egit Monachum: Illud ex dicta occasione deseruit, instituitque Ordinem Vallis Umbrosæ. Quod tunc Episcopatus & Abbatiæ passim venderentur à Regibus, suprà est abundè ostensum. Quin & post celebratam Turonensem Synodum scripsit ad sancti Martini ibidem Canonicos Urbanus secundus: *Quia in beati Confessoris Martini Ecclesia consuetudo pravitatis inoleverat,*

ut

ut honores seu Prabenda omnes pretio acquirerentur, nos locum illum sanctum ab hac exsecrabili peste emendare cupientes, &c. Etiam post toties iterata nostri Gregorii rigidissima Decreta pestilens mos adhuc vigebat in tam illustri Galliæ Ecclesia, nec non nisi per præsentem Urbanum potuit eradicari. Exstat Epistola apud Dominum Cardinalem Baronium. Quam animosè atque insolenter Florentini Monachi egerint adversùs suum Episcopum Petrum, est etiam in superioribus ostensum ex sancto Petro Damiani. A.1096.

Ipsos ad modestiam & debitam Episcopo reverentiam exhortatus est hic idem Petrus, multis ostendens non ciendas turbas à veris Monachis, nec rebellandum Episcopis: Eorum crimina accusanda ac probanda in Synodali judicio, & non nisi istic damnatorum communionem esse vitandam. Et reverà sic sanxit octava Synodus. Et adversùs Syrorum Monachorum in suos Episcopos, quos blaterabant Nestorianos, post Ephesinum latrocinium patratas Eutychianas insolentias prodiit quartus, novis morbis novam novi juris medicinam inducens, Canon Chalcedonensis. Porrò Patriarchalem Synodum tunc in Lateranensi Basilica celebrabat Alexander secundus, & Petro Damiani obtemperans Joannes Gualbertus fecit cum suis Monachis quod addit ejus vita: *Posteà Monachi cum amicis suis Romam profecti Petrum Florentinum Episcopum publicè, & quidem constanter, hæreticum & Simoniacâ labe fædatum proclamant, & ejus rei confirmandæ causâ offerunt se paratos ad subeundos ignes. Verùm Alexander Pontifex, qui tum in Patriarchio residebat, nec accusatum deponere voluit, nec ut Monachi ignem ingrederentur admittere. Maxima enim Episcoporum pars, qui ad Synodum generalem convenerant, Episcopo favebant, & Monachis adversabantur. Sed Hildebrandus Archidiaconus, qui posteà fuit Gregorius ejus nominis septimus Romanus Pontifex, partibus beati Joannis favebat, easq; tuebatur. Porrò Dux quidam Godefridus usque adeò favebat Episcopo, ut mortis minas Monachis intentaret.* Fuit is Godefridus Lotharingiæ Dux, per initum cum Beatrice matrimonium etiam Thusciæ Princeps, quem Episcopatuum & Abbatiarum nundinatione fuisse etiam infectum, & à cujus Capellanis istud facinus fuisse pertinaciter probatum ac defensum, est suprà demonstratum.

Joannes Gualbertus, quòd occulti criminis plenam probationem nequiret facere in judicio, imitatus est Abbatem Coprim, qui in Lausiaca Palladii Helenopolitani Episcopi historia dicit ad suos Monachos: *Unum magnum miraculum præbuit mihi Deus multis præsentibus. Cùm enim in civitatem aliquando adscendissem, inveni quemdam virum Manichæum, qui populos seduxerat. Cùm autem non possem ei publicè persuadere, dixi conversus ad multitudinem: Magnum rogum in platea accendite, & ingrediamur.* C 54.

diamur in flammam, & qui ex nobis illæsus à flamma manserit, is habeat bonam fidem. Postquam autem hoc factum est, & turba rogum citò accenderunt, ipsum mecum trahebam in ignem. Is autem dicit: Unusquisque seorsim ingrediatur, debesq; primus ingredi, qui jussisti. Cùm autem in nomine Christi signatus essem ingressus, flamma in hanc & illam partem divisa me nullâ adfecit molestiâ, cum semi-horam in ipsa essem moratus. Turba autem viso miraculo exclamarunt, & cogebant illum pyram pervadere; is autem nolebat, timore correptus. Cùm eum autem accepissent populi, in medium protruserunt, & totus flammâ ambustus, dejectus est è civitate, clamantibus populis: Seductorem viventem exurite. Me autem turbæ accipientes, & laudibus prosequentes, deduxerunt in Ecclesiam. Et de sancto Efremio Patriaraha Antiocheno, nescio quem Severiana lepra infectum Stylitam adhortante ad fidem Chalcedonensis Synodi, scribit in spirituali Prato
C. 36. Sanctus Sophronius Hierosolymæ Patriarcha: *Dicit Stylites, accendamus ignem, Domine Patriarcha, & ingrediamur simul, & quem flamma non læserit, ille orthodoxus erit.* Erat hæretica Divinæ Majestatis tentatio, ipsam Efremius non probavit, rogavit Stylitem ingredi primum, at ille non præsumpsit. Hinc pergit Sophronius: *Tunc exuens se, quâ indutus erat, stolâ Patriarchica, cum accessisset propè ignem, oravit. Et completa oratione, jactavit stolam suam in medius ignibus. Cum autem ignis quasi per tres horas durasset, lignaque jam igne consumpta essent, tulerunt inde stolam integram, ita ut nulla ignis indicia in ea deprehendi possent.* Et ita stylites est veram fidem converso corde amplexus. Et ad Anastasii Imperium scribit Georgius
F. 359. Cedrenus: *Duobus Episcopis de fide altercantibus, Orthodoxo & Ariano, cùm hic differendi arte polleret, ille pietate & fide fretus hanc Ariano conditionem obtulit, ut omisâ disputatione in ignem sese darent, itaque uter ipsorum pietate præstaret, notum fieret. Recusante Ariano, ipse intravit ignem, & stans in medio ejus verba ad multitudinem fecit, Deo ipsum incolumem conservante.* Quod etiam Antiochiæ repertam, de cujus veritate quidam dubitabant, Dominicam lanceam nescio quis Clericus Bartholomeus suo per ignem transitu probarit, testantur magnum Belgii Chronicon, Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis, & in sacri belli historia Guilielmus Metropolita Tyriorum. Et de sancti Martyris Arnulfi Reliquiis scribit in libris
L. 7. c. 18. de sua vita Guibertus Novigenti Abbas: *Brachium Beati Arnulphi Martyris, cum Oppidanos reddidisset ambiguos, ad probationem ignibus est injectum, sed exinde saltu subitò est ereptum.*

Nequaquam unus dumtaxat Monachus, sed omninò plures ad probandam Petri sui Episcopi Simoniam rogarunt ignem intrare. Idque apud plenam in Lateranensi Basilica Synodum. Et pergit sancti Joannis vita: *Sanctus Alexander Papa secundus nec accusatum Petrum Episcopum*

eo tempore voluit deponere, nec igneam examinationem suscipere, quoniam maxima pars Episcoporum illius Petri parti favebat, & Monachis vehementer obsistebat. Et interim cum accusatione ritè facta res agitari cœpisset, cœperunt multi sibi timentes valdè sævire contra Monachos. Inter quos quidam Cardinalis, Petrus Damiani nomine, Episcopus Ostiensis, compulsus & & rogatus ab æmulis adversæ partis, obstitit nostræ parti, & surgens locutus est cum Domino sanctissimo Papa Alexandro, dicens: Domine & Pater sancte, isti sunt locustæ, quæ depascuntur viriditatem sanctæ Ecclesiæ. Veniat Auster, & perferat eas in mare rubrum. Sanctus verò Papa Alexander, contemperando se utique, benignè respondit, dicens: Isti homines non omninò sunt repellendi, quia boni homines sunt, & ea quæ dicunt, simpliciter & bonâ intentione loquuntur. Admodum insolenter in suum Episcopum ac ejus Divina Officia egerant Monachi: Hinc ipsos Xenodoxiæ ac Divinæ Majestatis tentandæ spiritu prurire timuit sanctus Petrus Damiani, ideoque refutandos censuit tamquam improbas locustas. In varias sententias fuit divisa Synodus, *& penè omnes furebant contra Monachos, & dignos judicabant morte eos, qui temerariè contra Prælatos Ecclesiæ armari auderent.* Verùm sanctus Domini Spiritus agebat Monachos, atque ita *surrexit in Concilio quidam vir egregius & excellentissimus, alter quasi Gamaliel, nomine scilicet Hildebrandus, Monachus & Archidiaconus Romanæ Ecclesiæ, & Cardinalis, qui priùs fuit Prior Monasterii Cluniacensis, Ordinis sancti Benedicti, qui post decessum præfati sanctissimi Papæ Alexandri Apostolicâ est dignitate præditus. Et quia placuit sibi, ut fieret defensor causæ Christi, factus est posteà Vicarius ejusdem Christi, hoc est, Papa, & vocatus Gregorius septimus. Qui dum esset Cardinalis, hanc controversiam prudenter audiens, & auctoritatem Canonum sapienter perpendens, Monachorum in universis Auditoriis defensor nobiliter exstitit, quos non pedetentim ratiocinando, sed apertè & fortissimè defendit contra omnium opinionem.*

Licèt Petrum Damiani non plenè audierit Pontifex, tamen audivit. Abegit enim Monachos, & addidit hunc, in Gratiani Decreto exstantem, Canonem: *Juxta Chalcedonensis tenorem optimi concilii Monachis,* 16. q. 1. *quamvis religiosis, ad normam sancti Benedicti intra claustra morari præcipimus;* c. 11. *vicos, castella, civitates peragrare prohibemus, & à populorum prædicatione omninò cessare censuimus, nisi fortè quis de anima sua sollicitus, ut eorum habitum adsumat, eos intra claustrum consulere voluerit.* Verba, *Quamvis religiosis*, altè clamant dirigi se in Monachos sancti Joannis Gualberti. Et reverà quartus Chalcedonensis Canon dirigitur in Syriæ Monachos, qui in suos sibi de Nestorio suspectos Episcopos similia petulantiæ portenta patrarant. Iste Canon omninò videtur editus in Lateranensi Alexandri Synodo. Verùm quoniam ejus expositio pendet à

 nostri

nostri Gregorii Decreto ipsum duxi loco huic reservandum. Quidquid sit, Synodali adversùm Monachos judicio non contentus Petrus Episcopus, à municipali Florentinæ civitatis Præside impetravit etiam hoc Edictum: *Ut quicumque Laicorum, quicumque Clericorum sive Episcopo non cederet, sive suo imperio non obediret, ad Præsidem vinctus duceretur, sed & traheretur. Si autem quis his minis territus de civitate fugeret, ad dominium Potestatis adsumeretur, quidquid possedisset.* Ita habes in Epistola, quam de facta à Monachis per ignem probatione scripsit ad Alexandrum Pontificem Clerus & populus Florentinus. Exstat illa apud sanctum Attonem Pistoriensem Episcopum in vita sancti Joannis Gualberti. Et hinc Monachi omninò acquieverunt, ac siluerunt.

Quæstio est, An ista Epistola fuerit scripta ad Alexandrum secundum? Adfirmant & laudatus Atto, & ipsa Epistolæ inscriptio. Confirmat & alia, quam Laurentius Surius existimat esse Blasii Melanesii opus, sancti Joannis vita. Igneæ adversùs Petrum Episcopum probationis successum exponit, atque prosequitur: *Senatus, populusq; Florentinus rem totam solennibus litteris perscribit Pontifici Alexandro, humiliter orans, ut quemadmodum Simon Petrus Simonem magum maledictione damnavit, ita ipsius Sanctitas velit Petrum Florentiæ Episcopum eâ dignitate privare, & alium ei substituere. Fecit ità Pontifex Alexander, justitiâ id exigente, ob tollenda scandala. Et alius Florentinis est datus Antistes.* Respondeo ipsam Epistolam clamare aliud. Etenim paratum intraturo Monacho ignem exponit, & subjungit: *His visis, clamor omnium in cælum attollitur, Kyrie Eleison flebilissimè pleno ore cantatur. Jesus Christus creberrimè, ut exurgat, causamque suam defendat, oratur. Maria ejus mater, ut hoc sibi suadeat, multùm à viris, plurimumq; à fœminis supplicatur. Petri Apostoli nomen, quò Simonem perdendo damnet, millies ingeminatur. Gregorius Urbis Præsul, ut ad suas verificandum properet sanctiones, ab omnibus oratur.* Hic Gregorius est omninò noster Gregorius septimus, & ista ejus sanctio est omninò præsens Decretum, quo vetuit audiri ac percipi Divina Officia Episcopi aut Clerici palàm Simoniaci. Quapropter hæc ignea probatio non sub Alexandro fuit facta, sed sub septimo Gregorio. Et ità adfirmat accuratissimus Scriptor Bertholdus Presbyter Constantiensis Ecclesiæ. Et prima de Petri ignei Episcopatu & Apostolicâ Legatione authentica mentio est ad undecimi sæculi septuagesimum quartum annum, quo ipsum ad dirimendas inter sanctum Anselmum Lucensem Episcopum, & ipsius rebellem Clerum quæstiones legavit secundo sui Pontificatûs anno laudatus Gregorius, & istic apud sancti Genesii castrum celebrandæ Synodo jussit præsidere. Ità habes in laudati Anselmi vita, scripta per ejus Pœnitentiarium Presby-

te-

terum. Nempè non Alexander, sed Gregorius Petrum ob igneæ probationis gloriam crearat Romanum Cardinalem ac Albanensem Episcopum. Quomodo ipsum Alexander, qui Chalcedonensis Canonis innovatione compescuerat, ita exaltasset? Quomodò Joannes Gualbertus adversùm hæc rigida Decreta recalcitrasset?

Zelosi igitur Monachi, quousque Alexander vixit, siluerunt. Zelum resuscitavit præsens Gregorii sanctio. Hanc zelosissimus adversùm Simoniacos Pontifex, quam ab Alexandro Archidiaconus impetrare non potuerat, statim in sui Papatûs exordio emisit. Etiam ipsius in Alexandri Synodo impensum sibi adversùs Petrum Damiani & alios Episcopos suffragium norant Monachi, atque ità adversùs suum Episcopum Petrum denuò insurrexerunt. Et semetipsos & suum Episcopum denuò postularunt ad ignes. Et tam in Clero, quàm in Florentino populo factum est grande schisma. Hi istos Episcopo rebelles, isti hos dixerunt Hæreticos & Simoniacos, aut certè hæreticâ Simoniaci Episcopi communione pollutos. Et invicem noluerunt communicare. Hinc Episcopo faventes Clerici fecerunt, quod scribunt in adducta Epistola: *Rogavimus Episcopum, ut tam se quàm nos ab hac infamia liberet, dicentes; Ecce nos, si te mundum senseris, Dei pro te judicium subire non dubitamus, aut si probationem, quam Monachi hic & Romæ voluerunt facere, recipere vis, ad eos imus, eosq; obnixè rogamus.* Verùm conscientia ligabat atque terrebat Episcopum, ideoque omnem oblationem refutavit. Hinc tandem Clerus ac populus Monachos admisit ad igneam probationem, hujus paraturam describit Epistola, & hoc compendio exhibet Blasius Melanesius: *Ad extremum Monachi illi, qui Petrum Episcopum suum defendendum susceperant, se per ignem transituros adfirmant, & si, ut benè confidunt, indè illæsi exierint, hortantur ut idem cum ipsis sentiant de Simonia Episcopi. Sin minùs, paratos se dicunt, cum aliis venerari Episcopum, & à Simonia immunem pronunciare. Ea res cunctis placuit. Præfigitur itaque locus & dies, quo istud fieri debeat, ut si qui velint, possint coram intueri. Locus præfixus est in Monasterio Septimi, quod tunc erat Ordinis sancti Benedicti, nunc autem est Cistertiensium. Dies fuit quartâ feriâ primæ hebdomadæ Quadragesimæ. Modus probationis fuit ejusmodi: Ut in loco publico duæ lignorum strues juxta se fierent, quæ obtinerent in longum pedes decem, in latum quinque, in sublime quatuor & dimidium. Inter utrasque autem strues semita interesset longitudine brachii, prunis ardentibus constrata, per quam unus ex Monachis transiret. Ubi advenit statutus dies & hora, invitatur Episcopus Petrus à suis, ut accedat visurus tanta rei experimentum, ne Florentina civitas tam diuturnâ vexetur altercatione. At ille prorsùs renuit: Immò si qui charum eum haberent, illos eò accedere vetuit. Sed plebs omnis*

nis utriusque sexûs, & Cleri maxima pars illuc properarunt. Pollicentur fautores Episcopi, si ea probatio suo potiatur effectu, se Monachis suffragaturos, & ab Episcopo defecturos.

Et ad hanc probationem non anteà quis designatus fuit Monachus, sed è cunctis unus coram populo est electus per communia suffragia. Electus fuit frater Petrus, Presbyter, ex Aldobrandina familia genitus, de quo pergit Atto Pistoriensis Episcopus: *Vaccarum & asinorum custodiam in Valle umbrosa, jussu Beati Joannis* Gualberti, *humiliter tenuit.* Humilitatem enim Divina gratia consuevit exaltare. Post cantatas à Clero & populo Litanias ille Missam cantauit, hâc expletâ solam deposuit casulam, Sacrosanctæ Crucis signum accepit in manus, semetipsum ac revelandam veritatem commendavit Divinæ Majestati, ardentes carbones ac flammas intravit nudis pedibus, dudum in ipsis permansit, tandem exivit illæsus per omnia, ac semetipsum ad denuò intrandum intrepidus obtulit. Amplè hæc refert Epistola, & subnectit: *Postquam egressus est de igne, dum iterum vellet in focum repedari, capitur à populo, deosculantur præ desiderio pedes ejus. Præ gaudio beatum se quisque putabat, qui vestimentorum quamcumque particulam deosculari valebat.* Nempè septimi Gregorii Canon, qui solius Papæ pedes osculandos sancit, necdum emanaverat. At verò de sancto Anselmo Cantuariensium Primate, exulante apud Romam, & apud Vrbanum secundum intra Lateranense Palatium commorante, scribit in ejus vita Edinerus Monachus: *Anselmus in conventu Nobilium, in processionibus semper & ubique à Papa secundus erat, præ cunctis honoratus, præ cunctis acceptus, at ipse omnibus simplici humilitate submissus. Præterea Angli eo tempore Romam venientes, pedes ejus, ad instar pedum Romani Pontificis, suâ oblatione honorare desiderabant, quibus ille nequaquam acquiescens, in secretiorem domûs partem fugiebat, & eos pro tali re nullo patiebatur ad se pacto accedere.* Quid sit Papales pedes oblatione honorare, exponit in Paschalis secundi vita Anomymus, quem ex Vaticana Bibliotheca laudat Dominus Cardinalis Baronius, Scriptor, dicens de Rogerii Siculi ad illum noviter electum Papam Legatis: *Ex parte Comitis officiosissimè Papam salutant, atque inclinati ad pedes ejus posuerunt auri uncias mille.* Quòd quasvis, præterquam in Defunctorum Missa, oblationes Papa ad suos pedes accipiat, testatur etiam in libris de sancto Missæ Officio Innocentius tertius. Oblatio ista fiebat cum pedum osculo. Hinc ipsam refutavit Anselmus admittere: Utique propter Dictatum nostri Gregorii. An Angli hoc officium suo Primati, aut aliis etiam Episcopis tunc adhuc exhiberent in Anglia, ideoque & Romæ exhibere vellent, ignoro.

De fratre isto Petro scribit in Chronico Conrardus Abbas Vspergensis:

ſis: *Petrus Albanenſis Epiſcopus obiit. Iſte per judicium ignis, immenſam* A. 1088.
pertranſiens illæſus pyram, veſtimentis etiam per flammam volantibus, ſed in nullo læſis, Petrum Florentinum Epiſcopum declaravit Simoniacum. Undè & ipſe poſteà igneus eſt appellatus. Quòd ejus & ſacra ſtola, & manipulus, & capitis cæſaries per flammam, quaſi per ventum, illæſa volarint, teſtatur etiam Florentinorum Epiſtola. Et Bertholdus Conſtantienſis: *Petrus Albanenſis Epiſcopus, in cauſa ſancti Petri ferventiſſimus, migravit ad Dominum. Hic eſt ille Petrus, qui Petrum Papienſem, Florentini Epiſcopatûs invaſorem, per judicium ignis eſſe Simoniacum probavit. Undè & deinceps illum ſancta Eccleſia igneum cognominavit. Erat tantæ ſanctitatis, conſtantiæ, & fidei, ut vix aliquis ſui temporis ei potuerit comparari. Hic ergò de hac vita diſcedens magnum mœrorem Catholicis reliquit.* Eumdem laudat in ſuis dialogis Deſiderius Caſſinenſium Abbas, qui poſteà Pontifex fuit Victor tertius. Nec mireris hoc portentoſum Divinæ juſtitiæ contra Simoniacos judicium. Etenim ante Petri in flammas & prunas ingreſſum rectè ad ſpectantem Florentiæ populum clamavit neſcio quis Abbas: *Viri Fratres, pro ſalute animarum veſtrarum hæc facimus, ut deinceps à ſimoniaca lepra, quæ ferè jam totum ſordidat mundum, caveatis. Hujus autem lepræ contagium tam magnum eſſe ſciatis, quod iſtius immanitati cætera vitia comparata ſint quaſi nihil.*

Et hinc ſeptimus Gregorius ſua in ſimoniacos Decreta etiam per Divinam Majeſtatem probari & firmari, eſt admodum lætatus. Petrum Florentiæ Epiſcopum degradavit, igneum verò Petrum creavit Cardinalem ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, & Albanenſem Epiſcopum. Et per ejus ad varias gentes legationem explevit magna negotia. Gregorii Decreta improbavit ac impugnavit Sigebertus Gemblacenſis, adfirmans ipſa fuiſſe anſam & cauſam, ex qua populus ſuorum ſimoniacorum aut conjugatorum Præpoſitorum Sacramenta ac quævis Divina miniſteria non tantùm refutarit, ſed conculcarit inſuper, & multiplici injuria adfecerit. Poſſit populus etiam ex Divino per ignem judicio ſibi fabricaſſe fomenta. Quidquid ſit, Gregorii præſens Decretum probavit in Beneventana Synodo etiam Victor tertius, proximus ſucceſſor: *Cum hujuſmodi*, per Regiam ſimoniam promotis, *Epiſcopis, Abbatibus, aut Clericis reliquis qui communicat, vel orat, aut ipſorum Miſſas audit, unà excommunicationis ſententia plectatur, qui nec Sacerdotes quidem rectè putari poſſunt.* Pœnitentiam item & Euchariſtiam vetat ab illis accipi. Et videtur loqui etiam de articulo mortis. Quod nempè ſimoniacus Miniſter ſit hæreticus atque infidelis. Hinc adjungit: *Sacram Chriſti communionem quamvis viſibiliter & corporaliter Catholici propter imminentes hæreticos habere non poſſint, dum tamen mente Chriſto conjuncti ſunt, ejus com-*

 munionem

munionem invisibiliter sumunt. Et sic omninò fecit sanctus Hermenigildus. Sine absolutione & Eucharistia mori maluit, quam ipsa percipere ab Ariano Episcopo. Et de Constantiensi per Geberardum ejusdem civitatis Episcopum, Urbani secundi in Germania Legatum, celebrata
A. 1094. Synodo scribit Bertholdus ibidem Presbyter : *Geberardus incontinentiam Presbyterorum ac violentiam simoniacorum adeò prohibuit, ut etiam populum ab eorum officiis prohiberet, si ipsi in tali facinore positi contra fas & jus ministrare præsumpsissent.* Quod ipsum in variis Synodis statuit Urbanus secundus, & acerrimè defendit in litteris ad Lucium sancti Juventii Ticinensis Præpositum. Et Joannes ac Benedictus Cardinales, Paschalis secundi per Galliam Legati, in sua prima Pictaviensi Synodo sanxerunt: *Ut nullus Presbyter, Diaconus, vel Subdiaconus concubinam habeat, sed nec aliam fœminam, undè magna suspicio habeatur, in una domo secum habeat. Et quicumque hujusmodi Sacerdotis concubinarii, sive per Simoniam ordinati Missam scienter audierint, excommunicationi subjacere debeant.* Requirunt non evidentem criminis notitiam, sed fundatam dumtaxat suspicionem. Est singularis rigor.

Petri Ignei per Bertholdum Constantiensem laudata fides exponitur.

QUæstio est, An istud Ignei Petri opus fuerit vulgaris probationis species? Respondeo non fuisse. Etenim vulgares probationes numquam admisit Romana Ecclesia : Quomodo igitur præsentem probationem, si fuisset vulgaris, à plena Alexandri secundi Synodo postulare præsumpsisset sanctus Joannes Gualbertus? Quomodo postulationi favisset Cardinalis Hildebrandus? Quomodo sanctus Petrus Damiani ipsam hâc exceptione non elisisset? Et similem, quo repertam Antiochiæ lanceam esse verè Dominicam probavit nescio quis Clericus, ignis ingressum venerabilis Guibertus Novigenti Abbas in libris de sacro
L. 6. c. 22. bello appellat *inusitati operis ausum.* At verò vulgaris probatio erat tunc usitatissima. Erat vulgaris. Et superiùs adducta ex Palladio, sancto Sophronio, & Cedreno exempla manifestè non pertinent ad vulgares probationes. Has enim Romanæ Reipublicæ Barbari laceratores priùs induxerunt in Ecclesiam. Sub magno Gregorio Gothorum in Hispania Rex Richaredus cum omni sua gente Ariana suscepit orthodoxam fidem, ortaque est quæstio de repertis apud ipsos Sanctorum Reliquiis. Et statuit Cæsar Augustana Synodus : *Pontificibus præsentatæ igne probentur.*
C. 2. Statutum id fuit, non à Gothis, sed à Romanis Episcopis, vulgares probationes tunc omnino ignorantibus.

In-

Inter spiritalia Ecclesiæ charismata sanctus Apostolus Paulus in prima ad Corinthios Epistola numerat etiam fidem : *Alteri datur fides in eodem Spiritu.* Et iterùm : *Si habuero omnem fidem, ita ut montes transferam.* Hæc est fides, quâ sanctum Stephanum fuisse plenum sanctus Lucas scribit in Apostolicis Actis. Et de qua Dominus in Evangelio : *Cùm venerit filius hominis, putas inveniet fidem super terram ?* Et iterùm : *Fides tua te salvum fecit. Non inveni tantam fidem in Israel. Modicæ fidei quare dubitasti ? Habete fidem Dei. Quicumque dixerit huic monti, Tollere & mittere in mare, & non hæsitaverit in corde suo, sed crediderit, quia quodcumque dixerit, Fiat, fiet ei. Fiat vobis secundùm fidem vestram.* Et sanctus Jacobus Apostolus : *Postulet in fide, nihil hæsitans. Qui enim hæsitat, similis est fluctui maris, qui à vento movetur & circumfertur. Non ergò æstimet homo ille, quòd accipiat aliquid à Domino.* Exponit contra Luciferianos sanctus Hieronymus : *Neque Centurio, neque illa muliercula, quæ duodecim annos fluxu sanguinis tabescebat, in Trinitatis Sacramenta crediderant, quæ post Christi Resurrectionem Apostolis manifestata sunt, ut meritò fides horum, quæ in mysterio est laudaretur, sed simplicitas mentis, & devota Deo suo anima approbata est. Hæc est fides, quam rarò inveniri Dominus demonstravit. Hæc est fides, quæ etiam apud eos, qui bene credunt, difficilè perfecta invenitur.* Fiat tibi secundùm fidem tuam : *Hanc ego vocem audire nolo. Si enim secundùm fidem meam mihi fiat, peribo. Et certè credo in Deum Patrem, credo in Deum Filium, credo in Deum Spiritum sanctum : Et tamen secundùm fidem meam nolo mihi fieri.* Sanctus Hieronymus erat similis illi, qui Domino dicenti, *Si credis, omnia possibilia sunt credenti,* respondit : *Credo Domine, adjuva incredulitatem meam.* Hæc fides non est Christianæ justitiæ necessaria pars & fundamentum, sed firma in Deum fiducia, quâ possimus & impetremus omnia, quæ ab ipso supplicamus. *Hæc est fiducia,* inquit sanctus Joannes Apostolus in prima Epistola, *quam habemus ad eum, quia quodcumque petierimus secundùm voluntatem ejus, audit nos.* Est charisma, seu gratia gratis data, de qua ad Romanos scribit etiam Apostolus Paulus : *Ipse Spiritus testimonium reddit spiritui nostro, quòd simus filii Dei.* A quo malè intellecto testimonio circumscripti Martinus Lutherus & Joannes Calvinus dogmatizant firmam sine omni formidine de accepta per Christum peccatorum remissione fiduciam esse nostræ justificationi necessariam, immò ipsam solam esse Christianam justitiam. Imperitè. Nec enim justificantem fidem, sed primævæ Christianitatis charisma laudat Apostolus, laudatum & à Domino : *Fiat tibi secundùm fidem tuam.* Et constanter dicimus cum sancto Hieronymo : *Hanc ego vocem audire nolo. Si enim secundùm meam fidem mihi fiat, peribo.* Eadem docet sin horum Apostolicorum ad Corinthios verborum, *Alii datur fides*

C. 12.
C. 1.
C. 6.
C. 5.
C. 8.

in

in eodem spiritu, commentario sanctus Joannes Chrysostomus: *Fidem non dicit Apostolus eam, quæ est dogmatum, sed ea quæ est signorum. De qua dicit*: Si habueritis fidem sicut granum sinapi, dicetis huic monti, Transi hinc, & transibit. *De ea quoque rogabant Apostoli, dicentes*: Adde nobis fidem. *Hæc est enim mater signorum.* De sancto Martino, Ithacianis communicante, scribit in tertio dialogo Sulpitius Severus: Ad
C. 16. patranda miracula *sensit detrimentum virtutis.* Quod patraturus miracula Martinus sentiret sibi advenire virtutem, testatur idem Scriptor in aliis locis. Hæc virtus erat jam laudata fides.

Aliud primævæ Ecclesiæ charisma adducit Apostolus in prima item
C. 14. ad Corinthios Epistola: *Si linguâ orem, spiritus meus orat, mens autem mea sine fructu est.* Et in Epistola ad Romanos: *Spiritus adjuvat infir-*
C. 8. *mitatem nostram. Nam quid oremus, sicut oportet, nescimus. Sed ipse Spiritus postulat pro nobis gemitibus inenarrabilibus.* Exponit in vigesima quinta super priorem ad Corinthios Epistolam homilia sanctus Joannes Chrysostomus: *Erant antiquitùs multi, qui orationis donum habebant cum lingua. Et orabat quidem, & lingua loquebatur, aut Persarum, aut Romanorum voce orans, mens autem nesciebat quod dicebatur. Spiritus, hoc est, donum datum movens linguam. Et ideo dicit Apostolus: Orabo spiritu, orabo & mente; psallam spiritu, psallam & mente.* Adfirmat vocalis orationis charisma fuisse duplex: Istam enim sibi à Deo datam orationem aliqui intelligebant, aliqui non. Et horum charisma esse cum multa discretione usitandum monet istic Apostolus. Rituales Ecclesiæ voces, *Dominus vobiscum*, *Et cum spiritu tuo*, laudat in trigesima sexta homilia idem sanctus Joannes, atque prosequitur de laudatis per Apostolum charismatibus: *Sed nunc illorum donorum symbola ac signa tantùm tenemus. Nam nunc quoque duo aut tres dicimus, & vicissim, & alio tacente alius incipit. Sed hæc sunt tantùm illorum signa & monimenta. Propterea quando incipimus dicere, populus respondet*, Spiritu tuo, *ostendens quod olim sic dicebant, non sua moti sapientia, sed Spiritu. Sed non nunc. De me jam loquor. Sed Ecclesia nunc est similis mulieri, quæ à veteri prosperitate excidit, & multis in locis sola tenet symbola antiqua illius felicitatis, & monilium quidem solas ostendit thecas & arculas, divitiis autem est privata. Ei nunc est similis Ecclesia.* Etiam adducta Apostoli ad Romanos verba commentatur: *Obscurum est hoc dictum. Propterea quod multa ex iis miracula, quæ tunc fierent, fieri nunc desinant. Eapropter necesse nobis est rerum illarum statum vos docere, atque ita demum apertior erit sermo.* Inter primævas gratis datas gratias adfirmat olim fuisse & spiritale precandi charisma, quo quis nosset quid Divina Clementia se vellet orari ab Ecclesia, quid concedere, quid denegare. *Hic obtinebat Pro-*

phetia

phetiæ donum, ille sapientiæ, ille sanitatum, ille Potestatum, ille autem linguarum. Porrò unà cum his omnibus erat Precum donum, quod & ipsum spiritus dicebatur. Quo qui præditus erat, pro plebe universa preces fundebat. Quandoquidem enim multa ignoremus eorum, quæ nobis conducunt, quæ minimè conducunt postulamus, accessit donum Precum ad unum aliquem eorum qui tum viverent, qui quod communiter universitati Ecclesiæ conducebat, id tum ipse pro omnibus postulans staret, tum alios doceret. Spiritum igitur hic vocat Apostolus tum tale donum, tum animam eam quæ donum susciperet, quæq; apud Deum intercederet ac gemeret. Qui enim hujusmodi gratiâ dignus est habitus, is magna cum animi compunctione stans, multis item cum gemitibus, quæ omnibus sint usui postulat. Cujus & nunc signum Diaconus est, pro populo preces ejus offerens. Per istud unius donum quævis adunatâ Ecclesia cunctas suas communes postulationes quasi statâ atque infallibili lege olim impetrabat. Quæ omnia sanctus Chrysostomus repetit in decima octava supra secundam ad Corinthios, & in prima Homilia supra Epistolam ad Colossenses. Proinde hæc Ritualia verba, *Dominus vobiscum*, *Et cum spiritu tuo*, sunt omninò Institutum Apostolicum. Per priora Sacerdos precabatur, ut Precum charisma vel cunctis adstantibus vel ipsorum alicui Divina Clementia dignaretur infundere, atque ita omnem Collectam exaudire. Per posteriora verba reponebat populus istud donum longè magis convenire ipsi Sacerdoti, utpotè qui per susceptum sacræ Ordinationis Sacramentum jam esset apud Divinam Majestatem Mediator ac Legatus. Adducta verba sunt laudati charismatis signum, theca, & arca. Et quia non istud, sed sola hæc jampridem supersunt nostris Collectis, reverà sumus similes mulieri, quæ à veteri prosperitate excidit, & multis in locis sola retinet symbola antiquæ fœlicitatis; quæ monilium quidem ostendit thecas & arculas, divitiis autem est privata.

Inter primæva charismata Apostolus ponit etiam *Discretionem spirituum.* Et sanctus Joannes Chrysostomus in trigesima nona super primam ad Corinthios Epistolam homilia commentatur: *Quid est discretio spirituum? Nosse quis sit spiritualis, quis non spiritualis, & quis impostor.* Hinc addidit Apostolus: *Prophetæ duo aut tres dicant, & cæteri dijudicent.* Et rursùm sanctus Joannes Chrysostomus: *Hoc Apostolus dixit ad eos monendos, ut caverent, ne inter eos incurreret vates aut Divinator.* Eadem de causa Apostolus, charismatum naturam & species expositurus, fuit præfatus: *Scitis, quoniam cùm gentes essetis, ad simulachra muta, prout ducebamini, euntes.* Et sanctus Joannes: *Multi illic erant Divinatores, utpotè quod Græco ritu magis esset affecta civitas. Et cum aliis hoc quoque eos supplantabat & conturbabat. Quamobrem in principio*

Homil. 36.

 ponit

ponit Apostolus id, quod interest inter Divinationem & Prophetiam. Propterea etiam acceperunt discretiones spirituum, ut discernerent & scirent, quisnam sit qui loquitur quidem mundo spiritu, quis immundo. Etenim cùm sceleratus sit diabolus, subit eos qui prophetant, & facit Pseudo-Prophetas, tamquam qui ipsi quoque futura prædicant. Hinc item ad Thessalonicenses scribit Apostolus: *Prophetias nolite spernere, omnia probate, quod bonum est tenete.* Et sanctus Joannes: *Tunc multa erat Pseudo-Prophetarum differentia, tunc contendente diabolo pro veritate statuere mendacium.*

Homil. 29.

Precandi charisma soli Catholicæ, præsertim in Collecta seu Apparitura unitæ, Ecclesiæ dabat olim, & etiamnum hodiè dat Divina Clementia. Hinc inter varias, quibus publica nostra ante Divinam Majestatem in Basilicis Apparitio distinguitur ab indisciplinatis hæreticorum conventiculis, differentias Tertullianus in Præscriptionum libro ponit

Cap. 43. & hanc: *Ecclesia unita.* Hujus unionis virtutem exponit in libro Apologetico: *Coimus ad Deum, quasi factâ manu precationibus ambiamus. Hæc*

Cap. 39. *vis Deo grata est.* Et in sequenti capite: *Nos* in publicis Imperii necessitatibus, *jejuniis aridi, & omni continentiâ expressi, ab omni vita fruge dilati, in sacco & cinere volutantes, invidia cœlum tundimus, & misericordiam extorquemus.* Et in libro ad Scapulam Africæ Proconsulem: *Marcus Aurelius in Germanica expeditione, Christianorum militum oratio-*

Cap. 4. *nibus ad Deum factis, imbres in siti illa impetravit. Quando non geniculationibus & jejunationibus nostris etiam siccitates sunt depulsæ? Tunc & populus adclamans, Deo Deorum qui solus est potens, in Jovis nomine Deo nostro testimonium perhibuit.* Etenim cæci Gentiles invocatum à nostris militibus Dominum opinati sunt esse suum Pluvium Jovem. De qua

Cap. 40. cæca in Deum vivum ac verum blasphemia queritur etiam in libro Apologetico. Romani exercitus extremam in Germania, partim à siti & æstu, partim à Barbaris necessitatem, & incruentum fulminatricis Legionis de hisce triumphum latiùs exponunt in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis, in secunda de quadraginta Martyribus Oratione sanctus Gregorius Nyssæ Episcopus, Paulus Orosius, in Marci Aurelii vita Julius Capitolinus, & in Dionis Cassii Epitome Joannes Xiphilinus. Nongenta septuaginta Germanorum millia Romanum, qui per quinque dies non biberat, exercitum circumsidebant, & hic cum Augusto Principe fremebat ex more in Christianos, tamquam in Atheos, & causam tantæ calamitatis. Hinc illi, Divinæ injuriæ zelo accensi, se segregarunt ab exercitûs corpore, & facta unitæ geniculationis ac orationis manu, Romanis pluviam ac potum, in Barbaros igneum cum fulminibus grandinem à Divina Clementia extorserunt. Hinc palinodiam cantavit Imperator Aurelius Antoninus, & solennes de invi-

sibili

ßbili Chriſtianorum Deo ad Senatum ſcripſit litteras, vetans ipſos deinceps accuſari, aut ulla perſecutione vexari. Exſtant litteræ apud laudatum Euſebium, ipſaſque in libro Apologetico laudat Tertullianus. Adfirmant illæ id factum propè Carnutum à legione gemina, quam Euſebius vocat Melitinam: Eam quippè ex duabus mixtis fuiſſe conflatam adſerit præfatus Xiphilinus. Poſtmodò ad perpetuam rei memoriam fuit dicta Legio Fulminatrix. Verùm ex ipſis fuiſſe ſuos quadraginta Martyres labitur ſanctus Gregorius Nyſſenus: Hi ſunt longè juniores, utpotè paſſi ſub imperio Licinii. Item legendum non eſt, *Carnutum*, ſed *Carnuntium*: Hoc enim eſt civitas primæ Pannoniæ. Communis ab unita Eccleſia orationis virtutem laudat etiam ſanctus Irenæus, adſeverans ſuſcitandorum mortuorum, & aliorum miraculorum gratiam ſuo adhuc tempore viguiſſe in Eccleſiis, *ipſaq; fieri ſæpiſſimè propter aliquod neceſſarium, fraternitate universâ per jejunium & ſupplicationem multam poſtulante.* Ninivitanum jejunium & orationem laudat item in ſecunda ſuper ſecundam ad Corinthios Epiſtolam homilia ſanctus Joannes Chryſoſtomus, & adjungit: *Perſæpè Deus quaſi pudore movetur, dum multitudinem in precatione concordem & conſpirantem cernit.* Et vario id demonſtrat exemplo. Plurima ſunt talia Patrum teſtimonia. Nempè precandi chariſma Dominus Deus uni vel paucis dat propter unitæ Eccleſiæ meritum, atque hæc à ſeſe mutuò vult adjuvari. Cap. 5.

De Anti-Chriſti adventu & mundi excidio ſcribit in ſecunda ad Theſſalonicenſes Epiſtola ſanctus Paulus: *Et nunc quid detineat, ſcitis, ut reveletur in ſuo tempore.* Commentatur ſanctus Joannes Chryſoſtomus: *Meritò quæſierit quiſquam, quid eſt illud quod detinet, hoc eſt, quod prohibet ne reveletur? Alii quidem dicunt gratiam ſancti Spiritûs, alii autem Romanum Imperium. Quibus egò maximè adſentior. Quare? Quoniam ſi voluiſſet dicere Spiritum, non dixiſſet obſcurè, ſed apertè, quòd nunc quoque eum detineat gratia ſancti Spiritûs, hoc eſt, chariſmata, ſeu dona gratuita. Alioquin oporteret jam eum adveniſſe, ſi quidem eſſet adventus, cùm defeciſſent chariſmata, ſeu dona gratuita. Nam jam olim deſierunt.* Etenim & in priori ad Corinthios Epiſtola ſcribit ipſe Apoſtolus Prophetiam, ſcientiam, linguas, aliaſque gratis datas gratias auferenda Eccleſiæ, & adjungit: *Nunc autem manent fides, ſpes, charitas, tria hæc; major autem horum eſt charitas.* Et iterum: *Charitas numquam excidit.* Adfirmat chariſmata certo dumtaxat tempore, fidem & ſpem uſque ad ſæculi finem, charitatem in perpetuas æternitates apud Eccleſiam perdurare. Chariſmata quippè non ſunt niſi novellæ religionis fulcra ac rigamenta, fides & ſpes ſunt ad vitam æternam neceſſariæ juſtitiæ fundamenta, charitas autem eſt ipſa & juſtitia & vita æterna. Linguarum donum Hom. 4

donum promisit Ecclesiam omnium gentium linguis esse locuturam: Et adimpleto promisso promittens signum fuit superfluum. Et hinc non solùm sanctus Augustinus, aut sanctus Joannes Chrysostomus, sed etiam Tertullianus ac sanctus Irenæus testantur charismata suis temporibus, immò & dudum antea cessasse. Nam & insana Montani hæresis hinc fomentum accepit, quòd illorum resuscitationem promitteret. Verùm notanda sunt sancti Chrysostomi verba: *Ecclesia multis in locis tenet sola symbola antiqua fœlicitatis.* Supponit & adfirmat quibusdam in locis adhuc vivere antiquam fœlicitatem. Quod ipsum de suo tempore clariùs scribit sanctus Irenæus. Charismata usque ad sæculi finem, licèt non necessaria, nunquam plenè deficient. Sunt nostræ infirmæ fidei solatia & adjutoria. Nam & nostro hoc sæculo sanctus Philippus Nerius tantâ viguit gratiâ discernendorum spirituum, *ut eos, qui castitatem colerent, ex odore, qui verò secùs, ex fœtore cognosceret.*

Porrò de sancto Joanne Gualberto scribit Blasius Melanesius: *Nec defuit viro Dei gratia discretionis spirituum, neque donum Prophetiæ, quo occulta hominum, soli Deo cognita, Divinâ revelatione edoctus, enunciavit. Si quis ad Monasterium veniret, monasticum habitum petiturus, ex ejus adspectu cognoscebat, num Dei Spiritu moveretur.* Istud ipsum demonstrat plurimis exemplis. Joannes insuper habuit & fidei donum, item orationis spiritum. Et hinc certò cognovit suum Episcopum Petrum esse simoniacum, se exaudiendum hìc à Deo, nec se aut suos in flammis deserendos. Hinc constanter accusavit Petrum, cum suis Monachis uti cum fulminatrice legione processit Romam, nullis cessit remoris, & suum Monachum Petrum fecit in mediis flammis de Simonia triumphare. Eisdem charismatibus viguit ille Monachus, de quo ad Abbatis jussum intrante ardentem fornacem scribit in primo Dialogo Sulpitius
Cap. 12. Severus: *Superata natura est, fugit incendium, & qui putabatur arsurus, velut frigido rore perfusus, se ipse miratus est.* Et de fratre Gregorio Cappadoce, apud sancti Theodosii in Palestina Cœnobium Monacho, re-
Cap. 92. fert in Prato spirituali Gregorius Archi-Mandrita: *Cùm fratres facerent panem, succendebat clibanum frater Gregorius. Sed cùm succendisset illum, non invenit cum quo deberet extergere furnum. Fratres enim abscondérant pannum, ut tentarent eum. Ingressus est ergò furnum, & vestimento suo illum deterſit, nihil omninò ab igne læsus. Ego autem, hoc audito, corripui fratres, quòd ita ipsum tentassent.* Et jure meritò fratres Abbas corripuit. Nam citra extremam necessitatem non sunt similia agenda. Et hinc Godescalcum, Monachum miserabilem, de vanitate ac præsumptione rectè arguit in litteris ad Hincmarum Remensem Metropolitam Rabanus Moguntinus Archiëpiscopus: *Godescalcus optat post blasphemiam,*

miam, quam impudenti ore protulit, ut coram undique collecta populorum multitudine, præsenti etiam Regni Principe, simul cum Pontificum & Sacerdotum, Monachorumq; & Canonicorum agmine, ad probandam suam Sectam liceat sibi, quatuor doliis uno post alterum positis, atque singulatim repletis aquâ ferventi, oleo pingui & pice, & ultimè accenso igne copiosissimo, ad probandam traditionem transire, ut sic probetur ejus professionis veritas. Quod neminem præter eum ita optasse legi. Rectam causam agebat, & verum dogma tuebatur miserabilis Monachus, verùm non ex charismate: Hinc non in igne, sed in carcere veritatem propugnavit. Quod autem Petri Aldobrandini ignis fuerit, non vulgaris probatio, sed charismatis opus, existimo non dubitandum. Attamen & vulgaris probatio videtur non caruisse omni charismate. Quidquid sit, laudandus est Deus, qui nostri Gregorii adversùm Simoniacos Decreta dignatus fuit tantis miraculis comprobare.

DECRETUM II.

Secundum etiam hujus Synodi Decretum edicit Pontifex in laudatis litteris ad Othonem Episcopum Constantiensem: *Sed nec illi, qui in crimine fornicationis jacent, Missas celebrare aut secundùm inferiores Ordines ministrare Altari debeant. Statuimus etiam, ut si ipsi contemptores fuerint nostrarum, immò sanctorum Patrum constitutionum, populus nullo modo eorum officia recipiat, ut qui pro amore Dei & officii dignitate non corriguntur, verecundiâ sæculi & objurgatione populi resipiscant.* Et Anonymus Gregorii Apologus: *Tertium Decretum erat, ut à Clericali officio cessent, quicumque se pro incontinentia reprehensibiles exhibent. Quartum, ut populus Clericorum officia nullatenùs recipiat, quos Apostolicas institutiones contemnere videt.* Utique institutiones contra Clericos conjugatos & simoniacos. Affirmat pœnam hanc ambobus simul inflictam. Affirmat etiam in singulos duplicem Canonem processisse.

Quæstio est, An uterque processerit ab hac Synodo? Respondeo negativè. Respondeo processisse solum priorem. Lucidè id tradit Lambertus Schafnaburgensis: *Hildebrandus Papa cum Episcopis Italiæ jam frequentibus Synodis decreverat, ut secundùm Instituta antiquorum Canonum Presbyteri uxores non habeant; habentes aut dimittant, aut deponantur, nec quisquam omninò ad Sacerdotium admittatur, qui non in perpetuùm continentiam vitamq; cælibem profiteatur. Hoc Decreto per totam Italiam promulgato, crebras Epistolas ad Episcopos Galliarum transmittebat, præcipiens ut ipsi quoque in suis Ecclesiis similiter facerent, atque à contubernio Sacerdotum omnes omninò fœminas perpetuo anathemate resecarent.* Ad eundem an- A.1074.

 num

num scribit Simeon Dunelmensis: *Hildebrandus, qui & Gregorius Papa, celebrata Synodo, ex Decreto sancti Petri Apostoli, & sancti Clementis, aliorumq; sanctorum Patrum & Banno interdixit Clericis, maximè Divino Ministerio consecratis, uxores habere, vel cum mulieribus habitare, nisi quas Nicæna Synodus, vel alii Canones exceperint.* Et ad annum sequentem: *Dum Clerici magis eligerent anathemati subjacere, quàm uxoribus carere, Hildebrandus Papa, ut per alios, si posset, eos castigaret, præcepit ut nullus audiret Missam conjugati Presbyteri.* Et ad priorem annum Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis: *Hildebrandus Papa generalem Synodum celebravit. Interdixit Clericis consecratis uxores habere, aut cum mulieribus morari, nisi cum quibus Nicæna Synodus aut alii Canones permittunt. Sed cùm Sacerdotes ejus Censuras parvi penderent, præcepit ut nullus audiret Missam*
L. 2. c. 3. *concubinarii Sacerdotis.* Quod ipsum eisdem verbis scribit Henricus Knyghtonus. Eadem Decreta lucidis verbis distinguit cum Mariano Scoto Rogerus Hovedensis, primumque ab hujus, secundùm à sequentis anni Synodo affirmat promanasse. Et certè Papalis excommunicationis medius inter utrumque Decretum contemptus nequit apud varias gentes ac Provincias unico instanti emersisse. Hac igitur in Synodo Leonis noni ac Stephani decimi pro sola urbe, & Nicolai secundi ac Alexandri secundi pro sola Italia adversùm conjugatos aut concubinarios Clericos Decreta Gregorius sub excommunicatione extendit ad omnem Ecclesiam, ejusque rigidissimam executionem cunctis ubique Metropolitis injunxit.

Et tunc factum est quod laudatus Lambertus subjungit: *Adversùs hoc Decretum protinus vehementer infremuit tota factio Clericorum, hominem planè Hæreticum, & vesani dogmatis esse* Gregorium *clamitans, qui oblitus sermonis Domini, quo ait,* Non omnes capiunt verbum hoc, *violentâ exactione homines cogeret vivere ritu Angelorum, & dum consuetum cursum naturæ negaret, fornicationi & immunditiei fræna laxaret. Quod si pergeret sententiam confirmare, malle se Sacerdotium quàm conjugium deserere, & tunc visurum eum, cui homines sorderent, undè gubernandis per Ecclesiam Dei plebibus Angelos comparaturus esset.* Addit Sigifridum Moguntinum Archiëpiscopum, dum hoc Decretum exequi studuit in Erphordiensi Synodo, à conjugatis Clericis fuisse fermè impetitum lapidibus, immò & unguibus delaceratum. Et prosequitur: *Cùm ad Episcopum relatum esset hoc eos machinari, commonitus à suis, ut tumultum, qui oriebatur, maturâ moderatione præverteret, misit ad eos foras, rogavitq; ut sedato pectore in Synodum regrederentur, se cùm primùm opportunitas esset, Romam missurum, & Dominum Apostolicum, si quâ posset ratione, ab hac sententiæ auctoritate deducturum.* Ejusmodi Clericorum motus facti sunt & in aliis Provinciis.

D E-

DECRETUM III.

Tertium Decretum edicit ad primum Gregoriani Regesti librum adnexa subnotatio : *Gregorius celebravit Romæ Synodum, in qua inter cætera, quæ ibi gesta sunt, excommunicavit atque anathematizavit Robertum Guiscardum Ducem Apuliæ, & Calabriæ atque Siciliæ, cum omnibus Fratribus suis, quousque resipisceret.* Quod Ludovicus Pius Imperator Lib. 1.
Sardiniam atque Siciliam Romanæ Ecclesiæ dederit, affirmat in Cassi- cap. 10.
nensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus, & donationis, Dist. 63.
licet mutilum, instrumentum Decreto suo inseruit Gratianus. Quod per cap. 30.
Ludovicum secundum à Græcis & Saracenis liberatam Apuliam & Calabriam, & quidem omni Imperiali jure solutam, addiderit Carolus Cal- Epist. 9.
vus, testantur antiqui Francorum Annales, & Joannis octavi Pontificis epistola ad Landulphum Episcopum Capuanum. Et ità fuit usque ad annum millesimum trigesimum primum, de quo Sigebertus Gemblacensis : *Robertus Guiscardus, & Richardus Bursa, minuendæ domo multitudinis causâ, hoc tempore à Normandia Franciæ digressi Apuliam expetunt. Et Italis inter se diffidentibus, dum alteri contra alterum auxilia præstant, hâc opportunitate Italos callidè & fortiter debellant, & successu urgendo suos nomen suum dilatant, & futuræ prosperitatis sibi viam parant.* Fuisse fratres affirmat Otto Frisingensis Episcopus in libris de Gestis Frederici L.1.c.3.
Augusti, & omne ipsorum genus edicit Joannes Bromptonus. Videndus item in sacri belli historia Guibertus Abbas Novigenti, & in Alexia- A.1113.
dos libris Anna Comnena. Addit Hermannus Contractus : *Ea gens à tem-* Lib. 3.
poribus prioris Henrici Imperatoris in Calabriæ, Samniæ, Campaniæque partes paulatim ex Gallici Oceani oris adventitia confluebat, & quia bellicosior Italicis A.1053.
gentibus videbatur, primò gratanter accepta, crebrò indigenis contra Græcorum & Saracenorum incursiones audacter præliando auxiliabatur. Cunctas ferè Græcorum & Saracenorum ejecit reliquas, atque ita afflictis per ipsos Italis & Siculis non potuit non esse gratissima. Quinimmò quòd etiam in Africa Saracenos domuerit, & plures in ipsa Græcia civitates cœperit, atque indè Serici texturam & textores traduxerit in Latinas Provincias, testatur laudatus Otto. Et hinc de Henrico tertio scribit laudatus Hermannus : *Imperator Româ egressus nonnulla castella sibi rebellantia cœpit,* A.1047.
Provincias illas prout videbatur disposuit, Duces Nortmannis, qui in illis partibus morabantur, constituit. Quòd enim ipsos in suam protectionem & militiam jam pridem admisisset, & quomodo ad habitandum territorio donasset Henricus secundus, docet nos idem Hermannus. Et subjungit : *Posteà verò pluribus eorum ad uberem terram accurrentibus, viribus* A.1022.
adauctis

adaucti ipsos indigetes bello premere, injustum dominatum invadere, hæredibus legitimis castella, prædia, villas, domos, uxores etiam, quibus libuit, vi auferre, res Ecclesiarum diripere, postremò Divina & humana omnia, prout viribus plus poterant, jura confundere, nec jam Apostolico Pontifici, nec ipsi Imperatori, nisi tantùm verbo tenus cedere. Non solùm utriusque Siciliæ Dominatum, sed ipsa etiam Apostolicæ Sedis ac aliarum Ecclesiarum avita patrimonia in suum Fiscum redegerunt. Sanctus Leo nonus armato illos milite invasit, verùm sine fructu: Fuga enim se & exercitum salvare compulsus, quos ferro non potuerat, anathemate feriit, atque ita ferociores reddidit & audaciores. Et hinc de Nicolao secundo scribit liber Pontificalis: Nicolaus in Apuliam profectus *Nortmannos ab excommunicatione absolvit, eosq; exacto juramento fidelitatis Romanæ Ecclesiæ devinxit, ut ea horum præsidio fulta & munita tyrannidem omnem & rapinam à Sede Apostolica profugaret.* Ab illis adversùs Antipapam Benedictum ac ejus fautores fuerat insigniter adjutus. Quod & Alexandrum secundum adversùs Cadaloi Antipapæ violentias strenuè adjuverint, testatur in
A.1061. Chronico Bertholdus Presbyter Constantiensis. Et hinc tam Nicolaus quàm Alexander illis in beneficium dederunt terram illam, quam in Ro-
L. 2. Epist. 2. berti investitura laudavit noster Gregorius: *Ego Gregorius Papa investio te, Roberte Dux, de terra, quam tibi concesserunt Antecessores mei Nicolaus*
Epist. 21. *& Alexander.* Quòd varia cum illis pacta etiam ante præsentem Synodum inierit idem Gregorius, lucet ex primo ejus Regesti libro: Exstat illic Richardi professio, quâ se Dei & sancti Petri gratia titulat Capuæ
L. 3. c. 4. Principem. Verùm de ipsorum perfidia scribit Leo Hostiensis: *Robertus Campaniam expugnaturus ingreditur.* Quomodo post captum Salernum obsederit & Neapolim, & quomodo ipsam apparens sanctus Januarius defenderit, edicit idem Leo. Hac ergò de causa Robertum & ejus fautores Gregorius excommunicavit. Quâ ratione, quibus pactis, quo tempore ipsum posteà humiliatum absolverit, & ipsum in suis ab Henrico quarto Imperatore persecutionibus summum defensorem habuerit, suo loco est dicendum.

Huc etiam spectat quod in Piscariensis sui Cœnobii Chronico scribit
A. 1073. Monachus Joannes Berardi: *Venerabilis Papa Gregorius in universali Concilio, quod Romæ celebravit, contra Nortmannos & alios invasores de prædiis & possessionibus Monasterii sancti Clementis specialem sententiam, multumq; timendam taliter promulgavit.* Hìc est sententiæ tenor: *Si quis Nortmannorum, vel quorumlibet hominum, prædia Monasterii Beati Clementis invaserit, vel quascumque res ejusdem Monasterii injustè abstulerit, si bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec resipiscat, & Ecclesiæ satisfaciat. Si quis prædia Beati*
Cle-

Clementis ubicumque posita in proprietatem suam usurpavit, vel sciens occultata non propalaverit, vel debitum servitium exinde Beato Clementi non exhibuerit, recognoscat se iram Dei & Beati Clementis, velut sacrilegus incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eandem hereditatem Beati Clementis restituat, & pœnam quadruplum de propriis bonis persolvat. Quacumque militum vel cujuscumque ordinis, vel professionis persona prædia Ecclesiastica à quocumque Rege seu Principe sæculari, vel ab Episcopis, invitis Abbatibus, aut ab aliquibus Ecclesiarum Rectoribus susceperit vel susceperit, vel invasit, vel etiam eorum Rectorum depravato sententioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat.

DECRETUM IV.

A Diversis Ecclesiarum ritibus quosdam simplices fideles pati scandalum scripsit ad Decentium Eugubii Episcopum sanctus Papa Innocentius primus. *Dum nesciunt*, inquit, *traditiones antiquas humanâ præsumptione corruptas, putant sibi aut Ecclesias non convenire, aut ab Apostolis vel ab Apostolicis viris contrarietatem inductam.* Videntur hæsitare, num rituum diversitas cum fidei unitate consisteret. Quin & eruditus Anglorum Apostolus sanctus Augustinus, quod alios in Gallia, alios ritus videret in Italia, sancto Pontifici Gregorio proposuit hanc quæstionem: *Cur una cùm sit fides, sunt Ecclesiarum consuetudines tam diversæ?* Q. 3. *Et altera consuetudo Missarum est in Romana Ecclesia, atque altera in Galliarum Ecclesiis tenetur?* Loqui videtur ex antiquis, quæ Innocentio primo adscribenda censet Jacobus Sirmondus, Romanæ Ecclesiæ ad Galliæ Episcopos Capitulis: *Catholicorum Episcoporum unam confessionem esse debere Apostolica disciplina composuit. Si ergo una fides est, manere debet & una traditio. Si una traditio est, una debet disciplina per omnes Ecclesias custodiri.* C. 6. Ad sanctum item Anselmum Archiepiscopum Cantuariensem scripsit Waleramus Naumburgensis Episcopus: *Diversitas in Ecclesia admodum est unitati contraria. Diu non potest stare quod partium in se grassatur dissensione. De Ecclesiæ Sacramentis aliud Palestina, aliud Armenia, aliud nostra Romana & tripartita sentit Gallia. Domini etiam corporis Mysterium aliter Romana, aliter Gallicana Ecclesia, & diversissimè nostra tractat Germania.* Quod & Photius Patriarcha Constantinopolitanus, miserandi schismatis auctor, Latinam Ecclesiam ob diversos à Græca ritus de diversa etiam in Deum fide & Evangelii prævaricatione culpaverit, plurimùm queritur Nicolaus primus Pontifex in famosa Epistola ad Hincmarum Remensem, aliosque Episcopos Gallicanos. Quod ipsum in

 libris

L.1.c.2. libris adversùs Græcorum opposita lamentatur Ratramnus Monachus Corbeiensis. Istud ipsum ursit acerrimus ejusdem schismatis fautor Marcus Ephesiorum Archiëpiscopus: Fuit unum ex ejus palmaribus adversùs factam in Florentina Synodo unionem fundamentis. Inter diversorum rituum homines censuit non posse esse unam fidem, ideoque nec veram unionem.

Cap.1.2. At longè pessimè. Etenim aliud esse fidei regulam, aliud rituum ac aliorum morum & consuetudinum disciplinam, & hos sub ejus immutabili unitate posse mutari ac esse diversissimos, in libro de velandis Virginibus nervosè demonstrat Tertullianus. Ritus esse nostrorum Sacramentorum ac totius Christianæ fidei vestimenta, ideoque uti ob horum apud varias gentes multam varietatem non variatur humana natura, ità & ob istos varios non variari fidem, insigniter ostendit sanctus Joannes Epist.86. Chrysostomus. Eorum causa Matrem Ecclesiam esse Reginam varietatibus circumamictam scribit ad Casulanum Presbyterum sanctus Augustinus, ac in litteris ad Finardum insigniter ampliat sanctus Fulbertus Epist. 2. Episcopus Carnutensis. Videndus item in laudato libro laudatus Ratramnus. Et adversùs Marci Ephesii nugas insigniter scripsit Gregorius Hieromonachus & Ecclesiæ Constantinopolitanæ Protosyncellus: *Nescit Eximius hic vir varios in hac magna urbe etiam Constantinopolitana servari mores. Quid ergò? Dicimusne fide etiam illos inter se diffidere? In ritibus quoque Ecclesiasticis consuetudo est varia. Nam Constantinopolitana major Ecclesia in celebrandis officiis alio more utitur, alio majora Monasteria, alio minora ad quietem accommodata, denique alio Sacerdotum Sæcularium Ecclesiæ.* Adducit plura ejusmodi, & concludit: *Mirum fuerit, cùm iste vir & linguæ diversitatem, & varium indumentorum genus vitio non verterit.*

Quin tamen plena & universalis rituum unitas sit longè melior, & adversùs omnia errorum scandala securior, abundè lucet ex assiduo studio, quo illam Romani Pontifices & plurimæ Synodi partim in omnem sub cœlo Ecclesiam, partim in suas saltem Diœceses aut Provincias inducere semper sategerunt. Ut Paschalis festivitas eodem ubique die & ritu celebraretur, quid ante, & per, & post Nicænam Synodum non egit Romana Ecclesia? Et uni fidei unum Ritum penitus expedire jam nobis dixit Innocentii primi Capitulum ad Episcopos Gallicanos. Rituum diversitatem non ab Apostolis aut Apostolicis viris, sed ex posteriorum Episcoporum ignorantia aut desidia, aliáve id genùs corruptela provenisse, scripsit idem Pontifex ad Decentium, & adjunxit: *Quis nesciat aut non advertat id, quod à Principe Apostolorum Petro Romana Ecclesia traditum est, ac nunc usque custoditur, ab omnibus debere servari, nec superin-*

periinduci aut introduci aliquid, quòd aut auctoritatem non habeat, aut aliundè accipere videatur exemplum? Præsertim cùm sit manifestum, in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam, atque Siciliam, insulasq; interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos, quos Venerabilis Apostolus Petrus, aut ejus successores constituerint Sacerdotes. Aut legant, si in his Provinciis alius Apostolorum invenitur aut legitur docuisse. Quod si non legunt, quia nusquam inveniunt, oportet eos hoc sequi quod Ecclesia Romana custodit, à qua eos principium accepisse non dubium est: Ne dum peregrinis assertionibus student, caput institutionum videantur omittere. Omnes Latinas Ecclesias asseverat à sancti Petri aut Successorum Pontificum discipulis fundatas, edoctas eundem ritum, ideoque ab ista unitate non posse citra prævaricationem deviare. Addit laudatarum Ecclesiarum Episcopos & Clericos, dum Romam veniunt, consuevisse cum Pontifice ad Missarum solemnia procedere: Ut nempè ex Romano ritu discant suum retinere aut reformare. Quæ fermè omnia repetit in litteris ad sanctum Victricium Rothomagensem Episcopum, juxta hujus postulata mandans etiam reliquas Ecclesias Galliæ deduci ad Romanum ritum, aut veriùs reduci. Ex eodem fonte ad Dioscorum Alexandriæ novellum Patriarcham scripsit sanctus Leo magnus: *Cùm Beatissimus Petrus Apostolicum à Domino acceperit Principatum, & Romana Ecclesia in ejus permaneat Institutis, nefas est credere, quod sanctus Discipulus ejus Marcus, qui Alexandrinam primus gubernavit Ecclesiam, aliis Regulis traditionum suarum Decreta formaverit, cùm sine dubio de eodem fonte gratiæ unus Spiritus fuerit & Discipuli & Magistri, nec aliud Ordinatus tradere potuerit, quàm quod ab Ordinatore suscepit. Non ergo patimur, ut cum unius nos esse corporis & fidei fateamur, in aliquo discrepemus, & alia Doctoris, alia Discipuli Instituta videantur.* Etiam ipse Possidonium, Dioscori Presbyterum ac Legatum, quò Romanos ritus non solùm auribus, sed & oculis disceret, frequenter fecit, & ad sacrificia & ad sacras Ordinationes secum procedere. Et huc omninò respexerunt Dioscorus Presbyter & Chæremon Lector, Alexandrinæ Ecclesiæ apud Imperatorem Anastasium Apocrisarii, Constantinopoli dicentes ad Cresconium & Germanum Episcopos, Legatos Anastasii secundi Pontificis: *Venerabiles sanctæ Ecclesiæ Romanæ urbis atque Alexandrinæ, non solùm fidem rectàm & immaculatam, sed etiam in Divino Ministerio semper concordiam tenuerunt.* Et id referunt in Petrum & Marcum fundatores. Hocce exordio ad exstinguendum inter dictas Ecclesias Acacianum schisma fuerunt usi. Epist. 30.

Quam huic unitati per omnes sibi subjectas Ecclesias traducendæ studuerit etiam magnus Basilius, Ponticæ Diœcesios Primas, docet ejus Epistola ad Ecclesiam Neocæsariensem. Cappadocem psallendi ritum affirmat Ep. 57.

mat ab Ægypto, utraque Lybia, Thebaide, Palestina, Phœnicia, Syria,
Epist.59 & à cunctis ubique concorditer servari Ecclesiis, ideóque à Neocæsariensibus, licèt per suum Apostolum Gregorium Thaumaturgum aliter edoctis, refutari non posse, longè minus damnari. Et dat utriusque causam: *Quod ea, quæ facimus, sub præclaro Gregorio in usu non fuerint, quibus testimoniis evincere potestis? Nihil eorum, quæ ille in usu habuit, ad hunc usque diem illibatum servatis.* Cappadocem ritum esse Gregorio seniorem asserit, & plures ejus ritus ab ipsis Neocæsariensibus jampridem mutatos & correctos. Rationem edicit in libro de Spiritu sancto: *Gregorii in hodiernum quoque diem magna est apud Neocæsariensis Regionis homines*
C. 29. *admiratio, recensque ac semper vigens memoria sic infixa est Ecclesiis, ut nullo tempore obsolescat. Itaq; non factum aliquod, non dictum, non figuram aliquam mysticam, ultra quam illis reliquit, Ecclesiæ adjecerunt. Immò hic multa in his, quæ apud illos aguntur in ritibus, videntur imperfecta propter institutionis antiquitatem. Neque enim sustinebant, qui in Ecclesiæ administrationem successerunt, additamenta, quæ post illum adinventa sunt, recipere.* Gregorianos, licet ob auctoris reverentiam à nullo usque huc Pontico Primate motos, ritus primus Basilius judicavit imperfectos, ideóque ad unitatem reduxit, nullas timens istius Ecclesiæ contradictiones.

Eundem fuisse Africanæ Ecclesiæ sensum ostendit apud Fulgentium Ferrandum, Carthaginensis Ecclesiæ Diaconum, hocce compendium
C. 220. Canonis Maridianensis: *Ut una sit in Sacramentis per omne Byzacium Disciplina.* Et plenaria totius Africæ sub Zozymo Pontifice Synodus statuit: *Ut preces, vel orationes, seu Missæ, quæ probatæ fuerint in Concilio, sive præfationes, sive commendationes, sive manus impositiones, ab omnibus celebrentur. Nec aliæ omninò dicantur in Ecclesia, nisi quæ à prudentioribus*
C. 12. *tractatæ, vel comprobatæ in Synodo fuerint, ne fortè aliquid contra fidem, vel per ignorantiam, vel per minus studium sit compositum.* Statuti causam adducit in libris de Baptismo sanctus Augustinus: *Multi irruunt in pre-*
L. 6. c. *ces, non solùm ab imperitis loquacibus, sed etiam ab hæreticis compositas, &*
25. *per ignorantiæ simplicitatem eas non valentes discernere, utuntur eis, arbitrantes quod bonæ sint.* Ad evitandam istiusmodi confusionem laudata Synodus sanxit toti deinceps Africæ esse unicum & uniformem librum ritualem. Hodierna Synodorum collectio Canonem hunc adscribit secundo Milevitano Concilio sub Pontificatu Innocentii; Verùm spectare ad laudatam sub Zozymo universalem Synodum ostendi in brevibus scholiis ad Synodos Africanas. Eadem de causa quartum Carthaginense Concilium præscripsit ritum singulis ordinationibus.

Hispanicæ Ecclesiæ mentem habemus à primo Canone Synodi Gerundensis: *Ut institutio Missarum, sicut in Metropolitana Ecclesia agitur,*

ita

ita in Dei nomine in omni Tarraconensi Provincia, tam ipsius Missæ Ordo, quam psallendi & ministrandi consuetudo servetur. Et à prima Synodo Bracarensi: *Placuit ut eodem ordine Missæ celebrentur ab omnibus, quomodo Profuturus quondam hujus Metropolitanæ Ecclesiæ Episcopus ab ipsa Apostolicæ Sedis auctoritate suscepit scriptum. Item placuit ut nullus cum baptizandi ordinem prætermittat, quem & anteà tenuit Metropolitana Bracarensis Ecclesia, & pro amputanda aliquorum dubietate prædictus Profuturus Episcopus scriptum & sibi directum a Sede beatissimi Petri Apostoli suscepit.* Divina Sacramenta diverso atque illicito modo in Hispaniarum Ecclesiis celebrari queritur & quarta Toletana Synodus, & sancit: *Nihil ultra diversum aut dissonum in Ecclesiasticis Sacramentis agamus, ne quælibet nostra diversitas apud ignotos seu carnales schismatis errorem videatur ostendere, & multis exstet in scandalum varietas Ecclesiarum. Unus ergo ordo orandi atque psallendi a nobis per omnem Hispaniam atque Galliciam conservetur, unus modus in Missarum solemnitatibus, unus in Vespertinis officiis, nec diversa sit ultra in nobis Ecclesiastica consuetudo, quia una fide continemur & Regno. Hoc enim & antiqui Canones decreverunt, ut unaquæque Provincia & psallendi & ministrandi parem consuetudinem teneat.* Antiqui hi Canones sunt jam laudati Gerundensis & Bracarensis. Sub Romano Imperio in Præsides aut Consulares, postea in varios, & quidem Arianos, Reges divisa fuerat, nunc in unicum Catholicum Regnum adunata erat Hispania, ideoque non singulis Provinciis, sed toti genti & Diœcesi præsens Canon sanxit esse unicum in Ecclesia officium. At verò decima ibidem Synodus, diversum ritum fidei unitati non obesse præfata, dumtaxat sancit Dominicæ Annuntiationis festum uno ubique die celebrandum. Undecima eundem psallendi ac ministrandi ritum mandat servari in quavis dumtaxat Provincia. Quin & Monachis permittit aliquid singularis officii. Nempe quod laudatum quartæ Synodi Canonem in plenam deducere executionem non valeret, saltem laudatum Gerundensem voluit immobiliter vigere.

C. 12. Cant. 2. Can. 1.

Etiam Gallicana Ecclesia ejusdem unitatis fuit studiosissima. Lucet ex Synodo Venetica: *Rectum duximus, ut vel intra Provinciam nostram Sacrorum ordo & psallendi una sit consuetudo. Et sicut unam cum Trinitatis confessione fidem tenemus, unam & officiorum Regulam teneamus: Ne variata observatione, in aliquo devotio nostra discrepare credatur.* Dicit, *Vel intra Provinciam nostram:* Quod nempè optaret sic fieri per omnem Galliam, sed obtinere desperaret. Hinc & universæ ferè Galliæ Synodus Agathensis sanxit: *Convenit Ordinem Ecclesiæ ab omnibus æqualiter custodiri.* Addit studendum, ut variæ hinc inde Ecclesiarum discrepantiæ omninò corrigantur. Voces, *Convenit*, & *Studendum*, videntur dumtaxat

C. 15. C. 30.

taxat consilium continere ac preces, non Præceptum. Et Epaonensis
Can. 27. Synodus: *Ad celebranda Divina officia ordinem, quem Metropolitani tenent, Provinciales observare debent.* Suis sacrificii ritibus & aliis Divinis Officiis plura adjecit etiam secunda Vasensis Synodus: Quod ita fieret
C. 3. 5. apud Sedem Apostolicam, omnem Italiam, Africam, atque Orien-
Cant. 8. tem. Cunctis sub Cœlo Ecclesiis voluisset esse unum ritum. Hinc illum & suæ saltem Provinciæ præscripsit secunda Synodus Turonensis. Et hæc sub prima Regum Dynastia. Post reparatam à Carolo Magno Disciplinam fuit istic longè amplius studium hujus unitatis.

Quin & de diversis per Orientem Monasteriis, quod diversum Canonicæ orationis modum haberent, queritur in Monasticarum institutio-
L. 2. c. 2. num libris Joannes Cassianus, Ægypti & Thebaidos Cænobia prædi-
3. cans, quod avitam hac in re unitatem constanter retentarent. Avitam istic orationis normam edicit, atque adjungit: *Qui modus antiquitus constitutus idcircò per tot sæcula penes cuncta illarum Provinciarum Monasteria intemeratus nunc usque perdurat, quia non humana adinventione statutus à*
C. 4. *Senioribus affirmatur, sed Cælitus Angeli magisterio Patribus fuisse delatus.* Factum id dicit ad primævos Ægypti Monachos, proditque totius rei seriem, quam etiam laudat & firmat memorata secunda Synodus Turonensis. Etiam sanctum Ignatium, Antiochiæ Patriarcham, ab Angelo didicisse psallendi modum, est antiquissima & authentica traditio Græcorum Patrum. Rituum ergo unitas ex Deo, varietas est ex hominibus, ideoque hanc semper toleravit potiùs Ecclesia, quàm probarit. Etiam in Monachis, ac præsertim Regularibus Clericis. Etenim litteras, quibus sanctum Norbertum ob datum filiis suis singulare officium gravissimè arguit nescio quis Magalonensis Episcopus, suo de Canonum
C. 7. observantia operi inseruit, multumque laudat Radulphus Decanus Tongrensis. Monachis enim, quod soli olim intra clausum Oratorium Divinæ Majestati psallerent, sua potuit permitti norma, verùm Regulares Clerici ad communes Ecclesiæ Canones singularissimè obligantur. Res hæc est alterius loci.

Quæstio est, An ad Decentium Eugubinum Episcopum sanctus Papa Innocentius rectè scripserit rituum diversitatem nullatenùs esse ab Apostolis aut viris Apostolicis, sed dumtaxat ab ignorantium aut negligentium Episcoporum posterioribus corruptelis? Et quidem ex hoc fonte multam manasse diversitatem, est manifestum. Etenim in libro
C. 2. de velandis Virginibus Tertullianus quasdam ab Apostolis aut viris Apostolicis fundatas, quasdam Ecclesias scribit esse posteras, & istarum dumtaxat ritus & consuetudines affirmat esse irrefragabilis auctoritatis. Etiam in ipso sacrificio apud quosdam esse legitimæ religionis vacuos
ab

ab omni Dominici aut Apostolici Præcepti auctoritate alienos, curiosi potiùs quàm rationalis officii, & Gentilibus nimiùm vicinos ritus scribit in libro de oratione, ideoque corrigendos ac eliminandos. Esse affirmat non ritus, sed superstitiones. Et in posteriori ad Januarium Epistola scribit sanctus Augustinus: *Quod instituitur præter consuetudinem, ut quasi observatio Sacramenti sit, approbare non possum, etiamsi multa hujusmodi propter nonnullarum vel sanctarum, vel turbulentarum personarum scandala devitanda, liberiùs improbare non audeo. Sed hoc nimis doleo, quia multa, quæ in Divinis libris saluberrimè præcepta sunt, minùs curantur, & tam multis præsumptionibus plena sunt omnia, ut gravius corripiatur qui per Octavas suas terram nudo pede tetigerit, quam qui mentem vinolentia sepeliverit. Omnia itaq; talia, quæ neque sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Conciliis Episcoporum statuta inveniuntur, nec consuetudine universalis Ecclesiæ roborata sunt, sed diversorum locorum diversis moribus innumerabiliter variantur, ita ut vix, aut omninò nunquam inveniri possint causæ, quas in eis instituendis homines secuti sunt, ubi facultas tribuitur, sine ulla dubitatione resecanda existimo. Quamvis enim neque hoc inveniri possit, quomodo contra fidem sint, ipsam tamen religionem, quam paucissimis & manifestissimis celebrationum Sacramentis misericordia Dei esse liberam voluit, servilibus oneribus premunt, ut tolerabilior sit conditio Judæorum, qui etiamsi tempus libertatis non agnoverint, legalibus tamen sarcinis, non humanis præsumptionibus subjiciuntur. Sed Ecclesia Dei inter multam paleam, multaq; Zizania constituta, multa tolerat, & tamen quæ sunt contra fidem vel bonam vitam non approbat, nec tacet, nec facit.* C. 11. 12.

Plurimos partim probandos, partim improbandos Ecclesiarum diversos ritus enumerat in Ecclesiastica historia etiam Socrates, atque adjungit: *Causæ & auctores istiusmodi discrepantiæ fuerunt Episcopi, qui vario tempore Ecclesiis præerant. Qui autem istos ritus accipiunt, eos tamquam legem ad posteros transmittunt.* Similem Catalogum texit Hermias Zozomenus, ac pergit: *Multas consuetudines per pagos ac urbes reperias, quas ob reverentiam vel eorum qui eos introduxerunt, vel eorum qui istis successerunt, prævaricari sibi nec licitum, nec tolerandum putent ii, qui his innutriti sunt.* Rectè interim de hac varietate ad Licinium scripsit & sanctus Hieronymus: *Illud te breviter admonendum puto, traditiones Ecclesiasticas, præsertim quæ fidei non officiant, ita observandas ut à Majoribus sunt traditæ, nec aliorum consuetudinem aliorum contrario more subverti. Unaquæque Provincia abundet in suo sensu, & Præcepta Majorum leges Apostolicas arbitretur.* Agit in illos, qui probabiles aut certè tolerabiles aliorum consuetudines volebant mutari ac damnari, atque ita turbabant Ecclesias. Istas consuetudines non affirmat Apostolicas, sed tamquam tales cum fraterna pace honorandas L. 5. c. 22. L. 7. c. 19. Ep. 28.

aut

aut sustinendas. Otiosas consuetudines sustineri potiùs, quàm charitatis lædi vinculum suadet in priori ad Januarium Epistola etiam sanctus Augustinus. Et hac in re graviter excessit sanctus Henricus Imperator, de quo scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldericus Episcopus
L.3.c.2. Tornacensis: *Imperator Gerardo*, Cameracensium Electo, *largitus est librum, consecrationes Clericorum & ordinationem Episcopi continentem, ut per hunc consecratus, haud fortasse indisciplinatis Rarlensium moribus irregulariter ordinaretur.* Homo Germanus Gallicanos Clericalis ac Episcopalis consecrationis ritus de irregularitate damnavit. Quod nempè à Germanicis admodum differrent. Et hujusmodi differentiam non solum ab ignaris aut negligentibus, sed etiam ab hæreticis Episcopis frequenter provenisse, suprà audivimus à sancto Augustino. Quod enim Donatus Carthaginensis Episcopus, Donatistarum Princeps, & suo sacrificio & populi communioni novos atque inutiles ritus adjecerit, testan-
Cap. 17. tur sanctus Optatus Milevitanus, ac in libro de Sectis Constantinus Harmenopulus. Et de Theodoro Mopsvestiensi Episcopo scribit in libris adversùm Nestorianos ac Eutychianos Leontius Byzantinus: *Theodorus audet aliud malum, non secundum ad superiora. Aliam enim Missam effutivit præter illam, quæ à Patribus tradita est Ecclesiis, neque reveritus illam Apostolorum, nec illam Magni Basilii, in eodem spiritu conscriptam. In qua Missa blasphemiis, non precationibus Mysterium Eucharistiæ opplevit.* Quod item Eugenius, Julianus, ac Hildephonsus, sanctissimi Toletanæ Ecclesiæ Archiepiscopi, Nestorianum, qui Dominum nostrum JESUM Christum esse Dei Patris adoptivum filium asserit, errorem inseruerint sacrificii ritibus, apud Francofordiensem Synodum allegavit ipsorum Successor Elipandus, eademque Synodus meritò damnavit. Et in omnem istiusmodi varietatem fecit Gregorius octavus Pontifex,
Lib. 3. c. quod in Anglicana Historia laudat Guilielmus Neubrigensis: *Urbano*
21. *tertio successit venerabilis Albertus ejusdem Cancellarius, dictusque est Gregorius, vir planè & sapientia & vitæ sinceritate conspicuus, æmulationem Dei habens in omnibus secundùm scientiam, & superstitiosarum consuetudinum, quarum in Ecclesia per quorundam rusticam simplicitatem citra scripturarum auctoritatem multitudo inolevit, reprehensor acerrimus. Unde à quibusdam minùs discretis putatus est per nimiam abstinentiam cerebro laborare.* Cum Prædecessore suo Innocentio primo novit istam varietatem non esse Institutum Apostolicum, sed posterioris ignorantiæ aut desidiæ corruptelam.

Addo tamen omnem rituum varietatem non esse hujusmodi. Aliqua est ipsorum etiam Apostolorum indulgentia, immò & institutio. Quod enim de Paschalis festivitatis die aliter Romanos & alios Latinos Petrus

&

& Paulus, Ephesios ac alios Orientales aliter docuerint Joannes & alii Apostoli, videtur certum ac exploratum. Quod ipsum constat de variis ritibus omnium septem Sacramentorum. Apostolorum item Lithurgiam laudari jam audivimus à Leontio Byzantino. Licet in litteris ad Joannem Syracusæ Episcopum sanctus Gregorius ipsos dicat ad solam Dominicam orationem consecrasse, in erudito tamen opusculo de Divinæ Missæ traditione sanctus Proclus Patriarcha Constantinopolitanus affirmat usos longissima Lithurgia, quam posteà ob fidelis pietatis teporem compendiaverint magnus Basilius ac sanctus Joannes Chrysostomus. Quod ipsum in istius vita asserit sanctus Amphilochius Metropolita Iconiensis. Et ex variis laudati Chrysostomi testimoniis possit firmari. Nec unica fuit ista Lithurgia. Alia fuit Petri, alia Jacobi, alia Marci, alia Clementis, alia aliorum. Discrepantem item, præsertim circa Domini festivitates, ab aliis gentibus ritum dudum habuit Armeniorum Ecclesia, ac de ipso apud Clementem Galanum rectè scribit ipsorum, quarti decimi sæculi anno octavo habita, Synodus Adanensis: *Ratio cur in hujusmodi festivitatibus celebrandis tanta priùs diversitas profluxisset, ea est, quia nimirùm Apostoli, ministerio verbi ac Evangelicæ prædicationis pro viribus instantes, intenti erant potissimum, ut homines ab erroribus simulachrorum ad unius veri Dei cultum converterentur.* Uni huic rei intentos addit de rituum unitate fuisse non omninò sollicitos, ideoque permisisse varias Ecclesias in vario sensu abundare. Permiserunt plures ritus imperfectos, corrigendos suo tempore ac perficiendos. Quod ipsum à sancto Gregorio Thaumaturgo actum audivimus suprà à sancto Basilio. Et de Neophytis Anglis scribit ad Mellitum Abbatem magnus Gregorius: *Quia boves solent in sacrificio Dæmonum multos occidere, debet his etiam hac de re aliqua solemnitas immutari, ut die Dedicationis vel Natalitio sanctorum Martyrum, quorum illis reliquiæ ponuntur, tabernacula sibi circa easdem Ecclesias, quæ ex fanis commutata sunt, de ramis arborum faciant, & religiosis conviviis solemnitatem celebrent, nec Diabolo jam animalia immolent, sed ad laudem Dei in esu suo animalia occidant, & donatori omnium de satietate sua gratias referant, ut dum eis aliqua exteriùs gaudia reservantur, ad interiora gaudia consentire faciliùs valeant. Nam duris mentibus simul omnia abscindere, impossibile esse non dubium est. Quia is, qui locum summum adscendere nititur, necesse est ut gradibus vel passibus, non autem saltibus elevetur.* Quâ prudentissimâ dispensatione etiam alii Apostolici viri sunt usi in dandis Ecclesiarum ritibus, atque ita Innocentii Pontificis effatum est cum aliquo discretionis sale accipiendum.

Eodem modo accipiendum est, quod adversùs Photium Constantinopo-

nopolitanum Episcopum, quosdam Romanæ Ecclesiæ ritus damnantem, scribit ad Gallicanos Episcopos Nicolaus primus Pontifex: *Non apparuit quisquam per tot sæculorum curricula, qui Romanæ Ecclesiæ traditionibus derogaverit, aut obviare præsumpserit.* Etenim ad sanctum Cyprianum, de dato extra Ecclesiam Baptismo errantem, scripsit similiter errans sanctus Firmilianus, Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopus: *Eos qui Romæ sunt, non ea in omnibus observare quæ sunt ab origine tradita, & frustrà Apostolorum auctoritatem prætendere, scire quis etiam inde potest, quòd circa celebrandos dies Paschæ, & circa multa alia Divinæ rei Sacramenta, videat esse apud illos aliquas diversitates, nec observari illic omnia æqualiter, quæ Hierosolymis observantur.* Romanam Ecclesiam à variis Apostolicis ritibus deviasse affirmat, ideoque & circa repetendi Baptismatis dogma potuisse deviare. Quin & adversùm Romanos, Neophytis pedes lavari improbantes, scripsit in opere de Sacramentis sanctus Ambrosius: *In omnibus cupio sequi Romanam Ecclesiam, sed tamen & nos homines sensum habemus, ideò quod alibi rectius observatur, & nos custodimus. Ipsum sequimur Apostolum Petrum, ipsius inhæremus devotioni. Ad hoc Ecclesia Romana quid respondet?* Verùm Photius non tantùm improbavit, sed & damnavit sub anathemate ac pessimo schismate. Et hoc præsertim ac meritò notavit Pontifex Nicolaus. Rectè addidit Romanæ Ecclesiæ ritus esse à sancto Petro Apostolo: Quod ipsum suprà Innocentius primus & magnus Leo constanter asseverarunt. Affirmant & alii plurimi, nec est dubitandi locus. Et de Paschalis festivitatis die Firmilianum errasse ostendit postmodò Synodus Nicæna.

Ep. 70. [margin note beside "tem, scribit ad Gallicanos"]

L. 3. c. 1. [margin note beside "brosius"]

Rectè item adjunxit Nicolaus Pontifex: *Romana Ecclesia, ex quo cœpit Christiana Religio dilatari, quæ semel in Petro Patrono ac Institutore suo suscepit, immutilata tenuit, & incorrupta per alia mundi climata docuit. Nec visa est unquam Ecclesia, cujus hæc doctrinam vel auctoritatem secuta sit, cùm ipsa potiùs alias Ecclesias instituerit, atque his nonnullas traditiones contulerit.* Et hinc adversùs magnum Gregorium, quosdam Divinorum officiorum ritus per aliqua Constantinopolitanis moribus quasi similia additamenta meliorantem, fuisse à multis tamquam de læsa & accisa Apostolicæ Sedis dignitate murmuratum graviter, retulit Joannes Syracusæ Episcopus, & laudatus Pontifex respondit: *In nullo aliam Ecclesiam secuti sumus. Nam ut Alleluja hic diceretur, de Hierosolymorum Ecclesia, ex beati Hieronymi traditione, tempore beatæ memoriæ Damasi Papæ, traditur tractum, & ideò magis in hac Sede illam consuetudinem amputavimus, quæ hic à Græcis fuerat tradita.* Et post plura: *In quo Græcorum consuetudines secuti sumus, qui aut veteres nostras reparavimus, aut novas & utiles constituimus, in quibus tamen alios imitari comprobamur?* Exstat laudati Da-

Lib. 7. Ep. 97. [margin note beside "Episcopus, & laudatus Pontifex"]

masi

masi ad laudatum Hieronymum Epistola, hæc continens: *Peto tuam* Ep: 5.
Charitatem, ut sicut à Rectore tuo Alexandro Episcopo nostro didicisti, Græcorum Psallentiam ad nos dirigere tua Fraternitas delectetur, quia tanta apud nos simplicitatis indago est, ut tantùm in die Dominica Apostoli Epistola una recitetur, & Evangelii capitulum unum dicatur, nec Psallentium mos tenetur, nec Hymni decus in ore nostro cognoscitur. Et ipsam respicere ac laudare videtur magnus Gregorius, affirmans Alleluja isto tempore venisse Hierosolymis Romam. Qua in re an circumscriptus non sit, meritò hæsitatur. Quidquid sit, quis dicat Romanam Ecclesiam tunc sine Psalmodia fuisse? Quis tunc Hierosolymis fuit Alexander Episcopus? Quis credat vocem *Psallentia*, tunc fuisse Romanam? Proinde barbara, imperita, erronea, in Apostolicam Sedem injuriosa est ista Epistola, ideoque palàm ficta. Et Hieronymi ad ipsam Responsum est multò absurdius. Etiam Guntherii nugæ in opere de Gestis Frederici primi Imperatoris, garrientis septem horas Canonicas à Pelagio secundo, ipsarum exordium, *Deus in adjutorium*, & *Gloria Patri*, esse à Gregorio magno. Hæc enim omnia sunt antiquissima. An ipsorum hodiernam normam à prima Constantinopolitana Synodo, aut certè ab istius sæculi Patribus cæpisse, rectè affirment Walafridus Strabo ac Honorius Augustodunensis, est quæstio alia & longa. Certum est Romanæ Ecclesiæ nobiliores ritus esse à sancto Petro Apostolo datos, non ab aliis Ecclesiis mutuatos. Quòd tamen hymnorum unà cum psalmis cantandorum ritum ab Orientali Ecclesia acceperint & sanctus Ambrosius & L.9.c.7.
ipsa Roma, testatur in confessionum libris sanctus Augustinus. Posterioribus item temporibus solemnem decantandi symboli morem, aliosque id genus optimos ritus admittere ab Hispanica aut Gallicana Ecclesia non fuit dedignata suprema ista mater, ideoque & hocce Nicolai Pontificis Dictum est cum moderamine accipiendum.

Quam libenter aliæ Ecclesiæ admiserint ejus ritum, immò & expetiverint, lucet per superiùs adducta ex Innocentio primo, magno Leone, Synodisque Bracarensi ac Toletana. Etiam per Mediolanensis populi vocem, de qua in litteris ad sororem suam Marcellinam sanctus Ambrosius: *Cùm Basilicam dedicare vellem, multi tamquam uno ore interpel-* Lib. 7.
lare cœperunt dicentes, Sicut in Romana, sic Basilicam dedices. Et in præ- Ep. 54.
scriptionum libro Tertullianus: *Si Italiæ adjaces, habes Romam, unde nobis* Cap. 36.
quoque auctoritas est. Vocem, *Auctoritas*, accipit pro origine, & Romanam Ecclesiam affirmat Africanæ esse fidei & disciplinæ principium & matrem. Et in litteris ad Moysen, Orthodoxum Armeniæ Patriarcham, scribit ejusdem gentis Doctor Schismaticus, ac Chalcedonensis Synodi & Romanæ Ecclesiæ infensissimus hostis, Gregorius Cæsareensis: *Ar-*

meniorum Ecclesia ritum conferendi ordines a Gregorio Papa susceperunt, ut in nostro Rituali manuum impositionis compertum habetur. Quoniam eo ritu accipimus eorumdem Ordinum potestatem. Et hanc Ritualis illius partem suo de
Cap. 11. Romanæ & Armeniæ Ecclesiarum unione operi inseruit Clemens Galanus. An & alios Romanos ritus illis dederit idem magnus Gregorius, est alia quæstio. De ejus item Discipulo, & ad Anglos Legato S. Augustino, quòd Britonum Episcopos ad Romanum Paschalis festivitatis & Christiani Baptismatis ritum suscipiendum compulerit sub dissociandæ com-
L. 2. c. 2. munionis reatu, testatur in Anglorum historia Venerabilis Beda. Etiam Apostolo nostro sancto Bonifacio, cum ad reparandam Christianitatem legavit in Franciam, injunxit Gregorius secundus: *Disciplinam Sacramenti, quam ad initiandos Deo pravio credituros tenere studes, ex formula Officiorum sanctæ nostræ Sedis Apostolicæ, instructionis tuæ gratia prælibata, volumus ut intendas.* Martiniano item Episcopo ac Georgio Presbytero, suis in Bavariam Legatis, præcepit ut in omnibus illic Ecclesiis cuncta Sacramentorum, Missarum, ac aliorum Divinorum Ministeria disponerent *secundùm traditum Apostolicæ Sedi antiquitus Ordinem.* Exstat hoc ejus Capitulare in tomis Conciliorum. Et Sigulphum Presbyterum, Beati Alcuini Flacci socium, ab Eboracensi Ecclesia missum fuisse Romam ad postulandos Romanæ Ecclesiæ ritus, testatur authentica, ex antiquo Remensi codice publicata per Andream Quercetanum, vita laudati Alcuini. Et Walafridus Strabo Divinorum Officiorum per varias Ecclesias varietatem scribit esse ferè infinitam, antiquum Galliæ officium prædicat ex Romano fuisse plura mutuatum, atque adjungit:
Cap. 25. *Privilegio Romanæ Sedis observato, & congruentia rationabili dispositionum apud eam factarum persuadente, factum est ut in omnibus penè Latinorum Ecclesiis consuetudo & Magisterium ejusdem Sedis prævaleret, quia non est alia traditio æquè sequenda, vel in fidei Regula, vel in observationum doctrinis.* Etiam sancti Benedicti officium laudat, & dat causam: *Quam dispositionem ideò à Pastoribus Ecclesiarum non interdici putamus, quia est vicina auctoritati Romanæ.* Romanum & Gallicanum Officium olim fuisse diversum docet vel sola relatio sancti Augustini Anglorum Apostoli ad magnum Gregorium. Quod ipsum multis confirmat in libro de quibusdam ad Missam spectantibus Berno Abbas Augiensis. Et ex Hilduini apud sanctum Dionysium Abbatis ad Ludovicum Pium Imperatorem litteris adducit hoc fragmentum: *Cui adstipulari videntur antiquissimi, & nimiâ vetustate penè consumpti Missales libri, continentes Missæ ordinem more Gallico, qui ab initio receptæ fidei usus in hac Occidentali plaga est habitus, usque quo tenorem, quo nunc utitur, Romanum suscepit.* Gallicanæ Ecclesiæ Officium fuisse à fidei exordio diversum à Romano erra-
Hil-

Hilduinus : Lucet ex supra laudatis Innocentii primi ad Gallicanos Episcopos Capitulis, ac ex litteris ad sanctum Victricium Episcopum Rothomagensem. Rectiùs Walafridus Strabo affirmat postmodò fuisse immutatum à viris doctissimis, & dumtaxat quædam è Romano mutuatum. Quo tempore ad Romanum plenè redierit Gallia, edicit in libro de Ecclesiasticis observationibus Guido Micrologus : *Sciendum quemdam Albuinum, Magistrum Caroli Magni, rogatu sancti Bonifacii Archiepiscopi, ut aiunt, Missales orationes varias composuisse. Et hoc ideò, ut Presbyteri illius temporis, nuper ad fidem conversi, nondum Ecclesiasticis Officiis instructi, nondum etiam librorum copiâ præditi, vel aliquid haberent cum quo officium suum qualibet die possent explere.* Et infrà : *Fecit idem Albuinus in sancta Ecclesia non contemnendum opus. Nam Gregorianas orationes in libris Sacramentorum collegisse asseritur, paucis aliis adjectis, quas tamen sub obelo notandas esse judicavit. Deindè alias orationes seu præfationes, etsi non Gregorianas, Ecclesiasticæ tamen celebritati idoneas collegit, sicut Prologus testatur, quem post Gregorianas orationes in medio ejusdem libri collocavit.* Quod ipsum in animæ gemma memorat Honorius Augustodunensis. Merovingiorum Regum ignavia omnem Christianitatem adeò deformaverat, ut sanctus Bonifacius nec unum in Francia repererit Breviarium aut librum Missalem. Hinc novos composuit Alcuinus, non solius Bonifacii, sed etiam laudati superiùs Sigulphi, qui Romana officia detulit ad Eboracensem Ecclesiam, familiaris amicus. Composuit partim ex Romano ordine, partim ex proprio judicio. Quæ mixtura quia displicuit, Carolus magnus admitti jussit totum ordinem Romanum. Baptismales præsertim ritus celebrari juxta Romanum ordinem sanciunt ejus Capitularia, & sub ejus Imperio facta Synodus Moguntina.

Cap. 6. Lib. 4. 117. Can. 4.

Et ita fuisse usque ad patrata in Formosum Pontificem scandala, ac translatum à Francis ad Theutones Imperium, affirmat septimi nostri Gregorii præsens Decretum, cujus apud Gratianum in distinctionibus de consecratione, & ex suprà laudatis litteris Magalonensis Episcopi apud Radulphum Tongrensem exstat hoc fragmentum : *In die Resurrectionis usque ad Sabbathum in Albis, & in die Pentecostes usque ad Sabbathum ejusdem hebdomadæ, tres Psalmos tantùm, tres Lectiones, antiquo more, & cantamus & legimus. Omnibus aliis diebus per totum annum, si festivitas est, novem Psalmos & novem Lectiones dicimus. Aliis autem diebus duodecim Psalmos & tres Lectiones recitamus. In diebus Dominicis octodecim Psalmos, excepto die Paschæ & Pentecostes, & novem Lectiones celebramus. Illi autem, qui quotidianis diebus tres Psalmos & tres Lectiones tantùm videntur legere, non ex Regula sanctorum Patrum, sed ex fastidio & negligentia comprobantur facere. Romani autem diverso modo fa-*

Cap. 5. Cap. 10.

facere cœperunt, maximè à tempore quo Theutonicis concessum est Regnum Romanæ Ecclesiæ. Nos autem & ordinem Romanum investigantes, & antiquum morem nostræ Ecclesiæ, statuimus fieri sicut suprà notavimus, antiquos Patres imitantes. Dicto igitur tempore & ipsius Romanæ Ecclesiæ officium fuit alteratum, & apud alias Ecclesias inducta summa varietas, atque ita laudatus Pontifex fuit compulsus manum apponere. Quòd porrò istud sit solùm Synodalis Decreti fragmentum, lucet ex laudati Gregorii ad Hispaniarum Reges Alphonsum & Sancium Epistola, quâ fundatas à sancto Paulo Apostolo Ecclesias demonstrat olim usas Romano Officio, ad Priscillianistarum, Gotthorum, ac Saracenorum turbas mutari id cœpisse contra Apostolicum Canonem & Apostolicæ Sedis sanctiones, ac pergit:

Lib. 1. Ep. 64. *Quapropter vos ut filios charissimos adhortor & moneo, ut sicut bonæ soboles, etsi post diuturnas scissuras, demum tamen matrem reverà vestram recognoscatis Romanam Ecclesiam, ejus Ordinem & officium recipiatis, non Toletanæ, vel cujuslibet alius, sed istius quæ à Petro & Paulo suprà firmam Petram per Christum fundata est, sicut cætera Regna Occidentis & Septemtrionis, teneatis. Undè enim non dubitatis vos suscepisse religionis exordium, restat etiam ut indè recipiatis in Ecclesiastico ordine Divinum Officium. Quod etiam Episcopi vestri ad nos nuper venientes juxta constitutionem Concilii facere per Scripta sua promiserunt, & in manu nostra firmaverunt.* Itaque præsens Synodus Romani Officii ordinem non solùm reduxit ad avitam normam, sed & ipsum à cunctis per sancti Petri Discipulos fundatis, & ad Apostolicæ Sedis Patriarchalem curam spectantibus, Occidentis ac Septemtrionis Ecclesiis sanxit observandum. In litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum ab Innocentio primo laudatum Canonem innovavit. Ita in ipsa Epistola Gregorius disertè testatur. Et hinc in libro de Ecclesiasticis observationibus scribit Guido Micrologus: *Nos ab Apostolica potissimùm Sede* sacrorum rituum *formam sumere decrevimus, undè totius Christianæ Religionis ordinem & originem suscepimus. Nam & illi Sedi nostro tempore talem Deus gubernatorem, Reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis Antecessoribus à puero Romæ nutritus ac eruditus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè investigavit, & investigatas studiosissimè in actum referre curavit. Hunc ergò Doctorem, Religione & auctoritate præcipuum, immò Apostolicam traditionem per ipsum in consecrandis Mysteriis potissimùm imitari decrevimus.* Lucidè laudat præsens nostræ Synodi Decretum, affirmans esse traditionem Apostolicam, & ad ipsam omnes Latinas Ecclesias obligari. Istud fortè respexit etiam Absalon Lundensis in Dania Archiepiscopus de quo in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Domnus Absalon vir religiosus fuit, & magni consilii seu discretionis, & præcipuæ honestatis. Hujus industria omnes*

Cap. 14.

nes Ecclesiæ totius Daniæ, priùs discordantes, uniformes in Divinis Officiis facta sunt. Quidquid sit, lucet adductum à Gratiano & Radulpho Decretum esse dumtaxat fragmentum. Deest pars posterior, quæ Romanum officium omni Latinæ Ecclesiæ imponit.

Romanum apud Hispanos officium fuisse Gothorum tempore mutatum, profitetur etiam in opere de Hispaniæ rebus Rodericus Archiepiscopus Toletanus: *Litera Gothica, & translatio Psalterii, & officium Missæ institutum ab Isidoro ac Leandro Pontificibus, quod cum translatione & litera dicitur Toletanum, per totam Hispaniam servabatur.* Utique temporibus Gregorii septimi. De Ulphila, primo Gothorum per Eudoxium Constantinopolitanum ordinato, & in Arianismum seducto, Episcopo scribit in Chronico ad Valentiniani & Valentis imperium laudatus Isidorus: *Ulphilas Gothorum Episcopus, ad instar Græcarum literarum, Gothas tunc reperit literas, & utrumque Testamentum in linguam propriam transtulit.* Et hæc omnia Gothi secum detulerunt in Hispaniam, atque ita ipsam non dumtaxat in duplicem fidem, sed etiam in duplicem ritum distraxerunt. Etenim ipsi suâ Gothicâ, Hispani autem suâ latinâ litterâ & linguâ perrexerunt uti etiam in Divinis Officiis. Nec dubium est, quin fuerint & aliæ differentiæ. Hinc illos ad Catholicam fidem perductos sanctus Leander Hispalensis Episcopus, ejusque successor & frater sanctus Isidorus multa donarunt dispensatione. Quòd ipsorum causâ Apostolicos Baptismi ritus immutarint, & hanc œconomiam magnus Papa Gregorius comprobarit, lucet ex hujus Epistola. Eodem modo tractarunt Divina Missæ & Psalmodiæ Officia. Aliqua ex antiquis Hispanorum, aliqua acceperunt ex Gothorum libris, atque ita conflarunt novum Officium, quod alii Toletanum, alii titulabant Officium Leandri & Isidori. Istâ mixturâ conati sunt dissociatos usque tunc Hispanorum & Gothorum animos etiam miscere atque unire. Videntur etiam literam ac linguam Gothicam induxisse in Ecclesias.

Lib. 6. c. 25.

Ita fuit usque ad octavi sæculi annum decimum septimum, & barbaricam sub Saracenis captivitatem, de qua in Hispaniæ Chronico Joannes Vasæus: *Multi Christiani, dulcedine Patriæ pellecti, in variis Hispaniæ civitatibus manserunt, qui tributarii & vectigales permissi sunt in Instituto & lege Christiana vivere, atque omnibus uti ritibus Ecclesiasticis.* Horum afflictissimorum fidelium Doctores & consolatores laudat fuisse Urbanum Toletanum, Joannem Hispalensem, Frodoarum Accitanum, & alios similis pietatis Episcopos, atque adjungit: *Christiani, qui inter Arabes hoc modo vivebant, Mozarabes, dicebantur, hoc est, mistì Arabibus. Undè & officium Ecclesiasticum, quo illi per sanctum Leandrum*

An. 717.

drum

drum & sanctum Isidorum instituto tunc utebantur, & omnis Hispania usa est usque ad tempora Alphonsi sexti, quo tempore auctoritate Papæ Gregorii septimi mutatum est, etiam hodiè Mozarabe nuncupatur. Hoc officium hodie quoque servatur Toleti in sex Parochiis, & in Ecclesia Cathedrali, in Sacello F. Francisci Ximenii, Cardinalis & Archiëpiscopi Toletani. Sala-
Cap. 81. *manticæ quoque statis diebus in Sacello Doctoris Salabricensis, quod est in peristylio summi Templi.* De eisdem Mozarabibus scribit in Orientalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco: *Illi Christiani, qui in Africa & Hispania inter Occidentales Saracenos commorantur, Mozarabes nuncupati, Latinam habent literam, & Latino sermone in Scripturis utuntur, & sanctæ Romanæ Ecclesiæ, sicut alii Latini, cum omni humilitate & devotione obediunt, ab articulis fidei vel Sacramentis in nullo deviantes.* An Latinam litteram & linguam statim post ingressos Saracenos, an verò ad septimi Gregorii jussum receperint, non possum adfirmare. Rodericus Toletanus videtur adserere hoc posterius.

Circa sancti Leonis noni tempora Hispani cœperunt caput erigere, & ejicere Saracenos. Etiam tunc cœperunt aliqui circa Mozarabum officium fluctuare. Etenim ad undecimi sæculi sexagesimum, & Nicolai secundi Pontificis secundum annum Dominus Cardinalis Cæsar Baronius laudat Jaccitanam Hispaniæ Synodum, enumerat ejus Episcopos, ac pergit: *Hoc in Concilio in primis sacri ritus, temporum injuria depravati, vel aboliti, sunt restituti, disciplina Ecclesiastica resarcita, moresque ad sacrorum Canonum normam revocati. Insuper ne alio, quam Romano, more sacræ preces in Ecclesia persolverentur. Hæc summatim de Concilio scripta reperimus.* Verùm postremus hic Canon non habuit pacificam exsecutionem. Etenim ad Mantuanam Alexandri secundi Sy-
A. 1064. nodum venerunt Mavio Calaguritanus, Eximius Aucensis, & Fortunius Alavacensis Episcopus, detulerunt Gothicos suorum rituum ac officiorum libros, & supplicarunt approbari. Et fuisse à Pontifice ac Synodo approbatos, adfirmat ex vetustis Hispaniæ Scriptis Joannes Mariana. Pergit D. Cardinalis Baronius: *Post hæc Episcopi Hispani Legati, qui Mantuano Concilio interfuerant, reversuri in Hispanias, duxerunt secum ab Alexandro Papa decretum Legatum à latere Hugonem Candidum, cujus auctoritate Barcinonæ Concilium adgregatum est, in quo leges Gothicas, quibus Catelani utebantur, idem Legatus penitùs abrogavit, novasque sanxit, quibus hodiè populus utitur. Ut autem & Gothici ritus, adhiberi in Sacris soliti, abrogarentur, ab illis obtinere non potuit, neque cogere voluit, cùm eidem in Concilio Mantuano cogniti fuissent esse Catholici.* Proindè Alexander Pontifex Mozarabicum officium sic probavit, ut tamen commendaret ac suaderet Romanum.

Res

Res ita mansit usque ad Alphonsum sextum, qui Toletanam Metropolim Saracenis eripuit, & de quo pergit Rodericus ejusdem civitatis Episcopus: *Alphonsus ad instantiam uxoris suæ Reginæ Constantiæ, quæ erat de partibus Galliarum, misit Romam ad Gregorium Papam septimum, ut in Hispaniis omisso Toletano Romanum seu Gallicanum officium servaretur.* Et infrà: *Gregorius septimus, ad petitionem Regis Alphonsi, misit quemdam Richardum, Abbatem sancti Victoris Massiliensis, ut Ecclesias Hispaniæ, tot persecutionibus perturbatas, Ecclesiastico moderamine ordinaret.* Hic igitur Richardus Gregorianum præsentis Synodi Decretum fuit in Alphonsi Regno exsecutus. Nec sola Regina Constantia, sed etiam Bernardus, post liberatam urbem primus Toleti Episcopus, bonum opus strenuè adjuvit. Nam & ipse erat homo Gallus, natus in Agennensi territorio, professus in Auxitano sancti Aurentii, educatus in Cœnobio Cluniacensi. Lib 6. c. 25. 26.

Cujus apud Hispanos faciendæ executionis Pontifex fuit adeò zelosus, ut Paulum Movio, nescio cujus civitatis Episcopum, Romam criminaliter evocatum, ac repertum innocentem, ad redeundum noluerit absolvere, nisi sub hac conditione: *Paulus Romanum ordinem in Divinis Officiis, sicut cæteri Hispaniæ Episcopi, qui Synodo interfuerunt, se celebraturum, & ut meliùs poterit observaturum promisit.* Ex quo vides huic Synodo Hispanos etiam Episcopos adfuisse. Et quidem quod Sancius Arragoniæ Rex præsens Decretum fuerit statim exsecutus, lucet ex hoc Pontificis ad ipsum Rescripto: *In hoc quod sub ditione tua Romani ordinis officium fieri studio & jussionibus tuis asseris, Romanæ Ecclesiæ te filium ostendis, & eandem concordiam, & eandem amicitiam ita nobiscum habere, quam olim Reges Hispaniæ cum Romanis Pontificibus habebant, cognosceris.* Hispani enim Reges Apostolicæ Cathedræ singularem semper detulerunt reverentiam, ipsamque Gregorius rogat atque hortatur esse perpetuam. At verò ad Simeonem nescio cujus Sedis Episcopum, ac Apostolicæ Cathedræ in omni Hispania Vicarium, hæc post biennium & post multis demonstratam Romanæ Ecclesiæ infallibilem auctoritatem scripsit: *His fulta præsidiis Romana te vult scire Ecclesia, quod filios, quos in Christo nutrit, non diversis uberibus nec diverso cupit alere lacte, ut secundùm Apostolum sint unum, & non sint in eis schismata. Alioquin non mater, sed scissio vocaretur. Quapropter notum sit tibi, cunctisque Christi fidelibus, super quibus consuluisti, quod Decreta, quæ à nobis, immò à Romanâ Ecclesia constat prolata sive confirmata, de peragendis à vobis ejusdem Ecclesiæ officiis, inconcussa velimus permanere, nec eis acquiescere, qui luporum morsibus & veneficiorum molimine eos inficere desiderant.* Omnem Romanum Patriarchatum vult etiam in Divinis ritibus esse unum, hujus unitatis Lib. 1. Ep. 83. Ep. 63. L. 3. Epist. 18.

adversarios durissimè notat, in ipsos usque ad sanguinem & mortem adfirmat pugnandum, & concludit: *Procura ergo ut Romanus Ordo per totam Hispaniam & Galliciam, & ubicumque poteris, in omnibus rectiùs teneatur.* Dudum duravit hæc quæstio. Etenim nono sui Pontificatûs anno ad Alphonsum Hispaniæ Regem hæc Gregorius rescripsit: *Noverit*
Lib. 9. Ep. 2. *Excellentia tua illud unum admodùm nobis, immò Divinæ Clementiæ placere, quòd in Ecclesiis Regni tui, matris omnium sanctæ Romanæ Ecclesiæ Ordinem recipi, & ex antiquo more celebrari effeceris. Denique in illo, quem hactenùs tenuisse videmini, quædam contra Catholicam fidem inserta patulò convincuntur. Quæ cum relinquere, & ad pristinam consuetudinem, scilicet hujus Ecclesiæ, reverti deliberasti, non dubiè beatum Petrum Apostolum optare Patronum, & subditorum tuorum salutem curare monstrasti.* Hispanis Officiis tunc insertos adhuc errores existimo fuisse de Christi Domini adoptione. Quod à sanctis crederentur inserti Episcopis, etiam post Elipandi correctionem quidam forsan noluerunt ipsos expungi.

Verùm Gregorius plenam sui Decreti executionem in Hispania videtur non consecutus. Etenim de Richardo Massiliensi ad S. Victorem Abbate, quem in Hispanias Legatum, & ob quosdam excessus revocatum putat ab Urbano secundo, scribit Rodericus Archiepiscopus Toletanus:
Lib. 6. c. 26. *Verùm ante revocationem Clerus & populus totius Hispaniæ turbatur, eo quod Gallicanum officium suscipere à Legato & Principe cogebantur. Et statuto die, Rege, Primate, Legato, Cleri & Populi maximâ multitudine congregatis, fuit diutius altercatum, Clero, Militia, & Populo fortiter resistentibus ne officium mutaretur, Rege à Regina suaso contrarium, minis & terroribus intrante. Ad hoc ultimò res pervenit, militari pertinaciâ decernente, ut hæc dissensio duelli certamine sedaretur. Cumq; duo milites fuissent electi, unus à Rege, qui pro officio Gallicano, alter à Militia & populo, qui pro Toletano pariter decertarent, miles Regis illicò victus fuit, populis exultantibus quod victor erat miles officii Toletani. Sed Rex adeò fuit à Regina Constantia stimulatus, quod à proposito non discessit, duellum judicans jus non esse. Miles autem qui pugnaverat pro officio Toletano, fuit de domo Matantia prope Pisoricam, cujus hodiè genus exstat. Cumq; super hoc magna seditio in Militia & populo oriretur, demum placuit, ut liber officii Toletani & liber officii Gallicani in magna ignis congerie ponerentur. Et indicto omnibus jejunio à Primate, Legato & Clero, & oratione ab omnibus devotè peracta, igne consumitur liber officii Gallicani, & prosilit super omnes flammas incendii, cunctis videntibus & Dominum laudantibus, liber officii Toletani, illæsus omninò, à combustione incendii alienus. Sed cùm Rex esset magnanimus, & suæ voluntatis pertinax executor, nec miraculo territus, nec supplicatione suasus voluit inclinari, sed mortis supplicia & direptionem minitans resistentibus,*

bus, præcepit ut Gallicanum officium in omnibus Regni sui finibus servaretur. Et tunc cunctis flentibus & dolentibus inolevit proverbium: Quò volunt Reges, vadunt leges. Et ex tunc Gallicanum officium tam in Psalterio, quàm in aliis, nunquam ante susceptum, fuit in Hispaniis observatum. Licet Toletanum in aliquibus Monasteriis fuerit aliquanto tempore custoditum, & etiam translatio Psalterii in plurimis Ecclesiis Cathedralibus & Monasteriis adhuc hodiè recitatur. Romanum officium, ut ipsi invidiam faciat, Hispanus Episcopus vocat Gallicanum.

Causam, ex qua tot litteras debuerit in hanc rem scribere, exponit Gregorius in alia apud Alphonsum Regem Epistola: *Remove à te quantocius Consiliarios falsitatis. Corrumpunt quippè mores bonos colloquia prava.* Lib. 8. Ep. 3. Et in litteris ad Hugonem Cluniacensis Monasterii Abbatem: *Quanta impietas è Monasterio vestro per Roberti vestri Monachi præsumptionem exierit, ex litteris Richardi Legati nostri potes cognoscere. Qui nimirùm Robertus, Simonis Magi imitator factus, quantâ potuit malignitatis astutiâ adversùs beati Petri auctoritatem non timuit insurgere, & centum millia hominum, qui laboris nostri diligentia ad viam veritatis redire cœperant, per suggestionem suam in pristinum errorem reducere.* Ep. 2. Adfirmat Hispaniensem Ecclesiam ab illo inductam in periculum, Regemque seductum ad Apostolicum etiam Legatum malè tractandum. Nempè Robertus Regem seduxerat ad excutiendum Romanum officium, & Mozarabicum resumendum. Et quia ipsum Pontifex vocat Simonis Magi imitatorem, videtur à pertinacibus hujus officii zelatoribus fuisse pecuniâ emptus. Quomodo homo Gallus Gallicanum officium aliter impugnasset? Hinc igitur hoc officium tot Apostolicis mandatis ac litteris debuit Gregorius in Hispania firmare.

Attamen ista Roderici narratio in quibusdam videtur vacillare. Etenim in literis, quibus Pseudo-Monachum expelli à Rege Alphonso jussit, Gregorius Papa addidit: *Illicitum connubium, quod cum uxoris tuæ consanguinea inisti, penitus respue.* Lib. 8. Ep. 3. Proinde mortua tunc erat Constantia, atque ita sub Urbani Pontificatu nequit superfuisse. Sex successivè uxores habuit Alphonsus: Et quod Constantiæ Gallæ Bertha Thusca, adeòque non consanguinea successerit, testatur ipse jam dictus Rodericus. Nempè Pontifici Rex obedìit, & adfinem ejecit. Et hinc in litteris, quibus illum laudat ob resumptum Romanum officium, nullam aut illegitimæ uxoris, aut Roberti Monachi Papa fecit mentionem. Et ante Gregorii mortem Richardus Cardinalis Romam rediit. Etenim unà cum aliis Cardinalibus elegit Victorem tertium, & ob initas simul cum Hugone Lugdunensium Primate adversùs illum factiones fuit ab eodem in Beneventana Synodo damnatus. Lucet ex Actis istius Synodi. Quocirca sub Urbano secundo

nequit fuisse in Hispania, nec per ipsum revocatus. Et hinc existimo Romani officii in Hispania, uti exordium, ita & firmitatem esse opus septimi Gregorii. De olim consuetis per duellum aut ignem probationibus est suo loco dicendum.

DECRETUM V.

QUintum hujus Synodi Decretum edicit noster Gregorius in Epi-
L. I. E- stola ad Canonicos sancti Hilarii Pictaviensis: *Notum vobis esse vo-*
pist. 54. *lumus, quod Canonici Pictavienses in Synodo nostra conquesti sunt, vos denegare & contradicere illis consuetudinem, quam in Ecclesia sancti Hilarii habere debent. Videlicet ut in festivitate omnium Sanctorum & sancti Hilarii, cùm illuc ex more cum processione veniunt, si Episcopus aderit, ipse Missam celebret, si autem non adsit Episcopus, Decanus aut aliquis de majoribus Canonicis Pictaviensis Ecclesiæ officium Vice-Episcopi peragere debeat. Quod cùm apud nos in publico Concilio agitatum fuerit, Gozelino Burdigalensi Archiëpiscopo causam vestram cum quibusdam aliis defendente, scientes talem consuetudinem in Romana Ecclesia per singulas stationes, & ferè per universum orbem in aliis Ecclesiis ritè & rationabiliter teneri, dijudicante Concilio justam eos requirere causam comprobavimus, & prædictum usum eos obtinere debere, Apostolicâ auctoritate censuimus.* Synodale hoc judicium mandat deduci in pa ificam executionem, ac plenè observari. Verùm quòd sancti Hilarii Ecclesia non obedierit, lucere videtur ex Pontificis nostri
Epist. 17. Epistola ad Isembertum Pictaviensem Episcopum: *Clerici congregationis sancti Hilarii venère ad nos, conquerentes se ex antiqua consuetudine cum sanctis Reliquiis & Plebe sua Matricem Ecclesiam in Rogationibus adiisse, & à Canonicis tuis ad contumeliam sibi clausas portas Ecclesiæ, & introitum negatum fuisse.* Causam mandat tractari in Provinciæ Synodo, vel ambas partes accedere Romam.

Similem litem habemus in ejusdem nostri Gregorii litteris ad Udonem Archiëpiscopum Trevirensem: *Confrater noster Theodoricus Virdunensis Episcopus habitatores loci apud Monasterium quoddam sancti Michaëlis infra Parochiam suam, ad quasdam novas consuetudines suâ virtute & potentiâ flectere & coërcere diu conatus est, videlicet ut cum Litaniis majorem Ecclesiam, hoc est, suam Episcopalem Sedem, simul congregati singulis*
Epist. 81. *annis visitarent. Quod cum illi inusitatum, ne fortè alterius nova exactionis occasionem darent, pati renuerint, Divinum ibi officium fieri penitùs interdixit.* Compesci mandat Theodoricum, aut Romam cogi ad reddendas sui facti rationes. Ejus rationem edicit in Leodiensis suæ Ecclesiæ Historia Anselmus Canonicus, scribens de Episcopo Wolbodo: *Wolbo-*

bodus diligens decorem domûs Domini, stationes instituit seu processiones, quæ ab universo communiter Clero totius civitatis ad majorem Ecclesiam certis per annum solemnitatibus fiunt, quatenùs per hujusmodi Conventus in Choro Leodiensi jugiter charitatis maneat conventus, hoc est, ut majori Ecclesiæ à C. 69. *minoribus, tamquam matri à filiabus, privilegium servetur, competensque subjectio ab eo modificata qui habitare facit unius moris in domo. Monente & Apostolo sollicitè servari unitatem spiritûs in pacis vinculo.* Eandem legem voluit Theodoricus in sua Virdunensi Ecclesia etiam à sancti Michaëlis Monasterio observari.

Prima hic quæstio est, Ex quo fundamento sancti Hilarii fratres Episcopum suum ac ejus Cathedralem Clerum, solemniter Deo supplicantem ac procedentem, ad Ecclesiam suam & celebrandum istic Pontificale sacrificium noluerint admittere? Respondeo se fundasse in plena suâ exemptione, & avita Monachorum Regula, ex qua de Ariminensi sanctorum Andreæ & Thomæ Monasterio scripsit ad Castorium ejusdem civitatis Episcopum magnus Gregorius: *Missas illic publicas per Episcopum fieri omni modo prohibemus, ne in servorum Dei secessibus occasio ulla præbeatur popularibus Conventibus, & simpliciores ex hoc animas plerumque in scandalum trahat.* Etiam Fœlicem Pisaurensem Episcopum, quod fundatum à nescio quo Joanne Monasterium per publicas Missas & erectam Cathedram dedicasset, graviter arguit idem Pontifex, & adjungit: *His vos hortamur affatibus, ut omni excusatione cessante, Cathedram vestram exindè amoveri modis omnibus faciatis, nec denuò illic Missas publicas peragatis. Sed sicut consuetudo eloquitur, si Missas ibidem sibi celebrari voluerint Monachi, à te Presbyter dirigatur.* Nec privatas Missas illic vult sine Monachorum consensu celebrari. Et hinc quòd in Massiliensi sancti Cassiani Cœnobio permiserit Episcopo quotannis in dedicationis etiam anniversario Cathedram & Missam publicam, fuit singulare Indultum, habuitque hanc appendicem: *Episcopi Cathedra, nisi prædictis diebus, dum illic Missarum solemnia celebrat, non ponatur.* Ex eadem Regula scribit ad Luminosum laudati Ariminensis Monasterii Abbatem: *Nec publica illic debeat esse processio.* Utique ad tui Monasterii Oratorium. Vetat processionem, quam laudat & in litteris ad Fœlicem Messinensem Episcopum, agens de sanctorum Stephani & Pancratii per Januarium Subdiaconum fundata Basilica: *Enuntia ex more nihil illic conditoris juri ulterius jam deberi, nisi processionis gratiam, quæ Christianis omnibus in commune debetur.* Etiam ad Victorem nescio cujus civitatis Episcopum scribit in litteris per Dominum Lucam Holstenium publicatis sanctus Papa Gelasius: *Dudum de sancta Agathæ Basilica processionem sub nostra consultatione suspenderas, asserens possessionis Dominum omnia*

L. 4. Epist. 43.

L. 5. Epist. 46.

L. 6. Epist. 12.

L. 4. Epist. 41.

L. 12. Epist. 10.

Ep. 35.

quæ illi conferebantur accipere, nec illuc posse Ministrorum Dei aliquos ad processionem venire, cùm nulla illic alimenta susciperent. Per processionem manifestè intelligit Missas publicas, & publicum populi ad ipsas conventum. Ea ergo Gregorius voluit in Monasteriis non celebrari. Et inter privilegia, quæ Gallicani olim Episcopi solebant suis Monasteriis
Form. 1. agnoscere, etiam hoc referunt Marculphi formulæ: *Et nisi rogatus à congregatione illa vel Abbate pro oratione lucranda nulli Episcopo aut Archi-Diacono liceat Monasterii adire secreta, aut finium ingredi septa. Et si ab eis illuc Pontifex postulatus pro lucranda oratione vel eorum utilitate accesserit, celebrato ac peracto Divino Mysterio, simplici & sobriâ benedictione percepta, absque ullo requisitu, domo studeat habere regressum.* Quod privilegium Rex confirmabat in hæc verba: *Episcopus nec ad ipsum Monasterium, nec ad cellulas ejus, nisi tantum pro lucranda oratione, illud ipsum si fuerit cum voluntate Abbatis vel ejus Congregationis, absque dispendio eorum, aliter accedere penitùs non præsumat.* Et hinc in privilegio, quod Fuldensi Monasterio dedit Gregorius quartus, & nuper publica-
Epist. 1. vit Jacobus Gretzerus, habemus & hunc articulum: *Nullus etiam Episcoporum, Archiepiscoporum, Patriarcharum, vel quoquo modo in Clero constitutus, temere aut protervè, nisi à vobis acceptâ licentiâ, super principale Altare vestri Monasterii, Missarum solemnia celebrare præsumat. Specialiter Episcopus, in cujus Diœcesi constructum esse videtur, nisi ab Abbate Monasterii fuerit invitatus, nec Missarum solemnia illic celebrare præsumat.* Eundem articulum cum additamento habemus in privilegio, quod Vezeliacensi Monasterio dedit Nicolaus primus: *Nec Episcopus civitatis ipsius Parochiæ, nisi ab Abbatissa Monasterii invitatus, ibidem publicas Missas agat, neque stationes in Cœnobio eodem indicat, ne Ancillarum Dei quies quoquo modo popularì Conventu valeat perturbari.* Quod ipsum eisdem verbis confirmavit Joannes octavus: Dumtaxat pro Abbatissa Abbatem, & pro Dei Ancillis posuit Dei servos. Nempè pro Monialibus fundatum Monasterium fuit ex causis traditum Monachis, uti in ejus Chronico docet Hugo Pictavinus, Notarius Guilielmi Abbatis Vezeliacensis. Etiam post patrata in Formosum Pontificem scandala, dum laxari cœpit disciplina & Monachi populo magis misceri, de Geberardo Constantiensi Episcopo scribit ejusdem
Epi. 26. Ecclesiæ Chronicon: *Geberardus Fratribus Ecclesiæ Constantiensis constituit, ut ter in anno cum solemni processione* Petershausiense à se fundatum *Monasterium adeant, singulisque vicibus pro ejus anima Missam cantent, & insuper in festo sancti Gregorii publicam de eo festo Missam decantent, Monachique Chorum regant, & ad Altare ministrent.* Fundatoris auctoritate imponit onus publicæ processionis & Missæ, cujus tamen omne officium, uti &
Chori

Chori regimen, vult per Monachos exerceri. Hujus suæ libertatis quam olim Monachi fuerint tenaces & zelosi, ostenderunt apud Guilielmum Nangiacensem, in vita Philippi tertii Francorum Regis, Cœnobitæ ad sanctum Dionysium: Alphonsi Comitis Pictaviensis per ipsum laudatum Regem deducto cadaveri, quod illud Parisiensis Episcopus & Archiepiscopus Senonensis in Pontificali ornatu comitarentur, Ecclesiæ suæ portas clauserunt. Episcopalem in isto ornatu ingressum dixerunt adversari exemptioni suæ, atque ita proprium Episcopum & proprium Metropolitam ad illum deponendum coëgerunt. In hocce igitur privilegio etiam sancti Hylarii Fratres, utpotè plenè exempti, adversùs suum Episcopum sese fundaverunt.

Et hinc nascitur secunda quæstio, An hæc fundamenta pro istis fratribus fuerint legitima & firma? Respondeo non fuisse, ideoque ipsos à nostri Gregorii Synodo rectè damnatos. Nec enim erant Monachi, sed Regulares Clerici, quibus numquam fuit plena Monastici silentii quies, nec libertas à Missis publicis, ideoque nec à Cathedralis Ecclesiæ processionibus. Suum item judicium consuetarum in Romana ac pluribus aliis Ecclesiis stationum seu processionum exemplo Pontifex rectè confirmat. Est exemplum antiquissimum. Etenim de magno Gregorio scribit Joannes Diaconus: *Stationes per Basilicas & sanctorum Martyrum Cœmiteria, secundùm quod hactenus plebs Romana quasi eo vivente certatim discurrit, sollicitus ordinavit, per quas & ipse simul discurrens, dum adhuc eloqui prævaleret, viginti homilias Evangelii coram Ecclesia diverso tempore declamavit. Sequebatur exercitus Domini, ultra citraque Gregorium præeuntem, & auditura verbum doctrinæ innumerabiles undique diversi sexûs, ætatis, professionis, voluntariæ profluebant cohortes.* Addit quòd quandoque Eques, plurimis Planetatis & Mappulatis circumcinctus, soleret procedere, & per singulas stationes offerre sacrificium, ac populus de ipso communicare. Stationes ab ipso asserit non institutas, sed ordinatas. Quid addiderit, videre possis apud Rupertum Abbatem in octavo libro de Divinis officiis. C. 41. 43.

Ipsas enim esse longè antiquiores, lucet ex Orientali Alexandrinorum Patriarcharum Chronico: *Cyrillus major, Theophili Patriarchæ ex sorore nepos, primus omnium Stationes in Ecclesiis constituit.* An apud Ægyptios instituerit, ignoro. Certum est ipsas in Latinis Ecclesiis esse multò vetustiores. Etenim de Anti-Papæ Novatiani ad Carthaginensem Ecclesiam Legatis scribit ad sanctum Papam Cornelium Martyr Cyprianus: *In Statione invidiosis convitiis & clamoribus turbulentis proruerunt.* Ep. 41. Et in Rescripto ad sanctum Cyprianum sanctus Cornelius: *Nicephorum Acolythum de Statione ad vos dimisi.* Et in sua ad exhi- Ep. 46.

bitas

bitas magno Imperatori Theodosio preces præfatione scribunt Romani Presbyteri Faustinus ac Marcellinus contra Fœlicem secundum Papam: *Fœlix Stationem in Julii Basilica dare præsumit.* Et de Schismatico Anti-Papæ Ursicini populo: *Populus per Cæmeteria Martyrum Stationes sine Clericis celebrabat.* Et in libro Pontificali vita sancti Hilari Papæ. *Hilarius in urbe Roma constituit Ministeriales, qui circuirent* atque derigerent *constitutas Stationes. Confecit item scyphum aureum ansatum seu Stationarium, pensantem libras octo.* Utique ad populi in Stationibus communionem. Hinc ansatus fuit. Et scyphus, non calix. Eumdem scyphum Anastasius Cardinalis Bibliothecarius laudat etiam in vita Leonis tertii: *Fecit Leo Antistes beato Petro Apostolo calicem aureum, diversis ornatum pretiosis lapidibus, qui præcedit per stationes, pensantem libras tredecim.* Et infrà: *Fecit Communicales ex argento purissimo per singulas Regiones, qui præcederent per stationes per manus Acolythorum, numero viginti quatuor.* Calix ad sacrificium, Communicales videntur fuisse ad communicandum populum. Romanus Ordo laudat quoque Acolythorum & Diaconum *Stationarium*, Primicerium, & Notarios *ipsius stationis*, ac *proximæ stationis* Subdiaconum. Quod nempe statio numquam esset sine solemni sacrificio. Erat non qualiscumque, sed de Basilica ad Basilicam processio: Nam & Litaniam à sancto Laurentio in Lucina ad sanctum Petrum laudat Gregoriana præfatio ad secundum Regesti librum. Et de Honorio primo scribit idem Anastasius: *Hic fecit Constitutum in Ecclesia, & decrevit ut per omnem Hebdomadam Sabbatho die exeat Litania ad Beatum Apollinarem, & ad Beatum Petrum Apostolum cum Hymnis & Canticis populus omnis occurrere debeat.* Et ad nescio quem Archiepiscopum scri-
Lib. 3. Ep. 10. bit sanctus Petrus Damiani: *In Assumptione Beatæ Dei Genitricis Mariæ, nocturno tempore, Romanus populus juxta morem Orationibus ac Litaniis insistit, & accensis luminibus diversarum Regionum Ecclesias perlustrat.* Quòd enim nocturnas etiam stationes magnus Gregorius induxerit, laudato in loco affirmat memoratus Rupertus. Romanorum, uti & Constantinopolitanorum stationes laudat in historico Breviario etiam sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, de suo hæretico Antecessore Niceta scribens: *Nicetas Patriarcha in attinentibus* ad Ecclesias *domiciliis, ubi stationes in processibus obiri solent, quæ Romani Secreta vocant, Sanctorum imagines eradit.* Secreta erant appendices ad Basilicas Capellæ.

Serm. 11. Et in populari sermone scribit Petrus Blesensis: *Ad acediæ torporem evacuandum etiam corporalem corporis motum instituit Ecclesia, ut scilicet fiant processiones ab Ecclesia ad Ecclesiam. Quod quidem Pontifex Romanus ferè omni die Quadragesimali observat, sed aliæ Ecclesiæ quædam in pluribus*

quæ-

quadam in paucioribus diebus exire consueverunt. Qui mos etiam ipsis est antiquissimus. Etenim de Honorato Massiliensi Episcopo scribit in virorum illustrium Catalogo Gennadius Massiliensis: *Honoratus Litanias ad supplicandam Dei Clementiam cum plebe sibi credita solemniter agit.* Et de sancto Heriberto Coloniensi Archiëpiscopo laudatus Rupertus: *Quodam die, cum celebrata statione apud sanctum Severinum reverteretur, multa Cleri & populi turba comitatus, transibat ignorans exiguum pauperis tugurium.* Et in Trudonopolitani Monasterii Chronico scribit Abbas Rudolphus: *Ecclesia sancti Pantaleonis ex privilegio Romano antiquitùs hoc habuisse dicebatur, ut Abbas loci illius Sandaliis & Dalmatica uteretur, vicesq; ageret Archiëpiscopi per civitatem in suis stationibus. Sed Anno Archiëpiscopus Sandalia & Dalmaticam prohibuit, vices verò suas agere per stationes concessit. Sic usque ad tempus Rudolphi Abbatis permansit. Et quia erat homo pulchri, ut dicunt, personatus, & Divino adsistens officio decenter sonorus, frequentabant stationes, quas agebat frequentissimè, Coloniensis populus, matronarumq; plurium devotus Deo sexus. Clerus verò sine omni invidia solenne ei exhibebat obsequium, tamquam si haberet præ oculis proprium Archiëpiscopum.* Scribit de semetipso, pro Ecclesiastica libertate tunc Coloniæ apud sanctum Pantaleonem exulante. Et in tertio de sua vita libro scribit venerabilis Guibertus, sanctæ Mariæ apud Novigentum Abbas: *Feriâ secundâ post Pascha procedere moris est Clericos, stationem facturos apud sanctum Vincentium.* Agit de civitate Laudunensi. Quin immò quod Carnutensis Episcopus cum populo suo & Clero usque ad Aurelianensis civitatis Ecclesiam procedere, & illic cum solemni haud dubiè sacrificio stationem celebrare olim consueverit, testatur in litteris ad Theodoricum Aurelianensem sanctus Fulbertus Episcopus Carnutensis. Peregrinum enim Episcopum ad solemne sacrificii & verbi Ministerium admitti atque invitari mandat Apostolica omnium Ecclesiarum consuetudo, innovata atque confirmata per primam Synodum Arelatensem. Nequaquam jurisdictionis, sed fraternæ dumtaxat hospitalitatis est istud officium, ideoque ad stationem procedenti proprio Episcopo ipsum omninò debet quævis etiam exempta Ecclesia. Exemptio proprium Episcopum solâ potestate exuit, nequaquam ordinariâ reverentiâ. Et hinc memorata Dionysiani Cœnobii in suum Parisiensem Episcopum ac Senonensem Metropolitam audacia fuit omninò impudens. Et adversùs illam rectè statuit in Viennensi Synodo Clemens quintus: *Archiëpiscopo per quævis loca exempta suæ Provinciæ facienti transitum, aut ad ea forsitan declinanti, ut crucem ante se liberè portari faciat, benedicat populo, Divina officia privatim vel publicè ibidem audiat, ut ea etiam in Pontificalibus celebret, & faciat in sua præsentia sine Pontificalibus*

Lib. 11. A.1121.

Cap. 7.

Ep. 62.

Lib. 5. tit. 7. c. 1.

libus celebrari, quovis privilegio contrario non obstante, sacro approbante Concilio, præsentis constitutionis serie duximus concedendum. Simili modo concedimus Episcopo, ut in eisdem locis suæ Diœcesis possit populo benedicere, audire Divina Officia, & ea etiam celebrare, & in sua præsentia facere celebrari.

Antiqua Christianorum Statio exponitur.

QUia Stationum incidit mentio, expediet ipsarum originem & variam per tempora formam paucis aperire. Vocabulum, *Statio*, à Romano Imperio venit ad Ecclesiam, ac in Imperio fuit variæ significationis. Primò, significavit statum seu dignitatem Imperialem. Ita
Lib. 5. c. 38. adeptum à Claudio Imperium Suetonius titulat *adeptam Stationem.* Et ad Diocletianum Imperatorem præfatur Ælius Spartianus: *In hac statione, quam temperas.* Et ad eundem in Vero Imperatore Julius Capitolinus: *Ælius Verus ab Adriano adoptatus, primus Cæsar dictus est, & in eadem statione constitutus periit.* In Avidio Cassio Vulcatius Gallicanus vocat *Regiam stationem.* Eâdem phrasi utuntur & alii antiqui Romanorum Scriptores. Secundò, significat oppidum, castrum, aut quemvis munitum locum, cujus custodiæ ac defensioni imponebatur militare præsidium. Ita de Persis, quod Nisibenam civitatem *uti vilem stationem* spernerent, scribit Ammianus Marcellinus. Et in quarto Hi-
Cap. 26. storiarum libro Cornelius Tacitus: *Disposita per omnem Rheni ripam stationes Germanos vado arcebant.* Per stationes intelligit exstructas munitiunculas. Et in Theodosiano codice exstat scripta ad Victorem Mili-
Lib. 7. tit. 4. c. 12. tum Magistrum Lex, qua Valentinianus & Valens Augusti vetant cunctis militum per Provincias stationibus, ne deinceps à Provincialibus exigant Cænaticum. Per stationes lucidè intelligunt præsidia militaria. Apud Romanos Scriptores frequens est mentio agrariarum stationum, id est, munitionum exstructarum in agris.

Eadem vocis significatione frequenter utitur Procopius Cæsareensis. Etenim in primo de Imperatoris Justiniani ædificiis libro scribit de san-
Cap. 1. ctis quadraginta Martyribus: *Hi Romani fuère milites, legionis duodecimæ, quam quondam stationariam habuit urbs Armeniæ Melitene.* Et in ter-
Cap. 4. tio libro: *In Armenia collocati fuerant Romani milites stationarii. Ac locum*
Cap. 1. *quidem Melitenem vocabant.* Et in quarto libro: *Justinianus in Danubii ripa stationarios milites, qui barbaros transitu prohiberent, constituit.* Et hoc sensu etiam nostri Regum libri memorant stationem Philistino-
Lib. 7. tit. 16. c. 2. rum. Et hinc in lege ad Anthemium Honorius & Theodosius Augusti *stationes navium*, ac in lege ad Posthumianum Gratianus ac Valenti-

nia

nianus officinas, in quibus mensuræ & pondera publica elocantur, dixerunt stationes: Per analogiam. Famosissima vocis significatio importabat Militares in Palatio, in civitatum foro, in ipsarum portis, aut in aliis publicis locis custodias atque excubias, de quibus Suetonius in Claudio Imperatore: *Statio Militum, quæ tunc excubabat.* Et infrà in eodem libro: *Ad mediam ferè noctem excitatus Nero, ut comperit sui custodem stationem Militum recessisse, prosilivit è lecto.* Et in primo Annalium libro Cornelius Tacitus: *Castrorum portas stationibus firmant.* Et in primo libro Historiarum: *Cohors quæ in Palatio agebat stationem.* Et de Imperatore Juliano scribit Ammianus Marcellinus: *Per semetipsum explorabat vigiliarum vices & stationum.* Et in alio libro: *Statio primis tenebris observata.* Erat & aliud Stationis genus, de quo in lege ad Lollianum Prætorio Præfectum Imperator Constantius: *Hi, quos Curagendarios, sive Curiosos Provincialium consuetudo appellat, proprio arbitrio, quos reos esse putaverint, feralibus carcerum tenebris mancipare non dubitant. Memorati igitur Curiosi & Stationarii, vel quicumque funguntur hoc munere, crimina Judicibus nuntianda meminerint, & sibi necessitatem probationis incumbere, non citra periculum sui, si insontibus eos calumnias nexuisse constiterit.* Eos in lege ad Theodorum Prætorio Præfectum Arcadius & Honorius titulant *Apparitores Stationarios.* Et hinc in nonagesimi tertii Psalmi Commentario scribit de occultis criminosis sanctus Augustinus: *Vivunt sciente Deo, qui non viverent sciente Stationario.* Et apud sanctum Optatum Milevitanum Purpurius Limatensis Episcopus Secundum Tigisitanum, suum Primatem, quod à Stationariis detentus fuisset ac dimissus, infert tradidisse sacros Codices aut Vasa. Laudatus Optatus memorat & *Supra Stationarium*: Ammianus Marcellinus appellat *stationi Præsidentem.* Et in libro Apologetico Tertullianus: *Latronibus vestigandis per universas Provincias militaris statio sortitur.* Hæc enim statio, uti & omnis alia, habebat suas vices. Eamdem stationem, in scripta ad Theodorum Prætorio Præfectum lege laudant Imperatores Honorius ac Theodosius, scribentes de publicis criminibus: *Quod* Stationarii *Apparitoris sollicitudo exhibet absentiæ Potestatum.* Et infrà: *A Notariis Apparitorum, quos Stationarios appellant, deferatur ad notitiam Potestatum.* Est in Theodosiani codicis appendice lex quarta decima. Erat statio per antiphrasim, à stato ac perpetuo discurrendi officio sortita istud nomen. Hoc item sensu laudatus Tertullianus scribit unicuique Paganorum Deo fuisse *distributa suam stationem ac potestatem.* Habebat & certos limites, intra quos suam curiositatem exercere debebat & circumscribere. Et hi etiam dicebantur statio. Hi Stationarii dicebantur & Frumentarii, quos propter graves ac frequentes Innocentium oppressiones fuisse à Diocle-

Lib. 12. tit. 6. c. 19.
Lib. 6. c. 21.
Cap. 47.
Cap. 25.
Cap. 29.
Lib. 25. c. 12.
Lib. 28. c. 37.
Lib 6. tit. 29. cap. 1.
Lib. 16. tit. 2. c. 31.
Lib. 1.
Lib. 19.
c. 12.
Cap. 2.
Cap. 11.

tiano Imperatore Aurelius Victor, & rursùm à Juliano exstinctos affirmat Sophista Libanius, addens ipsos fuisse quasi Principis oculos. Quòd posteà iterùm restituti fuerint, lucet ex laudata lege Arcadii & Honorii, ac ex laudato loco sancti Augustini.

De antiqua porrò Ecclesiarum Statione scribit in libro de oratione
Cap. 14. præfatus Tertullianus: *Statio de militari exemplo nomen accipit. Nam & militia Dei sumus.* Ex stationis vocabulo argumentatur etiam in libro
Cap. 10. de jejuniis, atque adjungit: *Nam & milites numquam immemores Sacramenti, magis stationibus parent.* Militiam non posse à Christiano suscipi
Cap. 11. docet in libro de Corona militis, & addit causam: *Jam stationes aut alii faciet magis quàm Christo? Aut & Dominico die, quando nec Christo? Et excubabit pro templis, quibus renuntiavit? Et cœnabit illic, ubi Apostolo non placet? Et quos interdiu exorcismis fugavit, noctibus defensabit, incumbens & requiescens super pilum, quo perfossum est latus Christi?* Quibus ex verbis rursùm vides Romanam stationem fuisse vigilantis & excubantis militis custodiam, ipsamque etiam eorum templis ac statuis adhibitam. Vides & Christianam stationem fuisse jejunii speciem. Hinc enim Dominicà die non poterat Christo Domino impendi. Erat jejunium adeò strictum, ut in laudato de oratione libro pergat Tertullia-
Cap. 14. nus: *Stationum diebus non putant plerique sacrificiorum orationibus interveniendum, quòd statio solvenda sit accepto Corpore Domini.* Non nescio qui pauci, sed plures ita opinabantur. Opinionem non probavit tantus Doctor, quòd tamen nec damnare ausus fuerit, demonstrat hoc ejus consilium: *Nonnè solemnior erit statio tua, si & ad Aram Dei steteris? Accepto Corpore Domini & reservato, utrumque salvum est, & participatio sacrificii, & exsecutio officii.* Stationum diebus censet nullo modo intermittendum sacrificium, immo nec populi communionem: Suadet acceptam istic Eucharistiam non sumi in Ecclesia, sed reservari ac domum deportari in privatam suo tempore communionem, atque ita affirmat sacrificii solemnitatem & stationis rigorem posse conciliari. Qui tamen omne jejunium existimant fuisse stationem, lucidè falluntur. Etenim in libro de jejuniis idem Tertullianus tamquam diversa disciplinæ species palàm distinguit jejunationes, Xerophagias, &
Cap. 11. stationes, dicens esse *recusati, recisi, ac retardati pabuli officia.* Quod ipsum lucidissimè facit in ejusdem libri exordio. Et infra: *Stationi-*
Cap. 14. *bus quartam & sextam Sabbathi dicamus, & jejuniis Parasceven.* Hoc est, sextam feriam septimanæ majoris. Et in libro de fuga in persecutione scribit Gentilium persecutionem esse nobis utilem, quod nos in jejuniis, stationibus, orationibus, ac omni Disciplina faciat ferventiores.

Itaque

Itaque jejunium olim erat recusati cibi officium. Quòd nempe toto die nihil liceret alimenti sumere, sed omnem cibum & potum recusare usque ad exordium noctis. Xerophagia erat cibus recisus, ipsumque exponit dictus liber de jejuniis: *Xerophagias observamus, siccantes cibum ab omni carne, & omni jurulentia, & vividioribus quibusq; pomis, ne quid vinositatis vel edamus vel potemus.* Erat non simplex jejunium, sed abstinentia in solo ferè pane & aqua. Statio ergo erat cibus dumtaxat retardatus, exponitque idem liber, dicens Psychicis præter annuos Dominicæ passionis dies nullum placere ex Præcepto jejunium, atque adjungens: *Proindè nec stationum, quæ & ipsæ suos quidem dies habeant quarta feria & sexta, passivè tamen currant, neque sub lege Præcepti, neque ultra supremam diei, quando & orationes ferè concludat hora nona de Petri exemplo, quod Actis refertur.* Horam nonam vocat diei supremam seu ultimam, non horam, sed militarem stationem. Uti noctem in quatuor vigilias, ita diem in quatuor stationes divisit antiquitas, & omnes has octo toto anno in tres horas. Omnem toto anno diem & noctem in horas duodecim. Disertè id docet in libro de temporibus venerabilis Beda: *Longissimis in bruma noctibus, vel item æstate brevissimis, quarum alias duodecim horarum spatium longè transcendere, alias nequaquam ad hoc pertingere posse constat, quà ratione Lunam duodecim horas lucere credamus, nisi fortè putemus non æquinoctiales horas intelligendas, sed singulas quasq; noctes pro sua mensura longitudinis aut brevitatis in duodecim particulas, quas horas vocitamus, æquâ distributione findendas.* Et in opere de Divinis officiis Amalarius Fortunatus: *Non necesse est aliquem in hac discretione mussitare propter disparem longitudinem dierum & noctium. Etenim calculatores horarum tempora sic dividunt dierum & noctium, ut Luna per noctem luceat, sive æstivo sive hyemali tempore, duodecim horis.* Quod ipsum in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium lucidè supponit sanctus Augustinus. Et ex eadem regula Dominus generaliter dixit: *Nonne sunt duodecim horæ diei?* Statio itaque erat feria quarta & sexta protractum jejunium usque ad horam nonam, postremam diei partem, & tunc subsecutum solemne in Ecclesia officium. Hinc & in secundo super sancti Joannis Epistolam Tractatu scribit sanctus Augustinus: *Psalmum vobis commendavimus quarta Sabbathi, primâ statione novissima hebdomadæ.* Palàm innuit non solùm jejunium, sed & populi in Ecclesia Collectam fuisse partem stationis. Quod & supra in libro de oratione palàm dixit Tertullianus. Certè qui ex lædendi jejunii metu censebant non communicandum de horæ nonæ sacrificio, non ad hujus exordium, sed dumtaxat ad consummationem credebant finiri stationem, adeoque & jejunium & sacrificium censebant esse ipsius partes. Notanda sunt hæc verba:

Cap. 2. L. 4. c. 1. Tract. 117.

C. 8. *Si statio de militari exemplo nomen accipit, utique nulla lætitia aut tristitia obveniens castris stationes militum solvit.* Non definitâ tunc statione excipiunt, sed affirmant Eucharistiæ lætitiam illis posse supervenire, ideoque adhuc durare supponunt. Christiana statio erant Ecclesiasticæ ante Divinam Majestatem excubiæ atque apparitio, adeoque hæc fuit principalior ipsius portio, prævium jejunium erat ejus dumtaxat paratura. Eadem de causa militiam assumi à Christiano vetat idem Tertullianus in libro de Corona militis: Quòd nempè eâdem die non possimus Christo Domino & homini Imperatori stationem facere, id est, certis per omnem promiscuè diem horis militares excubias agere, & Ecclesiam frequentare. Et in secundo ad uxorem libro scribit de variis in disparis cultûs conjugio occurrentibus incommodis: *Si statio facienda est, maritus de die condicat ad balneas.* Hoc est, si per balneas diducat ab Ecclesia, atque ita impediat stationem. Et in Catholicæ fidei expositione scribit sanctus Epiphanius: *Sacri Conventus & Synaxes ab Apostolis instituti sunt his potissimùm diebus, quarta sextaq; feria, & Dominica. Item quarta sextaq; feria jejunium ad horam usque nonam indictum, propterea quod quarta feria comprehensus est Dominus, & sexta sublatus in Crucem.* Harum feriarum conventum affirmat hora nona celebrandum, & ita fieri toto anno præter tempus Quinquagesimæ. Palàm affirmat & jejunium & conventum esse partes stationis.

C. 32.

C. 48. Opponi tamen possit Tertullianus in libro de anima: *Daniel trium hebdomadarum statione caruit victu.* Stationem lucidè usurpat pro solo jejunio. Et in quinto Monasticarum institutionum libro Joannes Cassianus: *Monachus ante stationem legitimam, communemq; refectionis horam* non sumat

C. 20. cibum aut potum. Et infrà: *Nulla usque ad præstitutam jejunii horam refectionis regula servabatur, sed absque legitimis quarta sextaq; feriis quotidiana statio solvebatur.* Utique in gratiam hospitum. Et in secunda collatione: *Horâ nonâ, solutâ jam statione jejunii.* Stationem etiam pro solo jejunio ac legitimo ejus termino accipit, adfirmatque horâ nonâ citra ullum Divinum officium exspirasse. Ægypti enim Monachos docet solis Dominicis ac Sabbathis, nequaquam quartis ac sextis feriis ad Ecclesiasticam apparitionem convenisse. Et in secundo de Clericorum institutione libro scribit Rabanus Maurus: *Discernunt quidam inter jejunium ac stationem, nam jejunium indifferenter cujuslibet est abstinentia, non per legem, sed secundùm propriam voluntatem, statio est observatio statutorum dierum*

C. 18. *vel temporum.* Hinc non solùm quartæ ac sextæ feriæ, sed omne omninò ab Ecclesia præceptum jejunium, ipsam etiam Quadragesimam, vult esse stationem. Hinc dicit: *Statutorum dierum vel temporum.*

Respondeo adductum Tertulliani locum exponi in libro de jejuniis, ubi

ubi à captivo apud Babylonem Propheta Daniele urget in cinere & sacco actam Deo exomologesin usque ad vespertini sacrificii horam, & adjungit: *Hac erit statio sera, quæ ad vesperam jejunans pinguiorem orationem Deo immolat.* Affirmat orationem esse intrinsecum stationis complementum. Quòd tamen solum jejunium aliquando per Synecdochen appellet stationem, lucet ex hoc ipso libri hujus capite: Durante adversùm Amalecitas, & postmodum adversùm Amorrhæos pugna servatum à Moyse & Josuë, & pro ineundo adversùm Philisthæos prœlio indictum à Rege Saule jejunium appellat stationem. Quod ipsum in duobus prioribus adductis locis facit Joannes Cassianus. Nempè & juxta singularem Ægyptiorum Monachorum disciplinam loquitur, & juxta mores sui ævi, in quo avita stationum forma erat alterata & accisa. Etenim supra numerum multiplicatæ Christianitatis infirmitatem & quotidianas necessitates miserati posteriores Patres, quartæ & sextæ feriæ usque ad horam nonam jejunium retinuerunt, solemnis autem in Ecclesia tunc apparitionis Præceptum laxarunt, atque ita statio contracta fuit ad solum laudatum jejunium. Post tertii sæculi lapsum Latini solius diei Dominicæ, Græci Patres solius cum ista die & aliquot festivitatibus Sabbathi apparitionem laudant ut Præceptum. Paulatim successit hæc mutatio. Cujus alibi latiùs discutiendæ primum auctorem usque nunc ignoro. Diverso igitur tempore diversa fuit Christianæ stationis natura. C. 10.

A Rabano Mauro adductum stationis à jejunio discrimen apud prima Christianitatis sæcula caruit omni fundamento. Etenim lapsi ad Montanistas Tertulliani fuit cum Psychicis, id est, Catholicis, duplex de stationibus pugna, per ipsum prodita in dicto libro de jejuniis: *Æquè stationes nostras ut indictas, quasdam verò & in serum constitutas, novitatis nomine incusant; hoc quoque munus & ex arbitrio obeundum esse dicentes, & non ultra nonam detinendum. De suo scilicet more.* Orandum & jejunandum prædicarunt quidem frequenter & ipse Dominus & ejus Apostoli, neutri tamen functioni ullum præfixerunt diem. Apostolica Synodus collectis è Gentilitate fratribus censuit nullum imponendum onus, nisi abstinentiam à contaminationibus simulacrorum, fornicatione, sanguine, & suffocatis. Hinc ex Catholicorum dogmate & persona pergit Tertullianus: *Volunt sic & Apostolos observasse, nullum aliud imponentes jugum certorum & in commune omnibus obeundorum jejuniorum. Proindè nec stationum, quæ & ipsæ suos quidem dies habeant quartæ feriæ & sextæ, passivè tamen currant, neque sub lege Præcepti, neque ultra supremam diei, quando & orationes ferè concludat hora nona de Petri exemplo, quod Actis refertur.* De jejunii diebus nihil præcepit Dominus, nisi quod dixit discipulos suos ablato sponso jejunaturos. Hinc etiam nullum generali totius C. 10. C. 2.

tius Ecclesiæ jejunio diem affixit prima Patrum disciplina, nisi magnam sextam feriam & Sabbathum sanctum. Hi enim sunt dies, in quibus ablatus fuit sponsus. Haud dubiè habuit & Quadragesimam, & quatuor anni tempora, & quartæ ac sextæ feriæ stationes, verùm quæ passivè ad cujusque arbitrium currerent sine lege Præcepti. Et hinc nescio quis, licet interpolator, avitæ tamen disciplinæ utcumque pe-
A. 136. ritus, hæc interposuit Eusebiano Chronico: *Quadragesimale jejunium à Telesphoro Papa per hoc tempus institutum ac præceptum quidam scribunt.* Scribit item liber Pontificalis: *Telesphorus constituit, ut septem hebdomadis ante Pascha jejunium celebraretur.* Et antiqua ignoti auctoris Histo-
A. 131. rica compilatio: *Telesphorus constituit, ut Quadragesima fieret ante Pascha.* Et Marianus Scotus: *Telesphorus constituit, ut septem hebdomadas plenas ante Pascha omnes Clerici à carne abstinerent.* Quod ipsum in Isidori Mercatoris collectione sancit secunda laudati Pontificis Epistola. Quo solo
L. 2. c. palàm profitetur se esse spuriam & supposititiam. Etenim non Clericos
16. solùm, sed omnes omninò fideles à primo Evangelii exordio abstinuisse carne & vino per omnem Quadragesimam, ex Philone Judæo ostendit, & uti Apostolicam traditionem laudat in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsariensis. Apud eundem antiquus & authenticus Ecclesiæ Scriptor
L. 5. c. Apollonius scribit de Montano: *Hic est Doctor, qui novas jejunii leges*
17. *sanxit.* Et ad sanctum Victorem Pontificem de Paschalis festivitatis quæstione ex totius Gallicanæ Ecclesiæ nomine sanctus Irenæus Metropolita Lugdunensis: *Non de Paschatis die solùm, sed etiam de jejunii ratione & modo est constituta ista controversia. Quidam namque unum diem se jejunare oportere, alii duos, non pauci plures, multi existimant quadra-*
C. 24. *ginta.* Unicus ille dies erat magna sexta feria. Hic solus erat apud omnes in Præcepto, reliqui erant variæ consuetudinis, & quævis Ecclesia in suo sensu abundabat.

Ita fuit usque ad versutum justitiæ histrionem Montanum, qui novas Paracleti Prophetias ac revelationes fingere, & ex ipsis variam, specie tenus sanctissimam, novam disciplinam cœpit sancire, atque ita & legem de jejunanda tota Quadragesima, & duabus per omnem hebdomadam stationibus, feria quarta & sexta. Omnem sibi adversantem, ac de avita libertate excipientem, damnavit ac reum egit in novam Prophetiam, ejusque auctorem Spiritum sanctum. Et quia falsæ sanctimoniæ non deerant & falsa miracula, seduxit plurimos, adeò ut in libro adversùs Praxeam scribat Tertullianus: *Praxeas tunc Romanum Episco-*
C. 1. *pum* Eleutherum, *agnoscentem jam Prophetias Montani, Priscillæ & Maximillæ, & ex ea agnitione pacem Ecclesiis Asiæ & Phrygiæ inferentem, falsa de ipsis Prophetis, & Ecclesiis eorum asseverando, & Præcessorum ejus auctoritatem*

tatem defendendo, coëgit & litteras pacis revocare jam emissas, & à proposito recipiendorum charismatum concessare. Adeò rectè fucata erat ista fabula, ut ipsam circumscriptus Eleutherus ab accusantium impetu absolutam censuerit cum suis novis legibus admittendam, aut potiùs retinendam in Catholica communione. Verùm fucos detraxit Praxeas, demonstrans esse fœdissimos Histriones, qui curios simulent in publico, & in occulto vivant Bacchanalia. Avitam, ac à prioribus Pontificibus, ipsisque Apostolis permissam jejunandi libertatem, aliasque Ecclesiasticas consuetudines ursit ob novas has Hæreticorum præstigias non esse mutandas. Quæ omnia eruditis Scriptis exsecuti sunt etiam laudatus Apollonius, Apollinarius Hierapolitanus in Phrygia Episcopus, & alii plures. Ad evertendam fictæ sanctimoniæ famam occulta istorum Erronum crimina liberè detexerunt. Porrò primævus fidelium fervor pedetentim refrixit, & jejunandi libertas apud multos transiit in licentiam quasi abolendi jejunii. Hinc ergò illam transmutavit Ecclesia in legem, atque ita certa per annum jejunia, & duæ per omnem hebdomadam, excepta Quinquagesima, stationes cæperunt esse rigidum Præceptum. Præcisum tempus ignoro: Existimo paulatim ab una Ecclesia ad aliam, atque ita tandem ad omnem Christianitatem profecisse. Interim post Tertulliani tempora, atque ita nequaquam à Papa Telesphoro. Non item propter Montanistas. Erronum enim litibus mores suos cedere nunquam consuevit Catholica Mater, nec mutare. Et hinc vides quod à Rabano Mauro adducta inter jejunium & stationem differentia nullum ab antiqua Ecclesia habeat fundamentum. Licet tamen laudatarum stationum jejunia Ecclesia præceperit, subnexum tamen ad Divina Officia conventum permisit libertati pristinæ, & tunc Christianæ stationis essentia ac disciplina ad solum jejunium fuit contracta. Libertatem istam, & quidem ex Gnosticis principiis, restitutam hodiè volunt Lutherani & Calvinistæ. Adeò differunt à Montanistis. Verùm uti propter hos non abstulit Mater Ecclesia, ita propter istos non reparabit. Lata est hæc materia & multos habet sinus. Verùm non sunt hujus loci. Altera Montanistarum ac ipsorum vocalissimi Defensoris Tertulliani cum Catholicis pugna fuit de stationalium jejuniorum fine ac duratione: Hi ad horam nonam semper finienda, & tunc ad Divina procedendum, isti etiam ad noctem usque quandoque extendenda asseverarunt. Sed neque hæc quæstio facit ad præsens propositum.

Citra Divinum Officium & publicam Ecclesiæ Collectam statio vix digna est isto vocabulo. Statio enim est species excubiarum & apparitionis. Eam Innocentius tertius in libris de Missæ sacrificio appellat *Stationalem solemnitatem.* Hinc antiquam formam, cum quadam tamen va- L. 2. c. 5.

 rietate,

rietate, restituendam duxit Romana Ecclesia: Solemnem Pontificis cum Clero & populo processionem ex una Basilica ad aliam, & solemnia apud hanc Divina Officia titulavit Stationem. Nec tantùm in jejuniorum diebus, sed etiam in festivitatibus atque diebus Dominicis, quibus olim stationes non licuisse dixit supra in libro de Corona militis Tertullianus. Et tunc stationis essentia fuit ad solam istam Ecclesiasticam Apparituram contracta. Jejunium fuit quarundam dumtaxat Paratura. Hinc distingue tempora, & multa quasi adversa concordant. Quis Pontifex istud inceperit, ignoro: Esse rem valdè antiquam ostendit in Hilari vita liber Pontificalis. Et hasce stationes dicitur ornasse ac ordinasse magnus Gregorius. Easdem posteà admisit omnis Ecclesia. Ac de ipsis fuit præsens lis Episcopi & Cathedralis Cleri Pictaviensis cum Regularibus Clericis sancti Hilarii.

Etiam lex illa, quâ Walbodus Leodiensis Episcopus omnes suæ civitatis Ecclesias quotannis semel convenire jussit ad Cathedralem Basilicam, fuit Ecclesiasticæ stationis species. Fuit enim generalis ac adunata totius Ecclesiæ ante Divinam Majestatem excubatio & Apparitura,
Can. 15. quâ longè ampliorem exegit prima Arvernensis Synodus: *Statuit ut omnes villularum & in ipsis existentium Oratoriorum Clerici, & cuncti Pagorum Primores Dominicum Natalem, Pascha ac Pentecosten, & reliquas majores festivitates agerent in civitate cum suo Episcopo, & omnis tunc in civitate esse despiciens communione pelleretur.* Quod ipsum firmaverunt quarta Aurelianensis & prima Matisconensis. Non sine causa Constantinopolitanum symbolum profitetur Ecclesiam esse unam. Rectè item Martyr Ignatius scribit Ecclesiam esse populum Episcopo adunatum. Hujus unitatis illa est adeò amans, ut cunctos suos sub Cœlo filios vellet aliquoties saltem in anno adesse Romano Pontifici, universali ipsorum Episcopo, & plenè Oecumenicam ab illis celebrari stationem. Quod quia est impossibile, omnem saltem suam civitatem, immò & Diœcesim in unum cogi coram Divina Majestate, rectissimè sanxerunt laudatus Walbodus, laudatæque Synodi Gallicanæ.

At ecce hinc oritur quæstio, Quare Theodoricum Virdunensem Episcopum, suos sancti Michaëlis Monachos cogentem ad hanc stationem, damnaverit noster septimus Gregorius? Cur item sancti Hilarii Fratres à simili suæ Basilicæ ingressu interdixerit Hembertus Pictaviensis Episcopus? Respondeo istud Gregorii judicium fundari in altissimo Monasticæ professionis silentio, de quo in litteris ad vacantem Vercel-
Lib. 3. lensem Ecclesiam sanctus Ambrosius: *Hæc duo in attentiore Christiano-*
Ep. 27. *rum devotione præstantiora esse quis ambigat, Clericorum officia & Monachorum Instituta? Hæc velut in quodam theatro, illa in Secreto. Hæc vita in*

in stadio, illa in spelunca. Huic mundus crucifigitur, illi ignoratur. Et in litteris ad Heliodorum sanctus Hieronymus: *Interpretare nomen tuum. Quid facis in turba, qui solus es?* Et hinc ab Eusebio Dorylеensi Episcopo accusatus de hæresi, & à sancto Flaviano Episcopo suo ac Patriarcha Constantinopolitano ad Synodum citatus Eutyches Archimandrita, Joanni Presbytero ac Defensori respondit *apud se esse decretum, & definitione quâdam ab initio teneri, ut nusquam alibi egrediatur à sua fraternitate. Quodammodo enim tamquam in sepulchro degere in Monasterio.* Hæc Disciplina adhuc utcumque vigebat sub Gregorio septimo, ideoque tötos Monachorum Conventus ad publicas Ecclesiarum processiones aut stationes non permittebat evocari. Sancti Hilarii fratres, non tamquam evocati, sed tamquam suo jure utentes volebant ad suam celebrandam stationem ingredi Cathedralem Ecclesiam: Hinc ipsos prohibendos censuerunt Canonici Pictavienses. Reddiderunt illis talionem. Etenim nulli integro fideli claudi aut negari possit Ecclesia, quantò minùs solemni adeò stationi & processioni? De simili tamen inter Bernardum Antipolitanum Episcopum & Guilielmum Lerinensem Abbatem lite ob Grassensem sancti Honorati Ecclesiam scripsit posteà ad illos Innocentius tertius: *Nobis mediantibus hujusmodi compositio intervenit, ut Abbati & Monachis liceat in memorata Ecclesia celebrare Divina & exercere cætera Ecclesiastica Sacramenta, ita videlicet ut circuitiones cum aqua benedicta, processiones & etiam Litanias non faciant absque Antipolitani Episcopi licentia vel assensu.* Absque facultate hac non solùm majorem non intrare Basilicam, sed nec per plateas poterant processionem agere. Quas contentionum & transactionum, ex livore aut quovis alio humano die lucidè scaturientium, quisquilias etiamnum hodie patimur, & simplicem Dei plebem non parum quandoque scandalizamus. Sunt miseriæ novissimorum temporum.

Epist. 1. — Lib. 1. Ep. 31.

DECRETUM VI.

SExtum hujus Synodi Decretum habemus in Gregorii nostri litteris ad Clerum Ecclesiæ Lucensis: *Cùm apud vos essemus, sæpissimè vos per nos & per Confratres nostros admonuimus, ut secundùm Privilegium Antecessorum nostrorum, sancti videlicet Leonis Papæ & Victoris, quod ipsorum tunc Canonicorum vestræ Ecclesiæ rogatu ipsi fecerunt, communem regularemque vitam duceretis. Sed vos quæ vestra sunt quærentes, non quæ* JESU *Christi, nostras admonitiones neglexistis. Cumque tantæ negligentiæ & inobedientiæ merito jure vos sententia judicialis ferire deberet, Episcopi tamen vestri & quorundam Fratrum vestrorum precibus Apostolica Mansuetudo solitâ pie-*

Lib. 6. Ep. 1[illegible]

pietate ut filios usque ad festivitatem omnium Sanctorum, deinde etiam interventu ejusdem Episcopi usque ad Synodum clementer vos sustinuit. Ad quam praecepimus ut mitteretis aliquos de vobis, qui de vestrâ nobis inobedientia responderent. Quod quia minimè factum est, ut decuerat, jam nunc aequitatis non possumus differre censuram. Proindè per veram obedientiam moneo, ut communem vitam vivatis, sicut sanctus Leo Papa nostrâ Ecclesiâ vos instituit, & sicut Romana Ecclesia intelligit, id est, ut omnia Ecclesiae bona in communem utilitatem redigantur, & communiter expendantur. Communem vitam aversantibus mandat, ut Præbendam suam resignent ad manus Episcopi, & hanc resignationem detrectantes jubet ab Ecclesiarum ingressu suspendi. Dum sacrilega Clericorum conjugia proscripsit ex Italia sanctus Leo nonus, durè tractavit recalcitrantes, mansuetus ac benignus in istos, qui à sancto olim Rigoberto Remensi Archiëpiscopo institutam, & à sancto Romualdo Abbate nuper reparatam, communem in Claustro vitam susciperent. De futura enim horum continentia sperabat se securum. Hinc illi placere studens Lucensis Ecclesia spontè suscepit, ac ejus auctoritate firmari sibi impetravit istud Institutum. Egit hoc ipsorum Episcopus Anselmus, qui posteà in Romanum Pontificatum successit Nicolao secundo, dictus Alexander secundus. Communem Clericorum vitam adeò hic dilexit, ut illis Romæ dederit ipsam Lateranensem Basilicam, atque ita fuerit auctor nobilissimæ congregationis Lateranensis. Suis etiam Lucensibus Clericis exstruxit novam sancti Martini Basilicam, & cum adjuncto Claustro cunctas vitæ communis officinas. Uti Leo nonus priorem suum Tullensem, ita hic factus Pontifex retinuit Episcopatum suum Lucensem, atque ita ipso vivo vita communis, quam & Victor secundus confirmaverat, secura illic stetit & firma. Christiani undecimi sæculi anno septuagesimo tertio, qui illi fuit Papalis dignitatis tertius decimus, inter Henricum quartum Germaniæ Regem, ac inter Saxoniæ Episcopos & Proceres orta est summa discordia, atque hi illum apud laudatum Pontificem accusarunt de pessimis criminibus, præsertim de fœdissima in dandis Antistitum investituris Simonia. Eorum Legati erant sanctus Anno Coloniensis, & Hermannus Bambergensis Episcopus. Quòd Regem ad causam dicendam postularint citari Romam, testantur Abbas Uspergensis, & Otto Episcopus Frisingensis. Senex tunc erat Alexander, ideoque dimisit Lucensem Episcopatum, ac ipsum dedit Anselmo Monacho sanctissimo, pro investitura ipsum mittens ad dictum Regem. Etenim nec in hunc, nec in illam quidquam adhuc statuerat Romana Ecclesia. Hic est ille sanctus Anselmus Lucensis, qui in reformanda Ecclesiæ disciplina strenuè adjuvit Gregorium septimum, & cujus eruditum opus exstat in

in Patrum Bibliotheca. Ipsum ad Regem deduxit Mainardus apud sanctam Ruffinam Cardinalis Episcopus, verùm in itinere ejus mentem immutavit Divina gratia: Odisse cæpit Laïcam investituram, & ipsam à Simoniaco Rege nec admittere voluit, nec postulare. Ejusdem cum ipso sententiæ Cardinalis Hildebrandus interim ex Romanæ Ecclesiæ Archidiacono factus est Pontifex Gregorius septimus, statimque hortatus nostrum Anselmum, ut nonnihil differret investituram, interim Romam veniret, ac ibi secum degeret. Lib. 1. Ep. 21.

Et tunc in vacante Lucensi Ecclesia inimicus zizania seminavit. A Petro Subdiacono seducti cæteri Canonici vitam communem excusserunt. Hinc investituram admisit, & consecratus fuit noster Anselmus, scribitque de ipso authentica ejus ab incognito olim viro edita, & per Constantinum Cajetanum nuper publicata vita: *Sancti Leonis Decreti quoties vidit aut recordatus est Preceptum Anselmus, expavit nec tacere ausus fuit.* Sanctum Augustinum imitatus, à spontanea communis vitæ professione lapsos Clericos potenter reduxit, omnem deinceps lapsurum minitatus radere de Clericorum tabula. Verùm ità discordia non cessit, sed adeò crevit, ut per occasionem adventans Lucam ipse Papa Gregorius nec hanc componere potuerit, nec laudatam vitam reparare. Hinc ad præsentem Synodum citavit contumaces, quæ nec ipsa potuit optatum finem imponere. Quare Lucam missus tandem est sanctus Petrus Igneus, Albanensis Ecclesiæ Cardinalis Episcopus. Apostatæ enim conjuraverant in sanctum suum Episcopum, & ab Henrico Rege adjuti tentabant alium intrudere. Quos omnes à laudati Petri apud sanctum Genesium Synodo fuisse excommunicatos laudata vita testatur. Et hanc excommunicationem per singulares litteras videtur noster Gregorius confirmasse. Et neque sic profecit. Quòd enim postcà non solùm à communi vita, sed etiam à matre Catholica ad Wigbertum Anti-Papam defecerint, & expulso Anselmo dictum Petrum Subdiaconum intruserint, laudata rursùm vita describit. Cur porrò communem Clericorum vitam adeò tunc promoverit Romana Ecclesia, discere possis ex binis Arnulphi Lexoviensis Episcopi litteris ad Alexandrum tertium Pontificem: Ostendit quòd Sagiensis Ecclesia, quæ anteà dumtaxat tredecim sæculares Canonicos potuerat alere, à fratre suo istic Episcopo ad communem vitam translata aluerit sex & triginta, doctissimaque evaserit atque sanctissima. Ep. 41. 42.
Alias rationes suprà adduxi.

Nec tantùm Lateranensi Basilicæ hos Clericos Alexander secundus imposuit, sed & istud ipsum conatus fuit in Mediolanensi Ecclesia. Etenim illi, in sacrilega conjugia, Simoniam, & variam rebellionem relapsæ, legavit Mainardum sanctæ Ruffinæ Episcopum, & Joannem

Cardinalem Presbyterum, qui ad ista sananda vitia ediderunt varios Canones, & hic est sextus: *Clerici juxta Ecclesias, si fieri potest, habitare cogantur.* Verùm hæc sanctitas nunquam istic fuit admissa. Antiquus Romanæ Ecclesiæ de suis Basilicis & dignitatibus codex laudat quinque Patriarchales Basilicas, ipsarum quintam adfirmat esse sanctum Laurentium extra muros, & adjungit de ejus Præfecto: *Ecclesia sancti Laurentii Præfectus est Abbas Cardinalis.* Et de Aldemario, Cassinensis Cœnobii Monacho, & novi apud Sardos Monasterii Abbate, scribit in istius Chronico Leo Ostiensis Episcopus: *Alexander secundus Pontifex Aldemarium in Ecclesia sancti Laurentii, quæ foris muros dicitur, Cardinalem pariter Abbatemq; sacravit.* Et omnes, quæ Anti-Papæ Octaviano, seu Victori quarto fecerunt obedientiam, Romanæ cum suo Clero Basilicæ enumerantur apud Radevicum Frisingensem, & inter ipsas ponitur: *Abbas de Patriarchio sancti Laurentii cum suis Monachis obedivit.* Nempè erat Monachale Benedictini Ordinis Cœnobium, cujus Abbas erat perpetuus istius tituli Presbyter Cardinalis. Agapetus secundus ipsum dedit congregationi Cluniacensi: Per istud tempus sanctissimæ. Et in isto Monasterio Gregorius septimus, quem non Suanensem, sed Ro-
Fol. 106. manum fuisse adfirmat Hugo Flaviniacensis, ac item Paschalis secundus creduntur fuisse professi ac educati. Et ita mansit usque ad Clementem tertium, de quo scribunt liber Pontificalis ac Nicolaus Trivettus: *Hic claustrum apud sanctum Laurentium foris muros ordinavit.* Utique claustrum Regularium Clericorum. Nam & ab hisce usque hodiè possidetur. Per Commendatarios Abbates laxatum ac laceratum Monasterium transferre in istos Clericos, quam in avitum Monachalis vitæ rigorem reparare Clemens maluit: Quòd apud istos Clericos magnus tunc esset omnium virtutum thesaurus, magnus in Ecclesia fructus. Imitatus est Eugenium tertium, qui per sæculares Clericos destructum sanctæ Genovefæ Parisiensem Ecclesiam priùs addixerat Benedictinis Monachis, & mutatâ mente dedit Regularibus Clericis.

Nam & Gallicana Ecclesia hoc à sancto Rigoberto, post Benedictinum Monachum Remensi Archiepiscopo, introductum, & ab aliis, quos inter fuisse etiam Heriboldum ac ejus in Antisiodorensi Cathedra successorem Christianum testatur à Philippo Labbæo vulgatus Antisiodorensium Episcoporum catalogus, Francorum Antistitibus promotum vitæ genus constantissimè olim fovit. Omnibus suis tunc Cathedralibus Ecclesiis imposuit. Et etiam hocce septimi Gregorii tempore læsum hinc indè aut eversum generosè reparavit. Hoc enim in sua Cathedrali Ecclesia fecit Gerardus Caturcensis Episcopus, procuravit media ad triginta Canonicorum victum, & addidit in suo testamento: *Si qui Regu-*

laris

laris disciplinæ studium recusaverint, & quod avertat Deus, jugum ipsum ferre detrectaverint, ut talibus non sit participandi societas, vel invadendi præsumptio in hac domo, per Dei tremendam omnipotentiam contradico, prohibeo, excommunico. Adeò voluit Regulares Clericos denuò non demutari in Sæculares. Et exposuit causam: *Quoniam à Canonicis sæculariter, & non regulariter viventibus vastata & propè annihilata fuerant bona Caturcensibus Canonicis ad usum necessariæ sustentationis pertinentia.* Hoc suum testamentum confirmari jussit per plures Archiëpiscopos, Episcopos, ac Abbates, ac iterùm ad suos successores perrexit loqui: *Qui adversari Præscriptis tentaverit, Dei judicium incurrat & prædictarum personarum, donec perfectè resipiscat, & satisfaciat.* Testamentum fuit conditum anno nonagesimo undecimi sæculi. Exstat apud Lucam Dacherium.

Etiam venerabilem Arnaldum Magalonensem Episcopum, quòd suis Clericis sancti Augustini habitum ac regulam sit conatus imponere, laudat in Magalonensium Episcoporum serie Arnoldus de Verdala, ejusdem Sedis Antistes, & adjungit de illius proximo successore Godefrido: *Godefridus Episcopus, quòd ejus Prædecessor Arnaldus de Canonicis Regularibus instituendis in Magalonensi Ecclesia, morte præventus, efficere non potuit, ipse complevit.* Cœptum id fuit sub Alexandro secundo Pontifice, & sub nostro septimo Gregorio completum. Tunc enim Ludovici Pii Imperatoris Aquisgranensem aboleverat, & sancti Augustini Regulam Clericis tradiderat sanctus Petrus Damiani. Et non tantùm Gregorius, sed etiam secundus Urbanus Godefredi opus magnis & spiritualibus & temporalibus donis adjuverunt ac stabilierunt. Etiam de Joanne Sagiensi Episcopo scribit in Sigeberti Gemblacensis Supplemento Robertus Abbas Montensis: *Iste Joannes rem memoriâ dignam effecit. Canonicos enim sæculares suæ Ecclesiæ regulariter & secundùm sancti Augustini institutionem vivere fecit, additis officinis congruentibus & claustro. Hoc idem Joannes Lexoviensis Episcopus avunculus ejus, & Gaufredus Carnutensis Episcopus tentare in suis Ecclesiis voluerunt, sed in ipso conatu defecerunt.* Joannis opus laudavi etiam suprà ex Arnulphi Lexoviensis Episcopi, qui tunc ejus erat Archidiaconus, lectu & consideratu dignissimis litteris. Pergit Robertus de Algaro Constantiensi Episcopo: *Algarus, vir admodum religiosus, Canonicos Regulares posuit in Ecclesia sancti Laudi de Constantia, & in Ecclesia sancti Laudi Rothomagensis, & in Ecclesia de Cæsaris Burgo.* In Wallia quatuor, in Anglia septemdecim Episcopatus, & ipsorum quatuor Monachales, octo Sæculares, & unum esse Regularem scribit idem Robertus, additque hujus posterioris originem: *Rex Henricus primus novum Episcopatum apud Carliul*, seu Carleopolim, *in finibus Angliæ & Scotiæ fecit, & posuit ibi Episcopum primum Adanulphum*, *Priorem Canonicorum Regularium san-* A. 1143.

sancti Osvvaldi, cui solitus erat confiteri peccata sua. Hic autem factus Episcopus Canonicos Regulares posuit in Ecclesia Sedis suæ. Eandem Sanctimoniam Cathedrali suæ Ecclesiæ imponere studuit, ast non potuit Venerabilis Laudunensium Episcopus Bartholomæus, idcoque de ipso scribit in opere de sanctæ Mariæ ibidem miraculis Hermannus Monachus: *Bartholomæus, quamvis aliam religionem ibi ponere nequiverit, non enim facile Canonici ejus antiquos mores mutare cogi poterant, tamen sic eorum priores redditus studuit ampliare, ut magnâ parte anni eos pariter in Refectorio comedere instituerit, quotidianumq; eis victum ubertim ac ditissimè providerit.* Remensis tunc Ecclesia, licèt communem in claustro vitam haberet graviter læsam, retinebat tamen commune Refectorium & Dormitorium. Ita lucet ex Stephani Tornacensis Episcopi litteris ad illius Ecclesiæ Decanum. Istam qualemcumque suæ Metropolios disciplinam
Ep. 160. æmulari saltem voluit Bartholomæus. Et hinc sanctum Nortbertum, qui Canonicam vitam reparabat in plenam perfectionem, ambabus ulnis admisit, fovit, atque donavit non tantùm Præmonstrati Eremo, sed & intra suam civitatem Ecclesia sancti Martini.

Quod ipsum fecerunt & alii plures Episcopi. Etenim in nostra Brabantia Collegiatas apud Grimbergam & Diligemium Ecclesias ipsi donavit Cathedra Cameracensis. Apud laudatum Monachum Hermannum Burchardus Cameracensis Episcopus peditem, discalceatum, vilissimè indutum Norbertum excipit honorificè cum lachrymis, & admiranti ac vilem mendicum censenti suo Secretario Hugoni respondet: *Si scires, quis fuerit, mirareris quòd nunc talis sit. Quando enim Imperator dedit mihi Episcopatum Cameracensem, huic Nortberto eum priùs obtulit, sed ipse eum suscipere vel habere noluit.* Nortbertus enim ante omnia pro Christo dimissa fuerat nobilissimus ac opulentissimus Canonicus Coloniensis. Ista de causa ejus Ordinem dilexit & largissimè promovit Cameracensis Ecclesia. Etiam omnis Europa, itemque tunc Francis subdita Palestina, ac omnis Syria. Quòd videlicet iste Ordo Canonicam Clericalis vitæ perfectionem, omni Ecclesiæ utilissimam, repararet lapsam, & reparatam custodiret. Quod usque hodiè omnis Europa cum fructu & gaudio experitur.

ALIA DECRETA.

Lib. 1. Ep. 42. A Synodo hac manasse plures Canones, lucet ex litteris, quibus Gregorius ad ipsam invitavit Sichardum Patriarcham Aquileiensem: *Rectores & Principes mundi hujus, singuli quærentes quæ sua sunt, non quæ* JESU *Christi, omni reverentiâ conculcatâ, Ecclesiam quasi vilem*

Ancil-

Ancillam opprimunt, eamq; confundere, dum cupiditates suas explere valeant, nullatenùs pertimescunt. Sacerdotes autem, & qui Regimen Ecclesiæ accepisse videntur, legem Dei ferè penitùs postponentes, & officii sui debitum Deo & commissis sibi ovibus subtrahentes, per Ecclesiasticas dignitates ad mundanam tantùm nituntur gloriam, & quæ speciali dispensatione multorum utilitatibus & saluti proficere debuissent, ea aut negligunt, aut infœliciter in pompa superbiæ & superfluis sumptibus consumunt. Inter hæc populus nullo Prælatorum moderamine, nullisq; mandatorum frænis in viam justitiæ directus, immò eorum qui præsunt exemplo quæcumque noxia, & quæ Christianæ Religioni sunt contraria edoctus, ad omnia penè quæ nefaria sunt proni & studio currentes, Christianum nomen, non dico absque operum observantia, sed penè absque fidei religione gerunt. Adversùm hos fœdissimos excessus indicta fuit præsens Synodus: Et quin sanctissimas de ipsis leges ediderit, non est dubitandum. Synodi durationem colligere utcumque possimus ex Gregorii Epistola ad Geizan Hungariæ Ducem, data Romæ in Synodo, sexto decimo Kalendas Aprilis. Isto anno Pascha occurrit vigesima Aprilis die, ideoque prima, in qua fuit inchoata hæc Synodus, Quadragesimæ Dominica erat nona dies Martii, & sexto decimo Kalendas Aprilis erat dies decima septima. Et nescio an tunc fuerit finita. Quidquid sit, novem istis diebus plura haud dubiè fuerunt ad reparandos Ecclesiæ mores constituta. Etiam singulares plurium Episcoporum atque Abbatum causæ acceperunt finem.

S. GREGORII VII.

SECUNDUM ROMANUM CONCILIUM.



LOngobardiæ Episcopis, ad primam suam invitans Synodum, scripsit noster Gregorius: *Non incognitum vobis esse credimus in Romana Ecclesia jam dudum constitutum esse, ut per singulos annos ad decorem & utilitatem sanctæ Ecclesiæ generale Concilium apud Sedem Apostolicam sit tenendum.* Duas omni anno Synodos fieri mandans Nicænus Canon agit de Provinciis, de Patriarchalibus Diœcesibus nihil decidit: Permisit arbitrio Patriarcharum.

Lib. 1. Ep. 43.

charum. Laudatum porrò hic à Gregorio Decretum laudat & in litteris ad Carolum Calvum Francorum Regem Nicolaus primus, & pro ejus observantia adversùs Hincmarum Remensem & quosdam alios Galliæ Episcopos strenuè pugnavit. Ex ipso igitur processit & hæc præsens Synodus, cujus deperdita aut latentia Acta habemus in secundo libro Gregoriani Regesti: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo quarto, Pontificatûs verò Domini Papæ Gregorii secundo, indictione decimâ tertiâ, celebravit ipse Dominus Gregorius Papa Romæ Synodum à sexto Kalendas Martii usque ad pridie Kalendas præteriti mensis. Ubi interfuit Archiëpiscoporum, Episcoporum, & Abbatum multitudo, atque diversi Ordinis Clericorum & Laïcorum copia, in qua inter cætera Decreta, quæ ibi gesta sunt, quinque de familia Regis Theutonicorum, quorum consilio Ecclesiæ venduntur, à liminibus sanctæ Ecclesiæ separavit, ita ut si indè usque ad Kalendas Junii Romam non venirent, & satisfacerent, excommunicati haberentur. Philippus Rex Francorum, si Nuntiis Papæ ad Gallias ituris de satisfactione sua & emendatione securitatem non fecerit, habeatur excommunicatus. Liemarum Bremensem Archiëpiscopum pro inobedientia superbiæ suæ ab Episcopali officio suspendit, & à Corpore & Sanguine Domini interdixit. Guarnerium Stratzburgensem ab Episcopali & Sacerdotali officio suspendit. Henricum Spirensem suspendit. Herimannum Bambergensem, si ante Pascha non venerit satisfacturus, similiter suspendit. Item in Longobardia Guilielmum Papiensem & Cunibertum Taurinensem suspendit. Dionysium Placentinum deposuit. Robertum Apuliæ Ducem jam anathematizatum, & Robertum de Loritello, invasores bonorum sancti Petri, excommunicavit.*

Habita fuit Synodus anno à Domini Incarnatione millesimo septuagesimo quarto, ab ejusdem Nativitate millesimo septuagesimo quinto, qui fuit Gregorii nostri secundus. Pascha tunc incidit in quintam Aprilis diem, ideoque sexto Kalendas Martii seu vigesima quarta dies Februarii fuit feria tertia post primam Quadragesimæ Dominicam, & sic duravit Synodus usque ad feriam tertiam post Dominicam in Palmis. Nam quis tot & tanta negotia pridie Kalendas Martii credat fuisse finita? Compendii compilator scripsit in Majo: Hinc Aprilem vocat mensem præteritum. Quòd magna Archiëpiscoporum, Episcoporum, atque Abbatum multitudo adfuerit, lucet ex litteris tractoriis ad omnes Anglorum Episcopos & Abbates, ad Udonem Trevirensem Archiëpiscopum & Popponem ejus Suffraganeum Tullensem, ad Isembertum Episcopum Pictaviensem, ad Bennonem Osnabrugensem Episcopum & Abbatem Corbeiensem, ad Liemarum Bremensem Archiëpiscopum, ad Sigifridum Moguntinum Metropolitam & ejus Comprovinciales, ad Cunibertum Taurinensem Episcopum, ad Guilielmum Papiensem,

ad

ad Guibertum Ravennatem, ad Hugonem Dienſem, ad Dominam Comitiſſam Mathildim, & ad ipſum Imperatorem Henricum, juſſum adeſſe per Legatos. Hoſce omnes & alios plures, ut vel Synodo aſſiderent, vel coram ipſa civilem aut criminalem cauſam dicerent, evocavit Gregorius. Et plerique adfuerunt.

DECRETUM I.

CUnctas à laudato compendio memoratas cauſas elucidare eſſet res longa: Et quædam ſunt ſingulares de perſonis. Primum itaque hujus Synodi Decretum ſuprà nobis edixit cum pluribus aliis Scriptoribus Marianus Scotus: *Plures Clerici ſub ſententia Interdicti Apoſtolici libentiùs eſſe voluerunt, quàm fœminis & uxoribus carere. Sed ut per alios caſtigarentur, decrevit Papa Synodicâ legatione etiam hoc anno, ut nullus Chriſtianus audiret Miſſam conjugati Presbyteri.* Voces, *Synodica legatione*, adfirmant præſens Decretum varia ad varias gentes legatione fuiſſe juſſum duci in plenam ac firmam executionem. Decretum exſtat apud Simeonem Dunelmenſem: *Gregorius Papa, qui & Hildebrandus, ſervorum Dei ſervus, per totum Italicum Regnum & Theutonicum debitam ſancto Petro obedientiam exhibentibus Apoſtolicam benedictionem. Si qui ſint Presbyteri, Diaconi, Subdiaconi, qui jacent in crimine fornicationis, interdicimus eis ex parte Omnipotentis Dei, & auctoritate ſancti Petri, introitum Eccleſiæ, uſque dum emendent & pœniteant. Si qui autem in peccato ſuo perſeverare maluerint, nullus veſtrum officium eorum auſcultare præſumat, quia benedictio illorum vertitur in maledictionem, & oratio in peccatum, teſtante Domino per Prophetam*: MALEDICAM BENEDICTIONIBUS VESTRIS. Quod ipſum iiſdem verbis exſtat apud Rogerum Hovedenſem. An ſit ipſa Decreti formula, ignoro: Videtur dumtaxat eſſe illius compendium, & executrix Epiſtola, quæ à paribus miſſa ſit ad alias etiam Provincias & gentes. Quidquid ſit, ſucceſſivè & gradatim proceſſit Gregorius: Non niſi hoc anno, quòd anni prioris excommunicatio ac ſuſpenſio ſpernerentur, interdixit conjugatorum aut palàm concubinariorum Clericorum audiri aut percipi Divina. A.1075.

Et hoc eſt Decretum, quod novitatis ac inconſiderationis arguit, atque antiquæ ſanctorum Patrum traditioni adverſum dixit Sigebertus Gemblacenſis. Majorum Clericorum conjugia aut pellices nequaquam probavit, ideóque nec prioris anni Decreto fuit ullo pacto adverſatus. Locutus eſt cum ſuæ Leodienſis Eccleſiæ Doctoribus, quorum pravo conſilio fuiſſe ad non exſtirpanda hæc ſacrilega conjugia circumſcriptum Theoduinum Epiſcopum retulit Gregorio, atque ità ipſum purgare cona-

conatus est Herimannus Episcopus Metensis. Eodem errore laborarunt Cameracenses Clerici: Quomodo enim aliter horum Decretorum laudatorem in rogum conjecissent? Putabant novi dogmatis profanum præconem. Etiam apud Colonienses grassatum errorem docet Papalis Epistola ad sanctum Annonem istius civitatis Archiëpiscopum: *Novit*

Lib. 2. Ep. 67. *Fraternitas tua, quia Præcepta hac non de nostro sensu exsculpimus, sed antiquorum Patrum Sanctiones Spiritu sancto prædicante prolatas, officii nostri necessitate in medium propalamus, ne pigri servi subeamus periculum, si Dominicam pecuniam, quæ cum fœnore reposcitur, sub silentio abscondimus. Quamquam huic sanctæ Romanæ Ecclesiæ semper licuit, semperq; licebit contra noviter increscentes excessus nova quoque Decreta atque remedia providere, quæ æquitatis ac auctoritatis edita judicio, nulli hominum fas sit ut irrita refutare.* Ejusdem fermè tenoris litteras scripsit ad Sichardum Aquileiæ Patriarcham, ad Wecelinum Magdemburgensem Archiëpiscopum, & ad Burchardum Episcopum Halberstadiensem. Adversùm nescio quos Episcopos scripsit & ad Albertum Comitem Namurcensem: *Qui prop-*

Lib. 2. Ep. 11. *ter lucrandas animas Episcopi vocati & constituti sunt, & subditos suos verbo & exemplo viam veritatis docere debuerant, his temporibus seducti à Diabolo, non solùm legem Dei deserunt, sed & impugnare & omni conatu subvertere non desistunt.* Et post plura concludit: *Quapropter quidquid illi contra nos, immò contra justitiam garriant, & pro defendenda nequitia sua vobis qui illiterati estis objiciant, vos in puritate & constantia fidei vestræ permanentes, quæ de Episcopis & Sacerdotibus in fornicatione jacentibus ab Apostolica Sede accepistis, firmiter credite & tenete.* Quis non videat illos Episcopos fuisse in Sigeberti errore? Et quidem sanctum Annonem, quem ferè unicum timebat Rex Henricus, grandi Ecclesiæ damno & luctu fuisse hoc anno mortuum testantur idem Sigebertus, ac Lambertus Schafnaburgensis.

Sigefridum Archiëpiscopum Moguntinum, quòd huic Synodo non adfuisset, ad indicendam Provinciæ suæ Synodum, & novam suorum Decretorum executionem Gregorius fuit variè hortatus, at dudum permovere non potuit: A Saxonico Henrici Regis bello allegavit ille in Imperio turbata omnia, ideoque Synodum esse impossibilem. Tandem tamen variis Papalibus mandatis exstimulatus resumpsit animum, de

A 1075. quo laudatus Lambertus: *Sigefridus Synodum mense Octobri Moguntiæ congregavit, ubi inter alios Episcopos aderat Curiensis Episcopus, Apostolicæ Sedis litteras ac mandata deferens, quibus ei sub interminatione gradûs & ordinis sui præcipiebat, sicut anteà quoque multis legationibus præceperat, ut Presbyteros omnes, qui intra suam Diœcesim essent, cogeret aut in præsentiarum conjugibus renuntiare, aut se in perpetuum sacri Altaris ministerio abdicare.*

dicare. Quod dum facere vellet, exurgentes qui undique assidebant Clerici, ita eum verbis confutabant, & manibus & totius corporis gestu in eum debacchabantur, ut se vitâ comite indè exiturum desperaret. Sic tandem rei difficultate superatus, statuit sibi deinceps tali quæstione supersedendum, & Romano Pontifici relinquendum, ut causam, quam ipse toties inutiliter proposuisset, ille per semetipsum, quando & quomodo vellet, peroraret.

Et hujusmodi violentias à suis Clericis passi sunt plures Metropolitæ. Etiam per Angliam & Galliam. Et hinc Guilielmo Anglorum Regi, Rudolpho ac Bertholdo Sueviæ & Carinthiæ Ducibus, Roberto ac Alberto Flandriæ ac Namurci Comitibus, aliisque ejusdem pietatis Principibus Laïcis Gregorius delegavit Decretorum suorum executionem, atque ita quibusdam visus est persequi Clerum, & istas ipsas sustinuit calumnias, quas Pelagius primus, dum pertinaces trium Capitulorum adversùs quintam Synodum defensores Episcopos jussit per Narsetem Comitem apprehendi, & deportari Constantinopolim. Et uti hic Narses, ita & isti Principes timuerunt notari de persecutione in Clerum, ideoque & ipsi manum retraxerunt. Hinc Fœlicem tertium, qui sua adversùs Acacium Constantinopolitanum Episcopum Decreta per Monachos publicare & exequi fuit compulsus; imitari debuit noster Gregorius, facereque, quod scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Laïci multi, qui magnis opibus relictis ultro se ad privatam ac tenuem vitam propter Deum contulerant, missi sunt à Romano Pontifice, ut palam omnibus per Galliam contestarentur justis de causis excommunicatum esse Regem Henricum, & ad eligendum alium Apostolici consensûs & auctoritatis suffragium pollicerentur.* Postremis in verbis certum est labi Lambertum. Quòd enim sine Gregorii scitu, & præter ejus mentem electus ac intrusus fuerit Dux Rudolphus, suo loco ostendetur. Rectiùs ergò scribit Schismaticus Augustensis Chronici auctor hosce, quos gyrovagos Monachos vocat, pios homines non ad procurandam novi Regis electionem, sed ad Papalia in conjugatos Clericos Decreta divulganda, & abstrahendum ab ipsorum obedientia populum, fuisse emissos. Attamen non dubitem, quin etiam Henrici Regis excommunicationem publicarint. Eos enim gyrasse dicit non solùm hoc anno, sed & sequenti. Et ipsorum unus omninò fuit ille, quem Cameracenses vivum combusserunt. Et hoc tempore atque hâc occasione fieri cœperunt illa in conjugatorum Clericorum personas & Sacramenta violentiæ & scandala, quæ urget jam dictus Auctor, & latiùs exponit Sigebertus Gemblacensis.

Obices, quos in Hungaria passum est Gregorii Decretum, demonstrant Zabolchiensis Synodi, quam undecimi sæculi nonagesimo secundo anno celebrari jussit Rex Ladislaus, hi Canones: *Bigamos Presbyteros ac Dia-*

Diaconos, & viduarum ac repudiatarum maritos jubemus separari, & peractâ pœnitentiâ ad Ordinem suum reverti. Et qui noluerit illicita conjugia dimittere, secundùm Instituta Canonis degradari. Separatas autem fœminas parentibus reddi jubemus suis. Et quia non erant legitimæ, si voluerint, liceat eis maritari. Si quis autem Presbyter ancillam suam uxoris in locum sibi adsociaverit, vendat. Et si voluerit, venumdetur. Tamen pretium ejus ad Episcopum transferatur. Presbyteris autem, qui legitima & prima duxère conjugia, indulgentia ad tempus detur, propter vinculum pacis & unitatem Spiritûs sancti, quousque à nobis in hoc Domini Apostolici Paternitas consulatur. Si quis autem Episcopus aut Archiepiscopus ab illicitis conjugiis separari nolentibus, spreto Synodali Decreto, consilium & consensum prabuerit, aut Ecclesiam dederit, aut aliquid quod ad Ordinem pertinet agere permiserit, à Rege & Coëpiscopis suis, secundùm quod rationabile videbitur, is dijudicetur. Extant hæc apud Antonium Bonfinium in codice Hungaricorum Canonum.

Debent lucem accipere ex Synodalibus Decretis Laurentii Metropolitæ Strigoniensis: *Presbyteris uxores, quas in legitimis Ordinibus acceperunt, moderatiùs habendas, prævisâ fragilitate, indulsimus. Qui Diaconatum vel Presbyteratum sine matrimonio adepti sunt, uxorem ducere non liceat. Episcoporum uxores Episcopalia prædia non inhabitent.* Uti Bulgari, ità & Hungari invaserunt Romanas ad Orientale Illyricum spectantes, ideoque & Græco ritu viventes Provincias: Et ut isti à Nicolao primo, ita hi à secundo Sylvestro Christianam fidem acceperunt. Et utroque tempore vigebat inter Romanos Pontifices & Constantinopolitanos Patriarchas lis de Patriarchico jure in illyricianam Diœcesim. Et quidem Hungari vix leguntur à Constantinopolitanis Patriarchis esse passi violentias. Etenim vana erat sine viribus ira. Attamen Græca disciplina apud ipsos non fuit statim in Latinam plenè transmutata. Quin immò utriusque gentis vitia illi imbiberunt. Præsertim Clerus. Hinc & Presbyteri & Diaconi uxoribus, quas in legitimis, id est, in inferioribus matrimonium admittentibus, Ordinibus acceperant, ob prævisam infirmitatem uti permittebantur: Ipsas dumtaxat vetabantur ducere post Presbyteratum ac Diaconatum. Uti ipsis more Græco. Et tunc sacrilega non tantùm Presbyterorum, sed etiam Episcoporum conjugia grassabantur apud Latinos: Hinc etiam Hungarorum Episcopi habebant uxores. Contra manifestum ac fundamentalem Orientalis Ecclesiæ Canonem.

Sacrilega hæc conjugia fuerunt exindè damnata per sanctum Leonem nonum, ac ejus in Apostolica Sede Successores, præsertim per septimum Gregorium. Hinc novæ & variæ in Hungaria quæstiones. Nam & quidam Episcopi impugnabant Gregorii Decreta, & luxuriosos Clericos

cos adversùm illa defendebant. Hinc Zabolchiensis Synodus induxit hæc Græco-Latina temperamenta. Primò, Presbyteris interdixit omnem tam primæ quàm secundæ speciei bigamiam. Quòd nempe ipsam & Latina & Græca Ecclesia concorditer damnaret. Deindè, secundum Presbyteri ac Diaconi conjugium censuit attentatum & irritum, ideòque & ipsorum uxoribus dedit licentiam transeundi ad alium maritum. Quòd nempè & Græci ita sentirent. Tertio, huic decreto obedientes Presbyteros ac Diaconos dispensatoriè permisit in ministerio: Contra utriusque Ecclesiæ morem & Canonem. Quartò, Presbyteris ac Diaconis interdixit omnem fornicationem & concubinatum, indulsit autem primas ac legitimas nuptias. Et contractas, & contrahendas. Propter conservandum pacis vinculum. Et usque ad consultationem Sedis Apostolicæ. Et hoc non tantùm contra Latinæ, sed & contra Græcæ Ecclesiæ Canones & mores. Etenim Græca Ecclesia Presbyteris ac Diaconis permittit solum contracti ante acceptum sacrum Ordinem conjugii usum, post illum contrahi rigidissimè vetat. Quintò, non primas ac legitimas, sed solas illicitas Presbyterorum ac Diaconorum nuptias, utique solam bigamiam, mandat improbari per Episcopos, ac separari. Et omnia hæc statuit de solis Presbyteris ac Diaconis. Quare Subdiaconis & aliis inferioribus Clericis permittit etiam bigamiam. Nam & Græci id faciunt. Adeò paradoxa ac monstrosa Decreta abortivit Hungarorum erga nostri Gregorii Canones inobedientia. Illa omnino sunt fœtus istius inobedientiæ. Lucet ex vita sancti Geberardi Archiepiscopi Salisburgensis. Hujus cum Imperatore Henrico quarto pro Gregorii Decretis certamina, & Regias in ejus Ecclesiam violentias exponit Anonymus Scriptor, atque subjungit: *Tunc etiam magna pars Hungaricæ terræ, quondam Ecclesiæ sancti Ruperti tradita, ab Episcopo defecisse dicitur.* Quòd nempè etiam Hungaria Gregorii Decretis adversaretur. Nam & Salomonem Regem, quod Regni investituram, quam ab Apostolica Sede debebat accipere, ab Imperatore Henrico accepisset, graviter increpavit Gregorius. Adeò hujus Decreta ille aversabatur.

An Ladislaus Rex, aut Zabolchiensis Synodus hæc monstra retulerit Apostolicæ Sedi, & quid hæc ad ipsa rescripserit, ignoro. Quidquid sit, ad Passaviensem Episcopum & Hirgauziensem Abbatem, suos in Germania Legatos, rescripsit noster Gregorius: *Quod de Sacerdotibus interrogastis, placet nobis, ut in præsentiarum, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia religionis persolvant, pro tempore rigorem Canonicum temperando, debeatis sufferre. De his namque pacis ac tranquillitatis tempore, quod Domino miserante citò futurum credimus, convenientiùs tra-* Lib. 8. Ep. 3.

ctari

ctari, pleniúsq; poterit Canonicus Ordo servari. Gregorius hæc scripsit nono sui Pontificatûs anno, dum Ex-Rex Henricus & Anti Papa Guibertus apud Germanos ac Italos turbabant omnia, & fœdos Clericos multo adjutorio animabant. Hinc ille debuit sanctissima sua Decreta ad tempus suspendere. Eadem Decreta respicere videtur in litteris ad Romanum Pontificem Joannes Metropolita Russorum: *Tertius prætereà maximus error est & peccatum de conjugio Sacerdotum, quod ab illis, qui uxores habent, sumere Corpus Domini renuitis, cùm sancta Synodus, quæ fuit in Gangra, scribat in quarto Canone, &c.* Græcum ritum & Michaëlis Cerularii schisma sectantur Moscovitæ, ideoque Metropolita Joannes etiam impositam Sacerdotibus castitatem adscribit nostris erroribus. Palàm autem ducit oculos in nostri Gregorii Decreta, quæ etiam fœdi quidam Latini clamabant adversari Capitulo Paphuntii, & Synodo Gangrensi. Sanctissima Decreta habuerunt tot adversarios.

Etiam Poloni ac Bohemi fuerunt illa dudum aversati. Etenim Petrum sanctæ Mariæ in via lata Diaconum Cardinalem, Cælestini tertii in Polonia Legatum, ejusque ibidem Acta laudat Joannes Longinus, ac prosequitur: *Id præcipuum in Ecclesia reformanda Petrus sibi curæ adsumpserat, quatenus Presbyteri à mulieribus & concubinis abstinendo, continentem & castam, & quæ Laicos ædificare posset, ducerent vitam, cùm plures eâ tempestate Sacerdotes uxoribus, velut jure legitimo, uterentur. Cujus usus corruptelam Cardinalis summo studio à Polonica eliminavit, abrogavitq; Ecclesia. Et Presbyteris uxores accipere ac tenere, sub gravissimis pœnis interdixit.* Addit sanctissimam hanc reformationem promptè admissam à Polonis, ac pergit de Bohemis: *A Bohemis tamen, Cleroq; Bohemico, apud quos Cardinalis etiam Legationis officio fungebatur, non solùm repudiata fuit* reformatrix constitutio, *sed parùm abfuit, quin Cardinalis ipsam promulgans, & Presbyteros ad castitatis votum compellens, violaretur. In cujus occisionem Bohemici Sacerdotes grassari Pragæ cœperant, nisi illorum improbos conatus Episcopus Pragensis Henricus, Ducalem tunc in Bohemia obtinens potestatem, oppressisset.* Etiam Nortwegiæ Clerus eadem Decreta fuit aversatus. Quod enim Innocentio tertio, castitatis professionem volenti introductam, data sibi per Apostolicam Sedem privilegia objecerit, est alibi demonstratum.

Nec tantùm apud hos Septemtrionales, sed & intra Gallicanam Ecclesiam viguit ista impudica violentia. Etenim de Rothomagensium
Lib. 4. Metropolita Joanne scribit Ordericus: *Joannes multùm contra impudicos Presbyteros pro auferendis pellicibus laboravit, à quibus, dum in Synodo concubinas eis sub anathemate prohiberet, lapidibus percussus aufugit, fugiensq; de Ecclesia,* Deus venerunt gentes in hæreditatem tuam, *fortiter clama-*

clamavit. Quin & ipsum obscœni Clerici apud sanctum Lanfrancum Archiëpiscopum Cantuariensem accusarunt, quòd sanctorum Patrum de Clericali castitate sanctiones pravè intelligeret, & Ecclesiasticæ disciplinæ moderamina non benè tractaret. Et ejus querimoniis respondens, ac de data calumniis fide se purgans, Lanfrancus addidit: *Ego* Ep. 17.
aliquid de laudabili vita vestra vel dixisse, vel dicenti adsensum præbuisse me non memini. Immò vestro, venerabiliumq; Patrum exemplo provocatus, per totam terram Anglicam Pastorali auctoritate prohibui, ne cujuslibet Ordinis quisquam Canonicus uxorem accipiat, nec ductam antea, si Presbyter aut Diaconus est, nisi Prabendâ carere velit, habere ulteriùs liceat. Nam & in Anglia adeò grassabatur scabies, ut Arfastus Episcopus nescio quem Ep. 21.
conjugatum tunc ordinarit in Diaconum. Quin & Litifeldensis Episco- Ep. 2.
pus publicè uxorem habuit, ideoque per Romanos Legatos fuit degradatus. Verùm per Alexandri secundi Legatos, ante præsens Gregorii Decretum. Ad eadem tempora spectat, quod in beati Herluini, primi apud Beccum Abbatis, vita scribit Gilbertus Crispinus, Abbas Westmonasteriensis: *Rarus in Normandia tunc recti tramitis index, aut pervius erat. Sacerdotes ac summi Pontifices liberè conjugati.* Barbaro Danorum more. Undè & apud hos fuit grassata pestis. Quòd Conquæstor Rex Guilielmus & Joannem & Lanfrancum strenuè adjuverit, testatur in litteris ad Hugonem Diensem Episcopum, suum in Gallia Legatum, ipse Gregorius: *Rex Presbyteros uxores, quas detinebant, etiam* Lib. 9.
juramento dimittere compulit. At post ejus mortem Guilielmi Successoris Ep. 5.
iniquitas reduxit lepram. Etiam de pessimo Belluacensium Clericorum in suum Episcopum Fulconem odio scribit ad Urbanum secundum Pontificem sanctus Anselmus, adhuc Abbas Beccensis: *Canonici & Presby-* Lib. 2.
teri hoc Fulconi faciunt, quia eos à pravis consuetudinibus, & maximè à Ep. 33.
mulierum reproba conversatione vult prohibere. Etiam in Cantuariensem Cathedram evectus Anselmus fuit passus à conjugatis Clericis, & compulsus ad multam dispensationem & conniventiam. Abundè hæc lucet ex ejus, per Lucam Dacherium nuper vulgatis, litteris ad Herbertum Thetfordensem seu Norvicensem Episcopum: *De Presbyteris, de quibus quærit vestra Prudentia consilium, respondeo quia nihil relaxandum est de his, quæ constituta sunt in Concilio. Quoniam ipsi autem malunt dimittere quidquid pertinet ad Presbyteri officium, quàm fœminas, si aliqui inveniuntur casti, faciant pro illis. Si autem nullus aut paucissimi tales inveniuntur, jubete ut interim Monachi Missas dicant populo, ubi ipsi fuerint. Et faciant Corpus Domini, quod per Clericos portetur ægrotis. Qui Clerici vice versâ, vestrâ jussione accipiant confessionem, & faciant absolutionem, & sepeliant corpora mortuorum. Quæ omnia etiam Monachis provectioris ata-*

tis pracipere poteſtis, donec iſta duritia Presbyterorum, Deo viſitante, molleſcat. Non enim diu durabit, Deo propitiante, ſi in incapto perſeveraverimus. Quomodò tandem pervicerit, paucis verbis non poſſit edici. Quòd etiam in Hibernia virus durarit uſque ad Epiſcopatum ſancti Malachiæ, teſtatur in ejus vita ſanctus Bernardus.

Sanctiſſima Gregorii Decreta plurimùm adjuverunt quidam Clerici & Laïci, adversùm quos Mainardus Sylvæ Candidæ Epiſcopus, & Joannes Romanæ Eccleſiæ Presbyter Cardinalis, Alexandri ſecundi ad reformandam Mediolanenſem Eccleſiam Legati, ſanxerunt: *Illos omnes Clericos & Laïcos, qui contra incontinentes & Simoniacos Clericos, ut per rectam fidem, ne hæc mala fierent, operam darent, juraverunt, & per hoc incendia, deprædationes, ſanguinum effuſiones, multaſq; injuſtas violentias fecerunt, omninò prohibemus ne hæc ulteriùs faciant.* Sanxerunt in ſolos Mediolanenſes Clericos & Laïcos. Quòd tamen etiam alibi ſimiles adſultus ſint paſſi conjugati Clerici, teſtatur ac deteſtatur Sigebertus Gemblacenſis. Erat damnanda turbulentia: Nihilominùs veneno quandoque pellitur venenum.

Quæſtio eſt, An hæc adversùm conjugatos Clericos Decreta primus cœperit ultra montes extendere noſter Gregorius? Sic enim paſſim creditur. Reſpondeo tamen extenſionem eſſe antiquiorem. Lucet ex ſancto Petro Damiani in litteris ad Cunibertum Epiſcopum Taurinenſem: *In plenaria planè Synodo ſanctæ memoriæ Leo Papa nonus conſtituit, ut quicumque damnabiles fœminæ intra Romana mœnia reperirentur Presbyteris proſtitutæ, ex tunc & deinceps Lateranenſi Palatio adjudicarentur Ancillæ. Quod videlicet ſalutare Statutum, æquitatis juſtitiæq; pleniſſimum, nos etiam per omnes Eccleſias propagandum eſſe decernimus, quatenus percepto priùs Apoſtolicæ Sedis Edicto unuſquiſque Epiſcopus Eccleſiæ ſuæ vindicet famulas, quas in ſua Parochia deprehenderit ſacrilegâ Presbyteris admixtione ſubſtratas.* Epiſtolam fuiſſe Domini ſexageſimo quinto poſt milleſimum, quinto Alexandri ſecundi Pontificis anno ſcriptam exiſtimat Dominus Cardinalis Cæſar Baronius, ideoque pro *decernimus* videtur legendum *decrevimus.* Laudare enim videtur Nicolai ſecundi Decretum & litteras, quas nobis in Virdunenſi Chronico ſervavit Hugo Abbas Flavi-
Fol. 193. niacenſis: *Nicolaus Epiſcopus, ſervus ſervorum Dei, omnibus Archiëpiſcopis, Epiſcopis, Abbatibus, Clericis, & Laïcis fidelibus, tam majoribus quàm minoribus, per omnes Gallias commorantibus, immò Aquitanicis & Waſconibus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Quicumque Sacerdos, Diaconus, Subdiaconus poſt Inſtitutum beatæ memoriæ Prædeceſſoris noſtri Leonis Papæ de caſtitate Clericorum concubinam palàm duxerit, vel ductam non reliquerit, ex parte Omnipotentis Dei, auctoritate Beatorum Petri & Pauli,*
præci-

præcipimus & omninò contradicimus, ut Missam non cantet neque Evangelium aut Epistolam ad Missam legat, neque in Presbyterio cum his, qui præfatæ constitutioni obedientes fuerint, maneat, neque partem ab Ecclesia recipiat, quousque à nobis sententia super hujusmodi procedat. Et apud Gratianum exstat hæc Alexandri secundi ad Dalmatiæ Regem Epistola: *Si quis amodò Episcopus, Presbyter, aut Diaconus fœminam acceperit, vel acceptam retinuerit, proprio gradu decidat, usque dum ad satisfactionem veniat, nec in Choro psallentium maneat, nec aliquam portionem de rebus Ecclesiasticis habeat.* Ad quæ verba rectè scribit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius: *Apparet Dalmatas nequaquam usu Græcorum, sed Latinorum more vixisse.* Etiam Leonis noni Decretum fuisse anteà transmissum & publicatum per istas Provincias, lucidè Alexander supponit. Id non solùm pro Gallia, sed & pro Hispania fecit in Tholosana, per suos Legatos celebrata, Synodo Victor secundus. Canon est suprà relatus atque expositus. Verùm quia nullus fuit secutus effectus & fructus, & pro illo Romani tunc, reformandæ Italiæ magis intenti, Pontifices plenè non institerunt, modica est istius extensionis memoria, ideoque ipsam passim dicimus esse opus Gregorii septimi. Et quòd anteriorum Pontificum Decreta modicam exsecutionem habuerint extra Italiam, suprà est abundè ostensum. Et hinc Gregorius etiam in Dalmatiam legavit Folcuinum Fori Sempronii Episcopum, & Gebizonem S. Alexy Abbatem, & in ipsorum Salonitana Synodo Demetrius Rex solenni suæ Professioni inseruit hunc articulum: *Vita Episcoporum, Presbyterorum, Diaconorum & Subdiaconorum, ut castè & regulariter vivant, providebo.* Quod nempè Alexandri Decretum non fuisset missum in plenam observantiam.

Dist. 81.

A. 1068.

DECRETUM II.

Aliud hujus Synodi Decretum edicit Gregorius in litteris ad sanctum Annonem: *Illud quoque Fraternitati tuæ notum esse volumus, contra Simoniacam hæresim in Synodo confirmasse, nam à sanctis Patribus longè antè statutum est, ac vehementer prohibuisse, ut neque Ecclesiæ ullatenus vendantur, aut pro manûs impositione pretium accipiatur. Quòd si hoc modo ordinatus aliquis fuerit, eum à Missæ celebratione & Evangelii lectione omnimodis removimus.* Et in litteris ad Sichardum Aquileiæ Patriarcham: *Mandamus ut in Diœcesi tua Simoniacos omnes deponas, & fornicatoribus Clericis, nisi à fornicatione abstinuerint, officium & beneficium penitùs interdicas.* Conjugatos seu Concubinarios sub pœnitentiæ & correctionis spe dumtaxat suspendit, Simoniacè autem promotos Clericos, quòd istiusmodi ordinationis valor tunc esset sub quæstione dubius, sanxit ir-

L. 2. Epist. 67.

reparabiliter degradandos. Etiam hocce vitium erat pertinacissimum, & eliminari vix poterat. Nam & Tullensis Poppo Episcopatum emerat, & quosvis Ecclesiæ gradus vendebat. Etiam Herimannus Bambergensis Episcopus, cujus facinorosas insolentias videre est apud Lambertum Schafnaburgensem. Undè & ipsum degradavit atque ad perpetuam in Monasterio pœnitentiam damnavit noster Gregorius. Et plures ejusmodi Episcopos atque Abbates tractavit ex eadem regula. Quin & quosdam Henrici Regis Proceres, quòd sacrilegis his nundinationibus interventores atque etiam auctores fuissent, exuit Christianâ communione. Juvenem enim ac pravo Ministrorum consilio circumscriptum Principem duxit in hac Synodo dumtaxat terrendum. De horum quibusdam ad annum sequentem, quo ipse Rex fuit excommunicatus, scribere videtur
A.1076. laudatus Lambertus: *Ottonem Ratisponensem Episcopum, & Ottonem Constantiensem Episcopum, & Burchardum Lausanensem Episcopum, Ebe-rardum Comitem, Udalricum & alios nonnullos, quibus Rex potissimùm Consiliariis utebatur, jam pridem Gregorius Pontifex excommunicaverat.* Eandem cum aliis vitiis lepram damnavit in Philippo Francorum Rege: Qui quam fuerit istâ maculosus, docent variæ litteræ sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Nulla unquam Papalis Epistola graviores contumaciæ motus & contradictiones sustinuit, quàm ab Eutychianistis dogmatica, illa quâ Eutychetis factum à sancti Flaviani Constantinopolitani Episcopi Synodo damnationem firmarat, & quam esse suum in Chalcedonensi Concilio suffragium voluerat sanctus Leo magnus. Et pro ejus defensione aliud non adduxit laudatus Pontifex, quàm hunc firmissimum clypeum: *A sanctorum Patrum confessione non recessi.* Ita & pro suis, eosdem à Simoniacis & impuris Clericis motus sustinentibus, Decretis rectè dixit noster Gregorius: *A sanctis Patribus longè antè statutum est.*

DECRETUM III.

Fundamentalem hujus Synodi Canonem producit in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Si quis deinceps Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ personæ susceperit, nullatenùs inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo vel Abbati audientia concedatur. Insuper ei gratiam Beati Petri, & introitum Ecclesiæ interdicimus, quoadusque locum, quem sub crimine tam ambitionis, quàm inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, cepit, deseruerit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus. Item si quis Imperatorum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet sæcularium Potestatum aut personarum investituram Episcopatus vel alicujus Ecclesiasticæ dignitatis dare-*

dare præsumpserit, ejusdem sententiæ vinculo se adstrictum sciat. Eundem 16. q. 7.
Canonem Decreto suo Gratianus, & suis adversùs Guibertum Anti-Papam libris inseruit sanctus Anselmus Lucensis Episcopus, addens editum in Synodo quinquaginta Episcoporum. Et uterque ipsum dividit in duos. Hæc verba, *Si quis Imperatorum*, sunt exordium secundi. Eo anno, quo ad Papatum noster Gregorius, laudatus Anselmus ad Lucensem, ad Diensem Episcopatum assumptus fuit venerabilis Hugo, & de hisce duobus pergit laudatus Abbas: *Cùm Romæ positi præstolarentur diem consecrationis suæ, venerunt Nuntii Regis Henrici Romam, rogantes ne contra morem Prædecessorum suorum Domnus Papa eos consecrare vellet, qui Episcopatûs electionem solam, non autem donum per Regiam acceperant investituram. At ipse convocatis Cardinalibus Legationem Regis aperuit, & quid sibi ad hoc respondendum, quid esset faciendum admonuit. Quibus respondentibus usum Ecclesiæ hunc esse, hunc haberi pro lege, cùm auctoritas nulla eis ad hoc suffragaretur, in Lucensi tamen Electo eis acquievit, ut consecrationem ejus differret, donec investituram Episcopatûs ex Regio dono accepisset, in Diensi verò acquiescere noluit, sed eum primâ Quadragesimæ hebdomadâ Sabbatho in Presbyterum, & Dominica consecravit in Episcopum.* Ex hac quæstione asserit processisse præsentem Canonem, & quidem in prima nostri Gregorii Synodo.

c. 12. L. 2.

Ac certum est, quod dumtaxat in secunda. Etenim prima Synodus secundâ post primam Quadragesimæ Dominicam feriâ cœpit, Dominicâ secundâ consecratus fuit Hugo, dilata adhuc Anselmi consecratio, atque ita hic investituram accepit post primam Synodum. Non ergò ab ipsa, sed à præsenti secunda prodiit præsens Canon. Gregorius ad tantam novitatem duxit pedetentim & gradatim procedendum. Et hinc ne totum Principi concedere, aut statim in Papatûs sui exordio totum negare videretur, ex dictis Electis unum investiri permisit, alterum sine investitura consecravit. Et nonnisi post hanc Synodum ad Henricum Regem scripsit gravem illam Epistolam, quâ Decretum suum non esse novum, sed avitæ disciplinæ dumtaxat restitutorium demonstrat, ac pergit: *Hujus autem Decreti, quod quidam dicunt, humanos Divinis honoribus præponentes, importabile pondus & immensam gravitudinem, nos autem magis proprio vocabulo recuperandæ salutis necessariam veritatem vocamus & lucem, non solùm à te, vel ab his qui in Regno tuo sunt, sed ab omnibus terrarum Principibus & populis, qui Christum confitentur & colunt,* L. 3. Epist. 10.
devote suscipiendam & observandam judicamus. Quæ omnia quis non videat dici in Regias Antistitum nominationes ac investituras? Hinc subdit Regiæ Majestatis honorem sibi esse cordi, at longè magis reverentiam Regis æterni, & Matris Ecclesiæ libertatem. Nempè ante hanc

Synodum de læsa Imperii sui dignitate questus non fuerat Rex Henricus. Papalis Epistola data fuit sexto idus Januarias, indictione quartâ decimâ, affirmatque præsens Decretum ab istius anni Synodo emanasse. Nempè durarat hæc usque ad pridie Kalendas Aprilis, atque ita ejus, à Dominica Incarnatione computatus, annus adhuc currebat. Constat igitur præsentem Canonem esse hujus Synodi.

Quam porrò ipsum Henricus Rex fuerit aversatus, lucet ex consequentibus Gregorii verbis: *Ut vulnus vulneri infligeres, contra Statuta Apostolicæ Sedis tradidisti Firmanam ac Spoletanam Ecclesiam, si tamen ab homine tradi Ecclesia vel donari potest, quibusdam personis nobis etiam ignotis, quibus non licet nisi probatis, & antè benè cognitis manum imponere.* Henricus, ut investituræ damnationem ostenderet à se sperni, Episcopos nominavit atque investivit etiam ad Metropoliticum Apostolicæ Sedis jus & Papalem consecrationem proximè spectantibus Ecclesiis, quas ab hac servitute semper fuisse immunes est suprà demonstratum. De eadem ejus contumacia scribit Pontifex ad cunctos sancto Petro fideles Germanos: *Henricus Rex inflatus spiritu elationis, consuetudines superbiæ contra libertatem sanctæ Ecclesiæ inventas non defendat, sed observet sanctorum Patrum doctrinam, quam pro salute nostra eos docuit Divina Potestas.* Nullum enim à se non investitum Episcopum permittebat consecrari. Et hinc Gerardum Cameracensem, & Henricum Spirensem Electum, quòd se investiri permisissent, dudum à consecratione suspendit Gregorius. Quòd pœniterent, & præsentem Canonem docerent fuisse à se ignoratum, tandem consecrari gratiosè permisit.

L. 4. Epist. 3.

Nec solum Henricum cum suis Successoribus, ac alios Germaniæ Principes, sed cunctos ubique Christianos Reges Decretum adstrinxit. Lucidè id scribit in laudata Epistola Gregorius, atque ita constat præsentem omninò Canonem ab ipsa laudari. Et quidem ipsum mox admisit minoris Britanniæ Comes, atque ita ad ejus preces, quidquid obmurmuraret Rudolphus Turonensis Archiëpiscopus, Pontifex ambulare permisit Archiëpiscopatum Dolensem. Ejusmodi beneficiis ad obedientiam deducebat. De Galliæ Regno scribit Hugo Flaviniacensis: *Hugoni Diensi Episcopo Gregorius commisit vices suas in Gallia, ubi plurimùm Simoniæ serpebat pestis iniqua, quia perrari illic erant, qui non essent aut Simoniaci, aut à Simoniacis ordinati, aut per manum Laïcam investiti.* Fecerat id avaritia Philippi Regis. Adeò autem laudatus Hugo vitium istud oderat, ut dudum, licet Lugdunensis Ecclesiæ Canonicus & Camerarius, manserit primæ dumtaxat tonsuræ Clericus, *detestatus Simoniacorum ordinationes.* Hinc ab ipso generalem totius Galliæ Synodum cogi jussit Gregorius, statuitque *ut pro conservanda deinceps in promovendis*

L. 4. Epist. 18.

A. 1074.

Epis-

Episcopis Canonicâ & Apostolicâ auctoritate nullus Metropolitanorum, aut quivis Episcoporum alicui, qui à Laïca persona donum Episcopatûs susceperit, ad consecrandum illum imponere manum audeat, nisi dignitatis suæ honore officioq; carere & ipse velit. Similiter etiam ut nulla potestas, aut aliqua persona de hujusmodi honoris donatione vel acceptione ulteriùs se intromittere debeat. Quod si præsumpserit, eadem sententia & animadversionis censura, quam beatus Adrianus Papa in octava Synodo de hujusmodi præsumptoribus, & sacræ auctoritatis corruptoribus, statuit atque firmavit, se adstrictum ac ligatum fore cognoscat. Lucidè laudat præsentem Canonem, mandatque Synodaliter mitti in executionem & observantiam. Et quòd Hugo Legatus id fecerit in Augustodunensi Synodo, testatur Hugo Flaviniacensis, addens fuisse ejus quartam Synodum, celebratam istius sæculi anno septuagesimo sexto. Adducit & Manassis Remensis Archiëpiscopi ad nostrum Gregorium litteras: *Notum facio vobis, quòd duo Suffraganei mei Episcopi, Laudunensis & Suessionensis tertium Ambianensem in Archiëpiscopatu meo, me nesciente, utpote Romæ posito, Episcopum consecrauerunt contra Decretum vestrum, quo statueratis, ne quis saltem Archiëpiscoporum eum consecraret Episcopum, qui à Laïca persona accepisset Episcopi donum. Maximè cùm eidem ipsi interfuissent apud Augustodunense Concilium, ubi Domnus Hugo Diensis Episcopus promulgavit & statuit coram omnibus hoc vestrum Ecclesiasticum Decretum.* Laudunensis ille Episcopus & Suessionensis erant Heligandus & Theobaldus, Ambianensis videtur fuisse Rudolphus, investitus à Rege Philippo. Exstat & Papale Rescriptum ad hasce litteras, aliudque ad Hugonem Diensem Episcopum, & Hugonem Cluniacensem Abbatem, mandans disquiri causam, & præsumptores exempl ariter castigari. Eundem posteà Manassem ob causas deponens Gregorius, Regi Philippo injunxit, ut Clero & populo liberam permitteret novi Episcopi electionem, nec ullâ arte aut ingenio ipsam impediret. Ex quo lucet non solam investituram, sed etiam nominationem fuisse damnatam à præsenti Canone, ac Regibus interdictam. Nempè hæc erant duo famosissima omnis passim Simoniæ vehicula: Hinc omninò oportuit excisa.

L. 4. Epist. 22.

L. 6. Epist. 2. 3.

DECRETUM IV.

Eodem in Simoniæ luto hærens Theoduinus Leodiensis Episcopus agebat tunc in extremis. Hinc illum apud Gregorium multis excusavit, omnia in malos Consiliarios traducere conatus est venerabilis Herimannus Metensis Episcopus, & illi à Pontifice ac Synodo impetravit hanc gratiam: *Quia in extremo videris positus, fraternâ compassione ducti,* Al-

L. 2. Epist. 61. *auctoritate Beati Petri Apostolorum Principis absolvimus te à peccatis tuis, & Dominum pro te exoramus, ut interventu Beatorum Apostolorum inter Electos æternum merearis consortium.* Laudatum Herimannum, uti strenuum ac fidum Gregorii nostri in reparanda Ecclesiæ disciplina adjutorem, eximiè commendat antiquum Chronicon Monasterii Gemblacensis. Hinc per ipsum peccata sua apud eundem Pontificem videtur Theoduinus fuisse confessus, atque ita absens obtinuisse Viaticum Christianæ & Sacramentalis reconciliationis. Apud antiquos hoc non fuit insolens. Etenim Robertus Cenomanensis, à Paganis Nortmannis obsessæ civitatis Episcopus agonizans, ad Collegas suos cum Carolo Calvo Francorum Rege excubantes apud civitatem Andegavensem, misit Epistolam, in qua totius vitæ peccata descripsit generatim, & conclusit: *Pietatis vestra misericordiam implorare non cesso, quatenus potestate Cælitus vobis collata vincula meorum peccatorum enodetis, & precum vestrarum studiis commissa mea pietis, ut cum reprobis non ducar ad tartara, quin potiùs vestro interventu cælestia merear sublimari ad Regna.* Divinam in peccatores & peccata misericordiam exaltant in suo Rescripto laudati Collegæ, & concludunt: *Quapropter Frater & Consacerdos noster, tibi peccata tua confitenti, per Ecclesiasticam Apostolica auctoritatis potestatem, quam Dominus noster* JESUS *Christus tradidit Discipulis & Apostolis suis dicens*, ACCIPITE SPIRITUM SANCTUM, QUORUM REMISERITIS PECCATA, REMITTENTUR EIS. *Et per eosdem Apostolos suos ipsorum successoribus, quorum vices licet indigni tenemus, eandem potestatem donavit. Gratia & potentia sua virtute Spiritûs sancti, qui est remissio omnium peccatorum, dimittat tibi omnia peccata tua, liberet te ab omni malo, conservet in omni bono, & perducat te ad vitam æternam, & sanctorum Sacerdotum consortium.* Videtur Robertus & petiisse & accepisse Viaticum Sacramentalis absolutionis. Nec refert datam in forma deprecativa: Ita enim olim consuevisse est certum, multisque demonstrat in opere de

Tom. 3. pœnitentia Joannes Morinus. Laudatæ Epistolæ exstant in Galliæ Conciliis apud Jacobum Sirmondum. Et de Hincmaro Remensium Metropolita scribit in ejusdem Ecclesiæ historia Presbyter Flodoardus: *Hincmarus scripsit exhortatoriam Epistolam ad Hildebaldum Suessionensem Episcopum, corporeâ infirmitate detentum, in qua juxta petitionem litterarum*

L. 3. c. 23. *confessionis illius, absolvit eum reconciliando, licet absentem.* Hildebaldus, quòd infirmitas urgeret, & tardaret Metropolita Hincmarus, iterato misit *eundem sua confessionis breviculum*, instans sibi transmitti *absoluto-*

Ep. 40. *rias litteras*, atque ita eas tandem accepit istis ipsis verbis, quibus & Robertus Cenomanensis. Videnda est tota Hincmari Epistola. Etiam ad Remedium Lincolniensem Episcopum scripsit noster Gregorius: *Absolu-*

lutionem peccatorum tuorum, sicut rogasti, auctoritate Principum Apostolorum Petri & Pauli fulti, tibi mittere dignum duximus, si tamen bonis operibus inhærendo, & commissos excessus plangendo, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris. Et ad Beccensis Monasterii juniores Fratres sanctus Anselmus Archiepiscopus Cantuariensis: *Illis, qui meam in litteris suis se significaverunt velle absolutionem, & illis, qui quamvis eam per litteras non petierint, tamen eam volunt, mando meam coram Deo absolutionem & benedictionem, & oro ut Deus Omnipotens illos ab omnibus peccatis absolvat, & in vitam æternam benedicat.* Quod ipsum scribit ad Idam Comitissam, & ad suæ Ecclesiæ Cathedrales Monachos, & lucidiùs ad Monachos sancti Edmundi: *Nullus vestrum amet aut velit celare peccata sua, sed ea puro ac simplici corde Domino Priori, aut cui ipse concesserit, confiteatur, & secundùm judicium ejus emundet. & de cætero ut sese custodiat, modis omnibus enitatur. Ego autem, qui hoc modo & hâc voluntate sua peccata confessi sunt vel confitebuntur, quantum possum eâ auctoritate, quam mihi Deus concessit, vice beati Petri Apostolorum Principis absolvo, & ut Omnipotens Deus indulgeat, suppliciter oro.* Et ad nescio quem Laïcum Goffredum: *Absolutionem Dei & nostram, si quid valet, ab omnibus peccatis vestris vobis mitto.* Ex istiusmodi testimoniis quidam volunt Sacramentalem & confessionem & absolutionem posse ex rationibus impendi absenti per litteras, & olim frequenter fuisse impensam. Et certè Hildeboldo Suessionensi ac Roberto Cenomanensi Episcopo data absolutio fortiter id suadent.

Lib. 1. Ep. 34. Lib. 3. Ep. 17. Ep. 58. Ep. 59. Ep. 118. Ep. 150.

Attamen non persuadent. Etenim utriusque confessio varium dumtaxat peccatorum genus, nullam exprессit speciem aut individuum, ideoq;ue post datam Hildeboldo absolutionem Hincmarus subjunxit: *Bonam devotionem tuam commoneo, ut præter istam generalem confessionem, quæ ab ineunte ætate usque ad hanc, in qua nunc degis, te commisisse cognoscis, specialiter ac singulatim Deo & Sacerdoti satagas confiteri, & dum unumquodque erroris tui inquinamentum singulariter confiteris & defles, simul te de omnibus actorum lachrymis mundes.* Lucidè mandat fieri Sacramentalem confessionem, atque ita & Sacramentalem absolutionem obtineri: Ergo jam sibi factam, & à se datam non habuit pro ejusmodi. Nec tantummodò confessis, sed etiam confessuris, immò & non petentibus suam absolutionem misit sanctus Anselmus, atque ita non duxit Sacramentalem. De istiusmodi igitur absolutione loqui videtur in litteris ad Goffredum Abbatem Vindocinensem sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Monachi benedictio non est manûs impositio, vel alicujus Sacramenti ex Apostolica traditione celebratio. Nec aliam vim habere mihi videtur, quàm super pœnitentem absolutio, vel super populum Sacerdotis oratio.* Videtur

Ep. 42.

non fuisse aliud, quàm plenæ absolutionis delegata potestas, in mortis præsertim articulo necessaria & fructuosa. Hinc & Presbyterum suum cum sancto infirmorum oleo legavit ad Hildeboldum Hincmarus, vice suâ facturum omnia, quæ ipse præsens agere debuisset. Qui distinctam omnium peccatorum confessionem exciperet, ungeret, reconciliaret. Quidquid sit, absentium confessionem & absolutionem rectè proscripsit ac interdixit Clemens octavus Pontifex: Res enim est admodum dubia, & in necessitatis Sacramentis sententia probabilis nullum habet locum. Nisi forsan in extremo necessitatis articulo. Hinc laudatum Clementis Decretum quidam volunt ad illum non extendi.

DECRETUM V.

HAc item in Synodo fuit sopita antiqua, & ante Alexandrum secundum nuper etiam agitata, quæstio inter Guilielmum Ultrajectensem Episcopum & Roboth Noviomensem seu Tornacensem de Ecclesia sancti Donatiani in Oppido Brugensi. Qui Gregorii nostri Epi-

Lib. 2. Ep. 58. stolis præfixit titulos, opinatus est litem fuisse de jurisdictione: Ad cujus Diœcesim dicta Ecclesia spectaret. Sed clarum est labi. Fuisse enim in Noviomensi seu Tornacensi Parochia, Gregorii ad Manassem Remensem Metropolitam Epistola palàm affirmat. Et ita etiam fuit, dum per Paulum quartum fuit erecta in Cathedralem. Quæstio igitur erat de ejus Dominio ac proprietate. Quòd enim tunc non solùm Episcopi & Clerici, sed etiam Laïci Reges ac ipsorum Proceres & Ecclesias & Monasteria proprietario jure possiderent, ac pro arbitrio donarent, legarent, ac permutarent, apud omnes istorum temporum peritos est compertum. Et hinc famosa Altarium donatio. Hujusmodi possessor debebat Ecclesiæ aut Monasterii Clericos aut Monachos alere, fabricam manu-tenere, & reliqua sustinere onera, cæteri proventus erant ad ejus nutum. Ea hodiè vocamus beneficia unita & incorporata mensæ Episcopi, Capituli, vel Abbatis. Quodvis erit suo loco elucidandum. Laudatam igitur Ecclesiam *ad stipendiarios Canonicorum suorum usus* possederat pacificè per ducentos ferè annos Ultrajectensis Episcopus: Verùm ipsam in sua Parochia sitam considerans Roboth Tornacensis violenter invasæ se intrusit possessorem. Videtur censuisse Ecclesiam non posse esse in dominio alieni Episcopi. Verùm sine fundamento. Etenim Torholtanam propè Brugas Cellam ex Ludovici Pii Imperatoris donatione fuisse dudum possessam à sancto Anschario Hamburgensi Episcopo, posteà ab ejus filio Carolo Calvo Rege datam Regniano Comiti, & hunc ea de causa punitum Divinitus, in laudati Anscharii vita refert ejus discipulus & successor Rembertus. Et hinc pro Trajectensi Episco-

copo ſententiam dixit noſter Gregorius, ejuſque executionem delegavit Manaſſe Remenſi. Fuit dumtaxat poſſeſſoria recredentia: Cauſam principalem permiſit diſceptari in alia Synodo.

LATROCINALE HENRICI IV. IMPERATORIS

CONCILIUM WORTMATIENSE.

SIne hoc latrocinio ſequentia noſtri Gregorii Concilia ac Decreta vix poſſint intelligi. Henricus Rex, quo uſque illum de multis accuſantes, ideoque & obedientiam denegantes Saxonum Proceres & Epiſcopi armis prævaluerunt, humilem ſe geſſit apud Sedem Apoſtolicam, omniumque in Regio officio exceſſuum ac defectuum ſpopondit ſeriam correctionem. Verùm hoc anno factus in iſtos fœlicior, leoninam mentem mox prodidit, noviſſimæ Papalis Synodi ſprevit Decreta, & facinora cumulavit facinoribus. Hinc ad ipſum Decreta eſt Apoſtolica Legatio, de qua Lambertus Schafnaburgenſis: *Rex Natalem Domini* A. 1076. *Goſlariæ celebravit.* Ejus illic Acta deſcribit, ac pergit: *Aderant præterea Hildebrandi Papæ Legati, denuntiantes Regi, ut ſecunda feria ſecundæ hebdomadæ in Quadrageſima ad Synodum Romæ occurreret, de criminibus, quæ objicerentur, cauſam dicturus. Alioquin ſciret ſe abſque omni procraſtinatione, eodem die de corpore ſanctæ Eccleſiæ, Apoſtolico anathemate eſſe abſcindendum.* Non jam per Vicarios, ſed in propria perſona Henricum Gregorius Romam citavit.

Pergit Lambertus: *Quæ Legatio Regem vehementer permovit, ſtatimq; abjectis cum gravi contumelia Legatis, omnes qui in Regno ſuo eſſent Epiſcopos & Abbates, Wortmatiæ Dominica Septuageſimæ convenire præcepit, tractare cum eis volens ad deponendum Romanum Pontificem, ſi qua ſibi via, ſi qua ratio pateret. In hoc cardine totam verti ratus ſalutem ſuam, & Regni ſtabilitatem, ſi is non eſſet Epiſcopus.* Reinerus Reineccius, qui Henrici quarti vitam & Bennonis Cardinalis in noſtrum Gregorium ſcommata vulgavit elapſo ſæculo, addidit & datas ad ſanctum Annonem Colonienſem Archiëpiſcopum litteras, quibus Pontificem Rex accuſat de variis criminibus. Primò, de violenta Apoſtolicæ Sedis invaſione. Secundò, quòd Imperialem dignitatem ſpernat. Tertiò, *quòd nullum ejus judicio licet eſſe Sacerdotem, niſi qui hoc ab ejus faſtu emendicaverit.* Hoc eſt, niſi ab illo fuerit prævię confirmatus. Quartò, quòd ipſum Regno, immò & vitâ ſpoliare ſtudeat, & minetur. Quintò, quòd Regios nuper Legatos incarceraverit, *carceratos nuditate, frigore, fame, ſiti, plagis contriverit,*

triverit, sicq; demum ad exemplum per medium civitatis circumductos omnibus spectaculum præbere jusserit. Sextò, omnem hanc persecutionem fundari in eo, *quia me de Deo, non de ipso regnare velle vidit, quia ipse me Regem non constituit.* Et concludit: *Ne pigeat ut in Pentecosten Wormatiam venias, & quid agendum sit doceas.*

At certum & clarum est Epistolam hanc esse fictam. Hoc enim tempore defunctum fuisse sanctum Annonem, est suprà ostensum. Et hinc quòd in memorato Goslariensi Conventu Henricus Rex ejus in locum voluerit Hildolphum, Canonicum Goslariensem, animo & corpore obscurissimum, intrudere Regiâ violentiâ, testatur laudatus Monachus Schafnaburgensis, & adjungit causam: *Rex recolens Annonis Archiepiscopi constantiam, & invictum adversùs omnes nefarios suos conatus spiritum, consultò talem ei successorem ordinari satagebat, cujus facilitate ad omnia quæ vellet, pro libitu suo abuti posset.* Abfit ergò ut sanctum Annonem, etiamsi viveret, ad tale Conventiculum Rex invitasset. Deindè non ad Pentecosten, sed ad Septuagesimæ Dominicam indictus & factus fuit iste Conventus: Romanam enim Synodum prævenire volebat Henricus, atque ita per degradatum Pontificem non posse excommunicari. Et quos ejus Legatos carceravit Gregorius, aut probrosè per urbem circumduxit? Nemo id scripsit: Nec ipse Cardinalis Benno. Item usque tunc de degradando Henrico Gregorius nec cogitarat. Nec sibi unquam reservavit Provincialium ubique Episcoporum præviam confirmationem. Longè posterior est ista reservatio. Undè igitur mendacissimam Epistolam acceperit Lutheranus Reineccius, ignoro.

Pergit Lambertus: *Rex statutâ die venit Wortmatiam. Venerunt etiam Episcopi & Abbates amplissimo numero. Commodè quoque conficiendis tantis rebus intervenit quidam è Cardinalibus Romanis, Hugo cognomento Blancus, quem ante paucos dies propter ineptiam ejus & mores inconditos Papa de statione sua amoverat, deferens secum de vita & institutione Papæ scenicis figmentis consimilem tragœdiam: Scilicet unde oriundus, qualiter ab ineunte ætate conversatus, quam perverso ordine Sedem Apostolicam occupaverit, quæ ante quæ post acceptum Episcopatum memoratu quoque incredibilia flagitia commiserit. Hujus auctoritatem tanquam Divinitùs sibi destinatam gratissimè amplexati, & promptissimè secuti, sententiam promulgarunt, quòd Papa esse non possit, nec ullam juxta privilegium Romanæ Sedis ligandi aut solvendi potestatem habeat, vel aliquando habuerit, qui tantis vitam probris & criminibus commaculaverit. Cumq; cæteri omnes damnationi ejus nihil hæsitantes subscriberent, Adelbero Wirtzburgensis, & Herimannus Episcopus Metensis aliquamdiu restiterunt, dicentes incongruum valdè & contra Canonum Scita esse, ut Episcopus aliquis absens, absque generali Concilio, sine legitimis*

gitimis & idoneis accusatoribus & testibus, necdum probatis criminibus quæ objicerentur, condemnaretur; nedum Romanus Pontifex, adversùs quem nec Episcopi, nec Archiepiscopi cujusquam sit recipienda accusatio. Sed Wilhelmus Trajectensis Episcopus, qui causam Regis pertinaciùs tuebatur, vehementer imminebat, ut aut cum cæteris in damnationem Papæ subscriberent, aut Regi, cui sub jurejurando fidem spopondissent, renuntiarent. Is eo tempore Regi admodum carus & acceptus erat, eiq; Rex omnium, quæ privatim aut publicè agenda erant, post se ordinationem delegaverat, vir sæcularibus litteris apprimè eruditus, sed fastu nimio inflatus vix se ipse ferebat. Igitur ex nomine omnium, qui convenerant, Episcoporum & Abbatum plenæ contumeliarum litteræ Romam destinantur, quibus denuntietur Romano Pontifici, ut Pontificatu, quem contra Ecclesiasticas leges usurpasset, sese abdicet, sciatque post eam diem quidquid agat, jubeat, decernat, irritum haberi. Ex quo facinore hodiè quidam opinioni suæ, quâ Papam Synodis subesse volunt, malè venantur fulcimentum. Nec enim Gregorium uti legitimè promotum habuit iste Conventus, sed de intrusione ac varia irregularitate damnavit. Nec extrusit è sede, sed exire dumtaxat jussit: Atque ita tandem Adelbero etiam ac Herimannus subscripserunt. Nec totius Ecclesiæ Oecumenicus, sed paucorum Episcoporum latrocinalis fuit iste Conventus, cui certum est Papam non subesse. Fuit similis Nicæno paucorum Ægyptiorum Episcoporum Conventiculo, in quo Dioscorus Alexandriæ Patriarcha degradationis convitium latravit in sanctum Leonem. Tentavit in Gregorium, quod posteà in Bonifacium octavum Philippus Pulcher Rex Francorum.

Quæ omnia insigniter elucidat in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis, Henrici Regis crimina, paterna Gregorii nostri ad ipsum monita, ac ejus in malo duritiam exponens, & pergens: *Henricus reprehendi à quoquam, aut corrigi iniquè ferens, occasionesq; ab amico recedendi quærens, introitum Beatissimi Papæ Gregorii culpare cœpit, ut Simoniæ culpas, quas ab eodem in se puniri timebat, in illum reflecteret.* Addit ejus instigatores fuisse novos dogmatistas & contemptores sacrarum litterarum, atque concludit: *Hi igitur Concilio Wormatiæ habito, ubi omnis quam patimur calamitas exorta est, abjecerunt à se jugum disciplinæ, cùm nullam adhuc in illos Dominus Papa anathematis destinasset sententiam, & sanctæ obedientiæ libellum repudii conscripserunt, Prælationi Sedis Apostolicæ superbâ & repentinâ temeritate abrenuntiantes. Primum hoc fermentum totam Ecclesiæ massam corrupit. Conventus hic inter Nativitatem Dominicam & sequentem Quadragesimam habitus est, ita distantibus spatiis, ut quæcumque ibi gererentur, Romam tempore Synodi referri possent. Die verò Natalitio Andreæ Apostoli, ante ipsam diei festivitatem, apud Bavenberch Hen-*

Henrico posito, tanta adhuc inter Regnum & Summum Sacerdotium vigebat concordia, ut destitutio Pontificis urbis ipsius, & substitutio alterius, obedientia Domni Papæ deputaretur. Ille igitur, qui ante Nativitatem Dominicam tantæ in Ecclesia magnificentiæ erat, ut ad nutum illius mutationes ordinum fierent, paucis post Nativitatem diebus inconventus & inauditus proscriptus est, & quantum ad illos depositus. Ex die enim, quâ tanti ab hominibus habitus est, nullam eorum legationem accepit, usque dum illa veniret, quâ dictum est: Descende, descende, interdicimus tibi jus omne Papatus.

Consentit in libro de bello Saxonico etiam Bruno Merseburgensis: *Rex cum suis deceptoribus, Wortmatiam venit, & cum singulis illis binis consilium iniit, qualiter dignam vicem rependeret illi contumeliæ, quam omnes audierant Romanum Pontificem sibi fecisse, quòd eum minatus sit se excommunicaturum, cùm tale quid cunctis temporibus fuerit inauditum. Cumq; multa multis modis diu volutarent, tandem quibusdam eorum placuit, ut Episcoporum Concilio facto Papam quasi Simoniacum communi consensu damnarent, eoq; deposito Rex in loco ejus unum de suis amicis constitueret, qui omnia, quæ Regi fuissent placentia, totâ voluntate perficeret. Hoc igitur inito, confirmatoq; consilio fecit omnes Episcopos suos convenire, & coëgit eos Hildebrando, qui Romanus Pontifex vocaretur & non esset, subjectionem & obedientiam interdicere. Et hoc ut posteà nullus eorum posset negare, fecit unumquemque eorum, nomine suo prænotato, manu propriâ abnegationem Hildebrando chartis singulis inscribere, hoc modo*: Ego N. Civitatis N. Episcopus, Hildebrando subjectionem & obedientiam ex hac hora & deinceps interdico, & eum posthac Apostolicum nec habebo nec vocabo. *Quod quidem pauci fecerunt: Ex animo, qui auctores illi fuerant consilii; plures verò litteras quidem abrenuntiationis timore mortis scripserunt, sed invitos se fecisse per hoc ostenderunt, quod cum primùm data eis opportunitas, Apostolico supplices confessionis litteras dirigunt, & se reos ei agnoscunt, sed expurgationem necessitatis obtendunt.* Reliqua prudenter legenda sunt: Nam hujus Wortmatiensis Acta cum longè posterioris Brixinensis Latrocinii Actis confundunt, aut certè non satis distinguunt. Videri possit etiam Marianus Scotus.

Aliud hujus Latrocinii Decretum habemus in vita sancti Anselmi Lucensis Episcopi: *Henricus Rex fecit deinceps Legationem in Italiam, eandem affirmans præsumptionem per Schismaticos sibi complices Episcopos. Hujus Legationis lator fuit quidam Eberardus nomine, Theutonicus natione, filius seculi, hamus Diaboli, inventor omnis ferè mendacii. Hic circuivit & perambulavit terram, ut schismatica omnes inficeret contagione. Multos certè, qui propter Interdictum Domini Papæ Divino ab officio cessaverant, ipse interdictus, & vinculo perditionis ligatus, inauditâ temeritate ac superbiâ recon-*

conciliavit, & ex parte Domini sui Regis, ut officium more priori celebrarent, indixit. In carmine de vita Dominæ Mathildis Domnizo Presbyter asserit fuisse nomine Rolandum, Clericum Parmensis Ecclesiæ. Quidam duos, quidam credunt fuisse unum binominem. Quidquid sit, ut Clericis sacrilega conjugii libertas, & cunctis hac de causa per Gregorium suspensis redderetur Ministerium, decrevit etiam hic conventus, Regis partem conatus ita adjuvare. Nam & nuper Cadalous Parmensis Episcopus, ut suum Antipapatum firmaret adversùs Alexandrum secundum, eandem libertatem reddiderat, ideoque ejus sequaces sanctus Petrus Damiani titulavit, non Nicolaitas, sed Cadaloitas. Præfata igitur legatio & ad hocce Decretum exequendum, & ad degradationis judicium Gregorio intimandum fuit statim profecta Romam, & impuros ubique per viam Clericos reddidit conjugio & communioni.

S. GREGORII VII.

TERTIUM ROMANUM

CONCILIUM.

Hujus Synodi Compendium habemus in Regesto nostri Gregorii: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo quinto, indictione decima quarta, celebravit ipse Domnus Gregorius Papa Romæ Synodum in Ecclesia Domini Salvatoris, quæ Constantiniana dicitur, ubi interfuit Episcoporum & Abbatum, atque diversi Ordinis Clericorum & Laïcorum copia.* Ejus primam actionem habemus apud laudatum Lambertum: Wormatiensis Conventus *Legati, ut jussum fuerat, summo conatu iter accelerantes, pridie quam Synodus indicta celebraretur, Romam ingressi litteras tradunt. Tunc cæteram Legationem, si quid in mandatis habebant, verbo non minùs contumeliosò quam Scripto exequuntur. Papa nihil permotus atrocitate nuntii, posterâ die, cùm Clerus & populus ad Synodum frequens confluxisset, in auribus omnium litteras recitari fecit, & sic cunctis, qui convenerant, id fieri decernentibus, Regem excommunicat, & cum eo Archiepiscopum Moguntinum Sigifridum, Episcopum Trajectensem Wilhelmum, Episcopum Bambergensem Robertum; cæteris qui conspirationis hujus participes exstiterant, diem statuit,*

statuit, quâ nisi Romæ præsentati causam dicerent novæ hujus & insolitæ contra Sedem Apostolicam rebellionis, similem cæteris excommunicationis sententiam sortirentur.

Synodalis in Regem sententiæ hæc fuerunt verba palmaria: *Henrico Regi, filio Henrici Imperatoris, qui contra Romanam Ecclesiam inaudita superbia insurrexit, totius Regni Theutonicorum & Italiæ gubernacula contradico, & omnes Christianos à vinculo juramenti, quod sibi fecêre & facient, absolvo, & ut nullus ei sicut Regi serviat, interdico.* Hæc est vulgata Epigraphe: *Depositio Regis Henrici, & absolutio omnium qui sibi præstiterant juramentum.* Posteà addita fuit à Regesti compilatore, non assecuto mentem sententiæ. Hac enim in Synodo Regem non degradavit, sed dumtaxat excommunicavit Gregorius, nec illum tunc quis habuit pro degradato. Romanæ enim Ecclesiæ fideles Germanorum Proceres ipsum sequenti dumtaxat anno cœperunt ad degradationem postulare ex laudata superiùs Regula, quæ Regem toto anno in excommunicatione contumaciter sordescentem censet indignum Christiano Imperio. Quod ipsum agnovit in suis calumniis Cardinalis Benno: *Hildebrandus præter voluntatem & consilium Cardinalium, extra ordinem judicandi sacris Canonibus determinatum, Imperatorem in nulla Synodo Canonicè accusatum præcipitanter excommunicavit, in qua excommunicatione nullus Cardinalium subscripsit.* Utique nullus Cardinalium qui adhæserunt Henriciano facinori, & à Gregorii communione se separarunt. Quòd enim omnis Synodus in sententiam consenserit, lucidè nobis dixit vir Germanus, & Scriptor gravissimus Lambertus Schafnaburgensis. Interim Benno profitetur Henricum fuisse excommunicatum dumtaxat, non degradatum.

Horrendum mendacium continent & hæc Bennonis verba: *Ut primùm ad excommunicandum Cæsarem de sede surrexit Hildebrandus, sedes ipsa noviter lignis fortissimis composita, subito Dei nutu terribiliter scissa est in plures partes, ut manifestè daretur intelligi, quanta Sessor ille tam periculosâ excommunicatione & præsumptione, quamq; terribilia seminaret schismata contra Ecclesiam Christi, contra Sedem Beati Petri, quam crudeliter dissiparet Cathedram Christi, conculcando leges Ecclesiæ, imperando cum potentia & austeritate.* Hujus enim portenti nullus meminit Gregorii hostis, ne quidem Venericus Episcopus Vercellensis. Quin & de Guilielmo Trajectensi Episcopo scribit Lambertus: *Wilhelmus Trajectensis Episcopus causam Regis contra æquum & bonum obstinatè tuebatur, & studio partium Regis multa in injuriam Romani Pontificis, omnibus penè diebus solemnibus inter Missarum solemnia, rapido ore declamabat, perjurum eum, adulterum, & Pseudo-Apostolum appellans, & tam à se, quàm à cæteris Episcopis sæpè numero excommunicatum pronuntians.* Ad Regis

ex-

excommunicationem coram ſimplici populo exuflandam fingebat quidlibet, fractæ tamen Cathedræ prodigium numquam legitur adduxiſſe.

Cur primo poſt Regem loco Sigifridum Moguntinum cum jam dicto Guilielmo Synodus excommunicaverit, edicit laudatum Papalis Regeſti compendium. Quòd nempè hic latrocinii iſtius incentor, ille Præſes, atque ità ambo fuiſſent horrendi hujus ſcandali auctores. Addit & varios Lombardiæ & Germaniæ Epiſcopos fuiſſe variis ex cauſis damnatos. Adjungit item noſtri Gregorii vita: *Die altera*, utique poſt excommunicatum cum ſuo latrocinio Regem, *ab Epiſcopis Ultramontanis litteræ ad Pontificem ſunt allatæ, in quibus confitebantur ſe erraſſe, & nimiùm deliquiſſe, qui poſtulabant quoque veniam, & omnem de cætero obedientiam obſervaturos firmiter ſpoponderunt.* Horum Dux fuit Herimannus Metenſis, quem licet poſt multam pœnitentiam, ac ſtrenuam pro reformanda Eccleſiæ diſciplina operam, in Divino judicio fuiſſe graviter periclitatum, & ſancti Clementis primi Metenſis Epiſcopi interceſſione plurimùm indiguiſſe, oſtendit antiquum Metenſis Eccleſiæ Chronicon. Guilielmum Trajectenſem Epiſcopum impiiſſimè in mortis lecto deſperaſſe, & omnes ejus complices infœliciter obiiſſe, oſtendunt laudatus Bruno, laudatus Lambertus, & alii graviſſimi Scriptores. Quin aliqua morum Decreta ediderit etiam hæc Synodus, non eſt dubitandum.

S. GREGORII VII.

QUARTUM ROMANUM CONCILIUM.



ANno Domini milleſimo ſeptuageſimo ſeptimo Gregorius non fecit Synodum, quòd in Gallias iter inſtitueret. Verùm à Regis Henrici pœnitentia & occurſu accepit moras & obicem. Henricus per annum in excommunicatione ſordeſcere, atque ita Regno excidere metuens, per ſummos mediæ hyemis labores & pericula venit in Italiam, publicam iſtic egit pœnitentiam, & apud Canuſium eſt ab excommunicatione ſolemniter abſolutus. Latiùs hæc refert in opere de bello Saxonico Bruno Merſe-

burgensis. Verùm ab humano metu extorta pœnitentia est raró vera. Hinc à pravis suorum, Lombardorum præsertim Episcoporum, consiliis circumscriptus Henricus, intra ipsam Italiam rediit ad vomitum, suspensam Imperii administrationem propriâ auctoritate resumpsit, cœpitque pejus quàm anteà insanire. Hinc ad hunc annum scribit Lamberti
A.1077. Schafnaburgensis appendix : *Rudolphus Rex constitutus est in loco qui dicitur Forchena, & in media Quadragesima apud Moguntiam unctus in Regem à Sigefrido Archiëpiscopo.* Henrici enim facinora ac flagitia, & ab ipsis periclitantem Ecclesiam atque Rempublicam pertæsi Germaniæ Episcopi & Proceres recesserunt ab illo, & Rudolphum Sueviæ Ducem in ejus locum exaltarunt. Ipsum ad meliorem mentem reductus Sigefridus unxit & coronavit. Interim omnem hunc ferè annum in visitandis & formandis Italiæ Ecclesiis Gregorius exegit.

De quarta igitur ejus Synodo habemus in Regesto : *Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, Pontificatûs verò Domni Gregorii Papæ septimi anno quinto, celebravit ipse Domnus Papa Gregorius Synodum, ubi interfuerunt Archiëpiscopi & Episcopi diversarum urbium ferè numero centum, Abbatum & diversi Ordinis Clericorum, & Laicorum innumerabilis multitudo. In qua Apostolica Constituta corroborans, multa quæ corrigenda erant correxit, & quæ corroboranda firmavit.* Edidit varia de personis judicia. Thedbaldum Mediolanensem, & Guibertum Ravennatem Archiëpiscopum, quòd Henricum Regem ad iterandum schisma incitassent, suspendit ab omni Sacerdotali officio, & olim in ipsos factum anathema innovavit. Arnulphum Simoniacè Cremonensi Ecclesiæ intrusum degradavit sine spe reparationis, & usque ad satisfactionem insuper anathemate percussit. Etiam Rolandum, nuper Wortmatiensis latrocinii Legatum : Ei enim Henricus Rex in facinoris mercedem dederat Episcopatum Tarvisiensem. Et addidit Gregorius : *Ut nullus Successorum nostrorum suæ consecrationi aliquo modo consentiat, modis omnibus prohibemus.* Eamdem censuram dixit in Hugonem Blancum Ex-Cardinalem, antiquum Cadaloi Anti-Papæ defensorem, tertiò Apostatam, & multorum schismatum disseminatorem. Ut sacrilega Clericorum conjugia permitteret Wortmatiense latrocinium, haud dubiè fuit illius opus.

Ejusmodi plura judicia hìc dixit Gregorius atque Decreta, è quibus adduco unum : *Quoniam nonnullos Diabolico instinctu collectos, Tyrannidis suæ facibus accensos, turpis lucri avaritia mancipatos, discordiam potiùs quàm pacem fieri & videre desiderantes fore non ignoramus, statuimus ut nulla unquam persona alicujus potentiæ, sive Rex, aut Archiëpiscopus, Episcopus, Dux, Comes, Marchio, sive Miles, aliquâ præsumptione, te-*
me-

merario ausu, fraude, dolo, sive aliqua perturbatione, Legatis nostris obsistere & contraire, ne justitiam & finem componant, pertentet. Quicumque autem temerario ausu, quod non optamus, hujus nostræ constitutionis violator exstiterit, Legatisq; nostris ad hanc pacem componendam euntibus, fraudem opponere tentaverit, vinculo eum anathematis alligamus, & non solùm in spiritu, verùm etiam & in corpore, & in omni prosperitate hujus vitæ, Apostolicâ potestate innodamus, & victoriam ejus in armis auferimus. Ut sic saltem confundantur, & duplici confusione & contritione conterantur. Quod Decretum Gregorius laudat, & compendio repetit in tribus ad sancti Petri in Germania fideles Epistolis, quarum duæ in Regesto, tertia exstat apud Brunonem Merseburgensem in opere de bello Saxonico. Omnes hoc ipso anno datæ sunt, & quidem prima septimo Idus Martias, & hæc habet: *In Synodo quam nuper Romæ celebravimus.* Pascha tunc incidit in octavam diem Aprilis, adeoque Synodus cœpta fuit die vigesima sexta Februarii, & completa ante feriam quartam post Dominicam secundam in Quadragesima. Hoc Decretum laudat etiam in litteris ad Cantuariensis Ecclesiæ Suppriorem, agens de excommunicato ac degradato per Alexandrum tertium Pontificem Imperatore Frederico primo, Joannes Saresberiensis: *Alexander Frederico abstulit etiam Regiam dignitatem, ipsumq; anathemate condemnavit, & inhibuit auctoritate Dei, ne vires ullas amodò in bellicis congressionibus habeat, aut de Christiano aliquo victoriam consequatur, aut alicubi quiete & pace gaudeat, donec fructus pœnitentiæ condignos operetur. In quo secutus est exemplum Gregorii septimi, Decessoris sui, qui nostrâ ætate Henricum Imperatorem, Ecclesiæ privilegia convellentem, deponens in Concilio Romano, simili sententiâ condemnavit.* Uterque Pontifex imitatus est Lemovicensem, undecimi sæculi anno trigesimo quarto celebratam Synodum, quæ Dei pacem violantes & contemnentes Lemovicenses milites excommunicavit, atque addidit: *Maledicti ipsi, & adjutores eorum in malum. Maledicta arma eorum, & caballi eorum. Erunt cum Cain fratricida ubique pavidi & timidi, & in bello degenerosi.*

Post Regiam Rudolphi promotionem miserrimus fuit Germaniæ status. Pars enim Henricum, pars sequebatur Rudolphum. Altera alteram oderat cane pejus & angue. Rudolphiani Henricianos pro excommunicatis & degradatis, hi illos habebant pro rebellibus & reis læsæ Majestatis. Omnia ardebant crudelibus bellis. Hinc Germaniam adire, audire partes, ac litem dirimere decrevit Gregorius, & per Bernardum, Massiliensem sancti Victoris Abbatem, Ecclesiæ suæ Cardinalem Diaconum ac Legatum, vias sibi assecurari jussit, & necessaria parari. Verùm intervenerunt obices. Hinc Herimannum Metensem, &

Altmannum Pataviensem Episcopum legavit vice suâ, & præsenti Decreto sanxit utramque illis partem obedire. Sanxit adversùs nuperam Liemari Bremensis Metropolitæ, & aliorum Episcoporum audaciam, de qua Lambertus Schafnaburgensis: *Romani Legati verbis Pontificis petierunt, ut Synodum tenere intra Gallias pace Episcoporum sinerentur. Vehementer hoc abnuerunt omnes Episcopi, tamquam inusitatum, longèq; à suis rationibus alienum, nec se hujus auctoritatis privilegium ulli alii, præterquam ipsi Romano Pontifici, umquam delaturos affirmabant.* Et infrà: *Synodum celebrare nequaquam permisit Liemarus Bremensis Archiepiscopus, allegans vices Romani Pontificis sibi, sicut & Moguntino Archiepiscopo, in Germania antiquis privilegiis esse concessas.* Quam audaciam gravibus etiam ad Liemarum litteris tunc Gregorius damnavit. Res est superiùs elucidata.

A.1074. Etiam alios obices passum fuit præsens Decretum. Et quidem ab ipsis Pontifici addictissimis Saxoniæ Episcopis ac Proceribus, apud laudatum Brunonem hæc rescribentibus: *Mirandum censemus, quòd illius hominis*, Henrici Regis, *causam cum illis hominibus discutere jubemur, quos utrosque Legatus sanctæ Romanæ Ecclesiæ, vestrâ jussione, à liminibus Ecclesiæ sanctæ separavit. Si autem nihil horum obstitisset, quid nostra interest, ut jam dudum finitam Romanæ Synodi sententiam retractemus, & denuò ad rationem ponamus? Quid ad nos, ut discutiamus, si illi justitia faveat ad obtinendum Regnum, cui vos Regni gubernacula jam ante triennium, Synodo judicante, interdixistis? Nonnè magis oportuit, ut judicium illud discussio præcederet, quàm nunc tandem subsequatur? Novimus intelligentiam vestram, quod numquam de re indiscussa Synodus, vobis præsidentibus, judicavit. Quæ ergo necessitas secundæ discussionis? Si autem prædictus ille necdum discussus est, sed adhuc discutiendus, quare Regi alteri obedire ex vestra auctoritate jussi sumus, priusquam certum fuisset istum non posse regnare? Hujus rei testes sunt apud nos litteræ vestræ. Quippè quod Legatus Sedis Apostolicæ vestrâ jussione illi denuò Regni gubernacula interdicendo, à liminibus Ecclesiæ separavit tam illum, quam omnes et consentientes, alterum verò, qui in locum illius subrogatus est nostrâ electione, in Regiam dignitatem Apostolicâ auctoritate confirmavit, omnibusq; in Regno Theutonico consistentibus, ut ei obediant, ex parte Omnipotentis Dei præcepit. Numquid hæc omnia destruenda sunt, & pro nihilo reputanda? Ut autem de reliquis omnibus taceamus, certè si sola illa absolutio Sacramentorum, quam in Synodo fecistis, effectum habitura est, indubitanter constat, quod iste Rex esse non potest.* Soluta Sacramenta adfirmant non nisi per sui iterationem atque innovationem posse reviviscere, ad firmam in suis Decretis constantiam hortantur Pontificem, ac ne illis destructis aut ad novum examen devocatis infirmet Romanæ in judicando infallibilitatis privilegium, & semet-

ip-

ipsum constituat prævaricatorem. Existimabant Henricum Regem fuisse non excommunicatum dumtaxat, sed insuper degradatum.

Et quidem quod populi Sacramenta citra Regis degradationem solvi non possint, & non nisi per iterationem reviviscere, lucidè errarunt. Patet ex Gregorii quarti Decreto, quod Conon Prænestinus Episcopus, & Paschalis secundi per Galliam Cardinalis Legatus, innovavit in sua Synodo Belluacensi: *Prædecessorum nostrorum Statuta sequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento adstricti sunt, Apostolicâ auctoritate à Sacramento absolvimus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant, & ne eis anteà fidelitatem observent prohibemus.* Aliud est Regis excommunicatio, aliud Regis degradatio: Sic & aliud est Sacramenti exstinctiva, aliud solutio dumtaxat suspensiva. Istam degradatio, hanc verò facit excommunicatio, ideoque per solam absolutionem, citra iterationem, permittit reviviscere. Ita palàm supponit laudatus quartus Gregorius. Porrò Henricus à Gregorii nostri Synodo dumtaxat excommunicatus fuerat, ac proindè Sacramenta dumtaxat suspensa, ideoque anno sequenti per absolutionem, nisi singulariter ex causis retinuisset Pontifex, omninò revixissent. Quare hæc Saxonum postulatio non fuit fundata. Audiamus rem ab ipso Gregorio in novissimæ Henricianæ excommunicationis ac degradationis Decreto: *Henricum ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de sua vita emendatione, solam ei communionem reddidi, non tamen in Regno, à quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi, nec fidelitatem omnium, qui ei juraverant, vel erant juraturi, à qua omnes absolvi in eadem Synodo, uti ei servaretur præcepi.* In tanto negotio Pontifex censuit cum lubrico Principe gradatim procedendum. Depositionem latè accipit, pro suspensione. Et in Virdunensi Chronico scribit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Regi Henrico sola est communionis gratia reddita, non tamen Regno restitutus, nec fidelitas omnium, qui ei juraverant vel juraturi erant, ut ei servaretur præceptum est. Quod ideò retentum est, ut inter eum, & Principes Ultra-Montanos, qui ei causa jussionis Apostolicæ restiterant, justitia fieret, vel pax componeretur, sicut ipse per duos Episcopos promiserat. Verùm Episcopi & Principes Ultra Montani, audientes illum non servare quæ promiserat, quasi de eo desperati, absque Domini Papæ consilio elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem.* Fol. 218.

Altera Saxonum expostulatio, quâ affirmant Rudolphum ante definitivam Henrici degradationem non potuisse eligi, longè minùs confirmari, habuit omninò fundamentum. Et sanè Rudolphum Gregorii auctoritate fuisse electum & confirmatum testantur etiam Marianus Scotus, Albertus Stadensis, & Presbyter Hemboldus. Verùm longè aliter scribit in novissimo Henricianæ excommunicationis ac degradationis De-

Decreto ipse Gregorius. Henrico inflictam excommunicationem, datamque posteà absolutionem exponit, atque prosequitur: *Episcopi & Principes Ultramontani audientes Henricum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine meo consilio, vobis Petro & Paulo testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem. Qui Rex Rudolphus, festinanter ad me misso nuntio, indicavit se coactum Regni gubernacula suscepisse, tamen sese paratum mihi in omnibus modis obedire. Et ut hoc veriùs credatur, semper ex eo tempore eundem mihi misit sermonem, adjiciens etiam, filio suo obside & fidelis sui Bertholdi Ducis filio, quod promittebat servare. Intereà Henricus cæpit me precari, ut illum contra prædictum Rudolphum adjuvarem. Cui respondi me libenter facere, auditâ utriusque partis ratione, ut scirem cui justitia magis faveret. Ille verò putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsionem. Postquam autem persensit se non posse, sicut speravit, agere, duo Episcopi, Theodoricus Virdunensis videlicet & Benno Osnabrugensis, de consentaneis suis Romam venerunt, & in Synodo ex parte Henrici me, ut ei justitiam facerem, rogaverunt. Quod & nuntii Rudolphi fieri laudaverunt.* Quod ipsum scribit summus Gregorii nostri adversarius, Anonymus Henricianæ vitæ Scriptor ac Encomiastes, addens Pontificem ad Rudolphi electionem tacuisse, ideoque fuisse apud quosdam de collusione suspectum. In re manifesta, quam etiam ab Hugone Flaviniacensi jam audivimus, aliud non præsumpsit fingere. Itaque Saxones Sacramentorum solutionem existimarunt non posse fieri sine degradatione, & in Papali sententia virtutem vocis, *Depositio*, non satis penetrarunt, atque ita ad variè arguendum prudentissimum atque justissimum Gregorium deviarunt. Quod non nisi post biennium degradaverit Henricum, suo loco ostendetur. Et hæc ad præsentis Decreti intellectum atque expurgationem sint breviter dicta.

Quod porrò excommunicatio non solam nostram animam, sed & corpus exuat Divinæ gratiæ viribus, ac insuper in bello reddat enervem atque infœlicem, pluribus affirmat Gregorius noster in litteris ad sancto Petro fidelem Germaniæ Clerum & populum. Et in litteris ad Berengarium Episcopum Gerundensem. Et rectè. Etenim de Militibus à sancto Wolstano Vigornensi Episcopo excommunicatis scribit Radulphus de Diceto: *Res miranda, & Dei virtus, & viri bonitas. Nam statim hostes tantâ membrorum percutiuntur debilitate, tantâ oculorum attenuantur cæcitate, ut vix arma ferre valerent, nec socios nec hostes agnoscere. Caduntur Pedites, capiuntur Milites. Cæteris fugâ elapsis, Regis fideles sine ulla diminutione suorum remeant ad propria, gratias Deo & Episcopo referentes.* Quod ipsum eisdem verbis scribit Joannes Bromptonus, & adjungit: *Oratio sancti Wolstani cum anathemate hostes vicit, & quinque millia occidit,*

Lib. 5. Ep. 15. Lib. 6. Ep. 16. A. 1088.

occidit, sive cepit. Quomodo Hardebertus Ultrajectensis Episcopus obsessam suam à Theodorico Hollandiæ Comite, & jam capiendam civitatem per solas excommunicationis minas liberaverit, multis refert magnum Belgii Chronicon, & Wippo in vita Imperatoris Conradi. Noverat Comes se ac omnem suum exercitum ab excommunicatione dissipandum, ideoque non dumtaxat solvit obsidionem, sed & flexis genibus postulavit veniam. Et ad Flandros nostros cum excommunicatis Venetis in Terram sanctam navigare compulsos scribit Innocentius tertius: *Verùm cùm vel in terram Saracenorum, vel Hierosolymitanam Provinciam de navibus vos descendere contigerit, nisi Veneti ad satisfaciendum, & recipiendum juxta formam Ecclesiæ absolutionis beneficium inducti fuerint vel compulsi, cum eis nullatenùs præsumatis prœlium Domini prœliari. Ne si eis habentibus aliquid de anathemate, in crucis insurrexeritis inimicos, non prævaleatis in eos, sed terga vertentes fugiatis potiùs & cadatis.* Et multis authenticis testimoniis doctrinam hanc confirmat. Exstat Epistola in ejus vita, quam publicavit Franciscus Bosquettus. Ex eodem principio excommunicatos ab exercitu suo proscripsit, & ad bellum procedere vetuit in selectis apud Jacobum Sirmondum capitulis etiam Carolus Magnus. Tit. 1. c. 1. Quod & sanctus Eligius Tornacensis Episcopus nescio quem Ebroini, Regiæ domui Præfecti, militem, Ecclesiæ suæ bona invadentem, excommunicatione quasi mortuum prostráverit in terram, refert in ejus vita sanctus Audoënus Archiëpiscopus Rothomagensis. Cap. 18. Plura sunt ejusmodi exempla. Quod Ananiam & Sapphyram hoc modo etiam sanctus Petrus Apostolus prostraverit, videtur omninò credendum.

Alium admirandum excommunicationis effectum discimus ex antiqua, quam suis in excommunicatione defunctis Græci impendunt, absolutionis formula: *Rogamus te Patrem omnis principii expertem, ut corpus in ea, ex quibus compositum fuerat, permittas dissolvi, animam verò in Justorum cætu sedem reperire jubeas.* Et infrà: *Corpus in ea, ex quibus est compositum, resolve.* Exponit in litteris ad Nauplii Metropolitam nescio quis Alexandriæ Patriarcha Cyrillus, cujusdam testamenti violatores excommunicans, atque adjungens: *A Deo Omnipotente sint excommunicati, maledicti, & incondonati, & post mortem inconsumpti & indissoluti, in præsenti sæculo & in futuro, & in tympani morem turgidi, quo usque à dandis scandalis desistant.* Excommunicatorum apud Græcos cadavera solent non dissolvi, sed sordidissimè quasi tympana intumescere, per plurimos annos ità jacere, nec resolvi nisi ad datam absolutionem. Et hinc quæcumque dudum integra cadavera Græci vident, vel insigniter sancta judicant, vel excommunicata. Constantinopolitanæ urbis

bar-

barbarus expugnator Mahometes secundus res Christianas non tantùm indagavit curiosissimè, sed & dilexit. Venerabilem Gennadium, primum à capta urbe Patriarcham ; audivit adeò libenter, ut multa per omnem mundum fama ferret ipsum esse, aut certè propediem fore Christianum. De ipso scribit Constantinopoleos Politica per Martinum Crusium publicata historia : *Inter alia, quæ interrogans* Mahometes *discebat, etiam de anathemate seu excommunicatione audivit. Videlicet quicumque à Pontificibus & Sacerdotibus Christianis, justa de causa ob peccatum aut scelus, è sacro cætu expellatur, hunc talem humatum non dissolvi in terram, sed manere corpus ejus indissolutum ac integrum in terra, conspiciq; sepulchro talis hominis aperto, cadaver instar tympani inflatum, & nigrum : Nullo membro amisso, ne ipso quidem capillo. Rursùs si veniam precibus, & invocatione Divini nominis ei impetrent, dissolutionem cadaveris in cinerem fieri. His auditis, accivit Patriarcham, ut ejus rei sibi ab eo fides fieret. Qui veniens, auditâ Sultani postulatione, se planum ei facturum promisit, ut primùm aliquis succurreret aliquando anathematis vinculo immortuus. Reversò in domicilium suum Patriarcha, cogitatione & dispicientiâ, si quis præteritis temporibus eâ mole pressus obiisset, susceptâ, Patribus in mentem venit mulieris cujusdam libidinosa, quæ de quodam Patriarcha, hunc cum ipsa consuevisse, famam sparserat. Cui famæ à non nemine fuerat habita fides. Is verò improbitate cognitâ, anathemati illam quodam die festo subjecerat. Quæ mulier, cum longo antè tempore è vivis excessisset, Patriarcha existimans eam, quia tantum virum infamasset, adhuc anathemate constrictam teneri, sepulchrum ejus aperiendum curavit. Tunc illa, ô miraculum Dei, in eo statu, quo deposita, reperta fuit : Tumida, turgida, nigra, necdum crinibus etiam de capite amissis. Re ad Sultanum allata, misit is ad illam contemplandam certos homines. Qui contemplati, admiratione obstupuerunt. Cadavere deindè in arca posito, hanc sigillo Regio munierunt. Diem dixerunt, quo ad videndum reverterentur. Reversis, rem Divinam Patriarcha fecit : Recitata & precatione, quâ crimen illius aboleretur. Quam ut sanctè, nec sine lacrymis recitavit, en miraculum : Articuli manuum ac pedum disjungi, vincula solvi, ita ut ab adstantibus etiam ossium crepitus audiretur. Reposito cadavere, & rursùm obsignato, cujus tantùm nexus omnes dissoluti fuerant, obsignatam arcam, quæ id continebat, in Patriarchico Sacello deposuerunt. Post triduum reversis Regiis Ministris, arcâque resignatâ ac apertâ, apparuit corpus illud jam dissolutum, de quo nihil restans, nisi cinis, homines in admirationem adduxit. Abeunt ad Regem. Quæ suis oculis viderant, nunciant. Admirari ille, stupere : Religionem Christianam veram & admirandam confiteri.* Eamdem rem pluribus refert Patriarchalis per Emmanuelem Malaxum descripta historia. Ast cum aliquo discrimine. Etenim

Etenim adfirmat hæc contigisse sub Maximo, octavo post captam urbem Patriarcha, & à libidinosa muliere accusatum Patriarcham fuisse laudatum Gennadium. Erat libidinosa Sacerdotis vidua, quæ sibi per Patriarcham inflictæ excommunicationi reddidit hunc calumniæ talionem.

Addit Patriarchalis Historia de data excommunicationis absolutione: *Nec corpori modò mulieris venia ac dissolutio contigit, sed anima etiam, inferorum cruciatibus liberata, in Paradisum venit. Illi namque, qui anathemate percussi ab Ecclesia exulant, cùm eorum corpora maneant indissoluta ac integra, indigent animæ absolutione, eamq; expetunt, ut liberentur vinculo relegationis. Nam quemadmodum eorum corpora sunt vincta, nec à terra consumuntur, sic animæ quoque ipsorum vinctæ manibus Diaboli, ac pœnis obnoxiæ tenentur. Quando autem corpus veniam accipit, exsecrationis vinculo solutum, Deo benè juvante etiam anima de Diaboli manibus libera exit, & vitam æternam, lucemq; illam vespera expertem adipiscitur.* Ast hæc Theologia non est vera. Etenim aliud est peccati, aliud excommunicationis solutio: Et una potest donari sine alia. Et defuncto data posterior non semper secum trahit priorem.

Alia similia exempla adducit eadem Historia. Etenim Arsenium, Latinum Monembasiæ in Peloponeso Episcopum, uti intrusum adfirmat à Pachomio Patriarcha fuisse degradatum ac excommunicatum, & adjungit de ejus in vinculo defuncti cadavere: *Repertum est aliquando post miserabile corpus ejus, nigrum, ad modum tympani turgens, ita ut omnes qui videbant, terrerentur & contremiscerent.* Fol. 151. Quod an verum sit, ignoro. Etenim Arsenius fuit legitimus, utpotè Romani Pontificis auctoritate creatus Monembasiæ Episcopus, & Patriarcha Pachomius fuit nequam schismaticus, utpotè qui Papam ac omnes Latinos adsereret hæreticos, atque ita per ipsum inflicta excommunicatio fuit nullius ponderis. Attamen turbæ, quæ istic memorantur, possint per Arsenium fuisse concitatæ, atque ita & inflicta per iniquum Patriarcham excommunicatio fuisse rata in Divino Judicio. Quidquid sit, etiam de intruso Patriarcha Joannicio scribit eadem Historia: *Malus malè, & cum dolore periit. Anathemateq; constrictus, seu tympanum inflatus, repertus est. Quandoquidem à quatuor Patriarchis propter iniquitatem suam Ecclesiæ consortio spoliatus fuerat.* Et Nicolaum Coresam, qui Mariæ Piliæ pium testamentum defraudabat, per Patriarcham excommunicari postulat nescio quis hujus consanguineus, & Edicto adjungi has exsecrationes: *Ipse maneat excommunicatus, exsecratus, veniæ apud Deum expers, & post mortem indissolutus.* Exstat Epistola in quarto libro Turco-Græciæ. Ep. 38. Nec desunt alia exempla.

Et huc respexisse omninò videtur in suis super primam ad Timo-

theum Epiſtolam Commentariis, hæc Apoſtoli verba, *Tradidi Sathanæ*,
Cap. 1. exponens Theodoretus: *Hos tradidit Diabolo, non ut bonorum Magiſtro ſed ut ſævo carnifici. Ab Eccleſiaſtico enim corpore ſeparati, & Divina gratia nudati, crudeliter ab adverſario flagellabantur, incidentes in morbos, & difficiles afflictiones, & in alias ærumnas & calamitates. Hæc enim hominibus ſolet inferre, quia inimicus eſt & ultor, ut dicit Propheta.* Et hoc erat tradi in interitum carnis. Hinc pergit Theodoretus: *Conſentaneum erat illos caſtigatos mutare ſententiam, dum viderent damnum, quod oriebatur ex blaſphemia.* Contumaces, quos ipſe corrigere non poterat, hoc modo Diabolo corrigendos tradebat Apoſtolus, ut diſcerent non blaſphemare. Et per eorum, quibus vivis nec Diaboli vexatio dederat intellectum, portentoſa cadavera Divina gratia ſuperſtites adhuc prævaricatores ad meliora cogebat.

Similia exempla reperimus etiam apud Latinos. Etenim de Gerardo Engoliſmenſi Epiſcopo, Anacletiani adversùs Innocentium ſecundum ſchiſmatis duriſſimo ac ſæpiùs excommunicato fautore, ſcribit in ſancti Bernardi vita Bernardus Monachus: *Gerardus impœnitens, & ſubitò mortuus ſine confeſſione ac viatico, de corpore egredientem ſpiritum reddidit ei, cujus miniſter uſque in finem exſtiterat. Corpus ejus à ſuis nepotibus inventum in lectulo exanime, & enormiter tumidum, in Baſilica quidem humatum eſt, ſed poſteà à Gaufredo Carnutenſi Epiſcopo, Sedis Apoſtolicæ Legato, indè extractum eſt, alioq; projectum.* Et quod Petri de Luna, qui Anti-Papa ſe appellavit Benedictum decimum tertium, ad profanam terram jam dudum è ſancta projectum cadaver perſeveret adhuc integrum, ſcribunt oculati teſtes: Eſſe excommunicationis, in qua ſibi per Conſtantienſe Concilium inflicta contumax & ſchiſmaticus eſt defunctus, effectum affirmat in ejus vita Ciaconius. Neſcio quem apud Indos in excommunicatione defunctum militem, nec in mari nec in terra, quouſque abſolveretur, potuiſſe ſepeliri, ſed aſſiduè fuiſſe ejectum ſcri-
Lib. 5. bit in Indica Hiſtoria Petrus Maffeus. Ejuſmodi per Angliam cadavera
A. 1509. conſueviſſe, per Diabolum deportata, comitante turbâ canum vagari per civitates & campos, vivis eſſe ſummo horrori, & non niſi per Epiſcopalem abſolutionem, aut certè per exuſtionem cogi ad quietem ac diſſolutionem, pluribus exemplis oſtendit in ſua Anglorum Hiſtoria
Lib. 5. c. graviſſimus Scriptor Guilielmus Neubrigenſis. Quoſdam utiles Cano-
22. 23. nes edidit etiam hæc Synodus.

CANON I.

QUoniam Dei judicio nonnullos naufragio perire cognoſcimus, & eos quaſi legali jam jure, immò Diabolico inſtinctu, ab his quibus misericorditer ſublevari & conſolari deberent, deprædari conſpicimus, ſtatuimus, & ſub anathematis vinculo, ut à Prædeceſſoribus noſtris ſtatutum eſt, jubemus, ut quicumque naufragum quemlibet, & illius bona invenerit, ſecurè tam eum, quàm omnia ſua dimittat.

SCHOLION.

DE minoris Britanniæ Comite ſcribit ad Honorium ſecundum Pontificem ſanctus Hildebertus Archiëpiſcopus Turonenſis: *Quidquid evadebat ex naufragiis, totum ſibi Fiſcus vindicabat Patriæ,* Ep.65. *paſſuſq; naufragium violentia Principis miſerabiliùs ſpoliabat, quàm procella.* Ad hanc conſuetudinem in ſuis manibus dimittendam & abjurandam coëgit Comitem, & ad Pontificem pergit: *Illam manumiſſionem de naufragiis, quam Comes in manu noſtra depoſuit, vos non gravemini confirmatione Apoſtolicâ roborare, & prohibere ne quis omninò eam reſcindere, vel aliqua ex parte minuere præſumat.* Et Honorius reſpondit: *Conſuetudinem, quâ illis, qui naufragium evaſerant, etiam quæ in portu poſtmodum inventa erant, auferebantur, damnamus, & ne quis eam futuris temporibus renovare præſumat, auctoritate Apoſtolicâ interdicimus. Iniquum enim eſſe cenſemus, ut quem Divina Clementia magnitudo à ſævientis Pelagi voracitate exuit, hominum ſæva rapacitas audeat ſpoliare. Piorum namq; Imperatorum emanavit authoritas, ut etiam earum rerum, quæ in tempeſtate maris, levandæ navis cauſâ, ejiciuntur, non amittant dominium. Non enim eas aliquis eo animo ejicit, quòd habere nolit, ſed quò periculum effugere poſſit.* Adeò antiqua èſt hæc iniquitas, ut pro ipſa ſcripſerit Poëta: *Res Fiſci eſt, ubicumque natat.* Eam apud Romanos exſtinxit hæc lex, exſtans in Juſtiniani codice: *Si quando naufragio navis expulſa fuerit ad litus, vel ſi quando aliquam terram attigerit, ad dominos pertineat,* Lib. 11. tit.5.c.1. *Fiſcus meus ſe non interponat. Quod enim jus habet Fiſcus in aliena calamitate,*

tate, ut de re tam luctuosa compendium sectetur? Vulgata Epigraphe ipsam adscribit Constantino magno, verùm Jacobus Cujacius, Dionysius Gotofredus, & alii viri eruditi constanter affirmant esse Antonini Pii. Quidquid sit, ad Digestum de Lege Rhodia exstat ejusdem Antonini ad Eudæmonis in Italia passi naufragium, & à Cycladum Publicanis direpti, libellum responsio, mandans factum istud lege Rhodiâ judicari. Rhodus enim, Cycladum Metropolis, excellebat in arte nautica, & æquissimis ipsam legibus administrabat. Ibidem habes hoc Juliani Responsum. *Qui levanda navis gratia res aliquas projiciunt, non hanc mentem habent, ut eas pro derelicto habeant, quippè si invenerint eas ablaturos, & si suspicati fuerint in quem locum ejecta sunt, requisituros; ut proindè sint, ac si quis onere pressus, rem in viam abjecerit, mox cum aliis reversurus, ut eandem auferret.*

Quòd etiam sub Christianis Romanorum Imperatoribus revixerit ista iniquitas, lucet ex sancti Paulini Nolensis Episcopi ad Nobilem virum Macarium Epistola pro naufrago nauta Victore, ejusque Patrono Secundiano: *Ne patiaris invidia Diaboli, per hominem improbum Secundiano eripi, vel ereptum negari, quod illi de naufragio redonavit Deus. Procurator Christiani viri, fratris nostri Posthumiani, esse dicitur, qui eam navem in Brutiorum litore, quo possessio Senatoris adluitur, adlapsam avarior mari, & sine myoparone piraticam in terra agens occupavit, & captam vacuefecit.* De Provinciæ Præfecto, quod interpellatus non administrasset justitiam, graviter expostulat, atque ita supponit istam rapinam publicis legibus tunc fuisse omninò damnatam. Interim in Orientali Imperio revixit pessima rapina. Et adversùs illam Michaël Attaliates in sua legum synopsi posuit hosce articulos: *Si levandæ navis gratiâ, merces vectorum quorumdam projectæ fuerint, omnibus contribuentibus sarciatur id, quod abjectum est. Res jacta non fit nullius domini, sed domini maneat, si è mari ejecta fuerit. Qui ex naufragio, ruina, vel incendio rapit, intra annum in quadruplum, post annum in sextuplum tenetur. Competit & criminalis actio.* Ex quo vides Græcos tunc, non tantùm ex naufragio, sed etiam ex ruina atque incendio crudeliter rapuisse. Michaël Psellus addit hunc commentarium: *Immò geminum quadruplum, mi Domine, jure ab illo exigitur, qui rem ex naufragio rapuit. Et unum quidem quadruplum Fisco addicitur, alterum verò quadruplum habeat, qui naufragium fecit.* Loquitur juxta priores Romanorum navales leges: *Qui ex naufragio aliquid rapit, quadruplum restituat. Qui ex miserabili naufragorum substantia quodvis rapiunt, injuriam passis quadruplum præstent. Qui graviori præda & vi res aufert ex naufragio, post earum restitutionem, si liber est, ad triennium relegetur; sin sordidi quidam sint, in opus publicum ad idem tem-*

Ep. 36. Tit. 48.

tempus usque dentur; si denique servi, in gravius opus Fisci similiter deportentur. Hæ leges duplici pœnâ istos raptores mulctant: Alia in naufragi, alia in gratiam Fisci. Exstant in secundo tomo juris Græco-Romani. Emanarunt sub Imperio ac ex jussu Michaëlis Ducæ, cognomento Parapinacii, quem Gregorio nostro & Romanæ Ecclesiæ constat fuisse singulariter addictum, adeoque possit ille præsentem Canonem fuisse hâc viâ exsecutus. Sub ipso floruit & Michaël Attaliates, nec non & Michaël Psellus, & varia sua opera ipsi inscripserunt.

At malum nec sic cessavit. Duravit usque ad Imperium Andronici Comneni, de quo Nicetas Choniates: *Cùm apud Romanos, eosq; solos, ut opinor, iniquissima consuetudo valeret, ut naves tempestatibus in litus ejecta non modo a nemine adjuvarentur, sed ab accolis quovis turbine sævioribus diriperentur, si qua fluctus reliqua fecerant, Andronicus iniquissimæ isti ratiom tam acriter est adversatus, ita piraticam illam rapacitatem compescuit, ut hac una res amplissimas ejus laudes complectatur. Nam Aulici quidem Proceres id malum deploratum & immedicabile judicabant, & vetustate confirmatum. Ac multos ex superioribus Imperatoribus, fasciculis litterarum in Provincias missis, extrema naufragorum spoliatoribus minitatos, sed conatum illum fuisse irritum, & intra Scripta substitisse, rubricam Imperatoriam illius mali undis eluentibus, ut litteræ illæ plane in aqua scriptæ viderentur, & Edicta frustra subnotarentur.* L. 2. c. 3. Hanc Procerum intercessionem fuisse insigniter ab Andronico refutatam demonstrat laudatus Scriptor, & tandem subjungit hoc ejus Edictum: *Homines ex rapto vivere soliti sciunto, nisi ultro appetere aliena desierint, etiam sua amissuros, & pauperum suspiriis non secus ejectum iri, quàm pulvis à vehementi turbine dissipatur. Eos præsertim, qui naufragiis insidiantur, & sarcinas diripiunt, & aliquando ipsas naves dissecant & comminuunt. Si quis vestrûm igitur nostrâ auctoritate Magistratum aliquem gerit, si quis fundos maritimos possidet, is primùm se ipsum, deinde subditos quoque ad justam Dei & Imperii nostri observantiam ac reverentiam confirmet. Profectò pœna delicti ab eo multiplex exigetur, qui vel Provinciæ præest, vel agrum possidet. Quod si ipse & animo à facinore abhorruerit, & manus abstinuerit, sed ministri ejus scelus id admiserint, id ipsi imputabitur. Nam si sceleratus dominus flagellabitur, servitia resipiscent. Et ut subditi in illaudatis rebus Principem imitari solent, ità etiam si is flagelletur, & publicæ utilitati servire cogatur, hi eum, ut matrem filius, sequentur. Ut autem pœnæ quoquo modum noveritis, quam Edicti mei contemptor luet, in malo navis pendebit. Sin eum fluctus marinus deturbarit, in alto litore editoq; speculatissimæ arbori, quæ in iis montibus cædi poterit, affigetur: Ut qui medio mari navigant, eum conspiciant, velut de antenna velum, prominentem, atque in terra naufragium, suo exem-* C. 4.

 plo

plo cæteros monentem, ne naufragia invadant, & naves spolient. Quemadmodum Deus arcum suum in nubibus suspendit, qui argumento esset non fore ampliùs diluvium. Pessimus Tyrannus fuit iste Andronicus, hæc tamen ejus lex est digna omni encomio. Et per omnem ejus vitam fuit rigidissimè custodita. Verùm post ejus mortem revixit iniquitas. Etenim Georgius Pachymeres, qui sub Michaële & Andronico primis Paleologis floruit, scripsit librum sub hoc titulo: *Accusatio legis præcipientis naufragium passos, & appellentes in aliquem locum, ab iis qui ibi sunt, spoliandos esse.* Et alium sub hoc titulo: *Oppositum de eadem lege & oppositione.* Hæc doctissimi viri in utramque contradictionis partem disputatio demonstrat iniquitatem tunc non tantummodo viguisse, sed & à quibusdam fuisse defensam.

Etiam in Occidente iniquitas per Romani Imperii laceratores Barbaros & frequenter revixit, & frequenter fuit exstincta. Nam & antiL. 7. tit. 2. c. 18. quæ Visegothorum leges habent: *Quidquid de incendio, ruina, & naufragio raptum fuerit, & aliquis ex hoc quidquam ab alio susceperit sive celaverit, in quadruplum reformare cogatur.* Eadem crimina horrendè damnat in primo Siculorum legum libro etiam Imperator Fredericus seTit. 29. cundus, & adjungit: *Tales in rapinis hujusmodi deprehensos, aut sponte confessos, capitali sententiâ feriendos esse censemus, ac de bonis ipsorum, quæ ad legitimos successores pervenire debebunt, rapta in quadruplum restitui dominis debere mandamus.* Addit naufragos à cunctis præsentibus adjuvandos, & hujus fraternæ pietatis negligentem mulctat pœna unius Augu-Tit. 58. c. 2. stalis. Et pergit in alia lege: *Item de his, quæ de naufragiis Curiæ nostræ debentur, cum ex naufragio, quorum res sunt, aliqui, vel ex eis successores legitimi non supersunt*, nullus *introimittere se debebit.* Extra hunc casum vult etiam à fisco nihil prætendi. Et inter Henrici secundi AngloL. 3. c. 26. rum Regis laudes Guilielmus Neubrigensis ponit & hanc: *Henricus antiquam inhumanam circa naufragos consuetudinem in ipsis Regni sui initiis eximiâ pietate correxit, atque hujusmodi hominibus ab æquoreo discrimine liberatis, humanitatis officium exhiberi præcipiens, graves in eos pœnas sanxit, qui fortè illis in aliquo molesti esse, vel de rebus eorum quidquam usurA. 1189. pare præsumerent.* Confirmat Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis: *Henricus Rex, naufragorum perditionem eximiâ pietate miserans, & eis humanitatis officium exhiberi præcipiens, graves in eos pœnas sanxit, qui fortè illis in aliquo molesti esse præsumerint, vel de rebus quidpiam usurpare.* Ejus filius & successor Richardus emisit hoc Edictum: *Quod omnis naufragus, qui ad terram vivus pervenerit, omnes res suas liberè habeat & quietè. Si autem in navi mortuus fuerit, filii vel filiæ, fratres vel sorores ejus res suas habeant, secundùm quod ostendere poterunt se esse propinquiores*

ha-

hæredes illius. Et si defunctus filios vel filias, fratres vel sorores non habuerit, Rex habeat catalla. Frederici secundi adducta circa hoc punctum lex fuit multò castior. Ex his interim lucet hanc barbariem etiam in Hispania, Sicilia, atque Anglia fuisse grassatam.

Quidam in Germania populi fuerunt longè barbariores. Etenim non sola naufragorum bona rapuerunt, sed & ipsas personas captivarunt in servitutem. Hinc habemus apud Albertum Abbatem Stadensem: *Frederici avia & mater, de Anglia navigantes, in Comitatu Stadensi naufragium passæ sunt, & secundùm prisci juris rigorem, tam homines quàm res, Regiæ ditioni sunt mancipati.* Et de quodam naufrago Olrico prosequitur: *Quæsivit in sententia, an licitè possit sibi vendicare mancipium suum, ubicumque reperiret. Et cùm lata esset sententia, quòd posset, dedit magnam alapam Olrico.* Nempè iniquissimam ex naufragio servitutem Olricus effugerat, & à domino repertus est ad eandem judicialiter condemnatus. Et in eadem à domino confirmatus per alapam. Hoc enim charactere dominus mancipium vendicabat. Pergit Albertus: *Avia & mater sub prætextu naufragii servituti sunt addictæ.* Naufragium esse nauticæ artis imperitiam judicabat ista barbaries, ideoque & naufragos non solùm transvectis rebus, sed & ipsâ libertate censebat indignos. Quòd liberos homines etiam sine causa raperet aut cogeret in servitutem, lucet ex antiquis legibus Hungarorum.

Hanc igitur omnem barbariem damnat hìc, ac eliminare studet noster Gregorius. Etiam Conon Prænestinus Episcopus, & Paschalis secundi per Galliam Legatus, quarto decimo duodecimi sæculi anno apud Belluacum in nostro Belgio celebravit Synodum, & ipsi inseruit hunc Canonem: *Quicumque res naufragorum diripiunt, ut raptores & fratrum necatores ab Ecclesiæ liminibus excludantur.* Exstat in spicilegio Lucæ Dacherii. Ab Honorio item secundo Pontifice & sancto Hildeberto Turonis Archiëpiscopo eandem iniquitatem damnari, suprà audivimus. Et in sua Lateranensi Synodo statuit Alexander tertius: *Qui Christianos naufragium patientes, quibus secundùm fidei regulam auxilio esse tenemur, damnandâ cupiditate rebus suis spoliare præsumunt, nisi ablata reddiderint, excommunicationi se noverint subjacere.* Tot Apostolicis, Synodalibus, ac Regiis Edictis pessimam barbariem Ecclesia debuit oppugnare. Et oppugnat usque hodie. Ipsam enim quotannis in Dominicæ Cœnæ sancta feria excommunicat & diris devovet Romana Ecclesia.

CA-

CANON II.

ORdinationes illorum, qui ab excommunicatis sunt ordinati, sanctorum Patrum sequentes vestigia, irritas fieri censemus.

SCHOLION.

DE hujus calamitosi temporis exordio scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Jam solutus carcere suo Sathanas, non solùm corporali, sed & spirituali armatura oppugnabat pacem Ecclesiasticam. Et quorum corpora* A. 1077. *jugulabat, animas quoque, ne in æternum viverent, exstinguere satagebat. Udo Episcopus Trevirensis, Romà nuper reversus, communicare nolebat Episcopo Moguntino, Episcopo Coloniensi, & aliis quàm pluribus, qui apud Regem præ cæteris assidui erant, & quorum Rex omnia faciebat consilio, obtendens & eos, & ipsum Regem excommunicatos esse à Romano Pontifice, sibi tamen, quòd ipsum vix summis precibus extorserit, indultum esse tantùm Regi colloquendi licentiam, nulla præter hæc in cibo, in potu, in oratione, vel in cæteris omnibus communione ejus permissa. Hujus auctoritate permoti complures alii, quorum & in Deum fides purior, & ad dignitatem Reipublicæ sententia melior, paulatim se Palatio subtrahebant, ne videlicet supra dictorum communione macularentur. Et ad Regem, licet crebris jussionibus evocati, redire nolebant. Satiùs judicantes Regem quàm Deum offendere, corporis quàm animæ dispendium incidere. Ille è contra irasci, fremere, insanire; minas & convitia in omnes passim jaculari: Injustam, & idcircò nihili æstimandam esse Romani Pontificis sententiam, qui se nec Canonicè ad Synodum evocatos, discussos, nec objecti criminis juxta Canonum Scita convictos vel confessos, præcipiti furore potiùs quàm ratione excommunicasset. Episcopum Trevirensem, & cæteros qui cum eo ad evertendum statum Reipublicæ jam pridem conspirassent, aliorsum intendere quam loquerentur, nec tam Apostolicæ Sedi auctoritatem deferre, quàm ut dignitatem Regiam subruant, occasionem quærere, & inveterata adversùs Regem odia novo religionis vocabulo palliare. Eum rectè honori suo prospicere, si in hostes suos gladium, quem juxta Apostoli vocem ad vindictam malorum acceperit, maturiùs distringat, & contemptis inanium occasionum latibulis, manifestos Regni insidiatores pœnâ, quam merentur, afficiat.* Quod pessimum contumacis turbulentiæ consilium secutus Henricus plurimos, etiam Apostolicæ Sedi ac disciplinæ addictos, Episco-

Episcopos ad sibi aut suis complicibus communicandum seduxit, atque ita omne Imperium implevit excommunicatis. Quod enim etiam optimus Metensium Episcopus Herimannus incurrerit eundem laqueum, ac per Hugonem Diensem Episcopum, nostri Gregorii in Galliis Vicarium, absolutus fuerit, refert in Virdunensi Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Contagiosa est hæc communio. Hinc quotannis crevit numerus excommunicatorum, tandemque non fuit numerus, sed infinita multitudo.

Inter Palmaria, ob quæ Photium Constantinopolitanæ Ecclesiæ intrusum Episcopum esse irreparabilem ac omni venia indignum censuit olim octava Synodus, fuit ipsius per excommunicatum Syracusæ Archiepiscopum Gregorium facta consecratio, adversùs quam scripsit ad omnes Constantinopolitanæ Diœcesis Episcopos Nicolaus primus: *Gregorius, qui transgressor factus est legis, ad iracundiam sui magis, quàm ad consecrationem alicujus, Spiritum sanctum per impositionem suæ manûs sine dubio provocavit, etiamsi is, qui ordinandus erat, nullas alias haberet sibi Regulas obviantes.* Istiusmodi manus non consecrare, sed exsecrare, & satiùs esse à spinis, quàm ab ipsis capita nostra tangi, passim declamant antiqui Patres. Et non solum Episcopum, qui damnatus aliquid sacri Ministerii attentarit, omni reparationis spe exuit, sed & omnem ei in illo communicantem eadem pœna damnat quartus Canon Antiochenus. Sic ipsum exponit Aquisgranense Caroli Magni Capitulare: *Si quis ei communicaverit, simili sententia subjaceat, sicut & damnatus.* Cap 7.
Quod in sacris præsertim ordinationibus habet locum. Hinc de Ebbone Remensi Archiepiscopo, qui damnatus Clericos ordinaverat, ad secundam Suessionensem Synodum dixit Immo Tornacensis Episcopus: *Qui ab Ebbone visi fuerunt ordinari in gradus Ecclesiasticos, quod ille non* Act. 4.
habuit, nemo accipere potuit. Damnationem utique quam habuit, per pravam manûs impositionem dedit. Et ad quintam ejusdem Concilii actionem scribunt Acta Synodalia: *Inventum & decretum est à sacratissima Synodo, ut quidquid in ordinationibus Ecclesiasticis Ebbo post damnationem suam egerat, præter sacrum Baptisma, quod in nomine sanctæ Trinitatis perfectum est, irritum & vacuum habeatur.* Quòd omnes à damnato suo adversario Gislardo ordinatos sanctus Arctardus Namnetensis Episcopus etiam reordinaverit, testatur atque improbat in litteris ad Salomonem minoris Britanniæ Principem Nicolaus primus. At improbatio est admodum macilenta: *Licet non benefaciat Arctardus.* Quòd nempè ejus factum non caruerit probabilitatis fundamento, atque ita Pontifex noluerit plenè damnare. Quòd ejusmodi ordines, non solùm quoad executionem, sed etiam quoad substantiam esse irritos docuerint quidam præ- Ep. 56.

 sentis

A.1084. 1085. sentis Synodi tempore, lucet ex Bertholdo Constantiensi. Omne extra Ecclesiam datum, excepto Baptismate, Sacramentum duxerunt irritum ac profanum. Quod in secundo adversùs Guibertum Anti-Papam libro constanter docet etiam sanctus Anselmus Episcopus Lucensis. Et hinc de Hugone Dunelmensi Episcopo, ejusque Eboracensi Metropolita Fol.713. Gaufredo scribit Rogerus Hovedensis: *Archiepiscopus Altaria, ubi Dunelmensis Episcopus excommunicatus celebraverat, subvertit, & calices, in quibus celebraverat aliquis eo præsente in sua Diœcesi, fregit.* Et ad Hugonem, Cantuariensem sancti Augustini Abbatem, ejusmodi portatilia Altaria consuetum frangere, scripsit Eugenius tertius: *De Altaribus gestatoriis, in quibus excommunicati Divina officia celebrarunt, rigorem illum, quem tenere consuevistis, volumus observari.* Exstat Epistola apud Guilielmum A.1149. Thorne ejusdem Cœnobii Monachum, qui & scribit de Simone Wellensis Ecclesiæ Archidiacono: *Archidiaconus Altaria diruit, Ecclesiam reconciliavit, ipsas etiam Pallas & Corporalia fecit comburi, & calices conflagrari.* Quod excommunicati in ipsis celebrassent. Quòd excommunicati Eucharistiam conficere non possint, disertè docet in quarto sen-Dist.13. tentiarum libro Petrus Lombardus. An validos dent ordines, etiam disputat, & obscurè omnia involvit. Quin immò Cardinalis Benno scribit: *Numquam etiam unius diei infans ab excommunicatis conceditur aliquâ necessitate baptizari, vel ab excommunicatis baptizatus, & continuò mortuus creditur salvari.* Et assertionem suam firmat ex nescio quo Canone Chalcedonensi. Ejusmodi errores tunc ambulabant per Ecclesiam, ideoque ipsos discutere ex causis nolens noster Gregorius, datos ab excommunicatis ordines esse irritos sanxit voce ambiguâ, non exponens an de substantia, an de sola executione sanciret. Quin ipsos quoad solam executionem crediderit irritos, non est dubitandum. Et in sancti Ivonis Carnutensis Episcopi Decreto exstat Urbani secundi ad Geberardum Constantiensem Antistitem Epistola, lucidè illos, dummodò dans insuper Simoniacus non fuerit, affirmans quoad substantiam valêre. Plura hujusmodi dubia elucidavit posteà Doctor Angelicus. Et hoc est unum è beneficiis, quæ ab ipso Ecclesia accepit.

CANON III.

Sanctorum Prædecessorum nostrorum Statuta tenentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento constricti sunt, Apostolicâ auctoritate à Sacramento absolvimus,

mus, & ne eis fidelitatem observent, omnibus modis inhibemus.

SCHOLION.

PAternum Gregorii quarti Canonem produxit in Bellusacensi Synodo Conon Prænestinus Episcopus, Paschalis secundi per Galliam Cardinalis Legatus: *Prædecessorum nostrorum Statuta sequentes, eos qui excommunicatis fidelitate aut Sacramento obstricti sunt, Apostolicâ auctoritate à Sacramento absolvimus, quousque ipsi ad satisfactionem veniant, & ne eis anteà fidelitatem observent, prohibemus.* Etiam iste, si tamen sit auctor Canonis, Gregorius profitetur esse paternum Canonem, ideoque à se auctore non promanasse. Etenim Joannem Patriarcham Antiochenum, ejusque pro Hæresiarcha Nestorio complices, Ephesina Synodus excommunicavit in hanc formam: *Hi nullam omninò Ecclesiastica communionis facultatem habeant, ut ex auctoritate Sacerdotali cuiquam nocere vel prodesse possint, quos sancta Synodus communi Decreto ab omni Ecclesiastica communione alienos esse statuit, & omnem Sacerdotii efficaciam illis ademit, per quam aliquibus vel nocere vel prodesse poterant.* Similem priorem excommunicationem laudat Synodalis ad Cœlestinum Pontificem relatio, atque adjungit: *Illos excommunicationi subjecimus, omniq; Sacerdotali potestate exuimus, ut nullum suis sententiis lædere queant.* Fol. 430. Quòd eos non degradaverit Synodus, lucet ex hisce verbis: *Hoc*, utique degradationem, *tuæ Pietatis judicio reservavimus.* Et in priori adversùm illos sententia: *Ab Ecclesiastica communione alieni sint, nullam habentes facultatem, tamquam ex auctoritate Sacerdotali, quâ aliquibus vel detrimentum vel adjumentum adferre queant, donec se ipsos condemnantes proprium delictum confiteantur. Id interim pro certo habentes, nisi celeriter hoc præstiterint, fore ut perfectam sententiam juxta Canonum Decreta incurrant.* Joannis apud Ephesum factio arrogarat sibi generalis Synodi nomen, atque ita in illius Præsidem S. Cyrillum attentaverat degradationem, affirmans ipsum per edita in Nestorium famosa duodecim capitula esse Apollinaristicæ blasphemiæ resuscitatorem. Quod ipsum elogium jaculata est in strenuum Cyrilli cooperatorem, Memnonem Ephesinum Episcopum. Acacius Melitinæ Episcopus, secundæ Armeniæ Metropolita, & alii cum ipso Synodi Primates, clamabant esse non Ecclesiasticum judicium, sed turbidum contumeliæ convitium, ideoque nec curandum, nec authenticè exufflandum. Reverendum tamen censuerunt & Cyrillus & Memnon, segregarunt se à Synodo tamquam degradati, & non nisi per novos Romanæ Ecclesiæ Legatos absoluti ac reparati, ad ipsam re-

dierunt. Reveriti sunt antiquam Ecclesiæ Regulam, quæ & injustam censuram mandat timeri. Et hanc insolentem audaciam frœnatura Cælestini Pontificis laudata Legatio, Joanni ac ejus factioni injecit excommunicationis capistrum, atque ita omnem deinceps nocendi aut prodessendi eripuit illi auctoritatem, adeoque & omnes ab ipsa absolvit. Et hoc juxta Decreta Canonum, utique Apostolicorum. Addit, *Donec se ipsos condemnantes, &c.* Quòd nempè excommunicatio auctoritatem istam non auferat, sed dumtaxat suspendat, donec per legitimam absolutionem revocetur. Et hinc septimus noster Gregorius, dum Henricum Regem ab excommunicatione absolvit, singulari Decreto suspensam retinuit Regiam auctoritatem. Fuit absolutio truncata & manca.

Et hunc Canonem respiciunt Vaticana Alexandri tertii Pontificis Acta, quæ de ipso ac de Imperatore Frederico primo, omnes ad Anti-Papæ Octaviani obedientiam compellente, hæc scribunt: *Cùm beatus Alexander Papa Imperatorem benignè ac frequenter admonitum, à sua perfidia non posset ullatenùs revocare, cum Episcopis & Cardinalibus in Cœna Domini apud Anagniam ipsum tamquam principalem Ecclesiæ persecutorem excommunicationis vinculo solemniter innodavit, & omnes qui cum eo juramento fidelitatis tenebantur adstricti, secundùm antiquam Prædecessorum Patrum consuetudinem, ab ipso juramento absolvit.* Hujus Paternæ consuetudinis exemplum adducit etiam in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius, scribens de Pippino Francorum Rege, & secundo Papa Ste-
Fol. 141. phano: *Pippinus præficitur genti primus non ignobiliter, solvente eum à perjurio in Regem commisso, Stephano, qui & attondit Decessorem ejus Regem*
Fol. 337. *Hildericum.* Et sanctus Martyr Theophanes: *Pippinus in Francorum gentem imperium obtinuit, cùm Stephanus eum à perjurii in Regem admissi metu absolvisset.* Et de Latino, qui Imperatori Michaëli Paleologo ligiam perpetuæ clientelæ cum multis Sacramentis professionem fecerat, Achaïæ
Lib. 1. c. Principe scribit Georgius Pachymeres: *Princeps mansisset perpetuò in fide*
31. *pactorum, nisi Papa re auditâ pactum illud dissolvisset, juramentaq; irrita declarasset.* Princeps enim, ut vinculis exsolveretur captivus, fuerat professus, ideoque Papa professionem irritarat. Et orthodoxum Latinum schismaticis Græcis noluerat obligari. Et hanc Papalem auctoritatem Græci omnino probant. Etiam adscribunt suo Constantinopolitano Patriarchæ. Etenim de Patriarcha Arsenio, ac ejus Synodo, quæ Michaëlem Paleologum, puero Joanni Lascari horrenda professum, dedit in Augusta dignitate Collegam, scribit idem Pachymeres: *Hæc*
L. 2. c. 2. *nunc omnia*, utique dira professionis Sacramenta, *cætus Præsulum, ut telas aranearum, disrupit ac fecit irrita.* Synodum notat, non quod sine auctoritate, sed quod sine competenti causa processerit. Illa enim inno-

xium.

xium puerum paternâ in plenum Imperium hæreditate nec spoliare poterat, nec mutilare. Quòd etiam Michaël Cerularius Imperatori Isaacio Comneno dixerit, *Furne ego te exstruxi, ego te destruam*, hoc est, quod ipsum degradare, adeoque & subditos à Sacramentis absolvere fuerit minatus, testantur Joannes Schylitza & Michaël Glycas. Et de Imperatore Constantino Duca uterque adjungit: *Cùm spiritum extremum duceret, ab omnibus scriptam cautionem exegit, quâ pollicerentur numquam se Imperatorem ullum admissuros, extra quam suos filios. Et ipsam Imperatricem promittere coëgit numquam se respecturam ad alias nuptias. Scripta cautio fidei Patriarchæ* Joannis Xiphilini *credita, ejusdem studio custodiebatur.* Et tamen omnia hæc Sacramenta Xiphilinus solvit, Imperatricem Eudoxiam junxit Romano Diogeni, ac ipsum unxit in Imperatorem. Et de Andronico Comneno, Augusti pueri Alexii parricida, & Imperii invasore, scribit Nicetas Choniates: *Andronicus à Patriarcha suo & Concilio aliam gratiam petit, ut jure-jurando, quod Manuëli Imperatori, & infelici ejus puero*, trucidato Alexio, *dederat, solvatur, ac cæteri unà, quos Sacramenti oblivio ceperat. Illi verò, quasi absque ullo discrimine & vinciendi & solvendi quemlibet potestatem accepissent, statim litteris publicè adfixis impunitatem scelerum perfidis concesserunt.* Etenim hæc potestas data est in ædificationem, adeoque judicium requirit atque justitiam. L. 1. c. 1.

CANON IV.

ET quoniam multos, peccatis nostris exigentibus, pro causa excommunicationis perire quotidie cernimus, partim ignorantiâ, partim etiam nimiâ simplicitate, partim timore, partim etiam necessitate, devicti misericordiâ, anathematis sententiam ad tempus, prout possumus, opportunè temperamus. Apostolicâ namque auctoritate anathematis vinculo hos subtrahimus: Videlicet uxores, liberos, servos, ancillas, seu mancipia, necnon rusticos, & servientes, & omnes alios, qui non Curiales sunt, ut eorum consilio scelera perpetrentur. Et illos qui ignoranter excommunicatis communicant, seu illos qui communicant cum eis qui communicant excommunicatis. Quicumque au-

tem aut Orator, sive Peregrinus, aut Viator in terram excommunicatorum devenerit, ubi non possit emere, vel non habet undè emat, ab excommunicatis accipiendi licentiam damus. Et si quis excommunicatis pro sustentatione, non superbiæ, sed humanitatis causâ aliquid dare voluerit, fieri non prohibemus. Actum Romæ in Ecclesia Domini Salvatoris, quinto nonas Martii, indictione primâ.

SCHOLION.

Par. 24. c. 13. HUnc Canonem adducunt etiam Hugo Abbas Flaviniacensis, Decretum sancti Ivonis Carnutensis Episcopi, ejusdem ad Laurentium in Charitatis Cœnobio Monachum Epistola, nec non & Cardinalis

Ep. 186. Benno, cum hac tamen lectionis differentia: ***Et si quis excommunicatis, non pro sustentatione superbiæ, sed humanitatis causâ aliquid dare voluerit, non prohibemus.*** Et ità videtur omninò legendum. Canonem Hugo insigniter laudat, acerrimè autem damnat Benno: ***Hildebrandus non solùm Ecclesiæ perturbavit pacem, sed etiam Ecclesiasticam scidit unitatem, & unicæ fidei vestem inconsutilem, dum Cæsarem & Episcopos communicantes Cæsari absque judiciario ordine excommunicabat, & tertio gradu communicantes eis ab excommunicatione excipiebat novâ pietate, quos hujusmodi artibus & Regi subducere, & sibi allicere festinabat. Dicant nunc Hildebrandi discipuli, quibus commentis, quibus coloribus deaurare possint, quod ipse Hildebrandus in Synodo generali hæretica prædicavit, prædicando excommunicatis communicare consensit, prædicata scripsit, prædicatione & Scriptis alteram Catholicam, alteram Excommunicatorum Ecclesiam faciens, unitatem scidit, & Scripta per orbem terrarum disseminavit, prædicando, scribendo, Scripta disseminando seipsum Hæreticum manifestavit, & ore proprio & confessione hæresios non extorta, Divino urgente judicio, condemnavit, dum vulgus Erronem sanctum existimaret, & Apostolis æquaret spiritum tanti erroris, cùm etiam prudentiores ejus laqueis caperentur, & inducerentur in tentationem, si fieri possit, etiam Electi. Dicant Hildebrandi discipuli, quâ præsumptione Magister eorum unitatem Ecclesiæ in duas vel tres partes divisit? Si enim Cæsarem injustè, & absque judiciario ordine damnavit, seipsum potiùs ab Ecclesia separavit. Si verò justè excommunicationis gladium in Cæsarem, vel Episcopos communicantes Cæsari exercuit, quare communicantes ipsis Episcopis tertio gradu per Scripturam excipiendo absolvit?*** Hi sunt

sunt præsentis Canonis excessus, ob quos Benno illi apposuit hanc Epigraphen: *Decretum Hildebrandi, in quo à doctrina & fide Catholica aberravit.* Addit quòd ejus causa Romanæ Ecclesiæ Primicerius, Archidiaconus, aliique Primates ab illius se communione separaverint. Ejusdem mentis fuit in litteris adversùs Paschalem secundum Pontificem Clerus Ecclesiæ Leodiensis: *Hildebrandus Papa, auctor hujus novelli schismatis, primò indiscretè Henrico Regi faventes excommunicavit, sed reprehendens se intemperantia, excepit ab excommunicatione illos, qui Imperatori adhærebant necessariâ & debitâ subjectione, non voluntate faciendi vel consiliandi malum. Et hoc pro Decreto scripsit.*

Benno culpat duos excessus. Primus est, quòd Gregorius uxorem, filios, servos, aliasque in Decreto expressas personas excommunicatis permiserit absque ejusdem vinculi & scabiei incursu communicare. Asseverat esse hæreticam novitatem. Probat ex libro Pontificali, scribente de Anastasio secundo Pontifice: *Multi Clerici & Presbyteri se à communione Anastasii erexerunt, eo quod communicasset sine consilio Episcoporum, vel Presbyterorum, vel Cleri cunctæ Ecclesiæ Catholicæ, Diacono Thessalonicensi, nomine Photino, qui communis erat Acacio, & quia occultè voluit revocare Acacium, & non potuit.* Acacius ille fuit Constantinopolitanus Episcopus, ob contumacissimam in Romana excommunicatione insordescentiam auctor schismatis Acaciani. Ex ista facti specie Benno vult excommunicationis contagium esse adeò efficax ac inevitabile, ut ab ipso Romanus Pontifex nec alios nec semetipsum valeat eximere. Est enim ab Apostolico per quintum Nicænum confirmato Canone, adeoque omninò obligat etiam Episcopum Romanum. Hinc Julium Pontificem, quod damnatum à se Athanasium restituisset, excommunicati communione pollutum censuit Philippopolitanus Eusebianæ factionis conventus, ideoque & degradavit. Eadem de causa sanctum Leonem magnum in suo Nicæno Conventiculo excommunicatum declaravit Dioscorus Alexandriæ Patriarcha. Quòd nempè per suum Ephesinum latrocinium damnato Flaviano Constantinopolitano Episcopo ille sine Canonica absolutione communicasset. Erant calumniarum fuci. Ex ipsis interim videmus, quod istorum temporum disciplina à damnatæ communionis contagio nec Romanum exciperet Pontificem. Hinc enim ad componendum Acacianum schisma Gelasius & Hormisda Pontifices, non solius Acacii, sed & successorum Euphemii atque Macedonii nomina voluerunt radi de sacris Ecclesiæ tabulis. Licet quarumdam Civitatum in hosce duos benevolentia videretur sine fuso sanguine istud non permissura. Orthodoxi enim fuerant Euphemius & Macedonius, soloque Acaciani nominis contagio maculosi. Nec ad

ad acerbissimas Anastasii Imperatoris minas, nec ad successoris Justini instantissimas preces dispensare aut connivere voluerunt laudati Pontifices, asseverantes ex tali dissimulata communione fore maculandam etiam Sedem Apostolicam, & à prima ista radice omnem sub cælo Ecclesiam. *Hoc est*, inquit in litteris ad præfatum Principem Anastasium laudatus Gelasius, *quòd Sedes Apostolica magnoperè cavet, ut quia mundo radix est Apostoli gloriosa confessio, nullâ rimâ pravitatis, nullâ prorsus contagione maculetur. Nam si, quod Deus avertat, quod fieri non posse confidimus, tale aliquid provenerit, undè cuiquam resistere auderemus errori?*
Epist. 8. *Vel undè correctionem errantibus posceremus?* In litteris ad Dardaniæ Episcopos affirmat hanc non de moribus aut disciplina, sed esse quæstionem de religione ac fide, ideoque dispensationi aut conniventiæ non esse lo-
Epist. 11. cum. Quod ipsum repetit in litteris ad præfatum Euphemium. Et ante
Epist. 1. datam pacem omninò fuerunt laudati Justini jussu deleta omnia in excommunicatione defunctorum nomina, omnesque ipsorum communicatores solemniter ab excommunicatione per Hormisdæ Pontificis Legatos absoluti. Eidem principio inhæsit trium Capitulorum schisma. Omnis ferè Occidentalis Ecclesia Apostolicam Sedem damnatis Chalcedonensis Synodi damnatoribus communicare indignata est, pollutam credidit, ideoque ejus communionem est aversata. Hoc item in cardine pependit schisma Fœlicis secundi adversùs Liberium, Ursicini adversùs Damasum, & Luciferi Calaritani Episcopi adversùs omnem Latinam Ecclesiam. Liberii enim fautores Fœlicem, hujus pars illum dixerunt damnatorum Arianorum communione maculatum, ideoque & Ecclesiâ excidisse. Liberio faventes Faustinus & Marcellinus, Romanæ Ecclesiæ Presbyteri, huic Ursicinum, Damasum autem dixerunt successisse, & semper communicasse Fœlici, ideoque fuisse Apostaticum, non Apostolicum. Habes hæc in præfatione precum, quas illi exhibuerunt Imperatori Theodosio. Romanam Ecclesiam, quòd apud Ariminum lapsos Episcopos reparasset in gradum, ab eadem scabie purgari non posse credidit Lucifer, ideoque veram Christianitatem esse contractam ad solam mastrucam Sardorum. Quod ipsum fuit palmare argumentum Donatistarum. Hisce igitur argumentis sibi etiam Benno persuasit excommunicationis contagium esse adeò validum & firmum, ut ab ipso Romanus Pontifex nec se ipsum, longè minùs alios possit eximere aut præservare.

Verùm toto Cælo erravit. Etenim ad octingentesimum octogesimum octavum Domini annum celebrata Metensis Synodus excommunicatorum communionem vitari mandat rigidissimè, atque adjun-
Can. 12. git: *Servis autem ac propriis libertis, sive beneficiatis, venerabiles Episcopi*,

pi, in communione Dominorum absolutionem dederunt. Et ad sexti sæculi septuagesimum octavum annum habita Synodus Antisiodorensis : *Si quis Presbyter, aut quilibet de Clero, aut de populo, excommunicatum absque voluntate ipsius, qui eum excommunicavit, sciens receperit, aut cum illo panem manducaverit, vel colloquium habere decreverit, simili sententia subjacebit.* Can. 39. Excommunicanti Prælato facit potestatem indulgendæ communionis cum suis excommunicatis. Et quadraginta ante hunc Canonem annis celebrata Magalonensis Synodus Cathedrali ibidem Basilicæ dedit hoc privilegium : *Episcopi firmaverunt, quòd ipsa Ecclesia habeat legitimè, ut si quis pœnitens ad ipsam venerit, & abstinendi ab Ecclesiæ introitu Preceptum in pœnitentiam habuerit, ipsam Ecclesiam licenter introeat, pacis osculum liberè accipiat, & si quæ sint similia, præterquam sanctam Eucharistiam, quàm minimè accipiat.* Ipsi etiam excommunicato Episcopi isti dederunt privilegium. Exstat Decretum apud Philippum Labbeum in Catalogo Episcoporum Magalonensium. Quòd etiam sancto Bonifacio Francorum Apostolo Gregorius secundus licentiam cum excommunicatis ac maculosissimis Episcopis & Clericis communicandi dederit, lucet ex ejus litteris : *Colloquium & mensam communem cum eis agere non recuses. Plerumque enim contingit, ut quos correctio disciplina tardos facit ad percipiendam veritatis normam, conviviorum sedulitas & admonitio blanda ad viam perducat justitiæ.* Epist. 9. c. 12. Eodem modo agendum suadet cum maculosis Proceribus. Professionem, quam de vitanda simili communione juraverat ad sancti Petri corpus laudatus Bonifacius, Pontifex ita temperavit. Quod & confirmavit successor Zacharias. Et hinc præsens septimi nostri Gregorii Decretum meritò probat ac laudat Bertholdus Constantiensis, addens non fuisse perpetuum, sed dumtaxat ad tempus. Quod tamen Decreti verba disertè non edicunt. Quidquid sit, ipsum confirmavit, aut certè innovavit Urbanus secundus, etiam laudatus à Bertholdo : Confirmavit quoad omnes à Gregorio expressos, qui tamen pravâ voluntate non communicarent. Addit Bertholdus istam damnatam communionem, adeoque & factam exceptionem multis miraculis fuisse à Deo comprobatam. Urbaniani Decreti partem Decreto suo inseruit sanctus Ivo Carnutensis. Inter ejusdem Urbani Canones est & hic : *Quibuslibet ritè ad Confessionem venientibus Eucharistiam non denegamus, quos solo corpore, non mente inter excommunicatos manere, nec tamen eorum Sacramentis communicare cognoscimus.* Par. 14. c. 45. Agit de sancti Petri fidelibus, habitantibus in terra excommunicatorum Principum aut Episcoporum. Quòd istiusmodi Laïci domos suas, Monachi Monasteria passim dereliquerint, atque ita ipsorum plurimi extremam pauperiem & plurimas calamitates pro Ecclesiastica observantia sustinuerint, constat

stat multis exemplis. Eos solatur adductus Canon, permittens solo corpore istic habitari, mandansque à solis excommunicatorum Sacris abstineri. Canonem aliqui adscribunt Claromontano, quidem Concilio Placentino. Et hinc ad Geberardum Constantiensem, ac Odericum Passaviensem Episcopum, omnemque Germaniæ Clerum & populum scripsit Paschalis secundus : *Quosdam audivimus vestrum minùs secundùm scientiam zelum Dei habere, ut dum pravorum commixtionem vitant, etiam à regionibus vestris discedere meditentur. Qui profectò nequaquam laude Apostolicâ digni sunt, qui in medio nationis pravæ & perversæ perseverare non possunt, inter quos luceant velut luminaria in mundo, verbum vitæ continentes.* Ejusmodi fugam penitus improbat, lucidè confirmat laudatum Urbani Canonem, adjungitque & laudem atque confirmationem nostri Canonis præsentis. Videtur præsertim agere in fugam plenorum Cœnobiorum, quorum erat infirmas populi animas stabilire.

Ep. 12.

Hosce omnes Canones respexit in litteris ad Crucesignatos, exstantibus in vita ejus publicata per Dominum Franciscum Bosquettum, etiam Innocentius tertius : *Est cautum in jure, quod si quisquam per terram Hæreticorum aut quorumlibet excommunicatorum transierit, necessaria emere ac recipere ab eisdem possit. Præterea, si Pater-familias domus excommunicationis sententia fuerit innodatus, à participatione ipsius familia excusatur. Licet ergo Dux Venetorum, Dominus navium, tamquam Pater-familias in excommunicatione persistat, vos tamen tamquam ipsius familia, dum in navibus ejus fueritis, ipsius excommunicatio non continget, & excusabiles eritis apud Deum, si in excommunicatorum navibus existentes, cum dolore cordis, sub spe pœnitentiæ, excommunicatis ipsis communicaveritis, in quibus communionem eorum nequiveritis evitare.* E præsentibus Canonibus educit, & sancit sancto Petro fideles Crucesignatos potuisse cum excommunicatis Venetis sine contagii periculo in terram sanctam navigare. Et ipsos supponit esse non temporales, sed perpetuam atque immobilem Ecclesiæ legem. Et hinc lucet Catholicos Galliæ, Germaniæ, Angliæ, ac Belgii incolas atque advenas cum habitantibus istic Hæreticis posse liberè in civilibus tractare.

Fol. 80.

Infœlicissima erant ista tempora : Præsertim post Guiberti Ravennatis, quem appellarunt Clementem tertium, Antipapatum. Tunc enim non solus Henricus quartus Germaniæ Cæsar, sed & Philippus primus Francorum Rex erat excommunicatus. Et uti Catholici Guibertinos, ita hi istos ducebant implexos eidem vinculo, atque hinc scribit Sigebertus Gemblacensis : *Scandala in Ecclesia, & in Regno augescunt dissidia, dum alter ab altero dissidet, dum Regnum & Sacerdotium dissentit, dum alter alterum excommunicat, alter alterius excommunicationem*

A. 1088.

aut

aut ex causa, aut ex personæ præjudicio contemnit, dumq; alter in alterum excommunicandi auctoritate magis ex suo libitu, quàm ex justitiæ respectu abutitur, auctoritas illius, qui dedit potestatem ligandi atque solvendi, omninò despicitur. Quod ipsum in edito adversùs nostrum Gregorium libro de conservanda Ecclesiæ unitate lamentatur Venericus Episcopus Vercellensis. Erant enim & quidam neutrales, spernentes omnem utriusque partis excommunicationem. Hoc igitur tempore Laurentius, apud Antisiodorenses in Charitatis Cœnobio Monachus, à sancto Ivone Carnutensi Episcopo varia postulavit. Primò, an pravæ communionis contagium possit incurri ab ignorantibus? Secundò, an excommunicatis posset aliquid donari, vel ab ipsis aliquid accipi? Tertiò, an ab Ecclesia accipi possit ipsorum oblatio? Quartò, an possint hospicio excipi? Timoratæ piorum fidelium conscientiæ erant plenæ scrupulorum. Et ad primum laudatus Ivo respondit: *Excommunicati communio vitanda tantùm est ab his, ad quorum aures excommunicatio illa pervenerit.* Et ad secundum: *De dandis autem vel accipiendis muneribus erga tales personas hæc ratio mihi servanda videtur, ut nihil eis detur, nisi intuitu & compassione humanæ indigentiæ, neque ab eis aliquid accipiatur, nisi inevitabilis cogat necessitas, quod minimè fieri videatur causâ familiaris rei augendæ, sed tantùm causâ necessitatis implendæ. Sic Israëlitæ in terra Ægyptiorum bona, sic in terra Madian ad usus necessarios acceperunt res Madianitarum.* Vult ab excommunicatis emi aut accipi non posse nisi res necessarias, ideoque cum ipsis exerceri non posse mercaturas. Quod qualiter cum Urbani secundi, ab illorum Sacris dumtaxat abstineri mandante, Canone cohæreat, non satis video. Et ad tertium respondet: *Donationes & concessiones excommunicatorum, quibus nec dicendum est Ave, propter infirmos vitandas esse confidimus, non quòd Dei creatura ex eis immunda fiat, sed ne simplicium ex hoc infirmetur conscientia, cum talibus conjecturis existimant bonis eorum malefacta placere, vel quæ priùs abhorrebant mala non esse.* Antiquissimus Ecclesiæ Canon est: *Excommunicati oblatio non recipiatur.* Et ad quartum sanctus Ivo respondet: *De excommunicato hospitio recepto sufficere videtur, si hospes qui eum suscepit, contineat se ab excommunicati mensa & osculo.* Hæc omnia confirmat ex præsenti Gregorii Canone, quem & de verbo ad verbum adducit. Nec obstat hic in nostri Pontificis Dictatu articulus: *Cum excommunicatis à Papa nec in eadem domo debemus manere.* Dictatus enim agit de mansione, quæ fit extra hospitalitatis charitatem, aut necessitatem servitii, obsequii, vel cohabitationis.

Ep. 169

Hæc præsentis Canonis verba, *Ab Anathematis vinculo liberamus illos, qui communicant cum eis, qui communicant excommunicatis*, excom-

municationis contagium, anteà consuetum traduci in infinitum, contrahunt ad solam immediatè communicantem personam, & in tertiam nolunt deinceps derivari. Et hoc est alterum ejus caput, quod de fidei prævaricatione Cardinalis Benno est calumniatus. Verùm sine fundamento. Quod enim istud contagium non nisi juxta excommunicantis Prælati arbitrium serpat, suprà audivimus à Synodo Antisiodorensi. Et hinc præsens etiam caput Urbanus secundus, Paschalis secundus, aliique Successores omninò confirmarunt. Et in hoc fundatur sancti Anselmi Cantuariensis Archiëpiscopi scrupulus, quomodo per Henricum primum Anglorum Regem de exilio revocatus se gereret cum excommunicatis ob Laïcam investituram, & Regio lateri assiduè adhærentibus Episcopis atque Abbatibus. Quomodo in futura præsertim Regis coronatione huic, & non illis communicaret. Ob istam enim dumtaxat causam excommunicato Regi communicare poterat, quoad istos autem Antistites Pontifex nullo modo voluerat dispensare. Erat omninò res perplexa. Certè licentiam illam, quam Udoni Trevirensi Archiëpiscopo quoad excommunicatum Imperatorem Henricum fuisse à Gregorio
A.1076. septimo datam laudat Lambertus Schafnaburgensis, sancto Anselmo quoad excommunicatos Prælatos dare potuerat & Paschalis secundus.

Scabiosum contagium successores Pontifices adhuc ampliùs mitigarunt & contraxerunt: A proxima, nisi sit in ipso crimine, excommunicati communione statuerunt contrahi solam excommunicationem minorem, suo loco exponendam. Prima hujus misericordiæ rudimenta sunt ab Urbano secundo. Quòd enim ignorantes excommunicatorum communicatores excommunicari noluerit, censuerit tamen aliquâ sca-
A.1089. bie maculari, ideoque & absolutione indigere, affirmat Bertholdus Constantiensis. Quod quid est aliud, quàm minor excommunicatio? Posterior disciplina addidit etiam non incurri excommunicationem minorem, nisi major illius, cui communicas, excommunicatio sit per Prælatum solemniter denuntiata. Omnis hæc res non est dogmatis, sed disciplinæ, ideoque per Ecclesiam potest ex causis disponi variè atque mutari. Nec obest pro Bennonis calumnia adductus sanctus Gelasius: Agit enim non de contrahenda, sed de excommunicatione jam contracta, quam certum est sine absolutione non posse dissimulari. Agit de Acacii, Euphemii & Macedonii, in schismate defunctorum, recipiendis nominibus: Quod etiam certum est Christiano dogmati repugnare.

Hunc Canonem laudat etiam & confirmat in litteris ad Geberardum Constantiensem Episcopum, suum in Germania Legatum, Paschalis secundus. Severus Canonum custos Geberardus & nominatim in Henriciano schismate excommunicatos, & quoscumque ipsorum communica-

nica-

nicatores tractabat eodem modo, censebatque æqualiter scabiosos. Hinc ad ipsum Paschalis: *Diversarum voluntatum diversus eventus agnoscitur. Si quis enim criminosus, juxta Apostolum, vocatur, hujusmodi omnino cavendus est. Eadem etiam cautela vitandi sunt, qui excommunicatis ipsis aut actione, cum possunt, aut cum nequeunt, voluntate se copulant. Qui verò hujusmodi excommunicatis omnino inviti, vel servitio, vel cohabitatione junguntur, si hujusmodi imperfectionis dolore tanguntur, non omninò vitandi sunt, nec tamen ad communionem sine correctionis medio admittendi. Hinc est, quod Prædecessor noster sanctæ memoriæ Gregorius septimus Papa excommunicatorum uxores, filios, servos, rusticos, quorum consilio vel voluntate excommunicationis meritum non perpetratur, viatores quoque ob eandem necessitatem invitos excommunicatis communicantes, excommunicationis vinculo non teneri constituit, sicut beatus Augustinus ad Auxilium scribens evidenter ostendit.* Distinguit eos qui opere aut voluntate communicant in crimine, & eos qui inviti per aliquam necessitatem aut infirmitatem communicant extra crimen: A solis prioribus plenum contagium, à posterioribus adfirmat contrahi solummodò quamdam illius portionem. Ponit fundamentum, ex quo posteriores Pontifices, antiquum Canonem largiùs moderati, introduxêre excommunicationem minorem, & ipsam solam jam dictis posterioribus inflixerunt. Interim à Gregorio inductum, quod Geberardus videtur non probasse, pro variis personis temperamentum plenè confirmat. Hanc Epistolam ex vaticano censuum libro vulgavit D. Cardinalis Baronius. A. 1106. n. 36.

S. GREGORII VII.

QUINTUM ROMANUM CONCILIUM.

HÆc Synodus habita est eodem anno, & de ipsa habet Gregorii Regestum: *Anno ab Incarnatione Domini millesimo septuagesimo octavo, Pontificatûs verò Domini Gregorii Papæ septimi sexto, duodecimo Kalendas Decembris, indictione secundâ, celebrata est Roma Synodus in Ecclesia sancti Salvatoris pro restauratione sanctæ Ecclesiæ. In qua inter alia excommunicatus est Con-*

stantinopolitanus Imperator, aliiq; qui subscripti habentur. Juraverunt quoque Legati Henrici & Rudolphi, quisque pro suo Domino, quod nullis dolis colloquium Legatorum Sedis Apostolicæ in Theutonico Regno habendum impedirent. Constituta etiam sunt illic ad utilitatem sanctæ Ecclesiæ quædam Capitula; quæ in sequentibus denotantur. Duodecim ex his Capitulis Virdunensi suo Chronico inseruit, ac plurimùm laudat Hugo Abbas Flaviniacensis.

CANON I.

QUicumque militum, vel cujuscumque ordinis vel professionis persona prædia Ecclesiastica à quocumque Rege, seu sæculari Principe, vel ab Episcopis invitis seu Abbatibus, aut ab aliquibus Ecclesiarum Rectoribus susceperit, vel suscepit, vel invasit, vel etiam de Rectorum privato seu vitioso consensu tenuerit, nisi eadem prædia Ecclesiis restituerit, excommunicationi subjaceat.

SCHOLION.

QUòd Ecclesiarum ac Monasteriorum bona militibus suis in beneficium donare cæperit Carolus Martellus, ipsum cum anima & corpore ardere in perpetuis gehennis viderit sanctus Eucherius Aurelianensis Episcopus, ideoque ejus filius Carolomannus sit factus Monachus, & hujus frater Rex Pippinus eadem bona restituere cæperit, suprà ostensum est, confirmatque laudatus Hugo Flaviniacensis. Eadem rapina post patrata in Formosum Pontificem scandala immaniter revixit, compescere conatus est Gregorius sextus, & de ipsa ad Alexandrum secundum Pontificem scribit sanctus Petrus Damiani: *Inter omnia Ecclesiæ mala illud excedit, & Diabolicam propemodum videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omniq; possessione terrarum, insuper etiam & Decimæ ac Plebes adduntur in beneficium sæcularibus. Quæ profectò liberalitas inhonesta est, & indigentibus adimit unde vivant, & Diœcesanos etiam deterret ut Decimas non persolvant. Una scilicet res & illis subtrahit corporale subsidium, & istis periculum providet animarum. Quod totum in malè munifici caput redundare, nulli dubium est: Si tamen eum ad hoc propria vanitas trahat, non necessitas antiqua compellat. Et quidem plurima suppetunt, quæ de Episcoporum multiplicibus ærumnis apponerem, nisi me*

Fol. 107. Lib. 1. Ep. 10.

me epistolaris compendii regula prohiberet. Agit in Episcopos laïco Palatinorum patrocinio promotos: Hi enim in suos apud Principem Promotores cogebantur vel inviti suarum Ecclesiarum possessiones, immò & Decimas profundere, atque cum subditorum pauperum corporibus perdere proprias animas. Et de istis ipsis Palatinis pergit laudatus Petrus in alia ad eundem Pontificem Epistola: *Tam immanis pressura calamitas incumbit Ecclesiis, ut tamquam Babylonicæ legionis acies circumfusa, & Hierusalem cum suis civibus videatur obsessa. Sæculares enim quilibet Ecclesiastica jura corrodunt, salaria subtrahunt, possessiones invadunt, & sic stipendia pauperum velut hostium se reportare manubias gloriantur.* Quam miseriam lamentatur in variis Epistolis, asserens etiam Abbates, ne Monasteriorum bona diripiantur, esse quasi sæcularium servos. Adelaïdem Sabaudiæ Comitissam, quòd Ecclesias non diriperet, mirificè extollit, atque ita profitetur istam rapinam fuisse aliis Principibus communem. Et de Wernero Comite, Henrici quarti Regis adhuc impuberis Rectore, scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Wernerus Comes villam Monasterii nostri, quæ dicitur Kirchberg, inconsulto Abbate, à Rege petiit & impetravit.* Et rursùm: *Meginardus Abbas Augiensis dignitate suâ ultrò se abdicavit, offensus importunitate Regis, qui frequentibus eum Edictis urgebat, ut prædia Monasterii, quæ tam ejus, quàm priorum Abbatum largitione dilapidata, vix jam ad usus Fratrum sufficere poterant, militibus suis in beneficium erogaret.* Et de Dedi filio Ducis Saxonum, miserrimè occiso: *Quis necis auctor fuerit, non satis constat. Illud haud dubiè liquet, Monasteria & Ecclesias, moriente illo, magnâ formidine exoneratas esse, cum mentibus omnium certissima opinio insedisset, eum augendarum opum studio, non Deo, non homini parciturum.* Et de præsenti inter Gregorium nostrum & Regem Henricum discordia Chronicon Augustense: *Laïci Clericorum & Ecclesiarum possessiones diripiunt, inter se prædas & mutua incendia exercentes.* De Guilielmo item primo Anglorum Rege scribit Guilielmus Thorne: *Guilielmus videns se in sublimi positum, & in Regni solio confirmatum, subitò ad alium virum mutatus de Rege factus est Tyrannus, expulsisq; Regni Nobilibus, Episcopis, Comitibus, Abbatibus, & Clericis multis, eorum possessiones & prædia dietim suis distribuebat Nortmannis.* Et infrà: *Guilielmus in multis promissa violavit. Monasteria totius Angliæ perscrutari fecit, & pecuniam simul & chartas, in quarum libertatibus Nobiles Angliæ confidebant, & quas Rex in arcto positus observaturum se juraverat, ab Ecclesiis, ubi in securo jacuerant, auferri præcepit, & in suum ærarium inferri.* Eandem violentiam fuisse in Gallia grassatam testatur per varias Epistolas sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et hanc omnem præsenti Canone damnatam noster Gregorius est conatus eradicare.

[Margin notes: Ep. 15. — Lib. 6. Ep. 8. — Lib. 7. Ep. 16. — A. 1064. — A. 1071. — A. 1069. — A. 1077. — A. 1067.]

CA-

CANON II.

SI quis Nortmannorum, vel quorumlibet hominum, prædia Monasterii sancti Benedicti Montis-Cassini invaserit, vel quascumque res ejusdem Monasterii injustè abstulerit, & bis vel ter admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, donec resipiscat, & Ecclesiæ satisfaciat.

SCHOLION.

CAssinense Cœnobium non solùm fundis & massis, sed pluribus etiam civitatibus opulentum, ideoque ab istic hoc tempore dominantibus Nortmannis fuisse frequenter læsum, ostendit in ejus Chronico Leo Hostiensis Episcopus, & addit de præsenti Canone: *Eodem*
Lib. 3. c. 45. 46. *tempore Rosellanæ Ecclesiæ Pontifex, ad hoc Cœnobium veniens, non parvam pecuniæ summam in hoc loco deposuit. Quod ubi Jordano Principi Capuæ relatum est, missis militibus eam de Secretario Ecclesiæ abstrahi, & ad se præcepit adferri. Ad hæc Fratres inquiunt, pecuniam quæ Patri Benedicto credita est, nos nulli omninò viventium damus; verùm in Secretario positam, qui præsumpserit, tollat. Milites Diabolico furore debriati pecuniam de Secretario auferunt, ac abstractam ad Principem deferunt. Tantum verò, & tam immane, inauditumq; facinus dum Gregorii Papæ pervenisset ad aures, hujus temeritatis noxam inultam esse non ferens, & verens ne hoc rursus exemplo Ecclesia nostra violaretur, Divinum officium in Ecclesia Patris Benedicti interdixit, Altariaq; omnia nudari fecit, asserens in tanto scelere nimia negligentiæ & damnandæ formidinis Desiderium Abbatem ac fratres argui meritò posse, seq; adversùs congregationem nostram severiùs commovendum, nisi ea, qua semper locum istum dilexerat, charitate teneretur. Siquidem tolerabilius esse villas & castella juris vestri in prædam & direptionem dari, quam sanctum locum, ubique famosissimum, tantæ ignominiæ subjacere. Sed non diu Divina ultio est dilata. Nam Princeps tanti auctor sceleris, postquam pecuniam tulit Ecclesiæ, lumen amisit. Inde verò Gregorius in Concilio præsidens constituit, ut si quis Nortmannorum, vel quorumlibet hominum, prædia, villas, possessionesq; Monasterii nostri Cassinensis invaserit, & secundò ac tertiò admonitus non emendaverit, excommunicationi subjaceat, quousque sa-*

tis-

tisfaciat. Exstat Gregorii nostri gravissima ad dictum Jordanum Epistola, hoc ipsum cum aliis facinus acerrimè damnans, jubensque emendari. Et quòd Jordanus emendaverit, pluresque suas rapinas sancto Benedicto restituerit, pluribus refert laudatus Leo. Et hunc Canonem, quòd universalem Ecclesiæ disciplinam non tangat, prætermisit Hugo Flaviniacensis.

CANON III.

QUoniam investituras Ecclesiarum contra Statuta sanctorum Patrum à Laïcis personis in multis partibus cognovimus fieri, & ex eo plurimas perturbationes in Ecclesia oriri, ex quibus Christiana religio conculcatur, decernimus ut nullus Clericorum investituram Episcopatus, vel Abbatiæ, vel Ecclesiæ de manu Imperatoris, vel Regis, vel alicujus Laïcæ personæ, viri vel fœminæ, suscipiat. Quòd se præsumpserit, recognoscat investituram Apostolicâ auctoritate irritam esse, & se usque ad condignam satisfactionem excommunicationi subjacere.

SCHOLION.

HUnc Canonem laudat etiam Leo Episcopus Hostiensis: *In eadem Synodo constitutum est, ut qui à Laïco investituram Ecclesiæ acciperet, anathemate uterque plecteretur, qui scilicet daret, & qui acciperet.* Cap. 46. Constitutum, seu potiùs innovatum atque confirmatum est adversùs ignorantiam, quàm de primo Gregorii nostri Decreto Gerardus Cameracensis Electus, & alii hinc inde Episcopi ad purgandam acceptam investituram allegabant. Et præsertim adversùs contumaciam, qua Henricus Germaniæ, Philippus Galliæ, Guilielmus Angliæ Rex, aliique Principes pertinaciter pergebant investire. Quod enim non soli Reges, sed & inferiores utriusque sexûs Principes investirent, lucidè affirmat noster Canon, & suprà est latè ostensum. Nec eis deerant defensores Episcopi, nec parati ad consecrandum Metropolitæ. Hoc enim tempore Godefridi Ducis Capellani in Lotharingia, Waleramus Naumburgensis Episcopus in Germania, Venericus Vercellensis investituras

pertinacissimè tutabatur in Italia, quin & de Desiderio Cassinensi Abbate, ac Romanæ Ecclesiæ Cardinali, jam in Gregorii nostri Successorem Victorem tertium electo, scribit ad Mathildim Comitissam Hugo Archiëpiscopus Lugdunensis: *Decreta Domini sui Papæ Gregorii, aliorumq́; sanctorum Patrum, non solùm verbo apertè improbavit, verùm etiam manifestis operibus posteà destruxit.* Et suprà: *Henricus Rex ad invadendas terras Beati Petri, nisi Desiderii consilio & persuasione animaretur, numquam transiisset.* Adeò illum non sine fundamento Gregorius circa Rosellanæ Ecclesiæ rapinam habuit suspectum de conniventia. Exstat Epistola ista apud Hugonem Flaviniacensem. Et de Cameracensi per Gerardi, qui acceptam ab Henrico quarto investituram in Hugonis Diensis Episcopi Augustodunensi Synodo abjuraverat, Episcopi mortem vacante Ecclesiâ scribit ad Raynaldum Metropolitam Remensem Urbanus secundus Pontifex: *Electum suum Manassem non nisi per ejusdem Regis excommunicati atque hæretici manum suscipere voluerunt.* Adeò fuerunt pertinaces, ut Atrebatensem Ecclesiam à se dismembrari, & proprio donari Episcopo maluerint, quàm damnatis investituris renuntiare. Quin & rejecto Manassi post solemniter professam Romani Decreti obedientiam subrogatus Gualterus se etiam investiri fecit, atque ideò à Claromontana laudati Pontificis Synodo fuit degradatus. Quòd item sanctus Ivo Carnutensis Episcopus, utpotè & ipse à Philippo Francorum Rege investitus, investituræ damnationem improbaverit, lucet ex ejus litteris ad Hugonem Primatem Lugdunensem. Hæc tanta Episcopalium sententiarum circa rem tantam discordia concitavit motus, de quibus apud Lucam Dacherium Chronicon Episcoporum Metensium: *Herimannus Episcopus in Ecclesia sancti Petri est sepultus. Præsidente universali Ecclesiæ Gregorio septimo, vacillante Imperio. Obiit quarto Nonas Maii. Et cessavit Episcopatus multis annis. Cum itaque more sæculi velut Africo & Aquilone fluctuaret, Catholici Metenses, terrorem postponentes Imperialem, ex Ecclesia Trevirensi Domnum Popponem, personam nobilem, Catholicis consentientem, elegerunt Pontificem, celebratâ consecratione ipsius à Legato Apostolicæ Sedis. Potestas Imperialis alium, scilicet Adelberonem, subinducere nitens; Metenses firmâ fide restiterunt. Et sicut pridem duos intrusos, Brunonem & Gualonem expulerunt, sic & tertium Adelberonem non sine multo labore ac periculo suarum rerum, excommunicatum deposuerunt. Huic certamini velut signifer imperterritus, & in omni conflictu intrepidus Domnus Adelbero, post Trevirensium Archiëpiscopus gloriosus, de gradu in gradum promotus, ab ipsa, ut ita dicam, pueritia pro fide Catholica in castris Ecclesiæ militavit, donec ex schismate trophæum pacis invexit Ecclesiæ.* De hoc motu exstat apud Jacobum Gretzerum Henrici Regis Epistola ad

Ep. 66.

Tom. 5.

ad Robertum Episcopum Bambergensem: *Notum est tibi, quanto periculo tota fluctuet Ecclesia, quantus error in omni surgat Saxonia, quantâ desolatione nobilis illa Metensis penitus destruatur Ecclesia. Et non solùm ibi, sed & in diversis partibus Ecclesia nostri dividitur Imperii. Igitur consilio nostrorum fidelium statuimus fieri Moguntiæ colloquium in Dominico die ante proximum sancti Andreæ festum.* Indictum fuit istud colloquium *ad componendos novos errores*, utique de investitura. Quales & quanti motus etiam in Anglia fuerint, docent plures Epistolæ sancti Anselmi Archiëpiscopi Cantuariensis. Ad illos igitur componendos præsentem denuò Canonem emisit noster Gregorius.

Nec sine fructu. Ex hujus enim Canonis reverentia Petrus Comes Melgoriensis Gregorio nostro ac Sedi Apostolicæ dedit Comitatum Substantionensem, ac Episcopatum Magalonensem, & donationis instrumento indidit hunc articulum: *Sit in potestate Romani Pontificis, in Episcopatu Magalonensi quem placuerit Episcopum justè & Canonicè ordinare, & per eam auctoritatem ei liceat Magalonensi Ecclesiæ, juxta constitutiones & Decreta sanctorum Patrum, personam probabilem & idoneam ad regendum populum & res Ecclesiasticas; liceat, inquam, ex hoc & deinceps, qualem diximus, probabilem scilicet & idoneam personam in Episcopum eligere absque ulla mei vel alicujus heredum, aut Successorum meorum contradictione.* Exstat Decretum in Magalonensium Episcoporum Catalogo, publicato per Philippum Labbeum. Ibidem habes Comitatum istum posteà ab Urbano secundo datum Cathedræ Magalonensi. Ex eadem reverentia fecit Flandrensium Comes Robertus Hierosolymitanus, quod ad ejus uxorem Clementiam scribit sanctus Anselmus: *Relatum mihi est, quosdam Abbates in Flandria sic constitutos, ut Comes vir vester nullam eis manu suâ daret investituram.* Clementia hæc fuit Guilielmi Burgundiæ Ducis filia, neptis Roberti Francorum Regis, soror Calixti secundi Pontificis, qui pessimas de investitura lites tandem cum Henrico quinto Imperatore composuit & exstinxit. Roberti Comitis pietatem etiam alii Principes fuerunt imitati. Lib. 3. Ep. 59.

Quæstio est, An hic sit ille Canon, quem in secundo suo opusculo, & in litteris ad Raynaldum Andegavensem Episcopum laudat Goffredus Abbas Vindocinensis? *Qui cognoscere voluerit, quid Catholica & Apostolica Ecclesia de investitura senserit, quid docuerit, quid judicaverit & constituerit, legat in primo Capitulo illius Concilii, quod tempore Gregorii septimi Papæ factum est. Et ibi omnes Clericos, qui de manu Laici investituram accipiunt, hæreticos vocatos, & ideò damnatos esse & excommunicatos inveniet. Licet enim alia hæresis de investitura dicatur, alia Simoniaca, ista tamen, quæ de investitura dicitur, contra sanctam Ecclesiam fortiùs jaculatur.* Lib. 3. Ep. 11.

tur. Ibi enim imprimis omnis Ecclesiasticus ordo confunditur, quando hoc, quod unicuique à suo Consecratore in Ecclesia cum orationibus, quæ ibi conveniunt, dari debet, à sæculari Potestate priùs accipitur. Respondeo non esse. Nec enim primus hic est hujus Synodi Canon, sed tertius. Et nullam hæreseos facit mentionem. Nullam item facit secundæ Synodi suprà adductus ex Hugone Flaviniacensi, & infrà repetendus Canon, licet forsan fuerit alicubi primus. Quinimmò, licet in litteris ad Aquileiensem Ecclesiam noster Gregorius scribat investitos Antistites non intrare per ostium, sed tamquam fures ac latrones aliundè insilire, numquam tamen legitur accusasse de hæresi, nec investituram ità titulasse. Ejusmodi item Gregoriani Decreti nulla est apud Authenticos scriptores memoria. Doctissimum Goffredum in tanto sui temporis negotio errasse quis vel suspicetur? Ejus mentem colligo ex hisce in laudatis opusculo & Epistola verbis: *Hæc prætereà hæresis de investitura, si rectè perspiciatur, etiam hæresis Simoniaca esse, vivâ & verâ ratione probatur.* Pluribus id conatur demonstrare. Quidquid de Simonia dicitur, dici vult etiam de investitura, ideoque hæresim, quam Simoniæ frequenter impingit noster Gregorius, impingi etiam investituræ.

Et quidem Laïcam Antistitis aut cujuscumque Clerici investituram esse veram hæresim, constanter defendit etiam Bruno Cassinensium Abbas, & Signinus Episcopus. In datis ad Paschalem secundum, qui Henrico quinto Imperatori apud Castellanam civitatem captivus reddiderat damnatas & à se & à suis Antecessoribus investituras, litteris studiosè se purgat de sinistro in Pontificem adfectu & quavis maledicentia, adfirmat se de ipso degradando non cogitare, atque adjungit: *Constitutio tua, quâ videlicet investituras ante damnaveras, & constitutio Apostolorum una est, & ipsa multùm laudabilis. Apostoli enim illos omnes damnant, & à fidelium communione segregant, quicumque Ecclesiam per sæcularem Potestatem obtinent. Laïci enim, quamvis Religiosi sint, nullam tamen disponendi Ecclesiam habent potestatem. Similiter & constitutio tua, quæ de Apostolico fonte manavit, omnes illos Clericos damnat, & à fidelium communione separat, quicumque de manu Laïci investituram susceperunt, & quicumque eis manum imponunt. Ea namque constitutio tua & Apostolorum sancta est, Catholica est: Cui quicumque contradicit, Catholicus non est. Illi enim sunt Catholici, qui Catholicæ Ecclesiæ fidei & doctrinæ non contradicunt. Sicut contrà illi sunt hæretici, qui Catholicæ Ecclesiæ fidei & doctrinæ obstinato animo contradicunt.* Urget è vulgaribus Apostolicis trigesimum primum Canonem, adfirmat ipsum esse Apostolicum dogma, ideoque citra hæresim non posse adversùs ipsum decerni, atque prosequitur: *Hanc igitur tuam & Apostolicam constitutionem, Pater venerabilis,*

ità

iterùm confirma, hanc in tua Ecclesia, quæ omnium Ecclesiarum caput est, palàm & cunctis audientibus prædica. Hanc hæresim, quam tu ipse hæresim esse sæpè dixisti, Apostolicâ auctoritate damna, & mox videbis totam Ecclesiam tibi esse placatam : Mox omnes videbis ad tuos pedes confluentes, & magna lætitia sicut Patri & Domino obedientes. Quotquot enim Laïcam investituram censebant hæresim, à Paschalis obedientia & communione se subduxerant, volebantque ejectum ac degradatum. Hæc omnia Bruno adfirmat non posse componi, nisi Papa suum factum circumducat, damnet, ac abjuret. Etiam ad Petrum Portuensem Episcopum, qui cum Paschali captivus fuerat, scripsit : *Audivimus quod quidam de fratribus nostris non solùm non damnent ea, quæ modò contra sanctam Ecclesiam facta sunt, verùm etiam satis impudenter defendere conentur. Omnis autem, qui hæresim defendit, hæreticus est. Nemo autem hanc non esse hæresim dicere potest, quam sancta & Apostolica Ecclesia in multis Conciliis hæresim nominavit. Et illæ quidem specialiter dicuntur esse hæreses, quæ in Conciliis judicatæ & damnatæ sunt.* Quidam investituras adfirmabant non spectare ad dogma, sed ad disciplinam, esse rem adiaphoram, ideoque sine perjurio non posse à Paschali suum factum recantari. Paschalis enim Imperatori Henrico non tantùm reddiderat investituras, sed insuper juraratipsas non auferre deinceps, aut damnare. Istam sententiam Bruno damnat de impudentia : Adfirmat investituras non solùm ab ipso Paschali frequenter, sed insuper à generalibus Conciliis fuisse damnatas. Et omne à generali Concilio damnatum censuit esse hæresim. Hinc addidit : *Undè & Gubertus non immeritò Hæresiarcha dictus est, simulq; cum suis sequacibus damnatus & excommunicatus.* Anti-Papam Guibertum, quòd à Synodis damnatus esset, vult fuisse veraciter hæreticum. Hasce Epistolas è Cassinensis Monasterii Bibliotheca vulgavit D. Cardinalis Baronius. A. 1111.

Ejusdem sententiæ fuit Guido Viennensis Metropolita, Paschalis secundi in Gallia Legatus, ac postmodò Papa Calixtus secundus. Etenim in sua Viennensi, cui sanctus Hugo ex Carthusiensi Monacho Gratianopolitanus Episcopus adsedit, Synodo hæc statuit : *Investituram Episcopatuum & Abbatiarum, & omnium Ecclesiasticarum rerum de manu laïca, sanctæ Romanæ Ecclesiæ authoritatem sequentes, hæresim esse judicamus. Scriptum illud, seu privilegium, quod à Domino Paschali Papa violenter Henricus Rex de investituris non spontè extorsit, in virtute sancti Spiritûs damnamus, atque irritum esse judicamus.* Notanda sunt verba : *Sanctæ Romanæ Ecclesiæ auctoritatem sequentes.* Edicunt quòd Guido hæc decreverit ex mandato ipsius Paschalis. Hinc enim habet Synodalis ad Paschalem relatio : *Sanctæ Paternitatis vestræ mandata sequentes, apud Viennam convenimus.* Et infrà : *Igitur dictante Spiritu sancto, investituram omnem*

rei Ecclesiasticæ de manu laica esse hæresim judicamus. Scriptum illud, quod Rex à vestra Simplicitate extorsit, damnamus. Investituram judicarunt hæresim, & tamen ejus indultorem Paschalem non judicarunt hæreticum: Quòd nempè non sciens ac pertinax, sed per simplicitatem circumscriptus deliquisset. Hinc pergit Synodalis Epistola: *Illud etiam cum debita reverentia vestræ suggerimus Pietati, quod si nobiscum in his steteritis, si hoc, sicut rogamus, confirmaveritis, si deinceps ab ipsius crudelissimi tyranni, & Nuntiorum ejus litteris, locutione, muneribus abstinueritis, unanimiter nos, sicut decet, habebitis filios ac fideles. Si verò, quod minimè credimus, aliam viam adgredi cœperitis, & nostræ Paternitatis adsertiones prædictas roborare nolueritis, propitius sit nobis Deus, quia nos à vestra subjectione & obedientia repelletis.* Adfirmat Paschalem deinceps non ex simplicitate, sed ex plena scientia & contumacia peccaturum, ideoque tractandum uti hæreticum, à cunctis deserendum sine communione atque obedientia, & tandem degradandum ac ejiciendum. Per omnia sentit & loquitur cum Brunone Signiensi Episcopo. Ejusdem sententiæ fuisse etiam Joannem Lugdunensem Archiëpiscopum, & alios plures Antistites ac Doctores, est alibi ostensum.

Respondeo tamen investituram non esse hæresim. Et ita constanter tenuit, etiam post relatam Viennensem Synodum, Paschalis secundus. Apud Castellanam civitatem captivus duo dederat Imperatori Henrico, & sacramento firmarat: Ipsum ob hanc captivitatem numquam excommunicare, & ob investituras numquam inquietare. Et in secunda sua Romana Synodo suum factum circumduxerat ac damnarat, sed adjunxit: *Ego tamen Henricum numquam anathematizabo, numquam de investituris inquietabo.* Adsidentes Episcopi, licèt constantissimè adseverarent istud juramentum fuisse & extortum & Herodianum, aliud non potuerunt extorquere. Certè Paschalis, si investituram credidisset hæresim, debuerat Henricum ob ipsam inquietare. Et declarare excommunicatum. Eadem repetivit in tertia Romana Synodo: *Feci ut homo, quia pulvis sum & cinis. Fateor me male egisse. Sed rogo vos omnes, Orate pro me ad Deum, ut indulgeat mihi Illud autem malum Scriptum, quod in tentoriis factum est, quod pro pravitate sua Pravilegium dicitur, condemno sub perpetuo anathemate.* Et Bruno Signinus Episcopus reposuit: *Gratias agamus Omnipotenti Deo, qui Dominum Papam Paschalem, qui præsenti Concilio præsidet, audimus proprio ore damnantem illud privilegium, quod pravitatem & hæresim continebat. Si privilegium illud hæresin continebat, qui illud fecit, hæreticus fuit.* Bruno perstitit in priori sua sententia. Verùm Joannes Cajetanus Episcopus fuit ab isto suffragio motus ad iram, ac reposuit: *Tunè hìc, & in Concilio, nobis audientibus, Romanum Pontificem appellas hæreticum? Scriptum, quod fecit Dominus Papa, malum quidem fuit,*

fuit, sed hæresis non fuit. Aculeata Brunonis verba excitarunt & ipsum Paschalem, ideoque pergunt Acta Synodalia: *At patientia Domini Papæ, horrendo hæresis nomine pulsata, expergefacta est, & manu silentium indicens, dissidentium clamores & murmura tali oratione composuit. Fratres & Domini mei audite. Ecclesia ista numquam habuit hæresin; immò hic omnes hæreses sunt conquassatæ. Hic Ariana hæresis, quæ per trecentos ferè annos viguit, annullata est. Ab hac sede hæresis Eutychiana & Sabelliana contrita: Photinus, cæteriq; hæretici destructi sunt. Pro hac Ecclesia Filius Dei in sua Passione oravit: Ego pro te rogavi, Petre, ut non deficiat fides tua.* Brunoni adstipulabantur plures Episcopi: Et ipsos ex septimi Gregorii pro Romanæ Ecclesiæ circa fidem infallibilitate Dictatu compescuit Paschalis, atque ita Dictatum innovavit ac stabilivit. Et certè sanctissimi etiam Episcopi atque Abbates per plura sæcula permiserunt se investiri à suis Regibus: Nec ullus fuit illis scrupulus de hæresi. Et apud Henrici Canisii antiquas lectiones exstat Epistola, quâ proximus septimi Gregorii Antecessor Alexander secundus permittit, ut Geberardus Salisburgensis Archiëpiscopus novum in sua Diœcesi Episcopatum erigat, supponitque novum istic Episcopum *per investituram, ut dici adsolet*, promovendum. Etenim primus, qui Laïcam investituram subire noluit, fuit sanctus Anselmus, proximus laudati Alexandri Successor in Lucensem Ecclesiam. Et tamen ipsam postmodò suscepit. Et quidem ex adsensu, non solius Alexandri, sed & ipsius Gregorii. Adeò horum nullus censuit istic latere hæresin.

Prætereà, laudati Gregorii & Successorum adversùs investituram Decreta fuerunt pro sola Occidentali Ecclesia, nequaquam pro Orientali. Apud hanc primus investituræ auctor fuit Imperator Constantinus Caballinus, ipsamque omninò proscripsit ac abolevit septima Synodus. Verùm sine effectu. Græcorum Augusti perrexerunt Regiæ urbis Patriarcham investire. Etiam post Gregorii Decreta. Etenim in opere de Constantinopolitanæ Ecclesiæ ac Aulæ officiis Georgius Codinus exponit Patriarchæ electionem, Electi introductionem ad Principem, atque prosequitur: *Reperto autem intra septum Patriarchali sceptro, Imperator capit illud, & magnâ voce ita fatur; Sancta Trinitas per Imperium nobis ab ipsa concessum constituit te Archiëpiscopum Constantinopoleos, novæ Romæ, & Oecumenicum* Patriarcham. Et infrà: *Ad eundem modum sine ulla variatione peragitur aliorum Patriarcharum proclamatio & designatio. Nimirùm Alexandriæ, Antiochiæ, & Hierosolymorum. Quin & Archiëpiscopi primæ Justinianæ Achridis, & totius Bulgariæ.* Et iterùm: *Archi-Mandritæ, & Proto-Syncelli, sed & Præfecti venerabilium Monasteriorum, postquam à Patriarcha electi sunt, abeunt & ipsi ad Palatium, venerenturq;*

Im-

Imperatorem, & ab Imperatoris manu accipiunt Sceptrum. Distinguit Archi-Mandritas & Monasteriorum Præfectos, quos Græcus textus vocat Hegumenos. Quod discrimen etiam est apud nos Latinos. Alia enim apud nos Monasteria sunt Abbatiæ, alia dumtaxat Prioratus. Et horum Præfectos, quod pedo careant, numquam investierunt nostri Principes. Ambos investit Græcorum Imperator. Nempè Constantini Caballini, qui à solo Regiæ urbis Patriarcha cæpit, audacia pedetentim sic profecit. Quod etiam omnes ille investiat Episcopos, licèt disertè non exprimat, palàm tamen supponit Georgius Codinus. Videntur tamen non nisi post consecrationem fuisse investiti.

Hanc investituram laudat etiam Nicephorus Gregoras, adfirmans Georgium Cyprium, quem in degradati Joannis Vecci thronum intrusit Imperator Andronicus primus Paleologus, per pedum fuisse ab eodem investitum. Ritum insigniter exponit Georgius Phranzes: *Erat munus & consuetudo Christianorum Imperatorum, ut electo Patriarchæ pedum, seu virgam Pastoralem, auream, lapillis & margaritis distinctam, & electum equum è Regio stabulo, sella & phaleris Regificè & sumptuosè ornatum, albo & aureo Stratorio tectum, donarent. Et Patriarcha illi insidens, è Palatio, toto Procerum collegio stipante, cum faustis adclamationibus in Patriarchium revertebatur, atque ab Episcopis pro lege & more consecrabatur. Hoc modo è manibus Imperatoris futurus Patriarcha pedum accipiebat, sedente eo super solio Regio, & tota Procerum corona, nudatis capitibus, circumstante.* Exponit variam adstantis Cleri hymnodiam, ac pergit: *Accedit autem Candidatus, cujus unum latus Cæsar, alterum Heraclea Metropolita tegit. Corpus tertiò omnibus inclinat. Deindè ad Imperatorem accedit, & consuetâ adoratione illum prosequitur. Imperator paulò attollens pedum, orat: Sancta Trinitas, quæ mihi Imperium donavit, te in Patriarcham novæ Romæ deligit. Atque ita de manibus Imperatoris Patriarcha potestatem*, id est, Patriarchalis potestatis symbolum, *sumebat, eiq; agebat gratias.* Eandem promotionem laudat in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus. Etiam illic de præsentibus apud Florentiam Abbatibus dicit Imperator Joannes secundus Paleologus: *Satis memini me eorum singulis Pastorale pedum in manum porrexisse. Unde qui acceperat, ubique pro Præfecto habebatur.* Et addidit Petrus Primicerius: *Id ab antiquo in more positum est, ut post traditum à Majestate tua baculum, Patriarcham adeant, & inangurentur.* Lucidè adfirmat investituram fuisse consecratione anteriorem. Etiam Metrophanem Cyzicenum Episcopum fuisse ab eodem Principe, & quidem præsente Latino Romanæ Ecclesiæ Legato, investitum de Patriarchatu, refert idem Sguropulus. Quod ipsum in libro de sacris Ordinationibus firmat Simeon Archiëpiscopus Thessalonicensis,

L. 3. c. 19.

L. 9. c. 9.

Lib. 12. c. 5.

Cap 9.

nicensis, adfirmans hanc esse consuetudinem Patriarchalis promotionis.

Eumdem morem sibi usurpavit etiam Constantinopolitanæ urbis invasor, ac infidelium Turcorum Sultanus Mahometes secundus, & cuncti ejus usque hodiè successores continuant. Omnia Christianorum Imperatorum jura ad se censuit cum Imperio devoluta. De Gennadio secundo, primo post captam urbem Patriarcha, & dicto Mahomete scribit Politica Turco-Græciæ historia : *Electum Gennadium cùm ad se Sultanus in Regiam advocasset, suis ei manibus Patriarchale pedum magni pretii dedit. Baculum nempè argenteum, inauratum, artificiosè factum.* Usus fuit hâc formulâ : *Quòd faustum ac fœlix sit, esto Patriarcha, & utere nostrâ amicitiâ, in quibus rebus voles, habens omnia jura ac privilegia, sicut superiores ante te Patriarchæ habuerunt.* Elucidat per Emmanuelem Malaxum descripta Patriarchalis historia : *Gennadium statim ut* Fol. 108. *Patriarcha dignitatem acceperat, Pontifices & Clerici, & populi Primores ad Sultanum deduxerunt. Quem etiam ille adoravit. Tum Clericos interrogavit Sultanus, Ecquam consuetudinem habuissent Romani Imperatores in creatione alicujus Patriarchæ? Responderunt illi, quoties aliquis futurus esset Patriarcha, datum esse ei manu Imperatoris pedum, insigne curæ Pastoralis in gregem pium. Ita Sultanus, his auditis, pedum manu suâ accepit, idq; in manum Patriarchæ dedit.* Quæ omnia latiùs adhuc refert Georgius Phranzes. Etiam de Dionysio Patriarcha scribit dicta historia : *Potestatem &* Fol. 168. *jus à Rege datum accepit.* Utique à Rege Solimanno. Et de Dionysii successore Josepho : *Josephus, manum Sultani osculatus, insigne potestatis accepit.* Et de Hieremia secundo, ac evecto in patris Selymi secundi Regnum Amurathe tertio : *Patriarcha abiit ad Regem, ei se submittens. Qui Rex potestatem Ecclesiasticam, quam Patriarcha à Patre Sultano Selymo acceperat, eidem confirmavit.* Denuò investivit. Et hæc fuit Turcica violentia. Semel enim investitum Patriarcham nullus in Imperio Christianus Successor legitur postulasse ad novam investituram.

Ex quibus omnibus lucet Laïcam Antistitum investituram nec à Latinis nec à Græcis fuisse judicatam hæresim. Et ipsam à septimo Gregorio pro solis Latinis fuisse damnatam. Ipsam omninò damnavit septima Synodus: Verùm non de hæresi. Et damnavit pro solis Græcis. Istius Synodi Canones Romana Ecclesia numquam confirmavit. Quin & ejus de fide Decretum, tamquam erraticum, Gallicana dudum damnavit Ecclesia, atque ita Francorum præsertim Reges non desierunt suos Antistites investire. Uti igitur ista Synodus in solis Græcis, ita septimus Gregorius investituram damnavit in solis Latinis. Et hinc Leo nonus, Alexander tertius, Gregorius decimus, Eugenius quartus, & horum

Lugdunensis ac Florentina Synodi, dum à Græcis postularunt varios unionis articulos, & quosdam in ipsis damnarunt abusus, numquam meminerunt investituræ. Nihilominùs Brunoni Signino Episcopo, & Vindocinensium Abbati Goffredo, adfirmantibus ipsam & à septimo Gregorio & à secundo Paschali fuisse damnatam hæresios, omninò credo. Nempè de investitura juris, seu investiendi jure sunt locuti: Et perperam intellecta ipsorum verba, uterque Scriptor ad manualem investituram malè detorsit. Quo vitio laborasse videtur etiam Synodus Guidonis Archiëpiscopi Viennensis.

Quidquid sit, etiam manualem investituram meliores Græci, licèt non damnarint, tamen omninò improbarunt. Inter ipsorum gravissimos Scriptores omninò est Simeon Archiëpiscopus Thessalonicensis. Ipsum vixisse post Barlaamum Gyracensem Episcopum, Gregorium Palamam item Archiëpiscopum Thessalonicensem, ac Dositheum Patriarcham Constantinopolitanum, rectè adfirmat in libris de Occidentalis ac Orientalis Ecclesiæ concordia Leo Allatius. Ejus enim tempore exstincta erat Regia Constantinopolitani Patriarchæ nominatio, plenâque libertate fruebatur Canonica trium electio: Lex Imperatoris Justiniani. Hinc autem fuisse à se reductam, & ex isto suo beneficio primum Canonicè Electum fuisse Dositheum, lucidè testatur Imperator Joannes Cantacuzenus. Et iste Simeon de Regia Patriarchæ investitura scribit in opere de sacris Ordinationibus: *Non igitur Patriarcham creat Imperator, neque illi dat aliquid, sed operi jam facto consentit & obsequitur. Clarum est, quòd illi nihil det, sed potiùs ab illo accipit, & veluti Minister est rerum Ecclesiasticarum. Nam cum Electo virgam sacram tradit, ad eum accedit, & ipsi caput inclinat, & aperit, & benedictionem accipit, osculaturq; Electi Patriarchæ manum.* Et infrà: *Prætereà hoc facit Imperator, ut demonstret se Ecclesiam honorare, non ut illi imperet. Nam Imperator Electum ad se venientem, antequam illum videat, blandè & amanter persequitur, Pallium undulatum illi mittens, & crucem sinu gestari solitam, quæ ut pignus, velut minister & custos, conservat. Ideò virgam, ut honorabilius Pastoralis potestatis symbolum, ipse manu tradit propter honorem & severitatem, atque ut demonstret se Pastorem, quem Deus elegit, charitate complecti* Uti olim apud nos pedum & annulus, ita apud Græcos viduatæ sedis pedum, undulata Mandya, atque Encolpion deferebantur ad aulam, custodienda per Principem: Et apud nos per pedum & annulum, apud Græcos Princeps electum Antistitem investiebat per solum pedum. Per Mandyan & Encolpion videtur Metropolita suos Suffraganeos atque item Heracleensis Exarchus Regiæ civitatis Patriarcham investiisse. Simeonis tempore per Græcorum civitates erant plures La-

Lib. 2. cap. 18.

Cap. 9.

tini

tini Episcopi, Clerici, & populi: Et hi Regiam Antistitum investituram, utpotè à suis tunc moribus alienissimam, videntur damnasse. Adversùm hos Simeon exserit omnes suæ eloquentiæ vires: Adfirmat investituram non esse Laïcam potestatem in Ecclesiam, sed merum ministerium. Esse merum Principis de facta electione ac electa persona consensum. Esse merum Canonicæ electionis honorem ac securitatem: Quâ nempè Patriarcha adversùm Laïcas in suam electionem violentias esset securus. Et hinc ista investitura meruit nomen confirmationis. Quod ipsum in litteris ad Hugonem Lugdunensem Primatem docuit etiam noster Latinus Ivo Episcopus Carnutensis. Ep. 60. Quis autem non videat Simeonem laborare, sudare sanguinem, vexari à propria conscientia? Ex eodem fonte scribit de electo in Patriarcham Niphone Patriarchalis apud Emmanuelem Malaxum Historia: *Heracleensis Pastorale pedum ei in manus tradidit. Et ipse celsissimâ Patriarchicâ sede conscensâ, sacro & laïco bene precatus est ordini.* Etiam Simeonem Trapezuntium investivit Heracleensis Exarchus, & pergit eadem Historia: *His peractis, duxerunt illum Pontifices ad Sultanum.* Utique ut investiretur. Etiam de Hieremia primo Patriarcha scribit: *Pedum ab Heracleensi Metropolita, veteri Instituto & lege, accepit.* Hanc veterem legem existimo esse illam, quam induxit profana audacia Imperatoris Constantini Caballini. Ipsam puto non nisi post captam urbem revixisse. Quòd enim Patriarcha ab Heracleensi Episcopo priùs, quàm ab Augusto Principe investiretur, & quòd ante hanc investituram inthronizaretur olim, nullo ostendi potest testimonio. Hic est unus è fructibus Turcicæ captivitatis. Græcorum Episcopi viderunt Turcicam investituram capitaliter adversari Christianis legibus, & tamen à se non posse excuti: Hinc ejus solam speciem duxerunt Sultano exhibendam, illi præmiserunt avitam Heracleensis Antistitis investituram, atque dixerunt istam esse antiquam legem & consuetudinem. Quòd nempè istud ipsum orthodoxi olim Episcopi, dicti Constantini violentiam non valentes excutere, actitassent. Et hi & isti viderunt in Laïca investitura latere aliquid indignæ servitutis.

Præsentem Gregorii Canonem omninò respicit in litteris ad Anglicanam Ecclesiam Alexander tertius Pontifex: ***Ad audientiam nostram pervenit, quòd post turbationem, quæ inter carissimum in Christo filium nostrum Henricum, illustrem Anglorum Regem, & Thomam Cantuariensem Archiepiscopum emersit, quædam prava consuetudo in illis partibus inolevit, scilicet quòd Laïci Ecclesias & Ecclesiastica beneficia soleant passim in Regno Anglorum quibus vellent conferre, & auctoritate suâ Clericos investire. Unde quoniam id sanctorum Patrum Institutionibus adeò cognoscitur contradicere,***

re, ut danti & accipienti de manu Laïca sit Anathema, & hoc in Ecclesiastica libertatis perniciem non est dubium graviter redundare, nos universas donationes à Laïcis de Ecclesiis hujus turbationis tempore factas omninò cassamus, & irritas esse decernimus. Exstat Epistola ad D. Cardinalem Cæsarem Baronium. Nec mireris istam Laïcorum Patronorum in Parochialium Ecclesiarum Clericos violentiam. Hoc ipso enim tempore Imperator Fredericus, Octaviani schismate abusus, etiam Episcoporum investituram resumebat: Quin & dictum Anti-Papam inauditâ audaciâ præsumpsit investire. Et Patrum Canon, qui & investientem & investitum subjicit Anathemati, manifestè est hic præsens nostri Gregorii.

A. 1169.

CANON IV.

SI quis Præbendas, Archidiaconatus, Præposituras, vel aliqua officia Ecclesiastica vendiderit, vel aliter quàm Statuta sanctorum Patrum præcipiunt ordinaverit, ab officio suspendatur. Dignum est enim, ut sicut gratis Episcopatum accepit, ita membra ejusdem Episcopatûs gratis distribuat.

SCHOLION.

CAnonis causam habes in Gregorii nostri litteris ad Hugonem Diensem Episcopum, Apostolicum in Gallia Legatum, de causa Gerardi Electi Cameracensis: *Illud commune malum penè totius terræ, videlicet quod Altaria venduntur, etiam iste in sui Archidiaconatûs officio se fecisse non denegat.* Quid sint Altaria, exponit in Nemausensi Synodo Urbanus secundus: *Ecclesia vel Decima vulgari vocabulo in Galliarum partibus Altaria vocantur.* Altaria, inquam, erant Parochiales Ecclesiæ, seu cunctæ ipsarum temporales possessiones & jura. Eadem & Canon noster per Præbendas, Archidiaconatus, Præposituras, aliaque Ecclesiastica officia intelligit, & vetat vendi. Denuò enim damnat grassantem tunc errorem, qui officium distinguebat à beneficio, & hocce omninò posse vendi asseverabat: Quem etiam per Godefredi Lotharingiæ Ducis Capellanos prædicatum, & ab anterioribus Pontificibus jam sæpiùs damnatum, Ecclesia dudum non potuit eradicare. Posterior Canonis pars ostendit hanc venditionem illis præsertim adhæsisse Episcopis, qui dignitatem emerant.

Lib. 4. Ep. 22.

Can. 1.

CANON V.

ORdinationes, quæ interveniente pretio, vel precibus, vel obsequio alicujus personæ eâ intentione impenso, vel quæ non communi consensu Cleri & populi secundùm Canonicas sanctiones fiunt, & ab his, ad quos consecratio pertinet, non comprobantur, infirmas & irritas esse dijudicamus. Quoniam qui taliter ordinantur, non per ostium, id est, per Christum intrant, sed ut ipsa veritas testatur, fures sunt & latrones.

SCHOLION.

HUnc Canonem Gregorius noster laudat in litteris ad Gebuinum Lugdunensem Archiëpiscopum, quibus istius Ecclesiæ super quatuor Provincias Primatum instituit. Ipsum confirmat his tantùm illius successoribus, *qui nullo interveniente munere Electi vel promoti fuerint, videlicet à manu, ab obsequio, & à lingua. A manu, ut nullum pretium prorsùs à se, vel ab alio tribuatur. Ab obsequio, ut nihil indè servitii faciat, sicut quidam intentione Ecclesiæ Prælationis, potentibus personis solent deferre. A lingua, ut neque per se, neque per submissam personam preces effundat.* Et per erectum hunc Primatum Pontifex Decreta sua per quatuor nobilissimas Galliæ Provincias fecit esse firma. Lib. 6. Ep. 34.

Ostendit porrò Canon non solummodò per munus à manu, sed etiam per munus à lingua vel ab obsequio committi atque compleri Simoniam. Munus à lingua rectè affirmat esse preces. Affirmat enim in litteris ad Nectarium etiam sanctus Basilius: *De electione eorum, qui sunt præficiendi contubernio, si quid vel in gratiam hominum, vel precibus inflexus, vel metu fractus, aliquando determinarem, dispensator non fuerim, sed caupo potiùs, si Dei donum ad humanam quorumcumque amicitiam permutarem.* Etiam consuetas precibus misceri adulationes aut laudes esse munus à lingua, ideoque illum, qui ex ipsorum appetitu aut oppositi vituperii metu judicat, esse sui judicii cauponem scribit in secunda vigesimi quinti Psalmi expositione sanctus Augustinus. Et ad Arnulphum Lexoviensem Episcopum, Senii causa volentem Episcopatui cedere, scribit Petrus Blesensis: *Dicitur, quòd ab adolescentia cœpistis* Ep. 323. Ep. 44.

Ecclesiasticos honores olfacere, & ad hunc honorem, qui nunc onerosus est vobis, obsequiis atque intercessionibus, & aliis ambitionis humanæ suffragiis adspirare. Currite ergò ad conscientiæ vestræ testimonium, & si inveneritis vos minùs Canonicum habuisse ingressum, sitis soliciti de egressu. Adeptum per intercessiones Episcopatum asserit illegitimum, utique ob Simoniam, ideoque & deponendum. Et Robertus Cardinalis Pullus:
Par. 6. c. 12. *Quicumque ordinatur, aut beneficium accipit in Ecclesia, vel præficitur in ea, caveat ne sibi ipse, aut per se, aut per alium, machinatione quâdam hoc adipiscatur. Quod si prece accessit, munus est à lingua.* Et infrà: *Quod si cujusquam meritis admonitus, aut ab ipsius amicis persuasus Antistes, illum in Clero promovet, utique non peccat, tantùm ineptum ne promoveat. Item itemq; diligenti indagatione vestigans, utrùm persona sit provehi digna, quam cùm probaverit idoneam, tamen si illa de causa libentiùs admovet honori, quoniam aut pro ea est rogatus, aut illi ex rationabili causa est adstrictus, non puto id malè fieri. Virum bonum, quoniam illi obligatus es, aut quoniam de eo tibi suasum est, ab honore sibi competente repelles? Hinc nimiùm te exhibebis durum, indè beneficii ingratum.* Robertus Pullus, quem multis encomiis atque eruditis commentariis illustravit Hugo Mathoud, fuit vir insigniter probus & doctus, nec non & Cardinalis Romanæ Ecclesiæ, ideoque hanc ejus doctrinam possimus omninò amplecti. Preces ergò, quæ Simoniam inducant, debent ab ipso promovendo esse vel factæ vel procuratæ: Licet cætera sit aptus, tunc omninò incurrit hanc lepram. Quod ipsum in laudatis ad Gebuinum Primatem literis lucidè tradit noster septimus Gregorius. Nec solas quovis peccatoris oleo conditas, sed & simplices damnat preces. Et sanè etiam per hasce quivis se ipsum obligat, adeoque omninò offert munus. Rectè tamen addit Doctor Angelicus: *Licitè potest aliquis, si est indigens, pro se beneficium Ecclesiasticum petere sine cura animarum.* Uti pauper Clericus nullius passim potestatis est, ita & ejus preces nullum pondus aut munus continent, ideoque Prælatus aut Patronus ipsas exaudiens, eleëmosynam facit, non Simoniam. Dico, *Clericus*: Etenim quòd Laïcus ex paupertatis fuga Clericatum suscipiens delinquat graviter, est constans Patrum doctrina. Quæ omnia notent ambitiosi.

De munere ab obsequio ad Joannem Pictaviensem Episcopum rectè in litteris, Missæ Canonem exponentibus, publicatis per Lucam Dacherium, scribit Venerabilis Isaac Episcopus Lingonensis: *Traditiones hodiernæ ferè omnes turpi lucro deserviunt. Beneficium, quod quasi gratis impenditur, ferè omne, etsi pretium antè non taxat, obsequium posteà sperat. Gravida sunt hodiè gratiæ nostræ: Sub prætextu virginis prægnantem nuptui damus.* Et adversùs Gerardum Engolismensem Episcopum scribit Arnul-

Tom. 1.

nulphus Lexoviensis: *Cùm in Papam Innocentium secundum Cardinales convenissent, ipsi statim de obedientia tua & debita subjectione scripsisti. Postulasti tamen illius honorari Rescripto, & munus legationis habitæ confirmari. Visum est Simoniacum, favorem tuum redimere Legationis officio: Et cùm ipse Innocentius partes illas visitare sub eodem tempore decrevisset, nullus locus sub ipsius præsentia poterat restare Legato.* Innocentii secundi electio fuit discors: Quorumdam enim Cardinalium factio elegit Petrum Leonis, appellavitque Anacletum secundum. Porrò Gerardus Engolismensis Episcopus fuerat Calixti secundi ac secundi Honorii per Aquitaniam Legatus, ideoque Innocentii causam promisit defendere, dummodò ista sibi legatio confirmaretur. Ast hocce etiam ex naturali ac Divino jure debitum officium esse Simoniacum ab obsequio munus judicavit Romana Ecclesia, negavitque postulatam confirmationem. Et hæc est prima radix tot scandalorum & motuum, quæ in Gallia iste Gerardus concitavit. Et de sancto Ottone Bambergensi Episcopo scribit Andreas ibidem Abbas: *Otto Paschalis secundi Papæ genibus advolutus, curam Pastoralem humiliter ei resignavit, se indignum & nullatenus tanto oneri aptum esse lacrymosis singultibus vociferans. Verebatur enim aliquantulæ Simoniæ hæreseos umbra se respersum, quia tanto tempore in Curte Regia fideli ministerio desudaverat, ne fortè Imperator pro mercede ejusdem servitii Pontificatus eum infula sublimasset, ideoq; non sine animæ periculo hujus Sacerdotii dignitate fungeretur. Undè maluit temporalis honoris subire dispendium, quàm superni arbitri oculos offendere, animæq; suæ pati detrimentum.* Et resignationem Pontifex omninò admisit, ac non nisi post aliquot dies reddidit Episcopatum. Isto illius temporis more ipsum absolvit ad cautelam. Et hinc Epistola illa, quâ suam in Senonensis Archiepiscopi familiam ac Ministerium sub certa tempestivi beneficii spe adscriptionem videtur uti innoxiam laudare Petrus Blesensis, non est probanda. Et Ep 72. hocce ad munus noster Gregorius ac ejus Successores passim addiderunt: *Eâ intentione impensum.* Etenim Pontifici, Regi, Episcopo, aut cuivis Potestati servire, & ad res præsertim publicas obsequi, nullo modo est crimen, nec illi obsequiosos suos adjutores vetantur exaltare: Exaltare jubentur & per leges & per Canones. Verùm qui simplici oculo obsequitur, Deo obsequitur, non homini, defertque munus. Et nec implicitum, sine quo nulla Simonia, init pactum.

Inter illos, qui data vel accepta à Simoniacis, dempto solo Baptismo, Sacramenta censuerunt esse substantialiter irrita ac nulla, fuit etiam in libris adversùs Guibertum Anti-Papam sanctus Anselmus Episcopus Lucensis. Regiam Antistitum nominationem acerrimè exagitat, & pergit: *Quid plura? Si Anathematizati & excommunicati, ut & vere hære-*

hæretici Simoniaci & Neophyti, ab Ecclesia sunt separati, quis non videat, quòd hujusmodi Sacerdotum Missæ & orationes Deum ad iracundiam super populum provocent, quem talibus placari credebamus? Scriptum est enim: Veri Sacrificii locus extra Catholicam Ecclesiam non est. Et iterùm: HÆRETICUM HOMINEM POST PRIMAM ET SECUNDAM CORREPTIONEM DEVITA. *Quando ergò tales Episcopos, vel Abbates, vel reliquos Clericos non devitamus, si eorum Missas audimus, vel cum eis oramus, cum illis excommunicationem subimus. Quos quidem Sacerdotes esse*
L. 2. *saltem credere, omninò errare est, cùm Petrus Simoni dicat:* PECUNIA TUA TECUM SIT IN PERDITIONEM, QUIA EXISTIMASTI DONUM DEI PECUNIA POSSIDERI. *Ubi enim,* EXISTIMASTI, *dicitur, non pro eo quòd fecerit, sed quia se posse facere credidit, condemnatur, cùm minus sit existimare quàm credere. In hoc ergo quod subjungitur,* NON EST TIBI PARS NEQUE SORS IN SERMONE ISTO, *patenter ostenditur, quia nihil sacræ ordinationis in hac promotione percipitur.* Pluribus sanctorum Patrum testimoniis istud confirmare nititur, & concludit: *Hæc itaque tam patentia, tam manifesta sunt, ut dilucidari non egeant. Patentissimè namq; Simoniacorum Sacerdotium & sacrificia esse irrita demonstrant. Quamvis quidam scripserit, quod sicut in Baptismate Simoniacorum, ita & in eorumdem sacrificio virtus Spiritûs sancti cooperetur, scilicet ut non eisdem sit verum & salutare sacrificium, sed his quibus exhibetur. Quod ex præmissis Patrum sententiis apertissimè refellitur.* Solum à Simoniacis, vel quibuscumque Hæreticis datum aut acceptum Baptisma vult propter extremam ejus necessitatem esse validum ac ratum. Probabilem tunc opinionem nec probare Synodaliter, nec damnare voluit noster Gregorius, istiusmodi ordinationes ambidextris rursùm verbis definit esse infirmas atque irritas, non exprimens an quoad substantiam, an quoad solam executionem.

Nec in solas Simoniacas, sed etiam in illas, quæ sine Canonica Cleri & populi electione, aut sine Metropolitæ aut alterius competentis Prælati confirmatione ad Regiam nominationem fiebant, tam inferioris quàm superioris Cleri ordinationes fert eandem sententiam. Hujusmodi enim ordinationes esse etiam substantialiter nullas atque irritas constanter docuit laudatus Anselmus. Et probavit ex trigesimo primo Apostolico Canone inter vulgares, quorum quinquaginta priores ex Stephani quarti ac Joannis septimi Edicto vult esse authenticos. Item ex sexto Nicæno Canone, qui lucidè sancit sine Metropolitæ judicio nullum posse esse Episcopum. Etiam ex variis sanctorum Patrum testimoniis, ac ex Dioscori secundi in Alexandrinum thronum per Regiam Imperatoris Anastasii nominationem intrusione, de qua sanctus Theophanes in Miscella hi-

historia : *Cùm Dioscorus manûs impositionem accepisset, recesserunt multitudines Rusticorum dicentes, quia nisi secundùm quod sanctorum Apostolorum Canones continent fiat Episcopus, non recipietur. Principes verò inthronizaverunt eum. Dioscorus verò venit ad sanctum Marcum, & venientes Clerici induerunt secundò; & iterùm consecraverunt. Et ita veniens ad sanctum Joannem, perfecit Collectam.* Regiæ nominationis violentiam affirmat ab Eutychianistis Imperatoribus Zenone & Anastasio fuisse attentari cæptam, ideoque adversùs Dioscori intrusionem fuisse tantum ab Ægypti Rusticis motum, ut Theodosium Calliopæ Augustalis Præfecti, qui Principis jussa executus fuerat, filium trucidarint, multosque ipsorum Acacius Magister Militum. Motus enim eruperat in publicam cædem. Quin immò quòd violentiam nec Zeno nec Anastasius inchoaverint, sed à Constantio inchoata dumtaxat resumpserint, est suo loco ostensum. Eam interim tunc adeò aversati sunt in Ægypto, non solùm Rustici, sed etiam Patriarchalis Ecclesiæ Clerus & populus, ut Dioscorus non potuerit in Cathedra sua esse pacificus, nisi Canonicè electus ac denuò consecratus. Datam sine electione consecrationem censuerunt esse inanem umbram & fucum. Ejusdem sententiæ videtur fuisse in opusculo de ordinatione Episcoporum, & Laïcorum investitura Goffredus Abbas Vindocinensis : *Firmiter nos credere oportet, & nullatenus dubitare, ut quemadmodum Baptismus Christianum facit, ita electio & consecratio facit Episcopum. Et sicut impossibile est sine Baptismate Christianum fieri, ita est impossibile Episcopum sine electione & consecratione creari. In ordinatione Episcopi electio & consecratio sic est utraque necessaria, quod consecratio sine electione, & sine consecratione electio Episcopum facere sola non sufficit. Nam sicut in Baptismate aqua & invocatio Spiritûs sancti sunt necessaria, quæ faciant Christianum, ita in ordinando Episcopo electio & consecratio sunt necessitate conjuncta, quæ creent Episcopum. Et sicut aquâ solâ, aut solâ invocatione Spiritûs sancti, nec Baptismus fieri potest, nec homo esse Christianus, ita solâ electione aut solâ consecratione nemo ordinari vel fieri valet Episcopus.* Nititur hæc pluribus confirmare. Laïcam investituram credidit esse hæresim, atque ita ipsius odio fuit ad hæc dogmata præcipitatus. Istam interim sententiam, uti Synodaliter probare, ita & damnare noluit noster Gregorius. Hinc nominatorum Episcoporum aut Clericorum ordinationes ambiguis dumtaxat verbis damnavit. Quòd etiam inferior Clerus, non à solo Episcopo, sed etiam à Clero & populo debuerit olim eligi, antiquæ disciplinæ peritis est compertum. Et hanc Canonis partem laudat etiam atque exponit in laudatis ad Gebuinum litteris noster Pontifex : *His nimirùm hanc Primatûs dignitatem concedendam esse sancimus, qui purâ & sincerâ electione tibi successerint, & ita per ostium* in-

intraverint, sicut Fraternitatem tuam cognovimus intrasse. His verò, qui aliter intraverint, videlicet qui juxta Dominicam sententiam, non per ostium, sed aliundè ut fures & latrones ascenderint, non solùm Primatum hujus dignitatis non concedimus, verùm etiam omni honore Ecclesiastici regiminis indignos & alienos fore adjudicamus. Et quòd Gebuini successores adversùs Laïcam investituram ac Regiam nominationem strenuissimè pugnaverint, lucet ex litteris sancti Ivonis Carnutensis.

CANON VI.

FAlsas pœnitentias dicimus, quæ non secundùm auctoritatem sanctorum Patrum pro qualitate criminum imponuntur. Ideoque quicumque miles, vel negotiator, vel alicui officio deditus, quòd sine peccato exerceri non possit, si culpis gravioribus irretitus ad pœnitentiam venerit, vel qui bona alterius injustè detinet, vel qui odium in corde gerit, recognoscat se veram pœnitentiam non posse peragere, per quam ad æternam vitam valeat pervenire, nisi arma deponat, ulteriusque non ferat nisi consilio Religiosorum Episcoporum pro defendenda justitia, vel negotium derelinquat, vel officium deserat, & odium ex corde dimittat, bonaque quæ injustè abstulit restituat. Ne tamen desperet, interim quidquid boni facere poterit, hortamur, ut faciat, ut Omnipotens Deus cor illius illustret ad pœnitentiam.

SCHOLION.

HUnc Canonem Gregorius noster laudat, atque exponit in litteris ad minoris Britanniæ Clerum & populum, conquerens Sacerdotum imperitiam atque negligentiam fuisse dudum apud ipsos grassatam, &
L. 7. Epist. 10. adjungens: *Ex qua re, quasi ex pestifera radice, innumera mala exorta sunt, adeò ut usque ad hæc nostra tempora, inter cætera quæ malè pullulant vitia, falsa nihilominùs pœnitentiæ consuetudo inoleverit.* Hinc ad ipsos legavit Amatum Olorensem Episcopum, qui Synodaliter statueret varia,

ac

ac præsertim hunc articulum : *Si quis in homicidium, adulterium, perjurium, vel hujusmodi aliquid lapsus, in aliquo talium criminum permanserit, aut negotiationi, quæ vix agi sine peccato potest, operam dederit, aut arma militaria portaverit, excepto si pro tuenda justitia sua, vel Domini, vel amici, vel etiam pauperum, necnon pro defendendis Ecclesiis, nec tamen sine Religiosorum virorum consilio sumpserit, qui æterna salutis consilium dare sapienter noverint, aut aliena bona injustè possederit, aut in odium proximi sui exarserit, vera pœnitentia fructum facere nullatenus potest. Infructuosam enim pœnitentiam dicimus, quæ ita accipitur, ut in eadem culpa, vel simili, deteriori, vel parùm minori permaneatur. Undè quisquis dignè vult pœnitere, necesse est ut ad fidei recurrat originem, & quod in Baptismo promisit, Diabolo scilicet ac ejus pompis renuntiare, & in Deum credere, videlicet recta de eo sentiendo, mandatis ipsius obedire, sollicitus sit vigilanter custodire. Quicumque ergò taliter pœnituerit, quoniam aliter simulatio dici potest, non pœnitentia, illi peccatorum suorum remissionem, Apostolicâ freti potestate, largimur; insuper æterna beatitudinis gaudia promittimus.* Data est Epistola octavo Kalendas Decembris, indictione tertiâ, anno uno post præsentem Synodum : Præsentem ergò Canonem Synodaliter publicari jussit & recipi in observantiam.

Canon confirmat hanc vetustam Regulam : *Certam pœnitentiam non facit, nisi odium peccati, & amor Dei.* Et hanc sancti Augustini : *Non dimittitur peccatum, nisi restituatur ablatum, cum restitui potest.* Et quòd intra cor retento fratris odio nequeat esse vera pœnitentia aut vera cordis conversio, notissimum est omnibus Christianis. Adeò tamen tunc obscuratæ fuerunt sordidorum fidelium mentes, adeoque grassatæ indignæ istæ pœnitentiæ, ut præsentem Canonem in Synodis Placentina, Melphitana, & Claromontana Urbanus secundus, & in sua Lateranensi innovare debuerit secundus Innocentius. Ast dubium movent hæc S. Augustini verba in libris de Baptismo : *Non impeditur Baptismi gratia, quo minùs omnia peccata dimittat, etiamsi odium fraternum in ejus, cui dimittuntur, animo perseveret.* Distinguit duplicem peccatorum remissionem : Stabilem seu irrevocabilem, ac revocabilem seu momentaneam. Istam solis sincerè ad Deum conversis, hanc etiam in fraterno odio vel alia pessima voluntate perdurantibus impendi affirmat, & per ipsam non sola præterita, sed istud etiam præsens dimitti peccatum, verùm pro unico dumtaxat momento, statimque tunc omnia cum novo novi sacrilegii reatu redire. Et hâc distinctione solvit & exponit Dominicam parabolam de servo, qui omnium grandissimorum debitorum remissione donatus à suo Domino, modicum conservo dimittere rogatus noluit, ideoque & Dominus exufflavit suam gratiam, cunctaque exstincta debita reduxit.

Serm. 1. de temp. cap. 1.

L. 1. c. 12.

Addit Augustinus: *Et hæc sæpè contingunt in Ecclesia.* Et in alio libro:
L. 3. c. 13. *De remissione peccatorum, utrùm per Baptismum apud hæreticos fiat, quid mihi videretur, in alio jam volumine scripsi. Sed etiam hìc breviter commemoro. Si fit illic remissio debitorum per Baptismi sanctitatem, rursus debita redeunt per hæresis & schismatis obstinationem, & ideò necessarium habent hujusmodi homines venire ad Catholicam pacem, ut Heretici & Schismatici esse jam desinant, & eorum quæ in illos redierant peccatorum purgationem in unitatis vinculo charitate operante mereantur.*
C. 17. Et iterùm: *Sacramenti integritas ubique cognoscitur, sed ad peccatorum illam irrevocabilem remissionem extra Ecclesiæ unitatem non valebit.* Et in alio rursùs libro:
L. 4. c. 12. *Perfidus & blasphemus, si in perfidia & blasphemia permanserit, nec extra nec intra Ecclesiam remissionem accipit peccatorum, aut si propter vim Sacramenti ad punctum temporis accipit, & foris & intùs eadem vis operatur, sicut vis nominis Christi expulsionem Dæmoniorum foris etiam operabatur.* Et in quinto libro: *Remissio irrevocabilium peccatorum non consequitur Baptisma, nisi non solùm legitimum, sed etiam legitimè habeatur. Si legitimè non habeatur, peccata vel non remittuntur, vel remissa replicabuntur.* Addit de permanenti-
C. 21. bus in fraterno odio homicidis: *Sive nulla eis peccata dimissa sunt, si non in melius mutato corde baptizati sunt, sive continuò dimissa redierunt.*
C. 3. Et in septimo libro: *Potuerunt accipere Baptismum & remissionem non accipere peccatorum, aut remissis peccatis continuò rursùs onerari.* Quæstio est, Quæ & qualis sit ista revocabilis ac momentanea remissio, quod ejus fundamentum, & an ipsam probaverit sanctus Augustinus?

Respondeo palmare Donatistarum principium fuisse, quòd nullum novi Testamenti Sacramentum possit esse simplex seu informe, ideoque omne extra Ecclesiam, quoniam istic formatum esse non valet, datum vel acceptum sit irritum & nullum. Quæstio præsertim erat de Baptismo. Hinc eis Augustinus Baptisma, quod fornicatores, homicidæ, fratrum osores, atque alii in suis malis voluntatibus pertinaces accipiunt intra Ecclesiam, opposuit. Ipsum enim nec exufflabant, nec repetebant Donatistæ, ideoque validum agnoscebant & ratum. Et formatum asserere non poterant, ideoque cogebantur simplex fateri. Erat firmum argumentum. Hinc ipsius eludendi causa finxerunt illam remissionem momentaneam ac revocabilem, ipsamque istis fictis dixerunt impendi. Et ita suum dogma pessimè intricarunt. An enim ejusmodi remissio subsisteret, disquirere sanctus Augustinus noluit, permisit transire, etiam dato atque accepto extra Ecclesiam Baptismo affirmavit adscribendam ex eisdem principiis, atque ita nullum esse fundamentum, ex quo ille exuffletur aut repetatur. Et à se excogitatum nodum Donatistæ numquam potuerunt solvere. Ipsum Augustinus, isto ad hominem argumento exuere

se

se nolens, impugnasse non legitur, quòd tamen nec probaverit, adducta ejus testimonia clarè demonstrant. Et non de ipsa, sed de sola firma atque irrevocabili remissione sancivit hic noster Gregorius: Rectè sanxit ipsam sine vera pœnitentia non posse obtineri. Ex his interim lucet de Sacramentali operis operati virtute nec Catholicos olim dubitasse, nec Donatistas. Quin & hos in ipsam fuisse justo liberaliores.

Vox, *Pœnitentia*, quandoque pro conversi ad Deum cordis contritione accipitur, quandoque pro satisfactione, quam antiqui Canones & Patres passim vocant pœnitentiæ actionem, nummumque non rasum, non scalptum, non adulterum, quo nos oporteat à Divina Clementia & Justitia emere culparum ac reatuum abolitionem. Ago hìc, uti & præsens Canon, de sola satisfactione publica. Et quidem levium pro gravibus peccatis satisfactionum impositio etiam in antiqua Ecclesia est grassata. Etenim eodem tempore, quo Romæ Novatianus quosvis in thus aut libellum lapsos ad extremum usque vitæ articulum pœnitere voluit, & ne tunc quidem Ecclesiasticâ pace donari, in Africa ortus est quinque Carthaginensium Presbyterorum, sancto suo Episcopo Cypriano rebellantium, error quosvis sub nulla aut sub levissima certè pœnitentia admittens lapsos etiam ad plenissimam cum Oblatione Perfectionem, quâ ipsos non purgari, sed decipi, seduci, ac magis maculari gloriosus Martyr in pluribus Epistolis est protestatus. Quin & ipsum de nimio in lapsos rigore accusavit apud sanctum Papam Cornelium devia eorundem Presbyterorum factio, coëgitque ad rescribendam hanc Apologiam: *Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligendæ fraternitatis, etiam quæ in Deum commissa sunt non pleno judicio religionis examino, delictis plusquam oportet remittendis penè ipse delinquo.* Ep. 55. Quosdam nimiâ suâ facilitate susceptos queritur fuisse pejùs relapsos, & factos nequiores, ideoque se, uti ab ista factione de rigore nimio, ita & à fideli suo populo accusari de nimia clementia. De eadem clementia in Synodo ad Quercum accusatus fuit sanctus Joannes Chrysostomus. Lucaniæ Episcopos, quòd grandes peccatores non solùm ad pœnitentiam non cogerent, sed etiam exaltarent in Clerum, accusat & Pontifex Gelasius. Eadem de laxitate queruntur tertia Synodus Turonensis, secunda Ca C. 21. bilonensis, sexta Parisiensis, aliæque sub Carolo Magno ac ejus filio C. 34. Ludovico Pio celebratæ: Per ipsam queruntur multorum animas deci- 35. pi & perire, in Presbyterorum manibus grassantes tunc pœnitentiales libros mandant comburi, aut saltem Synodaliter corrigi, ac pœnitentiam dari secundùm sacras Scripturas, antiquos Canones, & avitam consuetudinem. Et in libris de Laïcali Institutione scribit Jonas eodem tempore Episcopus Aurelianensis: *Perrari sunt hodiè in Ecclesia, qui talem*

L. 1. c. 10. *agant pœnitentiam, qualem antiquorum Patrum pœnitentium exempla, & auctoritas Canonica sancit. Quis namque criminis reus, qui utique pœnitentia publica debuit mulctari, cingulum militiæ deponit, & à liminibus Ecclesiæ, catuque fidelium arcetur, & à Christi Corpore separatur? Quis porrò in cinere & cilicio, more pœnitentium antiquorum, lamenta pœnitudinis suscipit?* Perniciosum hunc & scandalosum disciplinæ lapsum multis deplorat, atque adjungit: *Illud etiam minimè prætereundum est, quod quidam peccatorum suorum conscii imperitos animarum suarum medicos expetunt, ut sibi ad votum suum pœnitentiæ tempora imponant, & peritos idcircò declinant, ne austeriùs eos pœnitentiæ addicant.* Pœnitentialium Presbyterorum ignorantiam graviter damnat, ac pergit: *Sunt etiam plerique spirituales Medici, qui medendi animarum vulnera habent peritiam, sed aut amoris proprii, aut adulationis causâ, errata eorum, qui sibi confessionem suorum peccatorum faciunt, saluberrimæ pœnitentiæ rigore ferire refugiunt.* Omnem hunc disciplinæ lapsum durissimè exagitat, suadetque corrigendum. Quod ipsum eodem tempore fecerunt in suis Capitularibus Theodulphus Aurelianensis, Hayto Basileensis, Hincmarus Remensis, Herardus Turonensis, Isaac Episcopus Lingonensis. Sub Merovingiorum Regum desidia lapsam disciplinam restaurarunt.

Ejusdem post patrata in Formosum Pontificem scandala lapsum describit in litteris ad Alexandrum secundum Pontificem sanctus Petrus Damiani: L. 1. Epist. 15. *Dum afflictio carnis à cunctis pœnitentibus penè respuitur, in præfigendis pœnitentium judiciis vigor Canonum penitùs enervatur. Quamobrem aut liber omninò claudendus est Canonum, aut à delegandæ pœnitentiæ laxatione cessandum. Quis enim sæcularium ferat, si vel triduo per hebdomadam jejunare præcipias? Modò stomachi læsionem simulant, modò splenis sive vesicæ lamentantur exitium, modò marcidi pulmonis vitio intercludi sibimet anhelitum conqueruntur.* Libertinam sui sæculi laxitatem plurimis lamentatur. Et in sermone ad populum: Serm. 70. *In pœnitentia virtute caligant oculi plurimorum, qui vel discretione privati, vel assentatione seducti, aut nesciunt quid injungant, aut si sciunt, privatam gratiam præferunt veritati.* Magnum istius sæculi lumen fuit sanctus Odilo Abbas Cluniacensis, & tamen in ejus etiam vita scribit laudatus Petrus: C. 2. *In promulgandis judiciis ac modis pœnitentiæ præfigendis tam pius erat, & tantâ merentibus humanitate compatiens, ut nequaquam districti Patris Imperium, sed maternum potiùs exhiberet affectum. Undè se reprehendentibus hujusmodi verbis solebat eleganter illudere: Etiamsi damnandus, malo tamen de misericordia, quàm ex duritia vel crudelitate damnari.* Pati nolebat appellationem istam, de qua idem Petrus in vita sancti Abbatis Romualdi: Ab imposita per laudatum Romualdum pœnitentia refert Oli-

Olibanum Comitem appellasse ad plures Episcopos & Abbates, ac ejus judicium fuisse nihilominùs ab illis confirmatum. Grassabatur & alius abusus, in quem rursùs ad nescio quem Monachum idem Petrus: *Ne implere valentis pœnitentiam nullatenùs inordinatâ charitate suscipias. Quod si susceperis, instantissimâ agilitate persolvas.* Magni peccatores criminum suorum pœnitentias expleri curabant per Monachos, atque ita in illis securi permanebant. Quare hanc Divini juris disciplinam reparaturus noster Gregorius, secundùm sanctorum Patrum auctoritatem deinceps imponi atque agi jussit pro criminum qualitate condignas pœnitentias. Hoc in solo condignitatis capite deficientes, sanctum Cyprianum imitatus, dixit inutiles & falsas. L. 6. Epist. 29.

Quin quatuor avitas pœnitentium cum omni ipsarum paratura classes reparare optarit, non est dubitandum. Verùm iniquissimi & corruptissimi temporis ratio non patiebatur. Hinc ex ipsis saltem aliquid voluit reviviscere. Primò voluit à pœnitente milite deponi arma, seu militiæ cingulum, nec ipsum nisi ex Episcopi facultate resumi, & quidem ad solam justitiam defendendam. Loquitur cum Siricio Pontifice, qui in litteris ad Himerium Tarraconensem Archiëpiscopum scribit eos, qui actâ pœnitentiâ militare cingulum denuò appetunt, esse canes & sues ad vomitum & volutabra redeuntes. Et in litteris ad Rusticum Narbonensem Archiëpiscopum sanctus Leo Magnus: *Contrarium est omninò Ecclesiasticis Regulis, post pœnitentiæ actionem redire ad militiam sæcularem, cùm Apostolus dicat*, NEMO MILITANS DEO IMPLICAT SE NEGOTIIS SÆCULARIBUS. *Undè non est liber à laqueis Diaboli, qui se militia mundana voluerit implicare.* Et de illis, qui post acceptam in extremo vitæ periculo solemnem pœnitentiam convalescunt, statuit duodecima Toletana Synodus: *Ne ad militare cingulum redeant, religamus.* Et de redacto ad pœnitentiam Episcopi homicida Synodus Theonisvillana: *Cingulum militare deponat.* Et de illo, qui dimissâ vel interfectâ uxore aliam duxerit, in suis Capitularibus Imperator Ludovicus Pius: *Armis depositis, publicam agat pœnitentiam.* Quod ipsum Decretum suo Capitulari inseruit Isaac Episcopus Lingonensis. Et habitum in Ticinensi Francorum Regia Concilium statuit de cunctis publicè pœnitentibus: *Nullo militiæ sæcularis Concilio uti possint.* Quam Regulam in ipso etiam Rege ac Imperatore obtinuisse docet laudati Ludovici publica pœnitentia: *Ad militiam sæcularem non redeat.* Ita suo Decreto disertè inseruit Compendiensis Synodus. Quòd publica pœnitentia ipso, quoniam sine armis geri non potest, Regno exuat, docet in chartula, Lothario Cæsari apud eandem Synodum oblata, Agobardus Archiëpiscopus Lugdunensis. Nec aliud censuit ipse Ludovicus. Licet enim injustam atque

Epist. 1 c. 5. Can. 2. Can. 4. Tit. 2. c. 6. C. 12.

atque invalidam accepisset pœnitentiam, arma tamen & Imperium resumere non præsumpsit, nisi Synodaliter expurgatus & absolutus. Et de Wimaro, ob occisos tres filios redacto in publicam pœnitentiam, ad
Epist. 5. Rivobradum Episcopum scripsit Nicolaus primus: *Arma nisi contra Paganos non ferat.* Et in litteris ad Rudolphum Archiëpiscopum Bituri-
Ep. 39. c. 4. censem: *De his, qui pro criminibus pœnitentiam gerunt, & ad cingulum militiæ revertuntur, constat eos contra sacras Regulas agere. Verùm quia crimina non æqualia sunt, perhibesq; alios horum propter nimiam hebetudinem in desperationem abiisse, alios ob hoc ad Paganos fugisse, tibi hoc committimus decernendum, nimirùm qui loca & tempus regionis illius, modumq; culpa, nec non & pœnitentiam & gemitus hominum ad confessionem venientium, præsens positus inspicere vales.* Franci semper arma plusquam cibum & potum dilexerunt: Hinc illos ad ipsa post peractam pœnitentiam redire Nicolaus Pontifex dispensatoriè indulsit. Eadem de causa eandem gratiam fecit Wimaro: Verùm contra solos Paganos. Et ipse est omninò primus, qui avitum Canonis rigorem legitur sic mitigasse. Quare Remensis sub Joannis decimi Papatu per Seulphum Archiëpiscopum celebrata Synodus, quæ Suessionensis inter Robertum & Carolum Reges civilis belli militibus publicam injunxit pœnitentiam, variaque jejunia, cum hac exceptione: *Nisi eum militiâ detentum esse contigerit.* Hæc, inquam, Synodus nimium recessit ab antiqua disciplina, & grassantem suo tempore laxitatem secuta est, non ausa reparare. Ipsam ergò adhuc graviùs ubique grassantem reparavit utcumque, nempè juxta Nicolai primi mitigationem, noster hìc Gregorius. Quid per justitiæ defensionem intelligat, suprà nobis edixit in litteris ad minoris Britanniæ Clerum & populum. Addidit & aliam mitigationem: Ut nempè militari cingulo non privet, sed ipsum publica pœnitentia usque ad sui expletionem solummodò suspendat.

Quòd publicus Pœnitens etiam negotiari non possit, scribit in laudata ad Rusticum Narbonensem Archiëpiscopum Epistola sanctus Leo
C. 11. Magnus: *Qualitas lucri negotiantem aut excusat aut arguit. Quia est & honestus quæstus, & turpis. Verumtamen Pœnitenti utilius est dispendia pati, quàm periculis negotiationis adstringi. Quia difficile est inter ementis vendentisque commercium non intervenire peccatum.* Eadem de causa negotiationem Pœnitentibus interdicit Synodus Barchinonensis. Et Herardi Turonensis Archiëpiscopi Capitulare: *Pœnitenti nulla lucra negotiationis exercere convenit.* Eadem verba Capitulari suo inseruit Isaac Lingonensis Episcopus, & addidit posteriora verba sancti Leonis. Hanc igitur avitam disciplinam hìc etiam reparat noster Gregorius. Quin & negotiationi addidit: *Officium deserat.* Utique illud, de quo in Lateranensi suo

Ca-

Canone Innocentius secundus: *Falsa Pœnitentia est, cum Pœnitens ab officio vel Curiali vel negotiali non recedit, quod sine peccato agi nulla ratione prævalet.* Aut certè sine peccati periculo. Ex lapsu enim læsus, quousque curetur, non solùm scabrosis, sed nec lubricis viis possit credi. Et hi Canones lucidè ostendunt degradandi Principis potestatem esse in Ecclesia antiquissimam, ac non soli Romano, sed olim cuivis competiisse Episcopo. Quivis enim Episcopus semper potuit publicam pœnitentiam imponere, atque ita & armis & militari baltheo, & omni Curiali, adeoque & Regio atque Imperiali officio etiam in perpetuum privare. Præsens tamen Canon dumtaxat ad tempus suspendit. Interim arma resumi non nisi de Episcoporum consilio permittit. Quare in publicam pœnitentiam damnatus Princeps, etiam post absolutionem, non nisi eadem via possit redire in administrationem Regni. Et ex hac Regula noster Gregorius, dum Henricum quartum post expletam publicam pœnitentiam ab excommunicatione & culpis reconciliavit, populare fidelitatis Sacramentum non exemit à suspensionis vinculo, ideoque nec illum reposuit in plenam ac liberam Regni administrationem. Cap. 12

CANON VII.

Decimas, quas in usum pietatis concessas esse Canonica auctoritas demonstrat, à Laïcis possideri Apostolica auctoritate prohibemus. Sive enim ab Episcopis, vel Regibus, vel quibuslibet personis eas acceperint, nisi Ecclesiæ reddiderint, sciant se sacrilegii crimen committere, & æternæ damnationis periculum incurrere.

SCHOLION.

Decimas esse in Ecclesia antiquissimas, est suo loco ostensum. Lucet etiam ex Isidori Pelusiotæ litteris ad Herminum Comitem: *Præclarè Dominum ornas, cum nobis fructuum tuorum Primitias tribuis,* Lib. 1. *Decimamq; partem ex ubertate terræ tuæ, à quo eam accepisti, pendis.* Et Ep. 317 ex sancti Augustini ad Casulanum Presbyterum Epistola, laudante memoratum à sancto Luca Pharisæum, quod omnium bonorum suorum daret Decimas, & adjungente: *Quod cupimus à multis fieri Christianis,* Ep. 86 *& vix paucissimos invenimus.* Eundem ab eodem facto laudat in libro de decem chordis, urget Evangelicam legem, *Nisi abundaverit justitia* Cap. 12

X vestra

vestra plusquam Scribarum & Pharisæorum, non intrabitis in Regnum Cælorum, atque prosequitur: *Ergo illi dant Decimas, tu si centesimam dederis, aliquid magnum te fecisse gloriaris.* Et in trigesimo de Domini verbis sermone laudat hanc primam Eleëmosynam, *Miserere animæ tuæ,*
Cap. 4. *placens Deo*, & pergit: *Hanc eleëmosynam si prætermittis, da quantum vis, retrahe de fructibus tuis, non Decimas, sed dimidias, novem partes da, & unam tibi dimitte, nihil facis, quando tecum non facis, & tecum*
Sermon. *pauper es.* Easdem Decimas laudat in tribus de tempore sermonibus:
215.216. Et ipsorum posteriorem, uti legitimum Augustini fœtum, laudat in li-
219. bris de Laïcali institutione Jonas Episcopus Aurelianensis. Quin & omnes tres in decimi tomi corpore firmarunt Doctores olim Lovanienses. Verùm omnes esse spurios, & Augustino longè juniores, est lucidum. Duos priores esse sancti Eligii Tornacensis Episcopi, demonstrat in ejus vita sanctus Audoënus Archiëpiscopus Rothomagensis. Et de nescio quo pio & casto apud Ægyptios Rustico dicit in quarta decima Joan-
Cap. 7. nis Cassiani collatione Abbas Nesteros: *Numquam de fructibus suis aliquid usurpavit, nisi priùs Deo Primitias ac Decimas obtulisset.* Profecit hîc posteà in Abbatem Theonam, vigesimæ primæ collationis Auctorem,
Cap. 1. & de ipso scribit etiam hîc laudatus Cassianus: *Ad beatum Joannem Abbatem, tunc Monasticæ Diaconiæ Præsidem, cum piæ devotionis studio Theonas juvenis advenisset, deferens religiosa munera inter cæteros possessores, qui certatim Decimas, vel Primitias frugum suarum de suis substantiis offerebant.* Et ad istos oblatores dixit ibidem laudatus Joannes: *Delector qui-*
Cap. 2. *dem, ô filii charissimi, pia vestrorum munerum largitate, & devotionem hujus oblationis, cujus dispensatio mihi credita est, gratanter amplector, quia fideliter Primitias vestras ac Decimas, indigentium usibus profuturas, velut sacrificium Domino bonæ suavitatis offertis. Harum scilicet oblatione plenitudinem quoque fructuum, universæq; substantiæ vestræ, ex qua hæc Domino delibastis, ubertim benedicenda credentes, vosq; secundùm mandati illius fidem multiplici ubertate bonorum omnium etiam in hoc sæculo cumulandos.* Oblationes istas addit esse imperfectam legis justitiam, quoniam omnia derelinqui & pauperibus donari debeant à Christiana perfectione, quæ tamen dumtaxat sit consilii, non Præcepti. Ex quibus vides Decimas tunc, licet non ubique universaliter, apud varios tamen populos fuisse usitatas. Suo necdum tempore fuisse affirmat disertè, primos Judææ fideles laudans, in libro de Ecclesiæ unitate sanctus Cyprianus: *Domos tunc & fundos venumdabant & thesauros sibi in Cœlo reponentes, distribuenda in usus indigentium pretia Apostolis offerebant. At nunc de Patrimonio nec Decimas damus, & cum vendere jubeat Dominus, emimus potiùs & augemus.* Nempè data Ecclesiis per Imperatorem Con-
stan-

ſtantinum pax ipſas cæpit inducere, primùm ſuadendo & rogando, atque ita paulatim proficiendo in rigidum ac generale Præceptum. Ita demonſtrant graviſſimæ uſque ad effuſum quandoque ſanguinem contentiones, quas pro inducendis aut reducendis Decimis fuiſſe paſſam in variis regionibus Eccleſiam, ſuo loco oſtendemus. Undè & armato Regum brachio fuit ſubindè opus.

Eccleſiarum porrò Decimas militibus in beneficium dare cæpit Carolus Martellus, ac de iſto abuſu ſcribit in libris de Laïcali inſtitutione Jonas Epiſcopus Aurelianenſis: *Hoc avaritiæ genus in tantum quoſdam obligaverat Laïcos, ut hocce juſtè ac rationabiliter, immò inculpabiliter ſectari poſſe putarint, donec glorioſus orthodoxus Dominus Ludovicus Imperator inter cætera pietatis ſuæ beneficia, quæ honore & amore Domini noſtri* JESU *Chriſti contulit ſanctæ Eccleſiæ, ab hoc quoque eam immunem effecerit.* Lib. 2. c. 19. Prodit & alium ſui temporis abuſum, dicens de quibuſdam pagorum Domicellis: *Exiſtunt quamplures, qui Decimas non honoris Divini, ſed quæſtus ſui cauſa Sacerdotibus diſtribuunt, eoſq́; quibus præſunt diſtribuere compellunt. Scilicet ut id, quod datum fuerit, aut totum aut penè totum in ſuos ſuorumq́; extorqueatur uſus. Sunt plerique, qui poſſeſſionum limitibus coanguſtati, & reditibus carentes, aut in juris ſui proprio, aut certè ex munere alicujus Potentis habent Baſilicas, ad quas religioſa devotio fidelium magnam oblationum & Decimarum conferre ſolet copiam, ſuper quam hujuſmodi cupiditate ducti ſolent dicere: Ille Presbyter multa de mea acquirit Eccleſia, quapropter volo ut de eo, quod de meo acquirit, ad votum meum mihi ſerviat. Sin alias, meam ultra non habebit Eccleſiam. Sed & in talibus Baſilicis conſtitui non ſinunt Presbyteros, niſi ab eis munus, quod optant, acceperint.* Alodiales vel etiam Feudales Pagorum Domicelli volebant etiam ipſius Baſilicæ eſſe non dumtaxat Patroni, ſed & Domini, atque iſto fuco ab illius Presbytero extorquebant partem Oblationum ac Decimarum. Addit iniquitatem hanc non ſolùm in pauperibus, ſed & in opulentis Domicellis viguiſſe: *Sunt etiam plerique Potentes, qui obliti ordinis ac Miniſterii ſui, hujuſmodi Baſilicas poſſidentes rebus tenues, fidelium verò largiſſimis Decimis abundantes, contra fas ſuis aut Clericis aut Laïcis beneficiario munere conferunt, ut de hujuſmodi oblationibus & Decimis ſibi ſerviant.* Decimas ſolis Baſilicis, Clericis, atque pauperibus deberi, & hinc impiam eſſe iſtam violentiam, inſigniter oſtendit.

Ex ipſa prodiit & alia Diſciplinæ ſcabies, adversùs quam edixit in ſuo Capitulari Atto Vercellenſis Epiſcopus: *Si quis Presbyter, vel quilibet è Clero, inventus fuerit alicui Laïco deinceps munera dare aut promittere, ut Eccleſiam alterius Presbyteri ſubripiat, ſciat ſe pro hac rapina ac ſæva cupiditate aut gradum amiſſurum, aut in carceris ærumna agendo pœnitentiam,* Cap. 33.

 longo

longo tempore detinendum. Istarum Ecclesiarum Præfecturas non solùm citra Episcopi scientiam ac voluntatem dabant isti Domicelli, sed & palàm vendebant, atque ita novo & majori pretio corrupti frequenter expellebant non solum ab Episcopo institutum, sed & primum emptorem Presbyterum, & novum intrudebant. Quòd longo tempore adversùs hunc errorem pugnare debuerit Ecclesia, ostendunt plurimi Canones, suo tempore adducendi.

Præsentis Canonis tempore grassans iniquitas fuit æquè fera. Ipsam
1. qu. 3. in alio apud Gratianum exstante Canone exponit noster Gregorius: *Per-*
c. 13. *venit ad nos fama sinistra, quòd quidam Episcoporum non Sacerdotibus propriæ Diœcesis Decimas atque Christianorum oblationes conferant, sed potiùs Laïcalibus personis, militum videlicet sive servitorum, vel quod gravius est, consanguineis. Undè si quis amodò Episcopus inventus fuerit hujus Divini præcepti transgressor, inter maximos Hæreticos, & inter Antichristos non minimus habeatur. Et sicut Nicæna Synodus de Simoniacis censuit, & qui dat Episcopus, & qui recipiunt ab eo Laici, sive pretio, sive beneficio, æterni incendii ignibus deputentur.* An quintum, à quo simonia, an duodecimum, à quo Ecclesiasticæ substantiæ alienatio vetatur Episcopis & Clericis, secundæ Nicænæ Synodi Canonem laudet, ignoro: Neuter habet adducta verba. Utriusque junctim sensum existimo laudari. Interim Gratiano, quòd insignem istum Gregorii Canonem nobis custodierit, debemus gratias: Non est dubitandum, quin plures perierint aut lateant. Eundem abusum idem Pontifex damnat in litteris ad Herimannum Me-
Lib. 6. tensem Episcopum: *Tuam volumus admonitam esse Prudentiam, ne alicu-*
Ep. 5. *jus magnitudine tribulationis coactus Ecclesiasticas cuiquam hæreditates largiaris, unde multum te posteà pœniteat, cum quod modò turbatus egeris, nullo modo emendare potueris.* Electissimus Ecclesiastici patrimonii defensor fuit Herimannus: Et nihilominùs ab Ecclesiæ suæ Vasallis, aut aliis militibus, ad ipsis, licet non Decimas, propriæ tamen Ecclesiæ possessiones infeudandas fuit per illatas violentias compulsus. Quod passim alii Episcopi etiam Decimas infeudare fuerint compulsi, immò & propria iniquitate consueti, lamentatur sanctus Petrus Damiani in litteris ad
Lib. 1. Alexandrum secundum Pontificem: *Inter omnia hujus temporis mala*
Ep. 10. *illud excedit, & Diabolicam propemodùm videtur æquare nequitiam, quia prædiis in militiam profligatis, omniq; possessione terrarum, insuper etiam Decimæ ac Plebes adduntur in beneficium sæcularibus. Quæ profectò liberalitas inhonesta est, indigentibus adimit unde vivant, & Diœcesanos etiam deterret ut Decimas non persolvant. Una scilicet res & illis subtrahit corporale subsidium, & istis periculum providet animarum.* In aliis ad nescio quem dilapidatorem Episcopum litteris insigniter ostendit hujusmodi omnem

Eccle-

Ecclesiasticæ substantiæ donationem fuisse in plenaria nuper Florentina Synodo damnatam justissimè à Victore secundo, & pergit: *Sunt etiam qui Plebes*, seu Parochiales Ecclesias, *sæcularibus tradunt. Hi nimirùm tanto graviùs delinquunt, quanto & sacrilegium convincuntur committere.* Lib. 4. Ep. 12. *Quia & sancta profanant, & his, quibus quasi beneficium prærogant, venenum lethale propinant. Quid est enim Decimas in usum sæcularium vertere, nisi mortiferum eis virus, quo pereant, exhibere? Huc accedit, quod & Plebesanis justa datur occasio, ut matricibus suis Ecclesiis obedientiam subtrahant, & legitima Decimarum tributa non persolvant.* Eis passim militibus, quorum intercessione atque auxilio ad Episcopatum pervenerant, donabant ambitiosi Episcopi, atque ita novo sacrilegio complebant suam simoniam. Esse novam, quæ nullo fuco aut titulo purgari possit, simoniam docet insigniter in litteris ad Bonifacium Cardinalem Episcopum Albanensem. Lib. 2. Epist. 3. Eandem in Longobardiæ Episcopis Adrianus primus, in Severo Patriarcha Antiocheno Constantinopolitana Mennæ Patriarchæ Ep. 7. Synodus, in Galliæ Episcopis Symmachus Pontifex, in Georgio Alexandrinæ Ecclesiæ invasore culpat apud Africanos Episcopos sanctus Athanasius: Iniquitas est adeò antiqua. Quòd hocce tempore milites, aliique Laïci Decimas ac Parochiales Ecclesias etiam ipsi invaderent, à Regibus ac aliis Principibus impetrarent, atque olim impetratas possiderent, est alibi ostensum. Et omnem hanc iniquitatem abolet præsens Canon. Quasvis Decimas non solùm deinceps donari aut invadi vetat, sed & quasvis etiam ab Episcopis usque huc donatas mandat reddi. Ex Gratiano productus Canon etiam vendi vetat, non tamen jubet reddi, ideoque uti imperfectiorem, sic illum existimo hoc nostro præsenti esse anteriorem. Lapsam quippè disciplinam gradatim in suis Synodis reparare solitus fuit noster Gregorius. Sancit de solis Decimis: Quòd sint res sacra, ideoque nullo titulo valeant à Laïcis detineri. Et omnes malè tunc usque alienatos Ecclesiarum fundos ad restitutionem postulare erat res corruptissimo sæculo nimis ardua.

Porrò præsens Canon non fuit omninò infructuosus. Etenim de Guilielmo primo Anglorum Rege scribit ad Hugonem Diensem Episcopum, suum in Gallia Vicarium, noster Gregorius: *Rex Anglorum, licet in* Lib. 9. Ep. 5. *quibusdam non ita religiosè, sicut optamus, se habeat, tamen in hoc quòd Ecclesias Dei non destruit neque vendit, Presbyteros uxores, Laïcos Decimas, quas detinebant, etiam cum juramento dimittere compulit, cæteris Regibus se satis probabiliorem, ac magis honorandum ostendit.* Ejus veraciter Christianam, quâ præsentem Canonem executus est, legem habemus apud Henricum Cnygthonum: *De omni annona Decima garba Deo debita est, & ideò reddenda. Si gregem equarum habuerit, pullum reddat*

 deci-

L.2.c.4. *decimum, qui unam tantùm vel duas habuerit, de singulis pullis singulos denarios. Similiter qui vaccas plures habuerit decimum vitulum, qui unam vel duas, de vitulis singulis obolos singulos, & qui caseum fecerit, det Deo decimum, si verò non fecerit, lac decimâ die. Similiter decimum agnum, decimum vellus, decimum butyrum, decimum porcellum.* Eandem Regulam servari jubet in sylvis, pratis, aquis, molendinis, hortis, negotiationibus, & omnibus rebus quas dederit Deus Hanc affirmat esse avitam sancti Apostoli Augustini doctrinam, neglectam olim per divites ac desides Episcopos, ideoque post exindè multiplicatas ultra duplum in Anglia Ecclesias omninò reparandam.

Pergit Gregorius in laudata Epistola: *Præterea innotuit nobis, quòd multos milites, qui priùs ad Presbyteros fornicarios & Simoniacos coërcendos favorem & auxilium vobis impenderant, propterea quòd Decimas dimittere nolebant, excommunicando turbaveritis, quales nos anathematis vinculo alligare Synodali judicio per discretionem distulimus. Super his igitur consulimus atque hortamur, ut nunc pro tempore Canonicum rigorem vestra Sapientia temperet, atque hâc turbationis tempestate quadam parcendo, nonnulla dissimulando ita studeat moderari, ut non ex severitate justitiæ deteriorandi occasionem sumant, sed suspenso nunc judicio spatium recognoscendi æquitatem habentes, postmodum faciliùs acquiescant, ut demum in eos tranquillitatis tempore, quod citò futurum speramus, id quod nunc Apostolicæ Sedis discretio patienter differt, justitia dirimens ad statum suum restauret.* Præsens Canon nullam infligit excommunicationem, ideoque nec Gregorius voluit infligi à suo Vicario. Et quidem Henricianæ persecutionis turbatio, & exindè nata varia necessitas hujus Canonis plenam executionem persuasit multis in locis dispensatoriè dissimulari ac suspendi.

CANON VIII.

QUia dies Sabbathi apud sanctos Patres nostros in abstinentia celebris est habitus, nos eorumdem auctoritatem sequentes salubriter admonemus, ut quicumque se Christianæ Religionis participem esse desiderat, ab esu carnium eâdem die, nisi majori festivitate interveniente, vel infirmitate impediente, abstineat.

SCHO-

SCHOLION.

Quòd ex sancti Petri Apostoli, aut certè ex sancti Sylvestri Pontificis Instituto Romana olim Ecclesia omni extra Quinquagesimam Sabbatho jejunium servaverit, ipsámque tandem cuncta præter Hispaniam Occidentalis Ecclesia sit imitata, suo loco est latè ostensum. Quòd Hispani numquam admiserint, lucet ex Synodo Eliberina, primo sancti Isidori Hispalensis Episcopi de Ecclesiasticis officiis libro, ex Adriani primi Pontificis ad Egilam Episcopum litteris, & ex celebrata sub Leonis noni Pontificatu Synodo Coyacensi. Verùm laudata pietas paulatim adeò defecit, ut de ipsa etiam Romana Ecclesia scribat in libris de Ecclestasticis officiis Amalarius Fortunatus: *Solebant Romani omnia Sabbatha jejunare. Propterea dico prateritum, quia nescio quomodo nunc agunt.* Quin & longè antiquior Ordo Romanus habet de ipso etiam Sabbatho sancto: *Papa & cateri Romani ova manducant, & formaticum, id est, caseum.* Et apud Gratianum tertia de consecratione distinctio habet Leonis quarti ad nescio quos Rescriptum, avitam quartæ & sextæ feriæ à carnibus abstinentiam laudans, mandansque servari, ast de Sabbatho nullam faciens mentionem. Et Romanum abstinendi ac jejunandi morem postulantibus Bulgaris, quarta abstinendum à carnibus, ac sola sexta feria insuper jejunandum rescribens Nicolaus primus, nullam Sabbathi fecit memoriam: Quòd nempè ejus observantia tunc penitus exolevisset. Et de sancto Romualdo scribit in ipsius vita sanctus Petrus Damiani: *Contingit ut aliquando librum de vita Patrum legens, in illum locum incideret, ubi continetur, quòd quidam fratres per continuam hebdomadam singulariter jejunantes, Sabbathorum die pariter convenirent, ipsóque & Dominico die jejunii rigorem interponerent, & remissiùs victitarent. Quem vivendi ordinem statim Romualdus arripuit, & in eo quindecim ferè annis, vel eo ampliùs, continuâ austeritate permansit.* Et in sequenti capite: *Post hac autem Romualdus iterum legens, quia Sanctus Sylvester urbis Roma Episcopus, Sabbathorum diem jejunandum esse, ut reverà sancti Paschatis vigilias, instituerit, mox remissionem Sabbathi in quintam feriam commutavit.* Sabbathi pietas adeò tunc erat abolita atque oblitterata per omnem Italiam, ut hujus tunc doctissimus Abbas Romualdus ipsam etiam ignoraret, & æmulum sequeretur morem Græcorum. Quòd quidam tunc alternis dumtaxat Quadragesimæ diebus jejunantes, ipso etiam Sabbatho sancto essent ab hora tertia ebrii, queritur in primo sermone de Quadragesima Ratherius Episcopus Veronensis. Quin & post eliminatam istam pessimam

Cap. 23.
Ep. 95.
Lib. 4. c. 37.
Cap. 11.
Epist. 71. l. 5.
C. 8.

mam licentiam nequiit apud Romanos plenè reparari Sabbathi sancti jejunium: Rationes dat, ac dissimulandum suadet in litteris ad suæ congregationis Eremitas sanctus Petrus Damiani. Qui mos adeò irrepsit etiam in Gallias, ut Alcuinus Flaccus censeat Sabbathum istud omni veneratione debere esse jucundum. Et ita consuevisse in variis Ecclesiis, testatur in litteris ad ipsum Carolus Magnus.

Lib. 6. Ep. 35.

Ep. 70.

Porrò ad undecimi sæculi exordium de Triburiensis Synodi Episcopis scribit in Cameracensis Ecclesiæ Chronico Baldricus Episcopus Tornacensis: *Eorum unus calitus sibi delatas dixit esse litteras, quæ monerent jejunium in pane & aqua, omni sextâ feriâ observandum, & in Sabbatho à carne & pinguamine, soloq; hoc contenti jejunio in omnium peccatorum satisfactione, nullam scirent ab eis aliam adjiciendam pœnitentiam, & hac Sacramento se servare firmarent. Quòd qui nollet, Christianitate privaretur, & de sæculo exeuntem nullus visitaret, nec sepulturæ traderet.* Adversùs edendum Canonem addit Gerardum primum Cameracensem Episcopum longâ oratione intercessisse, quam in hocce compendium redigit Sigebertus Gemblacensis: *Gerardus dixit jejunium in sexta vel septima feria nec omnibus unum esse imponendum, quia non est una omnibus possibilitas, nec omnes hoc uno jejunio contentos esse, quia non est una omnium pœnitendi qualitas; hæc Sacramento firmare, vel Sacramenti violationem perjurio augere non esse utile; his contradicentes excommunicari, infirmis visitationem, vel mortuis sepulturam negari esse detestabile; sufficere authentica Patrum Decreta, & super his neglectis impositum congruenter pœnitentiæ modum.* Cælesti Epistolæ censuit non adhibendam fidem. Interim plurimas tunc desuper convenisse Synodos affirmat Glaber Rudolphus, quarum hæc fuit Summa: *Illud sanè memorandum, quod omnibus in commune placuit, qualiter omnibus hebdomadibus sanctione perpetuâ, sextâ die abstineretur à vino, & à carnibus septimâ, nisi fortè gravis infirmitas compelleret, aut celeberrima solemnitas interveniret. Si verò effectio aliqua intercederet, ut hic tenor paulatim laxaretur, tres proindè pauperes victu sustentarentur.* Tunc enim & mos & Canon permittebant jejunia eleëmosynis redimi. Etiam à se istud jejunium fuisse tunc strenuè commendatum atque promotum, necnon & miraculis confirmatum à Divina Majestate, testatur in litteris ad Gamugnensis Cœnobii Eremitas sanctus Petrus Damiani. Et his fundamentis nixus noster Gregorius edidit præsentem Canonem. Sabbathum non avito jejunio, immò nec vini, ovorum, aut lacticiniorum, sed solâ carnis abstinentiâ sanxit ab omni ubique Latina Ecclesia honorandum. Plenam avitæ disciplinæ reparationem corrupti tunc mores dissuaserunt.

Lib. 6. c. 52.

A. 1032.

L. 4. c. 5.

L. 6. Epist. 33. 35.

Quæstio est, In cujus reverentiam Gregorius hanc abstinentiam reduxerit.

duxerit. Quidam existimant quod in reverentiam Deiparæ Virginis. Et ita hodie plebs passim opinatur. Fundat se in litteris sancti Petri Damiani ad Desiderium Abbatem Cassinensem, & Cardinalem sanctæ Romanæ Ecclesiæ: *Pulcher mos in nonnullis Ecclesiis inolevit, ut specialiter ad Deiparæ Virginis honorem per omne Sabbathum Missarum celebrentur officia, nisi forte festivitas, vel feria Quadragesimalis obsistat.* Lib. 2. Ep. 14. Primus pietatis auctor fuisse videtur Alcuinus Flaccus, qui septem Missas composuit pro septem feriis, ac de Domina septimam Sabbatho assignavit. Rationem addit laudatus Petrus: *Sabbathum, quod requies interpretatur, quo videlicet die Deus requievisse legitur, satis congruè Beatissimæ Virgini dedicatur. Quam nimirum sibi sapientia domum ædificavit, atque in ea per assumptæ humilitatis mysterium, velut in sacratissimo lectulo, requievit.* Fidelium in sacram Virginem devotio cæpit hocce tempore singulariter crescere: Omni vacanti Sabbatho cæpit de ipsa non solum Missæ sacrificium, sed & totius diei celebrari officium, in quavis feria ac festo simplici dici minores illius horæ, ac ejus Missis propriam Præfationem dedit Urbanus secundus. Ejusdem ergo in honorem videtur noster Gregorius induxisse hanc Sabbathinam abstinentiam. Respondeo tamen plebem errare. Lucidè enim ad nescio quem hujus abstinentiæ observantem Monachum dixit apparens Angelus: *Hesterno Sabbathi die sepulturam Dominicam, dum jejunasti, veraciter adorasti.* Lib. 6. Ep. 33. 35. Uti rem Authenticam narrat in litteris ad suæ congregationis Eremitas, & ad istum scopum commendari à se hanc abstinentiam profitetur laudatus Petrus Damiani. Eundem omninò respexit & noster Gregorius. Avitum sancti Sylvestri Decretum non solummodò quoad officium, sed etiam quoad finem reparavit. Dominicam sepulturam, ac Deiparæ atque Apostolorum de ipsa luctum voluit per hebdomadariam istam abstinentiam memorari à fidelibus atque honorari.

Verùm Canon passus fuit graves obices. Etenim ipsum, quòd utique non servaretur, innovavit ac suæ Belluacensi Synodo inseruit Conon Prænestinus Episcopus, Paschalis secundi per Galliam Cardinalis Legatus. Exstat Synodus in secundo Spicilegii tomo apud Lucam Dacherium. Quin & ad Cluniacenses Monachos scribit ipsorum Abbas, qui isto tempore floruit, Petrus Mauritius: *Abstinent causa Dei ipsi mimi vel lixa à carnibus omni Sabbatho, abstinent insuper plerique Laïcorum omni quarta, abstinent quidam ex ipsis etiam omni secunda feria. At Fratres nostri sancti Ordinis, cœlestis Propositi Monachi, & hoc Cluniacenses, spreto Deo, abjecto pudore, totum, ut dicitur, annum, nullâ præter sextam exceptâ feriâ, in absumendis carnibus continuant, nec hoc saltem occultè, sed palam ac publicè facientes.* Lib. 6. Ep. 15. Sancti Benedicti Regula, & avita istius sanctissimi

simi olim Monasterii disciplina nullo die permittunt edi carnem, ideoque venerandus iste Abbas in hosce carnivoros fuit meritò cum impetu invectus. Et Henricus Albanensis Episcopus, Gregorii octavi ad instaurandum sacrum bellum per Galliam Legatus, statuit in Synodo Parisiensi: *Ut à præsenti anno in quinquennium per omnes sextas ferias esset fidelium populus in cibo Quadragesimali, & ut quarta feria ac Sabbatho abstinerent à carnibus omnes illi, qui essent incolumes.* Sabbathi abstinentia lucidè supponitur necdum tunc in Gallia viguisse. Et in sententiis suis circa eadem tempora scripsit Robertus Cardinalis Pullus: *Nec ea quæ comedi, nec quæ possunt bibi, omninò ulla dimitti lex Christiana mandat, nisi fortè si quid hujusmodi suboriatur, quare quod licitum est, tamquam illicitum fugere conveniat. Sicut sexta feria, cum jejunii diebus, carnes edere minimè jam licet, quoniam id Ecclesiæ abstinentia prohibet.* Nullam Sabbathi facit mentionem. Et ad Archiepiscopum Bracarensem rescripsit
Lib. 3. tit. 46. c. 2. apud Gregorium nonum Innocentius tertius: *Cùm quæsieris de illis, qui propter debilitatem in Sabbatho carnes sumunt, quod in partibus tuis nullatenus fieri consuevit, cum hoc ab aliis molestè feratur, & oriatur inde illis occasio detrahendi; respondemus quod super hoc consuetudinem tuæ regionis facias observari, sic tamen quod debilibus ac infirmis periculum propter hoc non emergat.* Supponit esse variam Ecclesiarum consuetudinem, & istiusmodi abstinentiam apud quasdam non esse receptam. Et in Bulla, quâ Benedictinis Monachis esum carnis indulsit, hæc habet Benedictus duo-
Cap. 26. decimus: *Statuimus & ordinamus, quod per totum annum feria quarta & die Sabbathi omnes Regulares ejusdem Ordinis ab usu carnium ubique abstineant.* Sabbathum exprimit, tacet sextam feriam. Quod nempè istud ad generalem ubique abstinentiam consuetudo non obligaret. Ejusmodi consuetudinem non esse in Francia, Cathalonia, ac aliis partibus affir-
Part. 29. 6. a. 1. 2. mat in Summa sanctus Antoninus. Et nos Belgæ in cunctis intra Domini Natalem ac Deiparæ Virginis Purificationem Sabbathis carnes edimus, & omnes ferè Brabanti in cunctis extra Quadragesimam & præceptas Sanctorum Vigilias Sabbathis vescuntur pinguedine.

Gregorius septimus, Gregorius octavus, ac Innocentius tertius ab hac lege & consuetudine excipiunt infirmos. Quod ipsum faciunt Syno-
Cap. 7. di, quas suprà laudavimus ex Glabro Rudolpho. Ita etiam à jejunio, & quidem in ipso sacrosanctæ Parasceves die, parvulos, senes, ac languidos eximit quarta Synodus Toletana. Et in Capitulari suo habet sanctus
Cap. 37. Theodulphus Aurelianensis Episcopus: *Præter infirmos ac parvulos quisquis in Quadragesima non jejunarit, pœnam sibi acquirit.* Infirmis permittit ova, caseum, pisces, vinum, sed non carnes. Et in Canonum bre-
Cap. 106 viatione Fulgentius Ferrandus: *Quicumque sanus corpore jejunia communia*

nia dissolverit, anathema sit. Et post enumeratos jejunii dies addit Synodus Salegunstadiensis: *Excepta infirmitate.* Et in Synodica ad suam Ecclesiam Epistola Ratherius Veronensis Episcopus: *Quòd si pro infirmitate aliquis jejunare non potest, proficiat ei jejunium, quod generalis facit Ecclesia, omnes enim in Christo unum corpus sumus.* Et in decima super genesim homilia sanctus Joannes Chrysostomus: *Si sint aliqui præsentes, quos corporis vetat infirmitas jejunos vel impransos permanere, eos hortor ut corporis infirmitatem curent, & spirituali hâc doctrinâ non solùm non priventur, sed & pransi plus exhibeant studii. Sunt enim, sunt profectò viæ, quibus fiducia ad Deum via aperiri possunt, multo majores quàm ciborum abstinentia. Igitur qui cibum accipit, & jejunare non valet, largiorem det eleëmosynam, ferventior sit in precibus, majorem habeat alacritatem in audiendis Divinis eloquiis, in quibus corporis infirmitas nihil obstare potest, inimicis reconcilietur, omne odium & vindictæ cupiditatem ex animo effuget. Qui hæc fecerit, verum jejunium jejunabit, quod à nobis potissimum exposcit Dominus.* Utrumque hoc jejunium laudat etiam in sermone adversùs ebrietatetem, & pergit: *Hoc melius est illo jejunium. Nec melius tantùm, sed etiam levius. Illius jejunii tempore multi corporis imbecillitatem obtendebant, molestum pruritum: Scabie repletus sum, inquit, illuviem non fero. Aqua potus me enecat, olera degustare non possum.* Omnes has infirmitates videtur admittere pro legitimis. Et in Canonum Synopsi habet Arsenius Monachus: *Jejunia omnia fideliter jejunare oportet, quæ ex traditione Ecclesiastica habemus, nisi propter infirmitatem impediantur.* Et in scholiis ad sexagesimum nonum Apostolicum Canonem Theodorus Balsamon: *Excipe mihi eos qui ægrotant. Hi enim si per pisces jejunia servant, eis venia datur. Per carnem autem non solvet quis quemcumque quartum diem & Parasceven, exceptis Paschalibus & aliis concessis, etiamsi extremum spiritum agat.* Et infrà: *Cùm autem solutionem audis, ne dicas eam quæ fit per carnem. Propter corporalem enim imbecillitatem non permittetur cuiquam, etiamsi extremum agat spiritum, in magna Quadragesima carnibus vesci. Vidimus enim hoc diversis temporibus Synodicè petitum esse, & non esse concessum.* Quæ Græcorum pietas est antiqua. Quòd enim Imperatori Justiniano, macellum ob publicam famem aperienti in Quadragesima, restiterit Constantinopolitanus populus, & mori quàm paternam disciplinam prævaricari maluerit, ideoque nemo emerit carnem aut comederit, testantur & laudant antiqui Scriptores. Ex eadem pietate infirmos à Quadragesimæ jejunio excusavit, verùm carnes nullo modo permisit suprà laudatus sanctus Theodulphus. Et nescio quem Episcopum, dum infirmus ad evadendum vitæ periculum ex Collegarum consilio carnes attingit, subitò tamquam Diabolicâ tentatione victum cecidisse

Can. 111. Lib. 1. cap. 23.

cidisse in vitæ desperationem, & tandem sine carnibus convaluisse, scribit in Caroli magni vita Monachus sancti Galli. Apud Franciscum du Chesne exstant breves & anonymi Francorum Annales, qui ob grassantem sub laudati Caroli Regno famem affirmant & exercitui & populo fuisse in Quadragesima permissas carnes. Et de tali casu apud Gregorium nonum rescripsit Innocentius tertius ad Bracarensem Archiepiscopum:
Lib. 3. tit. 46. c. 2. *Cùm quæsieris, quæ sit illis pœnitentia injungenda, qui diebus Quadragesimalibus, quo tempore tanta famis inedia ingruebat, quòd magna pars populi propter inopiam periret annonæ, carnes comedere sunt coacti; respondemus quod in tali articulo illos non credimus puniendos, preces tamen Domino pro illis & cum illis effundas, ne ipsis aliquatenus imputetur. Quia bonarum mentium est ibi timere culpam, ubi culpa minimè reperitur.* Ambiguam ipsorum causam Divino relinquit judicio. Et à nobili viro Publicola, an moriendum esset potiùs, quàm in extrema necessitate Idolothytum edere,
Ep. 154. rogatus sanctus Augustinus respondit: *Meliùs Christianâ virtute respuitur.* Id forsan verùm sit etiam de carnibus in Quadragesima. Ex his interim lucet antiquus rigor Christianæ disciplinæ.

Prima quæstio est, Quanta ad jejunii excusationem requiratur infirmitas? Quidam sufficere volunt qualemcumque. Etenim in laudata super Genesin homilia sanctus Joannes Chrysostomus omnes illos, quos servata usque ad vesperam inedia debilitabat, ac concioni & Divinis sub diei finem officiis adesse sine incommodo non permittebat, hortatur ut prandeant: Eos prandere mavult, quàm deesse concioni. Jejunii defectum dumtaxat suadet aliis pietatis officiis compensari. Et in laudato adversùs ebrietatem sermone scabiem, oleris aut aquæ incongruitatem,
Can. 7. aut similem incommoditatem censet sufficere. Et quarta Toletana Synodus excusat omnes languidos. Respondeo ipsam exponi ab octava ibidem Synodo: *Quisquis absque inevitabili necessitate atque fragilitate, &*
Can. 9. *evidenti languore, seu etiam impossibilitate ætatis, diebus Quadragesimæ esum carnium præsumpserit attentare, non solùm reus erit Resurrectionis Dominicæ, verùm etiam alienus ab ejus diei sancta communione. Et hoc illi cumuletur ad pœnam, ut ipsius anni tempore ab omni esu carnium abstineat, quia sacris diebus abstinentiæ oblitus est disciplinam. Illi verò quos aut ætas incurvat, aut languor extenuat, aut necessitas arctat, non ante prohibita violare præsumant, quàm à Sacerdote permissum percipiant.* Requirit gravem ac evidentem infirmitatem, ejusque sufficientiam mandat Episcopi vel Parochialis Presbyteri judicio probari. Hunc esse omnis Latinæ Ecclesiæ sensum testatur in libro adversùs Nicetam Pectoratum Cardinalis Humbertus: *Quadragesimam Domini nostri* JESU *Christi quadraginta diebus diligenter observare contendimus, quam ut aliquis non acceptâ gravi infirmitate*

in

in aliquo infringat, *sufferre nequimus.* Etiam insigniter gravem causam non sufficere, ex Divinitùs facto in Luitprandum Eremitam prodigio ostendit in litteris ad nescio quem Archiëpiscopum sanctus Petrus Damiani. L. 3. Epist. 10.

Eandem disciplinam apud Græcos semper etiam viguisse docet Canonica Epistola sancti Timothei Patriarchæ Alexandrini : *Mulier*, *si pepererit*, *debetnè jejunare Pascha*, *vel vinum bibere*, *an à jejunio absolvitur*, *& vinum bibere permittitur*, *eò quòd pepererit? Responsio. Excogitatum est jejunium*, *ut corpus humile reddatur. Si ergò corpus in humilitate & imbecillitate versetur*, *debet cibi & potus*, *quantum potest*, *esse particeps.* Quam Regulam passim extendimus etiam ad prægnantes atque lactantes. Pergit Timotheus : *Si quis sit ægrotus*, *& vi morbi valdè liquefactus & attenuatus*, *& sanctum Pascha venerit*, *debetnè omninò jejunare*, *an eum absolvit Clericus*, *ut accipiat quod potest*, *etiam oleum & vinum? Responsio. Absolvi debet ægrotus*, *ut cibum & potum capiat*, *quantùm ferre potest. Eum enim*, *qui semel colliquefactus est*, *esse olei participem est æquum.* Lucidè requirit gravem infirmitatem, ipsamq; ue vult Clerici judicio probari. Requiri Clerici dispensationem, in suo istic Scholio scribit Theodorus Balsamon. Nempè dum causæ sufficientia est ambigua, ipsam dispensatione adjuvat Clericus, & supplet ejus defectum. Sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani, quo infirmis Monachis suadet à vino abstinere in Quadragesima, Canonem laudat ibidem Balsamon, & adjungit : *Quare ex contrario sensu*, *qui non sunt infirmi*, *debent aquam bibere.*

Secunda quæstio est, An apud Joannem Cassianum vera sit Abbatis Theonæ doctrina? *Cæterum justi*, *quibus lex non est posita*, *quique spiritualibus officiis non exiguam illam*, *id est*, *decimam partem*, *sed totum suæ vitæ tempus impendunt*, *quia liberi sunt à Decimarum legalium functione*, *idcircò si eos superveniens honesta & sancta necessitas coarctarit*, *audent stationem Quadragesimalis jejunii absque ulla disceptatione laxare.* Quadragesimam dicit esse totius anni Decimam partem. Ejus jejunia, & alia pietatis exercitia esse pro solis imperfectis Christianis, *qui per totum anni spatium deliciis & negotiis secularibus implicantur.* Ad hanc etiam offerendam Deo Decimam sanctos Monachos, qui toto anno præter Dominicas & præcipua festa jejunant, existimat non teneri, ideoque in quibusdam tunc etiam diebus liberè posse ex causis prandere. Quam fuisse ipsius Cassiani doctrinam affirmat in libris de Clericorum institutione Rabanus Maurus, laudatque & comprobat. Et in quadragesimo primo de Sanctis sermone varias venialium peccatorum species enumerat sanctus Augustinus, additque etiam de sæcularibus ac imperfectis L. 2. c. 20.

ctis fidelibus: *Quoties, cum corpore sanus sit, aliis jejunantibus prandere voluerit.* Lucidè docet unius subindè in Quadragesima aut alio tempore jejunii prævaricationem esse dumtaxat veniale peccatum. Et apud sanctum Joannem Chrysostomum in Apostolicæ ad Galathas Epistolæ commentariis quidam dicunt: *Labitur quis in jejunio, non est quid magni.* Quòd sit inter minora peccata, laudatus Joannes videtur omnino censere.

Respondeo per minora peccata ab ipso intelligi illa, quibus publicæ pœnitentiæ vindictam non imponit Ecclesia. Ea enim inter numerat apostatandi decretum, aliaque id genus lucidè criminosa ac damnabilia. Et in Lausiaca Palladii Helenopolitani Episcopi historia dicit de quartæ & sextæ feriæ ad traditi & crucifixi Domini honorem institutis jejuniis Abbas Apollo: *Qui ea solvit, Servatorem unà tradit, & unà crucifigit.* Quæ verba palàm important lethale peccatum. Et nescio quis apud Arsenii Monachi Synopsin antiquus Canon non solùm totam copulat Quadragesimam, sed & singulos jejuniorum dies servandos sancit, atque concludit: *Qui non ita faciunt, si quidem Sacris initiati sint, dejiciuntur, Laïci verò anathemate feriuntur.* Et apud Alcuinum Flaccum exstat Epistola, quâ Offam Anglorum Regem rogat Carolus magnus, ut nescio quem Scotum Presbyterum, qui Coloniæ Agrippinæ peregrinus carnes in Quadragesima subindè comederat, secundùm Canones curet degradari. Et Urbani secundi Beneventana Synodus statuit: *Post cineris diem nullus omninò Laïcus carnibus vesci audeat.* Et in libro de Ecclesiasticis observationibus Micrologus laudat hæc sancti Leonis ad populum verba: *Qui in Quadragesima unum diem prætermittit, totam Quadragesimam violavit.* Quod verum esse affirmat etiam de quinta majori feria: *In hac die sub anathemate interdicitur, ne quis solvat Quadragesimale jejunium, ut Priscillianistæ faciunt. Sic enim sancti Patres nostri in Laodicensi, & in Toletano Concilio constituisse leguntur.* Agit in quorundam largas ac festivas in ista feria epulas, quas & à Caroli magni Capitularibus, aliisque Canonibus & Legibus frequenter damnatas videmus etiam hodiè grassari. Et hinc Joannis Cassiani, quantumcumque laudetur à Rabano, sententiam aliqui proscribunt ad antiquum, & tunc adhuc grassantem, & à paucis sæculis per Beggardos & Begginas resuscitatum errorem Euchitarum seu Messalianorum, quos in Ecclesiastica historia, quòd perfecto viro necessaria non esse ampliùs jejunia dogmatizarint, notat & damnat Theodoretus. Verùm sine causa. Etenim Enthusiastica Euchitarum deliria nequaquam secutus est Cassianus, sed hanc Regulam: Cessante fine & causâ legis, cessat & ipsius obligatio. Hinc carnis mortificationi studentes toto anno Monachos

C. 52.
C. 111.
Ep. 85.
L. 4. c. 10.

nachos credidit pleno Quadragesimæ rigori non adstrictos, sed quandoque posse ex causis prandere. Quæ Regula est fallax, frequenter falsa, ideoque uti in multis casibus, ita & in isto non recipienda. Adductus sermo nullatenus est sancti Augustini: Est nescio cujus Franci Episcopi, non plenè puri ab aliis insuper erroribus. Et quidem decimus sancti Augustini tomus scatet ejusmodi spuriis ac imperitis sermonibus, atque ita diligentiori oculo est corrigendus.

Quæstio tertia est, Qualis & quæ ætas excusetur à jejunio? Respondeo antiquam Ecclesiæ Regulam in libro adversùs Nicetam Pectoratum exponi à Cardinali Humberto: *Excepta gravissima infirmitate, sollicitè cuncti jejunamus diebus Quadragesimæ, adeò ut interdum decennes pueros faciamus nobiscum jejunare.* L. 3. c. 83. Quin immò de Sabbatho Sancto scribit in Dialogis Magnus Gregorius: *Omnes & parvuli pueri jejunant.* Solos item parvulos à jejunio excipit in suo Capitulari sanctus Theodulphus. Capto à Saracenis Balduino Rege, omnis Terra sancta fuit in extremo periculo: Quòd tunc etiam lactentibus pueris, imò & bestiis imposuerit A. 1124. Ecclesia jejunium, scribit Robertus Abbas Montensis. Quod ipsum in simili ejusdem Terræ periculo fecit Gregorius octavus. Octava Toletana Synodus eximit eos solos, quos excusat *ætatis impossibilitas*, seu quos *ætas incurvat*, & adjungit: *Non ante prohibita violare præsumant, quàm* Can. 9. *à Sacerdote permissum percipiant.* Hodiernam quorumdam Scholasticorum Doctorum Regulam, quæ ante primum ac vigesimum, ac post sexagesimum annum expletum omnes eximit, certum est deviare. Quis enim dicat sanos ac validos octodecim annorum adolescentes, in quibus bulliens sanguis facilè spumat in libidinem, non obligari ad jejunium? Et plurimi senes sunt similes Martino Navarro, qui sese nonagenarium profitetur nullam dè jejunio sensisse difficultatem. Nec senibus nec juvenibus figi possit certa Regula, ideoque laudata Toletana Synodus rectè mittit ad judicium Sacerdotis.

Præsens Canon addit & hanc exceptionem: *Nisi majori festivitate interveniente.* Etenim in Catholicæ fidei expositione sanctus Epiphanius, quarta & sexta feria jejunandum scribens ex Apostolico Canone, adjungit: *Sed non Epiphaniorum die, quo Dominus secundùm carnem natus est,* C. 12. *tametsi quartam in feriam vel sextam incideret.* Et de sancto Ambrosio scribit Presbyter Paulinus: *Ambrosio prandendi numquam consuetudo fuit, nisi die Sabbathi & Dominico, vel cum Natalitia celeberrimorum Martyrum essent.* Romanum enim Sabbathi jejunium Mediolanensis Ecclesia tunc necdum admiserat. Et in litteris ad Casulanum Presbyterum sanctus Augustinus: *Jejunium certis diebus, & maximè festis non agitur.* Ep. 86. Et iterùm: *Per diversa loca diebus solemnibus Martyrum, & festis quibuscumque*

cumque prandetur. Et ad Thuribium Asturicensem in Hispania Episcopum scribit sanctus Leo Magnus de Priscillianistis: *Natalem Christi, quem secundùm susceptionem veri hominis Catholica veneratur Ecclesia, non verè isti honorant, sed honorare se simulant, jejunantes eodem die.* Veram enim in Domino carnem fabulones isti non credebant. Et Romanæ Ecclesiæ morem postulantibus Bulgaris respondit Nicolaus primus: *Sexta feria Passionem Dominicam, & Apostolorum mæstitiam recolentes, ab omnium carnium epulis & pinguedine gustus noster arcendus est, præter si Nativitas Domini & Epiphaniorum, aut festivitas Beatæ Matris Domini & intemeratæ Virginis Mariæ, seu Apostolorum Principum Petri & Pauli, atque sancti Joannis Baptistæ, seu beati Joannis Evangelistæ, necnon & Clavigeri cœli germani, Andreæ scilicet Apostoli, quin etiam & beati Stephani Protomartyris, ipso die fortassis evenire contigerit. Nam quod sancta Ecclesia, ut fidelis anima, in festivitate eorum jejunium vel abstinentias, quæ non sunt perpetuo voto propositæ, solvere debeat, Dominus testatur in Evangelio dicens: Mulier, cum parit, tristitiam habet, cum autem peperit puerum, jam non meminit pressuræ propter gaudium, quia natus est homo in mundum.* Mulierem illam esse Matrem Ecclesiam, ejus autem partum asserit esse sanctorum Natales in vitam æternam, ideoque per istos dies nec jejuniis, nec abstinentiis, nec ullis mœroribus vacandum. Ex quo principio pleræque Græcorum Ecclesiæ nec in occurrente intra Quadragesimam Dominicæ Annuntiationis festo consueverunt jejunare. Et hæc omninò est una è rationibus, ob quas Hispana olim Ecclesia istud festum non in Quadragesima, sed in Decembri celebrarit. Jejunium cum tanto festo censebat non combinandum. Et Canuti Anglorum Regis apud Joannem Bromptonum leges habent: *A Natali Domini usque ad octavas Epiphaniæ non sunt jejunia, nisi quis per pœnitentiam, aut sponte jejunet.* Quin immò in jejuniis, quæ horrendis Burgandi facinoribus imposuit laudatus Papa Nicolaus, Dominicæ Resurrectionis ac Nativitatis dies excepit. Quod ipsum circa criminosissimi Hastulphi pœnitentialia jejunia fecit Stephanus quintus. Et de sancto Petro Damiani, sextæ feriæ jejunium reparante, quod Paschales & cæteros solemnes dies exceperit, ejus in vita testatur Joannes Monachus. Et in litteris ad suæ congregationis Eremitas scripsit ipse Petrus: *Cum solemnitate jejunium convenire non potest.* Fatetur esse antiquam Regulam, verùm quæ cum moderamine debeat accipi, ideoque adjungit: *Fatendum est festivitates, nisi præcipuæ sint, non præjudicare jejuniis.* Et in doctissimo adversùs Marci Ephesini Archiepiscopi in Florentinam Synodum calumnias Responso Gregorius Hieromonachus ac Protosyncellus: *Jubet Canon omnibus sextis feriis esse jejunandum, nos quibusdam non jejunamus, Latini verò numquam*

Ep. 93. c. 4.

Ep. 71. c. 5.

Cap. 18.

12. q. 1. c. 17.

L. 6. Epist. 35.

quam ejus diei solvunt jejunium, nisi Natalis Domini dies contingat. Olim ergò omnia principalia festa excusabant à jejunio aut abstinentia, & istum morem suo adhuc tempore viguisse laudat, ac deinceps vigere jubet per præsentem Canonem septimus noster Gregorius: At verò Florentini Concilii tempore excusabat solum festum Dominicæ Nativitatis. Et hinc Flagellantium hæresis, quæ ad quinti-decimi sæculi exordium fuit grassata, habuit & hunc articulum: *Nullum esse observandum jejunium, nisi feria sexta, & in Vigilia Nativitatis Christi, & in Adsumptione Beatæ Mariæ Virginis. Et cum dies Nativitatis Christi incidit in feriam sextam, super jejunio illius diei dispensari non posse.* Ita magnum Belgii Chronicon. Solum istud festum illi noluerunt dispensari, quòd nempè ipsum solum tunc Ecclesia dispensaret. Quæ limitatio quo tempore, & quâ occasione cæperit, ignoro. Fol. 353.

Quæstio est, Quo igitur fundamento ille Græci schismatici repertus in Constantinopolitano Patrum Prædicatorum Conventu Tractatus de nobis dicat: *Latini, si festa dies Nativitatis sit, vel Epiphaniæ, non solvunt jejunium?* Ad tertii-decimi sæculi medium repertus fuit iste tractatus, adeoque est multo antiquior. Quod ergò habuit suæ calumniæ fundamentum? Respondeo Ecclesiarum olim, uti ex sancti Augustini ad Casulanum litteris audivimus, de excipiendis à jejunio festivitatibus fuisse varias sententias, istamque varietatem posterioribus sæculis etiam fuisse circa festum Dominicæ Nativitatis. Nam quod Henricus, ex Fratrum Minorum Ordine primum Basileensis, deinde Moguntinus Episcopus, in isto in sextam feriam cadente festo carnes comedens, quibusdam convesci detrectantibus curaret pisces apponi, scribit Chronicon Fratrum Prædicatorum Colmariensium. Nempè tunc aliqui feriam sextam abstinentia, quidam tali relaxatione honorabant. Eadem differentia fuisse possit circà Epiphaniæ festum: Possint etiam aliqui in utroque, alii in altero dumtaxat festo jejunium laxasse. Paternarum enim consuetudinum mutationes paulatim ac per frusta fieri consueverunt. Præterea Priscillianistæ ac alii similium fabularum hæretici Dominicum Natalem semper jejunarunt. Porrò contumax & maledicus Schismaticorum spiritus infamandæ Ecclesiæ ansas non solùm ex communibus totius Christianitatis, sed etiam ex singularum gentium privatis moribus, immò & ex hæreticorum abusibus est consuetus venari. Et ita omninò fecit iste calumniosus Græcus. A. 1276.

Exponitur Sabbathini jejunii origo.

SAbbathi jejunium esse apud Romanam ac alias Latinorum Ecclesias antiquissimum, immò forsan Apostolicum Institutum, est alibi demonstratum. Demonstratum item est, quòd ipsum ad omnes Latinas Ecclesias extendere cœperit sanctus Sylvester. Insuper demonstratum est, quòd uti Dominicos dies, ita & quintas ferias, etiam intra Quadragesimam, Latina Ecclesia dudum non jejunarit. Rationem adducit in
Cap. 70. suo Capitulari venerabilis Atto Vercellensis Episcopus: *Quinta feria quisquis non est jejunandus, ut inter jejunium Christianorum & Gentilium, Catholicorum atque Hæreticorum, discretio sit.* Et in nonagesimi octavi Psalmi commentario scribit adversùm Paganos sanctus Augustinus: *Putatis, fratres, quia illi, quorum heri organa concrepabant, non irascuntur de jejuniis nostris?* Demonstrat alia nobis ad honoranda Christi Domini Mysteria, alia ad evertendum Paganismum esse instituta jejunia, & pergit de ambobus: *Ergò si novimus mala illorum*, utique Paganorum, *quia de ipsis malis & nos liberati sumus, doleamus illos. Et si dolemus illos, oremus pro illis, & ut exaudiamur, jejunemus pro illis. Non enim nos nostra jejunia celebramus per dies festos illorum. Alia sunt jejunia nostra, quæ celebramus per dies festos Pascha futuros: Per alia atque alia, quæ solemnia nobis sunt in Christo. Per istos autem dies ad hoc jejunamus, ut quando ipsi lætantur, nos pro illis gemamus. Lætitiâ enim suâ admonent dolorem nostrum, & faciunt nos recordari, quàm miseri sint adhuc.* Adfirmat Ecclesiam in impudicis & sacrilegis Gentilium festis passim jejunasse. Hujusmodi festum erant Kalendæ Januariæ, ideoque de illo pergit in alio ad populum sermone idem Augustinus: *Dant illi strenas, date vos eleëmosynam. Advocantur illi cantionibus luxuriosorum, advocate vos sermonibus Scripturarum. Currunt illi ad theatrum, vos ad Ecclesiam. Inebriantur illi, vos jejunate. Si vos hodie non potestis jejunare, saltem cum sobrietate prandete.* Exstat in
Ser. 27. Augustinensium sermonum appendice, reperta apud Bibliothecam majoris Carthusiæ. Et quod istis olim Kalendis plures Ecclesiæ non solùm ex arbitrio, sed omninò ex Præcepto servarent jejunium, apud antiquæ disciplinæ peritos est exploratum. Eâdem regulâ Majores nostri tractarunt etiam Judaïcas festivitates: Promissivas ac adimpletas, ideoque jam inutiles ac mortuas, immò noxias atque mortiferas, Christianæ veritatis & gratiæ umbras conata proscribere ac sepelire. Et sacræ festivitates sunt unum è ritualibus fidei vestimentis: Hinc etiam quoad illas Ecclesia voluit discerni à Synagoga. Nam & Paschalem festivitatem noluimus cum ipsa habere communem.

Porrò

Porrò uti nos Christiani non possumus Dominicam, ita olim Judæi non potuerunt jejunare Sabbathum. Hinc enim Sacer textus laudat sanctam viduam Judith, quòd perpetuum atque continuum servaret jejunium, *præter Sabbatha, & Neomenias, & festa domus Israël.* Unico dumtaxat casu, videlicet in hostili civitatis obsidione, licuisse jejunium, scribunt Judæorum Rabbini ac libri Rituales. Addunt purum jejunium, dum in Sabbathum caderet, fuisse anticipandum, & transponendum in quintam feriam. Et hinc Divinarum rerum imperiti Gentiles quidam crediderunt à Sabbathizantibus Judæis Saturnum, quidam coli Bacchum. Quòd nempè in suis Sabbathis largiùs ac lautiùs se reficerent. Ita in quarto convivalium sympofiorum libro censuit Plutarchus. Et in quinto historiarum libro Judaïcos mores ac religionem C. 5. exponit Cornelius Tacitus, atque adjungit alia Paganici erroris fundamenta: *Quia eorum Sacerdotes tibia, tympanisq; concinebant, hederâ vinciebantur, vitisq; aurea templo reperta, Liberum Patrem coli, domitorem Orientis, quidam arbitrati sunt.* Errat Judaïcos Sacerdotes in sacrificiis fuisse hederâ coronatos. Pergit: *Longam olim*, in quadraginta annorum per desertum itinere toleratam, *famem crebris adhuc jejuniis fatentur.* Judaïcorum jejuniorum austeritatem laudat etiam in litteris, exstantibus apud Suetonii historiam, ad Tiberium Cæsar Augustus: *Ne Judæus quidem tam diligenter Sabbathis jejunium servat, quam ego hodiè servavi.* Nempè Judæorum plures æmulabantur Pharisæum, qui apud sanctum Lucam dixit: *Jejuno bis in Sabbatho.* Gentiles igitur, quòd variis per hebdomadam diebus abstemios Judæos viderent Sabbathis largè curari, opinati sunt ab ipsis coli Bacchum. Porrò Sabbathum ob Divinam à creationis opere requiem est omninò lætitiæ dies, verùm ob Judaïca in Dominum facinora est mutatus in mærorem. Præterea ne fideles Judaïcis conviviis aut festis communicent, Apostolicus Canon & perpetua totius Christianitatis disciplina rigidissimè sanxerunt. Hinc ergò sanctus Sylvester censuit nobis convenire Sabbathi jejunium, ejusque sanctissimum de ipso Decretum tandem admisit omnis fermè Latina Ecclesia.

C. 5.

L. 2. c. 76.

Quæstio est, Quomodò Cæsar Augustus scripserit Judæos Sabbathis jejunare? Et ipsi consonat ex Trogo Pompeio Justinus: *Moyses* L. 36. *septem dierum jejunio per deserta Arabiæ cum populo suo fatigatus, cùm tandem venisset, septimum diem, more gentis Sabbathum appellatum, in omne ævum jejunio sacravit. Quoniam illa dies illis famem, erroremq; finierat.* Et de Judæis scribit Persius: *Recutitaq; Sabbatha palles.* Utique ex jejunio. Et Petronius: *Judæus licet & porcinum numen adoret, & cilli summas advocet auriculas. Ni tamen & ferro succiderit inguinis oram, & nisi noda-*

nodatum solveris arte caput. Exemptus populo, grata migrabit ab urbe, & non jejunâ Sabbatha lege premet. De Judæis item Dio Cassius scribit:
L. 37. *Deo templum maximum & pulcherrimum, nisi quod apertum & sine tecto ullo est, construxerunt.* Exponit in suis ad Cornelii Taciti historias commentariis Justus Lypsius: *Quia sub cælo, & in illud adspicientes Judæi precabantur, rati sunt cælum ipsum ab eis adorari. Hinc Juvenalis: Nil præter nubes & cæli lumen adorant. Et alius Satyricus: Et cæli summas advocat auriculas. Quasi putarent cælum aures habere, idq; invocarent.* Verùm in suis ad Suetonium commentariis Isaacus Casaubonus rectè scri-
L. 2. c. 76. bit de posteriori Petronii versu: *Vulgò non sine errore editur. Pro Cæli, legendum est, Cilli.* Quæstio est, Quomodo hi omnes adfirment Judæos Sabbathis jejunasse? Certè ex his sumitur grande pro Græcis adversùs Latina Sabbathi jejunia argumentum: Suadet non Græcos tunc epulari cum Judæis, sed Latinos jejunare cum ipsis, & sabbathizare.

Respondet præfatus Casaubonus nullum istius Judaïcæ observantiæ exstare vel in Sacris litteris, vel in ipsarum commentariis vestigium, & adjungit: *At Romani, qui norant crebra ab eis usurpari jejunia, cùm præcipua castimonia Sabbathum ab eis celebrari viderent, ignari morum ejus gentis, istud sibi temerè persuaserunt.* Verùm præcipua Sabbathorum castimonia non fuit jejunium. Etiam ipse Casaubonus disertè hoc profitetur. Hinc aliter respondet Dominus Cardinalis Cæsar Baronius:
A. 34. *Quid ad hæc certi respondeamus, haud facilè est invenire. Suppetunt tamen ejus moris nonnullæ causæ. Ut illa imprimis, quæ à Josepho in sua vita ponitur, consuevisse nimirùm Judæos jejunii temporè ferè feriatos esse, Synagogam adire, & cum aliis preces fundere: Quæ fortasse ex causa eadem jejunia ab illis Sabbathinaria, seu Sabbatha dicerentur. Alia insuper ratio occurrit ejus nomenclaturæ: Quòd scilicet cùm Judæi dies omnes, adjectione tamen numeri, Sabbatha nominarent, videlicet primam Sabbathi, secundam Sabbathi, & sic de cæteris, quâcumque die jejunassent, Sabbatho jejunare putarentur. Usitatus enim apud eos sermo fuit, ut quod in hebdomadæ diebus singulis facerent, in Sabbatho se illud agere dicerent. Undè apud Lucam Pharisæus:* Jejuno bis in Sabbatho. *Duobus videlicet hebdomadæ diebus: Nempè secundâ & quintâ die.* Quod ipsum in suis ad quartum Martialis librum commentariis scribit Matthæus Raderus. Etenim in Epigrammate ad Bassam ipse etiam Martialis judaïca jejunia titulat *jejunia Sabbathariorum.*

Verùm Judæi non singulos suos dies, sed plenam dumtaxat septimanam appellabant Sabbathum. Hinc non dixerunt primum aut secundum Sabbathum, sed primam aut secundam Sabbathi. Et Pharisæus non

non dixit se jejunare in duobus Sabbathis, sed bis in uno Sabbatho. De quo videatur eruditum Caroli Sigonii opus de Hebræorum Republica. Etiam unicum dumtaxat habuerunt legale, seu præceptum jejunium: Utique die decimâ decimi mensis, in festo Expiationis. Reliqua omnia fuerunt voluntaria & privata, aut per Principem seu alium legitimum Superiorem populo ob causas indicta. Quam formam secuta dudum fuit etiam Ecclesia. Inducendis solemnium jejuniorum Præceptis primam apud nos ansam dederunt Montanistæ. Proindè alia est quærenda ratio, cur olim Gentiles omnia Judæorum jejunia dixêre Sabbathinaria. Eos omnes simul errasse non facilè crediderim. Est interim res abstrusa. In habitis adversùm Judæos sermonibus sanctus Joannes Chrysostomus Tom. 7. acerrimè invehitur in suos Antiochenos, quod ipsorum quidam agerent cum Judæis festa judaïca & jejunia: Adfirmat esse manifestam Apostasiam. Agit præsertim de judaïco Expiationis jejunio, at non de solo. Et in suis super Epistolam ad Galathas commentariis declamat generaliter: *Multi sunt apud nos, qui eodem die jejunant quo Judæi; qui similiter observant Sabbatha.* Lucem accipere hæc debent ex sancto Augustino, qui hæc sancti Joannis Evangelistæ de sepeliendo Domino verba, *Ibi ergò propter Parasceven Judæorum, quia juxtà erat monumentum, posuerunt Jesum*, sic commentatur: *Joannes acceleratam vult intelligi sepulturam, ne advesperasceret, quando jam propter Parasceven, quam cœnam puram Judæi Latinè apud nos usitatiùs vocant, facere tale aliquid non licebat.* Tract. 120. Ad hunc sancti Pauli de Galathis locum, *Dies observatis & annos*, scribit etiam in libris adversùs Marcionem Tertullianus: *Sabbatha, ut opinor, & cœnas puras, & jejunium, & dies magnos.* Et L. 5. c. 4 in primo adversùm Nationes libro: *Judæi festi, Sabbatha, & cœna pura, & Judaici ritus lucernarum, & jejunium cum azymis, & orationes litorales.* C. 13. Quid sint Judæorum dies magni, aliàs dixi ex Isidoro Pelusiota. Sunt duplicatum festum: Prima aut octava alicujus solennitatis dies incidens in diem Sabbathi. Hinc & de octava Scenopegiæ die scribit in Evangelio sanctus Joannes: *In novissimo die magno festivitatis.* Quod C. 7. nempè isto anno incideret in Sabbathum. De pura Judæorum cæna scribit in eruditis ad Tertullianum Commentariis Nicolaus Rigaltius: *Cœnas puras, id est, Parasceвas. Sic interpretatur Irenæus.* Eodem modo L. 1. c. 10. intelligit sanctus Augustinus. Etenim hæc sancti Joannis verba, *Erat autem Parasceve Paschæ*, commentatur: *Parasceve Latinè præparatio est, sed isto verbo Græco libentiùs utuntur Judæi in hujusmodi observationibus, etiam qui magis Latinè quàm Græcè loquuntur. Erat ergo præparatio Paschæ.* Tract. 117. Hæc est omninò illa Parasceve, quam Judæi Latinè vocant cœnam puram. Cæna pura est à gentilibus Romanis mutuata, & tam ad Synogo-

 gam

gam quam ad Ecclesiam exinde derivata phrasis. Etenim & in libro de carnium esu Plutarchus cænam puram affirmat illam, quæ paratur sine animatis. Et Apuleius scribit: *Convertimus ad puram, & sine animalibus cœnam.* Proinde cæna pura erat jejunii, seu potius abstinentiæ species, non absimilis nostræ Christianæ, quam Tertullianus & alii veteres nostri scriptores titulant Xerophagiam. Quòd Philo Judæus per Essenos intelligat Ægyptios sub sancto Evangelista ac Episcopo Marco Christianos, affirmant in Ecclesiastica Historia Eusebius Cæsareensis, ac in illustrium virorum Catalogo sanctus Hieronymus. Et non soli tunc Corinthii, sed & alii fideles celebrabant vespertinas Agapas, ac in ipsis consecrabant & sumebant Sacro-sanctam Eucharistiam. De ipsis habet Philo: *Mensa pura est à cruentis dapibus. Pro cibo panis apponitur, sal pro obsonio, pro condimento hyssopus, in delicatorum gratiam.* Addit potum fuisse solam aquam. Quod ipsum habemus in Clementis Alexandrini Christiano Pædagogo, ac in Minutio Fœlice. Nempè horum Agape non laborabat vitio Corinthiorum, de quibus Apostolus: *Alius quidem esurit, alius autem ebrius est.* Erat cæna pura, seu Xerophagia.

Et talis omninò fuit etiam Paschalis Judæorum cœna. Etenim post comestum à stantibus agnum sedebant ad mensam, & aliud sumere non poterant quam embamma ex intybis & lactucis agrestibus, & azymum panem. Ejus partem Pater-familias dividebat in tot particulas, quot habebat sibi adsidentes: Et cuique dabat suam, agens Deo gratias. Exindè, gratias item agens, sumebat vinum, & tunc dabat sibi proximo. Et sic omnes per ordinem. Ita habent vetusti Judæorum Rituales libri. Quæ omnia fuerunt prænuntia, & promissiva præparamenta nostræ sacrosanctæ Eucharistiæ. Et sola ista cœna apud Hebreos non fuit istiusmodi. Etenim Tertullianus lucidè laudat plures cœnas puras, pluraque jejunia. Videntur nostro more habuisse & strictiora & laxiora. Possit noster mos esse ab ipsis traductus. Licèt Divina lex ipsos devinxerit ad unicum dumtaxat solenne jejunium, humana tamen Majorum disciplina videtur illis superposuisse & alia: Videtur omnibus majoribus festis imposuisse præviam puræ cœnæ vigiliam. Et hæc possit esse origo nostrarum etiam vigiliarum. Hinc item videtur processisse non error, sed vera phrasis Gentilium. Quod enim omnium passim Festorum, quæ dicebantur & Sabbatha, vigilias viderent jejunari à Judæis, dixerunt ab illis jejunari Sabbatha, istaque jejunia titularunt Sabbathinaria. Nam & nos hodie, quia quorumdam festorum vigilias jejunamus, dicimur jejunare ista festa, & ab his eadem jejunia titulamus. Престереà, Judæos, quòd Sabbathum servarent, Pagani titulabant Sabbatharios:

. Eodem

Eodem modo quævis ipsorum jejunia possint titulasse Sabbatharia, ideoque Sabbatharia jejunia apud illos possint fuisse idem, quod jejunia Judaïca.

Quidquid sit, lucet Latinum Sabbathi jejunium ex legitima causa fuisse à sancto Sylvestro inductum. Ast nascitur quæstio, Quare & Græci ipsum non induxerint? Etenim hi non minùs quam Latini perpetuâ constantiâ oderunt Judaïcam communionem. Respondeo rationem edici à sancto Epiphanio: *Marcion Sabbatho ob eam causam jejunia sanxit.* L. 42. E. 2.
Cum enim, inquit, Judæorum Dei, qui hunc mundum fabricavit, illa sit requies, cum die septimo requieverit, eâdem nos jejunare instituimus: Ne Judæorum Dei rebus uti videamur. Quam impietatis regulam secuti sunt omnes Gnostici, omnes duplicis Divinitatis profani fabulones. Et sparsi erant per omnem Orientem. Hinc inter Sabbathinam exhæredatæ Synagogæ refectionem ac inter Sabbathinum Gnosticæ blasphemiæ jejunium, quasi inter incudem & malleum, hæsit Orientalis Ecclesia: Et istam scyllam & hanc charybdim studens evadere, sed non valens. Hinc cum Judæis sobriè ac religiosè refici maluit, quàm cum istis, & quidem Christianum nomen præferentibus, impostoribus jejunare. Tria Gnosticæ factionis famosa & horrenda crimina omnibus Christianis imponebat cæca Gentilitas: Hinc vera Christianitas, quò sibi nihil cum istis commune demonstraret, à propriis, blasphemis præsertim, ipsorum moribus voluit esse remotissima.

Quartâ & sextâ feriâ jejunare est Apostolica, omnibus sub cœlo Christianis imposita, lex atque traditio. Verùm posteriorum sæculorum Græci exemerunt ferias Paschalis septimanæ, dodeca-hemeri, apocrei, & tyrophagiæ. Etiam carnes tunc comederunt. Rationem dat in Responsis ad Marcum Alexandriæ Patriarcham Theodorus Balsamon: *Quia circa dodeca-hemerum jejunant Armenii propter Artziburium, in* Q. 52.
hebdomada carnis-privii propter Ninivitas. Et in hebdomada tyrophagiæ Tetraditæ hæretici jejunium magnum observant. Nos igitur contraria eis facientes frangimus, ne videamur cum eis consentire. In suo de Jacobitarum & Charitzariorum hæresi Tractatu scribit Demetrius Cyzicenus de Jacobitis: *Vescuntur carnibus, ipsa quoque hebdomada carnis-privii.* Et hinc sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus edidit hunc Canonem: *Jejunandum est Monachis quartâ & sextâ feriâ tyrophagiæ. Et post Præsanctificatorum Missam edant caseum & ova.* Et Anastasius Cæsareensis commentatur: *Canon hic evertit Tetraditarum ac Jacobitarum hæresim.* Res videtur non cohærere. Etenim Tetraditas in tyrophagiæ hebdomada Anastasius manducare cum Jacobitis, Theodorus Balsamon adfirmat jejunare. Quidquid sit, ex eisdem olim principiis Orientalis Eccle-

sia

sia noluit circa Sabbathi jejunium convenire cum Gnosticis. At verò pestilens hæc Secta non vexavit Occidentalem Ecclesiam: Hinc ipsa cum Judæis noluit Sabbathis prandere. Et hinc utriusque disciplina fuit sancta, & justis fulta rationibus, ideoque Schismatici Græci sine fundamento quærunt de hisce litigare.

Notanda sunt laudata sancti Augustini verba, quibus sextâ Dominicæ mortis ac sepulturæ feriâ adfirmat à Judæis fuisse actam cœnam puram, eamdem feriam fuisse Parasceven, seu præparationem ipsius Paschalis festivitatis. Lucidè adfirmat, non ipsam, sed Sabbathi diem fuisse Pascha judaïcum. Sanctus Evangelista Marcus scribit: *Erat autem hora tertia, & crucifixerunt eum.* Et sanctus Joannes: *Erat autem Parasceve Paschæ, hora quasi sexta.* Ad hæc in speciem adversa loca concilianda sanctus Augustinus advertit sanctum Joannem non dicere fuisse diei, sed Parasceves seu præparationis horam quasi sextam. Advertit tunc duplex concurrisse Pascha: Umbraticum ac legale Judæorum, & Christi Domini reale ac verum, utique voluntariam ejus pro nobis mortem. Hinc Parasceven non à præcedentis diei luce, sed à præcedentis noctis hora nona vult computandam. Et dat causam: *Tunc enim videntur Principes Sacerdotum pronuntiasse immolationem Christi, dicentes, Reus est mortis, cùm adhuc in domo Pontificis audiretur. Undè congruenter accipitur indè cœpisse præparationem veri Paschæ, cujus umbra erat Pascha Judæorum, id est, immolationis Christi, ex quo à Sacerdotibus pronuntiatus est immolandus.* Et ex hisce principiis prosequitur: *Profectò ab ea noctis hora, quæ tunc nona fuisse conjicitur, usque ad horam diei tertiam, quâ crucifixum esse Christum Marcus Evangelista testatur, sex horæ sunt, tres nocturnæ, & tres diurnæ. Undè in hac Parasceve Paschæ, id est, præparatione immolationis Christi, quæ ab hora noctis nona cœperat, quasi sexta agebatur hora, id est, peractâ quintâ jam sexta currere cœperat, quando Pilatus tribunal ascendit. Adhuc enim erat ipsa præparatio, quæ ab hora noctis cœperat, donec fieret, quæ præparabatur, immolatio Cristi: Quæ facta est secundùm Marcum horâ, non præparationis, sed diei tertia, eâdemq; sextâ, non diei, sed præparationis, sex utique horis à noctis nona usque ad diei tertiam computatis.* Eadem latiùs docet in tertio libro de consensu Evangelistarum. Adfirmat Dominum sextæ feriæ sexta hora fuisse defunctum, & prosequitur: *Dicunt enim die quidem illo, quem dies Sabbathi sequebatur, Parasceven fuisse Pascha Judæorum, quod ab eodem Sabbatho jam inciperent Azyma, sed tamen verum Pascha, quod in passione Domini gerebatur, non Judæorum, sed Christianorum, cæpisse præparari, id est, Parasceven habere, ab hora noctis nona, in eo quod Dominus a Judæis occidendus præparabatur. Parasceve quippè interpretatur præparatio.*

C. 15. Tract. 117. C. 13.

tio. Ab illa ergo nona noctis hora usque ad ejus crucifixionem occurrit hora Parasceves sexta secundùm Joannem, & hora diei tertia secundùm Marcum: Ut non Marcus horam illam recordatam recapitulando commemoraris, quâ clamarunt Judæi, Crucifige, crucifige, sed eam prorsus horam tertiam dixerit, quâ Dominus est fixus in ligno. Quis fidelis non huic faveat solutioni quæstionis? Si modò possit aliquis articulus conjici ab hora nona noctis, unde cæpisse Parasceven Paschæ nostri, id est, præparationem mortis Christi, congruenter intelligamus. Lucidè adseverat & umbratici & veri Paschatis Parasceven cucurrisse simul, utrumque fuisse sextam feriam, & Azymorum comestionem priùs à Sabbatho cæpisse. Adfirmat hanc esse plurimorum sententiam. Ex quo vides sententiam, quæ adserit Judaïcum Pascha alio die à Christo Domino, alio fuisse celebratum à Judæis, non solis Græcis, sed insuper placuisse plurimis Latinis, ipsique etiam sancto Augustino. Existimo ante schismaticas Græcorum de Azymo & fermento lites fuisse communissimam in omni Ecclesia. Evangeliorum enim contextus est lucidus. Objici possit, quod Paschali festivitati lex non adscripserit Parasceven. Rationem dat liber Exodi: *Nihil operis facietis in eis, exceptis his quæ ad vescendum pertinent.* C. 12. Et istud argumentum quidam hodie magni faciunt. Respondeo ab hac regula excipi Pascha, quod cadebat in Sabbathum.

CANON IX.

Ut nullus Abbas Decimas & Primitias, & reliqua quæ secundùm Statuta Canonum ad Episcopos pertinent, sine authoritate Romani Pontificis, seu Episcopi consensu, in cujus Diœcesi habitat, detineat, Apostolicâ sanctione firmamus.

SCHOLION.

Ecclesiæ vel Decimæ, inquit in Nemausensi Synodo Urbanus secundus, Can. 1. *vulgari vocabulo apud nos Altaria nuncupantur.* Quod ipsum in litteris ad Ulgerum Andegavensem Episcopum scribit Goffredus Abbas L. 3. Epist. 12. Vindocinensis. Easdem & Plebes fuisse appellatas audivimus suprà à sancto Petro Damiani. Hinc & ipsarum Rectores etiamnum hodiè nuncupantur Plebani. Plebs habet Ecclesiam, Ecclesia Altare, Altare De-

cimam. Et quidem uti etiamnum Græcorum Basilicæ, ita olim & Latinorum Ecclesiæ habebant, & habere debebant unicum Altare: Causâ magni Sacramenti. Hinc igitur ista quatuor, licet admodum distincta, ob laudatam unionem antiquitas, à principali desumens denominationem, non malè titulavit Altaria. Porrò quòd illa invadere, ac militibus suis in stipendia atque hæreditariam possessionem distribuere cœperit præsertim Carolus Martellus, jam dictum est frequenter atque ostensum. Quòd ea filius Pippinus Rex, Carolus Magnus, ac Ludovicus Pius reddere cœperint, item ostensum est, ac suo loco largiùs ostendetur. Nihilominus sanctus Agobardus, qui Lugdunensem Ecclesiam rexit sub laudato Ludovico, in libro de Ecclesiasticarum rerum dispensatione adhuc conqueritur: *Nunc non solùm possessiones Ecclesiasticæ, sed & ipsæ etiam Ecclesiæ cum possessionibus venumdantur.* Attentari id queritur non solùm ab Ecclesiarum fundatoribus seu Patronis, sed insuper ab aliis, qui nullum habeant cujuslibet juris vel fucum. Utique ab hæredibus aut successoribus illorum, qui ipsas acceperant à Carolo Martello. Non solùm Parochiales cum Decimis, sed & Cathedrales cum opimis possessionibus Ecclesias, nec non & Monasteria possidebant tamquam bona patrimonialia, transfundebant in hæredes, commutabant atque vendebant. A sanctis tandem ac zelosis Episcopis partim per preces, partim per Canones, partim per varia cum Ludovici Pii successoribus pacta & concordata malum fuit, licet non penitus evulsum, tamen insigniter mitigatum. Et Monachorum & Regularium in Cathedrali aut Collegiato Claustro Clericorum disciplina tunc florentissimè uigebat. Hinc plures Laïci, dum Sæculares seu singulares Clericos aversantur, detentas Altarium Decimas illis donarunt, ex ipsis fundarunt nova Monasteria ac Regularia Collegia, atque ita utramque istam professionem opulentissimè ditarunt. Ipsas dederunt cum onere reparandæ & ornandæ fabricæ, & sufficientis ad populi ministerium Cleri sustentandi.

Post exstinctam Caroli Magni sobolem, & patrata in Formosum Pontificem scandala malum adeò resurrexit, ut Laïci in ipsis etiam Romanis Basilicis devotas adventantium fidelium oblationes invaderent, & ipsos adventantes in via prædarentur. Medicinam adhibere iterùm cœpit Gregorius sextus, Victor secundus, ac præsertim sanctus Leo nonus,
A. 1049. laudatus ab Hermanno contracto. Et tunc iterum varia, in quibus vigebat Regularis Ordo, Monasteria non parùm profecerunt. Plurima tunc fuisse de novo fundata scribit Glaber Rudolphus. At ecce hinc natum est malum aliud, de quo ad Vrbanum secundum Pontificem retulit statim in sui Episcopatûs exordio sanctus Ivo Carnutensis: *Multa inordinata fieri video in domo Dei, quæ me torqueant, maximè quod apud nos*

nos qui Altari non serviunt, de Altari vivant. Decimas affirmat esse propriam solius privativè Altaris dotem, ideoque de ipsis non Monachos, sed solos cum Episcopo Parochiales seu Plebanos Clericos debere vivere: Ex ipsis non posse istos incrassari, & hos esurire. Etiam in sua ad quinti decimi sæculi medium celebrata Synodo Tristandus de Salazar, Archiëpiscopus Senonensis, à possidentibus Altaria Monasteriis atque Capitulis lamentatur Parochis non præstari Canonicam competentis sustentationis portionem, atque adjungit: *Propter hoc fiunt plures ex iisdem Ecclesiis vacantes, & Pastoribus viduatæ, in magnum animarum periculum.* Et inter abusus, quos reformandos Adriano sexto Pontifici retulit Norimbergensis Germanorum Procerum Conventus, fuit & hic: *Pleraque Parochiales Ecclesiæ Monasteriis, Prælatis, aliisq; Curatarum Ecclesiarum Rectoribus, incorporationis, ut vocant, seu alio quopiam jure subditæ sunt, quas etsi ipsi juxta Canonum constitutiones per se providere teneantur, ubi aliis elocant gubernandas, beneficiorum dotem & Decimas plerumque sibi ipsis reservant, & præterea tam enormibus absentiarum pensionibus gravant atque onerant, ut conductitii isti Parochi, eorumq; Vicarii, Vice-Plebani, Sacellani, Coadjutores, cæteriq; conductarum Ecclesiarum Administratores, competentem sustentationem, decentiaq; alimenta indè habere nequeant. Quo fit, nam undè conductitii isti Pastores & Mercenarii vivant, habeant oportet, ut illicitis exactionibus locatas sibi oviculas miserè deprædentur, dilanient, omnemq; substantiam tantùm non absumant.* Queruntur ab ipsis mercenariis nullum administrari Sacramentum sine gravi ac fœda exactione. Quod ipsum in Germanicorum gravaminum facta ad Julium secundum relatione questus fuit Imperator Maximilianus. Et à Tridentino Concilio corrigi postulavit Francorum quoque Rex Carolus nonus. Altarium Decimas possidentia Monachorum Cœnobia aut Clericorum Collegia asseverabant se istic esse principales Pastores, ideoque illis conductitium & manualem imponebant Vicarium, & non datâ competenti sustentatione cogebant ad omnis generis Simoniam. Sic Altaris Minister sordidè esuriebat, & nescio quis ejus detentor usque ad animæ & corporis ebrietatem ex ipso luxuriabatur. Quem suo loco exponendum abusum fuisse etiam nostri Gregorii sæculo pessimè grassatum ostendunt plurimi tunc editi Canones, vetantes Altaria dari ad firmam.

C. 4. C 86.

Et ad ejus exscindendam radicem laudatus Gregorius edidit præsentem Canonem. Nequaquam asseverat aut sancit Monachorum Cœnobia esse Decimarum incapacia, sed dumtaxat hasce ab illis citra Episcopale judicium atque consensum non posse accipi, nec detineri. Ista Cœnobiorum capacitas insigniter lucet ex vigesima prima Joannis Cassiani col-

collatione, ubi Abbas Theonas laudat Ægypti possessores, quòd ad Joannem Monasticæ Diaconiæ Præfectum certatim adferrent frugum suarum Primitias & Decimas: Laudat & dictum Joannem, *quòd eorum devotioni vicissitudinem cupiens repensare, eis secundùm Apostolum seminaret spiritualia, quorum metebat dona carnalia.* Et in litteris ad Henricum secundum scribit de ejus olim antecessore Edelulpho Alredus Abbas Rievallensis: *Eleëmosynis sanè sic operam dabat, ut totam terram suam pro Christo decimaret, & partem decimam per Ecclesias ac Monasteria divideret.* Et apud Gratianum exstat Epistola, affirmans etiam pauperes alendos ex Decimis, atque adjungens: *Maximè curandum est Episcopis, ut de De-*
6. q. 1. c. 58. *cimis & oblationibus, Cœnobiis & Xenodochiis, qualem voluerint & potuerint, sustentationem impendant. Liberum est enim Monachis, & spiritualibus viris, Deum timentibus & colentibus, Decimas & oblationes cunctaq́ remedia concedere, & de jure suo in dominium illorum & usum transferre, nec tam in pauperibus paupertatem, quàm religionem attendere. Quod autem Beatitudo tua quæsivit, utrùm usus Decimarum & oblationum Secularibus provenire possit, novit vestra Sanctitas omninò non licere, protestantibus hæc Divinis auctoritatibus paternorum Canonum. Quamobrem si aliquando fuerint ab his malè detenta, quæ Divini juris esse noscuntur, & in usum transierunt Monachorum & servorum Dei, Episcopo tamen loci illius præbente consensum, constabunt eis omnia perpetuâ firmitate & stabilitate subnixa. Clericos autem illos convenit Ecclesiæ stipendiis sustentari, quibus parentum & propinquorum nulla suffragantur. Qui autem bonis parentum & opibus sustentari possunt, si quod pauperum est accipiunt, sacrilegium profectò committunt, & per abusum talium judicium sibi manducant & bibunt.* Eandem
Lib. 3. tit. 10. c. 7. Epistolam apud Gregorium nonum laudat in litteris ad Bituricensis Ecclesiæ Archipresbyterum & Scholasticum Innocentius tertius. Verùm pessimè à Gratiano adscribitur sancto Hieronymo. Omninò enim scripta est longè posteriùs in gratiam Monachorum. Ejus auctor, ut hos ad Decimarum possessionem redderet securiores, cum Juliano Pomerio docet divites Clericos ex ipsis non posse sustentari.

Et hanc nostram assertionem in litteris ad Columbensis Cœnobii Monachos insigniter confirmat sanctus Ivo Carnutensis Episcopus. Sancti Augustini varia, quæ bonis à malorum intra Ecclesiam communione nullum esse timendum contagium docent, testimonia adducit, & pergit in novos nescio quos Dogmatistas: *Hæc & his similia*
Ep. 192. *Præcones hujusmodi non intelligentes aut non legentes, suadent Monachis, ut sua Monasteria deserant propter Abbates suos & Procuratores Monasteriorum suorum, qui aliquas Decimas, quæ iure pertinent ad dispensationem Episcoporum, Monasteriis suis acquisierunt. Dicant mihi tam subtiles Di-*

vinarum judiciorum scrutatores, quid salubriùs sit Monachis, utrùm permanere Cœnobitas sub Præpositorum suorum obedientia, quæ melior est quàm victima, & ibi vivere de Decimis & fidelium oblationibus, quas Ecclesia lege charitatis communicare potest, non tantùm Monasteriis, sed etiam Xenodochiis, infirmis & peregrinis, an fieri Sarabaitas, ut in privatis locis proprio jure vivant, & victuri sibi de substantia pauperum per manus raptorum, & de fœnore negotiatorum accipiant. Licet enim Decimæ & Oblationes principaliter Clericali debeantur militiæ, potest tamen Ecclesia omne quod habet cum pauperibus habere commune. Quantò magis cum his pauperibus, qui relictis facultatibus propriis, non in angaria bajulantes Crucem Christi, sequuntur pauperem Christum? Est tamen in quo Abbatibus & Præpositis Monasteriorum parcendum esse non existimo, si ab illis ad quos non pertinent, id est, à Laïcis Decimas & Oblationes accipiant, si inordinatè eas à quibuscumque personis acquirant, si terminos transgrediantur antiquos, id est, si stipendia Presbyterorum antiquitùs instituta minorent, ac sibi usurpent. Nec tamen ideò Monachi, qui hæc ignorant aut non probant, debent suam collectionem deserere, aut Abbatibus suis minùs obedientes existere. Quidam tunc Pseudo-doctores asseruerunt Decimas esse Ecclesiastica solorum privativè Episcoporum & Clericorum stipendia, ipsarum Monachos non minus quàm Laïcos esse penitus incapaces, ideoque ipsas detinentia Monasteria esse in damnationis statu, & à probis Monachis deserenda. Palmares damnationis reos blaterarunt esse Abbates, & Præpositos seu Procuratores, ipsorum cohabitationem esse contagiosam, ideoque migrandum in solitudinem & Anachoresim. Pessimis hisce sibilis percusserunt multorum infirmorum imperitas conscientias, & in Apostasiam circumscripserunt.

Et quidem laudata sancti Ivonis Epistola sanavit & quietavit multos, attamen non omnes. Quis enim nesciat sanctissimum Cistertiensem Ordinem prodiisse ex schismate & quasi Apostasia quorumdam fratrum è Molismensi Monasterio? Dixerunt hi sancti Benedicti Regulam non servari, sui temporis Monachos esse extra salutis viam, ideoque fugerunt in Cistertii eremum, & novum istic atque humile Cœnobium inchoarunt. Hac enim de causa venerabilis Albericus, secundus Cistertii Abbas, longò tempore, tamquam schismatis auctor aut incentor Molismensem carcerem sanctificavit. Eorum sensum exponit Sigebertus Gemblacensis: *Abbas Cistertii & fratres ejus, non immemores sponsionis suæ, Regulam beati Benedicti in loco illo ordinatam unanimiter statuerunt tenere, rejicientes à se quidquid Regulæ refragabatur. Exuti veterem hominem, novum se induisse gaudebant. Et quia nec in Regula, nec in vita sancti Benedicti legebant eundem Doctorem possedisse Ecclesias vel Altaria, vel Decimas aliorum* A. 1107.

 homi-

hominum, ideò hac omnia abdicaverunt. Decimas aïebant à sanctis Patribus, qui organa erant Spiritus sancti, quorumque Statuta transgredi est sacrilegium committi, in quatuor portiones distributas, unam scilicet Episcopo, alteram Presbytero, tertiam hospitibus ad illam Ecclesiam venientibus, seu viduis & orphanis, sive pauperibus aliundè victum non habentibus, quartam restaurationi Ecclesiæ. Et quia in hoc computu personam Monachi, qui terras suas possidet, unde & per se & per pecora sua laborando vivat, non reperiebant, idcircò hac veluti aliorum jus injustè sibi usurpare detrectabant. Quod ipsum eisdem verbis apud Philippum Labbeum refert auctor incognitus de origine Cistertiensium. Et in litteris ad Robertum Pontiniacensis Monasterii Priorem scribit Stephanus Tornacensis Episcopus: *Cistertienses suis ac suorum manibus victum exquirunt & vestitum, non veriti sequi Paulum, qui cum licitè posset de Evangelio vivere, ac spiritualia seminans carnalia metere, maluit tamen manibus operari, ne quod offendiculum daret Evangelio Christi.* Affirmat Decimas à Cistertiensibus, non tamquam illicitas aut injustas, sed tamquam suo statui non congruentes fuisse dimissas. Avitam hujus Ordinis sanctitatem insigniter describit & laudat. Apud Franciscum du Chesne exstat insignis Epistola, quâ Alexander tertius Pontifex ad Decimas lapsum Cistertiensem ordinem conatur reducere ad antiquam paupertatem.

Epist. 1.

Ad Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem rectè scribit de hac rè sanctus Petrus Damiani: *Ut copiosiora in pauperes alimenta proficiant, dantur in Monasteriis & Eremis Decima quorumcumque proventuum, & non modo pecorum, sed etiam cornicum pariter & ovorum.* Laudat ac imitandas suadet largas quorumdam Monasteriorum eleëmosynas, additque jam adducta verba, quorum sensus est dubius. Affirmare videntur, quòd ideò invasas olim à Laïcis Decimas transferri in Monasteria atque Eremos jam permittat Ecclesia, ut Abbates & Præpositi, tamquam fideles dispensatores, ipsas dividant in pauperes. Et hocce omninò fine Laïci ipsas in varia hinc inde Monasteria transtulerunt. De Monachorum enim potiùs, quàm de Clericorum futura in pauperes pietate confidebant. Alii à Petro Damiani laudari existimant quædam Monasteria, quòd omnium suorum proventuum Decimas darent pauperibus. Quidquid sit, certum est & clarum, quòd Decimas possidentia Monasteria, ac etiam Clericorum Collegia seu Capitula ad largas eleëmosynas, non tantùm ex charitate, sed omninò ex rigida justitia obligentur. Ad quartam enim Decimarum partem pauperes habent rigidum jus, immò pars ista spectat ad pauperes, & res transit cum suo onere. Et Monachorum fidem à piis olim Laïcis fuisse electam ad hoc opus, jam dixi, & rursùm dico. Quod ab ejusmodi Monasteriis est perpetuâ memoriâ retinendum.

Lib. 2. Ep. 14.

Electa

Electi sunt ad ipsas dispensandas potiùs, quàm possidendas. Et de Regularium in Europa Clericorum auctore sancto Rigoberto scribit in Remensis Ecclesiæ Historia Flodoardus: *Canonicam Clericis religionem restituit, ac sufficientia victualia constituit, & prædia quædam illis contulit, nec non ærarium commune usibus eorum instituit. Ad quod plures villas delegavit: Ecclesiam quoque sancti Hilarii cum suburbio ad eam pertinente.* Communis vitæ causâ dedit eis istius Ecclesiæ Decimas. Quod ipsum plures posteà Episcopi fecerunt. Et plures item Laïci. Sanctissima erat istorum Clericorum vita, ideoque per ipsos, quàm per Pagenses Presbyteros visæ sunt Decimæ fideliùs in pauperes, & Ecclesiæ fabricam dispensandæ. Eorum sanctitati creditum fuit totum Decimarum onus: Et honesta Presbyteri alimentatio, & Ecclesiasticæ fabricæ reparatio, & cura pauperum ac peregrinorum. Unde è regularibus hodie singulares & sæculares Clerici, qui Decimalium fundorum pauperes negligunt, & Presbyterum ad venandum ex scabiosis exactionibus victum compellunt, videant qualiter in Divino judicio sint suam causam peroraturi. Lib. 2. c. 10.

Quæ doctrina est antiquissima. Etenim ad Ægyptios possessores, dum adferrent Decimas, apud Joannem Cassianum dixit Diaconiæ Præfectus Joannes: *Delector quidem, ô filii charissimi, piâ vestrorum munerum largitate, & devotionem hujus oblationis, cuius dispensatio mihi credita est, gratanter amplector, quia fideliter Primitias vestras ac Decimas indigentium usibus profuturas, velut sacrificium Domino bonæ suavitatis offertis.* Monastica Diaconia erat fraternum in pauperes ministerium, cujus singularem, *qui pauperes aleret & indigentibus subsidia ministraret*, Præfectum fuisse etiam in Cluniacensi Cœnobio scribit in sancti Odilonis Abbatis vita sanctus Petrus Damiani. Ægyptii Monachi nullum habebant Decimarum jus, ideoque ipsarum in pauperes dividendarum solam dispensationem sibi competere, rectè dixit laudatus Joannes. Et quàm castam ac firmam hac in re fidem præstiterint isti Monachi, demonstrat in Monasticis Institutionibus laudatus Cassianus, ipsorum in manuali labore diligentiam laudans, atque adjungens: *Non solùm à nullo quidquam ad usum sui victûs accipere patiuntur, sed etiam de laboribus suis non tantùm supervenientes ac peregrinos reficiunt fratres, verùm etiam per loca Lybiæ, quæ sterilitate ac fame laborant, necnon etiam per civitates his qui squalore carcerum contabescunt, juvamen conferentes dirigunt alimonia victusq; substantiam, de fructu manuum suarum rationabile ac verum sacrificium Domino tali oblatione se offerre credentes.* Et in libro de Catholicæ Ecclesiæ moribus sanctus Augustinus: *Sanè quidquid necessario victui redundat, nam redundat plurimùm ex operibus manuum ac epularia restrictione, tantâ curâ egentibus distribuitur, quantâ non ab ipsis,* L. 10. c. 22. C. 30.

sis, qui distribuunt, comparatum est. Nullo modo namque satagunt, ut hæc sibi abundent, sed omni modo agunt, ut non apud se remaneat quod abundaverit, usque adeò ut oneratas naves in ea loca mittant, quæ inopes incolunt. Quod ipsum pluribus ostendit Hermias Zozomenus. Ipsos laudat quod messis tempore messores agerent, grana acciperent pro stipendio, ac ipsorum plenas naves etiam ad alienarum regionum pauperes destinarent. Laudatum item Abbatem Odilonem fuisse non dumtaxat largum in pauperes, sed & prodigum, pro famem patiente Aquitaniâ vacuasse omnia horrea, & sacra vasa, ac etiam donatam ab Imperatore Henrico auream coronam vendidisse, affirmat laudatus Petrus Damiani. Et de nescio quo Palestinæ Monasterio scribit in spirituali Prato sanctus Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus: *Consuetudo fuit, ut in Cœna Domini pauperes omnes & pupilli regionis hujus confluerent huc, & acciperent medium tritici sextarium, benedictiones tredecim & sextarium vini, mediumq; sextarium mellis pro quolibet.* Addit ante triennium ob summam annonæ caritatem fuisse intermissam eleëmosynam, ac pergit: *Non itaque, ut consuetum erat, dederunt benedictionem in die sancto Cœnæ & Parasceves. Profectus postmodum, qui præerat horreis, aperuit ostia, & reperit totum triticum germinasse. Quare coacti sunt illud in mare projicere.* Similem Fuldensis Monasterii tenacitatem fuisse etiam Divinitus castigatam refert Matthæus Parisiensis. Assiduas sui Monasterii orationes, & quotidianas pauperum recreationes in litteris ad Guilielmum Aquitaniæ Ducem insigniter describit Goffredus Abbas Vindocinensis.

L. 6. c. 28.

C. 85.

A. 1091.

L. 5. Epist. 18.

Quædam Monasteria, quòd omnium suorum bonorum Decimas pauperibus largirentur, à sancto Petro Damiani laudari quidam non sine fundamento opinantur. Etenim sub Paschali primo Pontifice ad reformandum sancti Benedicti ordinem celebrata Synodus statuit: *Ut de omnibus in eleëmosynam datis tam Ecclesiæ quam Confratribus, Decimæ pauperibus dentur.* Et per sanctum Bernardum formata Templariorum sanctissima Regula: *Decimum totius panis quotidiè Eleëmosynario vestro dare jubemus.* Ut cuncta quotannis antiqua vestimenta, & omnia mensæ reliqua in dies pauperibus dentur à cunctis Angliæ Monasteriis, statuit in sua Oxoniensi Synodo Stephanus Archiëpiscopus Cantuariensis. Longè laudabilius fuit, quod in suis super sancti Matthæi Evangelium homiliis prædicat sanctus Joannes Chrysostomus: *Una in Monasteriis mensa est omnibus, eadem epulæ. Cum mancis, cum pauperibus libenter conversantur, & his mensæ convivis plena sunt quotidiè. Alius ibi vulnera permulcet læsi, alius cœcum ducit, alius portat eum, qui crus fregit. Non sunt ibi parasiti, aut adulantium multitudo.* Et hoc utcumque imitata sunt

C. 19.

C. 15.

Hom. 73.

illa Monasteria, de quibus in laudata ad Desiderium Abbatem epistola sanctus Petrus Damiani: *Nonnulla in nostris partibus Monasteria praeclaram nuper institutionis normam sibimet indiderunt, ut praeter caetera pietatis opera, etiam tres pauperes cum privata mensa juxta se semper Abbas habeat, eisq; singulis mensuram cibi, ut quivis habet frater, apponat. Nam cùm Regularis norma praecipiat, ut Abbatis mensa semper sit cum hospitibus, hoc modo utrumque completur, ut & Abbatis mensa non superbis saeculi, sed sanctis hospitibus haereat, & ipse convesci fratribus non omittat.* Quid sanctus quidam Abbas de quotidiana in nobiles ac alios divites hospitalitate censuerit, & quomodo ejus causâ deponere Abbatiam voluerit, describit in litteris ad Hugonem Radingensis Monasterii Abbatem Petrus Blesensis: *Quid de hospitalitate dicam? Quae meritò hostilitas potiùs quàm hospitalitas censeretur. Christus enim causam ei non praestat, sed inanis gloriae obtentus. Divitibus quidem in hospitio cum honore & reverentia susceptis in omni opulentia deliciae apponuntur de patrimonio Crucifixi, Christus autem semel olim crucifixus in ligno, foris in pauperibus suis crucifigitur & torquetur in luto. In quibus aut nudus omninò, aut in semicinctiis tabescens fame, & frigore tremens, de his quae interiùs dantur canibus, solatium angustiae suae postulat, & non est qui moveatur super contritione Joseph. Ecce hospitalitas hodierna, in qua divites ad gloriam Daemonum splendidè epulantur, & Christus, qui charitas est, contemptu, inediâ, & nuditate afficitur.* Haec verba sunt laudati Abbatis, qui & pergit: *Ego autem oblitus terribilium judiciorum Dei, & immemor animae meae, sedeo tanquam Balthazar in medio convivarum, vasis Domini abutens, & patrimonio pauperum ad contumeliam Christi. Interim exeunt de domibus hospitum garsiones cibariis onusti & ebrii, ut de superfluitate illorum pauperibus ingeratur cumulatior doloris & tormenti materia. Sub hujus falsae hospitalitatis praetextu Vicecomitibus, Forestariis, & caeteris Officialibus, aut potiùs officiperdi hominibus, tamquam Dominis & Magistris, omne humanitatis officium exhibemus. Proponetur tamen querela de inofficioso, totamq; hospitalitatis gratiam ingratitudo pervertet, nisi Architriclinus usque ad nauseam & vertiginem capitis cum hospitibus suis bibendi bella continuet. Haec omnia judicabit, cujus judicia occulta sunt, & ideò magis timenda. Sumptus tam detestabiles & enormes, non de labore aut patrimonio nostro fiunt, sed de eleëmosynis fidelium, de oblationibus atque Decimis, de tributis egentium animarum, de exactionibus & oppressionibus pauperum, de obventionibus etiam Placitorum. Qui in sudore vultûs pane nostro vesci debuimus, labores miserorum nobis usurpamus ad delicias, atque in crapula & ebrietate sudorem bibimus alienum.* Episcopis, Abbatibus, Canonicis, aliisque Decimas possidentibus, legenda est tota Epistola.

Ep. 102

Aliam Monasticæ eleëmosynæ antiquam speciem laudat apud Matthæum Parisiensem nescio quis Fuldensis Monasterii Abbas, apparens
A.1091 post mortem, & dicens ad avarum in pauperes Cellarium: *Impium est, cùm Monachus omnem vitam in Ecclesiastico transegerit officio, illum saltem post mortem unius anni vitali defraudari subsidio.* Pro quovis defuncto Monacho voluit unum toto anno oraturum pro ipso pauperem ali. Ita de Petro sancti Benigni Divionensis Abbate scribit apud Lucam Da-
A.1105. cherium ejusdem Monasterii Chronicon: *Petrus fertur plurima nobis bona contulisse, & ideò cum præcipuis adscriptus est, & habet in refectorio duodecim Præbendas. Post hunc præfuerunt Richardus & Haymo, qui & duodecim Præbendas habent.* Utique pro pauperibus. Et quidem perpetuas. Verùm in solo die anniversario. Et de Hugone sancti Au-
A.1120. gustini Cantuariensis Abbate scribit Guilielmus Thorne: *Hugo instituit, ut singulis annis in perpetuum quinto nonas Julii fiat commemoratio pro animabus omnium benefactorum, parentum, & fratrum, & pascantur triginta pauperes.* Et de Sylvestro Abbate: *Sylvester instituit, ut singulis annis in perpetuum in prima die Quadragesimæ suscipiantur in aula tot pauperes, quot habentur fratres in congregatione, & ibi per totam Quadragesimam cibo & potu reficiantur. Et qui defuncti fuerint, infra annum similiter habeant suum pauperem. In anniversario obitûs prædicti Sylvestri & Hugonis primi pascantur triginta pauperes in aula pro animabus eorum, & animabus fratrum, & benefactorum istius loci, & omnium fidelium defunctorum. Et*
A.1154. *prædictus Abbas Sylvester, qui hoc instituit, suum habebit pauperem singulis annis in perpetuum.* Istiusmodi eleëmosyna fuit & illa, de qua ad suos Beccenses Monachos scripsit sanctus Anselmus Archiëpiscopus Cantua-
L. 3. Epist. 26. riensis: *Constitutionem nostram & vestram de eleëmosyna pauperum nullo modo minui permittatis, sed potiùs augete.* Et de Vdalrico Abbate habet Laurishamensis Monasterii Chronicon: *Quorumdam militum magnificam fidei devotionem pius Pater Vdalricus dignè remunerans constituit eis, sicut Carolo Magno & duobus Ludovicis, singulos pauperes in Cœna Domini ad Mandatum Fratrum perpetuò assignari.* Nempè Canonicæ electionis libertatem laudatus Carolus, ejus filius Ludovicus Pius, ac nepos Ludovicus Germaniæ Rex Monasterio permiserant, & laudati milites defenderant. Et de Cluniacensis Monasterii erga suos pro ipso labores gratitudine scribit ad Hugonem Abbatem sanctus Petrus Damiani:
L. 6. Epist. 2. *Conventus tecum mihi promisit, quòd per omnes succedentium vicissitudines temporum Anniversarium mei obitûs rediviva semper memoriâ coleret. Cui sponsioni & hoc additum est, ut unum sine intermissione pro me pauperem, & alimentis & indumentis jugiter sustentaret.*

Est & alia hujus boni operis species, quam Abbates non spontè susci-

cipere, sed ipsis Pontifex, Rex, aut Episcopus consueverunt imponere, & titulare *Panem Abbatis*. Etenim de degradato Ecclesiæ Remensis Archiëpiscopo Ebbone scribit ad Nicolaum primum Pontificem Synodus Tricassina: *Ebbo per diversa Monasteria commendatione Ludovici Imperatoris degit.* Et in ejusdem Ecclesiæ historia Flodoardus: *Ludovicus fugitivum Ebbonem revocari fecit, & in Monasterio sancti Bonifacii ei, & Clericis ac Laïcis qui cum ipso erant, necessaria ministrari, & Synodum exspectare præcepit.* Lib. 1. c. 20. Quod ipsum de Hildemanno Belluacensi Episcopo præcepit apud Atrebatenses Monasterio sancti Vedasti. Et de suo nepote ad laudatum Hugonem Abbatem scripsit Apostolicæ Sedis legatione fungens in Gallia laudatus Petrus Damiani: *Rogo Sanctitatis vestræ Clementiam super adolescentulo isto, ut illi magistrum simul & victum paternâ pietate provideat.* Et ad Alexandrum tertium Pontificem, qui filio Laxii de Archerio similem præstari gratiam jusserat, rescripsit Stephanus Aureliæ ad sanctum Evurtium Abbas, ac posteà Tornacensis Episcopus: *Superveniente nuntio mutatum est mandatum, & aggravatum præcepto,* Ep. 67. *ut quotidianum victum in immensam pecuniæ summam converterem, & decem solidos Parisienses per singulos menses puero numerarem. Factum ut imperastis, cùm hæc & alia quæcumque jusseritis, ego & fratres nostri parati simus & libenter suscipere, & liberaliter adimplere. Sciat interim Paternitas vestra nos in quibusdam Clericis exhibendis per aliquos Dominos meos Cardinales consimilia onera sustinere.* Eum enim & Ærnando Clerico gravaverat Cardinalis Albertus, Romanæ Ecclesiæ Cancellarius. Et de Ludovico septimo Francorum Rege habemus apud Radulphum de Diceto: Ep. 68. *Ludovicus Rex Francorum venit Pontiniacum, & ne quid in Anglia fieret in perniciem Ordinis Cistertiensis, Thomam Archiëpiscopum Cantuariensem, cui jam per biennium Pontiniacenses omnem exhibuerant humanitatem, Senonas secum deduxit, & in expendiis sufficientiam apud sanctam Columbam invenit per quatuor annos.* A. 1166. Sanctissimo exuli jussit ab utroque Monasterio dari Panem Abbatis. Et de Eduardi tertii Anglorum Regis in suspensum Walterum Vynkeburne, qui aut exstinctus non fuerat aut revixerat, pietate scribit Henricus Knyghtonus: *Walterus ductus est in Ecclesiam sancti Sepulchri per Clerum, & ibi diligenter custodiebatur à Clero, ne fortè raperetur iterùm suspendendus. Cui Rex Eduardus in Abbatia Leycestrensi fecit gratiam, & concessit chartam, ita inquiens me audiente: Deus dedit tibi vitam, & nos dabimus tibi chartam.* Et Rudolphum Trudonopolitani Monasterii Abbatem, pro vitanda Alexandri Pseudo-Episcopi Leodiensis, & ipsum protegentis Godefridi Barbati Brabantiæ Ducis Lib. [illegible] scabiosâ communione spontaneè exulem, Ruperto Tuitiensi Abbati imposuit Fredericus Archiëpiscopus Coloniensis. Ita habes in laudati

Cœnobii Chronico. Quæ eleëmosyna viguit etiam apud Græcos. In suo ad quintum septimæ Synodi Canonem commentario Theodorus Balsamon vocat ipsam jus fraternitatis, asseritque sine Simonia & emi posse & vendi. In decimi noni Canonis commentario addit quibusdam Monasteriis posse ex causis imponi per Patriarcham. Fundatur in Sardicensi Synodo. Hæc enim exules Episcopos ali jussit à ditioribus Collegis. Et ita sibi fuisse factum à Cucusi Episcopo scribit sanctus Joannes Chrysostomus. Et multis per Barbaros expulsis fieri jussit magnus Gregorius. Hæc, inquam, Monasteriorum eleëmosyna præsertim fundatur in Decimis.

Præsens ergò Canon à Monasteriis & Capitulis permittit possideri Decimas, verùm de gratia. Hinc istam possessionem vult non esse nimis amplam, nec sine Romani Pontificis, aut saltem proprii Episcopi consensu iniri. Monasteriis enim atque Capitulis nimiæ divitiæ sunt pessimum venenum. Quod ipsum in secunda sua Romana, Melphitana, & Claromontana Synodo firmavit Urbanus secundus: *Nullus Laïcus Decimas suas, aut Ecclesiam, aut quidquid Ecclesiastici juris est, sine consensu Episcopi, vel Romani concessione Pontificis, Monasteriis aut Canonicis offerre præsumat. Quòd si quis Episcopus improbitatis causâ & avaritiæ consentire noluerit, Romano Pontifici nuntietur, & cùm ejus scientia quod offerendum est offeratur.* Quem Canonem in sua Belluacensi Synodo innovavit & publicavit Conon Prænestinus Episcopus, Paschalis secundi per Galliam Cardinalis Legatus. Episcopi tamen assensus est in prima instantia postulandus. Ejusdem Paschalis Cardinales Legati Joannes & Benedictus constituerunt item in secunda sua Pictaviensi Synodo: *Ut neque Clerici, neque Monachi per pecuniam Altaria vel Decimas à Laïcis sibi acquirant, sub excommunicatione interdicimus.* Quid enim de Decimarum nundinatione senserit antiquitas, lucet ex Hincmari Remensis Archiëpiscopi litteris ad Wiligisum, aliosque sancti Dionysii Monachos: *Absit Fratres, ut alii Ecclesiastici & Religiosi viri hoc audiant, quia Monachi de Monasterio sancti Dionysii Decimam vendere quærunt, ut de ipso pretio infernum comparent. Multò magis autem absit, ut Laïci hoc audeant, quod nemo etiam peccatis publicis implicatus in mea Parochia facere audet. Si enim aliquis de alio Monasterio, quàm de nostro hoc tentare, quantò magis facere præsumeret, ab omni communione illum de Parochia mea excommunicarem.* Epistolæ fragmentum exstat apud Flodoardum. (Lib. 3. c. 25.) Decimarum enim jus est Ecclesiasticum & spirituale, ideoque nec emi possit nec vendi. Et Laïcus est ejus omninò incapax, ideoque ab illo id singulariter non possit fieri. Etiam Joannes Cardinalis de Crema, Honorii secundi in Anglia Legatus, in Londinensi sua Synodo statuit: *Nullus Abbas,*

bat, nullus Prior, nullus omninò Monachus vel Clericus Ecclesiam sive Decimam, seu qualibet beneficia Ecclesiastica, de dono Laïci sine propria Episcopi auctoritate & assensu suscipiat. Quòd si præsumptum fuerit, irrita erit donatio hujusmodi, & ipse Canonicæ ultioni subjacebit. Quæ verba desumpsit ex Lateranensi Synodo Calixti secundi. De vario Templariorum, Hospitalariorum, & aliorum Regularium in suam jurisdictionem excessu questi sunt etiam in Lateranensi Synodo plures Episcopi, atque pro illis statuit Alexander tertius: *Ecclesias igitur & Decimas de manu Laïcorum sine consensu Episcoporum, tam illos quàm etiam quoscumque alios Religiosos recipere inhibemus, dimissis quascumque contra tenorem istum aliquo tempore receperunt.* Templarii & Hospitalarii ob grandia sua in Ecclesiam merita apud omnes Christianos Principes & Nobiles erant gratissimi. Quin & istorum plurimi erant Templariorum præsertim Ordinem professi. Hinc ex pauperrimis subitò evaserunt opulentissimi: Quòd Dei Ecclesiis Decimas ac Primitias subtraxerint, & Episcopis sint facti molestissimi, testatur in sacri belli historia Guilielmus Metropolita Tyriorum. Ipsis ultra septem millia Conventuum fuisse affirmat magnum Belgii Chronicon. Addit Regibus fuisse ditiores. Erant orti ex Hospitalariis, ideoque hi illis vix erant inferiores. Hinc ambos ad avitam paupertatem atque humilitatem reducere conatus est isto Canone Alexander tertius. Eundem in sua Lateranensi Synodo laudavit & confirmavit Innocentius tertius.

Cap. 18.

Lib. 12. c. 7.

Adductum Cononis Cardinalis Synodum laudat in sui Maurigniacensis Cœnobii Chronico Theulphus Monachus, & adjungit de suo Abbate Thoma: *Mordebat Abbatis & aliorum quorumdam Fratrum conscientiam, quòd Antecessores nostri Ecclesias & Decimas quasdam, non solùm donis, verùm etiam pecuniis acquisierant. Neque enim tunc, in initio scilicet constitutionis hujus Ecclesiæ, quæstio de simonia sic ventilata erat, sicut Posterorum diligentiâ factum est. Sed si quid Ecclesiasticum à sæcularibus hominibus emeretur, non emptio, sed redemptio vocabatur. Sed cum diutiùs super hac re titubassent, Divinâ providentiâ factum est, ut rursùm Dominus Cono Prænestinus Episcopus, & Apostolicæ Sedis Legatus, apud nos hospitandi gratiâ divertisset, habens apud se velut auxiliatorem magnum Wilhelmum Catalaunensem Episcopum, qui sublimes scholas rexerat, & tunc zelum Dei habens, super omnes Episcopos totius Galliæ scripturarum scientiâ fulgebat. Abbas igitur in manu Cardinalis illa omnia, de quibus scrupulum habebat, reddidit, ut in ejus dispositione esset quidquid inde facere voluisset. Die subsequente viri sapientes & Ecclesiastici Dispensatores ante præsentiam suam Abbatem vocaverunt, & ut ea de manu Beati Petri acciperet, ac securè in Abbatia Deo serviret, per obedientiam injunxerunt. Hæc idcircò di-*

cta sunt, ut Posteri nostri & de talibus provideant, & de transactis timorem non habeant. Ista Monachorum mercatura admodùm tunc grassabatur, & ex ipsa prodiit nimia quorumdam opulentia, ideoque ille Abbas fuit omni laude dignus. Ast longè majorem sui laudem scribit ad Paschalem
Lib. 1. Epist. 9. secundum Pontificem Goffredus Abbas Vindocinensis: *Monasterium nostrum nostro tempore per Dei gratiam ampliùs crevit, quàm priùs devotio Fundatorum ei contulerit, licet numquam Ecclesiam, numquam alterius Ecclesiæ Decimam, vel quamlibet possessionem Ecclesiasticam eo modo acquisierim, quo faciunt quidam.* Laudatus Theulphus Decimalis juris nundinationem non solummodò affirmat iniquam, sed & simoniacam. Aliud enim sunt Decimæ & Primitiæ, aliud Ecclestastici fundi aut illis impositi census: Istarum jus Ecclesiasticis officiis est privativè ac indivulsè annexum, ideoque sine simonia nequit in humana pacta deduci. Et ad hanc sancti Anselmi quæstionem: *Si Rex habet terras Episcopatus vel Abbatiæ, quas nullo modo vult reddere, & pro eis vult dare aliquam Ecclesiam, quam tenet in sua manu, non minùs utilem, si liceat accipere, ne judicetur emptio?* Ad hanc, inquam, quæstionem respondit Paschalis secundus:
Ep. 45. *Pro terris Ecclesiarum de manu Regis Ecclesias suscipere minùs licet, ne sacrilegii dari videatur assensus. Divina enim in nullius bonis sunt, & quod Deo semel oblatum est, in alienos usus non expedit usurpari. Porrò in hujusmodi commutationibus Potestati sæculari securiùs indulgetur.* Pactum hoc, quòd in ipso possessio deseratur, adeoque & detur pro Decimis, affirmat esse de emptione ac simonia suspectum; in Rege tamen, dummodò & possessio & Decima spectent ad eandem Ecclesiam, & absit scandalum, posse dissimulari: Quòd sit saltem unius redemptio. Etenim Ecclesiæ suæ possessionem pro alienis Decimis deserere, est emptio manifesta.

Lucet hoc ex alio ad hanc Anselmi quæstionem, *Si de manu Laïci liceat Episcopo vel Abbati accipere Ecclesias, quas in suo dominio habent, cum eas non personæ, sed Episcopatui vel Abbatiæ donent,* ejusdem Paschalis Responso: *De manu Laïci Episcopus jam consecratus suscipere non debet Ecclesias, si in aliena Parochia sint, si verò in sua sint, licenter accipiat. Hoc enim non videtur dare, sed reddere, cum Ecclesiæ omnes per singulas Parochias in Episcoporum esse debeant potestate. Abbates verò per Episcoporum manus suscipiant.* Et Albertus ac Theoduinus Cardinales, Alexandri tertii per Normandiam Legati, in sua Rothomagensi Synodo ediderunt Canonem, cui Rogerus Hovedensis ac Joannes Bromptonus dant
A. 1172. hoc compendium: *His qui Decimas hereditario jure tenent, licentia sit cui voluerint Clerico idoneo dare, eo quidem tenore, ut post eum ad Ecclesiam, cui de jure competunt, revertantur.* Et in suo Capitulari Odo Parisiensis Epis-

Episcopus: *Nullus Clericus potest sibi retinere Decimas hæreditario jure possessas, sed auctoritate Episcopi possunt Clerici fructus percipere, ita tamen quòd semper laborent, ut ad Ecclesiam revertantur.* Huc etiam spectat quod ad Laurentium in Charitatis Cœnobio Monachum scripsit sanctus Ivo Carnutensis: *De emptionibus rerum Ecclesiasticarum, quas Monachi à Laïcis faciunt, hoc tuæ Fraternitati respondemus, quia si res Ecclesiasticas de Laïcorum servitute dato pretio liberarent, & juri Ecclesiastico ac Episcopali dispositioni restituerent, non solùm non improbaremus, sed vehementer laudaremus. Quia non videretur esse emptio, sed à cunctis piè sentientibus laudanda redemptio. Sic captivi fidelium pietate redimuntur, cum Redemptores ipsos redemptos non in suam redigunt servitutem, sed in pristinam restituunt libertatem. Verùm quia rarus est aut nullus, qui hæc emat, nisi suis aut suorum usibus, non est hæc appellanda pia redemptio, sed inter ementes & vendentes cupida & periculosa coëmptio.* Et in litteris ad Suessionense Capitulum Innocentius tertius: *Postulastis vobis à Sede Apostolica indulgeri licentiam redimendi Decimas, quæ infrà metas Parochiarum vestrarum in feudum à Laïcis detinentur. Nos autem volentes super hoc Ecclesiis, quibus hujusmodi debentur Decimæ, providere, præferri eas volumus in redemptione talium Decimarum. Quod si nolint, aut fortè non possint, redimendi eas ad opus illarum Ecclesiarum vobis concedimus facultatem, proviso nihilominùs ut consueta servitia, ad quæ Laïci illis Ecclesiis pro Decimis tenebantur, etiam post contractum talis venditionis impendant, cùm ad eos pretium perveniat earumdem.* Ita possessiones suas, Decimas præsertim ac Primitias, de Laïcorum manibus efestucare variis modis conata semper fuit Ecclesia, ea tamen lege ut ad propriæ Parochiæ redirent opus. Quod ubi non potuit, permissæ sunt transire ad aliquod Monasterium seu Capitulum: Verùm ex judicio & consensu Episcopi, aut certè Romani Pontificis. Et hinc ad Bituricensis Ecclesiæ Archipresbyterum & Scholasticum scripsit etiam laudatus Pontifex Innocentius: *Laicus, qui Decimam detinet, monendus est ut eam restituat Ecclesiæ ad quam spectat, qui si fortè induci nequiverit, & eam cum Diœcesani consensu alteri Ecclesiæ assignaverit, præsertim Religioso Conventui, constabit ipsa donatio, perpetua firmitate subnixa.* Exstat Epistola apud Gregorium nonum. Privatus ergo Clericus Decimas non nisi ad vitæ suæ excursum detinere potest: Et quidem in solo casu laudati Concilii Rothomagensis. Episcopi sub Capitulo, uti caput sub corpore, comprehenduntur, ideoque gaudent Capituli jure.

Tit. 3. c. 19.

Ep. 186.

Lib. 4. Ep. 9.

Lib 3. tit. 10. c. 7.

Verùm inter Monachos de Platea, qui quamdam à nescio quo milite Decimam cum Episcopi venia acceperant, & inter Bituricense sancti Stephani Capitulum orta est postmodum quæstio, An venia ista dari de-

deberet à solo Episcopo, an etiam à Capitulo? Capitulum sustinuit donationem istam esse alienationis speciem, ideoque suum etiam requiri assensum, atque ita memoratam Decimam tentavit Monachis auferre. Respondit vero laudatus Innocentius: *Sufficit consensus Episcopi.* Addidit etiam in Lateranensi Alexandri tertii Synodo sic fuisse sancitum. Et cum aliis adductis præsens Canon lucidè requirit consensum solius Episcopi. Et ad Raynaldum ex Andegavensi Episcopo Metropolitam Remensem scripsit Goffredus Abbas Vindocinensis: *Suppliciter & diligenter*
Lib. 1. Ep. 31. *oramus, ut Benignitas vestra Ulgerum Andegavensem Episcopum, & ejus Archidiaconum aut monere aut rogare dignetur, ne concessionem Ecclesiarum, quam Monasterio nostro benignè fecistis, perturbare conentur.* Et adversùs Manassen Aurelianensem Episcopum, qui Vizeliacensi Monasterio datam à suo Antecessore Elia Decimam repetiverat atque invaserat, ad Hugonem Senonensem Archiëpiscopum scripsit Eugenius tertius: *Fraternitati tuæ mandamus, quatenùs utrâque parte ante tuam præsentiam evocatâ, causâ diligenter auditâ & cognitâ, justitiâ mediante definias.* Et ad ipsum Manassen: *Mandamus ut Ecclesiam Abbati & fratribus in pace restituas.* Exstant Epistolæ apud Hugonem Notarium Pictaviensem in dicti Monasterii Chronico. Lucidè edicunt licentiam istam esse dandam à solo Episcopo, & semel datam non posse per Successorem revocari. Hæc enim donatio nequaquam est alienationis species: Est rei alienatæ, licet non ad debitum membrum, tamen ad Ecclesiæ corpus revocatio, ideoque cunctis alienationis solemnitatibus non debet fulciri.

Alia quæstio est, An Fratres etiam mendicantes possint Altaria & Decimas possidere? Suprà enim audivimus ipsa, uti avitæ paupertati adversa, & primævæ sanctitatis eversiva, fuisse ab Alexandro tertio interdicta Ordini Cistertiensi. Et revera ex quo sanctissimus ille Ordo Decretis istis cæpit non obedire, cæpit etiam ejus aurum verti in scoriam. Respondeo tamen fratres illos esse capaces. Etenim ipsa à Patribus Prædicatoribus admitti & possideri disertè permisit ipsorum confirmator Honorius tertius, eâ tamen lege, ut non ipsi, sed per ipsos præsentatus Episcopo, & ab Episcopo institutus Presbyter regeret ista Al-
Constit. 47. taria, fratribus de temporalium, Episcopo de animarum cura responsurus. Ut quem è suis fratribus præsentare possint, cunctis mendicantibus indulsit Pius quintus. Hoc in casu derogavit saluberrimæ constitutioni Joannis vigesimi secundi: *Professorem cujuslibet mendicantium Ordinis ad inferiores Cathedralibus Ecclesias postulari, Edicto perpetuo prohibemus.* Quod etiam Hugo Lugdunensium Primas, ac Apostolicæ Se-
A. 1094. dis in Gallia Vicarius, omnem Monachum sanxerit ad Parochialis Ecclesiæ regimen esse inhabilem, testatur Bertholdus Presbyter Constantiensis.

tiensis. Pius quintus præsertim loquitur de existentibus intra aliquem Conventum Altaribus, quæ revera non convenit per sæcularem Presbyterum gubernari. Verùm hæc sunt alterius loci.

CANON X.

NUllus Episcopus gravamen, seu servile servitium, ex usu contra Ecclesiasticam normam Abbatibus, seu Clericis suis imponat. Interdictum Sacerdotale Officium pretio interveniente non restituat. Quod si fecerit, Officii sui periculum subeat.

SCHOLION.

MOnasteriorum bona olim subfuerunt huic communi Apostolicorum Canonum Regulæ: *Præcipimus ut in potestate sua Episcopus Ecclesiæ res habeat. Si enim animæ hominum pretiosæ illi sunt creditæ, multò magis oportet eum curam pecuniarum gerere, ita ut potestate ejus indigentibus omnia dispensentur per Presbyteros & Diaconos, & cum timore omniq; sollicitudine ministrentur.* An sit Regula Apostolica, ignoro; ipsam interim firmavit Antiochena Synodus, cuncta Ecclesiarum bona cum omni fide & diligentia servari mandans, atque adjungens: *Ea gubernari & dispensari oportet cum judicio & potestate Episcopi, cui totius plebis animæ videntur esse commissæ.* Jubet ipsa omnibus esse manifesta, ac dispensari cum conscientia Presbyterorum atque Diaconorum. Et denuò sancit: *Episcopus Ecclesiasticarum rerum habeat potestatem ad dispensandum erga omnes qui indigent, cum summa reverentia & timore Dei.* Eandem Regulam prædicant, & pluribus exponunt Apostolicæ constitutiones Clementis Romani. Erat Regula sanctissima, quam usque ad Theodori Archiëpiscopi Herfordensem Synodum permansisse in Anglia testatur in Cantuariensium Pontificum Actis Gervasius ibidem Monachus: *Asseritur quòd in plerisque locis, & maximè in Ecclesia Cantuariensi, Theodorus instituerit, ut ad majorem Episcoporum excellentiam, & ad Monachorum tranquillitatem, Ecclesiæ datas partirentur possessiones, ut pars utraque singulas sibi assignatas sortiretur & regeret portiones.* Laudatæ Synodi Canon exstat apud Anglicanam venerabilis Bedæ Historiam: *Ut quæq; Monasteria Deo consecrata nulli Episcoporum liceat in aliquo inquietare, nec quidquam de eorum rebus violenter abstrahere.* Eandem bonorum sub plena Episcopi

Can. 41. Can. 24. L.4.c.5.

poteſtate communionem uſque ad ſancti Fulconis Epiſcopatum in Remenſi Parochia duraſſe affirmat Flodoardus: Cunctas iſtius Parochiæ villas ac facultates affirmat in Clerum, Monaſteria, pauperes, ac fabricam fuiſſe à Fulcone diviſas, iſtamque diviſionem à Formoſo Pontifice confirmatam. Et de Epiſcopo ſuo, qui eodem ſæculo floruit, Not-
Cap. 56. gero ſcribit Anſelmus Canonicus Leodienſis: *Nec hoc ſilendum, quod inter cætera pietatis opera, prudenti admodùm uſus conſilio, in tres æquas portiones prædia Eccleſiaſtica diviſit, quarum unam ſibi ſuiſq; ſucceſſoribus retinuit, alteram Eccleſiis & Monaſteriis impertiit, tertiam militibus, qui Eccleſiam armis protegerent, habere conceſſit.* Communem vitam, quam impoſuêre omnibus Hieroſolymitanæ Eccleſiæ fidelibus Apoſtoli, à cunctis aliarum gentium Clericis ſaltem ac Monachis utcumque ſervari primæva Patrum diſciplina ſanxit.

Verùm pluribus in locis ſanctitas iſta dudùm anteà defecit. Etenim in Conſtantinopolitana ſancti Flaviani Patriarchæ Synodo adversùs Eutychetem, Archimandritam ibidem atque Hæreſiarcham, dixit accuſator Euſebius Doryleienſis in Phrygia Epiſcopus: *Metuo Eutychetis concuſſionem. Ego pauper ſum, nihil poſſidens. Minatur mihi exilium, divitias habet.* Utique Cœnobio ſuo proprias, & ab Epiſcopi poteſtate exemptas. De nimia Monachorum opulentia queſtus tunc fuit non ſolùm Paganus homo Zozymus, ſed etiam ſanctus Hieronymus, & ſanctus Joannes Chryſoſtomus, graviter culpans illos, quorum ad Monaſticam profeſſionem adſpirantium prima erat quæſtio, An Monaſterium eſſet commodum & opulentum. Quod etiam Africana Cœnobia habuerint proprios proventus, docent varia loca ſancti Auguſtini. Avara quorundam Epiſcoporum rapacitas, ac in Monachos duritia coëgerunt Eccleſiam ad dividenda horum bona, eximenda ab omni iſtorum poteſtate, & Abbatum fidei ac diligentiæ credenda. Ita de novo per Gratioſam Abbatiſſam exſtructo Monaſterio ſcripſit ad Fortunatum Neapolitanum Epiſcopum ſanctus Gregorius Magnus: *In eodem Monaſterio neque Fraternitas tua, neque Presbyteri præter diligentiam diſciplinæ aliquid moleſtiarum inferant. Aut ſi quid pro diverſorum devotione commoditatis acceſſerit, ſibi æſtiment vendicandum, ſive aurum, ſive argentum, ſive prædium, ſive veſtimentum, omnibus modis conſtructio præfata poſſideat, cùm Ancillis Dei in eodem loco ſervientibus debeat proficere quidquid offerri ibidem contigerit.* Et mobilia & immobilia iſtius Cœnobii bona vult ab omni Epiſcopi poteſtate & adminiſtratione eſſe exempta. Et de novo Maſſilienſi Sanctimonialium Monaſterio ſcribit ad Reſpectam Abbatiſſam:
Lib. 6. *In rebus vel in diſpoſitione Monaſterii neque Epiſcopum, neque Eccleſiaſti-*
Ep. 12. *corum quempiam decernimus aliquam habere poteſtatem.* A Vigilio Pontifice datam

datam Arelatensi Monasterio liberam bonorum administrationem confirmat in litteris ad Virgilium istic Episcopum, mandatque nullius praesumptione turbari. Quod ipsum privilegium dedit & aliis Monasteriis. Lib. 7. ind. 2. Ep. 117.
Dederunt & alii Pontifices, Metropolitae item, atque Episcopi. Ita Turonensi sancti Martini Monasterio *Monachicam libertatem, id est, liberam dispensandi licentiam* dedit Crotbertus ejusdem civitatis Archiëpiscopus, ipsamque Adeodatus Pontifex confirmavit. Et in libertatis, quam Corbeiensi Monasterio dedit Berthefridus Ambianensis Episcopus, privilegio haec posuit: *Quidquid ibidem offertur, ipsi Abbates vel Monachi absque contrarietate, vel repetitione Episcoporum liberè possideant.* Quam concessionem vigere dicit etiam in Monasterio Agaunensi, Lerinensi, Cabilonensi, ac Lexoviensi. Eandem sancti Dionysii Monasterio fecit Landericus Episcopus Parisiensis. Exstant instrumenta in Galliae Conciliis apud Jacobum Sirmondum. Simile, quod suo ad sanctum Remigium Monasterio fecit Aldricus Senonensis Archiëpiscopus, privilegium nuper publicavit in Spicilegio Lucas Dacherius. Eorundem Tom. 2.
privilegiorum formulas habes apud Monachum Marculphum. Data Cap. 1. 2.
fuerunt adversùs quorumdam Episcoporum in Monasteria violentiam, de qua quartum Toletanum Concilium: *Nuntiatum est praesenti Conci-* Can. 5.
lio, quòd Monachi Episcopali imperio servili operi mancipentur, & jura Monasteriorum contra Instituta Canonum illicita praesumptione usurpentur, ita ut penè de Coenobio possessio fiat, atque illustris portio Christi ad ignominiam, servitutemque perveniat. Quapropter monemus eos, qui Ecclesiis praesunt, ut ultra talia non praesumant, sed hoc tantùm sibi in Monasterio vendicent Sacerdotes, quod praecipiunt Canones, id est, Monachos ad conversationem sanctam praemonere, Abbates aliaque officia instituere, atque extra Regulam facta corrigere. Quod si aliquid in Monachos Canonibus interdictum praesumpserint, aut usurpare quidpiam de Monasterii rebus tentaverint, non deerit illis sententia excommunicationis, qui se deinceps nequaquam sustulerint ab illicitis. Nequaquam substantiae, sed solius Monasticae disciplinae directionem affirmat spectare ad Episcopos, idque ex generali Ecclesiae Canone, utique edito per tertiam magni Gregorii Synodum: *Interdicimus ac prohibemus, ut nullus Episcoporum ultra praesumat de reditibus, rebus, vel chartis Monasteriorum, vel de Cellis, vel villis, quae ad ea pertinent, quocumque modo, vel qualibet occasione minuere, vel dolos vel immissiones aliquas facere. Si qua fortè inter terram venientem ad partem suarum Ecclesiarum & Monasteriorum quaestio evenerit, & pacificè non potuerit ordinari, apud Electos Abbates, & alios Patres timentes Dominum, sive voluntaria delatione, mediis sacro-sanctis Evangeliis finiatur.* Et infrà: *Descriptiones rerum & chartarum Monasterii ab Episcopo Ecclesiasticas fieri omninò vetamus.*

mus. Et si quando res exigit, Abbas loci cum aliis fratribus causas rerum inventarum faciat, & eorum consilio & judicio finiantur. Obeunte quoque Abbate, Episcopus in describendis providendisq; rebus Monasterii, vel datis perquirendis nullatenùs se permisceat. Monasteriorum bona vult adeò esse exempta, ut de ipsis ortas cum Ecclesiis quæstiones nolit per solos Episcopos judicari. Qui Canon quia statim ab omni Latina gente non fuit admissus, singularibus privilegiis plura hinc inde Monasteria dudum adhuc posteà indiguerunt.

Notanda sunt laudati Gregorii verba in litteris ad Joannem Episcopum Scillitanum: *Quia Monachi Castilliensis Monasterii questi sunt Fraternitatem tuam quadam de Monasterio sub Xenii quasi specie abstulisse, necesse est, ut si quid te indecenter recolis accepisse, sine dilatione restituas, ne avaritia te graviter culpa redarguat, quem largum erga Monasteria Sacerdotalis magis debuerat munificentia demonstrare.* Monasticæ substantiæ administratione privati Episcopi dixerunt se gratis non obligari ad disciplinæ custodiam, sed sibi ad minus in subjectionis characterem deberi quoddam annuæ pensionis xenium: Et istud laudatus Pontifex in isto Joanne damnavit. Ita adversùs quorumdam Episcoporum rapacem in Parochiales Ecclesias violentiam statuit quarta Toletana Synodus: *Non ampliùs quàm duos solidos unusquisque Episcoporum per singulas suæ Diœcesis Basilicas annuâ illatione sibi expetat conferri, Monasteriorum Basilicis ab hac solutionis impensione sejunctis.* Est antiqua Hispanorum in Monasteria pietas, de qua Ilerdense Concilium: *Ea quæ in jure Monasterii de facultatibus offeruntur, in nullo Diœcesana lege ab Episcopis contingantur.* Dummodò tamen sint non solò nomine, sed in rei veritate Monasteria, habentia competentem numerum Fratrum. Et hanc pietatem vix reperias apud alias gentes. Etenim sancti Galli Monasterio liberam bonorum administrationem donans adversùs Constantiensium Episcoporum violentias Carolus Magnus addidit: *Excepto censu, qui de Monasterio ad Episcopatum persolvi debet singulis annis, id est, equus unus, & auri uncia una.* Ita habes in Chronico Constantiensis Ecclesiæ. Et in plenæ, quam Corbeiensi Monasterio dederunt, exemptionis privilegio addiderunt Benedictus tertius ac Nicolaus primus: *Episcopus Ambianensis nullam ex bonis vel accipiat vel exposcat portionem.* Quod ipsum de plenè exempto sancti Carilephi Monasterio ad omnes Galliæ Antistites scripsit idem Nicolaus adversùm Episcopos Cenomanenses. Quod nempè è subjecti Monasterii bonis quidam portionis census Episcopo consuevisset pendi. Et de suo sancti Quintini Monasterio ad Gaufredum Belluacensem Episcopum scribit sanctus Ivo Episcopus Carnutensis: *Sciat Sollicitudo vestra, quia fundator dictæ Ecclesiæ Domnus Guido Belluacensis Episcopus nullam*

Lib. 7. Ep. 33.

Ep. 17.

Ep. 24.

Ep. 199.

nullam mulctam pecuniæ, nullam exactionem, nullam consuetudinem sibi vel successoribus suis retinuit. Affirmat Gaufredo nullam deberi pensionem, quòd ejus Antecessor illi in ipsa Cœnobii fundatione in perpetuum renuntiasset. Quòd exempta item Monasteria Sedi Apostolicæ pro Cathedratico xenio aliquid annuè consueverint pendere, plurimis exemplis possit ostendi. Verùm modico non contenti quidam Episcopi non cessabant sub hoc fuco durissimè Monasteria gravare. Etenim de nimia Wigberti Ravennatis Archiepiscopi in suum Monasterium duritia lamentatur gravissimè sanctus Petrus Damiani. De eadem in sancti Remigii ac sancti Michaëlis Monasterium acerbitate Manassen Remensem, & Cunibertum Taurinensem Episcopum arguit noster septimus Gregorius. Similibus querimoniis referti sunt plerique antiqui Annales Monasteriorum. Et adversùm illas edidit noster Gregorius præsentem Canonem, de quo apud Gratianum Urbanus secundus: *Servitium, quod Monasteria, aut eorum Ecclesiæ à tempore Gregorii septimi usque ad hoc tempus fecerunt, & nos concedimus.* Videtur Gregorius non dumtaxat damnasse pensionis excessum, sed & ipsi modum ac limitem fixisse. Ejus adeò amantes fuerunt quidam Episcopi, ut ipsam etiam à Fratribus mendicantibus exegerint, debuerintque compesci per Gregorium nonum. Plurimas item inter Episcopos & Monachos de ipsa lites legimus: Et varias Apostolicas ab ipsa exemptiones. Hodie quasi abiit in dissuetudinem.

Lib. 3. Ep. 5.

18. q. 2. cap. 31.

Lib. 5. tit. 31. c. 17.

Apostolica ad Galathas verba, *Fratres obsecro vos*, sic commentatur sanctus Hieronymus: *Verba hæc & nos ad humilitatem provocant, & supercilium decutiunt Episcoporum, qui velut in aliqua sublimi specula constituti vix dignantur videre mortales, & alloqui conservos suos. Discant ab Apostolo errantes & insipientes Galathas fratres vocari.* Et super hæc ad Ephesios verba, *Subjecti invicem in timore Christi*, declamat: *Audiant hæc Episcopi, audiant Presbyteri, audiat omnis ordo Doctorum, Subjectis suis se esse subjectos. Imitentur dicentem Apostolum:* CUM ESSEM LIBER EX OMNIBUS, OMNIBUS MEIPSUM SERVUM FECI, UT OMNES LUCRIFACEREM. *Salvator quoque formam servi accepit, ut serviret Discipulis suis: Et pedes eorum lavit. Hoc interest inter Gentium Principes & Christianorum, quòd illi dominentur subditis, nos servimus: Et in eo majores sumus, si minimi omnium fuerimus.* Et in litteris ad Nepotianum: *Episcopi Sacerdotes se esse noverint, non Dominos. Honorent Clericos quasi Clericos, ut & ipsis à Clericis, quasi Episcopis, honor deferatur.* Et in litteris adversùs Joannem Hierosolymæ Episcopum: *Tu Beatissimus Papa, & fastidiosus Antistes, solus dives, solus sapiens, solus nobilis & discretus, conservos tuos & redemptos sanguine*

Cap. 4.

Cap. 5.

Epist. 2.

Ep. 61. c. 2.

Domini tui, rugatâ fronte & obliquis oculis despiciens. Et hinc inter articulos, de quibus in Synodo ad Quercum accusatus fuit sanctus Joannes Chrysostomus, erant & hi: *Quòd Berenium Sacerdotem contumeliis multis male acceptum dediderit. Quòd Episcopis à se ordinatis pecunias largiatur, ut per illos Clerum laboribus opprimat. Quòd Clericos inusitatis injuriis & contumeliis affecerit.* Et adversùs Joannem Ravennæ Archiëpiscopum
Lib. 4. Ep. 15. scribit magnus Gregorius: *Disciplina ad vitam Clericorum custodiendam nulla est, sed Fraternitas tua se Clericis suis tantummodo Dominum exhibet.* Et adversùs nostrum Gregorium Imperator Henricus quartus: *Rectores sanctæ Ecclesiæ Archiëpiscopos, Episcopos, Presbyteros, non modò non tangere sicut Christos Domini non timuisti, quin sicut servos, nescientes quid faciat Dominus eorum, sub pedibus tuis calcasti, in quorum conculcatione tibi favorem ab ore vulgi comparasti, quia omnes nihil scire, te autem solum omnia nosse judicasti, quâ utique scientiâ non ad ædificationem, sed ad destructionem uti studuisti.* Et adversùs similium Episcoporum fastum sta-
Can. 34. tuit quarta Carthaginensis Synodus: *Ut Episcopus in quolibet loco sedens, stare Presbyterum non patiatur. Ut Episcopus in Ecclesia, & in consessu Presbyterorum sublimior sedeat, intra domum verò collegam se Presbyterorum*
Can. 2. *esse cognoscat.* Et secunda Synodus Bracarensis: *Parochiales Clerici servili onere in aliquibus operibus Episcopis servire non cogantur. Quia scriptum est:* NEQUE UT DOMINANTES IN CLERO. Et sexta Synodus Parisiensis:
Lib. 1. c. 21. *Quia sunt plerique, qui non paternum affectum circa gregem sibi commissum, sed quemdam exercere videntur dominatum, eumq; non ut Dominicum, sed flatibus ventosæ arrogantiæ inflati, ut suum proprium tractare non verentur, quantum a Paternitatis officio aberrent, subter collecta documenta declarant.* Adducit laudatum sancti Petri Apostoli locum, item aliarum Scripturarum ac sancti Fulgentii testimonium, atque concludit: *Quâ ergò temeritate, immò præsumptuosâ vanitate, quilibet Prælatorum dicere præsumit, Illa congregatio mea est, aut ille Presbyter vel Clericus meus est, cùm non illius sit, sed illius cui dicatus est? Proinde quia is inolitus usus Ecclesiastica non convenit Regulæ, corrigatur necesse est.* Et Alexandri tertii Synodus Lateranensis: *Episcopi Presbyteros, quasi filios & fratres, benignâ ac fraternâ debent charitate fovere.* Hinc ergò & præsenti Canone noster Gregorius, non tantùm Monachos, sed & Clericos sanxit non gravari ab Episcopis, nec ad incompetens servitium cogi. Quam verò ipse ab ista in Episcopos violentia fuerit alienus, est longè notissimum. Eam in ipso nec Cardinalis Benno notavit. Exercita in Simoniacos & Concubinarios Episcopos & Clericos vindicta Henrico Regi dedit ansam calumniæ.

Quid de censurarum pro pecunia absolutionibus semper judicaverit Eccle-

Ecclesia, est suprà in proœmialibus expositum. Quare justissima nuper fuit Germanorum Procerum apud Adrianum sextum Pontificem querimonia : *Si fortè sine armis, pugnis tantùm & lapillis, in Cœmiterio duo pluresve manus conserant, aut rixam habeant ad sanguinis usque, quantumvis modici, effusionem, tunc ad interdictorum severitatem recurrunt Ecclesiastici, nec prius publica Christianorum redintegrant officia, quàm civium universitas Cœmiterium denuò magnâ pompâ, gravibusq; nec minoribus profectò impensis consecrari curaverit, quàm primùm ex profano redditus sit sepulturæ is locus sacer. Quæ omnia in caput tandem redeunt Laïcorum.* Cunctas hujusmodi sordes meritò hîc damnat noster Gregorius. Cap. 50.

CANON XI.

SI quis prædia beati Petri Apostolorum Principis in proprietatem suam usurpaverit, vel sciens occultata non propalaverit, vel debitum servitium exindè beato Petro non exhibuerit, recognoscat se iram Dei & sanctorum Apostolorum, velut sacrilegum incurrere. Quicumque autem in hoc crimine deprehensus fuerit, eandem hæreditatem beati Petri legitimè restituat, & pœnam quadrupli de propriis bonis persolvat.

SCHOLION.

DE Apostolici patrimonii injuriis scribit Guilielmus Monachus Malmesberiensis : *Gregorius sextus Romani Apostolatûs statum per incuriam Antecessorum suorum ita diminutum invenit, ut præter pauca oppida urbi vicina, & oblationes fidelium pœnè nihil haberet, quo se sustentaret. Civitates & possessiones in longinquo posita, quæ ad jus Ecclesiæ pertinebant, à prædonibus ablatæ.* Henricus tertius quidem multa restituerat, sed non omnia. Et utraque Sicilia adhuc gemebat sub jugo Normannorum. Ad hæc tandem reparanda prodiit præsens Canon.

CANON XII.

SI quis Episcopus fornicationem Presbyterorum, Diaconorum, vel Subdiaconorum, vel crimen incæstus, in sua Parochia, precibus vel pretio interveniente, consenserit, vel commissum sibique compertum auctoritate sui officii non impugnaverit, ab officio suspendatur.

SCHOLION.

SUa adversùm conjugatos Clericos Decreta esse è sanctis Patribus hausta ostendit insigniter in litteris ad Ottonem Constantiensem Episcopum noster Gregorius, ac pergit: *Cùm hæc omnia Pastorali providentiâ observanda transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum in terra ponens, sacris Ordinibus libidinis frœna laxasti, ut qui mulierculis se junxerant, in flagitio persisterent, & qui necdum duxerant, tua interdicta non timerent. O impudentiam, ô audaciam singularem! Videlicet Episcopum Sedis Apostolicæ Decreta convellere, Præcepta sanctorum Patrum contemnere, immò verò Præceptis contraria, & fidei Christianæ repugnantia de superiori loco, & de Cathedra Pontificali subjectis ingerere.* Eadem Decreta sua purgat & firmat in litteris ad Constantiensis Ecclesiæ Clerum, & prosequitur: *Sed Episcopus vester neque reverentiâ Præcepti Beati Petri, neque officii sui sollicitudine attractus, quæ paternè suaseramus perficere curavit. Et ut non solùm inobedientiæ, verùm & rebellionis offensam incurreret, palàm Clericis suis jussioni nostræ, immò Beati Petri contraria permisit, ita ut qui mulierculas habent, retinerent, & qui non habent, illicitâ temeritate subintroducerent.* Nec solum Ottonem, sed & plures Germaniæ Episcopos fuisse ejusdem negligentiæ atque audaciæ, lucet ex ejusdem Pontificis Epistola ad omnem Imperii Clerum & populum: *Audivimus quòd quidam Episcoporum apud vos commorantium, ut Sacerdotes & Diacones & Subdiacones mulieribus commisceantur, aut consentiant aut negligant. His præcipimus vos nullo modo obedire, vel illorum Præceptis consentire, sicut ipsi Apostolicæ Sedis Præceptis non obediunt, neque auctoritati sanctorum Patrum consentiunt. Testante sacrâ Scripturâ, facientes & consentientes par pœna complectitur.* Ejusdem criminis notat Flandrensium Episcopos in litteris ad Robertum Comitem: *Ex parte Omnipotentis Dei te rogamus,*

&

& omninò tibi præcipimus, ut ubicumque potes fornicariis & simoniacis re- Lib. 4.
sistere & contradicere, nullius ratio vel gratia te possit retorquere. Plurimi Ep. 11.
enim eorum, qui vocantur Episcopi, non solùm justitiam non defendunt, verùm etiam ne clarescat, multis modis obscurare nituntur. Tales ergo non Episcopos, sed Dei habete inimicos. Et sicut illi non curant Sedi Apostolicæ obedire, ita & vos nullam eis obedientiam exhibete. Quòd Hubertus Morinensis Ecclesiæ Archidiaconus damnata illa conjugia palàm ac impudenter defenderit, apud Monasterium fuerit ab Huberto Romanæ Ecclesiæ Legato convictus, ac posteà in apertam hæresim lapsus, testatur Epistola ad Comitissam Adelam. Plures hujusmodi Episcopos ha- Ep. 10.
buit Gallicana Ecclesia. Anglicana, quòd Guilielmus Rex Gregorii Decreta strenuè exsequeretur, videtur non habuisse. Habuit tamen nescio quos alios, de quibus ad suum Archidiaconum Guilielmum sanctus Anselmus: *Illos, qui Presbyteros propinquas suas, id est, suas uxores,* Lib. 3.
dimittere prohibent, sicut eos qui contra Deum, & contra Christianitatem Ep. 13.
agunt, arguite, & totum peccatum fornicationis Presbyterorum illis imputandum ostendite, & nostram omnium Coëpisceporum nostrorum excommunicationem illis promittite. Hinc erant illic & *Presbyteri, qui timore non audebant fœminas suas relinquere.*

Porrò adversùs nepotem suum Hincmarum Laudunensem Episcopum scribit Hincmarus Metropolita Remensis: *A diffamatis Presbyteris,* Ep. 33.
ne discuterentur, redemptionem accipiebas. Eum arguit, non de peccan- c. 35.
di licentia, sed dumtaxat de vendita jam commissorum peccatorum impunitate. At verò laudati Anselmi, per Simeonem Dunelmensem laudata, Londinensis Synodus habet & hunc Canonem: *Jurabunt Ar-* A. 1108.
chidiaconi omnes, quòd pecuniam non accipient pro toleranda transgressione hujus adversùm conjugatos Clericos *Statuti, nec tolerabunt Presbyteros, quos scient fœminas habere, Missam cantare, vel Vicarios habere. Similiter Decani facient. Qui verò Archidiaconus vel Decanus jurare noluerit, Archidiaconatum vel Decaniam perdet.* Quod ipsum eisdem ferè verbis refert Joannes Bromptonus. Et adjungit de Rege suo Henrico primo: *Henricus Rex Concilium magnum de uxoribus Sacerdotum prohibitis, & de* A. 1103.
Sacerdotibus fornicariis, & de eorum concubinis, apud Londonias celebravit. Enumerat omnes hujus Synodi Episcopos, ac pergit: *Qui improvidi* A. 1125.
per Regem & suos, Wilhelmi Cantuariensis Archiëpiscopi simplicitate decepti, justitiam Regi de Sacerdotibus fornicariis & eorum uxoribus & concubinis concesserunt. Quod posteà, cum Rex pecuniam quasi infinitam à Presbyteris pro redemptione accepisset, pœnituit Episcopos, sed frustra: Nam Rex ut pecuniam à Presbyteris extorqueret, Episcopos sub colore correctionis cautè decepit. De eodem Rege scribit ad sancti Anselmi Archiëpiscopatum Guilielmus

Fol.229. lielmus Malmesberienſis: *Presbyteros, qui poſt Londinenſe Concilium mulierculas domibus ſuis vel introduxerant vel revocaverant veteres, Rex diſcrimine pecunia mulctare meditabatur. Id verò Anſelmus ferendum non arbitratus, Regi ſcripſit ut ab hac exemptione temperaret. Quòd Eccleſiaſticorum Miniſtrorum vitia Epiſcoporum, non Secularium corripi debeant inLib. 3. ſtantiâ.* Exſtat graviſſima laudati Anſelmi ad eundem Regem Epiſtola, Ep.109. demonſtrans cogitationes iſtas eſſe Eccleſiaſticæ libertati penitùs adverEp.110. ſas: Item ad Ernulphum Cathedralis Monaſterii Priorem alia, laudans Regem ab iſta præſumptione receſſiſſe. Quòd in conjugatos Sacerdotes dormirent ac diſſimularent quidam Epiſcopi, ipſorum expulſionem atque vindictam Roberto Flandrenſium Comiti, Bertholdo Carinthiæ, Rudolpho Sueviæ Duci, aliiſque id genus electis Principibus delegarat noſter Gregorius: Hinc eandem poteſtatem aſſumere, aut à ſancto Anſelmo extorquere conatus eſt avarus ac doloſus Rex HenTom. 8. ricus. Fuiſſe enim doloſiſſimum, habes in litteris Henrici Lincolnienſis Archidiaconi ad neſcio quem Waltherum, exſtantibus apud Lucam Dacherium. Verùm expertus eſt Anſelmum eſſe Epiſcopum. Quod interim tunc non extorſit, poſteà obtinuit à Guilielmo Archiëpiſcopo, ejuſque Londinenſi Synodo. Excipe venerabilem Radulphum Ciceſtrenſem Epiſcopum, de quo laudatus Monachus Malmesberienſis: Fol.257. *Radulphus Religioſam contumaciam mandatis Henrici Regis exhibuit, volentis per totam Angliam à Presbyteris pecuniam exigere. Id aliis vel concedentibus, vel metu ſilentium tenentibus, in ſolo Radulpho vigor Pontificalis emolliri nequivit. Per totam ſiquidem Diœceſim Divina vacare officia, Eccleſiarum januas obſtrui præcepit, Monachorum cantum non inhibens, ſed tamen Laicis adytum arcens. Facti atrocitas Regem inflexit, ut ei ſoli, quaſi mentis inconſiderata homini, cenſum Presbyterorum indulgeret.* Fecit Henricus quod hinc inde fieri videbat à quibuſdam Epiſcopis aut ipſorum Officialibus. Et in hujuſmodi ſordes noſter Gregorius emiſit præſentem Canonem.

CANON XIII.

VT omnis Chriſtianus procuret ad Miſſarum ſolemnia aliquid Deo offerre, & duci ad memoriam, quod Deus per Moyſen dixit: Non apparebis in conſpectu meo vacuus. *Etenim in Collectis Sanctorum Patrum*

trum liquidò apparet, quòd omnes Christiani offerre aliquid Deo ex usu Sanctorum Patrum debent.

SCHOLION.

POpuli ad Missæ sacrificium oblationem esse longè antiquissimam, lucet ex Tertulliani libro de Corona militis: *Oblationes pro defunctis, pro natalitiis annua die facimus.* Esse affirmat *inveteratam, quam consuetudo corroboravit, observationem.* Nec solam Sacerdotis, sed etiam populi oblationem omninò laudat, de qua scribit in exhortatorio ad castitatem libro: *Pro* defuncta uxore *oblationes annuas reddis. Offeres ergo pro duabus?* Et in libro de Monogamia: *Offert* viduus *annuis diebus dormitionis ejus.* Utique dona pro defunctæ uxoris refrigerio per Sacerdotem sanctificanda. Et in libro de eleëmosyna sanctus Cyprianus: *Locuples & dives es, & Dominicum celebrare te credis, quæ Corbonam omninò non respicis, quæ in Dominicum sine sacrificio venis, quæ partem de sacrificio, quod pauper obtulit, sumis?* Et in litteris ad criminosum Imperatorem Eugenium sanctus Ambrosius: *Quomodo offeres dona tua Christo? quo modo Sacerdotes Christi tua munera dispensabunt?* Et in litteris ad Imperatorem Theodosium, qui ob sublatam occisi Eugenii Tyrannidem Deo oblationes & gratiarum actiones fieri per Sacerdotes jusserat: *Epistolam Pietatis tuæ mecum ad Altare detuli, ipsam Altari imposui, ipsam gestavi manu cum offerrem sacrificium, ut fides tua in mea voce loqueretur, & apices Augusti Sacerdotalis oblationis munere fungerentur.* Fieri voluit ab Epistola, quod faciendum fuerat à Principis persona. Magnus quippè Theodosius omninò servavit hanc à nepotis sui Theodosii lege laudatam consuetudinem: *Ad sacra Altaria munerum tantùm offerendorum causâ accedimus, & cùm circumseptum Sacrorum adytum ingressi sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.* Quòd solius oblationis causâ ad Mediolanensis Ecclesiæ sacrum adytum seu chorum admissus, & statim exire jussus fuerit à sancto Ambrosio, testatur & laudat Hermias Zozomenus. Laudata porrò lex exstat ad calcem Ephesini Concilii. Et de Valente Augusto scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: *Ad Divinum templum venit, & Altari consueta munera obtulit.* Et ad Heliodorum scribit sanctus Hieronymus: *Clerici de Altari vivunt, mihi quasi infructuosæ arbori securis ponitur ad radicem, si munus ad Altare non defero. Nec possim obtendere paupertatem.* Et in libro adversùm Luciferianos: *Sacerdos pro Laico offert*, sive consecrat, *oblationem suam.* Rectè enim in antiqui Testamenti quæstioni-

[Margin notes: Cap. 3. — Cap. 11. — Cap. 10. — Lib. 2. Ep. 15. — Ep. 58. — Lib. 7. c. 24. — Epist. 1.]

Cap. 2. bus scribit Hilarus Diaconus: *Obtulit Deo sacrificium Samuël, sed non inde vicem Sacerdotis egisse cognoscitur. Ipse enim semper dicitur offerre, cujus oblationes sunt, quas super Altare imponit Sacerdos. Et Saul obtulit. Hoc utique genere, id est, per Sacerdotem, sicut & nunc offertur. Et David*
Cap. 46. *obtulit, & Salomon obtulit, & cæteri similiter obtulerunt. Numquid omnes vicem Sacerdotis egerunt? Quamvis enim proprio Sacerdos fungatur officio, ille tamen offerre dicitur, cujus nomine agit Sacerdos: Ipsi enim imputatur, cujus munera offeruntur.* Ex quo vides ritum hunc esse Apostolicum. E Synagoga mutuatum per Apostolos, & Ecclesiis impositum. Quod ipsum in præsenti Canone advertit noster Gregorius ex verbo legis: *Non apparebis in conspectu meo vacuus.* Etiam de piissima matre sua scri-
L. 5. c. 9. bit in confessionibus sanctus Augustinus: *Nullo die prætermisit oblationem ad Altare tuum.* Et extrema laudatæ matris ad filios verba fuerunt hæc:
Lib. 9. c. 11. *Ad Altare Domini, memineritis mei, ubi fueritis.* Utique faciendo oblationem. Et in Lausiaca Palladii Helenopolitani Episcopi historia transfigurans se in lucis Angelum pessimus Dæmon dicit ad Abbatem Na-
Cap. 18. thanaëlem: *Ego sum hujus Monachi minister, & fero panes. Quoniam est Agape tui noti fratris, & cras illucescente Sabbatho est opus oblationibus.* Quòd nempè solis Dominicis & Sabbathis synaxim facerent Monachi & offerrent. Et in antiquissimis Ecclesiæ Canonibus distinguitur duplex Peccatorum reconciliatio: Una ad Consistentiam, seu communionem in solis orationibus, altera ad Perfectionem, seu communionem cum oblatione. Hoc est cum jure panem & vinum ad Altare offe-
Cap. 93. rendi. Addit quarta Carthaginensis Synodus: *Oblationes dissidentium fratrum, neque in Sacrario, neque in Gazophylacio recipiantur.* Loquitur cum sancto Cypriano, à quo jam audivimus reprehendi divites, quod & Corbonam seu Gazophylacium non respicerent, & quòd ad Dominicum sine sacrificio, sive ad sacrificium sine facienda ad Altare intra Sacrarium oblatione venirent.

Istos divites, qui de pauperis sacrificio seu oblatione partem sumerent, meritò increpat idem Cyprianus. Pauper deberet sumere de sacrificio divitis. Hinc enim in sermonibus de tempore declamat sub san-
Ser. 216. cti Augustini nomine sanctus Eligius Tornacensis Episcopus: *Ille bonus Christianus est, qui quando ad Ecclesiam venit, & oblationem quæ in Altari mittatur exhibet, & pauperibus, secundùm quod vires habet, argentum porrigit aut buccellam.* Utique à Sacerdote consecrandam buccellam, aut argentum ad ipsam emendam. Sermonem hunc non esse sancti Augustini, evincunt plura: Esse laudati Eligii, demonstrat in ejus vita sanctus Audoënus Archiëpiscopus Rothomagensis. Interim antiqua est ista divitum in pauperes pietas, ipsam in sancti Marci Apostoli Lithurgia

respicit

respicit hæc Sacerdotis oratio: *Eucharisteria suscipit Deus eorum, qui multum & parum, clam & palàm, liberè offerre volunt, & non habent; & eorum qui hodierno die oblationes obtulerunt.* Et sancti Jacobi Lithurgia habet: *Meminisse digneris, Domine, eorum qui has oblationes obtulerunt hodierno die ad sanctum Altare tuum, & pro quibus unusquisque obtulit, aut in mente habet.* Et intrà: *Pro quibus unusquisque obtulit, vel cogitat offerre.* Et sancti Basilii Lithurgia: *Memento eorum qui obtulerunt, & propter quos obtulerunt.* Et infrà: *Memento Domine eorum qui hac dona tibi obtulerunt, & pro quibus, & per quos hac obtulerunt.* Quod ipsum habet Lithurgia sancti Joannis Chrysostomi. Et Romani hodie Missalis Canon habet: *Memento Domine famulorum tuorum pro quibus tibi offerimus, vel qui tibi offerunt hoc sacrificium laudis.* Exponit antiquus Ordo Romanus, dicens de parvulis Neophytis: *Per totam hebdomadam Pascha omnibus diebus ad Missam veniant, & parentes eorum pro ipsis offerant, & communicent.* Fol. 84. Et de Competentibus ad Baptisma electis: *Offeruntur oblationes à parentibus, vel ab his qui ipsos suscepturi sunt. Et ponit ipsas Sacerdos super Altare.* Fol. 38. Quod ipsum fiebat in quolibet scrutinio, ideoque Ordo pergit: *Annuntiat Presbyter ut Sabbatho sancto revertantur ad Ecclesiam; & tunc catechizantur & reddunt symbolum, & baptizantur, & complebuntur septem oblationes eorum.* Fol. 45. Pro quovis proximo poterat quis offerre.

Rectè tamen adjungit Walafridus Strabo: *Sciendum quosdam inordinatè offerre, qui attendentes numerum oblationum potiùs quàm virtutem Sacramentorum, sæpè in illis transeunter offerunt Missis, ad quas persistere nolunt. Rationabilius siquidem est ibi offerre, ubi velis persistere, ut qui munus Domino obtulisti, offeras pariter pro eodem munere suscipiendo postulationem devotam. Non enim frustra in actione dicitur:* Qui tibi offerunt. *Non dicit,* Qui obtulerunt: *Ut intelligamus eos persistere debere in offerendo, donec oblata ad hoc perveniant, ad quod oblata sunt. Sed & in hoc error non modicus videtur, quòd quidam se non posse aliter plenam commemorationem eorum facere, pro quibus offerunt, nisi singulas oblationes pro singulis offerant, vel pro vivis & defunctis simul non æstimant immolandum, cùm verè sciamus unum pro omnibus mortuum, & unum Panem esse & Sanguinem, quem universalis Ecclesia offert.* Cap. 22. Qui olim quavis ex causa Eucharistiam non poterat sumere, etiam offerre non poterat. Hinc enim Christianitatis Perfectionem, seu Eucharistiæ percipiendæ jus, antiqui Canones titulant communionem cum oblatione. Omnis item offerens debebat & sumere: Nec enim uti Consistens solis orationibus, sed uti Perfectus debebat ipsi sacrificio communicare. Hinc quoque ex ejus, qui Perfectus non erat, nomine non

licebat offerre. Non enim sine causa habet Lithurgia sancti Jacobi: *Pro quibuscumque obtulit, aut in mente habet.* Uti hodiè pro excommunicatis, ita olim pro cunctis necdum Perfectis offerri non poterat, nec ipsorum nomen ad Altare recitari. Præcipitatam hanc nominis recitationem graviter in pluribus Epistolis damnat sanctus Cyprianus. Uti tamen hodiè istos, ita olim hos potuit offerens habere in mente. Quòd enim oblatio nostra etiam Hæreticis atque Paganis prodesse, & pro ipsis possit ad Divinam Clementiam dirigi, est lucida doctrina Apostoli & totius Christianitatis. Walafridi Strabonis tempore defecerat hæc disciplina: Hinc omnes offerentes non jubet participare de sacrificio, sed dumtaxat ipsi usque ad finem adesse. Secunda Matisconensis Synodus
Cap. 4. habebat hunc Canonem: *Decernimus ut omnibus Dominicis diebus Altaris oblatio ab omnibus viris & mulieribus offeratur, tam panis quàm vini.* Quod ipsum in suis Capitularibus inculcarunt Theodulphus Aurelianensis, Hincmarus Remensis, Herardus Turonensis, aliique plures sub Carolo magno ac ejus posteris Gallicani Episcopi ac Synodi. Et hinc quidam existimant fidelem populum singulis tunc Dominicis communicasse. Verùm ipsos labi jam lucet abundè, confirmatque Namnetensis Synodus: *Ut de oblationibus, quæ offeruntur à populo, & consecrationi supersunt,*
Cap. 9. *vel de panibus quos offerunt fideles ad Ecclesiam, vel certè de suis Presbyter convenienter partes incisas habeat in vase nitido, ut post Missarum solemnia, qui communicare non fuerint rati, Eulogias omni die Dominicâ, & in diebus festis exindè accipiant.* Lucidè supponit Eucharistiam tunc ab omnibus non consuevisse sumi.

Laudati omnes Canones non Gazophylacio, sed Altari oblationem injungunt, mandantque esse panem & vinum. Elucidat in magni Gre-
L. 2. c. 41. gorii vita Joannes Diaconus: *Matrona quædam beato Gregorio per stationes publicas Missarum solemnia celebranti, solitas oblationes obtulerat. Cui post Mysteria traditurus cùm diceret*, Corpus Domini nostri Jesu Christi conservet animam tuam, *lasciva subrisit. Ille continuò dexteram ab ejus ore convertens, partem illam Dominici Corporis super Altare deposuit. Expletis verò Missarum solemniis Matronam coram populo exquisivit, quamobrem Corpus Dominicum sumptura ridere præsumpserit. At illa diu mussitans tandem prorupit, Quia panem, inquiens, quem propriis manibus me fecisse cognoveram, tu Corpus Dominicum perhibebas.* Panem in carnem à Deo verti impetravit Gregorius, atque ità mulieris perfidiam sanavit. Panem ergò offerebant fideles, ut quisque de proprio, nullus de alieno elemento Eucharistiam sumeret. Quod ipsum lucet ex supra laudatis
Fol. 19. verbis sancti Cypriani. Et Ordo Romanus habet: *Archidiaconus accipiens Oblatas per Subdiaconos hinc indè porrigentes eas, ponit tantas sub Altare,*

re, quanta possint populo sufficere. Addit de ordinandis Clericis: *Offerant oblationes ad manus Episcopi, & ab eo consecratas accipiant.* Easdem numero. Hinc enim ipsas certo ordine disponit Archidiaconus. Quod ipsum servari à Græcis ostendit Simeon Archiëpiscopus Thessalonicensis: *Particula cujusdam nomine sancto pani adjacens, quando consecratur, & fit Corpus Christi, continuò sanctificationis & ipsa fit particeps, in calicem verò missa sanguini unitur. Quare & animæ, pro qua oblata est, gratiam confert.* Panis particulam, quæ majorem hostiam quasi Regem Aulicus stipet in Altari, quisque pro se offert: Per ipsas Beata Virgo, sancti Angeli, Justorum animæ, totumque Christo capiti adhærens Ecclesiæ corpus significantur. Et perfectæ unionis significandæ gratiâ, singulæ illæ particulæ communionis tempore commiscentur in calice, & sic populo dantur. Quare videtur quisque suam non posse recipere. Longus est Græcorum ritus & varius, nec hujus loci. Fol.100.

Tractant Græci hasce particulas, quomodo olim Latini tractabant oblatum vinum, de quo Ordo Romanus: *Archidiaconus suscipit amulas, & refundit in calicem majorem, tenente eum Subdiacono Regionario, quem sequitur cum scypho super planetam Acolythus, in quo calix impletus refunditur.* Affirmat & Episcopo & Presbyteris, & Diaconis, & Subdiaconis, cunctisque Clericis atque Laïcis ad offerendum vinum fuisse suam amulam. Has omnes effusas & mixtas in calicem, cujus pleni in grandem schyphum aliquâ effusione etiam restantium recipiendis amulis fiebat locus. Consonat antiqua Missæ expositio: *Amulæ, cum quibus offerimus, nostram devotionem significantes puram, in calice suscipiuntur à Diacono, quia Christus factus Diaconus ait, Non veni ministrari, sed ministrare, cùm quisque in suo calice, hoc est, passione, eandem devotionis nostræ suscipit puritatem.* Et in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Unus Cantor Oblatam cum fanone, & vinum cum ampulla offert, alter aquam vino admiscendam præbet. Ampulla significat nostram devotionem, quæ in vasculis cordis portatur.* Et hinc vides quid sint amulæ, quas in Romanorum Pontificum vitis frequenter laudat Anastasius Cardinalis Bibliothecarius, totusque liber Pontificalis. Quòd amularum commixtio non in plures, sed in unicum debuerit fieri calicem, docet Gregorii secundi Rescriptum ad sanctum Apostolum nostrum Bonifacium: *In Missarum solemniis illud observandum est, quod Dominus noster* JESUS *Christus sanctis suis tribuit Apostolis. Accepit namque calicem, dicens: Hic est calix novi testamenti in meo sanguine, Hoc facite quotiescumque sumitis. Undè congruum non est duos vel tres Calices in Altari ponere, cùm Missarum solemnia celebrantur.* Amularum enim commixtio repræsentat omnium Sanctorum cum Christo capite unionem. Quem ritum vi-

Fol.14.

Lib. 1. c. 38.

guisse

guiſſe etiam apud Græcos, docet Canonica Theophili Patriarchæ Alexandrini ad Ammonem Lycopolitanum Antiſtitem Epiſtola: *Quæ in ſacrificii rationem offeruntur, poſt ea quæ in Sanctorum uſum conſumuntur, Clerici dividant, & nec Catechumenus ex eis bibat vel comedat, ſed ſolùm Clerici, & qui cum eis ſunt fideles fratres.* Hæc oblata ſunt panis & vinum. Sola communicaturis neceſſaria & Latini conſecrabant & Græci, ideoque reliqua in Clerum dividi, & non ſumi à Catechumenis meritò juſſit Theophilus. Non niſi poſt ejectos Catechumenos fiebat oblatio, ideoque hanc illi videre non poterant, longè minùs ſumere. Quam reverentiam ſemper etiam apud Latinos viguiſſe, ex Decretali ſancti Papæ Clementis apud Iſidorum Mercatorem Epiſtola oſtendit in libro adversùs Nictam Pectoratum Cardinalis Humbertus. Quinimmò à fidelibus etiam Laïcis ſumi iſta ſuperflua vetat laudata Epiſtola, nec ſine fundamento. Affirmat enim ipſa eſſe ſanctiora Judaïco propoſitionis pane, ideoque in veſcente requiri munditiam à mulieribus.
Cap. 24. Conſonat Herardus Turonenſis Epiſcopus: *Mulieres ac Laici Sacramenta & panes Sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.* Adeò edi ab illis noluit. Quòd ejuſmodi panes paſſim in eulogiam conſecraret Gallicana Eccleſia, ſuprà audivimus à Synodo Namnetenſi. Proſequitur Cardinalis Humbertus: *Veſtri reliquas oblationes, velut communes panes, nonnumquam ad faſtidium ſumunt. Et ſi ſumere non ſufficiant, ſubterrant, aut in puteum projiciunt.* Ipſos arguit quòd laudatum Theophili prævaricentur Canonem, ex eodem Clemente adjungens reliquias iſtas in ſequentis diei ſacrificium ſine iterandæ ſanctificationis periculo poſſe ſervari. Iſtos tamen Presbyteros, qui panem hunc adeò dudum ſervabant, ut anteà fieret mucidus, quàm ſanctificaretur oblatus, rectè in
Lib. 4. litteris ad neſcio quem Epiſcopum culpat ſanctus Petrus Damiani. Quod
Ep. 14. repletum amulis calicem olim & Græci exoneraverint in ſacrum ſcyphum, diſcimus ex hoc ejuſdem Humberti adversùs Michaëlem Patriarcham improperio: *Subterrare vel infundere ſanctam Euchariſtiam, ſicut quidam dicuntur agere, aut in lagenam mittere, aut effundere illam, negligentia magna eſt, & nullus timor Dei.* Græcos arguit, quòd non in ſacrum vas, ſed in uſuales lagenas immitterent non tantùm oblati vini reliquias, ſed & conſecrati: Quòd à piis Majorum ſuorum moribus deviaſſent.

Honorii Auguſtodunenſis laudata verba, *Unus Cantor Oblatam & vinum offert*, largiùs exponit Amalarius Fortunatus, dicens oblationis tempore cantandum, & pergens: *Omnis populus intrans Eccleſiam debet Sacrificium Deo offerre. At Cantores, qui ſunt de genere Levitarum, propter inſtantem neceſſitatem cantandi non habent licentiam huc & illuc diſcurrendi, ut ſinguli offerant cum cæteris: Statutum eſt eis, ut penitus ſine*

ex-

exterres à sacrificio, custodire aquam, & hanc unam offerre pro cæteris. Populus offert vinum, Cantores aquam. Sicut vinum & aqua unum fiunt in calice, sic populus & Cantores in corpore Christi. Cantores more Levitarum L. 3. c.
antiquorum, qui omnia necessaria tabernaculi providebant, quærant aquam ad 19.
fontem, & servent eam coopertam usque ad tempus sacrificii, & tunc mundam eam offerant. Antiqua Missæ expositio asserit Offertorium esse memoriam & figuram illorum, qui Domino obviantes, & Osanna filio David cantantes, ramos & vestimenta sua sternebant in via, & prosequitur: *Quod primùm masculi offerunt, significat primitivam Ecclesiam sub Imperatoribus necdum Christianis multas injurias passam. Et hinc mulieres offerunt, Ecclesiam designantes ducentem nunc vitam tranquilliorem.* Ab ambobus affirmat & panem offerri & vinum, ac pergit: *Novissimè Sacerdotes ac Diaconi offerunt, sed solum panem, significantes plurima novissimè Ecclesiam passuram sub Antichristo tormenta. Ad ultimum verò Archidiaconus, aut quicumque vicis sua ordine legerit Evangelium, complet orationem cunctorum, infundensq; aquam in calicem ex amula Pontificis offert.* Et Amalarius Fortunatus: *Dein transit Sacerdos ad suscipiendas populi oblationes. Susceptis oblationibus, revertitur ad Altare, disponente Diacono Oblatas super Altare, more primorum septem Diaconorum. Deindè suscipit oblationes* L. 5. c.
Sacerdotum ac Diaconorum, quibus licitum est accedere ad Altare: Accipit 19.
etiam ab Archidiacono duas. Unam pro se, & alteram pro Diacono. Quòd nempè cunctis Oblatis disponendis distentus ministrans Diaconus nequiret ipsi offerre. Qui mos an ubique viguerit, ignoro. Eundem L. 1. c.
interim offerendi ordinem laudant Honorius Augustodunensis, & anti- 28. 43.
quus Ordo Romanus, etiam addens à Sacerdotibus & Diaconis solum panem offerri. At verò in versu de Missæ Mysterio scribit sanctus Hildebertus Episcopus Cenomanensis: *Hinc est quòd post hæc offert servanda Minister dona, dehinc populus quod sibi lege licet.* Et in Ecclesiæ speculo Hugo de sancto Victore: *Sacerdos statim offert dona consecranda, & hinc* Cap. 7.
munera sua populus. Quæ varietas non in varios Ecclesiarum mores, sed in varium disciplinæ tempus est referenda. Hildeberti enim tempore non ampliùs per Sacerdotem consecranda panis & vinum, sed denarii cœperant offerri à populo, ideoque oblationis ordinem omninò convênit mutari.

Quòd etiam circa offerendi locum ac modum olim fuerit multa varietas, ostendunt laudata Amalarii verba: *Transit Sacerdos ad suscipiendas oblationes.* Prima disciplina videtur populum usquead ipsum Altare admisisse. Etenim in sexta contra Judæos homilia exclamat adversùm profanos phylacteriorum usitatores sanctus Joannes Chrysostomus: *Quâ conscientiâ ingredieris Ecclesiam? Quibus oculis videbis Sacerdotem? Quâ*

manu sacram attinges mensam? Lucidè laudat oblationem populi, atque ita asserit hunc ad ipsum Altare obtulisse. Alia item populi ad Gazophylacium, alia ad Altare fuisse oblata, suprà audivimus à quarta Synodo Carthaginensi. Et vulgares, quos antiquos esse constat, Apostolorum Canones frumenti & uvarum Primitias permittunt offerri in ipso Altari: Quantò igitur magis consecranda panem & vinum? Quòd Imperator Theodosius, non solùm Constantinopoli, sed etiam Mediolani, intraret Sacrarium seu Chorum, & ipsi Altari sua dona imponeret, testantur Theodoretus & Hermias Zozomenus. Hinc & ipsius absentis vicariam Epistolam sanctus Ambrosius posuit in ipso Altari. Et illius ex filio nepos Theodosius scribit in lege de Ecclesiæ asylo: *Ad Sacra Altaria munerum tantùm offerendorum causâ accedimus, & cum circumseptum Sacrorum adytum ingressi sumus, statim egredimur, nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.* Et de seipso Monacho sanctus Hieronymus: *Munus ad Altare defero.* Et filios suos monens sancta Monica est obtestata. *Mei ad Domini Altare memineritis.* Et omni populo mandat secunda Synodus Matisconensis: *Sacris Altaribus admoveant hostias.* Et in suo Capitulari sanctus Theodulphus Episcopus Aurelianensis: *Fœminæ nequaquam accedant ad Altare, sed suis locis stent, & ibi Sacerdos earum oblationes accipiat.* Quocirca viri Altare accedebant. Et de Walderamo, Bremensis Ecclesiæ Electo, ac per Innocentium tertium excommunicato, scribit in Sclavorum Chronico Arnoldus Abbas Lubecensis: *Bremenses* L. 8. c. 12. *hoc ad tempus ignorabant, quia litteras Apostolici nemo eis porrigere præsumebat, donec in quadam Missa publica à quodam, quasi cum cæteris offerente, in Altari positæ sunt.* Ergò usque ad ista tempora populus suam oblationem ipsi Altari imponebat. Et quidem secunda, quæ hostiam Altaribus admoveri jubet ab omni populo, Matisconensis Synodus disertè loquitur etiam de fœminis. Et de sancta sua matre Monica audivimus suprà loquentem in confessionibus sanctum Augustinum: *Nullo die prætermisit oblationem ad Altare tuum.* Et de sancta Imperatrice Cunigunde habet apud Jacobum Gretzerum auctor incognitus: *Post lectionem Evangelii suo solemni more sacrificatura accedebat ad Altare.* Ad vocem, *Sacrificatura*, laudatus Gretzerus rectè apposuit hoc marginale Scholion: *Oblationem factura.*

At longè aliud sancit Trullanus Canon: Sancit nullum Laïcum oblationis ergô *admitti intra Altaris septa*, nisi solum Imperatorem *ex antiquissima traditione.* In hujus Canonis Scholio per sacri Altaris septa intellexi Sacrarii cancellos, seu totum Clericorum Chorum, sed videor lapsus. Videtur intelligendum solum Ciborium. Alios enim cancellos Sacrarium habuit, alios Altare. Et Græcorum Ecclesia Imperatorem

intra

intra istos, non solius oblationis, sed totius Divini officii tempore admisit ex antiquissima traditione. Quòd autem ipsum offerentem intra ipsum Ciborium admittere sit etiam antiquissima traditio, demonstrat à Theodoreto laudatum sancti Basilii factum: *Imperator Valens ad Divinum templum venit, magni Basilii doctrinam suscepit, & Altari consueta munera obtulit. Quin etiam intra sacra vela, ubi sedebat, advocans Basilius multa de Divinis rebus verba fecit, ipsum Valens auscultavit.* Textus originalis habet, *In ipso Altari dona obtulit*, adeoque in ipso Ciborio. Et sic tunc consueverant Imperatores. Quòd insuper intra sacra sui throni & Altaris vela Basilius ipsum admiserit, fuit singularis gratia. Istam consuetudinem fuisse soli Augusto Principi tunc propriam, in laudata lege affirmat lucidè etiam junior Theodosius, cujus notanda sunt hæc verba: *Nec quidquam ex propinqua Divinitate nobis arrogamus.* Affirmat Ciborium esse sanctissimum totius Ecclesiæ locum, propriumque Divinæ Majestatis thronum, ejus ingrediendi privilegium esse inter Laïcos soli Augusto Principi, & tamen ipsum non posse armatum apparere in Ecclesia, ideoque longè minùs cuiquam alteri licere. Ex tunc Græcorum populus servabat offerendi modum, quem in sua Lithurgiæ expositione laudat Nicolaus Cabasilas: *Dona sua fideles in manibus Sacerdotum ponebant, hi autem suscipiebant, & offerebant, vel sacrificabant.* Ponebant Sacerdotes in Diaconio, & exindè ad Altare allata consecrabant. Non igitur Ciborium intrabat populus, sed circa ejus cancellos ad Sacerdotis manum offerebat. Quòd tamen non ubique sic fieret, evincit suprà laudatus locus sancti Joannis Chrysostomi. Pedetentim invaluit hæc mutatio, cujus accuratam originem & successum ignoramus.

L. 4. c. 16.

Cap. 5.

Offerendi modum etiam jam pridem apud Latinos fuisse mutatum docet in originum libris sanctus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis: *Subdiaconi oblationes in templo Dei à fidelibus suscipiunt, & Levitis superponendas Altaribus deferunt.* Quod ipsum scribunt Amalarius Fortunatus, Rabanus Maurus, necnon & prima Synodus Aquisgranensis. Mandant non populum ad Altare, sed Subdiaconos ad populum accedere, & quemque in suo loco offerre. Aurelianensis tamen Ecclesiæ morem fuisse utcumque alium, lucet ex Capitulari sancti Episcopi Theodulphi: *Fœmina, Missam Sacerdote celebrante, nequaquam ad Altare accedant, sed locis suis stent, & ibi Sacerdos earum oblationes Deo oblaturus accipiat.* Solarum fœminarum oblationes mandat accipi in ipsarum locis, non à Subdiaconis, sed ab ipso Sacerdote. Quem integrum Canonem suo Capitulari inseruit Atto Episcopus Vercellensis. Aliter Atto Basileiensis Episcopus: *A Presbyteris, cùm Oblata à mulieribus offeruntur, ad cancellos accipiantur, & ad Altare deferantur.* Oblaturas fœminas permittit

L. 7. c. 12.
L. 1. c. 11.
L. 1. c. 11.
L. 1. c. 6. 7.
Cap. 6.
Cap. 11.
Cap. 16.

ad chori cancellos accedere. Quod ipsum indulgere videtur in suo Ca-
Cap. 82. pitulari Herardus Archiëpiscopus Turonensis: *Laïci infra cancellos non stent, & oblatio populi foris septa recipiatur.* Oblatio totius populi. Et de Domino Papa scribit antiquus Ordo Romanus: *Pontifex descendit ad Senatorium, & suscipit oblationes Principum. Reliquas oblationes post Pontificem suscipit Episcopus Hebdomadarius. Similiter adscendens Pontifex in partem fœminarum, ordine quo suprà omnia explet.* Solum majorem Clerum ad Altare offerre laudatus Ordo permittit. Et in libris de
L. 2. c. 53. Missæ sacrificio habet Innocentius tertius: *Dum Offertorium cantatur, Sacerdos accipit oblationes à populis, vel hostias à ministris.* Ex quibus lucet offerendi morem etiam apud Latinos vario tempore ac loco fuisse varium, ac ejusdem varietatis origines & causas ignorari. Numerosi populi ad Altare accessus inquietabat Ecclesiastici Conventus devotionem ac modestiam: Hinc inductum existimo, ut in quibusdam nulla fœmina, in quibusdam Ecclesiis nullus Laïcus offerret ad Altare, immò nec è loco suo ad Sacerdotis aut Ministri manum, sed hi ad ipsos & ipsorum oblationes accederent. Singularem Cluniacensis
Tom. 4. Monasterii in offerendo morem videre possis in ejus antiquis constitutionibus apud Lucam Dacherium.

De hisce Oblationibus scribit in eruditis ad Græcorum Euchologion
Fol. 116. scholiis Joannes Goar: *Oblata manibus virgineis, vel à Sacerdotum conjugibus, modò sint à muliebri profluvio munda, parantur.* Quem morem esse apud Græcos antiquissimum docet in Lausiaca Historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, scribens de nobilissima Vidua ac san-
C. 145. ctissima Moniali Candida: *Hanc ego vidi egregiam mulierem tota nocte laborantem, & molentem, & propriis manibus facientem panem oblationis.* Qui mos olim fuit & apud Latinos. Lucet ex litteris Attonis Vercellensis Episcopi ad nescio quem Ambrosium de antiquis Diaconissis: *Si hu-*
Epist. 8. *jus officii nomen nunc etiam quoquo modo perduraret in his quæ per mulieres adhuc dispensari videntur, illas Diaconas putaremus, quæ ætate senili devicta religiosam vitam cum castitate servantes, oblationes Sacerdotibus offerendas fideliter præparant.* Quod olim suam sibi oblationem unusquisque pararet, lucet ex Romana fœmina, quæ exindè de Eucharistiæ veritate dubitavit sub Magno Gregorio. Ejus causâ existimo istam paraturam fuisse sublatam Laïcis, & translatam ad solas sacras Virgines aut Viduas. Attamen in sola Italia. Nam ut quisque suam sibi oblationem paret, palàm permittit Capitulare sancti Theodulphi Episcopi Aure-
Cap. 5. lianensis. Et sanctum Wenceslaum Boëmiæ Ducem, quòd ipse propriis manibus spicas eligeret, farinæ florem separaret, ac mundissimas inde pro se & aliis oblationes pinseret, laudat magnum Belgii Chroni-

nicon. Quantâ diligentiâ atque munditiâ Cluniacenses olim Monachi oblationes pararint, vide in laudatis ipsorum antiquis constitutionibus. Et in Dialogo adversùs Michaëlem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum scribit Cardinalis Humbertus: *Romana & Occidentalis Ecclesia à Ministris sacri Altaris in Secretario confectum offert Azymum. Vos aliquando pretio fermentatum à quocumque viro sive fœmina praeparatum habetis, in tantum ut nonnumquam ab ipsis publicis negotiatorum tabernis emptum panem ad Dominicam mensam transferatis. Quem tractatum illotis & sordidis quorumlibet manibus negare non potestis.* Humbertus uno sæculo est junior Attone Vercellensi, & tamen Romanæ & Occidentalis Ecclesiæ oblationes affirmat, non à sacris fœminis, sed à Clericis in Secretario parari. Quare mutatio hæc est istius sæculi opus. Ex eodem principio laudati Attonis Capitulare, Amalarius Fortunatus, in litteris ad Fratres Lugdunenses Alcuinus Flaccus, in suo Capitulari Edgarus Anglorum Rex, aliique plures mandant offerendum panem, vinum, & aquam esse mundissima, optima, electa, pretiosa. Addit laudatus Rex: *Væ illi, qui turpe aliquid in hoc patrarit. Similis est enim Judæis illis, qui acetum & fel commiscuerunt, & per ludibrium Christo porrexerunt.* Et hinc inter articulos, ex quibus Ibam Episcopum suum ad degradationem postulavit Clerus Edessenæ Ecclesiæ, fuit & hic: *Quòd vitiosum, lutosum, & quasi eo tempore vindemiatum vinum dedisset ad sacrificium. Et quòd ipso non sufficiente, oportuisset aliud vitiosum à tabernis quærere.* Et revera Sacerdotes illi, qui vitiosum sacro-sancto Altari, & pretiosum vinum mensæ suæ impartiunt, sunt Sacerdotio penitùs indigni.

Cap. 23. Cap. 9. Lib. 3. cap. 19. Ep. 69.

Ex eadem Regula statuit Ordo Romanus: *Populus dat oblationes suas, id est, panem & vinum, & offerunt cum fanonibus candidis, primùm masculi, deinde fœminæ.* Et antiqua Missæ expositio: *Oblata non nudis manibus, sed fanonibus multo labore studiorum candidis offertur.* Et in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Unus Cantor Oblatam cum fanone & vinum cum ampulla offert.* Porrò fanones laudat in sui Cœnobii Chronico etiam Henulphus Monachus Centulensis: *Fanones de pallio, auro paratos.* Et iterùm: *Fanones ad offerendum, auro parasti.* Et in Albanensium Abbatum vita Matthæus Parisiensis: *Horarium cum fanone, auro & gemmis adornatum.* Exponit in ejus Glossario Guilielmus Wats: *Fanon vel erat linea sindon, quam in sinu, manuve ferebat Sacerdos, cùm Sacris operaretur; vel linteum, quo ansæ calicis operiebantur. Sed credo quòd in prima significatione sit accipiendus, & non omninò in ista tertia, scilicet pro sindone, quâ populus vinum & aquam olim offerebat. Nam hæ omnes sindones dicuntur fanones.* Errat à populo vinum & aquam fuisse oblata: Quòd panem & vinum populus, aquam Cantores obtulerint, est suprà

L. 1. c. 38. L. 2. c. 10. L. 3. c. 3. Abb. 16.

 osten-

ostensum. Fanonem inter Ecclesiastica Sacerdotum ornamenta numerat
C. 38. in libro de Ecclesiasticis officiis Alcuinus Flaccus: *Sudarium quod ad tergendum sudorem in manu gestari mos est, quod usitato nomine fanonem vocamus.* In sequenti capite appellat mappulam: *Mappula, qua in sinistra parte gestatur, quâ pituitam oculorum & narium detergimus, præsentem vitam designat, in qua superfluos humores patimur.* Et antiquus Ordo Ro-
Fol 174. manus: *Nullus cantet Missam sine Amictu, Alba, Stola, Fanone, Casu-*
Fol. 7. *la.* Et suprà: *Mappulæ in sinistra manu ferendæ sunt.* Et Amalarius Fortunatus: *Sudario solemus tergere pituitam oculorum ac narium, atque superfluam salivam decurrentem per labia. Sive propter effusionem lachryma-*
L. 2. c. 24. *rum tergendam fertur sudarium, ut in Martyrologio Bedæ legitur, quòd Pater noster Arsenius propter redundationem lachrymarum tergendam suda-*
L. 1. c. 18. *rium semper in manu vel in sinu habuerit.* Et Rabanus Maurus: *Mappula sive mantile Sacerdotis indumentum est, quod vulgò fanonem vocant. Eorum manibus tenetur, quando Missæ officium agitur.* Et in animæ gemma
L. 1. c. 208. Honorius Augustodunensis: *Ad extremum Sacerdos fanonem in sinistrum brachium ponit, qui & mappula & sudarium vocatur, per quod olim sudor & narium sordes extergebantur, per quod pœnitentia intelligitur, quâ quotidiani excessus labes extergitur. Hoc in sinistro brachio gestatur, quia in præ-*
C. 229. *senti tempore tantùm vita nostra pœnitentiâ emendatur.* Et infrà: *Sudarium, quo sordes à vasis deterguntur, Subdiaconus portat, ut transacta mala sordium à se per pœnitentiam tergat. Notandum verò quòd Subdiacono sudarium magis aliis formatur, quia ubi nunc fano, olim mappula portabatur.* Mappulam seu sudarium dici item manipulum, & ad mentis sudorem ac cordis torporem depellendum servire scribit in libris de Missæ my-
L. 1. c. 59. sterio etiam Innocentius tertius. Nempè tunc antiquæ ad corporales sudores & lachrymas detergendas mappulæ successerat hodiernus manipulus, officia ista non facturus deinceps, sed menti dumtaxat significaturus. Hinc enim manipulum imponentes dicimus: *Merear, Domine, portare manipulum fletus & doloris, ut cum exultatione recipiam mercedem laboris.* Antiquum manipulum seu fanonem laudat in litteris ad Joannem Rothomagensem Archiëpiscopum, sacra Clericorum ornamenta enumerans atque exponens, etiam sanctus Lanfrancus Archiëpiscopus
Epist. 13. Cantuariensis: *Plerique autumant manipulum esse commune ornamentum omnium sacrorum Clericorum, sicut & Albam & Amictum. Nam & in Cœnobiis Monachorum etiam Laici, dum Albis induuntur, ex antiqua Patrum institutione solent ferre manipulum.* Manipulum affirmat esse in ritualibus sacrarum Ordinationum libris frequenter laudatum manutergium. Quare rectum hic est Lucæ Dacherii scholion: *Alcuino & Rabano communis est cæteris Ordinibus manipulus, velut Amictus & Alba. Siquidem*

quidem pro mappula, quæ finistro aptatur brachio, ad humores è naribus atque oculis defluentes extergendos accipitur. Mappulam, fanonem, seu mantile dicunt illi auctores. Ipso etiam Laïci Monachi potuerunt uti usque ad Paschalem secundum Pontificem, cujus Cardinales Legati statuerunt in secunda Pictaviensi Synodo: *Ut nemo Monachorum deinceps Manipulis utatur, nisi fuerit Subdiaconus ordinatus.* Quod avitum Monachorum privilegium posteriores Pontifices reddiderunt Fratribus Mendicantibus. Horum Clerici, licet Subdiaconi non sint, possunt solemniter cantare Epistolam cum manipulo, & cunctis aliis Subdiaconorum ornamentis. Simile ergò pani præsertim offerendo sudarium habebat olim omnis populus: Et vulgari vocabulo appellabat fanonem. Existimo fuisse idem cum isto linteo, de quo Antisiodorensis Synodus: *Unaquaque mulier, quando communicat, Dominicalem suum habeat.* Quod si verum sit, viri tunc ad offerendum necdum utebantur fanone.

Et hic offerendi modus apud Anglos plenè adhuc vigebat tempore sancti Lanfranci. Lucet ex ejus pro sancti Benedicti Ordine Decretis. Etenim ad Dominicæ in Palmis officium hæc habet: *Intrent Chorum sonantibus ad Missam signis, Missam celebrent, palmas & frondes in manibus habeant, easq; post Oblationem panis & vini, incipiente Diacono, cuncti per Ordinem offerant.* Utique & Monachi & Sæculares. Et infrà: *Expletâ Missâ, communicat Sacerdos pauperes de Oblatis non consecratis, signo tantùm sanctæ Crucis in nomine Domini super eas facto.* Ex quo vides Divites pro pauperibus etiam tunc obtulisse. Et ista Decreta tunc ligarunt omnem Anglicanam Ecclesiam. Quæ omnis disciplina Honorii item Augustodunensis sæculo non fuit pœnitùs exstincta. Lucet ex animæ gemma: *Quidam de populo aurum, quidam argentum, quidam de altera substantia sacrificant.* Per alteram substantiam omninò intelligit panem, vinum, & aquam. Claret ex verbis sequentibus: *Qui panem offerunt, sunt qui spiritum suum in sacrificium laudis Domino impendunt. Qui vinum offerunt, sunt qui animas pro fratribus ponunt. Qui aquam offerunt, sunt qui corpus suum pro Christo ad supplicia tradunt.* Videtur tunc unusquisque pro libitu aurum, argentum, panem, vinum, vel aquam obtulisse. Plura nos docet Honorius: *Fertur quòd olim Sacerdotes à singulis domibus vel familiis farinam accipiebant. Quod adhuc Græci servant. Et inde Dominicum panem faciebant, quem pro populo offerebant, & hunc consecratum eis distribuebant. Nam singuli farinam offerentium Missæ interfuerunt, & pro his in Canone dicebatur:* Et omnium circumstantium, qui tibi hoc sacrificium laudis offerunt. *Postquam autem Ecclesia numero quidem augebatur, sed sanctitate minuebatur, propter carnales statutum est ut*

Sect. 4.

L. 1. c. 27.

ut qui posset singulis Dominicis, vel tertia Dominica, vel summis festivitatibus, vel ter in anno communicaret. Et quia populo non communicante, non erat necesse panem tam magnum fieri, statutum est eum in modum denarii formari, & ut populus pro oblatione farinæ denarios offerret, pro quibus traditum Dominum recognosceret, qui tamen denarii in usum pauperum, qui membra sunt Christi, cederent, vel in aliquid quod ad hoc sacrificium pertinet.

An Græcorum populus quandoque farinam obtulerit, ignoro. Nullum istius rei habeo authenticum testimonium. Aliquid tamen colligi videtur ex accusatorio libello, quem Chalcedonensi Synodo adversùs Dioscorum suum Patriarcham exhibuit Ischyrion Diaconus Alexandrinus: *Dioscorus contra omnes tanta perpetrare ausus est, ut etiam & frumentum, quod à piissimis nostris Imperatoribus Ecclesiis Lybiæ, propter ariditatem illius Provinciæ, & quia omninò triticum ibi non nascitur, præstitum est, ut incruenta ex ipso hostia offeratur, non permitteret suscipere sanctissimos Episcopos illius Provinciæ.* Eâdem pietate possint & alii divites pauperum oblationi farinam aut frumentum donasse. Et inter articulos, de quibus Ibam Episcopum suum accusavit Clerus Edessenus, fuit & hic: *Dum memoria fieret sanctorum Martyrum, non est datum vinum ad sacrificium Altaris, ad sanctificationem & populi distributionem, nisi admodum exiguum & vitiosum, ac lutosum, & quasi eo tempore vindemiatum, ut ex hoc cogerentur qui deputati fuerant ministrare, de tabernis omninò vitiosis comparare sextarios, qui nec sufficerent.* Edessenam Ecclesiam & in facultatibus & in pecuniis fuisse insigniter opulentam, lucet ex Juliani Imperatoris Epistola ad Ecbolam: Hinc ejus Episcopus oblaturo & communicaturo populo debuit vinum suppeditare. Quinimmò videtur ejus populus non obtulisse vinum: Si enim obtulisset, communicaturo non poterat defecisse. Verùm hæ fuerunt singulares paucarum Ecclesiarum consuetudines. Latinus usque ad Magnum Gregorium populus istum ipsum, quem obtulerat, consecratum panem recipiebat ab Episcopo, ideoque usque tunc non possit farinam obtulisse. Ob supra memoratum infidelis fœminæ facinus possit morem mutasse laudatus Pontifex, & farinam, quæ per Clericos aut sacras mulieres coqueretur, in Oblatas exegisse. Res non caret fundamento.

Act. 3.

Atto Vercellensis Episcopus suo Capitulari rectè inseruit hoc Capitulum: *Corpus Domini nullo modo conservetur, nisi ex integra oblatione. Neque enim Dominus sui corporis aliquam diminutionem sustinuit, sicut scriptum est:* NEC DABIS SANCTUM TUUM VIDERE CORRUPTIONEM. *Et alibi:* OS NON COMMINUETIS EX EO. Quod ipsum in Dialogo adversùs Michaëlem Cerularium Patriarcham Constantinopolitanum

Cap. 10.

num urget Cardinalis Humbertus. Verùm quòd Latina olim Ecclesia unicum ex collecta populi farina magnum panem consecraverit, ac in præsentes diviserit, authenticè non possit demonstrari. Quisque enim recipiebat suam Oblatam. Et de ipsa in sermonibus de verbis Domini scribit sanctus Augustinus : *Modicum quid accipimus, & in corde saginamur.* Et Ser. 33. cap. 5.
de avita Romanæ ac totius Latinæ Ecclesiæ consuetudine scribit laudatus Humbertus : *Tenues Oblatas, ex simila præparatas, integras & sanas, sacris Altaribus superponimus, & ex ipsis post consecrationem fractis cum populo communicamus.* Et in litteris ad fratrem Lambertum Ernulphus Episcopus Roffensis : *Apostoli panes quotidianos comederunt, nos in forma nummi panem accipimus.* Et apud Joannem Bromptonum Gentiles Anglorum Reges interrogant sanctum Mellitum Londinensem Episcopum : *Quare non nobis panem nitidum porrigis, quem patri nostro dabas, & populo adhuc donas?* An.738.
Utique panem azymum, signatum, & rotundum, de quo rursùm Honorius Augustodunensis : *Panis ideò in modum denarii formatur, quia panis vitæ Christus pro denariorum numero tradebatur, qui verus denarius in vinea laborantibus dabitur in præmio. Ideò imago Domini cum litteris in hoc pane exprimitur, quia & in denario imago & nomen Imperatoris scribitur, & per hunc panem imago Dei in nobis reparatur, & nomen nostrum in libro vitæ notatur.* Quem ritum esse vetustissimum docent Amalarii Fortunati ad Hieremiam Senonensem & Jonam Aurelianensem Episcopum de modo, quo benedictum nomen JESU scribi debeat, litteræ : Omninò enim videntur docere modum ipsius scribendi in Oblatis. Nec obsunt sanctorum Patrum, qui consecratam oblationem mandant suo tempore dividi ac in populum distribui, rituales libri, ac alia densissima testimonia. Laudant enim solius principalis Oblatæ fracturam, de qua in Orientalis Ecclesiæ Historia Jacobus Cardinalis de Vitriaco : *Mozarabum aliqui sanctam Eucharistiæ formam in septem partes dividunt, alii in novem, cùm tamen Romana Ecclesia, & alii eidem subjecti ipsam in tres tantùm portiones partiantur.* Cap. 11.
Etiam parvas Oblatas apud quosdam fuisse divisas jam dixit Cardinalis Humbertus.

Quo autem tempore populus desierit panem & vinum, & inceperit denarios offerre, ignoratur. Ad decimi sæculi medium scripsit in libro de Sacramento Altaris Stephanus Episcopus Augustodunensis : *Tunc Sacerdos offert dona, sive libamina cùm incenso, scilicet panem & vinum sanctificanda, populus sua munera.* Cap. 12.
Sacerdotem affirmat contra antiquum morem offerre ante populum. Quod ipsum in versu de Altaris sacrificio sanctus Hildebertus Cenomanensis Episcopus, & in Ecclesiasticæ eruditionis speculo adfirmat Hugo Victorinus. Quod nempè tunc Cap. 7.
populus non ampliùs offerret sanctificanda panem & vinum, sed alia mu-

munera, de quibus ad Albertum Episcopum sanctus Petrus Damiani:
Lib. 4. Epist. 1. *Volo ut in Diœcesanis Ecclesiis, in quibus oblati sunt per celebriora solemnia panes, & si qua sunt alia, qua ad cibum videntur pertinere vel potum, pauperibus erogentur.* Honorii igitur Augustodunensis tempore quidam adhuc panem & vinum, quidam denarios, quidam esculenta & poculenta obtulerunt. Quòd eodem tempore in sancti Trudonis Monasterio ad defunctorum Missas denarii offerrentur, in ejusdem Monasterii Chro-
Fol.448. nico disertè scribit Abbas Rudolphus. Et sanctum Ottonem Bambergensem Episcopum Andreas sancti Michaëlis Abbas laudat, quòd fe-
Cap. 27. cerit *duas argenteas scutellas ad suscipiendas oblationes.* Utique oblationes pecuniarias. Panis enim oblatio non in scutellis, sed in fanonibus accipiebatur. Et in libris de Missæ sacrificio scribit Innocentius tertius:
Lib. 2. cap. 37. *Romanus Pontifex præter oblationem panis nullam aliam oblationem manibus tangit, nisi qua pro defunctis offertur. Cæteras ad pedes accipit.* Et ite-
Cap. 53. rùm: *Dum cantatur Offertorium, Sacerdos accipit oblationes à populis, vel hostias à Ministris.* Lucidè adfirmat oblationes populi non fuisse hostias, ideoque non panem aut vinum, sed denarios. Hinc & ejus pro defunctis oblationem à panis oblatione distinguit. Et de hujus Pontificis fermè coævo Richardo primo Anglorum Rege, quòd in suæ coronationis die non panem & vinum, sed auri marcam obtulerit, testatur Rogerus Hovedensis. Quod nempè istorum à populo oblatio tunc plenè in Anglia cessasset. Alioquin quis potiùs quàm in tanto suo festo Rex obtulisset? At verò qui ad decimi sæculi medium floruit, panem & vinum ab omni populo offerri jussit Atto Vercellensis Episcopus: Nempè labentem tunc hanc oblationem reducere conatus est & reparare. Ex quibus omnibus lucet ipsam labi cæpisse sæculo decimo, & ad tertii decimi, dum præsedit Innocentius tertius, sæculi exordium fuisse plenè lapsam. Septimus noster Gregorius Honorio Augustodunensi fuit ferè coævus, ideoque & sub ipso aliqui aurum vel argentum, aliqui vinum vel panem, aliqui nihil offerebant. Et hos solos improbat præsens Canon, istos permittit consuetæ tunc libertati.

CANON XIV.

D*E festivitatibus Romanorum Pontificum celebrandis.*

SCHOLION.

PRæsens Synodus edidit longè plures Canones, verùm qui perierint aut lateant. Quorumdam soli tituli, seu compendia nobis supersunt:

ſunt: Et ex iſtis eſt hîc præſens. Ei atteſtatur magnum Belgii Chronicon: *Gregorius conſtituit, ut feſta Romanorum Pontificum, qui Martyres fuerunt, ſolemniter celebrentur.* Fol. 124. Et in libro de Eccleſiaſticis obſervationibus Scriptor Micrologus: *Gregorius hujus nominis Papa ſeptimus, Apoſtolicæ Sedi præſidens conſtituit, ut Sanctorum omnium Romanorum Pontificum & Martyrum feſtivitates ſolemniter ubique cum pleno officio celebrentur. Nam cùm qualibet Eccleſia ſui Patroni, etiamſi Confeſſor fuerit, feſtum ſolemniter obſervet, quantò magis eorum, qui totius Eccleſiæ non tam Patroni, quàm Patres exſtiterunt, quam etiam uſque ad Martyrium verbis & exemplis inſtituere non deſtiterunt?* Cap. 43. Et antiqua Hiſtorica compilatio: *Gregorius conſtituit, ut omnium Sanctorum Martyrum & Romanorum Pontificum ſolemnitates ubique annuatim cum pleno officio celebrarentur.* Hoc eſt Decretum, adversùs quod ſcripſit Cardinalis Benno: *Hildebrandus ut Liberii feſtum celebraretur juſſit. Hoc Præcepto ejus hæreſim firmavit, qui ex laudabilibus meritis damnabiles exitus habuit.* Liberium ob toleratas ab Imperatore Conſtantio violentias Gregorius Martyrem, Benno ob poſteriorem lapſum cenſuit Arianum prævaricatorem, ideoque de ejuſdem hæreſis patrocinio damnavit Gregorium. Et hinc lucet, quòd non ſolos Conſtantino Auguſto priores, ſed & ipſo poſteriores Martyres Pontifices Romano Breviario Gregorius inſeruerit. Utique anteà non inſertos. Quòd enim illi etiam antè magni Gregorii tempora inſertus fuerit ſanctus Marcellus Pontifex, in adducto loco affirmat laudatus Micrologus.

Et quidem Liberium fuiſſe virum ſanctiſſimum, & non ſolùm Catholicæ fidei, ſed etiam Eccleſiaſticæ Hierarchiæ, Romani præſertim Primatûs, adversùs rebelles Euſebianos conſtantiſſimum defenſorem, oſtendunt variæ ejus Epiſtolæ, ejus Mediolanenſia ac Romana cum Imperatore Conſtantio & ipſius Eunucho Euſebio Acta, in utraque adversùs eundem Principem Apologia ſanctus Athanaſius, in libro adversùs eundem jam vita defunctum Imperatorem ſanctus Hilarius Pictavienſis, & in precibus Theodoſio Auguſto exhibitis Romani Presbyteri Fauſtinus & Marcellinus. Abſit ut Arianam hæreſim admiſerit aut foverit. Ejus lapſus fuit, quòd Anteceſſoris ſui Julii de ſancto Athanaſio judicium dereliquerit, quòd ab Euſebiana Arianorum factione ſæpiùs repetitam, atque à ſe ſæpiùs & conſtanter damnatam ejuſdem Athanaſii damnationem tandem probaverit, quòd damnatam iſtam factionem admiſerit in communionem ſuam, & quòd admiſerit ſymbolum Synodi Syrmienſis. Ita adfirmant laudati Hilarii, vel cujuſcumque alterius coævi Scriptoris fragmenta: *Poſt omnia, quæ geſſerat vel promiſerat Liberius miſſus in exilium, univerſa in irritum deduxit, ſcribens prævaricatoribus*

ribus Arianis Hæreticis, qui in sanctum Athanasium Orthodoxum Episcopum injustè tulère sententiam. Et infrà: *Perfidiam apud Syrmium conscriptam, quam dicit Liberius Catholicam, à Demophilo* Eutichianæ factionis Episcopo *sibi expositam, hi sunt qui conscripserunt, &c.* Dico, *Vel cujuscumque alterius coævi Scriptoris*: Syrmiense enim symbolum, licet ambiguum & dolosum, posse tamen in sensum Orthodoxum accipi dixit non solus in sui lapsûs purgationem Liberius, sed & multis demonstrat in libro de Synodis laudatus Hilarius, affirmans palmare ejus vitium esse, quòd vocem, *Consubstantiale*, tamquam ab Antiochena adversùs Paulum Samosatensem Synodo olim improbatam taceat & circumscribat. Liberii lapsum fateor fuisse gravissimum, addo tamen & veniâ dignum, quia à biennalis exilii ærumnis, & plurium Orthodoxorum Episcoporum, præsertim Fortunatiani Aquileiensis, suasu & precibus extortum. Eundem postmodo in Sedem repositus, resumptâ prioris animi constantiâ, insigniter Liberius expurgavit. Et hinc hæc verba: *Beatus Eusebius Presbyter, cùm præsente Constantio fidem Catholicam constantissimè defensaret, & Liberium Papam doleret Arianæ perfidiæ consensisse, ab irato Constantio Imperatore Ariano includitur in quodam cubiculo domûs suæ, habente in longitudine pedes quatuor.* Hæc, inquam, verba, tamquam in Liberium injuriosa, de suo Breviario rectè proscripsit Romana Ecclesia. Aliud enim non fecit Liberius, quàm quòd dolosum & ambidextrum Syrmiensis Synodi symbolum in recto sensu acceptaverit. Nec aliud vult sanctus Hieronymus in virorum illustrium Catalogo, ac in Eusebiani Chronici supplemento, affirmans Liberium hæreticæ pravitati subscripsisse. Per hæreticam pravitatem intelligit dolosum istud symbolum. Cujus acceptatio fuit item lapsus multorum Episcoporum in Synodo Ariminensi. Et ob ipsum Romana Ecclesia de suo Breviario expunxit Liberium.

Trecensis Synodi, in qua antiquorum Romanorum Pontificum ab Isidoro Mercatore in Franciam deportatas epistolas admitti tamquam authenticas, & comprobari ab Hincmaro Remensi Metropolita jussit Joannes octavus Pontifex: Hujus, inquam, Synodi judicium adhuc vigebat Gregorii nostri tempore, ideoque hic ex istis Epistolis, necnon ex libro Pontificali desumpsit vitam, seu lectiones de vita sanctorum Pontificum & Martyrum. Etiam de lapsu sancti Marcellini, quem esse calumniosum Donatistarum figmentum constantissimè docet sanctus Augustinus. Etenim adversùs Petilianum Constantinensem Donatistarum Episcopum scribit in libro de unico Baptismo: *Quid jam opus est,* (Cap. 16.)
ut Episcoporum Romanæ Ecclesiæ, quos incredibilibus calumniis insectatus est, objecta ab eo crimina diluamus? Marcellinus & Presbyteri ejus Melchiades

des & Marcellinus, & Sylvester, traditionis codicum Divinorum, & thurificationis ab eo crimine arguuntur, sed numquid ideò convincuntur, aut convicti aliquâ documentorum firmitate monstrantur? Ipse sceleratos & sacrilegos fuisse dicit, ego innocentes fuisse respondeo. Quid laborem probare defensionem meam, cùm ille nec tenuiter probare conatus sit accusationem suam? Et post quædam: *Huc accedit, quia Melchiade tunc Episcopo Romanæ Ecclesiæ præsidente, ex Præcepto Constantini Imperatoris, ad quem totam illam causam accusatores Episcopi Carthaginensis Ecclesiæ Cæciliani per Anulinum Proconsulem detulerunt, idem Cæcilianus innocens pronuntiatus est. De quo judicio cùm Majores istorum importunissimâ pervicaciâ memorato Imperatori quærerentur, quòd non plenè nec rectè fuerit examinatum atque deprompium, nihil de Melchiadis traditione vel thurificatione dixerunt: Ad cujus audientiam nec venire utique debuerunt, hoc potiùs aut suggerentes Imperatori, aut ut suggereretur instantes, quod apud traditorem Codicum Divinorum, ac idolorum sacrificiis inquinatum, causam suam agere non deberent. Cùm ergò hoc nec ante suggesserint, nec posteaquam contra eos pro Cæciliano judicatum est, saltem victi & irati objiciendum putarint, quid nunc inanes tam serò connectunt calumnias, quasi & innocentia Cæciliani Melchiadis Judicis decoloratione fuscetur, & ipsa Romana Ecclesia?* Hoc ipsum Melchiadis judicium laudat in libris adversùs Parmenianum, & pergit: *In quo judicio, sicut Ecclesiastica Gesta testantur, quia victi sunt isti, & innocens Cæcilianus inventus est, Melchiadem crimine traditionis accusant.* L. 1. c. 5. Et adversùm hæc dicti Petiliani verba: *Periit etiam Maximianus ac Diocletianus, qui dum thura prædicarent, incensis codicibus Dominicis, primus Marcellinus Episcopus Romanorum qui fuit, sed & Carthaginis Mensurius & Cæcilianus ex ipsis sacrilegis flammis ut favillæ vel cineres remanserunt.* His, inquam, verbis Augustinus reponit: *Sequeris jam, & Episcopos nominas, quos de traditione codicum soletis arguere. De quibus & nos solemus respondere: Aut non probatis, & ad neminem pertinet, aut probatis, & ad nos non pertinet. Suam enim sarcinam portaverunt, aut bonam vel malam. Et bonam quidem credimus, sed qualemlibet, tamen suam.* Lib. 2. c. 92.

Donatistæ, quò Melchiadis adversùs Donatum à Casis nigris pro Cæciliano Carthaginensi Episcopo judicium evacuarent, dixerunt ipsum, Marcellumque & Sylvestrum fuisse Marcellini Pontificis Clericos, cum ipso in Diocletiani persecutione tradidisse ac thurificasse, non fuisse legitimos Pontifices, ideoque ipsorum de quavis Ecclesiastica causa judicium esse stramineum ac penitùs nullum. Ast esse non solùm calumniosam, sed insuper novellam fabulam ostendit sanctus Augustinus. Quòd nempè nec ipse Casensis Donatus, nec quis ipsius Collega aut defensor de ista tunc exceptione aut ante aut post judicium vel somniasset. A Dio-

cletiani persecutionibus, quòd illic Constantini Pater Constantius Chlorus imperasset, immunis fuerat Gallia, ideoque nulli istic erant thurificati, nulli libellati, nulli traditores. Hinc suam cum Cæciliano causam à Melchiade quidem Papa judicari admiserunt Donatistæ, verùm non ab ejus Synodo, sed ipsi per Constantinum adjungi postularunt Gallicanos Episcopos: Postularunt Judices integros, de traditionis aut similis criminis lapsu nequidem suspectos. Et hasce preces Constantinus omninò explevit. Quocircà illi Melchiadem habuerunt pro plenè puro atque immaculato. Maculandi enim ac degradandi Cæciliani tanto impetu arsit omnis ista factio, ut ejus etiam Ordinatorem Fælicem Aptungensem Episcopum accusarit traditionis, & hic etiam non solùm Ecclesiastico, sed etiam Proconsulari judicio debuerit expurgari. Hinc in libro de unico Baptismo rectè pergit sanctus Augustinus: *Hoc etiam*
Cap. 16. *facit ad cogitandam Melchiadis ab eorum criminationibus purissimam vitam. Nisi fortè quisquam tam sit insipiens, ut credat eos, cum Fælici non pepercerint, à quo Cæcilianus fuerat ordinatus, Melchiadi parcere potuisse, à quo fuerat absolutus, si illius Episcopi vitam, quamvis nullum vulnus conscientiæ peremisset, saltem qualiscumque fama culpasset. An verò quod in foro Aptungensium factum fuerat ab istis accusaretur, & quod in Romanorum Capitolio fuerat factum taceretur?*

Aperit ibidem calumniæ originem: *Romana in Ecclesia nec damnare quemquam Episcopum suo qualicumque judicio potuerunt, nec aliquem suorum velut in locum surrogare damnati, contra quem paucissimis Afris partis suæ primò Interventores adventitios furtim longèq; mittebant, donec deceptæ plebeculæ quasi proprios Episcopos ordinarent.* Rem lucidiùs exponit sanctus Optatus Episcopus Milevitanus. Affirmat Donatistis usque ad sua tempora non fuisse nisi sex Romanos Episcopos, videlicet Victorem Garbiensem, Bonifacium Ballitanum, Encolpium, Macrobium, Lucianum, & Claudianum. Hunc ait non esse, nec istos fuisse veros Romanorum, sed paucorum istic errantium Afrorum Erraticos Episcopos, atque adjungit: *Quid est hoc, quod pars vestra in urbe Roma civem*
Lib. 2. *Episcopum habere non potuit? Quid est, quod tot Afri & peregrini in illa civitate sibi successisse noscuntur? Non apparet dolus? non factio, quæ mater est schismatis? Intereà Victor Garbiensis, ut hinc prior mitteretur, non dico lapis in fontem, quia nec valuit puritatem Catholicæ multitudinis perturbare, sed quia quibusdam Afris urbica placuerat commoratio, & hinc à vobis profecti videbantur, ipsi petierunt ut aliquis hinc, qui illos colligeret, mitteretur. Missus est igitur Victor. Erat ibi filius sine patre, tyro sine Principe, discipulus sine magistro, sequens sine antecedente, inquilinus sine domo, hospes sine hospitio, Pastor sine grege, Episcopus sine populo.* Pauci isti Romæ

mæ commorantes Afri viderunt sancti Apostoli Petri Cathedram esse totius Christianitatis radicem & caput, ac sine ipsa non posse esse veram Ecclesiam, ideoque suis in Africa Primatibus persuaserunt sibi vagantibus consecrari & mitti vagantem Episcopum, quem ipsi appellarent Pontificem Romanum. Imperatorem Constantium, dum reducem Liberium unà cum intruso Fœlice voluit simul præsidere Apostolicæ Sedi, Theodoretus affirmat fuisse derisum à Romano populo, exclamante in pleno circo: *Unus Deus, unus Christus, unus Episcopus.* Addit Fælicem recessisse, & in alia civitate fixisse sedem. In exhibitis Theodosio Augusto precibus Faustinus & Marcellinus affirmant à Senatu & populo, & quidem bis ex urbe pulsum. Ardenti in Christianam Regulam zelo semper viguit populus Romanus. Hinc & Garbiensem istum Victorem, quod non in Lateranensi Palatio aut Vaticana Basilica splenderet, sed in nescio qua spelunca latitaret, & clancularias cum paucis Afris ageret Synaxes, derisit & explosit, vocavitque non Romanum Episcopum, sed Rupitanum aut Montensem. Cum sancto Optato vocavit filium sine patre, discipulum sine magistro, Pastorem sine grege, Episcopum sine populo. Erat avita & palmaris adversùm quosvis Hæreticos atque Schismaticos præscriptio: Hinc ad ipsam evacuandam Donati factio incepit accusare Sylvestrum, Melchiadem, & Marcellinum, garrire in hujus lapsu defecisse legitimam Episcopatûs successionem, ideoque à sese, solis sub cœlo puris & integris, debuisse suppleri. Ita sperarunt non solummodò firmari suum Rupitanum Episcopum, sed & suum Casensem Donatum adversùs Melchiadis judicium purgari. Eodem tempore & ex eodem fonte cœperunt blaterare Romanam Ecclesiam esse Cathedram pestilentiæ. Calumniam fuisse cœptam priùs sub S. Sylvestri Pontificatu, lucidè supponit atque affirmat S. Augustinus. Hinc addit esse serum mendacium. Veritas enim jam dudum damnasset & Melchiadem & Marcellinum, ipsisque damnatis viduatæ Ecclesiæ dedisset immaculatum successorem. Factionem Augustinus arguit, quòd non contra istos damnatos, sed contra ipsam Romanam Ecclesiam intruserint Interventores, ac tandem deceptæ plebeculæ quasi proprios Episcopos ordinarint. Et hinc istud calumniæ vulnus curatura factio fecit in Carthaginensi Collatione, quod in ejus Breviculo scribit sanctus Augustinus: *Tunc Donatistæ ipsum Melchiadem cœperunt crimine traditionis arguere, & dicere Majores suos propterea illius judicium refugisse, quod traditor esset.* Exceptionem hanc dixerunt non esse novellam calumniam, sed antiquam veritatem. Verùm probationes rogata fabula, sibi ipsi non constitit: Protulit enim Acta, in quibus non Marcellinus, nec Marcellus, nec Melchiades, nec Sylvester sub Diocletiano,

L. 2. c. 4.

Lib. 3. c. 18.

tiano, sed nescio qui Straton & Cassianus asserebantur tradidisse sub Maxentio. Ipsos asseverarunt fuisse Melchiadis Diaconos, & Stratonem ad recipienda, quæ Imperator Maxentius reddebat, Ecclesiastica loca missum à Pontifice, & *ideò volebant etiam hunc crimine traditionis aspergere. Quòd Diacono illo non degradato uteretur.* Ex ejus non degradati communione affirmabant maculatum Melchiadem, & Pontificatu excidisse. Non ipsum ampliùs de traditione, sed de solo communionis contagio accusarunt. Quæ etiam omnia carere fundamento demonstrarunt Orthodoxi Episcopi, & uti frivola rejecit Cognitor Marcellinus.

Tertiæ diei Collatio pro magna sui parte latet aut periit cum magno Ecclesiasticæ eruditionis damno. Hæc tamen omnia patent ex residuis perditorum capitum compendiis, ex Cirthensi post Collationem Synodo, & Augustiniano Breviculo Collationis. De Marcellini lapsu nullus etiam antiquus Scriptor meminit. Quin & de illo scribit in Ecclesiastica historia
L. 7. c. 26. Eusebius: *Marcellini temporibus persecutio, in qua ipse Martyrio occubuit, exorta est.* Et in eadem historia Theodoretus: *Marcellinus, vir persecu-*
L. 1. c. 3. *tionis temporibus magnâ gloriâ plenè nobilitatus.* Fuisse persecutionis certa-
L. 8. c. 6. mine insigniter defunctum addit Nicephorus Calixtus. Quod ipsum scribunt & alii posteriores Græci. Nempè Isidori merces hi non viderunt, ideoque nulla umquam ipsis fuit de Marcellini lapsu vel suspicio. Donatistas imitati sunt Novatianenses, qui ad purgandam suam causam finxerunt Macedonium Papam cum octo Presbyteris sacrificasse sub Decio, & unicum Novatianum stetisse purum, ideoque & ipsi delatum
L. 182. 28. Papatum. Ita in Photii Bibliotheca scribit sanctus Eulogius Patriarcha Alexandrinus. Errat in nomine: Nullus enim umquam fuit Papa Macedonius. Sanctum Cornelium Papam, quòd lapsum Episcopum Trophymum reparasset, ideoque ejus scabiosâ communione pollutus Papatum amisisset, accusarunt Novatianenses. Adversùm quos insignem pro illo Apologiam scripsit sanctus Cyprianus in litteris ad Antonianum Episcopum, affirmans ab ipso Trophymum nequaquam Episcopali, sed soli Laïcæ communioni redditum, ideòque nullam hìc fuisse speciem scabiosæ communionis, aut perditi Episcopatûs. In thus aut libellum tunc lapsus Episcopus erat reparationis adeò incapax, ut ex ejus donandæ Attentato etiam Romanus Pontifex macularetur, & incurreret istud ipsum suæ supremæ Majestatis irreparabile spolium. Hinc enim etiam Donatistis, ex isto facinore affirmantibus degradatum, non supremam Romani Pontificis dignitatem opposuit sanctus Augustinus, sed respondit traditorem Stratonem non fuisse ejus Diaconum. Isidorianæ collectionis Auctor ignoravit hæc omnia. Apud Donatistas legit lapsum Marcellinum, apud Catholicos nullibi legit degradatum, legit mansisse

Pon-

Pontificem, & factum Martyrem: Laudatæ diſciplinæ rigorem credidit in ſolis Epiſcopis, non in ſupremo Romano Pontifice obtinere, ad ſupremum ejus Primatum firmandum uſus eſt exemplo iſto, & fabricavit Synodum Sinueſſanam. Hæc breviter dicta ſint pro integerrimo Pontifice ac glorioſo Martyre Marcellino.

Notandum eſt quod in libro de obſervantia Canonum ſcribit Radulphus Decanus Eccleſiæ Tongrenſis: *Sedes Apoſtolica vult hanc proportionem, ut ſicut in Urbe ſervantur ſancti Romani Pontifices, & alii Sancti Urbis locales, ita in aliorum uſu alii ſervent Sanctos ſuos locales. Et ſicut Romani non tenentur ad noſtros locales, ita nec nos ad ipſorum locales. Sed Fratres Minores contra generalem conſuetudinem hujuſmodi, à dicta Sede tacitè approbatam, in ſuo uſu adducunt locales Romanos, ut Hyginum, Anicetum, Sotherem, Pium, Cletum, Marcellum, Eleutherum, Joannem, Fœlicem, Sylverium, Anacletum, Victorem, Innocentium, Evariſtum, Pontianum, & Melchiadem, Romanos Pontifices.* Sanctus Pater Franciſcus cunctis ſuis filiis impoſuit Romanum officium, cui quia iſto tempore Fratres aliqua & addiderant & detraxerant, Radulphus admodum improbavit. Longa eſt hæc quæſtio. Interim lucet præſentem Gregorii noſtri Canonem à variis Eccleſiis dudum non fuiſſe receptum. Quòd nempè receptus non fuiſſet alius ejus Canon de ubique ſervando Romano Officio. Cap. 22.

CANON XV.

DE *Patriarcha Aquileienſi & Gradenſi.*

SCHOLION.

DE hoc Patriarchatu ſcribit in animæ gemma Honorius Auguſtodunenſis: *Cùm Chriſtiani, relictâ lege Dei, Paganos ſpurcis operibus imitarentur, Dei judicio traditi ſunt in manibus eorum, qui deletis Chriſtianis poſſederunt loca ipſorum. Undè Antiochenus* Patriarchatus *eſt Hieroſolymam tranſlatus. Porrò Alexandrinus apud Aquilegiam eſt poſitus, quia huic civitati primùm Marcus Evangeliſta præſedit, qui Alexandriæ præfuit. Quanquam quidam contendant, quòd Carthaginenſis Epiſcopus hâc tranſlatione polleat.* L. 1. c. 186. Quod ipſum in ſua de Sacramentis Theologica eruditione habet eiſdem ferè verbis Hugo de ſancto Victore. Eccleſiaſticæ antiquitatis ignorantia tantos viros turpiter præcipitavit. Quis enim neſciat Hieroſolymæ Patriarchatum non ex facta ob Saracenos tranſlatione, ſed ex Antiochenæ Par. 1. c. 42.

Dioeceseos invasis per Hierosolymæ Episcopos Provinciis incepisse? Ostendi id in Scholiis ad Chalcedonensem Synodum. Posteà tamen Europæi nostri, dum sanctam terram eripuerunt Paganis, Hierosolymitanum Patriarchatum Antiocheno contra antiquum Canonem antepofuerunt. Quòd sanctus Evangelista Marcus, primus Alexandriæ Patriarcha, antea fuerit primus etiam Aquileiæ Episcopus, est quorumdam traditio: Verùm quòd Patriarchatus ille sit Aquileiam translatus, caret omni fundamento. Vera Aquileiensis Patriarchatûs exordia fuisse schisma trium Capitulorum, est suo loco demonstratum. Quid inter hunc & Gradensem quæstionis fuerit in præsenti Synodo, ignoro. Quidam existimant à Leone nono factam Gradensis Patriarchatûs ad Venetos translationem fuisse hîc confirmatam. Ipsam enim etiam in Mantuana Synodo fuisse firmatam ab Alexandro tertio, affirmat in Venetorum historia Andreas Dandulus. Et fanè in litteris ad Michaëlem Imperatorem Con-
L. 1. Epist. 18. stantinopolitanum Gregorius noster laudat *Dominicum Patriarcham Venetiæ.* Et Stephanus Baluzius publicavit Lateranensem Paschalis secundi Synodum, cui subscripsit *Joannes Patriarcha Veneticus.* Et in magno
Fol. 154. Belgii Chronico Honorii secundi Legatus deponit duos Patriarchas, Aquileiensem, & *Venetum, qui & Gradensis nuncupatur.* Et in Sigeberti Gemblacensis supplemento scribit Robertus Abbas Montensis: *Do-*
A. 1177. *minus Papa Alexander, & Fredericus Imperator Romanus, concordati sunt in civitate Venetiæ, in domo Patriarchæ ipsius civitatis.* Hæc ergo translatio est lucida, verùm an & hîc fuerit tractata, hærere me facit præsentis Canonis compendium. Affirmat enim non inter Venetam & Gradensem civitatem, sed inter Aquileiensem & Gradensem Patriarchas fuisse aliquid quæstionis.

CANON XVI.

VT nullus Pœnitens suscipiatur sine litteris Episcopi sui, nisi fortè fuerit Episcopus mortuus, aut excommunicatus.

SCHOLION.

CAnonem exponit noster Gregorius in litteris ad Henricum Episcopum Leodiensem: *Lectis Fraternitatis tuæ litteris, non parùm mirati sumus, non eâ te, quâ decuit Apostolicam Sedem, reverentiâ sibi scripsisse,*

asse, sed nobis de absolutione illius Parochiam tui, qui olim ad nos venit, mordaci invectione reprehendisse, tamquam Apostolicæ Sedis non esset auctoritas, L. 6. E-
quoscumque & ubicumque vult ligare & absolvere. Unde scias nos adversùs pist. 4.
temeritatem tuam graviter commotos fuisse. Henricum arguit, quòd ex præsumptione aut ignorantia adversùs Apostolicæ Sedis auctoritatem verba jactaverit, ac Eusebianam Arianorum, sanctum Athanasium sine suo assensu non potuisse à Julio Pontifice absolvi garrientium, factionem sit imitatus, atque prosequitur: *Tibi deinceps caveas, ne hujusmodi contra nos temeritate rescribas, sed potiùs ad documenta sanctorum Patrum, qui te loqui & scribere doceant, humiliter recurras.* Ejusdem cum Henrico sententiæ fuit in suo Capitulari Atto Basileiensis: *Nullus migret de sua Parochia ad aliam. Nec ad limina Apostolorum causâ orationis, Ecclesia sua curâ derelictâ. Nec a communione suspensus ab alio communionem recipiendi gratiâ, sine permissione & præscientia sui Episcopi. Quod si fecerit, nihil valet hujusmodi communio. Et hoc omnibus fidelibus denuntiandum, ut qui causâ orationis ad limina Beatorum Apostolorum pergere cupiunt, domi confiteantur peccata sua, & sic profi-*
ciscantur. Quia a proprio Episcopo suo aut Sacerdote ligandi aut absolvendi Cap. 18.
sunt, non ab extraneo. Illos qui Turonem ad sanctum Martinum, aut Romam ad Apostolorum limina tendunt, de vana remittendorum peccatorum fiducia, ac vario finis excessu notat etiam secunda Cabilonensis Synodus, rectum intentionis ordinem ac modum docet, & prosequitur: *Qui verò peccata sua Sacerdotibus, in quorum sunt Parochiis, confessi sunt, & ab his agenda pœnitentiæ consilium acceperunt, si orationibus insistendo, eleëmosynas largiendo, vitam emendando, mores componendo, Apostolorum limina vel quorumlibet Sanctorum invisere desiderant, horum est devotio modis omnibus collaudanda.* Et adjungit: *De quibus omnibus,* Cap. 45.
qualiter emendanda sint, Domini Imperatoris sententia exspectetur. Quòd criminosi, & Laïci & Clerici, tunc Romam passim accurrerent, & illic absolverentur, à Gallicanis istius sæculi Episcopis habemus plures querelas. Et longè posterior Synodus Salegunstadiensis: *Decrevit sancta*
Synodus, ut nullus Romam eat nisi cum licentia sui Episcopi, vel ejus Vi- Cap. 16.
carii. Et iterùm: *Quia multi tantâ mentis suæ falluntur stultitiâ, ut in ali-* Cap. 18.
quo capitali crimine inculpati, pœnitentiam à Sacerdotibus suis accipere nolint, in hoc maximè confisi, ut Romam euntibus Apostolicus omnia sibi dimittat peccata, sancto visum est Concilio, ut talis indulgentia illis non prosit, sed priùs juxta modum delicti pœnitentiam sibi datam à suis Sacerdotibus adimpleant, & tunc Romam ire si velint, ab Episcopo proprio licentiam, & litteras ad Apostolicum de eisdem rebus deferendas accipiant. Et Lemovicensis sub Benedicti noni Pontificatu celebrata Synodus hæc habet: *Rursum in Concilio conquisitum est de excommunicatis Aquitenigenis, qui igno-*

rantibus Episcopis suis, à Romano Papa pœnitentiam & absolutionem accipiunt, & hac de causa pax & Concilium in Aquitania destruitur, dum quos isti ligant, ille injustè absolvit. Ad quæ venerandus Engelricus, Cancellarius sanctæ Mariæ Aniciensis Ecclesiæ, capit explicare, dicens: Stephanus Arvernensis Præsul ante hos annos Poratium Comitem Arvernensem excommunicatione obstrinxit pro uxore legitima, quam dimiserat, & aliam duxerat. Quem cum nulla ratione vellet absolvere nisi emendatum, Comes a Domino Papa absolutionem accepit, ignorante Papa excommunicatum. Quod graviter Episcopus ferens conquestorias litteras Romam ad Apostolicum misit: Cui ille in hunc modum remisit Epistolam. Acta hæc refert Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, adducitque & Pontificis ad has querimonias Rescriptum: *Quod nescienter egi, frater charissimè, non mea, sed tua culpa est. Scis enim, quia quicumque de universa Dei Ecclesia, quæ est in toto orbe terrarum, ad me causâ remedii recurrit, impossibile est mihi eum negligere, dicente Domino ad beatum specialiter Petrum: Petre pasce oves meas. Quo ergo modo Sedes Apostolica poterit ejicere aliquem de medela, nisi rationabili causa? debueras certè mihi antequam illa morbida ovis Romam veniret, ejus causam tuis innotescere apicibus: Ut eam ego omni modo abjicerem, tuamq; firmando auctoritatem, eum anathematis ictu repercuterem. Profiteor quippè omnibus Consacerdotibus meis ubique terrarum adjutorem me & consolatorem potiùs esse, quam contradictorem. Absit enim schisma à me, & à Coëpiscopis meis. Itaq; illam pœnitentiam & absolutionem, quam tuo excommunicato ignoranter dederam, & ille fraudulenter accepit, irritam facio & cassam. Et nihil aliud speret quàm maledictionem: Quâ satisfactâ, tu ipse absolvas.* Videtur Benedictus & errorem & potestatis defectum agnoscere, ideoque & suam absolutionem circumducere.

Videtur esse antiquissima Ecclesiæ disciplina, quam in Quadragesima secunda hæresi laudat sanctus Epiphanius, dicens Hæresiarcham Marcionem fuisse carne lapsum, ideoque à suo Patre Episcopo exutum communione & gradu, ac pergens: *Romam se contulit Marcion,* (Cap. 1.) *& ad Seniores adiens, qui ab Apostolorum Discipulis edocti adhuc supererant, ut in communionem admitteretur, ab eis frustra petiit.* Et infrà: *Palam eos alloquens Marcion, cur me, inquit, recipere noluistis? Respondorunt illi:* (Cap. 2.) *Nobis injussu venerandi Patris tui facere illud non licet. Una siquidem fides est, & animorum una consensio: Neque contra spectatissimum Collegam Patrem tuum moliri quidpiam possumus.* Et hæc est Apostolica traditio, quam in scriptum Canonem redegisse videtur Nicæna Synodus: *Hi qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur.* (Cap. 5.) Et Canonem ita intellexit in litteris ad Suessionensem, quæ Ordinatos ab Ebbone Remensi Episcopo Clericos dejecerat, Synodum sanctus Nicolaus primus: *Si quispiam Sedem Apostolicam,*

stolicam, per Sergium sanctæ memoriæ Papam, Ebbonem quondam Archiepiscopum indignum Clericali communione sanxiße perhibet, noverit quoniam talem Sedes Apostolica debuit Ebbonem, donec Synodali examine ejus causa discuteretur, habere, qualem ab aliis habitum non ignorabat. Statutum quippè in magna & veneranda Nicæna Synodo legitur, ut de his qui communione privantur, seu ex Clero seu ex Laico ordine, Episcopis per unamquamque Provinciam sententia Regularis obtineat, ut hi, qui abjiciuntur, ab aliis non recipiantur. Requiratur autem, ne pusillanimitate aut contentione, aut alio quolibet Episcopi vitio videatur à congregatione seclusus. Donec igitur auctoritate suâ de hujusmodi pusillanimitate, aut contentione, aut alio quolibet vitio examinatio vel dijudicatio proveniret, Apostolica Sedes nihil agere debuit, nisi quod egit. Videlicet ut ab aliis abjectum ipsa nequaquam indiscussè susciperet. Præcipuè cùm prædictus Ebbo non quasi pro depositione sua queritans, & legitimè restitui volens examine præcedente, Sedem Apostolicam appellaverit, sed, ut codex Episcopalis indicat, à contumacibus suasus, & his junctus, repentè & reconciliari ab ea, & pallio decorari quærens, & quasi Episcopus inter Episcopos, nulla causa suæ discussione præveniente, communicare poscens, ad eandem summam sedem accesserit, à qua jam ab aliis reprobatus meritò debuit reprobari, donec supplex ab ea sese canonicè posceret adjuvari. Ebbonis causa est longa, neque hìc discutienda. Ipsum non appellantem reparari à Sergio secundo non potuisse, & appellantem etiam non nisi prævio examine potuisse adfirmat Nicolaus, quòd laudatus Nicænus Canon sit universalis, ligetque etiam Sedem Apostolicam. Inferiorum Episcoporum sententias, nisi discussas & repertas vitiosas, etiam hæc non potest solvere: Benè enim per quemvis Episcopum ligata in terris sunt per Christum Dominum ligata & in cœlis, ideoque per nullum hominem possint solvi. Ep. 59.

Et omnem hanc doctrinam firmat in libris de Catholica concordantia Nicolaus Cardinalis Cusanus: *Si dicis Papam subditos Episcoporum absolvere & ligare, dico idem in aliis, quando consensus propriorum intervenit. Actus enim aliter nullus, per consensum aut ratificationem proprii Sacerdotis in hac materia validus efficitur. Cum ergo usu communi sit hoc introductum, & ex usu consensus elicitur, patet quòd efficacia hujus vigorem ex consensu recipit. Unde cum nullus teneatur obedire, nisi in concessis à Canone, & cùm non reperiatur Canon alicujus Concilii, Papam hoc posse appellatione nulla interposita, oportet ad consuetudinem, usum, & consensum illud resolvere. Papa enim non habet ex Canone quod lædere possit jurisdictionem Episcoporum. Quia esset ordinem turbare. Igitur non legitur antiquos Romanos Pontifices se de his intromisisse, & talia Confessionalia, & alia similia concessisse. Et fortè non fuisset permissum.* Infrà tamen addit Papam cum sua Cardinalium Syno- Lib. 2. c. 13.

Synodo posse hæc omnia : Quòd nempè illa jam repræsentet universalem Ecclesiam, aut certè ejus Synodum Verùm & hoc affirmat non
Cap. 15. esse ex Canone, sed ex consuetudine, usu, & omnium sub cœlo Metropolitarum præsumpto & tacito consensu.

Respondeo doctrinam hanc esse perniciosam. Ex ipsa Guilielmus de sancto Amore & Joannes de Poliaco hauserunt sua devia phantasmata adversùs Apostolicas delegationes & privilegia Fratrum mendicantium. Et certè si Pontifex cunctorum ubique Episcoporum subditos non possit absolvere, longè minùs facultatem istam possit aliis delegare. Evertit doctrina ista etiam Romanas, quas constat esse traditionem Apostolicam, quorumdam criminum & pœnarum reservationes. Si namque Pontifex sine Episcoporum consensu non possit totum mundum solvere, nequit etiam ligare. Et adductum Marcionis factum omninò facit pro Sede Apostolica. Delicti sui absolutionem non sine fundamento ille speravit à Romana Ecclesia : Universales Cælorum claves, & supremam solvendi atque ligandi potestatem istic vigere credidit cum omni Ponto & toto mundo, ideoque & Romam accessit. Notanda sunt sancti Epiphanii verba : *Romam post Hygini Papæ obitum Marcion sese contulit.* Hoc est, vacante Sede. Hinc communionis gratiam non à Romano Pontifice, sed à Romanæ Ecclesiæ Senioribus, seu Cardinalibus Presbyteris supplicavit. Et ab ipsis est meritò responsum : *Nobis injussu venerandi Patris tui facere istud non licet.* Suprema namque sancti Apostoli Petri potestas residet in solis ejus successoribus, & post horum mortem non transit in sacrum Dominorum Cardinalium Collegium, uti patet ex variis hujus Collegii litteris ad sanctum Cyprianum. Etiamnum hodiè ipsum abstinet ab exercitio supremæ potestatis. Quòd in Artemonis hæresim lapsus Confessor Natalius etiam Romam accesserit, egerit pœ-
Lib. 5. nitentiam apud Zephyrinum Pontificem, & ab ipso absolutus fuerit,
c. 26. multis refert Eusebius Cæsareensis. Etiam Ursacium Singidunensem, Valentem Mursiensem, Eustatium Sebastensem in prima Armenia, aliosque Eusebianos ac Macedonianos Episcopos accessisse ad Julium aut Liberium Pontificem, & per ipsos fuisse absolutos à variis excessibus, habemus apud sanctum Athanasium, sanctum Basilium, Socratem, & Hermiam Zozomenum. Et ad sanctum Cyrillum, Alexandriæ Patriarcham ac Ephesini Concilii Præsidem, scripsit Pontifex Cœlestinus: *His quos erga Catholicam fidem tua Fraternitas dicit se habere suspectos, si Scripta direxerint, pro qualitate rerum eis nos respondere necesse est, in quo negotio nemo subrepit, quia totâ cautione tractatur.* Quidam in Nestorii errorem aut patrocinium lapsi apud Ephesum Episcopi, non à Præside Cyrillo, sed à Papa Cælestino postularunt veniam, & adversùs illius, pre-

preces istas de subreptionis periculo traducentis, intercessionem omninò impetrarunt. Cunctis item apud Ariminum lapsis Episcopis Sedes Apostolica dedit veniam. Etiam Basilius & Joannes Presbyteri Constantinopolitani, quò ab Eutychianæ perfidiæ macula aut suspicione solverentur, accesserunt sanctum Leonem, & cum absolutionis litteris fuerunt remissi ad Anatolium Patriarcham. Ep. 48.

Plurima sunt hujusmodi antiquissima exempla, quorum causâ Nicolaus primus Pontifex in litteris, quibus Romanæ Ecclesiæ Primatum demonstrat, scripsit ad Photium Pseudo-Patriarcham Constantinopolitanum : *Universitas credentium ab hac sancta Romana Ecclesia criminum solutionem exorat.* Exstant litteræ in quinta actione octavæ Synodi? Et in litteris ad Gallicanos Episcopos, qui Rothaldi Suessionensis Episcopi reparationem impugnabant, scribit idem Pontifex : *An Laicorum & vulgarium populorum judicia inter majora negotia ponitis, quos penè quotidie cum vestris & sine vestris epistolis discutiendos & judicandos suscipimus, & discussos vel judicatos, vel absolutos dimittimus ?* Et in litteris ad Rivoladrum Episcopum : *Undique venientes admodum plurimi suorum facinorum proditores, quantùm doloris inferant pectori nostro, plus singultu reminiscimur, quàm calamo scribi queat.* Eos inter esse dicit Wimarum trium filiorum homicidam. Etiam in litteris ad Carolum Calvum Francorum Regem prædicat Romanæ Ecclesiæ Primatum, ac pergit : *Undè ab ipso institutionis ejus exordio ad eam omnes, velut ad pium charissimæ genitricis gremium, confugere dignâ devotione procurant, qui se in aliquo flagitii scelere jacere cognoscunt, ut per spiritalem gratiam, quæ ritè ignoscat pœnitentibus, à peccatorum nexibus absolvantur.* Agit pro Balduino Ferreo, qui ob Regiæ filiæ Judithæ raptum à Gallicanis Episcopis excommunicatus Romam confugerat, & quem Pater Rex sibi tradi poscebat : Ait Romanam Ecclesiam esse universale ac perpetuum pœnitentiæ asylum, ideoque ejus jure Balduinum non posse tradi. Et in litteris ad Sylvanectensis Synodi Episcopos : *De Balduino, de quo multa jam scripsistis, sciat Beatitudo vestra, nos non Regulas atque sancta Decreta velle corrumpere, sed quia ad limina Apostolorum veniens a nobis se petiit adjuvari, quamquam nossemus, quòd filius noster Carolus gloriosus Rex posset ei, si vellet, & filiam suam in uxorem dimittere, & misericordiæ suæ gratiam impartiri, tamen non jussa misimus, sed preces obtulimus.* Notanda quibusdam videntur hæc verba : Dicti Episcopi videntur sensisse Balduinum à Papa citra Canonum prævaricationem non potuisse absolvi, ideoque & ad Canones provocasse. At certum est illis alium fuisse scopum. Inita sine parentum consensu, præsertim à raptoribus, conjugia erant tunc irrita, & raptus erat crimen mixti fori, non solùm ab Ec-

Ep. 47. (beside "An Laicorum &")
Epist. 5. (beside "Undique venientes")
Epist. 9. (beside "velut ad pium charissimæ")
Ep. 23. (beside "De Balduino")

Ecclesia, sed etiam à Franciæ Reipublicæ Regulis durissimè castigatum: Hasce Regulas instant Episcopi in Balduino non esse violandas. Et hoc admisit, ideoque Regi non jussa misit Pontifex, sed preces. Regiam enim Majestatem Balduinus læserat, ideoque sine ejus satisfactione non erat absolvendus. Et quidem Papalibus precibus Rex omninò detulit: Balduinum admisit in generum, legitimas ac Regales ei celebravit nuptias, ac ipsi in dotem dedit Flandriam, erectam in nobilissimum Comitatum.
Ep. 17. Quæ omnia pleniùs habes in litteris, quibus Pontificem ab hac in Balduinum gratia deducere conatus est Hincmarus Metropolita Remensis.

Diversas undique gentes propriis sceleribus Apostolica limina expetere, affirmat in laudati Pontificis vita etiam Anastasius Cardinalis Bibliothecarius. Et in litteris adversùs Hincmarum nepotem Laudunensem Epis-
Ep. 33. copum scribit præfatus Metropolita Hincmarus: *Nostrum judicium,*
c. 5. *per Regulas exsecutum, Sedes Apostolica non cassavit, sed Rothaldo, qui ad eam fecit confugium, humiliter poscenti solatii benignitatem impendit.* Affirmat Rothaldum non ordinariâ appellationis ac justitiæ, sed supremâ gratiæ ac dispensationis viâ fuisse reparatum: Et Romanæ Ecclesiæ hanc semper potestatem fuisse demonstrat multis exemplis. Ex quibus lucet Cardinalem Cusanum hallucinari. Et ad Cabilonensem olim Synodum rescripsit Carolus magnus: *In memoriam beati Petri Apostoli honoremus sanctam & Apostolicam Sedem, ut quæ nobis Sacerdotalis mater est dignitatis, esse debeat magistra Ecclesiasticæ rationis. Quare servanda est cum mansuetudine humanitas, & licet vix ferendum ab illa sancta Sede imponatur jugum, feramus, & piâ devotione toleremus. Si verò, quod non decet, quilibet sive sit Presbyter, sive Diaconus, aliquam perturbationem machinando, & vestro ministerio insidiando, redarguatur falsam ab Apostolica Sede detulisse Epistolam, vel aliud quòd indè non venerit, salvâ fide & integrâ circa Apostolicum humilitate, penes Episcopum sit potestas, utrùm eum in carcerem aut in aliam detrudat custodiam, usquequò per Epistolam aut per idoneos suæ partis Legatos, Apostolicam interpellet Sublimitatem, ut potissimùm suâ sanctâ legatione dignetur decernere, quid de talibus justo ordine lex Romana statuat definire, & ut is corrigatur, & cæteris modus imponatur.* Nimiæ in criminosos Pœnitentes facilitatis suspicione frequenter laboravit Romana Ecclesia: Dolosis obrepentium artibus visa est non satis obsistere. Hinc enim maculosos de Nestorio Episcopos, non Romæ absolvi, sed Ephesinæ Synodo relinqui, apud sanctum Cælestinum supplicavit etiam sanctus Cyrillus. Eadem de causa nullum criminosum, seu Laïcum seu Clericum, nisi priùs peccata sua confessum, & injunctâ pœnitentiâ perfunctum, voluit Romam ire secunda Cabilonensis Synodus, istudque suum Decretum postulavit à Carolo Rege firma-

firmari. Primò confiteri & pœnitentiâ perfungi sanxit, & tunc priùs cum istorum testimonialibus litteris abire à Domino Papa absolvendum. Publicis enim criminibus absolutionem non nisi post peractam pœnitentiam dabat tunc Ecclesia, ideoque dicta Synodus credidit isto se Decreto in Apostolicæ Sedis Primatum non impingere. Nihilominus hæc firmare noluit Carolus. Plenum de quibuslibet Romam pœnitentiæ causâ accedentibus judicium voluit Apostolico permitti. Eos tamen, qui cum obreptitiis vel falsis redirent absolutionis litteris, addidit ab Episcopo posse non quidem puniri, sed tamen detineri in custodia, quousque debitâ relatione instructus Pontifex illis pœnam definiret. Et ab hoc Edicto venit, quòd Francorum criminosi & Clerici & Laïci, & cum & sine Episcoporum suorum litteris, & pœnitentiâ & absolutione donandi, Romam quotidiè accederent, uti jam audivimus à Nicolao primo. Sub Caroli magni Regno floruit etiam Hatto Basileensis Episcopus, nec dubitem quin laudatæ Synodo interfuerit: Hinc & ejus Capitulum fuit à laudato Edicto cassatum.

Et his omnibus consentit laudata Lemovicensis Synodus. Etenim in suo Rescripto Benedictus nonus nequaquam ob potestatis defectum, sed ob commissam sibi à reo obreptionem fatetur suam absolutionem esse vacuam & nullam. Quod ipsum pluribus confirmat hæc totius Synodi ad laudatum Rescriptum interlocutio: *Frustrà hæc querela adversùs caput nostrum mutire audet. Apostolicus enim absque culpa est, & nos potiùs culpabiles sumus, nisi litteris nostris ei notum faciamus, de quibus volumus ut absolvantur. Cùm ergò tales deceperint Apostolicum, ut fraudulenter absolvantur ab eo, irrita est absolutio.* Dicta sua recentibus exemplis confirmat Synodus, ac pergit: *Hoc ab ipsis Apostolicis Romanis, & cæteris Patribus cautum teneamus. Ut Parochiano suo Episcopus si pœnitentiam imponit, eumq; Papa dirigit, ut judicet utrùm sit, an non pœnitentiâ dignus pro tali reatu. Potest eam confirmare auctoritas Papæ, aut levigare, aut superadjicere. Judicium enim totius Ecclesiæ maximè in Apostolica Romana Sede constat. Item si Episcopus Parochianum suum cum testibus, vel litteris Apostolicis ad pœnitentiam accipiendam direxerit, ut multoties pro gravissimis fieri solet reatibus, in quibus Episcopi ad dignam hæsitant pœnitentiam imponendam: Hic talis licenter à Papa remedium sumere potest. Nam inconsulto Episcopo suo, ab Apostolico pœnitentiam & absolutionem nemini accipere licet.* Utique propter subreptionis periculum. Nemo tunc pœnitens Romam accedere poterat sine dimissoriis Episcopi litteris: Non quibus Romano Pontifici potestas hæret, sed plena de criminum specie ac qualitate instructio, atque ita ille non circumveniretur. Istud ferè ipsum, quod Cabilonensis olim Synodus à Carolo magno firmari po-

ſtulaverat, & Carolus firmare non præſumpſerat, poſtmodùm neſcio quæ alia Synodus, aut potiùs ipſa Apoſtolica Sedes firmaverat: Firmarat ut nullus deinceps Pœnitens ſine plena Epiſcopi de ejus criminibus relatione Romam abire permitteretur, & cunctos aliter abeuntes ipſa ſtatim relatio ſequeretur. Ipſos non ad abeundi veniam, ſed ad illam relationem petendam iſta ſanctio obligarat. Et ipſam firmat ac probat laudata Synodus Lemovicenſis. Et recta diſciplina hoc omninò exigit. Undè etiamnum hodiè neminem reum pro foro præſertim externo abſolvit Pontifex, niſi ad Epiſcopi informationem. Aut certè addit hanc clauſulam: Si preces veritate nitantur. Et tunc ipſe paſſim non abſolvit, ſed abſolvendi poteſtatem alicui delegat.

De nimia Romanæ Eccleſiæ in crimino ſos indulgentia queſtus eſt apud Gregorium ſeptimum etiam Hugo Dienſis Epiſcopus, ac ejus in Gallia Legatus: *Provideat Sanctitas veſtra, ne diutiùs tam probroſè nobis improperetur, quòd Simoniaci, vel quicumque crimino ſi, à nobis ſuſpenſi vel depoſiti, aut etiam damnati, libenter currunt Romam, & ubi deberent ſentire ampliorem rigorem, indè reportant quaſi miſericordiam pro voluntate. Et qui anteà nec in levibus præſumpſerant peccare, poſtmodùm exercent apertiſſimam negotiationem cum tyrannide in commiſſis ſibi Eccleſiis.* Scripta eſt Epiſtola è Pictavienſi Synodo, extatque apud Hugonem Flaviniacenſem.
Fol. 203. Frequentes hujuſmodi querimonias & apud Urbanum & apud Paſchalem ſecundum depoſuit item ſanctus Ivo Epiſcopus Carnutenſis. Etiam
Ep. 187. apud Innocentium ſecundum ſanctus Bernardus. De peſſimo ſuo per Pontificem abſoluto ac reparato Canonico queritur apud Cardinalem Gratianum item Stephanus Tornacenſis Epiſcopus, atque adjungit: *Manifeſtamus Domino Papæ per litteras Capituli noſtri qualitatem homi-*
Ep. 43. *nis, quam ignorat, ut cognitâ veritate & ipſe emendet quod voluerit, & nos quod mandaverit faciamus. Malumus enim, ſi Domino Papæ placuerit, peſtem illam cum periculo noſtro ſuſcipere, quàm inobedientes apparere.* Olim apud Anglos Sacerdotum & aliorum Clericorum homicidæ non percutiebantur gladio, ſed Romam mittebantur puniendi: Quòd frequenter nequiores redirent, in graviſſimis apud Petrum Bleſenſem extantibus litteris deplorat, & exemplis demonſtrat Richardus Archiepiſcopus Cantuarienſis. Et hinc inter plura, quæ per novum eligendum Pontificem reformari ſanxit Conſtantienſis Synodus, fuit etiam *Officium Pœnitentiariæ.* Eoſdem defectus voluit correctos Salegunſtadienſis Synodus: Ac per præſentem Canonem noſter etiam Gregorius. Nullum Pœnitentem ſine præhabita Epiſcopi relatione ſanxit abſolvendum. Vox *Suſcipiatur*, omninò importat abſolutionem. Reduxit diſciplinam laudatam à Synodo Lemovicenſi.

CA-

CANON XVII.

VT omnes Episcopi firmamentum faciant, ne prædia Ecclesiastica vendant. Ut nulli Episcopi prædia Ecclesiæ in beneficium tribuant sine consensu Papæ, si de sua sint consecratione. Cæteri autem sine consensu Archiepiscopi sui & Fratrum suorum hoc idem non præsumant. Si autem præsumpserint, ab officio suo suspendantur. Et quod venditum est, vel datum in beneficium, Ecclesiæ reddatur, omninò evacuatâ omni venditione, vel in beneficium traditione.

SCHOLION.

OMnes & Metropolitarum & Provincialium Episcoporum consecrationes ex Apostolico Canone spectant ad Patriarcham. Hoc tamen jure, quòd Romanus Patriarchatus habeat plures vastissimas Diœceses, numquam fuit usus Dominus Papa, sed plurimis Metropolitis indulsit suorum Suffraganeorum consecrationem. Etiam intra Italiam Mediolanensi ac Aquileiensi. Quin & Indultum pedetentim in jus transivit. Hinc enim adversùs sanctum Hilarium Metropolitam Arelatensem, dum quarumdam in Gallia Provinciarum consecrationes invaderet aut detineret, scripsit Leo magnus: *Non nobis Ordinationes vestrarum Provinciarum defendimus, quod potest forsan ad depravandos vestræ Sanctitatis animos Hilarius pro suo more mentiri, sed vobis per nostram sollicitudinem vendicamus, ne quid ulteriùs liceat novitati, nec præsumptori locus ultra jam pateat privilegia vestra cassandi.* Consecrationes istas fatetur spectare ad Metropolitas, protestatus de ipsarum invadendarum astu vel cogitatu iniquissimè ab Hilario se accusari. Ex eodem principio varii vario tempore ex variis causis à Romano Pontifice consecrati Episcopi duras & à suis Metropolitis & à suis Regibus persecutiones sustinuerunt. Metropolitæ suarum, quibus Reges sunt protectores, Sedium privilegia ac dignitates existimabant ejusmodi consecrationibus lædi. Pro suo item consecrandi jure Apostolica Sedes fuit æquè zelosa. Hoc enim in cardine pependit Autocephalia Ravennatis Ecclesiæ: Ejus Episcopum

Ep. 89. c. 6.

non à propria Synodo, ſed Romæ à ſeſe conſecrandum demonſtrarunt Pontifices, ideoque non eſſe Autocephalum. Et Legatos ad ſeptimam Synodum mittere detrectavit Adrianus primus, niſi priùs reſtituerentur, non ſolùm ſacræ imagines, ſed etiam ſuo Patriarchico juri per Leonem Iſaurum ablata Illyricianæ Diœceſis, & multorum in Italia Epiſcoporum conſecratio, præſertim Archiëpiſcopi Syracuſani. Quod ipſum antè octavæ Synodi ingreſſum expoſtularunt Nicolaus primus, ac Adrianus ſecundus. Hujuſmodi plurimas etiam in aliis Patriarchatibus lites habent antiqua Eccleſiæ monimenta. Et in ſuperioribus plures adduxi. Nam & in ipſas prodiit ſextus Canon Nicænus. Quinam verò Epiſcopi ſpectent aut non ſpectent ad conſecrationem Romani Pontificis, eſt longa quæſtio, nec hujus loci. Gregorii noſtri tempore Eccleſiaſticarum poſſeſſionum dilapidatio, & in Laïcos infeudatio admodùm graſſabantur: Hinc neutram per ſolos deinceps Epiſcopos valere ille ſanxit, ſed opùs eſſe aſſenſu Romani Pontificis, aut proprii Metropolitæ, ad cujus illi conſecrationem pertinerent.

CANON XVIII.

VT omnes Epiſcopi artes litterarum in ſuis Eccleſiis doceri faciant.

SCHOLION.

NOn ſolùm Gentiles, ſed & Chriſtianas humaniorum litterarum ſcholas eſſe antiquiſſimas, plurimo teſtimonio poſſit demonſtrari.
L.3.c.7. Earum utilitatem atque neceſſitatem noſcens Imperator Julianus, ipſas
L.5.c.10. ſolas nobis interdixit. Quòd ſolam Poëticam, Rhetoricam, ac Philoſophiam à nobis doceri ac diſci vetuerit, diſertè adfirmant Theodore-
L.5.c.17. tus, Socrates, Hermias Zozomenus, dicti Principis Encomiaſtes Am-
L.22.c.26. mianus Marcellinus, ac in confeſſionum libris ſanctus Auguſtinus, addens loquacem profeſſionem fuiſſe tunc deſertam etiam à ſancto Simpli-
L.8.c.5. ciano. Chriſtianos, quos fuſo per ſuos Gentiles Anteceſſores plurimo ſanguine viderat non diminutos, ſed fuiſſe auctos in infinitum, inducta barbarie ſperavit exſtinguendos. Artibus iſtis exutos ſperavit nec ad Evangelium ſuum defendendum, nec ad Paganiſmum evertendum deinceps valituros. Et hanc incruentam perſecutionem Patres noſtri cenſuerunt omni cruenta crudeliorem. Et tunc factum eſt quod ſcribit
Fol.305. Georgius Cedrenus: *Julianus lege lata edixit, ne Chriſtiani Græcis diſci-*

pli-

plinis instituerentur. Quo tempore Apollinarius scribendi materiam sumens, sacram Scripturam atque omnes Poëtarum formas imitans, ea composuit quæ Christiani discerent. Universas sacras litteras transtulit in versus. Hic est ille Apollinarius, Laodicensis in prima Syria Episcopus, qui posteà novam de suo nomine condidit hæresim.

Eandem nobis persecutionem movit Leo Imperator Isaurus. Dum suam Iconoclastiam crudelitate & tormentis explere non valuit, fecit quod in Ecclesiastica Historia scribit Anastasius Bibliothecarius: *Multi pro veritate puniebantur membrorum detruncationibus, flagrisq; & exiliis, maximè illi qui nobilitate ac verbo clari esse videbantur, ita ut & eruditionum scholas, & piam eruditionem à sanctæ memoriæ Constantino Magno huc usque servatam exstingueret. Cujus videlicet cum aliis quoque multis bonis destructor Leo factus est, ejus, cujus & Saraceni, sensûs existens.* Sanctus Martyr Fol. 134.
Theophanes scribit ipsum à Bezer, nostro ad Saracenos Apostata, fuisse acriter adjutum, & addit: *Ambo pleni erant imperitiæ atque omnis insaniæ, undè maxima malorum pars exoritur.* Et infrà: *In multos, pietatis* Fol. 339.
ergò, verberibus & exiliis animadversum fuit, in primis autem in eos, qui pietate & doctrina clarebant. Adeò ut scholæ unà cum sacra doctrina exciderint, quæ à sæculo sancti Constantini Magni usque ad ea tempora floruerant. Cujus videlicet, multarumq; præstantissimarum rerum, Leo iste, Saracenicæ disciplinæ consors, oppugnator & grassator exstitit manifestus. Eandem cruentam Leonis persecutionem exponit laudatus Cedrenus, & prosequitur: *Apud Regiam Cisternam Palatium erat venerabile, in quo juxta antiquam formam Oecumenicus Magister sedebat, duodecim habens discipulos, conditione & vitâ graves. Hi cum omnem dicendi scientiam celeritate & amplitudine ingenii percepissent, Ecclesiasticam Divinarum rerum sapientiam acri studio tractabant. Absque horum consilio quidquam agi, ipsis quoque Imperatoribus nefas putabatur. Hos Conon*, sic enim anteà vocabatur Isaurus Fol. 454.
Leo, *ad se vocans identidem, in suam hæresim pertrahere satagebat. Recusantes autem, & sese opponentes, ignominiosè in sua illa schola concludi jussit, noctuq; igne circumdatos, cum domo, librisq; multis & pretiosis, ac sacra supellectile, combussit.* Et Michaël Glycas: *Quàm nequiter se Leo gesserit, inter alia vel unicum exemplum demonstrare potest. Haud procul a templo sanctæ Sophiæ splendida domus erat constructa, quâ librorum thesaurus continebatur sex millium & quingentorum. Hæc domus Præfectum quemdam & custodem habebat virum omninò venerabilem ac doctum, sub quo alii duodecim erant admirabili virtute & rerum cognitione præstantes, qui quosvis absque mercede ac præmio disciplinis optimis erudiebant. Atque horum ob virtutem tanta celebritas erat, ut ne ipsi quidem Imperatores aliquid iis non consultis agerent. Cum his ergo vir improbissimus impiam suam sententiam communicare*

municat. Cumq; eos parum suis rationibus tribuere deprehenderet, undique Divinam hanc ædem coacervatâ materiâ cingit, quæ ignem facile conciperet. Inde pingues et faces subjicit, omniaq; simul exurit, tam Divinos istos homines, quam libros. Et in libro de originibus Constantinopolitanis Georgius Codinus: *Tetradisium octangulum propè Chalcen, octo erant porticus sive loca concamerata, in quibus commorabantur Doctores omnium scientiarum, quos semper Imperatores in consilium adhibebant, neque fiebat quidquam absque eorum consensu. Multi etiam ex illis creabantur Patriarchæ & Archiepiscopi. Duravit autem illa Doctorum successio centum & quatuordecim annos, usque ad decimum annum Imperii Leonis Syri, Patris Constantini Copronymi. Hic enim Divinâ gratiâ privatus Doctores illos, improbitati ejus assentiri nolentes, præ ira omnes cum toto ædificio combussit. Sedecim nempè numero, omnes professione Monachos.*

Fol. 42.

Rectè Anastasius ac Theophanes adfirmant Leonem fuisse Saracenici erroris consortem & executorem. Quòd enim suam Iconoclastiam ab hostilissimè in Christianam Religionem conjurantibus Judæis ac Saracenis acceperit, ad septimam Synodum est ostensum. Rectè addunt fuisse hominem imperitissimum: Fuisse enim vilissimo apud Isauros loco natum, ac sordidissimè educatum, testantur authentici Græcorum Scriptores. Rectè item ajunt splendidum istud cum Bibliotheca palatium fuisse opus magni Constantini. Quòd enim Constantinus omnia Romanæ urbis splendidiora ædificia in eodem situ & forma erexerit apud Byzantium, atque ita ex ipso novam Romam fecerit, est cunctis exploratum. Admirandam duodecim Palatiorum, quæ quatuor militiæ Magistris Romanis & octo Patritiis exstruxit, cum ipsorum Romanis Palatiis paritatem refert in originibus Constantinopolitanis laudatus Georgius Codinus. Etiam Oecumenici, qui Palatio ac Bibliothecæ præsedit, Magistri dignitas videtur antiquissima. Etenim Georgium Chærobos-cum esse Anastasii Imperio seniorem demonstrat in Diatriba de claris Georgiis Leo Allatius, & adjungit plura ejus manuscripta opera Parisiis servari in Christianissimi Regis Bibliotheca cum hoc titulo: *Georgii Chærobosci Doctoris Oecumenici.* Adfirmat ipsum etiam ab aliis titulari *Doctorem universalem.* Ego tamen hunc titulum existimo *Universalis Episcopi* titulo, ideoque Mauritii Imperio ac Joannis quarti Constantinopolitano Episcopatu posteriorem. Ambo eidem hærent fundamento. Quare iste titulus illi Georgio dudum post mortem fuit ab Encomiastis delatus, ac ita ejus libris adscriptus. Et duodecim, quos Codinus affirmat sedecim, sub illo Doctorum institutio est adhuc recentior. Exstincta enim fuit anno decimo Leonis Isauri, & habebat tunc annos centum & quatuordecim. Ipsam ergo secundo sui Imperii anno fecit Imperator He-

Heraclius. Erat quædam summæ auctoritatis Theologica facultas, ideoque & ejus Præfectus fuit Oecumenici Doctoris titulo insignitus. Nec illos dumtaxat cum Bibliotheca exussit Leo, sed insuper addidit, quod etiam ab Abdela Saracenorum Principe factum scribit laudatus Anastasius: *Abdelas, cum Amera fungeretur officio, multa mala Christianis sub* Fol.150.
Principatu suo degentibus demonstravit. Litteras discere prohibebat. Quod ipsum de illo confirmat Martyr Theophanes.

Quin ex septimæ Synodi mandato sanctus Patriarcha Tharasius sit studia reparare conatus, dubitandum non est. Attamen ob subsecutas inter Imperatorem Constantinum & Matrem Irenem discordias, & alias deinceps calamitates fuit modicus successus. Et non ita dudum post Imperator Leo Armenius resumpsit Iconoclastiam, ac de ejus in Imperium successore Michaële Amoriensi scripsit Georgius Cedrenus: *Michaël litteraturam est adeò aversatus, ut ne pueros quidem ea permiserit erudiri, ne vel vesania ipsius coarguendæ atque refellendæ instrumenta alii inde pararent, vel disciplinâ adjuti, cum oculorum ac linguæ velocitate in legendo uterentur, ipsi palmam ejus rei præriperent. Adeò enim in litteris componendis* Fol.499.
& conficiendis syllabis erat tardus, ut alius librum facilius perlegeret, quàm ipse sui nominis elementa percenseret. Et hinc omnem Orientalem Ecclesiam miseranda ignorantia occupavit, & multùm prævaluit hæresis Iconoclastica.

Res ita cucurrit usque ad Imperatorem Michaëlem tertium, ac ejus avunculum, Cæsarem, & Rectorem Bardam, de quo idem Cedrenus: *Bardas profanas quoque litteras, quæ Imperatorum barbariè atque inscitiâ jam à multis annis prorsus obsoleverant & evanuerant, recreavit, singulis scientiis certo loco suas scholas attribuens, supremæ autem omnium Philosophiæ ad ipsam Regiam in Magnaura. Itaq; ex eo rursùm florere scien* Fol.547.
tiæ cœperunt. Et infrà: *Bardas Sergium Leonis discipulum Geometrico gymnasio, & Theodosium itidem ejus familiarem Arithmetico ac Astronomico ludo præposuit. Largè eis sumptus suppeditavit, utque erat studiosus bonarum artium, sæpè ipse quoque scholam frequentavit, alacritatem discentium suo exemplo confirmans. Hoc pacto bonas litteras, prorsus antè exstinctas, ita ut ne vestigium quidem earum aut scintilla exstaret, brevi temporis spatio ad magnam evexit amplitudinem.* Laudatus à Cedreno Leo fuit summus Fol.550.
Philosophus, ejusdem scientiæ primus à Barda datus professor, Joannis Patriarchæ Constantinopolitani consobrinus, ac per ipsum ab Imperatore Theophilo promotus ad Archiëpiscopatum Thessalonicensem. Verùm & Theophilus, & Joannes, & Leo fuerunt pessimi Iconoclastæ, ideoque hunc Imperatrix Theodora ac sanctus Patriarcha Methodius Episcopatu ejecerunt. Quarè ipsum ad docendam ac reparandam Philoso-

ſophiam non niſi ex integrarum perſonarum inopia Bardas admovit. Et factum non placuit octavæ Synodo: Statuit enim illa nullum deinceps hæreticum publicæ litterarum profeſſioni admovendum.

Verùm reparatio non dudum viguit. Hinc enim de Imperatore Conſtantino Porphyrogenito, Leonis Sapientis filio, ſcribit idem Georgius Cedrenus: *Non prorſus omnis præclari facinoris expers fuit Conſtantinus. Unum enim referam, dignum profectò admiratione, & quod multa ejus peccata obſcurare poſſit.* Fol.635. *Scientias enim, Arithmeticam, Muſicam, Aſtronomiam, Geometriam, & omnium Principem Philoſophiam, quæ jam longo tempore ob incuriam & inſcitiam Imperatorum perierant, ſuâ induſtria inſtauravit, conquiſitis qui in quovis genere excellerent, & conſtitutis Doctoribus, ſtudioſiſq; receptis & conductis. Quo factum eſt, ut exigui temporis decurſu, barbarie profligatâ, urbs litteris floruerit.* Verùm longa iterùm non fuit iſta fœlicitas. Scribit enim Anna Comnena: *A Principatu Baſilii Porphyrogeniti ad Conſtantini Monomachi Imperium melioris doctrinæ ſtudium à pleriſque neglectum jacuerat. Non tamen ut exſtinctum, pleneq; ſepultum eſſet. Exſtitit ergò atque emerſit illuſtrius, excitatum ingeniis* Lib. 5. *excellentibus, qualium circa tempora Alexii Imperatoris magnus proventus apparuit. Illi ſeriò veram eruditionem arripuerunt, nugante antehac ferè juventute, otioſiſq; aucupiis cothurnicum, aut aliis ex probabilioribus ludicris ætatem diſcendi per inertem laſciviam conterente, in ſummo contemptu elegantium litterarum atque eruditarum artium.* Demonſtrat non ſolùm Patrem ſuum Imperatorem Alexium, ſed & Matrem Irenem fuiſſe inſigniter ſtudioſam & doctam, ideoque plura tunc præclara ingenia undequaque Conſtantinopolim confluxiſſe. Et reverà omnes ſemper meliores tam Epiſcopi quam Principes & civilium & ſacrarum litterarum ſtudia, tamquam Eccleſiæ ac Reipublicæ firmamenta, ſingulari ſemper cura & impenſis promoverunt. Privilegia ac ſtipendia, quæ Doctoribus aſſignavit dictus Alexius Comnenus, in decimi noni Trullani Canonis Commentario exponit Theodorus Balſamon.

Eadem per Merovingiorum Regum deſidiam inducta barbaries omnem olim Francorum Chriſtianitatem evertit, ideoque de ejus reparatore Carolo Magno ſcribit ſecunda Cabilonenſis Synodus: *Oportet, ut ſicut Dominus Imperator Carolus præcepit, Epiſcopi ſcholas conſtituant, in* Can. 3. *quibus & litteralis ſolertia diſciplinæ, & ſacræ Scripturæ documenta diſcantur, & tales ibi erudiantur, quibus meritò dicatur à Domino,* VOS ESTIS SAL TERRÆ. *Et qui condimentum plebibus eſſe valeant, & quorum doctrina non ſolùm diverſis hæreſibus, verùm etiam Antichriſti monitis, & ipſi Antichriſto reſiſtatur.* Et Joannis octavi Romana Synodus: *Carolus religionis ſtatum, inter diverſorum errorum & pravitatum vepres incultum inventum,*

ventum, sacris litteris erudivit, Divinâ pariter & humanâ scientiâ perornavit, erroribus expurgavit, ratis dogmatibus signavit, atque intra brevissimum tempus ita pietatis studio egit, ut novus quodammodò videretur mundus. Quod ipsum in ejus vita scribit sancti Galli Monachus, addens ab ipso undique conquisitos viros doctos, ipsosque inter fuisse Albinum Flaccum, evocatum ex Ecclesia Eboracensi. Unde scholarum erectionem Episcopis assiduè mandant pleræque istius temporis Synodi. Quas exsequens sanctus Theodulphus Aurelianensis Episcopus statuit in suo Capitulari: *Si quis ex Presbyteris voluerit nepotem suum, vel aliquem consanguineum ad scholam mittere, in Ecclesia sanctæ crucis, aut in Monasterio sancti Aniani, aut sancti Benedicti, aut sancti Lifardi, aut in cæteris de iis Cœnobiis, quæ nobis ad regendum concessa sunt, ei licentiam id faciendi concedimus.* Quòd Episcopi publicas scholas tunc passim in Regularium Clericorum Collegiis, aut sancti Benedicti Monasteriis posuerint, plurimo ostendi possit testimonio atque exemplo, ac de laudatis Monasteriis demonstrat in scholiis ad sancti Lanfranci vitam Lucas Dacherius. Quo promovendarum litterarum zelo viguisse etiam Ludovicum Pium, ideoque potiùs Episcopum fuisse quam Regem, affirmat Annalista Astrologus. Verùm sanctus Lupus Abbas Ferrariensis, dum adhuc Monachus in suo Cœnobio ex Aldrici Senonensis Archiëpiscopi mandato litteras doceret sub Regno ejusdem Ludovici, scripsit ad amicum suum Eginhardum: *Per famosissimum Imperatorem Carolum, cui litteræ eo usque deferre debent, ut æternam ei parent memoriam, cœpta revocari ipsarum studia aliquantum quidem extulère caput, satisq; constitit veritate subnixum præclarum Ciceronis dictum: Honos alit artes, & accenduntur omnes ad studia gloriæ. Nunc oneri sunt qui aliquid discere affectant, & velut in edito sitos loco studiosos quosque imperiti vulgò adspectantes, si quid in eis culpæ deprehenderint, id non humano vitio, sed qualitati disciplinarum assignant. Ita dum alii dignam sapientiæ palmam non capiunt, alii famam verentur indignam, à tam præclaro opere destiterunt.* Studia contemni deplorat tanquam *superstitiosa otia*, & grassari inopiam Magistrorum. Et in litteris ad Alcuinum Senonensem Monachum: *Nunc litterarum studiis pene obsoletis, quotus quisque inveniri possit, qui de Magistrorum imperitia, librorum penuria, otii denique inopia meritò non queratur?* Quam miseriam ex filiorum adversùs Patrem Ludovicum rebellione provenisse existimo. Hæc enim omnem Franciam durissimè percussit.

Cap. 19.

An. 811.

Epist. 1.

Ep. 34.

Reparare conatus fuit in Romana Synodo Eugenius secundus: *De quibusdam locis ad nos refertur, non Magistros neque curam inveniri pro studio litterarum. Idcircò in universis Episcopiis, subjectisq; Plebibus, & aliis locis, in quibus necessitas occurrerit, omninò cura & diligentia habeatur, ut Ma-*

Magistri & Doctores constituantur, qui studia litterarum, liberaliumque artium, ac sancta habentes dogmata, assiduè doceant. Quia in his maximè
Can. 34. *Divina manifestantur atque declarantur mandata.* Quod ipsum sanxit Leo quartus, & addidit: *Etsi liberalium artium præceptores in Plebibus, ut assolet rarò inveniantur, tamen Divinæ Scripturæ Magistri, & Institutores Ecclesiastici Officii nullatenùs desint, qui & annualiter proprio Episcopo de ejusdem actionis opere sollicitè inquisiti debeant respondere. Nam qualiter ad Divinum utiliter cultum aliquis accedere possit, nisi justa instructione docen-*
Cap. 34. *tis?* Verùm semper accrevit malum: Præsertim post exstinctum Caroli Magni genus, & patrata scandala in Formosum Pontificem. Ignorantia & nequitia tunc plurimùm invaluerunt. Reparare cæpit Clemens secundus, ac ejus Successores, præsertim sanctus Leo nonus, sub quo floruit sanctus Lanfrancus, de quo Guilielmus Malmesberiensis: *Lan-*
F. 205. *francus liberales artes, quæ jam dudum sorduerant, è Latio in Gallias vocans, acumine suo expolivit.* Abrincatensis scholæ Doctor in totius Galliæ pauperrimum Beccense Monasterium sese abdidit, & quòd *nesciret agresti opere victum quærere, publicas scholas de Dialectica professus est, ut Monasterii egestatem scholarum liberalitate temperaret. Exivit fama ejus in remotissimas Latinitatis plagas, eratque Beccum magnum & famosum litteraturæ gymnasium.* Abundè hoc lucet ex Alexandro secundo Pontifice, qui Lanfranco jam Cantuariensi Archiëpiscopo se accedenti assurrexit præter Romanæ Ecclesiæ morem & Apostolicæ Sedis dignitatem, ac dixit: *Non ideò assurrexi ei, quia Archiëpiscopus Cantuariæ est, sed quia*
Cap. 11. *Becci ad scholam ejus fui, & ad pedes ejus cum aliis auditor adsedi.* In Lanfranci vita hæc scribit Milo Crispinus. Quòd etiam alia sancti Benedi-
Lib. 2. cti Monasteria tunc scholas haberent, lucet ex sancti Petri Damiani lit-
Ep. 17. teris ad Desiderium Abbatem Cassinensem: *Hoc mihi in vestro Cœnobio non mediocriter placuit, quòd ibi scholas puerorum, qui sæpè rigorem sanctitatis enervant, non inveni.* Quod dictum videtur non probandum. Quidam tamen Petrum loqui volunt non de pueris scholas frequentantibus, sed de oblatis per parentes ad Monachatum. Quidquid sit, scholas ubique reparari noster Gregorius jussit per Episcopos. Horum enim est istud munus.

CANON XIX.

VT omnes Episcopi ornamenta Ecclesiæ sine certa utilitate, aut gravi necessitate, nullo modo, nulloque in-

ingenio Ecclesiis subtrahant, ne periculum sacrilegii, quod absit, incurrant.

SCHOLION.

NOn solùm sacra vasa, sed & varia Basilicarum ornamenta esse antiquissima, docet nos Mensurius Carthaginensis Archiëpiscopus, de quo ob occultatum, qui *de Tyranno Imperatore* Diocletiano *famosam Epistolam fecerat*, Fœlicem Diaconum ad Comitatum evocato scribit sanctusOptatus EpiscopusMilevitanus:*Mensurius non leves patiebatur an-* Lib. 1.
gustias. Erant enim Ecclesiæ ex auro & argento quàm plurima ornamenta, quæ nec defodere terra,nec secum portare poterat. Quòd Paulus Cirthensis Episcopus inter alia Ecclesiæ ornamenta tunc Gentilibus tradiderit etiam Capi- L. 3. c.
tulatam argenteam,& argenteam lucernam,ex publicis Actis demonstrat 29. Ep.
in libris contra Cresconium, & in litteris ad Generosum sanctus Augusti- 165.
nus. Eandem persecutionem memorat Eusebius Cæsareensis Episcopus, atque adjungit: *Episcopi multa tormentorum genera ab Imperatorum Procu-* Lib. 8.
ratoribus pro sacris Ecclesiarum vasis & thesauro subierunt. Ea enim omnia cap. 22.
Diocletianus transcripserat in suum fiscum. Opulentia admodum crevit post datam à Constantino pacem. Quòd enim hic plurima ornamenta plurimis per orbem Ecclesiis donaverit, affirmant Scriptores multi, inter quos est in variis locis sanctus Joannes Chrysostomus. *Quòd sacram suam ex aureis filis contextam stolam, ut ipsâ amictus Episcopus sacro-sancti Baptismatis ministerium obiret*, dederit Ecclesiæ Hierosolymitanæ, in Seleuciensi apud Theodoreti Historiam Concilio testatur Acacius Metropolita Cæsareensis. Hermias Zozomenus addit donata fuisse *Thesau-* L. 2. c.
rum Ecclesiæ & sacra Aulæa. Et adversus filium Constantium scribit san- 27.
ctus Hilarius Pictaviensis:*Auro Reipublicæ Sanctum Dei honoras,& vel de-* L. 4. c.
tracta templis, vel publicata Edictis, vel exacta pœnis Deo ingeris. Utique 24.
Vers. 3.
in Basilicarum ornamenta. Et de hujus fratre Constante Augusto laudatus Optatus: *Miserat ornamenta domibus Dei.* Cunctis,quas Diocletiani rabies penitus expilaverat, Basilicis Catholicorum Afrorum. Et in anniversario suæ consecrationis Sermone dixit de sua Cathedrali Basilica sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus: *Vides hanc concamerationem, quæ capitibus nostris imminet? Quàm pulchra sit aspectu? Quam affabrè facta sculpturis aurum interssplendeat? Hæc cum tota videatur aurea, circulis quibusdam multorum angulorum ceruleis picta distinguitur.* Romanorum *Templorum aurata tecta* laudat in litteris ad Oceanum etiam sanctus Hieronymus. Quòd in Basilicis nostris passim niterent marmora, laquearia Ep. 3. ad
4.

auro splenderent, Altare distingueretur gemmis, addit in litteris ad
Epist. 2. Nepotianum. In Africanis Basilicis fuisse *gradatas absidas & velatas Episcoporum Cathedras*, affirmat sanctus Augustinus in litteris ad Maximinum Presbyterum Donatistam. Quod etiam Manichæi, *licet nullo festiviore apparatu nostrum Pascha*, tamen suum *Bema quinque gradibus instructo tribunali, & pretiosis linteis adornato* celebrarent, scribit in libro con-
Cap. 8. tra Epistolam fundamenti. Et de varia Ecclesiæ per Arianos desolatione scribit in litteris ad Galliæ ac Italiæ Episcopos Magnus Basilius: *Altaria*
Ep. 64. *cultu spirituali vacant*. Et suum item Episcopalem thronum fuisse stolatum adfirmat in fugæ suæ Apologia sanctus Athanasius. Et in proximo ante suam deportationem Sermone sanctus Joannes Chrysostomus: *Dilectissimi planè novistis, quibus de causis me ab hoc throno depellunt. Tapetas ad ornatum minimè impendi*. Sumptuosa Templa, & aurea ipsorum ornamenta laudat item in quinquagesima prima Homilia super sancti Matthæi Evangelium, & in Homilia de correptione & doctrina. Per ipsam adimpletam affirmat Prophetiam Regii Vatis: *A domibus eburneis*. Prophetavit hæc Dominum in pretiosissimis omnium Gentium Basilicis adorandum.

Quod amplissimè verum fuit præsertim in civitate Antiochena. Etenim in Eusebiani Chronici supplemento scribit sanctus Hieronymus:
An 330. *In Antiochia Dominicum, quod vocatur aureum, ædificari cœptum*. Utique ab Imperatore Constantino. Et infrà: *Antiochiæ Dominicum aureum*
An.343 *dedicatur*. Et tunc sub Constantii Imperio celebrata fuit famosa illa Synodus, quæ passim dicitur Encæniorum. Hæc est illa Ecclesia, quam amplitudine & pulchritudine eximiam, & cujus Sanctuarium seu Chorum fuisse octogonum & infinitæ altitudinis, summisque opulentum ornamentis,
L. 3. c. 49. scribit in Constantini vita præfatus Eusebius. Fuisse à Constantio perfectam, & sub ipso dedicatam, etiam Socrates affirmat. Vocatur aurea à deauratis fornicibus. Aliam ibidem Ecclesiam laudat in sermone de Apostolicorum Actuum inscriptione sanctus Joannes Chrysostomus: *Rursùs ad Matrem Ecclesiam reversi sumus, ad desideratam & charam omnibus hanc Ecclesiam, ad nostrûm & omnium Ecclesiarum Matrem. Nam Mater quidem est, non quòd antiquior tantùm sit tempore, sed quòd Apostolorum manibus sit fundata. Quam ob causam multoties propter Christi nomen eversa, Christi virtute rursùs est erecta*. Quòd Ecclesia vetus passim diceretur, affirmat Epigraphe secundæ homiliæ ad populum Antiochenum. Eandem laudare videtur in homilia adversùm eos qui ad Missam non accurrunt, affirmans fuisse stratam lapide, altissimam,
L. 22. c. 31. insigniter frigidam, ideoque æstivo tempore commodissimam. Aliis tamen videtur laudare Constantinianam. Quidquid sit, hanc Ammianus

nus Marcellinus omninò vocat *Ecclesiam majorem*. De ejusdem, dum Persarum Rex Chosroes invasit Urbem, opulentia scribit in libris de isto bello Procopius Cæsareensis: *Chosroes ex arce in templum, quod vocant Ecclesiam, cum Legatis descendit, ubi aurea & argentea supellectilia vim tantam nactus est, ut quamvis præter illam nihil aliud sibi legerit è manubiis, magno tamen operè ditatus exierit. Plurima quoque marmora exquisitissima inde diripi, extraq; urbem reponi jussit, in Persidem avehenda.* Lib. 2. c. 9.
Ubi nota Cathedralem Basilicam absolutè Ecclesiam, nec sine fundamento, nominari. Ibidem fuisse Ecclesiam Deiparæ, sancti Petri Apostoli, sanctorum Apostolorum in Palea, sancti Eustatii, sancti Juliani, sancti Michaëlis, sancti Babylæ, sanctorum Machabæorum, testantur Theodoretus, Evagrius Epiphaniensis, memoratus Procopius, sanctus Augustinus, ac laudatus Joannes Chrysostomus, addens in homilia de appellatione Cœmiterii: *Divino munere, quocumque ex latere urbs nostra Sanctorum reliquiis circumdatur.* Seu variis Sanctorum Basilicis. Fuisse istic etiam *Martyria, quæ Romana appellantur*, id est, varias Latinorum Ecclesias, in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono asserit Palladius Episcopus Helenopolitanus. Cap. 5. Non solùm frequentibus terræ motibus ac Persarum bellis, sed & gemina sub impiis Saracenis ac Turcis captivitate fuit admodum vexata & truncata Antiochia, & tamen in ipsa, dum Christo Domino reddidit Godefridus Lotharingiæ Dux, fuisse trecentas sexaginta Ecclesias adfirmant in Hierosolymitana historia Robertus Monachus sancti Remigii, & Guibertus Abbas Novigenti. Baldricus Archiëpiscopus Dolensis, & magnum Belgii Chronicon asserunt fuisse trecentas dumtaxat & quadraginta. Lib. 8. Lib. 16. Lib. 3. F. 130.

Et hinc ad omnia hæc, dum ad Persicum Bellum abiit, conspicatum Imperatorem Julianum meritò dixit Fœlix Regii thesauri Præfectus: *Ecce quàm pretiosis vasis filio Mariæ ministretur.* Ita testatur in Ecclesiastica historia Theodoretus, affirmans vasa ista fuisse Constantini & Constantii dona. Lib. 4. c. 11. Quòd ejusdem Principis avunculus Julianus non solùm sacra ibidem vasa, sed & quævis pretiosissima ornamenta in Fiscum transcripserit, eorumdem custodem Theodoretum Presbyterum carceraverit, atque ideò horrendè percussus à Deo fuerit, addit Hermias Zozomenus. Lib. 5. c. 5. Ejusdem rei meminit in quarta super sancti Matthæi Evangelium homilia sanctus Joannes Chrysostomus: *Cùm profanus Julianus sacrata Deo vasa temerando, ebrietatem suæ mentis ostendit, Quæstor Regalis Ærarii per medium repentè diruptus est. Tunc etiam ejusdem Regis avunculus, nominis quoque illi communione conjunctus, vermibus exesus interiit.* Quæ omnia latiùs refert in sermone de laudibus sancti Pauli Apostoli, in libro de sancto Episcopo Babyla adversùm Gentiles, & in cen-

centesimi decimi Psalmi commentario, constanter affirmans non solùm avunculum seu patruum Julianum, sed & Quæstorem Fœlicem fuisse à Deo percussos. Erudito compendio rem complexus est sanctus Theophanes, affirmans contigisse, dum ad Persicum Bellum proficiscens Julianus, divinitùs exustum Serapidis in Daphnidis suburbio fanum credidit fuisse à Christianis incensum, & adjungens: *Iratus Imperator, velut Deo bellum indicturus, magnam clausit Ecclesiam, & omnem sacram supellectilem publicavit. Ad quam missi duo Comites Fœlix & Julianus Apostata, in hac verba eruperunt: Præsentem quamdam virtutem hic inesse arbitrabamur, quæ nos prohiberet. Fœlix verò: Viden quibus vasis Mariæ filio ministretur? Et paulò post Fælix quidem magnam sanguinis vim re-*
F. 350. *pentè de ore evomens, excruciatus vitam finivit; Julianus Comes ipsâ die in difficillimum morbum incidens, adeò ut ejus viscera tabo liquescerent, & excrementa ore egereret, inter dolores exspiravit.*

Et quidem huic Gentili impietati omninò affinis, ideoque detestanda est Nicephori primi Imperatoris doctrina, de qua idem Theophanes: *Nicephorus eos, qui ab antiquo aurea vel argentea quaque vasa Deo devota consecrassent, vituperiis incessebat, & quæ nunc possideret Ecclesia, communibus usibus deputanda, prout Judas Dominicum unguentum, deblaterabat.* Nihilominùs de pretiosis Ecclesiæ vasis ac ornamentis pretiosam doctrinam tradit laudatus Chrysostomus in quinquagesima prima super sancti Matthæi Evangelium homilia: *Non putemus satis esse nobis ad salutem, si cùm viduas & orbos parentum spoliaveris, aureum calicem & gemmis ornatum sacræ mensæ offeras. Vis hoc sacrificium honorare? Animam tuam offeras, propter quam Christus immolatus est, eam auream facias. Non igitur laboremus solùm ad aurea vasa offerenda, verùm etiam multò magis de justo labore acquisita offeramus. Hæc enim aurea sunt & pretiosa, quæ avaritiâ non maculantur. Et certè non erat ex argento mensa illa, nec ex auro ille calix, quo Christus discipulis præbuit suum sanguinem. Pretiosa tamen erant omnia, & venerationis plena, quia spiritu abundabant. Vis corpus Christi honorare? Non despicias ipsum nudum, neque hunc quidem in Ecclesia sericis pannis induas, foris autem frigore & nuditate confici negligas. Qui enim dixit:* HOC EST CORPUS MEUM, *& rem simul cum verbo confecit, idem dixit:* ESURIENTEM ME VIDISTIS, ET NON CIBASTIS, ET IN QUANTUM NON FECISTIS UNI EORUM MINIMORUM, NEC MIHI FECISTIS. *Hoc certè corpus Christi non amictu, sed animâ mundâ indiget, illud autem multâ curâ & magnâ diligentiâ eget. Non est opùs vasis, sed animis aureis. Hæc dico, non quia vetare velim talium vasorum oblationem, sed quia dignum putem ante omnia misericordiæ & benignitati incumbendum. Nam & vasa Deus suscipit, sed illa multò*

multò magis ei gratiosa sunt. Et vasa quidem danti solùm profuerint, benignitas verò etiam accipienti. Et hic quidem ostentatio nonnumquam potest accusari, ibi verò totum misericordi animo contribuitur. Responde, quæso, quænam utilitas est, si cùm mensa ejus multis calicibus aureis ornatur, ipse inediâ pereat? Priùs igitur ipsum esurientem satura, deindè ex quadam superabuntia mensam ejus ornabis. Calicem aureum facis, & aquæ frigidæ calicem ei non præbes. Et quod hinc emolumentum consequeris? Coopertoria mensæ auro nitent, & ipsi necessaria velamina negas. Quid igitur præbes?

De magnificarum Basilicarum ædificatione adfirmat esse eandem rationem, addens nullum ob Deo non oblata hujusmodi, multos autem ob non datas eleëmosynas in æternum damnari. Pretiosi unguenti super ipsius recumbentis caput effusionem non fieri jussam, sed jam factam dumtaxat admissam fuisse à Domino scribit in alia homilia, ac pergit: *Itaque & tu si quosdam præparasse sacra videris vasa, aut ornatum quemdam alium circa parietes Ecclesiarum & pavimenta confecisse, noli reprehendere, aut venumdari jubere, aut destrui quod factum est, ne animum ejus, qui fecit perturbes. Sin verò antequam fecerit, te consuluerit, pauperibus offerre jubeto.* Hom. 81.
Quod ipsum eisdem ferè verbis repetit in homilia de correptione & doctrina. Eandem unguenti effusionem tractat in litteris ad Asclepium Episcopum etiam Isidorus Pelusiota, atque prosequitur: *Quemadmodum si ante effusum unguentum interrogatus fuisset Dominus, haud dubiè illud vendi, & pauperibus dari jussisset, sic posteaquam effusum fuerat, mulieris fidem per objurgationem exstinguere absurdum erat. Atque ad eundem quoque modum nunc faciunt probatissimi quique Sacerdotes. Nam si quis dicat, consecrare atque appendere aliquid volo, id eum pauperibus dare jubent.* L. 2. Epist. 88.
Sin autem id jam ipse fecerit, non modò eum non increpant, verùm etiam blandè ac leniter admittunt. Non quòd hoc illo melius ac præstantius esse ducant, non enim propterea vult Christus, ut Ecclesias auro & argento impleat, sed ne eum, qui hoc donarium obtulit, animi anxietate afficiant. Eusebium Pelusii Episcopum, quòd Basilicas, quas ornabat auro, fœdaret malis Clericis, graviter arguit in litteris ad Theodosium Episcopum, & repetit: *Neque enim parietum, sed animarum causâ cælestis Rex huc venit.* Ep. 246.
Et prima ejus cum Theophilo Alexandrino Episcopo discordia fuit, quòd Ecclesiasticam pecuniam hic in sacras fabricas & ornamenta, ille vellet in pauperes effundi. Et ad Nepotianum scribit sanctus Hieronymus: *Multi ædificant parietes, & columnas Ecclesiæ substruunt, marmora nitent, auro splendent laquearia, gemmis Altare distinguitur, & Ministrorum Christi nulla electio est. Neque verò mihi aliquis opponat dives in Judæa templum, mensam, lucernas, thuribula, patellas, scyphos, mortariola, & cætera auro fabricata. Tunc hæc probabantur à Domino, quando*

Sa-

Sacerdotes hostias immolabant, & sanguis pecudum erat remissio peccatorum.
Epist 2. *Quamquam hæc omnia præcesserint in figura. Nunc verò cùm paupertatem domûs suæ pauper Dominus dedicarit, cogitemus crucem ejus, & divitias lutum putabimus.* Munda & moderata, nequaquam pretiosa nostræ Basilicæ ambiunt ornamenta. Quare Venerabilem Stephanum, tertium Cistertiensem Abbatem, meritò laudant antiquæ istius Ordinis Origines: *Hujus temporibus introduxerunt Fratres unà cum eorum Abbate, ne quid in domo Dei, in qua die & nocte devotè servire cupiebant, remaneret quod superbiam aut superfluitatem redoleret, aut paupertatem, custodem virtutum, sponte quam elegerant, aliquando corrumperet. Confirmaverunt se, ne retinerent cruces aureas seu argenteas, nisi tantùm ligneas coloribus depictas, neque candelabra nisi unum ferreum, neque thuribula nisi cuprea vel ferrea, neque casulas nisi de fustaceo vel lino sine pallio aureo vel argenteo, neque albas neque amictus nisi de lino, similiter sine pallio aureo vel argenteo, pallia verò omnia, & cappas atque dalmaticas, tunicasq; ex toto dimiserunt. Sed calices argenteos, non aureos, sed si fieri potuerit deauratos, & fistulam argenteam, & si possibile fuerit deauratam, stolas quo-*
Cap. 17. *que & mappulas de pallio tantùm sine auro & argento retinuerunt. Palla autem Altarium ut de lino fierent, & sine pictura planè, præcipiebant. Et ut ampullæ vinariæ sine auro & argento essent.* Quam temperantiam servare deberent omnes Regulares, præsertim Mendicantes. Et certè quod Fratres Minores usque ad tertii decimi sæculi annum septuagesimum nonum usi non fuerit sericis ornamentis, testantur Annales Patrum Prædicatorum Colmariensium. Imitandus illis est sanctus Presbyter Nepotianus, de quo defuncto ad Patruum Heliodorum Altinensem Episcopum scribit sanctus Hieronymus: *Erat sollicitus, si niteret Altare, si parietes absque fuligine, si pavimenta tersa, si janitor creber in porta, vela semper in ostiis, si Sacrarium mundum, si vasa luculenta, & in omnes ceremonias pia sollicitudo disposita. Non minùs, non magis negligebat offi-*
Epist 3 *cium: Ubicumque eum quæreres, in Ecclesia invenires.* Ipsum cum Quinto Fabio, Bezeleel, & Hyram Tyrio comparat, & adjungit causam: *Quia Basilicas Ecclesiæ & Martyrum Conciliabula diversis floribus & arborum ramis, vitiumque pampinis adumbraret, & quidquid placebat in Ecclesia, tam dispositione quàm visu Presbyteri laborem & studium testaretur.* Hujusmodi enim ornatus quàm optimè repræsentat totius universi pulchritudinem, quem esse palmarem ornandæ Basilicæ scopum adfirmat in libro de Missa & templo Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis.

De hisce omnibus ad Theophilum Alexandriæ Patriarcham rectè scribit S. Hieronymus: *Discant qui ignorant, quâ debeant veneratione sancta suscipere, sacrosq; calices & sacra velamina, & cætera quæ ad cultum pertinent Do-*

Dominica passionis, non quasi inania, & sensu carentia sanctimoniam non habere, sed ex consortio corporis & sanguinis Domini eâdem, quâ corpus ejus & sanguis, Majestate veneranda. Hinc ipsa in Laïcam manum aut usum vendere, donare, oppignorare, vel quovis modo tradere aut assumere fuit semper horrendum scelus. Etenim Cyrillum Hierosolymæ Episcopum, quòd donata à Constantino ornamenta vendidisset, fuisse à Seleuciensi Synodo degradatum adfirmat Hermias Zozomenus. Et inter articulos, de quibus Antoninum Ephesiorum Archiëpiscopum accusavit in Constantinopolitana sancti Joannis Chrysostomi Synodo, & ad degradationem postulavit Eusebius Valentinopolitanus Episcopus, fuerunt & hi: *Quòd fusis sacris vasis argentum in nomine filii deposuerit. Quòd sumptum de ingressu Baptisterii marmor, in suo balneo posuerit. Quòd Ecclesiæ columnas, plures annos jacentes, erexit in suo triclinio.* Exstant Acta apud Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Romanæ Ecclesiæ Diacono. Addit idem Palladius de Porphyrio Patriarcha Antiocheno: *Aïunt illum præter cætera scelera, sacra quoque vasa post ordinationem suam fudisse, Principibusq; largitum.* Utique in solutionem empti ab illis Episcopatûs. Et de Sylvano, mercatore Romano, qui sacra Syrmiensis Ecclesiæ vasa à nescio quo Constantio oppignorata, & fixo tempore non repetita detinebat, scribit in Gothica historia Priscus Rhetor: *Ea Sylvanus Sacerdotibus, qui primi se obtulissent, nummis argenteis permutavit. Nec enim fas est hominibus pocula Deo consecrata propriis usibus applicare.*

De Bigane Chloromarensis in Persarmenia civitatis Præfecto, & ipsam obsidente Mauritio, Tyberii Constantini Imperatoris Duce, scribit Menander Protector: *Biganes aquiminaria, & pocula, & alia pretiosiora mobilia, quæ Dei cultui inserviebant, ad Mauritium misit, orans ut ea pro oppidi redemptione sumeret, & ab obsidione desisteret. Sed Dux, ubi hæc vidit, etiamsi talia essent ut eum permovere potuissent, tamen contempsit.* Lib. 2. *Illuc enim dixit se venisse, non ut Sacra expilaret, aut Christo bellum faceret, sed potiùs ut Christo opitulante & juvante bellum gereret, & recta de fide sentientes contra Persas, qui a vera Dei cognitione aberrabant, in primo auctoritatis gradu collocaret.* Norat vasa hæc & ornamenta ex nullo titulo posse transferri ad Laïcos, aut ab ipsis detineri. Et inter articulos, ob quos Ibam Episcopum postulavit ad degradationem Clerus Edessenus, fuit quòd sacra Ecclesiæ ministeria distraxisset, & sibi reservasset pretium. Quod ipsum ad Patriarcham Severum degradandum allegarunt apud Joannem secundum Patriarcham Constantinopolitanum ac ejus Synodum Clerici & Monachi Antiocheni. Exstat libellus in Synodo sub Menna Patriarcha. Et Venafranæ Ecclesiæ Clericos, qui sacra ejus vasa ac ornamen-

ta nescio cui Judæo vendiderant, excussi Divini timoris damnat
L. 1. Epist. 66. magnus Gregorius, & per Anthemium Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem, relegari mandat ad perpetuam pœnitentiam, cogique Judæum ad omnium restitutionem. Ejusmodi venditionem affirmat non solùm Canonibus, sed & legibus esse damnatam, ideoque irritam modis omnibus, nec Ecclesiam obligari ad pretii refusionem. Quod ferè ipsum adversùs nescio quos alios Italiæ Clericos sanxit in litteris ad Joannem Syracusæ Episcopum. Nescio quos
Lib. 7. c. 27. Sacerdotes, ex sacris vasis bibentes & edentes, horrendè damnant tertia
Can. 3. Bracarensis Synodus, & decima septima Toletana. Esse Balthasaris
Can. 4. Regis facinus adfirmat in suo Capitulari sanctus Theodulphus Episco-
C. 18. pus Aurelianensis. Plura hujusmodi Decreta & exempla adduxi in scholiis ad Synodum Chalcedonensem. Et hinc quosdam, crimen istud non esse degradatione dignum asserentes, meritò culpat in Constantinopolitanæ, apud Apostolorum Basilicam celebratæ, Synodi Commenta-
Can. 10. riis Theodorus Balsamon. Fundabant se illi in septuagesimo tertio Apostolorum vulgari Canone: *Vas aureum vel argenteum, vel velum sanctificatum, nemo ampliùs in suum usum convertat. Si quis deprehensus fuerit, mulctetur.* Advertebant quod Canon dumtaxat mulctari jubeat, non degradari. Verùm parvi ponderis est iste Canon, & illam mulctationem de degradatione Ecclesia semper intellexit. Ob istud crimen etiam Fredericum secundum Imperatorem degradavit Synodus Lugdunensis.

Pessimum hac in re fuisse Imperatorem Isaacium Angelum scribit Ni-
Lib. 3. c. 7. cetas Choniates: *Isaacius eâ fuit audaciâ, ut sacra vasa profanaret, & templis avulsa mensis suis adhiberet. In commessationibus quoque ex gemmis pretiosis & solido auro, calicum instar, facta donaria, quæ suprà Imperatorum monumenta pendebant, manibus versabat, & pelvibus insuperabilis elegantiæ, quibus se Levitæ & Sacerdotes, dum sacra Mysteria tractant, mundare solent, pro malluviis utebatur. Auferebat particulas de venerandis crucibus, item ornatum maximi pretii de immortalibus Christi oraculis, eisque pro monilibus & torquibus utebatur. Ipsos verò codices aliis Imperatoris stolis, quæ nihil haberent admirationis, involuebat. Et graviter succensebat eis, à quibus monebatur ea facta non expedire Religioso Imperatori, qui pietatem à Majoribus accepisset, nec aliud esse quàm sacrilegium, eosque ut manifestè deliros & honestatis ignaros arguebat. Licere enim Imperatori omnia, & inter Deum ac Regem, quod ad terrenarum rerum gubernationem attineret, non eam esse repugnantiam, quæ sit inter negationem & affirmationem, contendebat, ac ut probaret se eo nomine non esse reprehendendum, primi & summi illius inter Christianos Imperatores Constantini exemplum adduce-*

ducebat, qui alterum clavum, quibus gloriosus Dominus execrabili cruci fuit affixus, fræno equi inseruerit, alterum galeæ infixerit. Blasphemum errorem acerrimè damnat Nicetas, & adjungit de isto Constantini facto: *Isaacius causam de industria dissimulabat, cur Christiana religionis Princeps ejusmodi rebus se ornaverit, ut videlicet Gentilibus ostenderet prædicationem crucis esse Divinam potentiam, quam ipsi ut dementiam adspernabantur.* Hic est ille Isaacius Angelus, qui per fratrem suum Alexium Angelum Imperio privatus, nostros Flandros magnis promissionibus vocavit in auxilium, & de istarum persolutione pergit Nicetas: *Cum pecuniâ destitueretur Isaacius, templa invasit. Nec sacræ tantùm Christi imagines securibus excidebantur, & humi projectæ sine ulla reverentia, ornatu adempto in ignem dejiciebantur, sed & sacro-sancta vasa, absque metu è templis rapta & conflata, ut vulgare aurum & argentum, hostibus dabantur.* Quod ipsum scribit Georgius Acropolitanus. Quare per istos terrestres Cap. 3 Angelos fuisse miserabiliter laceratum, ac truncatum Imperium idem Choniates non sine fundamento lamentatur.

Porrò Gregorii nostri temporibus grassabatur facinus Porphyrii Patriarchæ Antiocheni. Etenim quòd auream sexcentarum librarum crucem, factam à Willigiso Moguntino Archiëpiscopo, successores in simoniam ac alias sordes expenderint, testantur ejusdem Ecclesiæ Chronicon, & in Mariani Scoti supplemento Abbas Dodechinus. Et de Ro- A.1160. berto Conventrensi Episcopo scribit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis: *Robertus de Ecclesia una trabe quinque mille marcas argenti cor-* A.1077. *rasit. Unde Regis*, Guilielmi primi, *manus impleret. Ditaverat namq; Leofricus locum illum auro & argento, gemmis & reliquiis.* Leofricus Merciorum Comes, fundator istius Monasterii. De eodem crimine Humbertum Abbatem Laurishamensem notat, idemque à sancto Nazario loci Patrono fuisse percussum & occisum affirmat ejusdem Monasterii Abb.21 Chronicon. Et de Wigoldo intruso suo Episcopo Chronicon Augustense: *Wigoldus ornamenta Ecclesiastica, calices, thuribula comminuit,* A 1084. *Altaris sanctæ Mariæ tabulam delaminavit, thesaurum distraxit, protervie suæ fautoribus accommodavit.* Hoc item tempore Arnaldum Aretinum Episcopum, quòd nescio cui Monasterio ereptum calicem sub fictæ necessitatis fuco vendidisset, fuisse à Deo percussum scribit in litteris ad Desiderium Cassinensem Abbatem sanctus Petrus Damiani, & adjungit: *Timeat, quisquis Ecclesiastici ministerii utensilia distrahit, ne* Lib. 21 *dum quasi securus ambulat, latentis eum judicii laqueus comprehendat.* Hoc Ep. 15. item tempore factum est quod de quodam Constantinopolitani Imperatoris Michaëlis Parapinacii milite scribit Joannes Schylitza: *Quidam* Fol.853. *ex militibus Macedonicæ phalangis, cum ab eo repeteretur sacra res, neque*

adduci posset ut id faceret, humeris ab anthrace depastis obiit, justitiâ haud differente, ut mos est, supplicium, sed ad exemplum Posterorum ipsum perimente. Adversùm hujusmodi excessus emisit noster Gregorius præsentem Canonem. Lucet ex ejusdem litteris ad Raynerium Episcopum Aurelianensem: *Inter cætera, quæ olim perversa mente egisti, penè cuncta Ecclesiæ tibi commissa ornamenta, pallia videlicet, calices, thuribula, patenas, & cætera Deo sacrata, non ad utilitatem Dei & præfatæ Ecclesiæ, non in adjutorium pauperum & captivorum, sed ad libitum tuum, & inanem gloriam atque superbiam distraxisti.* Ei, nisi se purget, minatur degradationem.

Lib. 5. Ep. 10.

Antiquam exceptionem continent hæc Canonis verba: *Sine certa utilitate, aut gravi necessitate.* Præsertim necessitate alendorum pauperum, aut redimendorum captivorum. Etenim à Seleuciensi Synodo ob distracta Ecclesiæ ornamenta degradatum sanctum Cyrillum Hierosolymæ Episcopum, quòd ad levandam pauperum necessitatem distracta à se probaret, reparavit Synodus Constantinopolitana. Et Syrmiensis per Schytas obsessæ civitatis Episcopum, quòd nescio cui Constantio ad se & alios captivos cives redimendos tradidisset sacra Ecclesiæ vasa, laudat Priscus Rhetor & Sophista. Et de semetipso scribit in officiorum libris sanctus Ambrosius: *Aliquando in invidiam incidimus, qui confregerimus vasa mystica, ut captivos redimeremus. Quod Arianis displicere poterat, nec tam factum displicere, quam ut esset quod in nobis reprehenderent.* Per ea Christum in suis pauperibus aut captivis membris adjuvari, quàm in Sacramentis honorari ostendit esse longè meliùs, affirmans etiam à sancto Laurentio non solùm signatum Ecclesiæ aurum & argentum, sed insuper sacra vasa fuisse distributa in pauperes. Hoc ipsum licere vult ad curandas pauperum sepulturas, & rectè adjungit: *Opus est, ut de Ecclesia mystici poculi forma non exeat, ne ad usus nefarios sacri Calicis ministerium transferatur. Ideò intra Ecclesiam quæsita sunt primùm vasa, quæ initiata non essent, deindè comminuta, postremò conflata, per minutas erogationes dispensata egentibus, captivorumque pretiis profecerunt.* His deficientibus, addit etiam initiata eodem modo posse tractari. Quæ omnia ex sancti Ambrosii imitatione fuisse etiam à sancto Augustino probata & actitata scribit in ipsius vita sanctus Possidius. Et de Acacio Amideno in Mesopotamia Episcopo, non amicos & fideles Romanos, sed hostes & Paganos Persas, quos isti ad septem millia captivos ceperant & fame vexabant, commiserante scribit in Ecclesiastica Historia Socrates: *Acacius hanc militum miseriam minimè neglexit, sed convocatis suis Clericis sic eos alloquitur; Deus noster neque lancibus neque poculis indiget. Nam nec comedit nec bibit. Quippè qui his rebus minimè opus habet. Quare cum Ecclesia multa monimenta aurea, argenteaque ex propensa fidelium benignitate possi-*

Lib. 2. c. 28.

Lib. 7. c. 28.

possideat, consentaneum est hisce rebus milites captivos & è custodiâ liberare, & fame propè enectos reficere & sustentare. Ubi hæc, aliaq; id genus oratione percurrerat, monimenta Ecclesiæ conflanda curavit, vendidit, pretiúq; partim militibus pro captivis redimendis dedit, partim ad eorum famem sublevandam impendit. Postremò, viatico illis suppeditato ad suum ipsarum Regem remisit. Quæ pietas Chosroën Persarum Regem adeò ædificavit, ut Romanis pacem dederit, & videndum Acacium sibi transmitti ab Imperatore Theodosio postulaverit ac impetraverit uti grande beneficium. Etiam Candidum Sergiopolitanum Episcopum, quòd ad captivos ab alio Chosroë Persarum Rege, qui cum Justiniano Augusto gessit bellum, redimendos vendiderit cuncta Ecclesiæ suæ ornamenta, laudant in libris de bello Persico Cæsareensis Procopius, & in Ecclesiastica Lib.2. c. Historia Evagrius Epiphaniensis. Quomodo idem Chosroës, pretiosis 5. 20. Antiochenæ Ecclesiæ ornamentis satiatus, expilandæ civitati pepercerit, suprà audivimus ab eodem Procopio: Fuisse sancti Patriarchæ Lib 4. c. 27. Ephremii, qui ea omnia exponi jussit atque ita Barbarum emolliit, artem laudat præfatus Evagrius. Et Fortunato Fanensi Episcopo, qui ad Lib.4. c. exstinguenda Ecclesiæ suæ ex redemptis captivis debita postularat fa- 24. cultatem vendendi sacra vasa ac ministeria, respondit Magnus Gregorius: *In hac re quia & Legum & Canonum Decreta consentiunt, nostrum* Lib. 6. *consensum præbere curavimus, & in distrahendis sacratis vasis licentiam vobis* Ep.13. *indulgemus.* Quod ipsum pro Faustino Meriensis Ecclesiæ Clerico, qui acceptum ad reducendas captivas à Barbaris filias mutuum solvere non poterat, scribit ad Bonum Episcopum Messinensem. Solvi id mandat ex venditis istius Ecclesiæ ministeriis. Et Meroveum Pictaviensem Ep. 35. Episcopum, quòd pro se & suis civibus è Gontramni Francorum Regis captivitate liberandis aureum calicem conflaverit in numismata, laudat in Francorum Historia sanctus Gregorius Turonensis. Et de Lib.7.c. grandi ad communicandum populum confecto per sanctum Remigium 14 calice scribit in Remensis Ecclesiæ Historia Presbyter Flodoardus: *Quod vas usque ad moderna tempora perduravit, donec fusum Normannis dudum* Lib.1. c. *in redemptionem datum est Christianorum.* Richardum primum Angliæ 10. Regem, dum è sacro bello redit, dolosè cepit Leopoldus Austriæ Dux: Quòd ad ipsum liberandum non una aut altera, sed omninò cuncta depauperatæ per istud bellum Angliæ Ecclesia omnia sua sacra vasa conflarit, scribunt Anglorum Annales. Quod ipsum ad alendos grassante tunc fame pauperes fecisse omnem Gallicanam Ecclesiam prædicat Glaber Rudolphus. Plurima sunt hujusmodi exempla. L.4 c.4.

Optimè Mauritius Dux à Bigane Persa Chloromarensis Ecclesiæ ministeria refutavit. Ea enim Christiani Paganis quidem possunt ex necessi-

cessitate tradere, sed nullo pacto vel ab his vel ab aliis Christianis admittere, longè minùs eripere aut extorquere. Et hinc de Childeberto Francorum Rege, Hispanias expilante, scribit sanctus Gregorius

Lib. 3. c. 10. Turonensis: *Childebertus inter reliquos thesauros ministeria Ecclesiarum pretiosissima detulit. Nam sexaginta calices, quindecim patenas, viginti Evangeliorum capsas detulit, omnia ex auro puro, & gemmis pretiosis ornata. Sed non est passus ea confringi. Cuncta enim Ecclesiis & Basilicis Sanctorum dispensavit ac tradidit.* Non quòd ea rapuerit, laudat, sed dumtaxat quòd ipsa nec conflare præsumpserit, nec sibi detinere. Ea enim conflare spectat ad solos Episcopos, detinere autem quis Laïcus non potest vel per modum pignoris. Hinc enim in primo suorum Capitularium libro statuit Hincmarus Metropolita Remensis: *Nullus Presbyter præsumat calicem, vel patenam, aut pallam Altaris, vel vestimentum Sacerdotale, aut librum, tabernario vel negotiatori, aut cuilibet Laïco vel fœminæ in vadimonium dare.* Fundat se in summa istorum ministeriorum sanctitate. Et inter causas, ob quas Rothaldum Suessionensem Episcopum degradarit, in litteris ad Nicolaum Pontificem allegat quòd ille aureum calicem tabernario, & argenteas coronas nescio cui Judæo oppig-

Epist 17. norasset. Et Ratherii Veronensis Episcopi ad suos Presbyteros Synodica habet Epistola: *Sacra vasa & vestimenta Sacerdotalia nolite in pignore dare negotiatori vel tabernario.* Esse antiquum Canonem ostendit suprà memoratus Romanus mercator Sylvanus, qui sibi à Constantio oppignorata Syrmiensis Ecclesiæ Ministeria detinere non præsumpsit, sed tradidit primo obvio Sacerdoti. Et suprà audivimus à sancto Ambrosio: *Poculi mystici forma de Ecclesia non exeat, ne ad usus nefarios transferatur.* Formam istam priùs conflandam, aut in frusta comminuendam, vario testimonio est jam statim confirmatum. Et hinc sanctum Cyrillum Hierosolymæ Episcopum, non tam ob publicæ famis causâ divenditum, sed potiùs ob non confractum Ecclesiæ ornamentum fuisse degradatum à Seleuciensi Synodo, ostendunt hæc Hermiæ Zozo-

L. 4. c. 24. meni verba: *Fama est quemdam animadvertisse mulierem scenicam pretioso monimento, quod ipse donarat Ecclesiæ, amictam esse, curiosè ab ea quæsisse, undè illud haberet? comperisse mercatorem ei vendidisse, mercatori autem Episcopum.* Non enim solùm à Constantino datum vestimentum Cyrillus vendiderat, sed ferè omnem Ecclesiæ thesaurum. Et ob similes eventus Ecclesia jussit quævis sua ministeria confringi ante venditionem, & Laïcis ex nulla necessitate oppignorari. Eruditam, quâ insigniter id demonstrat sanctus Fulbertus Carnutensis Episcopus, Epistolam nuper vulgavit Lucas Dacherius: *Vendi potest, aut*

Tom. 2. *in frusta comminui sacrum ministerium, sed incongruum est ut in vadimonium*

nium ponatur. Etenim sæculares personæ debitam reverentiam sacris ministeriis nesciunt impendere, quoniam hic usus non est eis commissus. Fortasse autem contingere potest, ut prope arcam, vel in ea domo, in qua vasa abscondita sunt, committantur adulteria & fornicationes, & ea crimina quæ iram Dei provocent. Hujus irreverentiæ periculum ac iniquitatem insigniter exaggerat, atque prosequitur: *Exempli causâ unum proferam. Accidit in Britannia minori quoddam miraculum. Nam quidam nummularius vasa Ecclesiæ sibi loco vadimonii in arca reposita servabat, casu pueri parvuli super eandem arcam adscenderunt, qui illicò in amentiam versi sunt. Sed & canes fortes adscenderunt, & in rabiem efferati sunt. Sensit Dominus ultionem Divinam esse, eò quod vasa sacrata non his deputanda locis vel pactis pro accommodata pecunia accepisset, nimiumq; perterritus fugit ad Ecclesiam, quid factum fuerit omnibus intimavit, & sacra vasa, quantociùs à se emisit non minori formidine, quàm olim Philistiim arcam fœderis Domini propter imminentem cladem à se expulerunt. Quæ res terræ incolas adeò exterruit, ut sceleratiorem quolibet idololatrâ prædicent, qui sacra vasa deinceps in vadimonium posuerit vel acceperit. Perpende ergò, quanta culpa sit vasa de sinu Ecclesiæ rapere, & sæcularium manibus committere.* Esse dicit facinus Regis Balthazar. Addit nec apud Clericos posse oppignorari. Quod ipsorum oppignoratio sit ipsum Christum Dominum tradere in nummularii servitutem.

In laudatis ad Bonum Episcopum litteris rectè addit magnus Gregorius: *Sed & illud vestra Fraternitas debet esse sollicita, ut si quidem de prædicta Ecclesia usuale argentum est, suprascriptam quantitatem accipiat, alioquin de sacratis vos vasis præbere necesse est. Nam sicut omninò grave est frustrà Ecclesiastica ministeria venumdare, sic etiam culpa est imminente necessitate res maximè desolatæ Ecclesiæ captivis suis præponere, & in eorum redemptione cessare.* Et in litteris ad Fortunatum Episcopum: *Ne sacrorum vasorum venditio ad vestram possit invidiam pertinere, oportet ut in Joannis Defensoris nostri præsentia usque ad quantitatem debiti distrahi, & eorum solvi pretium creditoribus debeat, quatenùs dum hæc res hujusmodi fuerit observatione completa, nec creditores mutuatæ pecuniæ damna sentiant, nec Fraternitas vestra invidiam nunc vel quandoque sustineat.* Affirmat sacra ministeria non nisi ob usualis pecuniæ inopiam posse vendi: Et non nisi ad limites præsentis necessitatis. Addit in officiorum libris sanctus Ambrosius inter ipsa etiam ministeria servandum ordinem. Vendenda priùs esse non initiata seu non consecrata, consecrata autem ultimo loco usque ad extremam necessitatem servanda. Ex quo vides Ecclesiasticorum vasorum consecrationem esse longè antiquissimam, & à nostris Lutheranis & Calvinistis perperam contemni. Addenda hìc est & laudati Fulberti doctrina: *Perpendere potes, quia si omninò grave est vendi ea, quæ*

L. 6. Epist. 35.

Epist. 13.

quæ minora sunt Ecclesiæ Ministeria sine certa necessitate, sacrilegium est & omninò gravissimum, absque maxima pauperum indigentia excellentiora illa, videlicet vasa sacrata & cruces venumdare. Quapropter noverint omnes Ministri Ecclesiæ, quia gregi cui præsunt, ut puta his qui sunt pauperes Christi, scilicet Monachis & Canonicis Regularibus, vel Religiosis quibusque communiter viventibus, priùs omnia necessaria ministrare moderatâ distributione debent, id summopere præcaventes, ne nimiùm prodigâ superfluitate talis necessitas proveniat, quæ thesauros Ecclesiæ expendi compellat. Si enim immoderatè effundunt, peccant: Quia inconsiderata effusio est totius domûs ruina. Sacra ministeria vendendi necessitatem oriri non vult ex Clericorum aut Monachorum luxu, vel imprudenti œconomia.

Dum Longobardorum impietas devastaret Italiam, Ecclesiarum suarum thesauros in Siciliam aut alia tuta loca deportarunt, & suis istic Collegis aut ipsorum Ecclesiis dederunt aut commendarunt varii Episcopi & Clerici, & hisce defunctis illi istos sibi retinuerunt. Et interim Christianam fidem susceperunt Longobardi, atque ita, licet non Romano Imperio, suis tamen Ecclesiis pacem dederunt. Hinc omnes istos qua-
L. 3. Epist. 16. quaversùm dispersos thesauros per Cyprianum Diaconum, Apostolici in Sicilia Patrimonii Rectorem, quæri & colligi jussit sanctus Papa Gregorius, & suis reddi Ecclesiis. Etiam Aleriensis Ecclesiæ, quæ Severinus Episcopus in Sardiniam deportaverat, ministeria colligi & red-
L. 4. Epist. 9. di jussit per Petrum Notarium, Apostolici ibidem Patrimonii Rectorem. Quod ipsum de Vulternæ Ecclesiæ thesauro fieri jussit per
L. 7. indict. 2. Epist. 30. 31. Anthemium Subdiaconum Rectorem Campani Patrimonii. Quocirca Hispanarum Ecclesiarum thesauros diripere, aut suis Ecclesiis largiri non potuit Childebertus Rex Francorum: Et istæ ipsius Ecclesiæ fuerunt omninò obligatæ ad cunctorum restitutionem. Christiani enim Reges, licet justa bella gerant, non tamen de Christo Domino aut ejus Basilicis, sed de sola inimica Republica possint se vindicare.

Pro vendendi hujus thesauri legitima causa octavum Concilium adducit solam alendorum pauperum aut captivorum redimendorum necessitatem. Gregorius noster addit etiam certam ipsius Ecclesiæ utilitatem. Superflua enim aut sibi non necessaria ministeria cur non valeat Ecclesia in alium sibi usum conflare & vendere? Aliam insuper causam in suo historico Breviario, de infœlicibus Imperatoris Heraclii bellis agens, edicit sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus:
A. 614. *Per idem tempus Ecclesiarum thesauri distracti sunt, & Tributi nomine in Barbaros divisi.* Quod ipsum sacri belli causâ quandoque factum affirmant authentici Scriptores. Ad Regem suum Richardum è Leopoldi Austriaci vinculis liberandum fecisse & Anglicanam Ecclesiam, suprà au-

audivimus. Etiam de patre suo Alexio Imperatore, longis & per Robertum Guiscardum & per Turcas bellis vexato, ideoque ad inopiam redacto, scribit Anna Comnena: *Tandem prævalente in dies metu Roberti, perditis rebus, quasi ad sacram anchoram Ecclesiasticorum thesaurorum adjecta naufragantis Reipublicæ est cogitatio. Replicati ad obtentum rei parum in vulgus plausibiles veteres Canones, quibus in redemptionem captivorum impendi sacras pecunias, conflariq; vasa templorum, fas esse cavebatur. Admonebant incidisse tempus illud. Servire enim servitutem miserabilem, & in exitum animæ ac periculum salutis præsens, sub Dominis infidelibus Christianos per Orientem innumerabiles. Quibus succurri possit non ex ipsis quidem celebribus, & quotidianâ religione frequentatis sacris ædibus redemptionis pretio petendo, sed ex desertis, nullumq; jam ferè usum habentibus, quæ magnâ donariorum veterum copiâ refertæ nihil aliud nisi sacrilegia nocturnorum furum exspectarent aut provocarent.* Addidit Alexius sacra hæc donaria à se dumtaxat in mutuum postulari, postmodùm fideliter restituenda. Et hinc Patriarcha & Synodus precibus annuerunt. Verùm dum executio fieri cœpit, potenter intercessit Leo Chalcedonensis Episcopus, & de ipso pergit Anna: *Leo cùm è valvis templorum, quæ ad forum æris venalis procul ab opportunitate populi sita, minori concursu tenebantur, auri & argenti laminas atque emblemata revelli cerneret, in medium irruens voce liberâ intercessit, nec ulli excusationi necessitatis aut allegationi priscorum Canonum concedere quidquam voluit. Quin etiam ex eo tempore contumeliosè atque impotenter invehi consueverat in Augustum, præsentemq; in os objurgare, quoties ille redibat in Regiam urbem.* Ego nec Alexii, nec Leonis causam velim suscipere: Leoni interim se adjunxit omnis populus. Quomodo Alexius multâ Apologiâ se purgaverit, culpam fuerit fassus, petierit publicè veniam, omnia restituere promiserit, ac etiam restituerit, longè exponit Anna. Nempè est modus in rebus: Et sola extrema necessitas permittit procedi ad ista extrema remedia. Quòd de necessaria ante venditionem conflatione Patres constanter adfirmant, admittit hanc à sancto Fulberto laudatam exceptionem: *Alteri Ecclesiæ venumdari potest* sacrum ministerium, *ut in ipso idem officium, quod anteà, celebretur.* Lib. 5.

CANON XX.

VT Sacerdotes sine licentia sui Episcopi, & Monachi de notis Monasteriis sine suorum Abbatum licentia non recipiantur.

SCHOLION.

QUòd non soli cum sua Ecclesia Episcopi, sed & quivis cum suo titulo Clerici spirituale atque immobile habeant conjugium, rectè advertit in litteris ad Robertum Pontiniacensis Monasterii Priorem Stephanus Episcopus Tornacensis. Epist. 1. Amborum vinculum est omninò traditio Apostolica, prius tamen fuit semper longè firmius. Clericum enim de titulo, intra eandem Parochiam, ad titulum transferre semper licuit Episcopis. Semper item aliqui de Parochia ad Parochiam fuêre vagati, & semper repererunt Episcopos, à quibus reciperentur. Hinc omni sæculo clamarunt varii Canones: *Alterius Clericum nemo recipiat.* Nam aut libertatis libido, aut Episcopalis in commissa crimina disciplinæ fuga, aut seminandi erroris pruritus fecit passim Clericos vagari. Etiam Clericorum inopiâ plures Ecclesiæ frequenter laborarunt. Et filius Patrem, servus Dominum, uxorem maritus non potest deserere aut mutare. Ita nec Clericus titulum, longè minùs Parochiam. Est omninò adulterium & Apostasia. Cujus Canonis adeò tenax fuit Romana semper Ecclesia, ut in suo Chronico scribat Nicolaus Trivettus:
A. 1294. *Bonifacius octavus statim post suam creationem Episcopum Ostiensem super quibusdam in Cardinalium præsentia arguens durissimè, pallii usu privavit.* Causam suprà expresserat: *Cælestinus quintus, defuncto Episcopo Ostiensi fratre Latino Ordinis Fratrum Prædicatorum, in loco ejusdem substituit fratrem Hugonem de Belona, ejusdem Ordinis, qui priùs tituli sanctæ Sabinæ*
A. 1293. *fuerat Presbyter Cardinalis.* Hunc ergò pallii usu privavit Bonifacius, quòd se de titulo ad titulum transferri permisisset. Hinc Cardinalium translationem non nisi post exstinctum Clementinum schisma admisit Romana Ecclesia. Quòd varii tituli tunc haberent duos aut tres Cardinales, translatio fuit penitus necessaria. Posteà intravit & seniorum Cardinalium optio, de cujus origine & justitia eruditissimum opusculum nuper edidit Eminentissimus ac Reverendissimus Dominus Franciscus Maria Brancatius, Cardinalis Episcopus Sabinensis. Istum ergò suo etiam tempore grassantem abusum præsenti Canone compescuit noster Gregorius. Rectè addidit: *Sine licentia sui Episcopi.* Clericos enim de Parochia etiam ad Parochiam transferre mutuo consensu semper Episcopi potuerunt.

Ad quosdam Pontiniacensis Monasterii Fratres rectè olim scripsit Petrus Remis ad sanctum Remigium Abbas: *Primum argumentum benè compositæ mentis existimo posse consistere, & secum morari. Discurrere enim, & locorum mutationibus inquietari, ægri animi jactatio est. Non enim*

enim coalescit vel convalescit planta, quæ sæpè transfertur. Exstat Epistola in spicilegio Lucæ Dacherii. Et ad Robertum ejusdem Pontiniacensis Monasterii Priorem scribit Stephanus Episcopus Tornacensis: *Planta de loco ad locum translata facillimè arescunt.* Et ad nescio quem Sagiensis Cœnobii Monachum, volentem ire Hierosolymam, sanctus Anselmus: *Est contra professionem tuam, quâ promisisti stabilitatem in Monasterio.* Et in litteris ad Adam Monachum sanctus Bernardus: *Duo præcipua nobis in Monasterio conversantibus observanda traduntur. Subjectio Abbati, & stabilitas in loco.* Ambas laudat, & pergit: *In professione Regulari sic promittitur stabilitas, ut de subjectione Abbati exhibenda nulla penitus mentio fiat.* Diserta in professionis codicillo expressio suadet loci stabilitatem esse principaliorem. Esse antiquissimam disciplinam lucet ex prima apud Illustrissimum Lucam Holstenium sanctorum Patrum ad Monachos Regula, quæ inter Cœnobia pacem firmari jubet, & adjungit: *Non licebit de alio Monasterio sine voluntate ejus qui præest Patris, fratres recipere.* Receptum affirmat fore Apostatam, recipientem ab Episcoporum Synodo puniendum. Et tertia Regula: *Monachum, nisi Abbatis sui permissu aut voluntate ad aliud Monasterium commigrantem, nullus Abbas aut suscipere aut retinere præsumat.* Quod ipsum habes in Monasticis sancti Basilii Regulis: *Illi etiam Monachi devitandi sunt, qui instabiles identidem locum demutant, & modò ad hos, modò ad illos fratres se conferunt, & irrequieto acti impetu se in circumlustrandis assiduè Monasteriis occupant, & per simulationem spiritualis charitatis carnis libidinibus obsequuntur.* Et infrà: *Instituti nostri Regula hoc habet, non licere nobis ab ea societate, ad quam aggregati sumus, disjungi.* Et Chalcedonensis Synodus: *Placuit Monachos quietem diligere, & in locis, in quibus renuntiaverunt sæculo, permanere.* Quod ipsum in novella ad Epiphanium Patriarcham Constantinopolitanum lege firmat Justinianus Imperator, nec non & septima Synodus. Et de sancto Fulgentio, qui ad Abbatialis officii onus excutiendum migraverat occultè ad aliud Monasterium, scribit in ejus vita Ferrandus Diaconus: *Faustus Episcopus Episcopali auctoritate suum esse Monachum Fulgentium allegat, sibiq; reddi, & ubi ipse jusserit vivere debere confirmat. Minatur excommunicationem contradicentibus, ipsum verò Fulgentium, nisi consentiat, inobedientibus similem pronuntiat judicandum.* Et hujusmodi Abbatum atque Episcoporum de repetendis Monachis lites plures habuit antiqua etiam Ecclesia. Nam & Primatem suum Carthaginensem Aurelium, quòd proprii Monasterii desertores eveheret ad Clerum aut alterius Monasterii Præfecturam, graviter arguit, & suam expostulationem in Canonem redigi curavit sanctus Augustinus. Ex eodem principio degradati olim, qui anteà Monachi fuerant, Episcopi

Epist. 1.
L. 3. Epist. 130.
Epist. 7.
Cap. 13.
Cap. 14.
Cap. 8.
Cap. 38.
Cap. 4.
Leg. 5.
cap. 7.
Can. 7.
Cap. 15.

copi passim remittebantur ad suæ professionis Monasterium, quòd ibi essent filii familias, atque ita mutuum ultrò citroque vinculum, quod Episcopalis promotio solverat, degradatio repararet. Adeò firmum fuit semper istud vinculum, ut non nisi ob gravissima crimina, aut alias urgentissimas causas, Monachorum translationes antiqua disciplina permiserit. Monachus per professionem donat semetipsum Monasterio, & hoc illius acquirit proprietatem & strictum dominium, quale Romana lex dat Patri in filium, ac Domino in servum, ideoque desertor committit non solam inobedientiam, sed & furtum.

Præsenti in Canone noster Gregorius loquitur ex sancti Benedicti Regula, quæ peregrini Monachi seu ad solum hospitium, seu etiam ad fraternitatem & domicilium recipiendi modum exponit, atque adjungit:
Cap. 61. *Caveat Abbas, ne aliquandò de alio noto Monasterio Monachum ad habitandum suscipiat sine consensu Abbatis ejus, aut litteris commendatitiis. Quia scriptum est:* QUOD TIBI NON VIS FIERI, ALTERI NE FECERIS. Verùm quid per notum Monasterium intelligatur, est magna quæstio inter ipsos etiam sancti Benedicti filios. In litteris ad nescio quem Abbatem sanctus Petrus Damiani scribit istum Regulæ articulum dirigi ad Abbates, ideoque suæ, quæ Priores dumtaxat haberent, congregationis Monasteria ipso non adstringi. In binis ad Flaviniacenses Monachos litteris sanctus Bernardus ait, cuncta totius mundi Monasteria non posse esse omnibus nota, ideoque à Regula intelligi solùm illud, quod Abbati alienum Monachum admittenti sit notum. Quæ expositio dictis Flaviniacensibus meritò displicuit. Placet mihi illa, quam dat in litteris ad Odonem majoris Monasterii Abbatem Goffredus Abbas Vindocinensis: *Ubi sanctus Benedictus de peregrinis Monachis mentionem facit, de illis loquitur, qui eo tempore mundo quidem renuntiabant, sese in Domini servitutem profitentes, nullam tamen sua professione alicubi firmantes stabilitatem. Eos verò, qui certo in loco profitentur, ubi professi sunt, & bajulare crucem Domini, & Dominum sequi necesse est, non peregrinam quærere sepulturam.* Ex istorum numero fuisse etiam sanctum Hieronymum, lucet ex ejus ad sanctum Paulinum Antiochiæ Patriarcham, dum in Presbyterum consecraretur, protestatione: *Si sic Presbyterium tribuis, ut Monachum nobis non auferas, videas de judicio tuo; sin autem sub nomine Presbyteri tollis mihi propter quod sæculum dereliqui, ego habeo quod semper habui.* Utique libertatem quocumque migrandi. Spirituali connubio nolebat ad certum Monasterium aut Ecclesiam fixus alligari. Ita sanctus Paulinus Nolensis, sanctus Gregorius Nazianzenus, & id genus plurimi Monasticam vitam in proprio rure sub nullius, nisi solius Episcopi, obedientia exegerunt. Verùm non omnes solitarii fuerunt tales,

L. 6. Epist. 12.

Ep. 67. 68.

L. 4. Epist. 21.

Ep. 61. c. 16.

sed

sed ipsorum plures fuerunt Girovagi, Sarabaïtæ, Glossogastores, de quibus in libro de Monachorum opere sanctus Augustinus, & alii Patres deponunt graves querimonias, conati compellere ad Cœnobia. Habitabant aut nullibi, aut in ignotis tuguriis, uti turbulenti illi, de quibus ad Chalcedonensem Synodum dixerunt Orthodoxi Archimandritæ: *Elpidius monumentorum Procopiensium custos est. Eutychius de Basilica Celerina est, Monasterium non habet. Theodorus in monumentis habitat. Leontius ex Ursario est. Hypsius in monumentis habitat, habens duo vel tria nomina in Xylocirco. Paulus de Bithynia est, habitans solitariè in monumento. Gaudentius in monumentis habitat, habet quinque nomina in Philippianis. Rogamus aliquos mitti, ut ambulent & videant Monasteria eorum, & discant si habent Monasteria, an deludant, & noceant honoribus Archimandritarum. Et amodò debent accipere disciplinam, ut non se dicant Archimandritas, qui in monumentis habitant.* Trium, quatuor, aut quinque nominum conventicula dicunt non esse Monasteria, utique nota & famosa: Esse dicunt Monasterii titulo indigna, ipsorumque Præfectos indignos nomine Abbatis aut Archimandritæ. Eodem sensu loquitur, cujus tempore abundabant ista Girovagorum conventicula, sanctus Benedictus: Hosce omnes vult incorporari posse in sua Monasteria, arcens solos illos, qui famosum & notum habuerint Monasterium, seu ut ad Pontium Cluniacensem Abbatem rectè scribit laudatus Goffredus, qui *venerint de Monasterio noto & Regulari.* In istis enim paucorum Conventiculis nulla consuevit esse disciplina. Non habent jus Monasterii, fratres non spectant ad ipsorum proprietatem, ideoque à quovis Abbate possint libere admitti. Act. 4. L. 4. Epist. 2.

Monachi itaque translatio requirit utriusque Abbatis assensum: Non solùm ut legitima sit, sed etiam ut valida. Hinc enim de aliter translato statuit Agathensis Synodus: *Eum nullus Abbas retinere præsumat, sed ubicumque fuerit, Abbatis suo auctoritate Canonum revocetur.* Et Synodus Augustodunensis: *Ad Cellam propriam revocetur.* Et adversùm Surrentinæ Ecclesiæ Monachos, proprio arbitrio ad alia Cœnobia migrantes, scribit Anthemio Subdiacono, Apostolici in Campania Patrimonii Præfecto, magnus Gregorius: *Monacho ulterius de Monasterio ad Monasterium non liceat migrare. Sed si quislibet hoc præsumpserit, Monasterio in quo ab initio conversatus est, & sub Abbatis sui Regula, de qua fugerat, cum competenti coërcitione reddatur.* Et de injustè translata Sanctimoniali Martia scribit ad Victorem Panormitanum Episcopum: *Martiam in Monasterium suum & locum volumus revocari.* Monachorum migrationes damnat etiam per Photium Patriarcham celebrata apud sanctorum Apostolorum Basilicam Constantinopolitana Synodus, & ad Can. 37. L. 1. Epist. 40. L. 4. Epist. 43.

ejus quartum Canonem scribit Theodorus Balsamon : *Statuit Synodus & Monachum migrantem & Abbatem suscipientem esse segregatos, donec ille ad proprium Monasterium revertatur.* Addit ejusmodi migrantes ab Abbatibus requirendos, & Abbatem qui neglexerit, Canonicè puniendum. Quod præsertim verùm est de migratione ad laxius Monasterium, quam esse veram, licet partialem, prævaricationem & Apostasiam, multis ostendit in litteris ad nepotem suum Robertum sanctus Bernardus. Et certè non nisi dispensatoriè ob gravissimas causas permitti possit ista migratio.

Quin & ad strictius Monasterium, quam omnes Monasticæ vitæ periti laudant uti novum de sæculo exitum, migratio requirit consensum Abbatis. Hinc enim suos fratres sine sua licentia non posse ad Cluniacense, licet palàm strictius, Cœnobium migrare, multis confirmat in Epistola ad ejus Abbatem Pontium Goffredus Abbas Vindocinensis. Et sanctus Benedictus, dum cujusvis noti Monasterii fratrem admitti sine Abbatis dimissoriis litteris vetuit, nequaquam de solo strictiori aut æque stricto, sed etiam de laxiori, qualia tunc per Occidentem erant ferè omnia, omninò intellexit. Et pro nescio quo Carnutensis Ecclesiæ Regulari Canonico, qui se suo motu tamquam ad sanctiorem statum transferri posse prætendebat, ad suum Cœnobium transferendo facultatem ab ejus Episcopo sancto Ivone omninò petiit
Ep. 19. Guilielmus Abbas Fiscanensis, & laudatus Ivo respondit : *Quidquid sibi licere dicat, sine ulla conditione & stabilitati loci & societati fratrum Canonicæ professionis vinculis adstrictus est.* Notanda sunt verba, *Sine ulla conditione*: Ad strictiorem statum transeundi licentiam edicunt non esse Clericali professioni intrinsecam conditionem, adeoque ab Episcopo aut Abbate omninò petendam & dandam. Secundum quippè conjugium aut secunda servitus iniri non possunt, nisi solutis prioribus. Bonæ vallis Monasterium isto tempore incidit in nescio quam scandalosam calamitatem, de qua
Ep. 78. laudatus Ivo: *Propter reverentiam Monastici Ordinis melius est silere, quàm revelare.* Facta istic fuit tanta perturbatio, ut ipse Abbas ad majus suæ professionis Monasterium se receperit, & Bernerius Monachus abierit ad Monasterium Dolense. Qui postea electus istic fuit in Abbatem. Omninò transiverat ad Monasterium strictius, & tamen pergit Ivo: *Bonæ Vallis Abbas & Monachi objecerunt, quod sine licentia fratrum à Monasterio discesserit.* Nec aliud ad purgandum Bernerium adducere potuit, nisi quod dicta Monasterii turbatio & Abbatis fuga ipsum à postulanda facultate excusassent.

Ex quo patet Monachum, licet in alterius Monasterii eligatur Abbatem, sine sui Abbatis consensu non posse migrare. Necesse est ut per hunc emancipatus isti Cœnobio donetur. Insigne hac de re te-
L. 3. c. 6. stimonium habemus in Maurigniacensis Cœnobii Chronico. Clunia-

niacensem Monachum Maurigniacenses in Abbatem elegerant, habebantque litteras emancipatorias : Verùm ipsas non satis amplas asseruit, ideoque non nisi amplioribus, & ad omnem consuetis quandoque nasci quæstionibus portam claudendam validioribus impetratis, Electum benedicere voluit Metropolita Senonensis. Pro tradenda persona aliquid exigi vetat, ac de simonia damnat Bonifacius quartus in litteris ad Cœnobitas Ecclesiæ Calaritanæ. Exstat Epistola apud Gratianum. Quòd datam semel emancipationem Abbas exsufflare non possit, ostendit laudatus Ivo in litteris ad Bernardum Abbatem Majoris Monasterii. Novellum Cistertiense Monasterium quis ignoret Molesmensi fuisse longè sanctius, ac per omnia rigidius? Et tamen de facta ipsorum per Urbanum secundum pace scribit Sigebertus Gemblacensis: *Hoc sanè inter utramque Ecclesiam sequestro pacis gratia retento, & Apostolica auctoritate confirmato, ut ex eo jam tempore neutra eorum utriuslibet Monachum ad habitandum sine commendatione regulari susciperent.* Et in Laurishamensis Monasterii privilegio posuit Alexander tertius: *Prohibemus ut nulli fratrum vestrorum, post factam in loco vestro professionem, fas sit de eodem loco absque licentia Abbatis sui, nisi obtentu arctioris Religionis discedere, discedentem verò sine communium litterarum vestrarum cautione nullus audeat retinere.* Sine Abbatis venia permittit ejusmodi transitum, illius tamen requirit litteras, quibus transeuntem emancipet, commendet, tradat in alterius Abbatis potestatem, & de ejus actibus spondeat usque ad novam professionem. Ita istud, quod & plura postmodùm habuerunt Monasteria, privilegium interpretatur apud Gregorium nonum, ac varia circa ipsum dubia elucidat Innocentius tertius in litteris ad Priorem & Conventum Dimoliensem. Et in sua sub Gregorii decimi Pontificatu celebrata Synodo statuit Fredericus Archiepiscopus Salisburgensis: *Licitum non sit Abbatibus, cum nec umquam licuerit, Monachos ad Ordinem strictiorem transeuntes minimè absolvere ab obedientia, quæ Monachorum ossibus inseparabiliter est affixa.* Lucidè affirmat Monachos sine obtenta obedientia non posse transire, mandatque Abbatibus ne ejusmodi *obedientiam audeant denegare.* Eundem in sensum loquitur apud sancti Ivonis Decretum Synodus Triburiensis: *Virgines sacræ, si pro lucro animæ suæ propter districtiorem vitam ad aliud Monasterium ire disposuerint, ibique manere decreverint, Synodus concedit. Si verò fuga disciplinæ alium locum quæsierint, redire cogantur.* Ejusmodi licentiam mandat ab Abbatissis non denegari. Qualemcumque sine obedientia transitum Monachis permittere est Monasteria turbis ac rebellionibus complere. Et longo ac maturo ad tantam, in qua transfiguratus in lucis Angelum Diabolus solet frequenter ludere, mutationem opus est

1. qu. 2. c. 2.

A. 1098.

Lib. 3. tit. 31. c. 18.

Part. 7. c. 22.

est consilio. Omnium sanctissimus ac perfectissimus status est Episcopalis: Et tamen nec ad hunc sine Abbatis consensu transire possit Monachus, adeò ut etiam Fratres Mendicantes, qui sine Prælati sui assensu in factam de se Episcopalem electionem consenserint, omni quæsito jure privet Bonifacius octavus.

Prima hîc occurrit quæstio, An transeundi licentiam dare possit solus Abbas, nec opus sit suffragio Conventus? Utrumque requiri docet
Ep. 19. in litteris ad Guilielmum Fiscanensis Monasterii Abbatem sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *A Confratribus ejus hanc solutionem quærite.* Et in litteris ad Dolensis Cœnobii Monachos: *Abbas & Monachi objecerunt, quòd Bernerius sine licentia fratrum à Monasterio discesserit.* Et favet ratio. Etenim pacta & contractus eis ipsis, quibus nascuntur, causis etiam solvuntur. At verò solus Abbas non potest ad professionem admittere, & Conventus filium facere: Ergo neque solus potest ad transeundum emancipare. Ejusdem sententiæ fuit Philippus Abbas Præmonstratensis, ad quem pro ejus, qui ad Cistertiense transierat Monasterium, Canonico Fromondo scripsit sanctus Bernardus: *Jam*
Ep. 252. *de fratre Fromondo non est quod nos lacessatis, cum nequaquam eum sine voluntaria Abbatis sui concessione receperim. Quod quidem nec vos latuisse, amara illa Epistola demonstrat, in qua nobis de sola Capituli non exspectata conniventia calumniam struitis. Quasi verò vel mutua nostra conventione id prohibitum fuerit, vel emancipatio filii ad Capitulum, & non potiùs ad solum spectet Abbatem.* Et hanc sancti Bernardi sententiam respondeo esse verissimam. Ipsam enim omninò firmant antiquæ Monachorum Regulæ, & Ecclesiæ Canones, quorum aliquos suprà adduxi.

Altera quæstio est, An ad validam Monachi translationem requiratur etiam consensus Episcopi? Adfirmat in scholio ad octogesimum tertium Carthaginensem Canonem Theodorus Balsamon: *Quod autem fit hodie à Monasterii Præfectis, ut eos qui sibi subsunt cum litteris dimittant, ut possint esse Monachi in alieno Monasterio, non est, ut mihi videtur, firmum & accuratum. Episcopalibus enim dimissoriis magis opus est ei qui migrare voluerit, non autem Monasterii Præfecti. Episcopis enim magis subjecti sunt Monachi, quam Monasteriorum Præfectis.* Et favet antiquus Ecclesiæ Canon, qui nec Clericum nec Laïcum sine Episcopi assensu & dimissoriis litteris, non solùm de Episcopatu ad Episcopatum, sed nec de una ad aliam ejusdem Episcopatus Parochiam transferri permisit ad figendum illic domicilium, immò nec ad agenda negotia transire aut ambulare. Tanta olim fuit hârum litterarum necessitas, ut etiam nautas sine ipsis non consuevisse navigare testetur in litteris ad omnes Orthodoxos magnus Athanasius. Eas dare poterat solus Episcopus. *Presbyteri*, inquit

quit Antiochena Synodus, *qui sunt in agris, Canonicas Epistolas dare non possunt. Ad solos tantùm vicinos Episcopos litteras destinabunt. Chorepiscopi autem, qui sunt irreprehensibiles, dare possint pacificas Epistolas.* Pagensis Presbyter nec ituro ad alium pagum subdito dare poterat, ipsas ab Episcopo postulare debebat, vel certè à Chorepiscopo, cujus officio hodie fungitur Decanus Christianitatis. Qua lege adstrictos fuisse & Monachos, suadet Synodus Andegavensis: *Monachi quoque, qui absque Epistolis vagantur, ab Abbatibus suis vel à Sacerdotibus ad communionem non recipiantur.* Consonat prima Aurelianensis: *Abbatibus sine discussione vel commendatione Episcoporum pro petendis beneficiis ad Dominos venire non liceat.* Et ejusdem civitatis secunda: *Abbates, Martyrarii, Reclusi, vel Presbyteri Epistolia*, seu obedientiales litteras, *dare non præsumant.* Et prima Cabilonensis: *Abbates, Monachi, aut Agentes Monasteriorum, nec ad Principis præsentiam sine Episcopi sui permissu ambulare audeant.* Et Synodus Augustodunensis: *Monachi in civitatibus errare non inveniantur. Quòd si causâ utilitatis Monasterii, cum litteris Abbatis sui ad Archidiaconum civitatis scriptis dirigantur.* Ut nempè hic Abbatis litteras curet per Episcopum firmari. Similes, quibus à sancto Lupo Ferrariensi Abbate datam Arnulpho & Acacio Monachis licentiam firmavit Wenilo Metropolita Senonensis, litteras habes in laudati Lupi Regesto. Sine Episcopi litteris Diœcesim exire, aut extra ipsam communicare non potuit olim Monachus, quomodo igitur sine ipsis potuerit in aliud, diversæ præsertim Diœcesis, Monasterium incorporari?

Cap. 8.

Cap. 7.

Can. 13.

Respondeo tamen semper potuisse. Lucet ex avita Monasticæ exemptionis & libertatis amplitudine, quam in supplici ad Bonifacium Carthaginensem Archiëpiscopum ac ejus Synodum libello exponit Petrus nescio cujus in Byzacio Monasterii Præfectus: *Poscimus ut nostrum Monasterium facias tuæ Beatitudinis regimini subjacere. In absentia enim Sacerdotis Carthaginensis Ecclesiæ, de proximo Bonifacium Gratianensem sanctum Episcopum primæ Sedis Provinciæ Byzacenæ petiimus, ut quamdiu huic sanctæ Ecclesiæ Carthaginensi Rectorem Dominus concessisset, nobis, qui Divina Officia celebrarent, ordinaret. Quod & factum est, ita tamen ut defuncto Primate, non Successor plebis illius aliquam in nobis haberet licentiam, sicut est moris in subditis. Sed neque plebi nos vicinæ aliquando subjecimus, aut Episcopis vicinis, aut Interventori Ecclesiæ quæ proxima est nobis, exspectantes sanctæ hujus Ecclesiæ Carthaginensis libertatem.* Eadem repetit in aliis ad eundem Bonifacium Carthaginensem precibus, addit suum, licèt in Byzacio situm, Cœnobium fuisse à Reparato Puppianensi intra Proconsularem Provinciam Episcopo consecratum, atque prosequitur: *Ideoq; humiles supplicamus, ut inanes querelas Liberati Byza-*

zacenorum Primatis Beatitud vestra repellere dignetur, & currente justitiâ, in qua semper deget Beatitudo vestra, à jugo Clericorum, quod neque nobis, neque Patribus nostris quisquam superimponere aliquando tentavit, eruere digneris. Nam docemus Monasterium de Pracisu, quod in medio plebium Leptiminensis Ecclesia ponitur, pratermisso eodem Episcopo vicino, Vicoaterienfis Ecclesia Episcopi consolationem habere, qui in longinquo positus est. Et Baccense Monasterium, quod Maximianensi Ecclesia vicinum est, ad consolationem Primatis Byzacena Provincia se conferre. Nam & de Adrumetino Monasterio silere nullo modo possumus, qui pratermisso ejusdem Civitatis Episcopo, de transmarinis partibus semper sibi Presbyteros ordinaverunt, Valentinum, Epiphanium, Victorianum, & Paulinum. Et cum sibi diversa Monasteria, ut ostenderent libertatem suam, unicuique prout visum est, à diversis Episcopis consolationem quasierint, quomodo nobis denegari poterit, qui de hac Sede sancta Carthaginensis Ecclesia, qua Primatum totius Africana Ecclesia habere videtur, auxilium quarimus? Et in litteris ad Bivagalianensis Cœnobii Moniales ipse laudatus Primas Bonifacius: *Insinuo semper servorum Dei vel ancillarum Monasteria liberum habere arbitrium à conditione omnium Clericorum. Quorum Priscorum Patrum sequentes ritum, etiam vestrum Monasterium hoc habere, & in vobis manere usque in ævum. Undè per hanc vos auctoritatem duximus commonendas, ut licentiam habeatis, undè volueritis spiritualem sumere cibum, liberam in omnibus habentes facultatem. Si quis autem contra hoc salubre venire voluerit Decretum, rigorem illicò sentiat Ecclesiasticum. Ergò hanc vobis attribuimus licentiam, ut quem velitis, vobis corrogetis Presbyterum, qui vobis in Monasterio peragat Sacro-sancta celebranda usque in perpetuum. Et si quis Presbyterorum ibidem in Monasterio Divina celebraverit Mysteria, ipsius Primatis in Altario Domini nomen recenseatur.* Et hoc est definitivum laudatæ Synodi Decretum: *Erunt igitur omnia omninò Monasteria, sicut semper fuerunt, à conditione Clericorum modis omnibus libera, sibi tantùm & Deo placentia.* Grassante Honorici aut Trazamondi Regis apud Afros Arianâ persecutione, adeoque per sancti Eugenii mortem vacante Carthaginensi Ecclesiâ, Petrus in Byzacena Provincia fundavit Monasterium, cupiens ipsum subjicere laudatæ Ecclesiæ Carthaginensi. Verùm quòd dicti Ariani Reges clausissent omnes Catholicas Ecclesias, ipsarum deportassent aut occidissent Episcopos, & novos creari rigidissimè vetuissent, nulla affulgebat spes habendi in ista Ecclesia Episcopi, ideoque Petrus se ac suos pro tempore supposuit Bonifacio Gratianensi Episcopo, suæ Provinciæ Primati. Res ita mansit usque ad Trazamondi filium & successorem Hildericum, qui ex Eudoxia Valentiniani tertii Imperatoris filia genitus, aut

aut mente fuit Catholicus, aut certè in Catholicos clemens & affectus. Reddidit enim Ecclesias: Permisit novos consecrari Episcopos, atque ita Carthaginensis Ecclesia accepit Archiëpiscopum Bonifacium. Et tunc Petrus Abbas suum Monasterium supposuit Ecclesiæ Carthaginensi. Verùm Liberatus Byzacenæ Provinciæ tunc Primas gravissimè intercessit, asseverans spectare ad suam potestatem, & ipsum vexans plurimis calamitatibus. Et videtur Monasterium fuisse in ejus Parochia. Quod ipsum suadent adductæ per ipsum rationes. Primò, quòd ex sui Subdiaconi bonis illud esset fundatum. Secundò, quòd esset in Byzacio. Tertiò, quòd omnes ejus Monachi essent Byzaceni, ideoque hujus Provinciæ *conditione adstricti*. Reposuit verò Petrus ex avita Patrum Regula Monachos non esse subjectos Ordinario, sed ab ipsis posse eligi quemcumque Episcopum. Quem morem demonstrat in Africa semper adeò viguisse, ut Adrumetinum Monasterium, licet Paternus Canon Romanas etiam appellationes non permitteret ullis Africæ Clericis aut Monachis, permiserit subesse nescio cui Episcopo transmarino. Et hinc addiscimus Valentinum Abbatem, sub quo fuit famosa ista de Augustini circa gratiam dogmate disputatio, Hispanum fuisse aut Italum, non Afrum. Et quidem Liberatus nusquam allegavit Petri Monasterium esse intra suam Parochiam: Quòd nempè Monachos Parochiano Episcopo tunc nullus Canon subjiceret. Undè non solùm pro Petro, sed pro cunctis generatim Monachis ista Bonifacii Synodus definivit. Latuit hæc usque huc in Vaticana Bibliotheca: Quædam ejus fragmenta Illustrissimus Lucas Holstenius transmisit Illustrissimo Parisiensium Archiëpiscopo, eruditum de Monachorum subjectione & exemptione tractatum paranti, Petro de Marca, & ex hujus schedis nuper vulgavit eruditus Lucas Dacherius. Publicavit & posterioris Carthaginensis Synodi fragmentum, in qua Reparatus Primas adversùm Fœliciani Ruspensis Episcopi intercessionem, & cum fundato per proximum suum Antecessorem sanctum Fulgentium Monasterio litem, confirmat hæc omnia, addens tamen hanc moderationem: *Monasteria libertate plenissimâ perfruantur, servatis limitibus Conciliorum suorum in hoc dumtaxat, ut quandocumque voluerint sibi Clericos ordinare, vel Oratoria Monasteriis dedicare, Episcopus, in cujus plebe vel civitate locus Monasterii consistit, ipse hujus muneris gratiam compleat, salvâ libertate Monachorum, nihil sibi præter hanc ordinationem vindicans, neque Ecclesiasticis eos conditionibus aut angariis subdens.* Quas cunctas Synodos laudant, ac in privilegiis, quæ Corbeiensi ac sancti Dionysii Monasteriis dant, se imitari profitentur Berthefridus Ambianensis, & Landericus Episcopus Parisiensis.

Quæ Monastica libertas olim omninò viguit etiam in Orientali Ecclesia. Lucet ex litibus, quas in sanctum Hieronymum ac ejus fratrem
Epist. 60 c. 3. Paulinianum movit Joannes Hierosolymæ Episcopus, *etiam Occidentalium Sacerdotum commovens aures, dicensq; hunc in sua Parochia Bethleem Presbyterum constitutum.* Questus est à sancto Epiphanio, extraneo Episcopo, ordinatum in sua Parochia Paulinianum, & ipsum uti malè ordinatum appellavit non solùm ad suum Metropolitam Cæsareensem aut Antiochenum Patriarcham, sed etiam ad Romanum Pontificem. Adeò sensit istam injuriam. Alterum accusationis caput exponit sanctus Hieronymus in litteris ad ipsum Joannem: *Quod dicis te petiisse, ut subjicerentur Ecclesiæ Dei, & non scinderent eam, neque proprium sibi facerent Principatum, de quibus dicas non satis intelligo.* Existimo illum de toto dixisse Hieronymi Monasterio. Voluisse ipsum sibi tamquam Ordinario Episcopo esse per omnia subjectum. Et ad primum reposuit Hieronymus: *Si hoc verum est, cuncti Palæstini Episcopi non ignorant. Monasterium enim sancti Papæ Epiphanii, nomine Vetus dictum, in quo frater meus est Presbyter, in Eleutheropolitano territorio, & non in Æliensi situm est.* Et pergit: *Cur ipse Joannes, quod amplius est, Ministrum alterius Ecclesiæ ordinavit Presbyterum?* In posteriori Epistola adjungit Paulinianum non ad Ecclesiæ onus aut titulum, sed ad solum honorem fuisse absolutè ordinatum. Et hoc in Monasterio, & quidem in isto, quod sit non in Hierosolymitana, sed in Eleutheropolitana Parochia, & ex quo Epiphanius sit assumptus ad Episcopatum. Nempè hi fratres exindè Epiphanium elegerant in suum Episcopum, ideoque ab ipso quam maximè poterant in Clericos consecrari. Et ipse ad Joannem Epiphanius scribit: *Nihil tibi nocuimus, nihil injuriæ fecimus, nec quidquam violenter extorsimus, in Monasterio fratrum, & fratrum peregrinorum, qui Provinciæ nihil tuæ deberent, ordinavimus Presbyterum.* Multis factum suum expurgat, ac tandem concludit: *Quamquam in Monasterio ordinaverim, non in Parochia quæ tibi subjecta sit.* Etiam sancto Joanni Chrysostomo, ab ipso ordinatum in Constantinopolitano Suburbio Diaconum arguenti, respondit se non in Ecclesia, sed in Monasterio ordinasse. Pergit in litteris ad Æliæ Joannem: *Sed & illud vehementer admiratus sum, quod meis locutus es Clericis, asserens te per sanctum Presbyterum & Abbatem Monachorum Gregorium mandasse mihi, ne quemquam ordinarem, & ego hoc pollicitus sim dicens, Numquid juvenis sum, & Canones ignoro?* Epiphanius hæc omnia admiratus est, quòd nullus ejusmodi Canon exstaret. Nempè alienum dumtaxat Clericum, non alienum Monachum ordinari vetabat tunc Canon, ideoque inanem calumniam veri criminis objectu purgans Hieronymus adduxit alienæ Ecclesiæ Ministrum fuisse à Joanne

Epist. 61 c. 16.

pro-

promotum in Presbyterum. Et respondit ad secundum accusationis caput: *Si de me & Presbytero Vincentio dicas, satis multo dormisti tempore, qui post annos tredecim nunc excitatus hac loqueris. Ob id enim & ego Antiochiam, & ille Constantinopolim, urbes celeberrimas, deseruimus, non ut te in populis prædicantem laudaremus, sed ut in agris & solitudine adolescentiæ peccata deflentes, Christi in nos misericordiam deflecteremus.* Affirmat sese ambos ex tantis urbibus venisse in Bethleem, ut sibi & Deo viverent, & ad nullius Episcopi Synaxes obligarentur. Singularem de se & Vincentio mentionem facit, quòd uterque esset Presbyter, & antiquissima sit Regula, quam in Lerinensis Cœnobii adversùs Theodorum Episcopum causa laudat tertia apud Jacobum Sirmondum Arelatensis Synodus: *Clerici ad Episcopum, Monasterii Laica omnis multitudo ad curam Abbatis pertineat.* Hinc Hieronymus addit & se & Vincentium, non ad aliquod Ecclesiæ officium, sed salva Monachorum libertate ordinatos absolutè, ideoque Joanni ad singularem obedientiam non adstringi. Et pergit de Laïca turba: *An non tu potius scindis Ecclesiam, qui præcepisti Bethleem Presbyteris tuis, ne Competentibus nostris in Pascha Baptismum traderent, quos nos Diospolim ad Confessorem & Episcopum misimus Dionysium baptizandos?* Utique Competentes Monachos, quos Monastica libertas permittebat à quovis Episcopo baptizari.

Et ita fuit usque ad Eutychianam hæresim, cujus Sectatores Monachi horrenda patrarunt in Orientalis præsertim Diœcesis Episcopos, ideoque Chalcedonensis Synodus emisit hunc Canonem: *Qui verè & sincerè singularem sectantur vitam, competenter honorentur. Quoniam verò quidam utentes habitu Monachali, Ecclesiastica negotia & civilia conturbant, placuit Monachos per unamquamque civitatem aut regionem subjectos esse Episcopo, & quietem diligere. Nec Ecclesiasticis nec secularibus negotiis communicent, propria Monasteria deserentes, nisi fortè his permissum fuerit propter opus necessarium ab Episcopo civitatis.* Monachos non tantùm subjicit Ordinario, sed & sine ejus assensu vetat ad aliud Monasterium transferri. Et hic est Canon, quem laudat Theodorus Balsamon, atque ita ante ipsum nulla erat necessitas istius adsensus. Verùm quòd adversùm Orientales dumtaxat Monachos sanciat Canon, in Occidente quoad translationis articulum numquam fuit usu receptus. Nam in contrarium adducti Latini Canones, non de transferendis ad aliud Monasterium, sed dumtaxat de peregrinaturis, atque ita Episcoporum & Clericorum Synaxi opùs habituris Monachis agunt, ideoque rectè illos compellunt ad Formatas Episcopales. Etenim sine his nemo peregrinus ad publicam Ecclesiæ communionem potuit admitti. Dixi, *Quoad translationis articulum.* Chalcedone enim sancitam Monachorum sub propriis Epis-

Cap. 4.

copis subjectionem omnis pedetentim admisit etiam Latina Ecclesia, & quævis exinde exemptio cœpit illis esse singulare privilegium. Verùm hæc omnia alium exspectant locum.

Quæstio tertia est, An solus sine Abbate Episcopus possit Monachum de Monasterio transferre ad Monasterium? Partem negativam adeò constanter in litteris ad Pontium Cluniacensem Abbatem defendit Goffredus Abbas Vindocinensis, ut nec Romano Pontifici credat esse hanc potestatem. Etenim adversùs Apostolicum, quo quemvis ad se, uti ad strictiores, transeuntem Monachum admittere prætendebant Cluniacenses, privilegium hæc scribit: *Quòd si alicujus privilegii auctoritate Monachum de noto & regulari Monasterio sine licentia sui Abbatis vobis retinere conceditur, hujus auctoritas privilegii contra sancti Benedicti Regulam nititur, & aliud quàm privilegium, quod Christus Dominus beato Petro donavit, continere videtur. Hoc enim Privilegium fuit Petro à Deo collatum, ut quæ erant solvenda solveret, & quæ liganda ligaret, non ut hominibus fidem mentiendi, vel se perjurandi occasionem præberet.* Adfirmat Monasticam, quâ semetipsum quis certo Monasterio donat, professionem non posse solvi à Romano Pontifice, ideoque uti servum ad alium Dominum, uxorem ad alium maritum, aut civitatem ad alium Principem, ita & Monachum ad aliud Monastèrium non posse ab ipso transferri.

L. 4. Epist. 2.

Respondeo verum esse, quod ad quartum Constantinopolitanæ, in sanctorum Apostolorum Basilica per Patriarcham Photium celebratæ, Synodi Canonem tradit Theodorus Balsamon: *Præsens Canon permittit Episcopo, ut ex duobus ad se pertinentibus Monasteriis faciat Monachorum translationes, prout ei visum fuerit.* Quod ipsum repetit ad octogesimum tertium Carthaginensem Canonem, addit valere in solis ejusdem Parochiæ Monasteriis, atque prosequitur: *Hæc locum habebunt in cæteris Episcopis, non autem in Patriarcha Constantinopolitano. Ei enim permissum est Monachos & Clericos ex regionibus alienis, nec ejus sedi omninò subjectis accipere, sed non itidem Antiocheno throno, vel Hierosolymitano.* Quinimmò non Antiochenus solùm & Hierosolymitanus, sed omnis omninò id potest Patriarcha. Etiam quivis Primas & Exarchus. Verùm schismatici Græci suo Constantinopolitano semper adulati sunt, quem ex Heracleiensis Metropolitæ Provinciali Episcopo in novum Papam sunt conati alienis plumis fucare & investire. Omnis Patriarcha, Primas, Metropolita, Episcopus, subjectos sibi Monachos semper potuerunt de Monasterio transferre ad Monasterium suæ Diœcesios, adeoque Romanus Episcopus semper id potuit per universam Ecclesiam. Ita in causa Theognosti Abbatis Constantinopolitani constanter ad Imperatorem Mi-

Michaëlem tertium scripsit Pontifex Nicolaus primus. Quod ipsum in litteris ad Dolenses Monachos tradit sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Papa enim, uti omnium Episcoporum Episcopus, ita est Abbas omnium Abbatum. Et illi præsertim nostram vovemus obedientiam. Quod & in aliis Patriarchis ac Episcopis suo modo habet locum. Quare incongrua nimis exempla pro suo errore Goffredus Abbas adduxit. Epist. 78

Porrò Gregorii nostri tempore plures grassabantur de his translationibus contentiones. Nam & ad Classensis Monasterii Abbatem scripsit mansuetissimus Petrus Damiani: *Cur ore perdicis foves quem non genuisti? Hoc est enim naturale perdicis, ut aliena furtim ova surripiat.* Hujusmodi ergo plurimas lites præsenti Canone exstinxit aut præfocavit Gregorius. Agit non de transitu ab Ordine ad Ordinem, sed dumtaxat de transitu à Monasterio ad Monasterium. Nulli enim tunc erant diversi Monachorum Ordines. Etenim Cœnobiticum Monachismum in Ægypto incepit sanctus Antonius, quem in Palæstinam sanctus Hilarion, in Italiam sanctus Athanasius, in Armeniam Eustatius Sebastensis, in Pontum sanctus Basilius, in Galliam sanctus Martinus, in Gothiam sanctus Nicetas, in Belgium sanctus Victricius Rothomagensis Episcopus, in Africam sanctus Augustinus, in Hispaniam detulit ac plantavit sanctus Donatus. Omnes erant ejusdem vitæ & formæ, nisi quòd quasdam varietates induxerit sanctus Pachomius, è quibus hæc fuit una: *Si quis de altera domo transferatur ad alteram, exceptis his quæ usui quotidiano ad habitum necessaria sunt, secum transferre nihil poterit.* Monachi ad certam domum affixio illi non placuit, sed cunctos voluit per suæ congregationis Præfectum posse de domo transferri ad domum, uti hodie fit in Ordinibus Fratrum Mendicantium. De cœlo per Angelum venit Pachomii Regula, atque ità lucet facilem Fratrum Mendicantium migrationem malè à quibusdam improbari. Quomodo de Ordine ad Ordinem fit hodie facienda translatio, alio loco exponetur. L. 6 Epist. 15.

CANON XXI.

DE *Imperatore Constantinopolitano.*

SCHOLION.

DE Imperatore Michaële Duca, sive Parapinacio, ejusque Logotheta Nicephoro scribit Joannes Schylitza: *Logotheta, cum esset maximè idoneus ob versutiam, ut si quis alius, ad lucrandum, & quæstus gratiâ nulli parcens infamiæ, officinam in Rhædesto & monopolium instituit,*

pro-

prohibens & coërcens omnes vendentes, solumq; Imperatoris forum venale machinatus est. Ex quo maxima famis auctor fuit, & eorum quæ umquam meminerint homines crudelissimæ, ita ut inde Imperator cognomentum invenerit, à quo magis quam à suorum Majorum nomine Posteris est cognitus. Nam si quis dicat, Michaël, neque addat, Parapinacius, haud statim cognoscitur: Eo quòd tunc modius numismate venderetur, sed Pinacio minus, qui est medius quadrans. Quod ipsum scribit Michaël Glycas. Uterque Scriptor affirmat Michaëlem fuisse hominem incurium, & componendorum versuum magis quam Augusti regiminis studiosum. Hinc sub ipso Turci Romanas res non parum lacerarunt. Quare offensi Proceres fecerunt quod scribit memoratus Schylitza: *Capiunt Imperatorem Michaëlem, qui ad palatia in Blachernis fugerat cum Augusta Maria, suoq; filio Constantino Porphyrogenito, & ad Monasticam vitam reducunt in Studii Monasterium, cum vili jumento transmissum.* Et in ejus thronum intruserunt, ac per Cosmam Patriarcham ungi & coronari fecerunt Nicephorum Botoniatem, de quo pergit idem Scriptor: *Ducis Mariam*, dejecti & adhuc viventis Michaëlis uxorem, *Imperator Nicephorus omni remoto pudore, & cum ipsa sacrilegè conjungitur, statimq; Sacerdos abdicatur, ut aperto commisso adulterio. Michaël autem detonsis capillis, sententiâ Patriarchæ & Metropolitanorum, Ephesi Archiepiscopus deligitur. Semel tantùm ad ipsam urbem accessit, & reversus in Manuelis Monasterium, ibi mansit, suis manibus elaborans. Egregiè verò cultus est ab Alexio Comneno, qui postmodùm imperavit, sub cujus etiam Imperio diem suum obiit, uxorem suam Mariam, post Botoniatæ abdicationem Monacham factam, veniâ eorum, quæ in se admiserit, in ipsa morte dignatus.* Augustos suos Principes ejicere, trucidare, aut in Monasterium conjicere, ac tondere, est antiqua Græcorum iniquitas: Unum è peccatis istis, ob quæ Divina ipsos tandem deseruit justitia, ac tradidit in barbaram servitutem Turcorum. Quosdam ejectos consecrabant in Presbyteros aut Episcopos: Erat gratia singularis. Et ipsam Cosmas Patriarcha fecit Parapinacio Michaëli Sacrilegi istius matrimonii radicem aperit brevis Constantinopolitanorum ad captam usque à Turcis urbem Imperatorum Catalogus: *Michaël Ducas proditione conjugis à Botoniatâ Imperio dejectus, & in Monasterio Studii detrusus, & postea Ephesi Metropolita factus est.* Exstat post Georgii Codini librum de originibus Constantinopolitanis.

Porrò Michaël, licèt variè vitiosus esset, habuit tamen & suas virtutes, de quarum una scribit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: *Circa hos dies Michaël Constantinopolitanus Imperator Patri Desiderio per nuntios dona plurima transmisit, poscens ut pro se ac liberis, & statu Imperii sui, Omnipotentis Dei clementiam assiduis precibus exoraret.*

Insuper

Insuper ob beati Patris Benedicti reverentiam pro salute animæ suæ per Præceptum aureâ Bullâ roboratum constituit, ut annis singulis Monasterium illud ex Regiis reditibus auri viginti quatuor libras acciperet, & pallia quatuor, ad nostræ familiæ sustentationem. Michaël erat Latinorum amicus, ac etiam Romanæ Ecclesiæ.

Quid sit esse Porphyrogenitum, exponit in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius, scribens de Constantino Leonis quarti & Irenes filio: *Incluserunt eum in domo purpurea, in qua & natus.* Et Martyr Theophanes: *Constantinum in Porphyra, quâ primùm in lucem prodiit, includunt.* Quod ipsum scribit Georgius Cedrenus. Et in Alexiados libris Anna Comnena: *Alexius Imperator Augustam conjugem in ea Palatii parte diversantem reperit, quæ olim puerperiis Augustarum est dicata. Ædes ista antiquâ appellatione Porphyra seu Purpura vocantur. Unde Porphyrogenitorum nomen orbe toto Romano profluit.* Et in sequente libro: *Est autem Purpura ædificium quoddam intra septa Imperialis Palatii, ab ipsa basi usque ad tecti suggrundia quadratâ constructum formâ. Hinc in pyramidem desinens. Prospectum habet mare versùs: In eam partem, quò visuntur lapidea boum ac leonum simulacra. Sola exedrarum constrata marmore: Parietes crustarum ex eodem lapide tectorio renident. Marmor porrò illud non de vulgari genere, aut modicis parabile sumptibus, verùm ejusmodi quod propter eximiam excellentiam priores Imperatores, quando sedem Imperii Byzantium transtulerunt, deportare huc usque à vetere Roma tanti duxerunt. Est is lapis purpureus ferè totus: Nisi quòd punctulis arenosa tenuitate passim inspersis candicat. Mea sententia est à colore horum lapidum aulam istam purpuream à priscis dictam.* Et in Constantino Duca Joannes Zonaras: *Imperium reliquit tribus filiis suis, quos sustulit ex Eugenia conjuge sua. Michaëlem quidem & Andronicum, quando adhuc privatam vitam ducebat, Constantinum verò, cum jam imperaret, ipsaq; etiam Eugenia ad Augustæ honorem evecta. Hinc iste solus erat Porphyrogenitus, quem statim etiam ante alios Imperatoriis insignibus exornavit.* Nempè Constantinus in famosa & antiquâ quæstione sequebatur partem, quæ filios post adeptum à Patre Regnum procreatos suis ante illud natis fratribus affirmat digniores, ac in dignitatis successione præferendos. Adducta Zonaræ verba laudat in suis ad Georgium Codinum commentariis etiam Jacobus Gretzerus, atque adjungit: *Alii Porphyrogenitos dictos censent, quòd Patre Imperatore & Purpurâ imperiali investito nati essent. Ita Zonaras.* Permotum existimo hisce Zonaræ verbis: *Hinc iste solus erat Porphyrogenitus.* At certum est labi. Etenim quis poterat Patre Imperatore nasci, & non esse Porphyrogenitus: Qui nempè casu aut studio extra purpuream domum edebatur in lucem. Nemo tamen præter Augusti Principis pro-

Fol 666.
Fol. 398.
Lib. 6.
L. 3. c. 17.

lem istic edi poterat. Et hoc solum vult Joannes Zonaras. Error tamen, quem ipsi Gretzerus malè impingit, omninò habuit Patronos. & adversùm ipsos scribere videtur Luitprandus Ticinensis Diaconus:
L. 1. c. 2. *Porphyrogenitum non in purpura, sed in domo, quæ Porphyra dicitur, natum appello. Et quoniam res processit in medium, quod de Porphyrogeniti genesi audivimus, proferamus. Constantinus Imperator Augustus, ex cujus nomine Constantinopolis est sortita vocabulum civitas, domum istam ædificari jussit, Porphyra cui nomen imposuit, voluitq; successuram suæ Nobilitatis sobolem istic in lucem prodire, quatenus qui suo ex stemmate nascerentur, luculentâ hâc appellatione Porphyrogeniti appellarentur.* Rectè dicit: *Quod audivimus.* Istam enim domum & Augustum in ipsa partum nemo antiquus Scriptor laudat: Et primus, cui Porphyrogeniti titulum memini adscriptum, fuit Constantinus Leonis quarti & Irenes filius, sub cujus Imperio celebratum fuit septimum Concilium.

Quidquid sit, etiam Parapinacii Michaëlis filius fuit in hac domo natus. Et Roberti Guiscardi, qui tunc in utraque Sicilia potens dominabatur, filiam Helenam sibi desponsaverat, scribitque de hac Anna
Lib. 1. Comnena: *Hic porrò adolescens sponsus Helenæ Roberti fuerat, planè impollutus ac purus. Conscripta inter ipsos connubialia pacta fuerant, quamquam ea inconsummata manserint, nihil ultra promissiones progressa: Tum quidem propter immaturam pueri ætatem, deindè etiam mutatâ Republicâ. Occupans siquidem Imperium Nicephorus Botoniates, ea penitus abrupit.* Nec tamen Helenam Patri Roberto reddidit, sed detinuit Constantino-
Præf. c. 5. poli. Et Botoniatem fuisse *hominem privatum ac alieni generis*, adfirmat in suis Byzantinarum rerum Commentariis Cæsar Nicephorus Bryennius. Et quidem Presbyterum, qui sacrilegas Botoniatæ cum Constantini matre Maria nuptias benedicere præsumpserat, rectè damnavit Cosmas Patriarcha: Verùm damnare debuerat ipsos etiam profanos conjuges. Hinc tot conglobata Botoniatæ invasoris crimina, & bonas Michaëlis intentiones perpendens septimus noster Gregorius, supplevit Cosmæ negligentiam, ac istum excommunicavit.

Et licèt resumpto per Michaëlem Cerularium Patriarcham schismate adversùs Apostolicam Sedem tunc rebellaret Constantinopolitana Ecclesia, excommunicatio tamen non caruit omni effectu. Quòd enim Imperator Michaël in Manuelis deinceps Monasterio vixerit, ac tandem sub Alexii Comneni Imperio sit ibidem defunctus, quidquid scribant Joannes Scylitza & Michaël Glycas, non est penitus certum. Aliud clamat nescio quis in Siciliam confugiens Monachus. Persuasit se esse Michaëlem Imperatorem, & ad se ac suum filium Constantinum, nec non ad nurum suam Helenam vindicandos permovit ac ter-
ri-

ribiliter armavit hujus patrem Robertum. Fuisse verum Michaëlem affirmat Gregorius septimus in litteris ad Apuliæ & Calabriæ Episcopos; Lib. 8.
Affirmat ut rem certam & notam. Anna tamen Comnena asseverat Ep. 6.
fuisse impostorem, Ræctorem nomine. Quisquis fuerit, ab illo accensus Robertus Botoniatem tantis vexavit cladibus, ut Alexio Comneno fecerit vires illi reddendi talionem, ejiciendi de malè invaso Imperio, & cogendi ad vestem Monasticam. Nempè ipsum Divina ab excommunicante Gregorio invocata vindicta per Robertum persequebatur. Etiam dictum Alexium, quòd & ipse alienum tyrannicè invasisset Imperium, persecuta est. Etenim Aulonem, Dyrrachium, omnem Epyrum subjugavit Robertus, tentavitque & Constantinopolim: Quòd Imperium & suo genero & hujus Patri non restituerit, fecit Henricus quartus Imperator, in Italia vexans non solùm Pontificem Gregorium, sed etiam utramque Siciliam. Interim purpureos calceos, purpureos in subscriptionibus characteres & Augustam coronam Constantino reddidit, & ejus cum suo nomen ubique proclamari fecit Alexius: Haud dubiè ex timore Roberti.

Et hæc est causa, cur Alexii Porphyrogenita filia, & Robertum & nostrum Gregorium conspergat pessimis calumniis. Mirificos Roberti in Italia progressus edisserit cum stomacho, & pergit: *Desciderat Occidentem universum in duas tum factiones magna exorta inter Papam urbis Romæ (est is Principatus non inermis, sed multis undique & magnis militaribus succinctus copiis) & Henricum Regem Allemaniæ controversia. Avertit ea res utriusque partis Principes a cura obstandi profectibus Roberti ad studium ejusdem sibi adjungendi. Papa præsertim, qui vicinior erat, majori spe atque ambitu ad Nortmannum suæ causæ conciliandum incubuit. Porrò ea, quam dixi, controversia in his ferè vertebatur. Accusabat Regem Henricum Romanus Pontifex, quòd Ecclesias non gratis, ut par erat, conferret, sed interpositâ pactione donorum venderet. Quòd etiam indignis hominibus Sacerdotia & Episcopatus committeret. Rex Allemaniæ vicissim Papam agebat reum illegitimè invasæ dignitatis, quippè qui sine suo consensu in Apostolicum se thronum intrusisset. Quo in jactando crimine elatus iracundiâ Rex, excussa omni Pontificis reverentia, insolentioribus verbis comminatus ferebatur sese, nisi ultrò sede occupatâ Papa cederet, ignominiosè ipsum ex ea ejecturum. Hujus auditu contumeliæ iram omnem Pontifex in Henrici Legatos, talium minarum nuntios, vertit. Eos enim inhumanè flagris proscissos, capita forficibus, barbas novaculis ridiculè rasos, alio insuper crudelis, & supra modum Barbari ludibrii genere dehonestavit, tam spurci & dictu fœdi, ut ab eo commemorando me revocet pudor, & ea verecundia, quæ fœminam decet & Principem. Adeò immane facinus, non dico Pontifice, sed omninò quovis,*

 qui

qui se Christianum ferat, multò indignissimum abominor, animumq; non minùs Barbari, qui id designare & decernere potuit. Quod si referre distinctiùs velim, calamum hunc & chartam polluerem. Et hæc quidem Pontifex. O mores! atque adeò Summus Pontifex, & in orbem terrarum universum universalis Christi Vicarius fecit. Nam eos illi titulos sui Latini tribuunt & vendicant, in his quoque pro cætera sua insolentia mentientes. Translatis enim è veteri Româ sceptris in nostram urbem Regiam, Senatu quoque & omnibus insignibus atque ordinibus Imperii inde huc traductis, Pontificatus quoque Primaria dignitas illic defecit, Ecclesiæq; Primatus jam olim à Principibus, qui hic regnarunt, Constantinopolitano adjudicatus est throno. Quorum maximè præjudicium secuta Chalcedonensis Synodus, supremo in fastigio Ecclesiarum Constantinopolitanam stare sedem jussit, cui Diœceses & Provincias per orbem Christianum universum esse subjectas omnes statuit. Videtur autem studiosè Pontifex cavisse, ne in Legatorum personis resedisse contumelia videri posset, quam ipse relatam ad Regem ipsum volebat intelligi. Ideò enim præter cæteram, qua miseros malè m[illegible]avit, acerbitatem etiam illud primus excogitavit insitatum genus injuriæ, ut per id innueret, quam vili loco & existimatione Regem haberet, quem nempè ipse, ut Semi-Deus quidam, velut mulum despicere se, ipso genere dehonestationis injuriosissima, quâ erat in Legatos ejus debacchatus, ostendebat. Addit hâc Legatorum injuriâ permotum Henricum tulisse arma in Italiam, ideoque & jurata cum Roberto adversùs illum iniisse Gregorium pacta, quorum hæc fuit Summa: *Ut Pontifex quidem Regis nomen ac dignitatem Duci tribueret, eidemq; auxiliares copias, ubi opus esset, adversùm Orientales Romanos submitteret. Dux verò Pontifici adesset in omnibus, quando is & ubi vellet.* In quinto libro adfirmat Henricum Imperatorem à Patre suo Alexio adversùs Robertum Ducem fuisse è Germaniâ evocatum in Italiam, pugnasse infœliciter, ideoque rediisse, & prosequitur: *Omni præda potitus Robertus Romam versùs iter intendit unà cum Papa, quem cum illic in throno proprio firmasset, vicissim ab eo iterum Rex est appellatus.* Ex hisce causis optimum Gregorium appellat Papam desputabilem, & ipsas magis exponit: *Non enim aliter vocare possum, dum atrocis & inhumanæ injuriæ memini, quâ* Lib. 1. *Legatos deformavit, cum spiritali gratia & Evangelica pace in bellum Domini ferebatur toto animo totisque viribus, Pacificus & Pacifici Discipulus, civilem discordiam movens, ciensque. Accitis enim repentè Saxonibus, & Ducibus eorum Lantulpho & Welpho, eos cùm aliis pollicitationibus multis, tum promittendò se illos Occidentis universi facturum Reges, sibi suisq; partibus adjungit: Ita ille promptam habebat dexteram Regibus inaugurandis, Paulum negligens, negantem citò esse cuiquam imponendas manus.*

Hæc, inquam, loquacis & schismaticæ mulieris Scripta scatent pessimis

mis & adversùs Apoſtolicam Sedem, & adversùs optimi Gregorii perſonam erroribus & calumniis. Primò, falſum eſt quòd Romani olim Imperatores, dum Imperii ſedem è vetere Roma tranſtulerunt in novam, ſeu potiùs illi fecêre communem, etiam Catholicæ Eccleſiæ Primatum ac univerſalem Epiſcopatum tranſpoſuerint in Cathedram Conſtantinopolitanam. Etenim adversùs Hilarium Arelatenſem Archiëpiſcopum, vicinorum Metropolitarum conſecrationes & alia jura invadentem, & Apoſtolico magni Leonis de ipſis decreto rebellantem, Theodoſius ſecundus ac Valentinianus tertius hanc novellam legem ediderunt ad Ætium utriuſque militiæ in Gallia Magiſtrum: *Cum Sedis Apoſtolicæ Primatum ſancti Petri meritum, qui Princeps eſt Epiſcopalis coronæ, & Romanæ dignitas civitatis, ſacræ etiam Synodi firmarit auctoritas, ne quid præter auctoritatem Sedis iſtius inlicitum præſumptio attentare nitatur. Tunc enim Eccleſiarum pax ubique ſervabitur, ſi Rectorem ſuum agnoſcat Univerſitas. Hæc cùm hactenùs inviolabiliter fuerint cuſtodita, Hilarius Arelatenſis contumaci auſu inlicita quædam præſumenda tentavit.* Hilarii Attentata ac rebellionem exponit lex, & pergit: *Auſibus talibus fides & reverentia noſtri violatur Imperii.* Omnes à Conſtantino uſque ad ſeſe Orthodoxos Imperatores adfirmat Apoſtolicæ Sedis & fuiſſe & eſſe tutores ac protectores, ideoque omnem in ipſam ac ipſius Epiſcopos contumaciam non eſſe ſimplex Eccleſiaſticum delictum, ſed inſuper crimen læſæ Majeſtatis. Hinc concludit: *Ne levis ſaltem inter Eccleſias turba naſcatur, vel in aliquo minui religionis diſciplina videatur, hac perenni ſanctione decernimus, ne quid tam Epiſcopis Gallicanis, quam aliarum Provinciarum, contra conſuetudinem veterem liceat ſine venerabilis viri Papæ æternæ urbis auctoritate tentare, ſed illis, omnibuſq; pro lege ſit, quidquid ſanxit vel ſanxerit Apoſtolicæ Sedis auctoritas.* Eſt Theodoſiani codicis novella lex quarta decima, data ſexto Valentiniani Conſulatu, hoc eſt, Domini anno quadringenteſimo quadrageſimo quinto, ſexto ante Synodum Chalcedonenſem. Romanæ Cathedræ Primatum affirmat uſque huc cuſtoditum inviolabiliter, & ſancit deinceps eſſe perpetuum: Non ob Imperialis civitatis dignitatem, ſed ob ſancti Petri Apoſtoli meritum.

Eodem tempore per magnum Leonem caſſata Epheſini latrocinii Acta firmavit, & ſancti Flaviani Conſtantinopolitani, ac aliorum illic iniquiſſimè damnatorum Epiſcoporum, Romanam appellationem, à Chryſaphio Eunucho circumſcriptus, potenter impedivit præfatus Imperator Theodoſius, aliam noluit permittere Synodum, atque ita Sacerdotium atque Imperium grandi ſchiſmate inter ſe commiſit. Hinc ergò ad iſtum ſcripſit laudatus Imperator Valentinianus: *Fidem nos à noſtris Majoribus traditam debemus cum omni competenti devotione defendere,* Ep. 18.

 &

& dignitatem propriæ venerationis Beato Apostolo Petro intemeratam & in nostris temporibus conservare, quatenus Beatissimus Romanæ civitatis Episcopus, cui Principatum Sacerdotii super omnes antiquitas contulit, locum habeat ac facultatem de fide ac Sacerdotibus judicare. Et Augusta mater Galla Placidia: *Mansuetudo tua tantis turbis resistens, veritatem fidei Catholicæ religionis immaculatam servari præcipiat, ut secundùm formam ac definitionem Apostolicæ Sedis, quam & nos tamquam præcellentem similiter veneramur, ad Concilium Apostolicæ Sedis judicium transmittatur, in qua primus ille, qui cælestes claves dignus fuit accipere, Principatum Episcopatûs ordinavit. Quando scilicet decet nos huic maximæ civitati, quæ Domina est omnium terrarum, in omnibus reverentiam conservare. Diligentiùs autem etiam in hoc providere, ne quod priscis temporibus nostra generatio custodivit, sub nobis imminui videatur, & per præsens exemplum schismata generentur inter Episcopos & sanctas Ecclesias.* Et in litteris ad Imperatricem Pulcheriam: *Clementia tua conspirare dignetur, ut ad Apostolicæ Sedis judicium, in qua primus Apostolorum beatus Petrus, qui etiam claves Regni Cœlestis suscipiens, Sacerdotii Principatum tenuit, Episcopatûs causa mittatur.* Altè clamant Romanæ Ecclesiæ universalem Primatum & semper fuisse, & etiamnum esse, & tamquam totius Christianitatis, ac Romanæ Reipublicæ fundamentum debere perpetuò custodiri. Quales etiam Honorii & Arcadii, magni Theodosii, Valentiniani, ac ipsius etiam Constantii professiones possint facilè adduci. Ab Eusebiana Arianorum factione circumventus Constantius Liberium Pontificem quidem arguit de ampliatis & transcensis Apostolicæ potestatis limitibus, at de translato Constantinopolim Primatu ne vel cogitavit.

Ep. 26.

Ep. 28.

Comnena igitur Anna, adfirmans Primatum hunc per Imperatores Chalcedonensi Synodo anteriores fuisse Constantinopolitano throno adscriptum, conatur nugas vendere ac imposturas. Undè nec Photius, nec Michaël Cerularius, nec Theodorus Balsamon, nec alius quis istius schismatis defensor similes nundinas umquam attentavit. Nec ipse Marcus Ephesius. Loquitur Anna ex famoso sui schismatis dogmate, quod Augustum Principem exaltat quasi in summum Pontificem, ideoque ab ipso permittit quasvis Episcopales Cathedras deprimi usque ad abyssum, & usque ad cœlos elevari. Hinc enim à variis Imperatoribus habemus diversas & adversas Orientalium Episcopatuum notitias. Quomodo in mutando ipsorum ordine luserint, docet notitia edita per Andronicum Paleologum. Et ad undecimi sæculi octogesimum nonum scribit breve Orientis Chronicon: *Argus Metropolis facta est. Joannes, qui et Ecclesiæ tunc præerat, ad Metropolitæ dignitatem provectus est, octogesimumque thronum seu locum obtinuit, qui ad centesimum septimum*

mum deinde depressus est. Et de Trinobii Episcopo, Moesiæ seu Serviæ Metropolita, quod inter Theodorum Lascarim, Joannis Ducæ Imperatoris filium, ac Helenam Asani Bulgarorum Principis filiam utiles nuptias, atque ita fortia adversùm tenentes tunc Constantinopolim Latinos auxilia conciliasset, scribit Georgius Acropolitanus: *Trinobii Præsul, Constantinopolitano obnoxius, Imperatorio ac Synoduo Decreto, ut Asano Bulgarorum Principi, affinitatis & amicitia causâ, gratificarentur, suo jure vivere, & Patriarcha nomine condecorari obtinuit.* Trinobium esse urbem totius Hæmi montis munitissimam scribit Nicetas Choniates. Bulgarorum Regiam Nicephorus Gregoras, Imperator Joannes Cantacuzenus facit Regiam Moesorum. Quòd nempè eundem Regem isti populi quandoque habuerint. Innocentius tertius fecit Metropolim Bulgarorum & Blachorum. Ejus ergò Episcopum Imperator Joannes Ducas à Patriarchæ Constantinopolitani, qui universalis mundi volebat esse Episcopus, potestate exemit, fecit Patriarcham, & suo permisit arbitrio vivere, atque ità palàm contra semetipsum confessus est Episcopum Constantinopolitanum non esse universalem. Etenim ab universalis Episcopi potestate nemo possit esse exemptus. Et Christianæ Ecclesiæ unitas non patitur duos Supremos Episcopos. Et hanc mirificam exemptionem Germanus secundus Patriarcha synodicè confirmavit. Ostendit se filium & successorem Eusebianæ factionis, quæ in Philippopolitano Conventu garrire cœpit Ecclesiæ Hierarchiam non esse Monarchicam, sed in tres Patriarchas ex æquo divisam Aristocratiam, atqueita Photiani schismatis jecit prima fundamenta. Hic est ille Germanus, cujus ad Gregorium nonum Pontificem, & hujus ad illum varias Epistolas refert Matthæus Parisiensis. Etiam de Theodoro Comneno, qui adversùs dictum Joannem Ducam assumpsit Imperium, ac Thessalonicæ fixit sedem, & de Demetrio Acridæ Episcopo, Metropolita Bulgarorum, scribit idem Georgius: *Comnenus Theodorus purpureâ chlamyde induitur, & rubris calceis convestitur, obluctante illi in hoc quàm strenuissimè Constantino Mesopotamitâ, Metropolita Thessalonicensi, quem diris malis & calamitosis exilius, Canonica Statuta propugnantem insectatus, miserè afflixit. Sed & Bulgariæ Archiepiscopus Demetrius, tanquam, ut ipse fatebatur, sui juris esset, nemini, sui facti rationem reddere teneretur, ideoq; in ejus potestate esset, quoslibet, & ubicumque, & quandonam illi libitum fuisset, Reges ungere, Regio eum diademate coronat.* Hìc jam non duos, sed tres supremos ac independentes Episcopos, adeoque & tres divisas ac independentes Ecclesias schismatici Græcorum Imperatores sibi fecerunt. Quòd eâdem potestate voluerint ac valuerint Papatum Româ Constantinopolim transferre, nugatur Anna

Cap. 33.
Lib. 5.
Cap. 21.

Anna Comnena. Hujus audaciæ aliqua rudimenta posuit hæreticus Imperator Valens. Etenim ex magni Basilii odio Cappadociam secuit in duas Provincias, atque ita Anthymum Tyanensem Episcopum incendit ad se vendendum pro Metropolita, & plures civitates laudato Basilio subtrahendas. Verùm ipsa evulsit Chalcedonensis Synodus, sanciens usque huc erectarum Episcopis solum Metropolitæ sine potestate nomen, deinceps autem per Principem erigendarum Metropolion Antistitibus, nec istum vacuum honorem esse indulgendum. Adeò abest, ut Papatum transtulerit Româ Constantinopolim, aut ab ullo anteriori Principe factam translationem confirmarit.

Nulla umquam Oecumenica Synodus Romani Episcopatûs Primatum professa est lucidiùs, aut validiùs stabilivit. Pluribus in locis abundè hoc est demonstratum. Quocirca secundus in Annæ Comnenæ dictis error est, quòd vigesimus octavus laudatæ Synodi Canon faciat aut firmet Papatûs translationem. Rectè scribit Catholicus Annæ ad marginem Scholiastes: *Qui amant, sibi somnia fingunt.* Etenim Canon iste excessit graviter, verùm in Græcorum Patriarchas, & autocephalos Primates, non in Episcopum Romanum. Innovat tertium Constantinopolitanæ Synodi Canonem, qui Constantinopolitano Episcopo assignat secundum in Ecclesia locum: *Ut secundus existat post Episcopum Romanum.* Deindè, Thracicam, Asiaticam, ac Ponticam, autocephalas usque tunc, Dioeceses illi subjicit, ac ipsarum Metropolitas vult deinceps ab illo consecrari: Ne esset Patriarcha solo nomine, sine Dioecesi. Orientalis Illyrici Provincias nuper ab Attico Constantinopolitano Episcopo circumscriptus Imperator Theodosius Sedi Romanæ abstulerat, & transcripserat in Patriarchicam potestatem Regiæ civitatis: Istius Canonis auctores Episcopi, licet variè excesserint, hunc tamen funem non præsumpserunt tentare. Erant memores Nicenæ Synodi, quæ super Romanam Cathedram nihil fuit ausa constituere, sciens illi omnia concessa à Domino. Proindè primus, qui Papatûs translationem garrire præsumpsit, fuit schismatis auctor Photius. Quod abundè ostensum est ad Synodum octavam.

Tertiò falsum est quòd Roberti, quo ipsum sibi conciliaret, progressus adjuverit Gregorius. Aliud non fecit, quam quod continet hæc beneficii formula: *Ego Gregorius Papa investio te, Roberte Dux, de terra, quam tibi concesserunt Antecessores mei sanctæ memoriæ Nicolaus & Alexander. De illa autem terra, quam injustè tenes, sicut est Salernum, & Amalphia, & pars Marchiæ Firmanæ, nunc te patienter sustineo in confidentia Dei Omnipotentis, & tua bonitatis, ut tu postea exinde ad honorem Dei & sancti Petri ita te habeas, sicut & te agere, & me suscipere decet, sine periculo*

culo anima tua & mea. Et ipsum obstrinxit ad annuo censu profitendum beneficium. Omnes novimus Robertum fuisse invasorem, ejus tamen invasio non caruit coloribus, immò nec fundamentis. Primò enim Saracenos & Græcos, quos usque tunc Germanici Imperatores expellere non potuerant, ipse expulit ex utraque Sicilia. Secundò, omnes illic Ecclesias, quas Imperator Leo Isaurus in Episcopi Constantinopolitani Patriarchicam potestatem iniquissimè transcripserat, reddidit Romanæ Ecclesiæ. Tertiò, idem sperabatur facturus de ibidem per eundem Leonem invasis Romanæ Ecclesiæ Patrimoniis. Hinc ergò certas illic terras, quæ omnes spectabant ad Apostolicam Sedem, Nicolaus secundus & secundus Alexander ipsi dederunt in feudum. Ob invasa sancti Petri, & aliarum Ecclesiarum ac Monasteriorum singularia patrimonia noster Gregorius ipsum non semel excommunicavit. Tandem tamen humiliato confirmavit præfatum Antecessorum beneficium: Ab Henrici Imperatoris violentia compulsus.

Quartò, falsum est, quòd Robertus Gregorium in Sedem reposuerit. Ipsum enim ex Romanæ urbis rebellione ac periculis eripuit, ac deportavit in Cassinense Monasterium. Rei seriem exponit Bertholdus Constantiensis: *Robertus Guiscardus, Dux Nortmannorum, in servitium sancti Petri post Kalendas Maii Romam armatâ manu invasit, fugatoq. Henrico totam urbem Gregorio Papa rebellem penitus exspoliavit, & majorem ejus partem igne consumpsit, eò quòd Romani quemdam ejus militem vulneraverunt. Deinde acceptis obsidibus à Romanis, & in Castello sancti Angeli reservatis, ipse ad recuperandam terram sancti Petri reversurus, in brevi plurima castella & civitates Domino Papa recuperavit. Henricus autem Roberto resistere non valens, ad partes Theutonicorum satis festinanter revertitur.* Lucidiùs exponit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: *Henricus Imperator Romam cum exercitu venit, & Papam Gregorium, qui in arcem sancti Angeli se contulerat, variis bellicis machinis oppugnare omnibus modis cœpit. Hoc ubi Roberto Duci, qui eâ tempestate Constantinopolitanum Imperatorem oppugnabat, nuntiatum est, Boadmondo filio in ipsa expeditione derelicto, Italiam ociùs repetit, atque ingenti coacto exercitu ad Pontificis liberationem adversùs Imperatorem ire disponit. Quod postquam Desiderius,* Abbas Cassinensis, *comperit, Romam nuntium dirigit, qui & Papæ proximam eruptionem, & Imperatori Ducis nuntiaret adventum. Tunc urbe egressus Imperator, quia sine præsidio erat, Castellanum oppidum subiit. Robertus autem Dux cum exercitu Romam noctu ingressus, dum ad Ecclesiam sanctorum quatuor Coronatorum advenisset, ex consilio Cencii Romanorum Consulis ignem urbi injecit: Romani igitur rei novitate perculsi, dum exstinguendo igni toti incumberent,*

A.1084. L. 3. c. 52.

Dux ad arcem sancti Angeli continuò properans, atque inde Pontificem abstrahens, Roma sine mora egreditur, & Gregorium Papam ad nostrum deducit Monasterium. Nec exindè Romam rediit Gregorius, sed in Salernitana civitate exul est defunctus. Dyrrachium tunc cœperat Robertus, ipsique omnia patebant ad invadendam Constantinopolim. Solus Apostolicæ Sedis amor ipsum à tanta victoria retraxit. Quæ omnia, licet non sine erroribus, latiùs describit in quinto Alexiados libro Anna Comnena.

Porrò in adductis ejus verbis quintus error est, quòd Gregorius Robertum evexerit, aut evehere promiserit ex Duce in Regem. Nec Gregorius, nec Robertus quid simile somniarunt. Prima hujus Regni exordia exponit Joannes Bromptonus Abbas Jornalensis, adfirmans defuncto Roberto successisse filium Rogerium, atque adjungens: *Paulò*
A. 1113. *post contigit, quòd cùm Ludovicus* septimus *Rex Francorum, & Alienora Regina uxor ejus, tunc causâ peregrinationis versùs terram sanctam itinerantes Siciliam venissent, Rogerius Comes Siciliæ eos cum debito honore gaudenter suscepit. Ad cujus preces ipse Francorum Rex Ludovicus ipsum Rogerium Regem faciens, coronam capiti ejus imposuit. Et ita iste Rogerius factus est primus Rex Siciliæ coronatus.* Verùm undè Francorum Regi nata fuit potestas creandi Reges, & erigendi Regna? Alius nemo istius erectionis meminit. Et in suo Chronico scribit Romualdus Salerni Archiëpiscopus: *Rogerius Siciliæ Comes excommunicatur ab Honorio Papa secundo, quia non permittebat ut Siciliæ Episcopi venirent Romam.* Nec ad Synodos aut judicia, nec ad accipiendam consecrationem. Patriarchica, quæ usque ad Leonis Isauri hæreticas violentias illic ex Apostolico Canone possederat pacificè Romana Sedes, jura Rogerius nolebat reddere. Pergit Romualdus: *Denuò excommunicatur Rogerius etiam ab eodem Papa, quòd indebitum sibi titulum, nomen Ducis scilicet, inconsulto Romano Pontifice arripuisset.* Tunc adeò remotus adhuc erat à titulo Regio. Nam & Ducis titulum, uti grande beneficium, illi posteà Honorius donavit. Lucet ex litteris, quibus illi Regis titulum indulsit successor Innocentius secundus; *Prædecessor noster, religiosus & prudens Papa Honorius Nobilitatem tuam valde dilexit, & ad altiora provexit.*
Ep. 129. Hinc in litteris ad Genuenses etiam sanctus Bernardus ipsum titulat *Ducem Rogerium.*

Proindè veram hujus Regiæ dignitatis originem edicit in Piscariensis Monasterii Chronico Joannes Berardi: *Anno Dominicæ Incarnationis*
Lib. 4. *millesimo centesimo vigesimo nono, mortuo Papa Honorio, & Innocentio ultra montes pergente, & Anacleto in Apuliam veniente, Dux Rogerius, qui jam cœperat Troïam & ferè totam Apuliam, Rex est constitutus. Qui se-*

sequenti anno expugnavit & cepit Amalphiam. Deinde sequenti anno idem Rex expugnavit Barim, & Rex Lotharius Italiam ingressus est. Prima, inquam, hujus Majestatis exordia posuit Petrus Leonis, qui se titulavit Anacletum secundum, adversùs secundum Innocentium. Antipapa Rogerium, quo factioni suæ adjungeret, ex Duce creavit Regem. Quod ipsum in litteris, quas ex Hugonis Burgundiæ Ducis nomine scripsit ad profanum schismatis Patronum, posteà tamen ex admirabili pœnitentia sanctum, Pictaviensem Comitem Guilielmum sanctus Bernardus. Affirmat omnem Ecclesiam adhærere Innocentio, & adjungit de Petro Leonis: *Habet tamen Ducem Apuliæ, sed solum ex Principibus, ipsumq; usurpatæ coronæ mercede ridicula comparatum.* In Epistola ad Pisanos Rogerium vocat *Siculum Tyrannum.* Et in litteris ad Lotharium Imperatorem: *Non est meum hortari ad pugnam. Est tamen, securus dico, Advocati Ecclesiæ arcere ab Ecclesia infestatione Schismaticorum rabiem, est Cæsaris propriam vindicare coronam ab usurpatore Siculo. Ut enim constat Judaïcam sobolem Sedem Petri in Christi occupasse injuriam, sic procul dubio omnis, qui in Sicilia Regem se facit, contradicit Cæsari.* Petrus enim Leonis erat natus ex patre Judæo, ideoque non dumtaxat ad Papatum, sed ad quemvis in Clero locum irregularis. Et hisce litteris incensus Lotharius perrexit in Italiam, & Judaïcum Antipapam, & istum stramineum Regem degradaturus. Consonat in libro adversùs Gerardum Engolismensem Episcopum, durissimum hujus schismatis promotorem, venerabilis Arnulphus tunc Sagiensis Archidiaconus, posteà Episcopus Lexoviensis: *Audi cum quibus habites. Infidelis universitas illa, quam sequeris, familia Petri Leonis est nondum fermento Judaïcæ corruptionis penitus expiata. Et Tyrannus ille, quem altrix Tyrannorum Sicilia sustinet, Dionysii successor, aulæ ipsius hæres & ominis, emptus inani Regis nomine, Dux quidem antea, nunc verò nec Dux ipse nec aliud, quia nomen alienum, quod contra justitiam Tyrannus usurpat, in ipso nullatenùs obtinere, certo jure firmatur.* Et in Cassinensis Monasterii Chronico Petrus Diaconus, Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: *Defuncto Honorio, electi sunt Gregorius Diaconus Cardinalis sancti Angeli in Papam Innocentium, & Petrus Presbyter sancti Calixti in Anacletum. Innocentius autem aliquantum tempus in urbe permanens cum Episcopis & Cardinalibus, qui suæ parti favebant, ad civitatem Pisanam perrexit, Conrardum Sabinensem Episcopum Vicarium in urbe relinquens. Petrus autem Cardinalis Rogerio Duci Apuliæ coronam tribuens, & per privilegium Capuanum Principatum, & Ducatum Neapolitanum cum Apulia & Calabria, & Sicilia illi confirmans, Regemq; constituens, ad se attraxit, præcipiens ut Episcopi & Abbates, qui in sua ditionis solo manebant, ei obtemperarent.* Non utique simplici, quam

Ep. 127.

Ep. 130.

Ep. 138.

Regibus impendi mandat Apostolus, obedientia, sed juxta prætensam
A.1130. Siciliæ Monarchiam. Anacleti diploma exstat apud Cardinalem Baronium. Datum fuit sæculi duodecimi anno trigesimo, & habet hæc verba: *Auctorizamus & concedimus, ut per manus Archiëpiscoporum terræ tuæ, juxta tuam voluntatem, assistentibus aliis Episcopis quos volueris, tu & tui hæredes in Reges inungamini, & in statutis temporibus coronemini.* Ejus coronationem refert Chronicon Beneventanum: *Eodem anno Anacletus Cardinalem suum, Comitem nomine, ad Ducem direxit, qui die Nativitatis Domini in civitate Panormitana in Regem coronavit.*

Res ità quibusdam videtur cucurrisse usque ad ejusdem duodecimi sæculi annum quadragesimum primum. Ad ipsum quippè scribit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis: *Rogerius de Sicilia post occupatum Calabriæ & Apuliæ Principatum Papam Innocentium bello capit, & facta cum eo qualicumque pace, ut ab eo in Regem coronaretur obtinuit. Sicq; primus de Nortmannorum genere Regis sibi nomen usurpavit.* Consonat ad eundem annum Nicolaus Trivettus: *Rogerius de Sicilia, filius Roberti Guiscardi Nortmanni, qui Apuliæ & Calabriæ Principatum tenuit, à Papa Innocentio propter investituras Ecclesiarum, quas sibi usurpavit, Anathematis sententiâ innodatur. Qui post ipsum Papam in bello cepit, & cum eo facta pace obtinuit, ut in Regem Siciliæ coronaretur. Sicq; primus è genere Nortmannorum nomen Regis usurpans, posteà penè totam Africam acquisivit.* Hanc rem in sacri Belli Historia exponit Guilielmus Tyri Archiëpiscopus: *Imperator Lotharius in Apuliam cum infinito descendens exercitu, universam usque ad Pharum Regionem violenter occupavit, Ducem in Apulia constituens virum providum & discre-*
Lib. 13. c. 19. *tum, Reynonem nomine. Rogerium autem Comitem, qui terram illam violenter occupaverat, in Siciliam fugere compulit, quam postmodum discedente Imperatore recuperans pugnavit cum prædicto Reynone, eoque defuncto Ducatum obtinuit. Postmodum etiam Siciliæ ac universæ Provinciæ Rex effectus est.* Quod ipsum in vita Ludovici Grossi Francorum Regis scribit Sugerius Abbas sancti Dionysii. Reynonem istum Otto Frisingensis Episcopus in generali Historia vocat Reginaldum, & scribit: *Reginaldo viro forti Ducatus Apuliæ traditur. Verùm silentio præterire nolumus, quod in dando Ducatu inter Lotharium Imperatorem & Romanum Pontificem penè controversia orta fuit, utroque Ducatum Apuliæ fore sui juris affirmante. Quæ lis consilio tandem hoc modo decisa dicitur, ut in dando Duci vexillo uterque manum adhiberet.* At certum est Imperatori nullum fuisse jus. Siciliæ enim Insulam, ejectis Saracenis & Græcis, Romanæ Ecclesiæ dedit Imperator Ludovicus Pius, ab eisdem autem per Ludovicum secundum liberatam Calabriam atque Apuliam Carolus Calvus. Ita testantur

An-

Annales Francorum Fuldenses. Uterque Princeps dedit plenum dominium: *Ab illo enim die*, inquit Eutropius Longobardus, *honorificas consuetudines Regiæ dignitatis nemo Regum, nemo Imperatorum acquisivit.* Quæ omnia Siculæ Monarchiæ defensor Thomas Phazelus silentio supprimit: Et Petri Leonis schisma sic consarcit, ut omnia evertat. Quousque Reyno sive Reginaldus, quem antiquus Scriptor Falco appellat Raynulphum, Dux vixit, quievit Rogerius; ipso autem ad ejusdem memorati sæculi trigesimum nonum annum defuncto, hic armato milite invasit denuò omnia, ideoque Innocentius Pontifex adversùs ipsum misit Romanam militiam, ipsemet comitatus. Verùm infœliciter. Pontifex enim à Guilielmo Rogerii filio captus, fuit ductus ad Rogerium, & multis atque humilibus precibus pacem rogatus. Rem enarrat laudatus Falco, & concludit: *Rex ipse, & Dux filius ejus decimo septimo die mensis Julii ante ipsius Apostolici præsentiam veniunt, & ejus pedibus obvoluti misericordiam petunt, & ad Pontificis Imperium usquequaque flectuntur. Continuò per Evangelia firmaverunt beato Petro, & Innocentio Papæ, ejusq; Successoribus Canonicè intrantibus fidelitatem deferre, & cætera quæ conscripta sunt. Regi verò Rogerio statim Siciliæ Regnum Pontifex per vexillum donavit.* Facta hæc scribit in festo sancti Jacobi Apostoli. Eadem scribit Otto Frisingensis Episcopus: *Rogerius Innocentium Papam, in Apuliam cum militia Romanorum venire volentem, flagitiosè in Christum Domini manum mittens, ex insidiis cepit, & Regii nominis in Sicilia ab eo auctoritatem, & absolutionem anathematis extorsit, cum Ducatu Apuliæ, Calabriæ, & Capuæ Principatu.* Anacleti factum Innocentius confirmavit. L. 7. n. 24.

Exstat diploma, in quo avitam ejus nobilitatem, & multa in Ecclesiam merita, nec non & datum illi ab Honorio secundo Ducalem titulum laudat Pontifex, ac pergit: *Nos Honorii vestigiis inhærentes, & de potentia tua ad decorem & utilitatem sanctæ Dei Ecclesiæ spem & fiduciam obtinentes, Regnum Siciliæ, quod utique Regnum fuisse non dubium est, tibi ab Antecessore nostro concessum, cum integritate honoris Regii, & dignitate Regibus pertinente, Excellentiæ tuæ concedimus, & Apostolicâ auctoritate firmamus. Ducatum quoque Apuliæ tibi ab eodem collatum, & insuper Principatum Capuanum integrè nihilominus nostri favoris robore communimus atque concedimus.* Concedit & ipsi & ejus in perpetuum successoribus. In feudum seu beneficium. Sub onere Ligii ad Apostolicam Sedem Hominii & annuo *censu sexcentorum Scyphatorum.* Datum est diploma anno duodecimi sæculi trigesimo nono, ideoque Robertus Montensis ac Nicolaus Trivettus malè hæc Acta differunt in annum quadragesimum primum. Errat item Nicolaus Rogerium hunc fuisse Roberti Guiscardi

filium. Fuisse ejus ex Rogerio filio nepotem disertè adfirmat laudatum diploma. Hujus Rogerii pater ac Roberti filius Rogerius obiit istius sæculi anno undecimo. Quod ipsum apud Camillum Peregrinum affirmat breve Chronicon Principum & Ducum Beneventanorum.

Attamen Regnum istud non fuit pacificum. Etenim à nequissimo Arnaldo Brixiensi ad Apostolicæ Sedis injurias ac rebellionem seductus Romanus Senatus hæc de Eugenio tertio scripsit ad Lotharii in Imperio successorem Conrardum : *Concordiam inter Siculum & Papam hujusmodi esse accepimus. Papa concessit Siculo virgam & annulum, Dalmaticam & mitram, & sandalia, & ne ullum in terram suam mittat Legatum, nisi quem Siculus petierit. Et Siculus dedit ei multam pecuniam pro detrimento vestro & Romani Imperii, quod Dei gratiâ vestrum existit.* Exstat Epistola apud Ottonem Episcopum Frisingensem. Natæ inter Eugenium & Siculum quæstionis, necnon & subsecutæ concordiæ radicem edicit Robertus Montensis : *Guilielmus Rex Siciliæ cum Papa Adriano quarto pacem fecit, concedendo ei consecrationes Episcoporum Regni sui & Ducatus, sicut antiquitus eas habuerat Ecclesia Romana, unde discordia fuerat inter Patrem suum Regem Rogerium & Innocentium & Eugenium Romanos Pontifices.* Sicilia & omne Neapolitanum Regnum nullum olim habuerunt Metropolitanum Episcopum : Jure Metropolitico suberant Romano Pontifici, atque ita omnes istarum gentium Episcopi ex Apostolico & Nicæno Canone debebant consecrandi Romam accedere ad Papales manus. Imperator Leo Isaurus, dum Illyricum Romano Patriarchatui subtraxit, subtraxit etiam istas gentes, & apud Siculorum Syracusas erexit Metropolitanam Sedem, atque ità istius Insulæ Episcopi inceperunt ab illo consecrari. Et ita fuit usque ad Robertum Guiscardum. Hic Sedem illam transtulit Panormum. Nec sine omni fundamento. Quòd enim Panormitanus Episcopus olim habuerit pallii honorem, lucet ex Epistolis magni Gregorii. Et hinc Antipapa Anacletus suo ad Rogerium Regem diplomati inseruit & hunc articulum : *Concedimus Panormitano Archiepiscopo, ejusq; successoribus, & Panormitanæ Ecclesiæ consecrationes trium Episcoporum Siciliæ, videlicet Syracusani, Agrigentini, & Mazonensis vel Catanensis. De reliquis duobus, pleniori nostro consilio reservamus.* Et credidit se non deviare à Majorum vestigiis. Nam & Salernitano Archiepiscopo omnium suorum Comprovincialium consecrationem elapso sæculo concesserat Clemens secundus. Et confirmaverat sanctus Leo nonus. Has ergò omnes consecrationes Romanæ Ecclesiæ restitui postulavit post Innocentium secundum tertius Eugenius: Et neuter impetravit.

L. 1. c. 28.

Quin & ab Arnaldistis vexatus & compressus Eugenius aliqua non faci-

cile concedenda Siculo concessit, atque illis dedit ansam novarum calumniarum. Accusatur concessisse *virgam & annulum.* Hoc est, Regiam Antistitum investituram. Hanc enim in Calixti secundi manibus ab Imperatore Henrico quinto ejeratam sibi restitui in subacti & ejecti Petri Leonis mercedem postulaverat Imperator Lotharius, nec impetraverat: Hinc istâ calumniâ Conrardum ab Eugenio alienare tentavit Arnaldi factio. Erat falsissima calumnia: Nec enim investituram, sed solam nominationem Eugenius dispensatoriè concesserat. Secundò accusatur concessisse *Dalmaticam, mitram, & sandalia.* Hoc quidam sic exponit: *Eugenius permisit, ut Siculi, licet Suburbicarii sint, Episcopi Episcopalem consecrationem, omniaq; istius dignitatis ornamenta intra Siciliam accipiant, nec ipsorum causâ cogantur Urbem accedere.* At certum est labi. Romanus enim Senatus accusat Eugenium de donata mitra, quam Vratislio Bohemiæ Duci fuisse ab Alexandro secundo datam laudat noster septimus Gregorius: *Antecessor noster Alexander Papa petitionibus tuis condescendit, & ad signum intimæ dilectionis, quod Laicæ personæ tribui non consuevit, mitram, quam postulasti, direxit.* Senatus accusat donata sandalia, mitram & Dalmaticam, de quibus in processu adversùs Petrum tertium Aragoniæ Regem scripsit Martinus quartus: *Innocentius Papa tertius quondam Petrum Regem Aragonum, dicti Petri Aragonensis Regis avum, honoravit multipliciter, honorificè ac benignè recepit, & in Ecclesia sancti Pancratii Martyris trans Tyberim, per Petrum Portuensem Episcopum faciens in Regem inungi, deinde propriis manibus coronavit, ac Regalia insignia universa, mantum videlicet, & colobium, sceptrum, & pomum, coronam & mitram, quæ ad opus ipsius non solùm speciosa, sed etiam pretiosa parari fecerat, ex more in Regum coronationibus observando largitus est.* Extat diploma apud Lucam Dacherium. Desumpta sunt verba ista ex antiqua Innocentii tertii per Dominum Franciscum Bosquettum publicata vita, atque ita lucet ipsam esse authenticam. Tantæ in Petrum secundum Papalis beneficentiæ radicem exponit in decimo Hispaniarum rerum libro Lucius Marinæus: *Rex Roma renuntiavit jura Patronatûs, quæ Sacerdotia & beneficia gentilitia Latinè dicuntur, omnium Ecclesiarum sui Principatûs. Cujus rei causa summus Pontifex Innocentius ei concessit, ut ipse & successores ejus in Pontificatu vexillum Ecclesiæ ferrent cum armis Aragoniæ, quæ sunt crocei & rubri coloris. Concessit etiam ut omnes Bullæ, quæ à Romana Curia mitterentur, essent munitæ cordulis prædictorum colorum. Verùm enimverò Aragonum, Barchinonaq; Principatus omnes de renunciatione juris Patronatûs, quòd eis & omnibus populis Principatûs nocitura videbatur, uno ore reclamabant, seq; voluntati & renuntiationi Regis non assentiri, publicis instrumentis testati sunt.* Non patronatus juri, sed Regiæ, quæ electio-

L. 1. Epist. 38.

Tom 6. Fol. 656.

Fol. 843.

ctiones sine prævia sua licentia non permittebat fieri, violentiæ renuntiavit Petrus, atque in istius pietatis mercedem accepit & varia privilegia, & plena supremorum Regum ornamenta. Et quidem inserta in coronam mitra est proprium ornamentum solius Romani Imperatoris. Romanus ergò ab Arnaldo seductus Senatus accusavit optimum Eugenium, quòd plena, quæ Innocentius secundus numquam dederat, Regiæ dignitatis ornamenta Siculo donasset sine Romani Imperatoris venia, atque ita Regnum istud, quod sine illa venia nec erigi potuerat nec valebat subsistere, denuo firmasset. Immò quod etiam propria Imperialis Majestatis ornamenta donasset Siculo, atque ita in laudatam Majestatem variè deliquisset. Ita Imperatorem Conrardum studuit in illum concitare.

An Conrardus istud Regnum destruere voluerit, non possim affirmare. Ejus sanè successor Fredericus primus omninò voluit. Et hinc de Adriano quarto Pontifice scribit in suo Chronico Romualdus Archiëpiscopus Salernitanus: *Adrianus Papa, audito adventu Salernum Wil-*
A. 1154. *helmi Regis Siciliæ, Henricum Cardinalem Sanctorum Nerei & Achillei ad eum misit, quem Rex recipere noluit, sed Romam redire præcepit, eò quòd in litteris Apostolicis, quas Regi portabat, Papa eum non Regem, sed Wilhelmum Dominum Siciliæ nominabat. De quo facto Adrianus Papa & tota Romana Curia commota est ac turbata.* In hujusmodi inscriptionibus infœlix fuit iste Adrianus. De eisdem enim duras quæstiones habuit cum laudato Imperatore Frederico. Ipsas studio formavit in voces ambiguas & ambidextras: Nec Guilielmum, nec Fredericum studuit offendere, ideoque illum nec Regem appellavit aut Ducem, sed Dominum. Ast istam Papæ cautelam pro atroci injuria accepit Guilielmus, & adeò dura reposuit, ut ipsum Pontifex excommunicaverit, & Imperatorem Constantinopolitanum Manuelem Comnenum, Guiscardinæ familiæ hostem infensissimum, evocaverit ad ipsum cum suis Nortmannis ex Sicilia & Apulia ejiciendum. Et res succedebat, nisi Guilielmus spopondisset in omnibus parere Romanæ Ecclesiæ. Verùm quòd quidam Cardinales pacem cum Siculo dissuaderent, discordia erupit in bellum, Beneventum obsedit Guilielmus, captivum illic cepit & detinuit Adrianum, ac coëgit ipsum ad fœdissimos pacis articulos, de quorum uno scribit Robertus Abbas Montensis: *Apostolicus Guilielmo concessit Regnum*
A. 1157. *Siciliæ, & Ducatum Apuliæ, & Principatum Capuæ* Exponit liber Pontificalis: *Adriano Imperator Græcorum per Legatos quinquaginta millia librarum auri obtulit, addita promissione se Guilielmum ex Italia abacturum suis stipendiis, intereà si tres in Apulia urbes maritimæ dederentur. Eo nuntio Guilielmus percitus cum Pontifice amicitiam componere per sequestros tentavit, omniaq; quæ occupaverat, immò multò plura se redditurum promisit,*

si

si titulo Regni utriusque Siciliæ insigniretur. Petitioni Regis initio statim Pontifex detulisset, si Cardinalium pars maxima non dissuasisset. Sed cùm Guilielmus valido cum exercitu Apuliam omnem sibi subjecisset, renitentibus Cardinalibus Adrianus indignatus, omnia Guilielmo, ut petierat, indulsit, titulosq. prædictos attribuit. Itaque Innocentius secundus, unicam dumtaxat, Adrianus quartus utramque Siciliam evexit in Regnum. Et Alexander tertius, dum à præfati Imperatoris Frederici schismatico gladio illic asylum habuit, omnia confirmavit.

Idem Fredericus, cum ejusdem Guilielmi filio & successore Guilielmo pacem composuit, ipsumque in suo diplomate titulavit *Dei gratia illustrem Siciliæ Regem.* Exstat diploma apud Romualdum Salerni Archiepiscopum. Verùm pax non fuit perpetua. Quòd enim Fredericus, quousque ejus filius Henricus sextus duxit Constantiam Siculam, item fuerit Regno adversatus, scribit Otto de sancto Blasio. Constantiam fuisse Guilielmi secundi amitam, Guilielmi primi sororem, Rogerii secundi filiam scribit in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus; at verò fuisse Guilielmi secundi consobrinam vult Guilielmus Neubrigensis: Verius est fuisse amitam. Quidquid sit, erat Regni hæres, ideoque in filii sui gratiam istud Regnum Fredericus stabiliter confirmavit. Quæ omnia breviter dicta sint, ut clareat quantum deviet Anna Comnena, affirmans Robertum Guiscardum fuisse à nostro septimo Gregorio evectum in Regem. Græci passim solent circa Latinorum res miserè hallucinari.

A. 1177. L. 3. c. 14. L. 3. c. 88.

Ex dictis oritur quæstio, An Apostolica Sedes habeat potestatem erigendi nova Regna, Ducatus, Comitatus, aliasque id genus sæculi dignitates? Rationem dubitandi facit exposita Frederici primi adversùs dictum Siciliæ Regnum longa & dura intercessio, ex qua istud non nisi post illius ratificationem potuit esse firmum. Et lucida sunt sancti Bernardi ad Lotharium Imperatorem verba: *Quicumque in Sicilia se Regem facit, contradicit Cæsari.* Et de Busclavo Sclavorum Principe, Regiam dignitatem à Romana Ecclesia per Legatos Monachos postulante, ac de Imperatore Henrico Aucupe scribit in sancti Romualdi vita sanctus Petrus Damiani: *Imperator Henricus, Busclavi consilium non ignorans, undique vias custodiri præcepit, ut si Busclavus Romam nuntios mitteret, in ejus illicò manus devenirent.* Regiam dignitatem non à Pontifice, sed à se solo censebat posse donari. Imperator enim est mundi Dominus, ac Regum Rex, ideoque non nisi per ipsum possit quis in Regem elevari. Et hinc de Imperatore Justiniano scribit in libris de bello Persico Procopius Cæsareensis: *Aretham Cabalæ filium, Saracenorum Arabum Principem, quàm plurimis tribubus Justinianus præfecit, ac Regia dignitate auxit,*

Cap. 28. 29. L. 1. c. 17.

xit, novo inter Romanos exemplo. Videtur asserere, quòd nullus ante Justinianum Imperator nova instituerit Regna. At devium esse hunc sensum, multis possit variè demonstrari. Etenim quod Tzatum Lazorum Principem & Christianum & Regem fecerit Justiniani avunculus ac
Fol.506. Antecessor Justinus primus, testantur Anastasius Bibliothecarius, Mar-
Fol.144. tyr Theophanes, ac Georgius Cedrenus. Habemus ejusmodi plura &
Fol.366. Paganorum & Christianorum Imperatorum exempla. Vult ergo Procopius esse novum, quòd Saraceni se Romano Imperio subjecerint, & ab ipso acceperint Regem. Eadem potestate usi sunt etiam posteriores Græcorum Imperatores. Et de Imperatore Manuele Comneno scribit in Sigeberti Gemblacensis supplemento Robertus Abbas Montensis:
A.1180. *Manuel Imperator Constantinopolitanus dedit Ramerio filio Guilielmi Principis Montis-Ferrati filiam suam natam ex priore uxore sua. Quæ cum diceret se numquam alicui nupturam, nisi esset Rex, Imperator exhilaratus, fecit coronari filium Marchionis Montis-Ferrati, cum filia sua quam ei dederat, & dedit ei honorem Thessalonicensem, qui est maxima potestas Regni sui post civitatem Constantinopolitanam.* Creavit ipsos Reges Thessalonicenses. Eadem potestate usi semper fuerunt Occidentis Imperatores. Etenim quòd Carolus Magnus, licet adhuc Romanorum dumtaxat Patri-
An.781. tius, & Italiam & Aquitaniam evexerit in Regna, ac ipsis Ludovico & Pippino filiis dederit, testatur Sigebertus Gemblacensis. Bavariæ Du-
An.817. catum in Regnum evexit Ludovicus Pius, deditque filio Ludovico, posteà Regi totius Germaniæ. Ita scribit famosus ejus Astrologus. Et de Carolo Calvo Imperatore habet Regino Abbas Prumiensis: *Carolus*
An.877. *Bozoni dedit Provinciam, & coronâ in vertice capitis impositâ eum Regem appellari jussit, ut more priscorum Imperatorum Regibus videretur dominari.* Et de Imperatore Carolo Crasso habet antiqua Lantgraviorum Thurin-
Cap. 7. giæ Historia: *Carolus in tantam elatus est superbiam, quod ut solus Rex ubilibet regnaret, in Allemania omnes Reges deposuit, & ipsos ac hæredes ipsorum in Duces creavit. Similiter omnia Regna in Allemania destruxit, & in Ducatus redegit.* Hinc Bavaria ex Regno iterùm defecit in Ducatum. Plura sunt hujusmodi exempla. Et de Carolo Audace, Belgii nostri Principe, ac Imperatore Frederico tertio scribit magnum ejusdem Bel-
Fol.402. gii Chronicon: *Desiderabat Carolus coronari in Regem, sed Imperator respondit certum illi deesse numerum Episcopatuum, Regiæ Majestati debitum.* Quæ omnia suadent harum civilium dignitatum erectionem privativè spectare ad Imperatorem, non ad Romanum Pontificem.

Respondeo Regiæ & cujusvis similis dignitatis erectionem esse jurisdictionis actum, ideoque non nisi in subditum posse exerceri. Lucet ex orto inter Justinum Imperatorem & Cabadem Persarum Regem duro

ro ac longo ob Tzatum Lazorum Principem Regiâ dignitate donatum bello, de quo Martyr Theophanes: *De his, utique de-evecto in Regem Tzato, Cabades certior factus, Imperatori Justino significat: Fœdere & pace inter nos sancitis, quæ decent hostes admittis, hominesq; Persarum supra omnem hominum memoriam dominio subditos tibi recipis. Imperator in adversùm scribit: Nullum Regno tuo subjectum nobis vindicavimus, aut ad nos pelleximus. Tzatus tantummodò ad Regiam nostram profectus, & pedibus nostris advolutus, ut ab execranda Gentilium superstitione, & ab impuris sacrificiis, Dæmonumq; fallaciis ereptus, ad Deum rerum omnium conditorem accessum haberet, fieretq; Christianus, rogavit: Illum itaq; baptismo lustratum in propriam sibi Regionem subinde remisimus.* Cabades clamavit Tzatum esse ab antiquo suum subditum, ideoque à Justino non potuisse in istam dignitatem elevari. Omnes Justini de Tzati spontaneo ad Constantinopolitanam civitatem accessu, de spontanea spontaneè postulata Christiana fide, ac de Christiani in æternam vitam regenerantis Baptismi æqualibus cum carnali nativitate privilegiis intercessiones intelligere Cabades noluit, atque ideò Theophanes subjungit: *Ab eo tempore graves inter Romanos & Persas secutæ sunt discordiæ.* Secutum enim est durum istud bellum, quod per Ducem Belisarium gessit Imperator Justinianus, & quod describit Procopius Cæsareensis. Ex eodem principio scribit in Imperatoris Conradi Salici vita Wippo Presbyter: *Bolislaus* secundus *Dux Polonorum insignia Regalia & Regium nomen in injuriam Regis Conradi sibi aptavit, cujus temeritatem cita mors exinanivit.* Quod ipsum in generali Historia latiùs describit Otto Frisingensis Episcopus, & duo addit. Primò, quòd Boleslaus nuper ab Henrico sancto fuisset subactus & compulsus ad obedientiam. Secundò, quòd ejus successor & filius Otto deposuerit factum in Imperii injuriam diadema, & Salico Conrardo remiserit. Et de eodem Boleslao scribit Lambertus Schafnaburgensis: *Dux Polonorum, qui per multos jam annos Regibus Theutonicis tributarius fuerat, cujusque Regnum jam olim Theutonicorum virtute subactum, atque in Provinciam redactum fuerat, repentè in superbiam elatus, propterea quòd Principes Theutonicos cerneret domesticis seditionibus occupatos, nequaquam ad inferenda exteris gentibus arma vacare, Regiam dignitatem, Regiumq; nomen sibi usurpavit. Diadema imposuit, atque ipso die Natalis Domini a quindecim Episcopis in Regem est consecratus. Quæ brevi post comperta Principes Theutonicos, quibus Reipublicæ dignitas curæ fuit, graviter affecerunt, sibiq; invicem succensebant, quod dum intestinis in se atque in sua viscera odiis sævirent & digladiarentur, potentiam & opes Barbarorum in tantùm aluissent, ut jam tertiò Dux Bohemicus Regnum Theutonicum ferro & igne populabundus peragrasset, & nunc Polono-*

Fol. 144.
A. 1177.

rum Dux in Theutonici Regni ignominiam, contra leges & jura Majorum, Regium nomen & diadema impudens usurpasset. An Polonia Germanico Imperio subsit, fuit olim antiqua & interminabilis quæstio: Germani calidè affirmarunt, Poloni constantissimè negarunt. Quidquid fuerit, adversùs istam subjectionem hi jam dudum præscripserunt. Et Majorum suorum traditioni fisus, ac ab invicem sese lacerantibus Germanis nihil metuens Boleslaus, sibi à Conrardo excussum diadema resumpsit, & se fecit coronari. Quam præsumptionem adeò indignè tulit Henricus quartus Imperator, ut de ipso scribat in Citizensis Ecclesiæ Chroni-
A.1086. co Paulus Langius: *Apud Moguntiam in Concilio Principum Henricus Imperator Vratislaum Bohemiæ Ducem Regem fecit, Moravorum Regno pridem exstincto in ipsum translato, Poloniam, Silesiam, Luzatiam Bohemorum Imperio adjiciens, & Gilbertum Trevirorum Archiepiscopum, cum eo Pragam mittens, qui coram Provincialibus novum Regem inungeret.* Boleslaum, quò vexaret & humiliaret, adversario semper Bohemorum Regi sub-
A.1086. jecit. Quod ipsum in Bohemorum Chronico latiùs scribit Cosmas Decanus Ecclesiæ Pragensis. Et hinc in opere de Polonorum rebus labitur Martinus Cromerus Warmiensis Episcopus: *Mirari satis nequeo à Lam-*
Lib 4. *berto Schafnaburgensi, qui circa hæc tempora vixit, & res gestas Germanorum conscripsit, memoriâ proditum esse, quod anno Christi post millesimum septuagesimo septimo Dux Polonorum, qui per multos annos Regibus Theutonicis tributarius fuisset, cujusque Regnum jam olim Theutonum virtute subactum, atque in Provinciam redactum fuisset, repente in superbiam elatus, Regiam dignitatem, Regiumque nomen sibi usurpaverit, diadema imposuerit; atque ipso die Natalis Domini à quindecim Episcopis sit in Regem consecratus. Atqui plus septuaginta annis ante hoc tempus Polonia Regem cùm habuisset, & quidem Ottonis Rufi Imperatoris beneficio, per hoc tempus habere desiit. Jam verò quindecim Episcopos non modò tunc, sed umquam omninò habuisse, ipsa rei evidentia falsum esse convincitur.* Alludit ad Boleslaum primum, quem ab Ottone tertio Imperatore donatum Regia dignitate adfirmat in secundo libro de Polonorum Republica atque Magistratibus, & adjungit: *Nec tamen ultra quartum Regem tunc is honos mansit apud hanc gentem. Nam post alterum Boleslaum, prioris illius Pronepotem, ducentis amplius annis Polonorum Principes Regio nomine abstinuerunt.* Adfirmat à secundo Boleslao Regiam dignitatem non fuisse resumptam, sed dumtaxat retentam. Cessam fatetur ab ejus filio, & post ducentos & quindecim annos à Primislao Duce resumptam.

Respondeo tamen Presbyterum Wipponem, ac præsertim Lambertum Schafnaburgensem, ac item Ottonem Frisingensem esse gravissimos
A.1077. Scriptores. Et ipsis adstipulatur Scriptor æquè gravis Bertholdus Constan-

ſtantienſis. Wippo tamen & Otto labi videntur in Boleſlai nomine: Videntur Caſimiri primi Acta in filium Boleſlaum tranſcripſiſſe. Etenim ſanctus Henricus vigeſimo quarto, Conrardus Salicus obiit undecimi ſæculi anno trigeſimo nono, at verò Boleſlaus Principatum iniit ejuſdem ſæculi anno quinquageſimo octavo, ideoque non poteſt in iſtos rebellaſſe. Quidquid ſit, omnis hæc quæſtio fundatur in gentis ſubjectione ac libertate: Quod nempè nemo ſubjectus Imperio Princeps poſſit ſibi ipſi diadema imponere, ſed ab illo debeat accipere. Hinc item ſcribit Sigebertus An.819.
Gemblacenſis: *Ludovicus* Pius *Imperator Britones ſibi ſubigit Murmanus verò Dux eorum, qui nomen ſibi Regis uſurpaverat, ab eis interimitur.* Regii nominis uſurpationem, utpotè veram rebellionis ſpeciem, fuiſſe & illius belli & interemptionis cauſam ſcribunt Aſtrologus ac Annales Francorum Fuldenſes. Britanniæ enim populus nolebat cum Murmano in Imperatorem rebellare. Ex eodem fundamento ſanctus Bernardus ſcripſit adversùs Rogerium Siculum pro Imperatore Lothario. Cenſebat enim utramque Siciliam ſpectare ad Imperium.

Quocircà liberi ac ſoli Deo ſubjecti populi poſſunt ſibi ipſis creare ex Duce Regem, aut etiam ipſe Dux creare ſeipſum. Hâc enim viâ omnes olim Reges, omniaque Regna paſſim emerſerunt. Et de majoris Britanniæ Inſula, quam nimiis Barbarorum incurſibus vexati Romani deſeruerant tamquam ſibi inutilem, & extracta ſua militia libertati antiquæ reſtituerant, quòd tunc ſibi Regem elegerit, affirmant antiqui illius Scriptores. Et de Longobardis ſcribit Regino Abbas Prumienſis: *Longobardi, cum per annos decem ſub poteſtate Ducum fuiſſent, Regem ſuper ſe ſtatuunt Ottarium.* Et de Francis Sigebertus Gemblacenſis: *Simeone & Marcomiro Ducibus defunctis, Franci in commune deliberant, ut & ipſi, ſicut aliæ gentes, Regnum habeant. Et filium Marcomiri Ducis Pharamondum ſibi Regem ordinant.* Et hinc diadema à Pontifice poſtulantem Buſclavum impedire malè voluit Auceps Henricus. Sclavorum enim gens, quòd Romano Imperio nec ſubeſſet, nec ſubfuiſſet unquam, poterat ſibi ipſi aſſumere diadema, ideoque longè potiori jure à Romana Eccleſia poſtulare.
An.517.
An.418.

Et hac in laudatam Eccleſiam pietate plures olim populi fuerunt uſi. Etenim Bulgari avitam, quam ſibi Baſilius & Conſtantinus Conſtantinopolitani Imperatores malè excuſſerant, Regiam dignitatem reſtitui ſupplicarunt ac impetrarunt ab Innocentio tertio. Latè hæc habes in laudati Pontificis vita, publicata per Franciſcum Boſquettum. Eadem multis refert, quomodo idem Pontifex Petrum Aragoniæ Principem evexerit & coronaverit in Regem. Et ad Sancium Portugalliæ Regem ſcribit idem Innocentius: *Apoſtolica Sedes inclytæ recordationis Alphonſum* Lib. 2. Ep. 59.

sum Progenitorem tuum nomine Regio ac Regalibus insigniis decoravit, & ipsum & Successores suos adoptans in Beati Petri filios speciales, eos & Regnum Portugallense specialibus privilegiis, suaq; protectione curavit communiri. Exponit Rodericus Archiëpiscopus Toletanus: *Aldephonsus fuit strenuus & pertinax in agendis. Hic primus in Portugallia sibi imposuit nomen Regis, cùm pater ejus Comes, & ipse Dux anteà dicerentur. Et ab Eugenio tertio, cui Regnum suum constituit censuale, multa privilegia & indulgentias impetravit.* Hi enim omnes erant liberi populi ac supremi Principes, ideoque sibi ipsis poterant diadema imponere, longè magis ab Ecclesia Romana impetrare. Duobus igitur populis Regiam aut quamvis aliam dignitatem donare potest laudata Ecclesia: Videlicet & liberis, & sibi temporaliter subjectis. Et sic dedit Siculis. Et hinc sanctus Bernardus titubavit in fundamento.

Annæ Comnenæ in nostrum Gregorium palmaris calumnia est Hanon Regis Ammon in Regis David Legatos facinus, de quo Sacer textus: *Rasit dimidiam partem barbæ eorum.* Erat durissima contumelia. Et hinc ad hæc Sacri textus de Sennacherib Assyriorum Rege verba, *Reversus est cum ignominia in terram suam,* scribit in Hebraïcis super secundum Para-
Cap. 32. lipomenon librum traditionibus sanctus Hieronymus: *Tradunt Hebræi caput & barbam illi rasam ab Angelo in ignominiam.* Barbæ & capitis rasuram exponit in sancti Jeremiæ commentariis etiam Theodoretus, &
Cap. 48. adjungit: *Is erat captivorum habitus.* Et Majores nostros in Christianæ fidei ignominiam fuisse à Paganis tyrannis frequenter semi-tonsos, lucet ex sancti Cypriani Epistolis. Eandem ignominiam passus asseritur sanctus Petrus Apostolus, & hæc esse origo Clericalis coronæ & tonsuræ. Est facinus lapsis in Photii schisma Græcis familiare. Etenim Alacaseum militem, qui fictum ac personatum Diogenis olim Imperatoris filium proditurus Imperatori Alexio Comneno, volebat sibi ipsi co-
Lib. 10. mam & barbam radere, laudat Anna Comnena. Et de factæ in eundem patrem suum conjurationis auctore Michaële Anemade scribit eadem
Cap. 12. Anna: *Michaël, barbâ pilatim evulsâ, capite verò ad cutem raso per forum ad ludibrium traducebatur.* Et de similis criminis reo Gregorio Trapezuntis Duce: *Gregorium Augustus jubet per medium traduci forum, capite & barba strictim ad cutem tonsis.* Et de militibus qui Xenam Andronici secundi Imperatoris matrem injuriâ affecerant, scribit Joannes
Lib. 1. Imperator Cantacuzenus: *Abrasa barba & capillis, publicè in foro, ve-*
cap. 32. *lut in theatro ad spectandum omnibus ignominiæ causâ sunt propositi.* Et de nobili viro, ac suo ad Annam Imperatricem ac ejus Proceres Legato,
Lib. 3. Demetrio Sguropulo scribit in alio libro: *Sguropulum verberibus indig-*
cap. 29. *nissimè coopertum, pilisq; barbæ & capitis nudatum, ut in pompa, publicè*

blicè spectandum statuunt. Imperatoris Henrici Legatos fuisse eadem barbarie à nostro Gregorio tractatos adfirmat Anna Comnena, ideoque vocat Papam despùtabilem. Verùm rectè respondet ejus Scholiastes David Hoeschenius : *De Gregorio septimo Pontifice, verum fatendum, nihil ejusmodi lectum. Ne hostes quidem, quos infensissimos passus est, objecerunt. Non Benno, non Venericus Vercellensis, sive Waltramus Naumburgensis, non alii, non ipse Henricus in Epistola ad Annonem, quâ hujus Legationis meminit, factum profectò non dissimulaturus.* Per nequissimum impostorem ficta fuit ista Epistola, & tamen illi nihil tale venit in mentem. Undè clarum est Annam aut imponere, aut ab impostoribus circumscriptam hallucinari.

Quæstio est, Qua de causâ septimus Gregorius Michaëli Ducæ illatas à Nicephoro Botoniate injurias censuerit anathemate vindicandas? Etenim Schismatici in sanctum Petrum rebelles, adeoque & à semetipsis excommunicati erant tunc Græci omnes : Quid igitur istic operari aut prodesse poterat sancti Petri gladius? Respondeo rationem edici à Cardinale Humberto in indiculo suorum Actorum apud Constantinopolim : *Quantùm ad columnas Imperii, & ejus Honoratos, atque cives sapientes, Christianissima atque orthodoxa est* Constantinopolitana *civitas; quantùm autem ad Michaëlem* Cerularium, *abusivè dictum Patriarcham, & ejus stultitiæ fautores, nimia zizania hæreseon quotidie seminantur in medio ejus.* Laudat Imperatorem Constantinum Monomachum, à cujus pietate plures successores non discesserunt. At verò de Patriarchæ Michaëlis sequacibus ac successoribus scribit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus : *Ex tunc*, utique à Michaëlis per Apostolicæ Sedis Legatos excommunicatione, *Græci majoris invidiæ stimulis agitati, quàmplures libros seu tractatus in confusionem Romanæ Ecclesiæ ediderunt, & suis posteris legendos tamquam authenticos, & Catholicæ fidei firmitatem habentes, districtè mandaverunt, eos verò, qui his contraria dogmatizare præsumerent, annuatim in Ecclesiis, voce præconis, quod usque hodiè in eorum conventualibus Ecclesiis observatur, hæreticos denunciarunt.* Et hinc sancti Leonis noni pro evertenda hac schismatica stultitia ac reformanda Ecclesiarum unione studium successores Pontifices numquam deposuerunt. Etenim quòd Cardinalis Fredericus, Cardinalis Humberti in sancti Leonis legatione Collega, in Stephanum decimum Papam evectus legârit Desiderium Cassinensium Abbatem, Cardinalem Stephanum, & Mainardum Romanæ Ecclesiæ Clericum, Cardinalis Humberti in Sylvæ candidæ Episcopatu posteà successorem, qui à se inchoatum unionis opus prosequerentur, ac conarentur perficere apud Imperatorem Isaacium Comnenum, & Patriarcham Constantinum

Lichu-

Lichudem, testatur & exponit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus. Nempè inter dictum Isaacium & Michaëlem Cerularium, ob adsumptos ab hoc purpureos compagos, & alias ejusdem rebelles insolentias, nata dissidia, & subsecuta Michaëlis mors, Pontifici fecerunt spem meliorum successuum. Ast dum apud Barum in Apulia Legatio unà cum Argyro Barensium Magistro exspectat pacatum mare & commodam navigationem, Papa moritur apud Florentiam, atque ita fuit evacuata omnis spes, & quisque rediit ad sua propria. Hic est ille nobilis & orthodoxus Argyrus, qui etiam Leonis noni Legationem strenuè adjuvit, atque ideò à Michaële Cerulario sustinuit atrocissimas calumnias. Et hinc lucet Barensium civitatem tunc spectasse ad Græcos.

Anno post millesimum septuagesimo Alexander secundus Pontifex, ac ejus Archidiaconus Hildebrandus repararunt Romanam sancti Pauli extra muros Ostiensi viâ Basilicam. Ei posuerunt pretiosissimas variis sacris imaginibus incisis portas. Ipsas curarunt fieri Constantinopoli. Opus direxit Pantaleon Consus, Amalphitanus genere : Et incidi jussit insignes versus, quibus palàm professus est se germanè orthodoxum, plenumque veneratorem Romanæ Ecclesiæ. Quis enim votivè se inscribat valvis Ecclesiæ, quam censet hæreticam aut schismaticam ? Nempè etiam tunc Imperii columnæ erant Christianissimæ. Anno sequenti in Augustum thronum levatus est Michaël Ducas, cognomento Parapinacius, de quo est præsens quæstio. Etiam ipsum constat fuisse orthodoxum. Ad ipsum item laudatus Alexander sanctum Petrum Anagniæ Episcopum legavit Apocrisarium. Non qualemcumque Legatum, sed Apocrisarium. Fibulam fraternæ communionis. Hinc enim Mauritiani Imperii invasor Phocas, quòd Apostolicæ Sedis Legatum non reperiret Constantinopoli, Regnum ab ipsa improbari est opinatus, statimque à magno Gregorio postulavit, atque obtinuit. Etenim Gregorius, quò tunc usurpatum à Constantinopolitanis Patriarchis profanum *Universalis Episcopi* nomen circumscriberet ac aboleret, tyranno studuit in omnibus gratificari. Etiam Monothelitica hæresis, uti Romanam communionem, ita & Romanos interpolavit Apocrisarios. Et hinc Ecclesias plenè uniturus Imperator Constantinus Barbatus, ad sextæ Synodi confirmatorem Leonem, secundum scripsit : *Hortamur vestram sanctissimam Summitatem, ut quàm primùm mittat designatum ab ea Apocrisarium.* Ad sextam Synodum sanctus Papa Agathon Legatos miserat ac suæ Præsidentiæ Vicarios, verùm non Apocrisarios. Hi enim habitabant in Placidiano Palatio, quotidiè communicabant Principi in secretioribus consiliis, in solenni Divinorum officiorum Apparitura procede-

cedebant cum Patriarcha, atque ita exſequebantur & Divinam & humanam utriuſque Eccleſiæ communionem. Hinc ipſos Apoſtolica Sedes non mittebat, niſi ad orthodoxum Principem. Hinc eadem Sedes Patriarchæ offenſa vetabat, ne Apocriſarius, utpotè Diaconus, cum ipſo procederet. Hocce proceſſionis interdictum ac ſuſpenſio erat via ad revocationem Apocriſarii, hoc eſt, ad omnem communionis intercifionem. Hinc quartus Conſtantinus ipſum non niſi poſt fœliciter peractam, & à ſecundo Leone firmatam Synodum poſtulavit. Hinc poſtulavit ſtatim mitti. Nempè norat ſe, quouſque eſſet ſine Apocriſario, eſſe ſine Romanæ communionis charactere. Hinc Romani Pontifices, quoties Græci caderent in ſchiſmata, ſuum Apocriſarium ſtatim revocarunt. Nam & hodiè inter Reges ac alios Laïcos Principes revocatio Oratoris eſt lucida profeſſio inimicitiæ. Quarè ſecundus Alexander, dum Michaëli Ducæ Apocriſarium legavit, cenſuit ipſum plenè orthodoxum. Et quòd Michaël Petrum honorificè admiſerit, & magnis ad proſequendam novæ apud Anagniam Cathedralis Baſilicæ fabricam donis auxerit, teſtatur in hujus vita Bruno Epiſcopus Signienſis.

Ad eundem Michaëlem primo ſui Pontificatûs anno ſcripſit noſter ſeptimus Gregorius: *Quidam à veſtris partibus Monachi venientes, quorum unus Thomas, alter Nicolaus dicebatur, Excellentiæ veſtræ ad nos literas detulêre, plenas veſtræ dilectionis dulcedine, & ea, quam ſanctæ Romanæ Eccleſiæ exhibetis, non parvâ devotione. Quæ nimirùm inter cætera Nobilitatis veſtræ verba, eiſdem Monachis de his, quæ ipſi vivâ voce in aures nobis ex parte veſtra relaturi eſſent, poſſe nos credere aſſerebant. Verùm quia perſonæ non videbantur tales, quibus ſecurè fidem poſſemus adcommodare, & per eos de tantis rebus Magnitudini veſtræ reſpondere, confratrem noſtrum Dominicum, Patriarcham Venetiæ, Romanæ Eccleſiæ ac Imperio veſtro fideliſſimum, ad vos ſtuduimus mittere, quatenus ipſe diligenter à vobis intelligat, ſi in ea, quam literis veſtris, & vivâ eorumdem Monachorum voce ſecretiùs ſignificaſtis, adhuc voluntate perſeveretis, & Legationis veſtræ verba ad effectum perducere velitis. Nos autem non ſolùm inter Romanam & filiam ejus Conſtantinopolitanam Eccleſiam, antiquam concordiam cupimus innovare, ſed cum omnibus hominibus pacem habere. Scitis enim, quia quantùm Anteceſſorum noſtrorum & veſtrorum ſanctæ Apoſtolicæ Sedi & Imperio ad patrocinium concordia profuit, tantùm deinceps nocuit, quod utrimque eorumdem charitas friguit.* Evecto ad Apoſtolicam Cathedram Gregorio Michaël, uti orthodoxus Princeps, ſtatim gratulatus fuit, fecit obedientiam, & poſtulavit Eccleſiarum unionem. Eo tempore graſſabatur adhuc Michaëlis Cerularii impia factio, eique omninò favebat Joannes Xiphilinus Patriarcha. Hinc non per Epiſcopos Lib. 1. Ep. 18.

ac solemnem Legationem, sed per fidos Monachos, afflictæ Ecclesiæ consuetum semper asylum, ac per secretas litteras pius Princeps censuit negotium conficiendum. At Gregorius aliud censuit: Censuit hanc viam tantis rebus non conducere. Hinc ipsis impendit Dominicum Venetiæ Patriarcham. Ipsum adfirmat & Romanæ Ecclesiæ & Constantinopolitano Imperio fidelissimum: Quòd Veneti cum Græcis mercimonia semper foverint, atque amicitiam.

Et Dominici Legatio non caruit fructu. Etenim ipsam secuta fuit secunda, non secreta per simplices Monachos, sed solemnis Græcorum ad Romanam Ecclesiam Legatio, de qua noster Gregorius ad Imperatorem Henricum quartum scribit: *Indico Magnitudini tuæ, quia Christiani ex partibus ultramarinis, quorum maxima pars à Paganis inaudita clade destruitur, & more pecudum quotidie occiditur, gensque Christiana ad nihilum redigitur, ad me humiliter miserunt, nimiâ compulsi miseriâ implorantes, ut modis, quibus possem, eisdem fratribus nostris succurrerem, ne Christiana religio nostris temporibus, quod absit, omninò deperiret.* Et inferiùs: *Constantinopolitana Ecclesia, de Spiritu sancto à nobis dissidens, concordiam Apostolicæ Sedis exspectat. Armeni etiam ferè omnes à Catholica fide aberrant. Et ferè universi Orientales præstolantur, quid fides Apostoli Petri inter diversos eorum errores decernat. Instat enim nostris temporibus, ut impleatur, quod pius Redemptor speciali gratia dignatus est Apostolorum Principi indicare ac præcipere, dicens: Ego rogavi pro te, Petre, ut non deficiat fides tua.* Adeò solemnis fuit hæc, non solius Constantinopolitanæ, sed omnis Orientalis, ipsiusque etiam Armeniæ Ecclesiæ ad Gregorium Legatio. Quæ omninò videtur procurasse Dominicus Patriarcha Venetiarum. Etiam dona sancto Benedicto in Montem Cassinum misit Imperator Michaël. Rem suprà audivimus à Leone Ostiensi Episcopo. Tunc item factum est quod in compendiaria Chronologia scribit Joël: *Patriarchâ Joanne Xiphilino vitâ functo, Imperator Cosmam quemdam Monachum, qui è terra sancta advenerat, maximoque ab se ob eximias virtutes in pretio habitum, elegit.* Et Joannes Schylitza: *Sepulto Patriarcha Joanne Xiphilino, Imperator alium delegit, non ex Senatorio ordine, neque ex Ecclesia, neque ullum alium Byzantinum, sive eloquentiâ sive rebus gestis clarum & celebrem, sed Cosmam quemdam Monachum, qui à sancta civitate venerat, & in maximo honore apud Imperatorem habebatur propter virtutem, quâ præditus erat. Nam tametsi externæ sapientiæ expers esset, & illius mysteria minimè gustasset, attamen variis virtutibus efflorescebat. Quapropter omnibus aliis neglectis, ipsum ad Ecclesiæ gubernacula collocat.* Cosmam Monasticæ paupertatis fuisse etiam in Patriarchatu observantissimum, Prophetiæ dono clarum, & tanto throno per omnia

Lib. 2. Ep. 31.

nia

nia digniſſimum, teſtatur in primo Alexiados libro Anna Comnena. Addit fuiſſe creatum anno quarto Imperatoris Michaëlis, die ſecunda Auguſti, indictione decima tertia, anno Domini poſt milleſimum ſeptuageſimo quinto. Pendente negotio unionis. Sub Saracenis gemens Hieroſolymitana Eccleſia tunc needum admiſerat ſchiſma & nugas Michaëlis Cerularii, ſed conſtans manebat in communione Romana. Et manſiſſe uſque ad liberatam per Francos Hieroſolymam poſſit oſtendi. Hinc igitur Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ laceratam unionem reparaturus Imperator Ducas, nec è ſuo Palatio, nec è Patriarchalis Eccleſiæ Clero cenſuit adſumendum Patriarcham: Quòd nempè Neophytos Palatinos nullatenùs tolerari à Romana Eccleſia, & omnem ſuæ civitatis Clerum noſſet aut favere ſchiſmati, aut ſchiſma olere. Hinc igitur orthodoxum ac inſigniter ſanctum Coſmam promovit. Fateor hæc à Græcis difertè non exprimi: Quòd nempè cuncti de ſuo ſchiſmate loquantur parciſſimè, & ipſum quaſi erubeſcant. Forſan ob reverentiam ſuorum Auguſtorum Principum, quorum plures fuêre conſtanter orthodoxi, & tamen Clericos ac Monachos, quos corrigere non poterant, in ſua adverſùm Latinos ſuperbia permiſerunt ſordere. Qua in parte ſuum imperiale officium non explerunt, nec ſunt excuſabiles.

Hanc interim Michaëlis Parapinacii Legationem ſummo gaudio excepit noſter Gregorius, ſperavitque adeſſe tempora, quibus ſuos non tantùm in Occidente, ſed etiam in omni Oriente fratres ſanctus Petrus confirmaret. Lucet ex ejus laudatis ad Imperatorem Henricum litteris. Et in ipſis addidit: *Quia Patres noſtri, quorum veſtigia, licèt indigni, ſequi optamus, partes illas pro ſide Catholica confirmanda ſæpè adierunt, nos autem adjuti precibus omnium Chriſtianorum, ſi Chriſto duce via patuerit, illuc tranſire pro eadem fide, & Chriſtianorum defenſione compellimur.* Adfirmat ſe pro iſto negotio paratum mori & pati quælibet, ac proſequitur: *Procuravi Chriſtianos quoſque ad hoc provocare, ad hoc impellere, ut appetant, defendendo Legem Chriſti, animam ſuam pro fratribus ponere, & nobilitatem filiorum Dei luce clariùs oſtentare. Quam adminiſtrationem Italici & Ultra-Montani libenter accipiunt, & jam ultrà quinquaginta millia ad hoc ſe præparant, & ſi me poſſint in expeditione pro Duce ac Pontifice habere, adunata manu contra inimicos Dei volunt inſurgere, & uſque ad ſepulchrum Domini, ipſo ducente, pervenire.* Litteras, quibus omnes ubique Latinos Principes ad Conſtantinopolitano Imperio ſuccurrendum eſt exhortatus, habes in primo libro Regeſti. Et adverſùm quoſdam, de collecto quinquaginta millium Papali exercitu murmurantes, purgat ſe in litteris ad Guilielmum Burgundiæ Comitem, adducit ſui facti rationes, atque adjungit: *Speramus etiam, quod forſan alia inde utilitas oriatur, ſcilicet* Ep. 49. Lib. 1. Ep. 46

licet ut pacatis Nortmannis, transeamus Constantinopolim in adjutorium Christianorum, qui nimirùm afflicti creberrimis morsibus Saracenorum inhianter flagitant, ut manum nostri auxilii porrigamus. Tria igitur per tantas militum turbas parabat ac sperabat Gregorius. Primò, Nortmannos, licèt insigniter orthodoxos, tamen utriusque ad Romanam Ecclesiam spectantis Siciliæ terrificos invasores, voluit terrere, atque ita ad obedientiam compellere. Secundò, Constantinopolitani Imperii & Christianæ religionis sacrilegos laceratores ac ipsi Regiæ civitati jam imminentes Saracenos ejicere: Non tantùm ex Asiatica ac Pontica Dioecesi, sed etiam ex Syria, Palestina, Arabia, atque Ægypto. Parabat sacrum pro Terra sancta bellum, quod posteà in Claromontano Concilio explevit Urbanus secundus. Tertiò, ipsos etiam schismaticos Græcos hisce operibus studebat in pavorem agere, atque ad obediendum Catholico suo Principi, & faciendæ Ecclesiarum unioni non recalcitrandum cogere. Verùm hæc omnia impedivit consueta Græcorum in suos Principes procacitas, de qua præfatus Joël: *Cives Constantinopolitani* Nicephorum *Botoniaten in Oriente Imperatorem* à rebelli exercitu *creatum audientes, Regiam occupant, custodes illi imponunt, imperantem Michaëlem solio pulsum, vili vehiculo cum Maria Augusta ex Alemannorum genere, & filio Constantino Porphyrogenito, in Studii Monasterium ablegant, & Monachorum Albo adscribunt, Sabbatho quod dicitur Lazari.* Hoc est, in Sabbatho ante Dominicam Palmarum. Latiùs hæc referunt Joannes Scylitza, & alii Græcorum Scriptores. Sic omnia Gregorii consilia fuerunt dissipata.

Degradatus Michaël venit in Italiam, sui reparationem postulavit ab amico Pontifice, atque ita Gregorius ad omnes Calabriæ & Apuliæ Episcopos scripsit: *Notum esse Prudentiæ vestra non dubitamus, gloriosissimum Imperatorem Constantinopolitanum, Michaëlem videlicet, ab Imperialis Excellentiæ culmine indignè potiùs & malitiosè, quàm justè & rationabiliter esse dejectum. Qui auxilium beati Petri, necnon filii nostri gloriosissimi Ducis Roberti, flagitaturus Italiam petiit. Quapropter nos, licet indigni, Sedis ipsius curam gerentes, compassionis visceribus moti, precibus illius, necnon ejusdem Ducis, adnuendum esse censuimus, & à fidelibus beati Petri subveniendum illi fore putamus.* Michaëlis Porphyrogenitus duxerat Roberti Guiscardi filiam Helenam: Hinc ille non tantùm à Gregorio, sed ab isto etiam Duce flagitavit atque impetravit auxilia. Notanda sunt Gregorii verba: *A fidelibus sancti Petri.* Tunc enim Lombardorum Episcoporum, Imperatoris Henrici, & Guiberti Anti-Papæ, quasi per caudas colligatarum vulpium, in Gregorium conjurata factio omnem devastabat Italiam, atque ita etiam hæc optimi Ponti-

L. 2. Epist. 6.

tificis optima consilia exufflavit. Interim Robertus Dux insigniter ac strenuè explevit officium. Etenim plures Orientalis Imperii subjugavit Provincias, Michaëlem reddidit Imperialibus ornamentis, duxit usque ad muros Constantinopolitanos: Plenum successum Divina providentia non permisit. Gregorius, quoniam corporalia arma non poterat adjungere, saltem spiritualia deesse non voluit: Imperii invasorem Nicephorum percussit anathemate, & sancti Petri auctoritate maledixit. Quæ omnia latissimè descripsit Anna Comnena. Fatetur, quòd Michaëlis restitutio, nisi Henrici adversùs Romanam Ecclesiam insani motus impediissent, fuisset omninò processura, & sortitura effectum. Et ut suadeat Gregorium non fuisse justitia nixum, aliud nescit loquax mulier, quàm circumductum à Roberto Duce Michaëlem garrire fictum ac suppositium. Quidquid sit, hæc fuit radix fœminei odii in nostrum Gregorium.

S. GREGORII VII.

SEXTUM ROMANUM CONCILIUM.



Æc sunt Acta Synodalia: *Anno ab Incarnatione sempiterni Principis millesimo septuagesimo nono, mense Februarii, indictione secunda, Pontificatûs vero Domini Gregorii universalis Pontificis anno sexto, ad honorem Dei, & ædificationem sanctæ Ecclesiæ, salutem quoque tam corporum quam animarum, ex Præcepto Sedis Apostolicæ convenerunt finitimi & diversarum regionum Archiepiscopi, Episcopi, Religiosæq; personæ, ut sanctam Synodum celebrarent. Omnibus igitur in Ecclesia Salvatoris congregatis, habitus est sermo de Corpore & Sanguine Domini nostri* JESU *Christi, multis hac, nonnullis illa prius sentientibus. Maxima siquidem pars panem & vinum per sacræ orationis verba, & Sacerdotis consecrationem, Spiritu sancto invisibiliter operante, converti substantialiter in corpus Dominicum de Virgine natum, quod & in cruce pependit, & in sanguinem qui de ejus latere pro multis effusus est lanceâ, asserebat, atque auctoritatibus orthodoxorum sanctorum Patrum, tam Græcorum quam Latinorum, modis omnibus defendebat. Quidam verò caci-*

caritate nimia & longa perculsi, figuram tantùm substantiale illud corpus in dextera Patris sedens esse, seque & alios decipientes, quibusdam cavillationibus conabantur adstruere.

Et tunc factas crediderim solemnes illas Ecclesiæ preces, quas iniquissimis calumniis vexat Cardinalis Benno: *Præsumptor Hildebrandus jejunium indixit Cardinalibus, ut Deus ostenderet, quis rectiùs sentiret de Corpore Domini, Romanane Ecclesia, an Berengarius? Per hoc manifestè probatus infidelis, cum in Niceno Concilio scriptum sit; Quia dubius in fide est infidelis. Et de Corpore Domini signum quæsivit, quod petente beato Gregorio ad firmandam mulieris fidem contigit, quando panis Christi formam accepit digiti. Et misit duos Cardinales, Ottonem & Cunonem, ad sanctam Anastasiam, ut cum Suppone ejusdem Ecclesiæ Archipresbytero triduanum jejunium peragerent, & illis tribus diebus singuli per dies singulos Psalterium & Missas decantarent, ut supra dictum signum eis Christus ostenderet. Quod minime contigit.* Eandem calumniam resumpsit Moguntinum sequentis anni Conventiculum, affirmans Gregorium esse antiquum Berengarii discipulum, ipsumque degradans, quòd *Apostolicam de Domini*

A. 1080. *Corpore & sanguine fidem in quæstione posuisset.* Ita habes apud Conrardum Abbatem Urspergensem. Verùm Synodali tempore preces ac jejunia indicere, atque in cinere & sacco Divinum lumen implorare, est antiquissima ac sanctissima Ecclesiæ consuetudo. Nec pro sua, sed pro quorundam aliorum à Berengario circumscriptorum Antistitum hæsitatione illustranda fecit id Gregorius.

Et institutas ab ipso preces non fuisse irritas demonstrat Synodalium Actorum consequentia: *Verùm ubi cœpit res agi, priùs etiam quàm tertia die ventum fuerit in Synodo, defecit contra veritatem niti pars altera. Nempè sancti Spiritus ignis emolumenta palearum consumens, & fulgore suo falsam lucem diverberando obtenebrans, noctis caliginem vertit in lucem.* Hæsitantes Episcopos Actorum collector rectè vocat *emolumenta palearum*: Quòd nempè errores, schismata, hæreses, aliâque id genus Ecclesiæ damna omnipotens Providentia transmutet in ejus lucra. Et ad istam Episcoporum, atque ipsius etiam Berengarii illuminationem insigniter adjuvisse sancti Brunonis Signiensis Episcopi doctissimas disputationes, authentica ejus vita adfirmat. Et quidem omnem in fide dubium esse infidelem profitemur & nos: Verùm ex quo Nicæno Canone istud dictum Benno hauserit, ignoro. Haustum credo ex capitulis, quæ Angilramno Metensi Episcopo in Franciam deportanda dedit Adrianus

Cap. 4. primus.

Repetitus hic Berengarii relapsus, & præsens in ipsum Synodus videntur duxisse originem ex illius disputationibus cum Guilielmo Andega-

degavensis Ecclesiæ Cantore, & Ascelino Monacho super doctrina & damnatione Joannis Erigenæ. Hujus palmare adversùs Ecclesiæ veritatem fundamentum fuit Ecclesiæ Collecta: *Perficiant in nobis, quæsumus Domine, tua Sacramenta quod continent, ut quæ nunc specie gerimus, rerum veritate capiamus.* Hinc Erro Erigena intulit: *Specie geruntur ista, non veritate.* Et hunc sibi in disputatione objectum Commentarium firmare ac defendere non fuit ausus Berengarius, ideoque Guilielmus scripsit ac sparsit Erigenam tandem aliquando ab ipso etiam Berengario esse jam desertum ac damnatum. Verùm hoc adeò indignè tulit Berengarius, ut novis Apologiis Amasium suum fuerit prosecutus, ideoque ipsi Ascelinus rescripserit: *Pudeat te patrocinari librum, quem Vercellis in plenaria Synodo damnatum, te quoque propter eum hæresis macula notatum audivimus.* An hæc ante vel post Romanam Nicolai secundi Synodum sint gesta, non possum affirmare. Quidquid sit, post ipsam denuò & in istius Joannis, & in suæ hæresios apertam prædicationem lapsus est Berengarius, & de ipso ad hanc Synodum perducto pergunt Acta Synodalia: *Denique Berengarius hujus erroris Magister, post longo tempore dogmatizatam impietatem errasse se coram frequenti concilio confessus, veniamque postulans & orans, ex Apostolica clementia meruit, juravitque sicut in consequentibus continetur.* Consonat his in libro adversùs Berengarium sanctus Lanfrancus: *Ad hæc Gregorii septimi tempora, cùm in templo Salvatoris de his sermo haberetur, quorumdam tui similium stipatus agmine erroris Magister perseverabas, tum cælestis Patris spiritu in animum tuum instillante reversus, speratam veniam Apostolicâ miseratione consecutus es, jurans & ea quæ sequuntur.*

Quæ omnia insigniter confirmat Malleacensis ad sanctum Maxentium Cœnobii Chronicon: *Pictavis fuit concilium, quod tenuit Girandus Legatus, de corpore & sanguine Domini, in quo Berengarius fermè interemptus est, fueratque aliud concilium apud sanctum Maxentium septimo Kalendas Julij, in quo erat major Gosoelinus, Archiepiscopus Burdigalensis, qui Archimbaldo successit.* Girandus iste est Giraldus, sancti Petri Damiani proximus successor in Episcopatu Ostiensi, Alexandri secundi in Galliam ac Hispaniam Legatus unà cum Raimbaldo Romanæ Ecclesiæ Subdiacono, ac in eadem Legatione per nostrum Gregorium confirmatus. Ita habet sexta Gregorii Epistola in primo libro Regesti. Exstat ibidem alia, quâ Gallicanam Geraldi Synodum Pontifex memorat, de Actorum ad se non facta relatione queritur, adseritque quosdam istic damnatos Episcopos ad suum judicium proclamasse. Verùm hæc est alia Synodus. Facta enim fuit anno post millesimum septuagesimo tertio, istam autem Pictaviensem adductum Chronicon ad-

A. 1075.

Ep. 16.

adscribit anno septuagesimo quinto. Cur illic Berengarius fuerit ferè interemptus, ignoro. Existimo quòd ob toties iteratum relapsum in horrendas blasphemias: Quas Apostolici dignitatis tenacissimus Galliarum populus quia videbat per Synodalia Decreta & iterata in ipsis juramenta non corrigi, censuit lapidibus obruendas, atque ita cum blasphemo & perjuro Hæresiarcha apud inferos sepeliendas. Et apud sanctum Maxentium celebrata Synodus videtur tractasse eamdem materiam. Et quin Berengarius etiam post hasce Synodos fuerit relapsus, atque ità Ecclesiam coëgerit ad alios quotannis Conventus, existimo non dubitandum. Hinc igitur finem impositurus Gregorius, olim sibi in Gallia notum & à se judicatum hominem jussit denuò Romam accedere. Et quibusdam visus est in toties relapsum Errorem esse nimiùm benignus, atque ita Cardinalis Bennonis calumniæ dedit aliquid ansæ aut fomenti.

Secunda Berengarii Professio.

Ego Berengarius corde credo, & ore confiteor, panem & vinum, quæ ponuntur in Altari, per Mysterium Sacræ orationis, & verba nostri Redemptoris substantialiter converti in veram & propriam, ac vivificatricem carnem & sanguinem Jesu *Christi Domini nostri, & post consecrationem esse verum Christi corpus, quod natum est de Virgine, & quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit, & quod sedet ad dexteram Patris, & verum sanguinem Christi, qui de ejus latere effusus est. Non tantùm per signum & virtutem Sacramenti, sed in proprietate naturæ, & veritate substantiæ. Sicut in hoc Brevi continetur, & ego legi, & vos intelligitis, sic credo, nec contra hanc fidem ulteriùs docebo. Sic me Deus adjuvet, & hæc sancta Dei Evangelia.*

SCHOLION.

Professionem hanc laudato suo libro inseruit etiam sanctus Lanfrancus, & Virdunensi suo Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Hæc ejus verba, *Quod natum est de Virgine*, in suis ad Geraldum sancti Albini Andegavensis Abbatem litteris habet & Anastasius sanctorum ibidem Sergii & Bacchi Monachus: *Credo Sanctum Corpus Dominicum, quod in Altari quotidiè Sacerdotis officio consecratur, veram ejus carnem esse, quæ passa*

passa est in cruce, & verum ejus sanguinem, qui manavit ex latere. Confirmat id Evangelicis testimoniis, & prosequitur : *Sicut nullum corpus aliud pro nostra salute traditum præter suum scio, ita nullam ejus aliam carnem, quam quæ nata est de Maria Virgine, & resurrexit de sepulchro, manducari in remissionem peccatorum credo, nec alium bibi sanguinem, quàm qui profluxit de ejus latere, non dubito.* Quo locutionis genere frequenter utuntur Berengarii impugnatores. Rationem dat Venerabilis Durandus Abbas Troarnensis : *At quia sunt nonnullis aliquantò, ut sibi videtur, prudentiores atque religiosiores, qui carnem quidem dicunt esse Christi, non tamen illam, quam de Virgine sancta Christus ipse suscepit, in qua passus est, & à mortuis resurrexit, quam ad Cœlos cum triumpho victoriæ vivus & verax devexit, sed quandam novam, quam benedictio recens consecravit.* In tres factiones divisus fuit Berengarius : Prima solam figuram, secunda impanationem, tertia transubstantiationem admisit, verùm in nescio quam novam carnem. Et hanc ex sancto Ambrosio, aliisque antiquis Ecclesiæ Patribus lucidè expugnat laudatus Durandus. Eandem impetunt adducta verba professionis.

Prima quæstio est, An hanc professionem in hac Synodo fecerit Berengarius? In eruditis ad sancti Lanfranci vitam Notis negat Lucas Dacherius : *Alteràm confessionem coram Summo Pontifice Gregorio septimo, seu potiùs, meâ sententiâ, partes Legati in Gallia agente, Alexandri secundi jussu, præsidenteq; Concilio Turonensi, emisit Berengarius.* Respondeo tamen omninò emissam in hac Synodo. Ita enim disertè testantur authentica nostra Acta Synodalia. Et suprà nobis dixit sanctus Lanfrancus fuisse emissam in templo Salvatoris, seu in Basilica Lateranensi. Quod ipsum disertissimè testatur Hugo Flaviniacensis. Etiam maledicus Benno. Improbatas enim à se preces scribit non in Turonensi, sed in Romana Synodo fuisse indictas. Et Gregorius in Turonensi Synodo non Alexandri, sed Victoris secundi fuit Legatus.

Altera quæstio est, Cur hæc verba, *Consentio corpus & sanguinem Domini non solùm Sacramento, sed in veritate manibus Sacerdotum tractari & frangi, & fidelium dentibus atteri*, quæ priori professioni jusserat inseri Nicolaus secundus, hìc intermiserit noster Gregorius? Respondeo rationem colligi ex laudatis Anastasii Monachi litteris : *Post tanti Mysterii consecrationem sic veram Dominici Corporis Eucharistiam me credo sumere, ut tamen nullo modo negem in figura vel Sacramento esse. Alioquin si absque Sacramento vel figura Dei Agnum dentibus vorari crederem, in magnum, ut ait Pater Augustinus, facinus incurrerem.* Ait non ipsum Domini Corpus, sed solas Sacramentales species dentibus atteri ac tangi, ideoque illos, qui solum illic sine accidentibus istud corpus crediderunt,

runt, toto cœlo hallucinari. Hanc propositionem, *Domini Corpus à fidelibus in Eucharistia tangitur*, esse authenticam & multorum Patrum testimonio firmam ostendi superiùs; est tamen ambigua, & in utramque contradictionis partem versari possit argumentis, quibus hanc,
Cap. 8. *Domini Corpus frangitur*, versat in sexto de Sacramentis tractatu Hugo de sancto Victore. Et in libris de Sacramento Altaris scribit Innocentius tertius: *Solet à multis inquiri, sed à paucis intelligi, quid Christus in mensa fregit, & quid Sacerdos in Altari frangit. Fuerunt qui dicerent, quòd*
Lib. 4. c. *sicut post consecrationem vera panis remanent accidentia, sic & vera panis*
9. 10. *substantia. Quia sicut subjectum non potest subsistere sine accidentibus, sic accidentia non possunt existere sine subjecto. Quoniam accidentis esse non est aliud quam inesse.* Adfirmat doceri ab illis impanationem, & adjungit: *Hi dicunt quòd substantia panis frangitur & atteritur.* Errorem multis refutat, ac prosequitur: *Dicamus ergo quod forma panis frangitur & atteritur, sed Corpus Christi sumitur & comeditur.* Eandem sententiam secutus fuit noster Gregorius, & Berengarium, qui priori suæ professioni insertam istam phrasim horruerat, multis posteà impugnarat, & etiamnum aversabatur, ad ipsam denuò duxit non cogendum. Ita nobis demonstravit cum convertendis Hæreticis esse circa quædam dispensatoriè agendum.

Pergunt Acta Synodalia: *Tunc Dominus Papa præcepit Berengario ex auctoritate Dei Omnipotentis & sanctorum Apostolorum Petri & Pauli, ut de Corpore & Sanguine Domini nunquam ulterius cum aliquo disputare, vel aliquem docere præsumeret, exceptâ causâ reducendi ad fidem hanc eos, qui per ejus doctrinam ab ea recesserant.* Quod ipsum eisdem ferè verbis scribunt sanctus Lanfrancus & Hugo Flaviniacensis. Quin & commendatitias litteras, & oculatum, qui ipsum pristino apud omnes honori redderet, Actorem, & veræ conversionis testem dedit illi Pontifex: *Gregorius servus servorum Dei, omnibus beato Petro fidelibus salutem & Apostolicam benedictionem. Notum vobis omnibus facimus, nos anathema fecisse ex auctoritate Dei Omnipotentis Patris, & Filii, & Spiritus sancti, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli, omnibus qui injuriam aliquam facere præsumpserint Berengario, Romanæ Ecclesiæ filio, vel in persona, vel in omni possessione sua, vel qui eum vocabit Hereticum, quem post multas, quas apud nos, quantas voluimus, fecit moras, domum suam remittimus, & cum eo fidelem nostrum Fulconem nomine.* Litteras nuper vulgavit Lucas Dacherius.

Et hinc oritur tertia quæstio, An post hanc novissimam professionem & absolutionem Berengarius fuerit adhuc relapsus? Respondeo fuisse. Etenim ad annum istius sæculi octogesimum scribit laudatum sancti Maxentii Chronicon: *Fuit Concilium Burdigalæ, in quo Berengarius*

rius reddidit fidei suæ rationem. Quòd nempè esset iterùm relapsus, aut certè de relapsu suspectus & accusatus. Quidquid sit, pœnitens & Catholicus decessit ex hac vita. De ipso enim scribit ad hujus sæculi octogesimum tertium annum Clarius Monachus in Chronico sancti Petri vivi: *Berengarius Turonensis Magister, & admirabilis Philosophus, amator pauperum effloruit. Hic composuit orationem illam, quæ sic incipit:* Juste Judex JESU Christe. *Post hæc fidelis & verè Catholicus vitam finivit, super cujus tumulum hujusmodi Epitaphium est: Quem modò miratur, semper mirabitur orbis, ille Berengarius non obiturus obit.* Et Guilielmus Malmesberiensis: *Berengarius planè, quamvis sententiam correxerit, omnes tamen, quos ex totis terris depravaverat, convertere nequivit.* Et infrà: *Quin & ipse Epiphaniorum die moriens, gemituq; producto recordatus, quòd miseros quondam adolescens primo ætatis calore, Sectâ suâ infecerat, hodie, inquit, in die Apparitionis suæ apparebit mihi Dominus meus* JESUS *Christus, propter pœnitentiam, ut spero, ad gloriam, propter alios, uti timeo, ad pœnam.* Eum aliqui nimiis extulerunt præconiis, præsertim sanctus Hildebertus Archiepiscopus Turonensis.

Et reverà omnes à se perversos Berengarius non convertit. Etenim de nescio quo Monacho scribit in primò super sancti Benedicti Regulam libro venerabilis Abbas Rupertus: *Habueram cum aliquo magni nominis, magnæ æstimationis Scholastico, licet Monacho, certamen permolestum de Sacramento Corporis & Sanguinis Domini. Qui inter cætera, quibus deprimere conabatur Majestatem tanti Sacramenti, illud mihi objecerat, quia Sacramentum illud Judæ quoque traditori suo Dominus dedit, sicut & cæteris Apostolis, hoc nimirum intendens, quod nequaquam illi dedisset, si vera esset substantia corporis & sanguinis sui.* Quis non videat prodire hæc ex olla Berengarii? Et quidem argumentum istud adeò movit Rupertum, ut sanctum Augustinum, cujus auctoritate se tuebatur Hæreticus iste Monachus, dixerit non esse in Canone, & sanctum Pictaviensem Hilarium, cui videtur Judas non accepisse Eucharistiam, fuerit secutus. At ecce hinc alia lis. Quidam Catholici acceperunt id pessimè, & optimum Rupertum *diffamare cœperunt tanquam Hæreticum, qui dixisset non esse in Canone beatum Augustinum.* Quod notent qui Augustini probatos etiam à Romana Ecclesia libros hodiè audent sugillare. An Eucharistiam Judas acceperit, est longa quæstio, nec hujus loci. Quidquid sit, ex præfata olla prodierunt & illi, adversùm quos scribit in Commentariis super sancti Dionysii de Cælesti Hierarchia libros Hugo Victorinus: *Quidam dicunt in Sacramento altaris veritatem Corporis & Sanguinis Christi non esse, sed imaginem illius tantùm & figuram.* Etiam illi, à quibus, quòd accidens per se subsistere non posse crederent, traditam fuisse L. 1. c. 1.

 im-

impanationem, audivimus suprà ab Innocentio tertio. Hi enim, quòd nudam figuram non dogmatizarent, non possunt fuisse Albigenses. Interim etiam hi, & Petro-Brussiani, & Waldenses, & Wicleffistæ, & Hussitæ, & Lutherani, & Calvinistæ, & denique omnis Sacramentariorum factio ex eodem prodierunt spermate & principio, adversùs quod rectè laudatus Innocentius: *Qualem significandi modum habet nomen accidentis in Philosophica facultate, talem existendi modum habet accidens nominis in Theologica veritate. Nam sicut hoc nomen*, Album, *significat accidens in subjecto, id est, in adjacentia, sed hoc nomen*, Albedo, *significat accidens sine subjecto, id est, in existentia, sic ante consecrationem accidens est in subjecto, quoniam existit in alio, sed post consecrationem accidens est sine subjecto, quoniam existit per se, transit enim substantia, sed remanent accidentia.* Etiam Joannis Wicleffi palmare adversùs Eucharistiæ veritatem fundamentum fuit hic articulus: *Deus de potentia sua absoluta non potest facere quòd in Sacramento Altaris essent accidentia sine subjecto.* Et hinc hunc articulum, *Quòd accidentia non maneant sine subjecto post consecrationem in Sacro-sancto Altaris*, Synodaliter damnavit Guilielmus Archiëpiscopus Cantuariensis. Ejus judicium firmavit Urbanus sextus, ac etiam Constantiensis Synodus, damnans hunc articulum: *Accidentia panis non manent sine subjecto in Sacramento Altaris.* Ex quo vides Renati Carthesii nugas esse lucidè paradoxas, & jam dudum ab omni Christianitate explosas. Et quòd Ecclesia accidentis nomen eodem, quo & Philosophi solent, modo ac sensu accipiat, jam testatus est Innocentius tertius. De quibus plura suo loco.

Causa Henrici & Rudolphi, de Germanico Imperio contendentium.

HEnricum quartum Imperatorem à Gregorio nostro excommunicatum, & ab Imperii administratione suspensum, quòd integro anno insorduisset, degradarunt Germani Proceres, ejusque in locum elegerunt Rudolphum Sueviæ Ducem. Et quia post actam publicam pœnitentiam, & acceptam vinculi absolutionem relapsus iste fuit ad pejora, sua in ipsum Gesta hi firmarunt, & per missos ad hanc Synodum Legatos postularunt esse rata, & auctoritate Apostolicâ mitti in executionem. Aderat & ipsius Henrici Legatio, meliora spondens, ac postulans fieri in Germania Conventum, in quo Apostolica Legatio componeret omnia, & partes conciliaret. Quæ mansuetior via omninò placuit Pontifici, ideoque utriusque Regis Legatos compulit ad profitendam obedientiam, & illum Conventum promittendum. Exstant professiones in Papali Regesto. DIS-

DISSERTATIO

De quibusdam sanctorum Patrum testimoniis, spectantibus ad Berengarii hæresim.

CAPUT I.

Difficilis locus Rabani Mauri Archiepiscopi Moguntini exponitur.

RAbani Mauri, grassantibus Joannis Erigenæ contentionibus, scripta ad Heriboldum Antisiodorensem Antistitem, & per Stephanum Baluzium nuper vulgata Epistola habet hunc articulum : *Quod interrogastis, utrùm Eucharistia, postquam* Cap. 33. *consumitur, & in secessum emittitur more aliorum ciborum, iterùm redeat in naturam pristinam, quam habuerat antequam in Altari consecraretur, superflua est hujusmodi quæstio, cùm ipse Salvator dixerit*, Omne quod intrat in os, in ventrem vadit, & in secessum emittitur. *Sacramentum corporis & sanguinis ex rebus visibilibus & corporalibus conficitur, sed invisibilem tam corporis quam animæ confert sanctificationem. Quæ est enim ratio, ut hoc quod stomacho digeritur, & in secessum emittitur, iterùm in statum pristinum redeat, cùm nullus hoc unquam fieri adseruerit? Nam quidam nuper de ipso Sacramento corporis & sanguinis Domini non ritè sentientes dixerunt hoc ipsum corpus & sanguinem Domini, quod de Maria Virgine natum est, & in quo ipse Dominus passus est in cruce, & resurrexit de sepulchro, idem esse quod sumitur de Altari. Cui errori, quantum potuimus, ad Egilum Abbatem scribentes, de corpore ipso quid vere credendum sit, aperuimus.* Hic est ille locus, in quem scripsit publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor anonymus : *Et his quidem, qui dixerunt secessui obnoxium, quod numquam antea est auditum, id est, Heriboldo Antisiodorensi Episcopo, qui turpiter proposuit, & Rabano Moguntino, qui turpiùs adsumpsit, turpissimè verò conclusit, suus ad respondendum locus servetur.* Reverà fuit insolens, procax, & fæda curiositas, à qua oportebat utrumque abstinuisse. Hic, inquam, est locus, ex quo Rabanus quibusdam visus est sentire cum Joanne Erigena, Dominici corporis & sanguinis Eucharisticam veritatem negare, & adserere so-

lam figuram. Disertè enim adfirmat istud ipsum, quod natum de Virgine, & passum in cruce, corpus non sumi in Altari, sed quosdam ita errare. Et infrà addit: *In isto cibo & potu, quem carnaliter sumunt, & spiritualiter non intelligunt, &c.* Videtur professionem, quam & Nicolaus secundus & præsertim Gregorius septimus posteà exegerunt à Berengario, ad carnales errores proscribere. Pro eximio Doctore Rabanum semper habuit Ecclesia: Hinc quidam suspicantur transubstantiativam Eucharistiæ veritatem ad immobile dogma non spectasse, sed ad Ecclesiasticas quæstiones.

Respondeo duos tunc in Gallicana Ecclesia fuisse grassatos errores. Primus erat Joannis Erigenæ, Dominici corporis substantiam negans in Eucharistia, & adfirmans solam figuram. Et certum est Rabanum Moguntinum, uti & Hincmarum Remensem, licèt ambo circa alios istius Barbari errores cespitarint, ab hac lepra fuisse alienissimos. Alterum errorem intelliges ex secundo sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani adversùm Iconoclastas Antirrhetico: *Non sine stupore admirabitur quispiam ipsius quoque in his futilitatem atque inconstantiam. Quoniam quod paulò antè propriè & verè corpus Christi contendebat accipere, hoc idem nunc imaginem illius adfirmat. At idem propriè & verè corpus esse, & illius imaginem esse dicere, an excogitari quid stolidius poterit, & quid magis pro deridiculo sit?* Sacro-sanctæ Eucharistiæ veritatem, quidquid aliqui scribant, Iconoclastæ non denegarunt. Quod hìc profitetur etiam ipse sanctus Nicephorus. Verùm ut sese ab omni Christi Domini imagine non alienos demonstrarent, adseruerunt ipsam sibi esse in hoc tremendo mysterio: Utpotè quod sibi esset & veritas & figura. Hocce dogma potenter impugnat laudatus Patriarcha, & concludit: *Nos neque imaginem, neque figuram illius corporis hac dicimus, licet symbolicè conficiantur, sed ipsum Christi corpus Deificatum. Illius enim dicentis vox est:* Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. *Hoc etiam Discipulis exhibebat,* Accipite, manducate corpus meum, *dicens,* non imaginem corporis mei. *Quemadmodum enim ex sacra Virgine carnem per Spiritum sanctum sibi ipsi substituit. Et si opus est ex nostris quoque id exponere, quemadmodum panis & vinum & aqua naturaliter in corpus & sanguinem edentis ac bibentis transmutantur, neque dicimus aliud corpus diversum à primo fieri, ita & hac supernaturaliter invocatione Sacrum facientes, & sancti Spiritûs adventu in corpus & sanguinem Christi transmutantur. Namq; hoc petitio Sacerdotis continet. Et non duo intelligimus, sed unum ac idem fieri credimus.* Non veritatem simul ac figuram, sed solam veritatem. Eodem modo loquitur in Mystagogiæ expositione sancti Nicephori in Regiæ

civi-

civitatis Cathedra socius sanctus Germanus, aliique adversùs Iconoclasticam hæresim Scriptores. Videntur solam Dominici corporis & sanguinis substantiam in Eucharistia figere, & transmutatorum Sacramentalium elementorum residua, quæ istam obvolvant ac velent, accidentia denegare.

Et istos Scriptores legisse, ac æmulatus esse in suis adversùs Erigenam opusculis videtur Venerabilis Paschasius Ratbertus. Hinc malè apud multos audiit. Nam & de isto errore ipsum accusavit Berengarius. Purgavit vero sanctus Lanfrancus. Quidquid sit, alii videntur hunc errorem tunc in Gallia docuisse. Hinc enim publicatus per Ludovicum Cellotium Auctor scribit: *De mysterio corporis & sanguinis Domini quidam dicunt idem esse quod sumitur de Altari, quod & illud quod natum est de Virgine; alii autem negant, & dicunt aliud esse. Quidam autem diabolicâ inspiratione blasphemant secessui obnoxium fore.* Prima, quæ Paschasii Ratberti credebatur, sententia adseverabat ipsum, sine Sacramentalibus involucris solum, è Virgine natum ac in cruce passum Domini corpus esse in Eucharistia: Esse istic nudum, nullo tectum velo, uti fuerat in Virgine & cruce. Altera sententia erat Rabani Mauri. Et ipsam non culpat dictus Auctor. Solummodò culpat, quòd ille adderet velantes species abire in secessum. Et meritò priora probat. Etenim phrasin istam Rabanus accepit ex sancti Hieronymi commentario super Apostolicam ad Ephesios Epistolam: *Dupliciter sanguis Christi & caro intelligitur. Spiritalis illa atque Divina, de qua ipse dixit:* Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus. *Vel caro & sanguis, quæ crucifixa est, & qui militis effusus est lanceâ. Juxta hanc divisionem & in Sanctis ejus diversitas sanguinis & carnis accipitur, ut alia sit caro, quæ visura est Salutare Dei, alia caro & sanguis, quæ Regnum Dei non queant possidere.* Hæc Sanctorum caro & sanguis sunt nostris originalibus, plenam cum immortalitate justitiam sibi non compatientibus, vitiis ac infirmitatibus gravatum, illa Sanctorum caro & sanguis sunt plenæ justitiæ ac immortalitatis dotibus ornatum corpus, ideoque non carnale ampliùs, sed per omnia spiritale. Non demutatum in spiritum, sed spiritui plenissimè subjectum. Hæc corpora non differunt substantiâ, sed solo modo & accidente. Sunt eadem ejusdem, per Adami peccatum deformatæ, & per Christi justitiam reformatæ carnis substantia. Quod ipsum obtinet in Sacramentali Christi Domini carne, & naturali. Hæc corporalis atque humana, illa spiritalis est atque Divina; Non substantiâ, sed existendi modo atque accidente.

Sancti Hieronymi phrasin usurpat etiam sanctus Augustinus. Etenim in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium scribit de Capharphar-

Tract. 27. pharnaïtis Erronibus : *Carnem sic intellexerant, quomodo in cadavere dilaniatur, aut in macello venditur, non quomodo spiritu vegetatur.* Suæ carnis in Sacramento existentiam crediderunt à Domino prædicari, non spiritalem atque invisibilem, sed naturalem & corporalem, ideoque illud dogma abhorruerunt uti barbariem. Quod ipsum & Augustinus & alii Patres tradunt in pluribus locis. Quædam Augustini loca adduxi in superioribus. Porrò adscriptam Paschasio Ratberto sententiam de isto errore nullus unquam accusavit. Inter hunc & ipsum fuit grande intervallum. Error iste credebat Domini corpus in partes laniandum à sumentibus, & sic vorandum; dicta sententia adfirmabat ipsum esse totum in toto, & totum in qualibet mysterii particula, at nudum sine Sacramentalibus involucris, uti fuerat in matris utero, ac in patibulo crucis. Et ob hanc solam involucrorum differentiam alii tunc adfirmarunt, alii negarunt ipsum de Virgine natum ac in cruce passum corpus esse etiam in Sacramento.

Uterque loquendi modus suis nititur fundamentis, dudum viguit apud Ecclesias, & fuit familiaris etiam sancto Augustino. Priorem hic usurpat in nonagesimi octavi Psalmi commentario. Versum, *Adorate scabellum pedum ejus*, multis versat, istud scabellum ostendit esse terram, ac pergit: *Fluctuans converto me ad Christum, & invenio, quomodo sine impietate adoretur terra, sine impietate adoretur scabellum pedum Domini. Suscepit enim de terra terram. Quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam ad salutem dedit, nemo autem illam carnem manducat, nisi priùs adoraverit, inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solùm non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.* Lucidè adserit ipsam de Virgine natam carnem esse in Sacramento, ibidemque à nobis adorari ac manducari. Et tamen statim in eodem commentario latiùs exponit istud mysterium, ac subdit de Capharnaïtis: *Durum illis visum est, acceperunt illud stultè, carnaliter illud cogitarunt, & putaverunt quòd præcisurus esset Dominus particulas quasdam de corpore suo, & daturus illis. Ille autem instruxit eos, & ait illis*: Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam. *Spiritaliter intelligite quod locutus sum. Non hoc corpus quod videtis manducaturi estis, & bibituri illum sanguinem, quem fusuri sunt, qui me crucifigent. Sacramentum aliquod vobis commendavi: Spiritaliter intellectum vivificabit vos. Etsi necesse est illud visibiliter celebrare, oportet tamen invisibiliter intelligi.* Ipsum de Virgine natum corpus omninò viderunt Apostoli, ideoque & visum à se corpus omninò manducarunt. Quomodo igitur Augustinus in eodem contextu istud & adfirmat & ne-

negat? Quia idem corpus distinguit in duo: Non quoad substantiam, sed quoad existendi modum.

Eâdem distinctione utitur in commentario Psalmi trigesimi tertii. Etenim ad versum, *Accedite ad eum, & illuminamini*, scribit: *Accedimus ad eum, ut illuminemur, non quomodo accesserunt Judæi, ut tenebrarentur. Accesserunt enim ad illum, ut crucifigerent, nos ad eum accedimus, ut corpus & sanguinem ejus accipiamus. Illi de Crucifixo tenebrati sunt, nos manducando Crucifixum & bibendo illuminamur.* Palàm adfirmat ipsum crucifixum corpus à nobis manducari. Et tamen in prima ejusdem commentarii concione adducit Dominica de hoc mysterio apud Joannem verba, & pergit: *Et Discipuli ejus, qui eum sequebantur, expaverunt, & exhorruerunt sermonem, non intelligentes, putaverunt nescio quid durum dicere Dominum nostrum* JESUM *Christum, quòd carnem ejus, quam videbant, manducaturi essent, & sanguinem bibituri, & non potuerunt tolerare. Furor & insania videbatur dare carnem suam manducandam hominibus, & bibendum sanguinem.* Eâdem distinctione utitur in habito ante Altare ad Infantes sermone, quem libro de Baptismo Æthiopis subnexuit sanctus Fulgentius. Egressis de sacro Fonte Neophytis Sacrosanctam, de qua Catechumeni tot mira audierant, Eucharistiam mox ostendebat olim Episcopus, & ipsius mysteria exponebat. Hoc ipsum in laudato sermone facit etiam sanctus Augustinus, & adjungit: *Potestis modò dicere mihi, præcepisti ut credamus, expone ut intelligamus. Potest enim in animo cujusdam talis cogitatio oboriri: Dominus noster* JESUS *Christus novimus unde acceperit carnem de Virgine Maria. Infans lactatus est, nutritus est, crevit, ad juvenilem ætatem perductus est, à Judæis persecutionem passus est, ligno suspensus est, in ligno interfectus est, de ligno depositus est, sepultus est, tertiâ die resurrexit, quâ die voluit in cælum adscendit. Illuc levavit corpus suum, undè est venturus, ut judicet vivos & mortuos. Ibi est modò sedens ad dexteram Patris. Quomodo est panis corpus ejus? Et calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus?* Ista infantes adversùs Augustinum, qui ipsam de Virgine natam ac in cruce passam carnem dixerat contineri ac manducari in Eucharistia, argumentabantur. Et Augustinus reposuit: *Ista, fratres, ideò dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritalem.* Adfirmat non visibile, sed invisibile Domini corpus esse istic & manducari: Ipsum de Virgine natum corpus, sed per invisibilem existendi modum. Quam ejusdem Dominici corporis distinctionem tradunt item alii Patres, & Latini & Græci.

Et uterque iste loquendi modus dudum viguit, ac liber ambulavit

per Ecclesias. Nempè nullis de hoc aut illo litigantibus, aut virus indè sumentibus Hæreticis, orthodoxa simplicitas erat secura. At postmodo litigare, & lepram suam posteriori phrasi, tamquam purâ ovium lanâ lupum, obtegere cœpit versutus Berengarius, atque ita simplicem populum in dolosos sui erroris laqueos circumscribere. Blaterare cœpit verba, quibus ipsam de Virgine natam Domini carnem sanctus Augustinus adserit non manducari in Sacramento, esse frequentia, lucida, diserta. Quin & de quibusdam ejus Discipulis scribit Venerabilis Troarnensium Abbas Durandus: *Sunt nonnulli*, puris solam figuram garrientibus Berengarianis, *ut sibi videtur*, *prudentiores ac religiosiores*, *qui carnem quidem dicant esse Christi*, *non tamen illam*, *quam de Virgine sancta Christus ipse suscepit*, *in qua passus est*, *& à mortuis resurrexit*, *quam ad cœlos cum triumpho victoriæ vivus & verax devexit*; *sed quamdam novam*, *quam benedictio recens consecravit*. Adversùm hujusmodi fabulas septimus noster Gregorius iteratæ Berengarii professioni inseruit hæc verba: *Credo esse verum Christi corpus*, *quod natum est de Virgine*, *& quod pro salute mundi oblatum in cruce pependit*, *& quod sedet ad dexteram Patris*. *Et verum sanguinem Christi*, *qui de ejus latere est effusus*. Ex illo tempore omnes hâc solâ phrasi utimur: Et alia, licèt per Rabanum Maurum, ac ipsum etiam sanctum Augustinum, ac alios Ecclesiæ Patres usitata, phrasis cœpit esse scandalosa, suspecta, offensiva piarum aurium, abolita, circumscripta. Quòd enim sanctorum etiam Patrum, licèt non sensus, tamen voces circumscribere possit ex tali causa, & soleat Ecclesia, alibi demonstratum est, & suo loco adhuc demonstrandum.

Et ad istas voces circumscribendas septimus Gregorius habuit firma fundamenta. Etenim sanctus Augustinus ac alii Patres, licèt ipsum è Virgine natum ac in cruce passum corpus quandoque dixerint non contineri in Eucharistia, passim tamen dixerunt contineri. Hæc loquendi species est ipsis longè familiarior. Hâc Augustinus utitur in libris adversùs Faustum Manichæum: *Bibitur quod de Christi latere manavit.* (L. 12. c. 29.) Et in quadragesimi quinti Psalmi commentario declamat ad conversos Judæos: *Medicum cognovistis*, *jam securi bibite sanguinem*, *quem fudistis*. (Conc. c. 1.) Et in commentario Psalmi quinquagesimi octavi: *Christi sanguinem fudistis sævientes*, *bibite confitentes*. Et in sexagesimi quinti Psalmi commentario: *Homicidis donatus est sanguis Domini innocentis. Et ipsum sanguinem*, *quem per insaniam fuderunt*, *per gratiam biberunt*. Hanc phrasin Augustinus usitat in innumeris locis. Eandem adsiduè usurpat sanctus Joannes Chrysostomus, ideoque & ipsius Liturgia habet: *Domine non sum dignus*, *ut sub sordidum anima mea tectum ingrediaris*, *sed*

quemad-

quemadmodum aqui & boni consuluisti in spelunca & præsepi irrationabilium animalium recumbere, & in domo Simonis leprosi etiam similem mihi meretricem, peccatricem ad te accedentem suscepisti, ipse dignare etiam in præsepe animæ meæ rationis expertis, & in commaculatum meum corpus ingredi mortui & leprosi Etiam magni Basilii Liturgia habet: *Hunc calicem fore ipsum pretiosum sanguinem Domini nostri* JESU *Christi, qui pro mundi vita effusus est.* Et ipse Dominus dixit: *Hic est sanguis meus, qui pro multis effundetur. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.* Utique in mortem. Et reverà hæc phrasis est profitendo mysterio longè aptior, & ab omni subintrudendi erroris periculo securior, ideoque ipsam valere solam rectè voluit septimus Gregorius: Adversam phrasin rectè circumscripsit & abolevit.

Et hoc in cardine pendet lis, quam cum sancti Medardi apud Suessiones Monachis habuit venerabilis Guibertus, Abbas sanctæ Mariæ apud Novigentum. Audiamus ejus litteras, operi de Sanctorum pignoribus præfixas, ad Odonem Abbatem sancti Symphoriani: *Subnotavit* Adversarius meus, *quòd panis ac vini mysterium Vicarium Christi appellaverim: Quod ob hoc sibi minùs idoneè dictum visum est, quia id, quod Vicarium dicitur, minus eo, cujus Vicarium est, aliquo modo æstimatur. Sed si dicta mea attendisset, quibus ...., quod est ex virgine, & significati, quod in .... constat, a me sæpènumero identitas enunciatur, omnis ejus illicò ambiguitas sopiret, cum ipsa verba Dominica mox inibi subjecta met....... ad sui memoriam id fieri imperant, numquam de vicissitudine quæstio moveretur. Quis enim Vicar........repræsentandi cujuslibet dubitat, quod super repræsenta...... memoriam innovat? Magis planè in causa esse videtur, quòd spiritus sanctus* Pignus *dicitur, quòd filius ipse* Splendor gloriæ, Figura substantiæ, *& aliàs* Imago Dei *appellatur. Et certè Vicarium quid obsistat vocari, non video. Quod & ipse cotidianum appellat. Ac si suggereret sic eo in præsenti, dum dicitur, Hodie, utendum, ut ad illud æterne fruendum, quod consîdet Paternæ dexteræ, nos ducat. Quod planè sic in hoc sæculo fruendum mandat, ut in sæculis sæculorum, cum ad speciem hujus originis pertigerimus, fieri non egeat, sentire non possum, quin opportunè vicis cujusdam speciem, ipsa lucèt omnimoda veritas, gerat.* Secundus de Sanctorum pignoribus liber habet hunc titulum: *De Corpore Domini bipartito, principali scilicet ac mystico.* Et liber ipsum exponit: *Etsi probari potest hoc in terra resedisse de ejus proprio, miror quam vicissitudinem noluerit nobis dimittere in corpore figurato. Figurato, inquam, quod sic umbra sit secundùm speciem, ut non discrepet à virtutis efficacia secundùm præcedentem veritatem. Præcedens autem ipsa est personalis veritas, in quam refertur & identificatur significatum. Quod enim ob sui* Cap. 1.

memoriam tradidit faciendum, indubiam suæ præsentiæ memoriam refert. Quæ tamen hìc præsentia, si aliud esset, quàm ipsa proprietas, non major esset quàm annuli conjugalis penes uxorem præsentia. Ad uxoris enim memoriam annulus fieret vicissitudo mariti. Alterum ergò, sicut nascendo de virgine, patiendo in cruce, aliquantula temporum mora præcessit, dedit causas alteri, quod ad ejus, ut sic dicam, vicariam identitatem sub ejus exemplo præcessit. Inde à me potissimùm illud primum veritas appellatur, de quo ista, quæ agimus, tractabilia nobis Sacramenta manarunt, quia qualemcumque recipiat veritatem illud, quod à primo sub figura dimittitur, primum tamen principaliter verum est, quod causam subministrat illi, quod ab eo derivatum est. Illud enim procul dubio veritas principalis & est & dici potest, in quo nihil aliud adumbratur, quàm capi intuentium atque tractantium tam sensibus quàm intellectibus valet. In altero autem, etsi omnis habenda veritas est, principale tamen non est, quia à principali inflectitur quod est, & ad id reciprocari sibi semper convenit, cujus species ac relatum est. Et firmat hæc atque exponit exemplo Patris, & Filii, & Spiritus sancti, è quibus solus Pater in sacris litteris titulatur Spiritus Principalis: *Non quòd secundùm essentiam Filio & Spiritui sancto principatur, sed quòd Filii & Spiritus sancti origo ab ipso deducitur.* Rôsa & rasa Epistola cogit nos ad conjecturas. Guibertus distinxit duplex Domini corpus: Principale, & mysticum seu vicarium. Principale dixit natum de Virgine, fixum in cruce, & modò in cœlis gloriosum; vicarium ac mysticum esse nobiscum in Eucharistia. Dixit vicarium, quia per ipsum jam speciè gerimus, quod suo tempore per principale rerum veritatè capiemus. Hinc dixit & mysticum: Quòd nempè sit Principalis mysterium, imago, atque figura.

Suessionense sancti Medardi Monasterium adserebat sibi esse Christi Domini dentem, atque ita illi fiebat, quod Joanni Hierosolymæ Episcopo evenisse scribit sanctus Hieronymus: *Sumptibus abundas, & totius mundi religio lucrum tuum est.* (Epist. 61. c. 4.) Omnia hæc editis libris strenuè impugnavit Guibertus, nullas Dominici corporis reliquias sub cœlo reperiri adfirmans, ex hac regula: *Quod Verbum semel adsumpsit, nunquam dimisit.* Omnem corporis partem, etiam circumcisum Præputium, dixit resumpta à resurgente Domino, & delata in cœlum. Hujusmodi lucrosas Reliquias impugnare, à sordidis Clericis ac Monachis censetur atrocissima injuria, ideoque & Medardenses fratres Patri Guiberto reddiderunt talionem, adserentes ipsum cum Berengario pugnare in sacrosanctam Eucharistiam, utpotè qui diceret in ipsa non contineri ipsum principale de Virgine natum ac in cruce passum corpus Domini, sed illam dumtaxat esse ejus vicarium corpus, mysterium, imagi-

ginem, figuram. Verùm Guibertus reposuit imaginem ac figuram esse duplicem: Aliam eamdem cum significato, aliam ab ipso diversam. Etenim Deus Verbum est imago ac figura paternæ substantiæ, cui tamen consubstantialis est, ac naturaliter identificatus. Principale ac vicarium dixit non semper naturâ distingui. Nam Deus Verbum quandoque etiam Patris vicarius, & ejus respectu Pater dicitur Spiritus Principalis. Eodem modo distinxit duplex Domini corpus: Aliud naturalem, aliud Sacramentalem habens existentiam & formam. Istud adseruit, hoc negavit natum de Virgine, aut in cruce passum. Etenim sub talis existentiæ modo nasci non potuit, aut pati. Illud dixit principale, hoc illius vicarium, ac imaginem: At substantiâ eamdem, & solo modo diversam. Ita se à Medardensium calumnia credidit abundè expeditum. Et rectè sensit. At impegit in hanc sancti Augustini regulam: *Tene sententiam, sed corrige linguam.* Laudatum, ex quo loqui debuit, septimi Gregorii Decretum fuit prævaricatus.

Ad hanc Heriboldi de Sacramentalibus accidentibus quæstionem, *An redeant in naturam pristinam*, seu an suam annihilatam substantiam recipiant, Rabanus rectè reposuit: *Superflua est hujusmodi quæstio.* Et tamen addidit hocce suum judicium: *Quæ est ratio, ut hoc quod stomacho digeritur, & in secessum emittitur, iterum in statum pristinum redeat, cùm nullus hoc unquam fieri adseruerit?* Aliam quæstionem proposuit nescio quis Guntardus, & Amalarius Fortunatus respondit: *Non est mihi disputandum* de sumpto à fidelibus Dominico corpore, *utrùm invisibiliter adsumatur in cælum, an reservetur in corpore nostro usque in diem sepulturæ, aut exhaletur in auras, aut exeat de corpore cum sanguine, aut per poros emittatur. Hic solùm cavendum est, ne Judæ corde sumam illud.* Amalarius erat naturâ phlegmaticus, sumptâ Eucharistiâ cogebatur statim spuere, quandoque putabatur exspuere aliquid Sacramenti, ideoque addidit de alia circa hoc quæstione: *Si fortè me ignorante, aut non consentiente, exierit de ore meo aliquid ex corpore Domini, non putes quòd ipsum illuc dirigatur, quo non voluit, seu non vult venire.* Et rursùm adjungit: *Domini est corpus suum per artus & venas diffundere ad vitam æternam.* Non de Sacramentalibus speciebus, sed de ipsa Dominici corporis substantia videtur quæsivisse Guntardus, & nihil definitum Amalarius respondit. Exstat Epistola in spicilegio Lucæ Dacherii. Tom. 7. Eamdem quæstionem movet ac resolvit in speculo de Ecclesiæ mysteriis Hugo de sancto Victore: Cap. 7. *Dicit forsitan cor tuum, ubi est corpus Domini, postquam sumpsi illud & manducavi? Audi ergò. Corporalem Christi præsentiam quæris? In cælo quære. Tecum per corporalem præsentiam ad tempus esse voluit: Quando & quamdiu necesse fuit. Exhibuit ad tempus præ-*

 sen-

sentiam corporalem, ut per illam ad spiritualem inveniendam excitaret & juvaret. Et post quædam: *Quando in manibus tenes ejus Sacramentum, corporaliter tecum est. Quando ore suscipis, & quando ore manducas, corporaliter tecum est. Denique in visu, in tactu, in sapore corporaliter tecum est. Et quamdiu sensus tuus corporaliter adficitur, ejus præsentia non aufertur corporalis. Postquam autem sensus corporalis in percipiendo deficit, deinceps corporalis Christi præsentia non est quærenda, sed spiritualis retinenda. Dispensatio completa est, perfecta est. Perfectum Sacramentum: Virtus manet.* Quod ipsum repetit in Eruditione Theologica de Sacramentis. Et ista ejus verba comprobat, facit sua, & suis de Missæ sacrificio libris inserit Innocentius tertius. Omne hujus Sacramenti officium adfirmat esse sumptionem, ideoque eâ peractâ desinere in isto Dominicum corpus, & ad viduata accidentia redire suam substantiam. Quare de hoc puncto malè scribit in quarto Institutionum libro Joannes Calvinus: *Scire ex ipsis*, utique Romanis, *velim, quamdiu Christi carnem contineant, ubi manducarunt. Hic, meo judicio, exitum non invenient.* Quidquid fiat, mysterii auctor hunc exitum novit.

L. 2. P. 8. c. 13.

L. 4. c. 15.

C. 17. n. 33.

Exstat Rabani Mauri liber de cruce, in quo hæc habentur de Eucharistia: *Neque observandum, sicut Apocryphorum monimenta decernunt, donec digeratur in corpore, ne communis cibus accipiatur, sed satis invigilandum, ut anteà quisque semper se præparet, & post acceptam gratiam nullus se reddat indignum.* Et infrà: *Frivolum est, sicut in eodem Apocrypho libro legitur, in hoc mysterio cogitare de stercore, ne commisceatur in digestione alterius cibi. Denique ubi spiritualis esca & potus sumitur, & Spiritus sanctus per eum in homine operatur, ut si quid in nobis carnale adhuc est, transferatur in spiritum, & fiat homo spiritualis, quid commixtionis habere potuit? Quantùm igitur distat vita illa æterna ab ista mortali vita, tantùm & iste cibus omninò præeminet ab illo communi, quo nobiscum etiam animalia vivunt.* Disertè profitetur Eucharisticas species non digeri in stomacho, non admisceri illic communibus alimentis, nec abire in secessum. Addit ea esse Apocryphi Scriptoris commenta, utique illius qui se finxit Romanorum Episcopum Clementem, compilatorem Apostolicarum constitutionum. Et hinc scribit Thomas Waldensis fuisse duos Rabanos, uti personâ, ita & sententiâ penitùs diversos. Est ejus singularis ac non fundata opinio. Secundum enim Rabanum omnes ignoramus. Et iste Thomas etiam docet species esse incorruptibiles, ideoque nec ab aëre putrefieri, nec à muribus rodi, nec ab igne posse absumi. Hanc sancti Guitmondi sententiam conatur multis stabilire.

Cap. 61.

Et hæc sententia, si maturè introspiciatur, non caret fundamento. Etenim Græci habent duplicem benedictæ aquæ speciem: Majorem,

&

& minorem. Hanc singulorum ferè mensium Kalendis, istam ad ministrandum sacrosanctum Baptisma consecrant in solo festo Dominicæ Epiphaniæ. Uti nos in Paschali vigilia. Ejus benedictionem meritò titulant *sanctificationem majorem*. Ipsam censent adeò sanctam, ut eam non minori, quàm Dominicum sanguinem, reverentia sumant: Utique cum sacro Antidoro impositam Eucharistico cochleari, & non nisi in integro gratiæ statu, ac præmissâ Sacramentali confessione. Et hæc sanctificatio ipsam aquam reddit toto anno incorruptibilem, immò etiam incorruptibilitatis in alia elementa derivatricem. Audiamus Leonem Allatium in Epistola ad Paulum Zachiam de quorumdam Græcorum opinationibus: *Die Epiphaniæ sacro, Græci solemni supplicationum ritu aquis benedicunt, eâ benedictione, quam ipsi μέγαν ἁγιασμὸν vocant. Tum demum aqua illa omnium direptioni relinquitur, qui accurrentes, alii majoribus, alii minoribus phialis eam exhauriunt, domumq; referunt, & post sedulam per domos adspersionem in vasa vinaria ingerunt, quæ cum sint plena, nec eam admittant, quantum aquæ in dolium inserunt, tantum vini ex foramine hauriunt. Testimonio omnium comprobatum est, vinum erutum, si piis locis vel pauperibus distribuatur, vinum dolii conservari; si in usus proprios avaritia converterit, non multo post tempore acetum fieri. Quare eo die per universam urbem amphoræ plenæ vino, hac atque illac, summâ totius populi lætitiâ, ad egenos & pia loca, sobrios etiam homines abundè festinant.* Cap. 24

Neque hesterna est isthæc Dei gratia. Etenim ipsam, uti antiquam, laudat in vigesima tertia, quæ de Christi Domini Baptismo est, ad Antiochenum populum homilia sanctus Joannes Chrysostomus: *Hæc dies est, quâ baptizatus est Dominus, & aquarum naturam sanctificavit. Idcircò etiam in hac solemnitate sub mediam noctem omnes, cùm aquati fuerint, domum latices referunt ac recondunt, & per integrum annum conservant, utpotè quòd hodiernâ die sanctificatæ sint aquæ. Fitq; miraculum evidens, dum nihil temporis longinquitate aquarum illarum natura vitiatur, sed integro anno, atque etiam biennio, & triennio sæpè, quæ hodiè fuit hausta, incorrupta & recens permanet, ac post tantum temporis cum iis, quæ nuper fuerint è fontibus educta, certat.* An istâ nocte Antiocheni in Oronte aut aliis fluminibus, an in sanctificatis fontibus se balnearint, esse possit quæstio. Nam quòd quidam Itali suos infirmos in benedicta aqua olim balneaverint, testatur atque improbat in suo Capitulari venerabilis Atto Episcopus Vercellensis. Et vice versâ quòd Afri passim omnes in sancti Joannis Baptistæ festo mare intrârint, baptizarint sese, atque ita Dominicum, aut certè suum, Baptisma rememorarint, refert & graviter damnat in sermone de diversis sanctus Augustinus. Et hoc ipsum hodiè in Epiphaniæ festo agere dicuntur Abyssini ac Moscovitæ. Cap. 76. Serm. 59. cap. 4.

Quid

Quidquid sit de Antiochenis, certum est ipsos non ex communi flumine aut rivo, sed ex sacro fonte benedictam aquam hausisse, & hanc solam fuisse incorruptibilem. Hoc omninò suadent hæc verba: *Aquarum illarum natura.* Altè clamant Joannem non de quibusvis aquis loqui, sed de solis ista die sanctificatis. Etenim sacri fontis benedictio est adeò antiqua, ut ipsam in litteris ad Januarium Numidiæ Primatem laudet etiam sanctus Cyprianus. Et istam à nobis item Latinis benedictam aquam fuisse apud plures Ecclesias incorruptibilem, exemplis demonstrat in secundo libro de benedictionibus Jacobus Gretzerus. Haldenslebiense propè Magdenburgensem Civitatem Sanctimonialium Monasterium semper retinuit orthodoxam fidem, ac inter Lutheranas ibi tenebras luxit sicut stella in firmamento. Ejus baptismalis fons per sexaginta annos permansit recens & incorruptus. Vigesimo hujus sæculi anno violenter intrusus illi fuit Lutheranus Præfectus: Aquas tunc fuisse corruptas testantur gravissimi Scriptores, inter quos est Bertholdus Nihusius, oculatus testis, utpotè aliquando Præfectus istius Cœnobii.

Cap 10.

Certè Eucharistica benedictio est baptismali longè sanctior atque potentior: Cur ergo miremur etiam ab ipsa talem effectum? Certè posteriores Græci istam sententiam videntur amplexati, nec circa ipsam vel hæsitasse. Etenim Georgii Pachymeris tempore præsanctificata hostia, quæ in Majori quarta feria offerri & absumi debuerat, ex causis nec oblata nec absumpta fuit, sed in pixide mansit usque ad sequentis anni Dominicam Tyrophagiæ, repertaque tunc est penitùs corrupta. Fuisse rem & auditu & adspectu terribilem, incomprehensibile Divinæ Providentiæ arcanum, & omnem rerum ordinem excedens portentum affirmat memoratus Georgius, palamque docet istas sacrosanctas species sine miraculo non posse corrumpi. Tantis parasangis Græci tunc distabant à doctrina Romani Clementis in Apostolicis Constitutionibus. Divina gratia nec locis alligatur, nec temporibus: Spiritus enim, ubi vult, spirat. Uti sacri fontis aquam, ita & Eucharisticas species potest hìc & nunc permisisse corruptioni, ibi & tunc ab ipsa exemisse. Et uti Pachymeres juxta sua tempora, ita sanctus Guitmundus, venerabilis Algerus, Thomas Waldensis, & alii possint juxta sua loca censuisse & scripsisse.

Lib. 7. cap. 28.

CA-

CAPUT II.

An sanctus Nicephorus, & quidam alii Græcorum Patres rectè dicant Eucharistiam non esse Dominici Corporis figuram?

Istam loquendi speciem usurpant etiam sanctus Stephanus, Auxentiani in Bithynia Monasterii Abbas & Martyr, sanctus Joannes Damascenus, & alii Iconoclastica hæresi posteriores. Et laudati Stephani Scriptum sibi prælegi fecit septima Synodus, ideoque & probavit. Verùm plura obstant & Latinorum & Græcorum Patrum antiquiora testimonia. Eorum plures adfirmare videntur sacro-sanctam Eucharistiam esse Dominici corporis non veritatem, sed solam figuram. Etenim in tertio adversùm Marcionem libro Tertullianus adducit hæc impiorum Judæorum apud Prophetam Hieremiam verba, *Mittamus lignum in panem ejus*, & commentatur: *Utique in corpus. Sic enim Deus in Evangelio quoque vestro revelavit, panem corpus suum appellans, ut & hinc jam eum intelligeres corporis sui signum pani dedisse, cujus retrò corpus in panem Prophetes signavit, ipso Domino hoc Sacramentum postea interpretaturo.* Et in quarto libro: *Dominus acceptum panem, & distributum Discipulis, corpus illum suum fecit*, Hoc est corpus meum, *dicendo, id est, figura corporis mei. Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Cæterum vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset. Aut si propterea panem corpus sibi finxit, quia corporis carebat veritate, ergò panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis, ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat, & non magis peponem, quem Marcion cordis loco habuit? Non intelligens veterem illam fuisse figuram corporis Christi, dicentis per Hieremiam*: Mittamus lignum in panem ejus. *Scilicet crucem in corpus ejus.* Infrà laudat hunc Genesis locum, *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum*, stola & pallio adsumptam carnem, vino adfirmat significari sanguinem, & concludit: *Ita & nunc sanguinem suum in vino consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit.* Consecravit dicendo, *Hic est sanguis meus*, id est, figura mei sanguinis. Et in primo ejusdem operis libro Marcionem arguit, quòd damnet Domini Creatoris *panem*, *quo ille ipsum corpus suum repræsentat.* Hoc est, nobis significat & figurat. Et in libro de anima scribit: *Christus vinum in sanguinis sui memoriam consecravit.* Et in libro de oratione

Cap. 19. Cap. 40. Cap. 14. Cap. 17.

ne adducit Evangelica de hoc Sacramento testimonia, & adjungit: *Corpus Christi in pane censetur.* Hoc est, repræsentatur & commemoratur. Et in libro de Resurrectione carnis exponit Capharnaïtarum adversus Eucharistiam murmura, laudat hoc Domini Responsum, *Spiritus est qui vivificat, caro autem non prodest quidquam*, per Spiritum adfirmat intelligi carnem factum vivificatorem Sermonem, & pergit:
Cap. 39. *Proinde sermo in causam vitæ appetendus, & devorandus auditu, & ruminandus intellectu, & fide digerendus.* Quæ omnia videntur clamare solam in Eucharistia esse figuram. Hinc adjungit: *Paulò antè Dominus carnem suam quoque panem cælestem pronuntiarat, urgens usquequaque per allegoriam necessariorum pabulorum memoriam Patrum, qui panes & carnes Ægyptiorum præverterant Divinæ vocationi.*

Sanctum Augustinum à nobis in Romanæ fidei patrocinium & communionem advocari, pessimè indignatur in quarto institutionum
Cap. 17. n. 28. libro Joannes Calvinus, & adjungit: *Paucis ostendam Augustinum sine controversia totum esse nostrum.* Primò adducit Augustini locum ex libro adversùs Adimantum Manichæi Discipulum. Legem, quæ brutorum
Cap. 12. animam esse sanguinem, ideoque hunc adfirmat non comedendum, exponit ibi Augustinus, & addit: *Possum interpretari Præceptum illud in signo esse positum. Non enim Dominus dubitavit dicere*, Hoc est corpus meum, *cum signum sui corporis daret.* Hanc propositionem, *Pecoris anima est sanguis*, & hanc, *Panis est Christi corpus*, adserit esse ejusdem formæ, & similes huic: *Petra erat Christus.* Et adjungit hunc esse sensum: *Petra significabat Christum.* Quod ipsum repetit in secundo libro
Cap. 6. adversùs Prophetarum ac legis Adversarium: *Sic dictum est, Anima omnis carnis sanguis est, quomodò dictum est, Petra erat Christus. Non quia hoc erat, sed quia hunc significabat.* Et in tertii Psalmi commentario laudat novissimæ cœnæ mysticum *convivium, in quo Dominus sanguinis & corporis sui figuram Discipulis commendavit & tradidit.* Pro baptizandis parvulis, quos certùm est proprio actu non credere, susceptores in Sacramenti celebratione, purissima ab omni mendacio, respondent, *Credo.* Quo sensu id verificetur, quæsivit olim nescio cujus in Africa civitatis Episcopus Bonifacius, & sanctus Augustinus respondit: *Sæpe*
Ep. 23. *ita loquimur, ut Pascha propinquante dicamus crastinam vel perendianam Domini passionem, cum ille ante tam multos annos passus sit, nec omninò nisi semel illa passio facta sit. Nempe ipso die Dominico dicimus*, Hodie Dominus resurrexit, *cum ex quo resurrexit, tot anni transierunt. Cur nemo tam ineptus est, ut nos ita loquentes arguat esse mentitos, nisi quia istos dies secundùm illorum, quibus hæc gesta sunt, similitudinem nuncupamus, ut dicatur ipse dies, qui non est ipse, sed revolutione temporis similis ejus, &*
dica-

dicatur illo die fieri propter Sacramenti celebrationem, quod non illo die, sed jam olim factum est? Nonne semel immolatus est Christus in seipso, & tamen in Sacramento non solùm per omnes Paschæ solennitates, sed omni die populis immolatur? Si enim Sacramenta quamdam similitudinem earum rerum, quarum Sacramenta sunt, non haberent, omninò Sacramenta non essent. Ex hac similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Sicut ergò secundùm quemdam modum Sacramentum corporis Christi, Christi corpus est, Sacramentum Christi sanguinis sanguis Christi est, ita Sacramentum fidei fides est. Nihil est autem aliud credere, quàm fidem habere. Ac per hoc cùm respondetur parvulus credere, qui fidei necdum habet affectum, respondetur fidem habere propter fidei Sacramentum. Quia & ipsa responsio ad celebrationem pertinet Sacramenti. In Eucharistia reperiri solam Dominici corporis figuram, vix possit edicere verbis lucidioribus. Hinc de novissimo loco scribit Calvinus: *Multi sunt apud Augustinum similes loci, quos supervacuum foret congerere, cùm unus ille sufficiat. Nisi quòd monendi sint Lectores idem à sancto viro tradi in Epistola ad Evodium.* Et rursùm: *Quòd Adversarii, ut Augustinum nobis extorqueant, prætexunt passim in ejus libris occurrere, carnem & sanguinem Christi dispensari in cœna, nempè victimam semel in cruce oblatam, frivolum est, cùm simul vocet vel Eucharistiam, vel Sacramentum corporis. Ceterùm quo sensu voces carnis & sanguinis usurpet, non est quod longo circuitu quæramus, quando seipsum explicat, dicens Sacramenta ex similitudine rerum, quas signant, nomina accipere, ideoq; secundùm quemdam modum Sacramentum corporis esse corpus.* Existimat figuram & veritatem esse incompatibiles. Ut quidam Græci ex veritate figuram, ita hic ex figura vult destruere veritatem. N. 21.

Adducit ibidem & hunc Augustini locum ex Tractatibus super sancti Joannis Evangelium: *Si bonus es, si ad corpus pertines, quod significat Petrus, habes Christum & in præsenti, & in futuro. In præsenti per signum crucis, per Baptismatis Sacramentum, per Altaris cibum & potum.* Et commentatur: *Quàm rectè Augustinus superstitiosum ritum inter symbola præsentiæ Christi numeret, non disputo. Sed qui præsentiam carnis comparat cum signo, satis ostendit se Christum bicorporem non fingere, ut occultus sub pane lateat, qui in cœlo visibilis sedet.* Adducit & hunc ex eisdem Tractatibus locum: *Hoc est manducare illam escam, & illum bibere potum, in Christo manere, & illum manentem in se habere. Ac per hoc qui non manet in Christo, & in quo non manet Christus, procul dubio nec manducat spiritaliter carnem ejus; nec bibit ejus sanguinem, licèt carnaliter & visibiliter premat dentibus signum corporis & sanguinis Christi.* Ex hisce locis se existimat adversùs Romanæ Ecclesiæ doctrinam ac fidem N. 34. Tract. 26.

 dem

dem triumphare. Addit & locum ex libris de doctrina Christiana : *Si*
L. 3. c. 16. *praeceptiva locutio flagitium aut facinus videtur jubere, figurata est. Nisi manducaveritis, inquit, carnem Filii hominis, & biberitis sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Facinus vel flagitium videtur jubere. Figura est ergò, praecipiens passioni Domini esse communicandum, & suaviter atque utiliter recondendum in memoria, quòd pro nobis caro ejus crucifixa ac vulnerata sit.*

Tract. 26. Favere videtur & hic locus in laudatis Tractatibus : *Hunc panem significavit manna, hunc panem significavit Altare Dei. Sacramenta illa fuerunt. In signis diversa sunt, sed in re, quae significatur, paria sunt.* Laudat Augustinus hunc Apostoli locum : *Omnes eandem escam spiritalem manducaverunt.* Et pergit : *Spiritalem utique eamdem. Nam corporalem alteram : Quia illi manna, nos aliud. Spiritalem verò quam nos.* Pergit in loco Apostoli : *Et omnes eumdem potum spiritalem biberunt.* Et concludit : *Aliud illi, aliud nos. Sed specie visibili, quod tamen hoc idem significaret virtute spiritali.* Adfirmat Euchariſtiam noſtram ab antiquissimis Sacramentis nec quoad rem significatam, nec quoad virtutem, sed quoad sola elementa differre, ideoque ambo esse simplicia signa, imagines, figuras. Et confirmat in libro de fide ad Petrum sanctus Fulgentius : *In illis carnalibus victimis figuratio fuit carnis Christi, quam pro peccatis nostris ipse sine peccato fuerat oblaturus, & sanguinis quem erat effusurus in remissionem peccatorum nostrorum, in illo autem panis & vini sacrificio gratiarum actio atque commemoratio est carnis Christi, quam pro nobis obtulit, & sanguinis quem pro nobis idem Deus effudit.* Ambobus Sacramentis adscribit solam figuram : Antiquis praenunciativam, nostro novo commemorativam. Facundi Hermianensis Episcopi locus in libris de tribus Chalcedonensis Concilii capitulis est longè famosissimus. Theodorum Mopsuestiensem Episcopum, qui Christum Dominum docuerat adoptivum Dei Patris Filium, à Nestoriana lepra purgat in hunc modum : *Sacramentum adoptionis suscipere dignatus est Christus, & quando circumcisus est, & quando baptizatus est. Et potest Sacramentum adoptionis adoptio nuncupari. Sicut Sacramentum corporis & sanguinis ejus, quod est in pane & poculo consecrato, corpus ejus & sanguinem dicimus, non quòd propriè corpus ejus sit panis, & poculum sanguis, sed quòd in se mysterium corporis, sanguinisque contineat. Hinc & ipse Dominus benedictum panem & calicem, quem Discipulis tradidit, corpus & sanguinem suum vocavit. Quocirca sicut Christi fideles Sacramentum corporis & sanguinis ejus accipientes, corpus & sanguinem Christi rectè dicuntur accipere, sic & ipse Christus, Sacramentum adoptionis filiorum cùm suscepisset, potuit rectè dici adoptionem filiorum suscepisse.*

(Cap. 19. — margin note beside "gentius"; L. 9. c. 5. — margin note beside "gat in hunc modum")

Eo-

Eodem modo loquuntur antiqui Græcorum Patres. Etenim magni Basilii Liturgia disertè laudat *Antitypa sancti corporis & sanguinis Christi.* Etiam in funebri sanctæ suæ sororis Gorgoniæ elogio sanctus Gregorius Nazianzenus, sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus, in libris de Ecclesiastica Hierarchia sanctus Dionysius Areopagita, nec non Apostolicarum constitutionum Auctor, apud vulgum Clemens Romanorum Episcopus. Origenes item in libris ad versus Celsum, Eusebius Cæsareensis, sanctus Joannes Chrysostomus Eucharistiam vocant Dominici corporis symbola, typos, imaginem. Et in suis super primam ad Corinthios Epistolam commentariis, hæc verba, *Donec veniat*, exponens, subdit Theodoretus: *Post Domini adventum non ampliùs erit opus symbolis seu signis corporis, cum ipsum corpus adparebit. Propterea dicit: Donec veniat.* Et infrà: *Hic videmus symbola Dominici corporis, illic autem ipsum Dominum videbimus.* Qua phrasi utitur etiam in Dialogis Orthodoxi cum Eranista. Nec obest hic sancti Nicephori Patriarchæ Constantinopolitani in adducto superiùs Antirrhetico commentarius: *Sicubi Antitypa dicta sunt, non post sanctificationem, sed antequam consecrentur, ita nuncupata sunt.* Quod ipsum probat ac firmat in libris de orthodoxa fide sanctus Joannes Damascenus: *Etsi quidam Antitypa Dominici corporis & sanguinis Domini vocaverint, ut Deifer vocavit Basilius, non tamen post sanctificationem dixit, sed priusquam sanctificaretur ipsa oblatio, ita vocabant.* Hic, inquam, commentarius non obest. Quòd enim laudati Patres ipsam consecratam Eucharistiam vocent Antitypa, est nimis manifestum. Laudo magnum Basilium, Gregorium Nazianzenum, Cyrillum Hierosolymitanum, & alios plures. Joannes Damascenus, Stephanus Auxentianus, Patriarcha Nicephorus adeò manifestè videntur labi, ut in Apostolicarum constitutionum commentario Franciscus Turrianus, ac in Gregorii Nazianzeni Scholiis Jacobus Billius adducta Damasceni verba adfirment spuria, per nescio quem impostorem intrusa in textum. Schismatici Græci volunt esse legitima atque authentica: Et ex ipsis, ac simul junctis Basilianæ Liturgiæ verbis censent suam Eucharistiam, non per solemnia Christi verba, sed per subsequentes in Liturgia preces consecrari, ac semper fuisse consecratam. Et hæc sunt præcipua Patrum loca, quæ Eucharistiæ veritatem videntur evertere.

Cap. 11.

L. 4. c. 14.

CAPUT III.

Exponuntur Tertulliani loca.

ANte omnis ostendendus est Tertullianus circa Eucharistiam sensisse cum hodierna Romanorum Ecclesia, non cum Berengarianis, Wicleffistis, Lutheranis, aut Calvinistis. Et hoc evincit tertius è libris contrà Marcionem locus, quo dicitur Dominus in pane suum corpus repræsentasse. Etenim apud Tertullianum vox, *Repræsento*, nunquam importat significationem seu figurationem, sed semper realem exhibitionem. Liber de patientia scribit de Domini Discipulis:
Cap 3. *Contumelioso oppido cælestes ignes repræsentari voluerunt.* Liber de carnis resurrectione laudat extremum judicium, adfirmatque ejus *plenitudi-*
Cap. 14. *nem & perfectionem non nisi de totius hominis repræsentatione constare.* Quartus contra Marcionem liber discernit inter Christum Dominum ac Prophetam Heliseum, quòd hic aquæ elementum adplicarit curando
Cap 12. Naaman Syro, *ille solo verbo statim curationem* quibuscumque infirmis
Cap. 16. *repræsentarit.* Idem liber scribit de Domino Deo: *Faciliùs vim componi*
Cap. 12. *scit repræsentatione talionis, quàm repromissione ultionis.* Quintus liber scribit de Domino Deo ac ejus extremo judicio: *Corporum omnium re-*
Cap. 13. *præsentationem confirmavit.* Liber de jejuniis generalem Ecclesiæ Synodum appellat *repræsentationem totius nominis Christiani.* Quibus omnibus in locis clarum & certum est repræsentationem esse realem exhibitionem. Quare eamdem Septimius intendit ac significavit, dum dixit à Domino corpus suum fuisse repræsentatum in pane.

Ep. 23. Eodem sensu vocem constantissimè usurpat sanctus Cyprianus. Etenim in literis ad Romanæ Ecclesiæ Clerum scribit de quorumdam lapsorum ad extorquendam Sacramentalis reconciliationis pacem violentia in suos Episcopos: *Pacem, quam semel cunctis à Confessoribus & Martyribus datam clamitabant, confestim sibi repræsentari coëgerunt.* Et in li-
Ep. 40. teris ad suam Plebem scribit de semetipso exule: *Ut repræsenter vobis post Pascha.* Et in literis ad Nemesianum ac alios in metallis Confesso-
Ep. 11. res: *Quo modo possum, repræsento me vobis.* Verbum, *Repræsento*, ubique
Ep. 58. significat realem exhibitionem. Eadem voce hic utitur in literis ad san-
80. 81. ctum Papam Lucium, in literis ad Numidiæ Episcopos, in literis ad Rogatianum & alios in carcere Confessores, in libro de oratione Do-
Ep. 79. minica, & in libro de patientia. Et ad ipsum scripsit nescio cujus in Africa civitatis Episcopus, ac in vinculis positus Confessor Lucius: *Literis tuis te nobis repræsentasti.* Et Romanæ Ecclesiæ Clerus: *Reddat ti-*
bi

bi Dominus pro ista charitate tua mercedem, & hujus tam boni operis repræsentabit debitam frugem. Istam vocem apud Cyprianum nemo usurpat pro significatione, nisi sermonum de cardinalibus Christi operibus Auctor: Et hoc est unum fundamentorum, ex quibus censemus istud opus non esse Cypriani. Cum Cypriano loquitur etiam in authentico sermone de tempore sanctus Augustinus. In Emmauntis cæna adfirmat à Domino confectam Eucharistiam, & adjungit: *Dominus præsentavit semetipsum in fractione panis.* Et frequenter ita loquitur. Est antiqua Romani Imperii phrasis. Etenim in lege ad Crescentium Africæ Vicarium, exstante apud Theodosianum Codicem, Imperatores Valentinianus ac Valens Reorum in judicio exhibitionem vocant *repræsentationem.* Et ad Florum Prætorio Præfectum scribunt Gratianus ac secundus Valentinianus: *Decimas Fisco, decimas etiam Domino repræsentabit.* Et ad Proculum Africæ Proconsulem magnus Constantinus: *Minimè ab eo repræsentatio postuletur equorum. Equos solennes repræsentabit.* Plures habemus istiusmodi leges, quæ per repræsentationem manifestè intelligunt realem exhibitionem. Eodem modo loquitur Tullius Cicero. Et politi hodie Latini imitantur.

Ep. 16. Serm. 140. c. 3. Lib. 10. tit. 4. c. 3. Tit. 19. cap. 10. Lib. 6. Tit. 35. cap. 2.

Tertullianus habet & alia æquè evidentia loca. Etenim in libro de Spectaculis Eucharistiam titulat *Sanctum.* Non sanctum panem, aut sanctum vinum, sed ipsum *Sanctum.* Utique ipsum substantiale *Sanctum*: Ipsum JESUM Christum Dominum, de quo ad sacram Virginem dixit Archangelus, *Nascetur ex te Sanctum.* Alia certè quævis Sacramenta, licet sanctissima ac sacro-sancta, ita nunquam titulata fuere, aut titulantur. Quòd nempe sint dumtaxat signa, non ipsa sanctitatis veritas. Eodem in libro adfirmat etiam Christianis esse sua Agonalia, & sanguinolenta spectacula, atque exponit: *Vis autem & sanguinis aliquid? Habes Christi.* Certè si Eucharistia nostra solam sanguinis figuram spectandam exhibeat, elumbe est Septimii acumen. In secundo ad uxorem libro inter varias, ex quibus fidelis cum infideli conjugium non liceat, caussas adducit & hanc: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes? Et si sciverit panem, non illum credet esse qui dicitur. Et hæc, ignorans quisque rationem, simpliciter sustinebit? Sine gemitu? Sine suspicione panis, an veneni?* Ergo Eucharisticus noster panis continebat aliquid Gentilibus incredibile: Utique Dominici corporis veritatem. Simplex figura nihil habet incredibilitatis. Et in libro de Pudicitia scribit de Neophytis: *Opimitate Dominici corporis vescitur, Eucharistia scilicet.* Quis per opimitatem non videat veritatem prædicari? Nec desunt alia loca. Eamdem veritatem continent quartus & quintus, conscripti carmine, adversùs Marcionem libri: Verùm illos, quod eruditi viri censeant spurios, prætermitto. Adductus ex libro de oratione

Cap. 25. Cap. 19. Cap. 5

ne locus, qui Christi carnem adfirmat in pane censeri, haud est ullius ponderis. Etenim *censeri* apud Septimium est authentico judicio firmari.

Restat quæstio, Quomodo idem Septimius adfirmet Eucharisticum panem esse Dominici corporis figuram? Ante omnia de laudato per ipsum sancti Prophetæ Hieremiæ loco, *Mittamus lignum in panem ejus*, audiendus est Joannes Calvinus: *Locus Hieremiæ tam insulsè detortus est ad probandam transubstantiationem, ut referre pigeat. Conqueritur Propheta lignum positum in pane suo, significans hostium sævitiâ panem suum esse infectum amaritudine. Quemadmodum David simili figurâ cibum suum fuisse felle corruptum, & potum aceto deplorat. Isti allegoricè corpus Christi ligno crucis fuisse adfixum volunt. At ita senserunt nonnulli veterum. Quasi verò non magis ignoscendum sit eorum inscitia, & sepeliendum dedecus, quam addenda impudentia, ut cogantur cum genuino Propheta sensu hostiliter adhuc confligere.* An aliqui Catholici ex isto Prophetæ loco conati sint transubstantiationem firmare, nolo disquirere: Singulorum sensa & dicta non cogimur defendere. Quin & plura toleramus. Etiam improbamus. Quòd tamen authentici Ecclesiæ Patres adductum locum de Christo Domino ac ejus cruce rectè intellexerint, & quòd Calvinus sine fundamento debacchetur in ipsos, posset facilè demonstrari. Et hunc Regii Prophetæ locum, *Dederunt in escam meam fel, & in siti mea potaverunt me aceto*, quis ferat non intelligi de Christo Domino? Est Theodori Mopsuestiensis Episcopi, Psalmos de Mediatore nihil loqui garrientis, error blasphemus, damnatus à quinto Concilio. Porrò primus Tertulliani locus non facit ad rem præsentem. Etenim adversùs Marcionem, veræ in Domino carnis negatorem impium, solummodo adfirmat, quòd Prophetæ adsumendum à Deo verbo corpus quandoque figurarint in panem, hoc est, figuratâ phrasi per vocem *Panis* significarint. Nominatim Hieremias: *Mittamus lignum in panem ejus.* Hoc est, crucem in ejus corpus. Addit hoc Sacramentum *ab antiquitatum illuminatore* Domino fuisse suo tempore interpretandum atque adimplendum, ac in sæculorum fine interpretatum, atque adimpletum, dum nempè *panem sibi corpus finxit*, & in suum corpus consecravit, atque ita in pane exsecutus est figuram, quam Prophetæ promiserant. Prophetarum enim figura, seu figurata locutio aliud non promisit, quàm ejus corpus futurum in pane, seu panem consecratione convertendum in ejus corpus. Et quia alienum factum nemo possit promittere, ex laudata panis figura Septimius explodit Marcioniticam duplicis Divinitatis fabulam, adfirmans ipsum, qui per Prophetas ipsam præmisit, & per Dominum JESUM Christum adimplevit, non posse non esse Deum unum ac eumdem. Quæ omnia nihil faciunt ad præsentem

L. 4. c. 17. n. 15.

tem quæstionem. Eadem est ratio horum verborum in sequenti loco: *Ità & nunc sanguinem in vinum consecravit, qui tunc vinum in sanguine figuravit.* Adfirmat non solam vocem *Panis* pro Domini corpore, sed etiam vocem *vinum* fuisse à Prophetis acceptam pro ipsius sanguine, istasque esse figuratas locutiones, quibus ille istud corpus & istum sanguinem prænunciavit ac promisit esse nobis ex pane & vino consecranda & donanda. Laudatum Prophetæ locum eodem modo exponit in Tractatu super Parabolam de ficu sanctus Joannes Chrysostomus, sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus in Catechesibus, ac alii plures.

Omnis quæstio hæret in aliis hujus secundi Tertullianici loci verbis: *Acceptum panem Dominus corpus suum fecit*, Hoc est corpus meum *dicendo, id est, figura corporis mei.* Tertulliani scopus est exponendus, qui Eucharistiæ veritatem validissimè confirmat. Agit ille in Marcionem, qui non veritatem, sed solam humani corporis vacuam speciem garriebat adsumptam, utiturque hoc argumento: Dominus suum corpus in pane, in vino suum sanguinem consecravit ac fecit, ergò eadem adsumpsit in suam personam, & pro nobis gessit. Quâ argumenti formâ adversùs Marcionis successorem Eutychetem usus etiam fuit in Epistola ad Clerum ac populum Constantinopolitanum magnus Leo: Ep. 23.
In quibus Eutychiani *ignorantiæ tenebris, in quo hactenus desidiæ torpore jacuère, ut nec auditu discerent, nec lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas corporis & sanguinis Christi inter communis Sacramenta fidei teneatur? Quia in illa mystica distributione spiritalis alimoniæ hoc impartitur, hoc sumitur, ut accipientes virtute cælestis cibi in carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus.* Et in litteris ad Anatolium Constantinopolitanum Antistitem: *Alter in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt Sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostra proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni sanguis emundet. Qui licèt in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex Virgine, Sacramentum propitiationis exsequitur.* Adfirmat veram Domini carnem, verumque ipsius sanguinem sumi à nobis in Eucharistia, & hanc veritatem esse etiam parvulis notam, ideoque ab Eutychete nec prima fidei rudimenta teneri. Eadem de causa illum appellat senem imperitum, ac delirum. Adfirmat eam ipsam carnem, quam sumpsit de Virgine Dominus, esse in Eucharistia: Et sine ipsa nec verum esse apud nos sacrificium, nec ratum Sacerdotium, nec veræ propitiationis seu gratiarum actionis Sacramentum. Argumentatur ab hoc Sacramento ad visibilem Christi personam: Vera caro & verus sanguis sunt in Euchari-

Ep. 40. cap. 2.

stis, ergò sunt etiam in visibili Domini persona. Quod argumentum, nisi certa sit Eucharistiæ veritas, omninò est nullius ponderis.

Eodem argumento utitur publicatus per Jacobum Gretzerum Anastasius Sinaïta. Ad Gajanitam, qui degenti nobiscum Christo Domino adscribebat incorruptibile corpus, dicit illic Orthodoxus: *Dic mihi, obsecro, si ut Divinitas, ita & corpus Christi, ab ipso unionis exordio immortalitatem habet, num communio sacratissimi corporis & sanguinis Christi, quam offers & participas, verè est verum corpus & sanguis Christi Filii Dei, vel nudus panis, qualis ostiatim venditur, vel vicem dumtaxat & figuram gerit corporis Christi, ut sacrificium hirci, quod Judæi offerunt?* Et Gajanita respondet: *Absit ut doceamus sacram communionem esse tantummodò figuram corporis Christi, aut nudum panem, sed ipsum corpus & sanguinem Filii Dei incarnati, & ex sanctissima Deipara & semper Virgine Maria nati, verè accipimus.* Et iterùm Orthodoxus: *Sic credimus, & sic confitemur juxta dictum Christi ad Discipulos, in cœna mystica dantis illis vivificum panem,* Accipite, comedite, Hoc est corpus meum. *Similiter & calicem dedit illis, dicens:* Hic est sanguis meus. *Non dixit:* Hoc est figura, seu gerens vices corporis & sanguinis mei. *Et pluribus aliis locis ait Christus:* Qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam æternam. *Cùm igitur ipse Christus fateatur esse verè suum corpus & sanguinem, quem nos fideles sumimus, agedum adfer nobis aliquid ex communione vestra Ecclesia, tamquam suprà omnes alias Ecclesias orthodoxæ, & in vase cum omni honore & reverentia reponemus hoc sacrum corpus & sanguinem.* Corpus, quod in extrema cœna Dominus ex pane consecravit, adfirmat fuisse postmodo immolatum, traditum morti, vulneratum, divisum, adeoque mortale & corruptibile. Hinc concludit etiam tunc fuisse tale in propria persona. Quòd hic idem Anastasius, nec non & sanctus Alexandriæ Patriarcha Cyrillus contra Nestorium, contra Paulum Samosatensem istius Antecessor Dionysius, & contra Gnosticos Martyr Ignatius sint usi eodem argumento, est suo loco demonstratum. Eodem contra Marcionem hìc utitur Tertullianus, atque ita certum est Eucharistiæ veritatem apud hosce omnes fuisse manifestum ac immobile fidei fundamentum. Nam quòd etiam Gnosticorum fœdissimi profiterentur istam veritatem, lucet ex illis, quæ de Marci Ægyptii Eucharistia tradit sanctus Irenæus.

Cap. 23.

Quæstio est, Quare Tertullianus Eucharistiam adpellet Dominici corporis figuram? Respondeo de Tertulliani, quem omnium Latinorum Scriptorum adserit Principem, oratione & stylo rectè scribere Vincentium Lerinensem: *Quot penè verba, tot sententiæ sunt; quot sensus, tot victoriæ.* Hinc ejus verba sunt accuratè ponderanda. Dominus

Pe-

Petrus de Marca in opusculo de Eucharistiæ Sacramento ex sancti Prosperi sententiis distinguit duplex Domini corpus : Naturale & sacramentale. Seu potiùs duplicem ejusdem corporis existentiam, aut existendi modum : Invisibilem seu definitivam, ac visibilem seu circumscriptivam. Addit illam esse hujus signum, hanc illius esse significatum. Adfirmat hanc distinctionem respici à Septimio : Adseri, quòd Sacramentale Domini corpus sit figura ac signum naturalis. Hinc notat verborum ordinem : *Acceptum panem corpus suum fecit*, Hoc est corpus meum *dicendo , id est , figura mei corporis.* Censet esse hunc sensum: *Acceptum panem transmutavit in suum invisibile corpus , quod est figura corporis visibilis.* Ast ego existimo hunc non fuisse Septimii sensum. Considerandа sunt hæc ejus verba : *Aut si propterea panem sibi corpus finxit, quia corporis carebat veritate, ergò panem debuit tradere pro nobis. Faciebat ad vanitatem Marcionis , ut panis crucifigeretur. Cur autem panem corpus suum appellat , & non magis peponem , quem Marcion cordis loco habuit? Non intelligens veterem fuisse istam figuram corporis Christi , dicentis ,* Mittamus lignum in panem ejus , *scilicet crucem in corpus ejus.* Adfirmant duo. Primò, quòd Dominus panem potiùs quàm peponem, quem cordis loco habuit stupidus Marcion, debuerit sibi facere corpus: Quia nempè panis erat antiqua Dominici corporis promissiva, ideoque nobis per Dominum adimplenda figura. Secundò, quòd Dominus panem non adsumpserit in suam hypostasin, nec in nostræ redemptionis exsecutorium, aut pro nobis crucifigendum corpus : Quòd hunc in finem habuerit aliud proprium, verum, natum ex Virgine, & nobis consubstantiale corpus, cujus panis fuit dumtaxat continens, Sacramentum, & figura. Hoc sensu Dominus panem corpus suum fecit, id est, figuram sui corporis. Sensus, inquam, est : Dominus panem sic fecit suum corpus, ut ipse tamen non esset ejus proprium pro nobis crucifigendum corpus, sed ipsius dumtaxat Sacramentum ac figura. Quod est omninò verissimum. Nec ipse panis, nec ejus residua accidentia sunt Domini corpus, sed ejus dumtaxat involucrum, Sacramentalis imago, figura. Hinc addit Septimius : *Figura autem non fuisset, nisi veritatis esset corpus. Cæterùm vacua res, quod est phantasma, figuram capere non posset.* Adfirmat inanem speciem & vacuum phantasma non posse figurari, ideoque ex carnis & sanguinis, quam Eucharisticis elementis Dominus imposuit, figura evinci veritatis corpus, seu verum corpus in propria ejus persona. Adductus ex libro de carnis Resurrectione locus agit adversùm Capharnaïtas. Eum ipsum sensum habet, quem in pluribus istiusmodi locis sanctus Augustinus.

CAPUT IV.

Exponuntur quædam loca sancti Augustini.

QUòd circa Eucharistiam sanctus Augustinus cum Romana hodie Ecclesia credat ac doceat, est breviter ostendendum. Et jam ostensum est ex variis locis, quæ adfirmant illic contineri, adorari, manducari illam ipsam carnem, ac bibi illum ipsum sanguinem, quæ peperit sancta Virgo, & quæ Judæi crucifixerunt. Quod ipsum docet quin-
Cap. 2. quagesimus quartus Sermo de diversis: *Invitata est à cœlestis familiæ Patre universarum gentium multitudo, ipsa implevit Ecclesiam, ipsa accepit de mensa Dominica non viles epulas, non ignobiles potus, sed ipsius Pastoris, ipsius occisi Christi carnem prælibavit & sanguinem.* Et tertius decimus
Cap. 21. confessionum liber: *Terra manducat piscem levatum de profundo in ea men-*
23. *sa, quam parasti in conspectu credentium.* Levatus de profundo piscis est JESUS Christus natus in hoc sæculo, ex Maria Virgine. Et quinquagesimus nonus de Domini verbis Sermo: *Post Domini adscensionem Judæi conversi sunt ad eum, quem crucifixerunt, & in Sacramento credentes sanguinem ejus biberunt, quem sæviendo fuderunt.* Trigesimi tertii Psalmi commentarius laudat Prophetica de exulante apud Philistæos Davide verba, *Ferebatur manibus suis*, atque exponit: *Hoc quomodò fieri possit in homine, quis intelligat? Quis enim portatur in suis manibus? Manibus aliorum potest portari homo, manibus suis nemo portatur. Quomodò intelligatur in ipso David secundum literam, non invenimus; in Christo autem invenimus. Ferebatur enim Christus in manibus suis, quando comedens ipsum corpus suum ait*: HOC EST CORPUS MEUM. *Ferebat enim illud corpus in manibus suis.* Et infrà: *Quomodò ferebatur in manibus suis? Quia cum manducaret ipsum suum corpus & sanguinem suum, accepit in manus suas quod norunt fideles, & ipse se portabat quodam modo, cum diceret*: HOC EST CORPUS MEUM. Et iterum: *Apertè modò vult dicere de ipso Sacramento, quo ferebatur in manibus suis.* Quem commentarium probat ac firmat apud sanctum Prosperum Auctor librorum de Divinis promissionibus. Notanda sunt Augustini verba: *Illud corpus.* Utique illud ipsum, quod portabat. Nec obsunt verba: *Quodam modo.* Reverà enim erat arcanus ac incomprehensibilis modus, de quo olim dixerunt etiam Berengarianorum & Calvinistarum Principes: *Quomodo potest carnem suam dare ad manducandum?* Tenebrosis mentibus videtur insania ac furor.

Eam-

Eamdem veritatem tradit sanctus Augustinus in commentario vigesimi primi Psalmi. Hæc verba, *Manducaverunt & adoraverunt omnes divites terræ*, exponit: *Manducaverunt corpus humilitatis Domini sui etiam divites terræ, nec sicut pauperes saturati sunt usque ad imitationem; sed tamen adoraverunt.* Et ad hæc verba, *Adorate scabellum pedum ejus*, scribit in nonagesimi octavi Psalmi commentario: *Exponens mihi sacer textus, quid sit scabellum pedum ejus, dicit,* Terra autem scabellum pedum meorum. *Anceps factus sum, timeo adorare terram, ne me damnet qui fecit cælum & terram. Rursum timeo non adorare scabellum pedum Domini mei, quia Psalmus mihi dicit*: Adorate scabellum pedum ejus. *Quæro quid sit scabellum pedum ejus, & dicit mihi scriptura:* Terra scabellum pedum meorum. *Fluctuans converto me ad Christum, & invenio quomodò sine impietate adoretur terra. Suscepit enim de terra terram, quia caro de terra est, & de carne Mariæ carnem accepit. Et quia in ipsa carne hic ambulavit, & ipsam carnem nobis manducandam dedit ad salutem, nemo autem illam carnem manducat, nisi prius adoraverit, inventum est quemadmodum adoretur tale scabellum pedum Domini, & non solum non peccemus adorando, sed peccemus non adorando.* Omninò agit de adoratione latriæ. Hinc addit in libris adversus Faustum: *Cur arbitretur Faustus parem nobis esse religionem circà panem & calicem, nescio, cùm Manichæis vinum gustare, non religio sit, sed sacrilegium. In uva enim agnoscunt Deum suum, in cupa nolunt, quasi aliquid eos calcatus & inclusus offendat. Noster autem panis & calix, non quilibet, sed certa consecratione mysticus fit nobis corpus Christi, non nascitur. Proinde quod non ita fit, quamvis sit panis & calix, alimentum est refectionis, non Sacramentum religionis. Nisi quod benedicimus, gratiasq; agimus Domino in omni ejus munere, non solum spirituali, sed etiam corporali.* Et statim infrà: *Quomodò comparas panem & calicem nostrum, & parem religionem dicis, errorem longè à veritate discretum, pejus desipiens quam nonnulli, qui nos propter panem & calicem, Cererem & Liberum colere existimant.* Manichæos, quòd intrà solem & lunam garrirent latere divinam substantiam, ideoque illa latricè adorarent, idololatriæ arguit sanctus Augustinus, & Faustus reddidit hunc talionem: *Vobis similiter erga panem & calicem par religio est*, utique latriæ religio. Nam & hinc Pagani censebant à nostris tunc parentibus adorari Cererem & Bacchum. Et fuisse latriæ religionem Augustinus omninò admittit ac profitetur. Quòd nempe in Eucharisticis elementis substantialiter existat JESUS Christus, Deus benedictus in sæcula. Et ex istis testimoniis evanescunt etiam omnia, quibus istam adorationem Joannes Wicleffus & Joannes Calvinus damnant uti novam, & alienam ab antiqua Ecclesia.

Lib. 20. c. 13.

Cap. 2.

Cap. 4. Omittere nolim duo loca ex tertio libro de sanctissima Trinitate. Hic est primus: *Paulus Apostolus potuit significando prædicare Dominum* JESUM *Christum, aliter per linguam suam, aliter per Epistolam, aliter per Sacramentum corporis & sanguinis ejus. Nec linguam quippe ejus, nec membranas, nec atramentum, nec significantes sonos lingua editos, nec signa litterarum conscripta pelliculis, Corpus Christi & Sanguinem dicimus, sed illud tantùm, quod ex fructibus terræ acceptum, & prece mystica consecratum, sumimus ad salutem spiritualem in memoriam pro nobis Dominicæ Passionis. Quod enim per manus hominum ad illam visibilem speciem perducitur, non sanctificatur ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante invisibiliter Spiritu Dei.* Discertè profitetur Eucharistiam esse non tantummodò signum Dominici Corporis, sed ipsum etiam Dominicum Corpus, non doctrinali verbo, sed mystica prece consecratum, & invisibili Spiritûs sancti operatione sanctificatum in tam magnum Sacramentum. Ut Eucharistiæ, Baptismatis, aut Confirmationis elementa in simplicem Domini figuram consecrentur ac eleventur, nullum invisibile ac extraordinarium sancti Spiritus opus est necessarium. Elementa manent elementa. Mysticæ quidem preces eis infundunt atque admiscent sanctum Spiritum: Nequaquam tamen naturali unione, sed dumtaxat extrinseca illa adsistentia, qua idem Dei Spiritus in mundi natalibus ferebatur super aquas. Uti tunc solis aquis incubabat ad generanda corpora, ita nunc ad regenerandas aut reparandas animas incubat cunctorum Sacramentorum elementis, ipsisque adjuvat, elevat, fœcundat. Hæc ejus gratiosa operatio non intervenit, nisi dum essentiale verbum accedit ad elementum, & fit atque datur Sacramentum. Nec in ipsum elementum, sed in solum suscipientem operatur. Hunc solum immutat. Etiam tunc aqua perseverat aqua. At verò Eucharistica elementa per omni sumptioni aut donationi præviam sanctificationem accipiunt invisibile ac tremendum Spiritus sancti opus, ac in admirabile ac ineffabile Sacramentum consecrantur. In ipsum Domini Corpus & Sanguinem. Si consecrentur in solam figuram, Augustinus nobis fumos vendit & fucos.

Cap. 10. Alter Augustini locus est hic: *Infantes non noverunt quod in Altari ponitur, & peracta pietatis celebratione consumitur, unde vel quomodò conficiatur, unde in usum religionis adsumatur. Et si nunquam discant experimento suo vel aliorum, & nunquam illam speciem rerum videant, nisi inter celebrationem Sacramentorum, cum offertur & datur, dicaturque illis auctoritate gravissima, cujus corpus & sanguis sit, nihil aliud credent, nisi omnino in illa specie Dominum oculis apparuisse mortalium, & de latere tali percusso liquorem illum omninò fluxisse.* Agit de antiquis Divinæ Majestatis ac sanctorum Angelorum in igne, nube, aut quovis alio corpore

appa-

apparitionibus, atque adjungit: *Illas nubes & ignes quomodò fecerint vel adsumpserint Angeli, quis novit hominum?* Quòd nempè istum modum Divina Bonitas humano generi non revelarit. Adfirmat omnes nos hac in re esse similes cespitantibus circà Eucharistiam pueris, qui audientes ipsam esse crucifixum Domini Corpus, & de ejusdem latere effusum sanguinem, opinantur Dominum in tali corpore apparuisse. Quæ omnia, nisi substantialem Eucharistiæ veritatem Ecclesia tunc docuerit, sunt frivola ac vana.

A malignis fratribus in Ægyptum venditus Joseph projectum à perfidis Judæis ad gentes Christum Dominum, Ægyptios submergens mare rubrum significavit Dominico sanguine, in quo occiduntur omnia peccata nostra, consecratum regenerationis fontem. Illustrat hæc in octogesimi Psalmi commentario sanctus Augustinus, & pergit: *Cùm transieris mare rubrum, cùm eductus fueris à delictis tuis, percepturus es mysteria, quæ non noveras, quia & ipse Joseph, cùm exiret de terra Ægypti, linguam, quam non noverat, audivit. Audies linguam, quam non noveras, quam modò audiunt & recognoscunt testantes & scientes, qui norunt. Audies, ubi debeas habere cor. Quod modò cùm dicerem, multi intellexerunt & adclamaverunt, reliqui steterunt muti, quia nondum linguam, quam non noverant, audierunt. Accelerent ergò, transeant, discant.* Figuratè ac ænigmaticè agit de Eucharistia. Verba, *Ubi debeas habere cor*, alludunt ad solennes in sacrificio preces: *Sursùm corda. Habemus ad Dominum.* Concioni aderant Fideles, Catechumeni, Pagani, Judæi. Porrò omnia Sacramenta, Eucharistiam præsertim, tunc & Paganis, & Judæis, & Catechumenis studiosissimè occultabat Ecclesia, ideòque ad ista Augustini ænigmata adclamarunt, & ità demonstrarunt se intelligere fideles, isti autem steterunt muti, & de adclamantibus stupuerunt, quia nempè audiebant loquentes linguâ, quam non noverant. Hinc ad illos Augustinus: *Accelerent, transeant, discant.* Exponit in Epistola ad Honoratum Catechumenum: *Gratias agimus Domino Deo nostro, quòd est magnum Sacramentum in sacrificio novi testamenti, quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cùm fueris baptizatus, invenies.* Ep. 120. c. 19. Cuncti tunc Episcopi ac Doctores istam curiositatem accendebant in Catechumenis, atque ita ipsos ad accelerandum Baptismum inflammabant. Hinc & in alia concione declamat sanctus Augustinus de Sacerdotio secundùm ordinem Melchisedech: *Fidelibus loquor. Si quid non intelligant Catechumeni, auferant pigritiam, festinent ad notitiam.* De div. sermone 109. Et in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium adfirmat eos, quibus Jesus se, utique per Eucharistiam, non credit, esse Catechumenos, & prosequitur: *Quid faciant, ut se illis credat Jesus? Renascantur ex aqua &* Tract. 12.
Spi-

Ser 46. cap. 1. *Spiritu sancto.* Et in sermone de Domini verbis exponit verba, *Caro mea verè est cibus, & sanguis meus verè est potus*, ac adjungit: *Quomodo manducatur caro Domini, & bibitur sanguis Domini? Putamus quid dicit? Quis contrà te clausit, ut hoc nescias? Velatum est. Sed si volueris, erit revelatum. Accede ad professionem, & solvisti quæstionem. Quod enim dixit Dominus* JESUS, *jam fideles norunt. Tu autem Catechumenus diceris: Audiens, & surdus es. Aures enim corporis patentes habes, sed aures cordis adhuc clausas habes. Ecce Pascha est, da nomen ad Baptismum. Si non te excitat festivitas, ducat ipsa curiositas.* Et in Paschali ad Neophytos

De divers. ser. 83. Sermone scribit: *Promiseram vobis, qui baptizati estis, sermonem, quo exponerem mensæ Dominicæ Sacramentum, quod modò etiam videtis, & cujus nocte præterita participes jam facti estis.* Ejus veritatem ac significationem insigniter exponit, & pergit: *Non tibi videatur vile, quia vides, quod vides, transit; sed quod significatur invisibile, non transit.* De sacro fonte egressis, & sacro Chrismate confirmatis Neophytis sacro-sancta, de qua audierant & patefieri exspectarant tot ænigmata ac mysteria, Eucharistia statim ostendebatur: Utpote omnem ipsorum curiositatem expletura, adoranda, atque sumenda. At ecce nihil ostendebatur, nisi panis ac vinum. Hinc Augustinus dixit: *Non tibi videatur vile, quia vides.* Etiam Baptisterium ingredi, & sacrum fontem inspicere non poterant Catechumeni: Quam disciplinam Augustini tempore viguisse etiam apud Afros, docet ejus liber de catechizandis rudibus. Nam

c. 3. & ista aqua erat consecrata Dominico sanguine, illius signum & figura. Et tamen de ipsa non dicebatur intrantibus: *Non tibi videatur vile.* Eis dicebatur, quòd etiam ista aqua non esset nisi aqua. Nullus etiam Gentilis ipsam aquam, sed solos ejus à Christianis prædicatos effectus fuit admiratus. Nam & hìc item hæsit ad Domini prædicationem Nicodemus. Cur ergò ad Neophytos in Eucharistiæ veritate firmandos fuit opùs tot verbis & suadelis? Audi suadelas Augustini ex sermone de verbis Apostoli. Exponit Domini verbum, *Nisi manducaveritis carnem filii hominis, non habebitis vitam in vobis*, ac pergit: *Quis alius hoc diceret de*

Serm. 2. cap. 1. *vitâ, nisi ipsa vita? Erit autem illi homini mors, non vita, qui mendacem putaverit vitam.* Utique errando cum Capharnaïtis. Habet plures istiusmodi suadelas. Quia rempe Eucharistia habet aliquid repugnans sensibus, ideoque carnalibus mentibus incredibile. Utique veritatem Dominici corporis & sanguinis.

Restat quæstio, Quo sensu Augustinus Eucharistiam appellet Dominici corporis imaginem, similitudinem, figuram? Primus ejusmodi locus est in libro contra Adimantum. Affirmat brutorum animas non

Cap. 12. esse ipsum sanguinem, & hæc Deuterònomii verba, *Sanguis eorum pro anima*

anima est, docet esse figuratam locutionem, & exemplo elucidat: *Sic est enim sanguis anima, quomodo Petra erat Christus.* Et alio iterum exemplo: *Possum Praeceptum illud interpretari in signo esse positum. Non enim Dominus dubitavit dicere*, Hoc est corpus meum, *cum signum daret corporis sui.* In libro de Eucharistiæ veritate Joannes Hesselius respondet duobus modis, atque adjungit: *Omitto non parum probabilem esse illorum opinionem, qui hac verba Augustino ab aliquo Wicleffista, vel alio Sacramentario adsuta existimant. Quod nec Berengarius, nec Wicleff ea unquam pro sua defensione protulerint: Neque quisquam Catholicorum adversùs eos scribentium ea tractaverit:* Addit istas phrases *ab Augustini exacta locutione & limato sermone* multùm recedere, ac sine ista periodo constare totum istius capitis contextum, ideoque concludit: *Hac eo dixerim, ut studiosis consulendi exemplaria vetera manuscripta occasionem prabeam, in quibus vel omnia ista verba desint, vel saltem accuratiùs legantur.* Cap 57.

Respondeo hanc corruptelam carere fundamento. Etenim Wicleffi factio est admodum recens: Quomodo igitur non illius auctor, sed nescio quis sectator potuerit suam audaciam traducere in omnia toto mundo sparsa sancti Augustini exemplaria? Majores nostri, qui Augustini opera vulgarunt Plantinianis typis, lustrarunt plurimos variarum Bibliothecarum antiquissimos codices: Et horum nullus caruit adductis contra Adimantum verbis. Et quid faciamus de tertii Psalmi commentario? Augustinus illic dicit de Domino: *Dedit sui corporis figuram.* Et antiqui testamenti figuras osoribus Manichæis, ac aliis duplicis Divinitatis fabulonibus per Eucharisticam figuram exponere, ac venerandas suadere, est Augustino familiare. Hoc enim fecit etiam in libro de fide contra Manichæos, & in libro contra Adversarium Legis ac Prophetarum. An isto contra Adimantum loco suas nugas non tentarint adjuvare Berengarius aut Wickffus, non possum affirmare: Pleraque ipsorum Scripta interciderunt. Cap. 37. L. 2. c. 7.

Istum ergò locum insigniter exponit in postrema ad Joachimum Westphalum admonitione ipse Calvinus: *De figura disputans Westphalus negat Augustinum unquam verba Christi*, Hoc est Corpus meum, *ita interpretari, quasi panis corpus significet. Hoccinè est perfidia connivere, ubi verbis minimè obscuris instructi ingenuè prodimus in medium? Augustini verba sunt, Dominum non dubitasse dicere*, Hoc est Corpus meum, *cum signum daret corporis sui. Et quorsum ita loquitur? Ut Scripturam sapè figuratè loqui probet.* Miscet vera falsis. Interim profitetur signi istic rationem adscribi sacro pani. Dicat, Ejus residuis accidentibus: Et est Romanus. Etenim ista accidentia esse sub se contenti ac velati corporis signum & figuram Romana Ecclesia credidit semper ac docuit. Hoc in

Sacramento tria distinguit: Sacramentum tantùm, rem tantùm, & rem ac Sacramentum simul. Et hinc de illis per Dominum in cœna porrectis dicit sanctus Augustinus: *Sui corporis signum dabat.* Signi qualitatem exponit in quæstionibus suprà librum Levitici, denuò scribens pecoris sanguinem esse animam, quia significat animam, & adjungens:
Q. 51. *Quærendæ etiam locutiones per id, quod continet, significandi id, quod continetur, & quoniam anima sanguine tenetur in corpore, nam si fuerit effusus, abscedit, per ipsum aptiùs significata sit anima, & ejus nomen sanguis acceperit. Sicut Ecclesia dicitur locus, quo Ecclesia congregatur. Nam Ecclesia homines sunt.* Eodem locutionis genere adfirmat Eucharisticum panem esse Dominici corporis signum: Non qualecumque, sed quod ipsum contineat ac repræsentet. Palàm hoc firmant verba sequentia: *Sed cùm Dominus dicat,* Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis meum sanguinem, non habebitis vitam in vobis, *quid sibi vult quod à sanguine sacrificiorum, quæ pro peccatis offerebantur, tantoperè populus prohibetur, si illis sacrificiis hoc unum sacrificium significabatur, in quo vera fit remissio peccatorum, à cujus tamen sacrificii sanguine in alimentum sumendo, non solùm nemo prohibetur, sed ad bibendum potiùs omnes exhortantur, qui volunt habere vitam?* Manifestissimè profitetur Eucharistiæ veritatem. Profitetur Domini carnem & sanguinem non dumtaxat significari per panem & vinum, sed etiam in ipsis contineri ac repræsentari.

Hunc Augustini locum lucidè apud sancti Cypriani appendicem imitatur in sermone de Domini cæna Auctor sermonum de cardinalibus Christi operibus. Proponit enim & ipse hanc quæstionem: *Nova est hujus Sacramenti doctrina, & scholæ Evangelicæ hoc primum Magisterium protulerunt, & Doctore Christo hæc primum mundo innotuit disciplina, ut biberent sanguinem Christiani, cujus esum legis antiquæ auctoritas districtissimè interdicit. Lex esum sanguinis prohibet, Evangelium præcipit ut bibatur.* Hanc apparentem legis ac Evangelii dissonantiam eleganter conciliat, & Evangelici mandati literam demonstrat in Eucharistica veritate ac transsubstantiatione fundari. Quare Henricus Artopæus, qui sermonem istum tentat detorquere in suum sensum, impingit in lucem meridianam. Etenim sermonis mens est ista luce clarior.

Sanctus ergò Augustinus adfirmat panem & vinum esse Dominici corporis & sanguinis figuram, at non negat ipsis adjunctam veritatem. Nullibi adfirmat esse solummodò figuram. Adjunctam ipsis veritatem constantissimè ac lucidissimè confirmat in plurimis locis. Quam doctrinam illustraturus Hugo de sancto Victore, in secundo libro super primum caput sancti Dionysii Areopagitæ de Angelica Hierarchia, demonstrat Christi Domini mortem ac resurrectionem fuisse simul veritatem

ac

ac imaginem, & prosequitur: *Quare ergò Sacramentum Altaris similitudo esse non potest & veritas, alio quidem similitudo & alio veritas? Nam cum unum sit Sacramentum, tria ibi discreta proponuntur. Species scilicet visibilis, & veritas corporis, & virtus gratia spiritualis. Aliud est enim visibilis species, quæ visibiliter cernitur; aliud est veritas corporis & sanguinis quæ sub visibili specie invisibiliter creditur; atque aliud spiritualis gratia, quæ cum corpore & sanguine invisibiliter & spiritualiter percipitur. Quod enim videmus, species est panis & vini; quod autem sub specie illa credimus, verum corpus est, & verus sanguis Christi* JESU, *quod pependit in cruce, & qui fluxit de latere. Nec per panem & vinum corpus & sanguinem tantùm significari, sed sub specie panis & vini verum corpus & verum sanguinem consecrari. Et speciem quidem visibilem esse Sacramentum veri corporis & veri sanguinis, corpus autem & sanguinem esse Sacramentum gratiæ spiritualis.* Cum Augustino & ex Augustino lucidè demonstrat Eucharisticas, quas Dominus Discipulis dedit, & nos quotidiè consecramus, species esse Dominici corporis signum ac figuram: At quæ istud non tantùm significet, sed contineat insuper ac repræsentet. Quod ipsum docet in libris Miscellaneorum, & in octava parte Eruditionis Theologicæ de Sacramentis. Et est doctrina omnium Patrum, intelligendo mysterio necessarium fundamentum. Eucharisticum calicem ex Christi Domini mandato esse vino & aquâ miscendum demonstrat in Epistola ad Cecilium sanctus Cyprianus, & adjungit: *Cùm dicat Christus*, Ego sum vitis vera, *sanguis Christi non est aqua utique, sed vinum. Nec potest videri sanguis ejus, quo redempti & vivificati sumus, esse in calice, quando vinum desit calici, qui Christi sanguis ostenditur.* Et intrà: *Aqua sola Christi sanguinem non potest exprimere.* Et iterum: *Videmus in aqua populum intelligi, in vino ostendi sanguinem Christi.* Panem ac vinum supponit pro Eucharisticis speciebus. Has dicit esse corpus & sanguinem, & eisdem ipsis illa intelligi, exprimi, ostendi, id est, significari. Esse & veritatem & figuram. Quia nempè Domini corpus ita significent, ut etiam continendo & realiter exhibendo repræsentent. Eodem modo loquitur in Epistola ad Magnum, ac in aliis locis. Similiter loqui omnes passim Patres, possit lucidè demonstrari. Quòd quousque Sacramentarii Errones non videant, velamen est super eorum oculos, & non possunt non cespitare de lapsu in lapsum.

L. 1. c. 94. C. 6 7. Ep. 63.

Porrò hasce propositiones, *Eucharistia est corpus Christi*, & *Petra erat Christus*, in libro adversùs Adimantum sanctus Augustinus non æquiparat. Videtur tamen ipsas æquiparare in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium. Etenim hæc Apostolica de nostris in antiquo testamento Patribus verba, *Eumdem potum spiritalem biberunt*, commentatur:

Tract. 45. *Spiritalem eumdem, nam corporalem non eumdem. Quid enim illi bibebant? Bibebant ex spiritali sequente eos Petra*: Petra autem erat Christus. *Videte, fide manente, signa variata. Ibi Petra Christus, nobis Christus quod in Altari ponitur. Et illi pro magno Sacramento ejusdem Christi biberunt aquam profluentem de Petra, nos quid bibamus, norunt fideles. Si speciem visibilem intendas, aliud est; si intelligibilem significationem, eumdem potum spiritalem biberunt.* Antiqui & novi testamenti fidelibus adfirmat sola Sacramentorum elementa discrepasse, significata fuisse eadem, eademque contenta, atque adeo in profluente illis Petra & data nobis Eucharistia Christum Dominum fuisse pari modo significatum atque contentum. Quod ipsum tradit in vigesima septima Homilia, ubi istam paritatem extendit etiam ad Judaïcum Manna, & hæc Apostoli de ipso verba, *Eumdem cibum spiritalem manducaverunt*, commentatur: *Suffecerat ut diceret*, Cibum spiritalem manducaverunt. *Eumdem, inquit. Eumdem non invenio quomodo intelligam, nisi eum quem manducamus & nos. Quid ergò, ait aliquis? Hoc erat Manna illud, quod ego nunc accipio? Ergò nihil modò venit, si jam ante fuit? Ergò evacuatum est scandalum crucis? Quomodo ergò eumdem, nisi quia addidit, Spiritalem?* Adfirmat Manna ab aliis carnaliter ad solam corporis indigentiam, ab aliis spiritaliter fuisse manducatum ad profitendam de venturo Domino fidem, & concludit: *Erant ibi, qui quod manducabant, intelligebant; erant ibi, quibus Christus in corde plus, quàm manna in ore sapiebat. Quicumque in manna Christum intellexerunt, eumdem quem nos cibum spiritalem manducarunt; quicumque autem de manna solam saturitatem quæsierunt, Patres infidelium, manducaverunt, & mortui sunt.* Redit ad voces, *Petra erat Christus*, & pergit: *Eumdem ergò potum, quem nos, sed spiritalem, id est, qui fide capiebatur, non qui corpore hauriebatur. Non alter Christus tunc, alter nunc.* Nempè apud spiritales. Nam & hos etiam in antiquo ante Christum natum testamento fuisse veraciter Christianos, ostendit multis in locis sanctus Augustinus. Et istam de manna doctrinam firmat item in vigesimo sexto Tractatu super sancti Joannis Evangelium.

Respondeo hæc elucidanda ex sancto Ambrosio, scribente in opere L.4.c.3. de Sacramentis: *Venisti ad Altare, vidisti Sacramenta posita super Altare, & ipsam quidem miratus es creaturam. Tamen creatura: Solemnis & nota. Fortè aliquis dixerit: Judæis Deus tantam gratiam præstitit, manna illis pluit è cælo. Quid plus dedit fidelibus suis? Quid plus tribuit eis, quibus plus promisit?* Judæorum manna exaltat & in hoc & in sequenti capite, & prosequitur: *Tu fortè dicis, Meus panis est usitatus.* Hæc verba diriguntur ad egressos è sacro fonte Neophytos. Laudant morem,

qui ipsos statim deducebat ad Altare, & istic explebat ipsorum desiderium & curiositatem, ostendendo Eucharistiam. Exponit quorumdam titubationem, dicentium nihil sibi admirabile exhiberi, sed solennes & notas creaturas, usitatum panem, ideoque Judaïcum manna, quod solummodò figuram esse audierant in catechismis, fuisse Eucharistia longè excellentius: Erat quippè non solennis & notus, sed per grande miraculum de cælo datus panis. His responsurus Ambrosius demonstrat nova generatim Sacramenta esse antiquis longè eminentiora, & pergit: *Sed panis iste est panis ante verba Sacramentorum, ubi accesserit consecratio, de pane fit caro Christi. Quomodo potest, qui panis est, corpus esse Christi? Consecratione.* Transubstantiativam consecrantium verborum virtutem, & ex ipsa natam realem præsentiam profitetur ac demonstrat verbis lucidioribus, quàm valeat quis Scholasticus Doctor. Scio hosce de Sacramentis libros à Joanne Oecolampadio proscribi ad Ambrosiastra Apocrypha: Ab illis adsertam Eucharistiæ veritatem ille aliâ arte non potuit evadere, aut eludere. At ipsos esse legitimum Ambrosii fætum demonstrat insigniter in libro de Eucharistiæ veritate Joannes Hesselius. Et liber de Initiandis, quem esse Ambrosii constat, idem docet. Etiam octavus decimus super centesimum decimum octavum Psalmum sermo laudat Judaïcum manna, & adjungit: *Non erat verus ille panis, sed futuri umbra.* Verum panem demonstrat fuisse reservatum Ecclesiæ. Utique illum panem, & illud vinum, de quo scribit etiam in officiorum libris: *Agnosco auro infusum sanguinem Christi non solùm irrutilasse, verùm etiam Divinæ operationis impressisse virtutem redemptionis munere.* Et quis non videat adducta Augustini verba esse ex suprà laudato Ambrosii loco mutuata? Quis non videat Discipulum à Magistro hìc non dissentire? Et Judæorum & Christianorum eadem fuit fides: Uti nos passum, mortuum, ac resuscitatum credimus, ita illi passurum, moriturum, ac resuscitandum Deum-Hominem crediderunt. Aliud numquam fuit sub cælo nomen, in quo quis potuerit salvari. Hinc eumdem Christum, eamdemque ab ipso & dandam & datam salutem antiqua promiserunt, nostra Sacramenta exhibent & donant. Erant diversa signa, eadem res significata. Omni autem Sacramento aliud est proprium, aliud commune significatum. Etiam significandi modus est à significato discernendus. Omnium, & antiquorum & novorum, commune significatum est Christus Dominus. Verùm ab aliis tamquam venturus & dandus, ab aliis tamquam præsens & datus: Et ab horum alio tamquam Regenerator, ab alio tamquam Confortator, ab alio tamquam Nutritor, ab alio significatur tamquam Reconciliator. Et hæc sunt cuique propria significata. Ubicumque Augustinus manna & Eucharistiam

L. 2. c. 28.

æquiparat, æquiparat in solo communi significato: A propriis abstraxit, itemque à vario significandi modo. Hisce enim in locis scribit adversùs errorem Pelagianum, garrientem antiquos in veteri testamento justos ex legis notitia ac operibus, non ex Christi fide & gratia, fuisse mundatos atque adjutos. Errorem convincit ex eodem diversorum Sacramentorum significato, quod est Christus, Deus benedictus in sæcula. Quòd manna non fuerit, nisi prænuntia Eucharistiæ figura, disertè tradit in duodecimo super Joannis Evangelium Tractatu, & adjungit: *Ecce dico manna. Notum est quid acceperint Judæi. Et nesciunt Catechumeni, quid accipiant Christiani. Erubescant ergò quia nesciunt. Transeant mare rubrum, & manducent manna.* Eucharistiam ignotam, manna affirmat Catechumenis fuisse notum: Et per illius cognoscendæ curiositatem inflammat illos ad Baptismi desiderium. Quòd nempè ipsorum propria significata, itemque significandi modus toto cælo differrent. Et frequenter Augustinus ita loquitur.

Omittere nolim, quòd istis in locis processerit Africano more, qui in exponendis Sacris Scripturis non rarò recessit à littera. Lucida sunt Apostoli verba: *Patres nostri omnes sub nube fuerunt, omnes eandem escam spiritalem manducaverunt, & omnes eundem potum spiritalem biberunt.* Comprehendunt cunctos ex Ægypto eductos Judæos: Etiam Deo rebelles ac infideles murmuratores. Affirmant quòd cuncti eandem spiritalem escam & spiritalem potum sumpserint: Eandem & eundem, non nobiscum, sed inter se. Nam & murmuratores participarunt de manna & consequente petra. At verò sanctus Augustinus distinguit inter fideles Christiani populi, & inter infideles reproborum Judæorum Patres: Non hos, sed solos istos affirmat fuisse spiritali escâ & potu donatos. Eâdem spiritali escâ, eodemque spiritali potu, quibus in novo testamento donamur ac reficimur & nos. Quòd nempè non istorum, sed soli nostri Patres in manna ac in petra intellexerint promitti Christum Dominum, in ipsum credendo ac sperando manducaverint illa & biberint, atque ita spectaverint ad gratiam & justitiam novi Testamenti. Ita eundem nobiscum spiritalem cibum & potum sumpserunt: Utique eundem non corporis, sed animæ cibum ac potum, Christum Dominum, per ista elementa significatum atque promissum. Eandem nobiscum sitierunt, esurierunt, & manducaverunt justitiam, de qua Apostolus: *Christus factus est nobis sapientia à Deo, & justitia, & sanctificatio, & redemptio.* Per hæc omnia Augustinus aliud non vult, quàm quòd Judaïca olim Sacramenta celebrarent multi, pauci intelligerent: Quòd hi pauci eâdem nobiscum fide viverent, & per ipsam gratis à Deo justificarentur. Quæ omnia palàm recedunt ab Apostoli

stoli littera, & nihil faciunt adversùs Eucharistiæ veritatem. Absit ut Augustinus antiqua Sacramenta novis æquipârârit. Omnia lucidè exponere non erat ejus scopo necessarium. Quòd tamen ipsum non tacuerit, evincunt hæc ejus verba: *Ergò nihil modò venit? Evacuatum est scandalum crucis?* Evincunt ipsum à sancti Ambrosii sensu non recessisse.

Premi videmur Augustini verbis in Epistola ad Episcopum Bonifacium: *Secundùm quemdam modum Sacramentum corporis Christi est corpus Christi.* Et præsertim verbis Facundi Hermianensis Episcopi: *Non quòd propriè corpus ejus sit panis, sed quòd in se mysterium corporis ejus contineat.* Respondeo Joannis Calvini de nobis & nostra Romana fide sensum exponi his ejus verbis: *Proindè hoc in Summa profectum videmus istâ ingeniosâ subtilitate, ut panis pro Deo haberetur.* Est horrenda calumnia. Nec enim nos ipsum panem dicimus Deum aut Dei carnem, sed esse istius carnis vela, involucra, signa, & Sacramenta, ideoque non propriè, sed secundùm quemdam modum esse istud corpus: Quia nempè istius corporis mysterium in se contineat. Et hinc tam Facundi quàm Augustini comparatio est congruentissima. Etenim sicut Baptismus & Circumcisio sunt non cujuscumque, sed realiter donatæ ac repræsentatæ fidei & adoptionis Sacramenta, ideoque dicuntur esse & adoptio & fides; ita quoque panis est præsentis Dominici corporis Sacramentum, ideoque rectè dicitur Dominicum corpus. Et Facundus & Augustinus rationem signi non Dominico corpori applicant, sed solis ipsum continentibus ac velantibus elementis. Quousque Calvinistæ veritatem & figuram censebunt in hoc Sacramento esse incompatibilia, non poterunt non hallucinari. Sancti Fulgentii locus non facit ad rem. Nec enim de Sacramento agit, sed de sacrificio: Altaris incruentum comparat cum cruento crucis. Et istud affirmat esse hujus non veritatem, sed memoriam ac imaginem. Quæ est perpetua fides totius Ecclesiæ.

Cap. 17. nu 13.

Adducto ex libris de Christiana doctrina loco opponendus venit locus, ex libris contra Prophetarum & legis adversarium: *Mediatorem Dei & hominum hominem Christum* JESUM, *carnem suam nobis manducandam, bibendumq; sanguinem dantem, fideli corde & ore suscipimus, quamvis horribilius videatur humanam carnem manducare quàm perimere, humanum sanguinem potare quam fundere.* Addit esse figuratam, ideoque benè intelligendam locutionem, & de eadem pergit in libro de Fide contra Manichæos: *Manichæi possunt etiam horrere malè intelligentes, quod Dominus ait, Si quis non manducaverit carnem meam, non habebit in se vitam.* Hæc verba, *Fideli corde & ore suscipimus*, lucidè profitentur Eucharistiæ veritatem. Et tamen eodem in capite Augustinus, quem absit sui ipsius fuisse oblitum, affirmat istam Domini locutionem fuisse fi-

Lib. 2. cap 9.

Cap. 37.

figuratam. Nempè Manichæus, aut quis alius duplicis Divinitatis fabulator fuit iste legis ac Prophetarum adversarius, atque ita fidei nostræ Patrem Abraham, quòd duas simul uxores habuerit, damnat de adulterio. Polygamiam asseverat repugnare Evangelio & naturæ, esse horroris plenam barbariem, manifestum flagitium, bono Deo non posse placere, ideòque ejus sectatores non fuisse Patriarchas aut Prophetas, sed damnatos luxuriæ Professores. Et profectò illa, utpotè quam primus attentavit detestabilis Lamech, habet aliquid pravi odoris. Hunc dissipaturus sanctus Augustinus, notat discernenda antiquæ & novæ legis tempora. Aliud simplicem & nudam, aliud esse prænunciis divinarum promissionum Sacramentis vestitam polygamiam. Hanc, nobis vetitam, demonstrat antiquis licuisse Patribus, fuisse futurarum rerum imaginem & figuram, divinæ Majestatis ad sæculorum fines figuratam locutionem. Nec enim de sola petra, nube, ac rubro mari, sed etiam de plurimis antiquorum hominum actibus verum est istud Apostoli: *Omnia in figura contingebant illis. Scripta sunt autem ad correptionem nostram, in quos fines sæculorum devenerunt.* Hoc verum esse etiam de antiquorum polygamia; variis in locis sanctus Augustinus, & in Epistola ad Galatas demonstrat ipse Apostolus. Non in solo Lamech, sed & in aliis ipsam damnant sacræ litteræ: In quibusdam tolerant, in quibusdam probant & laudant. Quia nempè alii in ipsam labebantur, alii à fornicandi periculo adscendebant, alii jubente Deo in ipsam de castitatis monte descendebant. Quod alii nudam in ipsa libidinem sectarentur, alii mysticam in ipsa figuram castæ mentis fide exhiberent. Quod enim Abraham, non minùs quàm sanctus Joannes Baptista, in castitatis virtute fuerit maximus ac fortissimus, ideòque in nuptias ob temporis rationem jussus descenderit, demonstrant varii Patres, præsertim in libris adversùs Faustum Manichæum sanctus Augustinus. Hinc ejus polygamiam affirmat non nudam, sed esse inspiciendam cum sua mystica atque figurali veste: Tunc ab omni horrore & flagitii malo odore liberam splendere & puram. Hoc apud Antiqui Testamenti osores, & ipsius nihil audire sustinentes duplicis Divinitatis fabulones suadet, per desumptum ex Novo Testamento exemplum: Per sacro-sanctam Eucharistiam. Eucharistiæ veritatem affirmat & à Catholicis & à Gnosticis non horreri, sed fideli corde & ore suscipi ab ambobus, & tamen circa ipsam, quasi barbaricam & facinorosam, à neutris errari, sed ejus manducationem credi figuratam ac velatam, ideoque piam & Christianam. Domini de sua manducanda carne & bibendo sanguine Præceptum affirmat esse adeò lucidum, ut videatur facinus præcipere, ideòque non carnaliter & litteraliter ex Capharnaitarum errore, sed spiritaliter & figu-

figuratè accipiendum : Istâ carne & sanguine non in propria forma, sed in velantis Sacramenti figura esse vescendum. Ita nihil esse horroris. Simili cum veste suadet considerandam Abrahæ polygamiam, spondetque tunc apparituram venerabilem, puram ab omni malo odore. Proindè adducta Augustini loca palàm firmant Eucharistiæ veritatem.

Insigniter hæc stabilit in litteris ad Domnaldum Armachanum Episcopum, Hyberniæ Metropolitam, sanctus Lanfrancus Archiepiscopus Cantuariensis. Adducit Augustini locum ex tertio libro de doctrina Christiana : *Facinus vel flagitium jubere videtur. Figura verò est præcipiens passioni Dominicæ communicandum esse, & suaviter atque utiliter in memoria recondendum, quòd pro nobis caro ejus vulnerata & crucifixa sit.* Et commentatur : *Figuram Augustinus vocat figuratam locutionem. Neque enim negat veritatem carnis & sanguinis Christi, quod plerisque schismaticis visum est, & adhuc non cessat videri.* Utique Berengarianis. Reverà est figura præcipiens communicandum Dominicæ Passioni. Est enim Sacramentum, de quo dixit Dominus : *Hoc facite in meam commemorationem.* Est non solo dente & ore, sed insuper corde ac fide sumendum Sacramentum, de quo Lanfrancus pergit : *Necesse est Domini sententiam sic intelligi, quatenus fidelis quisque Divini mysterii per intelligentiam capax, carnem Christi & sanguinem non solùm ore corporis, sed etiam amore & suavitate cordis comedat & bibat, videlicet amando, & in conscientia pura dulce habendo, quod pro salute nostra Christus carnem assumpsit, pependit, resurrexit, adscendit, & imitando vestigia ejus, & communicando passionibus ipsius, in quantum humana infirmitas patitur, & Divina ei gratia largiri dignatur. Hoc est enim verè & salubriter carnem Christi comedere, & sanguinem ejus bibere.* Ea omnia complectitur Divinum mandatum : *Hoc facite in meam commemorationem.* Quisquis sine tali Dominicæ Passionis memoria, & sine tali ad istam memoriam voto communicat, certum est non dignè communicare. Affirmat Augustinus non solemni humanæ refectionis more, sed cum tali memoria esse manducandum Domini corpus, ideoque rectè scribit istud Domini mandatum non esse litterale, sed figuratum. Christi corpus & sanguis, ne patretur facinus à nobis, seu à Domino jubeatur, non in propria forma, sed Sacramentalibus figuris vestita ac velata sunt à nobis sumenda. Et dum sumimus, Dominica Passio est piè recolenda. Hic est totus Augustiniani loci sensus. Ep. 33.

Nec sola panis ac vini elementa, sed ipsum etiam sub illis contentum Domini corpus est ejusdem corporis imago & Sacramentum. Gratianus in libro de consecratione probat id ex hac sancti Augustini apud sanctum

Prosperum sententia: *Caro Christi est, quam formâ panis opertam in Sacramento accipimus, & sanguis ejus quem sub vini specie & sapore potamus, caro videlicet carnis, & sanguis Sacramentum est sanguinis. Carne & sanguine, utroque invisibili, intelligibili, spirituali significatur visibile Domini corpus, palpabile, plenum gratiæ, omnium virtutum & divinâ Majestate.* Et Gratiani authoritate circumscriptus Dominus Petrus de Marca in opusculo de Eucharistia existimat sententiam hanc esse reverà sanctorum Prosperi & Augustini. Quod ipsum, nescio undè circumventus, in decima quarti libri distinctione existimavit Petrus Lombardus. Possit esse deceptus à Decreto sancti Ivonis Carnutensis Episcopi, quod post
P. 2. c. 9. adductam trecentesimam trigesimam nonam sancti Prosperi sententiam, subjungit nescio quam testimoniorum farraginem, in qua sunt & ista
Cap. 14. verba. Eadem sancto Augustino adscribit, & ex ipsis suum errorem stabilire impudenter nititur Henricus Artopæus. Verùm nec in sancto Prospero, nec in sancto Augustino reperiuntur. Eadem habes in sancti Lanfranci libro contra Berengarium. Per ipsa ille exponit sibi à Berengario, & nobis à Joanne Calvino objectum sancti Augustini locum ex litteris ad Episcopum Bonifacium. An Lanfrancus sit ipsorum primus author, an dumtaxat ab alio mutuator, non possim definire. Ipsa
Cap. 82. sancto Lanfranco adscribit in libro de Eucharistiæ veritate Joannes Hesselius. At videntur ipso antiquiora. Etenim sanctus Ivo fuit Lanfranco coætaneus, & vel hujus vel alterius sui coætanei nullum testimonium legitur suo Decreto inseruisse. Eorundem verborum quædam adducit in primo adversùs Berengarium libro Algerus ex Leodiensi Canonico Cluniacensis Monachus, sancto Lanfranco non multùm junior: Et affirmat esse sancti Augustini apud sententias beati Prosperi. Quocircà omninò videtur illa sententia esse nescio cujus antiqui Scriptoris, à sancto Lanfranco mutuata. Ex ipsa item venerabilis Abbas Guibertus distinxit principale & vicarium Domini corpus, & hoc istius dixit esse Sacramentum, imaginem & figuram. Eandem adversùs Joannem Oecolampadium, qui ursit idem non posse sui ipsius esse signum, constanter defendunt laudatus Hesselius, Jacobus Pamelius in Notis ad Tertullianum, & in Notis ad undecimam sancti Gregorii Nazianzeni orationem Jacobus Bellius. Ita non solæ sacramentales species contenti in se invisibilis corporis, sed etiam hoc invisibile corpus est visibilis & principalis corporis figura & Sacramentum. Et quòd idem possit sui ipsius esse imago, suprà demonstravit laudatus Guibertus, & in quinto ad-
Cap. 10. versùs Marcionem, simili argumento usum, libro demonstrat etiam Tertullianus.

Eucharistia non solùm verum, sed etiam mysticum Christi Domini cor-

corpus significat: Universalem scilicet Ecclesiam, aut certè universam communionem Sanctorum. Sponsum cum tota sponsa, caput cum toto corpore, Principem cum omni suo circumsubstantiali populo. Insigniter hoc exponit in libris de Dei Civitate sanctus Augustinus: *Profectò efficitur, ut tota ipsa redempta civitas, hoc est, congregatio societasq; Sanctorum, universale sacrificium offeratur Deo per Sacerdotem magnum, qui etiam seipsum obtulit in Passione pro nobis, ut tanti capitis corpus essemus secundùm formam servi.* Pluribus elucidat hoc universale sacrificium, & concludit: *Hoc est sacrificium Christianorum. Multi unum corpus sumus in Christo. Quod etiam Sacramento Altaris fidelibus noto frequentat Ecclesia, ubi eidem demonstratur, quod in ea oblatione, quam offert, ipsa offeratur.* Et in alio ejusdem operis libro distinguit terrenam & cœlestem in hoc mundo civitatem, & pergit: *Illa quæ terrena est, fecit sibi quos voluit falsos Deos, quibus sacrificando serviret; illa autem quæ cælestis peregrinatur in terra, falsos Deos non facit, sed à vero Deo ipsa fit, cujus sacrificium ipsa sit.* In libris de Evangelistarum consensu exponit sancti Lucæ de duobus apud Emmauntem discipulis Evangelica verba, *Cognoverunt eum in fractione panis*, & adjungit: *Ne quisquam se Christum agnovisse arbitretur, si ejus corporis particeps non est, id est, Ecclesiæ, cujus unitatem in Sacramento panis commendat Apostolus, dicens, Unus panis, unum corpus multi sumus.* Et in sermone ad infantes, quem libro de Æthiopis Baptismate subnexuit sanctus Fulgentius, Eucharistiæ veritatem egregiè prædicat, verum Domini corpus profitetur esse in cælo ad Dei Patris dexteram, & ad Neophytos, ex hoc capite cespitantes de reali intra Eucharistiam præsentia, prosequitur: *Quomodo est panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo est sanguis ejus? Ista, fratres, ideò dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, speciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet spiritualem. Corpus ergò Christi si vis intelligere, Apostolum audi dicentem fidelibus: Vos estis corpus Christi, & membra. Si ergò vos estis corpus Christi & membra, mysterium vestrum in mensa Domini positum est, mysterium Domini accipitis. Ad id quod estis, respondetis Amen, & respondendo subscribitis. Audis ergò corpus Christi, & respondes, Amen. Esto membrum corporis Christi, ut verum sit Amen. Quare ergò in pane? Nihil hìc de nostro adferamus. Ipsum Apostolum item audiamus. Cùm ergò de isto Sacramento loqueretur, ait: Unus panis, unum corpus multi sumus. Intelligite, & gaudete. Unitas, pietas, veritas, charitas, unus panis, unum corpus multi sumus. Recolite enim, quia unus panis non fit de uno grano, sed de multis. Quando exorcizabamini, quasi molebamini: Quando baptizati estis, quasi conspersi estis, quando Spiritûs sancti ignem ac-*

Lib. 10. cap. 6.

Lib. 18. cap. 54.

Lib. 3. cap. 25.

accepistis, quasi cocti estis. Estote quod videtis: Et accipite quod estis. Hoc Apostolus de pane dixit: Jam de calice quid intelligeremus, etiam hoc dictum satis ostendit. Sicut enim ut sit species visibilis panis, multa grana in unum consperguntur, tamquam illud fiat quod de fidelibus ait Scriptura sancta: Erat illis anima una, & cor unum in Deum. Sic & de vino fratres recolite, undè fit vinum. Grana multa pendent ad botrum, sed liquor granorum in unitate confunditur. Ità Dominus JESUS *Christus nos significavit, nos ad se pertinere voluit. Mysterium pacis & unitatis nostra in sua mensa consecravit.* Eadem docet in vigesimo sexto super sancti Joannis Evangelium tractatu, & adjungit: *Propterea sicut etiam ante nos hoc intellexerunt homines Dei, Dominus noster* JESUS *Christus corpus & sanguinem suum in illis rebus commendavit, qua ad unum aliquid rediguntur ex multis. Nam aliud in unum ex multis granis conficitur, aliud in unum ex multis acinis confluit.*

Inter istos Dei homines est gloriosus Martyr Cyprianus. In epistola ad Cæcilium adfirmat Dominici calicis ex vino & aqua mixturam esse Christi Domini factum & Præceptum, addit per aquas in sacris litteris significari populum, & prosequitur: *Quod perspicimus & in Sacramento calicis contineri. Nam quia nos omnes portabat Christus, qui & peccata nostra portabat, videmus in aqua populum intelligi, in vino verò ostendi sanguinem Christi. Quando autem in calice vino aqua miscetur, Christo populus adunatur, & credentium plebs ei, in quem credidit, copulatur & conjungitur. Qua copulatio & conjunctio aqua & vini sic miscetur in calice Domini, ut commixtio illa non possit ab invicem separari. Undè Ecclesiam, id est, plebem in Ecclesia constitutam, fideliter & firmiter in eo quod credidit perseverantem, nulla res separare poterit à Christo, quo minùs hareat semper & maneat individua dilectio. Sic autem in sanctificando calice Domini offerri aqua sola non potest, quomodo nec vinum solum potest. Nam si vinum solum quis offerat, sanguis Christi incipit esse sine nobis; si verò aqua sit sola, plebs incipit esse sine Christo. Quando autem utrumque miscetur, & adunatione confusâ sibi invicem copulatur, tunc Sacramentum spiritale & caleste perficitur. Sic verò calix Domini non est aqua sola, aut vinum solum, nisi utrumque sibi misceatur, quomodo nec corpus Domini potest esse farina sola, aut aqua sola, nisi utrumque adunatum fuerit & copulatum, & panis unius compage solidatum. Quo & ipso Sacramento populus noster ostenditur adunatus: Ut quemadmodum grana multa in unum collecta & commolita, & commixta panem unum faciunt, sic in Christo, qui panis est calestis, unum sciamus esse corpus, cui conjunctus sit noster numerus & adunatus.* Et in epistola ad Magnum: *Unanimitatem Christianam firma sibi atque inseparabili charitate connexam, etiam ipsa Dominica sacrificia declarant*

Ep. 63.

Ep. 76.

rant. Nam quando Dominus corpus suum panem vocat, de multorum granorum adunatione congestum, populum nostrum, quem portabat, indicat adunatum. Et quando sanguinem suum vinum appellat de botris atque acinis plurimis expressum, atque in unum coactum, gregem item nostrum significat, commixtione adunatæ multitudinis copulatum. Si Novatianus huic pani Dominico adunatus est, si Christi poculo & ipse commixtus est, poterit videri & unici Ecclesiastici Baptismi habere gratiam posse, si eum constiterit Ecclesiæ unitatem tenere. Similia aliorum Patrum testimonia sunt densissima.

Affirmant in Eucharistia contineri, per ipsam significari, in ipsa Deo Patri offerri & sacrificari, non solùm Christi Domini corpus verum, sed etiam mysticum: Totam Ecclesiam, seu certè totam communionem Sanctorum. Affirmant Novatianum, alios cunctos hæreticos & schismaticos, immò & malos Catholicos non contineri illic, nec Deo offerri in quotidianum sacrificium, ideoque orbari multo fructu Dominicæ Passionis. Offertur & continetur istic solus Christo circumsubstantialis populus: Populus acceptabilis, sectator bonorum operum. Etenim uti in antiquo, ita & in novo testamento oblata Deo hostia debet esse sancta, integra, incontaminata. Et hinc insigniter lucet eminentia nostri novi sacrificii. In ipso non quis taurus aut agnus, sed ipse offertur JESUS Christus: Et non solus, sed cum omni suo triumphante, militante, ac purgante corpore. Hæc est hostia, quam quotidiè ex omni altari prosternimus pro peccatis nostris ac aliis necessitatibus, & mediatricem mittimus ad Deum Patrem omnipotentem. Verùm aliter ibi continetur & offertur caput, aliter corpus: Hoc in solo Sacramento & figura, illud etiam in plena realis præsentiæ veritate. Porrò istud Sacramentum & pani, & vino, & aquæ, ac etiam vero sub illis contento corpori adscribunt & Augustinus & Cyprianus. Et hic illud singulariter adscribit aquæ. Quod non Ep. 69.
solùm in mixta vino, sed etiam in farinæ mixta aqua obtinere affirmat in epistola ad Fratres Lugdunenses Beatus Alcuinus Flaccus. Istud tamen nullibi asseritur à sancto Cypriano. Istam singularem in calicis aqua significationem nullibi laudat sanctus Augustinus: Quin tamen probet, non est dubitandum. Profitetur enim se sequi antiquos Dei homines: Sanctum utique Cyprianum. Et juxta hos tres modos, quorum nullus veritati adversatur, scribit Eucharistiam esse figuram Dominici corporis.

CAPUT V.

Exponuntur quædam loca sancti Anselmi Archiepiscopi Cantuariensis.

SAnctum Anselmum scio à Sacramentariis Hæreticis contemni & abjici. Etenim de Joanne Wicleffo scribit in opere de Sacramentis
C. 17. & 18. Thomas Waldensis: *Wicleff Augustini quoque quosdam libros pro titulis increpat, Ambrosium Doctorem apocryphum, omnes de secundo millenario jam hereticos didasculos nominat.* Rationem edicit in alio capite: *Dicis*
Cap. 16. *Augustinum tuum, & inde Sectatores tui glorianter te cognominant Joannem Augustini.* Et hic Joannes Augustini non solos Augustini titulos, sed & alia damnat adserta. Etenim hocce Hæresiarchæ Pelagii de magno Ambrosio testimonium: *Beatus Ambrosius Episcopus, in cujus præcipue libris Romana elucet fides, qui Scriptorum inter Latinos flos quidam speciosus enituit, cujus fidem & purissimum in Scripturis sensum ne inimicus quidem ausus est reprehendere.* Hoc, inquam, elogium sanctus Augustinus assiduè probat & firmat: Et ecce fœdus ille Joannes Augustini blaterat Ambrosium esse Doctorem apocryphum. Quòd nempè ejus de Sacramentis libros nequiret in suos errores detorquere. Quâ molestiâ ut se expediret Oecolampadius, illos proscripsit ad nescio quem Ambrosiastrum. Mille annorum, quibus Christum Dominum regnaturum, & tunc ad seducendas iterùm gentes solvendum diabolum scribit in Apocalypsi sanctus Joannes Apostolus, pravus intellectus olim peperit hæreticos millenarios, & ridiculas atque carnales ipsorum fabulas. Circumscripsit & Joannem Wickffum. Hic enim istos annos numerandos censet à Christi Domini Nativitate, illis solis mansisse purum Evangelium, cum illis lapsis esse & lapsam Ecclesiam, ideoque omnes secundi millenarii Romanos Doctores esse hæreticos didasculos. Joannes Calvinus istum lapsum censet antiquiorem. Etenim in quarto Insti-
Cap. 17. num. 49. tutionum libro scribit de magno Papa Gregorio: *Gregorius, quem ultimum Romæ Episcopum fuisse jure dicere possis.* Utique orthodoxum & Evangelicæ veritatis custodem Pontificem. Nihilominùs sanctus Anselmus est nobis per omnia venerabilis, ideoque audiamus ejus librum de Sacramento Altaris, & quædam ejus obscuriora loca exponamus.

Cap. 9. Audiamus hæc verba: *Dupliciter intelligitur caro Christi. Ut spiritalis illa sit ac Divina, de qua ipse dicit: Caro mea verè est cibus. Et caro illa, quæ crucifixa est & sepulta. De carne enim illa priori, quæ crucifixa est, hæc al-*

altera procedit, & secundùm Psalmistam, Educit Deus panem de terra, cum è terreni corporis agro, quem à nobis assumpsit, mysterium profert cœlestis panis ac poculi salutaris, quo reficitur Ecclesia. Et sicut Corpus Domini, quod mortuum est, in Evangelio granum frumenti vocat cadens in terram, sic in Psalmo adeps frumenti vocatur illa mystica caro, ad quam Dominus discipulos hortatus dicebat: Nisi manducaveritis carnem meam, & biberitis sanguinem meum, non habebitis vitam in vobis. Laudare & firmare quibusdam videtur duplicis Dominici Corporis distinctionem, quam suprà tradidit sanctus Hieronymus, & ex qua sanctus Augustinus quandoque dixit ipsum de Virgine natum ac in Cruce passum corpus esse & manducari, quandoque dixit ipsum non esse nec manducari in Eucharistia. Laudare & firmare videtur adversùs Berengarium. Etenim ista sunt Augustini loca, quæ olim hunc Errorem, & posteà circumscripserunt Joannem Wicleffum ac Joannem Calvinum. Dum dicit carnem spiritalem procedere ex carne crucifixa, videtur loqui ad sensum Guiberti Abbatis, qui illam vicariam, hanc carnem dixit esse principalem.

Respondeo tamen Anselmi sensum esse longè alium. Lucet ex verbis consequentibus: *In Sacramentis Corpus Domini facit sancta Ecclesiæ fides, cujus generaliter est sacrificium, cujuscumque sit meriti, per quem fit. Spiritalem verò illam carnem per gratiam Dei vitæ meritum efficit, & affectus mentium in cordibus ministrantium & percipientium. Unde illud: Ut nobis fiat corpus & sanguis Filii tui. Nobis, inquit, fiat. Fit enim procul dubio corpus Domini in mensa Altaris semper cum solemne illud celebratur mysterium, ritu quo debet, sed non semper eis fit, per quos fit.* Ad verum Domini corpus seu ad crucifixam & sepultam Domini carnem conficiendam, ac Sacramentalia elementa in ipsam transmutanda, affirmat non requiri ministrantis justitiam, sed solam Ecclesiæ fidem, solum, quod etiam malo ministro adest, adjutorium à communione Sanctorum. Addit hanc carnem semper fieri in legitimo sacrificio: Etiam per ministerium iniqui Sacerdotis. At verò spiritalem carnem affirmat nec confici, nec sumi posse sine ministrantis ac sumentis justitia, ideoque alteram carnem sumi posse sine altera: Spiritalem sine corporali. Quare clarum est, quòd per spiritalem carnem non intelligat Sacramentalem. Absit ut cum Berengario ac aliis Sacramentariis hæreticis affirmet ab iniquis non sumi veram Domini carnem, verumque Sacramentum. Crucifixam & sepultam Domini carnem lucidè asserit esse Sacramentalem, ac etiam ab iniquis manducari in Sacramento. Lucida sunt verba: *Carnis illius vel corporis spiritualis Sacramentum est caro vel corpus Christi, quod in Ara Crucis & in Altari sacrificatur, & corporaliter manducatur.* Et iterùm: *Aliter cogitanda est caro illa, vel corpus quod pependit in ligno, & sa-* Cap. 11.

sacrificatur in Altari, aliter caro ejus vel corpus, quod qui manducaverit, habet in se vitam manentem.

Clarum est Anselmum hìc non uti laudatâ superiùs distinctione sancti Hieronymi. Per spiritalem Christi carnem intelligit datam nobis in Sacramento divinam gratiam. Probat ex Romani Canonis verbis: *Ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratiâ repleamur.* Et commentatur: *Non omnes, qui corporaliter corpus Domini sumunt ex participatione Altaris, spiritualiter illâ benedictione cælesti & gratiâ replentur.* Et iterùm: *Cum hac ratione dupliciter hæc caro intelligatur, sicut altera intelligi potest sine altera, sic & altera manducatur sine altera.* Multis confirmat hæc, & concludit: *De uno pane Judas accepit, & Petrus; sed tamen quæ pars fideli cum infideli? Petrus enim accepit ad vitam, Judas ad mortem. Itaque secundùm diversum intellectum & diversum effectum, cùm unus sit panis Christi, alter tamen quodammodo quem sumpsit Petrus, alter quem sumpsit Judas. Alterq; sumi potest sine altero.* Spiritalem Christi carnem assiduè vult esse ejus spiritalem effectum. Ubi certum est ipsum rectè sentire, sed non rectè loqui. Etenim datam nobis ab hoc Sacramento gratiam nullus Evangelista, nullus Apostolus, nulla Synodus, nullus Romanus Episcopus, nullus Ecclesiæ Doctor appellavit Christi carnem. Hæc Domini verba, *Caro mea verè est cibus*, nulli unquam de effectu intellexerunt, sed omnes de causa.

Quæstio est, Undè sanctus Anselmus in hanc incongruam locutionem sit lapsus? Respondeo ex affectu & zelo, quo sancti Lanfranci, sui & in Beccensi Abbatia & in Cantuariensi Cathedra Antecessoris, adversùs Berengarium Scripta concordare studuit cum posteriori, per septimum Gregorium composita, ejusdem reducti Erronis professione. A sancto Hieronymo laudatam duplicis Dominicæ carnis distinctionem nôrat Anselmus: Nôrat eandem probari à sancto Augustino, & ex ipsa nunc affirmari, nunc negari, quòd ipsa pro nobis crucifixa caro esset ac manducaretur in Sacramento. Nôrat hæc omnia per sententiam illam, quam sancto Prospero adscripsit Gratianus, fuisse à sancto Lanfranco confirmata. Hinc & probatam à tantis Patribus distinctionem retinere voluit, & in Gregorii Decretum non impingere, atque ita fuit compulsus distinctionis membra aliter intelligere. Per spiritalem Christi carnem non ipsam ejus sub spirituali existentia substantiam, sed intellexit spiritualem ab ipsa datam gratiam & benedictionem. Istam Dominicæ carnis spiritualem in Sacramento existentiam nullo modo negavit. Etenim in quarto, quinto, & sexto istius libelli capite ipsam insigniter profitetur & exponit. Solummodò censet eam istius distinctionis non esse membrum.

Eil-

Eisdem principiis nituntur sequentia verba: *Sciendum est, quòd carnis illius vel corporis spiritualis, de quo jam multa diximus, Sacramentum est caro vel corpus Christi, quod in Ara Crucis & in Altari sacrificatur, & corporaliter manducatur. Nemo autem novitatis me arguat præsumptorem, quòd corpus Christi appellem Sacramentum corporis Christi. Nam & Paulus ad Timotheum dicit: Magnum esse pietatis Sacramentum, quod manifestatum est in carne. Sed & beatus Ambrosius in libro ad Gratianum dicit apparuisse hominibus Unigenitum Patris per Sacramentum assumpti hominis. Et cæteri Ecclesiæ Doctores dicunt Sacramento tenus eos corpus Christi manducare, qui manducant indignè. Quos tamen manducare corpus Christi, jam supra prastructum est, licet non manducent carnem illam, quæ vivificat per Spiritum vivificantem.* Loquitur ex laudata distinctione sancti Hieronymi: Ex laudata per Gratianum sententia. Hæc enim asserit spirituale & Sacramentale Domini corpus esse Sacramentum veri, olim crucifixi, & nunc ad Patris dexteram gloriosi corporis. Et sanctus Lanfrancus demonstrat istam loquendi speciem nec esse novam, nec inconvenientem. Hæc omnia sibi retinenda censuit Anselmus, at eisdem verbis alia significata supposuit. Per spiritale Domini corpus non ipsam ejus substantiam intellexit, sed ejus Sacramentales effectus. Et hinc lapsus est in aliam loquendi incongruentiam. Etenim quòd Dominicum in Sacramento corpus dicatur datæ à se divinæ benedictionis & gratiæ Sacramentum, nulla est novitas aut novitatis species; at quòd idem corpus ob varium existendi modum dicatur sui ipsius Sacramentum, præ se fert aliquid incongruæ novitatis. Hinc istam apologiam rectè sanctus Lanfrancus, sanctus Anselmus non rectè usitavit. Ipsâ uti debuerat ad membra suæ distinctionis. Cap. 11.

Insignem instructionem continent hæc ejus verba: *Jam postquam ex confragosis locis huc usque evasimus, considerare libet attentiùs, cur super hac re in sanctorum Patrum tractatibus reperiantur sententiæ tam dubiæ, tam scrupulosæ, & quæ etiam sibi invicem nonnunquam contrariæ videntur, ut non solùm qui contendendi intentione illas congregant, materiam in eis inveniant errandi, sed & qui ex eis adstruere volunt fidem Catholicam, non facilè se indè queant expedire.* Hæc Patrum obscuritas est item causa, cur quidam hodiè molliores Calvinistæ & Romanam fidem & suam perfidiam censent esse probabilem. Hinc etiam Berengarius, aliique Sacramentarii Hæretici proclamant assiduè ad sanctum Augustinum, uti ad firmissimam columnam sui dogmatis. Eandem in specie discrepantiam reperies in aliis Patribus. Et sanctus Anselmus meritò quærit causam. Et respondet: *Quia ab initio Ecclesiæ usque ad nostra penè tempora hac ab hominibus quæstio intacta re-* Cap. 13.

 lícta

licta est, sancti Patres quod non impugnabatur non defendebant, nisi quod aliquando in tractatibus suis hoc unum proferebant, quod res postulabat, & habebatur in manibus. Quod quia quaestionibus non respondebat, quae necdum erant, parum modò sufficere videtur ad eas, cum exurgunt, compescendas. Contra quas quia tunc non vigilabat eorum intentio, plurima de Sacramentis in scripturis suis reliquerunt, quae loco suo, suo sensu benè dicta, ab eis qui contendere vel errare amant, eruta de locis suis per se videntur aliud sonare, quàm sonent undè assumpta sunt, & quam senserint qui scripserunt. Sed & multa de eadem re ab eis relicta sunt, quae benè dicta, sed obscuriùs, utpotè ab eis, qui ut homines, venturas omnes Errorum calumnias non poterant praevidere, malè intellecta materiam errandi vel contendendi perditis videntur praestare.

Est ex sancto Augustino desumpta responsio. Etenim & hic Pelagianorum Principi Juliano, quaedam adversùs originale peccatum testimonia venanti ex sancto Joanne Chrysostomo & aliis Ecclesiae Patribus, respondit in primo prioris contra illum operis libro : *Joannes disputans in Catholica Ecclesia, non aliter intelligi arbitrabatur. Tali quaestione nullus pulsabatur. Vobis nondum litigantibus, securiùs loquebatur.* Et ejusmodi securis ac liberioribus Patrum vocibus abuti est antiqua venatio omnium haereticorum. Etenim quidam antiqui Patres dixerunt *Deum Filium arbitrio & voluntate genitum à Patre.* Et quòd hasce voces ubique buccinarent, & ex ipsis triumphum canerent Ariani, testatur in quarta adversùm ipsos oratione magnus Athanasius. Et adjungit : *Hoc si quis ex orthodoxis simpliciter diceret, nihil esset quòd malè suspicareris de hoc dicto. Quippè ubi bona mens superaret simpliciorem loquendi modum. Nunc quia haereticorum ea vox, omniaq; haereticorum verba suspecta sint, non id faciunt sine perversitate animi.* De Antiochiae Patriarcha in haeresim lapso Paulo Samosatensi scribit in libro de Ariminensi ac Seleuciensi Synodis idem Athanasius : *Paulus Sophisticari voluit., & dixit, Si Christus non ex homine Deus factus est, igitur consubstantialis est Patri, & necessariò sequitur tres esse substantias, unam quidem quae Pater sit, ut Princeps, reliquas verò duas ex ea oriundas.* Et de facta adversùs ipsum Antiochena Synodo : *Qui Samosatensem sustulerunt, hanc vocem,* Consubstantiale, *corporaliter acceperunt, ideoq; meritò vitantes illud sophisma Pauli, dixerunt Christum non esse consubstantialem. Non enim ita se habet Filius ad Patrem, ut ille cogitabat.* Superventuros Arianos ignoravit ista Synodus, ideoque simpliciùs locuta est & liberiùs : Et ipsam etiam sanctus Papa Dionysius, & omnis Romana Ecclesia confirmavit. Hinc nata fuit Arianorum exultatio. Dixerunt Nicaenam Synodum adversari Antiochenae, ideoque praevaricatricem esse, & damnandam. Et Athanasius denuò respondit tam

Cap. 6.

tam Antiochenæ quàm Nicænæ Synodi Episcopos fuisse Ecclesiæ Patres, non discordasse sensu, sed solo verbo, ideoque ipsos ab Arianis malè committi inter sese, & nullum in ipsis esse Arianæ perfidiæ fomitem aut fundamentum. Duodecim sancti Cyrilli adversùs Nestorium Capitula quis nesciat esse plenè orthodoxa, probataque per Ephesinam Synodum & Chalcedonensem? Et tamen non solus Hæresiarcha Eutyches in ipsis suum virus fundari credidit, sed etiam de ipsis post utramque Synodum scripsit sanctus Gennadius Patriarcha Constantinopolitanus: *Væ mihi à malis. Heu, heu. Undè enim quisquam in præsenti aliundè sumat exordium? Quales Cyrilli Ægyptii, & quantas blasphemias incurri? Quantas blasphemias audivi?* Cunctas Apollinarii & Eutychetis blasphemias credidit latere in istis Capitulis, & stabiliri. Nempè sanctus Cyrillus, dum illa scriberet, existimabat Apollinarii hæresim abundè prostratam in Ecclesia, & citra resurgendi spem jacere sepultam apud inferos, ideoque in adversam Nestorii insaniam est rigidiùs ac liberiùs locutus. Adducta sancti Gennadii verba exstant apud Facundum Episcopum Hermianensem. Lib. 2. cap. 4.

Sanctis Ecclesiæ Patribus alia insuper ratio persuasit de sacrosancto hoc Sacramento loqui obscuriùs. Apostolicus utique Canon, de quo in commentario super Numerorum librum Theodoretus: *Obscurè propter non Initiatos disserimus; his verò semotis, Initiatos apertè docemus.* Canon iste est adeò antiquus, ut in Geneseos commentario sanctus Joannes Chrysostomus ponat inter matris nostræ Evæ delicta, quòd divini mandati mysterium serpenti enuntiarit. Etiam Dominus noster regni mysteria solis discipulis aperiebat, turbis loquebatur in parabolis. Et quòd Eucharistici mysterii enunciationem sancti Patres numerent inter scelera Judæ proditoris, est suo loco ostensum. Hinc & Græci & Latini Patres in suis libris, epistolis, ac præsertim habitis ad populum sermonibus frequentissimè habent: *Nôrunt fideles*, aut, *Nôrunt Initiati.* Nempè istis sermonibus etiam hæretici, pagani, & Judæi aderant, ideoque quoties alicujus mysterii incidebat mentio, ipsum alicujus circumlocutionis veste amiciebant Patres, dicebantque: *Nôrunt fideles.* Quod præsertim fecerunt de sacrosancta Eucharistia. Etenim in libro anchorato scribit sanctus Epiphanius: *Videmus Salvatorem ipsum accepisse panem in manus, ut in Evangelio legitur. Quòd à cæna surgens hæc acceperit, & gratias agens dixerit: Hoc meum est hoc. Atqui videmus æquale illud non esse, nec simile: Non susceptæ carnis imagini, non Divinitati ipsi, quæ videri non potest, non membrorum lineamentis ac notis. Illud enim rotundum est, & quod ad vim attinet, sensus expers. Et nihilominus ex gratia pronunciare voluit: Hoc meum est hoc. Neque quisquam est, qui ei sermoni fidem* Qu. 15. Cap. 57.

non adhibeat. Nam qui verum illum esse non credit, à gratia & salute prorsus excidit.

Hæc verba dimitti non possunt sine Commentario. Epiphanius illic affirmat hominem, licet Deo æqualis non sit, esse Dei imaginem. Nec id mirandum: Quoniam dantur imagines, quæ nec æquales sunt nec similes. Etenim rotundus panis, quem Dominus in cœna dedit Discipulis, nec ejus Divinitati, nec ejus humanitati erat æqualis aut similis, & tamen dixit illum esse suum corpus, seu potius suum corpus esse in illo pane, adeoque & hunc esse illius figuram. Epiphanius transponit Evangelii verba. Non dicit: *Hoc est hoc meum*, sed, *Hoc meum est hoc*. Voces, *Hoc*, utrobique supponunt pro Domini Corpore: Prima pro invisibili, secunda pro visibili. Hoc sensu: Hoc meum corpus, quod in isto pane repræsento vobis invisibile, est istud ipsum, quod gesto visibile. Affirmat panem fuisse Dominici Corporis vestimentum & figuram. Hinc pergit: *Ex gratia pronunciare voluit.* Nec enim modica etiam ipsius panis gratia est adsumi in tale vestimentum. Omne Sacramentum est vas, adeoque & signum Dominici sanguinis, & tamen de nullo, nisi de hoc solo dixit Dominus: *Hoc meum est hoc.* Quod est lucidum documentum Eucharisticæ veritatis. *Neque quisquam est, qui ei sermoni fidem non adhibeat.* Certè si sola figura sit, non est opus singulari fide. Sacramentarii Errones attendant sequentia verba: *Qui verum illum esse non credit, à gratiâ & salute prorsus excidit.* Quocircà fundamento carent hæc Joannis Calvini in nos verba: *Fictitia illa transubstantiatio, pro qua hodie acriùs depugnant, quàm pro omnibus aliis fidei capitibus.* Pro illa enim, uti pro immobili fidei capite, depugnandi debitum nobis imponit sanctus Epiphanius.

Lib. 4. cap. 17.

Ista Epiphanii verba, *Hoc meum est hoc*, sunt ænigma. Et quis nisi doctus fidelis ipsum intelligat? Nempè suum librum timuit à Paganis, Judæis, ac præsertim à Catechumenis legendum, ideoque censuit ita obvoluendum mysterium. Eadem enim de causa sanctus Papa Innocentius in litteris ad Decentium Eugubinum Episcopum noluit exprimere precationem sive sacram formam Christianæ Confirmationis. In libro, quo Carthaginensis Ecclesiæ Diacono Deo-gratias formam Catechizandi tradit sanctus Augustinus, nec verbum facit de Sacramentis, præsertim de Eucharistia. Ibidem scribit de doctis Catechumenis: *Tales non eadem hora, qua Christiani fiunt, sed ante solent omnia diligenter inquirere, & motus animi sui, cum quibus possunt, communicare atque discutere.* Addit tales longo Catechismo non fatigandos. Talis omninò fuit Honoratus, ad quem Augustinus scripsit longam illam ac eruditam Epistolam super Psalmum vigesimum primum. Exponit illic summa Christiani-

Cap. 8.

ta-

tatis mysteria, & tamen addit de Eucharistico sacrificio : *Quod ubi, & quando, & quomodo offeratur, cum fueris baptizatus, invenies.* Nec talibus Catechumenis poterat edici hoc mysterium. Ipsius cognoscendi & videndi curiositate Patres olim nostri inflammabant Catechumenos, atque ita incitabant anhelare ad sacrum fontem & festinare. Ex hoc egressis, & ad altare solemniter deductis Neophytis ostendebant illud admirabile & diu desideratum Arcanum. Exponendi modum tradit sanctus Augustinus in laudato libro de Catechizandis rudibus, scribens de plenè jam instructo Catechumeno : *Solemniter signandus est, & Ecclesiæ more tractandus. De Sacramento sanè, quod accepit, cum ei commendatum fuerit, signacula quidem rerum divinarum esse visibilia, sed res ipsas invisibiles in eis honorari. Nec sic habendam esse illam speciem benedictione sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quolibet. Dicendum etiam, quid significet & sermo ille, quem audivit. Quid in illo condatur, cujus illa res similitudinem gerit.* Ep. 120. cap. 19.

Omnia hæc verba sunt admodum obscura. Affirmant Neophytum docendum, quod in sibi ostenso & dato Eucharistiæ Sacramento aliud sit signum visibile, aliud in ipso latens res invisibilis, honoranda, Divina. Honoranda illo honore, quem quidam Pagani scientes, existimabant à nobis coli Cererem & Bacchum : Honore & adoratione latriæ. Quia nempè latens illic res Divina est Homo-Deus, Jesus-Christus. Hæc verba, *Nec sic habendam speciem illam benedictione sanctificatam, quemadmodum habetur in usu quolibet*, elucidari debent ex aliis Augustini verbis in secundo libro de peccatorum meritis ac remissione: *Non unius modi est sanctificatio. Nam & Catechumenos secundùm quemdam modum suum per signum Christi & orationem manûs impositionis puto sanctificari. Et quod accipiunt, quamvis non sit Corpus Christi, sanctum est tamen, & sanctius quam cibi quibus alimur, quoniam Sacramentum est. Et ipsos cibos, quibus ad necessitatem sustentandæ hujus vitæ alimur, sanctificari Apostolus dicit per verbum Dei & orationem, quâ oramus utique nostra corpuscula refecturi.* Distinguit tres benedicti panis species. Panem in communi mensa, panem in Catechumenorum Sacramentum, & panem benedictum in Eucharistiam. Et de hoc pane loquitur in Epistola ad Diaconum Deo-gratias. Etiam Catechumenorum Sacramentum haberi non posse ut communem panem, sanciunt varii & Latini & Græci Canones. Quia nempè est figura Dominici corporis. Longè ergo minùs ita haberi potest Eucharisticus panis: Quia est non solum figura istius sacro-sancti corporis, sed etiam veritas. Ejus continet veritatem. *Dicendum etiam quid significet ille sermo, quem audivit.* Quis hic sermo? Sermo, quem à Magno Papa Gregorio, dum populo Eucha- Cap. 26.

 ristiam

nitiam ministraret, fuisse dictum affirmat in ejus vita Joannes Romanæ Ecclesiæ Diaconus: *Corpus Domini nostri* JESU *Christi conservet animam tuam.* Gregorius ita agebat ex Apostolica per omnem Ecclesiam consuetudine. Nam Eucharistiam ita tradi à quovis Episcopo, & à quovis accipiente responderi *Amen*, apud Romanum Clementem mandant
Lib. 8. cap. 13. Apostolicæ Constitutiones. Et juxtà illas scribit in quinta mystagogica Catechesi sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Accedens ad communionem, concava manu suscipe corpus Christi, dicens, Amen.* Et in li-
Cap. 25. bro de spectaculis Tertullianus: *Ex ore quo Amen in Sanctum protuleris, gladiatori testimonium reddis?* Et in quarto de Sacramentis libro sanctus
Cap. 5. Ambrosius: *Dicit tibi Sacerdos, Corpus Christi, & tu dicis, Amen. Hoc est, verum. Quod confitetur lingua, teneat affectus.* Et in hisce Divinæ Majestatis ad homicidam Cain verbis, *Vox sanguinis fratris tui Abel clamat ad me de terra*, latens Sacramentum exponit in libris contra Faustum
Lib. 12. cap. 10. sanctus Augustinus: *Habet magnam vocem Christi sanguis in terra, cum eo accepto ab omnibus gentibus respondetur, Amen. Hæc est clara vox sanguinis, quam sanguis ipse exprimit ex ore fidelium eodem sanguine redemptorum.* Quod ipsum scribit in pluribus locis. Hic igitur est sermo, quem à Neophyto recenter auditum vult eidem, antequam dimittatur, per Catechistam Augustinus exponi. Rationem dat in prima ad Corinthios Epistola sanctus Paulus: *Si benedixeris Spiritu, qui supplet locum idiota, quomodo dicet, Amen?* Spiritu benedicere est per benedicentem non declarata & per audientem non intellecta voce benedicere: Quod quàm maximè cavendum est in solemni voce, quâ distribuitur Eucharistia. Hinc in laudato loco addit sanctus Ambrosius: *Ergo non otiosè cum accipis, tu dicis Amen, jam in spiritu confitens, quod accipias corpus Christi.* Ne quis ergo fidelis incidat in istam otiositatem, Augustinus laudatum sermonem omni Neophyto, antequam dimittatur, vult per Catechistam plenissimè exponi. Etiam exponi, *quid in illo*, utique pane & vino, *condatur, cujus illa res similitudinem gerit.* Petrus Martyr in opere adversùs Stephanum Gardinerum Vintoniensem Episcopum pro voce, *condatur*, supponit vocem, *credatur.* Nempè Pseudo-martyr vult in Eucharisticis elementis Dominicum corpus & sanguinem dumtaxat credi, non condi. At sancti Augustini lectio est certa: Et ex consueto hæreticis privilegio ille in ipsam ità grassatur.

Quod Augustinus Diacono Deo-gratias faciendum præscripsit, ipse fecit in dicto ad infantes ante altare sermone, quem suo de Æthyopis baptismate libro inseruit sanctus Fulgentius: *Hoc quod videtis ad altare Dei, etiam transactâ nocte vidistis.* Quòd nempè in Paschali nocte egressi de sacro fonte Neophyti, suam curiositatem expleturi, statim ab Episcopo

copo

copo ducerentur ad Altare. *Sed quid esset, quid sibi vellet, quàm magna rei Sacramentum contineret, nondum audiſtis.* Quòd nempè de hoc tremendo & admirabili myſterio nulla in Catechiſmo facta eſſet, aut potuiſſet fieri expoſitio. *Quod ergo videtis, panis eſt & calix: Quod vobis etiam oculi veſtri renunciant. Quod autem fides veſtra poſtulat inſtruenda, panis eſt corpus Chriſti, calix ſanguis Chriſti. Breviter quidem hoc dictum eſt, quod fidei fortè ſufficiat; ſed fides inſtructionem deſiderat. Dicit enim Propheta: Niſi credideritis, non intelligetis. Poteſtis ergo modò dicere mihi, Præcepiſti ut credamus; expone, ut intelligamus. Poteſt enim in animo cujuſpiam talis cogitatio ſuboriri: Dominus noſter* JESUS *Chriſtus in cælum adſcendit, illic levavit corpus ſuum, quomodo eſt panis corpus ejus, & calix, vel quod habet calix, quomodo eſt ſanguis ejus?* Hoc eſt unum è palmaribus Joannis Calvini adverſus Romanam fidem argumentis. Adeò ejus arma non ſunt nova. Sunt antiqua ceſpitatio Neophytorum. Et ad ipſam Auguſtinus pergit: *Iſta, fratres, ideò dicuntur Sacramenta, quia in eis aliud videtur, aliud intelligitur. Quod videtur, ſpeciem habet corporalem; quod intelligitur, fructum habet ſpiritalem.* Eſt enim ipſa de Virgine nata, & ad Dei Patris dexteram exaltata Domini caro, quam eſſe noſtri vivificatricem, ſeu ejus fructum eſſe noſtram ſpiritualem vivificationem, definivit Epheſina Synodus. *Corpus ergo Chriſti, ſi vis intelligere, Apoſtolum audi dicentem fidelibus: Vos eſtis corpus Chriſti, & membra. Si ergo vos eſtis corpus Chriſti & membra, myſterium veſtrum in menſa Domini poſitum eſt, myſterium Domini accipitis. Ad id quod eſtis, Amen reſpondetis. Eſto membrum corporis Chriſti, ut verum ſit Amen.* Exponit Auguſtinus jam laudatum Euchariſtiæ fructum. Noſtra enim ſpiritualis vivificatio eſt noſtrum cum divina natura conſortium, eſt noſtri per inhabitantem Spiritum ſanctum unio in Chriſti Domini myſticum corpus, in populum ipſi circumſubſtantialem, ſectatorem bonorum operum. Hujus myſtici figuralem multis, veri autem corporis realem in Euchariſtiâ exiſtentiam pauciſſimis verbis Auguſtinus tradit; omnia hujus exiſtentiæ arcana noluit enucleare. Nempe ſimplicem populi fidem voluit hic eſſe contentam inſigni regula, quam in libro de Initiandis laudat ejus magiſter Sanctus Ambroſius: *Incarnationis exemplo adſtruamus myſterii veritatem.* Cap. 9. *Numquid naturæ uſus præceſſit, cum* JESUS *Dominus ex Maria naſceretur? Si ordinem quærimus, viro mixta fœmina generare conſuevit. Liquet igitur quod præter naturæ ordinem Virgo generavit. Et hoc, quod conficimus, corpus ex Virgine eſt. Quid hic quæris naturæ ordinem in Chriſti corpore, cum præter naturam ſit ipſe Dominus* JESUS *partus ex Virgine? Vera utique caro Chriſti quæ crucifixa eſt, quæ ſepulta eſt: Verè igitur carnis illius Sacramentum eſt. Ipſe clamat Dominus* JESUS: *Hoc eſt Corpus meum.*

I.

meum. Ante benedictionem verborum cælestium species nominatur, post consecrationem corpus Christi significatur. Ipse dicit sanguinem suum. Ante consecrationem aliud dicitur, post consecrationem sanguis nuncupatur. Et tu dicis, Amen. Hoc est, verum. Quod os loquitur, mens interna fateatur: Quod sermo sonat, affectus sentiat. His igitur Sacramentis pascit Ecclesiam suam Christus, quibus anima firmatur substantia. Ita jam dictæ Neophytorum cespitationi respondit Ambrosius. Etiam ipse arcana omnia noluit evolvere. Quem tractandi modum servarunt item alii Ecclesiæ antiqui Patres: Et Latini & Græci.

Et ex similium tractatuum pravo intellectu nata est antiquorum gentilium fabulosa in nos calumnia de Thyestæis epulis. Quas dum non crederet Imperator Numerianus, intrare voluit Antiochenam Basilicam, adesse nostro sacrificio, ac videre Eucharistiam. Cum Herode Rege sperabat aliquod corporale miraculum videre. Ex eodem principio alii gentiles crediderunt à nobis adorari Cererem & Bacchum. Eadem cæcitas Berengarium, Petrum Brussium, Albigenses, Joannem Wiclefflum, ac Joannem Calvinum ad abnegandam Eucharistiæ veritatem, meliorem Berengarianorum classem & Martinum Lutherum præcipitavit ad asserendam impanationem. Et in hoc posterius barathrum lapsi sunt quidam etiam Catholici. Etenim Waleramum Naumburgensem Episcopum, licèt quandoque Henrico quarto Imperatori & laïcis Antistitum investituris adhæserit contra Romanam Ecclesiam, fuisse tamen orthodoxum, & Paschali secundo Pontifici posteà plenè reconciliatum, lucet ex ipsius epistolâ ad sanctum Anselmum. Et tamen ejus liber de Divinis officiis habet hæc verba: *Materia vel substantia sacrificii, quod tunc erat, & nunc est in manibus Pontificis nostri, non simpla est, sicut nec Pontifex solius Divinæ vel humanæ solius est substantiæ. Est enim tam in Pontifice, quàm in sacrificio Divina substantia; est & terrena. Terrena in utroque est illud, quod corporaliter vel localiter videri potest; Divina in utroque, Verbum invisibile, quod in principio erat Deus apud Deum. Nam cùm diceret idem magnus Pontifex, panem & vinum tenens, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, vox erat Verbi Incarnati, vox æterni principii, Verbum antiqui consilii, Verbum quod humanam acceperat naturam. Idem in carne manens panis & vini accipiebat substantiam; vita media panem cum sua carne, vinum cum suo jungebat sanguine.* Videtur fuisse abusus authoritate sancti Ambrosii, qui Eucharistiæ veritatem jam statim nobis explanavit per exemplum Dominicæ Incarnationis. Quod ipsum faciunt & alii Patres. Et istud Walerami dogma adeò placuit Joanni Wicleffo, ut ipsum quandoque Ambrosium, quandoque Isidorum, quandoque titulaverit magnum Ambrosii discipulum.

Etiam

Etiam de, nescio quo, Doctore Joanne Parisiensi scribit in opere de Sacramentis Thomas Waldensis: *Alius post Waleramum Parisiensis surrexit, ponens etiam impanationem corporis Christi, ut sibi videtur, modo distincto, per adsumptionem panis à Verbo, mediante corpore, parte, sicut albedo ab Æthiope, mediante dente. Et separat se ab opinione Walerami viis pluribus.* Fabulosas Theologastri hominis ineptias non vacat exponere. Exponit laudatus Waldensis. Et addit: *Joannes de Parisiis scribit hanc viam impanationis ad tantum placuisse Doctori Guidoni, nostri ordinis FF. Carmelitarum, tunc quidem Lectori sacri Palatii, ut si foret Papa, ipsam decerneret eligendam.* Ita humana subtilitas, dum antiquos Ecclesiæ Patres non intelligit, titubat & cadit. Interim circa veritatem lapsus est longè gravior. Etenim studiosa & unanimis, qua sancti Ecclesiæ Patres hæc mysteria semper velarunt etiam apud fidelem plebem, cura altè clamat ipsa esse tremenda, ineffabilia, incomprehensibilia, plenè Divina. Altè clamat Eucharistiæ veritatem. Nullibi dixit latere in aqua aut oleo, quod assiduè clamat latere in pane & vino. Nostri Majores & veritatem prædicarunt & figuram: Erronum aliqui in hanc solam, aliqui in solam istam direxerunt oculos, atque ità se in oppositos scopulos præcipitarunt. Cap. 65. Cap. 64.

Pergit ex his principiis sanctus Anselmus: *Ubicumque prudens Lector in libris aliquid invenerit de carne vel corpore Dei* JESU, *recurrat ad illam triplicem definitionem carnis vel corporis ejus, quam supra non præsumptione inveni, nec meo sensu formavi, sed protuli ex Patrum sententiis, ut videat & discernat, scilicet quemadmodum illic agatur de corpore vel carne* JESU, *sicq; ad Scriptoris sensum formet suum intellectum. Aliter enim est cogitanda caro illa vel corpus, quod pependit in ligno & sacrificatur in altari, aliter caro ejus vel corpus, quod qui manducaverit habet in se vitam manentem, aliter caro vel corpus ejus quod est Ecclesia. Non quòd tricorpor à nobis Christus describatur, sicut de Geryone illo ferunt fabulæ, cum unum esse corpus Christi testetur Apostolus, sed quodam fidei respectu intellectus vel affectus facit hanc diversitatem. Res vero ipsa simplicitatis suæ puram obtinet veritatem. Hac enim trinitas corporis Domini non est aliud intelligenda, quam ipsum Domini corpus cogitandum secundùm essentiam, secundùm veritatem, secundùm effectum.* Respondeo hanc triplicem Dominici corporis distinctionem esse antiquis Ecclesiæ Patribus usitatissimam, sed ejus membra à sancto Anselmo non rectè tradi. Etenim hæc apud Patres sunt Domini corpus verum visibile, corpus verum invisibile, & corpus ejus mysticum: At verè sanctus Anselmus duo priora confundit, & pro secundo membro adducit sanctificantem gratiam, Sacramenti effectum. Nullus Pater ipsam titulavit Christi carnem aut corpus. Est veri corporis donum, & nostri transmissio in corpus mysticum, in populum Chri-

sto Domino circumsubstantialem. Et ista triplex distinctio intelligendis Patrum locis est penitus necessaria: Qui ipsam ignorat, non potest non cespitare & labi.

CAPUT VI.

Exponuntur quædam loca Græcorum Patrum.

VEra Ecclesia est Catholica, per omnia & tempora & loca universalis. Hinc de sua paucitate, & ad certa loca contractione semper erubuerunt hæretici: Viderunt istam præscriptionem esse peremptoriam. Hinc se unire cum aliarum gentium Sectariis semper conati sunt, atque ita se extendere. Ita de Joanne Wicleff scribit in opere de Sacramentis Thomas Waldensis: *Superest spem ejus truncare, quam ponit in homine. Quia in Græcis putat, vel alios putare desiderat, adesse sibi turmam*
Cap. 44 *testium longinquorum. Ad orbem alium nos transmittit, ne facile vincatur, id est, procul, quamvis in his partibus sit devictus.* Et istam Wicleffi spem Waldensis rectè truncat: *Non est necesse referre, quid ipsi litteratissimi Græci, qui dudum cum Nuncio sui Constantinopolitani Imperatoris Emmanuelis, temporibus Regis Henrici quarti, in Anglia pervenerunt, nos de moderna Græcorum fide docuerint. Maximè de fide Eucharistiæ, quo ad substantiam.* Imperator iste Emmanuël fuit Emmanuël Paleologus qui etiam in Franciam misit Legatos pro auxilio adversum Turcas. Wicleffum imitatur Joannis Calvini sectator Henricus Artopæus, & scribit: *In Concilio Florentino, habito sub Eugenio quarto Romano Pontifice, ubi facta est unio Latinæ & Græcæ Ecclesiarum, tametsi à Pontifice corrupti Orientales pleraque Romana Placita receperint, nullis tamen argumentis perpelli potuerunt ut monstrum transubstantiationis reciperent. Cumque unionis litteræ essent formandæ & publicandæ, diligenter caverunt, ut hujus rei nulla mentio fieret. Nam si tanti momenti fuisset illa transubstantiatio, Ecclesia Romana nunquam voluisset cum Græca conjungi, quæ eam non susceperit. Nam hæresim dicunt hodie esse pestiferam, eam non admittere. Non autem credendum est Latinam Ecclesiam voluisse se cum hæreticis conjungere, & cum illis communicare.* Garrit non solum Græcos, sed etiam Florentinam Synodum sibi consentire ac patrocinari.

Sanctus IRENÆUS *Lugdunensis Archi-Episcopus.*

NOlo omnia Græcorum Patrum testimonia adducere: Esset infinitum opus. Adducam tamen aliqua. Chorum ducat sanctus Lug-

Lugdunensium Antistes, & temporibus Apostolicis vicinus sanctus Irenæus. Licet enim fuerit Latinorum Episcopus, fuit tamen vir Græcus. In primo sui operis libro hæc scribit : *Quomodo constabit Gnosticis, eum panem, in quo acta sunt gratiæ, corpus esse Domini sui, & calicem sanguinis ejus, si non ipsi fabricatoris mundi filium dicant, id est, Verbum ejus, per quod lignum fructificat, defluunt fontes? Et dat primùm quidem fœnum, post deinde spicam, deinde plenum triticum in spica. Quomodo autem rursus dicunt carnem in corruptionem devenire, & non percipere vitam, quæ à corpore Domini & sanguine alitur? Ergò aut sententiam mutent, aut abstineant offerendo quæ prædicta sunt. Nostra autem consonans est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia rursus confirmat sententiam nostram. Offerimus enim ei quæ sunt ejus, congruenter communicationem & unitatem prædicantes carnis & spiritus. Quemadmodum enim qui est è terra panis, percipiens vocationem Dei, jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrena & cælesti; sic & corpora nostra, percipientia Eucharistiam, jam non sunt corruptibilia, spem resurrectionis habentia. Offerimus autem ei non quasi indigenti, sed gratias agentes donationi ejus, & sanctificantes creaturam.* Et in alio ejusdem libri capite : *Quomodo justè Dominus, si alterius Patris existit, hujus conditionis, quæ est secundùm nos, panem accipiens, suum corpus confitebatur, & temperamentum calicis suum sanguinem confirmavit?* Et in alio libro : *Vani omninò sunt, qui universam Dei dispositionem contemnunt, & carnis salutem negant, & regenerationem ejus spernunt, dicentes eam non capacem esse incorruptibilitatis. Sic autem, secundùm hæc videlicet, nec Dominus sanguine suo redemit nos, neque calix Eucharistiæ communicatio sanguinis ejus, neque panis, quem frangimus, corporis ejus est. Sanguis enim non est, nisi à venis & carnibus, & à reliqua quæ secundùm hominem substantia, quæ verè factum Verbum Dei, sanguine suo redemit nos. Et quoniam membra ejus sumus, & per creaturam nutrimur : Creaturam autem ipse nobis præstat, solem suum oriri faciens, & pluens quemadmodum vult, eum calicem, qui est creatura, suum corpus confirmavit, ex quo nostra auget corpora. Quando ergò & mixtus calix & factus panis percipit verbum Dei, fit Eucharistia sanguinis & corporis Christi, ex quibus augetur & consistit carnis nostræ substantia; quomodo carnem negant capacem esse donationis Dei, qui est vita æterna, quæ sanguine & corpore Christi nutritur, & est membrum ejus?*

L. 4. c. 34. — Cap. 57. — Lib. 5. c. 2.

Duplicis Divinitatis fabulones Gnostici habuerunt hos capitales errores. Primò, quòd essent duo Dii, bonus alter, alter malus. Secundò, quòd malus Deus creasset omnem corporeum mundum, ex illo fuisset notus Judæis, & propter eumdem ab hisce cultus & adoratus. Tertiò, quòd bonus Deus esset omninò incognitus & Judæis & Gentibus : Ut-

potè qui nihil creasset. Quartò, quòd ipse in sæculorum fine ad nos à mali Dei operibus & tyrannide liberandos misisset filium suum Christum Dominum. Quintò, quòd etiam caro & sanguis essent mali Dei opera, ideoque Christus ipsa nec assumpsisset ex matre, nec in novissimo die esset resuscitaturus. A Christo Domino promissam beatæ Resurrectionis gratiam spectare garrierunt ad solam animam : Carnem esse naturâ malam, ideoque hujus à bono Deo beneficii incapacem. Interim constanter prædicarunt Eucharistiæ veritatem, & realem præsentiam, & transubstantiationem. Palam hoc lucet ex nefando dogmate Marci Ægyptii, de quo idem Irenæus : *Marcus pro calice vino mixto fingens se gratias agere, & in multùm extendens sermonem invocationis, purpureum & rubicundum apparere facit, ut putetur ea gratia ab iis, quæ sunt super omnia, suum sanguinem stillare in illius calicem per invocationem ejus, & valdè concupiscere ex illo gustare poculo, ut & in eos stillet, quæ per Magum hunc vocatur gratia. Rursùs mulieribus dans calices mixtos,*
L. 1. c. 9. *ipsas jubet gratias agere se præsente : Et ubi hoc factum est, ipse alium calicem multò majorem, quàm est ille, in quo illa seducta Eucharistiam facit, proferens, & transfundens à minori, qui est à muliere Eucharistia factus, in illum qui est ab eo allatus, multò majorem, statim dicens ità, Illa quæ est ante omnia inexcogitabilis & inenarrabilis gratia, adimpleat tuum intus hominem, multiplicet te in agnitionem suam, inseminans granum sinapis in bonam terram. Et alia quædam dicens, & in insaniam mittens illam infœlicem, admirabilia faciens apparuit, quando major calix adimpletus est de minori calice, ut ei supereffunderet de eo.* Sceleratus hic impostor & Magus hinniebat ad omnem fœminam, ideoque ut cunctas ad omnem sibi libidinem obligaret, Eucharisticum vini elementum blateravit non in Christi Domini, sed in suum sanguinem transmutari. Etiam per fœminas jussit similem execrationem fieri, calicem calici miscuit, atque ita ad nefanda flagitia circumscriptis mulieribus studuit injicere necessitatem. Omnis Gnostica factio fuit professa transubstantiationis mysterium : Marcus, qui ipsum finxit fieri in suum sanguinem, istam offendit gravissimè, & novo schismate laceravit.

Quòd & sanctus Irenæus Eucharistiæ veritatem profiteatur, & pro palmari adversùm Gnosticos fundamento assumat, clamant vel hæc sola verba : *Panis percipiens vocationem Dei jam non communis panis est, sed Eucharistia, ex duabus rebus constans, terrenâ & cœlesti.* Quæ ista cœlestis res ? Certè non alia, quàm Dominicæ carnis & sanguinis substantia. Nullum purum signum constat aut componitur ex suo significato. Quis enim dixerit sancti Petri imaginem componi ex pictura & cœlesti sancti Petri substantia ? Et vox, *Constare*, à nullo umquam Latino
sump-

sumpta fuit pro *Significare*. Sanctus igitur Irenæus per ipsam denotavit realem præsentiam. Et quid est panem percipere Dei vocationem & verbum? Fateor esse phrasim non penitus manifestam, omninò tamen videtur aliud ab ipsa non importari, quàm panis transelementatio, quâ ille vocanti ac jubenti Deo cedat suam substantiam, ac intra suorum restantium accidentium vestem admittat Christi Domini carnem & sanguinem.

Quidquid sit, Nota Eucharistiam non solùm à sancto Irenæo, sed etiam à fœdissimo isto Marco fuisse titulatam *Gratiam*. Etiam sanctus Cyprianus in sermone de Lapsis titulat *Gratiam salutarem*. Et in Lausiaca historia Palladius *Gratiam Dei*. Et iste titulus lucidè includitur in voce, *Eucharistia*. Eâdem significatione videtur usus sanctus Judas Apostolus: ***Subintroierunt quidam homines impii, Dei nostri gratiam transferentes in luxuriam.*** Omninò videtur notare è Simone Mago, tamquam è terra fungos, tunc enatos & quotidiè enascentes Gnosticos, inter quos non solus Marcus Ægyptius, sed & alii habuerunt fœdam ac nefandam Eucharistiam, atque ità Dei nostri gratiam pessimè transtulerunt in luxuriam. Notandum etiam, quòd sanctus Irenæus sacrosanctum calicem assiduè dicat mixtum: Utique ex vino & aqua. Ob Domini exemplum atque Præceptum. Et certè tanti Patris authoritas est plenè irrefragabilis. Quare in carmine de Eucharistia Petrus Blesensis, affirmans Dominum in solo vino obtulisse, & aquæ mixturam esse dumtaxat Apostolicum Institutum, graviter deviat à sanctorum Patrum doctrina. Cap. 68. & 72.

Porrò argumentum, quod ex Eucharistia sanctus Irenæus deducit adversùs Gnosticorum fabulas, lucidè supponit realem præsentiam. Sine ipsa est vanum & nullum. Gnosticis concedit, immò cum Catholica Ecclesia profitetur panem & vinum esse opera ac dona Dei Creatoris: Addit Christum Dominum ex ipsis in novissima cœna confecisse & obtulisse, & etiamnum quotidiè per Ecclesiæ, immò etiam per Gnosticorum Sacerdotes conficere & offerre suum corpus & sanguinem. Hinc infert ipsum esse, non nescio cujus ignoti, sed omnibus manifesti Creatoris Dei Filium, Creatorem esse ipsum Deum bonum, atque ita duplicis Divinitatis fabulam penitus evanescere. Et consequentia est firma. Etenim Eucharistia componitur ex duabus rebus, terrenâ, & cœlesti: Ex pane & vino, ac ex Sacrosancta Christi Domini substantia. Proindè si ab alio Christi corpus, ab alio Deo seu Principio sint panis & vinum, Eucharistia est monstrosum aggregatum ex bono & malo, ex rebus contrariorum Deorum seu Principiorum. Hinc Irenæus pergit: ***Nostra autem conformis est sententia Eucharistiæ, & Eucharistia***

rursùs confirmat sententiam nostram. Nos etenim & Dominicam cum sanguine carnem, & cum vino panem adscribimus eidem Principio, asserimus omnia esse bona, adeoque nullam fabulamur monstrosam mixturam boni & mali. Ex eodem principio probat corpora nostra non esse naturaliter mala, probat esse Dei boni opus, reparabilia in plenam sanitatem, immortalitatis capacia, ideoque non perdenda in æternum, sed in novissimo die omnino resuscitanda in gloriosam Resurrectionem.. Etenim illa non solo communi, sed etiam in Eucharistiam consecrato pane & vino, id est, immortali Christi carne & sanguine pascuntur atque nutriuntur, & ità immortalitatis non possunt non esse capacia. Quæ omnia argumenta, si non sit Eucharistiæ veritas, sunt frivola atque nugacia. Si Eucharistia realem Domini præsentiam non habeat, ejus panis, licèt ob consecrationem fiat communi sanctior, *substantiâ* tamen communis manet: Manet res terrena, nec proficit in mixtam ex terrena & cœlesti.

Sanctus JUSTINUS *Martyr.*

SAnctus Martyr Justinus in dialogo cum Tryphone Judæo demonstrat Eucharistiam per varias antiquæ legis figuras fuisse humano generi prænunciatam atque promissam, solemnem ejus conficiendæ ac distribuendæ ritum exponit in secunda apologia, & de ejus veritate adjungit: *Alimentum hoc, quod apud nos appellatur Eucharistia, nulli alii participare licitum est, quam credenti veram esse doctrinam nostram, & lavacro propter remissionem peccatorum & regenerationem abluto, & ita ut Christus tradidit viventi. Non enim ut communem panem, neque communem potum, ista sumimus, sed quemadmodum per verbum Dei caro factus* JESUS *Christus Servator noster, & carnem & sanguinem salutis nostræ causâ habuit, ad eumdem modum etiam eam, in qua per preces verbi ejus ab ipso profecti gratiæ sunt actæ, alimoniam, undè sanguis & caro nostra per mutationem aluntur, Incarnati illius* JESU *carnem & sanguinem esse docti sumus. Nam Apostoli in scriptis à se commentariis, quæ Evangelia vocantur, ità tradiderunt præcepisse sibi* JESUM. *Eum enim pane accepto, cum gratias egisset, dixisse: Hoc facite in meam commemorationem. Hoc est corpus meum. Et poculo similiter accepto, & gratiis actis dixisse: Hic est sanguis meus. Ac sibi solis ea tradidisse.* Dominicæ Incarnationis & sacrosanctæ Eucharistiæ mysteria comparat, & hoc probat ex illo, atque ita in utroque asserit veram carnem & verum sanguinem. Affirmat utrumque mysterium constare duabus rebus: Terrenâ & cœlesti. Istud Deo Verbo & assumpto homine, hocce pane visibili & immortali Christi corpore.

pore. Quam avitam doctrinæ & locutionis speciem assumpsit in libro de Initiandis sanctus etiam Ambrosius. Et similia Patrum malè intellecta loca Joannem Parisiensem & Walramum Episcopum Naumburgensem circumscripserunt in errorem impanationis. Et quidem admodum lucidè præter sui sæculi morem loquitur sanctus Justinus. Non procul abest ab enunciatione mysterii. Nempè apud Augustum Romanorum Imperatorem perorat, Christianam Religionem purgat à vulgatissima Thyestæarum epularum calumnia, ideoque omnem, è qua calumniæ origo, Eucharistiæ seriem censuit revelatâ facie exponendam.

ORIGENES.

Eamdem veritatem profitetur in libris adversùs Celsum Origenes: *Nos, qui rerum omnium Conditori placere studemus, cum precibus & gratiarum pro beneficiis acceptis actione oblatos panes edimus, corpus jam per precationem factos, Sanctum quoddam & sanctificans, utentes eo cum sano Proposito.* Dicit oblatos panes per precationem fieri corpus: Hoc est, in Christi corpus transmutari. Et ipsum esse Sanctum quoddam atque sanctificans. Utique istud Sanctum, de quo ad sacrosanctam Virginem dixit Angelus Gabriel: *Quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Etenim præter Deum nemo est sanctus simul & sanctificans. Eucharistiam eodem titulo honorarunt sanctus Cyprianus, Tertullianus, & alii Patres. Porrò laudatas ab Origene & Justino preces laudat etiam sanctùs Irenæus, scribens de Marco Gnostico: *Fingit se gratias agere, & multùm extendit sermonem invocationis.* Notat Marcum quòd fingeret Missam Catholicâ Missâ longiorem. Et de infante per parentum idololatriam maculata puellula scribit in sermone de Lapsis sanctus Cyprianus: *Sacrificantibus nobis eam secum mater intulit. Sed enim puella mixta cum sanctis, precis nostræ & orationis impatiens cœpit ploratu concuti.* Et in sermone de oratione Dominica: *Quando stamus ad orationem, vigilare & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis carnalis & sæcularis abscedat: Nec quidquam tunc animus quam id solum cogitet quod precatur. Ideo Sacerdos ante orationem præfatione præmissâ parat fratrum mentes, dicendo: Sursum corda. Ut dum respondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud se, quàm Dominum cogitare debere.* Per orationem lucidè intelligit Missæ Canonem. Et reverà hic est singulariter oratio. Ex quibus liquet hodiernum Missæ ritum esse omnirò antiquissimum, atque Apostolicum Institutum. Ità disertè affirmat in commentario Apostolicæ ad Galatas Epistolæ sanctus Joannes Chrysostomus. Et confirmat in libris adversùm Nestorianos & Eutychianistas Leontius Scho-

Lib. 8. fol. 399.

L. 1. c. 9.

lasticus Byzantinus. Item liquet eos, qui à Dominicum corpus consecrantibus Apostolis existimant fuisse adhibitam solam Dominicam orationem, insigniter labi.

Etiam in tertia decima super vigesimum quintum Exodi caput Homilia scribit Origenes : *Nostis, qui Divinis mysteriis interesse consuestis, quomodo cum suscipitis corpus Domini, cum omni cautela & veneratione servatis, ne ex eo parum quid decidat, ne consecrati muneris aliquid dilabatur. Reos enim vos creditis, si quid indè per negligentiam decidat. Quod si circa corpus ejus conservandum tantâ utimini cautelâ, & meritò utimini; quomodò putatis minoris esse piaculi, verbum Dei neglexisse, quàm corpus ejus?* Ibidem plura confirmant Eucharisticam veritatem. An istæ homiliæ sint genuinum Origenis opus, non constat : Interim sunt authoris eruditi & antiqui. Et ab ipso laudatum de custodiendis Eucharistiæ micis morem laudat etiam in libro de Corona militis Tertullianus, adducens varias Ecclesiæ antiquas consuetudines, atque adjungens : *Calicis aut panis etiam nostri aliquid decuti in terram anxiè patimur.* Et in vigesima sexta homilia sanctus Augustinus asserit Dei verbum non esse minus quàm Christi corpus, & prosequitur : *Et ideò quantâ sollicitudine observamus, quando nobis Christi corpus ministratur, ut nihil ex ipso de nostris manibus in terram cadat, tantâ sollicitudine observemus, ut verbum Dei, quod nobis erogatur, dum aliquid aut cogitamus aut loquimur, de corde nostro pereat. Quia non minùs reus erit qui verbum Dei negligenter audierit, quam qui corpus Christi in terram cadere suâ negligentiâ permiserit.* Eucharistia enim tunc populo dabatur in manus. Consonat in postrema mystagogica Catechesi sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus : *Concavâ manu accipe corpus Christi, dicens Amen. Cave autem ne quid indè tibi excidat. Quod enim amittas, hoc tamquam ex proprio membro amiseris. Nam si quis tibi auri ramenta daret, nonne magna cum diligentia illa teneres, cavens ne quid ex illis periret, damnumq; sustineres? Et non multò magis & diligentiùs de hoc, quod auro ac gemmis pretiosius est, ne mica aliqua ex ipso cadat, providebis?* Quare famosum Pii primi Pontificis de ista re Decretum, licèt supposititium sit, non caret fundamento. Vide Cardinalem Jacobum de Vitriaco in postremo capite historiæ occidentalis. Et hinc eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspinæus, in antiquis observationibus affirmans ac demonstrare studens Septimium non de Eucharistico, sed de communi calice & pane loqui, omninò videtur deviare. Nicolaus Rigaltius ad vocem, *Panis*, sic commentatur : *Etiam non Eucharistici, etiam prophani.* Censet esse emphasim in voce, *Etiam.* Consuetudinem extendit ad utrumque panem. Et certè etiam hodiè pii fideles lapsa in terram communis panis fragmina non tan-

Cap. 3.

tantùm levant, sed & osculantur. Rationem dat laudatus Episcopus: *Hujus religionis aliam rationem non reperies, nisi quòd ex hujusmodi rebus sacrosanctum Christi corpus conficiatur, atque res illa aliquo bonore digna Majoribus nostris visa sunt, quæ tanto mysterio inservirent.* Belgica plebs istam reverentiam potiùs refert in orationem Dominicam: *Panem nostrum quotidianum da nobis hodiè.* Rem, quam à nobis, quotidianis ante magni Patris-familias januam mendicis, in dies postulari, & precario accipi jussit Dominus, judicamus in terra sub calcantium pedibus non deserendam.

Sanctus ATHANASIUS *Alexandriæ Episcopus.*

EAmdem fidem tenuit Orientalis Ecclesia etiam post datam à magno Constantino pacem. Etenim in circularibus ad omnes sub cœlo Episcopos litteris pro sancto suo Patriarcha Athanasio, quem de effuso intra Ecclesiam sanguine accusabat Eusebiana Arianorum factio, scripsit Alexandrina totius Ægypti Synodus: *Cædes & vincula sunt aliena à nostra Ecclesia. Sacraq; nostra, ut in præsentia, ita etiam semper pura & innocentia fuerunt, non nisi Christi sanguine ejusq; cultu sanctificata.* Si Eucharistia non contineat verum Christi sanguinem, ista apologia est penitus ridicula. Est similis huic Tertulliani loco in libro de spectaculis: *Vis & sanguinis aliquid? Habes Christi.* Ostendit etiam Christianis Cap. 29. esse sua sanguinolenta spectacula, ac item istic fundi humanum sanguinem: non Gladiatorum aut Bestiariorum, sed JESU-Christi.

Porrò ipse Athanasius sacro-sanctæ Eucharistiæ raram facit mentionem. Attamen in prima ad Imperatorem Constantium Apologia suum Presbyterum Macarium, ab Eusebianis de fracto Ischyræ Presbyteri sacro calice accusatum purgat, respondet Ischyram non fuisse Presbyterum, ideoque in ejus domo non potuisse reperiri calicem, & pergit ad Sacerdotes: *Solùm vestrum est propinare sanguinem Christi, & præterea nullius. Cæterum ut impius est, qui hunc mysticum calicem frangit, ità multò magis impius est, qui sanguini Christi contumeliam facit, qui præter Ecclesiasticam institutionem calice illo abutitur.* Quòd nempè oblatus in calice sanguis sit Dominici sanguinis non tantum figura, sed simul etiam veritas, ideoque ipso calice longè sanctior ac major. Lucidissimè hoc Athanasius profitetur in libello, quem scripsit de miraculo ad Christi Domini imaginem facto apud Berytenses. Ab impio quodam Judæo crucifixa & percussa hæc imago emisit copiosum sanguinem, rei seriem distinctè exponit Athanasius, ac pergit: *Hæc est vera, & vehementer credula ratio de cruore lateris Domini nostri Salvatoris, qui profluxit de sancta imagine* Cap. 7.

ipsius, quæ crucifixa est in Syria in civitate Beryto. Hic est etiam sanguis ille Dominicus, qui apud plerosque repertus esse dicitur. Nec esse aliter æstimandum est à verè Catholicis, præter id quod scribitur à nobis, quasi ex carne & sanguine Christi aliquid possit in mundo reperiri, nisi illud quod in ara altaris per manus Sacerdotum quotidie spiritualiter offertur. Quòd de vera Dominici sanguinis substantia loquatur Athanasius, est luce meridiana clarius. Scio hunc libellum à quibusdam censeri suppositum & spurium, verùm longè aliter censuit Petrus Nicomediensis Episcopus, Bithyniæ Metropolita, & cum illo omnis septima Synodus, in cujus quarta actione hæc habemus: *Petrus sanctissimus Episcopus Nicomediæ dixit, Librum defero sancti Athanasii, & sanctæ Synodo offero ad legendum. Sancta Synodus dixit, Legatur. Et accipiens Stephanus Diaconus ac Notarius legit.* Legit hunc libellum. Ille ergò, cujuscumque sit, probatus est per septimum Concilium. Nec dubitandum, quin Petrus Episcopus ipsum acceperit ex suæ Ecclesiæ archivis, aut certè ex Bibliotheca Ecclesiæ Constantinopolitanæ.

Verùm hinc oritur quæstio, Quomodo sanctus Athanasius affirmet nullum Christi Domini sanguinem reperiri in terris præter illum, qui emanavit ex Berytensi imagine, aut qui quotidiè conficitur in Eucharistia? Etenim nostri Flandrensium Comites è terra sancta, dum sacra olim illic bella gererent, verum de visibili & vero crucifixi Domini corpore sanguinem detulerunt, & perpetuò à nobis venerandum posuerunt in civitate Brugensi. Eumdem thesaurum possidet formosa Regularium Clericorum Cella, celeberrimum Monasterium in agro civitatis Iprensis. De eodem gloriatur etiam Francia. Et super omnes Anglia. Etenim anno supra millesimum ducentesimo quadragesimo septimo similem in crystallina ampulla thesaurum, Patriarchæ Hierosolymitani & multorum Antistitum sigillatis testimoniis confirmatum, Henrico tertio Regi miserunt Magister Templi & Magister Hospitalis. Et ipsum Rex solemnissimè exaltavit in West-Monasteriensi Ecclesia. Et quoniam aliqui hæsitabant de veritate, ipsam Norvvicensis Episcopus erudito sermone asseruit atque stabilivit. Latè hæc refert Matthæus Parisiensis, & istius sermonis substantiam inseruit suis Additamentis. Porrò ille Episcopus fuit Walterus de Suffeild, *totius Divini & humani Juris peritissimus.* Ità testatur in Anglicanorum Episcoporum Catalogo Franciscus Godvvinus Episcopus Landavensis.

Respondet laudatus Walterus Episcopus Dominicum corpus, dum sepeliendum è cruce deponeretur, fuisse ex vulneribus omninò sanguinolentum, & à Josepho apud Arimathiam Decurione ablutum, mundatum, unctum, involutum instítis, uti mos erat Judæis sepelire. Affir-

firmat fuisse obductum quadruplici sanguine. Et hunc omnem à Josepho fuisse collectum. *Primò, Aquam rubicundam, scilicet loturam, quam Josephus amicorum infirmitatibus distribuit efficaciter medicinalem. Secundò, Sanguinem puncturarum in capite, & scissurarum per flagella inflictarum cum sudore. Isti liquores dignoscuntur mixti ex pluribus. Tertiò, Sanguis ex vulneribus manuum & pedum, qui fuit purus sine mixtura, emanavit. Quartò, ille formidabilis, tremendæ ac reverendissima recordationis cruor præcordialis, quem ex ipso corde Christi, vel saltem latere, constat effluxisse. Præter quos quatuor liquores aquam cum sanguine de ipso latere scimus emanasse.* Et omnem hunc sanguinem apud nos in terris mansisse existimant Walterus Episcopus & Matthæus Monachus: Ipsum esse quem nos cum Francis & Anglis Flandri veneramur. Et ipse Patribus Prædicatoribus ac Fratribus Minoribus præbuit ansam digladiandi de Dominici sanguinis immediatâ ad Deum Verbum unione, & proruendi in tantas animositates, ut Pius secundus Pontifex ipsas censuerit per impositum utrique parti silentium compescendas. Et certè tanta mysteria sunt silentio honoranda. Immediatæ unionis assertores latriam, alii asserebant solum inferiorem cultum deberi istis sacrosanctis Reliquiis. An hæc ex isto vero & proprio, an sint ex solo sanguine Berythensis imaginis, ego nolim disputare: Existimo etiam hanc quæstionem silentio & fraternâ pace colendam. Quidquid sit, sanctus Athanasius sanguinem, qui quotidiè in nostro sacrificio conficitur, credidit & docuit esse Christi Domini verum, substantialem, & proprium.

Sanctus BASILIUS *Archi-Episcopus Cæsaræensis.*

EUcharistiæ veritatem insigniter profitetur in moralibus regulis Reg. 21.
etiam magnus Basilius. Adduxit omnia novi Testamenti circa il- c. 3.
lam testimonia. Et in brevioribus Monachorum regulis affirmat hoc
Sacramentum cum timore sumendum & fide, atque adjungit causam:
Fidem faciunt verba Domini, qui dixit; Hoc est Corpus meum, quod pro C. 172.
vobis datur. Alium evidentem locum adduxit in scripta adversùs Berengarium ad Henricum Francorum Regem Epistola Theoduinus Leodiensis Episcopus: *O miraculum! O Dei in nos benevolentia! Qui sursum sedet ad dexteram Patris, sacrificii tamen tempore hominum manibus continetur, traditurq; lambere cupientibus eum.* Et in ejus Liturgia Sacerdos orat, ut Divina omnipotentia Dominici *Corporis & Sanguinis antitypa benedicat, sanctificet, & efficiat panem hunc ipsum pretiosum Corpus, hunc verò calicem ipsum pretiosum Sanguinem Domini, & Dei, & Servatoris* JE-

su *Christi*. Utique per transelementationem. Vox, *Ipsum*, non caret emphasi. Affirmat ipsum, quod ad dexteram Dei Patris sedet, corpus esse præsens etiam in Eucharistia. Et de confecta per magnum Basilium Eucharistia scribit in ejus vita sanctus Amphilochius Metropolita Iconiensis, aut quis alius Scriptor gravis & antiquus: *Cum res sacra ageretur, Hebraus quidam, velut Christianus, seipsum populo immiscuit, officii & Missæ ordinem, donumq; communionis exploraturus. Videt verò in Basilii manibus puerulum velut membratim incidi. Et cùm sumerent omnes, etiam ipse accessit, datumq;, quod veritate caro esset, accepit. Tunc venit ad calicem & ipsum plenum sanguine: Eoq; etiam participavit. Cum verò de*
Cap. 7. *utrisque servasset Reliquias, domum abiens uxori ad faciendam verbis fidem ostendit, narrans quæ propriis ipse oculis vidisset. Persuasus ergo esse reverà horrendum & mirabile Christianorum Sacramentum, in crastinum adit Basilium, supplex orans, ut sine mora acciperet Christi signaculum. Qui nihil cunctatus, solitis verò gratiis ei habitis, qui vult omnes salvos fieri, credentem in Dominum cum omni domo sua baptizavit.*

Cap. 9. Idem Author etiam hæc scribit: *Basilio elevante Sancta, non est factum signum, ut moris erat, ut nimirum columba moveretur. Ipso verò cogitante, quidnam rei esset, vidit unum de ventilantibus Diaconis adnuentem mulieri, aspicienti de Catechumenis deorsum, ac inclinantis in eum. Quem is gradu motum infrà Ecclesiam servari præcepit.* Eamdem divinitus accepti signi gratiam laudat in vita sancti Epiphanii Joannes Mo-
Cap. 38. nachus: *Epiphanius oblationis tempore nunquam perficiebat oblationem, donec vidisset visionem. Consueveratque beatus præfari verba quædam, & statim ei revelabatur. Cum itaque aliquando ter dixisset sermonem, nulla ei se obtulit visio.* Nempè è ventilantibus Diaconis unus proximâ nocte fuerat suâ uxore usus, ideoque Spiritus sanctus nolebat ipso præsente Eucharistiam consecrari. Et istud ipsum significavit Epiphanio per injectam lepram in Diaconi frontem. Et hæc est una causarum, ob quas Epiphanius suos Diaconos compulit ad plenam more Latino castitatem. Et de Abbate Joanne in consecratis jam oblationibus Missam celebrante scribit in spirituali Prato sanctus Sophronius Hierosolymæ Patriarcha: *Quas*
Cap. 25. *cum Abbas Joannes Presbyter offerret, qui posteà Cæsaræ Palestinæ Episcopus fuit, non vidit, ut solitus erat, sancti Spiritus adventum. Contristatusque valdè, & cogitans ne quid fortè peccasset in mente, atque adeò se Spiritus sanctus avertisset, ingressus est Sacrarium plorans.* Et apparens ei Angelus dixit ipsas jam esse consecratas. Ciliciæ villa Ægina regebatur à Mardardo Presbytero, quem sui Pagenses apud Episcopum accusarunt, quòd Dominicis diebus quandoque horâ nonâ Missam celebraret contrà Canones. Istam enim Missam Apostolicus Canon celebrari mandat ho-

horâ tertiâ. Et Presbyter se purgavit: *Die Dominico post nocturnos hymnos propè sanctum altare sedeo, & quousque video Spiritum sanctum altare obumbrantem, sancta Missarum solemnia non incipio. Cum autem Spiritum sanctum advenisse conspicio, tunc ego sacra Officia consummo.* Ut Rumellinæ propè Romam civitatis Episcopo Dominicalis sacrificii vices deferret, Agapetus Pontifex fuit jussus ab Angelo. Et pergit sanctus Sophronius: *Cum Episcopus complesset orationem oblationis, antequam concluderet ipsam, cœpit secundò, ac deinceps tertiò, & quartò dicere ipsam sanctæ oblationis orationem. Cunctis verò eam moram molestè ferentibus, dicit ei Pontifex: Quid hoc est, quòd jam quartò hanc orationem dixisti, nec eam concludis? Tunc respondit Episcopus, Ignosce mihi, sancte Papa, quia non vidi, juxtà consuetudinem, sancti Spiritûs descensum, idcircò non terminavi orationem. Sed Diaconum illum, qui flabellum tenet, ab altari remove: Ego enim illi dicere non audeo.* Etiam coram isto Diacono Spiritus sanctus nolebat consecrari Eucharistiam. Etenim ipso amoto, non solùm Episcopus, sed etiam Papa *continuò vidit sancti Spiritûs adventum.* Plura sunt authentica istiusmodi exempla. Et altè clamant ministrantem Diaconum debere esse integrum, seu in statu gratiæ, & classe Perfectorum. Porro finem, cur Spiritûs sancti adventus sit in sacrificio necessarius, exponit hæc Liturgica sancti Joannis Chrysostomi oratio: *Dimitte Spiritum sanctum in nos, & in hæc dona proposita, mutans Spiritu tuo sancto.* Necessarius ergò erat adventus ad Eucharistica elementa transubstantianda. Et hinc consecrationis horam idem sanctus Joannes passim vocat *horam tremendam.* Quod ipsum in oratione de sacra Synaxi faciunt sanctus Anastasius Sinaita, & alii passim Græci. Quod nempè in ista hora peragatur tremendum ac terribile transelementationis mysterium.

Cap. 27.

C. 150.

Sanctus EPIPHANIUS *Archi-Episcopus Salaminæ.*

ET ex hisce patet etiam sancti Epiphanii fides. Eamdem lucidissimè profitetur in libro anchorato. Tremenda Domini verba, *Hoc est corpus meum*, præ reverentia non vult exprimere, pro ipsis adducit hæc ænigmatica, *Hoc meum est hoc*, affirmat pronunciata *ex gratia*, & adjungit: *Neque quisquam est qui ei sermoni fidem non adhibeat. Nam qui illum non credit esse verum à gratia & salute prorsus excidit.* Eodem modo loquitur in libris de sanctissima Trinitate magnus Pictaviensium Antistes Hilarius: *Quisquis naturaliter Patrem in Christo negabit, neget prius non naturaliter vel se in Christo, vel Christum sibi inesse, quia in Christo Pater, & Christus in nobis, unum in his esse nos faciunt: Si verè igitur carnem corporis nostri Christus assumpsit, & verè homo ille, quia ex Maria natus fuit, Christus est,* Cap. 57. Lib. 8.

 nosque

nosque verè sub mysterio carnem corporis sui sumimus, & per hoc unum erimus. Quia Pater in eo est, & ille in nobis, quomodò voluntatis unitas asseritur, cum naturalis per Sacramentum proprietas sit perfectæ Sacramentum unitatis? Non est humano aut sæculi sensu in Dei rebus loquendum, neque per violentam atque impudentem prædicationem cœlestium dictorum sanitati alienæ atque impiæ intelligentiæ extorquenda perversitas est. Quæ scripta sunt legamus, & quæ legerimus intelligamus, & tunc perfectæ fidei fungemur officio. De naturali enim Christi in nobis veritate quæ dicimus, nisi ab eo discimus, stultè atque impiè dicimus. Ipse enim ait: Caro mea verè est esca, & sanguis meus verè est potus. Qui edit carnem meam, & bibit sanguinem meum, in me manet, & ego in eo. De veritate carnis & sanguinis non relictus est ambigendi locus. Nunc enim & ipsius Domini professione & fide nostra vere caro est, & verè sanguis est. Et hæc accepta atque hausta id efficiunt, ut nos in Christo, & Christus in nobis sit. Annè hoc veritas non est? Contingat planè id verùm non esse, qui Christum Jesum verum esse Deum denegant. Eucharistiæ veritas, & Dominici corporis apud ipsam realis præsentia tunc non solùm apud Orthodoxos, sed etiam apud Arianos erat adeò firma & certa, ut ex ipsa magnus Hilarius convincat errorem, quo hi garriebant Patris & filii unitatem non esse substantiæ, sed solius consensûs & voluntatis. Est locus adeò evidens, ut à scribente ipsum Hilario Berengarianam Hæresim fuisse prævisam, non malè scribat venerabilis Durandus Abbas Troarnensis. Est ille locus, ad quem evadendum Berengarius tentavit Hilarium convincere erroris in alia materia, atque ita omnem ejus authoritatem circumscribere. Nervosissimus locus est integrè legendus. Ipsum, licet Hilarius sit Latinus, hìc adductum volui, quòd isti libri sint in Græciâ & adversum Græcos scripti, statim post Synodum Seleuciensem.

Sanctus GREGORIUS *Nyssæ in Cappadocia Episcopus.*

PErgamus ad sanctum Gregorium Nyssæ Episcopum, fratrem magni Basilii. In oratione de Domini Baptismo exponit Christiani Baptismi Sacramentalem virtutem, affirmat ipsam non esse simplicem, sed Sacerdotali prece, & advocato ac infuso per ipsam Spiritu sancto fœcundatam, adeoque insigniter transmutatam aquam, & ostendit variis exemplis: *Nam & altare hoc sanctum, cui assistimus, lapis est naturâ communis, nihil differens ab aliis crustis lapideis, ex quibus parietes nostri exstruuntur, sed quoniam Dei cultui consecratum atque dedicatum est, ad benedictionem accepit, mensa sancta, altare immaculatum est, quod non amplius ab omnibus, sed à solis Sacerdotibus, iisq; venerantibus, contrectatur.*

tur. Panis item, panis est initio communis, sed ubi eum mysterium sacrificaverit, corpus Christi fit & dicitur. Sic mysticum oleum, sic vinum. Cùm sint res exigui pretii ante benedictionem, post sanctificationem, quæ à Spiritu procedit, utrumque eorum excellenter operatur. Eadem item verbi vis etiam Sacerdotem augustum & honorandum facit, novitate benedictionis a communitate vulgi segregatum. Affirmat benedicentis & sanctificantis verbi vim esse à Spiritu sancto, & ab ipsa lapidem, aquam, oleum, hominem, vinum, & panem è communibus transmutari in altare, Sacerdotem, Baptismum & alia Sacramenta. Et quidem panem sic transmutari, ut Christi corpus non tantùm dicatur per figuram, sed etiam sit per veritatem. Hic lucidè est Gregorii sensus. Et adverte hæc omnia fieri per vim verbi: Hoc est, per ipsius opus operatum. Item adverte Altarium consecrationem, & sacri fontis benedictionem esse antiquissima. Nam & hanc lucidè laudat sanctus Cyprianus.

Idem Gregorius in prima oratione de Resurrectione Domini enumerat & exaggerat plura intra eamdem Resurrectionem comprehensa miracula, prædicat Divinam omnipotentiam, illa hinc affirmat non impossibilia, demonstrat exemplis, inter quæ est & hoc: *Qui suâ potestate cuncta disponit, non ex proditione sibi impendentem necessitatem, non Judæorum quasi prædonum impetum, non iniquam Pilati sententiam exspectat; ut eorum malitia sit communis hominum salutis principium & causa, sed consilio suo antevertit, & arcano sacrificii genere, quod ab hominibus cerni non poterat, seipsum pro nobis hostiam offert, & victimam immolat, Sacerdos simul existens, & Agnus Dei ille, qui mundi peccata tollit. Quando id præstitit? Cùm corpus suum Discipulis congregatis edendum, & sanguinem bibendum præbuit: Tunc aperte declaravit Agni sacrificium jam esse perfectum. Nam victimæ corpus non est ad edendum idoneum, si animatum sit. Quare cum corpus edendum, & sanguinem bibendum Discipulis exhibuit, jam arcanâ & non adspectabili ratione corpus erat immolatum, ut ipsius mysterium peragentis potestati collibuerat. Et anima in illis erat, in quibus eadem illa potestas illam deposuit, simulque cum Divina virtute, quæ cum illa erat conjuncta, in ea regione cordis versata est. Itaque si quis indè tempus incipiat dimetiri, cum sacrificium Deo factum est a magno illo Principe Sacerdotum, qui ratione, quæ nec verbis explicari, nec oculis perspici potuit, seipsum pro communi hominum salute tamquam Agnum obtulit, non recedet à veritate.* Affirmat Dominicum corpus fuisse bis immolatum: semel visibiliter & cruentè à Judæis atque Romanis in cruce, semel incruentè atque invisibiliter ab ipso Domino in cœna mysterii. Affirmat hanc esse singulare miraculum, Divinæ omnipotentiæ opus incomprehensibile, ac soli Deo notum Arcanum. Hanc immolationem censet adeò

adeò veram, ut ab ipsa inchoet Dominicæ mortis ac sepulturæ tres dies ac noctes. Ejus verba, si commentari velimus, obscurabimus.

Notanda sunt & verba sequentia: *Erat vespera, cùm sacrum illud corpus comederunt. Quam quidem vesperam nox, qua Parasceven antecedit, excepit. Huic successit Parasceve dies, qua nocte illâ propter solis obscurationem interjectâ in duos dies & noctem unam divisa est. Nam si Deus noctem appellavit tenebras, tribus autem horis tenebræ factæ sunt super universam terram, spatium illud in diei medio constitutum fuit nox, quæ singulis illius ex utraque parte sectionibus bines dies definivit: Unum quidem ab ortu solis usque ad sextam horam, alterum autem ab hora nona usque ad vesperum. Atque ita duas jam noctes habemus & totidem dies. Hinc Sabbathi nox est subsecuta, & Sabbathi dies. Ex quibus tres dies & totidem noctes conficiuntur.* Tres dies & noctes, quas Dominicæ sepulturæ assignant Prophetæ atque Evangelistæ, censet debere esse plenos ac integros, atque ita non à sextæ, in qua crucifixus & visibiliter in cruce mortuus, sed à quintæ, in qua invisibiliter ac mysticè Dominus fuit immolatus, feriæ vespera computandos. Uti Dominum bis immolatum, ita censet bis fuisse sepultum: Semel in Arimathiensis Josephi tumulo, semel in corde Apostolorum. Et ad tres cum tribus noctibus dies explendos vult utramque sepulturam esse accumulandam. An hæc expositio sit legitima, est alia quæstio: Lucidè interim supponit, immò disertè profitetur in utraque immolatione ac sepultura fuisse veram Domini carnem, verum sanguinem, veram animam, veram Divinitatem. Certè quisquis Prophetas ac Evangelistas, à quibus certum est veram veri corporis sepulturam fuisse prædicatam, detorquet ad solius figuræ ac imaginis sepulturam, nugas garrit atque fabulas. Etiam Constantinopolitanum symbolum profitetur sepulturam veri corporis: Et unus ex ejus authoribus fuit Nyssenus Gregorius.

Omnium lucidissimus, quem meritò laudat in tractatu de essentiali Eucharisticæ consecrationis verbo Dominus Cardinalis Bessarion, hujus Gregorii locus est in magna Catechistica oratione. Affirmat aliud regeneratæ animæ, aliud regenerato corpori deberi alimentum: Animam à Divinæ naturæ consortio, seu à sibi per sanctificantem gratiam unito ac inhabitante Spiritu sancto, corpus alendum ab aliquo vivifico & vivificante corpore. Etenim uti hoc corporeo Divinæ rebellionis cibo corruptum, & quasi veneno tabefactum fuit in Paradiso, ita nunc adversariò similis formæ antidoto est omninò curandum. Porrò in Paradiso haustum ex inobedientiæ fructu venenum non solummodò læsit, sed penitus occidit omnia nostra corpora, ideoque sumendum antidotum esse oportet tantæ virtutis, ut omnibus vitam reddat, addatque

per-

perpetuam immortalitatem. Esse debet corpus devictæ mortis triumpho gloriosum: Ac insuper ita contemperatum nostris corporibus, ut tamquam alimentum possit omnia ipsorum intima penetrare. Esse nequit aliud, quàm corpus à Deo Verbo assumptum, in suæ Divinitatis atque omnipotentiæ hypostasim natum de Virgine, resuscitatum à mortuis, & nobis sub panis & mixti cum aqua vini speciebus accommodatum. Eleganter hæc deducit Gregorius, & proponit hanc magnam quæstionem: *Oportet considerare, quomodo fieri potuerit, ut unum illud corpus, quod tam multis fidelium millibus in universo terrarum orbe semper distribuitur, totum per partem sit in unoquoque, & ipsum in se totum maneat?* Est postmodum resumpta per Hæresiarcham Berengarium quæstio, qui ad innumerabilis Christiani populi quotidianam communionem sufficiens corpus blateravit debere esse quasi immensum, majus altâ turri Ecclesiæ Andegavensis. Est item resumpta quæstio per Joannem Wicleffum, Joannem Calvinum, & reliquos circa Christi Sacramenta Errones, qui pertinaciter clamant idem corpus non posse esse in cœlo simul & in terra: Longè minùs in innumeris sub cœlo Altaribus.

Quæstionis solutioni Gregorius præmittit naturale humani corporis alimentum esse panem ac mixtum aquâ vinum, atque prosequitur: *His à nobis hoc modo distinctis atque declaratis, ad ea quæ sunt proposita, revocanda est cogitatio. Quærebatur enim, quemadmodum quod est in illo corpus Christi, vivificat omnem hominum naturam, in quibus est fides, omnibus distributum, & ipsum minimè diminutum? Fortasse ergò non procul absumus à probabili ratione. Nam si cujusvis corporis subsistentia nutrimento, nimirùm cibo & potu constet, sit autem cibus ille panis, potusq; aqua vino exhilarata, Dei autem Verbum humana est natura contemperatum, & cùm esset in nostro corpore, non aliquam aliam humanæ naturæ innovavit constitutionem, sed per ea quæ sunt consueta & congruentia, suo corpori dedit permansionem, cibo & potu continens substantiam. Cibus autem erat panis. Quomodo ergò in nobis, qui panem vidit, humanum corpus videt quodammodo, quod cùm ille in eo fuerit, hoc fit; ita illic quoque, quod Deum suscepit corpus, cùm panis alimentum accepisset, quâdam ratione idem erat quod ille, alimento transeunte in naturam corporis. Nam quod est omnium proprium, id quoque pro certo & constanti est in illa carne; Nempè quod illud quoque corpus pane continebatur. Corpus autem Dei Verbi inhabitatione ad Divinam transmutatum est dignitatem. Rectè ergò nunc quoque Dei verbo sanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo transmutari. Etenim panis erat potestate illud corpus. Fuit autem sanctificatus habitatione Verbi, quod tanquam in tabernaculo habitavit in carne. Igitur unde in illo corpore transmutatus panis transit in Divinam virtutem, per idem nunc fit*

similiter. Nam & illic verbi gratiâ sanctum fecit corpus, cui ex pane erat substantia, & quodammodo ipsum quoque erat panis. Et hic similiter panis sanctificatur per verbum Dei & orationem, non eo quidem quòd cibo mediante in Verbi corpus evadat, sed quòd statim per verbum in corpus transmutatur, sicut dictum est à Verbo: Hoc est corpus meum. Cùm autem omnis caro alatur etiam per humorem, neque enim nisi cum eo conjungatur, id quod est in nobis terrestre, in vita permanserit. Quomodo autem per durum & solidum alimentum soliditatem corporis fulcimus ac stabilimus, eodem modo etiam humori adjungimus accessionem ex natura ejusdem generis. Qui quidem cùm fuerit in nobis, per alterandi facultatem fit sanguis, & maximè si per vinum acceperit virtutem transmutandi in calidum. Quoniam ergò hanc quoque partem accepit caro illa Dei susceptrix ad Dei constitutionem, manifestatum autem Verbum propterea se admiscuit interitui obnoxiæ hominum naturæ, ut communione Divinitatis simul etiam deificetur humanitas, ea de causa per suæ gratiæ dispensationem se per carnem inserit omnibus credentibus, commixtus & contemperatus corporibus credentium, quibus substantia est ex pane & vino, ut unione cum eo quod est immortale, sit etiam homo particeps incorruptionis. Hæc autem dat virtute benedictionis in illud transelementata eorum quæ apparent naturâ.

Supponit atque asseverat varia. Primò, Dei Verbum esse Deum verum de Deo vero, ideoque ejusdem cum Patre omnipotentiæ. Secundò, ipsum esse carni nostræ unitum in eandem Divinam hypostasim. Tertio, assumptam ab ipso carnem esse verè nostram, nostræ per omnia consubstantialem. Quartò, etiam ipsum, dum hìc nobiscum mortaliter viveret, fuisse pane & vini ac aquæ mixtura nutritum & alimentatum, ideoque ista tria in ejus naturam fuisse substantialiter transmutata. Quintò, humanam carnem & sanguinem esse in pane, aqua & vino per potentiam, ideoque hæc in illa posse etiam per naturæ vires converti, ac proindè Divinæ omnipotentiæ id esse multò faciliùs. Sextò, hanc ipsam, quæ in mortale adhuc Domini corpus facta fuit per naturam, panis & mixti vini transelementationem in cunctis sub cœlo Altaribus, per Dei omnipotentiam, quotidiè fieri in eandem immortalem carnem, idque per Dominica verba: *Hoc est corpus meum*. Notanda sunt verba: *Statim per verbum in corpus transmutatur*. Adfirmant panis & mixti vini transelementationem, quæ in mortale Domini corpus fiebat successivo motu, nunc in istud ipsum immortale fieri instantaneè: Et hoc per Divinam omnipotentiam, quâ Dominus suis, licèt per nos Sacerdotes prolatis, verbis semper assistit, & usque dum veniat ad judicium, est semper adstiturus. Hanc infallibilem ad essentialia Sacramentorum verba, & per ipsa dandas sanctificationes assistentiam insigni-

figniter demonstrat in alio ejusdem Catecheseos capite. Eucharisticam veritatem ac transsubstantiationem profiteri non possit verbis lucidioribus. Lucida sunt & hæc ejus verba: *Se per carnem infert omnibus credentibus.* Affirmant gloriosam, quam in Sacramento sumimus, Domini carnem esse in innumeris locis: Et hoc esse opus Divinæ omnipotentiæ. Cap. 34.

Per Serpentem Diabolus dixit de vetiti pomi virtute ad Evam: *Eritis sicut Dii.* Et per internam superbiam jam infatuata mulier credidit, atque ita in externam etiam prævaricationem fuit seducta. Isti pomo Divina Justitia opposuit sacrosanctam Eucharistiam, & sibi de ejus arcana virtute credi à nobis voluit, atque ita maternam stultitiam hâc fidei sapientiâ reparari. Ità rectè docent quidam Latini Patres: Et hanc doctrinam Nyssenus Gregorius hìc confirmat. Confirmat item sancti Irenæi & sancti Cypriani dogma, constanter tradentium sanctificatum à Christo Domino calicem fuisse vino & aquâ mixtum, istamque mixturam esse omnibus nobis datam in Præceptum. Et ita docent omnes Ecclesiæ Patres: Nullus oppositum vel insinuavit. Istius Præcepti prævaricatores Armenios cuncti tractarunt uti plenos hæreticos. Etiam hodiernorum Græcorum, qui tremendum Transsubstantiationis mysterium non per ipsa Dominica verba, sed nescio per quas illis adjunctas preces, tamquam per essentiale Sacramenti verbum, volunt perfici, schismaticum errorem manifestè revincit Gregorius: Lucidè docet tremendum mysterium peragi per prolata à nobis Dominica verba, *Hoc est corpus meum.* Isti igitur errori hunc locum Cardinalis Bessarion meritò opposuit. Et hinc lucet etiam magnum Basilium, Nazianzenum Gregorium, aliosque Cappadocis & Ponticæ Ecclesiæ Doctores fuisse ejusdem sententiæ ac fidei. Posteriores Græcorum Patres, quos Saracenicæ servituti subjecit Divina Justitia, adversùm infideles Tyrannos disputare de Eucharistia, & ejus possibilitatem ex naturalibus rationibus demonstrare, fuerunt frequenter rogati atque compulsi. Et ipsam demonstrârunt ex naturali humanæ nutritionis opere, quo panis & vinum quotidiè in nostram carnem & sanguinem transsubstantiantur. Hocce argumento usi sunt sanctus Joannes Damascenus, sanctus Stephanus Martyr & Abbas Auxentiani in Bithynia Monasterii, sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, Venerabilis Zamonas Gazensis Episcopus, & plures alii. Quidam existimant horum unum esse primum istius argumenti authorem. Palàm labuntur. Ipso enim hìc apud suos Catechumenos, aut Neophytos, utitur etiam Nyssenus Gregorius.

Difficultatem faciunt hæc Gregorii verba: *Corpus Dei Verbi inhabita-*

tatione ad Divinam transmutatum est dignitatem. Rectè ergò nunc quoque Dei verbo sanctificatum panem in Dei Verbi corpus credo transmutari. Consueto Patrum more compositam ex pane & Dominico corpore Eucharistiam cum Christi Domini ex Verbo & homine composita persona comparat, & videtur docere impanationem. De variis circa magnum Dominicæ Incarnationis Sacramentum erroribus scribit in libro de dono perseverantiæ sanctus Augustinus: *Non Deum tantùm dicimus Christum, sicut hæretici Manichai; nec hominem tantùm, sicut hæretici Photiniani; Nec ita hominem, ut aliquid minùs habeat quod ad humanam certum est pertinere naturam, sive animam, sive in ipsa anima mentem rationalem, sive carnem non de fœmina sumptam, sed factam de Verbo in carnem converso atque mutato, quæ omnia tria vana & falsa hæreticorum Apollinaristarum tres partes varias, diversasq; fecerunt.* Duarum priorum factionum palmare fundamentum erat sancti Joannis Evangelistæ testimonium: *Et Verbum caro factum est.* Ex ipso illi concluserunt solam sine mente & anima carnem fuisse à Deo Verbo assumptam. Utramque factionem potenter evertit in libro octoginta trium quæstionum sanctus Augustinus, & pergit adversùs tertiam: *Si minùs hæc* sancti Joannis *intuentur verba, potest alius non minùs perversus ex istis ita calumniari fidei nostræ, ut dicat ipsum Verbum conversum, & commutatum esse in carnem, & Verbum esse destitisse, quia scriptum est, Verbum caro factum est. Sicuti caro humana, cum fit cinis, non est caro & cinis, sed ex carne cinis. Et secundùm loquendi modum, consuetudinemq; celebriorem, quidquid fit quod non erat, desinit esse quod erat.* Ab hac Apollinarii blasphemia Nyssenus Gregorius fuit alienissimus, ideoque Dominicum corpus non conversione, sed solâ assumptione credidit & docuit transmutatum ad Divinam dignitatem: Ergò idem credidit de transmutatione panis, ideoque docuit impanationem. Respondeo Gregorii verba esse benè notanda. Etenim cum tertia Apollinarii factione non dicit Verbum in Divinum corpus, sed Dominicum corpus esse transmutatum ad Divinam dignitatem. Non dicit istud in hanc, sed esse transmutatum ad hanc, id est, assumptam ad Divinam hypostasim. At verò panem affirmat in Dominicum corpus non tantùm transmutari, sed etiam transelementari: Quomodo nutritius panis quotidiè transelementatur in nostrum corpus. Veram substantiæ conversionem manifestè profitetur. Lucidis Patrum verbis ac sensis non est abutendum ad sophismata.

Qu. 80.

Sanctus

Sanctus CYRILLUS *Hierosolymæ Episcopus.*

EAndem fidem lucidissimè profitetur sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus. In prima mystagogica catechesi exponit in Baptismo ejeratas diaboli pompas, ad ipsas spectare affirmat gentilium spectacula, & demonstrat: *Tum verò & illa, quæ in Idolorum solemnitatibus suspendi solent, & panes, & carnes, & alia ejusmodi, fœdissimorum dæmonum invocatione contaminata, pompa diaboli adscribuntur. Quemadmodum enim panis & vinum Eucharistiæ ante sacram invocationem adorandæ Trinitatis panis erat & vinum merum, peractâ verò invocatione panis quidem fit Corpus Christi; sic & cibi ejusmodi pompa satanicæ suapte quidem naturâ puri sunt, invocatione tamen dæmonum impuri efficiuntur.* De Mithræ spectaculis & Sacris scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Diabolus ipsas quoque res Sacramentorum, Idolorum mysteriis æmulatur. Mithra signat illic in frontibus milites suos, celebrat & panis oblationem.* Mithra, Persarum Deus, colebatur etiam in vicina Syria, ideoque existimo Cyrillum ad ejus spectacula allusisse. Affirmat inter Mithræ & Christi panem esse non solius sanctificationis ac immundationis differentiam, sed etiam hanc: Panis fit Corpus Christi, vinum Christi Sanguis. Affirmat panem & vinum per Divini Nominis invocationem, non qualitercumque, sed omninò transubstantiativè sanctificari. Hoc ipsum docet in tertia Catechesi, exponens sacro-sanctum Christianæ Confirmationis Chrisma: *Cæterùm vide ne illud esse putes unguentum tantùm. Quemadmodum enim panis Eucharistiæ post sancti Spiritus invocationem non ampliùs est panis communis, sed est Corpus Christi; sic & sanctum hoc unguentum non ampliùs est unguentum nudum, neque, si quis ita appellare malit, commune, postquam jam consecratum est, sed est Chrisma, quod Christi & sancti Spiritus, id est, Divinitatis ejus præsentiam efficit.* Cum sancto Gregorio Nysseno Eucharistiam & Chrisma sic comparat, ut tamen inter ipsa ponat grande discrimen. Unguentum dumtaxat ad nobis dandam sancti Spiritus per septem Dona præsentiam, panem autem affirmat sanctificari, ut fit Corpus Christi. Cap. 40.

Et hæc sunt Patrum loca, de quibus gloriatur in quarto Institutionum libro Joannes Calvinus. Sacro-sanctum Transubstantiationis mysterium proscindit convitiis, affirmat antiquis Ecclesiæ Patribus fuisse ignotum, atque prosequitur: *Nemo est Veterum, qui sacra Cœna Symbola non fateatur disertis verbis panem & vinum esse, etsi variis epithetis illa interdum insigniunt ad commendandam Mysterii dignitatem. Nam quod dicunt in consecratione fieri arcanam conversionem, ut jam aliud sit quam panis* Cap. 17. num. 14.

nis & vinum, nuper admonui eo non significare in nihilum ipsa redigi, sed jam alio loco habenda esse, quàm alios cibos, qui dumtaxat ad pascendum ventrem sunt destinati: Cum in iis nobis exhibeatur spiritualis animæ cibus & potus. Id neque nos negamus. Si conversio est, inquiunt isti, necesse est aliud ex alio fieri. Si intelligant fieri aliquid quod priùs non erat, adsentior. Si ad suam illam imaginationem trahere volunt, respondeant mihi, quam mutationem fieri censeant in Baptismo. Nam Patres hic quoque mirificam conversionem statuunt, cum dicunt ex corruptibili elemento fieri spirituale animæ lavacrum: Aquam tamen manere nemo negat. At nihil, inquiunt, tale in Baptismo habetur, quale illud est in Cœna: Hoc est Corpus meum. Quasi de verbis illis agatur, quæ satis expeditum sensum habent, ac non potiùs de illa voce conversionis, quæ nihil ampliùs in Cœna significare debet, quam in Baptismo. Valeant igitur cum istis syllabarum aucupiis, quibus nihil aliud quam suam jejunitatem produnt.

Respondeo hæc non esse jejuna syllabarum aucupia, sed lucida ac fundamentalia dogmata Patrum. Quòd Græci Patres aliter aquam aut oleum in Sacramentalia elementa, aliter panem & vinum per mysticas preces converti in Domini Corpus & Sanguinem crediderint, insigniter in quarta mystagogica Catechesi docet laudatus Cyrillus. Apostolicum ex prima ad Corinthios Epistola de Eucharistia contextum adducit, & commentatur: *Hæc Beati Pauli doctrina sufficere potest ad reddendum vos certiores de Divinis Mysteriis, quæ vobis donata sunt, qui facti estis Christi Corporis & Sanguinis comparticipes. Cum igitur Christus ipse sic affirmet atque dicat de pane, Hoc est Corpus meum, quis deinceps audeat dubitare? Ac eodem quoque confirmante ac dicente, Hic est Sanguis meus, quis dubitet, & quis dicat non esse ejus Sanguinem? Aquam aliquando mutavit in vinum, quod est sanguini propinquum, in Cana Galilææ, sola voluntate: Et non erit dignus, cui credamus, quòd vinum in sanguinem transmutasset? Si enim ad nuptias corporeas invitatus stupendum miraculum operatus est, an non multò magis Corpus & Sanguinem suum filiis Sponsi dedisse illum confitebimur? Quare omni cum certitudine Corpus & Sanguinem Christi sumamus. Nam sub specie panis datur tibi Corpus, & sub specie vini datur tibi Sanguis: Ut sumpto Corpore & Sanguine Christi, efficiamur ei comparticipes Corporis & Sanguinis. Sic Christophori erimus, hoc est, Christum ferentes, cum ejus Corpus & Sanguinem in membra nostra receperimus, atque ita, ut beatus Petrus Apostolus dicit, Divinæ Naturæ consortes efficiemur.* Ecce Cyrillus affirmat in Eucharistia esse non panem & vinum, sed panis & vini speciem: Affirmat panem & vinum non sola accidentali conversione mutari de communi in sacrum elementum, uti transeunt aqua & oleum; sed omninò substantialiter transelementari, uti aqua fuit apud Canam Galilææ transelementata.

Et

Et hæc omnia fundat in verbis: *Hoc est Corpus meum, Hic est Sanguis meus.* Hic apud ipsum est expeditus verborum sensus. Etiam apud omnes alios Græcos, Orthodoxos, Hæreticos, Schismaticos. Insigniter hoc apud publicatum à Jacobo Gretzero Anastasium Sinaïtam docet Alexandrina Orthodoxi cum Gajanita disputatio. Orthodoxus rogat: *Dic mihi, si ut Divinitas, ita & Corpus Christi, & ab ipso unionis exordio immortalitatem habet, num communio sacratissimi Corporis & Sanguinis Christi, quam offers & participas, verè est verum Corpus & Sanguis Christi Filii Dei, vel nudus panis, qualis ostiatim venditur, vel vicem dumtaxat & figuram gerit corporis Christi, ut sacrificium hirci, quod Judæi offerunt?* Et Gajanita respondit: *Absit ut dicamus sacram communionem esse tantùm figuram corporis Christi, aut nudum panem, sed ipsum corpus & sanguinem Christi Filii Dei incarnati, & ex sanctissima Deipara & semper Virgine Maria nati, verè accipimus.* Et iterum Orthodoxus: *Sic credimus, & sic confitemur, juxtà dictum Christi ad Discipulos, in cæna mystica dantis illis vivificum panem; Accipite & comedite, Hoc est corpus meum. Similiter & calicem dedit illis dicens: Hic est sanguis meus. Non dixit: Hoc est figura, seu vices gerens corporis & sanguinis mei.* Et pluribus ista confirmat. Et etiam Julianistas, Negranistas, Severianos, Jacobitas, Theodosianos, Dioscoritas, & omnem Eutychetis fœcem ita credere affirmat laudatus Anastasius. Hoc ipsum docuit etiam in secundo Antirrhetico sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus. Sanctus item Joannes Damascenus. Etiam Schismaticus Bulgarorum Archiëpiscopus Theophylactus. Ad hæc Domini verba, *Hoc est corpus meum,* scribit in sancti Matthæi commentariis: *Porrò Dominus dicens, Hoc est corpus meum, ostendit quòd ipsum corpus Domini est panis qui sanctificatur in altari, & non respondens figura. Non enim dixit, Hoc est figura, sed, Hoc est corpus meum. Ineffabili enim operatione transformatur, etiamsi nobis videatur panis, quoniam infirmi sumus, & abhorremus crudas carnes comedere, maximè hominis carnem. Et ideò panis quidem apparet, sed reverà caro est.* Disertè affirmat non esse panem, sed solam panis speciem: Panis transformati in veram carnem. Transformati vi verborum: *Hoc est corpus meum.* Hic etiam apud illum est expeditus verborum sensus. Addit carnem velari panis specie: Ob humani generis naturalem à manducanda humana carne horrorem. Ad eadem Domini verba scribit in sancti Marci Commentario: *Non figura & exemplar quoddam Dominici corporis panis est, sed in illud ipsum convertitur Christi corpus. Dominus enim dicit: Panis, quem ego dabo, caro mea est. Non dixit, Figura est carnis, sed, Caro mea est. Et quomodo, inquis, caro non videtur? O homo, propter nostram infirmitatem illud fit. Quia enim panis & vinum ex his sunt quibus*

Cap. 23.

bus adſuevimus, ea non abhorremus, ſanguinem verò propoſitum & carnem videntes non ferremus, ſed abhorreremus, ideoq́, miſericors Deus noſtræ infirmitati condeſcendens, ſpeciem quidem panis & vini ſervat, in virtutem autem carnis & ſanguinis tranſelementat. Eadem repetit in Commentario ad caput ſextum ſancti Joannis. Tanquam breviator loquitur ex ſancto Joanne Chryſoſtomo: Et hujus ſenſa ſtatim aperientur. Ex Domini verbis, *Hoc eſt corpus meum*, Euchariſtiæ veritatem educunt & firmant etiam in ſupra laudatis teſtimoniis ſanctus Hilarius, Ambroſius, Auguſtinus, Epiphanius, Nyſſenus Gregorius, pluresque Latini & Græci. Rationem dat in laudato ſuperiùs libro octoginta trium quæſtionum idem Auguſtinus, Evangelica verba, *Verbum Caro factum eſt*, defendens à varia calumnia adverſum duas priores Apollinariſtarum
Qu. 80. claſſes, & adjungens adverſus tertiam: *Poteſt alius non minùs perverſus ex iſtis verbis ita calumniari fidei noſtræ, ut dicat ipſum Verbum converſum & commutatum eſſe in carnem, & Verbum eſſe deſtitiſſe. Sicut caro humana, cum fit cinis, non eſt caro & cinis, ſed ex carne cinis. Et ſecundum loquendi modum, conſuetudinemq́, celebriorem quidquid fit quod non erat, deſinit eſſe quod erat.* Hinc panis, dum fit corpus Chriſti, deſinit eſſe panis, nec eſt ſimul panis & corpus, ſed ex pane corpus. Ita cogit loquendi modus, & conſuetudo celebrior, nec aliud ulla hìc ratio ſuadet. Et ex his lucet, quòd nos hodie Catholici non ſectemur jejuna ſyllabarum aucupia.

Redeamus ad ſanctum Cyrillum. Carnalem Capharnaïtarum de Euchariſtia errorem, nec non & Judaïcos Propoſitionis panes exponit, atque proſequitur: *At in Lege nova panis cœleſtis, poculumq́, ſalutis animam & corpus ſanctificant. Sicut enim panis corpori, ſic & verbum menti convenit. Ne ergo conſideres tanquam panem nudum, & nudum vinum: Corpus enim & Sanguis Chriſti ſunt, ſecundùm ipſius Domini verba. Quamvis enim ſenſus hoc tibi ſuggerit, tamen fides te confirmet. Ne ex guſtu rem judices, quin potiùs ex fide habeas pro certiſſimo, ita ut nulla ſubeat dubitatio, eſſe tibi donata Corpus & Sanguinem.* Pluribus hæc illuſtrat atque proſequitur: *Hoc ſciens, & pro certiſſimo habens panem hunc, qui videtur à nobis, non eſſe panem, etiamſi guſtus panem eſſe ſentiat, ſed eſſe Corpus Chriſti. Et vinum, quod à nobis conſpicitur, tametſi ſenſui guſtûs vinum eſſe videatur, non tamen vinum, ſed eſſe Sanguinem Chriſti.* Sanctificata oleum & aquam nemo unquam dixit non eſſe aquam aut oleum. Et in parentis ſui Gregorii Epiſcopi funebri elogio ſanctus Gregorius
Orat. 19. Nazianzenus memorat *candidos imprimis, Cruce conſignatos, & more ſuo benedictos panes*, & ipſorum non reali, ſed ſola ſpiritali manducatione matrem ſuam Nonnam affirmat fuiſſe à gravi morbo liberatam,

Adeò

Adeò sancta & potens erat ista benedictio. Et similes panis ac vini benedictiones Graeci semper habuerunt varias. Et tamen ejusmodi panem & vinum nemo unquam dixit non esse panem & vinum. Nempe tantam mutationem non facit nisi illa benedictio, de qua sanctus Cyrillus pergit in quinta mystagogica Catechesi: *Per Seraphicum hymnum nos ipsos sanctificantes, Deum benignissimum oramus, ut super proposita dona sanctum Spiritum emittat, qui panem quidem faciat Corpus Christi, vinum verò Christi Sanguinem.* Et infrà: *Sacerdos postea dicit, Sancta sanctis. Sancta scilicet ea, quæ in Ara proposita sunt, adventu Spiritus sancti sanctificata. Audisti deinceps Divina quadam melodia psallentem, atque ad sacrorum Mysteriorum communionem vos adhortantem: Gustate & videte, quod suavis est Dominus. Num hoc corporeo palato ut istud dijudicetis, vobis præcipitur? Nequaquam. Sed potiùs fide certa, & omnis dubitationis experte. Gustantes enim non panem aut vinum ut gustent jubentur, sed quòd sub specie est. Videlicet panis & vini, Corpus & Sanguinem Christi.* Est Eucharistica consecratio, quâ panis & vinum non tantùm de communibus in quampiam accidentalem sanctitatem, sed substantialiter in Domini Corpus & Sanguinem convertuntur. Et hoc secundùm & propter solemnia Domini verba: *Hoc est Corpus meum.* Candidos sancti Gregorii Nazianzeni panes quidam existimant fuisse azymos, ideoque Cappadociam tunc in azymo & Eulogiam & Eucharistiam confecisse. Nec est vana conjectura. Est tamen conjectura.

Sanctus CYRILLUS *Alexandriæ Patriarcha.*

EUcharistiæ veritatem lucidissimè docet etiam sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. Hæc Domini apud sancti Joannis Evangelium verba, *Patres vestri manducaverunt manna in deserto*, commentatur: *Distinguit Dominus mysticam Eulogiam à manna largitione, & calicis communicationem ab aquis è petrarum scissura scaturientibus.* Adfirmat manna, licet spiritualis rei Sacramentum, tamen non fuisse nisi corporis alimentum, atque adjungit: *Non erat igitur cibus verus, & panis de cælo nimirùm; sanctum autem Christi corpus, ad immortalitatem ac vitam æternam nutriens, cibus profectò verus erit.* Scaturientem è petra aquam demonstrat fuisse ejusdem rationis cum manna, atque prosequitur: *Illud igitur non erat potus verus, sed verus, ut verè loquamur, potus esse comperitur pretiosus sanguis Christi, qui totam radicitus exstirpat corruptionem, & mortem in humana carne habitantem subvertit. Sanguis enim est non vulgaris hominis, sed ipsiusmet vita secundùm naturam. Quocirca nos corpus & membra Christi nuncupamur, ut qui per ipsam Eulogiam in nobis*

 suf-

suscipiamus Filium. Ex quo vides quòd inter Judaïcum manna & nostram Eucharistiam sanctus Cyrillus firmet grande intervallum. Uti inter figuram & veritatem. Quod ipsum facit in quarto libro adversùs Nestorium. Adducit laudata Domini verba, & prosequitur : *Quia ex genere Israël nati de manna suppeditatione Moysen admirabantur, quod cùm per desertum ejus temporis hominibus demissum fuisset, typum gessit mysticæ benedictionis. Umbra namque erat lex. Ideò prudenter admodum Dominus noster* JESUS *Christus typum extenuat, ut ad veritatem transferat.* Demonstrat manna fuisse prænunciam solummodò ac promissivam Eucharistiæ figuram, merumque alimentum coporis, adducit Domini de suo cœlesti pane ac sua carne apud Joannem verba, atque adjungit : *Vide quemadmodum Dominus in nobis manet, & corruptionis victores efficit, dum se in nostra demittit corpora, etiam per suam carnem, quæ verus est cibus.* Non per solam carnis figuram, sed per ipsam ejus substantiam. Hinc pergit : *Ex Deo Patre Verbum, cum se corpori per sanctam Virginem edito univisset, ipsum corpus reddidit vivificum, ut nos non spiritali tantum, verùm etiam corporali modo sui participes effectos, corruptione præstantiores redderet.* Eadem Domini de Judaico manna & sua carne verba laudat in tertio libro commentariorum supra sancti Joannis Evangelium, atque exponit : *Quidnam ergo Christus pollicetur ? Nihil quidem corruptibile, sed Eulogiam potius illam, quæ est in participatione sanctæ carnis ac sanguinis, quæ integrum hominem ad incorruptionem revocat. Vivificat igitur sanctum Christi corpus eos, in quibus fuerit, & in incorruptione conservat, nostris commixtum corporibus. Corpus enim non alterius cujusdam, sed ipsius vitæ secundùm naturam intelligitur, totam habens in seipso uniti Verbi virtutem, & eâdem, ut ita dicam, qualitate præditum, imò verò ejus vi & efficacia repletum, per quam omnia vivificantur, & in suo esse conservantur.* In octavo libro hæc Domini verba, *Ego sum vita*, intelligenda asserit de divina Verbi substantia, atque adjungit : *Possumus & vitam accipere mysticam Eulogiam, per quam inserit Christus ipsius vitam data propria carnis fidelibus participatione.* Quam phrasim etiam Africanæ Ecclesiæ, & quidem ex traditione Apostolica, fuisse familiarem testatur in primo libro de peccatorum meritis ac remissione sanctus Augustinus :

Cap. 24. *Optimè Punici Christiani Baptismum ipsum nihil aliud quàm salutem, & Sacramentum corporis Christi nihil aliud quàm vitam vocant.* Et in primo

Cap. 22. ad sanctum Papam Bonifacium libro post laudata Baptismi & Eucharistiæ Sacramenta concludit sine ipsis non posse esse *salutem & vitam.* Quod ipsum facit in secundo ac in octavo de verbis Apostoli, & in primo sermone de tempore. Est inter varios magnus Eucharistiæ titulus : Quia nempe ipsa non est qualiscumque caro, sed caro ipsius vitæ, ideóque & ipsa est vita.

Idem

(Margin: Cap. 5. beside "Nestorium.")

Idem Cyrillus in decimo libro profitetur inter Dominum & nos esse habitudinem vitis & palmitum, ideoque ab ipso nobis esse vitalem influxum, atque exponit: *Dicat nobis aliquis causam, & vim mysticæ Eulogiæ obiter doceat. Nam cur in nobis inseritur? Nonne ut Christum inhabitare faciat in nobis etiam corporaliter, participatione & communione suæ sanctæ carnis? Præclarè quidem. Scribit enim Paulus Gentes factas esse concorporales, & compartiales, & cohæredes Christi. Concorporales autem quonam modo factæ sunt? Nempè Eulogiæ mysticæ participatione honoratæ, unum cum eo facta sunt corpus, sicut & unusquisque Apostolorum. Hinc enim animadvertere est operæ pretium, Christum non dicere se duntaxat in nobis futurum secundùm relationem quandam affectualem, sed per participationem naturalem. Ut enim si quis ceram ceræ inductam igne simul liquaverit, unum quid ex ambobus efficit; ita per corporis Christi & pretiosi sanguinis participationem ipse quidem in nobis, nos autem rursùs in eo simul unimur. Nec enim aliter vivificari potest quòd naturâ suâ est corruptibile, quàm si corporaliter unitum sit corpori ejus, qui secundùm naturam suam est vita.* Hæc est unio, de qua dixit etiam sancta Agnes: *Jam corpus ejus corpori meo unitum est, & sanguis ejus ornavit genas meas.* Non per affectum aut figuram, sed manifestè per substantiam. Pergit Cyrillus in epistola ad Nestorium Episcopum & Hæresiarcham Constantinopolitanum: *Quin illud quoque non possum hoc loco non adjicere, nempè dum unigeniti Filii Dei, hoc est,* Jesu *Christi mortem, & ex mortuis resurrectionem annunciamus, ejusdemq; in cœlum adscensionem confitemur, incruentum in Ecclesia sacrificium nos celebrare, atque ad mysticas benedictiones accedere, eâque ratione sanctificari, utpotè sacræ carnis & pretiosi sanguinis Christi participes effecti. Neque enim illam ut carnem communem suscipimus: Absit hoc. Neque rursùm tanquam viri cujuspiam sanctificati, aut dignitatis tantùm æqualitate Verbo consociati, aut Divinam inhabitationem sortiti, sed tanquam verè vivificam, ipsiusq; Verbi propriam. Nam cùm vita sit, ut Deus secundùm naturam, simulatq; unum quiddam cum ipsa sua carne effectum est, mox vivificandi virtutem ipsi contulit. Quamvis ergò ad nos dicat, Amen, Amen dico vobis, Nisi manducaveritis carnem Filii hominis & biberitis ejus sanguinem, neutiquam tamen illam communem, hoc est, hominis cujuspiam nostræ conditionis carnem esse existimare debemus. Quomodo enim hominis caro secundùm suam ipsius naturam vivifica esse queat? Sed verè illius propriam, qui nostri causâ Filius hominis & factus est & appellatus.* Et in duodecim adversùs Nestorium Capitulis: *Si quis ipsam Domini carnem vivificam, ipsiusq; Verbi, quod ex Patre est, propriam esse negaverit, sed alterius cujuspiam ipsi Verbo secundùm dignitatem tantùm conjuncti, aut Divinam tantùm inhabitationem sortiti, esse dixerit, neque ve-*

rò potiùs vivificam confessus fuerit, eò quòd Verbi, quod omnia vivificat, facta sit propria, anathema sit. Et in istius Capituli declaratione: *Sanctum & vivificum, incruentumq́; in Ecclesiis sacrificium peragimus, corpus quod proponitur, similiter & pretiosum sanguinem, non communis ac nobis similis hominis cujuspiam esse credentes, sed potiùs tamquam proprium corpus effectum, & sanguinem ejus Verbi, quod omnia vivificat, accipientes. Siquidem communis caro vivificare non potest. Et hoc Salvator ipse testatum facit, inquiens: Caro non prodest quidquam, spiritus est qui vivificat. Cùm itaque Nestorius, & qui cum illo sentiunt, mysterii hujus virtutem temerè dissolvant, propterea, & quidem admodum convenienter, editus est hic anathematismus.* Quæ omnia largiùs exponit in Capituli, seu Anathematismi Apologia adversùs Theodoretum Cyrensem Episcopum, ac præsertim in Apologia adversùm omnes Episcopos Patriarchatûs Antiocheni. Emphasim habent hæc verba: *Quia vita secundùm naturam est Verbum, vivificatricem effecit suam carnem, & hâc ratione facta est nobis benedictio vivificatrix.*

Notanda sunt & hæc verba: *Nestorius mysterii hujus virtutem dissolvit.* Etenim avitam & universalem Ecclesiæ regulam, quæ ipsum à Christo Domino in suo visibili supposito gestatum corpus credit & docet esse ac sumi in Eucharistiæ Sacramento, constanter tenuit Nestorius, atque ex ipsa tentavit suum errorem confirmare. Evangelica & Apostolica de sacrosancto Sacramento testimonia conglomerat, & commentatur: *Cur autem etiam, si utraque,* utique Divinitas atque humanitas, *ut tu opinaris, commixta sunt, Dominus noster, cùm mysterii vim Discipulis suis traderet, sic dicit; Accipite, comedite omnes, Hoc est enim corpus meum. Cur non dixit, Hoc est Divinitas mea, quæ pro vobis frangitur? Rursumq́; cùm poculum mysteriorum daret, non dixit, Hoc est Divinitas, quæ pro vobis effunditur, sed, Hic est sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remissionem peccatorum?* Et iterùm: *Non dixit, Quoties manducabitis Divinitatem hanc, sed, Quoties manducabitis panem hunc. Vide de corpore Dominico illi esse propositum. Quotiescumque manducabitis panem hunc, cujus est ipsum corpus antitypum.* Et ad Apostoli de Eucharistiæ perpetuitate verbum, *Donec veniat,* commentatur: *Quis autem venit? Videbunt Filium hominis venientem in nubibus cæli, videbunt in quem compunxerunt. Quid igitur illud compunctum est? Latus. Latus verò est corporis, non Divinitatis.* In Eucharistia non Verbi Divinitatem, sed solum Domini corpus & sanguinem manducari & bibi garrivit Nestorius, atque indè conclusit hæc etiam sola, non verò istam fuisse in visibili Domini supposito. Utique ex laudata regula. Regula apud Majores nostros fuit adeò firma, ut ex ipsa adversùs pessimam pessimorum Armeniorum

Re-

Religionem scribat ipsorum Patriarcha Isaac: *Armenii terribilem Juliani Halicarnassi ac Aphtartodocitarum haresim instaurantes, ac palam Christi Incarnationem abolentes, negant Christum consubstantiale nobis corpus, crassum ac mortale, terrenumq́, necnon corruptibile & creatum, ex Maria Virgine adsumpsisse. Quinimmò corpus non obnoxium corruptioni, subtile, impassibile, immortale, increatum. Ac, inquiunt, visus est homo ut voluit, manducavitq́, & bibit. Tum rursùs hanc quoque incorpoream, ac materia expertem carnem penitùs negantes, & ex immundo & Christi hoste ipsorum corde falsas fabulas comminiscentes, eandem ipsam invisibilem, immortalem, ac incorruptam carnem, in naturam Divinitatis demutatam aïunt, nec Christum humanam naturam in ipsa servare incolumem, non corpus ejusdem nobiscum substantiæ, non carnem & ossa, non caput, non manus ac pedes, non hominis figuram, sed factum simplicem, ac expertem compositionis, quomodo habebat ante Incarnationem. Atque ut mellis aut aceti gutta, maris pelago commixta, atque in eo mersa, non ampliùs oculis conspicua est, aut nec consistit; ita, inquiunt, & quod Christus assumpsit corpus, confusum & immersum Deitatis pelago, haud deinceps in ipso cernitur, aut consistit incolume, nec servat naturam suam, aut proprietatem retinet: Atque adeò non duæ, inquiunt, naturæ sunt in Christo Deitatis ac humanitatis, sed una dumtaxat, tota Deitatis. Quare etiam Ecclesiæ Catholicæ traditiones, & Christi Sacramentorum, pro unius illius naturæ ratione, quam blasphemant in Christo, mutantes, similiter novas moliti sunt, ac Sacramentorum communionem, id est, panis sacrificium, qui est Christi caro, haudquaquam Christi Dei corpus appellant, uti Christus ipse dixit, sed Deitatem.*

Halicarnassi in Caria Episcopus Julianus, ac cætera Eutychianæ Hydræ capita non solam figuram prædicarunt in Eucharistia, sed omninò etiam veritatem. Ità audivimus suprà ab Anastasio Sinaita. At veritatem deviam & falsam. Talem carnem & talem sanguinem censebant in Sacramento, qualem credebant in visibili Domini supposito. Et quia Armenii ac alii Julianistæ in sedente ad Dei Patris dexteram Christo nullam amplius carnem aut sanguinem, sed delirabant solam superesse Deitatem, ita & hanc solam delirabant in Sacramento. Et quidem Hydræ Principem, imperitum senem Eutychetem, hocce gladio aggressus fuit magnus Papa Leo. Ejus imperitiam ab ipsis etiam fidelibus pueris, qui veram Domini carnem quotidiè profitentur in sumpto à se Sacramento, dixit posse aut corrigi aut confundi. Eodem argumento Armenios invadit Patriarcha Isaac. Errorem istum, qui solam Divinitatem in Sacramento adstruat, asserit esse nefandum ac detestabilem apud omnes Christianos, ideoque & hujusmodi esse illum, qui talem Christum sibi fingat in cælo. Eo-

Eodem argumento sanctus Cyrillus invadit Nestorium. Dominicam in Eucharistia carnem affirmat debere esse vivificatricem, ac immortalitatis & incorruptibilitatis donatricem, ideoque non posse esse communis seu puri hominis, sed necessariò esse Dei-Hominis, hominis assumpti in Divinam Dei-Verbi personam. Hinc infert ejusmodi hominem fuisse pro nobis natum ex Virgine, in cruce passum, excitatum à mortuis, & jam sedere ad dexteram Patris. Quæ omnia insigniter confirmat aliud ejus ad Nestorii Afferta Responsum. Quòd in Eucharistia non Domini Divinitatem, sed solam carnem manducemus, multis blaterat Nestorius, & firmare tentat ex carnali Capharnaïtarum errore: *Verborum sublimitatem non tulerunt Capharnaïtæ, ex inscitia putabant Dominum suadere antropophagiam.* Affirmat nullam manducandæ Divinitatis suspicionem Capharnaïtis incidisse, ideoque isti manducationi nullum à Dominicis verbis esse fundamentum aut fomentum. Et Cyrillus respondet: *Atqui ea res quomodo non certa sit antropophagia? Quo verò modo sublime adhuc erit illud mysterium, si non ipsum ex Deo Patre Verbum esse missum dixerimus, & missionis modum confessi fuerimus esse ipsam humanationem?* Affirmat Nestorium manifestè altero pede labi in Capharnaïticam foveam: Utpotè qui nudum hominem sentiat in Sacramento sumi, ideoque puram putam, licèt non visibilem & apertam, tamen velatam ac invisibilem dogmatizet antropophagiam. Et infrà

Cap. 7. pergit: *Si esset qui dicere auderet ipsum Dei Verbum in corporis naturam esse mutatum, accusaret quispiam, & quidem jure, quòd Dominus non dixisset, cùm corpus daret, Accipite & manducate, Hoc est mea Divinitas, quæ pro vobis frangitur; Et, Hoc est, non sanguis meus, sed Divinitas, quæ pro vobis effunditur. Nunc verò cùm ipsum Verbum, quod Deus erat, proprium sibi fecerit corpus natum ex muliere, neque ullam aut alterationem aut mutationem pertulerit, quomodo non æquum fuit sine ullo mendacio nobis dicere, Accipite, comedite, Hoc est corpus meum? Cùm autem esset vita, tanquam Deus, vitam simul & vivificum illud effecit.* Dei verbum esse mutatum in carnem dixerunt quidam Apollinaristæ. Quòd tamen in Eucharistia non vera caro, sed sola manducaretur Divinitas, videntur non blaterasse: Videntur timuisse lapides fidelis populi, qui carnem à se illic manducari audierat semper in Ecclesia, & constanter credebat. Quidquid sit, jam audivimus id posteà fuisse ex adverso principio blateratum à Julianistis. Ex quibus omnibus vides veram ac realem Dominicæ substantiæ in Eucharistia præsentiam à cunctis tunc etiam Hæreticis fuisse concorditer admissam, & solam fuisse pugnam de substantiæ modo & natura. Nestorius purum hominem, Julianus solam Divinitatem, Eutyches utriusque naturæ mixturam, Catholica Ec-

cle-

clesia plenum & inconfusum Deum-Hominem credidit illic esse præsentem. Quare Nestorium sanctus Cyrillus meritò arguit, quòd *mysterii virtutem solveret*. Etenim uti ille, qui in visibili supposito, ita & qui Christum Dominum in mysterio solvit, est omninò Anti-Christus. Quid ergò isti, qui mysterium omni Domini præsentia spoliant, ac plenè evacuant? Et istam sancti Cyrilli doctrinam non sola Ephesina Synodus admisit in Canonem, sed etiam Chalcedonensis. Et omnis sub cœlo Ecclesia.

CAPUT VII.

Exponitur sententia Theodoreti, Cyrensis in Euphratesia Provincia Episcopi.

ADeamus Antiochenum Patriarchatum. Qui sancti Cyrilli adversùs Nestorium Capitula potentissimè illic impugnavit, fuit Theodoretus, atque ita quibusdam visus est de Eucharistia non in omnibus rectum sentire. Postquam hic sua in Ephesino Concilio delicta non dumtaxat apud magnum Papam Leonem, sed etiam apud Chalcedonensem Synodum plenè purgarat, & ab inflictis sibi per Ephesinum latrocinium vinculis absolutus, Cyrensem Ecclesiam denuò in pace regebat, ad illum, utpotè virum longè doctissimum, scripsit laudatus Pontifex: *Quod superest, exhortamur, ut quia illic nonnullas Eutychiani ac Nestoriani erroris reliquias cognovimus remansisse, nunc etiam Sedi Apostolicæ collabores.* Verùm de Nestorianæ scabiei reliquiis scribit in suæ Ecclesiæ Annalibus Eutychius Patriarcha Alexandrinus: *Nestorius ubi* ab Ephesina Synodo degradatus, ac ab Imperatore Theodosio *pulsus fuerat*, ac deportatus in Oasin, *in Ægyptum tendens, in ea ejus parte, quæ Said dicitur, loco Echmin appellato, septem annos substitit, deindè mortuus est, ac sepultus in vico Saklan dicto, in quo æstus ingens contigit, ac præcipuè in valle, in qua ipse sepultus fuerat, adeò ut nemo in ea incedere vel per eam transire tempore æstivo posset.* Nempè æstus ille mundo nunciabat infernalem Nestorii æstum. *Atque ita obliterata est sententia Nestorii, donec illam longo post ipsum temporis spatio resuscitaret Bursumas Metropolita Nisibensis, tempore Justini Romanorum Imperatoris, & Kabadi Phiruzii filii, Regis Persarum, eamq; in Oriente, ac præcipuè apud Persarum incolas adstrueret. Undè est quòd multi sint Nestoriani in Oriente, circa Euphratem, ac in Mesopotamia.* Imperator ille fuit Justinus primus. Hic enim fuit coætaneus Kabado Persarum Regi. Hinc ergò Theodoretus omnes

Ep. 63. cap. 6.

Parte 2. fol. 12.

nes suæ scientiæ vires impendit contra Eutychianos. Contra Nestorianos nihil scripsit.

Contra Eutychianam lepram scripsit tres inter Orthodoxum & Eranisten dialogos, quibus dedit hosce titulos : *Immutabilis*, *Inconfusus*, *Impassibilis*. Omnis quæstio erat de hisce verbis : *Verbum caro factum est.* Quòd ista phrasis suâ vi conversionem importet, manifestum est, & in libro octoginta trium quæstionum profitetur, ac Apollinario concedit sanctus Augustinus. Et ita laudatas Evangelii voces esse accipiendas
Qu. 80. prætendebant Eutychianistæ. Verùm ab illis non conversionem, sed assumptionem importari, Ecclesia semper credidit & docuit. Et in priori dialogo Theodoretus insigniter demonstrat ex Apostolicis ad Hebræos verbis : *Non Angelos* Deus-Verbum, *sed semen Abrahæ apprehendit.* Ex sacris litteris demonstrat humanitatem esse Dei-Verbi velamen, vestem, stolam, ac pallium, ideoque nullam hìc esse conversionis apparentiam, sed manifestam adsumptionem. Inter alia adducit hæc Patriarchæ Jacob de Domino Prophetica verba : *Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum.* Per stolam & pallium non humani corporis, sed Dei-Verbi vestimenta ostendit intelligi, ideoque non ejus tunicam, sed ipsum ejus corpus. Hoc enim Dominus lavit in sanguinæ uvæ, hoc est, in proprio sanguine. Ipse enim est vitis vera, & nos ejus palmites, ideoque profluens ex istius vitis uva sanguis est sanguis Dei-Verbi.

Ita dialogus Eranisten induxit ad agitandum Eucharistiæ mysterium. Et Orthodoxus admisit disputationem, atque præfatus est : *Oro te, ut obscuriùs respondeas, adsunt enim fortasiè aliqui mysteriis non initiati.* Hæc antiqua secreti regula est magna causa, cur nostri Patres frequentibus amphibologiis & circumlocutionibus tremendum hoc mysterium circumvestiverint, atque ita Sacramentariis posteriorum sæculorum hæreticis dederint ansam delirandi & blasphemandi. Pergit Orthodoxus: *Sanguinem igitur uvæ Patriarcha Jacob appellavit Salvatoris sanguinem. Si enim Dominus vitis appellatus est, & fructus vitis vinum appellatur, sanguinis verò & aqua rivi, ex Domini latere profusi, per reliquum corpus deorsùm manàrunt, jure omninò & appositè vaticinatus est Patriarcha: Lavabit in vino stolam suam, & in sanguine uvæ pallium suum. Sicut enim nos mysticum vitis fructum post sanctificationem appellamus Dominicum sanguinem, sic veræ vitis sanguinem nominavit uvæ sanguinem.* Et Eranistes reposuit : *Obscurè simul ac dilucidè, quod propositum fuerat, demonstrasti.* Reverà obscurè. Hic enim est primus locus, ex quo nostri Sacramentarii concludunt à Theodoreto fuisse in Eucharistia dogmatizatam solam figuram Dominici sanguinis. Et existimant se non carere fun-

fundamento. Etenim Theodoretus sanctificatum calicem asserit eo modo dici Dominicum sanguinem, quo Patriarcha Jacob vinum de vite titulavit eundem sanguinem: At verò hæc Prophetica locutio importat solam figuram.

Respondeo nullum hic esse erroris fundamentum. Etenim Patriarchæ Prophetica locutio fuit mystica & metaphorica, similis huic: *Vicit Leo de Tribu Juda.* Vox, *Leo*, non brutum animal, sed Christum Dominum immediatè significat. Ita & hæc propositio, *Messias lavabit stolam suam in sanguine uvæ*, habet hunc immediatum sensum: *Lavabit corpus suum in proprio sanguine.* Est similis huic: *Mittamus lignum in panem ejus.* Et Propheta Jeremias & Jacob Patriarcha per panem & vinum intellexerunt istud ipsum, quod nos intelligimus per panem & vinum à nobis sanctificatum: Utique proprium ac verum Domini corpus & sanguinem. Hic omninò est Theodoreti sensus. Qui lucidè involvit ac supponit Eucharistiæ veritatem. Hinc Orthodoxus pergit: *Etsi hæc tibi ad fidem faciendam sufficiant, ad veritatem tamen confirmandam adjiciam & aliam probationem. Scis quod panem Deus proprium corpus appellavit. Alibi verò carnem frumentum appellavit: Nisi granum frumenti cadens in terram mortuum fuerit. In mysteriorum verò institutione panem appellavit corpus, & quod mixtum erat, sanguinem. Atqui secundùm naturam & corpus jure corpus, & sanguis vocabitur sanguis. Salvator autem noster nomina permutavit: Et corpori quidem id quod erat symboli nomen imposuit, symbolo autem quod erat corporis. Sic vitem seipsum qui nominavit, sanguinis nomen symbolo tribuit.* Pergit ostendere quod Patriarcha Jacob per pallium & stolam ac per vinum seu uvæ sanguinem intellexerit Domini Sanguinem & Carnem. Et imprimis asserit istam locutionis speciem reperiri etiam in Evangelio. Etenim ibi ipse Dominus suo corpori imposuit nomen frumenti. Etiam nomen panis. De accepto enim in manus, & Eucharisticè benedicto pane, palam dixit: *Hoc est Corpus meum.* Theodoretus affirmat panem non fuisse ipsum Corpus, sed corporis dumtaxat symbolum, ideoque Dominum usum hac famosa, per sanctum Augustinum frequenter laudata, regula: *Sacramenta earum* Ep. 23.
rerum, quarum Sacramenta sunt, quandam gerunt similitudinem. Ex hac autem similitudine plerumque etiam ipsarum rerum nomina accipiunt. Ex hoc principio etiam ipse Dominus permutavit nomina, & rei nomen transtulit in symbolum.

Et ad hæc Eranistes: *Hoc quidem verè dixisti. Vellem autem permutationis nominum causam ediscere.* Et Orthodoxus ei reposuit: *Manifestus est scopus iis, qui Divinis Mysteriis sunt initiati. Volebat enim eos, qui Divinis Mysteriis participant, non attendere naturam eorum quæ cernuntur, sed*

 per

per nominum mutationem mutationi, quæ ex gratia facta est, fidem adhibere. Qui enim corpus naturale appellavit frumentum & panem, & qui rursus seipsum nominavit vitem, is visibilia symbola corporis & sanguinis appellatione honoravit, non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens. Palam profitetur & veritatem Eucharistiæ, & trans-elementationem. Cum sancto Cyrillo Hierosolymæ Episcopo affirmat non ampliùs elementa quæ videntur, hoc est, residuas elementorum species oportere attendi, sed factam ex gratia mutationem, & in hac fundari mutationem nominum. Huic mutationi adhibendam fidem. Et hoc omnibus initiatis esse manifestum. Et Eranistes: *Et mysticè mystica dicta sunt, & perspicuè declarata, quæ non omnibus sunt nota.* Omnia admittit & probat. Quòd enim omnis Eutychiana, licet in plurimas factiones dissecta, Hydra Eucharistiæ veritatem fuerit constantissimè professa, supra audivimus ab Anastasio Sinaïta. Hæc verba: *Non naturam mutans, sed naturæ gratiam addens*, videntur adstruere impanationem. Eorum scopus & sensus statim exponentur.

Pergit Orthodoxus: *Quoniam igitur constat & stolam & pallium à Patriarcha Dominicum Corpus appellari, atque in sermonem de divinis Mysteriis ingressi sumus, Dic per veritatem, cujus putas symbolum & figuram esse cibum sanctissimum? Divinitatisne Christi Domini, an Corporis & Sanguinis?* Et Eranistes: *Non dubium quin eorum, quorum & nomen accipiunt.* Et iterum Orthodoxus: *Corporis & Sanguinis dicis?* Et Eranistes: *Ita dico.* Orthodoxus: *Ut veritatis amicum decet, locutus es. Nam Dominus accepto symbolo non dixit, Hæc est Divinitas mea, sed, Hoc est Corpus meum. Et rursùs: Hic est Sanguis meus.* Et Eranistes: *Hæc vera sunt, Divina enim sunt oracula.* Et Orthodoxus concludit: *Si ergo vera, corpus utique habuit Dominus.* Eutychianum Eranisten invadit eo argumento, quo ipsum Eutychetem invaserat magnus Leo Pontifex: *In quibus isti*,
Ep.23. Eutychiani, *ignorantiæ tenebris, in quo hactenùs desidiæ torpore jacuère, ut nec auditu discerent, vel lectione cognoscerent, quod in Ecclesia Dei in omnium ore tam consonum est, ut nec ab infantium linguis veritas Corporis & Sanguinis Christi inter communis Sacramenta Fidei teneatur? Quia in illa mystica distributione spiritualis alimonia hoc impartitur, hoc sumitur, ut accipientes virtutem cœlestis cibi, in Carnem ipsius, qui caro nostra factus est, transeamus.* Hic est ille cibus, qui alicubi alloquitur humanum genus: *Cibus sum grandium. Cresce & manducabis me. Nec tu me mutabis in te, sicut cibum carnis tuæ, sed tu mutaberis in me.* In mysticum meum Corpus: In tuo consubstantiali Principi circumsubstantialem & concorporalem populum. Et Theodoretus & magnus Leo ex avita Patrum Regula affirmant idem per omnia corpus esse & in hoc Sacramento, & in visibili

visibili Domini supposito: Et quia omnis Ecclesia profitetur in Sacramento esse veram & nobis consubstantialem carnem, concludunt talem fuisse etiam natam de Virgine, passam in Cruce, resuscitatam à mortuis, & exaltatam ad dexteram Dei Patris. Et nota, quòd Theodoretus hunc sanctissimum cibum appellet & figuram simul & veritatem: Figuram ratione continentium symbolorum, veritatem ratione contentæ substantiæ. Et ejus verba nequaquam adsonant suprà memorato errori Nestorii. Nec enim cum Nestorio negant Divinitatem singulari modo esse in Sacramento, sed dumtaxat adversùs Eutychetem negant ipsam esse solam, adeoque adsumpta carnem & sanguinem asserunt in ipsam non esse conversa.

Et ad hæc Eranistes respondit: *Vera sunt hæc. Divina enim sunt oracula.* Fatetur in Eucharistia non solam contineri Divinitatem, sed insuper veram Domini Carnem ac Sanguinem. Et hinc Orthodoxus conclusit: *Si ergo vera, corpus utique habuit Dominus.* Videlicet in sua visibili persona. Et Eranistes: *Ego autem aio ipsum fuisse expertem corporis.* Negavit consequentiam. Hinc Orthodoxus perrexit cum stomacho: *In pertusum, quod aiunt, dolium, ut apparet, infundimus. Nam post tot illas demonstrationes & objectionum solutiones, eodem revolveris.* Indignatur avitam, exploratam, ac ab omnibus Christianis comprobatam de Eucharistia regulam refutari. Et Eranistes dedit suæ refutationis rationem: *Non ego tibi verba mea, sed Evangelica profero.* Utique sancti Joannis verba: *Et Verbum Caro factum est.* Affirmat ab illis importari conversionem, ideoque aliter non posse intelligi. Et Orthodoxus reposuit: *Ego verò an Evangelicorum dictorum interpretationem tibi ex Propheticis & Apostolicis verbis non attuli?* Et Eranistæ urgenti, *Non sufficiunt ista ad dirimendam quæstionem*, reddidit: *Quoniam alia etiam audire cupis, audi Apostolum dicentem, Omnis Pontifex ex hominibus assumptus constituitur, ut offerat dona & sacrificia. Unde etiam necesse est hunc habere aliquid quod offerat.* Demonstrat oblatam à Christo Domino, non tantùm in sacra Cœna, sed etiam in Cruce hostiam fuisse assumptum ab ipso corpus, ipsumque & fuisse & esse debuisse verum & nobis consubstantiale, atque ita laudatam de Eucharistia regulam pergit strenuè ac insigniter confirmare.

Eandem quæstionem tractat in secundo dialogo. Audi Eranistæ istic dogma: *Ego dico* in Christo Domino post factam in Virginis utero hypostaticam unionem *mansisse Divinitatem, ab hac verò absorptam esse humanitatem. Ut mare mellis guttam si accipiat: Statim enim gutta illa evanescit, maris aqua permixta.* Prior Dei Verbum in carnem, hic posterior Eranistes vult carnem esse conversam in Verbum. Nec mireris hanc dis-

sonantiam. Quòd enim Eutychiana stultitia fuerit in diversas & adversas factiones divisa hydra, cunctis antiquitatis Ecclesiasticæ peritis est compertum. Quin & hic ipse Eranistes in sua fabula non perstitit. Etenim quòd à versante nobiscum & nobis prædicante Christo Domino gesta opera talem humanitatis à Divinitate absumptionem passa non essent, ideoque quòd hæc in ipsa conceptione non potuisset fieri, Orthodoxi argumentis convictus & confusus reposuit : *Non rectè* tempus *designavi. Postquam enim à mortuis resurrexit, caro mutationem in Divinitatis naturam sortita est.* Ex quo vides Julianum Halicarnassi Episcopum non fuisse primum hujus insaniæ fontem.

Etiam ipsam multis argumentis revicit Orthodoxus, atque adjunxit: *Dic ergò, mystica symbola, quæ Deo à Sacerdotibus offeruntur, quarum rerum sunt symbola?* Et Eranistes : *Corporis & sanguinis Domini.* Et Orthodoxus : *Verinè corporis, an non veri?* Eranistes : *Veri.* Orthodoxus : *Optimè. Oportet enim imaginis exstare archetypum. Nam & pictores naturam imitantur : Et eorum, quæ videntur, pingunt imagines. Si igitur verum corpus repræsentant Divina mysteria, corpus ergò Domini nunc quoque corpus est, nec mutatum in Divinitatis naturam, sed divinâ gloriâ repletum.* Eranistem iterùm invadit ex laudata omnium fidelium circa Eucharistiam regula. Affirmat sacrosancta symbola esse veri Dominici corporis, verique sanguinis figuram : Figuram non qualemcumque, sed quæ istud corpus ac istum sanguinem repræsentet. Utique ad sensum suprà adductum ex Tertulliano, sancto Cypriano, ac variis Romanorum Principum legibus. Et hæc omnia confitentem Eranisten conclusit, atque intulit : Ergò & nunc in cælis Domini corpus est verum, ornatum beatis dotibus, sed non spoliatum suâ naturâ, nec conversum in substantiam Divinitatis.

Eranistes sensit se constrictum. Hinc mutavit vela istius argumenti, ac ipsum retorsit in Orthodoxum : *Opportunè de Divinis mysteriis intulisti sermonem. Nam indè tibi ostendam corpus Domini in aliam mutari naturam. Responde igitur ad mea interrogata. Quid appellas donum, quod offertur ante Sacerdotis invocationem?* Et Orthodoxus reddidit : *Apertè dicendum non est. Verisimile est enim adesse aliquos mysteriis non initiatos.* Hinc ex Eranistæ consensu ænigmaticè respondit : *Cibum ex talibus seminibus.* Et de altero symbolo addidit : *Commune & hoc nomen est, poculi speciem significans.* Eranistes perrexit : *Post sanctificationem verò hæc quomodo appellas?* Orthodoxus respondit : *Corpus Christi & sanguinem Christi.* Et Eranistes : *Et credis te corpus Christi & sanguinem percipere?* Orthodoxus, *Ita credo.* Et Eranistes : *Sicut ergo symbola Dominici corporis & sanguinis alia sunt ante Sacerdotis invocationem, post invocationem verò mutantur,*

&

& alia fiunt, ita Dominicum corpus post adscensionem est mutatum in Divinam substantiam. Palàm profitetur transelementationem, seu Eucharisticorum elementorum substantialem conversionem. Affirmat Domini corpus & sanguinem per gloriosæ Resurrectionis virtutem transiisse in Divinitatis naturam, sicut quotidiè panis & vinum per tremendæ invocationis virtutem seu opus operatum transeunt in istud corpus, istumque sanguinem. Argumentatur à symbolo seu signo ad rem significatam. Argumentatur ex mutatione symboli admissa & explorata etiam apud Orthodoxum.

Et hic reposuit: *Retibus, quæ ipse texuisti, captus es. Neque enim symbola mystica post sanctificationem recedunt a sua natura. Manent enim in priori essentia, & figura, & forma. Et videri, tangiq; possunt, sicut & priùs. Intelliguntur autem ea esse quæ facta sunt. Et creduntur, & adorantur. Vt quæ sint illa quæ creduntur. Confer igitur imaginem cum archetypo, & videbis similitudinem: Oportet enim figuram esse similem veritati. Illud enim corpus priorem habet formam, & circumscriptionem, & ut semel dicam, corporis substantiam. Immortale autem post resurrectionem, & immune à corruptione factum est, sedemq; a dextris adeptum ab omni creatura adoratur, quia Domini naturæ corpus appellatur.* Loquitur cum Latino Tertulliano, ad uxorem suam scribente de variis incommodis contracti inter infidelem virum ac fidelem mulierem matrimonii: *Non sciet maritus, quid secretò ante omnem cibum gustes? Et si sciverit panem, non illum credit esse qui dicitur.* Ex quo vides Tertulliani tempore domesticam communionem fuisse quotidianam, factam à jejunis, & in sola specie panis. Porrò Theodoretus lucidè profitetur plenissimam Eucharistiæ veritatem. Etenim Dominicum corpus non tantùm in paterna dextera, sed etiam in Eucharisticis symbolis affirmat intelligi, credi, atque adorari: Quia nempè est corpus Domini naturæ, seu à naturæ Domino assumptum in propriam Hypostasim. Laudatam de visibili ac invisibili Domini corpore regulam vult quoad omnia ambulare eisdem passibus. L. 2. c. 5.

Verùm videtur docere impanationem. Hic est præcipuus lapis offensionis. Nam & suprà in priori dialogo dixit: *Non naturam symbolorum Dominus mutat, sed naturæ gratiam addit.* Pergit verò hìc Eranistes: *Atqui symbolum mysticum priorem mutat appellationem. Non enim ampliùs nominatur quod priùs vocabatur, sed appellatur corpus. Oportet ergò etiam veritatem Deum, & non corpus vocari.* Pergit urgere substantialem Eucharisticorum elementorum conversionem, atque exindè concludit etiam Dominicum corpus transiisse in veritatem Deum. Et Orthodoxus denuò reposuit: *Ignorare mihi videris. Non enim corpus solum, sed etiam*

panis vitæ nominatur. Ità Dominus ipse appellavit. Et corpus porrò ipsum appellamus Divinum corpus, & vivificum, & Dominicum, docentes non commune hominis cujuspiam esse, sed Domini nostri JESU *Christi, qui Deus est & homo.* Affirmat duo esse in Eucharistia: Et panem, & Domini corpus. Non qualemcumque panem, sed panem vitæ. Et corpus, quod ibi est, esse verum corpus, adeoque & tale esse in Patris dextera. Utique ex laudata jam regula. Addit utrobique esse corpus non communis hominis, sed Dominicum atque vivificum. Loquitur cum sancto Cyrillo, atque evertit Nestorium. Verùm videtur asserere remanentiam panis, atque ita impanationem docere.

Eodem modo loquitur in famoso adversùs Eutychetem ac Nestorium libello nescio quis Gelasius. Dico, *Nescio quis.* Alii enim sanctum Papam Gelasium, alii volunt esse Gelasium Cæsaræensem in Palestina Episcopum, aut quem alium Græcum. Quisquis sit, est Scriptor antiquus & orthodoxus. Profitetur enim se scribere adversùs *recentem de Dominicæ Incarnationis Sacramento altercationem.* Multis argumentis demonstrat in Domino semper à Conceptionis exordio fuisse, mansisse post gloriosam Resurrectionem, & in perpetuas æternitates mansuram veram carnem, atque prosequitur: *Certa Sacramenta, quæ sumimus, corporis & sanguinis Christi, Divina res est. Propter quod & per eadem efficimur Divinæ consortes naturæ. Et tamen esse non desinit substantia vel natura panis & vini. Et certè imago ac similitudo corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Satis ergò nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo Domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus, & sumimus: Ut sicut in hanc, scilicet in Divinam transeunt, sancto Spiritu perficiente, substantiam, permanente tamen in sua proprietate natura, sic illud ipsum mysterium principale, cujus nobis efficientiam, virtutemq; veraciter repræsentat. Ex quibus constat propriè permanentibus, unum Christum, quia integrum verumq;, permanere demonstrant.* Palàm loquitur ex Theodoreto. Profitetur in Eucharistia & figuram & veritatem. Et quò Eranistem, conversæ & evacuatæ humanitatis assertorem evertat, affirmat Eucharistica elementa non evacuari per consecrationem, sed integra permanere.

Respondeo hæc testimonia non carere difficultate. Etenim hic Gelasius videtur esse ille ipse Gelasius Cyzicenus, qui Nicæni Concilii Acta coëgit in compendium, & ab ipso affirmat emanasse etiam hoc Decretum: *Iterùm etiam hic in Divina mensa ne humiliter intenti simus ad propositum panem ac poculum, sed attollentes mentem, fide intelligamus positum in sacra illa mensa Agnum illum Dei, tollentem peccata mundi, incruentè à Sacerdotibus immolatum. Et pretiosum ipsius corpus & sanguinem*

nem verè sumentes, credere hæc esse nostræ Resurrectionis symbola. Propter hoc enim neque multùm accipimus, sed parum: Ut sciamus, quòd non satietati, sed sanctimoniæ sumimus. An decretum hoc sit Nicænum, est magna quæstio: Est tamen antiquum, & Græcum. Eucharistiæ veritatem manifestè profitetur, unaque laudat antiquam consuetudinem, quæ populo non magnam partem impartiebat, sed modicam Eucharistiæ margaritam. Et ita fieri affirmat ad implantandam populo firmam fidem de veritate. Et morem hodierni Græci etiamnum custodiunt. Porrò uti Theodoretus in Antiocheno, ita Gelasius floruit & docuit in Patriarchatu Hierosolymitano. Et quòd in hoc sanctus Cyrillus, qui primus cum Acacio Lusco cœpit de Metropolitico jure contendere, & sancti Jacobi Apostoli Cathedram exaltare, Eucharisticorum elementorum substantialem desitionem atque conversionem docuerit, abundè ac lucidè est suprà demonstratum. Palàm profitetur consecrata panem & vinum non esse ampliùs panem & vinum, sed solas ipsorum species. Quòd istud ipsum sanctus Joannes Chrysostomus docuerit in Antiochena Metropoli, statim patefiet. Quomodo igitur Theodoretus, in Patriarchali Metropoli passim prædicare consuetus, aut in eadem Diœcesi Metropolita Gelasius aliud docuissent? Uti propter adstantes infideles unus obscurè ac ænigmaticè, ita Berengarianis ac Lutheranis necdum pro impanatione litigantibus uterque adversùm Eutychianistas est liberè locutus. Per panis naturam intellexit non intimam ac invisibilem substantiam, sed solam visibilem essentiam accidentium. Græcus Gelasii textus periit aut latet, Theodoretus autem utitur non voce *Hypostasis*, sed voce *Usia*. Et hæc utriusque istius rei essentiæ est communis.

CAPUT VIII.

Exponuntur quædam loca sancti Joannis Chrysostomi.

QUin sanctus Joannes Chrysostomus Eucharistiæ veritatem constanter ac patenter doceat, cuncti etiam adversarii fatentur. Hinc ejus omnia loca nolim adducere. Lector grandi volumine esset fatigandus. Adducam pauca: Quæ singulare aliquid possint nos docere. In vigesima igitur sexta supra sancti Matthæi Evangelium homilia laudatus Pater extollit gratitudinis virtutem, ipsam Divinis beneficiis affirmat à nobis assiduam deberi, & prosequitur: *Propterea & reverenda & salutaria illa Mysteria, quæ in omni certè Ecclesiæ congregatione celebramus,*

Eu-

Euchariſtia ſeu gratiarum actio computantur. Sunt enim beneficiorum recordatio plurimorum, caputq́ ipſum Divinæ erga nos charitatis oſtendunt, noſq́ faciunt debitas Deo gratias ſemper exſolvere. Humanam Dei Verbi nativitatem aſſerit fuiſſe ſummum Dei in nos beneficium, & adjungit: *In quo tandem loco beneficiorum ponemus, illum etiam mortuum eſſe pro nobis? Et crucifixum eſſe, & ſanguinem fudiſſe, & ſemetipſum nobis in cibum dare, & ſpirituales illas præbere epulas, quod vocandum eſt?* Haſce ſpirituales epulas rectè jungit cum Dominica morte & fuſo per ipſam Sanguine: Quod nempè ab iſtis hic repræſentetur, & in ipſis bibatur. Hoc eſt inter omnia divina beneficia maximum, maximum agendarum à nobis gratiarum debitum. Hinc inter omnes, utique ſublimiſſimos, hujus Sacramenti titulos ſanctus Joannes ponit hunc: *Euchariſtia.* Quod ipſum uſque huc & Latina & Græca Eccleſia confirmat. Iſtud apud utramque eſt proprium, ideoque & digniſſimum iſtius Sacramenti nomen. Sepone ejus veritatem, & nulla profectò ratione poterit eſſe ſummum Divinæ Clementiæ in nos beneficium.

In quinquageſima prima Homilia laudat fidem illorum infirmorum, qui ad recuperandam ſanitatem plenâ fide accedentes Dominum, ſtudebant vel fimbriam ejus veſtimenti tangere, atque adjungit: *Tangamus etiam nos fimbriam veſtimenti ejus, vel potiùs, ſi volumus, ipſum totum habeamus. Non enim veſtis ſolùm, ſed corpus ipſius nobis eſt propoſitum, non ut tangamus ſolummodò, ſed ut comedamus & ſaturemur.* Dominicum in Euchariſtia Corpus affirmat à nobis etiam tangi, atque ita confirmat profeſſionem, quam coram Nicolai ſecundi Pontificis univerſa Synodo fecit Berengarius. Pluribus hæc exponit atque extollit, & pergit: *Audiamus, tam Sacerdotes quam alii, quàm magna, quàm admirabilis res nobis conceſſa eſt. Audiamus, oro, & perhorreſcamus: Carnes ſuas nobis tradidit, ſeipſum immolatum propoſuit. Quam igitur ſatisfactionem offeremus, cum tali pabulo nutriti taliter peccemus, cùm Agnum comedentes convertamur in lupos, cùm ovinis carnibus ſaturati rapiamus ut leones?* Si deſit illic vera caro, omnia hæc ſunt frivola. Ad dignam ejus ſumptionem affirmat requiri non ſolam fidem, ſed etiam opera, præſertim largam in pauperes beneficentiam, & dat rationem: *Qui dixit, Hoc eſt Corpus meum, & rem ſimul cum verbo confecit, idem dixit, Eſurientem me vidiſtis, & non cibaſtis.* Evertit cunctos Sacramentarios, qui ex laudatis Domini verbis nolunt evinci Euchariſtiæ veritatem. Evertit item ſchiſmaticos Græcos, qui non per iſta verba, ſed per neſcio quas alias preces volunt illam conſecrari.

In octogeſima tertia Homilia laudat Dominica verba, *Hic eſt ſanguis meus*, & commentatur: *Quomodo turbati non fuerunt Apoſtoli, cùm hoc*

hoc audissent? Quia multa jam & magna de hoc anteà audierant. Si solam figuram Dominus dederit, nullam dedit turbationis ansam. Audi igitur veram ansam: *Quemadmodum vetus testamentum pecudes & vitulos habebat, eodem modo novum possidet Dominicum sanguinem.* Non solùm in visibili Domini persona, sed etiam in sacro calice, de quo pergit idem Doctor: *Ipse Dominus bibit ex eo, ne auditis verbis illis dicerent, Quid igitur? Sanguinem bibemus? Et carnem comedemus? Ac ideò perturbarentur. Nam & quando priùs de his verba fecit, multi solummodò propter verba sunt passi scandalum. Ne igitur tunc id quoque accideret, primus ipse hoc facit, ut tranquillo animo ad communicationem induceret.* Etiam hæc omnia, nisi Dominus sui corporis & sanguinis veritatem tradiderit Discipulis, sunt frivola & vana. Pergit Chrysostomus: *Etiam hinc hæreticorum ora Dominus frænavit. Nam quando dicunt, Undè patet immolatum Christum fuisse, præter alia multa adferentes etiam hæc mysteria, ora ipsorum consuimus. Si enim mortuus* JESUS *non est, cujus symbolum ac signum est hoc sacrificium? Vides quantum ei studium fuerit, ut semper memoriâ teneamus ipsum pro nobis fuisse mortuum? Nam quoniam Marcion, Valentinus, Manichæus, eorumq; sequaces erant negaturi hanc dispensationem, in memoriam Passionis per hoc semper ita reducit mysterium, ut nemo non insanus seduci possit. Ita per sanctissimam istam mensam & salvat & docet. Hoc enim caput omnium bonorum est.* Gnostici & Manichæi, uti veram in Domino carnem, ita & veram negavêre mortem. Ipsos per jam sæpiùs laudatam de Eucharistia regulam invadit Chrysostomus. Affirmat in Eucharistia esse & veram carnem ac verum sanguinem, ipsorumque immolationem ac separationem in Eucharistico sacrificio figurari ac memorari: Hinc concludit Dominum etiam in visibili sua persona fuisse veraciter carneum, sanguineum, ac defunctum. Adeò tunc Eucharistiæ veritas apud omnes erat notior & certior visibili Domini carne & morte.

In centesimi quadragesimi quarti Psalmi commentario laudat hæc verba, *Tu das escam eorum in tempore opportuno*, ipsa dicit à fidelibus assiduè concini, & commentatur: *Qui filius factus est, & mensâ spiritali fruitur, meritò Patrem gloriâ & honore affecerit. Factus es filius, & mensâ spiritali frueris, comedens carnem & sanguinem ejus. Refer itaque gratiam pro tanto beneficio.* In quadragesimi quarti Psalmi commentario affirmat Christo Domino varia per metaphoram à sacris litteris adscribi nomina, & inter hæc esse *Vestimentum*, ac *Mensam*, & dat rationem: *Cur vocatus est vestimentum? Quòd eum sim indutus in susceptione Baptismatis. Cur mensa? Quia ipsum edo, dum perfruor mysteriis.* In homilia de Seraphim hortatur populum ad dignam Eucharistiæ perceptionem, se-

 riam-

riamque pro tanto opere præparationem, & pergit: *Quando igitur ad sacram mensam es accessurus, illic adesse Dominum tuum arbitrare. Siquidem adest verè. Et quæ sit mens cuiusque cognoscit. Et videt, quis cum ea, quâ par est, sanctitate, quis cum conscientia depravata accedat, cum immundis & sordidis cogitationibus, cum nefariis actionibus.* In quinquagesimi Psalmi commentario matres, quæ filios dant aliis lactandos, culpat, & pergit: *At non ità Christus. Nam ut nos progenuit, ità etiam alit. Ac propterea ciborum loco nos carne sua pavit, & poculi vice nos suo cruore potavit.* Est locus insignis in libris de Sacerdotio. Antiqui Sacerdotii dignitatem exponit ac extollit, nostri novi dignitatem esse multò eminentiorem ostendit ex secunda sancti Pauli ad Corinthios epistola, & dat rationem: *Nam dum conspicis Dominum immolatum, & illic situm Sacerdotem sacrificio incumbentem, ac preces fundentem, tum verò turbam circumfusam pretioso illo sanguine intingi ac rubefieri, etiamne te inter mortales versari, atque in terra consistere censes? An non potiùs è vestigio tu in cælos transferris? An non carnis cogitationem omnem abjiciens, nudo animo, mente purâ circumspicis quæ in cælo sunt? O miraculum! O Dei benignitatem! Qui cum Patre sursùm sedet, in illo ipso temporis articulo pertractatur omnium manibus, ac seipse tradit volentibus ipsum excipere & complecti. Id autem fit nullis præstigiis, sed apertis & circumspicientibus omnium circumsistentium oculis.* Prophetæ Eliæ adversùs Baal Sacerdotes contentiosum, quod missus è cœlo ignis accendit, sacrificium exponit, prædicat ejus miracula, nostrum affirmat esse amplioribus insigne miraculis, & dat rationem: *Ab illis ergò Sacris ad nostratia Sacra te transfer, nec ea mira modò esse videbis, sed etiam omnem stuporem excedentia. Adest enim Sacerdos, non ignem gestans, sed Spiritum sanctum. Is preces diuturnas fundit, non quò flamma cælitus delapsa absumat Sacra adposita, sed ut gratia in sacrificium influens, per illud ipsum animos omnium inflammet, & puriores reddat argento igni excocto atque purgato. Hoc ergò mysterium maximè horrendum atque verendum quis tandem, qui non admodum sit insanus, quiq; è potestate non exierit, fastidire ac despicere poterit? Ignoras futurum nunquam fuisse, ut humanus animi captus illum sacrificii ignem sustineret, sed funditus omnes tum fuisse interituros, nisi magnum divinæ gratiæ auxilium adfuisset?* Adeò tremendum est istud sacrificium. Et hora, in qua conficitur, adeò tremenda. Quæ omnia altissimè clamant veram transubstantiationem.

Num. 3. cap 4.

Notanda sunt verba: *Nullis præstigiis.* Exponit in septimo de Divinis officiis libro Venerabilis Abbas Rupertus: *Ea quæ Baptismo celebrantur, quæ dicuntur, quæ aguntur, carmina sunt illa, propter quæ tanquam maleficia Martyres accusabantur, rapiebantur, occidebantur. Diabolus enim*

Cap. 1.

enim, cui per Christianæ fidei professionem in sacro fonte renunciatur, in quem judiciales sententiæ proferuntur, habens iram magnam, sæviebat in cordibus impiorum, & tubâ Divini nominis offensus, illorum cæcitate & insaniâ pro suis adversùs Deum armis utebatur. Et sicut in Apocalypsi legitur, quia canente tubâ magnus mons, ardens iracundiâ, confugiebat in profundum cordis impiorum, & Divinis exorcismis, per quos ejectus fuerat, maleficii crimen affingens, leges contradictabat. Admirandos Baptismi in suis ad Christum conversis sociis effectus Pagani non capiebant, ideoque calumniabantur de magia. Nec id mireris in ipsis. Etenim etiam de Baptizato & jam Christiano Simone Mago, quòd non Divina Spiritûs sancti Charismata, sed suâ potentiorem magiam crediderit operari in Apostolis, atque hanc emere voluerit, disertè affirmat sanctus Irenæus. Lib. 1. cap. 20. Longè magis Pagani hanc blasphemiam intulerunt sacro-sanctæ, cujus modicam habuêre notitiam, Eucharistiæ. Nec item hoc mireris. Etenim adversùs Eucharisticæ transubstantiationis fidem blasphemat etiam Joannes Calvinus: *Tam brutæ imaginationis causa fuit, quòd consecratio tantundem apud eos,* utique Papistas, *valebat, ac magica incantatio.* Lib. 4. cap. 17. n. 15. Adversùm similes blasphemas calumnias declamat sanctus Joannes nullas hîc præstigias fieri, sed firmissimam veritatem. Hîc præstigias agere spectat ad Gnosticas Marci Ægyptii sordes, proditas à sancto Irenæo.

Notanda item sunt verba: *Omnium manibus pertractatur.* Firmant Berengarii coram Papa Nicolao factam professionem. Affirmant illum, qui sedet ad dexteram Patris, non solius Sacerdotis, sed omnium sacrificio circumstantium fidelium tractari manibus: Quòd nempè Eucharistia tunc populo daretur in manus. Et hinc Græcorum cochlear, cujus introductionem aliqui adscribunt sancto Joanni Chrysostomo, tunc adhuc fuit ignotum. Hosce enim libros Joannes scripsit non tantùm ante Episcopatum, sed ante acceptum quemvis sacrum Ordinem. Notanda & hæc verba: *Pretioso illo sanguine intingi & rubefieri.* Ostendunt in Antiochena Ecclesia viguisse morem, quem etiam in sua vigentem laudat in quinta mystagogica catechesi sanctus Cyrillus Hierosolymæ Episcopus: *Post communionem corporis Christi accede & ad calicem sanguinis illius. Sanctificeris eo sanguine Christi, quem adsumis. Et cum adhuc est humiditas in labiis tuis, manibus attingens, & oculos, & frontem, & reliqua sensuum organa consecra.* Hierosolyma tunc adhuc suberat Antiochiæ, ipsam venerans ut Patriarchalem Metropolim, adeoque & habuisse videtur eundem modum tradendæ & usitandæ Eucharistiæ. Haud dubiè ex doctrina & traditione sanctorum Apostolorum Petri & Jacobi. Et morem hunc adhuc viguisse temporibus sancti Joannis Da- Cap. 14.

masceni, videtur docere quartus de orthodoxa Fide liber: *Ardenti cupiditate adeamus, manibusque in crucis formam compositis Crucifixi corpus suscipiamus, atque & oculis, & labiis, & frontibus impositis, Divini carbonis participes efficiamur.* Quin & sanctus Petrus eundem morem videtur tradidisse Romanæ Ecclesiæ. Ita suadent hæc sanctæ Agnetis verba: *Et sanguis ejus ornavit genas meas.* Et hinc lucet tunc communicanti populo nullam fuisse ministratam ablutionem. Hæc postmodò introducta est post ablatum populo calicem.

Notanda quoque sunt hæc sancti Joannis Chrysostomi verba: *Apertus & circumspicientibus omnium circumstantium oculis.* Docent duo. Primò, quòd populus olim ad Eucharistiæ consecrationem steterit. Etenim sola tertia, quam Substratos vocabant, Pœnitentium classis in Ecclesia geniculabatur, & ex Substrationis gradu per Sacramentalem absolutionem transmittebatur ad Consistentiam, hoc est, ad facultatem audiendi & videndi Eucharistici sacrificii, in qua omnes erant justi & consistentes. Erectâ statione corporis profitebantur se etiam stare erectos in mente. Hinc item proximè ante consecrationem monebat altâ voce Diaconus: *Erecti stemus honestè.* Quem morem Latina dudum etiam servavit Ecclesia. Hinc enim etiamnum hodiè in Missali Canone oramus: *Pro omnibus circumstantibus.* Laudata verba secundò docent & laudant morem, quem idem sanctus Joannes lucidiùs exponit in tertia homilia super Apostolicam epistolam ad Ephesios: *Quando videris trahi, quæ in ostiis sunt, cortinas, tunc existima cælum supernè deduci, & descendere Angelos.* Ad consecrationem deducebantur Altaris cortinæ, ut tremendum mysterium ab omnibus circumstantibus circumspiceretur. Quod etiam hodie Græci religiosè observant. A paucis annis nescio quæ novitas nostris Altaribus cœpit auferre cortinas. Pessimè. Est abusus per Episcopos omninò castigandus ac reformandus. Altarium enim cortinæ alias insuper habent mysticas rationes.

Eadem docet sanctus Joannes Chrysostomus in quinto tomo suorum operum. In sermone de alendis ab Ecclesia viduis strenuè commendat
Ser. 46. hanc eleëmosynæ speciem multis argumentis, & adjungit hoc: *Dicam & aliud præterea quiddam. Audiant qui mysteriis sunt initiati. Cùm alite opus fuerit, ne carni quidem suæ Christus ipse parcit. Cùm tibi potum dari opus fuerit, ne sanguini quidem suo parcit, nec illum invidet. Tu verò ne panem quidem impertis nec calicem? Quam tandem veniam obtinebis? Qui tot bonis tam pretiosis acceptis, tam vilibus parcas.* In sermone de Proditione Judæ laudat Dominica verba, *Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus*, atque prosequitur: *Et præsens Judas erat, ista Christo dicente. Istud est corpus, Juda, quod triginta denariis vendidisti. Iste est sanguis, de quo*
ante

ante eum Pharisæis pacta fecisti. O Christi misericordia, ô Juda dementia! Hic enim triginta denariis paciscebatur ut venderet, & Christus ei sanguinem, quem vendidit, offerebat. Ad hanc *terribilem mensam* affirmat cum magna reverentia, vigilantia, & pura in omnibus mente accedendum, & dat rationem: *Et nunc ille præsto est Christus, qui illam ornavit mensam.* Serm 3.
Ipse istam quoque consecrat. Non enim homo est qui proposita de consecratione mensæ Domini corpus Christi facit & sanguinem, sed ille qui crucifixus est pro nobis Christus. Sacerdotis ore verba proferuntur, & Dei virtute consecrantur & gratia. Hoc est, ait, corpus meum. Hoc verbo proposita consecrantur. Et sicut illa vox, quæ dixit, Crescite & multiplicamini, & replete terram, semel quidem dicta est, sed omni tempore sentit effectum, ad generationem operante naturâ; ita & vox illa semel quidem dicta est, sed per omnes mensas Ecclesiæ usque ad hodiernam diem, & usque ad ejus adventum præstat sacrificio firmitatem. Istud ipsum, quod Judas vendidit, & quod Judæi emerunt & crucifixerunt, corpus profitetur esse in Eucharistia. Et quidem per verba: *Hoc est corpus meum.* Hæc non dumtaxat in ultima cæna ex ore Domini prolata, sed in omnibus omnium sub cælo Ecclesiarum Altaribus usque nunc, & usque ad sæculi finem fuisse operata, operari, & esse operatura. Et Eucharistiæ veritatem, & de ipsa à Berengario factam coram Gregorio VII. professionem lucidè confirmat. Lucidè item evertit schismaticos hodiè Græcos, qui Eucharistica elementa garriunt non per laudata Domini verba, sed per nescio quas subsequentes preces à nobis transubstantiari.

In sermone de Pœnitentia acerrimè increpat fideles sub tremendo sacrificio ausos fabulari. Reverentiam, quâ hominem Regem accedimus, extollit, & prosequitur: *Hæc ego dixerim ad eos, qui Sanctorum* Serm. 38
communionem & congregationem relinquunt, & sub horam terribilis & mysticæ mensæ in vaniloquentiæ conventiculis sunt occupati. Quid facis homo? Non promisisti Sacerdoti, qui dixit, Sursum corda, & dixisti, Habemus ad Dominum? Non revereris & erubescis, & illâ horâ mendax inveniris? Papæ! Mensa mysteriis structa est, & Agnus Dei pro te immolatur, Sacerdos pro te angitur, ignis spiritalis ex sacra mensa refluit, Cherubim adstant, Seraphim advolant, & Spiritus sex alas habentes faciem tegunt, omnes incorporeæ virtutes pro te cum Sacerdote intercedunt, ignis spiritualis è cœlo descendit, sanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere haustus est: Et non erubescis, non revereris, non confunderis, neque Deum tibi propitium facis? Non conscientia judicat te, ô homo? Centum sexaginta octo horas habente hebdomada, unam & solam horam sibi ipsi segregavit Deus, & hanc in opera sæcularia, & in ridicula, & in conventicula insumis? Cum qua postea fiducia ad mysteria accedes? Cum qua polluta con-

 scien-

scientia? Nam si stercus in manibus haberes, crederes appropiare fimbriæ Regis? Num vides panem? Num vinum? Num sicut reliqui cibi in secessum vadunt? Absit. Ne sic cogites. Quemadmodum enim si cera igni adhibita illi assimiletur, nihil substantiæ remanet, nihil superfluit; sic & hic puta mysteria consumi corporis substantiâ. Propter quod & accedentes, ne putetis quod accipiatis Divinum corpus ex homine, sed ex ipsis Seraphim forcipe ignem, quem scilicet Isaïas vidit, vos accipere. Reputate salutarem sanguinem quasi è Divino & impolluto latere affluere: Et ita approximantes labiis puris accipite. Aliud est Regem, aliud accedere Regis imaginem. Si in Eucharistia sit sola Domini imago, cur opus tantâ reverentiâ? Cur consecrationis momentum est hora tremenda? Cur Cherubim ac Seraphim tremunt, & suas velant facies? Sancti Joannis verba non egent commentario. Ex ipsis vides panem & vinum post consecrationem non esse ampliùs panem & vinum, nihil ipsis remanere substantiæ, sed esse absumpta in substantiam corporis. Et hinc non ire in secessum. Hæc Joannes docuit in Antiochena Ecclesia. Quare certum est Theodoretum ab hac doctrina non deviasse. Educatus enim fuit in ista Ecclesia. Vides secundò, Præceptum de audiendo per singulas Dominicas Missæ sacrificio esse antiquissimum per omnes Ecclesias. Et ipsum auditum oportere cum summa reverentia. Et mixtas sub tremenda hora fabulas esse grave peccatum.

Sermo, qui docet non concionandum ad gratiam, videtur dictus Constantinopoli. Videtur enim invehi in Severianum Gabalensem & Antiochum Ptolomaidis in Syria Episcopos, quos quæstûs causâ fuisse concionatos in alienis Ecclesiis, ideoque graviter impetitos à Joanne Episcopo, scribunt Socrates, Hermias Zozomenus, & Palladius Episcopus Helenopolitanus. Sermo ille laudat Apostolica de indignè communicantibus verba: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini.* Et prosequitur: *Hanc vobis*
Serm. 58 *legem recitavimus, & verborum sensum exposuimus. Diximus quid sit, Reus erit corporis & sanguinis Domini. Easdem nimirùm pœnas daturum, quas & illi, qui Christum crucifixère, sustinebunt. Nam quemadmodum homicidæ illi sunt facti rei sanguinis, sic & isti qui Sacramentis indignè communicant. Hoc enim est: Reus erit corporis & sanguinis Domini. Videbatur dictum istud planè modum excedere, atque intolerabiles minæ censebantur. Rationem adjunximus ductam ab exemplo, quæ mirificè quadrabat. Ut enim sive quis Regiam purpuram discindat, inquiebam, sive luto coinquinet, ex æquo Regem, qui eâ indutus est, afficit contumeliâ: Sic nimirùm hoc loco cùm illi, qui Dominicum corpus necârunt, tum qui immundâ recipiunt animâ, parem injuriam Dominico inferunt vestimento. Disci-*

de-

derunt quidem illud in cruce Judai, coinquinat autem is, qui immundâ suscipit animâ. Itaque licet diversa sint peccata, aqualis tamen est injuria. Assumptam humanitatem affirmat esse Regis nostri, utique Dei Verbi vestimentum & purpuram: Affirmat ipsam à crucifigentibus Judæis fuisse laceratam, fœdari autem à malè communicantibus, ideoque amborum esse æquale peccatum. Quæ Apostolica doctrina palàm supponit Eucharistiæ veritatem. Et ex ipsa suprà locutus est etiam Theodoretus in sermone de Lapsis, sanctus item Cyprianus.

Adeamus sextum tomum. In sermone de librorum sigillis exponit Emmaunticam, ubi Dominum Discipuli agnoverunt ex fractione panis, cænam, & addit: *Quoniam cibus ille Adami oculos perniciosè aperuit, nunc illius loco alius cibus institutus est, qui novo quodam & admirabili modo visum restituit.* In vetito pomo latêre admirabilem, quæ plenam libertatem ac immortalitatem impartiretur, virtutem mentitus est serpens: Et circumscripti Protoplasti crediderunt. Et ita utriusque suæ substantiæ & primam & secundam comederunt mortem. Hinc alium, in quo ipse immortalitatis Author habitaret, & eam impartiret dignè sumentibus, cibum nobis providit Divina miseratio. A nobis, qui mentienti Diabolo credideramus, credi voluit etiam sibi vera promittenti. Uti trinam Petri negationem trinâ confessione, ità nostram temerariam credulitatem voluit verâ fide purgari. Quod ipsum suprà docuit sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Hunc cibum laudat in sermone de Filio prodigo idem sanctus Joannes, & scribit de occiso istic saginato vitulo: *Quem tandem vitulum dicit saginatum? Quem juvenca Maria Virgo peperit. Proferte vitulum indomitum, qui nondum peccati jugum sustinuit; Virginem, & ex Virgine natum; qui sequitur eos qui sequuntur se, non ex necessitate, sed spontè; qui non utitur robore suo, neque cornibus, sed promptè cervicem inclinat eis, qui mactare ipsum volunt. Occidite itaque eum qui sponte occiditur; occidite eum, qui vivificat eos qui se occidunt; occidite eum qui occiditur, sed non moritur; occidite eum, qui membratim conciditur, & eos sanctificat qui se concidunt. Occidite eum, qui comeditur ab eis qui ipsum nôrunt, & nunquam consumitur. Occidite eum, qui comedentes beatos facit.* Laudat conflatas ex occiso hocce vitulo epulas, & prosequitur: *Nostis spirituales delicias, qui eas degustatis, & recordamini tremendorum mysteriorum, ac ministrorum sacri officii, imitantium Angelorum alas tenuibus suis lineis velis, qua sinistris humeris insident, & qui in Ecclesia discurrunt, & clamant: Ne quis ex Catechumenis, ne quis eorum qui non edunt, nullus ex exploratoribus, ne quis eorum qui non possunt spectare cælestem sanguinem qui effunditur in remissionem peccatorum, ne quis indignus hostiâ vivente,* ne

ne quis non initiatus, ne quis eorum qui non possunt impollutis labiis tremenda mysteria attingere. Hæc omnia manifestè laudant non factam in Cruce, sed quotidiè in Altari solitam fieri, & usque ad sæculi finem faciendam occisionem: In hac enim sola saginatus vitulus *occiditur, sed non moritur.* Affirmant illic occidi & membratim concidi ipsum de Virgine natum Dominum, ac effundi cœlestem ejus sanguinem. Manifestè confirmant professionem, quam Berengarius fecit, & coram Nicolao secundo, & coram septimo Gregorio.

Discimus hinc varia. Primò, quòd Dominus apud Emmauntem consecraverit Eucharistiam, & ex ejus ritu fuerit agnitus à Discipulis. Hi erant Lucas & Cleophas, quos certum est novissimæ cœnæ non adfuisse. Proindè ritum illum didicerant ab Apostolis. De Emmauntis cœna
Ep. 59. qu. 8. scribit ad sanctum Paulinum etiam sanctus Augustinus: *Quòd Dominus ab illis duobus in fractione panis est agnitus, Sacramentum esse, quo nos in agnitionem suam congregat, nullus debet ambigere.* Quod ipsum scribit in secundo tractatu super sancti Joannis epistolam. Secundò discimus, quòd in sacro ministerio Diaconi stolam gestent in solo sinistro humero. Rationem dat quarta Toletana Synodus: *Si oraria duo nec Episcopo induere quidem licet, nec Presbytero, utique multò minùs Diacono, qui minister eorum est. Unum ergò orarium oportet Levitam gestare in sinistro humero, propter quod orat, id est, prædicat; dextram autem partem oportet habere liberam, ut expeditus ad ministerium Sacerdotale discurrat.* Græcorum Diaconi stolam Latino more non ducunt per pectus & dorsum, nec ligant sub dextro brachio, sed liberè permittunt volare: Ut cælestium Cherubinorum, quorum repræsentant in tremendo sacrificio ministerium, etiam alas atque agilitatem repræsentent. Et hinc ipsam gerunt, non infra, sed supra Dalmaticam. Quem morem olim viguisse etiam in quibusdam Galliciæ Ecclesiis, ac tandem introductum in omnes, demonstrat vigesimus septimus Canon primæ Synodi Bracarensis: *Quia in aliquantis hujus Provinciæ Ecclesiis Diaconos absconsis infrà tunicas utuntur orariis, ita ut nihil differre à Subdiacono videantur, placuit ut de cætero superposito scapulæ, sicut decet, utantur orario.* Ante hanc Synodum quædam dumtaxat Ecclesiæ orarium Dalmaticæ supponebant. Quæ diversitas an fuerit etiam in aliis Hispaniarum Provinciis, non possim adfirmare. Hæ tamen omnes istum Canonem admiserunt. Lucet ex nato per ejus occasionem alio abusu. Quidam antiqui moris tenaces Diaconi cœperunt duplex gestare orarium: Aliud infra, aliud supra Dalmaticam. Et istud transtulerunt in sinistrum humerum. Et hunc abusum jam damnari audivimus à quarta Synodo Toletana. Hæc fuit Diœcesana totius Hispaniæ: Bracarensem Canonem supponit ubique

ad-

admissum, & circumscripto abusu ipsum confirmat. Cur Græcorum stola non ex lana aut serico, sed ex alba dumtaxat tela possit fieri, discere possis ex undecimo sancti Cyrilli Alexandrini libro de Adoratione in spiritu: *A mortuis operibus recedere necesse est. Signum autem mortalitatis est, quod ex corpore morituro sumitur, ove scilicet. Esse igitur lineis, non laneis vestibus indutum, figuratè significat opera mortua deponere.* Quem morem viguisse olim etiam apud Latinos, docet antiquus Ordo Romanus. Etenim ordinando Diacono dicit illic Episcopus: *Accipe stolam candidam.* Et apud Græcos non tantùm Sacerdotalis, sed etiam Diaconalis stola habet sibi inscriptum, *Sanctus*, *Sanctus*, *Sanctus*. Ita in libro de Templo & Missa testatur Simeon Archiëpiscopus Thessalonicensis.

Et ex his vides Hispaniarum etiam Subdiaconos fuisse usos sto'â: Contra morem omnis Latinæ Ecclesiæ. Immò & contrà Orientalis Ecclesiæ morem. Nam & adversus quorundam illic Subdiaconorum præsumptionem statuit Laodicena Synodus: *Non oportet Subdiaconum uti orario.* Quin & tunicella utebantur Hispani Subdiaconi. Etiam contrà Romanæ ac omnis Latinæ Ecclesiæ morem, laudatum à Magno Gregorio in litteris ad Joannem Syracusæ Episcopum. Etenim quibusdam murmurantibus, quòd Græcos Constantinopolitanæ, ubi Apocrisarium egerat ante Papatum, Ecclesiæ ritus Gregorius induceret in Romanam, atque ita ipsam humiliaret, & signanter quod Subdiaconos faceret spoliatos procedere. His, inquam, murmuratoribus Pontifex respondit: *Subdiaconos ut spoliatos procedere facerem, antiqua consuetudo Ecclesiæ fuit. Sed quia placuit cuidam nostro Pontifici, nescio cui, qui eos vestitos procedere præcepit. Nam vestra Ecclesia numquid traditionem à Græcis acceperunt? Unde ergo habent hodiè, ut Subdiaconi lineis in tunicis procedant, nisi quia hoc à matre sua Romana Ecclesia perceperunt?* An morem suum Hispani ab isto nescio quo Pontifice acceperint, ignoro. Videtur apud illos fuisse mos antiquus. Et ipsum postmodò Romana resumpsit, & assumpsit omnis Orientalis Ecclesia. Nam hujus Subdiaconi jam pridem utuntur Stychario. Est sacra tunicella, Diaconali Dalmatica minor. Ex sancti Joannis Chrysostomi verbis insuper addiscimus, quòd etiam ista tempora habuerint Paganos nostri sacrificii exploratores. Quo enim modo sui Christi carnem ederent, & sanguinem biberent Christiani, illi capere non poterant, ideóque semper conabantur nostris Sacris obrepere.

Can. 22.

Lib. 7. indict. 2. Ep. 64.

Accedamus septimum tomum. In secunda ad Antiochenum populum homilia sanctus Joannes duplicem in Prophetam Helizæum à sancto Elia traductum spiritum extollit, novi Testamenti gratiam affirmat

mat esse multò ampliorem, ac demonstrat: *Helias melotem discipulo reliquit, adscendens autem Dei filius suam nobis carnem reliquit; & ipsam habens adscendit. Ne igitur animo concidamus, neque lamentemur, neque temporum difficultatem timeamus. Qui enim sanguinem suum pro omnibus effundere non recusavit, & carnem suam, & rursus ipsum sanguinem nobis communicavit, quid pro salute nostra facere recusabit!* Fronto-Ducæus meritò apposuit hoc marginale scholion: *Locus insignis de Sanctæ Eucharistiæ veritate.* Etenim à loco hoc asseritur Dominus eam ipsam carnem, quam levavit in cælum, & istum ipsum sanguinem, quem effudit in cruce, nobis reliquisse in terris, sumenda in hoc admirabili Sacramento. Locus lucidè confirmat nostri Gregorii adversus Berengarium Decreta. In sancti Philogonii, Patriarchæ Antiocheni, apud Nicænam Synodum defuncti, elogio exaltat Dominicæ Nativitatis festivitatem, ipsam affirmat esse omnium festivitatum caput atque Metropolim, Domini adoratores Magos laudat, & prosequitur: *Cum alienigenæ, Barbariq; Magi ex Perside occurrant, ut Dominum videant in præsepi jacentem, tu qui Christianus es, ne breve quidem spatium emetiri sustines, ut hoc felici spectaculo perfruaris. Nam si cum fide accesserimus, procul dubio videbimus eum in præsepi jacentem. Siquidem hæc mensa vicem sustinet præsepis. Nam & hic ponitur corpus Dominicum: Non quidem fasciis involutum, sicuti tunc, sed undequaque Spiritu sancto convestitum. Qui mysteriis initiati sunt, intelligunt quæ dicuntur.* Supponit atque ostendit istud ipsum corpus, quod fasciatum in præsepi jacuit, gloriosum existere & adorari in altari. Affirmat Dominum à Magis fuisse adoratum in præsepi. Ubi nota Theophylactum, qui asserit id factum intra Bethleem in domo, à suo Chrysostomo discedere.

Sanctus Joannes eadem docet in tomo octavo. Etenim in quadragesima-sexta super sancti Joannis Evangelium homilia extollit quinque panum admirandam multiplicationem, affirmat ipsam præcessisse ad nostræ in Eucharisticum mysterium fidei parandam viam, hujus veritatem lucidè & amplè docet, ac pergit: *Christus ut majori nos charitate adstringeret, non se tantùm videri permisit desiderantibus, sed & tangi & manducari, & dentes carni suæ infigi, ei copulari, & sui desiderio omnes impleri.* Coram Nicolao secundo facta Berengarii professio non possit lucidioribus verbis stabiliri. Eadem homilia laudat Apostoli verba: *Qui manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit.* Et commentatur: *Nam si qui Regiam purpuram coinquinant, haud secus ac qui scindunt, puniuntur; quid mirum, si qui immundâ conscientiâ Christi corpus accipiunt, idem supplicium subeant, quod qui eum clavis cruci affixerunt?* Quod ipsum argumentum supra ipse adduxit, & ego exposui.

Domi-

Domini adversus Capharnaitarum errorem verba, *Spiritus est qui vivificat, caro non prodest quidquam*, tractat eadem homilia, & commentatur: *Sicut in hoc loco spiritus pro spiritualibus posuit, ita cum carnem dicit, non pro carnalibus, sed pro carnaliter audire, eos significans qui semper carnalia desiderabant, cum spiritualia desiderare oporteat. Nam si carnaliter ea quis acciperet, nihil sanè lucraretur. Quid igitur? An caro non est caro? Maximè certè. Quomodo igitur ait, Caro autem non prodest quidquam? Non de sua carne dicit. Absit. Sed de his, qui carnaliter accipiunt quæ dicuntur.* Profitetur omninò illic esse carnem, de qua dixit Dominus: *Qui non manducat carnem meam, non habet vitam in semetipso.* Multis demonstrat esse carnem veram, & Berengarianum errorem copiosè ac nervosè expugnat. Octogesima quarta homilia hoc de defuncto Domino verbum, *Exivit sanguis & aqua*, commentatur: *Non casu & simpliciter hi fontes scaturierunt, sed quoniam ex ambobus Ecclesia constituta est. Sciunt hoc Initiati. Per aquam enim regenerati, sanguine & carne sunt nutriti. Hinc mysteria ortum habent: Ut quoties ad admirandum calicem accedis, tanquam ex ipso latere hauriens accedas.* Quia nempè istum ipsum bibis sanguinem.

Eadem docet in vigesima quarta homilia super primam Apostolicam epistolam ad Corinthios. Verba, *Panis quem frangimus, nonne communicatio corporis Christi est?* commentatur: *Hoc licet videre fieri in Eucharistia, in cruce autem non itidem, sed utique ei contrarium. Os enim, inquit, ejus non conteretur. Sed quod non passus est in cruce, hoc in oblatione patitur propter te. Et patitur frangi, ut omnes impleat.* Advertit, quòd Apostolus non vocem, *Participatio*, sed vocem, *Communicatio* usurpârit, ab hac mirificam, quâ in unum Christo Domino circumsubstantiale corpus conflamur, unionem impartiri affirmat, atque prosequitur: *Neque solummodò corpus suum Dominus dedit, sed quoniam prior carnis natura è terra ficta, à peccato priùs morte erat affecta, & vitâ privata, aliam, ut ita dicam, massam & fermentum induxit, suam carnem, quæ naturâ quidem erat eadem, à peccato tamen libera, & vitâ plena. Et dedit eam omnibus participandam: Ut eâ nutriti, priori, quæ erat mortua, depositâ, per hanc mensam in vitam immortalem contemperaremur.* Illos semi-Christianos Corinthios, qui & Dominico Altari & simul dæmoniorum mensæ communicabant, vehementer exagitat, Eucharistiam affirmat esse *terribile & formidandum sacrificium*, illi sumendæ necessariam præparationem insigniter docet, & scribit inter cætera: *Accedamus ad ipsum & cum ardenti charitate, & indè effecti aquilæ ad ipsum cælum evolemus. Ubi enim cadaver, illic & aquilæ. Cadaver corpus vocans propter mortem. Aquilas autem vocat, ostendens quod oportet eum, qui ad hoc*

corpus accedit, esse sublimem, & cum terra nihil esse commune, neque deorsum trahi & serpere, sed assiduè sursum volare, & ad solem justitiæ adspicere, acutosq; & perspicaces habere mentis oculos. Aquilarum enim, non graculorum est hæc mensa. Dominici corporis, quod è Virgine natum jacuit in præsepi, in stabulo fuit adoratum à Magis, in cruce pependit, resurrexit à mortuis, & jam ad Dei Patris dexteram sedet, eminentiam ac dignitatem, ipsique debitam ab omni creatura reverentiam emphaticè deprædicat, atque prosequitur: *Nos cælorum cives imitemur vel Barbaros.* Utique tres Magos. *Nam illi quidem, cum & in præsepi vidissent & in tugurio, neque tale quidpiam vidissent, quale tu nunc, cum magna accesserunt reverentia. Tu autem non in præsepi vides, sed in Altari. Non fœminam eum tenentem, sed Sacerdotem adstantem, & spiritum cum magna copia supervolantem ea quæ sunt proposita.* Palàm profitetur Christum Dominum illic & sumi, & à sumentibus esse adorandum. Palmare cujuslibet Regii Palatii ornamentum affirmat esse non marmoreos parietes, aut tecta aurea, sed Regis in solio corpus. Addit cœlestis Palatii Regem esse Christum Dominum, & pergit: *Hoc*, utique hujus cœlestis Regis corpus, *nunc licet tibi videre in terra. Non enim Angelos, nec Archangelos, nec cælos & cælos cælorum, sed istorum ipsorum ostendo Dominum. Vidisti, quemadmodum quod est omnium præstantissimum & maximè honorandum vides in terra. Neque solùm vides, sed etiam tangis, sed etiam comedis, & eo accepto domum reverteris.* Hæc verba utramque Berengarii professionem lucidissimè confirmant. Et quidem Eucharistiam esse tremendum & formidandum mysterium frequentissimè asserit & inculcat. Et de nullo alio id dixit Sacramento. Hoc item in loco affirmat Dominum à Magis fuisse adoratum intra tugurium & præsepe.

Eadem in homilia exponit Apostoli verba: *Calix benedictionis cui benedicimus, nonne communicatio sanguinis Christi est?* Hunc calicem denuò affirmat esse terribilem & formidandum. Quin & istud Apostoli verbum affirmat esse non tantummodò fidele, sed etiam terribile. Et dat rationem: *Hoc est autem quod Apostolus dicit: Id quod est in calice est id quod fluxit è latere: Et illius sumus participes. Calicem autem benedictionis vocavit, quòd eum habentes in manibus, sic eum hymnis & laudibus prosequimur admirantes, ineffabile donum stupentes, benedicentes, bonisq; verbis prosequentes, quòd eum ipsum effudit, ne maneremus in errore. Et non solùm effudit, sed etiam eum ipsis nobis impertiit. Quamobrem si sanguinem, inquit, cupis, non idolorum aram brutorum sanguine, sed meum Altare meo cruenta sanguine. Quid est hoc horribilius? Quid autem amabilius?* Berengarii coram nostro septimo Gregorio professionem lucidissimè

dissimè etiam hìc confirmat. Quod ipsum facit in tertia homilia super epistolam ad Ephesios. Mysticum Domini corpus exponit, membrorum mutuas in sese injurias exaggerat, atque prosequitur: *Sed quoniam agitur de corpore Domini, agè illius etiam meminerimus, quod in crucem fuit actum, quod clavis confixum, & sacrificatur.* Utique in Altari. Hinc pergit: *De corpore à nobis agitur, & hoc quod ab illo nihil differt, nec distat. Quicumque sumus corpori participes, quicumque gustamus sanguinem, cogitemus quòd illius sanguinem gustamus, qui supra sedet, qui adoratur ab Angelis, qui propè accedit ad illam virtutem, in quam non cadit interitus. Heu mihi quàm multa nobis ad salutem patent viæ. Nos corpus suum fecit:* Utique mysticum: *Nos corpore suo impertit:* Utique vero. *Et horum nihil nos avertit à malis.*

In vigesima septima super laudatam ad Corinthios epistolam homilia exponit Apostoli verba: *Qui manducat aut bibit indignè, reus erit corporis & sanguinis Domini.* Qualiter ad sumendam, & qualiter post sumptam Eucharistiam debeat se parare & gerere fidelis, eleganter ostendit, ac inter cætera scribit: *Tu autem priusquam communices, jejunas, ut quomodocumque dignus appareas. Quando autem communicaveris, cùm te oporteret magis augere temperantiam, omnia perdis. Atqui non sunt paria esse sobrium ante & postea. Nam in utroque quidem oportet esse sobrium & temperantem, maximè autem postquam sponsum excepisti. Anteà quidem, ut sis dignus accipere; posteà autem, ne appareas indignus iis, quæ accepisti. Quid ergo? Oportetne jejunare postquam acceperis? Non hoc dico: Neque te cogo. Nam est quidem hoc quoque bonum, sed non ad hoc tibi vim facio, sed suadeo ne te deliciis ita impleas, ut sis inexplebilis.* Eos qui diebus festis post sumptam Eucharistiam dant se commessationibus aut potitationibus, durè insectatur, & concludit: *Tu autem pane vitæ accepto, facis rem mortis, & non horrescis? Nescis quam multa mala proficiscantur & subeant ex deliciis? Risus intempestivus, verba insolentia, & incomposita urbanitas, & facetia exitio plena, nugæ inutiles, & ea quæ nefas quidem est dicere. Et hæc facis Christi mensâ exceptus, illo die quo dignus es habitus, qui ejus carnes linguâ tangeres. Quicumque ergo sis, manum tuam expurga, & castiga linguam, & labia, quæ ingressui Christi fuère vestibula.* Berengarii coram Nicolao secundo professionem denuò confirmat. Et nota hìc avitam pietatem: Majores nostri communicare non solebant, nisi præmisso jejunio. Nota & verba: *Manum tuam.* Evincunt Eucharistiam tunc Græcorum laïcis fuisse adhuc datam in manus, adeoque cochlear tunc à sancto Joanne necdum fuisse inductum. Si tamen ille hoc induxerit. Suo loco disquiretur. Nota item modestiam, quam toto post sumptam Eucharistiam die servari oportet. Legenda est integra homilia.

Longè plura à sancto Joanne Chrysostomo habemus testimonia. Adducta sufficiunt.

CAPUT IX.

Exponitur sententia, quam mediis sæculis tenuêre Græci, & etiamnum hodiè tenent.

VTi apud nos Petrus Lombardus, Parisiensis Episcopus, ita apud Græcos sanctus Joannes Damascenus est sententiarum Magister, & antiquorum Patrum Compendiator. Floruit hic octavo Domini sæculo. Et in quarto Orthodoxæ fidei libro docet peccato lapsum ac deformatum, necnon è Paradiso ac à vitæ ligno proscriptum hominem indiguisse novis natalibus, novoque alimento; illos Baptismum, hoc affirmat esse cum vino panem cœlestem, de quo dixit Dominus: *Hoc* Cap. 14. *est corpus meum, Hic est sanguis meus.* Et exponit: *Quamobrem si sermo Dei vivus est & efficax, ac Dominus omnia quæ voluit fecit; si dixit, Fiat lux, & facta est, Fiat firmamentum, & factum est; si verbo Domini cœli firmati sunt, & spiritu oris ejus omnis virtus eorum; si cœlum & terra, aqua item & ignis, & aër, & omne eorum ornamentum Domini verbo completum & absolutum est, atque hoc etiam nobilissimum animal, quod homo nuncupatur; si ipsemet Deus Verbum, posteaquam ita voluntas ipsius tulit, homo factus est, atque ex puris & immaculatis sanctæ ac semper Virginis sanguinibus carnem sibi ipsi sine semine condidit, quid tandem adferri potest, quin ex pane corpus suum, ex vino & aqua sanguinem suum efficere queat? Dixit antiquitùs, Producat terra herbam virentem, atque ea etiamnum orto imbre fœtus suos producit, Divino Præcepto impulsa ac roborata. Dixit Deus, Hoc est corpus meum, &, Hic est sanguis meus, &, Hoc facite in meam commemorationem: Atque omnipotenti ipsius Præcepto, donec ipse veniat, hoc efficitur. His enim verbis usus est: Donec veniat. Ac pluvia huic novæ segeti per consecrationem existit sancti Spiritûs vis inumbrans.* Admirabilem Dei Hominis è Virgine & in Virgine conceptum affirmat factum omnipotentiâ sancti Spiritûs, de quo dixit ad Virginem Archangelus Gabriel: *Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obumbrabit tibi.* Et pergit: *Tu quoque nunc quæris, quomodo panis corpus Christi, & vinum cum aqua conjunctum fiat Christi sanguis? Tibi item respondeo: Spiritus sanctus supervenit, eaq; efficit quæ orationis facultatem ac mentis intelligentiam excedunt.* Rationes, ob quas Divina providentia in Eucharistica elementa assumpsit panem & vinum, exponit, atque prosequi-

quitur : *Sanè Divinitati verè unitum est illud corpus, quod ex sancta Virgine ortum est. Non quòd assumptum illud corpus è cælo descenderit, sed quia panis ipse ac vinum in corpus & sanguinem Dei immutantur. Quod si, quo pacto fiat, requiris, sat tibi sit audire, quòd per sanctum Spiritum id fiat, quemadmodum & ex sancta Dei Matre per Spiritum sanctum Dominus sibi ipsi & in se ipso carnem condidit.*

Lucidissimè docet Transubstantiationem. Lucidissimè item docet ipsam fieri non per nescio quas orationes, sed virtute horum verborum: *Hoc est corpus meum.* His à Domino prolatis affirmat inesse virtutem horum item Divinorum verborum : *Fiat lux , Fiat firmamentum.* Eadem à nobis Sacerdotibus quotidiè prolata affirmat esse quotidianam consecrationis pluviam , quam Divina institutio voluit sibi usque ad sæculi finem cooperari. Et consecratum à Domino calicem constanter asserit fuisse mixtum ex vino & aqua. Et hinc vides hodiernum Schismaticorum Græcorum, de consecrantibus verbis, errorem tempore sancti Joannis fuisse adhuc ignotum. Sub Saracenis, omnem tunc Syriam occupantibus , in Damascena Ecclesia vixit sanctus Joannes. Et inter alios, quos illi in Christiana fide culpabant , articulos fuit sacrosanctæ Eucharistiæ veritas & transubstantiatio. Censuerunt hanc impossibilem , & assiduâ ipsorum vox erat : *Quomodo fiat istud ?* Hinc non solùm Dominicæ, quam illi diffitebantur, Incarnationis exemplum, sed etiam solo Dei verbo factam totius mundi creationem adduxit sanctus Joannes, ita conatus mysterii nostri possibilitatem persuadere. Et quia Mahometica Saracenorum cœcitas est carnis luto penitus infixa atque obtenebrata , addidit & aliud argumentum : *Quin ne hoc quoque alienum fuerit dicere , quod quemadmodum naturaliter panis per cibum, & vinum & aqua per potum, in comedentis & bibentis corpus & sanguinem immutantur, corpusq; alterum fiunt, atque à priori ipsius corpore diversum; sic propositionis panis, ac vinum & aqua per sancti Spiritûs invocationem & adventum mirabili modo in Christi corpus & sanguinem vertuntur, nec sunt duo, sed idem & unum.* Quod argumentum in dialogo cum Saraceno etiam usurpavit Theodorus Abucara Charrarum in Mesopotamia Episcopus, ac insigniter ampliavit. Putatur sancti Joannis fuisse Discipulus. Eodem argumento, cujus Authorem suprà ostendi esse sanctum Gregorium Nyssenum , etiam utitur sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus.

Eodem tempore Romanum Imperium rexit Leo Isaurus, Author Iconoclasticæ hæresis. Hic, quo se ostenderet non esse sine sacris imaginibus, asseruit Eucharistiam esse veram ac ab Evangelio prædicatam Christi Domini imaginem, ideoque solam posse ac debere honorari. De de-

denegata veritate, ac asserta sola figura fuit suspecta ista hæresis. Hinc adversus ipsam adjungit sanctus Joannes: *Nec verò panis & vinum corporis Christi figura sunt, absit hoc, verùm ipsummet Domini corpus Divinitate affictum. Quippe cum Dominus ipse dixerit: Hoc est, non corporis mei signum, sed corpus; Nec sanguinis signum, sed sanguis.* Quod suprà audivimus dici etiam à Jacobi Gretzeri Anastasio Sinaïta, à laudato Nicephoro, ac à Bulgarorum Antistite Theophylacto. Et omnem hanc doctrinam confirmavit septima Synodus. Iconoclastarum sententiam audiamus ex Pseudo-Synodo, quam in Hieriæ Palatio celebrarunt sub Imperio Constantini Caballini: *Lætentur & exultent, & fiducialiter agant hi, qui veram Christi imaginem sincerissimâ animâ faciunt, & desiderant, & colunt, & in salutem animæ & corporis offerunt, quam ipse sacratissimus immolator & Deus noster ex nobis ex toto massam assumens, secundùm tempus propriæ Passionis in typum & rememorationem evidentissimam tradidit ministris suis. Sese namque voluntariè traditurus memorabili & vivificæ morti suæ, acceptum panem benedixit, & gratias agens fregit, & dans dixit: Accipite & comedite in remissionem peccatorum, Hoc est corpus meum. Similiter & calicem tradens dixit: Hic est sanguis meus. Hoc facite in meam commemorationem. Veluti nullâ aliâ specie ab eo electâ sub cælo, vel formâ imaginari ejus incarnationem valente. Vide ergo quòd imago vivifici corporis ejus preciosè ac honorabiliter facta sit. Quid enim argumentatus est in hoc sapientissimus Deus? Nonnè ut ostenderet & exprimeret evidenter nobis hominibus mysterium, quod operatus est per suam dispensationem? Quia sicut id, quod ex nobis suscepit, materia sola est humanæ substantiæ per omnia perfecta, non figurantis propriè subsistentem personam, ut non additamentum personæ Divinitatis intercidat; ita & imaginem materiam præcipuam, id est, panis substantiam præcepit offerri, non figurantem hominis formam, ne idololatria subintroducatur. Sicut ergo corpus Christi, quod secundum naturam sanctum est, utpote Deificatum; ita manifestum est, quod adoptione, id est, ipsa imago ejus sancta est, utpote per quandam sanctificationis gratiam Deificata. Hoc enim & industriè gessit Dominus Jesus, ut sicut carnem, quam suscepit, propria secundum naturam sanctificatione ex ipsa unctione Deificavit; similiter & Eucharistiæ panem, ut non falsam imaginem naturalis carnis, per sancti Spiritus adventum sanctificandam, Divinum corpus fieri voluit mediante Sacerdote, qui oblationem de communi separans ad sanctificationem pertingere facit. Itaque Christi caro secundum naturam animata, & mente prædita, est uncta per Spiritum sanctum Divinitate, similiter & Divinitus tradita imago carnis ejus, Divinus videlicet panis, repletus est Spiritu sancto, cum calice vitam ferentis sanguinis lateris ejus. Hæc ergo demonstrata est vera ima-*

ge dispensationis, quæ in carne facta est, scilicet Christi Dei nostri, quam ipse nobis verus naturæ vivificator & fictor voce propriâ tradidit.

Palmaris difficultas erat de sacra crucifixi Domini imagine. Etenim veros Christianos sine ista non posse vivere, altè clamat ipsa per illam regenerata ac reformata natura. Et hinc Iconoclastæ retinuerunt sacræ crucis imaginem: Verùm sine crucifixo. Omnem humanam formam censuerunt esse idolum. Addiderunt se nequaquam esse sine crucifixi imagine: Esse sibi Evangelicam ac Divinitus institutam ejus imaginem, Eucharisticum panem & vinum. Dominicæ Incarnationis veritatem profitentur ante omnia. Assumptum hominem profitentur fuisse perfectum & plenum, & non figuram divinæ personæ, sed ipsam divinam personam: Ne in Deo esset non Trinitas, sed quaternitas. Profitentur & adversus Eutychetem, & adversus Nestorium. Hinc pergunt ad Eucharistiam. Quòd solam in ipsa figuram dogmatizarint, nunquam crediderо. Etenim profitentur ipsam esse Deificatam per gratiam sanctificationis, esse sanctificatam Spiritûs sancti adventu, esse Divinum panem, factum esse Divinum corpus mediante Sacerdote, id est, solemnium verborum virtute transubstantiatum. Et hanc sanctificationem non sine aliqua elegantia vocant *Adoptionem*. Etenim panis ante consecrationem est simplex, nudus, & ab hac tremenda gratia extraneus, adeoque per istam non malè dicitur in hanc adoptari. Interim hæc scelerata Synodus figuram magis prædicavit quàm veritatem. Asseruit hanc ex Divino Christi Domini Instituto & jussu esse unicam assumpti hominis imaginem, ultrà quam nulla possit fingi alia: Quoniam omnis *figurans hominis forma introducit idololatriam.* Fuit usa novo locutionis genere. Et Eucharistiam ad novos fines detorsit. Hinc & se & omnem suam factionem reddidit de negata veritate suspectam. Et gloriosus Martyr Stephanus, Auxentiani in Bithynia Monasterii Præfectus, illis respondit nullam hæresim unquam esse unico errore contentam, ideoque & Iconoclastas de errore provolui in errorem, & pergit: *Nullus aliquando tubarum Spiritus, sanctorum videlicet Apostolorum, aut illustrium Patrum nostrorum, incruentum sacrificium nostrum, quod in commemorationem Christi Dei nostri ac omnis dispensationis ejus efficitur, dixit imaginem corporis ejus. Neque enim à Domino acceperunt sic dicere vel confiteri. Sed audiunt Evangelicè, dicente eo: Nisi manducaveritis carnem filii hominis & biberitis ejus sanguinem, non intrabitis in Regnum cælorum. Et accepto pane gratias agens fregit & dedit discipulis suis, & ait: Accipite & comedite, Hoc est Corpus meum. Non dixit: Accipite & comedite imaginem corporis mei.* Eucharistiæ veritatem pluribus Evangelicis ac Apostolicis testimoniis confirmat, & concludit: *Ergo liquidò demonstratum est,*

est, quod nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus & ipsum sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam sanctorum Patrum hæc piè visum est nominare. Ita locutos affirmat sanctum Eustatium Antiochiæ Patriarcham, & magnum Basilium. Eustatius hunc Proverbiorum locum, *Comedite panem meum & bibite vinum quod miscui vobis*, ita commentatur: *Per panem & vinum prædicat typos corporalium Christi membrorum.* Magnus verò Basilius in sua Lithurgia posuit hanc orationem: *Confidentes appropinquamus sancto Altari, & proponentes typos sancti corporis & sanguinis Christi tui, te deprecamur, & te rogamus, & te obsecramus Sancte sanctorum per tuæ bonitatis placitum, ut Spiritus sanctus tuus ad nos veniat & ad hæc dona proposita, & ea benedicat & sanctificet, & efficiat Christi corpus & sanguinem.* Posteriora hæc verba omittit sanctus Stephanus, & de ipsis scribit: *Quod deinceps insertum, certiorem Patris hujus perfecit intellectum, qualiter antequam sanctificata fuerint, vocata sint typi, post sanctificationem autem corpus propriè & sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.* Et pergit adversum Iconoclastas: *Ipsi verò viri fortes volentes venerabilium imaginum demoliri visionem, aliam imaginem introduxerunt, quæ non est imago, sed corpus & sanguis. Porrò fatigatione & astutia depressi, schismate pravo semet offundentes, adoptione nominaverunt fieri hanc divinam oblationem. Et quemadmodum hoc dicere est aperta insania, sic & imaginem asserere corpus & sanguinem Domini habet ampliorem indisciplinationis impietatem. Deinde dimisso mendacio, tangunt paucillum quid veritatem, Divinum corpus dicentes fieri. Et si imago corporis est, non potest esse hoc Divinum corpus. Ergo hinc inde circumductis, invalida omninò manent ea, quæ ab illis susurrata sunt. Sicut enim oculus turbatus non rectè videt, ita & ipsi nequam confusione cogitationum sensum suum turbantes, & turbatum reddentes, id ipsum patiuntur quod insanientes, alia scilicet pro aliis phantasticè passi: Aliquando quidem imaginem dicentes sancti corporis Christi sacrum nostrum sacrificium, aliquando verò positivè corpus. Porrò hæc passi sunt imaginalium formationum vultum ab Ecclesia volentes exterminare, gaudentes super eversione Ecclesiasticarum traditionum.*

Docet varia. Primò, Eucharistiæ veritatem lucidissimè profitetur. Secundò, ipsam fundari asserit in hisce verbis: *Hoc est corpus meum.* Tertiò, quod ista verba non figuram importent, sed omninò veritatem: Eò quod Dominus non dixerit, *Hoc est figura mei corporis*, sed, *Hoc est corpus meum.* Palam loquitur cum Anastasio Sinaïta ac sancto Joanne Damasceno. Et posteà ipsum secuti sunt sanctus Nicephorus Patriarcha, & Archiepiscopus Theophylactus. Quartò asserit, quod con-

consecrata Eucharistiæ elementa nullus unquam Apostolus, nullusque Ecclesiæ Pater dixerit esse Dominici corporis aut sanguinis antitypa vel figuras. Quintò, quòd sanctus quidem Eustatius ac Magnus Basilius ita sint locuti: Verùm de elementis dumtaxat propositis, seu verbaliter oblatis, nequaquam deconsecratis ac transubstantiatis. Sextò, quod Iconoclastæ stultè dicant hanc elementorum transmutationem fieri per adoptionem. Et reverà divina adoptio est divinæ filiationis species, ideoque cadere non potest nisi in creaturam intellectualem. Attamen Pseudo-Synodus per tropum locuta est, ideoque ista ejus phrasis non caret omni colore. Septimò, Iconoclastas Stephanus gravissimè arguit, quòd Eucharistiam dicant Dominici corporis & sanguinis imaginem: Affirmat esse veritatem solummodò, nullo modo figuram. Et hanc ejus phrasim posteriores Græci sunt passim imitati. Octavò, eosdem arguit quòd circa hoc Mysterium utroque pede claudicent: Quòd modò figuram asserant, modò veritatem. Et hinc vides, quòd etiam sanctus Stephanus certò non censuerit Iconoclastas errare circà hoc mysterium, sed dumtaxat habuerit suspectos.

Et omnem hanc doctrinam probavit septima Synodus. Etenim hunc laudatum sancti Stephani librum, licèt in Canonem non admiserit, tamen sibi legi jussit, & suo firmavit suffragio. Non quidem singulos apices, omninò tamen illa, quæ pro sacris imaginibus habet & pro Eucharistia. Quod ipsum fecit Adrianus primus Pontifex. Etenim septimam Synodum olim penitus abjecerunt Francorum Episcopi, eique imposuerunt errores varios, inter quos fuit & hic: *Quòd magnæ sit temeritatis, ingentisq; absurditatis, sacras imagines corpori & sanguini Dominico æquiparare velle.* Cap. 38. Et Adrianus respondit: *Non æquiparaverunt*, utique Patres septimæ Synodi, *sed magis scripturaliter dixerunt.* Adducit quædam ex memoratis Stephani verbis, & concludit: *Et alia plurima* adducit Stephanus *ex Domini doctrina & Beati Pauli Apostoli, quæ exarare noluimus, quia in eadem per ordinem scribitur Synodo. Nam æquiparare, ut dicunt Iconoclastæ heretici in eodem pseudo syllogo, venerandas imagines corpori & sanguini Dominico, insensabiliter æquiparaverunt.* Affirmat non à septima Synodo, nec ab istic lecto Stephani libro, sed ab Iconoclastis sacras imagines Dominico corpori & sanguini æquiparari. Addit errorem hunc damnari à septima Synodo. Ex quo vides quòd iste septimi Concilii Francus impugnator aut dormitantibus, aut alienis oculis legerit Acta Synodalia. Etenim hunc à Synodo damnatum Iconoclastarum errorem adscribit Synodo. Ejusdem Stephani librum laudavit & probavit Florentina Synodus. Et ad Imperatorem Michaëlem tertium scripsit

psit Nicolaus primus Pontifex : *Panis, qui super Altare offertur, panis est quidem communis, sed quando ipse Sacramento sacratus fuerit, corpus Christi in veritate fit & dicitur. Sic & vinum, modicum aliquid digna existentia ante benedictionem, post Spiritûs sanctificationem sanguis efficitur.* Hæc verba sapiunt Græcam phrasim, videnturque omninò desumpta ex sancto Stephano. Ad Græcos enim hæc Nicolaus scripsit pro sacris imaginibus, nôratque hujus Patris esse apud istos summam authoritatem. Quidquid sit, in octava ex solis Græcorum Episcopis constante Synodo fuit lecta ista epistola, probata, & inserta Actis, atque ita etiam hæc Synodus Eucharistiæ veritatem patenter confirmavit.

Eandem fidem Græci constantissimè tenent etiam post schisma Michaëlis Cerularii. De Theophylacto Acridensi apud Bulgaros Archiëpiscopo scribit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus : *Theophylactus Bulgarorum Archiëpiscopus est tempore schismatis à Photio missus in Bulgariam, ut ipsos Bulgaros, tunc temporis Romanæ Ecclesiæ devotos & obedientes, ad Græcorum ritus & obedientiam revocaret. Quod & factum est. Iste Theophylactus, cum omnia ferè Scripta beati Joannis Chrysostomi suo ingenio abbreviasset, quidquid pro Latinorum Ecclesia facere videbatur, aut omninò tacuit, aut de suo superaddendo verum intellectum corrupit.* Verùm longè aliter scribit ejus in eodem Archiëpiscopatu successor Demetrius Chomatenus. Ad hanc Constantini Cabasilæ Metropolitæ Dyrrachiensis quæstionem, *Quo jure censentur consecrata Latinorum azyma, prophana, an sancta?* respondet ipsa esse adiaphora & tolerabilia, nec propter ipsa continuandum schisma. Addit plures à Græcis passim damnatas Latinorum consuetudines esse istiusmodi, damnandum solum articulum de processione Spiritûs sancti, ita sentire plures & graves etiam Græcorum Doctores, ac pergit : *Quorum unus est & sapientissimus Bulgariæ Beatus Archiëpiscopus Theophylactus.* Multis demonstrat ipsum non fuisse aversum à Latinis, nec alienum ab ineunda cum illis unione. Quod ipsum in secunda sua Apologia scribit Joannes Veccus Patriarcha Constantinopolitanus, qui factam in Lugdunensi Gregorii decimi concilio unionem admisit, & est executus. Non ita pridem editæ, quarum plures undecimo suorum Annalium tomo indidit Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, Theophylacti epistolæ evincunt ipsum vixisse sub Pontificatu Gregorii septimi, ac sub Imperio Michaëlis Parapinacii, ac etiam Alexii Comneni. Nempè dictus Michaël, cujus iniquam degradationem jacto in Nicephorum Botoniatem anathemate vindicavit laudatus Gregorius, studuit schisma evellere ac reducere unionem, Theophylactum consuluit, & hic opus bonum est conatus adjuvare. Hinc & dictus Demetrius, & dictus Joannes

Vec-

Veccus, qui sub Gregorio nono tentatam, & tandem sub Gregorio decimo factam unionem adjuverunt, ejus authoritate fuerunt usi. Hinc item ad Imperatorem Henricum quartum scribit idem Gregorius septimus: *Constantinopolitana Ecclesia de sancto Spiritu à nobis dissidens, concordiam Apostolicæ Sedis exspectat.* Solam de Spiritu sancto quæstionem memorat: Quòd nempè Græci omnes, Theophylacti judicium secuti, circa istam solam nos errare censerent, ideoque de ipsa sola litigarent. Non igitur sub Photii, sed sub Michaëlis Cerularii schismate Theophylactus vixit & docuit. Lucidè docuit Eucharistiæ veritatem. Lib. 2. Ep. 31.

Quòd à Dominicis verbis, *Hoc est corpus meum*, non figuram, sed veritatem omninò importari docuerit, est suprà demonstratum. Quod ipsum docet in pluribus aliis locis. Audiamus unicum è commentario Evangelii secundùm Joannem: *Attende quòd panis, qui à nobis in mysteriis manducatur, non est tantùm figuratio quædam carnis Domini, sed ipsa caro Domini. Non enim dixit: Panis, quem ego dabo, figura est carnis, sed caro mea est. Transformatur enim arcanis verbis panis ille, per mysticam benedictionem, & accessionem Spiritûs sancti, in carnem Domini. Et ne quem conturbet, quòd panis credendus sit caro. Etenim & in carne ambulante Domino, & ex pane alimoniam admittente, panis ille, qui manducabatur, in corpus ejus mutabatur, & similis fiebat sanctæ ejus carni, & in augmentum & sustentationem conferebat juxta humanum morem. Igitur & nunc panis in carnem Domini mutatur. Et quomodo, inquis, non apparet nobis caro, sed panis? Ut non abhorreamus ab ejus esu. Nam si quidem caro apparuisset, insuaviter affecti essemus erga communionem. Nunc autem condescendente Domino nostræ infirmitati, talis nobis apparet mysticus cibus, qualibus alioquin sumus assueti.* Omnem Romanam de Eucharistia fidem lucidè profitetur. Nam & Transubstantiationem affirmat fieri arcanis Domini verbis, *Hoc est corpus meum.* Quòd nempè etiam de hoc articulo censeret cum Latinis non litigandum. Ad firmandam Transubstantiationem item utitur argumento, quo adversùm Saracenos fuerunt usi etiam sanctus Joannes Damascenus, ac ejus discipulus Theodorus Abucara. Cap. 7.

Eadem in fide alios etiam schismaticorum Græcorum Doctores fuisse semper constantissimos, est omnibus manifestum. Videri possit & Mystagogica Ecclesiasticarum rerum contemplatio, scripta per Germanum Patriarcham Constantinopolitanum. Scio opus hoc passim adscribi sancto Germano, qui sub Leonis Isauri Imperio floruit. At esse Germani secundi, hominis Schismatici, qui cum Gregorio nono Pontifice vixit, multa firmissimè suadent. Opus istud Eucharistiæ veritatem in pluribus locis profitetur constantissimè, & adjungit: *Dominus conspicitur, & tangi se patitur per tremenda mysteria.* Berengarii coram Nicolao secun-

do professionem disertè confirmat. Quòd item Imperatoris Manuëlis Paleologi ad Henricum quintum Anglorum Regem Legatio, de Sacramentariis Joannis Wicleffi erroribus interrogata, Romanam de Eucharistia & omnibus septem Sacramentis fidem fuerit lucidissimè professa, nobis supra dixit Thomas Waldensis.

Quòd Græci in Florentino Concilio disputarint aut titubarint de Eucharistiæ veritate, est insignis fabula. Ipsam lucidissimè fuerunt professi. Græci adversùm Latinos nullam penitùs, Latini autem adversùm Græcos moverunt plures de Eucharistia quæstiones. Hæc fuit prima: *Cur inclinatis capita, cum de minori Altari ad majus necdum consecrata deferuntur sacra munera?* Græci ante Missæ offertorium faciunt magnum & solemnem introitum: Benedicta, & nondum consecrata panis ac vini elementa è Prothesi ac Diaconico deferunt cum solemnissima processione ad Altare, & omnis populus illis exhibet summam reverentiam. Quidam Latini dubitarunt, an illa Græci tunc latricè adorarent, ideoque istam proposuêre quæstionem. Et hæc lucidissimè supponit Græcos de Eucharistiæ veritate non dubitasse. Supponit Eucharistiam à Græcis fuisse latricè adoratam. Hæc fuit altera quæstio: *Cur dicitis, quando necdum est corpus Christi, Unus autem militum lanceâ latus ejus aperuit, & continuò exivit sanguis & aqua?* Tertia fuit hæc: *Quare non contenti estis Dominicis verbis, Accipite & comedite, sed posteà dicitis; Et fac panem quidem hunc pretiosum corpus Christi tui, transmutans ea Spiritu sancto tuo, Amen, Amen, Amen?* Nos Latini ab illis petivimus, an transubstantiationem crederent fieri per Dominica verba, *Hoc est corpus meum*, an per subsequentes in ipsorum Missa orationes? Et Acta Synodalia habent: *Hæc à Latinis objecta Mitylenensis Episcopus canonicè omnia, legitimèq; dissolvit.* Demonstravit in hisce diversis ritibus Græcorum fidem à Latina non discordare.

Eadem in fide constantissimi semper permanserunt, & usque hodiè permanent Græci etiam post Turcicam captivitatem. Lucet ex Synodalibus ipsorum Actis adversùs Cyrillum Lucarim Patriarcham Constantinopolitanum, qui Hollandorum nummis intrusus ac seductus, Calvinianam hæresim conabatur intromittere ac seminare. Adversùs illum Synodaliter statuit Patriarcha Cyrillus Berrhæensis: *Anathema Cyrillo, dogmatizanti & credenti non transmutari panem propositionis, & insuper vinum per Sacerdotis benedictionem & Spiritûs sancti adventum, in verum corpus & sanguinem Christi. Scriptum enim est in decimo septimo hæreticorum ejus capitum: Corpus Christi non est, quod in Sacris cernitur oculis, & accipitur. Ut transgressori certissimorum Spiritûs oraculorum, & ex spontanea malitia Deum-Hominem præceptorem non audienti: Nisi manducaveritis carnem Filii hominis, & bi-*

biberitis ejus sanguinem, non habebitis vitam in vobis. Pluribus Evangelii ac Apostoli testimoniis suum anathematismum confirmat. Facta fuit hæc Synodus præsentis sæculi anno trigesimo quarto. Aliam anno quadragesimo secundo fecit Parthenius Patriarcha, & inter cætera sanxit: *Divinam Eucharistiam Cyrillus ita convellit, ut ipsi nihil aliud, nisi nudam figuram relinquat, quasi adhuc in umbra veteris Testamenti serviremus. Neque enim eum, qui videtur & comeditur, panem jam sanctificatum esse verum Christi corpus, sed spiritualiter tantùm intellectum, aut potiùs imaginando fictum. Quod omni impietate plenum est. Neque enim dixit* JESUS, *Hoc est figura corporis mei, sed, Hoc est corpus meum. Hic est sanguis meus. Hoc scilicet quod videtur, & accipitur, & comeditur, & frangitur, sanctificatum jam & benedictum.* Loquitur juxta Berengarii professionem factam coram Nicolao secundo. Quòd Græci omnem Calvinismum, & quosvis illius sectatores detestentur acerrimè, copiosè demonstrat in Occidentalis & Orientalis Ecclesiæ concordia Leo Allatius.

CAPUT X.

Quomodo Græcorum Patres utantur voce, Antitypa.

IN memoriam reduci oportet hæc sancti Stephani Auxentiani verba: *Nusquam Dominus, vel Apostoli, aut Patres imaginem dixerunt sacrificium sine sanguine, quod per Sacerdotem offertur, sed ipsum corpus, & ipsum sanguinem. Et ante sanctificationis quidem celebrationem typos quibusdam sanctorum Patrum hac piè visum est nominare; post sanctificationem autem corpus propriè & sanguis Christi dicuntur, sunt, & creduntur.* Et istum loquendi modum ostendit placuisse sancto Eustatio Antiocheno, & magno Basilio. Loquitur ex quarto sancti Joannis Damasceni libro de Orthodoxa Fide: *Quòd si nonnulli panem & vinum corporis & sanguinis Domini figuram esse dixerunt, quemadmodum ille Divinitùs afflatus Basilius, non hoc post consecrationem dixerunt, sed antequam oblatio ea consecraretur, hoc vocabulum usurparunt.* Quod ipsum docent sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, & alii plures. Et hinc nascuntur aliquot quæstiones.

Prima est, An Græci Patres consecrata Eucharistiæ elementa nunquam appellaverunt Dominici corporis & sanguinis Antitypa, seu imagines & figuras? Anastasius Bibliothecarius in marginali ad sancti Stephani Auxentiani librum Scholio respondet: *Græci Patres jam sanctificata non rarò vocant antitypa.* Et probat authoritate sancti Gregorii Na-

Nazianzeni, & sancti Cyrilli Episcopi Hierosolymitani. Et rectè. Etenim sororem suam Gorgoniam in funebri ejus elogio Gregorius laudat, quòd infirma se prostravisset ante domesticum altare, plenâque fide Christum Dominum interpellasset, atque adjungit: *Et si quid usquiam antityporum pretiosi corporis & sanguinis manus recondiderat, cùm id lachrymis admiscuisset, statim se morbo liberatam sentit.* Per antitypa palàm intelligit domum deferri à fidelibus, ac domi consuetam servari & sumi, adeoque anteà in Ecclesia consecratam Eucharistiam. Et nota quòd venerabilis Gorgonia non solùm panis, sed & vini speciem haberet in suo domestico altari. Præter morem. Quòd enim solam panis speciem deportari domum, ac ibidem servari & sumi permiserit olim omnis Ecclesia, cunctis antiquæ disciplinæ peritis est exploratum. Porrò sacra Virgo Gorgonia erat & Episcopi dilecta soror, & alterius Episcopi dilecta filia: Hinc ab illis habuit singulare privilegium.

Sanctus Helladis Anachoreta Lucas olim interrogavit Corinthiorum Episcopum: *Amabo, ô Domine, quâ nos ratione, qui propter multa peccata nostra montes colimus & solitudines, quâ, inquam, ratione possimus percipere horrenda mysteria? Vides enim, ut nedum Collecta, sed neque Sacerdos suppetat.* Et Episcopus respondit: *Bene, Pater, deq; bona re ac maxima interrogasti. Nam bonum quoque, ut aiunt, non bonum est, si non benè fieri contingat. Primò igitur ac principaliter Sacerdotem adesse decet. Quòd si ille necessariò omni ratione absit, imponendum sacræ mensa Præsanctificatorum vasculum, si quidem est oratorium; sin autem Cella, scamno mundissimo. Tunc explicans velum minus, propones in eo sacras particulas, accensoq; thymiamate, Typicorum Psalmos, aut Hymnum Ter-Sanctus cantabis cum symbolo Fidei, trinaq; genuum flexione adorans manus quidem contrahes, ore autem sacrum pretiosi Christi ac Dei nostri corpus sumes, dicendo: Amen. Loco autem sacri calicis, vini poculum bibes, nec verò ultra calicem in aliorum communem usum assumes. Rursùm verò reliquas particulas in vase linteolo colliges, omnem diligentiam adhibens, ne margarita decidat & conculcetur.* Hic fuit antiquus modus, antiqua pietas, antiqua reverentia in sumenda domestica Eucharistia.

Notanda sunt hìc varia. Primó, Quòd quidam fideles haberent, quidam non haberent altare domesticum. Secundò, quòd sumenda Eucharistia flexis genibus adoraretur. Tertiò, quòd domestica Eucharistia esset sola panis species. Quartò, quòd vice Eucharistici calicis sumeretur simplex vinum. Quod ipsum & nos Latini, dum populum à sacro calice cœpimus abstinere, fecimus in multis Ecclesiis. Quintò notandum est, quòd Græcorum populus communicet minutas Eucharistiæ particulas, ipsasque titulet margaritas, qui titulus est antiquissi-

mus

mus ac eminentissimus, lucideque firmat Eucharistiæ veritatem. Sextò notandum, quòd avita fidelium circa panem & calicem, ne quid in terram decidat, per Tertullianum laudata cura fuerit circa Eucharistiam. Et quidem sancta Gorgonia pro domesticis suis mysteriis habuit domesticum altare, & omnem à Corinthiorum Episcopo laudatam reverentiam & sumendi rationem ipsis exhibuit, ideoque & hæc videntur esse antiquissima. Et olim Corinthiorum Episcopus spectabat ad Romanum Patriarchatum, atque ita possit illa esse Romana Institutio. Notandum item est, quòd sancta Gorgonia Dominicum sanguinem misceret suis lachrymis. Suos forsitàn lachrymis tinctos oculos ac genas tingebat etiam istis mysteriis: Juxta superiùs laudatum ritum Ecclesiæ Hierosolymitanæ. Porrò etiam hujus Episcopus sanctus Cyrillus in quinta mystagogica catechesi scribit à nobis sumi in Eucharistia non panem & vinum, sed Dominici corporis & sanguinis antitypa. Lucidè loquitur de consecrata Eucharistia. Eundem loquendi modum resumit Nazianzenus Gregorius in prima oratione Apologetica: *Quo tandem modo externum illud sacrificium, magnorum mysteriorum antitypum, offerre auderem?* Quod ipsum in quinto Apostolicarum Constitutionum libro facit antiquus Author, vulgò dictus Clemens Romanus.

Et hinc nascitur altera quæstio, An magnus Basilius ac magnus Eustatius Eucharistica elementa dumtaxat ante, non post consecrationem dixerint antitypa? Respondeo magni Eustatii mentem esse mihi ignotam. Etenim ipsius in Salomonis Parabolas commentaria non vidi usque huc, & ex illius paucis per Stephanum Auxentianum adductis verbis non potest firmari judicium. Etiam magni Basilii mens est obnoxia dubietatibus. Etenim Basiliana Lithurgia habet ista verba in precibus, quas post solemniter recitata Dominica verba, *Hoc est corpus meum*, adeoque & post factam consecrationem & transubstantiationem recitant hodierna Græcorum Euchologia, & per quas istam fieri errant Græci schismatici. Quòd omnes orthodoxi Græci consecrationem semper censuerint per Dominica verba fieri etiam à nobis Sacerdotibus, est certum, ac utcumque demonstratum in superioribus. Quare videtur Basilius non proposita & verbaliter oblata, sed omninò consecrata elementa appellasse antitypa. Et in opusculo de Eucharistiæ consecratoriis verbis Dominus Cardinalis Bessarion liberè profitetur sanctum Joannem Damascenum in hoc puncto errasse. Magnus Alexandriæ Patriarcha Dionysius Pepuzenos Montanistas, licet in sacrosanctæ Trinitatis nomine non baptizatos, tamen docuit non rebaptizandos. Admiratus hoc fuit in Canonicis ad sanctum Amphilochium litteris magnus Basilius, atque ita gloriosi Martyris ac Doctoris auctoritatem non reve-

ritus scripsit : *Miror quomodo hoc latuerit Dionysium, quamvis omnium Canonum peritissimum.* Hoc ipsum de sancto Joanne Damasceno, primùm uti filius à patre precatus veniam, hoc nostro in puncto scribit Cardinalis Bessarion, scribit consecratam Eucharistiam esse Dominici corporis & sanguinis non tantùm veritatem, sed etiam imaginem atque figuram, ideoque adjungit : *Non video, quid formidans Damascenus Præfigurativi seu Antityporum vocabulum timuerit, atque ita exponere sit conatus.*

Attamen non persistit in hoc Responso, sed adjungit hoc temperamentum : *Fortasse autem, quod impossibile non est, diceret quisquam verba illa Basilii, quibus hac munera præfigurativa seu antitypa nominavit, Damasceni tempore locum ante verba Domini in Missa habuisse, ideoq; eo modo & rectè exposuisse Damascenum; nunc verò nescio quomodo ea verba fuisse transposita. Multa enim huic similia tam longo temporum intervallo acciderunt.* Græcorum Lithurgiis varias vario tempore factas esse mutationes & transpositiones demonstrat exemplis, ideoque & hanc censet possibilem. Et fuisse reverà factam suadet antiqua Hierosolymitanæ Ecclesiæ Lithurgia, cujus aliquod compendium suæ quintæ mystagogicæ Catechesi inseruit sanctus Cyrillus ibidem Episcopus. Canonis in ista Lithurgia præfationem eleganter exponit, atque prosequitur de Cherubico hymno : *Propterea traditam nobis hanc Seraphicam Theologiam recitamus, ut in illa calesti hymnodia cum supra-mundana militia communicemus, atque sic per ejusmodi hymnos nos ipsos sanctificantes, Deum benignissimum oramus, ut super illa,* Eucharistica elementa, *proposita sanctum Spiritum emittat, & panem quidem faciat corpus Christi, vinum verò Christi sanguinem. Omninò enim quod attigerit Spiritus sanctus, hoc sanctificatur & transmutatur. Deinde verò postquam confectum est illud spirituale sacrificium, & ille cultus incruentus super ipsa propitiationis hostia, obsecramus Deum pro communi Ecclesiarum pace, pro tranquillitate mundi, pro Regibus, pro militibus, pro sociis, pro ægrotis, pro afflictis, & in summa pro iis qui egent auxilio.* Hinc dicit subsequi commemorationem ac orationem pro defunctis. Lucidè affirmat post præfationem & Seraphicum hymnum proximè sequi Eucharisticæ transelementationis expostulatrices preces, & tunc fieri spirituale ac incruentum sacrificium, videlicet ipsam per ipsa Domini verba transelementationem. Quòd ipsa verba non expresserit, fecit apposita tunc illis lex Secreti, ex quo tunc passim in suis scriptis & dictis sancti Patres addebant : *Nôrunt Fideles.* Attamen verba disertè expressit, atque ipsorum ex opere operato virtutem abundè exposuit cum sancto Gregorio Nysseno sanctus Joannes Chrysostomus. Laudata Hierosolymæ Lithurgia eundem planè cum cun-

cunctis Græcorum Lithurgiis habet ordinem: Unica differentia est, quòd illa postulatrices transelementationis preces præponat Dominicis verbis; hæ postponant. Et illi, qui Basilianam, omninò ita alterârunt etiam Lithurgiam sancti Joannis Chrysostomi, immò & sancti Apostoli Jacobi. Quòd non soli Constantinopolitani Patriarchæ, sed & ipsi Imperatores sacris Lithurgiis addiderint, detraxerint, ac alias variationes intulerint, est omnibus notum. An præsens variatio processerit ab aliquo Schismatico, non possim constans affirmare. Quidquid sit, illa schismaticis præbuit novi erroris fundamentum atque fomentum.

Possint opponi duo. Primò authoritas sancti Germani Patriarchæ Constantinopolitani, qui sancto Joanni Damasceno coëtaneus, Lithurgiæ ordinem refert atque exponit ad hodiernum morem: Transmutationis postulatrices preces manifestè supponit esse Dominicorum verborum recitatione posteriores. Secundò opponi potest authoritas omnium hodie Græcorum Euchologiorum, in quibus & sancti Jacobi, & sancti Basilii, & sancti Joannis Chrysostomi Lithurgia istas sibi preces insertas habent post sacrosancta Christi Domini verba. Nec possit adduci aliud exemplar. Nec antiquum nec novum. At verò hæc omnia vitiata aut certè alterata asserere est in antiqua Ecclesiæ documenta palam grassandi, & consuetæ Hæreticorum audaciæ dare pessimum exemplum, & ab omni Christianitate damnatam licentiam. Respondeo præfatum opus esse valdè ambiguum, ideoque modicæ authoritatis. Eruditi plures ipsum non sancto Germano adscribunt, sed Germano secundo, viro schismatico, cujus de facienda Ecclesiarum unione ad Gregorium nonum Epistolas habes apud Matthæum Parisiensem. Ad secundum respondeo Rituales Ecclesiarum libros non spectare ad Bibliothecas, nec passim in ipsis asservari. Nam & apud nos Latinos plurimi olim fuerunt Pœnitentiales, Missales, aliique rituales libri, quorum nulla reperire est authentica exemplaria. Adeò ut nec habeamus antiquum Missale sancti Gelasii. Nec accusari hìc possim de usurpata grassandi licentia. Etenim me palam tuetur irrefragabilis & clara authoritas sancti Cyrilli. Et cuncti passim Græcorum Patres constanter profitentur duo. Primò, transelementationem fieri per singulare opus Spiritus sancti. Secundò, Spiritum sanctum ad istud patrandum per singulares preces à Sacerdote advocari. Profitentur & tertium: Quòd nempe istæ preces illud opus antecederent. Varia Patrum loca adduxi superiùs. Et hinc vides Franciscum Turrianum ac Jacobum Billium, dum adducta sancti Joannis Damasceni de Magni Basilii sensu verba affirmant esse spuria atque intrusa, esse locutos sine fundamento.

Quæ omnia insigniter confirmantur ex sancto Fulgentio. Etenim inter quæstiones, quas illi Monimus proposuit, fuit & hæc: *Cur à Patre mittendus ad consecrandum sacrificium corporis & sanguinis Domini Spiritus sanctus postuletur?* Et Fulgentius respondit: *Jam nunc illa nobis est de Spiritûs sancti missione quæstio revoluenda. Cur scilicet, si omni Trinitati sacrificium offertur, ad sanctificandum oblationis nostræ munus sancti Spiritûs tantùm missio postuletur? Quasi verò, ut ita dicam, ipse Pater Deus, à quo Spiritus sanctus procedit, sacrificium sibi oblatum sanctificare non possit, aut ipse filius sanctificare nequeat sacrificium corporis sui, quod offerimus nos, cum corpus suum ipse sanctificaverit, quod obtulit, ut nos redimeret, aut ita Spiritus sanctus ad consecrandum Ecclesiæ sacrificium mittendus sit, tanquam Pater & filius sacrificantibus desint.* Demonstrat nostrum sacrificium sanctificari ab omnibus tribus Personis, addit per Spiritum sanctum frequenter in sacris litteris intelligi diffusa per ipsum dona in nostris cordibus, & concludit: *Cum itaque Ecclesia Spiritum sanctum sibi cælitus postulat mitti, donum sibi charitatis & unanimitatis postulat à Deo conferri. Quando autem congruentiùs, quam ad consecrandum sacrificium corporis Christi, sancta Ecclesia, quæ corpus est Christi, Spiritus sancti deposcat adventum, quæ ipsum caput suum secundùm carnem de Spiritu sancto noverit natum? Sic enim Angelico Maria informatur eloquio: Spiritus sanctus superveniet in te, & virtus Altissimi obrumbrabit tibi, ideoq; quod nascetur ex te Sanctum, vocabitur Filius Dei.* Affirmat Latinæ etiam Ecclesiæ Missalibus libris tunc infuisse preces sancti Spiritus invitatorias ad peragendum mysterium tremendæ consecrationis, & transelementationis. Et dat causam: *Quia idem Deus homo, qui semel natus est ex Virgine, quotidie nobis in altari nascitur, ideoq; non minus hic & nunc, quàm ibi & tunc opus est Spiritu sancto.* Easdem preces respicit & laudat in libris de sanctissima Trinitate sanctus Augustinus: *Quod per manus hominum ad illam visibilem* panis *speciem perducitur, non sanctificatur, ut sit tam magnum Sacramentum, nisi operante invisibiliter Spiritu Dei.* Quòd istæ preces fuerint solemnissimæ, evincit proposita per Monimum quæstio. Et tamen ipsarum nullus apertè meminit antiquus Pater, nisi solus, cui multas debemus gratias, sanctus Fulgentius. Quid ergo mirum est, quod etiam istius per posteriores Græcos factæ transpositionis non habeamus aperta testimonia? Verumtamen sancti Cyrilli testimonium est satis apertum.

Lib. 1. cap. 2.

Lib. 2. cap. 6.

Cap. 10.

Lib. 3. cap. 4.

Præterea & Latinæ & Græcæ Lithurgiæ, licet in accidentibus differant, eadem est substantia, idem substantialis ordo: Et quin istas preces Latina olim Ecclesia ante solemnia Domini verba dixerit, non est dubitandum. Hæc semper credidit se per ista verba consecrare. Nicolaus

laus Cabasilas, qui antiquam Latinorum Ecclesiam, & ipsum hodiernum sancti Gregorii Missale studet vocare in suum errorem, manifestè perdit operam, & inaniter se fatigat. Etenim in Gregoriano Missali Sacerdos proximè ante Divina Domini verba Deo Patri supplicat suam oblationem *fieri ratam, rationabilem, atquè acceptabilem, ut nobis corpus & sanguis fiat Domini nostri Jesu Christi.* Hoc verborum compendium Magnus Gregorius posuit in locum longiorum precum, quas laudat sanctus Fulgentius. Et Monimi quæstionem præcidit. Suum compendium dixerit non ad sancti Spiritus, sed ad nomen Dei Patris. Eadem verba habentur apud sanctum Ambrosium in quarto libro de Sacramentis, ideoque quidam existimant ex Ambrosiano Missali mutuata à Magno Gregorio. Alii tamen inde opinantur libros istos non esse veraciter Ambrosianos, sed Magno Gregorio posteriores. Quidquid sit, quin etiam Græca olim Ecclesia istas sancti Spiritus advocatorias preces eodem ordine dixerit, videtur non dubitandum. Etenim notanda sunt hæc Basilianæ Lithurgiæ verba: *Confidentes sancto tuo altari appropinquamus, & propositis sancti tui corporis & sanguinis antitypis rogamus.* Altè clamant se dicenda esse, adeoque olim fuisse dicta in primo ex Prothesi ad altare accessu, dudum ante consecrationem. Altissimè istud ipsum clamat sancti Cyrilli Patriarchæ Alexandrini Lithurgia. Etenim dudum post prolata Dominica verba rogat mitti Spiritum sanctum *super has oblationes venerandas, quas incipio apponere coram te.* Quomodo ad Missæ finem dicat Sacerdos: *Incipio apponere?* Certum videtur preces istas à sancto Cyrillo fuisse positas non diu post magnum introitum. Et etiamnum hodie similes preces eodem loco habent sancti Basilii, & sancti Jacobi, & præsertim sancti Joannis Chrysostomi Lithurgiæ. Similes item habent ante Dominica verba. Omninò credo omnes, & quas ante, & quas post laudata verba hodie videmus, preces olim fuisse conjunctas. Et ita etiamnum hodie est in Missa Æthiopum, quos certum est semper spectasse ad Patriarchatum Alexandrinum, & istius Ecclesiæ ritum fuisse secutos. Istæ preces sunt ibi ante prolata Domini verba, nulla post ipsa. Et ad prolata per Sacerdotem Dominica super panem verba populus statim acclamat: *Amen, Amen, Amen, credimus, & confidimus, & laudamus te, ô Domine Deus noster. Hoc verè corpus tuum est.* Eodem modo acclamat ad Dominica verba prolata super calicem. Palam profitetur consecrationem per ipsa perfici. Ad eundem Patriarchatum & ritum olim spectavit etiam Orientalis India, utpote ad Christum Dominum conversa per sanctum Frumentium, illi datum & consecratum Episcopum à Magno Athanasio. Hinc & istius gentis antiqua, quam vulgavit & à Nestorianis erroribus expurgavit in sua Angamallensi Synodo Cap. 30.

nodo venerabilis Alexius Menezius, ex nostro Ordine Archiëpiscopus Goanus & Orientalis Indiæ primas, Missa in Sanctorum Patrum Catalogo primum locum dat sancto Athanasio. Eadem Missa Spiritûs sancti invitatorias ad consecrandum preces habet dudum ante Dominica verba, & nullas post ipsa. Per ipsa consecrationem fieri manifestè profitetur. Nempè schismatici Græci nullum cum istis Indis unquam habuêre commercium, ideoque eorum Rituales libros non potuerunt corrumpere.

Tertiâ quæstio est, An adductæ Lithurgicæ preces, licet post Dominica verba & peractam ab ipsis transelementationem dicantur, non possint habere legitimum sensum? Respondeo posse. Etenim ipsa eodem ordine habet antiquæ Basilianæ Lithurgiæ Latina translatio, & interpretatur hoc modo: *Te postulamus, Sancte Sanctorum, beneplacita tibi benignitate venire Spiritum sanctum tuum super nos, & super proposita munera ista, & benedicere ea, & sanctificare, & ostendere quidem panem istum, ipsum honorificum corpus Domini Dei & salvatoris nostri Jesu Christi, quod autem est in calice isto, ipsum sanguinem Domini Dei & salvatoris nostri* JESU *Christi, qui effusus est pro mundi vita.* Libri, quibus usus fuit Dominus Cardinalis Bessarion, pro *ostendere* habent *facere.* Et ita omninò habent etiam hodierna Græcorum Euchologia. Attamen Leo Allatius in libris de utriusque Ecclesiæ Concordia probat & sequitur priorem contextum. Preces istæ possint expostulare, ut divina gratia jam factam transelementationem firmet, conservet, & nobis ostendat, seu nos in ejus fide illuminet atque stabiliat. Illustrat hæc noster adversa-
Cap. 29. rius Nicolaus Cabâsilas: *Et Sacerdotis & Pontificis ordinatio perficitur per orationem.* Oremus enim pro ipso, ut veniat in ipsum gratia sanctissimi Spiritus, *post impositionem manus is qui ordinat, ad Clerum clamat.* Ita clamat post datum à manuum impositione Spiritum sanctum. Nempe ejus jam factam donationem supplicat esse stabilem ac firmam. Eodem modo & sensu antiqui Græcorum Patres possint orasse pro jam sanctificatis & transmutatis Eucharistiæ elementis. Et hinc ad prolata per Sacerdotem Dominica tam super calicem, quàm super panem verba circumstans Græcorum populus respondet, *Amen.* Etiam in hodiernis Euchologiis. Factam consecrationem profitetur, ac ipsi consentit. Consecrationis enim verba Græci Sacerdotes dicunt alta voce: Ex Instituto Imperatoris Justiniani. Et hinc Græci à Florentina Synodo, licet priorem de istis precibus errorem deponere fuerint coacti, de illarum tamen facienda transpositione nullus fuit sermo, nulla memoria. Nec ipsam fieri suasit unquam Cardinalis Bessarion, potentissimus expugnator istius erroris. Quin immò tradit varios modos, quibus istæ preces, licet dictæ

post

post Dominica verba, possint habere sensum legitimum atque orthodoxum. Et hinc lucet nullum esse fundamentum, ex quo schismatici Græci Magnum Basilium, sanctum Joannem Chrysostomum, aut alium suæ Ecclesiæ Patrem advocent in sui erroris patrocinium. Attamen nunquam credidero hodiernum Ordinem fuisse in antiquis Liturgiis.

Quarta quæstio est, Quâ ratione sancti Græcorum Patres consecratam Eucharistiam appellent Dominici corporis & sanguinis antitypa? Respondeo quòd variis modis. Primum edicit in suo ad primam sancti Gregorii Nazianzeni apologeticam orationem Elias Metropolita Cretensium. Primò audiamus ejus lucidam de Eucharistica veritate professionem: *Per externum sacrificium Gregorius intelligit illud, quod per panem & vinum peragitur. Quæ quidem in sacra mensa proposita per ineffabilem quamdam Omnipotentis Dei vim ac facultatem in Christi corpus & sanguinem verè commutantur. Etenim ne carnem & sanguinem in sanctis Ecclesiarum mensis proposita conspicientes horrorem concipiamus, idcircò Deus ad infirmitatem nostram se demittens, propositis rebus vivificam vim immittit, atque ea ad carnis suæ operationem transfert. Neque verò quin hoc verum sit, ullo pacto ambige: Cùm ipse apertè dicat, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus. Quin potiùs Salvatoris sermonem fide accipe. Nam cùm verus sit, minimè mentitur.* Hinc pergit ad nostri præsentis vocabuli commentarium: *Per antitypum autem isotypum intelliges, si quidem de magnis illis mysteriis, hoc est, de sanctissimo Christi corpore ac pretioso sanguine istud accipias. Sic enim magnus Basilius hoc quoque appellavit. Præpositio enim hæc, ἀντὶ, nonnumquam æqualitatem etiam significat. Si autem ad futura mysteria hæc referantur, nec enim desunt qui hæc verba ad hunc modum acceperint, non tanquam Christi corpus ac sanguis non verè sint, antitypa dicuntur, sed quia nunc quidem per ea Divinitatis Christi participes efficimur, nostris videlicet corporibus velut commixti & contemperati, tunc autem spiritualiter per solam contemplationem. Verùm quonam pacto, cùm Salvator ipse per demonstrationis modum dixerit, Hoc est corpus meum, Hic est sanguis meus, Divini tamen hi Magistri, nempè magnus Basilius & Gregorius Theologus, antitypa Dominici corporis & sanguinis appellant? Nimirùm Eximius ille Joannes Damasci alumnus interventu suo dissensionem eam, cujus hic species quædam objicitur, dissolvit, his verbis utens.* Adducit adducta superiùs sancti Joannis verba. Quæ omnia confirmat in undecimæ orationis commentario, & adjungit: *Sciendum est, quòd per antitypa hoc loco Gregorius intelligat isotypa. Id quod frequens est tum apud externos, tum apud Divinos nostros Magistros.* In quadragesima secunda oratione Gregorius affirmat Ecclesiæ luminaria

Aaa 2 esse

esse cœlestium & supercœlestium luminarium antitypa, & Nicetas Serronus commentatur: *Ea vox duplicem significationem habet. Nam & pro contraria figura accipitur. Sic serpens aeneus suspenditur, non ut typus Christi, sed ut antitypus. Et pro æquali figura, ut hoc loco.* Affirmat uterque Commentator vocem, *antitypa*, accipi tribus modis: Pro contraria figura, pro isotypo seu figura æquali, & pro simplici signo seu similitudine. Affirmat ipsam dici posse & de consecratis elementis, & de propositis dumtaxat, seu simplici benedictione ad consecrationem præparatis. Priori modo acceptam affirmat esse idem quod isotypum: Quia nempè tunc accipitur pro invisibili Christi corpore, quod corporis visibilis est æqualis & consubstantialis figura. Confirmat duplex Christi corpus, quod à multis etiam Latinis Patribus suprà audivimus laudari. Per posteriori modo acceptam vocem affirmat importari simplex ac inæquale signum, & adjungit ita fuisse acceptam non tantùm à sancto Joanne Damasceno, sed etiam à magno Basilio, & Nazianzeno Gregorio. Quòd nempè etiam Gregorius fuerit usus Lithurgia Basilii: Nec enim in suis Scriptis est uspiam ita locutus. Et quidem Elias disertè profitetur transelementationem fieri per Dominica verba, adeoque etiam asserit sancti Spiritûs advocatrices preces non tantùm in Basilii atque Gregorii, sed etiam in sancti Joannis Damasceni Lithurgia fuisse laudatis verbis anteriores.

Aliam insuper vocis *Antitypum* significationem adducit Hæresiarcha Nestorius. Laudat Apostoli testimonium, *Quotiescumque manducabitis panem hunc*, & commentatur: *Cujus est ipsum Domini corpus antitypum.* Exstant verba in quarto adversùs dictum Erronem libro sancti Cyrilli
Cap. 6. Alexandrini. Per *Antitypon* intelligit *Prototypon*. Dominicum corpus & sanguinem affirmat esse tremenda ac vera mysteria, quæ per transubstantiata panis ac vini elementa repræsentantur. Circa Dominicæ Incarnationis ac Personæ unitatem Judaicè, circa Eucharistiæ contenta gravissimè, circa transelementationem nullatenus erravit Nestorius, atque ita omninò videtur juxta sui temporis morem fuisse locutus. Et hinc istam ejus phrasim sanctus Cyrillus non redarguit. Attamen magnus Basilius & Nazianzenus Gregorius videntur isto modo non locuti. Nec enim corpus & sanguinem esse panis & vini antitypa, sed hæc dixerunt antitypa illorum. Quòd in Eucharistia sint simul figura & veritas, quòd transmutata elementa istius corporis & sanguinis, in quæ sunt transmutata, sint signa & symbola, est abundè demonstratum. Et ab hac professione sanctus Joannes Damascenus, sanctus Stephanus Auxentianus, sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, aliique Iconoclastis adversi Græcorum Patres solâ voce, non sensu discesserunt.

runt. Quòd dumtaxat voluerint Eucharistiam non esse solam figuram; affirmat atque demonstrat in superiùs laudato opusculo Cardinalis Bessarion.

CAPUT XI.

Joannis Calvini sententia breviter exponitur.

NOlo actum agere, nec ab aliis prostrati hostis spolia circumferre. Nolo abundè expugnatum Joannem Calvinum denuò impetere. Paucis dumtaxat volo ejus sensa aperire, ac demonstrare hominem invitum ac repugnante conscientiâ lapsum, imò desperatè se præcipitasse in suas de sacrosanctâ Eucharistia blasphemias. Adeò lucida est hæc veritas, ut nec ipse hic Erro videatur de ipsa dubitasse. Eam pertractat in N. 17. quarto libro Institutionum. Primò itaque hujus Sacramenti eminentiam insigner exponit, adeoque extollit, ut Romanam de ipso fidem videatur profiteri. Audi hæc ejus verba: *Statuendum est verè nobis exhiberi* Dominicum corpus & sanguinem, *non secùs ac si Christus ipse præsens* N. 1. 2. 3. *aspectui nostro objiceretur, ac manibus attrectaretur. Hoc enim verbum nec mentiri, nec illudere nobis potest: Accipite, edite, bibite, Hoc est corpus meum, quod pro vobis traditur, Hic est sanguis meus, qui in remissionem peccatorum effunditur.* Scribit ejusmodi plura, quæ versuti Hæretici strophas ignoranti lectori suadeant ipsum recta sentire. Scribit non sola Eucharistica elementa, sed ipsum etiam sub illis Dominicum corpus & sanguinem edi ac bibi, & pergit: *Porrò nobis hic duo cavenda sunt vitia.* N. 5. *Ne aut in extenuandis signis nimii, à suis Mysteriis ea divellere quibus quodammodo adnexa sunt, aut in iisdem extollendis immodici, Mysteria interim etiam ipsa nonnihil obscurare videamur.* Et statim infrà: *Sunt enim* N. 6. *qui manducare Christi carnem, & sanguinem ejus bibere, uno verbo definiunt nihil esse aliud, quàm in Christum ipsum credere, sed mihi expressius quiddam ac sublimius videtur voluisse docere Christus in præclara illa concione, ubi carnis suæ manducationem nobis commendat. Nempe vera sui participatione nos vivificari.* Dominicum corpus & sanguinem docet à nobis non per solam fidem, sed reipsa edi ac bibi. Ostendit sanctum Augustinum istis Erronibus non patrocinari. Quòd Augustinus hanc manducationem non oris, sed fidei esse aliquando doceat, admittit, atque prosequitur: *Quod neque ipse nego, sed simul tamen addo nos fide complecti Christum non eminus apparentem, sed se nobis unientem, ut ipse caput nostrum, nos verò ejus membra simus.* Et post quædam: *Atque idipsum est quod alicubi scribit*

Chrysostomus, Christum non fide tantùm, sed reipsa nos suum efficere corpus. Ex iisdem principiis damnat eos, qui *volunt cœnam esse solam externæ professionis notam.* Ipsos præterit ut alibi abundè refutatos. Quin & realem præsentiam disertè profitetur, ac Papistis, qui ipsam ab illo affirment negari, indignatur. *Veritatem Dei,* inquit, *hic sine controversia amplector. Pronunciat Dominus carnem suam esse animæ meæ cibum, sanguinem esse po-*
N. 31. *tum. Talibus alimentis illi animam meam pascendam offero. In sacra sua cœna*
32. *jubet me sub symbolis panis & vini corpus ac sanguinem suum sumere, manducare ac bibere: Nihil dubito, quin & ipse verè porrigat, & ego recipiam.* Eucharisticæ veritatis professioni assuetum Christi populum, ac ipsius pias aures timet offendere, Sacramentarium lupum tegit intra ovinas Catholicæ atque avitæ locutionis lanas, & ita studet circumscribere, seducere, ac occidere.

Dominicam carnem esse ex Verbi unione vivificatricem ac immortalitatis donatricem, & ex ipsa, uti ex vulgari pane corpus, nostram ani-
N. 8. 9. mam pasci profitetur, & prosequitur: *Etsi autem incredibile videtur in*
10. *tanta locorum distantia penetrare ad nos Christi Carnem, ut nobis sit in cibum, meminerimus quantum supra sensus omnes nostros emineat arcana Spiritus sancti virtus, & quam stultum sit ejus immensitatem modo nostro velle metiri. Quod ergo mens nostra non comprehendit, concipiat fides.* Nequaquam Dominici corporis immensitatem seu ubiquitatem docet: Errorem hunc detestatur pessimè, acerrimè impugnat, affirmat longè plus quàm Papisticum dogma à vero deviare. Affirmat in cœna nobis exhiberi rem signatam, verbo istic & precibus consecrari Dominicum sanguinem, & prosequitur: *Nec est quod objiciat quispiam esse figuratam locutionem, quâ signatæ rei nomen signo deferatur. Fateor sanè fractionem panis esse symbolum, non rem ipsam. Verùm hoc posito, à symboli tamen exhibitione rem ipsam exhiberi, ritè colligemus. Nisi enim quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipso symbolum proponi nunquam dicere audeat. Itaque si per fractionem panis Dominus corporis sui participationem verè repræsentat, minimè dubium esse debet, quin verè præstet, atque exhibeat. Atque omninò istbæc pius est tenenda regula, ut quoties symbola vident à Domino instituta, illic rei signatæ veritatem adesse certò cogitent, ac sibi persuadeant.* Et infrà: *Dico igitur, quod & semper in Ecclesia receptum fuit, & hodie docent quicumque rectè sentiunt, duabus rebus constare sacrum cœnæ mysterium; corporeis signis, quæ ob oculos proposita res invisibiles secundum imbecillitatis suæ captum nobis repræsentant, & spirituali veritate, quæ per symbola figuratur simul & exhibetur.* Quis ex hisce verbis non credat ipsum recta docere? Nam & plura illic adducit, quæ videantur profiteri Eucharistiam esse imaginem simul ac veritatem.

Pa-

Papisticos Sophistas tandem accusare incipit: Præsertim de duobus. Nempè quòd circa Eucharistiam doceant illa, quæ evertant humanam naturam, necnon æternam gloriam Dominici corporis. Et prosequitur: *Cæterùm his absurditatibus sublatis, quidquid ad exprimendam veram, substantialemq; corporis & sanguinis Domini communicationem, quæ sub sacris Cœnæ symbolis exhibetur fidelibus, facere potest, libenter recipio, atque ita ut non imaginatione dumtaxat, aut mentis intelligentia percipere; sed ut reipsa frui in alimentum vitæ æternæ intelligantur.* Et infrà: *Nos rationi humanæ ita addictos esse jactant Papistæ, ut nihilo plus tribuamus Dei potentiæ, quam naturæ ordo patitur, & dictat communis sensus. A tam improbis calumniis provoco ad ipsam doctrinam quam tradidi, quæ satis dilucidè ostendit me hoc mysterium minimè rationis humanæ modo metiri, vel naturæ legibus subjicere.* Nempè quòd in Eucharistia sint Divinæ omnipotentiæ supra naturam opera, semper credidit omnis sub cœlo Ecclesia: Et ab hac professione Calvinus, ne à fideli populo lapidaretur, non fuit ausus dissonare. Hinc miscet vera falsis, & spontaneos contra propriæ conscientiæ judicium ex Romanæ Ecclesiæ odio assumptos errores ita velare tentat atque fucare. N. 19. N. 24.

E variis hujusmodi erroribus atque blasphemiis audiamus unam: *Jam ad hyperbolicas mixturas, quas superstitio invexit, descendo. Mira enim astutia hic lusit Satan, ut mentes hominum è cœlo abstractas perverso errore imbueret, ac si panis elemento adfixus esset Christus. Ac primò quidem, præsentia Christi in Sacramento minimè talis somnianda est nobis, qualem Romanæ Curiæ artifices confinxerunt, ac si locali præsentiâ corpus Christi manibus attrectandum, atterendum dentibus, ore deglutiendum sisteretur. Hanc enim palinodiæ formulam dictavit Berengario Nicolaus Papa, quæ pœnitentiæ testis foret: Verbis scilicet eò usque prodigiosis, ut glossæ author exclamet periculum esse, nisi prudenter sibi caveant Lectores, ne hæresim indè hauriant pejorem, quam fuerit Berengarii.* Respondeo istam formulam non ab ipso Papa Nicolao, sed à Cardinali Humberto fuisse compositam. Attamen ex mandato Papæ, & omnis istius Synodi. Ad formulæ verba, *Dentibus atteri*, hic est glossæ commentarius: *Nisi sanè intelligas verba, in majorem incides hæresim, quàm ipse Berengarius habuit. Et ideò omnia referas ad species ipsas, quia de Christi corpore partes non facimus.* Est rectissimus commentarius. Etenim si verba ad ipsum Christi corpus referas, incides in errorem Capharnaïtarum, Berengariano longè fœdiorem. Porrò quòd ista verba etiam sancto Joanni Chrysostomo, aliisque Græcis ac Latinis Patribus fuerint familiaria, ideoque & rectè assumpta ac Berengarianæ professioni inserta per ipsam Synodum, est abundè demonstratum. Expositum est & nostri Grego- N. 12.

rii de ipsis judicium. Quòd Calvinus hanc blaphemiam sit à Wicleflo
Cap.42. mutuatus, videre possis apud Thomam Waldensem. Calvinus itaque,
43. qui veram ac realem Christi Domini in Eucharistia præsentiam profitetur, negat localem. Et hanc onerat plenis horrendorum elogiorum plaustris. Quasi vera & realis præsentia sit alia quàm localis. Ejus fundamentum est, quòd hæc evertat & humanæ naturæ veritatem, & Dominici corporis cœlestem gloriam. Exponit seipsum: *Dominicum corpus, ut finitum esse pro perpetua humani corporis ratione minimè ambigimus, cœloq; contineri, quo semel receptum est, donec ad judicium redeat; ita sub hac corruptibilia elementa retrahere ipsum, aut ubiq; præsens imaginari, prorsùs ducimus nefas esse.* Affirmat localem præsentiam fieri non posse, nisi Dominicum corpus ponatur ubique, aut saltem in diversis locis, vel certè detrahatur de cœlo, ac in pane includatur. Primum naturæ corporis, alterum censet cœlesti Dominici corporis gloriæ ad-
N. 19. versari. Et in alio loco scribit: *Nos talem Christi præsentiam in Cœna statuere oportet, quæ nec panis elemento ipsum affigat, nec in panem includat, nec ullo modo circumscribat. Quæ omnia derogare cælesti ejus gloriæ, palam est. Deindè quæ nec mensuram illi suam auferat, vel pluribus simul locis distrahat, vel immensam illi magnitudinem affingat, quæ per cœlum & terram diffundatur. Hæc enim naturæ humanæ veritati non obscurè repug-*
N. 31. *nant. Has duas exceptiones nunquam patiamur nobis eripi.* Et iterùm: *Longè falluntur, qui nullam carnis Christi præsentiam in Cœna concipiunt, nisi in pane sistatur. Ita enim arcanæ Spiritus operationi, quæ nobis Christum ipsum unit, nihil reliquum faciunt. Christus præsens illis non videtur, nisi ad nos descendat. Quasi verò si nos ad se evehat, non aquè potiamur ejus præsentiâ. Ergò tantùm de modo quæstio est: Quia Christum ipsi in pane locant, nobis autem non ducimus fas esse eum de cœlo detrahere.* Eucharistiam ex panis ac vini elementis & ex sedenti ad Patris dexteram Dominico corpore componit. Ait hoc à nobis verè ac realiter sumi: Ast ipsum non ad nos descendere, sed nos adscendere ad ipsum. Hoc in puncto vult consistere Eucharistiæ prædicatum à Patribus miraculum: Quod corpus in cœlo existens pascat nostras animas existentes in terra. Audiamus ejus verba: *Obsecro, an ex Physicis didicimus Christum perindè animas nostras è cœlo pascere carne suâ, atque corpora pane & vino aluntur? Undè hæc carni virtus, ut animas vivificet? Naturaliter non fieri omnes dicent. Humanæ rationi nihilo magis placebit penetrare ad nos Christi carnem, ut nobis sit alimentum. Denique quisquis doctrinam nostram gustaverit, capietur in admirationem arcanæ Dei potentiæ. Isti autem boni ejus zelotæ miraculum sibi fabricant, quo sublato evanescit Deus ipse cum sua potentia.* Prædicat duo miracula. Primò, quòd Dominica caro pascat etiam animas. Secundò, quòd ipsa in cœlo po-

posita pascat animas degentes in terra, nempè animas ad se per fidem adscendentes. Quod quid est aliud quàm impugnata à Calvino & damnata Dominicæ carnis manducatio per solam fidem? Ita Sophisticis, de quibus nos accusat, subtilitatibus simplicem populi fidem dolosus Erro circumscribit. Et Dominica caro, si nos ad ipsam adscendamus in cœlum, quomodo ad nos penetrat in terras? Nempè fabula sibi ipsi non cohæret. Ficta est contra propriam conscientiam, cujus adversùm se clamores nemo potest exstinguere.

Unicum proindè erroris fundamentum est, quòd Dominica caro non possit includi intra panem & vinum. Quòd ista inclusio cogat aut ad Dominicum corpus detrahendum è cœlo, aut ad ipsum donandum infinitâ & ubiquitariâ extensione, aut ad ponendum in plurimis discretis locis. Duo posteriora impossibilia, primum censet Dominici corporis gloriæ adversum. Dominicam sub pane ac vino existentiam variè calumniatur. Affirmat Dominicum corpus per nos *adfigi albedini, ut sub ipsa lateat & operiatur.* Et concludit: *Proindè hoc in Summa profectum videmus ista ingeniosa subtilitate, ut panis pro Deo haberetur.* Ait quòd *localis præsentiæ Architecti* corpus Christi substantiæ panis permisceant. Quòd *Christi corpus* pane includant. Quòd ipsum pani *includant, infigant, circumscribant.* Respondeo hæc omnia esse abundè in superioribus expedita. Addere tamen volo insignem locum publicati per Jacobum Gretzerum Anastasii Sinaïtæ. Dominicum corpus ante passionem fuisse corruptibile & mortale, post resurrectionem esse immortale atque incorruptibile, & multum diversis qualitatibus ornatum demonstrat insigniter, atque prosequitur: *Dominus ante passionem nunquam visus est in diversis locis, tametsi poterat, ne inane spectrum ac phantasma censeretur, sed communi corporum more de loco movebatur ad locum. At post resuscitationem ex mortuis, corpore jam agilitate, tenuitate, & incorruptibilitate prædito, absque ullo obstaculo potuit & clauso sepulchro egredi, & per clausas januas ingredi: Et eâdem horâ illius diei, quo surrexit, cùm jam serò esset, Hierosolymæ & Discipulis euntibus in Emmaus apparuit. Si autem ab ipso unionis exordio prorsùs erat incorruptibilis, cur non etiam ante passionem omni carni eâdem horâ in diversis locis, formis ac figuris conspiciendum se exhibuit?* Calvinus, ut invisibilem ac spiritualem Dominici corporis in mysterio existentiam persuadeat impossibilem, sepulchri lapidem & clausas januas negat à resuscitato Domino fuisse penetrata. Et negare debet. Etenim ejus unicum adversùs Eucharistiam fundamentum est ista impossibilitas. Et ipsam laudatus Anastasius lucidè ac fortiter evertit. Nec de suo, sed ex unanimi omnium Christianorum, etiam tunc grassantium Hæreticorum sensu est locutus. Et quòd gloriosum Domini

N. 13. N. 15. N. 19. N. 23.

corpus etiam in consecratis per plurima quotidie altaria elementis doceat replicari, est suprà demonstratum. Quod ipsum in authenticis de
Ser. 140. cap. 2. 3. tempore sermonibus docet sanctus Augustinus. In Emmauntis cœna affirmat à Domino fuisse consecratam, & à nobis quotidiè consecrari Eucharistiam, & adjungit ad omnes Christianos: *Consoletur te fractio panis. Absentia Domini non est absentia. Habeto fidem, & tecum est quem non vides.* Utique occultus & opertus sub consecratis elementis. Ita illic Augustinus se ipsum pluribus exponit. Quod ipsum lucidè tradit in secundo sermone de verbis Apostoli, & in habito ante altare ad Neophytos sermone, quem nobis in libro de Baptismo Æthiopis custodivit sanctus Fulgentius. Et in litteris ad Anatolium Constantinopolitanum Episcopum sanctus Leo magnus ostendit veram & nobis consubstantialem carnem
Ep. 40. cap. 2. fuisse Mediatori necessariam, & pergit: *Aliter in Ecclesia Dei, quæ corpus est Christi, nec rata sunt Sacerdotia, nec vera sacrificia, nisi in nostra proprietate naturæ verus nos Pontifex reconciliet, verus immaculati Agni sanguis emundet. Qui licet in Patris sit dextera constitutus, in eadem tamen carne, quam sumpsit ex Virgine, Sacramentum propitiationis exequitur.* Animalis Calvinus spiritales gloriosi corporis dotes non intellexit, aut finxit à se non intelligi. Et certè caro & sanguis Dei Regnum, uti possidere non possunt, ita nec intelligere. Porrò Dominicum corpus profitemur sub mysterii elementis contineri & operiri, non tamen affigi, includi, aut circumscribi. Hujusmodi voces laborant cacophonia, & sunt offensivæ piarum aurium.

Audiamus & aliud palmare Calvini argumentum. Nostram de Dominico intra Eucharistiam invisibili corpore doctrinam exponit, nescio quem paradoxum de visibili & adhuc in terris mortali corpore errorem affingit quibusdam Doctoribus scholasticis, atque prosequitur: *Alii*
N. 17. *paulò argutiùs elabuntur, corpus hoc, quod in Sacramento datur, gloriosum esse atque immortale. Itaque nihil esse absurdi, si pluribus in locis, si nullo loco, si nulla forma, sub Sacramento continetur. Sed quæro, quale dabat Discipulis Christus pridie quam pateretur? An non verba sonant mortale illud, quod paulò post tradendum erat, dedisse? Jam ante, inquiunt, gloriam suam tribus Discipulis in monte conspiciendam præbuerat. Verùm id quidem, sed eâ claritate gustum immortalitatis ad horam præbere illis voluit. Intereà non reperient illic duplex corpus, sed unum illud, quod Christus gestabat, novâ gloriâ ornatum. Cùm verò corpus suum in prima cœna distribueret, imminebat jam hora, quâ à Deo percussus & humiliatus, sine decore, ut leprosus jaceret. Tantum abest, ut tunc gloriam Resurrectionis proferre vellet. Et hic Marcioni quanta fenestra aperitur, si Christi corpus uno in loco mortale & humile videbatur, in alio immortale & gloriosum tenebatur? Quamquam si valeat eorum opinio, idem quotidiè accidit. Quia fateri*

co-

coguntur corpus Christi in se visibile invisibiliter latère sub panis symbolo. Affirmat Domini corpus in novissima cæna fuisse adhuc passibile, ideoque poni non potuisse in Eucharistia. Deinde, ejusdem Dominici corporis in visibile ac invisibile distinctionem censet fictitiam, impossibilem, suspectam de Marcione. Spiritualem corporis existentiam addit suspectam etiam de Andrea Servetto, qui cum antiquis hæreticis deliravit Dominicum corpus per resurrectionis gloriam fuisse absorptum & exsufflatum penitus à Divinitate. Istam existentiam acerrimè detestatur. Nempè vidit nullam scripturam, nullum Ecclesiæ Patrem, nullam traditionem sibi suffragari, ideoque ad naturam debuit confugere, & ad ejus impossibilitates appellare. Æmulatus est Joannem Wicleffum, cujus palmare adversus hæc tremenda mysteria fundamentum fuit similis hic articulus: *Accidentia per Dei omnipotentiam nequeunt existere sine subjecto.*

Dei omnipotentiam offendentibus Platonicis rectè olim reposuit sanctus Augustinus: Quasi vero Deus sit omnipotens, non quousque Christiani credunt, sed dumtaxat *quousque Platonici volunt.* Etiam ego respondeo: Deus omnipotens est, non tantùm quousque Wicleffus & Calvinus volunt, sed quo usque Orthodoxi fideles semper crediderunt. Istam ejusdem corporis distinctionem esse vetustissimum Latinorum ac Græcorum Patrum, adeoque & Apostolorum dogma, est suprà abundè demonstratum. An Dominus in novissima cæna passibile, an impassibile corpus posuerit in prima Eucharistia, etiam suo loco est examinatum. Addo hunc sancti Augustini locum ex primò libro Evangelicarum quæstionum: *Quod Dominus sub Passionis tempore dicit discipulis, Non bibam amodo de hoc genimine vitis usque in diem illum, dum bibam illud vobiscum novum in Regno Patris mei, vult intelligi hoc esse vetus, cùm illud novum dicit. Quia ergo de propagine Adam, qui vetus homo appellatur, corpus susceperat, quod in Passione morti traditurus erat, inde etiam per vini sacramentum commendat sanguinem suum.* Videtur asserere primam Eucharistiam fuisse consecratam in corpus passibile. Oppositam tàmen sententiam sequitur in libris de Eucharistia venerabilis Algerus ex Leodiensi Canonico sanctus ac eruditus Monachus Cluniacensis. Et dat rationes: *Non est mirum, si ille, qui ante Passionem transfiguravit se in tale corpus, quale post Resurrectionem habiturus erat, & post Resurrectionem ostendit corpus suum vulneratum & palpabile, quale ante Passionem habuerat, ita immortale dederit corpus suum in Sacramento, quod erat moriturum, sicut post Resurrectionem idem corpus suum, quod erat invulnerabile, ostendit vulneratum. Sicut hoc, sic & illud divinæ potentiæ adscribatur.* Eamdem quæstionem versat in Speculo de Ecclesiæ mysteriis, & in secundo libro

Qu. 43.

Cap. 7.

Parte 8 libro de Sacramentis Hugo de sancto Victore. Profitetur esse rem in-
cap. 3. scrutabilem, sentit cum venerabili Algero, & solvit adversæ sententiæ argumenta. Quidquid sit, neutra sententia adjuvat Calvinum. Laudatus
Cap. 17. Algerus etiam præfatam ejusdem corporis distinctionem insigniter digerit atque exponit.

Calvinus etiam pessimè odit transubstantiationem, & horrendis impetit blasphemiis. Residua transubstantiati panis accidentia affirmat esse vanum panis spectrum, & adjungit: *Voluit Christus externo symbolo testari carnem suam esse cibum. Si inane dumtaxat panis spectrum, non panem verum proponeret, ubi analogia vel similitudo, qua deducere nos à re visibili ad invisibilem debet?* Remanentem panis substantiam censet necessariam, & sola ejus accidentia esse inepta, ut sint elementum Sacra-
Lib. 14. menti. Et prosequitur: *Bernardi quidem ætate, etsi durior invaluerat loquendi ratio, transubstantiatio tamen necdum agnita erat. Ac omnibus retrò seculis illa similitudo in ore omnium volitabat, pani & vino rem spiritualem conjunctam esse in hoc mysterio.* Respondeo hominem insigniter hallucinari. Etenim hæresiarcha Berengarius toto ferè sæculo præcessit sanctum Bernardum: Et nonne contra illum Leo nonus, Victor secundus, Nicolaus secundus, secundus Alexander, Gregorius septimus, necnon plures tunc & magnæ Synodi definierunt panis & vini substantias desinere, & manere sola accidentia? Nec de suo, sed ex perpetuo Ecclesiæ sensu definierunt. Et non sola res, sed & ipsa vox, *Transubstantiatio*, tunc famosa fuit, ac familiaris omni Latinæ Ecclesiæ. Etenim Stephanus Eduensis Episcopus, quem decimo sæculo floruisse censent passim Eruditi, hæc Missalis Canonis de propositis elementis verba, *Ut nobis corpus & sanguis fiant Domini nostri* JESU *Christi*, commentatur: *Oramus ut cibus hominum fiat cibus Angelorum, scilicet ut oblatio panis & vini transubstantietur in corpus & sanguinem* JESU *Christi.* Adeò errant etiam quidam Catholici Scriptores, qui existimant istam vocem esse inductam ab Alexandro tertio. Et quis nesciat vocem, *Transelementatio*, esse apud Græcos longè vetustissimam? Est omninò ab Apostolis: Et per omnia æquivalet voci, *Transubstantiatio.*

Joannes Franciscus Commendonius, Zachynti Episcopus, & in nostro Belgio Apostolicus Legatus, olim nostro Lovaniensi Collegæ Joanni Hesselio proposuit hanc quæstionem: *An ullâ ratione vox Transubstantiationis semel contra Berengarianos à Concilio Lateranensi recepta, posset propter Hereticos vel quosdam Catholicos id postulantes taceri aut omitti, dum de veritate corporalis præsentiæ Dominici corporis in Eucharistia tractatur?* Et laudatus Doctor ad ipsam rescripsit: *Nec sat tibi fuit, quid mihi videretur audire, nisi etiam ad meæ sententiæ confirmationem latè tibi*

tibi historias praecedentium temporum recitarem, ex quibus pateret Catholicos aut noluisse vel apicem ex praecedentibus definitionibus abolere vel subticere, aut si quando humanâ quâdam ratione ad hoc declinarunt, rem fuisse infœlicissimi exitûs. Respondeo Hesselium optimè judicasse. Etenim à Nicæna Synodo adversùm Arianos inductam vocem, *Consubstantiale*, quidquid illorum molliores allegarent aut promitterent, nunquam circumducere aut circumscribere voluit Mater Ecclesia: Ipsam habuit pro immobili contesseratione orthodoxæ Christianitatis. Et Syrmiensis & Ariminensis Synodorum unicus ferè lapsus fuit, quòd istam vocem tacuissent. Hinc omnes earum Episcopi fuerunt dejecti in laïcam communionem. Eâdem constantiâ Mater Ecclesia adversùm Nestorianos vocem *Deipara*, & adversùm Eutychianos tractavit vocem, *In duabus naturis*: Et adversùm Græcos Schismaticos etiamnum hodiè tractat vocem Symboli, *Filioq;*. Plura sunt istiusmodi exempla. Mater Ecclesia non tantùm credendi, sed etiam loquendi leges debet præscribere Hæreticis, & hi ab ipsa accipere.

S. GREGORII VII.

SEPTIMUM ROMANUM CONCILIUM.

ANno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo, Pontificatûs verò Domini Gregorii septimi Papæ anno septimo, indictione tertiâ, celebravit ipse Dominus Papa Synodum Romæ, ubi interfuerunt Archiepiscopi, Episcopi diversarum Urbium, nec non & Abbatum, ac diversorum Clericorum, & Laïcorum innumerabilis multitudo. In qua Apostolica Constituta corroboravit, multa quæ corrigenda erant correxit, & quæ corroboranda firmavit. Inter cætera namque in fine Synodalis absolutionis hæc annexuit, & perpetuæ memoriæ pro posteris scribenda mandavit, ita dicendo.

CANON I.

SEquentes Statuta sanctorum Patrum, sicut in prioribus Conciliis, quæ Deo miserante celebravimus, de ordinatione dignitatum Ecclesiasticarum statuimus, ita & nunc Apostolicâ auctoritate decernimus, ac confirmamus, ut si quis Episcopatum vel Abbatiam de manu alicujus Laïcæ personæ susceperit, nullatenus inter Episcopos vel Abbates habeatur, nec ulla ei ut Episcopo vel Abbati audientia concedatur. Insuper etiam ei gratiam sancti Petri & introitum Ecclesiæ interdicimus, quo usque locum, quem sub crimine tam ambitionis quàm inobedientiæ; quod est scelus idololatriæ, cepit, resipiscendo non deserit. Similiter etiam de inferioribus Ecclesiasticis dignitatibus constituimus.

SCHOLION.

REgias Antistitum & quorumvis Ecclesiasticorum graduum nominationes ac Investituras denuò damnat Gregorius juxta trigesimum primum è vulgaribus Apostolicum Canonem: *Si quis Episcopus sæcularibus Potestatibus usus, Ecclesiam per ipsos obtineat, deponatur. Et segregentur omnes qui ei communicant.* Quæstio est, an hæc Gregorii verba, *Nullatenus inter Episcopos aut Abbates habeatur*, statuant impositam illis manum esse substantialiter irritam, ac repetendam? Partem affirmativam firmare videtur in Ecclesiastica sua historia sanctus Theophanes, de Dioscoro secundo per Anastasii Imperatoris nominationem intruso in Sedem Alexandrinam, hæc scribens: *Dioscoro Episcopo creato, oppidanorum multitudo à reliquo Ecclesiæ cœtu segregavit se, dicens; Non sedet Episcopus, nisi qui, prout sancti Apostolici Canones præscribunt, fuerit institutus. Principis enim Magistratus eum ad thronum subvexerant. Igitur ad sancti Marci Dioscoro profecto, convenientes Clerici vestibus iterùm induerunt & ordinationis ritum circa eum iteratò perfecerunt. Atque ita ad sancti Joannis progressus,* An. 508 *sacram synaxim peregit.* Consonat in Ecclesiastica historia Anastasius Biblio-

bliothecarius : *Cùm Dioſcorus manûs impoſitionem accepiſſet, receſſère multitudines ruſticorum, dicentes; Quia niſi ſecundùm quod ſanctorum continent Apoſtolorum Canones fiat, non recipietur Epiſcopus. Principes enim intronizaverunt eum. Dioſcorus autem venit ad ſanctum Marcum, & venientes Clerici induerunt eum ſecundò, & iterùm conſecraverunt. Et ita veniens ad ſanctum Joannem perfecit Collectam.* Et electionem & conſecrationem eſſe duas Epiſcopalis promotionis eſſentiales cauſas, adeoque uti ſine hac, ita & ſine iſta validè creari non poſſe Epiſcopum, ſuprà audivimus à Goffredo Abbate Vindocinenſi. Reſpondeo hanc Goffredi doctrinam eſſe paradoxam, & ſuo loco abundè expugnatam. Porrò memoratum Dioſcorum nequiſſimi Timothei Æluri nepotem Theophanes, conſobrinum affirmat Anaſtaſius, additque de ipſo Liberatus Eccleſiæ Carthaginenſis Diaconus : *Uſque ad illum Dioſcorum in diviſione erat Alexandrina Eccleſia.* Cap. 18. Hoc eſt, non ſolùm in Catholicos & Eutychianos, ſed etiam in plures Eutychianorum factiones lacerata. Hic doloſus Dioſcorus totam reddidit unius ſpiritûs Eutychianam. Quare tumultuaria ejus reordinatio nullius eſt auctoritatis. Et ſanè plurimos Regiâ nominatione intruſos Epiſcopos degradavit variis temporibus, ac poſteà pœnitentes reparavit Apoſtolica Sedes, & tamen nullum umquam legitur reordinaſſe. Interim omnes ad propriâ ſponte deponendam dignitatem coëgit hìc noſter Gregorius, alioquin reparationis ſpe carituros.

CANON II.

***I**Tem ſi quis Imperatorum, Regum, Ducum, Marchionum, Comitum, vel quilibet ſæcularium Poteſtatum aut perſonarum Inveſtituram Epiſcopatuum vel alicujus Eccleſiaſticæ Dignitatis dare præſumpſerit, ejuſdem ſententiæ vinculo ſe obſtrictum eſſe ſciat. Inſuper etiam niſi reſipiſcat, & Eccleſiæ propriam libertatem dimittat, Divinæ animadverſionis ultionem in hac præſenti vita tam in corpore ſuo, quàm in cæteris rebus ſuis ſentiat, ut in adventu Domini ſpiritus ſalvus fiat.*

SCHOLION.

ANtistitum Investituram dimittere adeò noluit Henricus quartus Imperator, ut quosvis sine ipsa promotos ejiceret, aut certè ipsorum possessiones invaderet ac dilapidaret. Quam insolentiam & alii exercebant Principes. Etiam Brabantiæ Dux, de quo gravia queritur in sui Cœnobii Chronico Rudolphus Abbas sancti Trudonis. Hinc ergò ipsos degradationis pœnâ frænandos censuit præsens Canon. Porrò de Valciodorensi Leodiensis Diœcesis Abbate scribit ejusdem Monasterii
Fol. 575. Chronicon : *Abbas noster Investituram ab Episcopo Metensi accipit.* Ab eodem ipsam olim accepit Abbas Trudonopolitanus. Et Lobiensis in Cameracensi Diœcesi Abbas ab Episcopo Leodiensi. Et eruditus Lucas Dacherius nuper publicavit hocce pro sancti Blasii apud Basileenses Abbatia instrumentum : *Controversiam, quæ agitata est inter Basileensem Ecclesiam & Monachos sancti Blasii, nos Gregorius Presbyter Cardinalis, & Pontius Cluniacensis Abbas, vice fungentes Domini Papæ Calixti secundi, per Dei gratiam sic definimus auditâ utriusque partis causâ. Si alii Archiëpiscopi, vel Episcopi Regni, qui sunt Advocati in Abbatiis aliorum Episcopatuum jure Ecclesiæ suæ, ex concessione vel ex tolerantia Sedis Apostolicæ, electis Abbatibus concessionem per virgam fecerint, Episcopus quoque Basileensis Abbatibus, qui in Ecclesia Beati Blasii præponenai sunt, post electionem hoc ipsum faciat. Quod si Romana Ecclesia cæteris Episcopis concessionem per virgam contradixerit, sic se habeat Dominus Episcopus Basileensis, sicut & cæteri Archiëpiscopi, vel Episcopi, dispositione Romanæ Ecclesiæ se habuerint.* Hæc ergò Abbatum per alienum Episcopum Investitura fiebat titulo Advocatiæ. Alium adhuc ejus titulum producit laudatum Valciodorense Chronicon : *Metensis Episcopus erat loci Dominus.* Et hanc Investituram, dummodò tamen Canonicam electionem non læderet, præsenti, qui de Episcopis nullam mentionem facit, Canone noster Gregorius nec prohibuit nec damnavit.

CANON III.

ITem si quis Nortmannorum terras sancti Petri, videlicet illam partem Firmanæ Marchiæ, quæ nondum pervasa est, & Ducatum Spoletanum, & Campaniam, necnon Maritimas, atque Sabinum, & Comitatum Tiburtinum

num, nec non Monasterium sancti Benedicti Montis Cassini, & terras sibi pertinentes, insuper etiam Beneventum invadere, vel deprædari præsumpserit, gratiam sancti Petri & introitum Ecclesiæ ei usque ad satisfactionem interdicimus. Verumtamen si quis illorum adversùs habitatores harum terrarum aliquam justam causam habuerit, priùs à nobis, vel à Rectoribus, seu Ministris inibi constitutis justitiam requirat. Quæ si ei denegata fuerit, concedimus, ut pro recuperatione suarum rerum de terra illa accipiat, non tamen ultra modum, nec more prædonum, sed ut decet Christianum, & eum qui sua magis quærit accipere, quàm aliena diripere, & qui timet gratiam Dei amittere, & maledictionem beati Petri incurrere.

S C H O L I O N.

De nescio quo agresti & moroso homine, qui domum suam ob prætensum à defuncto famulo debitum privato bello vexaverat ac spoliaverat, apud Candidianum Provinciæ Præfectum questus olim fuit magnus Basilius: *Me non interpellato, præter omnem prætensam accusationem; immò etiam petitionem, ut quidquam à voluntario, cùm viveret, acciperet, citra ullas etiam violentæ exactionis minas, si non accipiat debitum, ex insperato quibusdam paris audaciæ complicibus adjutus in ædes nostras irruit, mulierculas domus custodes percutiendo attrivit, fores domus effregit; omnia exspoliavit, alia ipse sibi sumens, alia quorumlibet rapinæ exponens.* Et in Narbonensi, quam nuper inter Domini Petri de Marca libros publicavit Stephanus Baluzius, adversùm privata bella Synodo statuit Guifredus Archiëpiscopus: *Statuimus inter vos de contentionibus terrarum & de debitoribus ac fidejussoribus, Dei auctoritate & nostrâ, ut nemo ex eis vindictam sumat, donec ante sui proprii Episcopi, & Potestatis, cujus ditionis fuerit, præsentiam veniens, causam suam exponat, ut alicujus eorum judicio terminetur atque definiatur. Episcopus autem & Princeps regionis ipsius, quibus eadem res pertinuerit, ad distringendum, noceat resistenti, & adjuvet obedientem.* Et Hugonem Puteacensem, quòd *nullâ denegatâ justitiâ* privato bello vexaret Ecclesiæ suæ pos-

Ep. 173.

L. 4. c. 14.

possessiones, excommunicavit, & istud vinculum à suo Metropolita
Ep. 111. Daimberto firmari postulavit sanctus Ivo Episcopus Carnutensis. Et de Philippo Francorum Rege, quòd suis subditis nullam faceret justitiam, ideoque Regnum suum privatis bellis miserrimè lacerari permitteret, in litteris ad ejus Archiëpiscopos gravissimè queritur noster
Lib. 2. Gregorius. Violentæ exactionis minas posterior ætas barbaro vocabu-
Ep. 5. lo dixit diffidationem, seu defiduciationem, ipsamque etiam ad privati belli justitiam requiri scribit ad Paschalem secundum laudatus Ivo. Erat hostilitatis denuntiatio, sine qua bellum non possit esse justum. Inermem enim & improvisum invadere est latrocinium. Eadem principia secutus præsens Canon mandat neminem bello privato vexari, nisi post acceptam à legitima Potestate sententiam, aut denegatam justitiam. Hanc barbariem plenè eliminari, temporis iniquitas tunc non patiebatur.

CANON IV.

Præterea admonemus omnes, qui æternæ damnationis pœnas evadere, & veræ beatitudinis gloriam cupiunt intrare, ut à falsis sibi caveant pœnitentiis. Sicut enim falsum Baptisma non lavat originale peccatum, ita post Baptismum falsa pœnitentia non delet nefas commissum. Ideoque valde necessarium est, ut qui se aliquod grave crimen commisisse cognoscit, animam suam prudentibus & Religiosis viris committat, ut per veram pœnitentiam peccatorum suorum certam consequatur veniam. Hæc est enim vera pœnitentia, ut post commissum alicujus gravioris criminis, utpotè meditati homicidii, & spontè commissi, seu perjurii pro cupiditate honoris aut pecuniæ facti, vel aliorum his similium, ita se unusquisque ad Dominum convertat, ut relictis omnibus iniquitatibus suis, deindè in fructibus bonæ operationis permaneat. Sic enim Dominus per Prophetam docet: Si conversus fuerit impius ab omnibus iniquitatibus suis, & custodierit universa mandata mea, vi-

vitâ vivet, & non morietur. *In quibus verbis manifestè datur intelligi, quoniam qui aliena bona diripuit, & ea cùm possit reddere vel emendare noluerit; vel qui arma contra justitiam portaverit, aut odium in corde retinet, vel qui hujusmodi negotiationibus aut officiis implicatus fuerit, quæ sine fraude, sine falsitate, sine invidia, sine deceptione fratrum exercere non possit, nec ad Dominum conversus, nec de perpetratis facinoribus veram pœnitentiam facere credendus est. Undè inter omnia vos hortamur atque monemus, ut in accipiendis pœnitentiis non ad illos curratis, in quibus nec religiosa vita, nec est consulendi scientia, qui animas hominum magis ad interitum, quàm ad salutem ducunt, teste veritate, quæ ait:* Si cœcus cœcum ducat, ambo in foveam cadunt. *Sed ad eos qui religione & Scripturarum doctrina instructi, viam veritatis & salutis vobis ostendere valeant.*

SCHOLION.

SErvilis attritionis nullam hìc Pontifex facit memoriam, quòd peccatorem sine fide in Deum, spe, & charitate, quæ saltem affectu sit super omnia, non posse reponi in Divinam gratiam, usque tunc nemo vel cogitasset. Necdum nati erant Melchior Canus, aut Henricus Salmaticensis, de quibus rectè scribit in eruditis ad Robertum Cardinalem Pullum notis Hugo Mathoud: *Constat attritionem ex solo gehennæ metu conceptam, ut veram Sacramenti partem, nec voce tenus nec significato, veteribus & Pullo coætaneis auctoribus innotuisse, ut meritò Lopez in Instructorio conscientiæ scripserit illius opinionis parentes fuisse Melchiorem Canum & Henricum quemdam Salmaticensis Academiæ Doctorem.* Adeò igitur nova est ista subtilitas, ut ejus auctores nuperrimè adhuc ambularent. Et sanè noster Gregorius veram pœnitentiam disertè affirmat debere esse conversionem ad Deum, quæ omnes iniquitates relinquat, & in bonæ operationis fructibus permaneat, seu permanere studeat. Quam quis non videat esse castam Dei charitatem? Etiam hodie cunctis necessaria est hæc admonitio: Ut in accipiendis pœnitentiis eligant & vitâ & doctrinâ probatos Sacerdotes. Hoc ipsum inculcant sanctus Cyprianus, san-

Par. 5. c. 31.

sanctus Augustinus, magnus Gregorius, & alii plures. Et ad hanc quæstionem, *An bonum sit nos confiteri peccata nostra viris spiritualibus*, in Jure Græco-Romano respondit Petrus magnæ Constantinopolitanæ
L. 6. f. 397. Ecclesiæ Chartophylax: *Bonum est ac valde utile, sed non iis qui non experientes & rudes sint harum rerum, ne quis per alienam à ratione compassionem & dispensationem, vel per intempestivam & imperitam intensionem pœnarum, te contemptorem, aut desidem, aut dissolutum reddat. Itaque si virum inveneris spiritualem & experientem, qui medicinam tibi adhibere possit, absque verecundia & cum fide confitearis ei, tamquam ipsi Domino, non homini.*

CANON V.

QUoties defuncto Pastore alicujus Ecclesiæ, alius est ei Canonicè subrogandus, instantiâ Visitatoris Episcopi, qui ei ab Apostolica vel Metropolitana Sede directus est, Clerus & populus, remotâ omni sæculari ambitione, timore atque gratiâ, Apostolicæ Sedis vel Metropolitani sui consensu Pastorem sibi secundùm Deum eligat. Quòd si aliquo vitio corruptus aliter agere præsumpserit, electionis perperam factæ omni fructu carebit, & de cætero nullam electionis potestatem habebit, electionis verò potestas omnis in deliberatione Sedis Apostolicæ sive Metropolitani sui consistat. Si enim is ad quem consecratio pertinet, non ritè consecrando, teste beato Leone, gratiam benedictionis amittit, consequenter is, qui ad pravam electionem declinaverit, eligendi potestate privatur.

SCHOLION.

VAcantem Episcopalem Cathedram, non per Capitulum aut ejus Vicarium, sed per Visitatorem Episcopum regi est adeò vetustum, ut in magni Gregorii vita Joannes Diaconus adfirmet esse *antiquissimum Ecclesiasticæ consuetudinis ordinem, traditum ab Apostolis, & ad sua usque*
Lib. 3. c. 21 22. *tempora solemniter conservatum*. Etenim de Fortunio Tubursicensi Donatistarum Episcopo, & suâ adversùs illum disputatione scribit ad quos-

quosdam ejusdem factionis Episcopos sanctus Augustinus: *Narravit Fortunius etiam in ipsa schismatis novitate Majores suos, cùm cogitarent culpam Cæciliani, ne schisma fieret, quoquomodo velle sopire, dedisse quendam Interventorem populo suæ communionis apud Carthaginem constituto, antequam Majorinus adversùs Cæcilianum ordinaretur Episcopus. Hunc ergò Interventorem in suo Conventiculo à nostris dicebat occisum.* Volebat adversùs Cæcilianum non temerè processum, nec statim fuisse degradatum, sed priùs suspensum ab Episcopali officio, & Sedi interim datum Visitatorem seu Rectorem Vicarium, quem Africana Ecclesia passim vocavit Interventorem seu Intercessorem. Hinc habemus in quinta Carthaginensi Synodo: *Nulli Intercessori licitum sit Cathedram, cui Intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis, vel seditionibus retinere, sed dare operam, ut intra annum eisdem Episcopum provideat. Quod si neglexerit, Interventor alius tribuatur.* Et Fœlici Visicenensis Catholicæ Ecclesiæ Episcopo dicenti, *Præsto sum, Episcopum contra me non habeo,* in Carthaginensi Collatione reposuit Victor Taborenensis Donatistarum Episcopus: *Proximè recessit, ego tibi intervenio.* Et in Carthaginensi Bonifacii Archiëpiscopi Synodo Petrus Abbas adseverat suum Monasterium nec vicinis Episcopis, nec proximæ Ecclesiæ Interventori umquam subfuisse, sed semper respexisse ad Ecclesiam Carthaginensem. Exstant hæc fragmenta apud Lucam Dacherium. In libro tamen de Pastoribus scribit sanctus Augustinus: *Qui* à Secundo Tigisitano Episcopo ac Numidiæ tunc Primate *missi sunt Clerici, extra congregaverunt ab Ecclesia, ad Clericos Carthaginis accedere noluerunt, Visitatorem posuerunt, à Lucilla recepti sunt.* Agit de Donatistici schismatis exordio, & in suspensi Cæciliani sedem intruso Interventore: Ipsum ordinario vocabulo titulat Visitatorem. Quocirca hæc ejus ad supra adductam Fortunii Tubursicensis Episcopi relationem verba, *Quod, fateor, numquam antea prorsùs audieram,* non de intruso Visitatore accipienda sunt, sed de sola ejus per Catholicos patratâ cœde. Donatistæ eodem modo tractarunt sanctum Sylvestrum, aut nescio quem alium Pontificem. Etenim de Romam per ipsos missis Rupitanis & clanculariis Episcopis scribit in libro de unico Baptismo sanctus Augustinus: *In Romana Ecclesia nec damnare quemquam suo qualicumque judicio potuerunt, nec aliquem suorum velut in locum surrogare damnati, contra quem paucissimis Afris partis suæ primò Interventores adventitios furtim longèq; mittebant, donec decepta plebeculæ quasi proprios Episcopos ordinarent.* Sylvestrum clandestinè primùm suspenderunt, & contra ipsum miserunt clandestinum ac furtivum Interventorem; exindè etiam clandestinè & imaginariè degradarunt, & tunc ipsi suum in nescio qua rupe latitantem Tenebrionem & Ca-

Ep. 163.

Lib. 1. c. 128.

Tom. 6.

Cap. 15.

Cap. 16.

Catepiscopum superintruserunt. Quod re ipsa non poterant, imaginariè attentarunt. Hunc visitandi morem omninò respicit in litteris ad sanctum Papam Cornelium etiam sanctus Cyprianus. Nescio cujus in Africa civitatis Episcopum Novatum accusat de multis, ejus cum quinque suis rebellibus Presbyteris factiones exponit, ac
Ep. 49. prosequitur: *Idem est Novatus, qui apud nos primum discordiæ & schismatis incendium seminavit, qui quosdam istic ex fratribus ab Episcopo segregavit. Ipse est qui Felicissimum, Satellitem suum, Diaconum, nec permittente me nec sciente, suâ factione & ambitione constituit.* Quinque illi Presbyteri adfirmabant Cyprianum Cathedræ intrusum contra Canones, parabant extrudere, ab ejus communione se separarunt, Novatum illi superposuêre Visitatorem, atque ita ille suum congerronem Felicissimum ordinavit Diaconum. Adeò antiquum est Visitatoris officium. Est Apostolicum Institutum. Apud laudatum Lucam Dacherium ex-
Tom. 8. stat Carturcensis Cleri de Guasberto Electo Decretum, in quo datum sibi à Dagoberto Bituricensi Archiëpiscopo Visitatorem appellat *viduatæ Ecclesiæ Consolatorem.* Valentina Hispanorum Synodus vocat *Ecclesiæ Commendatorem.*

Variæ de illo occurrunt quæstiones. Prima est, An Visitator debuerit semper esse Episcopus? Respondeo non debuisse. Etenim Cresconio Silemsilensi Donatistarum Episcopo dicenti, *Traditores non habeo in plebe mea*, in Carthaginensi Collatione respondit Aurelius Macomadiensis
L. 1. c. 201. Catholicæ Ecclesiæ Episcopus: *Presbyterum habemus, qui intervenit.* Et Montano Cemerianiamiensi dicenti, *Adversarium non habeo*, reposuit Fortunatianus Catholicorum Siccensis Episcopus: *Constantinam illic habemus Ecclesiam, & Presbyterum Terentium.* Ad quæ Adeodatus
C. 202. Donatistarum Episcopus Milevitanus: *Intervenit, dixisti, si ubique vestros spargere velitis, jam videmini habere nobiscum partem in eis locis, ubi Christiani sunt.* Nequaquam negat posse intervenire Presbyterum, sed vult modicam Romanæ fidei communionem esse tanto officio indignam. Etiam adductus, qui Interventorem vetat eligi in Episcopum, Canon lucidè supponit illum posse esse Presbyterum. Damnat quorumdam Interventorum technas & artes, quas in quibusdam ad majorem Civitatem transire ambientibus Episcopis damnavit & Sardicensis Sy-
Can. 2. nodus: *Si quis adeò insanus vel audax inveniatur, ut de iis videatur aliquam adferre excusationem, asserens sibi à populo allatas esse litteras, clarum est potuisse paucos aliquos mercede & pretio corruptos in Ecclesia seditionem movere, ut eundem utique postulent habere Episcopum.* Interventorem non postulari, sed eligi vetat laudatus Afrorum Canon, & Episcoporum translationes non minùs quàm rebaptizationes abominata est

eo

eorundem Ecclesia, ideoque lucidè non de Episcopo agit, sed de Presbytero. Et hic mos videtur Afris fuisse singularis.

Verùm his obstare videtur magnus Gregorius in litteris ad Balbinum Episcopum Rossellanum: *Pervenit ad nos, quòd Populonensis Ecclesia ita sit Sacerdotis officio destituta, ut nec Pœnitentia decedentibus ibidem, nec Baptisma possit præstari infantibus. Hujus igitur tam piæ rei, tamq; necessaria mole permoti jubemus Dilectioni tuæ, ut hujus præceptionis auctoritate commonitus, memoratæ Ecclesiæ Visitator accedas, & unum illic Cardinalem Presbyterum, & duos debeas Diaconos ordinare.* Eodem tenore scribit ad Felicem Sipontinum Episcopum de Canusina Ecclesia. Eis dat Visitatores Episcopos, quòd nec unum haberent Presbyterum, qui utique posset ipsas regere, atque ita supponit etiam Presbyterum posse esse Visitatorem. Scribit item ad Clerum & populum vacantis Ecclesiæ Vivanensis: *Ecclesiæ vestræ curam, utilitatesq; Honorato Presbytero committendas elegimus, quatenus res utilitatesq; ejus per eum & procurari valeant, & modis omnibus custodiri.* Ipsum instituit Visitatorem. Et sancti Andreæ Abbates semper fuisse Lugdunensium Archiepiscoporum in administranda Ecclesia Vicarios, scribit ad Carolum Magnum sanctus Ledradus ejusdem Sedis Episcopus, & adjungit: *In tantum erat commissa illis cura, ut si Ecclesia Lugdunensis viduaretur proprio Patrono, ipsi in cunctis adessent Rectores & Consolatores, quo usque Ecclesia à Domino illustraretur dignissimo Pastore.* Viduatam quoque Leodiensium Ecclesiam fuisse olim à Lobiensibus Abbatibus administratam docet in istius Monasterii Chronico Abbas Folcuinus. Et de Virdunensi per Madelvei Episcopi mortem vacante Ecclesiâ scribit Hugo Flaviniacensis: *Tunc fuit Episcopatus Virdunensis per duodecim annos vacuus, & quidam servus Dei Amelbertus nomine, juxta morem temporis illius factus Chorepiscopus, regebat ipsam Ecclesiam, & in quodam Oratorio sub honore omnium Apostolorum quasi solitariam vitam ducebat.* Et Hincmarum Remensem Metropolitam laudat in ejusdem Ecclesiæ historia Flodoardus, quòd de vario Chorepiscoporum excessu fuerit questus apud Leonem quartum, præsertim *quòd terrena Potestas hâc materiâ sæpè offenderet, ut videlicet Episcopo quolibet defuncto, per Chorepiscopum solis Pontificibus debitum Ministerium perageretur, & res ac facultates Ecclesiæ sæcularium usibus expenderentur, sicut & in nostra Ecclesia secundò jam actum fuisset.* Chorepiscopos de vario excessu notat etiam Meldensis Synodus, ac pergit: *Si civitatis Episcopus obierit, nihil ex Episcopali ministerio specialiter Episcopis debito Chorepiscopus attentet, quia ex hoc magnum scandalum, & divisionem rerum Ecclesiasticarum, atque dilationem in Canonicè ordinandis Episcopis, Dei Ecclesiis accidisse conspeximus. Nam si Episcopus civitatis propter desi-*

Lib. 1. Ep. 15.

Ep. 51.

Ep. 78.

Ep. 1.

Fol. 117.

Lib. 3. cap. 10.

diam aut secularem pervagationem, vel propter infirmitatem, modum suum Chorepiscopos transcendere consenserit, sententiam Canonicam debet attendere, quâ Decretum est, ut qui contra dicta Canonum fecerit, gradus sui periculo sine retractatione subjaceat. Chorepiscopi Gallicanis Episcopis erant generales in Pontificalibus Vicarii, & vacantem Sedem administrabant, atque ità Regibus vacantium Ecclesiarum proventus percipientibus dabant irritamenta & fomenta ad Ecclesias in longa vacatione detinendas. Hinc eos ab omni Pontificali officio suspendit laudata Synodus. Hincmarus autem voluit penitus exstinctos. Eandem formam viguisse in Cantuariensi Ecclesia, ostendit in sancti Lanfranci
Cap. 13. illic Archiepiscopi vita Milo Crispinus: *In Suburbio civitatis Cantuariae est quaedam Ecclesia sancti Martini, in qua, ut fertur, priscis temporibus fuit Sedes Episcopalis, & ut aiunt, Episcopum habuit, antequam ad illas partes transiret Lanfrancus. Sed quia auctoritate Canonum constat praeceptum, ne in una civitate duo simul Pontifices habeantur, statuit Lanfrancus ne ulterius ipsi loco ordinaretur Episcopus.* Rectiùs scribit in Cantuariensium Pontificum historia Gervasius Monachus: *Habebat quondam*
Cap. 30. *Cantuariensis Archiepiscopus Chorepiscopum quendam, qui in Ecclesia sancti Martini extra Cantuariam manebat, qui adveniente Lanfranco deletus est, sicut ubique terrarum factum audivimus.* Et absentis & defuncti Archiepiscopi vices Chorepiscopus ille in omnibus supplebat. Atque ita lucet vacantes Ecclesias fuisse per Presbyteros, aut certè Chorepiscopos, non solùm in Africa, sed in aliis etiam Regionibus administratas.

Respondeo antiquum Anglicanae Ecclesiae morem edici à Simeone Monacho Dunelmensi, qui in ejusdem Ecclesiae historia scribit de ipsa
Lib. 1. c. 10. vacante per mortem sancti Cutberti: *Episcopatum Ecclesiae illius servavit venerabilis* Eboracensium *Antistes Wilfridus, donec eligeretur qui pro Cutberto Antistes ordinari deberet.* Addit de carcerato per Eadbertum Re-
L. 2 c. 2. gem Cynenulfo Lindisfarnensi Episcopo: *Friothnibertus Hagustaldensis Episcopus Lindisfarnensem Episcopatum administravit, donec placato Rege de captione relaxatus Cynenulfus ad suam rediret Ecclesiam.* Et de Adgaro
An. 962. Rege scribit Radulphus de Diceto: *Rex Aedgarus Londoniensem Ecclesiam Pastore proprio viduatam commisit regendam Dunstano Vigornensi Episcopo, & sic Dunstanus Londoniensem Ecclesiam commendatam habuit, & non titulatam.* Proindè vacantium in Anglia Ecclesiarum Visitator solebat omninò esse Episcopus. Porrò Cantuariensis Ecclesiae proprium ab antiquo Capellanum Roffensis, Cantorem Vintoniensis, Decanum esse se
A. 1162. allegat apud Gervasium Monachum Londoniensis Episcopus, & longam agunt litem de jure consecrandi Cantuariensem Electum. Quin etiam de visitandi jure olim litigaverint, non est dubitandum, ideo-
que

que ad istos motus evitandos voluerit Primatialis Ecclesia se viduatam per proprium Chorepiscopum administrari. Eandem, quæ in sancti Thomæ Martyris consecratione contigit, litem memorat & Radulphus de Diceto: *Electus ordinatus est in Presbyterum in Ecclesia Cantuariensi à Waltero Roffensi Episcopo, in ordinationibus & dedicationibus faciendis Ecclesiæ Cantuariensis Vicario. Sequenti die Dominica consecratus est ab Henrico Vintoniensi Episcopo, vice Londoniensis Ecclesiæ tunc vacantis. Quod ad jus suum spectare dicebat Roffensis Episcopus, sed non obtinuit.* Bartholomæi Exoniensis Electi consecrationem eidem Waltero delegaverat in mortis lecto sanctus Theobaldus Cantuariensis Archiepiscopus, pergitque laudatus Radulphus: *Et licet morte mandatoris finitum fuisset mandatum, tamen quia Richardus Londoniensis Episcopus laborabat paralysi, Henricus etiam Vintoniensis, Vicarius Londoniensis Ecclesiæ, morabatur apud Cluniacum tunc temporis, Roffensis Episcopus memoratum consecravit Electum.* Addit de Balduino Archiepiscopo profecturo ad sacrum bellum: *Balduinus ex communi consilio suorum Suffraganeorum vices suas Episcopo Londoniensi Richardo commisit. Roffensis Episcopus ab antiquo Vicarius Archiepiscopi tam in territorio Cantiæ, quam in Ecclesiis maneriorum, Archiepiscopi curam Pastoralem suscepit.* Consonat Gervasius Monachus Cantuariensis: *Est in Ecclesia Cantuariensi consuetudo ab antiquis temporibus constituta, & a piis Patribus observata, quòd vacante Sede Cantuariensi, vel absente Archiepiscopo, debeat Episcopus Roffensis in Cantuariensi Ecclesia ministrare, sicut proprius & privatus Cantuariensis Ecclesiæ Capellanus, si tamen a Cantuariensi Ecclesia fuerit vocatus.* Ea de causa adjicit Roffensem Electum non à Rege, sed ab Archiepiscopo semper investitum, & defuncti Episcopi baculum, non ad Palatium, sed ad Cantuariensis Ecclesiæ Altare fuisse deportatum. Ex eodem principio adfirmat vacantis Roffensis Ecclesiæ bona nunquam per Regem, sed semper per Archiepiscopum fuisse custodita, adjungens hoc obtinere etiam in simultanea utriusque Ecclesiæ vacatione, atque pergens: *Recognitum est*, in Londinensi Guilielmi Eliensis Episcopi & Apostolici Legati Synodo, *Roffensem Episcopum Cantuariensis Ecclesiæ proprium ab antiquo fuisse Capellanum, eumque vacante Cantuariensi Sede ad vocationem Conventus debere Cantuariam accedere, Chrisma conficere, & cætera Sacramentalia ministrare, eumque in expensis procurare debere, qui Archiepiscopatum custodiret. Vivente autem Archiepiscopo, sed absente vel ægrotante, ad vocationem ejusdem simul & procurationem debet accedere. Venit igitur Cantuariam ad proximum Pascha à Conventu vocatus idem Episcopus, & in Curia Canonicorum sancti Gregorii hospitatus est, ne ignorantibus videretur ad expensas fuisse Monachorum, si in eorum Curia haberet hospitium.*

A. 1162. A. 1161. A. 1119. A. 1147. A. 1184. A. 1192.

In Metropolita aliud est Metropolitica, aliud Dioecesana Potestas: Et hujus solius vices in Cantuariensi Metropoli habebat Episcopus Roffensis. Ordinare Clericos, dedicare Ecclesias, conficere chrisma, aliaque id genus Pontificalia exercere potuit, nequaquam tamen consecrare Episcopos, nec ipsum Metropolitam: Spectabant hæc ad Proto-Thronum Londinensem, aut ipso defuncto vel impedito, ad Vintoniensem. Et ista fuit antiquissima illius Ecclesiæ consuetudo. Per quem vel qua de causa inductus fuerit Chorepiscopus Visitator, usque huc non inveni. Quidquid sit, avitum morem reparavit sanctus Lanfrancus, atque ita lucet antiquos de hac re Canones in Anglia omninò viguisse.

Cap.6.7. Eadem est ratio Gallicanæ Ecclesiæ. Etenim Reiensis Synodus statuit, ut ad sepeliendum viduatæ Cathedræ Episcopum solus vicinioris civitatis Antistes accedat, qui Visitatoris vice disponat de rebus Ecclesiæ, idque intra septem dies, quibus lapsis recedat ad propria, & cum aliis suæ Provinciæ Episcopis exspectet ulteriora Metropolitæ mandata. Hilarius Arelatensis Archiepiscopus de Primatiali jure disputabat tunc cum vicinis Provinciis, ad Jacobum Ebredunensem Metropolitam sepeliendum duo accesserant Episcopi, & Hilarii fastum aversatus Clerus & populus ipsos coëgerat ad sine facta ad ipsum relatione consecrandum suum electum Armentarium. Ejusmodi ausus adductis Decretis conata est ista Synodus sistere. Et ad sanctum Cæsarium Arelatensem item Archiepiscopum de Episcopalis electionis forma scripsit Symmachus Pontifex: *Decretum sine Visitatoris præsentia nemo conficiat, cujus testimonio Clericorum & Civium possit unanimitas declarari.* (Epist.3. c. 6.) Et post degradatum Contumeliosum Reiensem Episcopum Joannes secundus ad omnes Galliæ Episcopos: *Ne ejus Ecclesia destituta videatur, in ejus loco Visitatorem dari præsenti auctoritate decernimus, ut nihil de Ordinibus Clericorum, nihil de Ecclesiastica facultate præsumat, sed ea quæ ad sacro-sancta Mysteria pertinent exequatur.* (Epist.2.) Et ad Reiensis Ecclesiæ Clerum: *Necessaria vobis solatia credimus Visitatoris adjungere, ut Ecclesia suo privata Præsule summi nequeat Pontificis solatiis indigere.* (Epist.3.) Et ejus successor Agapetus ad laudatum Metropolitam Cæsarium: *Patrimonio Ecclesiæ in gubernatione Archidiaconi constituto, Visitatoriam in Contumeliosi loco præcipimus ordinari personam.* (Epist. 1.) Visitatores etiam sub Francorum Regno Episcopos assiduè laudant antiquæ, per Jacobum Sirmondum publicatæ, Episcopalium promotionum formulæ, quibus elegantissimam aliam nuper adjunxit Lucas Dacherius. (Tom. 8.) Quod Morinensi & Tornacensi viduatis Ecclesiis Visitatores etiam Hincmarus Remensis Metropolita dederit, laudat in ejusdem Ecclesiæ Historia Flodoardus, (Lib.3.c. 23.) & addit de illius Successore sancto Fulcone: *Fulco Herilandum Terravanensem Episcopum,*

copum, ejus Episcopio à Nortmannis depopulato, ad se venientem suscepit, & Visitatorem cuidam viduatæ Ecclesiæ constituit, ut visitando sustentationem interim, dum Episcopus ibi ordinaretur, ex illa caperet. Plura sunt hujusmodi exempla. Verùm quòd Gallicanæ Episcoporum Parochiæ sint passim vastæ, à propria abesse, & alienæ frequenter adesse fuit difficile Visitatori Episcopo: Hinc quædam Ecclesiæ officium illius per Chorepiscopum expleverunt. Quod tamen numquam sub Romano Imperio, sed factum dumtaxat reperies sub Regno Francorum. Nec fuit istud universale. Etenim de Lupo Catalaunensi Episcopo habet sexta actio secundi Suessionensis Concilii: *Quia Metropolis Rhemorum Ecclesia carebat Pastore, jussus est Regiis litteris Domini Caroli Calvi, ut in confectione chrismatis, & in aliis necessitatibus, videlicet ut suæ Matri Ecclesiæ, pro sua possibilitate in Ecclesiasticis negotiis consulere procuraret.* Etiam Clericos ibidem Lupus ordinavit. L. 4 c. 3.

An sancti Andreæ Abbas aliquando fuerit viduatæ Lugdunensis Ecclesiæ Visitator, ignoro. Etenim aliud edicere videtur in suo, per Lucam Dacherium publicato, ad Eduensem Ecclesiam Edicto Francorum Rex Philippus Augustus: *Legitimorum hominum testimonio Lugdunensis Ecclesiæ jus esse didicimus, ut quoties Eduensis sedes vacaverit, toties Lugdunensis Archiepiscopus & Regalia nostra Eduensia, & alia quæ ad Episcopatum Eduensem pertinent, in manu sua habeat, & vice versâ quoties Lugdunensem sedem vacare contigerit, toties Episcopus Eduensis in manu sua habeat & custodiat universa ad Archiepiscopatum Lugdunensem pertinentia.* Et in litteris ad suum Clerum & populum Aymarus Lugdunensis Archiëpiscopus: *Nobis constat vacante sede Metropolitana Lugdunensi Episcopum Eduensem debere de antiqua & approbata consuetudine dictam Metropolitanam sedem tenere, & omnem administrationem tam in temporalibus, quàm in spiritualibus habere, & omnia castra & fortalitia, villas & domus prædictæ sedis tenere, & fructus levare, & suos integrè facere; sicut è contra idem jus per omnia de antiqua & approbata consuetudine Archiëpiscopus Lugdunensis sede Eduensi vacante obtinet in prædictis.* Quod ipsum Radulphus Lugdunensis Archiëpiscopus & Hugo Eduensis Episcopus in suo desuper Concordato testantur ibidem atque confirmant. Lugdunensis & Eduensis Ecclesiæ ultrò citroque videntur se habuisse, uti Roffensis se habuit ad Cantuariensem: Vacantium Regalium custodiam Rex illic non habuit, & uterque Episcopus fuit utriusque vacantis Ecclesiæ Vicarius ac Visitator. An Eduensis simul cum sancti Andreæ Abbate habuerit istam potestatem, an ipsi ex illa extruso successerit, nequeo adfirmare. Vacantium Ecclesiarum facultates in omnibus Europæ Regnis passim subjacuerunt Ducum & Comitum violentiis ac rapinis: Tom. 8.

An

An sancti Andreæ Abbas ad ipsis resistendum sufficientes vires non habuerit, atque ita ejus in locum Lugdunensis Ecclesia sub similis adjutorii debito assumpserit Eduensem Episcopum, permitto decidendum illis, qui plura & meliora habuerint ex antiquis Scriniis documenta. Quidquid sit, Abbas ille nequit fuisse Visitator. Alia est ratio Abbatum Lobiensium. Horum primi habuerunt Episcopalem consecrationem, videntur Leodiensium Pontificum fuisse Chorepiscopi, atque ita poterant esse Visitatores. Verùm hæc tangunt singularia archiva istorum Monasteriorum.

Aymarus Archiepiscopus rectè distinguit inter Ecclesiarum temporalia ac spiritualia. Etenim suprà nobis Agapetus Pontifex dixit etiam Reiensis Ecclesiæ temporalia per Archidiaconum, spiritualia per Visitatorem esse administranda. De eodem dixit Joannes secundus: *Quæ ad sacrosancta pertinent Mysteria exequatur.* Et iterùm: *Ut vidua Ecclesia Summi Pontificis nequeat solatiis indigere.* Vult per ipsum Pontificalia præsertim exercenda. Caturcensis Ecclesia in suo, quo ad decimi
Tom. 3. sæculi finem elegit Guasbertum, Decreto exponit: *Per Visitatorem Episcopum perficiatur Ecclesiasticarum rerum Inventarium, tunc verò prioribus viduata sedis dispositis Oeconomis commendetur.* Exstat apud Lucam Dacherium. Et in Nemausensi Synodo statuit Urbanus secundus: *Quoties alicujus Ecclesiæ Antistes ex hac vita emigraverit, duæ de melioribus personæ eligantur ejusdem Ecclesiæ, qui res Episcopi defuncti, sicut ipse*
Can. 7. *disposuerat, tractent fideliter, & quæ ad Episcopatum pertinent, successuro Pastori conservent* Et ad Antonium Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum, ac Apostolici in Dalmatia Patrimonii Rectorem, scribit magnus Gre-
L. 2. in- gorius: *De rebus vel ornamento Ecclesiæ fideliter Inventarium facito te*
dict. 11 *præsente conscribi. Et ne de rebus ipsis possit aliquid deperire, Respectum Dia-*
Ep. 24. *conum atque Stephanum Primicerium Notariorum, ut ipsarum rerum omninò gerant custodiam, admoneto, interminans eis de propria eos satisfacturos esse substantia, si quidquam exinde eorum negligentia fuerit imminutum.* Et ad Leontium Urbinatem Episcopum, Ariminensis Ecclesiæ Visita-
L. 4. E- torem: *Clero Ariminensis Ecclesiæ, cujus Visitator es, conquerente com-*
pist. 22. *perimus, quòd remotis omnibus Clericis, Fraternitas tua hominibus suis Patrimonii ejus gubernationem, cæterasq; utilitates commiserit peragendas. Quod si ita est, querelam ineptam non esse credimus.* Patrimonii illius diligentem commendat curam atque custodiam, ipsum tamen per propriæ Ecclesiæ Clericos vult regi: Visitatori Episcopo aliud non permittit, quàm ut hisce, dum ex causis suspecti fuerint, aliquos de suis
Can. 25. possit adjungere. Loquitur ex Chalcedonensi Synodo: *Ecclesiæ viduatæ redditus penes Ecclesiæ Oeconomos integri reserventur.* Undè dum Dios-

Dioſcorum Alexandriæ Patriarcham eadem Synodus, & Neſtorium Conſtantinopolitanum Epiſcopum degradavit Synodus Epheſina, iſtarum Eccleſiarum Oeconomis eandem curam atque cuſtodiam commendarunt. Eſt antiquiſſima, immò Apoſtolica omnium fidelium gentium conſuetudo. Quare Viſitator Epiſcopus in ſolos Pontificalis ordinis Actus habebat Vicariam auctoritatem, nullam in facultates Eccleſiæ; aut alias ejus functiones. Spectabant hæc ad Oeconomos aut alios Capituli Vicarios. Et hæc ſunt, quæ in Vivanenſi Eccleſia Honorato Presbytero delegavit magnus Gregorius. Nullo modo ipſum creavit Viſitatorem.

Secunda quæſtio eſt, An Viſitator in commendata ſibi Eccleſia exercere potuerit quoſvis Pontificales actus? Reſpondeo negativè. Nec enim potuit Clericos ordinare. Hinc enim Cœleſtino Hiſtonienſis, & Sabino Grumentinæ Eccleſiæ Viſitatoribus, dum Juliani Diaconi in Presbyterum, & Quarti Defenſoris in Diaconum conſecrandi fecit facultatem, addidit ſanctus Papa Gelaſius: *Noverit Dilectio tua hoc ſe delegantibus nobis exequi Viſitatoris officio, non poteſtate proprii Sacerdotii.* Ep. 32. 33. Hoc eſt, ex ſingulari mandato. Exſtant Epiſtolæ apud Dominum Lucam Holſtenium. Et Joannem ſecundum Pontificem audivimus ſupra edicentem de Reienſis Eccleſiæ Viſitatore: *A ſe noverit ita omnia exhibenda, ut nihil de Ordinibus Clericorum præſumat.* Et in litteris ad dictæ Eccleſiæ Clerum: *Clerus in eo quo nunc eſt ordine conſtitutus, nullis gradibus promoveatur, donec proprium Sacerdotem poſſit habere.* Et ad Leontium Urbinatem Epiſcopum, Ariminenſis Eccleſiæ Viſitatorem, ſcribit magnus Gregorius: *Præter ordinationes Clericorum cætera omnia tamquam Cardinalem & proprium te volumus agere Sacerdotem.* L. 2. indict. 11 Ep. 24. Et ad Chryſantum Spoletanum Epiſcopum, Vivanenſis Eccleſiæ Viſitatorem; *Fraternitati tuæ Vivanenſis Eccleſiæ Viſitatoris deputavimus officium, in quo de more Scrinii noſtri nihil vos de provectionibus facere volumus Clericorum.* L. 7. indict. 2. Ep. 77. Verùm quod & Cathedralium, & Pagenſium Presbyterorum inopiam ex longa vacatione poſtmodum incurriſſet eadem Eccleſia, Epiſcopi Electionem accelerari juſſit Pontifex, & dignos interim Presbyteros à Chryſanto conſecrari. Quod ipſum ferè ſcribit ad Gaudioſum Engubinum Epiſcopum, Viſitatorem Eccleſiæ Tadinatis. Et de Neapolitana, quod diu vacaſſet, Eccleſia ſcripſit ad Paulum Viſitatorem: *Clericos ex Laicis ordinari, necnon & manumiſſiones apud te in eadem Eccleſia ſolemniter celebrari concedimus.* Ep. 89. 90. Manumiſſiones enim ſpectant ad temporalem adminiſtrationem, ideoque fieri poterant per ſolum Cardinalem Epiſcopum. L. 2. Epiſt. 7. Notanda ſunt verba, *Clericos ex Laicis ordinari*: Videntur ſtrictè intelligenda, ideoque non dare faculatem evehendi Cleri-

ricos in altiorem gradum. Nam & istud Reiensis Ecclesiæ Visitatori disertè interdixit Joannes secundus. Et de vacantibus Sedibus generatim statuit quinta Synodus Aurelianensis : *Nullus Episcopus*, utique Visitator, *aut in Civitate, aut per Parochias ordinare Clericos, aut Altaria au-*
Can. 8. *deat consecrare.* Quem Canonem innovavit & secunda Synodus Arvernensis. An illa Canonis pars, quæ & Altarium consecrationem interdicit Visitatori, ubique gentium viguerit, fateor me ignorare. Certè apud varias gentes etiam Cardinalis Episcopus ipsum non poterat sine venia Metropolitani. Quidquid sit, istam disciplinam in Italia adhuc viguisse sub sæculi noni finem docet Joannis octavi Epistola ad Joannem Ficocensem Episcopum, Visitatorem Ecclesiæ Faventinæ.

Quæstio tertia est, Cujus auctoritas ad ordinandos Clericos fuerit Visitatori necessaria ? Respondeo Episcopales Cathedras juxta antiquos Canones vacare non potuisse nisi ad tres menses, & de isto præsertim tempore loqui omnia jam adducta Decreta. Et hinc Sacrosancta Tridentina Synodus, dum per Capitula intra primum vacantis Sedis annum noluit dari Dimissionales litteras, novam non induxit Regulam, sed antiquam innovavit. Quis lapso trimestri dare olim potuerit istam auctoritatem, non ita constat. Ecclesiæ Italicæ, quæ ab Apostolicâ Sede Visitatorem debebant accipere, ejusdem Sedis auctoritate indigebant ad Clericos seu faciendos seu promovendos. Ita lucet ex adductis sancti Gelasii ac sancti Gregorii testimoniis. Aliis in Regionibus videtur sufficisse licentia & auctoritas Metropolitæ. Hinc enim postquam Reiensis Ecclesiæ Visitatori suos præfixisset limites Joannes secundus, adjunxit : *Omnem hanc solicitudinem Cæsario fratri & Coëpiscopo nostro injungimus,*
Epist 3. *ad cujus curam, cuncta quæ necesse sunt, pertinere censuimus.* Adfirmat limites istos per Arelatensem Metropolitam posse & contrahi & prorogari. Et Sigeboldo Narbonensi Archiëpiscopo, Rudolphum Primatem Bituricensem, quod Primatus sui jure se misceret alienis Ecclesiis, accusanti respondit Nicolaus primus Pontifex fieri istud non posse, nisi
Ep. 39. ex causa appellationis, aut Sedis vacantis. Et de vacante Sede Gratianopolitana scripsit ad Adonem Viennensem Archiëpiscopum Francorum Rex Carolus Calvus : *Quidquid neglectum fuerit, vobis imputabitur, qui disponere ac ordinare ipsum Episcopatum, ac omnia ipsius Ecclesiæ debuistis.* Omnem vacantis Ecclesiæ providentiam adfirmat ad Metropolitam pertinere. Exstat epistola apud Jacobum Sirmondum in Regesto Adriani secundi. Et ad Constantium Episcopum de vacante ad
Ep. 13. Cornelii forum Ecclesia scribit sanctus Ambrosius : *Commendo tibi Ecclesiam, quæ est ad forum Cornelii, quo eam de proximo intervisas fre-*
quen-

quentiùs, donec et ordinetur Episcopus. Occupatus diebus ingruentibus Quadragesimæ, tam longè non possum excurrere. Adfirmat omnem vacantis Ecclesiæ curam ad Metropolitam respicere, & Visitatorem esse duntaxat hujus quasi Vicarium. Pedetentim tamen decrescere cœpit Metropolitarum potestas, cœperuntque Visitatores ad solas vacantis Ecclesiæ preces facere omnia, etiam Clericos ordinare. Ita Roffensem Episcopum ad in vacante Cantuariensium Metropoli faciendum omnia, non Comprovincialium auctoritate, sed solius Cathedralis Monasterii invitatu eguisse, suprà nobis dixit Gervasius ejusdem Ecclesiæ Monachus. Eâdem ratione videntur in Gallia Chorepiscopi vacantibus Ecclesiis Clericos ordinasse. Quidquid sit, istâ libertate post lapsum vacationis annum gaudent etiamnum hodie omnia Capitula Cathedralia. Ep. 19.

Quarta quæstio est, Quæ fuerit ordinaria Visitatoris potestas? Respondeo fuisse variam. Prima olim fuit sepelire defunctum Episcopum. Lucet ex Valentina Hispanorum Synodo: *Quia sæpè sanctorum Antistitum, per absentiam Commendatoris Episcopi, exequiæ differuntur, ita ut veneranda Pontificis membra, dum tardius funerantur, injuriæ omninò subjaceant, Episcopus qui post mortem fratris ad sepeliendum eum solet invitatus occurrere, infirmum magis, & adhuc in corpore positum, admonitus visitare non differat, ut aut de relevatione Consacerdotis amplius gaudeat, aut certè de ordinatione domus suæ fratrem admoneat, ejusque probabilem voluntatem in effectum transmittat, ac recedentem à seculo, post oblatum in ejus commendatione sacrificium Deo, mox sepultura tradat diligentissimè, & superius Constituta Canonica non differat adimplere. Si autem, ut fieri assolet, Antistes obitu repentino decesserit, & cum limitanei Sacerdotes de longinquo minimè adesse potuerint, uno die tantùm cum nocte exanimatum corpusculum Sacerdotis maneat, non sine fratrum ac Religiosorum frequentia, ut psallentium excubatione servatum, à Presbyteris cum omni diligentia in loculo conditum seorsim, non statim humetur, sed honorificè commendetur, donec sine mora invitato undecumque Pontifice, ab ipso, ut condecet, solemniter tumuletur, & ut injuriæ tollatur occasio, & mos antiquus in sepeliendis Sacerdotibus observetur.* Defunctum Episcopum ab Ecclesiæ Visitatore seu Commendatore Episcopo lucidè adfirmat olim fuisse sepultum. Verùm quod Visitatoris designatio spectet ad longè quandoque distantem Metropolitam, Episcopale cadaver dudum subindè manebat insepultum, & patebat injuriis: Hinc Synodus addit inductum, ut quis vicinior Episcopus ad istud pietatis officium à Capitulo invitaretur. Invitationem hanc suadet ante mortem fieri, ut ægrotans Episcopus non solum corporis post mortem, sed & animæ suæ in vitæ exitu habeat à fratre solatium. Sine hoc solatio defunctum vult à Can. 4

 Clero

Clero deponi solummodò, non sepeliri: More antiquo vult Episcopum sepeliri ab Episcopo, ideoque ad id quemvis Episcopum posse invitari. Et pro suo Decreto adducit Reiensem Canonem, mandantem nequis ad vacantem Ecclesiam accedat, nisi solus vicinior Episcopus,
Can. 2. ad Visitatoris vice defunctum sepeliendum. Quod ipsum statuit septima Toletana Synodus, rigidè mandans, nequis invitatus Episcopus sese sine fundamentis excuset ab hoc extremo pietatis officio, alioquin in
Can. 3. proxima Synodo castigandus. Super vicinas aliquot Provincias, quem non ita pridem Patroclus Arelatensis Archiëpiscopus invaserat, Primatum continuabat sanctus Hilarius, atque ita nullum illic Metropolitanum aut Provincialem Episcopum permittebat sine sua prævia venia & confirmatione consecrari. Jugum istud omnes pessimè oderant, præsertim Ebredunensis Ecclesia, Alpium Graarum Metropolis, ideoque defuncto Episcopo suo Jacobo statim elegit Armentarium, & per duos, qui ad illum tumulandum advenerant, Episcopos fecit hunc inscio Hilario consecrari. Hinc Reiensis Synodus, hinc punitus Armentarius, hinc statutum ut solus deinceps vicinior Episcopus accederet viduatam Ecclesiam, & Visitatoris vice defunctum tumularet. Primatum istum excussit posteà & proscripsit sanctus Leo Pontifex, perseverarunt tamen Gallicani Episcopi non per Visitatorem, sed per viciniorem Collegam sepeliri. Ita non obscurè habent quintus & sextus Canon secundæ Aurelianensis Synodi, ac præsertim Trosleanæ quartus decimus, laudatos Reiensem, Valentinum, ac Toletanum Canones, innovans, & adjungens: *Quoniam in quibusdam opportunitas locorum se offert, ut ad obitum vel exequias alicujus ex nobis duo vel tres Episcopi convenire possint, decet ut sancta charitas se ostendat in mortuorum funeribus, quæ in vivorum flagravit pectoribus.* Nempè Reiensis Synodi motiva ratio jam dudum desierat. Decretum, quod non ita dudum post de Guasberti Episcopi Electione fecit Caturcensis Ecclesia, habet apud Lucam Dacherium: *Prisca modernaq́; Ecclesiarum moderamina Theologuelariis sanxere Canonibus, quo arripientibus viam universæ terræ quarumlibet sedium Præsulibus, per viciniorem Episcopum, aut per quemlibet alium Episcopum, cui Archipræsul injunxerit, exstincti fratris tumulatorem, orbataq́; sedis Visitatorem atque Consolatorem, perficiatur Ecclesiasticarum rerum Inventa-*
Tom. 8. *rium.* Defunctum Episcopum adfirmat quandoque per viciniorem Collegam sepeliri, quandoque per Visitatorem. Videtur tunc in viduati Cleri fuisse arbitrio.

Ubi vides & secundam Visitatoris ordinariam potestatem. Nempè conficere Ecclesiasticarum rerum Inventarium. Quod ipsum illi olim competisse profitentur, ast deinceps in tumulatorem Episcopum trans-

ſcribunt Hiſpanorum Valentina, & ſecunda Synodus Aurelianenſis. Inventarii enim confectio, uti & defuncti ſepultura, non patitur moram. Etiam ad ſanctum Maximianum Syracuſæ Epiſcopum ſcribit magnus Gregorius: *Si quiſpiam Epiſcoporum de hac luce migraverit, vel pro ſuis fuerit remotus exceſſibus, convenientibus Hierarchicis, cunctiſq́ Cleri Primoribus, atque in tui præſentia Inventarium Eccleſiæ rerum facientibus, omnia quæ reperta fuerint ſubtiliter deſcribantur.* Romana Provincia ac Metropolitica Pontificis Poteſtas olim fuit vaſtiſſima. Ei non ſolùm Campania omnis, Apulia atque Calabria ſuberant, ſed & Sicilia. Hinc ſuas iſtic, non Apoſtolicas, ſed Metropoliticas vices Maximiano delegavit Gregorius, voluitque per ipſum fieri vacantium Eccleſiarum Inventaria. At verò de vacante Salonitana apud Dalmatas Metropolitana Eccleſia ſcripſit ad Antonium ſuum Subdiaconum, Apoſtolici ibidem Patrimonii Rectorem: *De rebus vel ornamento Eccleſiæ fideliter Inventarium facias te præſente conſcribi.* Variis in Eccleſiis videtur fuiſſe varia conſuetudo. L. 3. Ep. 11. L. 2. Ep. 11.

Tertium Viſitatoris officium exponit laudata Aurelianenſis Synodus: *Epiſcopus, qui ad ſepeliendum Epiſcopum venerit, evocatis Presbyteris in unum, domum Eccleſiæ adeat, deſcriptamq́ idoneis perſonis cuſtodiendam ſub integra diligentia derelinquat, ut res Eccleſiæ ullorum improbitate non pereant.* Mandat ut Viſitator, ſeu potiùs Viſitatoris vice tumulator Epiſcopus deſcriptis rebus det Oeconomos ſeu Cuſtodes. Nam & hoc Viſitatoris officium & hæc, & laudata Valentina, Reienſem imitatæ, Synodi tranſcribunt in Tumulatorem. Viſitatori reddit ſuprà laudatum Decretum Caturcenſis Eccleſiæ, Inventarium fieri mandans per Viſitatorem Epiſcopum, & adjungens: *Tunc prioribus viduata ſedes diſpoſitis Oeconomiis commendetur.* Hinc Leontius Urbinatum Epiſcopus, ac Ariminenſis Eccleſiæ Viſitator, ſuos Clericos volebat dare Oeconomos, verùm interdixit magnus Gregorius, affirmans iſtud officium ſpectare ad proprios Eccleſiæ filios, & adjungens: *Si verò quædam de eis infidelitatis eſt fortaſſe ſuſpicio, cum eis quoque homines tuos in actione conſtitue, ut alterna erga ſe ſolicitudine debeant eſſe cuſtodes, rationes tibi modis omnibus poſituri.* Cur ſolos Viſitatoris Clericos nolit impendi, addit cauſam: *Ut nulla adverſus te murmurandi*, vel ſuſpicandi *juſta relinquatur occaſio.* At verò de vacanti Salonitana Metropoli ſcripſit ad præfatum Subdiaconum Antonium: *Ne de rebus aliquid poſſit deperire, Reſpectum Diaconum atque Stephanum Primicerium Notariorum, ut ipſarum omninò curam gerant, admoneto, interminans eis de propria ſatisfacturos ſubſtantia, ſi quidquam exindè eorum negligentia fuerit imminutum.* Ipſe Pontifex conſtituit Oeconomos. Fortaſſe quòd Malchus Epiſcopus, qui videtur fuiſſe Viſi- Can. 6. L. 2. indict. 11. Epiſt 22.

tator, suspectus esset, & ab ipso officio dejectus. Quidquid sit, aliter statuit Valentina Hispanorum Synodus, mandans Inventarium fieri
Cap. 2. intra octo dies, & adjungens : *Dehinc ad Metropolitani notitiam habita ordinatè descriptio deferatur, ut ejus electione talis persona ordinanda domui Ecclesiasticæ procuretur, &c.* Oeconomum vult constitui à Metropolita, & ipsi, si novi Episcopi creatio differatur, obligari ad rationes. Proindè & hic Ecclesiarum consuetudo fuit varia.

Quartum Visitatoris officium suprà in litteris ad Constantium Foro-Corneliensis Ecclesiæ Visitatorem expressit sanctus Ambrosius : *Eccle-*
Ep. 19. *siam, quæ est ad Forum-Cornelii, invisas frequentius.* Et ad sanctum Maximianum Syracusæ Episcopum scribit magnus Gregorius : *Visitatores Ecclesiarum, Clericiq; eorum cum ipsis per non sua Civitatis Parochias fatigantur.* Utique sæpius visitando. Et ad Paulinum Liparitanum Episcopum, Taurinatensis Ecclesiæ Visitatorem : *Ecclesiam Taurinatensem, quoties opportunum tempus credideris, visitabis. Ita Fraternitas tua omnia*
L. 2. Ep. 13. *disponere festinet, ut & sui præsentia Liparitanam salubriter disponat Ecclesiam, & visitationis studio Taurinatensem congregare & fovere non desinat.*
Epist. 20. Et ad Joannem Nepesinæ Ecclesiæ Visitatorem : *Fraternitas tua Nepesina Ecclesia visitationem non desistat assumere, quatenus exigente Paschali festivitate, quidquid Sacrorum solemnitas poscit, te operante modis omnibus impleatur.* Hinc Visitator solebat esse quis vicinior Episcopus, qui in tanto festo posset ista officia binare. Pergit in litteris ad Leontium Urbinatem Episcopum, Ariminensis Ecclesiæ Visitatorem : *Admonemus Charitatem tuam, ut ita efficaciter omnes utilitates Ecclesiæ exerceat, quatenus tui præsentiâ proprium se, non absentem habere sentiat Sacerdotem. Quidquid autem tibi visum fuerit pro utilitate ejusdem Ecclesiæ ordinare,*
L. 2. indict. 11. Ep. 24. *habebis modis omnibus, nostrâ permissione licentiam. Reditus verò, vel ornamenta, ministeriaq; ipsius, solicitudinis tuæ intuitu & cura conservet. Et præter ordinationes Clericorum cætera omnia in prædicta Ecclesia tanquam Cardinalem & proprium te volumus agere Sacerdotem.*

Quintum & palmare Visitatoris officium edicit idem Pontifex in lit-
Ep. 19. teris ad Benenatum Visitatorem Cumanæ Ecclesiæ : *Charitas tua ad Cumanam Ecclesiam ire properabit, & assiduis adhortationibus Clerum Plebemq; ejusdem Ecclesiæ admonere te volumus, ut remoto studio diversarum partium, uno eodemq; consensu talem sibi præficiendum expetant Sacerdotem, qui & tanto Ministerio dignus valeat reperiri, & à venerandis Canonibus nullatenus respuatur. Qui dum fuerit postulatus, cum solemnitate Decreti, omnium subscriptionibus roborati, & Dilectionis tuæ testimonio litterarum, ad nos sacrandus occurrat.* Quod ipsum repetit & in aliis litteris. Et de Pontiano Thenitano Episcopo, per sancti Fulgentii mortem

tem ac duram Cleri & populi in electione discordiam dudum vacantis Ruspensis Ecclesiæ Visitatore, scribit in laudati Fulgentii vita Ferrandus Diaconus: *Ibat secundùm Præceptum Datiani Primatis, ut Ruspensi Ecclesia eligeretur Antistes.* Et quinta Carthaginensis Synodus statuit: *Nulli Intercessori licitum sit Cathedram, cui Intercessor datus est, quibuslibet populorum studiis vel seditionibus retinere, sed dare operam ut intra annum eisdem provideat Episcopum. Quod si neglexerit, anno expleto Interventor alius tribuatur.* Interventores enim ad procurandam sui ipsius electionem quandoque utebantur artibus damnatis per secundum Canonem Sardicensem. Eandem illis potestatem adscribunt Reiensis Synodus, ac præsertim antiquæ Episcopalium electionum formulæ, publicatæ per Jacobum Sirmondum. Etenim ad Carolum Calvum Regem de vacante per Erprumi Episcopi mortem Sylvanectensi Ecclesia scribit illic Hincmarus Metropolita Remensis: *Dignetur mihi Dominatio vestra litteris suis significare, quem vultis de Coëpiscopis nostris, ut ei ex more litteras Canonicas dirigam, & Visitatoris officio fungens in eadem Ecclesia electionem Canonicam faciat, & aut per se, aut per litteras suas, Vicario suo deferente, eandem electionem cum Decreto Canonico, singulorum manibus roborato, ad me referat, ut per me ipsa electio ad Dominationis vestræ discretionem perveniat.* Et ad Hedenulphum Laudunensem Episcopum, à se constitutum Cameracensis Ecclesiæ Visitatorem: *Ad Cameracensem Ecclesiam quantocius studeas properare, & assiduis hortationibus Clerum & plebem publicè admonere festines, ut uno eodemque consensu talem sibi præficiendum expetant ac eligant Sacerdotem, qui & tanto Ministerio dignus valeat reperiri, & à reverendis Canonibus minimè respuatur.* Ei transmittit faciendæ electionis formam, legi mandat ad Clerum & Populum, juxta ipsam eligi, fieri Decretum, & signari. Et in litteris ad Cameracensis Ecclesiæ Clerum & Populum. *De electione Decretum Canonicum unanimi voto agere, & sigillatim omnium vestrorum manibus in præsentia Visitatoris roborare satagite.* Et ad vacantis Belluacensis Ecclesiæ Clerum ac Populum: *Decretum sine Visitatoris præsentia nemo conficiat.* Et infrà: *Electum ad nos mediante Visitatore adducite.* Per Hincmari mortem vacans Remensis Ecclesia accusabatur sine Visitatore electionem attentasse, ideoque ad Hildeboldum Suessionensem Episcopum, secundæ Belgicæ Proto Thronum, & reliquos Comprovinciales Collegas de tam præsumptuoso & stolido opere se expurgat, spondetque numquam attentare. Et Williberti Catalaunensis electionem, quod sine Visitatore fuisset attentata, cassavit idem Hincmarus. Quòd Regiam eligendi licentiam Clero & Populo deferre Visitator etiam debuerit, ibidem docet formula, quâ is solebat ipsos ad rectè eligendum ad-

Cap 30.
Epist. 1.
Epist. 2.
Epist. 3.
Epist. 4.
Epist. 5.
Ep. 11.

Epist. 6. adhortari. Proindè varium, ac penitus necessarium fuit hoc in opere Visitatoris officium.

Quinta quæstio est, An Visitator habuerit aliquod sui laboris stipendium? Videtur aliquod olim habuisse, at posteà per magnum Gregorium in litteris ad sanctum Maximianum Syracusæ Episcopum fuisse ablatum: *Nec sicut anteà fieri dicebatur, species quædam aut aliud quodlibet de rebus Ecclesiæ, quasi pro faciendi Inventarii labore tollatur. Sic namque ea, quæ ad munitionem pauperum facultatis pertinent, desideramus expleri, ut nulla penitus in rebus eorum ambitiosis hominibus venalitatis relinquatur occasio.* Respondeo Gregorium adversùs solum Inventarii confectorem Episcopum loqui, non adversùs Visitatorem, de quo statim subdit: *Visitatores Ecclesiarum, Clericiq́ eorum, qui cum ipsis per non suæ civitatis Parochias fatigantur, aliquod laboris sui, te disponente, capiant subsidium. Justum namq́ est, ut illic consequantur stipendium, ubi pro tempore suum commodare reperiuntur obsequium.* Maximianus erat Metropoliticus Gregorii per Siciliam Vicarius, ideoque per ipsum voluit stipendium taxari. Et hinc vides istam taxationem spectasse ad Metropolitanum. Et ad Leonem Corsicæ Episcopum, Aleriensis Ecclesiæ Visitatorem, scribit idem Gregorius: *Cunctis Ecclesiæ rebus ut proprium te volumus uti Pontificem.* Illi assignat omnes Episcopi proventus. Quod nempe inops esset Ecclesia & desolata. Quod ipsum repetit in litteris ad ejusdem Ecclesiæ Clerum & Populum, rogans Leoni nullum hac in re interponi obicem. Et pro Paulo Neapolitanæ Ecclesiæ Visitatore scribit ad Petrum suum Subdiaconum, Apostolici in Campania Patrimonii Rectorem: *Paulo fratri & Coëpiscopo nostro centum solidos, & unum puerulum orphanum, quem ipse elegerit, pro labore suo de eadem Ecclesia facias dari.* Et ad Leontium Urbinatem Episcopum, Ariminensis Ecclesiæ pro Castorio Episcopo infirmo Visitatorem: *Quidquid de reditibus Ecclesiæ accesserit, quatuor juxta consuetudinem oportet fieri portiones. Unam scilicet quæ Clero præbenda sit, aliaq́ quæ pauperibus. De reliquis autem duabus partibus tres fieri volumus. Unam sartis tectis profuturam, aliam pro sustentatione sua Castorio Episcopo dirigendam, reliquam tibimet retinendam.* Quòd nempè sola Episcopalis quarta duobus non sufficeret. Et adjungit Pontifex: *Comperimus aliquid annonæ te de publico consequi, & hac ex re verecundia comprimi, atque in causis Ecclesiæ vel defensione pauperum, ut congruit, non esse efficacem. Propterea abstinendum est ab hoc quod verecundiam incutit, & stipendiis, quæ ab Ecclesia consequeris, debes esse contentus.* Addit minas in hujus mandati prævaricationem. Multorum indigam Castorii infirmitatem miseratus Ariminensis Senatus Visitatori stipendium de publico adscripserat: Verùm ob adductas rationes Pontifex judicavit

Margin notes: L. 3. indict. 11. Epist. 1. — L. 1. Epist. 76. — Ep. 79. — L. 2. indict. 11. Ep. 35. — L. 4. Epist. 42.

non

non expedire. Et de vacante Salonitana Ecclesia scripsit ad Antonium suum Subdiaconum, Apostolici in Dalmatia Patrimonii Rectorem: *Expensa, quæ necessaria fuerit, per Oeconomum, qui tempore mortis Episcopi inventus est, erogetur, quatenus rationes suas futuro Episcopo exponat.* Visitatoris impensas vult ex sola, dum quidem sufficerit, Episcopi portione desumendas. Cujus Regulæ tenaces adeò fuerunt Cathedrales Cantuariensis Ecclesiæ Monachi, ut suo Visitatori Roffensi Episcopo nec hospitium voluerint concedere. Ita suprà audivimus ab authenticis testibus. Quem omnem morem viguisse etiam in Gallia, docet secunda Aurelianensis Synodus: *Episcopus, qui defunctum advenerit sepelire, præter expensam necessariam nihil pro fatigatione deposcat.* Et ejusdem loci quinta Synodus: *Visitator nihil de rebus Ecclesiæ præter humanitatem, seu rationabiles impensas, præsumat auferre.* Per res Ecclesiæ intelligit portionem Episcopalem.

L. 2. indict. 11. Ep. 22.

Can. 5.

Can. 8.

Quæstio sexta est, A quo Visitator sit dandus? Facundus Hermianensis Episcopus credidit eligi posse ab ipsa vacante Ecclesia. A vacante Nazianzena Ecclesia, ac ejus olim Vicario sancto Gregorio existimat fuisse electum Theodorum Episcopum Mopsuestenum: *Cùm ætate confectus beatus Gregorius longa quoque ægritudine laboraret, & ob hoc se causaretur onus Ecclesiæ suæ ferre non posse, neque Apollinarianis gregem Dei vastantibus pro eadem gemina debilitate resistere, Episcopatûs curam depositurus, & relictâ suâ civitate cum Monachis in rure victurus, ubi etiam defunctus est, Theodorum de toto Oriente in defensionem & visitationem Ecclesiæ suæ delegit, non aliud caput illam Provinciam habere testificans, cujus flagitaret auxilium.* Adducit Gregorii epistolam, ex ipsa probat Theodorum etiam à tanto viro judicatum Catholicum, ideoque in tanti nominis pace defunctum non posse vocari in judicium, longè minus uti Hæreticum condemnari. Ejusdem sententiæ fuisse videtur sanctus Petrus Damiani, vacantem Faventinam Ecclesiam adhortans ad bonam electionem, & subjungens: *Ego interim, si præcipitis, in vestrum servitium veniam, & vel in consignandis pueris, vel in aliis Episcopalibus officiis, pro charitate Dei & vestra, forsitan aliquantulum laborabo.* Lucidè supponit Visitatorem ab ipsa Ecclesia eligendum.

L. 7. c. 7.

L. 5. Epist. 10.

Respondeo Facundum insigniter hallucinari. Neque enim Mopsuestiensis in secunda Cilicia, sed Thyanensis Episcopus ac secundæ Cappadociæ Metropolita fuit iste Theodorus. Eum enim esse suæ Provinciæ Caput dicit Gregorius: Quod nempè nuper in sancti Basilii odium Imperator Valens Cappadociam divisisset in duas, & secundæ, in qua Nazianzum, Metropolim sanxisset esse Thyanam. Ex quo colore Cappadoci ad Ponti Exarchatum spectanti Ecclesiæ è secunda ad Antioche-

num Patriarchatum spectante Cilicia quæreretur Visitator? Numquam Nazianzenus, sed Sazimorum dumtaxat in prima Cappadocia Episcopus fuit Gregorius. Verùm quòd illum à sancto Basilio noviter erectum ac litigiosum Episcopatum nollet admittere, rediit Nazianzum, senis sui Patris Gregorii ibidem Episcopi egit Vicarium, ipsoque defuncto mansit Ecclesiæ Visitator. Hinc Constantinopolim abiit, Orthodoxam fidem ibidem reparavit, atque ab illa cura per generalem Orientis Synodum absolutus rediit in Patriam, ac in hæreditario Arianzi pagi fundo egit Monachi vitam. Et interim vacabat, & à grassantibus Apollinaristis ac Arianis graviter periclitabatur Nazianzena Ecclesia. Hinc igitur ille Theodorum Metropolitam monuit, rogans tandem eligi Cardinalem Episcopum, ac interim dari defensorem ac Visitatorem. Nimius pro Mopsuestiensi Theodoro zelus fecit ex ejusdem nominis occasione doctissimum Facundum hallucinari. Nec mirum: Doctissimos enim duodecim libros scripsit sine libris ex sola memoria. Eundem errorem in Edicto suo etiam Justinianus Augustus, & in suis adversùs Mopsuestiensem Actis quinta Synodus notarunt. Quòd Petri Damiani tempore vacantes Ecclesiæ sibi Visitatorem eligerent, facilè crediderim. Jacebat enim tunc Ecclesiastica disciplina, quam circa hunc quoque articulum reformavit septimus Gregorius, sanciens Visitatores à Metropolitana Sede dirigendos.

Et hanc esse antiquissimam Regulam docet per Facundum laudata sancti Gregorii Nazianzeni Epistola. Etiam Ruspensis Ecclesiæ Visitatorem fuisse datum à Bysacii Primate, supra audivimus à Ferrando Diacono. Et vacanti ad Cornelii forum Ecclesiæ Visitatorem dedit Metropolita sanctus Ambrosius. Et vacanti per Contumeliosi Episcopi degradationem Reiensi Ecclesiæ Visitatorem dari per sanctum Cæsarium Metropolitam Arelatensem jussit Pontifex Joannes secundus. Quod ipsum supponunt Reiensis Synodus, quinta Aurelianensis, & Hispanorum Valentina. Et cunctis Siciliæ, Calabriæ, Apuliæ, Campaniæ, & vicinarum Provinciarum Ecclesiis Visitatores dedit magnus Gregorius, quòd tunc Romanus Episcopus esset ipsarum Metropolitanus. Quod ipsum assiduè clamant antiquæ Episcopalium promotionum formulæ apud Jacobum Sirmondum. Etiam Caturcensis Ecclesiæ de Gualberti electione Decretum. Addit Metropolitanæ Ecclesiæ Visitatorem ab omnibus Comprovincialibus dandum. Excipe tamen Visitatores natos, quales in Cantuariensi Roffensem, in Lugdunensi Eduensem, ac in Eduensi Ecclesia dixi fuisse Episcopum Lugdunensem. Hi nullius creatione aut delegatione indigebant. Porrò de vacante per Erpuini Episcopi mortem Sylvanectensi Ecclesia scripsit in

lau-

laudatis formulis ad Carolum Calvum Francorum Regem Hincmarus Metropolita Remensis: *Dignetur mihi Dominatio vestra significare, quem vultis de Coëpiscopis nostris ut ei litteras Canonicas dirigam, & Visitatoris officio fungatur.* Epist. 1. Et per Hincmari mortem vacans Remensis Ecclesia, non solùm apud Provinciæ Episcopos, sed etiam apud Regem fuit accusata, quòd sine Visitatore electionem attentasset. Et in formulâ, quâ Epist. 5. vacantem Ecclesiam ad Canonicam electionem solebat exhortari, Visitator Episcopus profitetur se missum à Rege. Nempè Regum consen- Epist. 6. sum, immò & personæ designationem etiam in hoc puncto vigere Francorum Reges voluerunt.

Quæstio septima est, Quomodo in præsenti Canone noster septimus Gregorius dicat Visitatorem à Sede Apostolica, vel à Metropolita esse dirigendum? An hæc directio sit mixtæ jurisdictionis, & detur locus præventioni? Respondeo non dari. Romana Provincia ex Apostolico Canone fuit longè vastissima, comprehendens omnem Thusciam, Æmiliam, Campaniam, Picenum, Brutios, Apuliam, Calabriam, Corsicam, Siciliam: Harum omnium Provinciarum unicus Metropolita erat Episcopus Romanus. Romanus Episcopus omnium sub cœlo Ecclesiarum ac Synodorum judicia, appellationes, consultationes & quasvis graviores causas discutere, ac probare vel improbare debet, ideoque amplissima eget Synodo. Eam primus contraxit sanctus Leo magnus, ad Valentiniani tertii Imperiales preces Ravennam, quòd Regia tunc esset Civitas, evehens in Ecclesiasticam Metropolim. Attamen salvis Romanæ Cathedræ antiquis in ipsam juribus. Eâ, inquam, lege ut nec nouus hic Metropolita à suis Comprovincialibus, sed veteri more ordinaretur Romæ à Domino Papa, nec ipse suos ordinaret Comprovinciales, aut sanè non nisi ad præviam Papæ confirmationem. Uti laudatæ Regiones ad Metropoliticam, ita omnes septemdecim Illyricianæ Diœcesios Provinciæ ex Apostolico Canone spectant ad Patriarchicam Romani Episcopi potestatem. Et ita fuit usque ad Imperium & hæresim Leonis Isauri. Hic suam Iconoclastiam de Gregorio secundo vindicaturus, omnes istas gentes violenter abstulit, ac transcripsit in Patriarchicum jus Episcopi Constantinopolitani. Et quo novitatem firmaret, Syracusas erexit in Ecclesiasticam Siciliæ Metropolim, ac Italiam implevit novis & modicis Episcopis, quorum Metropolitas accedere jussit ad Constantinopolitani Patriarchæ manus, & juxta vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem in Regia urbe consecrari. Et licet apud septimam Adrianus primus, apud octavam Synodum Adrianus secundus, aliique Pontifices frequentissimè reclamaverint, à Græcis tamen nihil obtinuerunt. A variis eorum Imperatoribus ha-

bemus Archiëpiscopum Neapolitanum, Tarentinum, Rhegiensem, Hydrontinum, & alios. Ejectis Græcis successerunt Nortmanni, qui Ecclesias quidem reddiderunt Pontifici, erectas tamen illic Cathedras non exstinxerunt, nec ipsarum seu Provinciales seu Metropolitas Episcopos per Papalem manum, sed à sese mutuo jusserunt consecrari. Ita fuit usque ad Regnum Guilielmi primi, de quo Robertus Abbas Montensis: *Guilielmus cum Papa Adriano quarto pacem fecit, concedendo ei consecrationes Episcoporum Regni sui & Ducatûs, sicut antiquitus eas habuit Romana Ecclesia, undè discordia fuerat intra Patrem suum Rogerium Regem, & Innocentium ac Eu-*
A.1157. *genium Romanos Pontifices.* Quod ipsum scribunt Radulphus de Diceto, ac Matthæus Parisiensis. Nec Innocentius secundus, nec Eugenius tertius erectas à Græcis Metropoles voluere dejectas: Permiserunt sustineri, verùm salvis suæ Cathedræ Apostolicis juribus, quæ omnes istos Episcopos jubent Romæ consecrari. Voluerunt ipsas esse quasi solo nomine & honore Metropoles, palmares autem Metropoliticæ potestatis articulos sibi ex antiquo more reservari. Et hoc concessit Rex Guilielmus. Et ejusmodi Metropoles in Italia ipsi etiam Pontifices posteà erexerunt. Et inter reservatos articulos omninò fuit donatio Visitatoris. Nam quòd Severo Ficulino Episcopo magnus Gregorius *Ravennatis Ecclesiæ visitationem commiserit secundùm priscam consuetudinem*, ejus in vita testatur Joan-
L.4.c.5. nes Diaconus. Quòd etiam suffraganeis istius Cathedræ Ecclesiis Visitatores dederit magnus Gregorius, demonstrant ejus epistolæ. Et consecratio & Visitatoris donatio videntur spectare ad eundem. Hinc ista Regula longè magis valuit in istis Provinciis, quarum Suffraganeos Papa etiam consecrabat. His Visitatorem esse à Papa dandum edicit septimus Gregorius.

Octava quæstio est, An solis vacantibus Ecclesiis possit dari Visitator? Respondeo negativè. Consuevit dari etiam in tribus aliis casibus. Primus est, dum Episcopus est ab officio suspensus. Ita à Donatistis, dum Cæcilianum ante damnationem suspenderent, Carthaginensi Ecclesiæ datum fuisse Visitatorem, suprà nobis dixit sanctus Augustinus. Et non solùm Eulalium invasorem, sed & sanctum Bonifacium primum legitimum Pontificem, quòd utriusque contentiosa electio videretur ambigua, ab officio cessare jussit Imperator Honorius usque ad datum Synodale judicium, ac interim Achillem Spoletinum Episco-
Ep. 25. pum direxit Romanæ Ecclesiæ Visitatorem. Latè hæc habes apud Sym-
26. 28. machum Urbis Præfectum in epistolarum Auctuario. Et dum Symmachum per quatuor jam annos pacificum Pontificem quidam accusarent de multis, ideoque suum schisma adversùs illum resumeret Laurentius, à Romanæ Ecclesiæ Clero & populo interpellatus Theodoricus Italiæ Rex fecit quod in libro Pontificali scribit Anastasius Bibliothe-

carius: *Festus & Probinus Senatores miserunt relationem Regi, & cœperunt agere ut Visitatorem Rex daret Sedi Apostolicæ. Tunc Rex dedit Petrum Altinæ civitatis Episcopum.* Alter casus est, dum per Synodum degradatus Episcopus Romam appellat. Licet enim huic appellationi suspensivum etiam effectum tribuant Sardicenses Canones, degradatio tamen non caret omni interim effectu. Degradatus usque ad definitivum Papæ judicium manet ab officio suspensus, nec potest administrare. Et hinc Contumeliosi Reiensis Episcopi, qui Synodaliter damnatus Romam provocaverat, Ecclesiæ Visitatorem dari per sanctum Cæsarium Arelatensem Metropolitam jussit Joannes secundus, ejusque Successor Agapetus confirmavit. Tertius casus est longa Episcopi infirmitas. Ita Ariminensi Ecclesiæ ob longam Castorii Episcopi infirmitatem dedit Visitatorem Leontium Urbinatem Episcopum magnus Gregorius.

Et hinc nascitur nona quæstio, Quare de Petro Altino Episcopo ac Romanæ Ecclesiæ dato Visitatore addat Anastasius Bibliothecarius? *Quod Canones prohibent.* Et infra: *Symmachus facta Synodo purgatur à crimine. Et damnatur Petrus Altinas, invasor Sedis Apostolicæ, & Laurentius Nucerinus, quia vivo Episcopo Symmacho pervaserunt Sedem ejus.* Petrus, licet tantùm Visitator, damnatur ante Anti-Papam Laurentium. Et primæ Symmachi Pontificis ad indictam hac de causa Synodum preces fuerunt, *ut Visitator, qui contra Religionem, contra Statuta Veterum, vel contra Regulas Majorum, à parte Cleri vel aliquibus Laïcis fuerat postulatus, ex ordinatione Antistitum, sicut decebat sanctum Propositum, primâ fronte auferretur.* Quæstio est, Quisnam Canon vetet Romanæ Ecclesiæ dari Visitatorem? Severini Binii marginale scholion habet: *Visitatorem Rex potestate abusus, ut seditionibus occurreret, dederat.* Existimat non ipsum Visitatorem, sed ejus Laïcam intrusionem damnari. Alii putant Romanæ Ecclesiæ, non unicum, uti Cantuariensi & Lugdunensi, sed septem fuisse Visitatores natos: Utique septem Cardinales Episcopos, quorum semper fuit Romæ Divina in dies officia per vices celebrare. Respondeo veram damnati Petri Altini causam edici à Primatibus præfatæ Synodi Episcopis: *Pontifices, quibus allegandi imminebat occasio, suggesserunt ipsum, qui dicebatur impetitus debuisse Synodum convocare, scientes quia ejus Sedis primum Petri Apostoli meritum vel Principatus, deinde jussionem Domini secuta Conciliorum venerandorum auctoritas, singularem in Ecclesiis tradidit potestatem, nec antedictæ Sedis Antistitem minorum subjacuisse judicio in propositione simili, facilè forma antiqua testaretur.* A quibusdam Clericis & Laicis post quatuor annorum pacificum Episcopatum passus fuit istud ipsum Sym-

machus, quod à quinque factiosis Presbyteris & universa Pseudo-Diaconi Fœlicissimi factione post triennii pacificam sedem toleraverat olim sanctus Cyprianus. Uterque de variis & electionis & administrationis vitiis fuit accusatus. Et hujus in thronum intruserunt Fortunatum, istius in sedem seditiosi revocarunt nuperum Anti-Papam Laurentium, tunc Episcopum Nucerinum. Hinc factum est quod scribit Anastasius Bibliothecarius: *Et fecerunt schisma. Et divisus est iterùm Clerus. Nam alii communicaverunt Symmacho, & alii Laurentio.* Hinc à Festo & Probino persuasus Rex, quo urbem servaret à turbis & seditionibus, indixit totius Italiæ Synodum; utrumque suspendit usque ad definitivum ab illa judicium, ac interim Petrum Altinum Episcopum dedit Romanæ Ecclesiæ Visitatorem. Facere se credidit istud ipsum, quod in Bonifacii & Eulalii causa fecerat Imperator Honorius. Verùm intercedebat largum discrimen. Bonifacii hesterna & turbida, Symmachi electio jam per quatuor annos erat pacifica, ipsamque & Laurentius agnoverat, misericordiæ intuitu donatus & contentus Episcopatu Nucerino. Hinc ante Synodale judicium extrudi, suspendi, spoliari non poterat Symmachus, Bonifacius à possessionis ingressu poterat impediri. Item per contentiosam & dubiam electionem nutante Bonifacio Honorius poterat, per quadriennii pacificum Episcopatum firmâ ac certâ Symmachi sede Theodoricus non poterat convocare Synodum, sed lucidè id spectabat ad ipsum Pontificem. Deindè convocata erat solius Italiæ Synodus, de qua ad secundam suam Romanam dixit Fœlix Papa tertius: *Quoties intra Italiam propter Ecclesiasticas causas colliguntur Domini Sacerdotes, consuetudo retinetur, ut Successor Præsulum Apostolicæ Sedis ex persona cunctorum totius Italiæ Sacerdotum cuncta constituat, qui caput est omnium.* Quidquid sit de universali totius Ecclesiæ Synodo, Italicam Synodum pleno jure subesse Pontifici, ac sine ipso aut adversùs ipsum nihil penitus posse, est longè certissimum, & nullus umquam de hoc hæsitavit. Et in hæc omnia Petrus Altinus Episcopus manifestè deliquit. Fecit istud ipsum Symmacho, quod Novatus fecerat sancto Cypriano. Hinc non quamvis Romanæ Ecclesiæ, sed hanc ejus solam visitationem esse contra Canones, & ejus usurpatorem Episcopum esse Apostolicæ Sedis invasorem, rectè dixit Anastasius Bibliothecarius, & Petrum tamquam talem meritò laudata Synodus degradavit. Septem Cardinales Episcopos esse Romanæ Ecclesiæ Visitatores natos omninò existimo. Verùm quòd Papalis electio sit in ipsorum præsertim manibus, in quavis circa illam discordia vix possint non esse suspecti, ideoque alium tunc Visitatorem dandum judicarunt & Honorius & Theodoricus. Nam simili ex causa Malchum Episcopum ad Salonitanæ Ecclesiæ vi-

L. 1. indict. 11. Ep. 22.

visitationem declaravit inhabilem magnus Gregorius. Præterea an ista Cardinalium Episcoporum potestas sit adeò antiqua, non plenè constat.

Quæstio decima est, Quando cessarint Visitatores, & quando vacantes Ecclesiæ cœperint per solum Capitulum aut ejus Vicarium administrari? Respondeo illos ad Regiæ nominationis ingressum cœpisse deficere. Palmare enim ipsorum officium, nempè novi Episcopi electionem dirigere, per Regias nominationes fuit penitus evacuatum. Et hinc vacantis Faventinæ Ecclesiæ Capitulo sanctus Petrus Damiani obtulit semetipsum in Visitatorem. Quòd nempè Metropolitæ nullos tunc constituerent. Et hinc ipsos unà cum Canonicis electionibus reparare Gregorius noster est conatus. Verùm res non successit. Etenim in variis Alexandri tertii ac Innocentii tertii de electionum forma Synodis ac Decretis nullam habemus memoriam Visitatorum. Immò nec in Decretis Urbani secundi aut secundi Paschalis, qui nostro Gregorio proximè successerunt. Interim non fuisse plenè abolitos docet Bonifacius octavus, statuens defuncti aut captivi Episcopi Ecclesiam, non per Metropolitam, sed administrandam per Capitulum, atque adjungens: *Ecclesiæ Cathedrali vacanti Visitator ab alio, quàm à Romano Pontifice deputari non potest. Nisi fortè Capitulum in spiritualibus & temporalibus negligenter aut perperam administret. Tunc enim Archiepiscopus ob negligentiam vel malitiam Capituli eo vocato causâq; super hoc cognitione præmissâ, Visitatorem seu Administratorem eidem Ecclesiæ licitè poterit deputare. Hujusmodi quoque Visitator, quamquam spiritualium & temporalium administrationem legitimam censeatur habere, beneficia tamen, quæ ad collationem pertinent Episcopi, conferre non potest, si ab alio quàm à Romano Pontifice fuerit deputatus.* Et hoc quidem est Ecclesiæ novissimum de Visitatoribus Decretum. Licet illos cum Administratoribus confundere videatur Bonifacius, multa tamen inter ipsos est differentia, suo loco exponenda. L. 1. tit. 8. c. 3. 4.

Non solùm à Regibus invasum nominandi jus, sed & faciendæ electionis petendam ab ipsis licentiam præsens Canon abolet & circumducit. Eligendi licentiam mandat à Papa peti, vel à Metropolita. Uti enim quorumdam Provincialium Episcoporum confirmatio & consecratio ad hunc, quorumdam ad istum spectat per Canonem aut consuetudinem, ita & donanda eligendi facultas. Episcoporum electiones ab omni Laïca servitute emancipatas voluit optimus Pontifex, ac plenè redditas avitæ libertati. Nec sine fundamento. Quòd enim quævis Laïca in Antistitum electiones violentia, ac præsertim Regia ipsorum nominatio, & Ecclesiam & Rempublicam involvat plurimis & gravissimis disciplinæ sordibus ac damnis, jam frequenter ostensum est, & videre possis apud Martinum Cromerum Warmiensem Episcopum in vi-

vigesimo quinto libro de rebus Polonorum. Hæc Ecclesiæ libertas fuit omninò digna, ut ob ipsam noster Gregorius excommunicaverit Henricum Imperatorem, & ipse post durissimas calamitates sit in exilio defunctus.

Eligendi vel confirmandi jus ob fixi à sacris Canonibus temporis lapsum, vel ob datum indigno suffragium devolvi ad superiorem Prælatum est antiqua Regula. Etenim in novella ad Petrum Officiorum Magistrum lege scribit Imperator Justinianus: *Si qui debent eligere Episcopum, citiùs ipsa Decreta intra sex menses non faciant, tunc periculo propriæ animæ ille, quem competit ordinare Episcopum, ordinet.* Quam legem laudat in Nomo-Canone Photius. In suis ad ipsum notis Theodorus Balsamon addit dictam legem non contineri in Basilicis, addit tamen innovatam & confirmatam à Constantinopolitano Patriarcha Michaële Cerulario, atque eundem in sensum fuisse interpretatum vigesimum quintum Canonem Chalcedonensem. Verùm hic negligentem Metropolitam dumtaxat correptioni subjicit, non meminit devolutionis. Quidquid sit, legem suam Imperator Justinianus omnino desumpsit ex aliquo anteriori Canone. Eundem laudat in Canonica ad Belluacensis Ecclesiæ Clerum & populum Epistola Hincmarus Metropolita Remensis: *Prænoscere vos volo, quia si personam à sacris Canonibus deviam scienter nobis adduxeritis, non solùm ex ea Pontificem non habebitis, verùm etiam pro illicita electione ut contemptores Canonum judicium incurretis. Sed & nostro & Coëpiscoporum nostrorum judicio refutata electione vestra incongrua, talem secundùm Laodicenses Canones studebimus eligere, qui vestris vitiosis voluntatibus non valeat consentire.* Exstat Epistola apud Jacobum Sirmondum in Galliæ Conciliis inter Episcopalium promotionum formulas. Eadem de re, ac de eodem Clero & populo, qui imperitum ac improbum Fromondum elegerant in Episcopum, scribit cum universa apud sanctam Macram Synodo idem Hincmarus: *Perdiderunt electionem, sicut ostensum est illis in Synodo, & per sacras Regulas non ulterius illorum, sed Episcoporum esse electionem, quam non præire scirent, sed subsequi, & non se ab ea debere excidere. Et nunc contra Regulas & leges sine Visitatore præsumpserunt electionem.* Verbum, *Scirent*, aut aliud simile est omninò supplendum. Hunc ergo antiquum Canonem hìc innovat noster Gregorius.

Leg. 123 cap. 1. Tit. 9. c. 1.

Ep. 12. c. 6.

Excommunicatio Regis HENRICI.

Beate Petre Princeps Apostolorum, & tu beate Paule Doctor gentium, dignamini, quæso, aures vestras ad me inclinare, meque clementer exaudire. Quia veritatis estis Discipuli & Amatores,

tores, adjuvate, ut veritatem vobis dicam, omni remota falsitate, quam omninò detestamini, ut Fratres mei meliùs mihi acquiescant, & sciant, & intelligant, quia ex vestra fiducia post Dominum & Matrem ejus semper Virginem MARIAM *pravis & iniquis resisto, vestris autem fidelibus auxilium præsto. Vos enim scitis, quia non libenter ad sacrum Ordinem accessi, & invitus ultra Montes cùm Domino Papa Gregorio abii, sed magis invitus cum Domino meo Papa Leone ad vestram specialem Ecclesiam redii, in qua utcumque vobis deservivi. Deinde valdè invitus, cum multo dolore, & gemitu ac planctu, in throno vestro valdè indignus sum collocatus.*

Hæc ideo dico, quia non ego vos, sed vos elegistis me, & gravissimum pondus vestræ Ecclesiæ supra me posuistis. Et quia super montem excelsum jussistis me adscendere, & clamare atque annuntiare populo Dei scelera eorum, & filiis Ecclesiæ peccata eorum, membra Diaboli contra me cœperunt insurgere, & usque ad sanguinem præsumpserunt in me manus suas injicere. Adstiterunt enim Reges terræ, & Principes sæculares, & Ecclesiastici, & Aulici, & Vulgares convenerunt in unum adversùm Dominum, & adversùm vos Christos ejus, dicentes: Dirumpamus vincula eorum & projiciamus à nobis jugum ipsorum. Et ut me omninò morte, vel exilio confunderent, multis modis conati sunt in me insurgere.

Inter quos specialiter Henricus, quem dicunt Regem Henrici Imperatoris filium, contra vestram calcaneum erexit Ecclesiam, facta cum multis Episcopis Ultra-Montanis & Italicis conspiratione, annitens me dejiciendo eam sibi subjugare: Cujus superbiæ vestra resistit auctoritas, eamque nostra destruxit potestas. Qui confusus & humiliatus ad me in Longobardiam veniens, absolutionem ab excommunicatione quæsivit. Quem ego videns humiliatum, multis ab eo promissionibus acceptis de sua vita emendatione, solam ei communionem reddidi, non tamen Regno, à quo eum in Romana Synodo deposueram, instauravi: Nec fidelitatem omnium, qui sibi juraverant, vel erant juraturi, à qua omnes absolvi in eadem Synodo, ut sibi servaretur præcepi.

Et hæc ideò detinui, ut inter eum & Episcopos, vel Principes Ultra-Montanos, qui ei causa jussionis vestræ Ecclesiæ restiterant, justitiam facerem, vel pacem componerem, sicut ipse Henricus per duos Episcopos mihi promisit.

Prædicti autem Episcopi & Principes Ultra-Montani, audientes illum non servare mihi quod promiserat, quasi desperati de eo, sine

 meo

meo consilio, vobis testibus, elegerunt sibi Rudolphum Ducem in Regem. Qui Rex Rudolphus festinanter ad me misso nuntio indicavit se coactum Regni gubernacula suscepisse, tamen sese paratum mihi omnibus modis obedire. Et ut hoc veriùs credatur, semper ex eo tempore eundem mihi misit sermonem, adjiciens etiam filio suo obside, & fidelis sui Ducis Bertholdi filio, quod promittebat firmare.

Intereà Henricus cœpit me precari, ut illum contra prædictum Rudolphum adjuvarem. Cui respondi me libenter facere, audita utriusque partis ratione, ut scirem, cui justitia magis faveret. Ille verò putans suis viribus eum posse devincere, meam contempsit responsionem. Postquam autem persensit se non posse, sicut speravit, agere, duo Episcopi, Virdunensis videlicet, & Osemburgensis, de consentaneis suis Romam venerunt, & in Synodo ex parte Henrici me, ut eis justitiam facerem, rogaverunt. Quod & Nuntii Rudolphi fieri laudaverunt. Tandem adspirante Deo, sicut credo, statui in eadem Synodo, in partibus Ultra-Montanis fieri colloquium, ut illic aut pax statueretur, aut cui ampliùs justitia faveret, cognosceretur. Ego enim, sicut vos mihi testes estis Patres & Domini, usque hodie nullam partem disposui adjuvare, nisi eam cui justitia plus faveret. Et quia putabam, quòd injustior pars colloquium nollet fieri, ubi justitia suum locum servaret, excommunicavi, & anathemate alligavi omnes personas, sive Regis, sive Ducis, aut Episcopi, aut alicujus hominis, qui colloquium aliquo ingenio impediret, ut non fieret. Prædictus autem Henricus cum suis fautoribus non timens periculum inobedientiæ, quod est scelus idololatriæ, colloquium impediendo excommunicationem incurrit, & seipsum anathematis vinculo alligavit, magnamque multitudinem Christianorum morti tradi, & Ecclesias fecit dissipari, & totum penè Theutonicorum Regnum desolationi dedit. Quapropter confidens de judicio & misericordia Dei, ejusque piissimæ Matris semper Virginis MARIÆ, *fultus vestra auctoritate, sæpè nominatum Henricum, quem Regem dicunt, omnesque fautores ejus, excommunicationi subjicio, & anathematis vinculis alligo. Et iterùm Regnum Theutonicorum & Italiæ, ex parte Omnipotentis Dei & vestra interdicens ei, omnem potestatem & dignitatem illi Regiam tollo, & ut nullus Christianorum ei sicut Regi obediat, interdico, omnesque qui ei juraverunt, vel jurabunt de Regni dominatione, à juramenti promissione absolvo. Ipse autem Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamque*

que in vita sua victoriam obtineat. Ut autem Ruddlphus Regnum Theutonicorum regat & defendat, quem Theutonici elegerunt sibi in Regem, ad vestram fidelitatem, ex parte vestra dono, largior, & concedo omnibus sibi fideliter adhærentibus absolutionem omnium peccatorum, nostramque benedictionem in hac vita & in futura, vestrâ fretus fiduciâ largior. Sicut enim Henricus pro sua superbia, inobedientia, & falsitate, à Regni dignitate justè abjicitur, ita Rudolpho pro sua humilitate, obedientia, & veritate, potestas & dignitas Regni conceditur. Agite nunc, quaso, Patres & Principes sanctissimi, ut omnis mundus intelligat & cognoscat, quia si potestis in Cælo ligare & solvere, potestis in terra Imperia, Regna, Principatus, Ducatus, Marchias, Comitatus, & omnium hominum possessiones pro meritis tollere unicuique & concedere. Vos enim Patriarchatus, Primatus, Archiëpiscopatus, Episcopatus frequenter tulistis pravis & indignis, & Religiosis viris dedistis. Si enim spiritualia judicatis, quid de sæcularibus vos posse credendum est? Et si Angelos dominantes omnibus superbis Principibus judicabitis, quid de illorum servis facere potestis? Addiscant nunc Reges, & omnes sæculi Principes, quanti vos estis, quid potestis. Et timeant parvi pendere jussionem Ecclesiæ vestra, & in prædicto Henrico tam citò judicium vestrum exercete, ut omnes sciant, quia non fortuitu, sed vestrâ potestate cadet. Confundantur, utinam ad pœnitentiam, ut spiritus sit salvus in die Domini. Acta Romæ, nonis Martiis, indictione tertia.

SCHOLION.

HEnrici Regis plena degradatio erat opus arduum. Hinc ipsum peracturus Gregorius invocat sanctorum Apostolorum Principes Petrum & Paulum: Profitetur se non humano motu, sed acturum ex ipsorum authoritate ac divino Privilegio, cui nemo Christianus possit obsistere. Istam invocationem esse antiquissimum morem suadent verba Firmiliani Cæsariensis apud Cappadoces Archiëpiscopi in litteris ad sanctum Cyprianum: *Eos qui Romæ sunt, non ea in omnibus observare quæ sunt ab origine tradita, & frustrà Apostolorum*, utique Petri & Pauli, *authoritatem prætendere, scire quis etiam inde potest.* Agit in sancti Stephani Pontificis adversùs rebaptismum Decreta, quæ ille sanctorum Petri & Pauli authoritate videtur munivisse. Et hinc forsan sanctus Irenæus, Eusebius Cæsariensis, sanctus Epiphanius, aliique antiqui Patres frequenter asserunt Romanos Pontifices sanctis Apostolis Petro & Paulo suc-

succedere: Utique in prædicationem & doctrinam, è quo fonte sua isti Decreta & dogmata præsertim hauriebant. Nec enim ista loca suadent utrumque Apostolum fuisse Cardinalem Episcopum Romanorum. Apostolicarum Constitutionum Author affirmat in Antiochena Ecclesia sanctum Evodium à sancto Petro, sanctum verò Ignatium fuisse ordinatum Episcopum à sancto Apostolo Paulo. Et in primo Annalium tomo Dominus Cardinalis Cæsar Baronius commentatur: *Legimus apud Clementis*
A. 45. *Constitutiones, quibus interdum usi sunt viri sanctissimi, necnon eruditissimi, Antiochenæ Ecclesiæ à Petro Evodium, Ignatium verò à Paulo esse creatos Episcopos. Nec sanè unum post alium, ut de cæteris ibi dicitur, sed simul. Quod tunc quidem factum fuisse videtur, cùm dissensio illa inter fideles qui ex circumcisione, & eos qui ex Gentibus ad fidem venerant, esset concitata. Quocirca quamdiu illa perduravit, illud remedium fuisse adhibitum, ut uterque sederet, alterque eorum præesset iis qui ex Gentibus ad Ecclesiam venissent. Verùm eo tandem sublato distinctionis pariete, sub uno eodemque Pastore utraque collecta Ecclesia, non ampliùs duobus, sed uno tantùm fuit opus Episcopo.* Diversa ac in speciem adversa Patrum de Evodii ac Ignatii Episcopatu testimonia hâc viâ conciliat. Alii enim Evodium, alii Patres affirmant sancto Petro in istam Cathedram successisse Ignatium. Quæ concordia an subsistat, est multæ quæstionis. Certè quòd quævis Ecclesia ab ipso Divino jure jubeatur habere dumtaxat unicum Episco-
Ep. 52. 55. 69. pum, frequenter affirmat, ac lucidè demonstrat sanctus Cyprianus.

Absit ùt Petrus & Paulus istam regulam læserint in ipso Evangelii exordio, aut dispensarint. Quidquid sit, talis divisio numquam fuit Romæ: sanctus Paulus numquam fuit illic Episcopus. Hinc enim laudatus Cyprianus frequenter & constanter scribit universalem Ecclesiam non super Petri & Pauli, sed super solius Petri Cathedram fundari. Et de sancto Stephano Papa scripsit ad eundem Cyprianum Firmilianus Cæsariensis in Cappadocia Primas: *Stephanus de Episcopatûs loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit.* Et in publicatis per Jacobum Sirmondum litteris ad Zenonem Imperatorem scribit Fœlix III.
Epist. 4. *Hæc ego, beati Petri qualiscumque Vicarius, non authoritate velut Apostolicæ Potestatis extorqueo, sed tanquam sollicitus Pater fidenter imploro.* Et infrà: *In me qualicumque Vicario beatus Petrus Apostolus hæc exposcit.* Eodem modo in datis, quas item cum Theodosiani codicis appendice vulgavit idem Sirmondus, ad universalem Ecclesiam litteris semetipsum titulat Papa Vigilius. Porrò esse sancti Petri Vicarium, non est aliud, quàm esse ejus in Romano Episcopatu successorem. Ita ad sanctum Stephanum Papam scripsit sanctus Cyprianus: *Vicarius & successor sanctorum Corneli & Lucii factus es.* Et hinc Romani olim Pontifices

tifices sua Decreta atque judicia in solius Petri authoritate passim fundârunt, atque solo ipsius nomine muniverunt. Hanc enim authoritatem isti successioni admodum cohærere docet adductum tertii Felicis testimonium. Eodem respicit in secundo de Apostolorum Principibus sermone magnus Leo. Supremum Petri in Apostolica dignitate Primatum deprædicat insigniter, atque adjungit: *Manet ergo Petri privilegium, ubicumque fertur ex ipsius æquitate judicium.* Petri privilegium est suprema illi data docendi ac judicandi authoritas, suprema potestas ligandi atque solvendi. Hasce claves solus Petrus accepit à Christo Domino, non Paulus, nec quis alius Apostolus. Et in ipsas succedit solus Episcopus Romanorum. Hinc eis sua Decreta atque judicia superædificare ille consuevit. Ita suas momentosissimas ad Antiochenam Eusebianæ factionis Synodum litteras sanctus Julius primus firmat, & concludit hoc epiphonemate: *Quæ accepimus a beato Petro Apostolo, ea vobis significo* Et suis ad Himerium Tarraconensem Metropolitam ac omnem Hispaniarum Ecclesiam Decretis Siricius Pontifex apposuit hanc præfationem: *Portamus onera omnium, qui gravantur. Quin immò hæc portat in nobis beatus Apostolus Petrus, qui nos in omnibus administrationis suæ protegit & tuetur hæredes.* Et suas ad Decentium Eugubinum Episcopum Decretales litteras sic præfatur primus Innocentius: *Quod a Principe Apostolorum Petro Romanæ Ecclesiæ traditum est, ab omnibus debet servari.* Et in diplomate, quo Rusticum ac Sebastianum Romanæ Ecclesiæ Cardinales damnavit, Vigilius Pontifex assiduè utitur authoritate solius Apostoli Petri, & concludit: *Universi nos hæc pro loco, in quo nos Deus esse voluit, authoritate beati Petri Apostoli recte fecisse cognoscent.* Exstat diploma in quinta collatione quinti Concilii. Et in suo pro Monachis Constituto Magnus Gregorius: *Interdicimus in nomine Domini nostri* JESU *Christi, & ex authoritate beati Petri Apostolorum Principis.* Primus qui mediis sæculis cœpit sancto Petro sanctum Paulum adjungere, videtur fuisse sanctus Agatho in dogmaticis litteris ad Constantinum quartum Imperatorem: *Ut per ipsum Catholicæ atque Apostolicæ veræ nostræ fidei splendidissimum in omnium mentibus emicet lumen, quod ex veri luminis fonte, tamquam de radio vivifici fulgoris, per Ministros beatum Petrum & Paulum, eorumq; discipulos & Apostolicos successores, gradatim usque ad nostram Parvitatem Dei opitulatione servatum est.* Utique in Romana Ecclesia. At verò in dogmaticis ad Leonem Isaurum Imperatorem litteris Gregorius secundus denuò utitur authoritate solius Petri. Et exindè invenies Romanos Pontifices quandoque cum isto Gregorio, quandoque cum Agathone fuisse locutos. Et hinc ad Zachariam Pontificem scripsit noster Apostolus sanctus Bonifacius: *Paternitatis vestræ*

Responsum & consilium ex authoritate sancti Petri Principis Apostolorum mihi repraesenta. Et in Tricassina Synodo ad Joannem VIII. Pontificem, qui latam à se in Lambertum & Adelbertum Comites excommunicationem firmari rogabat, responderunt Gallicani Episcopi: *Judicium vestrae authoritatis, quod privilegio beati Petri & Sedis Apostolicae protulistis, voto & voce prosequimur.* Quam phrasim in suis etiam Scriptis usitat istorum Episcoporum os & lingua Hincmarus Metropolita Rhemensis. Nempè Gregorii II. ad nos Legatus fuit sanctus Bonifacius, ideoque illius loquendi modum & ipse secutus fuit, & traduxit in omnem Francorum Ecclesiam.

Romani tunc Pontifices utraque phrasi sunt indifferenter usi. Etiam saeculo nostri VII. Gregorii. Etenim sanctus Leo IX. suas adversùm Episcopalium domorum spoliatores ad Auximanam Ecclesiam litteras sic concludit: *Ex parte Dei Omnipotentis, & authoritate beatorum Apostolorum Petri & Pauli anathematizandum esse decernimus.* Data verò ad Joannem Salernitanum Metropolitam epistola habet hunc finem: *Sciat se authoritate beati Petri, Apostolorum Principis, nostroq; anathematis vinculo innodatum.* Et Nicolaus secundus ad Gervasium Rhemensem Archiëpiscopum scripsit: *Ex parte Omnipotentis Dei, authoritate beati Apostoli Petri Episcopale officium interdicite.* At verò idem Pontifex suum de Romani Pontificis electione Decretum firmavit *authoritate Divinâ, ac sanctorum Apostolorum Petri ac Pauli.* Eâdem varietate usus fuit Alexander secundus, itemque noster septimus Gregorius. Etenim uti praesentem Henrici Regis degradationem fecit ac firmavit authoritate utriusque Apostoli, ita ejus suspensionem peregit ac munivit authoritate solius Apostoli Petri. Eandem varietatem reperies in ejus epistolis. Ipsius contra simoniacos & conjugatos Clericos Decreta laudat Simeon Dunelmensis,
A.1074. & addit facta ex sententia sancti Petri. Sigebertus Gemblacensis scribit facta ex banno sancti Petri. Quod ipsum habent & alii istorum temporum Scriptores. Quia nempè Gregorius magis consueverat sua Decreta solius Petri authoritate stabilire.

Istam varietatem ambulasse quidam existimant usque ad Honorium secundum, qui plumbeam Apostolicae Sedis bullam ornavit capitibus utriusque Apostoli. Cum ista imagine censent coepisse etiam constantem utriusque Apostoli in cunctis Apostolicis diplomatibus memoriam. Polidorus Virgilius affirmat sanctum Agathonem fuisse usum cereâ bullâ, ideoque plumbeam à Stephano tertio aut Adriano primo fuisse assumptam atque inductam. Apostolica diplomata coeperunt tunc esse frequentiora: Ille censet, quod ad eorum diuturniorem authoritatem Romana Ecclesia tunc plumbum adjunxerit. Quod ipsum firmat in litteris ad Leo-

Leonem Allatium Antonius Carracciolus, censens istud plumbei sigilli genus non nisi nono, aut ad summum octavo Domini sæculo cœpisse apponi Apostolicis litteris. At longè aliud scribit eruditus Vaticanæ Bibliothecæ, & Apostolici in sancti Angeli Castro Archivi custos Dominicus Raynaldus, affirmans id esse Institutum sancti Sylvestri, aut forsan adhuc vetustioris Pontificis. Plumbeam sancti Sylvestri bullam affirmat reperiri in Archivo Ecclesiæ Aretinæ. Et addit de dicti Castri Archivo: *Vetustissima ex papyro & frutice confecta diplomata sub mea custodia asservantur, ubi inter alia bulla plumbo obsignata summorum Pontificum, Leonis primi, Gregorii magni, ac Sergii, reposita sunt.* Hinc elicit fuisse Institutum sancti Sylvestri. Et prosequitur: *Adverti tamen debet, in plumbo diplomatum vetustissimorum Pontificum non impressas fuisse imagines Petri & Pauli, sed tantùm illius Pontificis nomen, cujus littera obsignabantur, quod hodie observatur à modernioribus Pontificibus, & in usu positum est.* Vetustissimum, quòd ipse viderit, ita ornatum plumbum affirmat esse secundi Honorii. Addit exstare Benedicti septimi plumbum, cui non insunt istæ imagines. Quin & exstat Alexandri secundi ad Petrum Dioclionensem Episcopum, Dalmatiæ & Croatiæ Metropolitam, Archiëpiscopalis Pallii collatrix, per Antonium Augustinum vulgata epistola, quam suis annalibus inserit Cardinalis Baronius, atque adjungit: *Subjacet his sigillum, nempè circulus quadrifidus in formam crucis, cum nomine ejusdem Pontificis Alexandri Papæ secundi, circumcirca habens hujusmodi inscriptionem, Exaltavit me Deus in virtute brachii sui.* A. 1062. nu. 127.
Nulla hîc memoria de insculptis Apostolorum iconibus. De iisdem nulla item est memoria in litteris aut Actis septimi Gregorii. Earum tamen memoria omninò antecedit secundum Honorium. Etenim privilegio, quod Bantino apud Apulos Monasterio dedit Urbanus secundus, laudatus Cardinalis subnectit hæc: *Subsequebantur subscriptiones atque sigilla. Porrò Pontificium signum, in quo Apostolorum nomina, & à tergo imagines plumbo fusæ habentur, cum ejusmodi in extimo circulo inscriptione legitur, Benedictus Deus & Pater Domini nostri* JESU *Christi.* Idem privilegium firmavit Paschalis secundus, additque idem Cardinalis: *Exstat sigillum sub plumbo pendenti, in quo sunt effigies beatorum Apostolorum Pauli & Petri ab uno latere, ab alio nomen descriptum Paschalis Papæ secundi, in sigilli autem crepidine circumcirca verba ista: Verbo Domini cæli firmati sunt.* Quocirca primus harum imaginum author videtur fuisse Urbanus secundus. Et ita mansit usque ad Paulum secundum, de quo in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius: *Hic Papale plumbum contra morem mutavit.* Exponit Historica incogniti Authoris compilatio: *Paulus secundus mutavit plumbeum sigillum Papale. Nam anteà* A. 1083. nu. 11. A. 1103. nu. 14. A. 1464.

sem-

semper duo capita, scilicet Petri & Pauli, ex uno latere continebat, in alio autem latere nomen Papæ tantùm; nunc verò stat in latere uno quasi imago Papæ infulata coram populi multitudine, in alio duæ imagines oblongæ Apostolorum Petri & *Pauli.* Et de proximo successore Sixto quarto pergit eadem compilatio : *Papa Sixtus statim reassumpsit sigillum antiquum Papæ, scilicet duo capita Apostolorum Petri & Pauli, quod suus prædecessor* Paulus *mutaverat.* Etiam Clementem sextum, quod quinque rosas, sua gentilitia arma, Papali plumbo inseruerit, contra morem suorum Antecessorum, meritò notat Albertus Argentinensis. Etiam ipsum nullus successor fuit imitatus. Itaque cum hisce Apostolicorum capitum imaginibus quidam volunt fuisse firmatam utriusque etiam Apostoli in Romanis diplomatibus memoriam, & utrumque morem exinde fuisse sacrosanctum. At certum est labi. Etenim in ipso superiùs laudato privilegio, quod Bantino Monasterio dedit, harum imaginum introductor Urbanus secundus laudat, ac suum Edictum fundat in authoritate solius Apostoli Petri. Quis Pontifex utriusque Apostoli authoritatem semper invocari jusserit in diplomatibus, usque huc ignoro. Existimo morem non per aliquem Canonem, sed pedetentim invaluisse per consuetudinem. Et rectè. Etenim Romanorum Episcopus non tantùm sancto Petro succedit, sed & sancto Paulo. Exponit repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Orthodoxus tractatus : *Romanus Pontifex non solùm* Petri, *sed etiam Pauli meruit esse successor. Petro successit in potestate clavium, Paulo in discussione causarum. Nam sicut Petrus authoritatem ligandi atque solvendi accepit à Domino, ita* Paulus *scientiæ plenitudinem.*

A. 1471.

Exponitur causa Gregorii sexti Pontificis.

Laudatus in præsenti Decreto Gregorius est Gregorius sextus, qui schismaticis & Simoniacis Pontificibus Benedicto nono ac Sylvestro tertio successit, & quem congregata per Henricum tertium Imperatorem Sutrina Synodus dejecit, aut certè coëgit cedere uti etiam Simoniacum. Anteà vocabatur Joannes Gratianus, Romanæ Ecclesiæ Cardinalis, Archipresbyter Basilicæ sancti Joannis ante portam Latinam. Et ipsum, & Theophylactum seu Benedictum nonum, & Laurentium Amalphitanum Archiepiscopum Cardinalis Benno affirmat fuisse Gerberti, seu Sylvestri secundi in magica arte discipulos, & cunctos tres istâ viâ semper adspirasse ad Papatum. Eâdem viâ blaterat Gerbertum pervenisse ad istam Majestatem. Mendacissimas maledici hominis calumnias statim audiemus everti à gravissimis Scriptoribus. Theophylactus

ctus duobus patruis, Benedicto octavo & Joanni vigesimo successerat vocatus Benedictus nonus. Audiamus rem à Desiderio Cassinensi Abbate in tertio libro Dialogorum. Destructæ apud Italos Christianitatis, Sacerdotalium conjugiorum, & popularis in faciendis electionibus, & Episcopalis atque Clericalis in dandis consecrationibus Simoniæ, aliorumque cohærentium vitiorum originem exponit, hâc viâ adolescentem Theophylactum, Alberici Consulis filium, ostendit fuisse Apostolicæ Sedi intrusum, compendio refert ejus juvenilia crimina, & pergit: *Denique cum rapinas, cædes, aliaq; nefanda in Romanum populum aliquanta per tempora sine ulla dilatione Theophylactus ageret, congregati in unum populi, quia ejus nequitiam ampliùs ferre nequibant, eum à Pontificatûs Cathedra exturbantes, urbe pellunt, alterumq; in locum ejus, Joannem videlicet Sabinensem Episcopum, non tamen vacuâ manu, Canonica parvipendentes Decreta, substituunt. Qui tribus non ampliùs mensibus Romanæ usus est Cathedra successione, Benedicto undique suis cum propinquis infestante urbem, quia ex Consulibus terræ ortus erat, & in eis maxima virtus, urbe cum dedecore pulsus, suum ad Episcopatum reversus est. Benedictus igitur quod amiserat Sacerdotium recepit, pristinos verò mores minimè mutavit. Cumque se à Clero simul & populo propter nequitias suas contemni conspiceret, & suorum facinorum famâ omnium aures impleri cerneret, tandem cuidam Joanni Archipresbytero, qui tunc in urbe religiosior cæteris Clericis videbatur, non parvâ ab eo acceptâ pecuniâ, summum Sacerdotium relinquens tradidit, ipse verò in propriis se Castellis recipiens urbe cessit. Intereà Joannes, cui Gregorius nomen inditum est, cum duobus annis & octo mensibus Sacerdotium administrasset, Henricus Rex, qui tunc Germaniæ, Pannoniæ, & Italiæ imperabat, ad suscipiendam de manu Romani Pontificis Imperialem Coronam, quatenùs deinceps Augustus appellari posset, Italiam ingressus Romanam adiit urbem. Sed antequam urbem ingrederetur, plurimorum Episcoporum, necnon Abbatum, Clericorum quoque ac Religiosorum Monachorum in Sutrina urbe Concilio congregato, Joannem, qui Gregorius dictus est, missis ad eum Episcopis, ut de Ecclesiasticis negotiis, maximeq; de Romana Ecclesia, quæ tres simul tunc Pontifices habere videbatur, ipso Præsidente tractaretur, venire rogavit. Sed hæc de industria agebantur. Jam enim dudum Regio animo insederat, ut tres illos, qui injustè Apostolicam Sedem invaserant, cum Concilio & authoritate totius Concilii justè depelleret, & unus, qui juxta sanctorum Statuta Patrum Dominico gregi sollicitè præesset, Clero & populo eligente, cæterisq; Pontificibus, præficeretur. Sutrium, ubi Synodus congregata erat, ille allectus spe, quòd aliis duobus depositis, sibi soli Pontificatus confirmaretur, gratanter perrexit. Sed postquam eò ventum est, & res agitari ac discuti à Synodo cœpta est, agnoscens se non posse justè honorem tanti Sa-*

cerdotii administrare, ex Pontificali sella exiliens, & semetipsum Pontificalia indumenta exuens, postulatâ veniâ, summi Sacerdotii dignitatem deposuit. Et ita Svvigderus Bambergensis Episcopus fuit electus in Papam, & appellatus Clemens II. Rationem dat idem Desiderius: *Quia in Romana Ecclesia non erat tunc talis reperta persona, quæ dignè posset ad tanti honorem sufficere Sacerdotii.* Ex hac enim sola causa Canones permittunt Episcopum eligi ex aliena Ecclesia. Hæc omnia firmat atque illustrat in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: *Apud Romam*
Lib. 2. c. 79. *Papa Benedictus, cum per duodecim annos Romanam Cathedram sedisset, à Romanis expulsus est, & Joannes Sabinensis Episcopus, cui positum est nomen Sylvester III. non tamen gratis, in Romanum Pontificatum subrogatus. Qui cum trium ibi mensium spatio præfuisset, expulsus Benedictus, propinquis suis Tusculanis Proceribus adnitentibus, Sylvestro repulso, Romanam Sedem iterùm occupavit. Nec multò post invisum se cunctis adspiciens, cuidam Archipresbytero, Joanni nomine, qui quasi religiosior habebatur, Papatum tradidit, ipse liberè deinceps cupiditates suas exerciturus, in paternam domum recessit. Jam duobus annis & mensibus octo prædictus Archipresbyter, cui Gregorii nomen in Papatu est inditum, Apostolicæ Sedi præsederat, cum Henricus Imperator, Conrardi filius, tot de Romana & Apostolica Sede nefandis auditis, cælitus inspiratus, anno Domini millesimo quadragesimo septimo, Italiam ingrediens Romam accederet.* Addit ex ejus mandato convenisse Sutrinam Synodum, Gregorium vocatum adfuisse, deposuisse Papalia ornamenta, flexis genibus rogasse veniam, & dignitatis throno excessisse. Henrici in Apuliam & alias ibi Provincias expeditionem
Cap. 80. refert, & concludit: *Ultra Montes exinde est reversus, Gregorium secum adsportans.*

Ejusdem rei meminit Hermannus Contractus: *Romani Benedictum*
A. 1044. *Papam, multis criminatum, sede sua pellunt, & Sylvestrum tertium quemdam in ejus locum statuunt, quem tamen postea Benedictus, quibusdam sibi faventibus, excommunicatum depulit, Sedique suæ redditus seipsum postea privavit, & alium pro se ob avaritiam contra Canones ordinavit.* Et infrà: *Henricus Imperator Placentiam veniens, Gratianum, quem expulsis prioribus Romani Papam statuerant, ad se venientem honorificè suscepit, & sic cunctis prosperè cedentibus, juxta Natalem Domini non longè ab urbe Roma, apud Sutrium Synodo item actâ, causâque erroneorum Pontificum diligentiùs ventilatâ, Gratianum Papam convictum baculo Pastorali privavit. Deinde omnium, tam Romanorum quàm aliorum, consensu Svvigderum Bambergensem Episcopum, nimiùm reluctantem, summum Romanæ Ecclesiæ elegit Pontificem.* Romanus Pontifex non utitur Pastorali Pedo. Rationes suo loco dixi. Proindè Hermannus loquitur ad morem suæ gentis,

gentis, ubi degradato Episcopo solebat auferri pedum, ipsum deferri ad Principem, & hic novum Electum per istud investire. Certum tamen est, quod Henricus Clementem non investiverit. Primus hoc in Octavianum Anti-Papam attentavit Imperator Fredericus. Etiam Lambertus Schafnaburgensis breviter scribit: *Rex Natalem Domini Romæ celebravit, ubi tribus depositis, qui Sedem Apostolicam contra Ecclesiasticas Regulas invaserant, Suvigderum Bambergensem Episcopum constituit Apostolorum Vicarium.* A. 1077. Quod ipsum eodem compendio habet Marianus Scotus. Aliquid singulare habet Sigebertus Gemblacensis: *Benedictus, qui simoniacè Papatum Romanum invaserat, cum esset rudis litterarum, alterum ad vices Ecclesiastici officii exsequendas secum Papam Sylvestrum consecrari fecit. Quod cum multis non placeret, tertius superducitur Gregorius, qui solus vices duorum impleret.* A. 1045. Et ad annum sequentem: *Roma uno contra duos, & duobus contra unum de Papatu contendentibus, Rex Henricus contra eos Romam vadit, & eis Imperiali & Canonica authoritate depositis, Suvigderus Bambergensis Episcopus, qui & Clemens, Romanæ Ecclesiæ præfidet.* Affirmat quòd Benedictus & Joanni Sabinensi Episcopo, & Gratiano Archi-Presbytero non Papatum, sed solas Episcopalis officii vices tradiderit, quòd hi ipsum Papatum sibi datum prætenderint, quòd hac de causa Joannem expulerit, ac Gratianum etiam expellere voluerit Benedictus, atque ita omnia turbis compleverit.

Et quidem Henricum Imperatorem fuisse zelosissimum ac strenuissimum grassantis tunc simoniæ exstirpatorem, ideoque & purificandæ Romanæ Ecclesiæ singulariter studuisse, pluribus ostensum est suo loco, & videri possit in Virdunensi Chronico Hugonis Abbatis Flaviniacensis. Aliam insuper rationem adducit Cardinalis Benno: *In diebus illis defuncto Conrardo, legis & Religionis cultore fidelissimo, Romanorum Imperatore Augusto, Theophylactus, qui & Benedictus nonus, habito consilio cum familiari suo Laurentio Amalphitano Archiepiscopo, & aliis suis complicibus, molitus est filium Imperatoris Conrardi, Henricum Imperatorem successione Imperii exturbare, & in Ecclesia diversa schismata seminare. Misit igitur coronam Romani Imperii Petro Regi Hungarico. Sed ad Petrum expugnandum direxit Imperator Henricus Ducem Lotharingiæ Godefridum, virum fidelem, bello strenuum, & inter Regni Principes clarissimum. Qui primo conflictu Petrum bello captum, & omnes vicinas nationes, ne in eum aliquid præsumerent, deterruit: Et ut digna factis tanti schismatis authori Theophylacto redderet, Romam venire disposuit. Quo audito Theophylactus, timore perterritus, vendit Papatum complici suo Joanni Gratiano, Archi-Presbytero Ecclesiæ sancti Joannis de Porta Latina, Magistro Hildebrandi, acceptis ab eo libris mille quingentis. Qui ascendens sacram Sedem, tanta ini-*

quitatis gradibus, nomine mutato dictus est sextus Gregorius. Quæ an subsistant, ignoro. Ipsorum nemo fidelis meminit. Et Benno adducit ista omnia, ut sibi scalam faciat ad pessimè calumniandum septimum Gregorium. Quidquid sit, manifestum est Henrici Patrem Conrardum non fuisse fidelissimum legis & Religionis cultorem. Etenim Episcopatus, Abbatias, quævis Ecclesiastica beneficia palam vendidit, omni simoniæ genere Romanum Imperium maculavit usque ad extremæ ruinæ pericula, & semetipsum in sempiternas gehennas forsan præcipitavit. Quod istud de ipso timuerit, ideoque omnibus Ecclesiis ac Monasteriis solemnes preces indixerit filius Henricus, cum aliis testatur laudatus Abbas Flaviniacensis.

Aliam, ex qua Imperator Henricus ita tractaverit dictos tres Pontifices, causam suggerit etiam Guilielmus Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarius: *Gregorius Romani Apostolatûs statum per incuriam Antecessorum suorum ita diminutum invenit, ut præter pauca oppida urbi vicina, & oblationes fidelium, penè nihil haberet, quo se sustentaret. Civitates & possessiones in longinquo positæ, quæ ad jus Ecclesiæ pertinebant, à prædonibus ablatæ. Tramites publici & strata viarum per totam Italiam à latronibus stipabantur, ut nullus peregrinus, nisi cum majori manu, impunè transiret. Fervebant totis semitis insidiatorum examina, nec inveniebat viator, quo collusio evaderet. Ita in vacuum, sicut in pecuniosum furebatur, nec supplex habere gratiam, nec resistens pati poterat violentiam. Cessatum est ab omni Provincia Romam iter aggredi: Quia mallet quilibet per domesticas Ecclesias nummos suos dividere, quàm latrunculos propriis laboribus pascere. Quid in urbe, unico olim habitaculo sanctitatis? Ibi in medio foro sicarii vagabantur, genus hominum infidum & versutum. Si quis semitarum observatores aliquo transisset artificio, capitis scilicet periculo Apostoli Ecclesiam videre cupiens, in sicarios incidens, nullo modo sine substantia vel salutis damno domum reverteretur. Super ipsa corpora sanctorum Apostolorum & Martyrum, supra sacra altaria gladii nudabantur, & oblationes accedentium vix dum apposita de manibus abripiebantur, abrepta in commessationes & scortorum abusiones consumebantur.* Hæc mala primùm per excommunicationes & anathemata, & quòd illa non proficerent apud impios, tandem per collecti exercitûs arma compulsus fuit Gregorius eliminare. Et è Romanis Pontificibus hic omninò videtur esse primus, qui armatos milites collegit & aluit. Hæc novitas videtur Henrico fuisse suspecta, atque ità illum excitasse ad intrandam Italiam, & Gregorium unà cum aliis per Simoniam intrusis Pseudo-Pontificibus degradandum.

Prima quæstio est, An hic Gregorius fuerit istorum trium Erroneorum

rum tunc Pontificum unus, an verò quartus illis superpositus? Hermannus Contractus videtur hoc adserere. Etenim istos tres asserit fuisse Benedictum, Sylvestrum, & quemdam alium, atque subjungit de Gratiano: *Quem expulsis prioribus Romani Papam statuerant.* Et historica incogniti authoris compilatio scribit: *Imperator Henricus Swigderum Bambergensem Episcopum, tribus invasoribus Apostolicæ Sedis & dignè & justè expulsis, quorum nomina ignorantur, Papam constituens, Clementem secundum appellavit.* At verò sexti Gregorii nomen est omnibus notissimum. Eandem sententiam sequitur Dominus Cardinalis Cæsar Baronius, affirmans tres istos Erraticos Pontifices fuisse Benedictum nonum, Sylvestrum tertium, & nescio quem Joannem; omnes tres existimat ejectos, aut potiùs cessisse, & ipsis per Canonicam electionem successisse Gregorium. Et firmat authoritate Othonis Frisingensis Episcopi: *Hunc miserrimum Ecclesiæ statum Religiosus quidam Presbyter, Gratianus nomine videns, zeloq; pietatis matri suæ compatiendo, animadvertens præfatos viros adiit, eosq; a Sede sanctâ cedere pecunia persuasit, Benedicto reditibus Angliæ, quia majoris videbantur esse authoritatis, relictis. Ob ea cives præfatum Presbyterum, tanquam Ecclesiæ Dei liberatorem, in summum Pontificem elegerunt, eumq; mutato nomine Gregorium sextum vocaverunt.* Quòd sanctus Bartholomæus Cryptæ Ferratæ Abbas Benedictum de pœnitentia admonuerit, & malè acquisito Papatu exire persuaserit, affirmat istius authentica vita. Alios duos erroneos Papas eâdem viâ fuisse à Gratiano ad cedendum inductos, censet laudatus Cardinalis. Eadem sententia aliquando mihi non displicuit. A. 1040.

Respondeo tamen Gregorium omninò fuisse ex istis tribus, solosque Benedictum & Sylvestrum ab illo ad cedendum inductos. Quis ille secundus Joannes? Certè non alius, quàm sextus Gregorius, quem Cardinalis Benno testatur fuisse nominatum Joannem Gratianum. Et sanè Desiderii Abbatis authoritas, uti est lucida, ita est irrefragabilis. Harum enim tragœdiarum ille fuit oculatus spectator. Nec adversatur Hermannus Contractus. Licet enim priora ejus verba habeant aliquid ambigui, posteriora tamen sunt lucidissima: Disertè edicunt unum è tribus per Henricum ejectis Pontificibus fuisse Gratianum, seu Gregorium. Et Frisingensis Otho non tres, sed solos duos affirmat ab ipso inductos ad cedendum. Et ad noviter erectam Bambergensem Ecclesiam in litteris, quibus ejus confirmavit privilegia, scripsit Clemens secundus: *Ecce cùm illud caput mundi, illa Romana Sedes, hæretico morbo laboraret, & charissimi filii nostri Domini Henrici Imperatoris Augusti præsentia ad hoc invigilaret, ad hoc instaret, ut hujusmodi ægritudinem propulsaret, explosis tribus illis, quibus idem nomen Papatûs rapina dederat,* inter.

inter tot agmina Sanctorum, qui aderant, Patrum, dignatio cœlestis gratia nostram indignissimam Mediocritatem, cunctis nisibus refragantem, voluit eligi, & altissimi Apostolorum Principis vice fungi. Authentica est ista
cap. 16. epistola. Exstat enim in antiqua sancti Henrici Imperatoris vita, publicata per Jacobum Gretzerum. Disertè affirmat solos tres fuisse ab Henrico ejectos, adeoque inter ipsos fuisse & Gregorium. Et nullus possit esse major testis, quàm iste Clemens, Gregorii successor. Etiam Lambertus Schafnaburgensis, ac Sigebertus Gemblacensis palàm consonant. Item in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius: *Henricus tertius anno Regni sui sexto, habitâ Synodo ob pessimum schisma, quod tunc scindebat Ecclesiam, Benedictum, Sylvestrum, Gregorium, tamquam tria teterrima monstra, abdicare se Papatu coëgit, Syndigerum autem loco eorum Romanum Pontificem creavit, Clementem secundum appellatum, à quo & Imperii eodem anno accepit coronam.* Et antiquum sancti Benigni Divionensis Chronicon: *Imperator Henricus perrexit Ro-*
A. 1046. *mam, ibique tunc suscepit coronam Imperii, die Natalis Domini, per manus Clementis Papæ. Quem ipse Imperator ordinari jussit, & fecit deponi Joannem, qui tunc Cathedræ præsidebat, & Benedictum, atque Sylvestrum, qui in Concilio tunc habito, examinatâ eorum culpâ, inventi sunt non solùm Simoniaci, sed etiam perversores Ecclesiæ Christi.* Joannes, qui tunc præsidebat Ecclesiæ, est omninò sextus Gregorius, proprio nomine Joannes Gratianus. Etiam Matthæi Palmerii Chronicon ait Benedicto Sylvestrum, Sylvestro successisse Gregorium, & adjungit: *Schisma & contentiones maxima in Ecclesia Dei fuerunt, tribus Pontificibus uno tempore discordantibus Romæ, propter quod universalis Ecclesia diminuta invenitur, & Pontifices ab Imperatore fuisse electi, in qua discordia Theophylactus alius Pontifex Joanni Sacerdoti Pontificatum vendidit. Pluribus de Pontificatu contendentibus, Henricus Romam ad componendas discordias profectus coronatur.* Nec Benedictus, nec Sylvester acquiescebant cessioni, sed unus adversùm duos, duo contendebant adversùs unum, atque ita omnia erant in motu. Cardinalis Benno affirmat Sylvestrum non Benedicto, sed Gregorio fuisse superpositum: *Iisdem diebus superpositus est in Papatum prædicto Archipresbytero Sabinensis Episcopus, qui mutato nomine dictus est Sylvester tertius, & factum est, ut Romana Ecclesia in diversas partes scindi videretur.* Existimo Papatum, quo Sylvester per Benedicti consanguineos fuerat violenter exutus, adversùs Gregorium fuisse ab illo resumptum. Quidquid sit, pergit Benno de omnium trium turbis: *Cum autem tanta perversitas Romam ludificaret, Divino nutu adfuit Imperator Henricus, & Religiosorum Cardinalium precibus efflagitatus, ipsis auctoribus, pro loco officii sui, pro officio Imperiali, pro potestate sibi à sacris Canonibus concessa, ad purgandam Ecclesiam, ad exturbandum & ulciscen-*
dum

dum vi sacrilegos, devotum se præbuit. Theophylactum in fugam coëgit, sextum Gregorium in custodiam reclusit, quem posteà in exilium misit; Sabinensem Episcopum, quem non ambitio, sed vis ad Papatum coëgerat, ad sedem propriam redire compulit. Romana verò Ecclesia, ejus respirans auxiliis, secundum Clementem Papam elegit, sub quo Ecclesiæ unitas, à quo & subsequenter Romanorum Imperator Augustus veneranda memoriæ Henricus coronatus est, & pro tantis meritis unicè glorificatus triumpho singulari, unici amoris privilegium, pellendo idololatras simoniacos, & unitatem Ecclesiæ defendendo, promeruit. Cardinalis Benno est palam mendax atque maledicus, interim hæc ejus dicta non carent fundamento. Etenim etiam Onufrius Panuinus, & sacræ & prophanæ antiquitatis peritissimus, in Ecclesiastico Chronico affirmat tres per Sutrinam Synodum coactos ad cedendum Pontifices fuisse Benedictum nonum, Sylvestrum tertium, ac ex Joanne Gratiano Gregorium sextum. Quod ipsum in libro de Episcoporum Investitura firmat Waltramus Episcopus Naumburgensis.

Et hinc oritur secunda quæstio, An etiam sextus Gregorius fuerit simoniacus idololatra? Affirmari id jam audivimus, non tantùm à Cardinali Bennone, sed insuper ab aliis Scriptoribus. Etiam ab ipso ejus successore Clemente. Respondeo non fuisse, aut certè posteà in Papatu fuisse insigniter correctum. Etenim Otto Frisingensium Antistes, Scriptor gravissimus, disertè affirmat ipsum fuisse virum religiosum, Canonicè electum in Papam, ac Ecclesiæ liberatorem, utique à vitio Simoniæ. Et pergit: *Hunc Gratianum, Alpes transcendentem, secutum fuisse tradunt Hildebrandum, qui postmodùm Summus Pontifex factus, ob ejus amorem, quia de Catalogo Pontificum semotus fuerat, se Gregorium septimum vocari voluit. Sicut in Lucano habes: Victrix causa Diis placuit, sed victa Catoni. Ita & huic Hildebrando, qui semper in Ecclesiastico rigore constantissimus fuit, causa ista, in qua sententia Principis & Episcoporum prævaluit, semper displicuit.* Hildebrandus adeò censuit Gregorium fuisse purum, immaculatum, degradatum iniquè, & malè rasum de Romanorum Pontificum tabula, ut illum jam pridem defunctum ipse factus Pontifex statim repararit in gradum, rescripserit in sacras tabulas, Sutrinæ Synodi judicium exsufflarit per omnia, & se non sextum, sed septimum Gregorium appellari voluerit, ideoque & sextum Gregorium pro integro & Canonico ac malè dejecto Pontifice per omnes sub cœlo Ecclesias haberi. Sanctum Leonem nonum, quoniam octavi Leonis electio est dubia, quidam vocant octavum. Et idem est de quibusdam aliis Pontificibus. At septimum Gregorium nemo unquam vocavit sextum: Quòd nempè ab ipso factam sexti Gregorii reparationem

nem

nem omnes sub cælo Ecclesiæ unanimi suffragio comprobaverint. Consonat Glaber Rudolphus, Scriptor item gravissimus, & non satis æquus in Romanam Ecclesiam, ideoque ejus Pontifices ad omnem occasionem consuetus notare. Benedicti excessus exponit, ac prosequitur: L. 1. Epist. 1. *Tunc cum consensu Romani populi, atque Præcepto Imperatoris ejectus est è Sede Benedictus, & ejusdem loco subrogatus est vir religiosissimus, ac sancti-* Epist. 2. *tate præcipuus Gregorius, natione Romanus, cujus videlicet bona fama, quidquid prior fœdaverat, in melius reformavit.* Affirmat Gregorium de lepra nequidem fuisse suspectum. Est adversarii testimonium, ideoque nulli obnoxium exceptioni. Et Guilielmus Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarius scribit: *Gregorius Papa sextus, anteà dictus Gratianus, erat magnæ religionis & severitatis.* Demonstrat Romanam Ecclesiam ab ipso fuisse insigniter reformatam. Sexto Gregorio Pontificatum mox adgratulatus fuit, plenum suum de tanta rerum apud Romanam Ecclesiam mutatione gaudium professus fuit, & summas Deo gratias cecinit sanctus Petrus Damiani per solemnes ex sua eremo litteras, atque adjunxit: *Lætentur ergo cæli, & exultet terra, & antiquum sui juris privilegium se recepisse sancta gratuletur Ecclesia. Conteratur jam milleforme caput venenati serpentis, cesset commercium perversæ negotiationis, nullam jam monetam falsarius Simon in Ecclesia fabricet, nulla Giezi, præsente providi Doctoris absentiâ, lucra reportet. Jam columba revertatur ad Arcam, & virentibus olivæ foliis pacem nunciet redditam terris. Reparetur nunc aureum Apostolorum sæculum, & præsidente vestrâ Prudentiâ, Ecclesiastica refloreat disciplina. Reprimatur avaritia ad Episcopales Infulas anhelantium: Evertantur Cathedræ columbas vendentium nummulariorum.* Antè omnia expurgari supplicat Ecclesiam Castellanam, Fanensem, ac Pisaurensem: Simoniacè intrusum Pisaurensem Episcopum degradari. Hæc omnia altissimè clamant Gregorium ab omni Simonia fuisse castissimum: Professum hostem Simoniæ. Sempronienſis Ecclesiæ Clerus ac populus nescio quem suum Clericum elegerat in Episcopum: Canonicè, & citra omnem Simonis lepram. Verùm ille dignitatem ambiverat: Alioquin idoneus. Afflicta erat tunc Ecclesia, paucissimos habens integros Episcopos & Clericos. Hinc Electum, priùs castigatum de ambitu, dispensatoriè confirmari, & consecrari à Gregorio supplicavit idem Petrus, atque adjunxit: Epist. 2. *Unum est, unde Pietatis vestræ deposco clementiam, ut si hunc non consecraveritis, donec me servum vestrum videritis, nulli prædicti Episcopatûs Cathedram tribuatis.* Itaque Gregorius erat adeò rigidus Canonum custos, & reparator disciplinæ, ut non solùm simoniacos, sed etiam ambitiosos, licet Canonicè electos & cætera idoneos, ab Episcopalibus Cathedris penitùs proscriberet. Enitebatur

tebatur Apostolicorum temporum sanctimoniam reducere.

Et sanè aliud non fecerat, quàm Benedictum nonum ac Sylvestrum tertium, de Apostolica Cathedra litigantes, promissis & assignatis ex Apostolico patrimonio pensionibus, ad cedendum, istâque viâ pacificandam Ecclesiam inducere. Imò non ipse, sed sanctus Bartholomæus Cryptæ Ferratæ Abbas istos induxit: Gregorius dumtaxat addixit pensiones. Et hoc esse licitum docent Chalcedonensis Synodi Acta circa Domnum Antiochiæ Patriarcham, circa Bassianum & Stephanum Ephesinos Episcopos, & circa Nonnum Archiepiscopum Edessenum. Ipsos cedentes, imò cedere compulsos, dicta Synodus est pensionibus consolata. Verùm Gregorius Benedictum ac Sylvestrum ad sibi cedendum induxisse est visus, ideoque & de Simone suspectus. Et plures jam adductæ causæ suspicioni fomenta addiderunt. Nempè adversùs ipsum perseverans Benedicti ac Sylvestri rebellio, collectus per ipsum exercitus, à rapinis frænatus Romanæ urbis populus. De Huberto Losinga, Abbate Ramesiensi, quod primus à Guilielmo Ruso Anglorum Rege Episcopatum Thetfordensem, ac Patri suo Roberto Vintoniensem Abbatiam emerit, scribit Guilielmus Malmesberiensis. Et tunc prodiit non inelegans versus: *Surgit in Ecclesia monstrum genitore Losinga, Simonidum Secta, Canonum virtute resecta. Petre nimis tardas: Nam Simon ad ardua tentat. Si præsens esses, non Simon ad astra volaret. Proh dolor, Ecclesiæ nummis venduntur & ære. Filius est Præsul; Pater Abbas, Simon uterque. Quid non speremus, nummos si possideamus? Omnia nummus habet: Quod vult facit, addit, & aufert. Res nimis injusta: Nummis fit Præsul & Abba.* Quod tamen Hubertus posteà Romam iverit, Episcopatum posuerit ad pedes Urbani secundi, eundem ab ipso gratiosè receperit, mutatus tunc fuerit in virum alterum, atque in Angliam redux profecerit in durissimum atque perpetuum omnis simoniæ flagellum, affirmat idem Guilielmus. Idem evenisse possit sexto Gregorio.

Rem notandam scribit Hugo Abbas Flaviniacensis. Scribit omnem ubique simoniam fuisse ab Henrico Imperatore damnatam, ac pergit: *Puerulus itaque, qui Romanæ incubabat Ecclesiæ, Præcepto Imperatoris à sede dejectus est, & Gregorius sextus, natione Romanus, substitutus est, cujus bona fama, quidquid prior fœdaverat, in meliùs reformavit.* Reformandæ Ecclesiæ necessarii antè omnia sunt religiosi & constantes Episcopi. Hinc pergit Hugo: *Gregorius sanctum Odilonem*, Abbatem Cluniacensem, *instituens Lugdunensi Ecclesiæ ordinari Pontificem, misit ei pallium & annulum; sed vir religiosus, humilitati studens, hoc renuit. Pallium tamen & annulum retinuit, servans illud Pontifici, qui dignus esset. Quod usque hodie Cluniaci habetur.* Hugo affirmat sextum Gregorium

non ex proprio ambitu, sed ex Principis jussu fuisse promotum. Porrò Theophylactum, seu Benedictum nonum, rectè appellat puerulum. Etenim ipsum authentici Scriptores affirmant decimo ætatis anno fuisse intrusum in Sedem Apostolicam. Et hæc omnia valdè purgant Gregorium. Existimo ipsum ob solas à Benedicto ac Sylvestro resumptas turbas, & ad pleniè pacandam Ecclesiam fuisse dejectum. Quod sentire videntur etiam Gemblacensis Sigebertus & Waltramus Naumburgensis. Res non est manifesta.

Quæstio tertia est, An Gregorius fuerit ad cedendum iniquè & sine legitima causa compulsus? Fuisse justè compulsum plures testes jam nobis dixerunt. Et ipsis adstipulari videtur in litteris ad Clementem secundum sanctus Petrus Damiani. Affirmat se ab Henrico Imperatore, dum in Germaniam hic rediret, ad fideliter Clementi assistendum fuisse rogatum, illam assistentiam fuisse à se promissam, ideoque etiam exhiberi. Et quidem Henricus tunc Gregorium abducebat secum in Germaniam. Certè Petrus si iniquè censuisset ejectum, debuerat instruere Principem, & ejus actibus resistere. Quin & addit de Fanensis Ecclesiæ

Epist 3. Episcopo: *Videamus Fanensem latronem ab his etiam, qui non erant, sed dicebantur Apostolici, maledictum & excommunicatum.* Ipsum unà cum Castellano & Pisaurensi Episcopo Gregorius ad Petri preces damnaverat, adeoque Petrus lucidè hic profitetur Gregorium non fuisse legitimum Papam, ac proindè legitimè ejectum. Et adjungit: *Quid prodest, Domine mi, quod Apostolicam Sedem de tenebris ad lucem remeasse dicimus, si nos adhuc in iisdem tenebris remanemus?* Lamentatur suæ Provinciæ Ecclesias per pravos Episcopos ac Abbates confundi, ideoque ipsos rogat per Clementem corrigi aut damnari. Gregorium fuisse intrusas tenebras, Clementem profitetur esse Canonicam lucem. Respondeo tamen hunc fuisse iniquè dejectum. Constanter ac intrepidè id docuit venerabilis Wazo Leodiensis Episcopus. Etenim post Clementis secundi mortem Henrico Imperatori, circa eligendum successorem anxio, ideoque ejus & doctissimum & probissimum judicium exquirenti, respondit: *Recogitet Serenitas vestra, ne fortè Sedes summi Pontificis, injustè a quibus non debuit depositi, ipsi Divinitùs sit reservata, cùm is, quem vice ejus inthronizastis, vita decedens, priori adhuc superstiti restituendam reliquerit. Et quoniam vobis complacuit nostram super his efflagitare sententiam, liceat, quæso, pace vestra, omnium Ecclesiasticorum Doctorum sententiis instructo, profiterre quod justum esse perspexero. Cùm enim Judæ traditoris loco legamus Apostolos absque ulla seculari potentia Matthiam Apostolum ordinasse, credimus hoc exemplo, per Ecclesiasticos Ministros, absque potentia seculari, electiones & promotiones Apostolicorum fieri debere. Sed & hoc liceat*

erat audacter protestari, electionem Apostolicam seu promotionem, Ecclesiastico ritu legitimè celebratam, ordinatione Divina constare inveniri. Quapropter ut vestræ saluti pariter & honestati congruum vobis præbeamus consilium, desinat Sublimitas vestra huic, qui superstes est, alium superordinare Pontificem, ne repugnare videamini ordinationi Divinæ: Quia contestantibus tam Divinis Legibus, quàm Ecclesiasticis Decretis, à nemine, nisi à solo Deo, judicari debet Christi Vicarius. Affirmat plura. Primò, Gregorium fuisse legitimè electum. Secundò, fuisse injustè dejectum. Tertiò, debere reponi. Quartò, id commodè jam posse fieri ob brevi subsecutam mortem Clementis. Quintò, dejectionem fuisse iniquam, non tantùm ex defectu causæ, sed insuper ex parte formæ: Quod nulla Synodus, sed solus Deus possit Romanum Episcopum judicare. Sextò affirmat nominando aut eligendo Romano, imò cuivis Episcopo Laïcum Principem non posse misceri. Etenim hic Henricus ex Gregorii dejectione accepit ansam nominandi Pontificis, aut certè designandi eligendam personam. Et Episcoporum nominatio, semper damnata à melioribus Episcopis, tunc horrendè grassabatur. Exstat ista Epistola apud Anselmum Leodiensem Canonicum in suæ Ecclesiæ Historia, qui & ipsam commentatur: *Wazo, ut erat in omnibus, & in talibus maximè, scrutator studiosissimus, vigilanter cum aliis, quibus laboris hujus partes expetierat, hinc gesta Romanorum Pontificum, hinc eorum Decreta, hinc authenticos Canones diligenter revolvens, nihil aliud, quam summum Pontificem, cujuscumque vitæ fuerit, summo honore debere attolli, à nemine prorsus debere judicari, nullius inferioris gradus accusationem adversus superiorem debere recipi, invenire potuit.* Ista est doctrina, quam de judicando ac degradando Romanorum Episcopo olim tenuerunt Leodiensis Ecclesia, nostra hîc Brabantia, omnisque Germanica & Gallicana Ecclesia. Wazonis litteræ seriùs pervenerunt ad Principem. Ante ipsarum adventum Poppo Brixinensis Episcopus erat promotus in Damasum secundum. Alioquin audiendum Wazonem & Gregorium fuisse restituendum, Anselmus constanter affirmat. De Wazone scribit Sigebertus Gemblacensis: *Wazo ex Clero sancti Lamberti, vir spiritu sapientiæ & scientiæ, & fervore religionis insignitus, ordinatur Leodicensium Episcopus.* Et Hermannus Contractus: *Defuncto viro docto Wazone, Leodii Pontifice, Theoduinus successit.* Ejus virtutes confirmat positum ipsi Epitaphium: *Ante ruet mundus, quàm surgat Wazo secundus.* Ejus igitur non est modica authoritas.

C.106.

A.1042.

A.1048.

Et Wazonis judicium confirmavit noster septimus Gregorius, sacris legitimorum Pontificum tabulis reddens ac denuò inscribens sexti Gregorii jam defuncti nomen, & semetipsum titulans septimum istius nominis Pontificem. Est vera ac plena malè degradati Episcopi reparatio.

Hâc enim viâ reparati fuerunt etiam sanctus Eustatius Antiochiæ Patriarcha, sanctus Joannes Chrysostomus, ejus in Constantinopolitano Episcopatu successor sanctus Flavianus, & alii plures. Esse veram reparationis speciem discere possis ex mutuis hac de re litteris inter sanctum Cyrillum Alexandriæ Patriarcham, & Atticum Regiæ civitatis Episcopum. Licet defunctos in Catholica pace Episcopos damnare hæsitaverit quandoque Ecclesia, iniquè tamen damnatos reparare post mortem semper studuit, ac frequenter reparavit. Et Wazonis judicio sanctus Petrus Damiani nullo modo adversatur. In datis ad Clementem secundum litteris locutus fuit, ac loqui debuit juxta Imperiale ac Synodale de Gregorio judicium, quod tunc missum erat in plenam executionem, & quasi transiverat in rem judicatam. Petrus erat tunc simplex Eremita, in Monasterio clausus tamquam in sepulchro: Ejus officii non erat Synodale de tanto negotio judicium impugnare aut judicare. Erat vir liberi oris, præditus virtute laudata per Regium Prophetam: *Loquebar de testimoniis tuis in conspectu Regum, & non confundebar.* At forsan Imperator Henricus, ut ipsum obturaret, Clementem Pontificem illi adjuvandum commendavit. Quòd modicam de Clemente opinionem Petrus habuerit, ostendunt hæc ejus in laudatis litteris verba: *Nos sperabamus, quòd tu redempturus esses Israël.* Et consonat Cassinensium Abbas Desiderius. Affirmat secundum Clementem vixisse dumtaxat ad novem menses, Regia nominatione successisse Damasum secundum, & vixisse solummodò ad viginti tres dies, ac pergit: *Huic successit Leo nonus, vir per omnia Apostolicus, Regali genere ortus, sapientiâ præditus, religione conspicuus, omniq; doctrina Ecclesiastica apprimè eruditus, ut qui, quemadmodum scriptum est, cœpit invocare nomen Domini. A quo omnia Ecclesiastica studia renovata ac restaurata, novaq; lux mundo visa est oboriri.* Viventi adhuc Gregorio superordinatos Clementem ac Damasum parvi facit. Et reverà neutrius actiones habuere successum. Porrò ante Leonis noni promotionem defunctus erat Gregorius. Etenim frater Hildebrandus, qui vivum non dereliquit, erat tunc Prior in Cluniacensi Monasterio. Hinc illius, utpotè jam plenè legitimi Pontificis, actiones Divina gratia direxit ac benedixit.

Quarta quæstio est, Quarè Imperator Henricus sextum Gregorium deportaverit in Germaniam? Respondeo ad Romanam Ecclesiam liberandam à turbarum & novorum schismatum periculis. Et isto modo Christiani Imperatores semper consueverunt tractare Schismaticos, aut quavis de causa degradatos Episcopos, etiam Romanos. Etenim Christianis temporibus primus Anti-Papa fuit adversùs Liberium Fœlix secundus. Et de ipso ad Theodosium Imperatorem scripserunt Ro-

manæ

manæ Ecclesiæ Presbyteri Faustinus & Marcellinus : *Tertio anno redit Liberius, cui obviam cum gaudio populus Romanus exivit, Fœlix notatus à Senatu vel populo, de urbe propellitur, & post parum temporis, impulsu Clericorum, qui perjuraverant, irrumpit in urbem, & stationem in Juli Basilica trans Tiberim dare præsumit, quem omnis multitudo fidelium & Proceres ab urbe iterùm cum magno dedecore projecerunt.* Projecerunt, quoniam sua violentia intrusum hominem fovebat Imperator Constantius, volebatque Liberio Coëpiscopum assidere. Secundus Anti-Papa fuit adversùs sanctum Damasum Ursicinus, de quo ad Aquilinum Romanæ Urbis Vicarium scripserunt Imperatores Gratianus ac Valentinianus : *Ursicinum Gallia coërcet, & ne motus aliquos inquietos exerceat, cohibet Agrippina secessio.* Turbidum hominem in Agrippinam Coloniam relegarunt. Et hâc occasione prodiit prudentissima lex, quæ degradatum, & sententiæ acquiescere nolentem Episcopum jubet exulare ad centum millia passuum à suæ olim sedis civitate. Et Benedictum quintum, quem in Joannis duodecimi degradati, ac Leonis octavi superordinati locum promoverat Romana Ecclesia, tamquam schismaticum Imperator Otto primus secum duxit in Germaniam, posuitque in civitate Hamburgensi. Attamen graves Scriptores affirmant Benedictum fuisse legitimum Pontificem, ideoque gravissimè culpant Ottonem. Eodem igitur modo Imperator Henricus tractavit sextum Gregorium. Etiam Benedictum nonum volebat secum ducere. Cur non fecerit, suprà dixit Cassinensium Abbas Desiderius : *Benedictus in propriis se Castellis recipiens, urbe cessit.* Et Cardinalis Benno : *Henricus Theophylactum in fugam coëgit.* Utique quòd non posset comprehendere. *Sextum Gregorium in custodiam reclusit, quem posteà in exilium misit. Sabinensem Episcopum, quem non ambitio, sed vis ad Papatum coëgerat, ad Sedem propriam redire compulit.* Quod hunc non ambitio, sed vis ad Papatum coëgerit, videtur parum credibile. Videtur item Benedictus posteà fuisse comprehensus. Etenim historica incogniti Authoris compilatio scribit : *Benedictus sedit annis quatuordecim, defunctus est, & sepultus in Hamborgh Bremensis Diœcesis.* At certum est errare. Etenim Cardinalis Benno affirmat Benedictum post multos inquietudinis motus egisse aut simulasse pœnitentiam, Hildebrandi operâ admissum in gratiam sancti Leonis noni, fuisse authorem infausti adversùm Nortmannos belli, in quo ipse Leo armatum duxit exercitum, ac infelicissimè pugnavit. Videntur hæc non penitus ficta. Quare dicta compilatio Benedicti quinti sortem adscribit Benedicto nono. A. 1025.

Quinta quæstio est, Ad quam civitatem deportatus, & ubinam defunctus fuerit sextus Gregorius? Respondeo abductum in Germaniam,

Civitatem verò aut locum ignorari. Cardinalis Benno affirmat degradatum Benedictum tunc fuisse in Italia adhuc tumultuatum, *& per litteras discipuli sui Hildebrandi ea, quæ in Palatio Imperatoris gerebantur, rescisse.* Quod si verum sit, videtur Gregorius non certo loco circumscriptum, sed cum Principis comitatu ambulatorium habuisse exilium. Verùm Benno toties mentitur splendidè, ut etiam vera dicenti non possit credi. Quidquid sit, certum est Gregorium in Germania esse defunctum. Et quidem sub Pontificatu secundi Damasi. Quòd secundo Clementi supervixerit, demonstrat laudata epistola Wazonis Episcopi Leodiensis. Non supervixisse Damaso evincit Fratris Hildebrandi recessus ad Cluniacense Monasterium, & ejusdem istic promotio ad officium Prioris. Vivum Gregorium fuisse ab ipso derelictum quis credat? Et hinc utcumque vera credo hæc Bennonis Cardinalis verba: *Hildebrandus relicto Monasterio*, sancti Joannis ante portam Latinam *Archipresbytero* Joanni Gratiano *adhæsit. Henricus sextum Gregorium cum Hildebrando discipulo suo in Theutonicas partes deportatione damnavit. Defuncto in exilio sexto Gregorio, Hildebrandus perfidiæ simul & pecuniæ ejus hæres fuit.* An cum Gregorio deportatus, an spontaneum in exilium dumtaxat comitatus fuerit Hildebrandus, ignoro. Et certum est solius pecuniæ, nullius perfidiæ fuisse hæredem, si tamen pecunias habuerit Gregorius. Et hinc lucet Guilielmum Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarium, qui Gregorium Romæ defunctum, & de reformanda Ecclesia affirmat multa ad Cardinales fuisse in lecto concionatum, omninò errare. Interim post Gregorii mortem redire Romam Hildebrandus timuit: Aut Augustum deportationis Edictum prævaricari noluit, aut certè suo Gregorio superordinatos Pontifices accedere. Ut postmodo cum sancto Leone nono rediret Romam, exilii sententiam fuisse ad magnas preces relaxatam ab Henrico Imperatore affirmat Benno Cardinalis. Ast longè aliud scribit Otho Episcopus Frisingensis: Scribit Hildebrandum tunc Cluniaci fuisse Priorem, laïcâ nominatione promotum Leonem illac transiisse Romam, ejus hortatu renunciasse nominationi, deposuisse ornamenta Papalia, ut privatum ivisse Romam, secum duxisse Hildebrandum, Romæ fuisse electum Canonicè, Hildebrandum hæc omnia procurasse. Nullum verbum de relaxato exilio. Et certè hæc non sunt opera exulis.

Septimi nostri Gregorii, quem magno Gregorio non malè comparat, natales, studia, & mores edicit Hugo Abbas Flaviniacensis: *Gregorius natus est in urbe Roma, parentibus Civibus Romanis, & quod maximum est, religiosis, adscribendus civibus Curiæ cœlestis. Et ab ineunte ætate Ecclesiasticis mancipatus officiis, pueritiam suam non sine certis, quæ*

eum illustrem futurum jam tunc signarent, documentis, religiosis comitatus personis excoluit. Adolescentiam adsumpto Sanctitatis Proposito inter mundi contemptores non sine magnis perfectionis indiciis perdomuit. Juventutem nihilominùs militiæ Christianæ dedicatam, sicut ætate, ita sanâ doctrinâ & firmamento veritatis roboratam, sub præclaris totius Christiani nominis tutoribus & Præsulibus, publicis sanctæ Ecclesiæ mancipavit utilitatibus. Hic ob singularem excellentis ingenii prærogativam a Nicolao Papa in Archidiaconatum matris Ecclesiæ provectus, strenuâ & laudabili hujus officii administratione in totius orbis notitiam, & Religiosorum dilectionem brevi devenit. Consonat in libro de Ecclesiasticis observationibus Guido Abbas Micrologus: *Romanæ Sedi Deus nostro tempore gubernatorem Gregorium imposuit, qui sub decem suis Antecessoribus, à puero Romæ nutritus & educatus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè investigavit, & investigatas studiosissimè in actum referre curavit.* Gregorius ergò non fuit Thuscus & Suanensis, sed Romanus. Nec fabri filius, sed honesto loco natus. Et liberaliter educatus ac eruditus. Hæc verba, *Adsumpto Sanctitatis Proposito*, significant professionem Monasticam. Iisdem utitur sanctus Possidius, dicens à sancto Augustino fuisse unà cum Baptismo *susceptum Propositum serviendi Deo.* More enim tunc usitato sanctus Augustinus cum Baptismo susceperat Monachismum. Gregorius putatur fuisse professus in Monasterio sancti Laurentii extra muros. Porrò decem Pontifices, sub quibus Apostolicas traditiones didicit, sunt Benedictus nonus, Sylvester tertius, Gregorius sextus, Clemens secundus, Damasus secundus, Leo nonus, Victor secundus, Stephanus nonus, Nicolaus secundus, & secundus Alexander. Nescio tamen, an Clemens & Damasus, sub quibus exulavit Gregorius, sint adnumerandi. Adnumerari forsan debent Benedictus octavus, ac Joannes vigesimus. Quis illum Clero adscripserit, ignoratur. Si Cardinali Bennoni sit ulla fides, ipsum ex Monasterio extraxit, ac in suam familiam retulit Cardinalis Joannes Gratianus.

Cap. 14.

Hoc est antiquum privilegium, non tantùm Episcoporum, sed etiam Romanorum Cardinalium. Etenim quòd magnus Gregorius, Constantinopoli acturus Pelagii secundi Diaconum Apocrisiarium, solatii causâ secum duxerit plures Monachos, testantur in ejus vita Joannes Diaconus, ac in Anglicana historia venerabilis Beda. Arnaldum Brixiensem Monachum, qui posteà apostatavit ad pessimas hæreses, fuisse Guidonis Cardinalis Legati domesticum scribit sanctus Bernardus. Plura sunt ejusmodi exempla. Etiam apud Græcos. Hi illos appellant Syncellos, inter quos fuit Protosyncellus magnæ dignitatis. Quare Joannes Gratianus in sextum Gregorium promotus possit Fratrem Hil-

Lib. 1. cap. 26. & 27. Lib. 2. cap. 1. Ep. 195. 196.

Hildebrandum creasse Romanæ Ecclesiæ Subdiaconum. Ipsum enim à prima juventute fuisse adscriptum Christianæ Clericorum militiæ, testatur Hugo Flaviniacensis. Alii malunt hunc gradum illi datum à sancto Leone nono. Quod ipsum hic creaverit *unum è custodibus Altaris beati Petri*, affirmat Cardinalis Benno. Ex isto igitur fonte Hildebrandus dilexit sextum Gregorium, & cum ipso profectus est in voluntarium exilium. Porrò sexti Gregorii reparatio est unum è septimi Gregorii Decretis: Hinc ipsam duxi exponendam ac illustrandam.

Sacerdotalis Benedictionis antiquitas, forma, fructus exponuntur.

CUnctos hisce suis Decretis obedientes Germaniæ populos Gregorius noster donat Apostolica benedictione, & in præsenti vita, & in futura. Hinc Sacerdotalis benedictionis virtus venit exponenda. Quæstio prima est, An istius benedictionis mos sit antiquus in Ecclesia? Respondeo esse antiquissimum, è Synagoga mutuatum per Apostolos, imò per ipsum Christum Dominum, ac introductum in Ecclesias. Etenim Melchisedech benedixit Abrahæ: Non quia Rex erat Salem, sed
Cap. 9. quia Sacerdos Dei Altissimi. Et Levitici liber habet: *Aaron extendens manum ad populum benedixit ei.* Et de moriente Moyse scribit liber Deuteronomii: *Hæc est benedictio, quâ benedixit Moyses, homo Dei, filiis Israël ante mortem suam.* Etiam Heli Pontifex benedixit Elcanæ & uxori ejus. In pluribus antiqui instrumenti locis leguntur Sacerdotes, ac etiam Reges populo benedixisse. Quin & Gentiles Athenienses Philippum Macedoniæ Regem, dum suæ Reipublicæ hostem declarabant, jusserunt per suos Sacerdotes maledici, & execrari cum suis liberis, Majoribus, exercitu, & omni populo. Per suos Sacerdotes, dum propriæ Reipublicæ in sacrificio benè precarentur. Habes hæc in quarta Decade
Lib. 1. c. 44. Titi Livii. Etiam Balac Moabitarum Rex, qui Balaam Ariolum pretio conduxit ad maledicendum Israëli, erat Gentilis. Hæc benedictio est unum ex animæ testimoniis, quæ omni homini demonstrant Deum,
Cap. 2. & ipsum faciunt esse naturaliter Christianum. Ita loquitur Tertullianus in libro de testimonio Animæ. Inter ista testimonia ibidem ponit etiam hoc cunctis gentilibus usitatum votum: *Benedicat te Deus.* Hocce testimonium affirmat apud nos Christianos esse *summum disciplinæ & conversationis Sacramentum*, & adjungit de gentilibus: *Benedicat te Deus, tam facilè pronuncias, quàm Christiano necesse est.* Quod jurgantes Pagani sibi mutuò passim ingererent uti summum maledictum, *Juppiter sit tibi iratus*,

iratus, testatur in libro de Idololatria. Et nescio quem Christianum, qui maledicto regesserat, *Immò tibi*, gravissimè increpat, uti falsæ Divinitatis comprobatorem. Et prosequitur: *Æquè benedici per Deos nationum Christo initiatus non sustinebit, ut semper rejiciat immundam benedictionem, & eam sibi in Deum convertens emundet. Benedici per Deos nationum est maledici per Deum. Si cui dedero eleëmosynam, vel aliquid præstitero beneficii, & ille mihi Deos suos, vel Coloniæ Genium, propitios imprecetur, jam oblatio mea vel operatio Idolorum honor erit, per quæ benedictionis gratiam compensat.* Uti Christiani mendici pro accepta eleëmosyna reddunt, *Dominus Deus, aut talis vel talis Sanctus tibi benedicat*, ita gentiles reddebant, *Benedicat tibi Jupiter, civitatis Genius, aut quis alius falsus Deus.* Nempè hæc benedictio est omni homini communis, omni animæ naturale de Deo testimonium, quòd pagana cœcitas frequenter detorsit in sua dæmonia, & Christiana justitia reddidit Divinæ Majestati. Huc etiam facit noster Psalmus: *Et non dixerunt qui præteribant, Benedictio Domini super vos.* Exponit sanctus Augustinus: *Nostis Fratres, quando transitur per operantes, est consuetudo, ut dicatur illis, Benedictio Domini super vos. Et magis ista consuetudo erat in gente Judæorum. Nemo transibat, & videbat aliquos facere aliquod opus in agro vel in vinea, vel in messe, vel aliquid ejusmodi: Non licebat transire sine benedictione.* Non tantùm per Sacerdotes, sed etiam per quemvis hominem data benedictio est apud omne hominum genus adeò antiqua & familiaris.

Quòd hunc Sacerdotalis præsertim benedictionis morem ipse Sacerdos Deus in Ecclesiam induxerit, affirmat in Evangelio sanctus Lucas, de ipso in Cœlum adscendente scribens: *Elevatis manibus benedixit eis.* Et hæc sancti Matthæi verba: *Tunc oblati sunt ei parvuli, ut manus eis imponeret, & oraret, discipuli autem increpabant eos.* Commentatur sanctus Hieronymus: *Non quò nollent Salvatoris & manu & voce benedici,* Cap. 19. *sed quoniam necdum habentes plenissimam fidem, putarent eum in similitudinem hominum, offerentium importunitate lassari.* Proindè ista benedictio erat vocalis orationis species, fiebatque & manu & voce. Undè & in libris de Baptismo scribit sanctus Augustinus: *Quid est manus impositio,* Lib. 3. c. *nisi oratio super hominem?* Et ejusmodi est omnis ritualis Sacerdotalium 16. manuum impositio. Et inter istos, quibus Dominus manum imposuit, parvulos fuisse sanctum Martyrem Ignatium Græci constanter credunt, scribitque hac de re in marginalibus ad octavam Synodum scholiis Anastasius Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: *Tradunt Græci, quod parvulus, quem Dominus advocatum statuit in medio dicens, Nisi conversi fueritis, & efficiamini sicut hic parvulus, &c. Iste Ignatius fuit. Et idcircò hunc Deiferum nuncupant. Undè nec Apostoli ausi fuerunt ei, cùm ad Ec-*

clesiæ Præsulatum promoveretur, ampliùs manus imponere. Nimirum quem ore Dei laudatum, & ipsius tactu sanctificatum cognoverint. Dominum imitati sunt Apostoli etiam in benedictionis ritu. Etenim suis Epistolis sanctus Paulus passim subjunxit: *Gratia Domini nostri* Jesu *Christi sit cum omnibus vobis. Amen.* Exponit in Apostolicæ ad Titum Epistolæ Commentario sanctus Hieronymus: *Tito & cæteris, qui cum eo erant, imprecatur gratia. Et quomodo Isaac Patriarcha benedixit filium suum Jacob, & ipse duodecim Patriarchas, Apostoli quoque ingredientes domum dicebant, Pax huic domui, & si digna erat domus, requiescebat pax eorum super eam, si verò exhibebat se indignam, revertebatur ad eos, qui eam fuerant imprecati; ita & nunc in fine epistolæ suæ Apostolus gratiam credentibus imprecatur, quæ cum voto habebat effectum, & erat in potestate credentium, si talem se benedictus, qualem benedicens, præbere voluisset.* Et huc omninò respicit in plurimis suorum contra Pelagianos operum locis sanctus Augustinus, ubi ex Sacerdotum benedictionibus probat suam de victrice gratia doctrinam non esse novam, sed Apostolicam, Evangelicam, & perpetuam fidem omnium sub cælo Ecclesiarum. Sacerdotalis enim benedictio non est aliud, quàm Divinæ gratiæ imprecativa oratio: Et omnis oratio altè clamat rem oratam non esse nostri arbitrii opus, sed Dei donum. Eodem modo ex præviis, quos omninò ab Apostolis institutos semper frequentavit omnis Ecclesia, Baptismo exorcismis probavit suam de originali peccato doctrinam esse dogma Evangelicum. Est firma probandi species. Eandem enim ipsi suo symbolo ad probandam Spiritûs sancti Divinitatem adversùm Macedonianos inseruit Constantinopolitana Synodus: *Qui cum Patre & Filio simul adoratur & conglorificatur.* Hunc glorificationis Hymnum, *Gloria Patri & Filio & Spiritui sancto*, affirmat esse Apostolicum, & ab omnibus sub cælo Ecclesiis constantissimè & universalissimè usitatum, Spiritum sanctum in ipso æquari, & prædicari consubstantialem Patri & Filio, ideoque istam æqualitatem omninò esse Dogma Apostolicum atque Evangelicum.

Et quidem Sacerdotales benedictiones in Ecclesia semper frequentarunt non tantùm pueritia & plebs, sed ipsum etiam Imperium: Eam à quibuscumque Episcopis semper petiverunt. Etenim de primi Christiani Imperatoris Constantini Magni in sanctum Armeniorum Patriarcham Gregorium, intra ipsam Romanam urbem, reverentia scribit antiquus in Romano sanctæ Mariæ Ægyptiacæ Archivo reservatus
Cap. 2. liber: *Constantinus, flexis ante Gregorium genibus, benedictionem ab ipso humiliter expetebat.* Hujus libri fragmentum exstat apud Clementem Galanum in opere de concordia Armeniæ Ecclesiæ cum Romana.

Quòd

Quòd item à sancto Nicolao Myrensi Episcopo, licet absente, & se & suos filios benedici postularit idem Princeps, testatur authentica illius vita. Et ad ejus filium ac successorem Constantium scribit sanctus Hilarius Pictaviensis Episcopus : *Osculo Sacerdotes excipis, caput benedictioni submittis.* Et duos sese visitantes Episcopos ex secundo Theodosio gravida Imperatoris Arcadii Augusta uxor Eudoxia deprecatur : *Benedicite Patres. Propter Dominum orate pro me, ut quod est in utero, in lucem edam cum Dei benignitate.* Et Episcopi benedixerunt : *Qui benedixit uterum Saræ, Rebeccæ, ac Elisabeth, benedicat & vivificet id quod est in tuo ventre.* Describit hæc Marcus Gazensis in vita sancti sui Episcopi Porphyrii. Et addit de eodem Principe jam puerpera : *Eudoxia nos accersit, & nobis occurrit in porta cubiculi, portans infantem in purpura. Inclinavit verò caput dicens : Benedicite mihi & filio, quem donavit mihi Dominus per sanctas preces vestras. Infantem quoque tradidit, ut ipsum signarent. Sancti autem Episcopi & ipsam & infantem signarunt signo crucis.* Et ad Anastasium Imperatorem, qui Papalem excommunicationem spernebat, scribit in Apologetico libello Symmachus Pontifex : *Tu Imperator à Pontifice Baptismum accipis, Sacramenta sumis, orationem* Epist. 7. *poscis, benedictionem speras, pœnitentiam rogas.* Hoc est, debes sumere, poscere, sperare, rogare. Et collationis, quam Constantinopoli coram Justiniano Imperatore fecerunt Episcopi Catholici cum Eutychianistis, Acta habent : *Imperator Epiphanium Patriarcham dimisit, secundùm morem oratione factâ pro ipsius pietate.* Hoc est, datâ benedictione. Patriarcha, quotiescumque Principem accedebat, discedens ipsum benedicebat. Eidem Justiniano in incorruptibilium hæresim lapso scripsit sanctus Nicetius Trevirensis Archiëpiscopus : *Patres, à quibus benedictionem exspectare debuisti, in exilium transmisisti.* Lapsus enim ac seductus Justinianus egit tyrannum : Nec solos Provinciales Episcopos, sed etiam sanctum Anastasium Antiochenum ac sanctum Eutychium Patriarcham Constantinopolitanum ejecit ac deportavit. Quòd idem Justinianus ac ejus uxor Theodora à sancto Sabba Abbate benedictionem petierint, habet in ejus vita Cyrillus Monachus. Et Imperatorem Tiberium Constantinum, quòd jam moribundum laudatum Patriarcham Cap. 27. Eutychium accesserit ad postulandam ejus postremam benedictionem, laudat in ejus vita Eustatius Presbyter. Et sanctum Theodorum Sicæorum Archi-Mandritam non tantùm Imperator Mauritius ac ejus Proceres; sed etiam Cyriacus Patriarcha advocarunt Constantinopolim, ut eis benediceret. Ita habes in ejus vita. Et in libro de Ecclesiæ & Aulæ Constantinopolitanæ officiis Georgius Codinus describit augustam Cap. 17. coronationem, & addit de ejus fine : *Postquam Imperator Antidorum* nu. 44. *par-*

participavit, & benedictionem à Patriarcha & cæteris Episcopis accepit, ipsorumq; manus deosculatus est, adscendit ad Catechumenia. Hanc ergò humilem pietatem Constantinopolitani Imperatores usque ad excisum à Turcis Imperium constanter retinuerunt.

Nec tantùm Patriarchis aut Episcopis, sed etiam simplicibus Monachis exhibuerunt istam pietatem. Lucet per exemplum Sabbæ Abbatis, & Theodori Sicæotæ. Et de Joanne Monacho, apud Lycum urbem Anachoreta incluso, scribit in libro de agenda pro mortuis cu-
Cap. 17. ra sanctus Augustinus: *Joannem Monachum de belli civilis eventu major Theodosius consuluit Imperator. Habebat quippè etiam Prophetiam.* Rem latiùs exponit in Lausiaca historia Palladius Helenopolitanus Episcopus, addens quòd cuncti accedentes ejus benedictionem pete-
Cap. 43. rent, & ipse illam impartiretur per fenestram. Nec aliter, quòd ille suam cellam nemini reseraret, Imperator accepit. Quòd ejus filius & successor Arcadius ab Arsenio Monacho, quem suum olim Magistrum adolescens offenderat, & veniam & benedictionem petierit, habes apud Simeonem Metaphrastem. Et de hujus filio & successore
Lib. 1. Theodosio scribit Evagrius Epiphaniensis: *Imperator oravit aërium*
cap. 13. *Martyrem*, primum stylitem Leonem, *ut nominatim pro ipso Deum obsecraret, atque suâ ipsum impartiret benedictione.* Et Leonem Augustum, quòd in vili habitu Danielem Stylitem accesserit, atque ejus be-
Lib. 15. nedictionem petierit, laudat Nicephorus Calixtus. Et de Odoacro
cap 22. Erulorum Rege scribit Sigebertus Gemblacensis: *Odoacer cum multa multarum gentium multitudine ab extremis Pannoniæ finibus Italiam petit,*
An.473. *quiper Noricum iter faciens, Beati Severini, cujus nomen tunc ibi celebrabatur, benedictionem petiit, & ab eo ventura sibi didicit.* Latiùs hæc de-
Lib. 6. scribit Eutropius. Severinus erat Anachoreta. Et in ista pietate Odoacer
cap. 3. Romanos Imperatores fuit imitatus.

Eandem constanter tenuerunt Romanorum Proceres & populi. Etenim adversùs Joannem Hierosolymæ Episcopum scribit de sancto Epi-
Ep. 61. phanio sanctus Hieronymus: *Nonne cùm de Anastasi pergeretis ad crucem,*
cap. 4. *& ad Epiphanium omnis ætatis & sexus turba confluerer, offerens parvulos, pedes deosculans, fimbriam vellens, cumq; non posset promovere gradum, sed in uno loco vix fluctus undantis populi sustineret, tu tortus invidia adversùs gloriosum senem clamitabas, nec erubuisti in os ei dicere, quod volens & de industria moraretur?* Et de Acacio Berrhæensi Episcopo ac Juliano Anacho-
Cap. 2. reta, simul proficiscentibus, scribit in Religiosa Historia Theodoretus: *Dives muliercula, sacrum illum cœtum venire audiens, obviam occurrit, eorum perceptura benedictionem, genibusq; provoluta rogavit, ut domûs suæ diversorio uterentur.* Et de sancto Aphrahate Monacho: *Oculis illum ipse*
con-

conspexi, sanctaq; illius dextera benedictionem percepi, cùm adolescentulus adhuc matrem ad eum profectam comitatus essem. Atque illam quidem, de more apertâ januâ, colloquio & benedictione dignatus est, me verò intromissum precum suarum opibus impertivit. Et de sancto Petro Monacho: *Sæpè me genibus impositum uva passa & pane aluit. Mater enim spiritualem ejus gratiam experta, semel in hebdomada benedictionem illam percipere me jubebat.* Et de Juliano Monacho, ac semetipso Antiochenæ Ecclesiæ adhuc Lectore: *Post multos habitos de Philosophia sermones, cùm redire jam domum oporteret, orabam ut benedictionis viaticum daret.* Et de superiùs laudato Simeone Stylita, & per ipsum conversis ad Christum Dominum Agarenis: *Jussit ille, ut ad me accederent, & Sacerdotalem benedictionem acciperent, maximum illos dicens ex ea fructum percepturos.* Quomodo paternam benedictionem ambierint, & de ipsa jurgati fuerint Jacob & Esau, omnes novimus: Eodem modo de Simeonis ad suos Phylarchos transmittendâ benedictione certasse Agarenorum Tribus & Legatos refert ibidem Theodoretus. Et de sancto Joanne Chrysostomo, per Theophili Patriarchæ Alexandrini factionem relegato, ac per pium populum violenter reducto, scribit Hermias Zozomenus: *Compulerunt illum & populo benedictionem impartiri, & in Episcopali Cathedra considere.* Utique cives Constantinopolitani. Quinimmò quòd etiam defuncti à successore Proclo honorificè reductum cadaver in Episcopali throno locaverint, ab ipso petierint benedictionem, ac per miraculum impetraverint, affirmant gravissimi Scriptores. Quam ipsam fideles Alexandrinos à sancti Petri Episcopi sui & Martyris cadavere obtinuisse testatur in libro de Sacris ordinationibus Simeon Archiëpiscopus Thessalonicensis. Quòd item sanctus Narcissus Gerundensis Episcopus post multos sepulturæ annos fuerit integer, ad benedicentis morem extensâ dexterâ, repertus, testatur Augustanum Chronicum. Et laudatus Joannes in vigesima super Apostolicam ad Ephesios epistolam homilia declamat ad suum populum: *Si sanctum quempiam inveneris, qui possit domui vestræ benedicere, & pedum ingressu valeat universam inferre Dei benedictionem, illum voca.* Quòd nempè istiusmodi Clericorum aut Monachorum, dum ingrediuntur, sit efficax atque prima vox: *Pax huic domui.* Ita illis mandat Canon Evangelicus. Quòd omnem Imperatoris Justiniani bellicam classem, profecturam in Africæ occupatores Wandalos, Epiphanius Patriarcha Constantinopolitanus solemniter in littore benedixerit, scribit in libris de Wandalico ejusdem Principis bello Procopius Cæsariensis. Et adjungit: *Epiphanius Deum precatus, militem quemdam à Baptismo recentem, & modò consortem factum nominis Christiani, in navem immisit.* Eo ritu significa-

Cap. 12. Lib. 8. cap. 18. Cap. 9. A. 1066. Lib. 1. cap. 12.

ficavit omnem in Barbaros hæreticos pugnaturum militem debere esse similis sanctimoniæ : A solo tali exercitu posse sperari victoriam. Et quòd ab exilio redeuntem sanctum Fulgentium omnis Carthaginensis populus summo honore susceperit, & certatim ejus benedictionem ac-
Cap 29. cepturus accurrerit, testatur in ejus vita Ferrandus istius Ecclesiæ Diaconus. Et de Clericis atque civibus Tungrensibus, sanctum suum Episcopum Servatium usque Mosæ Trajectum, quò ille ex Divina revelatione moriturus abibat, comitantibus scribit sanctus Gregorius Episcopus Turonensis : *Acceptâ benedictione cum osculis, redierunt.* Et de Stephano sexto scribit liber Pontificalis : *Cùm fama ejus nominis atque actuum tam per Orientales, quàm Occidentales partes diffamaretur, penè omnes ad eum accurrebant, ut ejus benedictionem perciperent.* Et de sancto Theodoro Sicæorum Archi-Mandrita scribit ejus vita : *Multa turba accurrebant, ut benedictionem susciperent.* Eadem de causa ipsum accessit cum suis custodibus illustris vir Georgius Cappadox, dum vinctus ducebatur ad Imperatorem. Et Græcorum Proceres apud Ferrariam, antequam Eugenium quartum Pontificem accederent, à suo Patriarcha Josepho postulabant benedictionem. Quò nempè Divina Clementia illis daret benè loquendi gratiam. Ita scribit in Florentini Con-
Lib. 4. cilii historia Sylvester Sguropulus. Et de equitante per Ferrariensem
cap. 18. civitatem Patriarcha : *Obviis quibuscumque benedixit.* Et adjungit hanc
Cap. 24. querimoniam : *Non erant alii quàm sartores, calcearii, ac vilium gausapinarum consarcinatores.* Quòd nempè Constantinopoli non sola plebs, sed etiam suprema Nobilitas ad transeuntis Patriarchæ benedictionem accurreret. Hinc de eodem ad Florentinam Synodum proficiscente Jo-
Cap. 1. sepho scribit : *Patriarcha occursanti multitudini benedixit pro more, fausta omnia comprecatus.* Et ita intravit navem. Etiam de Papali, Con-
Lib. 3. stantinopolim intrante, Legato scribit : *Quacumque itabat, in plateis*
cap. 9. *occursantes liberrimè benedixit.* Constantinopolitani populi pietatem exponit in Turco-Græcia Martinus Crusius : *Laïcus in publico Sacerdotem*
Fol. 44. *obvium habens, reverenter capite nudato, & corpore inflexo, ab eo petit, Benedic mihi Domine. Sacerdos autem manu capiti ejus impositâ dicit, Dominus tibi benedicat.*

Eandem pietatem probarunt, admiserunt, & insigniter custodierunt etiam Barbarorum Reges, qui Romanum lacerarunt Imperium. Quòd ipsam Odoacer Erulorum in Italia Rex executus fuerit apud sanctum Severinum Monachum, jam audivimus ab Eutropio & Gemblacensi Sigeberto. Et de Chilperico Francorum Rege scribit in eo-
Lib 6. rundem historia sanctus Gregorius Episcopus Turonensis : *Rex ad me*
cap. 5. *conversus postulat, ut acceptâ benedictione discederet. Dicam, inquit, tibi,*

ô Sa-

à Sacerdos, quod dixit Jacob ad Angelum, qui ei loquebatur: Non dimittam te, nisi benedixeris mihi. Nempè sine petita & obtenta benedictione Chilpericus, licet non admodum sanctus, numquam consueverat ab Episcopis discedere. Utique Romano more, quem suprà audivimus observari etiam ab Imperatore Justiniano. Et de Guntramno Rege, cum Episcopis convivante apud Aureliam, scribit idem Gregorius: *Jam mediante epulo, Rex locutus est Sacerdotibus, qui aderant, dicens; Rogo ut in domo mea crastinâ die vestram promerear benedictionem, fiatq; mihi salus in ingressu vestro, ut ex hoc salvus fiam, cùm super me humilem vestrarum benedictionum verba defluxerint.* Hauserunt pietatem à primo Rege Clodovæo, quem, quoties ad bellum procederet, à sancto Remigio Rhemensium Episcopo fuisse benedictum scribit Presbyter Flodoardus. Ita illum hic docuerat in Baptismali Catechismo. Et de Clodovæi filio Theodorico, & qui ipsum ab oculorum vitio curaverat, Abbate Theodorico idem Scriptor adjungit: *Rex venerabiles manus deosculans, Sacerdotis benedictionem devotè postulat.* Laudato Turonensi Gregorio, Episcopalem benedictionem offerenti respondit Egilanes Levigildi, Gothorum in Hispania Regis Ariani, Arianus Legatus: *Ante anima ab hujus corporis vinculis emicet, quàm ab ullo Religionis vestræ Sacerdote benedictionem accipiam.* Et Gregorius reposuit: *Nec nostram Dominus Religionem, sive fidem ita tepescere faciat, ut distribuamus Sanctum ejus canibus, ac pretiosarum margaritarum Sacra porcis squallentibus exponamus.* Ex quo lucet etiam Gothis, licet Arianis, fuisse istam pietatem. Nempe Eudoxius Constantinopolitanus Episcopus, dum illis Christianam fidem, licet Arianis erroribus infectam, in Catechismo tradidit, unà tradidit istum Apostolicum Canonem. Et illi secum in Hispanias detulerunt. Et ipsum posteà omninò firmavit eorum Apostolus sanctus Leander Archiepiscopus Hispalensis.

Lib. 1. cap. 15.

Cap. 24.

Lib. 5. cap. 42.

Pietatem etiam in magni Caroli genus traduxit Francorum Apostolus Bonifacius. Etenim de Stephano secundo Pontifice, qui ob ejectos è sancti Petri patrimonio Longobardos acturus gratias Regi Pippino iverat in Franciam, scribit Sigebertus Gemblacensis: *Pippinus à Stephano Papa cum filiis suis Carolomanno & Carolo in Regem ungitur, & per eos generatio eorum in hæreditatem Regalis successionis in perpetuum benedicitur.* Solemnes litteras, quibus id testatur ipse Stephanus, suis Annalibus inseruit Abbas Regino. Et addit de filio Pippini Magno Carolo: *Rex oratione ad limina Apostolorum completâ, & benedictione perceptâ, in Franciam gressum dirigit.* Et infrà: *Leo Papa Carolum datâ benedictione in Basilicam sancti Petri Apostoli introduxit.* Quæ omnia confirmat Annalista Astrologus. Et addit de Caroli filio Lu-

A. 752.

A. 753.

A. 787.

A. 800.

A. 842. Ludovico Pio Imperatore moribundo : *Ludovicus , instante migrationis articulo , Drogonem Metensem Episcopum accersit , benedici petivit , & quæ solent agi in egressu animæ , fieri postulavit.* Humani generis hostem videbat sibi adstantem , & adversùm extremas ejus tentationes supplicabat Episcopali benedictione armari. Quòd moribundi fideles passim videant tentatorem , ideoque tunc quàm maximè indigeant isto clypeo , docent exempla plurima , firmatque in Dialogorum libris magnus Gregorius. Et ad Ludovici nepotem Lotharium Regem scrip-
Epist. 6. sit Nicolaus primus : *Apostolatûs nostri Legatos Excellentia vestra digno honore suscipiat , & familiaritatis eis locum concedat , ut cùm ad nos fuerint reversi , digna nobis de parte vestra nunciantes , Apostolicæ vos benedictionis munere ditare possimus.* Spiritualium divitiarum adeò plena tunc censebatur Apostolica benedictio , ut per ejus promissionem aut suspensionem Romani Pontifices cogerent Francorum Reges ad sibi obediendum. Quin & adversùs Guilielmum , Adelæ Carnutensis Comitissæ ex Stephano Comite primogenitum , qui in Ecclesiasticam libertatem Herodianè conjuraverat , ad suum Metropolitam Daimber-
Ep. 134. tum scripsit sanctus Ivo Carnutensis Episcopus : *Nolui posteà in præsentia hujusmodi conjuratorum Divina Sacramenta tractare , nec super eos benedictionem Episcopalem more solito dare.* Et ad ejus Matrem Comitis-
Ep. 136. sam Adelam : *Nolui eis ultra dare benedictionem.* Utique omnibus conjuratis. Etiam Episcopalis dumtaxat benedictionis suspensio erat tunc nobilissimis Francorum Proceribus tremendum censuræ genus. Non sub Carolinis , sed sub Capetinis Regibus floruit sanctus Ivo , atque ita vides avitam gentis pietatem etiam tunc non defecisse. Etiam posterioribus sæculis Ludovicus undecimus Rex à sancto Francisco de Paula humiliter petebat benedictionem. Et quò l noster Princeps Carolus Audax à suo domestico Presbytero benedictionem quotidiè flexis genibus peteret , testatur magnum Belgii Chronicon.

Ejusdem pietatis tenacissima semper fuit gens Anglorum. Primos eorum Doctores fuisse sanctissimos , & præsertim ab omni avaritia castissimos , ostendit in sua historia venerabilis Beda , atque concludit:
Lib. 3. cap. 26. *Unde & in magna erat veneratione tempore illo Religionis habitus , ita ut ubicumque Clericus aliquis aut Monachus adveniret , gaudenter ab omnibus tamquam Dei famulus exciperetur. Etiam si in itinere pergens inveniretur , accurrebant , & flexâ cervice , vel manu signari , vel ore illius se benedici gaudebant.* Quod ipsum in Cantuariensium Pontificum Actis affirmat Gervasius ibidem Monachus , addens populum accipiendæ benedictioni non tantùm cervicem , sed & genua inflexisse. Quæ pietas duravit etiam posterioribus sæculis. Etenim quòd Cantuariensi Archiepiscopo

copo

copo Huberto omnes, per quos transibat, pagi occurrerent, & flexis genibus peterent benedictionem, testatur Guilielmus Thorne. Et in litteris ad Leonem tertium Pontificem Scenulphus Merciorum Rex Adriani primi mortem graviter deplorat, amplissimè profitetur Apostolicæ Sedi obedientiam, ac prosequitur: *Ego Scenulphus, gratiâ Dei Rex, Excellentiam tuam humiliter exoro, quatenus in gremium me Pietatis tuæ percipias, & quem meritorum nulla facultas erigit, larga benedictionis tuæ ubertas ad plebem suam regendam locupletet, ut unà mecum gentem, quam vestra Apostolica Authoritas fidei rudimentis imbuit, per intercessionem tuam contra impetus exterorum Omnipotens erigat, & per se Regnum, quod ipse Deus dedit nobis, dilatare dignetur. Hanc benedictionem omnes, qui ante me sceptro præfuêre Merciorum, meruerunt ab Antecessoribus tuis adipisci: Hanc ipse humilis peto, & à vobis impetrare cupio, quatenus imprimis adoptionis sorte me tibi filium suscipias, sicut te in patris persona diligo, & totis obedientiæ viribus semper amplector.* Non ex solius Regis, sed ex totius Regni nomine est scripta epistola. Exstat apud Guilielmum Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarium in primo libro de gestis Regum Anglorum. Demonstrat hanc benedictionem per noviter inthronizatos Reges semper à Romano Pontifice fuisse postulatam. Etiam per jam dudum in throno firmatos Reges repostulatam à novo Pontifice. Et de Guilielmo primo è Nortmannis Rege, ac Aldredo Eboracensi Archiëpiscopo scribit Guilielmus Neubrigensis: *Contigit aliquando Eboracensem Pontificem in quadam petitione à Rege repulsam passum, iratum avertere scapulam, recedentemq; maledictionem pro benedictione comminari. Cujus motus ille non sustinens, ad pedes ejus procidit, veniam petiit, satisfactionem spopondit. Cumque optimates, qui aderant, suaderent ut Regem prostratum erigeret, Sinite, inquit, illum jacere ad pedes Petri. Plane in hoc & quanta fuerit ferocissimi Principis erga Præsulem reverentia, & quanta ejusdem Præsulis circa Principem authoritas atque fiducia, satis declaratum est.* Quod idem scribunt in Eboracensium Pontificum Actis Thomas Stubs, Guilielmus Malmesberiensis, & Joannes Bromtonus Abbas Jornalensis. Nempè & avitam Anglorum Regum pietatem audierat ab Episcopis, & juxta Gallicanam formam educatus erat Guilielmus Regni conquæstor, atque adeò hæc ejus humilitas non fuit nova. Etiam de ejus filio & successore Guilielmo Rufo, adversùs fratrem suum Robertum bellante, ac de ejus exercitum benedicente, & adversarios anathematizante, sancto Vulstano Vigornensi Episcopo scribit Radulphus Dicetanus: *Res miranda, & Dei virtus, & viri bonitas. Nam statim hostes tanta membrorum percutiuntur debilitate, ut vix arma ferre valerent, nec socios, nec hostes agnoscere. Caduntur pedites,*

A. 1201. & 1202.

Lib. 1. cap. 1.

A 1088.

capiuntur milites. Cæteris fugâ elapsis, Regis fideles sine ulla diminutione suorum remeant ad propria, gratias Deo & Episcopo agentes. Hoc ipsum habes apud Joannem Bromtonum. Et de Stephani Regis exercitu, quòd acceptâ venerabilis Turstini Eboracensis Archiëpiscopi benedictione & generali à peccatis absolutione, evaserit generosus, & famosum sacri Standardii bellum fœlicissimè confecerit, testantur in Simeonis Dunelmensis supplemento Joannes Prior Hagustaldensis, ejus successor Richardus in opusculo de eodem bello, & Aldredus Abbas Rievallensis, addens etiam Ranulphi Orcadensis Episcopi solemnem ex alto loco benedictionem accessisse. Et hanc pietatem etiam apud Britones, Burgundos, Polonos, Moravos, Bohemos, Bulgaros, Sclavonicos, aliosque è Barbaris Christianos constantissimè semper viguisse, possit lucidè demonstrari.

Huc etiam facit ille pius omnium nunc fidelium mos, de quo in historiali Epitome scribit Siffridus Presbyter Misnensis: *Roma pestis*
Lib. 1. A. 581. *inguinaria fuit. Erat autem pestis inguinaria apostema, sive inflatura in inguine, tam sæva, ut homines in via, in mensa, in ludis, in colloquiis subitò morerentur. Itaque cùm quis sternutabat, sæpè cum ipsa sternutatione spiritum exhalabat. Undè cùm aliquem sternutantem quis audiebat, statim adcurrens, Deus te adjuvet, acclamabat. Et exindè adhuc consuetudo servatur, ut cum aliquem sternutantem audivimus, Deus te adjuvet, acclamemus. Rursùs cùm aliquis oscitabat, freqenter & continuò & subitò spiritum exhalabat. Undè cum aliquis se velle oscitare sentiebat, continuò signum Crucis sibi imprimere festinabat. Et hæc consuetudo usque nunc servatur.* Inguinaria Romanorum pestis extinxit Pelagium secundum Pontificem, ac per preces & merita magni Gregorii fuit extincta: Quare ista lethaliter sternutantium medicina possit esse ejusdem pium Institutum. Fuit aviti atque Apostolici Instituti ad præsentem tunc necessitatem applicatio. Quòd enim in quavis necessitate oculos in cœlum dirigere, ac dicere, Deus adjuva, sit unum è naturalibus, ac omni etiam pagano communibus animæ de uno ac vero Deo testimoniis, testatur Tertulliani liber de animæ testimonio. Alium insuper avitæ pietatis morem exponit in Psalmorum Commentariis sanctus Au-
Ps. 132 gustinus: *Donatistæ etiam insultare nobis audent, quia Fratres, sive Monachi, cùm viderint homines, Deo gratias dicunt. Quid est, inquiunt, Deo gratias? Itane surdus es, ut nescias quid sit Deo gratias? Qui dicit Deo gratias, gratias agit Deo. Vide si non debet Frater Deo gratias agere, quando videt fratrem suum? Num enim non est locus gratulationis, quando se invicem vident, qui habitant in Christo? Et tamen vos nostrum Deo gratias ridetis. Deo laudes vestrum plorant homines.* Quod ipsum scribit

in

in pluribus aliis locis. Videtur iste mos fuisse solis Monachis. Undè & hodiè illi ferè soli ipsum retinent. Hunc cum ipso Monachismo sanctus Augustinus haud dubiè didicerat in Italia, atque ita deportarat in Africam. Notanda sunt hæc ejus de Donatistis verba: *Quid dicunt illi, qui nobis de nomine Monachorum insultant? Nobis dicunt; Ostendite ubi sit scriptum nomen Monachorum.* Usque ad Augustini ex Italia regressum Africa adeò non viderat Monachos, ut etiam ignoraret vocem, *Monasterium.* Monachismum ille unà cum Baptismo susceperat, atque ita secum detulerat in Africam. Quidquid ab ipso erat, pessimè oderant Donatistæ: Dixerunt Monachorum nomen esse ignotum apud Sacras litteras, ideoque non tantùm nova dogmata, sed insuper nova hominum monstra esse ab eo in patriam delata. Hinc & Monachale, *Deo gratias*, oderant, & ejus in locum voluêre supponi, *Deo laudes* Nam & hoc usitabant, & inter suas grassationes & publicas cædes turmatim horrendâ voce cantabant ipsorum circumcelliones. Hinc Augustinus addit: *Deo laudes vestrum plorant homines.* Nostrum, *Deo gratias*, etiam in Divinis Ecclesiasticæ apparituræ officiis est apud omnes longè antiquissimum.

Secunda quæstio est, Quis possit alterum benedicere? Benedictio est duplex: Alia est solemnis & publica, consueta fieri in laudatis laudatæ apparituræ officiis, in aliis populi congregationibus, ac in processu per publicas plateas. Alia est secreta ac privata. Et primò respondeo hanc posse cuilibet impartiri à quolibet. Etenim quemlibet prætereuntem posse ad seminantes, metentes, & quosvis operantes dicere, *Benedictio Domini super vos*, suprà testatus nobis est Propheticus Psalmus, & confirmavit sanctus Augustinus. Et quòd non solùm Christianus, sed etiam Paganus mendicus suo eleëmosynæ largitori soleat benedicere, item audivimus à Septimio Tertulliano. Et quid famosius & antiquius paternâ ac etiam maternâ benedictione in filios? Etenim Isaac & Jacob, licet Sacerdotes essent, dum tamen filios benedixerunt, nequaquam Sacerdotali, sed solâ paternâ sunt usi potestate. Et quoniam testibus sancto Augustino, & sancto Joanne Chrysostomo, quisque pater-familias suæ domui esse debet quasi Episcopus, filii omnes quotidiè, præsertim manè & vesperè, ejus debent benedictionem petere atque accipere. Hæc est avita consuetudo bonorum fidelium, habens exemplum à sancto Propheta Job, & fundata in litteris Apostolicis. De suis Anglis scribit in vita Thomæ Mori Thomas Stapletonus: *Solent apud nos liberi manè & vesperè benedictionem flexo poplite ab utroque parente poscere.* Et adjungit de ipso sancto Martyre: *Tametsi etiam apud nos viri jam facti, & vel conjugati, vel ad aliquam Ecclesiasticam vel secularem dignitatem evecti, præsertim Nobiles, hoc obsequii genus parentibus suis*

ampliùs non præstent, aut certè præstent rariùs, tamen Thomas Morùs insitâ sibi à teneris annis pietate & humilitate, etiam sceptra Regum Anglorum gerens, primus post Regem, senem patrem hoc honore prosequi non recusavit. Regni Cancellarius, etiam in West-Monasterii palatio, publico judiciorum loco, flexis genibus, benedictionem à patre petebat.

Porrò Propheta Moyses & moriens benedixit suo populo, & singulariter commendat benedictionem, quam in mortis lecto extremam suis filiis dederunt Isaac & Jacob. Non sine causa. Etenim non tantùm à parentibus, sed à quibuscumque piis fidelibus extremam hanc benedictionem accipere boni Christiani semper studuerunt. Venerabilis Stephani vitam compendio describit in Dialogorum libris magnus Gregorius, atque
Lib. 4. cap. 19. adjungit: *Hunc cùm dies mortis egredi de corpore urgeret, convenerunt multi, ut tam sanctæ animæ de hoc sæculo recedenti suas animas commendarent.* Quòd ad moribundum sanctum Eutychium, Patriarcham Constantinopolitanum ipse etiam Imperator Constantinus Tiberius pro accipienda ejus extrema benedictione accesserit, in ejusdem vita testatur Presbyter Eustatius. Quod item Francorum Rex Clotarius sanctum Medardum Noviomensem Episcopum in extremis accesserit benedictionem petiturus, scribit in illius vita Fortunatus Pictaviensis Episcopus, & addit causam: *Clotarius non diffidebat se contra diabolicas infestationes ejus benedictione muniri, & intercessione apud divinam Majestatem reconciliari.* Et in vita sancti Malachiæ Dunensis Episcopi scribit de semetipso sanctus Bernardus: *In extremis positus erat Malachias. Accurri ego, ut benedictio morituri super me veniret. At ille, cùm jam membra alia movere non posset, fortis ad dandam benedictionem, elevatis sanctis manibus super caput meum benedixit mihi, ut benedictionem hæreditate possiderem.* De sancto item Nortberto habet in Sigeberti Gemblacensis adpendice Robertus Abbas Montensis: *Nortbertus, adstantibus fratribus benedictione datâ, moritur.*
A. 1053. Quod ipsum de sancto Leone nono habet venerabilis Bertholdus Presbyter Constantiensis. Et de Vigilio Pontifice, quem Theodoræ Augustæ Legatus Anthemius Scribon captivavit in Basilica sanctæ Ceciliæ, conjecit in navim, ac ita deportavit Constantinopolim, scribit Liber Pontificalis: *Plebs & populus sequebatur Vigilium, adclamantes ut orationem ab eo acciperent. Datâque oratione respondit omnis populus, Amen. Et mota est navis.* Et in opere de Francorum Gestis Aimoïnus Mona-
Lib. 2. cap. 22. chus: *Populus Romanus proficiscentem Vigilium usque ad navem prosecutus, postulabat ut benedictionem illis daret. Quâ traditâ, mota est navis.* Credebat populus Vigilium ab inimica & crudeli Theodora trucidandum, ideoque ipsum sibi jam esse in extremis. Et hoc firmant sequentia

tia libri Pontificalis verba: *Videntes Romani, quòd mota esset navis, in qua sedebat Vigilius, cœpit populus jactare post eum lapides, fustes cum calcibus, & dicere, Fames tua tecum. Mortalitas tecum. Male fecisti Romanis, malè invenias, ubi vadis.* Exponit laudatus Monachus: *Non defuère tamen, quos injusta expulsio Sylverii in odium ipsius excitavit. Hi lapides post illum, vel qualibet telorum genera fors obtulerat, jacientes conviciabantur.* Populus erat divisus in duas factiones: Hinc à Pontifice, quem deinceps non videndum censebant, alii supplicabant benedici, alii ipsum onerarunt maledictionibus. Ad cœlestem vitam migrantibus Piorum animabus nos, Divinæ Majestati commendandos, istâ humilitate commendamus. Sic suprà audivimus à magno Gregorio. Eamdem rationem apud Guilielmum Malmesberiensem confirmat sanctus Lauxo, Prior sancti Pancratii. Etenim in extremis benedicens omnibus suis Confratribus, & *rogatus ut apud Dominum, ad quem ibat, eorum memor esset, caput inclinando benignissimè acquievit.* Aliam rationem adduxit Fortunatus Episcopus Pictaviensis. Et plurima sunt ejusmodi exempla. Quòd enim etiam sanctus Isidorus Hispalensis Archiepiscopus, Thomas Patriarcha Constantinopolitanus, sanctus Livinus Flandrensium Apostolus, sanctus Godefridus Episcopus Ambianensis, sanctus Stephanus Diensis, sanctus Laurentius Justinianus, sanctus Franciscus, aliique passim boni viri suo populo aut familiæ in extremis solemniter benedixerint, docent authentica ipsorum Acta. Plures etiam scripto suo testamento indiderunt varias benedictiones. Insignem, quam sua mater moriens dedit omnibus suis prolibus, benedictionem exponit in vita sororis suæ sanctæ Macrinæ sanctus Gregorius Episcopus Nyssenus. Vide & epistolam, quam filiæ suæ Margaretæ novissimam scripsit Martyr Thomas Morus.

Respondeo secundò, Solennem & publicam benedictionem impendi olim potuisse à solis Episcopis. Palàm id lucet ex Reiensi Synodo. Hæc enim Armentario, quem in Ebredunensem, maritimarum Alpium Metropolitanam, Cathedram duo solùm Episcopi ordinarant contra Canones, inflixit degradationis pœnam, & simul impartiit aliquid gratiæ. Eam ipsam gratiam, quam conversis Novatianensium Episcopis fecit octavus Canon Nicenus. Ei in aliqua extra illam Provinciam Parochiali Ecclesiâ indulsit donari locum Chorepiscopi cùm hisce tribus Episcopalis officii functionibus: *Possit plebem sibi commissam benedicere, Neophytos confirmare,* & in publica Ecclesiæ apud Divinam Majestatem Apparitura *sedere ante Presbyteros.* In solis ad ejus curam spectantibus vicis aut castellis, in nulla civitate. Et adjunxit Synodus: Cap. 3.4. *Et inter minutas has discussiones & indefinitas, visum est omni Presbytero per* Cap. 6.

familias, per agros, per privatas domos, pro desiderio fidelium, facultatem benedictionis aperire, quòd nonnullas jam Provincias habere succurrit. Huic autem etiam in Ecclesiarum Plebibus, per loca tamen magis quàm per urbes, hoc idem visum est tribuendum. Benedicendi facultas usque tunc erat Episcopis usque adeò reservata, ut Presbyteri per familias, agros, ac privatas domos exercere ipsam tunc quidem inciperent, sed simul paterentur multam Episcoporum contradictionem. Nempè quòd Episcopi in agris ac privatis domibus rarò apparerent, benedictionem à suis Presbyteris postulare cœpit Galliarum populus: Cœperunt & Presbyteri attentare. Et ex rationibus hæc Synodus inductam consuetudinem admisit ac probavit. Et Chorepiscopo Armentario indulsit aliquid amplius: Indulsit ipsum etiam Plebibus intra suorum vicorum & castellorum Basilicas benedicere publicè, atque ita fecit *inferiorem Episcopo, Presbytero superiorem.* Quocirca tunc Presbyteris etiam intra suas Ecclesias non licebat populo benedicere.

Eamdem disciplinam firmat Agathensis Synodus. Et nocturna & diurna officia adfirmat pari modo celebranda & ab Episcopis & à Presbyteris, atque subjungit: *Et Plebs collectâ oratione ad vesperam, ab Episcopo cum benedictione dimittatur.* Permittit id fieri à solo Episcopo.
Cap. 44. Lucet ex alio Canone: *Benedictionem super Plebem in Ecclesia fundere, Presbyteris penitùs non licebit.* Quare & in hoc Canone: *Missas die Do-*
Cap. 47. *minico à Secularibus totas teneri, speciali ordinatione præcipimus, ita ut ante benedictionem Sacerdotis egredi populus non præsumat.* Hoc, inquam, in Canone vox, *Sacerdos*, accipitur pro solo Episcopo. Vel certè per Sacerdotis benedictionem intelligitur postrema Missæ Collecta. Cano-
Cap. 22. nem enim ita intellexit Walafridus Strabo: *Statutum est Aurelianensi Concilio, ut populus ante benedictionem Sacerdotis non egrediatur de Missa. Quæ benedictio intelligitur illa ultima Sacerdotis oratio.* Et in secunda ad suos de Ecclesiasticis Officiis libros præfatione Amalarius Fortunatus laudat postremam Missæ Collectam, & exponit ejus rationem ac scopum: *In ista novissima oratione benedicitur populus. Quid vult ista benedictio?*
Cap. 26. 27. *Pugnare vult, utique contra diabolum, & ejus insidias.* Quæ omnia latiùs exponit in tertio libro. Et in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Oratio, quam posteà*, utique post communionem ante Ite Missa est,
Lib. 1. cap. 65. *Episcopus dicit, est benedictio, quâ Dominus adscensurus fideles benedixit.* Et Guido Abbas Micrologus: *Communicatio populi typum gerit illius*
Cap. 20. *convivii, quod non semel Dominus post Resurrectionem suam cum Discipulis iniisse legitur. Hos etiam post ultimum convivium ab iis discessurus in cœlum benedixit: Sicut & Sacerdos populum cum oratione post communionem benedicit, videlicet cum citò discessurus est ab eo.* Affirmat id fieri post orationem,

nem, quæ dicitur ante, *Ite Missa est.* An Walafridus Strabo, memoria lapsus, Agathensem Canonem appellet Aurelianensem, vel an adductus à nobis Canon non sit Agathensis, sed Aurelianensis, non vacat disquirere. Quidquid sit, nostram doctrinam prima Aurelianensis Synodus manifestè confirmat: *Cùm ad celebrandas Missas in Dei nomine convenitur, populus non antè discedat, quàm Missæ solemnitas compleatur, & ubi Episcopus fuerit, benedictionem accipiat Sacerdotis.* Cap. 26. Laudat benedictionem consuetam dari post, *Ite Missa est.* Ipsam permittit soli Episcopo, & hunc solum intelligit per vocem, *Sacerdotis.* Et hunc forsan Canonem Walafridus attendit. Consonat tertia Aurelianensis Synodus: *De Missis nullus Laïcorum antè discedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præsens fuerit, ejus benedictio exspectetur.* Gallicana Ecclesia videtur tunc Dominicâ oratione Missam conclusisse. Etenim apud varias Ecclesias fuit circa istam orationem mos varius. Africanæ Ecclesiæ morem edicit sanctus Augustinus in sermone de diversis: *Ubi est peracta sanctificatio, dicimus orationem Dominicam. Post ipsam dicitur, Pax vobiscum: Et osculantur se Christiani.* Serm. 83. Et tunc fit communio. Lucidè est hodiernus Latinæ Ecclesiæ mos, quem à se inductum in Romanam Ecclesiam scribit magnus Gregorius ad Joannem Syracusæ Episcopum: *Orationem Dominicam mox post precem dicimus.* Quòd per precem intelligat Missæ Canonem, scribit in ejus vita Joannes Diaconus. Lib 7. indict. 2. epist 64. Quare hunc morem non à Græcis, sed à Latinis Ecclesiis, si tamen iste sermo sit verè Augustinianus, Gregorius fuit mutuatus. Lib. 2. cap. 20. Hinc addit: *Dominica oratio apud Græcos ab omni populo dicitur, apud nos à solo Sacerdote.* Et de suis Armeniis scribit in secunda Invectiva Patriarcha Isaac: *Armenii sanxerunt, ne quis audeat dicere, Pater noster, in ulla oratione, sive Sacerdos, sive Laïcus, nisi solus sacrificans.* Quosdam Sacerdotes, quòd istam orationem solis Dominicis diebus ad Missam dicerent, graviter arguit, ac deinceps quotidiè dici mandat quarta Synodus Toletana. Alios item Sacerdotes arguit, quòd dictâ hâc oratione statim semetipsos, populum non nisi post alias orationes communicarent. Cap. 10. Quem in Romano olim sacrificio locum habuerit ista oratio, usque huc ignoro. Etiam an per ipsam Gallicana Ecclesia sacrificium aliquando concluserit. Quidquid sit, præsentem disciplinam stabilivit quarta Parisiensis Synodus. Rhemensium Metropolita Ægidius in Dunensi Carnutensis Diœcesis Castro ordinârat Promotum Episcopum, atque ita de atroci in se injuria Pappolus Carnutensis Episcopus est apud Synodum conquestus. Hæc degradavit Promotum, imaginarium Episcopatum suppressit, atque adjunxit: *Statuimus etiam, ut quicumque de populo illo benedictionem Promoti Presbyteri expetierit, aut accipere*

contentus fueris, à communionis consortio arceatur. Nempè solus Episcopus poterat populo benedicere, atque ita degredati Promoti benedictionem admittere erat Synodali judicio rebellare.

Eadem disciplina permansit sub Regibus Carolini generis. Etenim in Aquisgranensi Capitulari statuit de audienda Missa magnus ipse Caro-
Cap. 71. lus: *Non exeant ante completionem benedictionis Sacerdotalis.* Per benedictionem intelligit ultimam Collectam. Ejus enim tempore viguit Walafridus Strabo. Et Capitulare pergit: *Auditum est aliquas Abbatissas, contra morem sanctæ Dei Ecclesiæ, benedictiones cum manûs impositione & signaculo sanctæ Crucis super capita virorum dare. Quod omninò interdicendum esse scitote.* Loquitur ad Episcopos. Ait, *Super capita virorum.* Etenim ut Abbatissæ maternam ac privatam sine manuum impositione benedictionem dent suis Monialibus, non est interdicendum. Et ex isto Canone sancta Maria Ægyptiaca, ab occurrente sancto Zozyma Abbate & Presbytero esse vir existimata, & benedictionem postulata, excepit de suo sexu, atque adjecit: *Tibi competit benedicere & orare. Tu enim Presbyteris honore suffultus es; & plurimis jam annis sancto assistis Altari.* Zozimas tamen perstitit: *Quia gratia non ex dignitate cognoscitur, sed ex animarum actibus significari consuevit, ipsa benedic propter Dominum, & orationem tuæ perfectionis tribue intelligentiæ meæ.* Et illa perseverantiæ senis compassa dixit: *Benedictus Deus, qui solatium procurat animarum. &c.* Invita benedixit, nec abire voluit, nisi etiam acceptâ senis benedictione. Quin & ejusdem accipiendæ causâ est sequenti anno reversa ad Zozimam. Laudati Caroli selecta adversùm Chorepiscopos Capitula habent: *Nullus Chorepiscopus benedictiones in publica Missa populis tribuere præsumat, quæ summis Pontificibus, id est, Cathedralibus Episcopis; & non Chorepiscopis vel Presbyteris debentur.* Nempè censet Chorepiscopos non esse Episcopos, sed simplices Presbyteros. Et He-
Cap. 78. rardus Turonensis Archiepiscopus habet in suo Capitulari: *Ne Presbyter benedictionem publicè super populum fundere præsumat.* Et inter quin-
Cap. 9. que Episcopalis dignitatis, à Presbytero attentari vetitas, Prærogativas Stephanus Eduensis Episcopus ponit & hanc: *Super populum benedicere.* Et adversùm Abbates, qui tunc passim postulabant ab Apostolica Sede atque impetrabant ornamenta Pontificalia, graviter & variè declamat in litteris ad Henricum Senonensem Archiepiscopum sanctus
Ep. 42. Bernardus, atque adjungit: *Cur non & sacros ordines celebratis, & benedictiones datis in populis?* Quòd nempè publica populi benedictio, non minùs quàm Sacrorum ordinum collatio, esset tunc Episcopis reservata.

His obstare videtur magnus Papa Leo in litteris ad Germaniæ & Galliæ

lias Episcopos : *Coram Episcopo non licet Presbyteris Baptisterium ingredi, nec eo coram posito populum docere, vel benedicere, aut salutare.* Enumerat illic plura, quæ Presbyteri non possint, verùm præsente Episcopo. Quod ipsum multis demonstrat in litteris ad Rusticum Narbonensem Episcopum sanctus Hieronymus, & affirmat istam formam servari Romæ, in Italia, Africa, Hispania, Illyrico, Occidente toto, atque Oriente. Et addit : *Etiam ex parte per Gallias.* Quòd nempè jam adducti Canones non ab omni Gallicana Ecclesia servarentur. Hasce authoritates laudat in libro de Ecclesiasticis observationibus Guido Abbas Micrologus, ipsis opponit adductum à nobis quadragesimum quartum Agathensem Canonem, & addit de secum sentientibus Doctoribus: *Hanc prohibitionem de Episcopali tantùm benedictione factam interpretantur.* Et reverà inter simplicem Presbyteralem ac inter multa sacrorum rituum veste ornatam Episcopalem benedictionem est ac semper fuit grande discrimen. Et Episcopalem benedictionem Guido exponit : *Quæ benedictio juxta decimum octavum Toletani Concilii Capitulum, & attestationem sancti Augustini ad Paulinum Episcopum, ante communionem populo a solis Episcopis debet impendi.* Episcopalem benedictionem censet olim fuisse non illam, quæ datur post, *Ite Missa est*, sed illam Collectam super populum, quæ olim ante communionem fuit dicta. Hanc Guido censet olim fuisse reservatam Episcopis. Et dat rationem : *Ideò hujusmodi benedictio fortasse antiquitùs Presbyteris interdicta est, quia & ad Episcopale officium pertinere videbatur, & Ecclesiastico Conventui nondum adeò necessaria reputabatur. Nam soli communicantes confectioni Sacramentorum antiquitùs intererant : Quibus & oratio post Communionem, quæ pro solis communicantibus instituta est, pro benedictione potuit satisfacere. Apud modernos autem, cùm jam populus communicare cessaret, nec tamen à Divinis Mysteriis se subtraheret, necessariò permissum est, ut a Presbytero benediceretur, ne tam benedictione quàm communione privatus discedere videretur.* Vidit se non stare in firmo fundo, ideoque subjunxit : *Si quis hoc*, utique Agathense Capitulum, *de hac ipsa benedictione, de qua agimus*, nempè de danda benedictione post Ite Missa est, *dictum putaverit, sententia tamen Provincialis Concilii tam generali Ecclesiasticæ consuetudini præjudicare non poterit.* Quæ ferè omnia confirmat in quinquagesimo primo ejusdem libri capite.

Ep.83. Cap. 16.

Respondeo Guidonem hîc varia labi, & quædam rectè sentire. Primò, rectè sentit olim ante Communionem populum fuisse solemniter benedictum. Secundò, rectè sentit istam benedictionem fuisse institutam pro communicante populo. Hanc benedictionem laudat in secunda ad suos de Ecclesiasticis officiis libros præfatione etiam Amalarius Fortunatus :

In oratione, quam dicit Sacerdos post Communionem, dicit sanctus Augustinus Sacerdotem benedicere, & transire populum ad manus Sacerdotis. Hæc consuetudo non conservatur apud nos usquequaque, nisi fortè id sit transire populum ad manus Sacerdotis, quod est ab eo accipere Sacramenta corporis Domini. Quod penè omnis Romana Ecclesia & Orientalis per omnes solemnes dies agit. Et id sit benedici, quod comeditur cibus Dominicus. Sic enim canitur in Canone: Ut quotquot ex hac Altaris participatione sacrosanctum Filii tui corpus & sanguinem sumpserimus, omni benedictione cælesti & gratiâ repleamur. Postulationes & gratiarum actiones confundit. Quòd populum ad Sacerdotis manum accedere, licèt hæc verba Augustinus istic non habeat, sit ad sumendam Eucharistiam accedere, rectè dicit; at errat quòd ab Augustino laudata populi benedictio fuerit facta post communionem. Omninò fuit facta ante ipsam. Audiamus sancti Augustini verba. Obsecrationes, orationes, postulationes, & gratiarum actiones, quas à Timotheo & omnibus sub cælo Sacerdotibus fieri mandat Apostolus, esse quatuor solemnes nostri sacrificii partes ostendit in litteris ad sanctum Paulinum Nolæ Episcopum sanctus Augustinus, & postulationes exponit: *Postulationes fiunt, cum populus benedicitur. Tunc enim Antistites, velut Advocati, susceptos suos per manûs impositionem misericordissimæ offerunt Potestati. Quibus peractis, & participato tanto Sacramento, gratiarum actio cuncta concludit, quam in his etiam verbis ultimam commendavit Apostolus.* Et Apostolus & Augustinus palàm discernunt inter postulationem & gratiarum actionem. Illam volunt tertiam, hanc esse quartam Missæ partem. Utraque erat populi benedictio: Prior ad Eucharistiam dignè sumendam, ad sumptæ effectus firmè conservandos posterior populum parabat & muniebat. Nec refert, quòd hæc fuerit gratiarum actio. Erat enim non Pharisaïca, sed Christiana. Porrò in sancti Lucæ Evangelio famosum legalis justitiæ histrionem Pharisæum, quòd tantummodò gratias ageret pro accepta sanctimonia, & eidem custodiendæ nova auxilia non supplicaret, frequenter & meritò damnat sanctus Augustinus. Proindè hæc posterior populi benedictio numquam data fuit, nec dari potuit ante Communionem. Etenim gratiarum actio debet esse accepto dono posterior. Quare binas has benedictiones Amalarius Fortunatus malè confundit. Priorem benedictionem Gallicana Ecclesia adhuc usitavit ad exordium undecimi sæculi. Lucet ex Lemovicensi Synodo, celebrata ad Pontificatum Joannis decimi-octavi: *Cùm ad horam fractionis Dominici corporis ventum esset; atque ex more Archiepiscopus benedictionem populo funderet, superinseruit beati Martialis nominis mentionem, ita dicens; Benedicat & custodiat vos Omnipotens Deus, &c.* Cujus benedictionis memoria adhuc hodiè superest in Romano.

Ep. 59. (margin note beside "nit: Postulationes fiunt")

mano Missali. Etenim Sacerdos, dum hostiam frangit, dicit ad populum: *Pax Domini sit semper vobiscum.* Largiorem benedictionis formulam magnus Gregorius contraxit in istud compendium. Eamdem benedictionem, & laudatum sancti Augustini locum elucidat adductus à Guidone Abbate Canon quartæ Toletanæ Synodi: *Nonnulli Sacerdotes post dictam orationem Dominicam statim communicant, & post benedictionem in populo dant. Quod deinceps interdicimus. Sed post orationem Dominicam, & conjunctionem panis & calicis, benedictio in populum sequatur, & tunc demum corporis & sanguinis Domini Sacramentum sumatur: Eo videlicet ordine, ut Sacerdos & Levita ante Altare communicent, in choro Clerus, extra chorum populus.* Dictâ olim Dominicâ oratione apud Hispanos celebrans Sacerdos statim communicabat semet-ipsum, & tunc primò dabat benedictionem populo. Utique priorem benedictionem, quæ ab Apostolo titulatur postulatio, & ita populum ad Eucharistiam dignè percipiendam disponebat. Et istum morem Canon abolet, mandatque & Sacerdotem, & Clerum, & populum communicare simul, suo tamen ordine & loco: Omnes communicare post laudatam benedictionem. Et ipsum abusum fuisse in Hispania correctum, docet antiqua Missa Mozarabum. Etenim illic dictâ Dominicâ oratione Sacerdos statim frangit hostiam, & Diaconus declamat ad populum: *Humiliate vos ad benedictionem.* Et tunc Sacerdos populo solenniter benedicit. Exindè semet ipsum communicat, deindè populum. Et hinc Guido Abbas labitur, quòd hæc postulatio seu benedictio fuerit olim reservata Episcopis. Etenim ista benedictio erat tunc Missalium rituum substantialis pars ex Apostolico Canone: Et plena publicæ etiam Missæ celebratio numquam fuit reservata Episcopis, aut Presbyteris interdicta.

Alter Guidonis lapsus est, quòd dicat solos communicantes olim adfuisse Sacramentorum confectioni, seu Missæ Sacrificio. Per communicantes intelligit eos, quibus sanctus Cyprianus passim scribit esse *jus communicationis*, & quos antiqui Canones vocant *Perfectos*, & *Communicantes cum oblatione*. Certum est non hosce solos, sed etiam *Consistentes* adfuisse conficiendis Sacramentis. Etenim è Substratione ad Consistentiam translatio transferebat è Narthece ad Ecclesiam, dabatque jus participandi solis orationibus, seu videndi & audiendi sacrificii, at non de ipso communicandi. Tertius error est, quòd omnes tunc sacrificio præsentes communicarent, aut communicare deberent. Etenim Consistentes communicare non poterant. Et quod Perfecti, quoties aderant sacrificio, debuerint de ipso communicare, nullo possit firmari authentico testimonio. Fateor in multis Ecclesiis communicasse; Verùm addo non debuisse. Hinc enim de quotidiana populi communione

fuerunt olim disparatissimæ sanctorum Patrum sententiæ. Nec aliud evincunt antiquæ, quarum plurimæ etiamnum supersunt in hodierno missali, post communionem Collectæ. Licet pleræque peractam populi communionem laudent, nulla tamen asserit omnem populum communicasse. Quartus lapsus est, quod quadragesimum quartum Agathensis Concilii Canonem dicat esse dumtaxat Provincialem, ideoque ejus authoritatem non posse extendi ad omnem Ecclesiam. Etenim ipsum firmari audivimus etiam ab aliis Synodis totius Gallicanæ Diœceseos. Et in scripta adversùm Chorepiscopos ad Africanæ Ecclesiæ Antistites Epistola sanctus Damasus Pontifex inter reservatas Episcopis functiones etiam ponit: *Populum benedicere.* Scio Epistolam hanc esse stramineam & spuriam. Quod abundè constare possit vel ex eo solo, quod ad Africanam Ecclesiam scribat contra Chorepiscopos: Illa enim hos nunquam habuit. Epistola interim est dogmate sana, atque antiqua. Est octavi sæculi fœtus. Et scripta videtur ab aliquo Hispano. Hasce enim merces nescio quis apud Hispanos Saracenos negotiator Isidorus detulit in Franciam, & cum aliis ipsam ubique per Francorum Regna seminavit Riculphus Moguntinæ Ecclesiæ tertius Episcopus post sanctum Apostolum Bonifacium. Proinde Hispaniarum disciplinam laudat Epistola, atque ita etiam illic benedictio populi erat solis Episcopis reservata.

Eundem fuisse omnis Latinæ Ecclesiæ morem demonstrat avitus ritus Latinæ Missæ, de quo Guido Abbas: *Hinc & illa consuetudo apud modernos, quæ non fuit apud antiquos, inolevisse videtur, ut in aliis temporibus etiam Presbyteri post finem Missæ benedicant, ne populum ita benedictione, ut communione privatum discedere permittant.* Agit de Quadragesimalium Missarum super populum benedictionibus. Quærit cur hæ solæ istam benedictionem habeant? Et respondet: *Orationem super populo in Quadragesima ideò frequentamus, quia cum majorem conflictum in jejuniis & orationibus contra spirituales nequitias sumimus, necessariò nos instantiùs Deo commendare debemus. Nam oratio post Communionem pro solis communicantibus solet orare. Populus autem etsi quotidie in Quadrgesima conveniat, non tamen quotidie, ut deberet, communicat. Ne ergo ita oratione, ut Communione careret, adjecta est oratio super populum, in quâ non de communicatione, sed pro populi protectione specialiter oratur. In Dominicis tamen diebus non dicitur, quia genuflexio vetatur, quæ huic orationi à populo antiquitùs persolvebatur, vel potiùs ideo, quia omnes juxtà attestationem sancti Ambrosii in diebus Dominicis communicare deberent, quibus & oratio post Communionem pro benedictione sufficere posset.* Quæ ut confirmet, denuò asserit solos Communicantes seu Perfectos olim adfuisse sacrificio, & omnes de ipso semper participasse, ideoque orationem,

Cap. 51.

quæ

quæ post communionem dicitur, de isto dono semper egisse gratias. Non tantùm ad quotidianam communionem, sed etiam ad quotidianam sacrificii auditionem censet populum fuisse olim adstrictum, & utramque legem pedetentim per contrariam consuetudinem defecisse. Priùs legem de communicando, quàm legem de audienda missa. Etenim per mediorum sæculorum Quadragesimas; licet communicare indies non debuerit, quotidiè tamen ex Guidonis judicio populus debuit audire Missam. Et communicare singulis diebus Dominicis. Et quia tunc ferialium Missarum post communionem oratio non erat populo proportionata, censet ille adjectam fuisse aliam. Exindè etiam faciendæ per singulas Dominicas communionis lex & consuetudo defecit, & novas quotidie orationes adjicere noluit Ecclesia. Hinc ne omni benedictione careret populus, inducta est benedictio post *Ite Missa est.* Etiam post communionem oratio hodiè spectat passim ad solum Celebrantem. Et hæc doctrina non caret fundamentis. Quidquid sit, certum est hanc novissimam Presbyteralem benedictionem fuisse antiquis ignotam. Ejus nec antiquus Romanorum Ordo, nec Walafridus Strabo, nec Amalarius Fortunatus, nec Alcuinus Flaccus, nec Remigius Antisiodorensis, nec Abbas Rupertus, nec quis alius ipsis antiquior meminerunt. Guido Abbas affirmat esse recentium institutionem.

Et hinc oritur tertia quæstio, Quis hanc benedictionem induxerit? Respondeo ejus originem posse colligi ex sancti Fulberti Carnutensis Episcopi ad nescio quem Epistola de variis Ecclesiarum ritibus: *Presbytero benedicendi os non alligabis, nisi ex Præcepto Episcopi sui. Quod oblitus fueram, prohibetur tamen Agathensi Canone.* Ad undecimi sæculi exordium Fulbertus floruit, atque ita tunc videtur etiam hæc consuetudo cœpisse. Hinc Fulberti de ipsa judicium nescio quis postulavit, & nonobstante Agathensi Canone, Fulbertus respondit ipsam non impediendam. Agathensis Canon tunc abierat in tantam desuetudinem, ut tantus Doctor ipsius non recordaretur. Opposita consuetudo paulatim invaluit per omnem Ecclesiam. Etenim Guido Abbas, qui eodem sæculo floruit & docuit in Italia, scribit: *Adeò in usum jam usquequaque venit hæc benedictio, ut nequaquam absque gravi scandalo à Presbyteris in populo prætermitti possit. Nisi fortè Apostolica Sedes generaliter & Synodaliter prohibere voluerit.* Ejus tamen venerabilis Rupertus, qui ad duodecimi sæculi exordium docuit Coloniensem ac Leodiensem Ecclesiam, non meminit. Et ad ejusdem sæculi medium sanctus Bernardus constanter affirmat ipsam etiam ab Abbatibus, licet Pontificalium ornamentorum ex Apostolico Privilegio haberent usum, non potuisse præsumi. Quocircà ejus usus tunc nondum erat universalis. Quinimò in libris de Missæ sacrificio

Ep. 79.

Cap. 21.

crificio

crificio Innocentius tertius, hanc benedictionem laudans, semper dicit fieri ab Episcopo, Presbyteri nullam facit mentionem. Quare Presbyteralem benedictionem tunc necdum probârat Romana Ecclesia. Ipsam jam pridem indidit suo Missali. Adeò potens est consuetudo.

Assiduè loquor de Presbyterali benedictione. Etenim Episcopalis, etiam post *Ite Missa est*, benedictio est omninò antiquissima. De ipsa scribit
Lib 1. c. 90. in animæ gemma Honorius Augustodunensis: *Benedictionem Episcopalem Martialis Episcopus, Apostolorum discipulus, ex magisterio Apostolorum tradidit.* Omnino ex Apostolorum magisterio. Etenim Simonem Pontificem, & oblata per ipsum sacrificia laudat liber Ecclesiasticus, & adjungit de ipsorum conclusione: *Tunc descendens Simon manus suas extu-*
Cap. 50. *lit in omnem congregationem filiorum Israël dare gloriam Deo à labiis suis, & in nomine ipsius gloriari.* Completo sacrificio, populum solemniter benedixit. Ex avito more. Et elevatis manibus. Quod benedicens Pontifex manus in quatuor mundi plagas moveret, atque ita crucis signum propheticè formaret, testantur gravissimi Interpretes. Etiam post suum in novissima Cœna incruentum sacrificium Christus Dominus dixit hymnum, qui haud dubiè inclusit fusam in discipulos benedictionem. Hinc ergò à Synagoga usitatum, & à Christo Domino confirmatum morem Apostoli tradiderunt suis discipulis, & sanctus Martialis traduxit in Ecclesiam Gallicanam. Quidquid fit, esse antiquissimam evincunt adducti Gallicani Canones. Hic præsertim Aurelianensis: *De Missis nullus Laïcorum ante discedat, quàm Dominica dicatur oratio. Et si Episcopus præsens fuerit, ejus benedictio exspectetur.* Vastas Diœceses habet Gallicana Ecclesia, idcoque oppidorum, ac præsertim pagorum sacrificio rarissimè aderant Episcopi: Et tamen eorum benedictio est populis fructuosissima, immò subindè necessaria. Hinc statuit Agathensis
Cap. 63. Synodus: *Ut cives, qui Pascha, Natalis Domini, vel Pentecostes festivitatibus cum Episcopis interesse neglexerint, cùm in civitatibus communionis vel benedictionis accipiendæ causa positos se nosse debeant, triennio à communione priventur Ecclesiæ.* Et Epaonensis Synodus: *Ut cives superiorum nata-*
Cap. 35. *lium nocte Paschæ ac Nativitatis Domini solemnitate Episcopos, nec interest in quibus civitatibus positos, accipiendo benedictionis desiderio noverint expetendos.* Quod ipsum, licèt accipiendæ benedictionis non faciant expressam memoriam, sanciunt Synodus Arvernensis, quarta Aurelianensis, prima Matisconensis, & tertia Lugdunensis. Mandant ut omnes totius Diœceseos honorati cives tribus istis anni festivitatibus conveniant ad solemne sui Episcopi sacrificium, atque ita non tantùm pro sese, sed etiam pro suis oppidis & pagis accipiant ejus benedictionem. Epaonensis Synodus addidit: *Nec interest in quibus Civitatibus positos.*

Qui-

Quidam existimabant se non adstringi nisi ad civitatis & Cathedralis Basilicæ accessum. Hunc sensum improbat Synodus, mandatque Episcopum, in quocumque suæ Diœceseos loco tunc synaxim celebraret, accedi. Et hinc intelliges quintum Canonem tertiæ Lugdunensis Synodi: *Ut nullus Episcoporum Natalem Domini, aut Pascha alibi nisi ad Ecclesiam suam, præter infirmitatis incursum, aut ordinem Regium, celebrare præsumat.* Statuitur hoc non tantùm in Cathedralis civitatis, sed etiam in gratiam honoratorum in omni Diœcesi civium, qui istis festis debebant benedictionem accedere. Verùm hic accessus fuit difficultatibus & incommodis obnoxius: Hinc pedetentim abiit in desuetudinem. Et tunc Parochiales Presbyteri cœperunt suæ plebi in Missa benedicere. Primò in magnis dumtaxat festivitatibus, deindè ad singulas Missas publicas. Et iste mos tandem ubique obtinuit. Hanc credo esse veram Presbyteralis benedictionis originem.

Interim Episcopalis benedictio semper mansit in sua dignitate, semper retinuit plures characteres, quibus Presbyteralem benedictionem superemineret. Et tunc nata est famosa harum benedictionum distinctio. Et istorum characterum Episcopi semper fuerunt zelosissimi. Joannes decimus octavus, quem alii vigesimum dicunt, primus incæpit Abbatibus permittere ornamenta Pontificalia: Et quanto impetu Episcopi intercesserint, docent plura tragica exempla. Et tamen illi privilegio necdum inerat facultas Episcopalis benedictionis. Hinc enim adversùm infulatos Abbates declamat in litteris ad Henricum Senonensem Archiëpiscopum sanctus Bernardus: *Cur non & sacros ordines celebratis, & datis benedictiones in populis?* Omninò videtur loqui non de Presbyterali benedictione, sed de Episcopali. Ipsam non minùs quàm sacrorum Ordinum collationem censet Episcopali dignitati reservatam. Primum hujus benedictionis dandæ privilegium Petro Cavensis apud Salernum celeberrimi Monasterii Prælato donavit Urbanus secundus. Habes diploma apud Dominum Cardinalem Baronium. Et de sui ad sanctum Albanum Monasterii Apostolicis privilegiis habet apud Matthæi Parisiensis additamenta antiquus Catalogus: *Cum à nobis esset petitum, quod Abbas post Agnus Dei, & per vicos & plateas possit benedictiones solemnes dare, præcisè ad hoc nobis erat responsum, quod frustra exquisivimus extra quod intus habebamus. Videlicet quod ex tenore privilegiorum nostrorum indistinctè & absolutè est concessum, quod Abbas potest benedictiones dare, de omni benedictione erat intelligendum, cùm nihil exceperit quod excipere potuit. Unde dicunt quòd securè poterit benedictionem dare.* Et à Luca Dacherio vulgatum Dionysiani propè Parisios Monasterii breve Chronicon habet: *Concessus est Ecclesiæ beati Dionysii usus Tunicæ & Dalmaticæ, & benedictionis super populum, à Domi-*

Ep. 42.

A. 1092.

Fol. 233.

A. 1228.

no

no Papa Gregorio, vivente Petro Abbate. Quæ facultas tandem adeò invaluit, ut facta sit commune jus omnium Abbatum. Quisquis Abbas ornamentorum Pontificalium pleno usu gaudet, gaudet etiam jure Episcopalis benedictionis. Vide plura apud Ascanium Tamburinum in primo tomo de jure Abbatum. Nolo tamen omittere, quod suo sexto libro ad titulum de Privilegiis inseruit Bonifacius octavus, quarti Alexandri Decretum: *Abbates, quos Apostolica Sedes in exhibitione benedictionis super populum speciali privilegio insignivit, in Ecclesiis quæ ad eos pertinent pleno jure, quando in eis Divina Officia celebrant, possint post Missarum solemnia, & Vespertinas ac Matutinas laudes, benedictionem solemnem super populum elargiri. Alibi autem publicè, aut per vias, civitates, castra, & villas, populis & plebibus benedictionem facere vel impartiri non valeant, nisi hoc eis expresso Apostolico privilegio sit concessum.*

Disp. 21. c. 7. 3. 9.

Etenim Episcopalis benedictio est jurisdictionis species, ideóque exerceri non potest extra territorium. Hinc Apostolicæ Sedis Legatum ad Constantinopolitanam Ecclesiam pro curanda Ecclesiarum unione, quod occurrenti populo publicè benediceret, admodùm displicuisse, ac fuisse solemniter prohibitum, scribit in Florentini Concilii Historia Sylvester Sguropulus, & adjungit causam: *Quod id à Legato Romano in aliena Provincia ac jurisdictione audacter nimis tentaretur.* Nempè juxta Eusebianæ factionis devia principia schismatici Græci jurisdictionem Romani Episcopi circumscribunt intra Occidentis Patriarchatum. Porrò Josephum Constantinopolitanum Patriarcham, qui Ferrariam advectus omni populo etiam benedicebat, simili modo Eugenius quartus rectè compescuit. Etenim Græcorum Patriarchæ numquam aliquid potuerunt extra suas Diœceses. Ex eodem principio de recens per Metropolitam aut Patriarcham in quavis civitate consecrato Episcopo scribit in libro de sacris Ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Populus accedens, atque etiam Clerici sacrati osculantur Ordinati manum, & benedicuntur qui eum fide concurrunt. Cum enim sit recens ordinatus, totus est purgatus ac illuminatus, gratiaq; in hac nova consecratione abundantiùs ab iis suppeditatur, qui eam supernè acceperunt. Neque etiam tunc benedicere prohibetur, licet alterius sit urbis Episcopus, cum hujus rei, ut recens ordinatus, potestatem habeat.* Hic est ferè unicus casus, in quo Episcopus extra suam Parochiam possit solemniter benedicere. Idem poterat, dum hospes invitabatur ad solemne sacrificium. Quod ab hospite sancto Epiphanio Hierosolymitanus, & quod à reduce post exilium sancto Fulgentio Carthaginensis populus solemnem benedictionem petierit, fecit grandis istorum Patrum sanctimonia. Et quidem Epiphanius non evasit Joannis Episcopi invidiam.

Obje-

Objecta nobis sancti Hieronymi Epistola est straminea, & manifestè spuria. Indigna sancto Hieronymo. Etiam Narbonensis Ecclesia nullum habuit Rusticum Episcopum usque ad tempora magni Leonis Pontificis. Hujus ad Galliæ ac Germaniæ Antistites Epistola est etiam graviter suspecta de spuriis natalibus. Neutra interim Epistola nobis adversatur. Utraque firmat avitam Episcopi super Presbyteros & omnes ipsorum sacras functiones potestatem. Loquitur cum Laodicensi Concilio: *Non oportet Presbyteros ante processionem Episcopi introire Sacrarium & sedere, sed cum Episcopo debent introire vel sedere. Presbyteri prater Episcopi consilium nihil agant.* Et cum Apostolico Canone: *Presbyteri prater Episcopum nihil agere pertentent. Nam Domini populus ipsi commissus est.* Et cum sancto Papa Gelasio in litteris ad Lucaniæ Episcopos: *Presbyteri, præsente quolibet Antistite, nisi fortasse jubeantur, vel orationis, vel sacræ actionis supplendæ sibi non præsumant esse licentiam. Neque sub ejus adspectu, nisi jubeantur, aut sedere præsumant, aut veneranda tractare Mysteria.* Plurimi sunt hujusmodi Canones. Eorum substantiam frequenter laudat Martyr Ignatius, ideoque illa omninò est Institutum Apostolicum atque Divinum. Antiquum ejus observandi modum declarat in magni Basilii vita sanctus Amphilochius, de illo Parochialem nescio cujus venerabilis Presbyteri Anastasii Ecclesiam visitante scribens: *Cùm perrexissemus in sanctam Dei Ecclesiam, Basilius præcepit Anastasio, ut Missam celebraret. Ille autem ait ad eum: Sancte Dei, ut doces, quod minus est à meliori benedicitur. Dicit ei sanctus Pater noster: Ad reliquas tuas virtutes obedientia accedat. Consentiens autem Presbyter adstitit ad Sacra Missarum.* Adeò invitè tunc Presbyteri, præsente Episcopo, miscebant se sacris functionibus. Licèt jussi. Et hanc hierarchicam ipsorum etiam in benedicendo populo subjectionem firmat utraque ista epistola. Neutra loquitur de benedictione ad sacrificium post *Ite Missa est.* Etenim constat ipsam tunc necdum fuisse.

Cap. 56. 57.

Cap. 40.

Cap. 12.

Quarta quæstio est, Quæ sit virtus & quis effectus Sacerdotalis benedictionis? Respondeo Sacerdotalem benedictionem apud primitivam Ecclesiam fuisse Divinum Charisma, ideoque claruisse infallibili virtute dandi intentum à benedicente effectum. Etenim ipsam inter Charismata lucidè numerat in prioribus ad Corinthios litteris sanctus Paulus Apostolus: *Si benedixeris spiritu, qui supplet locum idiota, quomodo dicet, Amen?* Responsum, *Amen*, altè clamat benedictioni fuisse effectum infallibilem. Etenim ibi non est optantis emphasis, significans, *Fiat*, sed est credentis assertio, ac significat, *Verum*. Ita & nos hodiè dum Eucharistiam accipimus, Sacerdoti dicenti, *Corpus Christi*, respondemus, *Amen*. Et apud Græcos idem Mysterium consecranti Sacerdoti, ac di-

centi, *Hoc est corpus meum*, omnis populus respondet, *Amen*. Etiamnum hodiè. Etenim Schismatici, qui Spiritûs sancti advocatorias preces Dominicis verbis in Missa postposuerunt, istud *Amen* reliquerunt suo loco, atque ita palàm professi sunt Eucharistiæ consecrationem per ista verba semper fuisse completam. Verùm & prophetiam evacuari, & linguas cessare, & cum aliis Charismatibus scientiam auferri oportuit suo tempore, atque ita etiam Sacerdotalem benedictionem suæ virtutis infallibilitate viduari. Remansit ipsa, & ad eam etiamnum hodiè respondemus, *Amen*. At hoc non est amplius firma credentis assertio, sed dumtaxat pium optantis ac sperantis votum. Ipsa interim adhuc robusta est atque efficax. Etenim de ea scribit in Canonicis ad sanctum Amphilo-
Cap. 17. chium litteris magnus Basilius: *Benedictio est sanctificationis communicatio*. Hinc sancit illam à maculoso Presbytero non posse attentari. Etiam peccantes Laïcos ab accipienda Sacerdotis benedictione idem Basilius suspendit. Et hinc à Nicolao Mystico Patriarcha Constantinopolitano plures olim Monachi quæsierunt: *Quod dicit sanctus Basilius in parvis pœnis, Sit à benedictione alienus pro lapsus proportione, quid est?* Et Nicolaus respondit: *Privari aliquem benedictione, quæ datur in Ecclesia*. Et Theodorus Balsamon commentatur: *Benedictiones Ecclesiasticæ sunt omnia, quæ fiunt vel dantur ab Episcopis vel Sacerdotibus in Ecclesiis ad preces & stabilimentum Christiani populi*. Quòd etiam sanctus Ivo Carnutensis Episcopus quosdam criminosos à sua Episcopali benedictione suspenderit, atque ita gradum fecerit ad ipsos excommunicandos, suprà est demonstratum. Etiam ex Nicolai primi litteris adduxi hæc ad Lotharium Francorum Regem verba: *Ut Apostolicæ vos benedictionis munere ditare possimus*. Lotharium, nisi obediat, minatur à sua benedictione suspendere. Et notandum est verbum, *Ditare*. Edicit ab hac benedictione donari opulentos effectus. Et de Britannorum Proceribus scripsit ad ejusdem gentis Episcopos Joannes decimus tertius: *Si inobedientes fuerint nostræ jussioni, sint excommunicati, & nostrâ benedictione Apostolicâ privati*. Videtur hanc privationem excommunicatione majorem censere. Plura sunt istiusmodi exempla.

Et hinc intellige mentem Hermiæ Zozomeni, scribentis de sancto Joanne Chrysostomo, per Theophilum Alexandriæ Patriarcham iniquè degradato, iniquè relegato per Arcadium Imperatorem, at per indignitate facinoris indignatum populum violenter reducto in Regiam ci-
Lib. 8. cap. 18. vitatem, atque Episcopale Palatium: *Ducunt Joannem ad Ecclesiam, & compulerunt illum populo benedictionem impartiri, & in Episcopali Sede considere*. Egerunt ex laudato magni Basilii Canone. Hic enim in leviora lapsum Presbyterum permittit esse participem suæ Cathedræ, & à fun-

den-

denda in populum benedictione dumtaxat suspendit. Joannes erat plenè degradatus, ideoque exutus utroque jure. Hinc ipsum populus & in Cathedra sedere voluit, & ab ipso sedente solemniter benedici. Ita demonstravit iniquum Theophili judicium à se contemni tanquam convicium, & exsufflari. Eidem principio nituntur quæ scribit in libro de sacris ordinationibus Simeon Archiepiscopus Thessalonicensis: *Hanc* Cap. 91 *Divinam pacem, qui zelosæ sunt fidei, & verè Christiani, audire desiderant ab Episcopo. Et qui sciunt, quæ sit salutatio illa pacis, orant sacros Episcopos, quamdiu vivunt, sedere in throno, & pacem ipsis dicere & precari, ut scriptum est in vita magni Petri Alexandrini, qui sæpè verecundabatur hoc facere, reverens virtutem quæ est in throno Episcopali, quam sæpiùs corde puro conspiciebat. Post mortem etiam magno cum desiderio petierunt videre Pastores suos mortuos in throno suo sedentes, hoc modo credentes se Divinâ pace frui. Hoc ergò accidit Alexandriæ in Divino illo Petro post ejus cædem. Et in urbe Regia in Patre sancto Chrysostomo, quem longo post mortem tempore in throno suo collocarunt, cuique tunc, ut dicunt, Divina gratia aperuit labia, & illud, Pax vobis, pronunciavit.* Sancti Episcopi sui Joannis, licèt jam pridem defuncti, degradationem fuisse ab Innocentio Papa legitimè exsufflatam profiteri iterùm hoc modo voluit Constantinopolitanus populus, & Divina Clementia isto miraculo confirmavit. Factum id fuit, dum à sancto Patriarcha Proclo persuasus Imperator Theodosius parentum suorum in tantum virum delicta conatus est purgare per pœnitentiam, & sanctum cadaver gloriosè reduxit in Regiam civitatem. Alia fuit causa sancti Petri Patriarchæ Alexandrini. Gloriosum ille sub Diocletiano Principe consummavit Martyrium: Antequam sepeliretur, ejus postremam benedictionem flagitavit populus, ac impetravit.

Notanda sunt grandia encomia, quæ Episcopali benedictioni adscribit memoratus Thessalonicensium Episcopus. Eam affirmat esse Divinam pacem, quam omnes fidei zelotæ & veri Christiani desiderant. A sancto Gregorio Nazianzeno titulari dilectam pacem, re & nomine dulcem, quam ipse & dare & accipere semper dilexerit. Esse dictionem maximè potentem & efficacem, cujus virtus ignoretur ab hodierno populo. Ejus effectum esse nostram cum Christo Domino unionem. Addit etiam in Episcopali throno esse Divinam ac mirandam virtutem, ipsam quandoque fuisse revelatam sancto Petro Alexandrino, ideoque illum præ reverentia frequenter timuisse in eo sedere. Et prosequitur: *Episcopo sedente in throno, qui ei subsunt Sacrati & Laici, stantes fixis oculis in eum velut in Christum cœlo insidentem intueantur.* Loquitur ex sancto Martyre Ignatio. Qui in suis epistolis frequenter scribit insidentem suo

throno, ac suo Clero & populo in solemni Ecclesiæ Apparitura præsidentem Episcopum esse typum atque imaginem Christi Domini, immò & Dei Patris. Et hujus benedictionis formula apud Græcos est: *Pax vobis*, vel, *Pax omnibus*. Et ad illam piè accipiendam, non minùs quàm ad perficiendam sacro-sanctæ Eucharistiæ consecrationem, Diaconus populum solemniter parabat, altâ voce declamans: *Attendamus*. Nostra Latina formula est sanctissimæ Trinitatis invocatio, & ad ipsam Episcopus præfatur: *Adjutorium nostrum in nomine Domini*. Et Chorus respondet: *Qui fecit cælum & terram*. Uti ad conficiendam Eucharistiam, ita etiam ad impartiendam populo benedictionem nostri Episcopi implorant assistentiam Divinæ Omnipotentiæ. Ita profitentur, quod & Chorus suo Responso confirmat, magnam illi inesse virtutem, magna Mysteria. Pergit Simeon: *Omnes capita inclinantes respondent, Cum spiritu tuo*. Graviter lamentatur hujus benedictionis virtutes jam passim ignorari à populis, non attendi ad ipsam in Ecclesia, & quasi contemni. Affirmat id procurari à malignis Diaboli artibus. Et rectè.

Proindè super stantem, & sola capita inclinantem populum olim fundebatur ista benedictio. Rationem dat Agathensis Synodus: *In conclusione Matutinarum vel Vespertinarum Missarum, post Hymnos capitella de Psalmis dicantur, & plebs collectâ oratione ad Vesperam ab Episcopo cum benedictione dimittatur*. Mandat non solùm in Matutinis, sed etiam in Vespertinis, quæ in jejuniorum diebus fiebant, Missis benedici populum, & cum benedictione dimitti. Porrò soli Perfecti & Consistentes aderant Missis: Et hi stabant etiam ad consecrationem. Genuflexos benedici erat Substratorum. Hinc statuit etiam prima Arausicana Synodus: *A fidelium benedictione, etiam inter domesticas orationes, in quantum caveri potest, segregandi, informandique sunt Catechumeni, ut se revocent, & signandos vel benedicendos semotim offerant*. De indisciplinatis hæreticorum Collectis scribit in Præscriptionum libro Tertullianus: *Quis Catechumenus, quis fidelis, incertum est. Pariter adeunt, pariter audiunt, pariter orant*. Proindè & pariter benedicuntur. Istam confusionem fuisse in Gallicana Ecclesia aliquando grassatam, numquam credidero. Quare Canon non de Episcopali intra Ecclesiam, sed de data per publicam aut privatam processionem benedictione loquitur. Hinc addit: *Etiam inter domesticas orationes*. Etiam illic vult inter fidelem & Catechumenum discerni. Catechumeni, ut per Adamum lapsi, & per Christum Dominum necdum erecti, debebant prostrati benedictionem accipere. Notandus est & hic ejusdem Concilii Canon: *Diaconæ omnimodis non ordinandæ. Si quæ jam sunt, benedictioni, quæ populo impenditur, capita submittant*. Denuò affirmat Episcopalem in Ecclesia benedictionem fuisse impensam stantibus, inclinantibus sola capita.

Cap. 20. Cap. 41.

capita. Item affirmat non Clero fuisse impensam, sed soli populo. Nempe Clerus intra sacrum tribunal assidebat aut adstabat Episcopo, ideoque ejus benedictioni cooperabatur, ipsam non accipiebat. Aliter tamen fuisse factum in Orientali Ecclesia, ostendunt hæc verba Simeonis Thessalonicensis: *Episcopo sedente in throno, qui ei subsunt Sacrati & laici, stantes fixis oculis in eum, velut in Christum Dominum cælo insidentem, intuentur. Et cùm Diaconus profert, Attendamus, Episcopus dicit altâ voce: Pax omnibus, vel, Pax vobis. Omnes verò capita inclinantes respondent: Cum spiritu tuo.* Et ita hodie servatur etiam à nobis Latinis. Solemniter benedicenti Episcopo non tantum in Choro cantans, sed etiam ipsi Episcopo assistens ac ministrans Clerus inclinat caput. Notandus est Canon, quem in Barchinonensi Synodo edidit Serges Metropolita Tarraconensis: *Fidelibus benedictio in matutinis, sicut in vespera, tribuatur.* Aliud Gallia, aliud olim egit Hispania. Hæc è solis vespertinis precibus, illa è solis Missis populum dimittebat cum Episcopali benedictione. Et quidem plures Episcopi benedicebant post solas Missas matutinas. Gallia diurnas actiones, Hispania nocturnam populi custodiam attendebat, ac Divinæ Majestati commendabat. Postmodò hæc optimè vidit omne tempus indigere divino auxilio, ideoque sanxit Divinæ Majestatis nomen super populum esse etiam manè invocandum.

Eximios Episcopalis, ac etiam Monachalis benedictionis effectus adducit in Monastica historia Theodoretus. Etenim sanctus ibi Jacobus Nisibenus Episcopus, qui deridentibus se transeuntem puellis & fontem exsiccaverat, & cæsariei canitiem induxerat, & aquas & capilli colorem, datâ per crucis signum benedictione, restituit. Acacius Berrheensis in prima Syria Episcopus, & Julianus Anachoreta submersum in puteo puerum datâ benedictione revocant ad vitam. Et de seipso Episcopo, sancto Simeone Stylita, ac paganis Saracenis scribit ibidem Theodoretus: *Cùm jussisset Simeon, ut Saraceni ad me accederent, & Sacerdotalem benedictionem acciperent, maximum illos dicens ex ea fructum percepturos, hi barbarico impetu irruentes alii à fronte, alii à tergo, alii à lateribus trahebant.* Addit quendam paralyticum Saracenorum Phylarchum Simeonis benedictione fuisse sanatum. Et in libris de Pœnitentia scribit sanctus Ambrosius: *Cùm Dominus Saulo reddere posset usum videndi, eum tamen ad Ananiam discipulum suum misit, ut ejus benedictione Saulo refunderentur oculi, quos amiserat.* Et de sancto Sabba Abbate, rogato ut sterilem Theodoræ Imperatricis uterum benediceret, scribit ejus vita, quòd ipsi salutem & sospitatem apprecatus fuerit, & addiderit de postulata benedictione uteri: *Deus non sinet aliquem fructum ex eo edi, ne ipse quoque gustet Severi dogmata, & deteriores, quam priùs sub*

Cap. 1. 2.

Cap. 26.

Lib. 1. cap. 7.

Anastasio, Eutychiano Imperatore, *tumultus conturbent Dei Ecclesiam.* Nempè sanctus Sabbas habebat benedicendi Charisma, & à Spiritu sancto fuit vetitus ipsum in malignum Eutychianæ mulieris uterum expendere. Eandem gratiam habuit sanctus Columba, Hyberniæ Abbas, ideoque Domnalum Aidonis Regis filium benedicens addidit : *Hic super omnes fratres suos superstes erit, & Rex valde famosus, nec unquam in manus inimicorum tradetur.* Quod etiam hominem tenacissimum suâ benedictione liberarit ab avaritiæ vitio, in ejus vita testatur Adamannus. Etiam sanctus Columbanus Lexoviensium Abbas quosvis donabat postulatâ benedictione, additque ejus vita apud Laurentium Surium : *Tanta fuit in viro Dei gratia, ut quibuscumque benedixisset, in boni operis perseverantia extremam diem clauderent.* Huc etiam spectat, quod de gravida sancti Stephani Auxentiani matre, ad sanctum Germanum Patriarcham Constantinopolitanum clamante, *Benedic Domine id quod est in meo utero*, apud sanctum Joannem Damascenum scribit ejusdem Stephani vita : *Benedicat hunc Dominus per primi Martyris intercessionem.* Ita Germanus in ipsum transfudit sancti Stephani Proto-martyris nomen & spiritum, fecit durissimum flagellum Iconoclasticæ impietatis, & paravit ad glorisissimum martyrium. Hujusmodi exemplis plena sunt Acta Sanctorum.

Cap. 4. Et hinc infirmos visitanti Sacerdoti mandat Namnetensis Synodus: *Datâ benedictione recedat.* Quòd nempè illa & animam confirmet, & corpus quandoque impartiat sanitate. Quòd ipsa etiam durissimis infidelibus Divinæ gratiæ lumen frequenter impetraverit, multis in locis docet sanctus Augustinus. Insigni exemplo hanc doctrinam confirmat in sancti Hilarionis vita sanctus Hieronymus : *Pervenerat Hilarion Elusam, eo fortè die, quo Anniversaria solemnitas omnem oppidi populum in templum Veneris congregaverat, colunt autem illam ob Luciferum, cujus cultui Saracenorum natio dedita est. Sed & ipsum oppidum semi-barbarum est propter loci situm. Igitur audito quòd Hilarion præteriret, multos enim Saracenorum arreptos à dæmone frequenter curaverat, gregatim ei cum uxoribus & liberis obviam processère, submittentes colla, & voce Syra, Barach, id est, Benedic, inclamantes. Quos ille blandè humiliterque suscipiens obsecrabat, ut Deum magis quam lapides colerent, simulque ubertim flebat, cælum spectans, & pollicens, si Christo crederent, ad eos crebrò se venturum. Mira Domini gratia. Non prius abire passi sunt, quam futuræ Ecclesiæ lineam mitteret, & Sacerdos eorum, ut erat coronatus, Christi signo denotaretur.*

Fuerunt tamen olim duæ, uti solemniores, ita & efficaciores, Episcopales benedictiones. Prima erat illa, quam in præcipuis anni festivitatibus super omnem simul adunatum suæ Parochiæ populum dabant Gallicani

Gallicani Episcopi. Uti enim communis atque unanimis oratio, ita & similis benedictio pollet singulari virtute. Altera est, quam in sua consecratione dabat, ac etiamnum hodiè dat novellus Episcopus. Rationem suprà audivimus à Simeone Archiëpiscopo Thessalonicensi: *Cùm sit recens ordinatus, totus est purgatus & illuminatus, gratiaq; in hac nova consecratione abundantiùs suppeditatur ab eis, qui eam supernè acceperunt.* Addit ipsum tunc posse etiam extra propriam Parochiam benedicere, & prosequitur: *Benedicit confidenter & publicè per solum hunc diem. Ideò postquam ab altari recessit, equo insidens gyrat urbem, satellitum armatorum corona cinctus, crucisque signo signat omnes & benedicit Urbem quoque signo crucis sanctificat. Et preces faciens, ut novus Episcopus factus Divinam insuper gratiam, quâ per novam consecrationem donatus est, communicat, & sanctificationem benedictione largitur. Quapropter ut apud eum consecutus confidentiam, & ordinatione suâ potens, ad Imperatorem mittitur, ipsi benè precaturus, & simul ut Christus Domini per spiritum Christum Domini Chrismate factum benedicit, & precibus corroborat.* Hanc Augusto Principi à novello Episcopo impensam novellam benedictionem affirmat esse antiquissimam, laudari in vita sancti Amphilochii ac sancti Ambrosii, ejus solemnissimos ritus describit, & lamentatur suo tempore negligi. Apud nos Latinos prima novelli Episcopi intra suam Cathedralem Basilicam solemnis Missa est in pretio, & dives magnis indulgentiis. Quæ tamen de suo tempore lamentatur Simeon, etiam nos possimus de nostro lamentari. Et prima, quam merito extolli suprà audivimus à Simeone, Patriarchalis benedictio omninò fuit intra primam ejus Pontificalem missam. Fiebat hæc solemnissima altero die post consecrationem.

Quinta quæstio est, An mos, quo Romanus Pontifex absentibus mittit Apostolicam benedictionem, sit novellus? Ita quidam hodie existimant. Respondeo esse antiquissimum, immò Apostolicum Institutum. Etenim omnibus suis epistolis sanctus Paulus Apostolus propriâ passim manu adjunxit hanc aut similem clausulam: *Gratia Domini nostri Jesu Christi vobiscum.* Fuisse Apostolicam, missam absentibus, benedictionem, disertè testatur in commentario super epistolam ad Titum sanctus Hieronymus. Et suis ad Alexandrinam Ecclesiam litteris Julius Pontifex subdidit hanc solemnissimam benedictionem: *Deus omnipotens, & ejus Filius Dominus & Salvator noster Jesus Christus perpetuam suam gratiam vobis suppeditet, præmiumque vestræ eximiæ fidei, quam tam illustri testimonio adversùs Episcopum vestrum declarastis, benignus largiatur, ut tum vos, tum Pastores vestros, tum hic tum in futuro sæculo, multò præstabiliora præmia maneant, quæ nec oculus vidit, nec auris audivit, nec in cor hominis adscenderunt, quæ præparavit Deus diligentibus se per Dominum*

num nostrum JESUM *Christum, per quem omnipotenti Deo gloria in omnem aeternitatem. Amen.* Et Sporacio Comiti, qui ejus per Ephesinum latrocinium degradati causam potenter adjuvabat apud Theodosium Imperatorem, solemnes gratiarum actiones scripsit Theodoretus
Ep. 97. Cyri Episcopus, & litteris adjunxit: *Apostolicam vobis benedictionem profero, quam beatus Onesiphorus a sancta illa lingua reportavit. Det misericordiam Dominus domui vestrae, quia saepe me refrigeravit, & catenam meam non erubuit. Det vobis Dominus invenire misericordiam à Domino in illa die. Hac vobis exopto.* Ex quo vides quòd sanctus Paulus non tantùm integris Ecclesiis, sed etiam singularibus personis Apostolicam suam benedictionem transmiserit. Quòd suam Episcopalem etiam ad absentes Saracenorum Phylarchos transmiserit dictus Theodoretus, in ejus religiosa historia liquet ex vita sancti Simeonis Stylitae. Et suis solemnibus, per quas inductum à suo Antecessore Heraclio Monotheliticam haeresim abjuravit, ad Joannem quintum Pontificem litteris addidit Imperator Constantinus tertius: *Rogamus ut nobis pacem preceris, atque ab omnibus malis incolumes servemur.* Per pacem intelligit Apostolicam benedictionem. Ita hanc à Graecis titulari, suprà audivimus à Simeone Thessalonicensi. Exstat ista epistola in Chronico Eutychii Patriarchae Alexandrini. Plura sunt illiusmodi antiqua exempla.

Quaestio sexta est, Quibus temporibus & locis dari consueverit Episcopalis praesertim benedictio? Respondeo, in variis. Primò, ad finem
L. 8. c. 15. Missae. Etiam vespertinae. Et hanc in Apostolicis Constitutionibus laudat item Romanus Clemens. Addit fuisse datam etiam ante Missae exor-
Lib. 2. cap. 58. dium: *Pontifex precatus populo pacem, benedicat ei.* Exponit benedictionem, & adjungit: *Postea fiat sacrificium.* Erat apud nos Latinos etiam usitata benedictio, qua populum Episcopus & ad sacrificium & ad totum diem fructuosè impendendum Divino auxilio muniebat. Tertiò, post orationem Dominicam dabatur haec benedictio, disponens populum ad sanctam Communionem. Quartò, dabatur post vespertina officia. Quintò, in articulo mortis. Hinc enim Sacerdotes à populo honorandos commendans in sermone de Sacerdotio venerabilis Ephrem Syrus adjungit: *Honora Sacerdotem, ut in novissimis benedictionem ab eo accipias. Nam qui Sacerdotem dehonoraverit, neque benedictionem ab eo accipere in novissimis merebitur.* Et quòd omni moribundo Sacerdos benedicere debeat, suprà audivimus à Namnetensi Synodo. Laïcus adhuc sanctus Augustinus nobilem virum Innocentium, Vicariae in Proconsulari Provincia Praefecturae Ex-Advocatum, gravissimè infirmum visitavit, adfuisse cum Geloso Presbytero & Carthaginensis Ecclesiae Clericis Saturninum Uzalensem Episcopum scribit in libris de Dei Civitate,
at-

atque adjungit: *Surreximus, & acceptâ ab Episcopo benedictione discessimus.* Lib. 22. cap. 8.
Ex quo lucet antiquos fideles, quoties alieno etiam Episcopo aderant, nunquam discessisse nisi acceptâ ejus benedictione. Quem morem etiam ab Augusto Principe fuisse observatum, suprà demonstravit Imperator Justinianus, dum ex habita cum Severianis Episcopis collatione discessit ab ipso Epiphanius Patriarcha Constantinopolitanus. Eadem de causa Vigilius Pontifex, dum Constantinopolim abiit, Romano populo solemniter benedixit. Et de semetipso, Antiochenæ Ecclesiæ adhuc Lectore, visitante sanctum Zenonem Eremitam, scribit in religiosa historia Theodoretus: *Cùm redire jam domum oporteret, orabam ut benedictionis viaticum daret.* Cap. 12. Et de sancto Theodoro, qui nobilem virum Mennam visitarat, habet ejus vita: *Cùm omnibus domesticis benedixisset, discessit.* Ex quo vides hanc benedictionem non tantùm ab Episcopis, sed etiam à Presbyteris ac Monachis fuisse petitam & impensam. Et abeuntibus fuisse viaticum. Quòd enim Walbertus Comes, sine benedictione discedens à sancto Bertino Abbate, in foveam ceciderit cum vitæ periculo, & tunc pœnitens ipsam impetrarit per Internuncios, habes in laudati Bertini vita. Et nota, quòd sanctus Zeno adolescentem adhuc, quia Ecclesiæ Lector erat, Theodoretum benedicere detrectarit, ab ipso se benedicendum fuerit protestatus, & non nisi cum multis apologiis benedixerit. Operatus est ex Apostolico ad Hebræos Canone: *Sine ulla contradictione, quod minus est, à meliore benedicitur.* Antiqui Monachi fuerunt istius regulæ adeò observantes, ut etiam Abbas cuicumque inferiori Clerico, licet suo Monacho, locum cesserit non tantùm benedicendi, sed etiam sedendi. Theodoretus Zenonis sanctitatem attendit, ideoque cessit sui gradûs privilegio. Quod ipsum sanctus Zozimas fecit in sanctam Mariam Ægyptiacam. Pauperes de Lugduno notarunt in Apostolico Canone non dici, *à Majore*, sed *à Meliore benedicitur.* Hinc intulerunt non justum Laïcum à malo Sacerdote, sed hunc ab illo esse benedicendum. Errorem evertit Doctor Angelicus in commentariis ad caput septimum Apostolicæ epistolæ ad Hebræos.

Piusille, quo abeuntes à remanente Episcopo, aut remanentes à recedente benedictionem petunt, mos maximè viguit in Monasteriis, & Græcis & Latinis. Etenim apud sanctum Basilium antiqua Monachorum regula habet: *Si quis egrediatur de Monasterio non acceptâ benedictione, aut non dimissus ab Archimandrita, sit excommunicatus.* Et hanc communem Monasteriorum legem suâ authoritate confirmavit Trullana Synodus. Et in sua Monachorum regula sancit beatus Isidorus Archiepiscopus Hispalensis: *Quando fratres foras proficiscuntur, vel redeunt,* Cap. 23.

deunt, congregatis omnibus in Ecclesia, benedictionem accipiant. Et in sua
Cap. 67. regula sanctus Benedictus: *Dirigendi Fratres in via, omnium Fratrum & Abbatis orationi se commendent. Revertentes de via, prostrati solo Oratorii, ab omnibus petant orationem propter excessus: Ne quid fortè subripuerit in via visus aut auditus malæ rei, aut otiosi sermonis.* Statuta, quæ pro reformanda Narbonensis Provinciæ Benedictinâ Congregatione confirma-
Cap. 23. vit Gregorius nonus, addunt: *Tam ipse Abbas, quàm Fratres, in viam dirigendi, benedictionem accipiant in eundo & redeundo.* Exstant hæc in sexto tomo Spicilegii apud Lucam Dacherium. Adjunxit sanctus Bene-
Cap. 63. dictus: *Ubicumque sibi obviant*, etiam intra claustrum, *Fratres, junior à priore benedictionem petat.* In litteris ad sanctum Bernardum, qui istud regulæ caput apud Cluniacenses non servari culparat, exponit Petrus Venerabilis, Abbas hujus Monasterii: *Ubicumque sibi obviant Fratres, junior à priori benedictionem petit, dicendo, Benedicite, si extra regularia loca fuerit; & humiliter inclinando, & nihil proferendo, si infra officinas regulares sibi occurrerint. Quod si semper loquendo hanc peti debere dicitis, viderint discreti, utrùm superflua locutioni utile silentium imponi, an supponi debeat. Superfluam verò idcircò dicimus, quia ad id quod æquè benè silentio potest fieri, linguam non esse necessariam, & idcò superfluam existimamus. Maximè, cùm nullius sermonis propter hanc salutationem proferendi in regula fuerit facta mentio.* Et hæc omnia etiamnum servantur in disciplinatis Monasteriis. Obvii tamen Fratres non *Benedicite* passim dicunt, sed *Deo gratias.* Desumpta hæc sunt ex antiquis Christiani populi moribus. Etenim quòd transeuntes metentibus aut alia laborantibus olim benedicerent, suprà testatus nobis est sanctus Augustinus. Et quòd Nectarius Constantinopolitanus Episcopus, dum ad-
Lib. 12. huc Laïcus Tharso in Regiam urbem abiret, à suo Episcopo Diodoro
cap. 12. benedictionem petierit, testatur Nicephorus Calixtus. Omninò fuit mos universalis. Nemo enim fidelis de Parochia ad Parochiam transire poterat sine formatis litteris, adeoque & sine benedictione sui Episcopi. Postmodò supra numerum multiplicata est Christianitas: Multiplicata gens, non in omnibus magnificata lætitia. Ista omnis pietas, dum à tanto numero negligi cœpit, se contraxit ad sola Monasteria.

Exponitur Sacerdotalis Maledictio.

ETiam hæc est longè antiquissima. Etenim Noë filio suo Cham, & Jacob suo filio Ruben maledixit. Dicta ad hunc verba, *Non crescas*, omninò continent maledictionem. Et in Novo Testamento sanctus Petrus Apostolus Ananiam & Sapphiram sua maledictione occidit. Et sanctus

ctus Paulus Apostolus Hymenæum & Alexandrum, ut à blasphemandi audacia liberaret, tradidit Satanæ: Quod non fuit aliud, quàm maledicere. Eos excommunicavit. Et excommunicationis elogium est omninò maledictionis species, famosa apud Synagogam, & per Divinam Christi Domini authoritatem traducta ad Ecclesiam. Possit tamen esse maledictio sine excommunicatione. Etenim de sancto Jacobo Nisibeno Episcopo, quem prædicationis gratia ad Persas euntem nescio quæ impudentes, & suos pannos in fonte lavantes, puellæ deridebant, scribit in Religiosa Historia Theodoretus: *Quod ægrè ferens homo Dei, opportunum ratus Dei virtutem ostendere, ut illustri miraculo ab impietate liberaret, fontem est execratus. Et fluentum confestim evanuit. Puellas quoque execratus est, ac impudentem earum juventam immatura canitie castigavit. Et verba confestim factum est consecutum, mutatusq; est niger color pilorum, & similes evaserunt novellis arboribus, quæ vere operta sunt foliis autumnalibus.* Ex quo vides hanc maledictionem non impingere in Evangelicam Legem, quæ maledictum vetat etiam reddi maledicto. Nec enim fit ex odio aut nocendi libidine, sed ex charitate liberandi ab iniquitate. Nam & Alexandrum ac Hymenæum sanctus Paulus Satanæ tradidit, at in interitum carnis, ut discerent non blasphemare. Et Ananiam ac Sapphyram, quibus sanctus Petrus maledixit, fuisse in vitam æternam salvatos affirmat cum aliis sanctus Augustinus. Et de sua petulantia pœnitentibus puellis laudatus Jacobus reddidit fontis aquam & colorem pilorum. Quod etiam Persarum Regis Saporis exercitum maledixerit, cyniphum & culicum nubem immitti in ipsum à Deo impetraverit, atque ita Nisibenam civitatem liberaverit ab obsidione, scribit in Ecclesiastica Historia idem Theodoretus. Et de Milli Persidis Episcopo scribit Hermias Zozomenus: *Cùm neminem in sua civitate posset ad fidem Christianam perducere, ipsam execratus est, statimq; discessit. Non longo post tempore, cum Primarii viri illius urbis in Regem peccassent, exercitus cum trecentis Elephantis eò profectus urbem evertit.* Pedum suorum pulverem Millis contra suam civitatem excussit. Hunc enim ritum esse maledictionis speciem ostendunt addita Domini verba: *Tolerabilius erit terræ Sodomorum & Gomorrhæorum in die judicii, quam illi civitati.* Et de sancto Machuto Episcopo Britones maledicente scribit Sigebertus Gemblacensis: *Sanctus Machutus Britannos, propter suam maledictionem variis cladibus addictos, datâ rursùm benedictione absolvit ac sanavit.* Inflictam Britonibus à maledictione plagam exponit idem Sigebertus in ejusdem Sancti vitâ: *Terra in opere impiorum maledicta, tam in frugibus, quam in pomis omnium generum sterilis, & infructuosa est reddita. Habitatores verò ejus mille morborum modis devotati.* Enumerat morborum spe-

Cap. 1.

Lib. 2. cap. 16.

An. 561.

cies, & concludit: *Nec aliquis erat omnium, qui cœlestis vindictæ effugeret judicium.* Tanta vexatio dedit intellectum, & compulit ad postulandam à sancto Episcopo veniam, & maledictionis absolutionem. Et apud sanctum Gregorium Turonensem in libro de Sanctorum vitis Hortensium Comitem, quod in pauperem durè ageret, maledicit sanctus Quintianus Arvernensis Episcopus: Et maledictionis effectus non cessavit, nisi ad pœnitenti datam benedictionem. Maledictio habuit & hunc articulum: *Quæso, Domine, nunquam de Hortensii generatione quisquam promoveatur ad Episcopale Sacerdotium, qui Episcopum non exaudit.* Et apud Presbyterum Flodoardum sanctus Remigius Rhemensis Episcopus Celtensis pagi ruricolis, quod suæ Ecclesiæ villam exussissent,
Lib. 1. c. 17. maledixit in hanc formam: *Omnes qui hoc egerint, & qui de ipsorum germine nati fuerint, viri ponderosi fiant, & fœminæ gutturis calamitate plectantur.* Et maledictio effectum habuit usque ad Magni Caroli Imperium. Et de Cosma Patriarcha Constantinopolitano, atrocibus injuriis affecto per Imperatorem Manuelem Comnenum, scribit Nicetas
L. 2. c. 3. Choniates: *Patriarcha indignatione plenus Imperatricis uterum execratur, ne mares liberos pariat.* Et infrà: *An verò Imperatoris Conjux ob istam Patris execrationem mares non pepererit, Deo servum suum honorante, atque efficiente, ut illa per omnem ætatem puellas tantùm eniteretur, equidem non satis scio.* Cosmas fuit imitatus sanctum Sabbam Abbatem, qui Augustæ Theodoræ uterum noluit benedicere. Quod etiam sanctus Radbodus Ultrajectensis Episcopus gentilibus Danis maledixerit, & isti omnes
Fol. 72. malè perierint, habes in magno Belgii Chronico. Fuisse anathematis maledictionem, & contumaces Danos fuisse pestilentiâ percussos, affirmat sancti Ratbodi vita. Attamen paganis inflictum anathema nequit fuisse Ecclesiastica excommunicatio. Simile anathema flagitioso, ac in suis sordibus pertinaci Presbytero, nec non & quibusdam ejusmodi Laïcis inflixit sanctus Eligius Tornacensis Episcopus: Et istum, dum etiam sacrificare audet, infelicissimâ morte percussum, hos à dæmonibus
Lib. 2. c. 19. 25. fuisse invasos, testatur in illius vita sanctus Audoënus Archiëpiscopus Rothomagensis. Et de Goduino Comite per sanctum Alfvvaldum Saresberiensem Episcopum maledicto scribit Henricus Knyghtonus: *Goduinus ab illa hora non quievit à tortura viscerum, donec benedictionem ab Episcopo percepisset.* Addit nescio quem Nobilem, quòd cum inimico reconciliari
Lib. 1. c. 10.
L. 2. c. 6. nollet, à sancto Vulstano Vigornensi Episcopo maledictum fuisse invasum à diabolo, nec nisi factâ pace & acceptâ Episcopi benedictione liberatum. Et quod Aldredus Eboracensis Episcopus per solas infligendæ maledictionis minas Guilielmum Anglicani Regni Conquæstorem suis mandatis obedire compulerit, suprà audivimus ab authenticis testimoniis.

niis. Quindecim juvenibus & tribus puellis, quæ suo ante Ecclesiam cantu & saltu impediebant Divina Officia, per Parochialem Presbyterum ad toto anno saltandum inflicta maledictio est nota. Quod toto anno saltarint, non nisi per sancti Heriberti Coloniensis Archiepiscopi absolutionem liberati fuerint, & tunc aliqui statim obierint, reliqui austeram pœnitentiam egerint, testantur gravissimi Scriptores. Factum fuit undecimi sæculi anno vigesimo. Duos Nobiles, quos Henricus Basileensis Episcopus maledixerat, fuisse lapsos in horrenda crimina, affirmat Albertus Argentinensis. Philippi Pulchri Francorum Regis familiam & stirpem quis nesciat fuisse deformissimam? Fuit plena discordiis, odiis, flagitiis, facinoribus. Et post quatuor, qui omnes regnarunt, improles filios infœliciter exstincta, attamen non sine hæreditate. Etenim Valesiis in Regnum successoribus reliquit horrenda illa Anglorum bella, quæ duobus ferè sæculis protracta Galliam propemodum exciderunt. Hæc omnia in Philippo inflictam à Bonifacio octavo Pontifice maledictionem referunt Henricus Stero Althanensis Monachus, & Henricus Monachus Rebdorffiensis. Referendum puto etiam in sancti Remigii testamentum, quod depravatis Francorum Regibus, & suo circa ipsos officio non fungentibus Episcopis solemnissimè maledixit. Et hæc est antiquissima consuetudo. Nam & similes maledictiones sanctus Ephrem Syrus suo testamento inseruit. Plurima exstant sanctorum Patrum pia testamenta, quæ sui violatores in perpetuas æternitates proscribunt ad Judam traditorem, aut ad Dathan & Abiron.

A. 1276.

A. 1302.

A. 1313.

Notanda sunt nostri Gregorii septimi verba: *Ipse Henricus cum suis fautoribus in omni congressione belli nullas vires, nullamq́ in vita sua victoriam obtineat.* Eandem maledictionem in litteris ad omnes Teutonici Regni Episcopos & Proceres inflixit illis, qui tunc indictum pro Henrici & Rudolphi, de Regno contendentium, pacificatione Conventum impedirent. Eos percussit anathemate, atque adjunxit: *Adjecimus etiam anathemati, ut quicumque hujus iniquitatis præsumptor fuerit, non solùm in anima, sed etiam in corpore, & in omnibus rebus suis vindictam Omnipotentis Dei sentiat, & in omni congressione belli nullas vires, nullumq́ in sua vita triumphum obtineat, sed duplici contritione prostratus, semper vilescat & confundatur: Ut sic saltem ad pœnitentiam redire addiscat.* Eadem de re scribit ad omnem Germaniæ Clerum & populum: *In Synodo jam omnes, qui istum Conventum tentarint impedire, sunt excommunicationis & anathematis vinculo innodati, & ut nullam victoriam possint obtinere, potestate beati Petri sunt alligati, ut saltem coacti confundantur, & à morte animarum suarum, & desolatione Patriæ vestræ revocentur.* Etiam de aliis suarum Constitutionum prævaricatoribus scripsit ad Berengarium Ge-

Lib. 5. Ep. 15.

Lib. 6. Ep. 1.

Ep. 16. rundensem Episcopum: *Hoc illis debes firmiter inculcare, quia si nobis inobedientes exstiterint, & in fraterno odio remanere, diabolo instigante, maluerint, illi quidem, ex cujus culpa vel superbia pax illa remanserit, gratiam sancti Petri auferimus, eumq; sicut membrum diaboli, & desolatorem Christianæ Religionis, cum omnibus fautoribus suis festinabimus a communione Christianæ societatis abscindere, ita ut nullam deinceps victoriam in bello, nullam prosperitatem habere possit in sæculo.* Quas Episcopalis maledictionis minas non esse vanas, & hîc & suprà est demonstratum vario exemplo.

Etiam demonstratum est eorum, qui Episcopalis maledictionis absolutionem non accipiunt ante mortem, cadavera manere indissoluta, fœdissimè nigra, inflata ad instar tympani, horrenda spectacula. Ita & apud Latinos quandoque, & passim apud Græcos manere, donec legitimè absolvantur. Volo aliquid addere. Ex incerti, qui se Joannis Jejunatoris Patriarchæ Constantinopolitani Canonibus adhærere profi-

Cap. 80. tetur, Authoris Nomo-Canone: *Quidam Præsules suos homines justè, rationabiliter, & legitimè, velut Divinæ Legis transgressores, excommunicarunt, qui in excommunicatione diem obierunt, nec vivi resipuerunt ad habendam absolutionem. Eos sepelierunt, & non multò post inventa sunt eorum corpora dissoluta, & os ab osse separatum. Responsio. O rem miram! Terribile est hoc, & reverà admirabile, cum eos legitimè Antistes excommunicavit, quânam ratione eorum corpora non inveniantur integra & indissoluta, quemadmodum & aliorum excommunicatorum, quæ etiamnum videntur. Res maximè mira & terribilis. Dominus verò noster dixit: Quæcumque ligaveritis super terram, erunt ligata. At hoc omnem admirationem superat, eum qui legitimè excommunicatus est, post obitum inveniri corpore dissolutum, & compagibus omnibus separatis. Solutio Divinorum Magistrorum. Qui justè, rationabiliter, & legitimè à suo Antistite excommunicatus est, & post mortem dissolutus comperitur, ipse spem salutis nullam habet. Non quod Divinas Leges transgressus fuerit, sed ne conversus & pœnitentiam agens veniam ab eo, a quo excommunicatus est, Antistite consequatur. Propterea dissolutus inventus est, ideoq; ultrà ipse nullam spem habet veniæ consequendæ, quod jam particeps factus sit nunquam desinentis punitionis. Qui verò excommunicati comperiuntur, hoc est, quorum corpora indissoluta & integra remanent, indigent absolutione, ut ab excommunicationis vinculo liberentur. Quemadmodum enim super terram corpus ligatum invenitur, ita & anima ejus ligata est, & sub potestate diaboli punitur. Et cum corpus habuerit absolutionem, & ab excommunicatione exsolutum fuerit, ita annuente Deo & anima illius è diaboli manibus liberatur, & fit compos vitæ sempiternæ, nunquam occidentis lucis, ac lætitiæ quæ verbis non potest exprimi.* Excommunicatorum cada-

cadaverum fœda integritas erat tunc apud Græcos adeò ordinaria, ut eorum dissolutio esset admirabile & extravagans portentum. Porrò quod dissolutionem pro firmo æternæ damnationis, fœdam autem cadaverum integritatem pro superstitis spei signo Græci habeant, fundatur in alio ipsorum Dogmate, quo per impensam absolutionem, quâ vident cadaver resolvi, credunt etiam animam à gehennalibus flammis liberari. Quod Dogma etiam apud ipsos est omninò novum, ideoque ipsorum schismaticis erroribus adnumerandum. Fœdam item defunctorum in excommunicatione cadaverum integritatem nullus ipsorum antiquus Pater memorat: Istius rei origo ignoratur. Adductus Nomo-Canon profitetur ipsam non esse universalem omni istius generis cadaveri. Nam & Cyrilli Lucaris Patriarchæ Constantinopolitani, in pessima excommunicatione ac maledictione defuncti, cadaver fuit statim dissolutum.

Christophorus Angelus in opere de recentiorum Græcorum moribus affirmat fœdam istam integritatem memorari ab antiquo Historico Cassiano. Cassianus est Græcus antiquus Historicus, refertque aliquandò particularem Synodum centum Episcoporum fuisse coactam, rectè omnes unà consensisse præter unum, hunc fuisse percussum anathemate, in ipso defunctum, & ejus cadaver mansisse instar ferri ligatum per centum annos. His elapsis eodem in loco fuisse celebratam aliam totidem Episcoporum Synodum, & hos sibi mutuò dixisse: *Anathemate ictus Episcopus in Ecclesiam peccavit, & excommunicavit ipsum Ecclesia; Nos quoque Ecclesia sumus, & condonemus illi; cùm humanum sit peccare, & sic eum absolvisse, & peractis supplicationibus, qui per centum annos insolutus permanserat, in pulverem abiisse.* Antiqui Historici Cassiani meminit in Clemente Alexandrino sancti Hieronymi catalogus de Scriptoribus Ecclesiasticis: *Clemens meminit Cassiani cujusdam Chronographias, quod opusculum invenire non potui.* Si hunc Cassianum laudet Christophorus Angelus, in qua Bibliotheca reperit istud opusculum? Rectè tamen scribit ista cadavera esse dura instar ferri. Horrendum similis in reperto apud Insulam Chium cadavere duritiei exemplum refert oculatus testis Leo Allatius in epistola ad Paulum Zacchiam de quibusdam modernorum Græcorum opinationibus. Addit tamen se nescire, an fuerit excommunicati cadaver. Et pergit: *Ipse nihil tale usquam in Græcia vidi. Audivi tamen sæpius ab Athanasio Imbri Metropolita, homine frugi, & qui rem factam mendacio non contaminasset, cum Ithasi moraretur in regione Theologi extra urbem in Ecclesia sancti Georgii, exoratum à civibus, ut super cadavera, quæ ibidem pleraque conspiciebantur indissoluta, excommunicationis absolutionem recitaret, morem gessisse, nequedum finitâ abso-*

absolutione cadavera ea omnia in pulverem abiisse. Referebat idem Constantini cujusdam cognomento Rezepti, qui ex Turca Christo nomina dederat, quòd vitam viveret omnibus flagitiis inquinatam, excommunicati cadaver tumulatum fuisse in Ecclesia sanctorum Petri & Pauli nationis Græcorum Neapoli, & per plures annos indissolutum mansisse, & ab eodem posteà, & aliis Metropolitis duobus, Athanasio Cypri, & Chrysanto Lacedemonio, benedictione subactum, ut alia mortuorum cadavera pulverem factum. Et quod admirabilius est, dum Raphaël in Patriarchatu præsideret, eodem asserente, qui alium excommunicaverat, posteà compulsu dæmonis Christum ejurat, excommunicati licet Christiani demortui cadaver mansit indissolutum. De eodem certior factus Patriarcha, accersitum Turcam, qui excommunicarat, monet ut absolutionem impartiatur. Primùm ille renuere, factum detestari, nihil esse Turcis cum Christiana Religione commune dicere, quare Christiani Christianum absolverent. Cùm verò pertinaciùs exoraretur, obedit, & absolutionem super excommunicatum recitat. Oculatum se testem fatetur, qui perhibet. Prope finem absolutionis tumor cadaveris cessat, & omnia in cineres convertuntur. Rei novitate Turca attonitus, ocius ad Magistratum advolat, rem uti facta est narrat, edicit omnibus veram Religionem Christianam, quam ipse per summum nefas deseruerat, eam se denuò amplecti, Mahometanam detestari. Monetur a Turcis ut sapiat, ne tormentis se objiciat. Ille se Christianum velle mori contendit. Quid plura? Pertinacem condemnant. Ducitur ad supplicium, & Christianam Religionem prædicans morti deditur, summo supplicio mactatus. Captivos sub Turcica tyrannide Christianos Divina bonitas consolatur per talia miracula, & in Evangelica fide confirmat. Raphaël fuit octavus Patriarcha post captivitatem.

Nec tantùm quoad ossa & carnes, sed etiam quoad pilos ista cadavera manent integra. Hinc præfatus Nomo Canon proponit hanc quæstionem: *De mortuo, si inventum fuerit ejus corpus integrum, & prorsùs depile?* Et respondet: *Dubitari potest atque ambigi, an illud sit excommunicatum, an non. Nihilominus cadaver illud extrahendum est de sepulchro illo in quo quiescit, & in alio reponendum. Et cùm aliquantulum temporis clausum fuerit, si corpus illud aissolutum est, benè; si indissolutum remanserit, scito illud excommunicatum esse, ac indigere absolutione, ut à vinculis excommunicationis liberetur.* Addit varias notas, ex quibus excommunicationis etiam qualitas dignoscatur: *Si quis Præcepto aut maledictioni obstrictus fuerit, partes anteriores corporis integras habet. Si quis anathemate ictus est, citrinus apparet, digitisq. contractis. Qui verò albidus est, ille a sacris legibus est excommunicatus.* Quæ omnia an subsistant, Græcarum rerum peritioribus relinquo discutiendum.

Cap. 81.

Cap. 78.

Quæ-

Quædam item istiusmodi cadavera non tantùm manent integra, sed & suis sepulchris exeunt, vagantur per civitates & villas, præsertim de nocte, vivos terrent & quandoque occidunt, nec cessant donec comprehendantur & flammis exurantur. Horrenda apud Anglos exempla adduxi superius ex Guilielmo Neubrigensi. De hisce Græcorum cadaveribus scribit in laudata epistola Leo Allatius: *Et pessimi hominis, & facinorosi, & sæpiùs ab Antistite suo excommunicati cadaver, quod non ut reliqua demortuorum cadavera defossa dissolvitur atque in pulverem abit, sed quasi ex firmissima pelle constaret, per omnes sui partes intumescit atque distenditur, ut vix flecti aliqua sui parte possit, sed cutis tanquam tympanum extensa eundem ut tympanum, si pulsatur, sonum edit. Corpus sic deformatum dæmon ingreditur, & miseris mortalibus infortunium parit. Sæpe enim sub eo cadavere è sepulchro egressus, & per urbem & alia loca habitata circumiens, & noctu potissimum, ad quam sibi libuerit ædem confertur, pulsatisq; foribus aliquem ex accolis ædis voce sonora compellat. Si responderit, actum jam est de eo: Altero enim die obit mortem. Si non responderit, salvus est. Hinc in ea Insula cives omnes, si noctu ab aliquo compellentur, nunquam primâ vice respondent. Nam si secundò compellatus fuerit, jam qui quærit Bulcolaca non est, sed alius. Eamq; pestem adeò exitiosam mortalibus esse dicunt, ut interdiu etiam, & ipso meridie, non intra ædes tantùm, sed in agris, & in viis mediis & in Sepibus vinearum prætereuntes aggrediatur, & aspectu solo & visu conficiat, non verbis tantummodo & contactu enecet. Homines ipsi, qui viderunt, si alloquantur, spectrum disparet; qui locutus est, moritur. Quare cives, cùm vident homines nullâ grassante infirmitate, in tanta copia emori, suspicati quod est, sepulchra, in quibus recens defunctus est sepultus, aperiunt, aliquando statim, aliquando etiam tardiùs cadaver nondum corruptum inflatumq; comperiunt. Quod è sepulchro extractum, precibusq; effusis a Sacerdotibus, in rogum ardentem conjiciunt, & nondum completa supplicatione cadaveris juncturæ sensim dissolvuntur, & reliqua exusta in cineres convertuntur.* Aliqui ista cadavera non à dæmone invadi & deportari existimant, sed à propria anima, quæ taliter à Divina Justitia puniatur in proprio corpore. Græci ipsa appellant Bulcolacas.

De iisdem cadaveribus præfatus Nomo Canon proponit hanc quæstionem: *De homine mortuo, si integer fuerit inventus, quem Bulcolacam nuncupant, si verum est quod de eo refertur, & quid agendum sit?* Et respondet: *Hoc non est mortuum fieri Bulcolacam, sed diabolus nonnullis imponere cupiens ad absona perpetranda, ut Dei iram incurrant, hæc signa operatur, & sæpe noctu in imaginatione aliquorum hominum ponit mortuum illum advenire, quem priùs agnoscebat, & cum eo conversabatur.*

Et inter somniandum vident aliqua spectra. Alio tempore eum in via conspiciunt, sive ambulantem, sive stantem. Neque hoc solummodò, sed etiam homines suffocat. O miseram hominum stultitiam! Qui mortuus est, obambulat, & vivos necat? Absit hoc. Dum Imperator Constantinus Caballinus in sacras Sanctorum imagines, in omnem Ecclesiæ disciplinam, in fundamentales Christiani Dogmatis articulos, ac in ipsam Divinam Majestatem insaniebat tanquam novus Julianus Apostata, omnia mundi elementa fuerunt perturbata, & pugnarunt contra insensatos. Inter cætera scribit in historico Breviario sanctus Nicephorus Patriarcha
An. 747. Constantinopolitanus: *Ostenta quædam ac prodigia repentè visa sunt, & Crucis effigies partim in privatis hominum vestibus, partim in sacris apparuit. Ea denique in januis ac postibus conspecta. Quidam rebus perculsi & consternati hominum animi ad imminentem cladem atque exitum pertinere non dubitabant. Tanta verò terroris magnitudo fuit, ut à sensibus alienati varias sibi species atque imagines offerri, seq; cum peregrinis & deformibus hominibus iter facere & colloqui putarent. Quos ubi tanquam sibi notos salutârant, atque, ut moris est, in via sibi invicem occursantibus usitata officia præstiterant, eadem illa aliis postea referebant. His atque aliis id genus spectris exagitati plerique infestis in se gladiis incurrebant.* Affirmat hâc viâ plurimos fuisse infœliciter extinctos. Quod ipsum scribunt in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius, Martyr Theophanes, & Georgius Cedrenus. Qui existimant hæc monstra fuisse reales Bulcolacas, palàm falluntur: Fuerunt imaginaria per diaboli artem spectra. Et hoc ipsum istius Nomo-Canonis author censet de omni Bulcolaca. Et pergit: *Nihilominùs homines perturbantur, & ad sepulchrum festinant, & effodiunt, ut cadaver illud conspiciant. Et cum pura fide destituuntur, diabolus transformatur, & veluti indumentum induit demortui illius cadaver: Et demortuus ille, qui tanto tempore in sepulchro jacuerat, apparet illis carnem habens & sanguinem, & ungues & pilos. Quam ubi conspexerint imaginatione miseri illi homines, ad malum properant, ligna exaggerant, ignem succendunt, & corpus illud comburunt & penitùs delent.* In hos cadaverum exustores acerrimè invehitur, damnat gravissimi criminis, & inflata ac alia fœda cadavera, quæ excommunicata censet, vult non per flammas, sed per absolutionem & sacros exorcismos esse cogenda ad dissolutionem.

Istam tamen exustionem probat & suadet Guilielmus Neubrigensis, atque adjungit: *Sanè quòd mortuorum cadavera de sepulchris egredientia nescio quo spiritu ad viventium terrorem & perniciem circumferantur, & ad eadem sepulchra spontè se eis aperientia revertantur, non facilè in fidem reciperetur, nisi & crebra nostri temporis exempla suppeterent, & testimo-*

nia

nia abundarent. Mirum planè si talia olim contigêre. Cùm nihil in libris Veterum tale reperiatur, quibus utique ingens studium fuit memorabilia quaque litteris mandare. Attamen aliquam hujus rei imaginem nobis exhibet sanctus Joannes Chrysostomus. Geralenorum, quos in mortuorum sepulchris fuisse moratos scribit sanctus Matthæus, dæmoniacorum Cap. 8.]
liberationem exponit in vigesima nona super laudatum Evangelistam homilia, atque adjungit: *Sed curnam illi dæmones in sepulchris versantur? Quia videlicet perniciosam opinionem ingerere hominibus conantur, quòd hominum, qui obierunt, animæ fiant dæmones. Quod etiam à cogitatione nostra utinam absit. Sed quid respondebis, objiciet quispiam, cùm multi incantatores pueros nacti eos jugulant, ut habeant animam sibi subservientem, & ipsos juvantem? Sed unde hoc patet? Quòd quidem jugulent, multi asserunt, quòd verò immolatorum puerorum animæ ipsis cooperentur, undè mihi persuadebitur? An quia ipsos dæmoniacos clamare nonnunquam audisti, Ego sum talis anima? Verùm hæc quoque oratio est à fraude atque deceptione diabolica.* Demonstrat animas nec mutari, nec posse mutari in dæmones, atque adjungit: *E multis Scripturæ locis comprobari potest non errare hîc post mortem justorum hominum animas.* Quod ipsum demonstrat de animabus impiorum. Affirmat ambas recipi in congrua sibi loca ac stipendia, & istic usque ad extremum judicium adservari. Idem scribit in secunda concione de Lazaro: *Hic malum quemdam morbum volo animis vestris eximere. Sunt enim plerique simplices, qui animas violentâ morte decedentium putant fieri dæmones. Hoc autem non fit: Non fit istud. Non enim animæ violentâ morte decedentium fiunt dæmones, sed potiùs animæ in peccatis viventium. Non quòd mutetur illarum substantia, sed quòd ipsarum voluntas dæmonum pravitatem imitetur. At cujus rei gratiâ diabolus istam perversam opinionem invexit? Conatus est defodere ac obruere Martyrum gloriam. Etenim cùm illi violentâ morte decesserint, cupiens pravam de illis gignere suspicionem, hoc fecit. Verùm quod voluit non potuit. Perseverant enim Martyres proprium obtinentes splendorem. Quin aliud multò crudeliùs perpetravit, maleficis ipsi inservientibus per has opiniones persuasis, ut tenera multorum adolescentium corpora trucidarent, sperantes futurum, ut fierent dæmones, rursumq; ipsis inservirent. Verùm non sunt ista vera. Quid igitur est quod dæmones dicunt, Anima sum illius Monachi? Sanè propter hoc ipsum non credo, quia dæmones dicunt. Decipiunt enim auditores.* Denuò demonstrat animas non posse mutari in dæmones, nullasque in hoc mundo vagari aut morari, sed mox à deserto corpore transferri in sua loca, stipendia, atque custodias.

Quòd violentâ morte exclusas de suo corpore animas transmutari in dæmones errarit cœca gentilitas, affirmat etiam atque refutat in erudita ad-

Cap. 57. adversùs ipsam oratione Tatianus Assyrius, & in libro de anima Tertullianus, addens quòd etiam suo tempore dæmones ex obsessis corporibus clamarent se esse hujus aut istius animam. Violentâ morte exstinctos gentili phrasi appellat Biothanatos, & adjungit errorem fuisse extensum etiam ad Ahoros, id est, exstinctos immaturâ morte. Præsertim id senserunt de Autothanatis, qui sibi ipsis animam violenter extorquebant. Quòd hasce omnes animas à Beatorum sedibus excluderent, testatur ad quartum Virgilianæ Æneidos librum Servius. Et hinc de gloriosis Martyribus sanctæ Symphorosæ septem filiis habet Martyrologium venerabilis Bedæ: *Adrianus Imperator præcepit corpora eorum in foveam altam projici. Et templorum Pontifices posuerunt nomen loci illius: Ad septem Biothanatos.* Et de fœdo Imperatore Antonino Heliogabalo scribit Ælius Lampridius: *Prædictum ei erat à Sacerdotibus Syris Biothanaton se futurum.* Eâdem phrasi utitur in septimo Monasticorum Institutionum libro Joannes Cassianus, scribens de traditore Juda: *Vitam Biothanati morte conclusit.* Nequissimi dæmones, uti gentilibus & prioribus Christianis sæculis viva obsessorum corpora, ita posterioribus temporibus quorundam defunctorum cadavera in suam carnificinam acceperunt à Divina Justitia, ut in ipsa, & per ipsa in superstites exercerent immissiones per Angelos malos. Quòd enim nullæ animæ, sed soli Angeli hìc nobiscum versentur, adeoque ista tam mortuorum quàm viventium corporum tortura fiat per malos Angelos, Divinæ Justitiæ consuetos ad similia Ministros, jam audivimus constanter asseri à sancto Joanne Chrysostomo. Et quia sola excommunicatorum, aut Sacerdotaliter maledictorum cadavera sunt isti calamitati obnoxia, haud dubiè illa infligitur per illam potestatem, qua contumaces prævaricatores Ecclesia *tradit Satanæ in interitum carnis.*

Cap. 14. [margin note beside "tutionum libro Joannes Cassianus"]

Et uti per Sacerdotes, ita etiam per parentes inflicta maledictio habet tremendos effectus. Etenim de Guilielmo Anglicani Regni Conquæstore scribit in accessionibus ad Sigebertum Gemblacensem Robertus Abbas Montensis: A. 1075. *Rex Wilhelmus seditione militari agens contra Robertum filium suum primogenitum, equo suo propulsus est, & filius ejus Wilhelmus vulneratus, & multi ex suis occisi. Maledixit igitur Rex Roberto filio suo, quam maledictionem, antequam moreretur, perpessus est.* Roberti tunc Normandiæ Ducis cum fratre suo juniori Henrico primo Anglorum Rege bella exponit in appendice ad eundem Sigebertum, atque prosequitur: *Mole magnitudinis in brevi satis spatio gens Ducis oppressa est, dissoluta, & victa. Mira res: Cui pater ejus maledixerat, & qui Regnum Jerusalem renuerat, durare non potuit. Captus est igitur Dux fortissimus Nortmannorum. Reddidítq; Dominus ei vicem. Quia cùm glo-*

ri-

riosum reddidisset eum in actibus Hierosolymitanis, Regnum Jerusalem sibi oblatum renuit, magis eligens quieti & desidiæ in Normanaia deservire, quàm Domino Regum in sancta civitate desudare. Damnavit igitur eum Dominus desidia perenni, & carcere sempiterno. A moriente patre exclusus Regno, & solo Nortmandiæ Ducatu jussus esse contentus Robertus, cum Godefrido Lotharingiæ Duce, & aliis Francorum Proceribus abiit ad sacrum Urbani secundi Pontificis bellum, ejecit Saracenos è sancta Civitate, & fuit gloriosissimus. Vigebat tunc illic Divina Clementia, quæ quotannis communibus precibus advocata Paschale lumen miraculo accendebat in Ecclesia Sancti sepulchri: Et dum in primo suo Paschate istud lumen implorarent Franci victores, Divina Bonitas accendit cereum Roberti Ducis, atque ita ille, tanquam à cælo designatus, omnium suffragio fuit electus in primum Hierosolymæ Regem. Verùm ille Anglicanam coronam gerebat in pectore, atque ex ejus spe noluit in sancta Terra regnare. Offendit omnes, atque ita Godefridus Lotharingiæ Dux adscendit Regale solium. Nempè paterna maledictio Robertum persequebatur, & præcipitabat de miseria in miseriam. Etenim defuncto Guilielmo Rufo, Anglorum Proceres ejus fratrem Henricum exaltarunt: Et hic rebellem sibi Robertum bello cœpit, privavit oculis, & clausit in perpetuo carcere. Quæ omnia latè referunt vetusti Anglicarum rerum Scriptores.

Res est altiùs repetenda. Etenim inflicta Roberto paterna maledictio non caruit causis. Harum præcipuam adducit in opere de Anglorum Pontificum gestis Guilielmus Malmesberiensis Monasterii Bibliothecarius, scribens Guilielmum Anglicani Regni Conquæstorem à Cantuariensium Archiëpiscopo Stigando, quòd à Romanæ Ecclesiæ communione esset suspensus, noluisse ungi in Regem, atque adjungens: *Aldredus Eboracensis Archiëpiscopus consecrationem egit, exacto priùs coram omni populo jurejurando, quòd se modestè erga subditos ageret, & æquo jure Anglos, quo Francos, tractaret. Et ita illum, quamdiu erga suos subditos temperiem habuerat, dilexit ut prolem, veneratus est ut Regem. Sed cùm importabilis Tributi pensum à Provincialibus exigeret, convenit eum per Legatos Antistes, quos ægrè admissos cum turbulento Responso abegisset, non moratus ille maledictionis telum in illum & in omnem ejus vibrabat progeniem. Præfatus posse se maledictionem dare merito, qui benedictionem dedisset immerito. Quod cùm relatum esset Regi; amicorum admonitione delinitus misit qui Episcopum exorarent. Verumtamen prævenerat Nuncios mors Antistitis, qui ex ægritudine animi contracto morbo decubuerat & obierat.* Non solùm populum, sed etiam Clerum Guilielmus vexabat immodicis exactionibus. Has compendio exponit Matthæus Parisiensis: *Rex*

Lib. 3. fol. 271.

A. 1070.

 Gui-

Guilielmus, pessimo usus consilio, omnia Anglorum Monasteria auro spolians & argento, insatiabiliter appropriavit, & ad majora sancta Ecclesia opprobria calicibus & feretris non pepercit. Episcopatus quoque & Abbatias omnes, qua Baronias tenebant, & eatenus ab omni servitute sæculari libertatem habuerant, sub servitute statuit militari, irrotulans singulos Episcopatus & Abbatias pro voluntate sua, quot milites sibi & successoribus suis, hostilitatis tempore, voluit à singulis exhiberi. Huic constitutioni pessima reluctantes à Regno fugavit. Solus inter omnes Angliæ Prælatos Egelwinus Dunelmensis Episcopus, exul & proscriptus, zelum Dei habens, excommunicavit universos Ecclesiæ invasores, & rerum Ecclesiasticarum raptores. Etiam Aldredus Archiepiscopus ob hoc præsertim facinus illum maledixit. Nec tantummodò ipsum, sed & omnem ejus progeniem. Et maledictionis vires cognoscens Rex absolvi studuit, at non impetravit. Et hinc non revocata maledictio ipsum compulit ad proprio primogenito maledicendum, & suam scabiem traducendam in omnes suos posteros. Quales enim hi fuerint, demonstrare possit ipsorum series deducta à Guilielmo Rufo usque ad Henricum octavum. Audiamus quid compendio scribat de ipsis Joannes Bromtonus Abbas Jornalensis:

A.1155. *Richardus primus Angliæ Rex referre solebat, asserens non esse mirandum, si de tali genere procedentes se mutuò infestent, tamquam de diabolo venientes, & ad diabolum transeuntes. Undè & Clericus quidam à Rege Henrico secundo ad filium suum Gaufredum Britanniæ Comitem pro pace reformanda missus, hoc à filio audivit: Numquid venisti exhæredare me de jure meo nativo? Num ignoras hoc nobis naturaliter fore proprium, & ab atavis insertum, ut nostrum nullus alterum diligat? Noli ergò frustrà laborare, ut naturam expellas. De isto quoque Rege Henrico, quondam infantulo, & in Curia Regis Francorum nutrito, beatus Bernardus Abbas Rege præsente sic prophetavit: De diabolo venit, & ad diabolum ibit. Notans per hoc tam tyrannidem Patris sui Gaufredi Comitis Andegavensis, qui Sagiensem Episcopum eunuchizaverat, quam etiam istius Henrici futuram atrocitatem, quâ in beatum Thomam Cantuariensem Archiepiscopum desæviret.* Eidem Henrico, extremis Terræ sanctæ periculis auxilia deneganti, & culpam

A.1185. referenti in suos filios, reposuit Patriarcha Hierosolymitanus: *Non mirum, quia filii tui de diabolo venerunt, & ad diabolum ibunt.*

Fol.654. De eodem Henrico moriente scribit Rogerus Hovedensis: *Henricus tactus dolore intrinsecùs, maledixit diei, in qua natus fuit, & maledictionem Dei ac suam dedit filiis suis, quam numquam relaxare voluit, licet Episcopi & cæteri viri religiosi eum ad relaxationem maledictionis suæ sæpiùs commovissent.* Et quid hæc maledictio fuerit operata in istis filiis, præsertim in Joanne Anglorum Rege, nôrunt Anglicanarum rerum periti.

Etiam

Etiam quid operata sit in Joannis posteros. Ex hac enim maledicta radice tandem prodiit Henricus octavus, per quem Anglorum, quos tanquam Angelos intuebatur magnus Gregorius, terra demutata est in schismaticam atque hæreticam speluncam dæmoniorum. Et horum omnium primam originem Gaufredus Britanniæ Comes rectè retulit in suos atavos. Etenim venit ex maledictione, quam Guilielmo Conquæstori ob læsam Cleri & populi libertatem inflixit venerabilis Aldredus Archiëpiscopus Eboracensis. Accessit & maledictio, quam Guilielmo Aquitaniæ Duci, dum sui Vice-Comitis rapuit & duxit uxorem, inflixit nescio quis sanctus Episcopus: *Nunquam proles de vobis veniens fructum faciet fœlicem.* Ex isto enim adulterino conjugio prodiit Eleonora, quæ primùm Ludovico septimo Francorum Regi nupsit, & postmodum propter consanguinitatem ab illo separata transiit ad Henricum secundum Angliæ Regem, atque ita multorum bellorum fuit causa, & mater infœlicium filiorum. Guilielmus iste est sanctus Guilielmus Eremita, qui horrenda sua flagitia & facinora postmodò purgavit per duram & longam pœnitentiam. Proindè Aldredi Archiëpiscopi maledictio istud ipsum egit in genus Guilielmi Regis, quod Bonifacii octavi maledictio operata fuit in genus Philippi Pulchri Regis Francorum. Istius adulterini conjugii maledictionem refert idem Joannes Bromtonus. A.1155.

Quod parentum in filios maledictio frequenter exaudiatur à Divina Justitia, & horrendos pariat effectus, demonstrari possit pluribus exemplis. Adducam unum de nobili apud Cappadocum Cæsaræam Vidua, septem filiorum & trium filiarum matre, quæ à seniore filio percussa, omnibus per impatientiam maledixit. Audiamus rem ex Pauli, qui Hippone ad sancti Stephani Proto-martyris memoriam sanatus fuit à sibi inflictis divinitùs plagis, recitato ad omnem Hipponensem populum libello: *Cùm adhuc in Patria Cæsarea Cappadociæ moraremur, frater noster natu major gravibus atque intolerandis communem Matrem affecit injuriis, ut ei etiam manus non dubitaret inferre. Quod nos omnes filii pariter congregati patienter tulimus, ut ne verbum quidem fratri nostro pro matre nostra, cur hoc faceret, dixerimus. Illa autem fœminei doloris stimulis incitata, injuriosum filium maledicendo punire constituit. Cumq; ad sacri Baptismatis fontem post gallorum cantus memorato filio suo iram Dei imprecatura properaret, tunc ei nescio quis in patrui nostri similitudine, ut intelligitur, dæmon occurrit, & ab ea prior quo pergeret requisivit. Cui illa, ad maledicendum filio suo ob intolerabilem contumeliam se ire respondit. Tunc autem ille inimicus, quoniam in mulieris corde insaniente locum facile invenire potuit, ut omnibus malediceret, persuasit. Illa autem vipereis inflammata consiliis, sacrum Fontem provoluta corripuit, & sparsis crinibus, nudatisq; uberibus*

hoc

hoc à Deo potissimum postulavit, ut extorres patria, & circumeuntes alienas terras, omne hominum genus nostro terreremus exemplo. Mox maternas preces efficax vindicta prosequitur: Eundemq́; continuò fratrem nostrum, ætate culpaque majorem, tremor membrorum tantus invasit, quantum in me usque ad hoc triduum vestra Sanctitas vidit. Servato autem ordine, quo nati eramus, intra unum annum eadem nos pœna omnes corripuit. Videns autem mater maledictiones suas ad tantam efficaciam pervenisse, impietatis suæ conscientiam & opprobrium hominum diutiùs ferre non potuit, sed laqueo guttur adstringens, luctuosam vitam termino funestiore conclusit. Egressi ergo nos omnes, opprobrium nostrum non ferentes, & communem patriam relinquentes, passim sumus per diversa dispersi. Ad initar parricidæ Cain fuerunt omnium membrorum tremore percussi, factique vagi super terram, atque ita horrendum maternæ maledictionis spectaculum præbuerunt toti Romano Imperio. Ipse matris percussor Ravennæ ad sancti Laurentii Martyris memoriam, Paulus ordine sextus filius apud Hipponem à sancto Protomartyre Stephano, alii ad alias Sanctorum memorias fuerunt sanati. Exstat iste libellus apud sanctum Augustinum in sermone de diversis. Et ipse idem refert in libris de Civitate Dei. Et adjungit in sermone ad suum populum: *Discant filii obsequi, timeant parentes irasci.* Etenim per iram inflicta filiis maledictio est parentibus grave crimen. Et ex his vides, quòd olim filiis maledicturi parentes sacrum fontem accederent, & quidem ad galli cantum. Eâ horâ, quâ solemnis Baptismus tunc celebrabatur. Ut scilicet datam in Baptismo benedictionem exsufflari impetrarent à Divina Majestate, ac verti in maledictionem.

Serm. 31. Lib. 22. cap 8. Serm. 32. cap. 1.

Parentum maledictioni æquivalet per quemvis Superiorem inflicta maledictio, paritque eosdem effectus. Etenim de Guilielmo Cantuariensi ad sanctum Augustinum Monacho, qui patruum suum & Abbatem Hugonem ad Metropolitanæ illic Ecclesiæ rebellandum instigaverat, scribit in libro de natis inter eandem Ecclesiam & Balduinum Archiëpiscopum discordiis Gervasius Cathedralis Monachus: *Abbas Hugo Wilhelmo nepoti suo imprecatus est, ut cum Dathan & Abiron participaret, eò quod ipsum contra Matrem Ecclesiam Cantuariensem incitasset. Quæ maledictio ipsi Wilhelmo non cessit in vanum.* Etenim durissimè atque infœlicissimè est defunctus. Et in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius multis lamentatur Scholasticam Theologiam *Aristothelicis argutiis & quæstionibus dialecticis, opinionibusq́; ambiguis, technis denique fallacibus* esse per quosdam oppletam, affirmat Fratres præsertim Minores laborare hoc vitio, & adjungit: *Quam fideliter & Deificè id fecerint, videant ipsi. Potissimùm cum & Legislator eorum divus Franciscus gravissimè & horribiliter*

A. 1254.

ter maledixisse legatur fratri Joanni Ordinis Ministro, qui ejus sine licentia Bononiæ litterarum inchoaverat studium, & adeò quidem ut infirmitate correptus, paulò post terribili morte interierit, ita quod neque in extremis vir Dei maledictionem illatam, etiam rogatus, revocare voluerit, asserens eam in cœlo fore confirmatam, seq́ malle Fratres suos magis orare, quàm legere. Suos furores exorienti Martino Luthero convixit, & multùm favit Paulus Langius, ideoque in Scholasticam Theologiam est justo acerbior.

Etiam fraterna, quâ quis suo proximo maledicit, maledictio non caret effectu. Hinc enim de Imperatore Theodosio secundo, ac nescio quo Monacho scribit in Ecclesiastica Historia Theodoretus: *Venit ad Imperatorem vir quidam, Monasticam quidem vitam ducens, sed animo præfractiori, ut aliquid postularet. Quod cùm sæpius faceret, nec impetraret, Ecclesiasticam illi communionem interdixit, & injecto vinculo discessit. Fidelissimus verò Imperator ad palatium reversus, cùm tempus esset convivii, & adessent convivæ, cibum se priùs capturum negavit, quam vinculo solveretur. Atque hac de causa familiarissimum quemdam misit ad Episcopum, orans ut ei, qui ligarat, solutionem imperaret. Cùmque Episcopus diceret non debere à quovis injectum vinculum admitti, & solutum eum esse significaret, solutionem non admisit, donec is qui ligarat, multo cum labore quæsitus, communionem restituit. Usque adeò Divinis Legibus obtemperavit.* Per excommunicationem Theodoretus omninò intelligit fraternam maledictionem. Nec enim rei Christianæ adeò imperitus erat Imperator Theodosius, ut nesciret hierarchicam excommunicandi potestatem spectare ad solos Episcopos. Similem excommunicationem memorat in Dialogorum libris magnus Gregorius, de quodam Monacho, duabus nobilibus Sanctimonialibus serviente, & frequentes ab ipsis tolerante contumelias, scribens: *Qui dum ista toleraret, perrexit ad Dei hominem, quantasque pateretur verborum contumelias, enarravit. Vir autem Dei hæc de Sanctimonialibus audiens, eis protinus mandavit, dicens: Corrigite linguam vestram. Quia si non emendaveritis, excommunico vos. Quam videlicet excommunicationis sententiam non proferendo intulit, sed minando. Illæ autem à pristinis moribus nihil mutatæ, intra paucos dies defunctæ sunt, atque in Ecclesia sepultæ.* Addit defunctas non potuisse quiescere, donec ab ista excommunicatione per eundem Dei hominem, utique Monachum, absolverentur. Etiam sanctus Columbanus, laïcus Monachus, Theodorico Francorum Regi, nisi à publico adulterio cessaret, fuit minatus excommunicationem. Ita habes in Chronico Fredegarii Scholastici. Et in scripta ad suos Regulares Clericos regula statuit sanctus Crodogangus Metensis Episcopus: *Nulli liceat quemquam parem suum excommunicare aut cædere, quàmvis aliquis suâ præsumptione ipsum ad hoc incitet. Non est suum*

Lib. 5. cap. 36.

Lib. 2. c. 23.

Cap. 36.

Cap. 37.

advindicare aut in verbis aut in factis. Sed ad Priorem veniat, & ille ipsam causam secundùm Ordinem definiat. Hæc omnis excommunicatio non est aliud, quàm fraterna maledictio. Quòd item maledictio, quâ jurgantes sibi invicem mala imprecantur, horrendos quandoque pepererit effectus, docent authentica exempla. Quin & mendica mulier Mathildi Hollandorum Comitissæ, à qua de inito matrimonio & susceptis prolibus increpabatur, imprecata est, ut tot uno partu proles ederet, quot sunt in anno dies: Et fuisse exauditam testatur magnum Belgii Chronicon.

De eadem maledictione quæsivit olim nescio quis Antiochus: *Si sanctus aliquis vir immiserit disciplinam, aut cruciatum, aut dæmonem, vel mortem, aut aliquam aliam castigationem in domum aut in alicujus liberos, potestnè ille homo exorare Deum, & effugere hanc supplicii sententiam, quam tulit servus Dei?* Hi enim sunt consueti fraternæ ac etiam Sacerdotalis maledictionis effectus. Et nescio quis apud sancti Athanasii appendicem
Qu. 117. antiquus & incognitus Scriptor respondit: *Si sanctus sit ille vir, qui hominibus cruciatum immisit, constat consilium istud à Deo profectum esse. Quisnam autem est, qui Dei consilium velit irritum facere? Ne ipsi quidem Angeli inter sese unquam digladiantur, cognoscentes mutua dilectionis spiritualis vinculum. Nec exaudiretur quidem, etiamsi per deprecationem suam alterius Sancti preces aliquis irritas reddere vellet. Non enim conveniens est, ut famulorum suorum Deus alium affligat, alium verò foveat.* Confirmat hæc exemplis, & concludit: *Ergo quemadmodum apud sanctos Angelos alius contra alium nihil committit, sic etiam de sanctis hominibus est sentiendum.* Est antiquissima disciplina. Hinc enim Imperator Theodosius non à Constantinopolitano Episcopo, sed ab ipso maledictionis authore Monacho voluit absolvi. Etiam istis contumeliosis Monialibus ab ipso eodem Dei servo debuit impendi absolutio. Et Guilielmus Angliæ Conquæstor ab ipso Aldredo Eboracensi Episcopo studuit sibi solvi injectum vinculum. Quod ipsum lucet ex aliis jam adductis exemplis. Attamen prophani ante Ecclesiam Saltatores non à maledicente Presbytero, sed à Coloniensi Episcopo, suo Metropolita, fuerunt absoluti. In sua Saxonia Albertus Crantzius affirmat id evenisse in Holbecke, Villa Diœcesis Halberstadiensis.

DISSER-

DISSERTATIO

De peccatorum ac satisfactionum Indulgentiis.



GREGORIUS SEPTIMUS cunctis sancti Petri fidelibus, sua adversùs Henricum quartum Imperatorem Decreta reverentibus atque observantibus, non solummodò Apostolicam benedictionem impertit, sed etiam absolutionem omnium peccatorum, seu plenariam Indulgentiam. Quidam existimant ipsum similis, præsertim tam universalis, Indulgentiæ esse primum authorem. Malè. Etenim non nemo rectè scripsit: *Dicemus pauca de Indulgentiis, non tantùm propter hæreticos, qui eas ex professo insectantur, sed etiam propter nonnullos Catholicos, qui eas sic conati sunt adserere, ut præter suam intentionem videantur Adversariorum studia non parùm adjuvisse. Dixerunt enim, quod ante sexcentos annos eas prorsus ignoravit Ecclesia, quodq; posteà à Recentioribus in Scripturis sacris animadversa sint, & in Ecclesiæ usum conversa.* Perversa est ista assertio. Etenim nihil possit spectare ad Evangelicum Dogma, nisi quod nos accepimus à nostris Episcopis, hi à suis Antecessoribus, hi ab Apostolis, Apostoli à Christo, Christus à Deo. Quidquid in Dogmate novum est, est devium atque falsum. Hæc est avita atque Apostolica contra quasvis hæreses præscriptio. Etenim quasvis vocum novitates damnat Apostolus.

CAPUT PRIMUM.

Exponitur Tertulliani Error circa Indulgentias.

SEptimius Tertullianus, summum Ecclesiæ lumen, ad Montani hæresim delapsus fuit primus hostis ac hæreticus impugnator Indulgentiarum. Omne virus latet in postremo capite libri de Pudicitia, ideoque ipsum hic integrè ponendum est, atque exponendum. Nec enim caret scabrosis difficultatibus. En ejus textum: *At tu jam & in Martyres tuos effundis hanc potestatem, ut quisque ex consensione vincula induit adhuc mollia, in novo custodiæ nomine, statim ambiant mœchi, statim adeant fornicatores. Iam preces circumsonant, jam lachrymæ circumstagnant maculati cujusque. Nec ulli magis aditum carceris redimunt, quàm qui Ecclesiæ perdiderunt. Violantur viri & fœminæ in tenebris, planè ex usu libidinum notis, & pacem ab his quærunt, qui de sua periclitantur. Alii ad metalla confugiunt, & inde communicatores revertuntur,*

tur, ubi jam aliud martyrium necessarium est delictis post martyrium novis. Quis enim in terris & in carne sine culpa? Quis Martyr saeculi incola, denariis supplex, mendico obnoxius, aut foeneratori? Puta nunc sub gladio jam capite librato, puta in patibulo jam corpore expanso, puta in stipite jam leone concesso, puta in axe jam incendio adstructo, in ipsa dico securitate & possessione Martyrii, quis permittit homini donare, quae Deo reservanda sunt? A quo ea sine excusatione damnata sunt, quae nec Apostoli, quod sciam, Martyres & ipsi, donabilia judicaverunt. Denique jam ad bestias depugnaverat Paulus Ephesi, cùm interitum decernit incesto. Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere, quòd pro magno fuerit consecutus. Quis alienam mortem suâ solvit, nisi solus Dei Filius? Nam & in ipsa passione liberavit latronem. Ad hoc enim venerat, ut ipse à delicto purus, & omnia sanctus, pro peccatoribus obiret. Proindè qui illum aemularis donando delicta, si nihil ipse deliquisti, planè patere pro me: Si verò peccator es, quomodò oleum faculae tuae sufficere & tibi & mihi poterit? Habeo etiam nunc quo probem Christum. Si propterea Christus in Martyre est, ut moechos & fornicatores Martyr absolvat, occulta cordis edicat, ut ita delicta concedat, & Christus est. Sic enim Dominus JESUS-*Christus potestatem suam ostendit: Quid cogitatis nequam in cordibus vestris? Quid enim facilius est, dicere paralytico, Dimittuntur tibi peccata, an, Surge & ambula? Igitur ut sciatis Filium hominis habere dimittendorum peccatorum in terris potestatem, tibi dico, paralytice, surge & ambula. Si Dominus tantùm de potestatis suae probatione curavit, uti traduceret cogitatus, & ita imperaret sanitatem, ne non crederetur posse delicta dimittere, non licet mihi eandem potestatem in aliquo sine eisdem probationibus credere. Cùm tamen moechis & fornicatoribus à Martyre expostulas veniam, ipse confiteris ejusmodi crimina nonnisi proprio Martyrio diluenda, qui praesumis alieno. Quod si ita est, jam & Martyrium aliud erit Baptisma. Habeo enim, inquit, & aliud Baptisma. Unde & ex vulnere lateris Dominici aqua & sanguis, utriusque lavacri paratura, manavit. Debeo ergo & primo lavacro alium liberare, si possum secundo. Ingeram usque in finem necesse est: Quaecumque authoritas, quaecumque ratio moecho & fornicatori pacem Ecclesiasticam reddit, eadem debebit & homicidae & idololatrae poenitentibus subvenire. Certè negatori, & utique illi, quem in praelio confessionis tormentis colluctatum saevitia dejecit. Caeterùm indignum Deo, & illius misericordia, qui poenitentiam peccatoris morti praevertit, ut faciliùs in Ecclesiam redeant, qui subando, quàm qui dimicando ceciderunt. Urget nos dicere indignitas. Contaminata potiùs corpora revocabis, quàm cruentata? Quae poenitentia miserabilior, titillatam prosternens carnem, an verò laniatam? Quae justior venia in omnibus causis, quàm voluntarius, an quàm invitus peccator implorat? Nemo volens negare compellitur, nemo nolens fornicatur. Nulla ad libidinem vis est, nisi ipsa. Nescit; quod libet, cogi. Negationem porrò quanta compellunt ingenia carnificis & genera poenarum? Quis magis negavit, qui Christum vexatus,*

vexatus, an qui delectatus amisit? Qui cùm amitteret doluit, an qui cùm amitteret lusit? Et tamen illa cicatrices prœlio Christiano insculpta, & utique invidiosa apud Christum, quia vicisse cupierunt, & sic quoque gloriosa, quia non vincendo cesserunt, in quas adhuc & diabolus ipse suspirat, cum sua infelicitate, sed casta, cum pœnitentia mœrente, sed non erubescente ad Dominum de venia. Demùm dimittitur eis, qui piaculariter negaverunt. Solis illis caro infirma est. Atqui nulla tàm fortis caro, quàm quæ spiritum elidit.

Tria olim peccata Mater Ecclesia fuit singulariter detestata: Idololatriam, mœchiam, & homicidium. Eis Sacramentalis Reconciliationis pacem negavit etiam in articulo mortis: Etiam post peractam totâ vitâ pœnitentiam. Ea reservavit Divinæ Majestati. Ad summum nostrum in Dei Patris dextera Pontificem Jesum Christum judicanda remisit, solvenda aut tenenda. Ita fuit usquead Zephyrinum Pontificem, de cujus Edicto scribit idem liber de pudicitia: *Audio Edictum esse propositum, & quidem peremptorium. Pontifex scilicet Maximus, quod est, Episcopus Episcoporum, edicit: Ego & mœchia & fornicationis delicta pœnitentiâ functis dimitto.* Id est, deinceps dimittenda per omnem Ecclesiam decerno atque jubeo. Non tantùm fornicationis, sed etiam mœchiæ delicta. Etiam monstruosæ in ipsam naturam mœchiæ. Hinc pergit Tertullianus: *Superest specialiter de mœchia & fornicationis statu examinare, in quam delictorum partem debeant redigi.* Respondet sub illis comprehendi omnem illegitimum concubitum, & adjungit: *Ideò penes nos occulta quoque conjunctiones, id est, non priùs apud Ecclesiam professa, juxta mœchiam & fornicationem judicari periclitantur. Ne indè conserta obtentu matrimonii crimen eludant. Reliquas autem libidinum furias, impias & in corpora & in sexus ultra jura natura, non modò limine, verùm omni Ecclesia tecto submovemus. Quia non sunt delicta, sed monstra.* Videtur comprehendere etiam simplicem immunditiam: Hæc enim licèt non in sexum, impia tamen est in proprium corpus, ideoque & monstrum. Montanisticam, quæ omne monstrum proscribebat ad Hyemantes, disciplinam lapsus Septimius exaltat: Quòd nempè Zephyrini Edictum ipsa etiam comprehenderet. Et de clandestinis matrimoniis nota has voces: *Penes nos.* Suadent ipsa tunc apud Psychicos, id est, apud Catholicam Ecclesiam viguisse & valuisse, adeoque quidem fuisse vetita, non tamen fornicaria aut flagitiosa. Nota & vocem: *Periclitantur.* Edicit etiam Montanistas de ipsorum valore cespitasse, & inter ipsos fuisse quæstionem. Clandestini matrimonii abusus & valor sunt adeò antiqui.

Cap. 1.

Cap. 2.

Porro Zephyrini Edictum mœchis & fornicatoribus portam aperuit non tantùm ad Sacramentalem Reconciliationem, sed etiam ad ambien-

dam atque sperandam impositæ pœnitentiæ relaxationem ac indulgentiam. Etenim addit: *Pœnitentia functis.* Et quidem longissima atque durissima ad multos annos. Et pœnitentiæ actionem esse non rasum, non scalptum, non adulterum nummum, quo reconciliationis gratiam
Cap. 10. debeamus emere à Divina Majestate, scribit Septimius in libro de Pœnitentia. Hinc passim agebatur ante istam gratiam. De quibusdam peccatis. Qui hanc disciplinam fuisse olim ad omnia peccata extensam existimant, omninò falluntur. Interim ubicumque est obtinendæ pacis seu absolutionis spes, est & spes mitigandæ pœnitentiæ, seu obtinendæ Indulgentiæ. Hinc ergò Zephyrini Edictum mœchis & fornicatoribus fecit animos accedendi Martyres & carceratos Confessores, & ab ipsis supplicandi litteras commendatitias ad suos Episcopos, quæ illis impositam pœnitentiam remitti, aut certè contrahi, & statim dari aut certè accelerari absolutionis pacem expostularent. Hodiè Romanus Pontifex in Sanctorum festivitatibus dat Indulgentias: Et inter conditiones ponit, ut accedamus istius Sancti Basilicam, nosmetipsos commendemus illi, & ejus imploremus preces, quæ nos Divinæ Majestati offerant, & factam nobis à Romano Pontifice gratiam impetrent ab illa confirmari. Nos accedimus Sanctos defunctos, primitivi fideles accedebant adhuc vivos, & per ipsos postulabant non tantùm Domino Deo, sed suo etiam Episcopo ac Ecclesiæ clavibus commendari. Hinc designatos Martyres in scripto ad ipsos libro, ut in carcere fraternam concordiam servent, seriò hortatur Catholicus adhuc Tertullianus, &
Cap. 1. adjungit causam: *Quam pacem, quidam in Ecclesia non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt.* Hanc postulandæ ac impetrandæ pacis fiduciam factus Montanista indignatur communicari mœchis & fornicatoribus, ideoque scribit in jam adducto capite: *At tu jam & in Martyres effundis hanc potestatem.* Hanc mœchis & fornicatoribus factam fiduciam affirmat esse pessimum circa Indulgentias abusum. Processit iisdem passibus, quibus elapso sæculo processit & Martinus Lutherus. Primò solos prætensos abusus impugnavit, & tandem profecit ad ipsam etiam indulgentiarum substantiam & clavium potestatem hostillissimè invadendam.

Catholicam Ecclesiam circa Indulgentias arguit & damnat de variis. Primum caput est in his verbis: *Ut quisque ex consensione vincula induit adhuc mollia, in novo custodia nomine, statim ambiunt mœchi, statim adeunt fornicatores.* Aliqui legendum putant: *Ex confessione.* Et Gabriël Albaspinæus scribit: *Si mutare aliquid liceret, legerem, Ex concussione. Hoc enim lucri genus milites habebant, ut à Christianis, ne Pretori referrent, aut in carcerem eos conjicerent, pecuniam extorquerent. Igitur si ex concussione*

sione & spe prædæ aliquis Christianorum interceptus esset, & cùm nondum esset conjectus in carcerem, eum mox fornicatores adire, orare precibus, & lachrymis finem non prius facere, quàm delicti sui pœnam ab Ecclesia deprecaretur. Matrem Ecclesiam, quod verorum Martyrum authoritatem communicaret ac profunderet etiam in falsos Martyres, Septimius manifestè arguit. Porrò solos veraciter carceratos pro veraciter designatis Martyribus semper habuit Christianitas. Et non solis his, sed etiam à Romano Officio dumtaxat concussis & apprehensis, quin & carcerem pecuniâ redimentibus authoritatem dandi indulgentiales litteras Catholica Ecclesia tunc forsan permittebat. Et hunc novum excessum à Tertulliano argui censet Albaspinæus. At ipsum labi sequens contextus lucidè demonstrabit. Omninò legendum est: *Ex consensione.* Exponit in Carthaginensis collationis Breviculo S. Augustinus. Epistolæ, quam grassante Imperatoris Diocletiani persecutione Mensurius Carthaginensis Archiëpiscopus scripserat ad secundum Tigisitanum Episcopum ac Numidiæ tunc Primatem, varia capita exponit, & adjungit: *In iisdem litteris etiam lectum est, eos qui se offerrent persecutoribus non comprehensi, & ultrò dicerent se habere Scripturas, quas non traderent, à quibus hoc nemo quæsierat, displicuisse Mensurio, & ab eis honorandis eum prohibuisse Christianos. Quidam etiam in eadem epistola arguebantur facinorosi & fisci debitores, qui occasione persecutionis vel carere vellent onerosa multis debitis vita, vel purgare se putarent, & quasi abluere facinora sua, vel certè acquirere pecuniam, & in custodia deliciis perfrui de obsequio Christianorum.* Ejusmodi fuit ille peregrinus, quem Protea Lucianus appellat: Spontè intravit carcerem, ventrem & bursam opimè istic impinguavit, atque ita è mendico dives rediit in patriam. Et ejusmodi nebulones tunc fuisse plures etiam in Africa, testatur Septimius in libro de Jejuniis. Affirmat verum Martyrem ita debere intra carcerem vivere, ut solâ aridâ cute loricatus, & contra ungulas totus corneus procedat ad certamen, atque adjungit: *Planè vestrum est in carceribus popinas exhibere Martyribus incertis, ne consuetudinem quærant, ne tædeat vitæ, ne nova abstinentiæ disciplina scandalizentur. Quam nec ille Pristinus vester non Christianus Martyr attigerat, quem & facultate custodiæ liberæ aliquamdiu fartum omnibus balneis, quasi Baptismate melioribus, & omnibus luxuriæ secessibus, quasi Ecclesiæ secretioribus, & omnibus vitæ istius illecebris, quasi æternæ dignioribus, hoc puto obligatum, ne mori vellet, postremò ipso Tribunalis die luce summa, condito mero, tamquam antidoto, præmedicatum ita enervastis, ut paucis ungulis titillatus, hoc enim ebrietas sentiebat, quem Dominum confiteretur, interroganti Præsidi respondere non potuerit amplius, atque ita de hoc jam extortus, cùm singultus & ructus solos haberet, in ipsa negatione di-*

Lib. 3. cap. 13.

Cap. 12.

digessit. Conditum illud merum, quod usque ad alogiam sumpsit Pseudo-Martyr, erat myrrhatum vinum, quod sibi in cruce oblatum bibere noluit, atque ita ejusdem abstinentiæ exemplum suis Martyribus dedit Christus Dominus. Eo largiùs hausto capitales rei ad faciliorem tormentorum & mortis tolerantiam parabantur. Itaque Catholicam Ecclesiam, quòd non solos veros, sed etiam istiusmodi Pseudo-Martyres honoraret, & circa Indulgentias authoritate fulciret, Tertullianus calumniatur. Huc enim respiciunt & hæc ejus verba: *Vincula induit adhuc mollia, novo custodia genere.* Nempè isti spontanei & Pseudo-Martyres molliùs tractabantur, idque in libera custodia.

Quòd homo Montanista calumnietur Ecclesiam, lucet ex adducto sancti Augustini testimonio. Etenim uti Mensurius Carthaginensis, ita quivis alius in Ecclesia Catholica Episcopus istos Pseudo-Martyres fuit semper detestatus. Et hæc disciplina est una ex originibus Donatistici Schismatis. Ex ipsa enim Cæcilianus, laudati Mensurii adhuc Archidiaconus, opulentam mulierem Lucillam, quod necdum vindicati Martyris ossa veneraretur, arguit, atque ita incurrit illius odium. Quòd Catholica Ecclesia carceratis Martyribus popinas exhiberet, est etiam insignis calumnia. Carceratos Martyres illa semper honoravit atque aluit. Ex hac enim regula ipse adhuc orthodoxus Septimius, gentiles nuptias fidelibus interdicens, scripsit ad propriam uxorem: *Quis* Lib. 2. cap. 5. gentilis *in carcerem ad osculanda vincula Martyris reptare* uxorem *patietur?* Nota vocem, *Reptare.* Et orthodoxum ad Martyres librum sic inchoat: *Inter carnis alimenta, benedicti Martyres designati, quæ vobis & Domina Mater Ecclesia de uberibus suis, & singuli fratres de opibus suis propriis in carcerem subministrant, capite aliquid & à nobis, quòd faciat ad spiritum quoque educandum. Carnem enim saginari, & spiritum esurire non prodest.* Et ad suæ Ecclesiæ Presbyteros ac Diaconos scribit exul sanctus Cyprianus: *Si fratres pro dilectione sua cupidi sunt ad conveniendum & visitandum Confessores bonos, quos illustravit jam gloriosis initiis Divina dignatio, tamen cautè hoc, & non glomeratim, nec per multitudinem simul junctam puto esse faciendum, ne ex hoc ipso invidia concitetur, & introeundi aditus denegetur, & dum insatiabiles multum volumus, totum perdamus. Consulite ergò & providete, ut cum temperamento hoc tutiùs agi possit, ita ut Presbyteri quoque, qui illic apud Confessores offerunt, singuli cum singulis Diaconis per vices alternent. Quia & mutatio personarum, & vicissitudo convenientium minuit invidiam.* Erga carceratos Martyres erat adeò zelosa omnium pietas, ut turmatim singuli accurrerent cum muneribus, ac Episcopali Præcepto debuerint temperari. Et hinc inter crimina, ob quæ Cæcilianum Carthaginensem Archiepiscopum de-

degradare attentavit factiosa Donatistarum Synodus, fuit & hoc: *Quia cùm esset Diaconus, victum adferri Martyribus in custodia constitutis prohibuisse dicebatur.* Ita in collationis breviculo scribit sanctus Augustinus. Lib. 3.
Apud Gabrielem Albaspinæum exstat fragmentum ex historia Passionis cap. 14.
sanctorum Dativi, Saturnini, Fœlicis, Ampelii, & aliorum Martyrum Africanorum sub Anulino Proconsule, scripta per quendam Donatistam. Hæc Mensurium Episcopum accusat de traditionis crimine, & adjungit: *Qui combustorum librorum veniam à Martyribus poscere ac implorare debuerat, ut delicta sua majoribus flagitiis cumularet, eo animo sæviebat in Martyres, quo Divinas tradiderat leges. Etenim hic Tyranno severior, carnifice crudelior, idoneum sceleris sui ministrum Diaconum suum elegit Cæcilianum, idemq; lora & flagra cum armatis ante fores carceris ponit, ut ab ingressu atque aditu cunctos, qui victum potumq; in carcerem Martyribus afferebant, gravi affectos injuriâ propulsaret. Et cadebantur à Cæciliano passim, qui ad alendos Martyres veniebant: Sitientibus intùs in vinculis Confessoribus, pocula frangebantur ante carceris limina, cibi passim lacerandi canibus spargebantur.* Hujusmodi plura affirmat patrata ab Archidiacono Cæciliano. Existimo quòd grandes turmatim multitudines ad carceratos Martyres accedere Cæcilianus prohibuerit. Præsertim ad Pseudo-Martyres, quorum popinas & alias ineptias nobis suprà descripsit ex Mensurii litteris sanctus Augustinus. Et istud omninò spectabat ad Cæciliani Archidiaconale officium. Quòd enim Diaconi, præsertim Archidiaconus, carceratis Confessoribus præessent, eorum spiritualia ac temporalia dirigerent, & ipsis singulariter de victu providerent, testantur plura Martyrum Acta, antiqua Gesta contra Sylvanum Cirthensem Episcopum, unum è Schismaticis Majorini Ordinatoribus, variis in epistolis sanctus Cyprianus, & antiquus Author Constitutionum Apostolicarum. Et certè ex Apostolico Constituto Diaconi sunt Ecclesiasticæ substantiæ dispensatores, ac Præfecti Ecclesiasticarum mensarum. Et ad has nemo plus juris habet, quàm carcerati Confessores.

Notanda sunt sancti Cypriani verba: *Bonos Confessores.* Contra Tertulliani calumniam affirmant Pseudo-Confessores apud Cyprianum fuisse nullius ponderis. Quòd eodem loco fuerint apud Mensurium, testatur jam adducta Donatistarum in Cæcilianum calumnia. Pergit Cyprianus: *Quos illustravit jam gloriosis initiis Divina dignatio.* Largiùs exponit in alia ad suos Presbyteros ac Diaconos epistola: *Quamquam* Ep. 37.
sciam vos litteris meis frequenter admonitos esse, ut gloriosâ voce Dominum confessis, & in carcere constitutis omnis diligentia prabeatur, tamen identidem vobis incumbo, ne quid ad curam desit eis, quibus ad gloriam nihil

 deest.

deest. Non quosvis commendat carceratos Confessores, sed solos gloriosâ voce Dominum confessos, quibus nihil desit ad gloriam. Hoc est, qui se firmis documentis demonstrassent veros Confessores. Et his nullo modo popinam exhibebat mater Ecclesia. Insigniter hoc docent antiqua, quæ Laurentius Surius edidit, & Dominus Cardinalis Baronius correxit, Africanorum Martyrum Acta, in quibus ad passurum
A. 262. Flavianum dicit Episcopus: *Laudo te, quia nemo sic Martyrium duxit. Et verè nemo. Nam ut omittam carceris abstinentiam singularem, & ut accipientibus cæteris vel modicum cibum, qui de sordibus penuria fiscalis exhibebatur, solus se ab ipso modico continuit, tanti habens jejuniis multis & legitimis fatigari, dummodo alios proprio victu saginaret.* Et apud sanctum Cyprianum incarceratus Martyr Lucianus scribit ad Celerinum Con-
Ep. 22. fessorem: *Ante dies octo per dies quinque medios modicum panis accepimus, & aquam ad mensuram.* Et in litteris ad Nemesianum ac alios in metallis Confessores ipse Cyprianus inter alias, quibus istic Confessores sole-
Ep. 77. bant vexari, calamitates, ponit & hanc: *Panis illic exiguus.* Nempè Fiscalis inopiæ sordes erant aqua & panis in mensura. Romana Respublica aliud non dabat carceratis Confessoribus. Tantam inopiam pii fideles adjuvabant suis oblationibus: Et has, ne in popinam degenerarent, Diaconi moderabantur. Et laudatus Confessor Celerinus præfatum Lucianum laudat, quòd pro Christo semper optarit mitti in carcerem,
Ep. 21. atque adjungit: *Et nunc super ipsos*, utique carceratos Confessores, *factus Antistes Dei.* Exponit in litteris ad Sergium & alios carceratos
Ep. 81. Confessores sanctus Cyprianus: *Sequamini in omnibus Rogatianum Presbyterum, gloriosum Senem, viam vobis ad gloriam temporis nostri religiosâ virtute & Divinâ dignatione facientem, qui cum Fœlicissimo fratre nostro, quieto semper & sobrio, excipiens ferocientis populi impetum, primum hospitium vobis in carcere preparavit, & metator quodammodo vester, nunc quoque vos antecedit.* Ad Martyres rectè scribit Tertullianus: *Domus quidem diaboli est carcer, in qua familiam suam continet. Sed vos ideò in carcerem pervenistis, ut illum etiam in domo sua conculcetis. Jam enim foris congressi conculcaveratis.* Martyres scceleratum carcerem convertebant in Ecclesiam, aut ipsi eligebant sibi, aut ab Episcopo per litteras accipiebant gravem aliquem, *quietum & sobrium*, Episcopum aut Presbyterum in suum Præfectum ac Antistitem. Hic & popinas, & quasvis morum sordes è Christiano carcere proscribebat. Efficiebat ut quidam etiam à fiscali pane & aqua jejunarent, suâ portione saginarent alios, atque ita ad extremum pro Christo Domino supplicium prodirent *cornei, & solâ aridâ cute loricati.* Hujusmodi Martyres defuisse Ecclesiæ est manifesta Tertulliani calumnia.

Ejus

Ejus præsentem calumniam Nicolaus Rigaltius exponit hoc modo: *Septimius notat quorumdam Psychicorum technas, qui ex compacto sese in carcerem dabant, & vincula induebant, ut incœpti Martyrii fama simplices fidelium, seu viros seu fœminas, ob fornicationem fortè ab Ecclesia relegatos, consolandi Martyris affectu in carcerem ventitantes fallerent, ut novis libidinum maculis contaminatos ad Ecclesiam remitterent cum litteris pacis & communicationis.* Respondeo hæc carere fundamento. Quòd isti Pseudo-Confessores ad dandas pacis litteras, atque ita à supplicibus sibi mœchis aliquid emungendum intrarent carcerem, nullo fulciri possit antiquo testimonio. Nec enim illi cum nummis veniebant ad Martyres, sed cum circumsonantibus precibus & circumstagnantibus lachrymis. Quod & in danda & in accipienda pace ac aliis Sacramentis antiqua Christianitas fuerit longè castissima, est omnibus manifestum. Non ergò ad dandas pacis litteras, sed ob memoratas in Mensurii Archiëpiscopi litteris causas isti Pseudo-Martyres induebant mollia vincula, & carcerem ex consensione intrabant. Et quis unquam audivit ipsis supplices mœchos aut mœchas majoribus libidinum maculis fuisse contaminatos intra carcerem, & ita remissos ad Ecclesiam? Hocce facinus atque flagitium nec ipsa Tertulliani hæretica maledicentia illis adfinxit. Nota voces: *Preces circumsonant, lachrymæ circumstagnant.* Demonstrant istos etiam Pseudo-Martyres in dandis Indulgentiarum libellis fuisse difficillimos, & nonnisi ad humillimas pœnitentiæ preces & carceribus circumfusa lachrymarum stagna fuisse permotos. Quòd nempè ita haberet inconcussa Ecclesiæ disciplina. Nota & verba: *Aditum redimunt.* Demonstrant carceris ingressum debuisse emi à corrupto Commentariensi. Etenim non solùm hos vilissimos, sed etiam supremos Romanæ Reipublicæ Ministros fuisse tunc venales & omninò sordidissimos, testatur sanctus Cyprianus in epistola ad Donatum. Epist. 2

Aliud accusationis caput est in his Tertulliani verbis: *Violantur viri ac fœminæ in tenebris, planè ex usu libidinum notis, & pacem ab his quærunt, qui de sua periclitantur.* Nicolaus Rigaltius interpretatur: *Quæ ab Ethnicis olim adversùm Christianos jactabantur, atrociora non erant istis, quæ Septimius Psychicis suis infligit.* Hæc verba combinari debent cum superioribus: *Novis libidinum maculis contaminatos ad Ecclesiam remitterent cum litteris pacis.* Censet quòd Montanista Tertullianus blateret & mœchos & mœchas etiam cum ipsis Pseudo-martyribus fuisse mœchatos in ipso tenebroso carcere: Cum ipsis Pseudo-martyribus, à quibus pacis litteras impetrabant. Consonat Gabriël Albaspinæus: *Quantum conjecturâ possum consequi, de alio Martyrum genere loquitur. Nempe de iis, qui verè in carcere custodirentur, ad quos ait viros & fœminas reptare magis, ut*

 libidi-

libidinem suam in tenebris carceris explerent, quàm ut veniam impetrarent. Reptare enim est per tenebras ambulare. Respondeo nullum hîc esse verbum *Reptare.* Nescio quem codicem eruditus Episcopus habuerit. Et omnem hunc commentarium elidunt voces: *Qui de sua periclitantur.* Etenim si pacis expostulatores cum pacis donatoribus fuissent intra carcerem scortati, debuisset Tertullianus dicere: *Qui & suam amiserunt.* Proinde aliud hîc non agit, quàm accusare Psychicos, quod & viri & fœminæ nefanda tenebrarum opera passim agitarent, & cuncta ista flagitia etiam per Pseudo-Martyres permitterent indulgeri. Quod de nocte mœcharentur, & proximâ luce impetrarent veniam etiam à Pseudo-Martyribus, quorum salus adhuc penderet in multo incerto. Nam & in aliis libris Psychicos frequenter accusat de libertina libidine, nullibi tamen de maculatis Martyrum carceribus.

Tertium accusationis caput est in his verbis: *Alii ad metalla confugiunt, & indè communicatores revertuntur, ubi jam aliud Martyrium necessarium est delictis post Martyrium novis.* Nicolaus Rigaltius commentatur: *Alii ob mœchiam aut fornicationem ejecti, Ethnicis metallorum procuratoribus corruptis, ad metalla confugiunt, ac pro Christi nomine raptos se ad ea fuisse simulant; unde mox, tanquam degustato Martyrio, ad Ecclesiastica communionis pacem revertuntur. Inde autem revertuntur, ubi jam aliud Martyrium necessarium est: Ob ea nimirùm delicta, quæ dum apud metalla per fraudem illicita pactionis agerent, forma negationis non levissima contraxère.* Respondeo eruditum virum divinare de suo, & palàm deviare. Neque enim hic adversùm mœchos, qui in metallis Martyrii histrionatum agebant, sed adversùm illos scribit Septimius, qui à damnatis ad metalla Confessoribus pacis litteras impetrabant. Quapropter longè melior est Gabriëlis Albaspinæi commentarius: *Alii fornicatores ad Martyres, qui ad metalla damnati essent, confugiunt. Et indè communicatores redeunt. Pace scilicet impetratâ per Martyrum commendationem, Sacrorum participes erant.* At verba sequentia: *Quàm absurdum sit eos, qui in fodinis agerent, peccata condonare, vel indè probat, quòd novis quotidiè peccatis delinquerent, & veniâ magis indigerent, quàm ii, quibus eam indulgebant.* Hæc, inquam, verba etiam deviant. Nam quo fundamento, aut quo colore Septimius damnatos ad metalla Confessores de novis quotidiè delictis calumniaretur? Confessorum in metallis vitam describit in litteris ad Nemesianum, aliosque in metallis damnatos Episcopos sanctus Cyprianus: *Quantum vult hìc vel invida crudelitas vel maligna, nexibus vos suis & vinculis teneat, cito à terris & pœnis istis ad cælorum Regna venietis. Non fovetur in metallis lecto & culcitris corpus: Sed*
Ep. 67. *refrigerio & solatio Christi fovetur. Humi jacent fessa laboribus viscera:*
Sed

Sed pœna non est cum Christo jacere. Squallent sine balneis membra, situ & sorde deformia: Sed spiritualiter intus abluitur, quod foris carnaliter sordidatur. Panis illic exiguus: At non in solo pane vivit homo, sed in sermone Dei. Vestis algentibus deest: Sed qui Christum induit, & vestitus abundanter & cultus est. Semitonsi capitis capillus horrescit: Sed cùm sit caput viri Christus, qualecumque illud caput deceat necesse est, quod ob Domini nomen insigne est. Omnis ista deformitas detestabilis & tetra gentilibus, quali splendore pensabitur? Hanc metallorum vitam Tertullianus habuit notissimam, ideoque de novis quotidiè delictis non potuit calumniari. Porrò damnati istic Confessores raro occidebantur à Romanis Præfectis, & frequenter istam damnationem pecuniâ redimebant. Et quòd ista confessio deinceps non redderet impeccabilem, Cyprianus multis ostendit in libro de unitate Ecclesiæ, atque adjungit: *Confessor est, sed post Confessionem periculum majus est. Quia plus adversarius provocatus.* Quod ipsum scribit in litteris ad Pomponium Episcopum, ac in litteris ad Rogatianum Presbyterum, & cum ipso è carcere alios liberatos Confessores, atque adjungit: *Quosdam audio inficere numerum vestrum, & laudem præcipui nominis pravâ suâ conversatione destruere.* Etiam per mœchiam. Hinc ergò scribit: *Ubi jam aliud martyrium necessarium est delictis post martyrium novis.* Affirmat hosce Martyres necdum esse de sua salute certos, necdum firmos in justitia, adhuc labiles etiam in mœchiam, ideoque ineptos ad aliis dandos pacis libellos. Hunc sensum confirmant verba sequentia: *In ipsa dico securitate & possessione martyrii quis permittit homini donare, quæ Deo reservanda sunt?* Damnatis ad metalla, ideoque à martyrii possessione ac securitate adhuc remotissimis Confessoribus vult istam authoritatem non esse adscribendam. Verba, *Ubi jam aliud martyrium necessarium est delictis post martyrium novis,* edicunt & aliud: Montanisticè edicunt mœchiam non posse hac in vita remitti per claves Ecclesiæ, sed per solum martyrium.

Ep. 62.

Epist. 7.

Hinc ab indulgentiarum prætensis abusibus homo Montanista pergit ad substantiam: Pertinaciter asseverat ipsas à Martyribus nec dari posse nec postulari. Usitatam usque tunc in omnibus sub cælo Ecclesiis consuetudinem damnat, tentatque abolere & circumscribere. Prima ejus ratio est: *Quis in terris & in carne sine culpa?* Asserit peccata remitti non posse à peccatoribus: Et omnem in hac vita hominem esse peccatorem. Etiam Martyrem. Et probat: *Quis Martyr sæculi incola, denariis supplex, Medico obnoxius & fœneratori?* Affirmat omnem Martyrem, licet justum ac Dei filium, esse adhuc filium etiam hujus sæculi, ideoque non sine peccato. Quæ est frequentissima sancti Augustini doctrina adversùm Pelagianos. Verùm quæ est hæc consequentia: Omnis ho-

homo est peccator, ergò nullus potest peccata donare? Præsertim quia hîc non agitur de remissione reatuum, sed dumtaxat de satisfactione pro peccatis alienis, seu de expunctione restantium pro remissis alienis peccatis satisfactione. Respondeo consequentiam non esse paradoxam, utpotè fundatam in hac Evangelica regula, quam in Tractatibus super primam sancti Joannis epistolam laudat sanctus Augustinus: *In quo non est peccatum, ipse venit auferre peccatum. Nam si esset & in illo peccatum, auferendum esset illi, non ipse auferret.* Quod præsertim verum est de originali peccato. Hoc enim est adeò horrendum, adeoque durum jugum injecit omnibus Adæ filiis, ut cuncta nostra etiam voluntaria passio videatur esse justum illius supplicium, ideoque nullus quidquam, quo aliena debita possit expungere, ultra proprium demeritum patiatur. Hac de re scribit in inchoata Apostolicæ ad Romanos epistolæ expositione sanctus Augustinus: *Divina Justitia tanta constantia est, ut cùm pœna spiritalis & sempiterna pœnitenti fuerit relaxata, pressura tamen cruciatusq; corporales, quibus etiam Martyres exercitatos novimus, postremò mors ipsa, quam peccando meruit nostra natura, nulli relaxetur. Quòd enim etiam justi homines & pii tamen exsolvant ista supplicia, de justo Dei judicio venire credendum est. Ipsa est quæ in Sacris Scripturis etiam disciplina nominatur, quam nemo justorum effugere sinitur. Neminem quippè excepit, cùm diceret: Quem diligit Deus, corripit; flagellat autem filium, quem recipit. Undè etiam ipse Job, qui propterea tam multa illa passus est, ut hominibus, quis vir esset, & quantus Dei servus, eluceret, pœnas tamen corporis pro peccatis suis se exsolvere sæpè testatur.* Et hæc omnia pluribus Sacrarum litterarum testimoniis confirmat. Verùm scabrosa, & multi examinis indiga est ista doctrina. Ipsam nimio, & ad propria etiam quorumvis justorum venialia peccata ampliato rigore sectatur Tertullianus, atque exindè pertinax asserit dimissæ, si quidem per Ecclesiæ claves dimitti possit, mœchiæ restantes satisfactiones etiam per pretiosas Martyrum mortes non posse expungi.

Pro verbis, *Denarius supplex*, Nicolaus Rigaltius legendum putat: *Damnatis supplex.* Et commentatur: *Nempè hostibus Dei & Christi.* Et infrà: *Conjecturam protuli, quam tanti facio, quanti esse per exemplaria videbitur.* At omninò legendum est, *Denarius.* Et Gabriel Albaspinæus rectè exponit: *Martyres eleëmosynis sibi victum ab Ethnicis quæritabant.* Rectè, si demas, *ab Ethnicis.* Non enim ab his suis persecutoribus & osoribus, sed à fraterna fidelium charitate denarios, aliaque contra fiscalis inopiæ sordidas angustias subsidia carcerati Martyres exspectabant. Ad voces, *Medico obnoxius*, pergit Albaspinæus: *Julii unguenta, si Divum Cyprianum audiamus, in fodinis convenire non videntur.* Respicit supralaudatas sancti Cypriani lit-

te-

teras ad damnatos in metallis Confessores. Verùm non de solis fodinis, sed omninò etiam de carceribus Tertullianus agit: Et his unguenta & Medicus non fuerunt superflua. Quis enim nesciat lacerata ungulis, ustulata facibus, & catastis distenta Martyrum corpora illis indiguisse, & per ipsos etiam tyrannos quandoque fuisse impartita? Nec enim omnes Martyres habuerunt hanc sanctæ Agathæ gratiam: *Medicinam carnalem corpori meo numquam exhibui, sed habeo Dominum* JESUM *Christum, qui solo sermone restaurat universa.* Attamen è sacro Capucinorum Ordine Frater Georgius Ambianensis pro *Medico* legit *Mendico.* Nec sine omni penitus fundamento. Etenim uti hodiè sub Turcis captivi Græcorum Patriarchæ habent Exarchum, qui omnes circumit Ecclesias, & ad Pescesium atque Charatzium solvendum colligit eleëmosynas, ita quoque olim carcerati ac ad metalla damnati Martyres possint similem habuisse Ministrum. Nam & similem hodiè habent Latini fideles ab eisdem Turcis capti, & redacti in servitutem. Eorum magni Ministri sunt Ordo sanctissimæ Trinitatis, & Ordo sanctæ Mariæ de Redemptione captivorum. Eodem sensu Tertullianus istos Martyres appellat fæneratori obnoxios. Quia nempè quidam, ut se liberarent, quâvis viâ corradebant nummos, atque ita se & sua bona fœneratoribus obligabant. Gabriel Albaspinæus scribit: *Si liceret aliquid mutare, legerem, Mœcho obnoxius & fornicatori.* At sine fundamento. Etenim quòd mœchi & fornicatores cum nummis aut aliis muneribus accesserint metalla aut carceres, atque per ejusmodi sordes impetraverint Indulgentiales litteras, nemo antiquus Scriptor memorat. Et castissima istorum sæculorum disciplina non tolerasset. Quidquid sit, Martyrum sanctitatem ac merita extenuat devius Tertullianus, atque ita omnem ipsorum ad dandas Indulgentiales litteras authoritatem conatur circumscribere, immo penitus evacuare.

Hinc pergit: *Puta nunc sub gladio jam capite librato, puta in patibulo jam corpore expanso, puta in stipite jam leone concesso, puta in axe jam incendio adstructo, in ipsa dico securitate & possessione Martyrii, quis permittit homini donare, quæ Deo reservanda sunt?* Affirmat nec his ad plenam & securam Martyrii possessionem perductis, ideoque longè minus adhuc intrà carceres aut metalla versantibus, longè distantibus ab illa gloria, ac insuper de sua propria salute etiamnum periclitantibus Confessoribus esse similium litterarum authoritatem. Et suum antecedens probat ex eo quòd mœchiæ & fornicationis remissio sit reservata Christo Domino ac ejus Divinæ Majestati, ideoque nec postulari possit à Martyribus nec per Episcopos donari, Disciplinam, quæ usque tunc tribus peccatis Sacramentalis reconciliationis pacem negaverat in mortis articulo, cen-

ret esse non humanam, sed Evangelicam & Divinam, atque ita Zephyrinum Pontificem esse hæreticum Evangelii prævaricatorem. Et probat: *A quo ea sine excusatione damnata sunt, quæ nec Apostoli, quod sciam, Martyres & ipsi, donabilia judicaverunt. Denique jam ad bestias depugnaverat Paulus Ephesi, cum interitum decernit incesto.* Voces, *Quod sciam*, altè clamant hominem fuisse mente cœcatum, aut splendidè mentiri. Rem lucidam tantus Doctor quomodo possit ignorasse? Etenim isti ipsi incæstuoso Corinthio, quem Satanæ in carnis interitum tradidit, ac perpetuæ pœnitentiæ addixit, sanctus Apostolus Paulus postea non tantum Sacramentalis absolutionis pacem, sed insuper multam inflictæ pœnitentiæ indulgentiam impartiit, ac jussit impartiri. Imitatus est Christum Dominum, qui & deprehensæ in adulterio mulieri, immò etiam Samaritanæ, quæ adulterum alebat in secreto cubiculo, pellici fecit eandem gratiam. Et in Apocalypsi sanctus Joannes Apostolus non tantum Nicolaitis scortatoribus, sed etiam idololatris, si pœnitentiam egerint, spondet veniam. Quòd suo item in publicum latronem perverso, ideoque & homicidiis maculato discipulo pacem dederit, apud Ecclesiasticam Cæsariensis Eusebii Historiam testatur Clemens Alexandrinus. Quocircà disciplinæ, quæ tria ista peccata reservavit Divinæ Majestati, plenus rigor nequaquam est ab Evangelio aut Apostolis, sed ab horum successoribus. Suo loco conabor ipsos edicere. Et hinc lucet Montanisticum Tertulliani errorem niti caducis fundamentis.

Arguit Zephyrinum Pontificem de duplici excessu, de duplici in Ecclesias inducta novitate. Primò, quod mœchis & fornicatoribus Sacramentalis absolutionis pacem; secundò, quòd etiam Sacramentalium pœnitentiarum remissionem impartiretur, & utramque gratiam permitteret postulari ac adjuvari per Martyrum litteras. Et reverà utrumque tunc fuit in Ecclesia novum. Uti istarum culparum, ita & pœnitentialium satisfactionum remissio fuerat usque tunc Christo Domino reservata. Reservatio istarum involvit & harum reservationem. Nam hæ non possunt sine istis remitti. Et his expletis aut remissis debent & illæ remitti. Expleta enim, adeòque & legitimè remissa pœnitentia est non rasus, non scalptus, non adulter nummus, quo emitur, adeoque & cui debetur remissio quarumlibet culparum. Hinc prior disciplina mœchos & fornicatores compulit ad perpetuam & continuam totius vitæ pœnitentiam, nec erat spes remissionis, aut expletionis. Etenim si expletæ aut remissæ pœnitentiæ Ecclesia negasset absolutionis pacem, violasset justitiam, & ipsa sibi contradixisset. Hanc omnem disciplinam devius Tertullianus censuit Evangelicum atque Divinum Canonem

nem, ideoque non tantummodò Zephyrinum Pontificem ac reliquos illius Edictum admittentes Episcopos, sed etiam mœchis & fornicatoribus gratiam ab istis supplicantes Martyres esse sequaces novorum Dogmatum, ac Evangelicæ legis infractores. Et hoc est ejus palmare adversùm has Indulgentias fundamentum. Dico, *Adversùm has*: Etenim ad datas ab Episcopis, aut à Martyribus postulatas aliis, quæ tunc remittebat Ecclesia, peccatis Indulgentias non se extendit.

Et hinc homo pergit: *Sufficiat Martyri propria delicta purgasse. Ingrati vel superbi est in alios quoque spargere, quòd pro magno fuerit consecutus. Quis alienam mortem suâ solvit, nisi solus Dei Filius? Nam & in ipsa Passione liberavit latronem. Ad hoc enim venerat, ut ipse à delicto purus, & omnia sanctus, pro peccatoribus obiret. Proindè qui illum æmularis donando delicta, si nihil ipse deliquisti, planè patere pro me. Si verò peccator es, quomodo oleum faculæ tuæ sufficere & mihi & tibi poterit? Habeo etiam nunc quo probem Christum. Si propterea Christus in Martyre est, ut mœchos & fornicatores Martyr absolvat; edicat cordis occulta, ut ita delicta concedat, & Christus est.* Hæc non solas mœchis & fornicatoribus, sed quibuscumque peccatoribus postulatas à Martyribus, ac propter ipsorum merita ab Episcopis donatas Indulgentias impetunt, & conantur evertere. Indulgentiarum fundamentum est Ecclesiæ ex Christi Domini & omnium Sanctorum satisfactionibus & meritis conflatus thesaurus. Uti nunc ob defunctorum Sanctorum merita Episcopi per sancti Petri claves in suos fideles subditos dispensant & applicant istum thesaurum, ita tunc id faciebant ad instantiam & preces ipsorum adhuc viventium Sanctorum. In carceribus aut metallis designati Martyres hunc vel istum pœnitentem commendabant Episcopo, & istorum merita Episcopus his applicabat, atque ita donabat Indulgentiam.

Et hanc praxim Tertullianus damnat. Et fundat se in Evangelica parabola, in qua fatuæ Virgines dicunt ad prudentes: *Date nobis de oleo vestro, quia lampades nostræ exstinguuntur.* Et accipiunt Responsum: *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis.* Tertullianus per prudentes vult Martyres, per fatuas Virgines intelligi pœnitentes, ideoque istarum Responsum ab his amplectendum: Nec pœnitentes posse petere, nec Martyres posse dare Indulgentiarum litteras. Quòd nempè purus homo, præsertim peccator, nequeat pro altero satisfacere, sed privativè id spectet ad Majestatem Mediatoris. Tertullianus repetit primum jam suprà expositum argumentum. Et hanc ejus doctrinam confirmat in Tractatibus super sancti Joannis Evangelium sanctus Augustinus. Sanctorum Martyrum eminentiam ac merita insigniter exaltat, atque prosequitur: *Etsi fratres pro fratribus moriamur,* Tract. 84.

tamen in fraternorum peccatorum remissionem nullius sanguis Martyris funditur, quod fecit Christus pro nobis. Quatenus ergò Martyres pro fratribus sanguinem suum fuderunt, hactenus talia exhibuerunt, qualia de mensa Dominica perceperunt. In cæteris Martyr Christi longè impar est Christo. Quod si quisquam se, non dico potentia Christi, sed innocentiæ comparabit, non dicam & alium se putando sanare, sed suum saltem nullum habere peccatum, etiam sic avidior est, quam ratio salutis exposcit. Salutare monitum, quod pauperi ad divitis mensam sedenti dat Sapiens in Proverbiis, *Noli extendere, cùm sis pauper, contra divitem*, laudat & commentatur: *Dives est, qui nec hæreditario, nec proprio unquam debito obnoxius. Et ipse justus est, & alios justificat Christus. Noli contra eum te extendere, in tantùm pauper, ut remissionis peccatorum appareas quotidianus in oratione mendicus.* Et hâc paupertate laborant etiam Martyres. Etenim etiam sub ipso gladii ictu debent dicere: *Dimitte nobis debita nostra.* Hinc Tertullianus infert ipsos non posse aliis remittere peccata, nec sibi necessarias satisfactiones aliis elargiri.

Istud ipsum principium profitetur in duodecimo sermone de Dominica Passione sanctus Leo magnus: *Quamvis in conspectu Domini multorum Sanctorum pretiosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio propitiatio fuit mundi. Acceperunt justi, non dederunt coronas: Et de fidelium fortitudine exempla sunt nata patientiæ, non dona justitiæ. Singulares quippè in singulis mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo funere solvit. Cùm inter filios hominum solus Dominus noster* JESUS-*Christus exstiterit, in quo omnes sunt crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes resuscitati.* Quæ verba tanti fecit, ut ipsa repetat in Dogmaticis litteris ad Palestinæ Episcopos, & in litteris ad Leonem Imperatorem. Eorum substantiam habet etiam in sermone de sancto Laurentio, & in sexto sermone de festo Epiphaniæ. Et sanè quòd aliis suas satisfactiones ac merita impartiri, seu pro alio satisfacere de condigno & mereri, spectet ad solam nostræ reparationis Radicem, ad solam dignitatem Capitis, seu ad solum Deum-Hominem, est unanimis Sanctorum professio, immobilis articulus fidei Christianæ. Et hinc Tertullianus censuit Martyrum satisfactiones non posse per Episcopos applicari pœnitentibus, neque ab his aut istis tales applicationes, seu Indulgentiales litteras postulari.

Cap. 3. Ep. 81. cap. 4. Ep. 97. cap. 2.

Respondeo sanctorum Augustini & Leonis doctrinam esse longè verissimam, ac immobile dogma totius Ecclesiæ. At longè aliud est Indulgentiales litteras ab Episcopo, aliud postulare suas illi satisfactiones applicari. Hoc posteriùs est omninò superbi atque ingrati, & palàm impingit in prudentium Virginum edictum; *Ne fortè non sufficiat nobis & vo-*

vobis. Proindè pacis postulatrices litteræ aliud non erant, quàm seria pro pœnitentibus intercessio, quâ non suas, sed infinitas Christi Domini satisfactiones Martyr supplicabat in pœnitentem dispensari. Insigniter hoc docet in sermone de lapsis sanctus Cyprianus. Sacramentalis satisfactionis necessitatem animosè exaggerat, ac pergit de Martyrum litteris: *Credimus quidem posse apud Judicem plurimùm Martyrum merita, & opera justorum, sed cùm Judicis dies venerit, cùm post occasum sæculi hujus & mundi ante Tribunal Christi populus ejus adstiterit. Cæterùm si quis præpropera festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audet Domini Præcepta rescindere, non tantùm nihil prodest, sed & obest lapsis. Provocasse est iram non servasse sententiam: Nec misericordiam priùs Dei deprecandam putare, sed contempto Domino, de sua facultate præsumere. Sub ara Dei animæ occisorum Martyrum clamant, magnâ voce dicentes: Quousque Domine sanctus & unus non judicas & vindicas sanguinem nostrum de his qui in terris inhabitant? Et requiescere ac patientiam adhuc tenere jubentur. Et quemquam posse aliquis existimat remittendis passim donandisq; peccatis dignum fieri contra Judicem velle, aut priùs quàm vindicetur, ipse alios posse defendere? Mandant aliquid Martyres fieri? Si justa, si licita, si non contra ipsum Dominum, à Dei Sacerdote facienda sunt. Obtemperantis facilis & prona consensio, si petentis fuerit religiosa moderatio. Mandant aliquid Martyres fieri? Sed si scripta non sint in lege Domini quæ mandant, ante est ut sciamus illos de Deo impetrasse quod postulant, tunc facere quod mandant. Neque enim statim videri potest de Divina Majestate concessum, quòd fuerit humanâ pollicitatione promissum. Nam & Moyses pro peccatis populi petiit, nec tamen peccantibus veniam, cùm petiisset, accepit.* Etiam Heremiam, Ezechielem, Danielem, Job, aliosque sanctissimos Prophetas & Patriarchas pro sui populi peccatis deprecantes demonstrat non fuisse exauditos, & concludit: *Adeò non omne quod petitur, in præjudicio petentis, sed in dantis arbitrio est.* Agit in Martyres, quorum ad Episcopos pro pœnitentibus litteræ modum quandoque non modicè excedebant. Affirmat ipsorum litteras esse precibus sanctorum Prophetarum ac Patriarcharum, necnon & sub cœlesti Altari existentium animarum supplicationibus similes, ideoque non esse satisfactionum applicationes de condigno, sed congruas, quarum exauditio sit benigna gratia, expostulationes. Nam neque Moyses, neque ullus Propheta suo peccatori populo proprias satisfactiones ut condignum pretium applicavit. Erronea est istiusmodi doctrina. Ex eodem principio scribit ad sanctum Cyprianum vacantis Romanæ Ecclesiæ Clerus: *Quantò meliores ipsorum,* Ep. 30.
utique Martyrum, *litteræ fuissent, si pro ipsis preces Stantium humilitate*

ipsorum adjuta fuissent, quoniam & faciliùs impetratur quod petitur, quando is, pro quo petitur, condignus est, ut quod petitur impetretur. Martyrum preces, ut pacem impetrent, volunt deinceps à totius Stantis Ecclesiæ adjunctis precibus adjuvari: Quòd nempè essent congrua dumtaxat supplicatio, non condigna satisfactio. Hinc & ipse Cyprianus contra Lucianum Confessorem, qui pluribus lapsis Indulgentiam postulaverat *in nomine Pauli*, consummati Martyris, & ita sibi asserebat
Ep. 29. ab illo jussum, scribit ad laudatum Clerum: *Lucianus circa intellectum Divinæ lectionis minùs peritus, & circa invidiam verecundiæ nostræ relinquendam est molestus. Nam cùm Dominus dixerit In nomine Patris & Filii & Spiritûs sancti gentes tingi, & in Baptismo præterita peccata dimitti, hic Præcepti & legis ignarus mandat pacem dari & peccata dimitti in Pauli nomine, & hoc sibi dicit ab illo esse mandatum.* Paulus Martyr Christi Domini gratiam & satisfactiones dumtaxat ab Ecclesiæ clavibus supplicare poterat, nequaquam suas in ullum hominem traducere. Hunc enim traducem omninò important voces: *In nomine Pauli.* Et adversùs similem Corinthiorum præsumptionem scripsit etiam Paulus Apostolus: *Numquid in nomine Pauli baptizati estis?* Erat error, qui posteà transiit in Donatistas. Quocirca Catholicam suam matrem, necnon designatos Martyres Lucianus fuit per errorem calumniatus. Nec hi in suis libellis postularant lapsis communicari suas superfluas satisfactiones, neque has Episcopi applicarant. Ambo noverant omne satisfactionis oleum, licèt forsan non debeatur propriis peccatis, non posse effundi in aliena. Quòd pro aliis facta satisfactionis opera sint dumtaxat congruum suffragium, semper credidit omnis Ecclesia.

Hanc doctrinam insigniter confirmat dicta in iniquitatis Oeconomum homilia sancti Asterii Amaseni Episcopi, per Helenopontum Metropolitæ: *Hinc nobis illustre exemplum traditum est, quinque illud fatuarum Virginum, quæ cùm oleum ipsis deesset, impudenter oleum à sapientibus petierunt. Nec quidquam tamen sunt consecutæ, sed re infectâ abierunt. Quo docemur neminem alieno uti oleo in adventu sponsi, id est, alienis meritis ad suum ipsius commodum & fructum. Quam quisque gessit vitæ rationem, ceu vestem induit, sive splendidam illam ac pretiosam, sive vilem ac paupertino sagulo similem, nec exuere eam fas est, aut alia commutare: Nec amodò vel ex dono, vel ex commodato, Judicii tempore, ornatam mundamq; adsciscere. Manet quisque qualis revera est, sive bonorum egenus, sive dives & copiosus.* Unde hæc sapientium Virginum ad fatuas verba, *Ne fortè non sufficiat nobis & vobis, ite potiùs ad vendentes, & emite vobis*, non consulentium, sed irridentium fuisse voces, docet in
Ser. 23. c. 9. 10. sermonibus de Domini verbis sanctus Augustinus. Illæ has deridebant,

quòd

quòd ex alienis meritis se crederent posse salvari. Interim omninò verum est etiam hoc Domini verbum: *Facite vobis amicos de Mammona iniquitatis, ut cùm defeceritis, recipiant vos in æterna tabernacula.* Laudat Sanctorum pro peccatoribus, à quibus acceperant temporalia officia, in extremo Judicio intercessiones. Quod hisce intercessionibus plures peccatores donandi, & propter ipsas gratiosa peccatorum remissione ac sempiterna vita sint impartiendi, insigniter demonstrat in libris de Dei Civitate sanctus Augustinus. Eodem modo Episcopi olim tractabant sanctorum Martyrum pro pœnitentibus litteras. Habebant uti efficaces ac omni reverentiâ dignas preces & intercessiones. Omnis enim nostra satisfactio, dum alteri applicatur, non est nisi congrua intercessio. Condigna pro aliis satisfactio est eminentia solius Dei-Hominis. Lib. 21. cap. 27.

Quod ad quasvis quorumvis Martyrum aut Confessorum litteras Episcopi tunc statim pacem dederint, est altera Tertulliani calumnia. Quòd enim cuncta Martyrum desideria discutere, & immoderata temperare aut etiam refutare deberet Episcopus, jam nobis dixit in sermone de lapsis, ac in variis epistolis sanctus Cyprianus. Et in datis ad suum Clerum ex exilio litteris quinque sibi rebelles Presbyteros gravissimè arguit, quòd in quosvis lapsos profunderent Indulgentias. Ipsos arguit de pluribus vitiis, inter quæ fuit & hoc: *Ante exstinctum persecutionis metum, ante reditum nostrum, ante ipsum pene Martyrum excessum communicant cum lapsis, & offerunt, & Eucharistiam tradunt.* Martyrum litteras & preces non nisi post consummatum ipsorum Martyrium poterat Episcopus explere. Quod ipsum Cyprianus repetit in data ad suam plebem Epistola. Et pro Candida ac Numeria, de suo in idololatriam lapsu pœnitentibus matronis, scripsit ad Lucianum Carthagine incarceratum Confessorem Celerinus Romæ incarceratus Confessor: *Rogo & peto per Dominum* JESUM *Christum, ut Collegis tuis referas, ut quicumque prior vestrum coronatus fuerit, istis Sororibus nostris tale peccatum remittat.* Profitetur quòd datos pacis libellos Episcopus ante Martyris coronationem non posset exequi. Et hinc de Paulo Martyre ad Celerinum Lucianus rescripsit: *Cùm benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore esset, vocavit me, & dixit mihi; Luciane, coram Christo dico tibi, ut si quis post accersitionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo.* Ecclesiæ, quæ pacis litteras ante dantis consummationem non permittebat expleri, disciplinam noscens Paulus noluit illas in vita dare, sed post suum excessum rogavit dandas in suo nomine. Quin Paulus per voces; *In suo nomine*, nihil aliud quàm suas vices intellexerit, adeoque senserit rectè, existimo non dubitandum. Nihilominùs istam phrasim graviter & meritò culpavit sanctus Cyprianus: Quòd nempe esset suspecta, scandalosa, offen- Ep. 10. Ep. 12. Ep. 21. Ep. 22.

ſiva piarum aurium. Etenim ille, in cujus nomine datur, aut poſtulatur aliqua Divina gratia, eſt ejus non ſupplicator aut miniſter, ſed author atque donator. Lucet ex ſancti Apoſtoli Pauli verbis: *Numquid in nomine Pauli baptizati eſtis?* Et ex Domini verbis: *Petite in nomine meo.* Dominum Deum orare non poſſumus in nomine ſancti Petri aut ſancti Pauli. Proindè diſtinctio, quam inter detentum adhuc in carcere aut metallo Confeſſorem, ac inter fixum jam ſub gladii ictu Martyrem facit Tertullianus, eſt vacua ac inutilis ad præſentem quæſtionem.

Omnis ſequens Tertulliani contextus vix facit ad Indulgentias: Probare ſtudet Sacramentalis reconciliationis pacem mœchis & fornicatoribus non poſſe donari per Epiſcopos. Et quædam ejus verba ſunt omninò notanda. Primò hæc: *Cum mœchis & fornicatoribus à Martyre expoſtulas veniam, ipſe confiteris ejuſmodi crimina non niſi proprio Martyrio diluenda, qui præſumis alieno.* Affirmat mœchiam ac fornicationem, itemque idololatriam ac homicidium, licet non poſſint per Eccleſiæ claves, poſſe tamen remitti per proprium Martyrium. Et ita uſque ad Zephyrini Pontificis Edictum omninò obſervavit avita diſciplina. Hinc item de idololatris, dum de danda ipſis pace necdum firmiter decreviſſet Eccleſia, ad ſuum

Ep. 14. Clerum ſcripſit exul Cyprianus: *Qui ſi nimium properant*, utique ad Sacramentalis reconciliationis pacem, *habent in ſua poteſtate quod poſtulant, tempore ipſo ſibi pluſquam poſtulant largiente. Acies adhuc geritur, & agon quotidie celebratur: Si commiſſi verè & firmiter pœnitet, & fidei calor prævalet, qui differri*, utique à dicta pace, *non poteſt, poteſt coronari.* Uſque ad plenam pendentium tunc quæſtionum definitionem vult circa quoſdam lapſos ſervari antiquam diſciplinam, quæ ipſos omnes non per ſancti Petri claves, ſed per ſolum Martyrium cenſebat reparandos. Vide Calidonii Epiſcopi ad Cyprianum litteras, & hujus ad ipſas Reſponſum. Zephyrini Edictum videtur ad dandam mœchis & fornicatoribus pacem

Ep. 19. & 20. præerequiſiviſſe non ſolam pœnitentiæ actionem, ſed inſuper ſolemnes Martyrum litteras: Aut certè videtur à pluribus in Africa Epiſcopis fuiſſe ita obſervatum. Hinc Tertullianus deſumpſit argumentum ad hominem: Vos Pſychici palàm profitemini mœchiam & fornicationem non poſſe dimitti ſine Martyrio. Etenim nullum mœchum aut fornicatorem reconciliatis, niſi ad litteras Martyrum. At verò illa dimitti non poſſunt per alienum Martyrium. Etenim omnis Martyr de ſuorum meritorum oleo debet dicere: *Ne fortè non ſufficiat nobis & vobis.* Ergo cogimini admittere remitti non poſſe niſi per proprium Martyrium.

Notanda ſunt & hæc verba: *Quæcumque authoritas, quæcumque ratio mœcho & fornicatori, eadem debebit homicidæ & idololatriæ pœnitentibus ſubvenire. Certè negatori, & utique illi, quem in prœlio confeſſionis tormentis collu-*

collucatum sævitia dejecit. Paterna usque tunc disciplina tria peccata summo ad Dei Patris sedenti Episcopo Jesu Christo reservarat: Nempè idololatriam, mœchiam, ac homicidium. Et Zephyrinus Pontifex edixerat solam mœchiam per Ecclesiæ claves Sacramentali pace donandam. Hinc idololatriæ, præsertim per tormenta extortæ, lapsum esse mœchiâ & fornicatione longè leviorem demonstrare multis argumentis conatur Tertullianus, atque inde concludit istud Edictum peccare in omnem consequentiam, rationem, atque authoritatem. Proindè Tertullianus Edicto parentem Ecclesiam arguit de duobus. Primò, quod mœchis & fornicatoribus figeret pœnitentiæ modum ac tempus, & his expletis istos per claves admitteret in pacem & communionem. Secundò, Quòd impositæ pœnitentiæ modum ac tempus ad Martyrum litteras etiam mitigari permitteret. Mœchorum quippè ac fornicatorum pœnitentia usque tunc fuerat perpetua usque ad mortem. Citra omnem spem, uti reconciliationis, ita & mitigationis. Hic est proprius Tertulliani scopus. Et ad ipsum evincendum dilapsus est ad exagitandos, immò & ad fingendos quosdam abusus & excessus Martyrum: Et tandem ad omnes istas Martyrum supplicationes, adeoque & ad omnes Indulgentias exsufflandas. Eodem modo posteà lapsus est in sua deliria Martinus Lutherus.

CAPUT II.

Alii antiqui circa Indulgentias errores exponuntur.

Zephyrinus Pontifex soli mœchorum & fornicatorum fragilitati, haud dubiè ob grandem & miserabilem lapsorum multitudinem, fecit gratiam, atque adeò homicidii & idololatriæ delicta manserunt Divinæ Majestati reservata. Ita mansit usque ad sancti Fabiani Martyrium. Tunc per Imperatores Decios inchoata, ac per successores Gallienum & Volusianum continuata persecutio omnem Ecclesiam implevit Sacrificatis, Thurificatis, Libellatis, & aliâ multâ lapsorum specie. Accessit & nova persecutionis species. Etenim Romani Pontificis creationem horrendo Edicto suspendit & interdixit Imperator Decius, atque ita Sedes vacavit per biennium. Lapsorum plurimi erant per tormentorum violentiam præcipitati in crimen: Spiritus fuerat promptus, caro autem infirma. Hinc illis evenit, quod de lapso in Domini sui negationem Petro Apostolo evenisse scribit Evangelista Lucas: *Conversus Dominus respexit Petrum. Et egressus foras Petrus flevit amarè.* Ita & isti lapsi, tyrannorum manibus egressi, dederunt se in classem Flentium, Cap. 22.

tium, commiserandis lachrymis pulsarunt pietatem & fores Matris Ecclesiæ, projecerunt se ad pedes carceratorum Martyrum, & Sacramentalis reconciliationis pacem atque communionem assiduo gemitu ab Episcopis supplicarunt. Hinc misericordiâ motus vacantis Romanæ Ecclesiæ Clerus, quòd Episcopi creatio esset desperata, fecit Synodum ex vicinis & advenis Episcopis, ac de ipsa scribit ad sanctum Cyprianum. Divinæ Majestatis, quæ semper justitiam misericordiâ temperat, sapientiam atque clementiam exponit & laudat, ac prosequitur:
Ep. 31. *Cujus temperamenti moderamen nos hic tenere quærentes, diu & quidem multi, & quidem cum quibusdam Episcopis vicinis nobis & appropinquantibus, & quos ex aliis Provinciis longè positos persecutionis istius ardor ejecerat, ante constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, sed lapsorum curam mediocriter temperandam esse credimus, ut interim dum Episcopus dari nobis à Deo sustinetur, in suspenso eorum, qui moras possunt dilationis sustinere, causa teneatur, eorum autem, quorum vita sua finem urgens exitus dilationem non potest ferre, actâ pœnitentiâ & professi frequenter suorum detestatione factorum, si lachrymis, si gemitibus, si fletibus dolentis ac pœnitentis animi signa prodiderint, cùm spes vivendi secundùm hominem nulla substiterit, ita demum cautè & sollicitè subveniri. Ipso Deo sciente quid de talibus faciat, & qualiter judicii sui examinet pondera, nobis tamen anxiè curantibus, ut nec pronam nostram improbi homines laudent facilitatem, nec verè pœnitentes accusent nostram quasi duram crudelitatem.*

Scripta est Epistola à solis *Presbyteris ac Diaconis Romæ consistentibus.* Et ita titulantur omnes aliæ à Romano Clero ad sanctum Cyprianum, ac etiam ab hoc ad illum scriptæ Epistolæ. Et omnia Primitivæ Ecclesiæ monimenta, quoties de Hierarchico Romano Clero agunt, laudant solos Presbyteros ac Diaconos. Nulla est mentio Cardinalium Episcoporum. Et in hac ipsa Epistola Presbyteri ac Diaconi adserunt à se celebratam Synodum cum vicinis Episcopis: Inter quos omninò sunt illi septem, quos posterior ætas titulat Cardinales, & qui jam pridem sunt Romani Cleri Primates ac supremi Proceres. Asserunt non se cum illis, sed hosce secum celebrasse Synodum, adeoque apud se esse Romani Cleri Primatum. Quocircà horum Episcoporum in istum Clerum adscriptio videtur non esse ab Apostolis: Esse videtur à sancto Sylvestro. Et hinc illi in Romanæ Provinciæ Synodo dudum non habuerunt digniorem locum ante alios Comprovinciales Episcopos, sed cum ipsis sederunt juxta suæ consecrationis ætatem: Etiam Romani Pontificis Consecrator, & Pallii honore insignitus, Hostiensis Episcopus. Quod nempè sanctus Sylvester, & ejus per plura sæcula successores, avitum de ipso consessu Canonem noluerint lædere, vel auferre. Isti Synodo

ade-

aderant etiam alii è longè positis Provinciis Episcopi, quos *persecutionis ardor ejecerat*. Ex quo vides Romanam urbem persecutionum temporibus fuisse aliis securiorem. Haud dubiè ob innumeram populi multitudinem. Extranei Episcopi securiùs illic latitabant. Romanus enim populus semper dilexit extraneos, & habuit insignem benignitatem, quam etiam in aliis Gentilibus laudat in epistola ad suos Monachos magnus Athanasius: *Ego à Patribus audivi, & verum arbitror, cùm persecutio esset nata sub Maximiano Constantii avo, Ethnicos homines fratres nostros Christianos, cùm quærerentur, latebris abdidisse, eosq; sæpè pecuniâ mulctatos, & carceri mancipatos fuisse, non ob aliud, quam quod profugientes ad se prodere nollent, eosq; eâdem fide, quâ se ipsos, tuendos putarent, non veriti ob id se periculis objicere.* Quam benignitatem quæsito ad necem sancto Cypriano fuisse etiam à Carthaginensium nobilissimis Gentilibus oblatam scribit in ejus vita Pontius Diaconus. Laudatæ Synodo adfuisse possint & alii Episcopi, qui suas illic appellatas causas prosequebantur. Nam quòd Privatus Lambesitanus Episcopus, non tantùm à Donato Carthaginensi in prima instantia, sed etiam à sancto Fabiano Pontifice in appellatorio judicio damnatus, post utriusque Judicis mortem accesserit Romam, & à vacantis Cathedræ Clero suam causam retractari expostularit, adeoque quòd iste Clerus quorumvis Episcoporum appellationes audiret ac finiret, testatur ipsemet in alia ad sanctum Cyprianum epistola. Undè omnia sua de majoribus ac dubiis causis Acta ad illum non minùs quàm ad ipsum Pontificem sanctus Cyprianus retulit, sua Decreta ipse Clerus plenâ authoritate misit ad omnes sub cælo Ecclesias, ac in omnem Christianitatem exercuit plenum Principatum. Ex quibus etiam lucet labi in opusculo de Constantinopolitani Patriarchatûs institutione Dominum Petrum de Marca, ubi scribit: *Quia jus nullum Synodi Patriarchalis cogendæ Constantinopolitanis competebat Episcopis, ut illius aliquo modo vices implerent, ingenioso commento minutionem istam sarciverunt.* Commento Synodi ex Episcopis advenis. Existimat Episcopi Constantinopolitani ambitum esse primam originem similium Synodorum, ideoque has nullo Canone niti, sed solâ consuetudine. Ex dictis lucet esse omninò antiquissimas. Nec tantùm à Romano Pontifice aut aliis Patriarchis, sed etiam à viduato Romanæ Ecclesiæ Clero fuisse usitatas. Suum Synodale Decretum Clerus elucidat in datis ad Carthaginenses, cujus Episcopus Cyprianus tunc exulabat, Ecclesiæ Clerum litteris: *Videtis Fratres, quoniam & vos hoc facere debetis, ut illi, qui ceciderunt, hortatu vestro corrigentes animos eorum, si apprehensi fuerint iteratò, confiteantur, ut possint priorem errorem corrigere. Et alia, quæ incumbunt vobis, etiam subdidimus, ut si qui* Ep 3[illegible]

in hanc tentationem inciderunt, cœperint apprehendi infirmitate, & agant pœnitentiam facti sui, & desiderent communionem, utique subveniri eis debet. Decrevit duo. Primò, ut lapsi, qui ob professam pœnitentiam & resumptam Christianitatem denuò apprehenderentur à durante persecutione, plenâ constantiâ confiterentur, atque ita apud Deum & homines suum crimen expurgarent. Et hanc Decreti partem respicit in litte-
Ep. 14. ris ad suum Clerum exul Cyprianus: *Acies adhuc geritur, & agon quotidiè celebratur. Si verè commissi & fortiter pœnitet, & fidei calor prævalet, qui differri non potest, potest coronari.* Quam sententiam laudat ac firmat etiam in epistola ad Anthonianum Episcopum. Quosvis corpore sanos, quantamcumque agant pœnitentiam, & qualescumque à Martyribus habeant litteras, lapsos vult non per Ecclesiæ Claves, sed per novum Martyrii Baptisma esse Deo reconciliandos. Altera Decreti pars ex quavis corporis infirmitate moribundos lapsos permittebat in ipso exitu per Ecclesiæ claves reconciliari. Non quosvis infirmos, sed solos illos, *quorum vita finem urgens exitus dilationem non poterat ferre.* Et addidit Synodus: *Deo ipso sciente quid de talibus faciat, & qualiter judicii sui examinet pondera.* Statuit cum summo tremore: Quòd rem novam statueret contra veterem disciplinam. Hinc statuere etiam non præsumpsit solus Clerus sine numerosa Episcoporum Synodo. Item addidit: *Actâ pœnitentiâ, & professiâ frequenter suorum detestatione factorum.* Elucidat
Ep. 52. in litteris ad Anthonianum Episcopum sanctus Cyprianus: *Et idcircò pœnitentiam non agentes, nec dolorem delictorum suorum toto corde & manifestâ lamentationis suæ professione testantes, prohibendos omninò censuimus à spe communicationis & pacis, si in infirmitate atque periculo cœperint deprecari. Quia illos non delicti pœnitentia, sed mortis urgentis admonitio compellit. Nec dignus est in morte accipere solatium, qui se non cogitavit esse moriturum.* Eadem epistola addit, quòd Novatianus, Romanæ tunc Ecclesiæ Presbyter, adfuerit condendis his Decretis, & ipsa suo suffragio comprobaverit. Edicit item causam hujus novæ clementiæ: *Ne lapsi plus desperatione deficere, & eò quòd sibi Ecclesia clauderetur, secuti sæculum gentiliter viverent.* Quam rationem in pluribus suis litteris adducit etiam Romanus Clerus. Antiqua pœnitentia erat horroris & confusionis plena. Hinc quòd aliqui redire ad gentilem vitam, quàm totâ suâ vitâ ad istam, & quidem sine reconciliationis spe, cogi maluerint, docent plura authentica testimonia atque exempla. Erant Decreta dumtaxat interlocutoria: A creando post sopitam persecutionem Pontifice synodaliter discutienda, & confirmanda aut infirmanda.

Et tandem in Papalem Cathedram electus & consecratus fuit sanctus Cornelius. Qui ista Decreta confirmavit omnia: Immò & ampliavit. Ejus

Ejus electio fuit passa discordias. Etenim à quibusdam factiosis contra illum intrusus est Presbyter Novatianus. Et hic, quo suam intrusionem ac factionem foveret, non tantummodò sancti Cornelii judicium, sed etiam proprium in supra laudata Synodo datum suffragium impugnare cœpit, & palàm delirare cum Tertulliano & Montanistis. Delirare quòd prior Ecclesiæ in lapsos rigor non ad disciplinam spectaret, sed ad dogma: Quòd idololatriæ crimen per Evangelicam legem esset reservatum Divinæ Majestati, quòd Petri Apostoli claves non extenderentur ad ipsum, adeoque quòd Cornelius & ipsi adhærens Ecclesia ab Evangelio apostatassent. Porrò uti ob sancti Zephyrini Edictum omnes ubique mœchi & fornicatores, ita ob Romani Cleri & sancti Cornelii Decreta cuncti ubique sacrificati, libellati, ac alii lapsi cœperunt obsidere Martyrum carceres, & metalla Confessorum, profusis pœnitentialium lachrymarum stagnis ipsa inundare, per miserandos gemitus extorquere ab ipsis pacis litteras, & tunc harum vigore ipsam Sacramentalis reconciliationis pacem ante mortis exitum sperare & postulare. Et uti illos Tertullianus, ita hos damnavit Novatianus: Ex iisdem principiis. Ille mœchorum, hic idololatrarum pœnitentiam voluit esse perpetuam, & alienam ab omni pacis spe, ideoque per Ecclesiæ claves nec remitti posse nec mitigari.

Secundus ac directè oppositus circa Indulgentias error fuit Novati Africani Episcopi, Fœlicissimi Archidiaconi Carthaginensis, & quinque illis adhærentium ibidem Presbyterorum. Sanctum Cyprianum fuisse ex Neophyto promotum Carthaginensem Episcopum scribit in ejus vita Pontius Diaconus, atque adjungit: *Ille fuit primus, & puto solus exemplo, plus fide posse quàm tempore promoveri.* Existimo illum loqui de sola Carthaginensi Ecclesia. Et hinc in virorum Illustrium catalogo labitur sanctus Hieronymus: *Cyprianus post non multum temporis electus in Presbyterum, etiam Episcopus Carthaginensis constitutus est.* Etenim è paucorum adhuc dierum Neophyto fuit immediatè in Episcopum electus. Et hinc contra ejus promotionem, uti adversam Apostolico Canoni, quidam Presbyteri durè intercesserunt. Et pergit Pontius: *Quibus quantâ lenitate, quàm patienter, quàm benevolenter indulsit, quàm clementer ignovit? Amicissimos eos postmodum, & inter necessarios computans, mirantibus multis.* Quæ omnia scribit etiam ipse Cyprianus in litteris ad suam plebem, & adjungit: *Hi fomenta olim quibusdam Confessoribus & hortamenta tribuebant, ne concordarent cum Episcopo suo.* Ne Neophyti electionem admitterent. Res ita cucurrit usque ad sancti Cypriani exilium. Duravit hoc ad biennium. Quod ille prævidens, Ecclesiæ suæ administrationem commisit Calidonio & Herculano Episco- Ep. 40.

 pis,

pis : Eos dedit quasi Visitatores aut Interventores. Erat tunc in Africa nescio quis Novatus, ob crimina olim degradatus Episcopus, atque hic occasione hâc abusus fecit quod sanctus Cyprianus scribit ad sanctum Papam Cornelium : *Idem est Novatus, qui apud nos primum discordiæ & schismatis incendium seminavit, qui quosdam istic ex fratribus ab Episcopo segregavit, qui in ipsa persecutione ad evertendas fratrum mentes alia quadam persecutio nostris fuit. Ipse est qui Felicissimum, Satellitem suum, Diaconum nec permittente me, nec sciente, suâ factione & ambitione constituit.* Cum quinque illis Presbyteris novam conjurationem Novatus iniit, blateravit Cyprianum esse intrusum Pseudo-Episcopum, ejecit Calidonium & Herculanum, invasit ipse Visitatoris officium, tanquam Visitator Fæliciſſimum consecravit Archidiaconum, tandem degradavit Cyprianum, ac in ejus Sedem intrusit Fortunatum, unum è quinque Presbyteris. Nec solam Africanam, sed etiam Romanam ita turbavit Ecclesiam. Pergit enim de ipso Cyprianus : *Et cum sua tempestate Romam navigans, similia illic & paria molitus est, à Clero portionem plebis avellens, fraternitatis sibi benè cohærentis & se invicem diligentis, concordiam scindens. Planè quoniam pro magnitudine sua debeat Carthaginem Roma præcedere, illic majora & graviora commisit. Qui istic adversùs Ecclesiam Diaconum fecerat, illic Episcopum fecit.* Illic excitavit & complevit schisma Novatiani. Quæ omnia quidam distinctè ignorantes, pessimè confundunt Novatianum cum Novato. Et suo officio Cyprianus non defuit. Etenim omnem illam factionem communione privavit & gradu, ac per plurium Episcoporum, suique fidelis Cleri ac populi auxilium ejecit è civitate Carthaginensi. Et hinc in litteris ad Calidonium & Herculanum Episcopos post enumerata Fœliciſſimi facinora atque flagitia scribit : *Fæliciſſimus comminatus est fratribus nostris potentatu improbo & terrore violento, quòd secum in monte non communicarent, qui nobis obtemperare voluissent.* Civitate pulsus Fœliciſſimus in nescio quo propre Carthaginem monte erexit novum Altare, manifesto schismate laceravit Ecclesiam, illic se ostentavit Archidiaconum, & cœpit novum Evangelium prædicare. Quòd Pseudo-Episcopus Fortunatus etiam illic suæ pestilentiæ Cathedram erexerit, testatur Cyprianus in alia ad sanctum Cyprianum epistola. Et id ipsum insinuat in sermone de lapsis. Quinque Presbyteri erant viri senes, & eximiæ apud omnem plebem authoritatis. At occultè insigniter criminosi. Hujusmodi enim paleæ solent foras extra Ecclesiæ aream avolare. Et hi sunt primi Afrorum hæretici Montenses. Donatistarum Montenses non fuerunt intra Africam, sed in nescio quo monte seu rupe circa urbem Romanam. Istius schisma-

tis

Ep. 49. [margin, beside "que hic occasione"]

Ep. 38. [margin, beside "merata Fœliciſſimi"]

tis series est deduci ac elucidari digna: At longa est, & petit alium locum.

Novatus & Novatianus, licet fuerint ad lacerandam Ecclesiam colligatæ vulpes, nullo tamen modo convenerunt in dogmate. Fuerunt sibi mutuo capitaliter & hostiliter adversati. Etenim de Novati ac Felicissimi factione scribit ad suam plebem exul Cyprianus: *Nunc se ad lapsorum perniciem venenatâ suâ deceptione verterunt, ut agros & saucios, & ad capienda fortiora consilia per calamitatem ruinæ suæ minùs idoneos, & minùs solidos, à medela vulneris sui avocent, & intermissis precibus & orationibus, quibus Dominus longâ & continuâ satisfactione placandus est, ad exitiosam temeritatem mendacio captiosæ pacis invitent.* Hanc novam prædicationem affirmat esse novam Ecclesiæ persecutionem, & dat causam: *Eadem quæ nuper per persecutionem, nunc ratio per quinque Presbyteros Felicissimo copulatos ad ruinam salutis inducitur, ut non rogetur Deus, nec qui negavit Christum; eundem Christum, quem negaverat, deprecetur. Post culpam criminis tollatur omnis pœnitentia, nec per Episcopos & Sacerdotes Domino satisfiat, sed relictis Domini Sacerdotibus contra Evangelicam disciplinam nova traditio sacrilegæ institutionis exurgat. Cumq; semel placuerit, tam nobis quàm Confessoribus & Clericis urbicis, item universis Episcopis, vel in nostra Provincia, vel trans mare constitutis, ut nihil innovetur circa lapsorum causam, nisi omnes in unum convenerimus, & collatis consiliis cum disciplina pariter & misericordia temperatam sententiam fixerimus, contra hoc consilium nostrum rebelletur, & omnis sacerdotalis authoritas ac potestas factiosis conspirationibus destruatur.* In datis ad sanctum Papam Cornelium litteris varia factiosorum crimina enumerat per præteritionis figuram, atque adjungit: *Unum illud, in quo non mea nec hominum, sed Dei causa est, de eorum facinore non puto esse reticendum, quod à primo statim persecutionis die, cum recentia delinquentium facinora fervérent, & sacrificiis nefandis non tantùm diaboli altaria, sed adhuc manus ipsæ lapsorum atque ora fumarent, communicare cum lapsis, & pœnitentiæ agendæ intercedere non destiterunt.* Exaggerat hoc facinus, sperni lamentatur jam laudatum Romanæ Synodi decretum, & prosequitur: *Elaborant ne Divina clementia vulneratos in Ecclesia sua curet, miserorum pœnitentiam mendaciorum suorum fraude corrumpunt, ne Deo indignanti satisfiat, ac Christum Dominum suum, qui Christianus esse vel erubuit ante vel timuit, postmodum quærat, ne ad Ecclesiam, qui de Ecclesia recesserat, redeat. Datur opera, ne satisfactionibus & lamentationibus justis delicta redimantur, ne vulnera lachrymis abluantur. Pax vera falsæ pacis mendatio tollitur, salutaris sinus matris novercâ intercedente præcluditur, ne de pectore atque ore lapsorum fletus & gemitus audiatur.* Ibidem scribit ipsos esse *perdita factio-* Ep. 55.

nis conventiculum, catervam male sibi consciorum, & Deum rogare ac satisfacere nolentium, quorum studiosus conatus sit, ut *sublatâ pœnitentiâ, nec ulla exomologesi criminis facta, despectis Episcopis atque calcatis, à Presbyteris pax verbis fallacibus prædicetur, & ne lapsi surgant, aut foris positi ad Ecclesiam redeant, communicatio non communicantibus offeratur.* Eumdem errorem exponit & damnat in sermone de lapsis: *Emersit novum genus cladis, & quasi parum persecutionis procella sævierit, accessit ad cumulum sub misericordiæ titulo malum fallens, & blanda pernicies. Contra Evangelii vigorem, contra Domini ac Dei legem temeritate quorundam laxatur incautis communicatio: Irrita & falsa pax, periculosa dantibus, & nihil accipientibus profutura. Pœnitentia de pectoribus excussa est, gravissimi extremiq́; delicti memoria sublata est.* Quòd lapsis citra omnem moram & satisfactionem non tantum communio, sed etiam Eucharistia daretur, lamentatur gravissimè & multifariè, atque concludit: *Non concedit pacem facilitas ista, sed tollit. Nec communicationem tribuit, sed impedit ad solatium. Persecutio est hæc alia, & alia tentatio, per quam subtilis inimicus impugnandis adhuc lapsis occulta populatione grassatur, ut lamentatio conquiescat, & dolor sileat, ut delicti memoria evanescat, ut comprimatur peccatorum gemitus, statuatur fletus oculorum, nec Dominum graviter offensum longa & plena pœnitentia deprecetur.* Quæ omnia confirmat etiam in aliis Epistolis.

Innumera tunc lapsorum multitudo anhelabat ad pacem. Porrò Romana Synodus hanc in solo mortis extremo periculo dari præceperat: Et solis illis, qui statim à lapsu egerant seriam pœnitentiam. Et sanctus Cyprianus religiosissimè observabat Decretum. Hinc schismatica Fælicissimi & Novati factio, quo multitudinem ad se traherent, atque ita Cyprianum facerent Episcopum sine populo, omnibus generatim lapsis dederunt pacem ac plenam Indulgentiam: Citrà omnem satisfactionem cunctos lapsos Sacramentaliter reconciliarunt. Præsertim illos, quibus supplices Martyrum libelli suffragabantur. Hinc in litteris ad suum Clerum exul Cyprianus affirmat etiam in minoribus peccatis satisfactionem præmittendam absolutioni, istius factionis, quæ sine omni satisfactione non tantùm absolutionem & Consistentiam, sed etiam Per-
Ep. 10. fectionem & Eucharistiam dabat, audaciam durè notat, atque prosequitur: *Exponunt deinde invidiæ beatos Martyres, & gloriosos Domini servos cum Dei Sacerdote committunt, ut cùm illi, memores loci nostri, ad me litteras direxerint, & petierint tunc desideria sua examinari, & pacem dari, quando ipsa ante Mater nostra Ecclesia Pacem de misericordia Domini prior sumpserit, & nos Divina protectio reduces ad Ecclesiam suam fecerit, hi sublato honore, quem nobis beati Martyres cum Confessoribus servant, contemptâ Domini le-*

ge & observatione, quam eidem Martyres & Confessores tenendam mandant, ante exstinctum persecutionis metum, ante reditum nostrum, ante ipsum penè Martyrum excessum, communicent cum lapsis, & offerant, & Eucharistiam tradant. Quod ipsum scribit in alia ad suum Clerum epistola, in epistola ad suum populum, in epistola ad Martyres & Confessores, ac in sermone de lapsis. Addit ejusmodi Presbyteros esse non pastores, sed lanios, & gratificando deceptores animarum. Ep. 14. Ep. 12.

Eos arguit de tribus excessibus. Primò, Quòd idololatriæ lapsum sine omni satisfactione absolverent; atque ita Evangelicam legem manifestè prævaricarentur. Etenim Evangelica lex sanxit satisfactionem esse Sacramentalis pœnitentiæ partem, & unicum nummum, quo reconciliationis gratiam à Divina Clementia emeremus. Jussit esse nummum justum, non rasum, non scalptum, non adulterum. Disertè enim edicit: *Agite fructus dignos pœnitentiæ.* Eleganter scribit in libro de Pœnitentia Tertullianus: *Quàm ineptum, quàm iniquum, pœnitentiam non adimplere, & veniam delictorum sustinere? Hoc est, pretium non exhibere, & ad mercem manum emittere. Hoc enim pretio Dominus veniam addicere instituit. Hâc pœnitentiæ compensatione redimendam proponit impunitatem. Si ergò qui venditant, priùs nummum, quo paciscuntur, examinant, ne scalptus, ne rasus, ne adulter, etiam Dominum credimus pœnitentiæ probationem priùs inire, tantam nobis mercem, perennis scilicet vitæ, concessurum.* Hoc est, gratiam justificationis. Ex hoc enim principio primitiva Ecclesia non tantummodò ante reconciliationem, sed etiam ante Baptismum exquisivit dignos fructus pœnitentiæ. Divinæ justitiæ restans pro peccatis pœnitentia quibusdam in casibus potuit mitigari aut etiam plenè remitti, atque ita ad aliquam ejus portionem impartiri absolutio: Verùm non nisi ex gravissimis rationibus. Et hinc factionem Cyprianus arguit, quòd passim cunctis, & citra causam tantum munus impartiretur. Cap. 6.

Secundò arguit, quòd etiam sine potestate id attentaret: quòd id ageret non tantummodò per Episcopos, sed etiam per Presbyteros. Hinc scribit ad suos Presbyteros atque Diaconos: *Quod non periculum metuere debemus de offensa Domini, quando aliqui de Presbyteris, nec Evangelii nec loci sui memores, sed neque futurum Domini judicium, neque nunc sibi præpositum Episcopum cogitantes, quod nunquam omninò sub Antecessoribus nostris factum est, cum contumelia & contemptu Præpositi totum sibi vindicent.* In Epistola ad Martyres & Confessores scribit ab istis Presbyteris *nec Dei timorem, nec Episcopi honorem cogitari.* In Epistola ad suum populum queritur ab eis *nec Sacerdotis nec Cathedræ honorem Episcopo reservari.* In Epistola ad lapsos affirmat Ecclesiæ claves à Domino esse datas solis Episcopis, & hunc esse ipsorum ex Divina lege honorem. In Ep. 10. Ep. 11. Ep. 12. Ep. 27.

alia

alia ad ſuum Clerum Epiſtola Gajum Diddenſis Eccleſiæ Parochialem Presbyterum, quod lapſis pacem dare attentaſſet, arguit duriſſimè; ſuos Presbyteros ac Diaconos, quòd ab ejus ſe communione ſeparaſſent, plurimum laudat; & omnes Presbyteros, qui deinceps ſimilem audaciam præſumpſerint, minatur Eccleſiâ ejicere. Nempe Gajus aut factioſis adhæſerat, aut certè ipſorum audaciam imperitè attentarat. In alia ad ſuum populum Epiſtola ſcribit: *Relictis Domini Sacerdotibus, contra Evangelicam diſciplinam nova traditio ſacrilegæ inſtitutionis exurgit.* Et in Epiſtola ad ſanctum Papam Cornelium: *Deſpectis Epiſcopis atque calcatis, pax à Presbyteris verbis fallacibus prædicatur.* Quod ipſum in ſuis ad ſanctum Cyprianum litteris confirmant Romani Clerici, itemque Romani Martyres & Confeſſores. Et hi omnes datam à Presbyteris pacem conſtanter adſeverant eſſe attentatam, irritam, nullam, ſeductoriam, quæ non ſanet, ſed graviùs lædat. Nempe Apoſtolicus Canon omnem publica pœnitentia vindicandorum peccatorum abſolutionem reſervavit Epiſcopis. Et hanc diciplinam plurimi poſteriores Canones ſtabilierunt. Apoſtolicus item Canon omnem pœnitentiæ remiſſionem ſeu indulgentiam reſervavit Epiſcopis. Etenim incæſtuoſo Corinthio nemo præſumpſit indulgere, niſi Paulus Apoſtolus. Et hinc intelliges Synodales ſancti Cypriani ad Fidum Epiſcopum litteras, quæ Therapium Bullenſem Epiſcopum, quod *immaturo tempore ac prapopera feſtinatione* pacem dediſſet, durè increpat, atque adjungit: *Librato apud nos diu conſilio ſatis fuit objurgare Therapium Collegam noſtrum, quòd temerè hoc fecerit, & inſtruxiſſe, ne quid tale de cætero faciat. Pacem tamen quomodocumque à Sacerdote Dei ſemel datam non putavimus auferendam.* Contra Romanæ Synodi ab Africana Eccleſia probatum Decretum exceſſerat Therapius: Quia tamen Epiſcopus erat, per ipſum data Indulgentia & pax fuerunt judicatæ validæ & firmæ. Quòd nempè tunc nullius, niſi forſitan ſolius hæreſis, culpæ abſolutio eſſet ſubtracta Epiſcopis, & Apoſtolicæ Sedi aut Provinciali Synodo reſervata. Proindè utriuſque laudati Apoſtolici Canonis prævaricatio fuit ſecundus iſtius factionis exceſſus.

Ep. 28. Ep. 40. Ep. 55. Ep. 26. 30. Ep. 59.

Tertius exceſſus fuit, quòd à Martyribus directas ad Epiſcopos litteras factioſi Presbyteri exequerentur. Etenim & Evangelii legem & Eccleſiæ diſciplinam ſcientes ac obſervantes Martyres, ſatisfactionis moderationem ac reconciliationis pacem ſupplicabant à ſolis Epiſcopis: Et quidem juxta Decretum Romanæ Synodi. At verò iſti factioſi ad ſe non directas litteras rapiebant, reſerabant, exequebantur, ac ipſarum limites horrendè excedebant, atque ita non tantùm Evangelii legem & Eccleſiæ diſciplinam, ſed ipſas etiam litteras peſſimè prævaricabantur. Dabant pacem ante exſtinctam perſecutionem, ante Synodalem

nodalem hujus quæstionis decisionem, ante Martyrum consummationem. Et hinc de variis, quos in sui montis communionem admiserat factio, lapsis scribit ad sanctum Cornelium beatus Cyprianus: *Scire debes, Frater charissime, Fortunatum, postquam Pseudo-Episcopus ab hæreticis factus est, jam penè ab omnibus esse desertum. Namq; ii, quibus in præteritum præstigia prætendebantur, & dabantur verba fallacia, quòd simul ad Ecclesiam regressuri dicerentur, posteaquam viderunt illic Pseudo-Episcopum factum, frustratos & deceptos se esse didicerunt, & remeant quotidie, atque ad Ecclesiam pulsant.* Aperitur hìc fundamentum, ex quo factiosi Presbyteri præsumpserint Martyrum litteras exequi, satisfactiones remittere, & ipsam etiam pacem citra Cypriani authoritatem impartiri. Nec enim sine aliquo fuco præsumpsissent Apostolicos Canones palàm violare. Eos populus lapidasset. Itaque blaterarunt sese solos esse legitimum Carthaginensis Ecclesiæ Clerum, cæteros intruso Cypriano adhærentes Clericos sordere ex vitiosa communione, & omni præsidendi jure excidisse. Et Novatum Episcopum sibi intruserunt Visitatorem, spondentes brevi Cyprianum majori authoritate damnandum, & cuncta sua Acta firmanda. Proinde ex scelerati istius Visitatoris Præcepto præfatos Episcopales actus attentarunt. Ita sibi visi sunt non impingere in Apostolicum Canonem. Et lapsorum multi crediderunt. Crediderunt se non in schisma recipi, sed in Ecclesiam. Ast ubi viderunt contra omnem regulam & disciplinæ consequentiam, & per manifestas prævaricationes in Cypriani Cathedram intrudi Fortunatum, ac factionis temeritates damnari ab omni Africana, ipsaque etiam Romana Ecclesia, deseruerunt schisma, & acceptam ab ipso pacem duxerunt novum lapsum, & pœnitentes ad matrem Catholicam rediverunt. Proindè & in Evangelicum dogma, & in Apostolicam disciplinam excessit ista factio. Et videtur intra solam Carthaginensem Ecclesiam fuisse grassata. Ep. 55

CAPUT III.

Exponuntur alii antiqui abusus circa Indulgentias.

E Martyribus & Confessoribus quidam in promittenda lapsis pace, & dandis illius postulatricibus ad Episcopos litteris etiam excesserunt olim modum, & abusus induxerunt. De hisce ad suum Clerum scripsit sanctus Cyprianus: *Etiamsi Martyres per calorem gloriæ Scripturam minùs contemplantes, contra legem Domini plus aliquid cuperent, à Presbyteris & Diaconis suggerentibus admoneri deberent, sicut semper in præ-* Ep. 10.

ne-

Ep. 11. *teritum factum est.* Et in Encyclicis ad ipsos Martyres & Confessores litteris : *Quoniam audio, fortissimi & charissimi Fratres, impudentia vos quorumdam premi, & verecundiam vestram vim pati, oro vos, quibus possum precibus, ut Evangelii memores, & considerantes quæ & qualia in præteritum antecessores vestri Martyres concesserint, quam solliciti in omnibus fuerint, vos quoque sollicitè & cautè petentium desideria ponderetis, utpotè amici Domino, & cum illo postmodum judicaturi, inspiciatis & actum & opera, & merita singulorum : Ipsorum quoque delictorum genera & qualitates cogitetis. Ne si quid abruptè & indignè vel à vobis permissum, vel à nobis factum fuerit, apud gentiles quoque ipsos Ecclesia nostra erubescere incipiat.* Etenim Gentiles datam à nobis peccatorum remissionem, dum plena vindicta & satisfactio non præcederet, ridebant acerbissimè, & rodebant. Hinc & magnum Imperatorem Constantinum ob ipsam ei à se denegatam garriverunt ad nos confugisse, & Ecclesiam comparabant cum azylo Romuli. Etiam ob hos excessus castigari Ecclesiam affirmat sanctus Cyprianus in sermone de lapsis, & prosequitur : *Hoc totum potest fieri, si ea quæ à vobis petuntur, ne facilè tribuantur, religiosâ contemplatione moderemini, intelligentes & comprimentes eos, qui personas accipientes in beneficiis vestris, aut gratificantur aut illicitæ negotiationis nundinas aucupantur.* Nicolaus Rigaltius commentatur : *Quam fœda labes etiam illius Ecclesiæ Martyres prostravit ! Nam hoc significat Cyprianus, etiam inter Martyres exstitisse, qui venales haberent pacis libellos.* Est devius commentarius. Etenim Cyprianus manifestè loquitur non de ipsis Martyribus, qui suis beneficiis, sed de aliis, qui ipsorum beneficiis abuterentur. Et hos rogat inquiri per Martyres, & compesci. Non Martyr Martyrem debebat aut poterat compescere, sed solos sibi supplicantes. Martyres ab excessibus compescere, aut adversùm ipsos instruere spectabat ad carceri præfectum Presbyterum aut Diaconum. Ita jam statim nobis dixit ipse Cyprianus. Et hinc adducta verba etiam non taxant Episcoporum in exequendis Martyrum litteris nundinas aut Simoniam. Non semper ipsi lapsi accedebant carcerem supplicaturi pacis litteras, sed frequenter utebantur interventoribus. Possint fuisse tales ex officio. Et hi quandoque gratificando, quandoque nundinando accipiebant personas. Et hos, ne circumscribant in excessum, Cyprianus hortatur inquiri à Martyribus, & compesci. Proindè hi erant frequens causa excessuum.

Ep. 15. Eadem de re scribit Cyprianus ad Clerum vacantis Romanæ Ecclesiæ : *Cùm comperissem eos, qui sacrilegis contactibus manus suas atque ora maculassent, vel nefandis libellis nihilominùs conscientiam polluissent, exambire ad Martyres passim ; Confessores quoque importuna & gratiosa deprecatio-*

tione corrumpere, ut sine ullo discrimine atque examine singulorum darentur quotidiè libellorum millia contra Evangelii legem, litteras feci, quibus Martyres & Confessores consilio meo, quantum possem, ad Dominica Præcepta revocarem. Et infrà: *Postmodum verò, cùm quidam de lapsis, sive suâ sponte, sive aliquo incitatore, audaci flagitatione proruerent, ut pacem sibi à Martyribus & Confessoribus promissam extorquere violento impetu niterentur, de hoc etiam bis ad Clerum litteras feci, & legi ei mandavi, ut ad illorum interim violentiam quoquo genere mitigandam, si qui libello à Martyribus accepto de sæculo excederent, exomologesi factâ, & manu sibi in pœnitentiam impositâ, cum pace sibi a Martyribus promissa ad Dominum remitterentur.* Incitator ille possit fuisse quis jam dictus interventor, indignatus obtentos à se pacis libellos per nimiam Episcopi & Cleri duritiam privari promisso effectu. Similem lapsorum violentiam refert Cyprianus in litteris ad Clerum Romanæ Ecclesiæ: *Denique hujus seditionis origo jam cœpit. Nam in Provincia nostra per aliquot civitates in Præpositos impetus multitudinum factus est, & pacem, quam semel cunctis à Martyribus & Confessoribus datam clamitabant, confestim sibi repræsentari coëgerunt, territis & subactis Præpositis suis, qui ad resistendum minùs virtute & robore fidei prævalebant. Apud nos etiam quidam turbulenti, qui vix à nobis in præteritum regebantur, & in nostram præsentiam differebantur, per hanc Epistolam, velut quibusdam facibus accensi, plus exardescere, & pacem sibi datam extorquere cœperunt.* Utique per Epistolam, qua ex omnium Martyrum nomine scripta Lucianus Martyr omnibus ubique lapsis dederat plenam ac generalem pacem. Istam lapsorum audaciam culpat etiam in aliis Epistolis, additque ejus fundamentum fuisse indiscretas Martyrum preces. Unde & in Sermone de lapsis mandat Martyres esse religiosè moderatos, atque adjungit: *Non potest Evangelium in parte consistere, & in parte nutare. Aut utrumque oportet valeat, aut utrumque vim veritatis amittat. Si negantes rei criminis non erunt, nec confitentes præmium virtutis accipient. Porrò si fides, quæ vicerit, coronatur, necesse est ut victa perfidia puniatur. Ita Martyres aut nihil possunt, si Evangelium solvi potest; aut si Evangelium non potest solvi, contra Evangelium facere non possunt, qui de Evangelio Martyres fiunt.* Affirmat idololatriam, omnemque alium lapsum non posse dimitti sine pœnitentia, & hanc esse Evangelicam legem, ideoque istud postulantes Martyres Evangelio adversari. Per ejusmodi indiscretas petitiones affirmat infamari Martyrum dignitatem, eorumque gloriam & coronas destrui. Pluribus hæc stabilit, atque concludit: *Martyres, ut ab Episcopis contra mandatum Dei fiat, authores esse non possunt.*

Ep.23.

Ep.27. 28.

Inter hosce indiscretos Martyres fuit in Africa jam dictus Lucianus,

quem & de imperitia, & de vario excessu Cyprianus culpat. Etenim imperitia est mater audaciæ. Primus excessus fuit, quòd quotidie citra personarum & causarum examen darentur libellorum millia: Quòd cunctis generatim lapsis quotidiana & universalis indulgentia daretur. Ipsam adeò aversatus fuit sanctus Cyprianus, ut ad Martyres & Con-
Ep. 11. fessores scribat: *Sed & illud ad diligentiam vestram redigere & emendare debetis, ut nominatim designetis eos, quibus pacem dari desideratis. Audio enim quibusdam sic libellos fieri, ut dicatur: Communicet ille cum suis. Quod nunquam omninò à Martyribus factum est, ut incerta & cœca petitio invidiam nobis postmodùm cumulet. Latè enim patet, quando dicitur: Ille cum suis. Et possunt nobis viceni & triceni, & amplius offerri, qui propinqui, & affines, & liberti, & domestici esse asseverentur ejus qui accepit libellum. Et ideò peto, ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspicitis, designetis nominatim libello, & sic ad nos fidei & disciplinæ congruentes litteras dirigatis.*

Porrò Epistola, quæ ex omnium Confessorum & Martyrum nomine cunctis generatim per Africam lapsis dabat pacem, & à qua non tantùm Carthaginensem, sed plures Africanas Ecclesias fuisse seditiosis lapsorum violentiis turbatas queritur sanctus Cyprianus apud Romanum Clerum, fuit omninò istius Luciani, & habet hanc epigraphen: *Universi Confessores Cypriano Papæ.* Hic est ejus tenor: *Scias nos universis, de quibus apud te ratio constiterit quid post commissum egerint, dedisse pacem. Et hanc formam per te & aliis Episcopis innotescere volumus. Optamus te cum sanctis Martyribus pacem habere. Præsente de Clero & Exorcista & Lectore, Lucianus scripsit.* Hasce litteras voluit cunctis in Africa Episcopis per Cyprianum innotescere. Quod nempè hic esset totius Africanæ Diœceseos Primas atque Exarchus. Quòd Carthaginensis Episcopus istum Primatum semper gesserit, clamant plurimæ Cypriani Epistolæ ac Synodi: Nec desunt alia testimonia. Et quidem Cyprianus etiam in aliis Actis titulatur Papa. Romani Cleri ad Carthaginensem Epistola
Ep. 3. habet: *Benedictus Papa Cyprianus.* Et ejusdem Cleri ad ipsum Epistola:
Ep. 31. *Beatissime ac gloriosissime Papa.* Et cunctas ad ipsum Epistolas inscribit idem Clerus: *Papæ Cypriano.* Et in antiquis atque authenticis Actis Africæ Proconsul Galerius Maximus sanctum Cyprianum interrogat: *Tu es Thascius Cyprianus, qui te Papam sacrilegæ mentis hominibus præbuisti?* Thascius erat gentile Cypriani nomen: Cæcilii nomen in Baptismo assumpsit à Presbytero Cæcilio, qui illi persuasit Christianam fidem. Et gentilis Proconsul illius nullam habuit rationem. Et tunc nullus in Africa Episcopus, nisi solus Carthaginensis Exarchus, legitur Papæ titulo fuisse insignitus. Ratio hauriri possit ex illis, quæ de Papalis tituli origine

gine scribit in Alexandrinæ Ecclesiæ Annalibus Eutychius ibidem Patriarcha: *Quærunt nonnulli, Quare Patriarcha Alexandrinus vocetur Papa? Hujus nominis significatum est Avus.* Quòd hoc nomen Alexandriæ cœperit, ac inde devenerit ad Romanum Episcopum, etiam alii affirmant. Quidquid sit, etiamnum hodie omnes Græci solos Romanum Pontificem ac Patriarcham Alexandrinum titulant Papas. Pergit Eutychius: *Sciendum est ab Anania, quem constituit Marcus Evangelista Patriarcham Alexandriæ, usque ad tempora Demetrii ibidem Patriarchæ, is fuit Alexandrinus Patriarcha undecimus, nullum fuisse in Provinciis Ægypti Episcopum, nec Patriarchæ ante eum crearunt Episcopos. Ille autem factus Patriarcha tres constituit Episcopos. Et primus fuit hic Patriarcha Alexandrinus, qui Episcopos fecit. Mortuo Demetrio suffectus est Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui viginti Episcopos constituit. Ex his unus erat Ammonius dictus, religionis desertor. De quo simul ac ad Heraclam delata est fama, congregavit Synodum Episcoporum, & in Ammonii urbem perrexit, ubi re satis cognitâ & perspectâ, eum ad veritatem reduxit. Cùm verò homines audierant Episcopos Patriarcham vocare Abba, seu Patrem, inter se dixerunt: Nos quemlibet Episcopum appellamus Abba, seu Patrem, & Episcopi Patriarcham appellant Abba. Unde sanè oportet, ut nos Patriarcham vocemus Papam, id est, Avum, cum sit Pater Patrum. Ita à tempore Heracla Patriarcha Alexandrinus dictus est Papa, id est, Avus.* Et infrà: *Heracli Patriarchæ tempore Patriarcha Alexandrinus est appellatus Papa, id est, Avus.* Quod ipsum compendio scribit Orientale de Alexandrinis Patriarchis Chronicon: *Heraclas primus fuit, qui Papa cognominatus est.* Africana Diœcesis est Ægyptiacæ contermina, ideoque possit ejus mores adsumpsisse: Solum suum Exarchum titulasse Papam. Verùm Heraclas Patriarcha & sanctus Cyprianus fuerunt coætanei, & simul sederunt Episcopi. Et Papæ titulus erat tunc famosissimus, Romanæ & Africanæ Ecclesiæ notissimus, ac ipsis etiam gentilibus. Quare est Heracla Patriarcha longè antiquior. Et Eutychii narratio non caret periculo caducitatis. Ignoro primam tituli originem. Existimo apud prima sæcula fuisse communem omnibus Patriarchis, Primatibus, ac fortè etiam Metropolitis, & posteà devenisse ad omnes Episcopos. Plura dixi ad Dictatum septimi Gregorii.

Lib. 1. fol. 332. Fol. 383.

At verò illa Luciani Epistola omnibus per Africam Episcopis gravissimè displicuit. De tanta re solus decernere non ausus Primas Cyprianus, ipsam transmisit ad omnes Episcopos, & de ipsis scripsit exul ad suæ Ecclesiæ majorem Clerum: *Episcopi rescripserunt placere sibi quod statuimus, nec ab eo recedendum esse, donec pace nobis à Domino redditâ in unum convenire, & singulorum causas examinare possimus. Sed & quid Calidonius* Ep. 18.

Collega meus scripserit, & quid ego ei rescripserim, ut sciatis, utriusque Epistolæ exemplum litteris meis junxi. Quòd totum peto fratribus meis legatis, ut magis ac magis ad pœnitentiam componantur, nec delicto priori adjiciant adhuc aliud delictum, dum nec nobis nec Evangelio volunt servire. Nec secundùm universorum Confessorum litteras examinari causas suas permittunt. Romana Synodus sanxerat lapsis, licet Indulgentiales Martyrum libellos habentibus, Sacramentalium satisfactionum remissionem & Sacramentalis reconciliationis pacem nonnisi in extremo vitæ exitu dandam, reliquorum causam differendam usque ad sopitas Principum persecutiones, tunc singulatim examinandos omnes, & de ampliori facienda gratia discernendum. Ab hoc Decreto cuncti Afrorum Episcopi censuerunt etiam ob cunctorum Martyrum & Confessorum nomine armatas Luciani litteras non recedendum. Censuerunt Indulgentias non ita generatim, sed singulatim postulandas à Martyribus, & dandas ab Episcopis: Et antequam darentur, singulorum causam discutiendam. Ejusmodi indiscretas Indulgentias censuerunt adversari Evangelio, ideoque per ipsas non dimitti peccata, sed addi delictum delicto. Quòd nempè agenda pro peccatis satisfactio sit Evangelica Lex, ideoque sine gravi causa non possit mitigari per Ecclesiæ claves, longè minùs expungi.

Hanc Epistolæ clausulam, *De quibus ratio constiterit quid post commissum egerint*, respiciunt hæc Cypriani verba: *Nec secundùm universorum Confessorum litteras examinari causas suas permittunt.* Laudatur clausula, quòd singulorum lapsorum examen permitteret Episcopis: Qualiter nempè illi post commissum idololatriæ delictum gessissent sese, quantis gemitibus & lachrymis pulsassent maternas Ecclesiæ fores, qualiter sese ad reconciliationis gratiam præparassent. Eandem tamen clausulam Cy-
Ep. 23. prianus arguit in litteris ad Clerum Romanæ Ecclesiæ: *Postquam ad eos*, utique ad Lucianum & alios cum ipso Martyres, *litteras misi, ut quasi moderatius aliquid & temperantius fieret, universorum Confessorum nomine Lucianus Epistolam scripsit, qua penè omne vinculum fidei, & timor Dei, & mandatum Domini, & Evangelii sanctitas & firmitas solverentur. Scripsit enim omnium nomine, universis eos pacem dedisse, & hanc formam per me aliis Episcopis innotescere velle. Additum est planè: De quibus ratio constiterit quid post commissum egerint. Quæ res majorem nobis conflat invidiam: Ut nos, cùm singulorum causas audire & excutere cœperimus, videamur multis negare, quod se nunc omnes jactant à Martyribus & Confessoribus accepisse.* Denuò culpat istiusmodi generales Indulgentias: Quod nempè in tanto numero non possent non esse, quibus nulla esset causa remittendæ satisfactionis. Et memoratam clausulam addit esse invidiosam Episcopis;

scopis: Quod nempè ipsa Episcopos cogeret negare lapsis, quod Martyres videbantur concessisse. Hinc enim lapsi non solummodò Provinciales Ecclesias, sed & ipsam Primatialem Carthaginensem Cathedram impleverunt violentiis. Promissam à Martyribus pacem statim sibi repræsentari ab Episcopis coëgerunt.

Hæc Cypriani verba, *Ut quasi moderatius aliquid & temperantius fieret*, demonstrant hunc post alios longè graviores fuisse leviorem Luciani excessum. Audi graviores excessus: *Frater noster Lucianus, & ipse unus de Confessoribus, fide quidem calidus & virtute robustus, minùs tamen Dominicâ lectione fundatus, quadam conatus est, imperiti jam pridem se vulgi authorem constituens, ut ejus manu scripti libelli gregatim multis nomine Pauli darentur. Cùm Mappalicus Martyr cautus & verecundus, legis ac disciplinæ memor, nullas contra Evangelium litteras fecerit, sed tantùm domesticâ pietate commotus, matri & sorori, quæ lapsæ fuerant, mandaverit pacem dari. Saturninus quoque post tormenta adhuc in carcere constitutus nullas ejusmodi litteras emiserit. Lucianus verò, non tantùm Paulo adhuc in carcere posito, nomine illius libellos manu suâ scriptos passim dedit, sed & post ejus excessum eadem facere sub ejus nomine perseveravit, dicens hoc sibi ab illo mandatum: Nesciens Domino magis quàm conservo obtemperandum. Aurelii quoque adolescentis, tormenta perpessi, nomine libelli multi dati sunt, ejusdem Luciani manu scripti, quòd litteras ille non nosset.* Illius Pauli mandatum exponit ipse Lucianus in litteris ad Celerinum, Romanum Confessorem: *Scire debuisti, quid circa nos actum sit. Cùm benedictus Martyr Paulus adhuc in corpore esset, vocavit me, & dixit mihi: Luciane, coram Christo tibi dico, ut si quis post accersitionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo.* Et adjungit: *Sed & omnes, quos Dominus in tanta tribulatione accersire dignatus est, universi litteras ex compacto universis pacem dimisimus.* Laudat & firmare conatur jam improbatas à sancto Cypriano litteras, & ab ipsis datam generalem Indulgentiam. Proindè Lucianus in solius Pauli, ac etiam in solius Aurelii Martyris nomine dederat primò Indulgentias: Et variè hìc excesserat. Primò, Quòd illegitimis aliorum Martyrum postulationibus miscuisset se, atque ita alienis excessibus se maculasset. Secundò, Quòd in Pauli, ac etiam in Aurelii nomine dedisset pacis libellos. Hanc enim formulam esse suspectam, scandalosam, & offensivam piarum aurium, est suprà demonstratum. Tertiò excesserat, quòd ex unici Martyris nomine dedisset omnibus generaliter pacem. Et à sancto Cypriano admonitus studuit hunc excessum moderari. Ex omnium Martyrum & Confessorum adunato nomine cœpit istam gratiam continuare. Et ipse etiam Cyprianus profitetur hunc excessum fuisse leviorem. Quidam Scholastici Docto- Ep. 22.

res

res censent Indulgentiarum donationem quotidiè fieri faciliorem sancti Petri clavibus, & posse in dies esse largiorem: Quòd nempè assiduè crescat cælestis Sanctorum numerus, ideoque & conflatus ex ipsorum meritis thesaurus. Quòd rectè censeant, evincit laudata sancti Cypriani epistola. Illa interim improbat quasquis generales Indulgentias. Et hinc laudat Mappalicum Martyrem, quòd solam matrem & sororem Episcopo commendasset. Pietas, quâ primi gradûs consanguineis Indulgentias hodie supplicamus à Romano Pontifice, adeò antiquis fulcitur exemplis. Cyprianus magis adhuc laudat Saturninum Martyrem, qui omninò nullum commendarat Episcopo. Malebat ille huic rei non misceri Martyres, & Apostolicas claves plenè permitti suo arbitrio & libertati. Imitatur Magistrum suum Tertullianum in libro de pudici-
Cap. 22. tia: *At tu & in Martyres tuos effundis hanc potestatem.* Quod hic errat nec licere nec valere, ille censet non expedire. Quod nempè multi legitimâ gratiâ abuterentur.

Secundus Luciani excessus fuit, quòd etiam plenas omnium peccatorum Indulgentias postularet ab Episcopis, & statim juberet repræsentari. Hinc enim lapsi, dum istam repræsentationem statim facere noluerunt Cyprianus & alii per Africam Episcopi, fuerunt horrendè tumultuati. Adversùm illos Cyprianus scripsit plures epistolas, quarum una ad suum
Ep. 18. Clerum habet: *Magis ac magis ad pœnitentiam componantur lapsi, nec delicto priori adjiciant aliud delictum, dum nec nobis nec Evangelio volunt servare.* Nolebant Canonicas satisfactiones explere, immò nec suas causas examinari ab Episcopis, sed sibi volebant statim impendi reconciliationis gratiam, atque ita Evangelium, avitam Ecclesiæ disciplinam, Romani Synodi Decreta, & suorum Episcoporum mandata prævaricabantur, & addebant delictis delicta. Quin & ipsos prævaricabantur Luciani litteras. Hæ enim, licèt plenam imperarent Indulgentiam, causas tamen examinari permittebant, per clausulam: *De quibus ratio apud te constiterit.* Et Cyprianus, licèt hisce violentiis generosè restiterit, tamen apud Romanam Ecclesiam fuit de conniventia accusatus, & compulsus scribere apologeticas litteras. Ista generalis Indulgentiarum plenitudo tunc adeo displicebat Romanæ Ecclesiæ. Quidam tamen Episcopi obedierunt litteris, & lapsos ipsarum vigore statim admiserunt non tantùm ad Consistentiam, sed etiam ad Perfectionem, ad communionem cum oblatione, ad oblationem nominis, ad Sacrosanctam Eucharistiam. At audaciam sibi gravissimè displicuisse Divina Majestas demonstravit per varia miracula, per multam vindictam in tales sacrilegos Eucharistiæ præsumptores. Exempla plura refert sanctus Cyprianus in sermone de lapsis. Ibidem demonstrat Marty-
res

res apud Dominum posse multa, sed non omnia: Non posse repugnare Evangelio, ideoque nec postulare, ut lapsis delicta remittantur citra omnem satisfactionem, ut illis passim dentur plenariæ Indulgentiæ. Suum sensum insigniter expressit in datis contra hosce excessus litteris ad omnes Martyres & Confessores: *Peto ut eos, quos ipsi videtis, quos nostis, quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspicitis, designetis nominatim libello, & sic ad nos fidei ac disciplinæ congruentes litteras dirigatis.* Ep. 11. Quod ipsum confirmat in sequenti ad suam plebem epistola, addens *acerba poma non esse decerpenda.* Hoc est, illos quorum pœnitentia necdum est satisfactioni proxima, non admittendos ad pacem & communionem. Vult Indulgentias nec universales esse, nec ex integro plenarias. Et hanc amplitudinem non tantùm disciplinæ adversari, sed etiam Evangelio.

Tertium Luciani excessum exponit sanctus Cyprianus in epistola ad lapsos. Ecclesiæ claves demonstrat soli Petro Apostolo, ac ejus in Episcopatu successoribus datas, atque prosequitur: *Cùm hoc Divinâ lege fundatum sit, miror quosdam audaci temeritate sic mihi scribere voluisse, quando Ecclesia in Episcopo, & Clero, & in omnibus Stantibus sit constituta. Absit enim, nec Domini misericordia & potestas ejus invicta patiatur, ut Ecclesia esse dicatur lapsorum numerus, cùm scriptum sit, Deus non est mortuorum, sed vivorum. Si autem quidam lapsi Ecclesiam se volunt esse, & si apud illos, atque in illis est Ecclesia, quid superest, nisi ut ipsi rogentur à nobis, ut nos ad Ecclesiam dignentur admittere? Submissos ergò & quietos, & verecundos esse oportet eos, qui delicti sui memores satisfacere Deo debent, nec Ecclesiæ nomine litteras facere, cùm se magis sciant Ecclesiæ scribere.* Ep. 27. Carthaginensis etiam Ecclesiæ magna pars erat lapsa. Hinc illa turma promissam sibi à Martyribus pacem statim repræsentari postulavit per communes litteras, ipsisque posuit hunc titulum: *Ecclesia Carthaginensis Cypriano Episcopo.* Quæ audacia cunctis ubique Episcopis & stantibus populis meritò & gravissimè displicuit. At quod ejus fuit fundamentum? Quòd Lucianus illis Sacramentalis reconciliationis pacem non promisisset dumtaxat, ac postulasset dandam ab Episcopis, sed ex Pauli ac Aurelii consummatorum Martyrum nomine jam dedisset. Hinc illi sese censuerunt non adhuc lapsos & prostratos, sed plenè reparatos, integros, ac Perfectos, ideoque tanquam tales prætenderunt admitti in Ecclesiam. Etenim Luciano Martyr Paulus proximè ante suam consummationem dixerat: *Luciane coram Christo tibi dico, ut si quis post accersitionem meam abs te pacem petierit, des in nomine meo.* Et suprà adductus Martyrum libellus habuit: *Communicet ille cum suis.* Et de peccatorum per claves remissione scribit in libro de pudicitia Tertullianus: Cap. 21.

At tu & in Martyres tuos effundis hanc potestatem. Et in libro ad Martyres: *Quam pacem quidam non habentes, à Martyribus in carcere exorare consueverunt.* Hujusmodi loca conglomerat in primo antiquarum observationum libro eruditus Aurelianensium Episcopus Gabriel Albaspinæus, & adjungit: *Testimonia equidem nullo pacto refellenda, quibus convincitur Martyres Sacerdotes purè & absolutè culpas mortales remisisse. Atque in omnibus his locis, aliisque etiam Patribus, quamvis non sit distinctum inter Martyres Presbyteros & Laïcos, tamen crediderim Sacerdotes pœnam & culpam, Laïcos verò pœnam dumtaxat & pœnitentiæ tempus remisisse.* Affirmat quòd antiqua disciplina ante expletas satisfactiones non impartiret Sacramentalem reconciliationem, atque adjungit: *At Martyres, si essent Sacerdotes, utrumque perficere poterant, & à culpa simul & à pœna absolvere; si verò tantùm essent Laïci, a pœnis & ab ipso tempore diminuere multùm poterant.* Urget præsertim hæc Tertulliani verba: *Ad metalla confugiunt, & indè communicatores revertuntur.* Et commentatur: *Non poterant redire in communionem Ecclesiæ, nisi absoluti.* Et certè vox, *Communicator*, omninò importat aut integrum fidelem, aut certè reparatum.

Cap. 1.

Respondeo tamen istam doctrinam carere fundamento. Etenim præcipuus horum insolentium libellorum author fuit Martyr Lucianus, quem certum est fuisse Laïcum. Fuisse enim Divinæ legis imperitum Cyprianus aliquoties testatur. Et ipsum nullibi titulavit Presbyterum. Nec item Celerinus Martyr in suis ad ipsum litteris. Certè si erat Presbyter, passus fuit insignem injuriam, & adversùm ambos potuit imitari sanctum Hieronymum, qui adversùs Joannem Hierosolymæ Episcopum, quòd sine Presbyteri titulo Hieronymum vocitasset, fuit protestatus: *Ego misellus, dum in solitudine delitesco, à tanto Pontifice truncatus, Presbyteri nomen amisi.* Etiam Aurelius Martyr, cujus nomine ad dandam pacem Lucianus abutebatur, fuit Laïcus adeò imperitus, ut nesciret scribere. Et tamen ille non tantùm pœnas attentavit remittere, sed etiam culpas. Attentavit lapsos in Pauli ac Aurelii nomine transmutare in Ecclesiam, & in perfectos Ecclesiæ Communicatores. Et quæ Evangelica aut Apostolica regula permittit Indulgentiam donari, aut satisfactiones remitti à Laïco? Uti harum impositio, ita & remissio spectat privativè ad claves sancti Petri, ideoque neutri Laïcus se possit sine sacrilego Attentato miscere. Et hinc adversùm memoratas suorum Carthaginensium lapsorum ad se litteras sanctus Cyprianus laudavit dictas claves, protestatus est spectare ad solos Episcopos, & adjunxit: *Scripserunt autem mihi nuper quidam de lapsis humiles, & mites, & trementes, & metuentes Deum, & qui in Ecclesia semper gloriosè & granditer operati sunt, & opus suum Domino imputaverunt, scientes illum dixisse, Et cùm hæc omnia*

Ep. 61. cap. 25.

Ep. 27.

nia feceritis, dicite, servi supervacui sumus, quod debuimus facere fecimus. Quæ illi cogitantes, & quamvis libello à Martyribus accepto, ut tamen à Domino satisfactio sua admitti posset, orantes scripserunt mihi, se delictum suum cognoscere, & pœnitentiam veram agere, nec ad pacem temerè aut importunè properare, sed exspectare præsentiam nostram, dicentes pacem quoque ipsam, si eam nobis præsentibus acceperint, dulciorem sibi futuram. Hi humiles lapsi intelligebant Dogma Evangelicum ac Apostolicam disciplinam: Norant pacem sibi à Luciano non potuisse dari, ideoque ipsam supplicabant humiliter à Cypriano, parati differri usque ad ejus ab exilio reditum, obedire Romanæ Synodi decretis, ac interim pergere in pœnitentia & satisfactionibus. Notanda sunt etiam hæc ejusdem epistolæ verba: *Peto discernatis desideria vestra, & quicumque estis qui has litteras nunc misistis, nomina vestra libello subjiciatis, & libellum cum singulorum nominibus ad me transmittatis. Ante est enim scire, quibus rescribere habeam: Tunc ad singula quæ scripsistis, pro loci & actûs nostri mediocritate rescribam.* Lapsi, uti à Luciano pacem generatim acceperant, ita ejus executionem à sancto Cypriano generatim flagitabant. Utrumque hîc improbat: Nulli lapso vult vel à Martyre postulari, vel ab Episcopo donari pacem, nisi ad maturam cujuslibet causæ cognitionem.

Illustrat hæc in litteris ad Clerum Romanæ Ecclesiæ: *Posteaquam ad vos litteras feci de quorundam prospecta temeritate, qui pœnitentiam agere & Deo satisfacere detrectant, litteras ad me fecerunt, pacem non dandam sibi postulantes, sed quasi jam datam sibi vindicantes, quod dicant Paulum omnibus pacem dedisse.* Prodit radicem, ex qua Lucianus pacem lapsis non supplicavit ab Episcopis, sed ipse dedit in Pauli nomine. Lucianus non se fundavit in suo, quem nullum habuit, sacro Ordine, sed in nescio quo singulari ac divino Pauli Martyris privilegio, quo cunctis ubique lapsis potuerit tantùm donum impartiri. Et Evangelio & disciplinæ repugnabat istud privilegium. Etenim & Evangelium & disciplina pacem, quam permittunt suppliciter rogari per Martyres, donari sanciunt per solos Episcopos. Non solummodo pacem culpæ, sed etiam dimissivam solius satisfactionis & pœnæ. Hinc Cyprianus constanter edixit Luciani nugas fundari in sola ipsius imperita temeritate. Quòd Lucianus in divino Pauli privilegio se fundaret, disertè edicit in suo ad Cypriani relationem Rescripto Romanus Clerus, *Immoderatam* istorum lapsorum *petulantiam & periculosam temeritatem* durè notat, atque adjungit: *Quos satis mirati sumus ad hoc usque prosilire voluisse, ut pacem sibi non tam peterent, quàm vindicarent. Immò jam & in cœlis se habere dicerent. Qui si habent, quid petunt quod tenent? Si autem non habere illos probatur, hoc ipso quod petunt,* Ep. 27.

cur non judicium eorum sustinent, à quibus petendam pacem, quam utique non habent, putaverunt? Quod si aliundè prærogativam Communicationis habere se credunt, cum Evangelio illam conferre conentur, ut ita demùm firmiter valeant, si ab Evangelica Lege non dissonant. Cæterùm quo pacto Evangelicam poterit præstare communicationem, quod contra Evangelicam Decretum videtur veritatem? Istud singulare & cæleste Pauli privilegium constanter affirmat adversari Evangelio, ideoque esse nugax commentum. Multis demonstrat pacis donationem ex Evangelica Lege spectare ad solos Sacerdotes, ideoque veros Martyres huic non posse refragari.

Isto sæculo divinum cælestium revelationum Charisma erat frequens. Eximia ejus exempla habemus & in sancto Cypriano, & in ejus Magistro Tertulliano, & in aliis Scriptoribus. Grassabatur item & varius æmularum præstigiarum fucus. Adversùs Prophetam passim intercessit Pseudo-Propheta. Et iste fucus non tantummodò Montanum præcipitavit, sed etiam Tertullianum. Eadem igitur illusio possit & Paulum Martyrem circumscripsisse. Attamen Romanus Clerus & ipsum & Lucianum conatur purgare, affirmat Luciani libellos fuisse perperam intellectos, ac omnem excessum transcribit in lapsos: *Nam si dandam lapsis pacem Martyres putaverunt, cur ipsi non dederunt? Cur illos ad Episcopum, ut ipsi dicunt, remittendos censuerunt? Is enim, qui jubet fieri, potest utique facere, quod fieri jubet. Sed ut intelligimus, imò ut res ipsa loquitur & clamat, sanctissimi Martyres utrobique adhibendum putaverunt temperamentum & pudoris & veritatis. Nam & quia à multis urgebantur, dum ad Episcopum illos remittunt, verecundiæ propria, ne ulteriùs inquietarentur, consulendum putaverunt: Et dum illis non ipsi communicant, Evangelicæ Legis illibatam sinceritatem custodiendam judicaverunt.* Quòd Lucianus lapsis pacem non dederit, sed ipsam dumtaxat ab Episcopis dandam supplicarit, probat Clerus ex duobus libellorum articulis. Primò, Quòd cunctos lapsos cum suis libellis miserit ad Episcopos. Secundò, Quòd ipsis communicare noluerit. Utique ante impartitam pacem ab Episcopis. Et nota, quod Martyres pacem non tantùm dare, sed etiam ab Episcopis dandam jubere non potuerint. Debuerunt Ecclesiæ Clavibus humiliter supplicare. Hinc in alio ad sanctum Cyprianum Rescripto
Ep. 31. pergit idem Clerus: *Lapsis maximè congruit verecundia, quorum in delictis damnatur mens inverecunda. Pulsent sanè fores, sed non utique confringant. Adeant ad limen Ecclesiæ, sed non utique transiliant. Castrorum cælestium excubent portis, sed armati modestia, qua intelligant se desertores fuisse. Resumant precum suarum tubam, sed qua non bellicum clangant. Arment se quidem modestiæ telis, & quem negando mortis metu fidei dimiserant clypeum, resumant: Sed ut contra hostem diabolum vel nunc armati, non con-*

tra Ecclesiam, quæ illorum dolet casus, armatos esse se credant. Multum illis proficiet petitio modesta, postulatio verecunda, humilitas necessaria, patientia non otiosa. Mittant Legatos pro suis doloribus lachrymas, advocatione fungantur ex intimo pectore prolati gemitus, dolorem probantes commissi criminis & pudorem. Immò si dedecoris admissi magnitudinem perhorrescunt, si pectoris & conscientiæ suæ lethalem plagam & sinuosi vulneris altos recessus verè medicâ manu tractant, erubescant & petere: Nisi quia majoris rursum est & periculi & pudoris, auxilium Pacis non petiisse. Ostendunt hanc humilitatem esse lapsis pernecessariam, ideoque ipsorum Advocatis ac intercessoribus Martyribus etiam competere.

CAPUT IV.

Exponuntur recentiores errores circa Indulgentias.

Palmare fundamentum, ex quo posteriorum sæculorum Errones cæperunt Indulgentias rodere, edicit in opere contra Waldenses Petrus Pilichdorffius: *Quare non solùm Waldenses Hæretici, immò multi Catholici quandoque titubant de Indulgentiis, hoc facit indiscreta pronuntiatio quæstuariorum Sacerdotum, qui indifferenter omnibus hominibus, hoc & illud facientibus, Indulgentias promittunt. Et hoc non est de mente Domini Papæ aut aliorum Prælatorum, qui non dant eas, nisi verè pœnitentibus, & confessis, & contritis.* Cap. 30. Quòd indispositis impartita Indulgentia sit prodiga, falsa, ac nociva Pax, abundè jam audivimus à sancto Cypriano. Hanc ille censuit non dandam, nisi satisfactioni proximis Pœnitentibus. Et certè peccata citra omnem pœnitentiam non possint indulgeri. Porrò eleëmosyna est omninò verum pœnitentiæ opus. Et quòd ipsa sola pœnitentem reddat satisfactioni proximum, ideoque Indulgentiæ aptum, multi olim censuerunt. Præsertim mediis Christianis sæculis, dum cæpit nummaria seu eleëmosynaria pœnitentiarum redemptio. Lucas Dacherius in quarto Spicilegii tomo vulgavit Epistolam, qua Gregorius septimus apud omnes sancto Petro fideles queritur Romanæ Ecclesiæ patrimonia esse invasa ac detineri à Regibus, sacras ejusdem civitatis Basilicas jacere ruinosas, Guilielmum Aquitaniæ Ducem & alios Principes, quòd ipsis reparandis larga subsidia miserint, amplè commendat, atque prosequitur: *Quorum nos videntes devotionem, & laudabilem erga communem matrem dilectionem, tam per nos, quàm etiam per Successores nostros, ter in anno cum omnibus Romanis Ecclesiis generaliter Missam celebrare, & septies illorum specialiter memoriam inter sacra Missarum solemnia habere promisimus, ut omnipotens Dominus meritis Dei Genitricis, quæ sin-*

 gulari

gulari pietate Romanam semper tuetur Ecclesiam, & beatorum Apostolorum Petri & Pauli auctoritate, omnium Sanctorum, maximè Romæ quiescentium, oratione, à cunctis eos peccatis absolvat, & ad vitam æternam perducat. Eorum piis eleëmosynis reddidit has pietatis vices. Et litterarum titulus habet: *Gregorius Episcopus, servus servorum Dei, omnibus qui Christianâ fide censentur, & beati Apostolorum Principis Sedem, Ecclesiarum omnium Matrem recognoscunt, salutem & absolutionem omnium peccatorum, per benedictionem & merita beatorum Petri & Pauli, Principum Apostolorum.* Cunctis similem pietatem Romanæ Ecclesiæ exhibentibus videtur largiri plenam Indulgentiam. Etiam de sancto Leone nono Pontifice scripsit ad Nicolaum secundum sanctus Anglorum Rex Eduardus: *Leo injunxerat nobis sub nomine obedientiæ & pœnitentiæ, propter votum, quo voveramus ire Romam, ut in remissionem omnium peccatorum meorum construerem Monasterium in honorem Apostoli Petri.* Et istam
A. 1060. gratiam Nicolaus confirmavit. Exstant Epistolæ apud Dominum Car-
n. 9. dinalem Cæsarem Baronium. Et ad nescio quem Episcopum scribit sanctus Petrus Damiani: *Non ignoras, quia cum à Principibus terras accipi-*
Lib. 4. *mus, juxta mensuram muneris eis de quantitate pœnitentiæ relaxamus. Sicut*
Ep. 12. *scriptum est: Divitiæ hominis redemptio ejus.* Et ad Clerum Florentinæ Ecclesiæ: *Cùm Sacerdotes Ecclesiæ annosam indicunt quibusdam peccatoribus pœnitentiam, nunquid non aliquando certam pecuniæ præfigunt pro annorum redemptione mensuram, ut nimirum facinora sua eleëmosynis redimant, qui longa jejunia perhorrescunt? Sed quia hæc pecuniæ redemptio in antiquis Patrum Canonibus minimè reperitur, absurdum esse & frivolum judicabitur?* Hasce eleëmosynarias Indulgentias, licet fateatur novas, constanter adseverat legitimas. Quod ipsum confirmat in aliis suis operibus.

Et Arelatensis Ecclesiæ Archiëpiscopus, qui ad decimi sæculi finem sedit, Pontius Montis majoris Ecclesiæ dedit summas Indulgentias, & addidit de publicè pœnitentibus: *Hic talis ad dictam Ecclesiam si venerit in die dedicationis ejus, aut semel in anno cum sua vigilia, & adjutorium dederit ad opera Ecclesiæ sanctæ Mariæ, quæ modo noviter construitur in prælibato monte, ex parte Domini nostri* JESU *Christi, & ex nostra, sit absolutus de tertia parte majorum peccatorum, unde pœnitentiam habet acceptam.* Exstat Diploma apud Lucam Dacherium in sexto tomo Spicilegii. Similes Indulgentias Magalonensi Ecclesiæ Synodaliter dedit ad undecimi sæculi exordium Gaufredus Archiëpiscopus Narbonensis. Ita apud Philippum Labbæum habet antiquus Catalogus Episcoporum Magalonensium, ad Episcopatum Arnaldi. Ex quibus vides non tantùm singulares, sed etiam generales eleëmosynarias Indulgentias esse admodùm anti-

antiquas. Et quin ex æquis rationibus, & in certis Ecclesiæ necessitatibus sint legitimæ, non est dubitandum. Hinc illas ad inveniendas pro Græcorum ad Synodum itinere necessarias expensas dedit, & multis argumentis defendit etiam Concilium Basileense. Vide ejus Epistolam, seu responsionem quintam & octavam. Et quòd eleëmosynæ sint magnum & eminens Christianæ pœnitentiæ opus, & satisfactioni non tantummodò faciant proximum, sed ipsam quandoque etiam compleant, clamant omnes utriusque Testamenti Scripturæ, & insigniter demonstrat sanctus Cyprianus in sermone de eleëmosyna.

His obstare videtur in litteris ad Zozimum Pelusiensis Ecclesiæ Presbyterum Isidorus Pelusiota: *Vir quidam, cùm ad eum fuisset allatum, te paucis piscibus à quodam, qui falsum jurarat, acceptis eum,* Lib 3. Ep. 260. *quantum quidem in te erat, crimine solvere minimè dubitasse, magnoperè ingemuit.* Ejus dolorem affirmat fuisse justissimum, ac prosequitur: *Neque enim hoc perjurum crimine liberat, quòd muneribus placatus sis; verùm si sua recuperet, qui ob perjurium læsus est. Quamobrem sordidi quæstûs causâ Divina oracula ne depraves, aut sinistrâ interpretatione pervertas. Neque enim ea injuriam quidem inferre, Sacerdotibus autem munera offerre præcipiunt, sed læsis se defendere rebus ipsis præscribunt. Etenim illud, Si ligaveritis, de iis qui peccant est dictum; atque item Si solveritis, de iis qui pœnitentia ducuntur. Crimine autem solvitur, non qui Sacerdotem delinit, sed qui eum, cui illata est injuria, placat. Nam si Sacerdotibus hujusmodi potestatem concessam esse arbitraris, iis qui peccant, delicta sua propellere atque abstergere minimè studentibus, tum tyrannicum hoc oraculum videbitur, atque Sacerdotum dumtaxat commodum spectans, eorum autem, quibus injuria facta est, nullam rationem habens. Crudelissimi item ac inhumanissimi, qui Sacerdotis munere funguntur, quòd non omnes criminibus solvant.* Multis ostendit has quæstuarias absolutiones ac remissiones adversari Evangelio, esse Pharisaïcas sordes, & lepram Simoniacam, quæ Spiritum sanctum non reddat peccatoribus, sed longissimè ab ipsis abigat. Respondeo Zozimum fuisse sceleratissimum spiritalium rerum nundinatorem, & hic de tribus præsertim argui. Primò, quòd pro se munera accepisset. Secundò, quòd impœnitenti perjuro fecisset gratiam. Tertiò, quòd injuriosum perjurium citra restitutionem attentasset remittere. Quæ omnia tria damnantur ab Evangelio, & ab omnibus sub cœlo Ecclesiis semper fuerunt condemnata. Porrò duriorem satisfactionis speciem commutare in mitiorem, atque ita ob faciendas veris Christi pauperibus aut aliis verè piis causis eleëmosynas donare Indulgentiam, omninò permittit Evangelium. Dummodò fiat ex legitimis rationibus.

Est

Est tamen res periculosa, & obnoxia multis abusibus. Etenim in sua Cap. 62. Lateranensi Synodo statuit Innocentius tertius : *Eleëmosynarum quaestores, quorum quidam se alios mentiendo, abusiones nonnullas in sua praedicatione proponunt, admitti, nisi Apostolicas aut Diœcesani Episcopi litteras veras exhibeant, prohibemus.* Et infrà : *Qui ad quaerendas eleëmosynas destinantur, modesti sint & discreti, nec in tabernis aut aliis locis incongruis hospitentur, nec inutiles faciant aut sumptuosas expensas, caventes omninò, ne falsae Religionis habitum gerant.* Eleëmosynaria Indulgentia post institutum ab Urbano secundo sacrum bellum cœpit admodum frequentari. Dari cœpit omnibus, qui sanctum illum Domini exercitum suis eleëmosynis adjuvarent. Extendi item ad sustentanda pauperum hospitalia, reparandas Basilicas, aliasque causas similes. Et tam à Romano Pontifice, quàm ab aliis Episcopis instituti sunt Praedicatores, qui per singula oppida & pagos adjuvarent Indulgentias suis concionibus, & pœnitentium oblationes colligerent. Et hos ista aetas titulavit Eleëmosynarum Quaestores ac Praedicatores Quaestuarios. Et hi pedetentim fuerunt lapsi in jam dictos excessus. Et in ipsis fuerunt adeò pertinaces, ut corrigi debuerint per generale Concilium. Notanda sunt verba : *Alios se mentiendo. Ne falsae Religionis habitum gerant.* Quo populum in largas eleëmosynas circumscriberent, isti parasiti assumebant Monasticum habitum : Simulabant curios, & ex alienis peccatis vivebant Bacchanalia. Quos abusus denuò compescere debuerunt Bonifacius octavus, & in Viennensi Concilio Clemens quintus. Nec soli quorundam hinc indè Episcoporum, sed etiam Romanorum Pontificum Quaestores commiserunt gravissimos excessus. Etenim inter articulos, ob quos Constantiensis Synodus degradavit Joannem vigesimum tertium, fuit & hic : *Dominus Joannes Papa Nicolao Mercatori, in legatione existenti, concessit ut quibuscumque hominibus utriusque sexûs ad sua libitum voluntatis deputare posset Confessores. Et quòd hujusmodi Confessores absolvere possent à pœna & culpa, certis tamen pecuniis taxatis mediantibus. Quas quidem praetensas Indulgentias idem Mercator publicavit, & publicari fecit in certis locis, civitatibus, & villis : Utpotè Trajecti, Mechlinia, Antverpia, & alibi. De quibus maximas pecuniarum summas exhausit & extorsit, Christi fideles seducendo, & statum ac vitam Ecclesiae Catholicae enormiter scandalizando.* Ita habes in undecima Sessione laudati Concilii. Eadem in re excessisse Bonifacium nonum tradunt authentici Scriptores. Quinimmò in Mediolanensis Ducatus historia Bernardinus Corius affirmat, quòd ad Joannis Galeatii Mediolanensium Vice-Comitis preces dederit eleëmosynarium Jubilaeum cum hac amplissima clausula : *Ut in Vice-Comitis ditione unusquisque à quocumque absolveretur peccato, etiamsi nec con-*

contritus esset, nec confessus. Quod an verum sit, ignoro. Etenim dum Robertum secundum Flandriæ Comitem ad Apostolicæ Sedi rebelles Cameracenses ac Leodienses armatâ manu domandos induxit Paschalis secundus Pontifex, addidit suo Diplomati : ***Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem, & Apostolicæ Sedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cælestem Hierusalem pervenias.*** In Apologeticis adversùs Paschalem litteris Leodiensis Ecclesiæ Clerus horrendè damnat has Indulgentias ex vario capite, & concludit : ***Undè hæc nova authoritas, per quam reis sine confessione & pœnitentia offertur præteritorum peccatorum impunitas, & futurorum libertas?*** De horrendo Clavium excessu Paschalem manifestè calumniantur. Aliud enim Paschalis non fecit, quàm sacro adversùm Turcos & Saracenos bello datas ab Urbano secundo Indulgentias extendere ad hoc bellum Catholicæ pietatis. Extendere ad solos pœnitentes & confessos. An etiam Bonifacium nonum calumnietur Bernardinus Corius, relinquo aliis examinandum. Quidquid sit, ex isto, qualiscumque fuerit, Bonifacii lapsu Joannes Launoius in epistola ad Christophorum Fauvæum sine fundamento conatur stabilire sua de Apostolicæ Sedis fallibilitate commenta. Etenim non ex Cathedra egit ista Bonifacius. Romana Ecclesia ejus infirmitates ingemuit & damnavit. Fuerunt delicta non prædicationis, sed conversationis. Parentum nostrorum miserias silentio honoremus. Eas corrigendas Constantiensis Synodus curavit. Etenim inter varios, quos per eligendum novum Pontificem voluit correctos, excessus fuit hic decimus septimus : *De Indulgentiis.*

Ex similibus interim Pontificum ac Episcoporum excessibus plures posteriorum sæculorum hæretici arripuerunt ansam impugnandi quaslibet Indulgentias. Imitati sunt Montanistam Tertullianum. Eorum primi videntur fuisse Waldenses, de quibus scribit Petrus Pilichdorfius : *Hæretici Waldenses reprobant Indulgentias Prælatorum Ecclesiæ.* Et Cap. 36. apud Anonymum, qui ipsos non ineruditè revicit, authorem hic est eorum nonus error : *Indulgentiæ & remissiones, quæ per Episcopos fiunt, nullius sunt utilitatis & momenti.* Audi primum & palmare erroris fundamentum : *Si benefactoribus alicujus loci remittitur tertia pars, vel hujusmodi injunctarum pœnitentiarum, ergo remissiones illæ sunt venales. Si quis enim ovum vel obolum dederit, erit benefactor. Et si datur illi remissio pro pecunia, venalis erit remissio, & remissionis gratia.* Alterum fundamentum : ***Si duorum vel plurium annorum pœnitentia in unius oboli oblationem commutatur, & annorum plurimorum in horam brevissimam, ergò Deus defraudatur.*** Tertium fundamentum : ***Si verum est quod de Indulgentia dicitur, ergò eodem pretio longæ & graves pœnitentiæ, quo leves & breves,***

 re-

redimuntur. Quartum fundamentum : *Hujusmodi Indulgentias dans dat impunitatem peccandi. Quia homines impunè peccant, si tam levis, immò ridiculosa sit remissio peccatorum.* Quintum fundamentum : *Si Indulgentia essent in terra, tunc insanissimi sunt, qui transfretationes & alias longas peregrinationes suscipiunt, si tres oboli tantùm eis prosunt.* Proindè Indulgentias, quas propter sacri transmarini belli susceptionem, aut alias laboriosas ad Sanctorum limina peregrinationes tunc dabat Ecclesia, videntur Waldenses admisisse, & improbasse solas quæstuarias. Ab indiscreta abusus damnatione videntur fuisse abrepti ad damnandam simul substantiam.

Alterum contra Indulgentias errorem adducit Conrardi Abbatis Us-
A. 1246. pergensis supplementum : *Hoc tempore fuerunt in Suevia Prædicatores, qui in Pontificem Romanum & Cardinales magnâ dicendi libertate os aperirent, Frederici secundi & Conrardi filii causam justificantes, ausi dicere apud Summum Pontificem, Cardinales & Episcopos nullam residere authoritatem, quoniam omnes unâ labe Simoniæ maculati essent, nec quidquam tenere à Christo potestatis. Et quòd Sacerdotes in mortali constituti peccato neque ligarent, neque solverent, neque consecrarent. Quòd nemo in orbe Christiano interdicere posset Divinis officiis : Quodq; sine discrimine ea audirentur, & celebrarentur impunè. Et in fine suæ prædicationis Indulgentiam, inquiunt, quam annuntiamus, non à Papa confictam, non à Prælatis compositam, sed ex Deo Omnipotenti vobis annuntiamus. Conrardus Rex, cùm tueretur hos Concionatores, penè incidit in capitis periculum.* Hæc prædicatio cœpit statim post Lugdunense Concilium, in quo Innocentius quartus ab antecessore suo Gregorio nono excommunicatum Imperatorem Fredericum secundum degradavit. Facta enim fuit ista Synodus decimi tertii sæculi anno quadragesimo quinto. An Simoniaci, quoniam Gnosticâ laborant hæresi, & Spiritu sancto sunt penitus vacui, valida præter Baptismum conficiant Sacramenta, est antiqua quæstio : Eam pluribus in Synodis sanctus Leo nonus ac ejus successores discusserunt, at non definierunt. Quanta insolentia ac violentia Florentini Monachi suum Episcopum Petrum, & data per ipsum Sacramenta isto tempore tractaverint, & quomodo ipsos multi populi fuerint imitati, est alibi declaratum. Sub quarto Innocentio adhuc pendebat quæstio eadem : Et Petrus Lombardus, aliique Scholastici Doctores favebant turbulento errori. Ipsum enim exstinxit tandem ac plenè sepelivit Doctor Angelicus. Et hoc est omninò unum è magnis ejus in Ecclesiam beneficiis. Eundem igitur errorem arripuerunt turbidi illi defensores Imperatoris Frederici, Romanam Ecclesiam infamarunt ac damnarunt de Simonia, blaterarunt ab ipsa amissum Spiritum sanctum, exutam omni potestate clavium, nul-

nullum ab ipsa posse dari Sacramentum, nullam ferri censuram, nullam donari Indulgentiam, ideoque ab ipsa inflictam Frederico degradationem, & varia hinc indè ad ipsam firmandam & exequendam lata Ecclesiastica Interdicta esse frivola & vana Attentata. Garrierunt Fredericum adhuc esse legitimum Imperatorem, datum in Imperiali unctione sanctum Spiritum, & ipsi & ipsius defensoribus adhuc assistere, ideoque datas ab illo Spiritu Indulgentias à se prædicari. Sacrum bellum contumaci Frederico inferre & cunctis hujus militibus plenarias Indulgentias elargiri parabat Innocentius: Turbines illi has blasphemabant, & meliores Frederici defensoribus datas ab ipso Deo blaterabant. Blaterabant cum imperito Luciano: Et ex pejoribus fundamentis. Et adversùm ipsos Doctor Angelicus docuit quævis per Simoniacos etiam & quosvis Hæreticos data præter pœnitentiam Sacramenta esse firma & rata. Et veritatem admisit omnis Ecclesia.

Nihilominus ex prava ista radice prodiit & tertius error circa Indulgentias. Error Flagellantium, quorum apud Gangenhuysen in Misnia author fuit Conrardus Smidt, & qui sese appellarunt Fratres Crucis. Ipsorum errores enumerat magnum Belgii Chronicon, & hic est primus: *Eorum Secta dicitur Fratres Flagellantes, seu Fratres Crucis, & originem ex quibusdam scripturis habet, per Angelos sanctos super Altari beati Petri Romæ delatis circa annum Nativitatis Christi millesimum trecentesimum quadragesimum octavum. Unde illi primò illo tempore per mundum discurrentes, se flagellis ceciderunt, & dixerunt Deum illo tempore Romanum Pontificem, cæterosq; Prælatos, ne deinceps populo Christiano præessent, sustulisse, eosq; omni auctoritate ligandi & solvendi, & quascumque res consecrandi privasse. Et ut in expulsione negotiatorum de templo adventus Christi propter malitiam Sacerdotum abjecit & repudiavit Sacerdotium Judaicum, ita in adventu Fratrum Crucis propter Sacerdotum nequitiam Deum sustulisse & abjecisse Sacerdotium Evangelicum. Eoq; modo sex Sacramenta Ecclesiæ cessavisse.* Nempè omnia Sacramenta præter Baptismum, de quo fuit secundus articulus: *Quod in transitu Fratrum Crucis, videlicet quando primùm cum flagellis per mundum, Cruce eos præcedente, & ipsis se flagellantibus, transeunt, legem tum Baptismi in aqua exstinctam à Deo, & legem Baptismi in proprio sanguine institutam. Aiunt enim, quòd Christus in Cana Galilææ circa finem convivii nuptialis aquam mutavit in vinum rubeum: Eo significari, quòd circa finem mundi Baptismus aquæ in Baptismum sanguinis mutari deberet. Et sicut vinum rubeum præ omni vino priùs posito convivantibus magis placuit, ita novam legem Baptismi sanguinis Deo præ omnibus legibus placere dicunt. Nec post prædictum transitum fuisse verum Christianum, nec intrare quemquam potuisse in Regnum cælorum, nisi qui proprio sanguine*

 de

de corpore suo per flagellum in memoriam passionis Christi spontè excusso fuerit baptizatus. Alia sex Sacramenta non transmutarunt, sed penitùs exsufflarunt, & hic fuit tertius articulus: *Ad remissionem peccatorum nihil prodesse confessionem Sacerdoti factam, nec per eundem absolutionem, sed quantumcumque enormia sint peccata, sufficere cum cordis contritione solam flagellationem proprii corporis. Undè omnes Indulgentiæ, per quemcumque concessæ, nullæ sunt.* Spontanea per proprii corporis flagellationem pœnitentia non est antiquissima apud Ecclesias. Ejus primus auctor ad undecimi sæculi exordium fuit sanctus Dominicus Loricatus, sanctissimus in sancti Benedicti Ordine Anachoreta. Et passus multarum contradictionum obices, accusatus de novitate. Ipsum verò defendit sanctus Petrus Damiani, adeò potenter ac fæliciter, ut istud pœnitentiæ genus omnis tandem Ecclesia probarit. Et omnia ferè Monasteria in suos mores admiserunt. Quare Flagellantium error fuit, quòd omnibus fidelibus garriret necessarium ad vitam æternam. Et quidem suâ hypocrisi turbarunt omnem Europam: Vagati sunt etiam per Italiam, Galliam, atque Angliam. Et cum ipsis cucurrerunt etiam Episcopi. Etiam fœminæ suas turmas habuerunt. Et sedentem Avenione Clementem sextum Pontificem insigniter terruerunt. Nec tantùm Ecclesiasticis censuris, sed etiam armatâ manu debuêre compesci, & fugari. Quòd fuerit duplex Flagellantium Secta, alia sub Frederico secundo
A. 1249. Imperatore ac Innocentio quarto Pontifice, alia sub sexto Clemente, rectè scribit in suis Annalibus Henricus Monachus Rebdorffiensis. Videntur eadem prædicasse. Turbidi illi pro degradato Frederico Prædicatores videntur fuisse Flagellantes. Quòd posteriores non statim ab exordio, sed paulatim sint lapsi in suos fædissimos errores, atque ita in populi odium devenerint, idem Henricus testatur. Longa est hæc historia: Nec spectat ad hunc locum. Omnium horum errorum fons fuit Abbas Joachim, & ejus defensor Joannes de Pervia, de quo magnum Belgii Chronicon: *Joannes adfirmat, quòd Evangelium Christi & doctrinam novi Testamenti ad perfectionem perduxerit, & evacuari illa post mille ducentos sexaginta annos, & anno millesimo ducentesimo sexagesimo debeat inchoari doctrina Joachimi, quam nominavit Evangelium æternum, totam perfectionem hominum salvandorum illi attribuendo.* Ejus librum damnavit, & exuri jussit Alexander quintus. Novum Joachimi Abbatis, quod posteà Petrus Joannis Bitterrensis resumpsit, ac in multis alteravit, Evangelium largè exponit in Hæreticorum catalogo Guido Carmelita, Episcopus Majoricensis. Ex isto igitur pessimo fonte suos Sacramentarios errores habent etiam Flagellantes. Et quia se videbant omni legitimæ missionis auctoritate destitui, sibi à cœ-

lesti epistola factam Legationem nugacissimè garriverunt.

Quartus circa Indulgentias Erro fuit Joannes Wicleffus, cujus per Gregorium undecimum damnati discipulis Henricus Chnychtonus adscribit hos articulos: *Quòd Papa modernus Urbanus sextus non gerit vices beati Petri in terris, sed est filius Anti-Christi. Nec erat verus Papa à tempore sancti Sylvestri. Quod Papa non potest concedere aliquas Indulgentias: Nec Episcopi quicumque. Et quod omnes confidentes in hujusmodi Indulgentiis sint maledicti.* Episcopali perfectioni temporales possessiones adversari censuit Wicleffus cum Arnaldo Brixiensi, ideoque omnem Episcopalem potestatem à magni Constantini, qui istis ditavit Ecclesias, Baptismo credidit evanuisse. Hinc & hos ejus articulos damnavit Constantiensis Synodus: *Ditare Clerum est contra regulam Christi. Sylvester Papa & Constantinus magnus erraverunt ditando Ecclesiam.* Et alios similes. Etiam hunc: *Post Urbanum sextum non est recipiendus aliquis in Papam, sed vivendum more Graecorum sub legibus propriis.* Wicleffus videtur non tantummodo sanctum Sylvestrum, sed etiam sextum Urbanum agnovisse legitimum Pontificem, atque ità à suis discipulis insigniter dissonare. Immò etiam à semetipso. Etenim si Ecclesiae ditatio sit contra Christi regulam, sanctus Sylvester ac omnes ejus Successores sunt professi haeresim, in ipsa perdurarunt, adeoque non fuerunt Pontifices. Etiam hos articulos ille docuit: *Consulendum est fidelibus, quòd non petant Curiam Romanam, vel Avenionem ad Papales Indulgentias, vel absolutiones à poena & culpa sibi vel aliis impetrandas. Quia Dominus totius mundi non vult in tali brevi vel angusto loco coarctari, sed in caelo existens perpendiculariter cuilibet vigilanti est paratus ad lumen suae gratiae influendum.* Censet Indulgentias non petendas ab Episcopis, sed à solo Deo. Audi alium articulum: *Quantum ad Indulgentias, privilegia, & regulationem Ecclesiae in lege nova, patet quod foret expediens toti Ecclesiae, quòd omnes novitates ejusmodi sint sopitae. Omnia enim talia videntur esse phantasmata, nec fundata rationibus, nec scripturis.* Et hunc: *Sicut Christus injunxit adulterae, quòd nolit amplius peccare, ita videntur & Confessores debere injungere poenitentiam confitenti. Quia nulla est Poenitentiaria, à qua capi potest certior poenitentia injungenda.* Agit Martini Lutheri Magistrum, docet optimam poenitentiam esse novam vitam, adeoque nullis opus esse satisfactionibus ac Indulgentiis. Lib. 5.

Quintus circa Indulgentias Erro fuit Magister Joannes de Wesalia, Concionator Ecclesiae Wormatiensis, cujus hi fuerunt errores: *Joannes Indulgentias nihil esse credit.* Docuit & hunc articulum: *Si quis confiteatur, injungitur illi ardua poenitentia, ut peregrinetur Romam, vel ad alia remotiora loca, strictum jejunium, & quòd dicat multas orationes.*

 Quod

Quod Christus non fecit, sed solùm dixit: Vade, noli ampliùs peccare. Sic gravata est Christianitas per humanas leges & constitutiones. Etiam ipse censuit optimam pœnitentiam esse solam novam vitam. Porrò quale isto tempore apud Germanos fuerit Concionatoris officium, exponit Conradi Abbatis Uspergensis Supplementum: *Institutum est officium prædicaturæ in templo Argentoratensi, sub Ruperto Duce Bavariæ, Episcopo Argentoratensi. Ad quam rem Petrus Scultus, Consul Argentoratensis, vir integerrimus, impensas non mediocres præstitit, supra septingentos florenos. Et operam dedit, ut Joannes Gyler de Keysersperght Theologiæ Doctor ad munus illud primus vocaretur, qui triginta annis præfuit & profuit. Et quod de Origene fertur, qualem habuit sermonem, talem habuit & vitam.* Istud ergò munus ad ejusdem sæculi annum septuagesimum nonum Joannes de Wesalia habuit in Ecclesia Wormatiensi, & illic non scripto, sed verbo effutivit suos errores. Et per Gerardum Elten, & Jacobum Springer, ex Prædicatorum Ordine Doctores Theologos, & contra hæreticam pravitatem Inquisitores, fuit prohibitus & castigatus. Nempè tunc Joannis Wicleffi virus incipiebat spargi per Germaniam.

A. 1478.

Sextus circa Indulgentias Erro fuit Magister Joannes Wesselus, Friso, Groningensis, Doctor Parisinus, vulgò dictus *Lux mundi*: Ob eminentem scientiam. Edidit plures reverà eruditos libros, enumeratos per dictum Uspergensis Abbatis Supplementum, & inter ipsos fuerunt hi: *De Sacramento Pœnitentiæ. Et quæ sint claves Ecclesiæ? De potestate ligandi & solvendi. Quæ sit vera communio Sanctorum? De thesauro Ecclesiæ. De participatione ac dispensatione hujus thesauri. De Fraternitatibus.* Utpotè quæ passim gaudeant multis ac magnis Indulgentiis. Reverà fuit vir eruditus. Affirmat varia. Primò, Indulgentiarum nullam esse memoriam in sacris litteris, nullam in sancto Hieronymo, Ambrosio, Augustino, aut aliis Patribus. Omnes sancto Thoma Aquinate, & magno Alberto vetustiores Magistros affirmat *ab hac nova Indulgentiarum assertione discessisse, asserentes nihil esse aliud, nisi piam fraudem, & dolum non malum, quo Plebs officioso errore trahatur ad pietatem.* Indulgentias, quas magnus Gregorius passim dicitur dedisse Romanis Stationibus, proscribit ad Apocrypha. Secundò affirmat ipsarum omninò esse in sacris litteris memoriam, sed quæ ipsas improbet & damnet. Etenim in secunda epistola sanctus Petrus Apostolus affirmat nostram vocationem non fieri certam, nec nobis in Christi regnum dari introitum, nisi per bona Christianæ Justitiæ opera, ideoque Indulgentias non prodesse. Affirmat illam esse primam Romani Pontificis Indulgentialem Bullam, cui nullus posterior adversari possit aut præ-

prævalere. Tertiò afferit Indulgentias non spectare ad Apostolicas jurisdictionis Claves, sed ad potestatem & opus operatum sacri Ordinis. Et probat ex quarta consideratione Joannis Gerson in tractatu de Indulgentiis: *Potestas clavium Ecclesiæ Sacramentalis & in foro conscientiæ est eminentior, utilior, ac eligibilior in collatione Indulgentiarum, quàm sola potestas judicialis.* Quia nempè per sacramentalis Reconciliationis ex opere operato virtutem æterna peccati pœna commutatur ac mitigatur in temporalem, & per eandem Christianæ Regenerationis virtutem plenissimè aufertur. Hinc censet unicam, veram, ac omni per Papales Bullas data firmiorem Indulgentiam: Et in ipsa danda omnem Parochialem Presbyterum esse Romano Pontifici æqualem. Quartò afferit temporalis pœnæ, non minus quàm ipsius culpæ remissionem esse privativè reservatam Divinæ Majestati. Et probat: *Quæ immediatè inter Deum & hominem geruntur, hæc sibi Deus dijudicanda reservavit.* At verò hujusmodi sunt peccatorum remissio, ad ipsam requisita cordis conversio, & pro remissis peccatis satisfactio. Hinc infert *Papam non amplius posse super pœnis relaxandis quàm super peccatis remittendis* Addit & aliud argumentum: *Qui quæ intra hominem sic aguntur, ut nullis indiciis foris pateant, scire non potest, dijudicare non potest. Quando purgandus oculus, aut quam purus esse debeat, quo dignus inveniatur videre Deum, oculus mortalium definire non potest. Quæ Papa de se ipso definire non potest, hæc non potest in aliis judicare. Qui neque potest, neque debet, si vult judicare, peccat & errat: Et judicium est nullum, velut à non suo Judice latum. Omnis actus ex taliter nullo judicio sequens est etiam nullus. Plenaria remissio prærequirit judicium de perfectè purgato mentis oculo: Undè non efficacior illa remissio, quàm sit illa præcedens dijudicatio.* Agit in plenarias Indulgentias, quibus legitimis ac validis credimus citra omnem obicem patere januas Regni. Regni ingressus prærequirit plenam ex toto corde dilectionem, & ab omni terreno amore mundatum cordis oculum: Hæc secretissimè, ac omninò insensibiliter aguntur in homine, ideoque Magister Wesselus censet illa ad Indulgentiale Pontificis judicium non pertinere.

Huc etiam spectant ejus sequentes articuli: *Multos verè confessos, contritionem & Indulgentialem conditionem executos, esse verè parvulos in Christo, verè adhuc valde informes Christo, multo partu opus habentes, antequam in eis Christus formetur. Papam nullâ potestate arbitrariâ posse perfectè Christum formare in parvulis ac imperfectis. Papam non posse evacuare quod ex parte est, & non posse facere, ut veniat quod perfectum est: Non posse facere de viatore comprehensorem, nec posse viatorem perfectum etiam in termino vitæ constituere.* Pergit impugnare plenarias Indulgentias.

tias. Persistit adserere, quòd ad Regni ingressum plena requiratur dilectio, plenaque munditia ab omnibus terrenis amoribus: Hinc infert Papam, qui ista dona non possit infundere, etiam donare non posse plenas Indulgentias. Quæ sua sensa confirmat per multos articulos. Etiam per hos: *Neque Prælatorum authoritas, neque Sacramentorum veritas in hac vita immunem constituunt à peccato. Qui non potest immunem à peccato reperire, non potest immunem decernere.* Utique donando plenas Indulgentias. Hinc ex ista donatione sic infert & argumentatur: *Potest igitur Papa per suas Indulgentias Divinæ Justitiæ, Divinaq; Misericordiæ derogare. Sed hoc est impossibile, nisi Deus præjudicet Divinæ Sapientiæ. Sed hoc nonnisi per propriam stultitiam & errorem. Quod si faciat, scandalum præbet pusillis.* Nostras pro peccatis satisfactiones affirmat Divinæ Majestati deberi ex rigida justitia, ipsas non nisi per ipsam Divinam Misericordiam remitti posse aut temperari, ideoque hoc attentantem Papam in utrumque Divinæ gloriæ Attributum excedere. Qui libri perierunt: Præter Apologiam adversùs Jacobum Angularem, Naelduicensis Ecclesiæ Decanum qui Indulgentias contra ipsum defenderat. Hanc, ac etiam desumptos ex aliis ejus libris plures devios articulos vulgavit Melchior Goldastus.

Martini Lutheri hæresis est omnibus abundè nota. Grassabantur tunc plures Indulgentiarum abusus: Ex his ille arripuit ansam ad impugnandam ipsarum etiam substantiam. Hinc lapsus est & in alios errores. Rem describit in libro de bello Smalcaldico Joachimus Camerarius: *Motum est hoc* Lutherani schismatis *negotium ab initio ex improbis & ad quæstum paratis nundinationibus; cùm nonnulli audaces, vel potiùs impudentes homines, nomine Papæ abuterentur ad decipiendos simplices & religiosos Germanos, ex quorum superstitione mercedem spontè oblatam illi tanquam fructum aliquem colligerent.* Horum Quæstorum insolentias exponit, atque prosequitur: *Venales proponebantur defunctorum animæ, quas licebat redimere certo soluto pretio, & peccatis suis quisque qualibuscumque hanc veniam impetrare poterat numeratâ pecuniâ, quantam institor petebat. Ac nummi collecti ab illis negotiatoribus insumebantur in varias voluptates, cùm de Germanorum stolidorum opibus animo illi quieto delicatissimè viverent. Hæc autem mercatura vocabatur venia peccatorum.* Quæ omnia etiam adducit in sua ad Adrianum sextum Pontificem legatione & querimoniâ Nurenbergensis Germanorum Procerum Conventus. Affirmat harum, & quidem sæpiùs iteratarum, Indulgentiarum fucum fuisse Romanæ urbis reparandas Basilicas, aut inferendum Turcis bellum, per ipsas omnem Germaniæ & pecuniam & pietatem esse exhaustam, inductam omnem criminum impunem licentiam, & omnem hunc quæstum in Romanorum Pontificum consanguineos malè

pe-

periisse. Eosdem excessus acerrimè insectatur in Citizensis Ecclesiæ Chronico Paulus Langius, circa Martini Lutheri doctrinam cespitat, atque adjungit : *Sed cum sui , & ego , more suspensius multorum , qui* A.1513.
usque per œcumenicum Concilium , quid in tam ardua re tenendum sit , decretum fuerit , paratus nihilominus & modò & semper à rectè sapientibus doceri , quorum etiam , & potissimum Romanæ Ecclesiæ judicio scripta mea examinanda & corrigenda subjicio. Omnes præsertim queruntur circa excessus in defunctorum Indulgentiis. Quos ipsos contra Calixti tertii & Julii secundi excessus paucis ante Lutherum annis fecerat Legatio Imperatoris Maximiliani. Excessus videtur incœpisse à Clemente quinto, de quo scribit Joannes Wesselus : *Doctores Parisienses temeritatem illam* Cap. 6.
Angelis in cælo præcipientem , reprehenderunt & correxerunt , qui cruce signatis ad eorum vota tres vel quatuor animas ex purgatorio , quas vellent , elargiebatur. Et in alio ejusdem adversùs Jacobum Angularem libri capite : *Palàm Reverendissimus ille* Florentinorum Archiëpiscopus , *& magnus Indulgentiarum defensor Antoninus confitetur copias Bullarum Clementis totam continere exorbitantiam , quòd non credat fuisse bullatas. Quæ tamen hodiè Viennæ , Lemovicis , Pictavis , plumbata in thesauro privilegiorum reservantur.* Plures exstant similes etiam Catholicorum querimoniæ.

CAPUT V.

Demonstratur Indulgentiarum donatio fuisse usitata etiam ab Apostolis.

QUæstio prima est , An in Sacris Novi Testamenti litteris nulla sit Indulgentiarum memoria ? Rationem dubitandi facit idem sanctus Antoninus , de quo Joannes Wesselus pergit : *Studiosissimus ille Chronographus Antoninus planè confitetur se nondum invenisse , quando Indulgentiæ habuerint initium.* Et cum aliis Jurisconsultis Joannes Andreas censet illas cœpisse ab octavo Bonifacio. Etiam Jacobus Angularis fatetur nec in Sacris litteris , nec in antiquis Ecclesiæ Patribus reperiri ipsarum memoriam , ideoque ipsas nititur fundare in Traditione. Respondeo ipsas omninò laudari in Sacris litteris. Etenim de incœstuoso Corinthio in prima ad Corinthios epistola scripsit Apostolus : *Tradidi Satanæ in interitum carnis , ut spiritus salvus sit in die Domini nostri* JESU *Christi.* Exponit in quinta decima homilia sanctus Joannes Chrysostomus : *Non dixit Apostolus ipsum dedere Satanæ , sed tradere , ei aperiens portas pænitentiæ , & tanquam pædagogo eum tradens.* Et ad verba , *In inte-*

teritum carnis, scribit: *Quomodo factum est beato Job. Sed non pro eadem causa. Nam illic quidem pro splendidioribus coronis, hic autem pro solvendis peccatis. Ut eum flagellet malo vulnere, aut alio morbo.* At verò alibi dicit: *A Domino judicamur hìc patientes. Sed hic eum vetans magis tangere, tradit Satanæ.* Et in quarta super secundam epistolam homilia scribit: *Cùm incestuosum amputari jubebat Apostolus, ei indulgendi arbitrium Corinthiis non permisit.* Ei inflixit perpetuam totius vitæ pœnitentiam, & Spiritus salutem remisit ad diem Domini, ad supremi in Patris dextera Pontificis JESU Christi tribunal. Nefandam istam mœchiam reservavit Christo Domino, & nec in exitu voluit per sancti Petri claves absolvi. Ex quo vides hanc primævam & rigidam Patrum disciplinam ducere originem ab Apostolis. Et tamen de eodem mœcho

Cap. 2. scripsit idem Paulus in secunda epistola: *Sufficit illi, qui ejusmodi est, objurgatio hæc qua fit à pluribus, ita ut è contrario magis donetis, & consolemini, ne fortè abundantiori tristitiâ absorbeatur qui ejusmodi est. Propter quod obsecro vos, ut confirmetis in illum charitatem. Cui autem aliquid donastis, & ego Nam & ego quod donavi, propter vos, in persona Christi, ut non circumveniamur à Satana. Non enim ignoramus cogitationes ejus.* Et laudatus Chrysostomus commentatur: *Non solùm id Apostolus jubet, ut objurgationi finis imponatur, sed ut etiam ad priorem statum reducatur. Etenim si quis eum, qui verberibus cæsus est, tantummodò missum faciat, nec ei medeatur, nihil fecit. Vide autem quonam rursùs modo illum quoque coërceat, ne ob condonatum peccatum fiat deterior. Nam quamvis peccatum confessus fuerit, ipsiusq; eum pœnituerit, ostendit tamen eum non tam pœnitentiæ operâ, quam gratiâ & beneficio veniam consequi. Ob id ait: Donetis & consolemini. Et quod sequitur, idem declarat. Non enim, inquit, quòd id promereatur, nec quòd eam, quam par est, pœnitentiam præstiterit, sed quia infirmus est, ideo hoc peto.* Affirmat varia. Primò, quòd per objurgationem Apostolus intelligat publicam pœnitentiam. Secundò quòd ipsa fieret à pluribus. Hanc enim pœnitentiam non à solo Episcopo, nec item à solo Clero, sed etiam à cunctis Stantibus Laïcis fuisse suo adhuc tempore taxatam & fixam, frequenter scribit sanctus Cyprianus. Tertiò dicit Chrysostomus, quòd isti pœnitentiæ finem imposuerit Apostolus, ac restantem adhuc partem remiserit. Quartò, quòd gratiosè remiserit. Quintò, quòd mœchum curaverit Sacramentaliter absolvi ac reponi in communionem Ecclesiæ. Sextò, quòd id fecerit cum tanta moderatione, ut exindè nec ipse mœchus, nec quis alius arriperet impunitatis spem aut occasionem peccandi. Septimò, quòd hanc gratiam fecerit ex mera commiseratione infirmi hominis.

Ad dandas, inquam, Indulgentias Apostolus in hoc pœnitente mœcho.

mœcho attendit duo: Pœnitendi studium, ac humanam infirmitatem. Hinc ad ejus verba, *Ne fortè abundantiori tristitiâ absorbeatur*, pergit Doctor Chrysostomus: *Quæ verba sunt hominis magna pœnitentiæ testimonium ipsi tribuentis, nec eum sinentis ruere in desperationem. Quid est autem, Absorbeatur? Nempè vel hoc faciens quod à Juda factum est; vel etiam, si vita usurâ fruatur, deterior factus. Etiamsi enim resilit, inquit, quod contractum ex longiori objurgatione dolorem non ampliùs ferre queat, ac desperatâ salute, aut in laqueum, aut in majorem deinceps improbitatem ruet. Itaque occurrendum est, ne ulcus ingravescat, neve id quod rectè atque ex virtute fecimus; ob neglectum modum amittamus. Hæc autem eò dicebat, ut & illum coërceret, & admoneret, ne post impetratam veniam ignavior fieret. Non enim, inquit, eum ita excepi, quasi contractas sceleris sordes penitus absterserit, sed quòd verear, ne gravius aliquid in se admitteret. Ex quo illud discimus, non ex scelerum tantùm natura, sed etiam ex eorum animo atque affectione judicandam esse pœnitentiam, quemadmodum tum quoque fecit Apostolus, quòd ipsius imbecillitatem pertimesceret.* Affirmat ad rectè faciendam pœnitentiæ impositionem aut remissionem non solam criminis gravitatem aut levitatem, sed etiam criminosi infirmitatem aut robur esse attendenda. Quam regulam secutus est etiam sanctus Cyprianus. Etenim inter varias, ob quas lapsis indulgendum censuit, causas frequenter ponit & hanc: *Ne Ecclesiam deserant, ac gentiliter vivant.* Ne mireris quòd isti pœnitenti Apostolus timuerit Judæ desperationem & laqueum. Etenim hæc Apostoli verba, *Ut firmetis in eum charitatem*, exponit Chrysostomus: *Hisce verbis summa virtutis testimonium Corinthiis tribuit. Siquidem ii, qui hominem usque adeò amabant ac tuebantur, ut etiam animis inflarentur, adeò rursùs eum aversati sunt, ut tantoperè laborandum Paulo fuerit, ut in eum firmarent charitatem.* Hic est igitur ille homo, cujus causa scripsit in prioribus litteris Apostolus: *Et vos inflati estis, & non magis luctum habuistis, ut tollatur de medio vestrûm, qui hoc fecit.* Erat grandis Corinthiorum Presbyter & Doctor, de cujus gloria inflabantur, ideoque ejus flagitium volebant dispensatoriè dissimulatum. Et hinc non malè educitur, quod in primo Apostolicæ prædicationis exordio majores Clerici novas etiam post sacrum Ordinem nuptias possent inire. Nec enim conjugium, sed solum incœstum damnavit in isto homine Apostolus. Et quia ille ex tanto Ecclesiæ gradu deciderat quasi in nihilum, per nimium merorem fecit se de Judæ Traditoris desperatione suspectum. Nam quòd olim quidam etiam ad publicam pœnitentiam damnati, & ad ipsam peragendam in custodia conclusi Hispani semetipsos desperati ferro aut laqueo peremerint, testatur ac damnat decima sexta Synodus Toletana. Cap. 4.

Has Apostoli voces, *Donavi in persona Christi*, Chrysostomus variis modis commentatur: *Hoc est, ad gloriam Christi, vel tamquam Christo hoc etiam imperante. Id quod summum ad permovendos eorum animos momentum habebat. Propterea quòd jam Indulgentiam non adhibere in negotio, quòd ad Christi gloriam pertineret, ac ipsi placeret, vererentur.* Et iterùm: *Hoc est, secundùm Deum, vel ad Christi gloriam.* Per Christi personam alibi intelligit Christi Domini nomen, virtutem, ab ipso datam Apostolicam potestatem. Et ex his vides Corinthi Episcopum & Clerum ad dandam Indulgentiam fuisse difficiles. Hinc addit Apostolus: *Propter quod obsecro vos.* Laudatus Joannes exponit: *Non jam imperat Apostolus, sed obsecrat, non ut Praeceptor, sed ut aequalis, atque illis*, utique Corinthiorum Episcopo & Clero, *in judiciario subsellio positis & constitutis ipse in patroni ordine atque loco se collocavit. Quoniam enim id, quod in animo habebat, confecerat, prae gaudio jam modum in supplicando excedit.* Et adjunxit Apostolus: *Ideo enim & scripsi, ut cognoscam experimentum vestrum, an in omnibus obedientes sitis.* Lapsum Presbyterum ad perpetuam ac solemnem pœnitentiam dejicere Corinthii primo detrectarant, & ad Apostoli jussum tandem admiserant. Nunc vela vertebat Apostolus, ipsumque mandabat recipi in fratrem. In ejus judiciis videbatur esse *est* & *non*. Hinc laudat Corinthios, quòd in omnibus sibi obediunt. Huc etiam spectant hæc verba: *Cui autem aliquid donastis, & ego.* Doctor Chrysostomus elucidat: *Vides quo pacto Apostolus rursùm posteriores sibi tribuit, illos videlicet duces atque auspices, se verò comitem dumtaxat ostendens. Sic nimirùm exacerbatus animus mitigatur: Sic durus animus emollitur.* Ipse nec per semetipsum indulgere, nec Episcopum compellere ad indulgendum voluit: Exemplum dedit, quòd circa sibi subditos Episcopos Patriarchæ & Primates debeant imitari. Pergit Apostolus: *Nam & ego quod donavi, si quid donavi, propter vos.* Et Joannes Chrysostomus: *Postea ne supinos & ignavos eos reddat, ut penes quos negotii summa sit, atque illum haud quaquam missum faciant, ad hoc ipsos impellit, dum ait se quoque illi condonasse.* Et infrà: *Illius qui peccarat absolutionem Apostolus sibi & illis arrogat.* Quæ omnia sanctus Joannes Chrysostomus confirmat in oratione, quâ exponit verbum Apostoli: *Sufficit tibi gratia mea.* Et ex his manifestè lucet hìc ab Apostolo donatas fuisse Indulgentias, & hanc omninò esse Bullam indulgentialem. Magister noster Joannes Wesselus primò formalis, deinde realis, tandem nominalis fuit Theologus, atque ita in istis quisquiliis, quam in Evangelicis ac Apostolicis litteris versatior. Indulgendi potestas spectat ad remissionem peccatorum, ideoque nobis data est à resuscitato è mortuis Domino per verba: *Quorum remiseritis peccata.*

Se-

Secunda quæstio est, An proximi Apostolorum Successores Episcopi, ac alii Ecclesiæ Patres sint hâ potestate constanter usi? Respondeo fuisse usos. Lucet ex adductis suprà testimoniis, præsertim Tertulliani, sancti Cypriani, Romani Cleri, ac etiam sancti Pontificis Cornelii. Quæ omnia insigniter apud Eusebii Cæsariensis Episcopi Ecclesiasticam Historiam confirmat antiquus, quem sanctus Hieronymus meritò appellat disertissimum, Ecclesiæ Scriptor Apollonius, de Montanistarum Pseudo-Prophetissa Maximilla, ac ipsorum Pseudo-Martyre Alexandro scribens: *Dicat nobis ipsa Prophetissa de Alexandri facinoribus, qui se* Lib. 5. *Martyrem prædicat, & quem ipsa convivio excipit familiariter, quem* Cap. 17. *etiam alii cumplures adorant, cujus latrocinia & alia flagitiorum genera, pro quibus debitas pœnas persolverit, nihil nostra interest commemorare, præsertim cùm in ipsas tabulas publicas satis accuratè relata sint. Igitur quisnam istorum alterius condonabit peccata? Prophetanè Martyri latrocinia, an Martyr Prophetissæ avaritiam?* Quod enim Montanistæ munera non tantùm acciperent, sed etiam exigerent à seductis populis, idem Apollonius demonstrat. Laudat antiquam Ecclesiæ formam, quâ lapsi à Martyribus Indulgentiales libellos impetrabant. Eosdem apud eundem Eusebium laudat in litteris ad Fabium Antiochiæ Patriarcham sanctus Dionysius Patriarcha Alexandrinus. Diversos suæ Ecclesiæ sub Decio Tyranno Martyres enumerat, atque adjungit: *Illi divini Martyres, qui jam Chri-* Lib. 6. *sti tanquam Assessores sunt, & Regni ejus consortes, participes judicii, &* cap. 34. *illius in judicandis hominibus sententiam approbantes ferunt, dum erant apud nos, nonnullos è fratribus, in quibus crimen sacrificandi Idolis hærebat, quiq; a fide excidissent, cùm eorum conversionem ac pœnitentiam perspicerent, ipsamq; posse acceptam fore ei, qui omninò non vult mortem peccatoris, satis exploratum haberent, ad se denuò admittunt, recipiunt in Ecclesiam, conventus cum illis celebrant, ineunt societatem, precum & epularum unione unà utuntur. Quid igitur consilii nobis datis? Quid censetis nobis agendum?* Pendebat tunc Novatianensis contra Romanam Ecclesiam schismatica atque hæretica de lapsis recipiendis quæstio. Et non tantùm in Italia & Africa, sed etiam in Ægypto & Oriente lapsi adhærebant Apostolicæ Sedis clementi judicio, indulgentiales libellos supplicabant à Martyribus, ipsos Martyres dabant, Episcopi passim exequebantur, & omnis populus comprobabat. Hinc Fabii de tanta quæstione judicium exquisivit Dionysius. Nota hæc ejus ibidem verba: *Institutum refringemus?* Omninò respiciunt novellum tunc Romanæ Ecclesiæ Decretum.

Quæstio tertia est, An etiam adeundi carceris, & illic à Martyribus Indulgentiam supplicandi mos sit antiquus & Apostolicus? Respondeo affirmativè. Etenim Tertullianus, temporibus Apostolicis vi- Cap. 11.

 ci-

cinus, in libro ad Martyres laudat hunc morem, uti antiquum. Quod ipsum palàm facit in devio libro de pudicitia. Hunc esse antiquum mo-
Ep. 11. rem, disertè scribit etiam sanctus Cyprianus. Et Indulgentiæ, quam lapso Corinthiorum Doctori dedit, Apostolus addidit: *Donavi propter vos.* Et sanctus Joannes Chrysostomus exponit: *Quid igitur? An ut ab hominibus gratiam iniret, ipsi ignovit? Minimè. Ideò adjecit: In persona Christi. Hoc est, secundùm Deum vel ad Christi gloriam.* Harum litterarum tempore quidem apparuerant varia Gentilium in Christianos odia & persecutiones, necdum tamen plena à Romano Imperio Martyria. Et Corinthiorum cum Episcopo Clerus erat alienus ab hac Indulgentia, & per multa Apostoli argumenta debuit ad ejus impartitionem parari ac induci. Proindè honorati ejusdem Ecclesiæ Laïci Apostolo supplicarant, & meruerunt exaudiri. Et lapsus Presbyter istis Laïcis pro isto interventu haud dubiè supplicarat. Post hanc Epistolam statim successit Neroniana persecutio, plurimosque nobis dedit Martyres: Christianæ fidei Proceres, Heroës, atque Primates. Hinc ad ipsos statim cœperunt lapsi confugere, & commendatitias, quales isti Corinthio dederat Apostolus, litteras ad suos Episcopos suppliciter flagitare. Et hunc morem durasse usque ad Constantini tempora, docent antiqua sancti Dativi, ac aliorum sub Anulino Africæ Proconsule passorum Acta, in quibus scribitur de Mensurio Carthaginensi Archiëpiscopo: *Combustorum veniam librorum à Martyribus poscere & implorare debuerat.* Iste est Anulinus, in Donatistarum Actis & sancti Optati ac sancti Augustini scriptis notissimus, ad quem Magnus Constantinus dedit varias litteras & leges.

Et hinc prodiit Christianorum temporum mos, quem in libro adver-
Cap. 30. sùm Waldenses laudat Petrus Pilichdorffius: *Has Indulgentias, licet ad diversa loca, & pro diversis operibus pietatis Prælati Ecclesiæ dare valeant, tamen crebriùs eas conferunt in locis, ubi sanguis plurimus Martyrum effusus, ut factum est Romæ, & alibi. Ergo Romipetæ & alii peregrini, piâ intentione & rectâ illuc venientes, merentur eas. Nam illa Romana Civitas specialiter à Domino est electa, ubi non solùm plurimus plurimorum Martyrum sanguis, sed etiam gloriosorum Principum Petri & Pauli est effusus.* Uti primi fideles ad designatos Martyres & ipsorum metalla confugiebant & carceres; ita nos peccatores ad consummatos Martyres habemus confugium, & per ipsos à nostris Episcopis, & præsertim ab ipsa Divina Majestate, ac ejus ad dexteram exaltato nostro supremo Episcopo veniam peccatorum supplicamus atque impetramus. Nostri Episcopi, de ipsorum in nos pietate confisi, aperiunt Ecclesiæ thesaurum, ac nobis impendunt. Qui mos est omninò antiquissimus. Etenim in quinto sancti Joannis Chrysostomi tomo exstat Sermo, cui hic titulus: *Cùm Episcopus Mar-*

Martyrum diem ruri celebratum abiisset, habitus est in urbe sermo ad Martyres. Extollit Martyrum merita, & adjungit de ipsorum reliquiis: *Thecas igitur illas cum fide complectamur, inardescamus mente, gemitus profundamus. Multa sunt à nobis admissa delicta, & magna sunt nostra peccata. Propterea multâ medicinâ, & diligenti confessione indigemus. Effuderunt sanguinem sancti Martyres, oculi tui lachrymas tibi effundant. Possunt & lachrymæ peccatorum signa exstinguere.* Multis exhortatur ad seriam apud Martyrum thecas pœnitentiam. Antequam populum ad suburbanam Martyrum Basilicam educeret, declamavit istum sermonem, atque ita populum ad ejusmodi confessionem & pœnitentiam præparavit. Lucidius se exponit in sermonibus ad Antiochenum populum. Etenim in sanctorum Martyrum, quos Imperator Julianus trucidarat, Juventini & Maximi festo declamat: *Heri beatus Babylas*, ab Imperatore Nu- Hom.
meriano trucidatus Antiochiæ Patriarcha, *cum tribus pueris nos hic con-* 40.
gregabat, hodie verò par sanctorum militum in acie Christi exercituum ostendit. Heri quadriga Martyrum, hodie biga se ostendit. Impar eorum est ætas, sed par fides: varia certamina, sed eadem fortitudo. Illi tempore superiores, hi recentiores. Ejusmodi est thesaurus Ecclesiæ, novas & veteres habet margaritas; sed una est omnium gratia. Eorum flos neque languescit, neque defluit tempore. Nescit vetustatis rubiginem splendoris istius natura. Temporis accessione opes quæ ad corpora spectant, facilè intereunt, sed non sic se res habet in spiritualibus thesauris. De Martyribus, inquam, qui semper in eodem juventutis flore sunt, semper suæ gloriæ virtutem emittunt & radios. Quod scientes vos, non aliter priscos, aliter recentiores colitis Sanctos. Spiritualem Ecclesiæ thesaurum asserit componi ex cunctis simul adunatis Martyrum meritis, horum nullum exhauriri tempore, ideoque thesaurum istum nunquam diminui, sed quotidie augeri. In alia homilia sanctum Patriarcham & Martyrem Ignatium affirmat Romæ passum, & Antiochiæ sepultum, ita profuisse utrique civitati, etiam cunctis per quas ejus reliquiæ transierunt civitatibus, & prosequitur: *Quemadmodum thesaurus quidam perpetuus, qui quotidiè exhauritur & nunquam deficit, sic etiam beatus Ignatius cunctis ad se accedentibus benedicens fiducia, & strenuâ alacritate, magnaque fortitudine plenos remittit domum. Itaque non hodie tantùm, sed quotidiè ad ipsum confluimus, spirituales ex eo fructus percipientes. Quisquis enim cum fide ad illum accedit, magnis afficitur beneficiis.* Sanctorum Martyrum ad Divina nobis promerenda beneficia vires insigniter commendat; & concludit: *Utilis igitur cunctis hic thesaurus est, & refugium salutare, tam illis qui rebus duris atque asperis & peccatis conflictantur, ut ab iis liberentur, quam illis qui prosperè ac feliciter degunt, ut diu fruantur illis bonis.* Ecclesiæ thesaurum, ac ejus in donanda peccatorum remis-

remissione indefectibilem virtutem lucidè profitetur. Peccatores lucidè hortatur, ut pro remissionis gratia accedant consummatorum Martyrum Basilicas, uti olim ipsorum parentes accesserant Confessorum metalla, & designatorum Martyrum carceres.

Quòd isti accessui Apostolicas Claves tunc aliquando adjunxerint Episcopi, accedentium satisfactiones per apertum thesaurum adjuverint atque mitigaverint, licèt evidenter demonstrare non possim, existimo tamen apud omnes esse indubitatum. Etenim non tantùm antè, sed etiam post magni Constantini tempora, & ab illo datam Ecclesiis pacem Episcopi constanter perrexerunt dare Indulgentias, & lapsorum pœnitentias mitigare. Duodecimus Nicæni Concilii Canon in Liciniana persecutione lapsos milites damnat ad decem annorum pœnitentiam, & hos sic distribuit: *Post triennii tempus, quo inter Audientes erunt, in afflictione permaneant.* Hoc est, septem annis substernantur. Substratio erat veraciter afflictio. Et Canon adjungit: *Sed in his omnibus Propositum & speciem pœnitentiæ oportet explorare. Quotquot enim metu, & lachrymis, atque patientiâ, vel bonis operibus, rebus ipsis conversionem suam sine simulatione demonstrant, hi definitum tempus Auditionis implentes, tum demum fidelibus in oratione communicent. Postmodùm verò licebit Episcopo de his aliquid humanius cogitare.* Quatuor palmares & quasi substantiales antiquæ satisfactionis partes erant Fletus, Auditio, Substratio, & Consistentia. Et omnium durissima erat Substratio. At ecce Nicænum Concilium permittit, ut verè intra Auditionem pœnitentibus omnem Substrationis afflictionem plenè remittat Episcopus, ipsosque immediatè transmittat ad Consistentiam. Et etiam illic cogitet de ipsis aliquid humanius, hoc est, etiam istud tempus abbreviet, ipsosque impartiat Perfectione. Est Canon sancto Cypriano longè clementior. Ille enim solos plenæ satisfactioni proximos voluit donari gratia: Et manifestum est Audientes ab ista plenitudine plurimùm abesse. In Maximini persecutione lapsos ad plenam omnium graduum pœnitentiam damnat etiam Ancyrana Synodus, atque adjungit: *Statuimus ut Episcopi, modo conversationis examinato, potestatem habeant vel utendi clementiâ, vel plus temporis adjiciendi. Ante omnia autem & præcedens vita, & quæ consecuta est, examinetur, & sic eis clementia impartietur.* Secundas, licet improbarit, cum levi tamen pœnitentia permisit, tertias non nisi ex gravissimis indulsit causis, quartas autem nuptias ad fornicationes semper proscripsit Orientalis Ecclesia, ideoque Neocæsariensis Synodus statuit: *De his, qui in plurimas nuptias inciderunt, tempus quidem præfinitum est manifestum. Sed conversatio eorum & fides tempus abbreviat.* Hoc est, propter animi fidelem in peragendâ pœnitentia diligentiam Episcopus possit singularum classium tempus abbre-

Can. 4. & 5.

abbreviare. Et hosce Canones respexit, ipsorumque partim verba, partim sensum inseruit primo sui Capitularis titulo Isaac Lingonensis Episcopus: *Penes Episcopos erit potestas, modum conversationis pœnitentium probantes, vel humaniùs erga eos agere, vel amplius tempus adjicere. Ante omnia verò præcedens eorum vita & posterior inquiratur: Et ita eis impartiatur humanitas. Conversatio pœnitentium & fides tempus abbreviat. Satisfactio pœnitentiæ non est tam temporis longitudine, quàm cordis compunctione pensanda.* Quod ipsum frequenter scribit sanctus Augustinus. Et de Eriath Franco, qui Monachum Presbyterum occiderat, & pro Indulgentia accesserat Apostolicam Sedem, ad Hincmarum Remensem Archiëpiscopum scribit in exstantibus apud Jacobum Sirmondum fragmentis Nicolaus primus Pontifex: *Usque ad mortem pœnitentiæ ejus quantitas extendi debuerat, sed devotionem ejus fidei, sive quia ad suffragia Apostolorum festinaverit, humaniùs cum illo peregimus.* Quia ad consummatos Martyres Apostolos accesserat, uti olim lapsi accedebant ad designatos Martyres. Plura sunt hujusmodi antiqua Decreta atque exempla. Frag. 7.

Quarta quæstio est, An homicida ille Romanam sanctorum Apostolorum Basilicam pro accepienda Indulgentia accesserit, adeoque datæ Basilicis Indulgentiæ sint ita antiquæ? Respondeo affirmativè. Licèt enim hæc Nicolaus Pontifex non asserat, & ego non valeam demonstrare, constanter tamen asserit in epistola ad Rixfridum Trajectensem Episcopum sanctus Ludgerus Episcopus Monasteriensis: *Sanctus Leo Papa tertius, anno Dominicæ Incarnationis octingentesimo tertio, cum magna suorum Cardinalium, Archiëpiscoporum & Prælatorum multitudine ad Imperatorem Carolum in Germaniam veniens, & ab eodem Imperatore imperialiter cum suis susceptus, inter multa pietatis suæ opera, instantia ejusdem Serenissimi Imperatoris & Regis, Aquisgrani in Palatio dedicavit Ecclesiam perpetuæ Virginis Mariæ, donans eandem Ecclesiam multis Indulgentiis.* Etiam apud Agrippinam Coloniam & alias Germaniæ civitates affirmat ab ipso fuisse dedicata plura Altaria atque Ecclesias, & omnes honoratas magnis Indulgentiis. Easdem addit datas omnibus celebrantibus festum sancti Guiberti, Werdensis in Rheno Insulæ Apostoli, & populis ad Divina tunc officia confluentibus. Exstat epistola apud Laurentium Surium post vitam laudati Guiberti. Habet quasdam spuriæ suppositionis notas. Etenim Romanos Cardinales contra istius sæculi morem præponit Archiëpiscopis & Episcopis. Ejus interim de Indulgentiis assertionem confirmat magnum Belgii Chronicon, & extendit ad varias apud nos Ecclesias. Quidquid sit, certum est hanc Indulgentiæ formam esse septimo Gregorio longè antiquiorem. Etenim sub Joannis vigesimi Pontificatu celebrata Lemovicensis Synodus cunctis adver-

sùm privata bella sancitam pacem servantibus dedit absolutionem peccatorum ac benedictionem æternam, atque conclusit: *Concedat propitius Deus, ut omnes, qui ad solemnitatem anniversariam dedicationis hujus Basilicæ hodiernâ die convenistis, intercedente beato Martiale Apostolo, & cæteris Sanctis suis, quorum Reliquiæ hic pio venerantur amore, vobiscum hinc veniam peccatorum vestrorum reportare valeatis.* Non ipsa dat, sed jam antea in istius Ecclesiæ dedicatione datam supponit Indulgentiam. Ejus perceptionem ac fructum cunctis isto anno præsentibus apprecatur. Et quòd sanctus Anglorum Rex Eduardus Romam ad percipiendas Indulgentias accedere voverit, & quòd istud votum in Monasterii ædificationem cum eadem Indulgentia commutaverit sanctus Leo nonus, suprà nobis dixit Nicolaus secundus. Proindè ad Romanæ Ecclesiæ Basilicas pia peregrinatio gaudebat tunc Indulgentiis. Et in diplomate, quo Cavensis Monasterii dedicationem honoravit, hæc habet Urbanus secundus: *Quicumque in statu pœnitentiæ positus fuerit, & ad hunc locum accedens fuerit ibi uno die ante ipsius Basilicæ consecrationem, & per totum diem sequentem, nec non & die Jovis sancto, atque per totum diem Veneris sanctum sequentem, de omnibus peccatis, de quibus verè contritus fuerit & confessus, illam indulgentiam & veniam à Domino consequatur, quam mereretur in eundo & redeundo ad sanctum Jacobum Compostellanum.* Ergò Compostellana Ecclesia habebat tunc amplas Indulgentias. Remensium Archiëpiscopus Turpinus cunctis Carolum magnum ad sacrum contra Hispaniæ Saracenos bellum comitantibus dedit plenas Indulgentias: Et Compostellanam Ecclesiam variè exaltavit. Forsan per plenas Indulgentias. Quidquid sit, certum est istam indulgendi formam esse antiquam, & hinc in Decreto, quo sæculare Jubilæum instituit, habet Bonifacius octavus: *Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad honorabilem Basilicam Principis Apostolorum de urbe, concessæ sunt magnæ remissiones, & Indulgentiæ peccatorum.* Post septimi Gregorii tempora cœpit ista forma esse frequentior.

CAPUT VI.

Plenariæ Indulgentiæ antiquitas demonstratur.

QUæstio prima est, An primitivæ Ecclesiæ Episcopi aliquando dederint plenarias Indulgentias? Respondeo dedisse. Etenim Romanæ per sancti Fabiani Pontificis mortem vacantis Ecclesiæ ex vicinis & advenis Episcopis adunata Synodus statuit: *Ante constitutionem Episcopi nihil innovandum putavimus, sed lapsorum curam mediocriter tempe-*

ran-

randam esse credimus, ut interim dum Episcopus dari nobis à Deo sustinetur, in suspenso eorum, qui moras possunt dilationis sustinere, causa teneatur; eorum autem quorum vita sua finem urgens exitus dilationem non potest ferre, acta pœnitentia & professa frequenter suorum detestatione factorum, si lachrymis, si gemitibus, si fletibus dolentis ac verè pœnitentis animi signa prodiderint, cùm spes vivendi secundùm hominem nulla substiterit, ita demùm cautè & sollicitè subveniri. Agit præsertim de habentibus Indulgentiales Martyrum libellos: Eis non solam Sacramentalis reconciliationis, sed etiam omnium adhuc debitarum satisfactionum remissivam pacem sanxit impartiendam. Postulatam à Martyribus pacem impartiendam: At verò Martyres utramque postulaverant. Et gravioribus peccatis ante expletam aut plenè remissam satisfactionem paterna istius temporis disciplina non dabat pacem Sacramentalis reconciliationis. Quod ipsum apertè lucet ex quorundam circa hanc pacem dubio, quod adducit in litteris ad Antonianum Episcopum sanctus Cyprianus: *Si qui infirmitatibus occupantur, illis, sicut placuit, in periculo subvenitur. Postcaquam tamen subventum est, & periclitantibus pax data, suffocari à nobis non possunt aut opprimi, aut vi & manu nostrâ in exitum mortis urgeri, ut quoniam morientibus pax datur, necesse sit mori eos, qui acceperint pacem. Quò magis in hoc judicium Divinæ pietatis & paternæ lenitatis appareat, quod qui pignus vitæ in data pace percipiunt, hic quoque ad vitam perceptâ pace teneantur.* Illud dubium non de Sacramentali reconciliatione fuit, sed de sola restantium satisfactionum Indulgentia: Istam enim reconciliationem posse ad reincidentiam dari nemo unquam docuit in Ecclesia, nec potuit docere. Et reverà dubium non caruit fundamento. Hinc enim posterior disciplina ipsum attendit, omnem in mortis articulo dandam Indulgentiam sanxit dari ad reincidentiam, ideoque convalescentes esse etiam ex acceptæ Perfectionis & Oblationis gradu reducendos ad Consistentiam, & illic cogendos ad plenam expletionem restantium satisfactionum. Hinc etiam Romana Synodus non quibuscumque indulsit moribundis, sed solis illis qui usque ad morbum egerant pœnitentiam, & criminis sui detestationem fuerant frequenter professi. De aliis scripsit ad eundem Antonianum idem Cyprianus: *Non est dignus in morte accipere solatium, qui dum viveret, non cogitavit se moriturum.* Non omni exeunti, licet instantissimè supplicaret, tunc dabatur pœnitentiæ actio simul & reconciliatio. Hæc in moribundos clementia est longè posterior. Et ista Romanæ Synodi Decreta non solùm sanctus Cyprianus, sed omnis tunc Ecclesia probavit atque admisit.

Quæstio secunda est, An extra mortis articulum tunc Ecclesia nemini dederit plenas Indulgentias? Respondeo dedisse. Etenim ipsas ex om-

nium Collegarum adunato nomine postulavit Martyr Lucianus, plurimi lapsi ad eas sibi statim repræsentandas violenter coëgerunt suos Episcopos, & plures hinc inde Episcopi, vel ipsis ob Catholicæ Confessionis exilium absentibus Presbyteri succubuerunt. Inter illos fuit Therapius Bullensis in Proconsulari Afrorum Provincia Episcopus, de quo ad Fidum Epis-
Ep. 59. copum rescripsit Primas Cyprianus : *Legimus litteras tuas, Frater charissime, quibus significasti, de Victore quodam Presbytero, quòd ei, antequam pœnitentiam plenam egisset, & Domino Deo, in quem deliquerat, satisfecisset, temerè Therapius Collega noster immaturo tempore & præpropera festinatione pacem dederit. Qua res nos satis movit recessum esse à Decreti nostri authoritate, ut ante legitimum & plenum tempus satisfactionis, & sine petitu & conscientia plebis, nullâ urgente infirmitate, ac necessitate cogente, pax ei concederetur; sed librato apud nos diu consilio, satis fuit objurgare Therapium Collegam nostrum, quòd temerè hoc fecerit, & instruxisse ne quid tale de cætero faciat. Pacem tamen quomodocumque à Sacerdote Dei semel datam non putavimus auferendam, ac per hoc Victori communicationem sibi concessam usurpare permisimus.* Perfectam cum oblatione communicationem Victori Therapius dederat, ipsam Cyprianus ratam censuit, ideoque non auferendam, nec Victorem rejiciendum ad Consistentiam, in qua restantes satisfactiones expleret. Et ratio fuit, quòd illa pax, licèt quomodocumque & contra Romanæ Synodi Decretum, tamen esset data ab Episcopo. Quòd enim datas à Presbyteris Indulgentias Cyprianus exufflaverit & cassas declaraverit, est suprà ostensum. Et de Therapii facto ità censuit non solus Cyprianus, sed Synodus sexaginta sex Episcoporum. Nempè licèt temerè, tamen simplici fide & ex causis egerat Therapius, ideoque ista Synodus secuta est regulam quam in sermone de lapsis firmat Cyprianus : *Pœnitenti, operanti, roganti potest Deus clementer ignoscere, potest in acceptum referre, quidquid pro talibus & petierint Martyres & fecerint Sacerdotes.*

Cyprianus ista scripsit ante Pontificatum sancti Cornelii. Ab interlocutorio Romanæ Synodi Decreto usque tunc censuit non recedendum. At verò post electum & consecratum Cornelium fuit liberalior, duobus extra mortis articulum casibus censuit plenè indulgendum. Primus fuit in causa Nini, Clementiani, & Flori, Capsensis in Byzacio Ecclesiæ filiorum, qui in Proconsulari persecutione primùm generosè congressi, ac tandem per tormentorum violentiam lapsi, statim pœnitentes redierant ad Ecclesiam, & toto triennio diligenter institerant satisfactionibus. De his Fortunatus Thuccaborensis Episcopus cum
Ep. 53. quibusdam Collegis censuit consulendum, *an eos ad communicationem jam fas esset admittere ?* Et sanctus Cyprianus respondit : *Et quidem*

quod

quod ad mei animi sententiam pertinet, puto his Indulgentiam Domini non defuturam, quos constat stetisse in acie, nomen confessos esse, violentiam Magistratuum & populi furentis incursum immobilis fidei obstinatione vicisse. Eorum in primo congressu constantiam, & de subsecuto lapsu triennalem pœnitentiam facundè commendat, atque concludit: *Existimamus ad deprecandam clementiam Domini posse sufficere, quod triennio jugiter ac dolenter cum summa pœnitentiæ lamentatione planxerunt. Certè non puto incautè & temerè his pacem committi.* In persecutione lapsi tunc ad plenam totius vitæ pœnitentiam obstringebantur. Hinc de quibusdam pacem prætendentibus scripsit olim ad suum Clerum exul Cyprianus: *Acies adhuc geritur, & agon quotidiè celebratur, si commissi verè & firmiter pœnitet, & fidei calor prævalet, qui differre non potest, potest coronari.* Asserit eos, nec per Martyrum libellos, nec per Ecclesiæ claves, sed per solum resumptum certamen & consummatum Martyrium esse Deo reconciliandos. At verò nunc censet diligentem solius triennii pœnitentiam, licèt plena non sit, tamen esse sufficientem dispositionem, ut lapsis pax, seu plena restantium satisfactionum remissio, nec temerè, nec incautè indulgeatur. Ita ipse censuit, solus autem non ausus definire, post instans Pascha celebrandæ Synodo proposuit referre & commendare. Ep. 14.

Alter casus est in litteris ad sanctum Pontificem Cornelium. Affirmat oves in periculo non deserendas à Pastoribus, colligendum dispersum gregem, Domini exercitum armandum ad certamen cælestis militiæ, atque prosequitur de jam sæpiùs laudato Romanæ Synodi Decreto: *Meritò trahebatur dolentium pœnitentia tempore longiori, ut infirmis in exitu subveniretur, quamdiu quies & tranquillitas aderat, quæ differre diu plangentium lachrymas, & subvenire serò morientibus in infirmitate pateretur. At verò nunc non infirmis, sed fortibus pax necessaria est, nec morientibus, sed viventibus communicatio à nobis danda est, ut quos excitamus & hortamur ad prælium, non inermes & nudos relinquamus, sed protectione Sanguinis & Corporis Christi muniamus. Et cùm ad hoc fiat Eucharistia, ut possit accipientibus esse tutela, quos tutos esse contra adversarium volumus, munimento Dominicæ saturitatis armemus. Nam quomodo docemus aut provocamus eos in confessione nominis sanguinem fundere, si eis militaturis Christi sanguinem denegamus? Aut quomodo ad Martyrii poculum idoneos facimus, si non eos priùs ad bibendum in Ecclesia poculum Domini jure communicationis admittimus? Interesse debet inter eos qui vel apostataverunt, & ad sæculum, cui renunciaverant, reversi gentiliter vivunt, vel ad hæreticos transfugæ facti contra Ecclesiam parricidalia quotidiè arma suscipiunt, & inter eos qui ab Ecclesiæ limine non recedentes, & implorantes jugiter ac dolenter Divina & paterna solatia, nunc se ad pugnam paratos* Ep. 51.

esse

esse, & pro Domini sui nomine ac pro sua salute stare fortiter & pugnare profitentur. Hoc in tempore pacem nos non dormientibus, sed vigilantibus damus. Pacem non deliciis, sed armis damus. Pacem non ad quietem, sed ad aciem damus. Rursùs per pacem non solam Sacramentalem absolutionem intelligit, sed etiam restantium satisfactionum, sine qua prævia dari illa non poterat, plenam remissionem. Etenim pœnitentes lapsos non ad solam Consistentiam admittendos suadet, sed ad perfectam cum oblatione & Eucharistiæ perceptione communicationem : At verò hæc impendi non poterat, nisi post plenè expletas aut plenè remissas satisfactiones.

Sanctus ergo Cyprianus Romanum de naturaliter moribundis Decretum censuit extendendum ad violenter moribundos, qui novum in nova persecutione certamen spondebant aggredi, certare fœlicius, & consummari victores. Uti in Claromontano Concilio Urbanus secundus Pontifex omnibus, etiam sceleratis, contra Saracenos in Syriam profecturis & pugnaturis dedit, ita cunctis lapsum suum novo certamine correcturis sanctus Cyprianus dandam censuit plenam Indulgentiam. Omne restantis illis pœnitentiæ debitum censuit in istius certaminis labores commutandum. Urbani Decretum adeò non caruit fulcro antiquissimorum exemplorum. Quinimò Cypriani gratia fuit Urbanianâ longè amplior. Etenim Urbanus gratiam plenam fecit solis in isto bello morientibus, sanctus autem Cyprianus ipsam fieri voluit cunctis, licet morte non consummarent Martyrium, generosè certantibus. Et adversùm naturaliter moribundos mota difficultas, *Quid si convalescant & supervivant*, mota etiam fuit adversum hosce certaturos: *Si, quod Dominus avertat à fratribus nostris, aliquis lapsorum fefellerit ut pacem subdolè petat, & impendentis prælii tempore communicationem non præliaturus accipiat, seipsum fallit & decipit, qui aliud corde occultat, & aliud voce pronunciat. Nos, in quantum nobis & videre & judicare conceditur, faciem singulorum videmus, cor scrutari & mentem perspicere non possumus. De his judicat occultorum scrutator & cognitor citò venturus, & de arcanis cordis atque abditis judicaturus. Obesse autem mali bonis non debent, sed magis mali à bonis adjuvari. Nec ideò Martyrium facturis pax neganda est, quia sunt quidam negaturi, cùm propter hoc pax danda sit omnibus militaturis, ne per ignorantiam nostram ille incipiat præteriri, qui habet in prælio coronari.* Affirmat duo. Primò, quòd dolosè citra præliandi mentem postulantibus impartita pax sit irrita & nulla. Utpote extorta per obreptionem. Secundò, quòd sincerè petentibus, at per carnis infirmitatem in certamine iterum labentibus facta gratia sit firma & rata, & quòd ipsius fructus sit reservatus Divino judicio. Censet ipsam non esse ad rein-

reincidentiam, sed absolutè donari, ideoque esse irrevocabilem. Urbaniana gratia fuit ex alia parte amplior. Etenim non solis pœnitentiam professis, & ipsam sedulò exequentibus, sed etiam cunctis ipsam professuris & amplexuris fuit concessa.

Pergit Cyprianus in sua Epistola: *Nec quisquam dicat, Qui Martyrium tollit, suo sanguine baptizatur, nec illi pax ab Episcopo necessaria est habituro gloriæ suæ pacem, & accepturo maiorem de Divina dignatione mercedem.* Est argumentum ad hominem. Etenim vacante adhuc Romanâ Cathedrâ, lapsorum quidam indulgentialibus Martyrum libellis fulti, asserebant persecutionem adhuc fervere, quotidiè imminere novi certaminis periculum, pacem sibi esse necessariam, ideoque volebant sibi statim ab Episcopo repræsentari. Et Romanæ Synodi Decreto insistens Cyprianus constanter respondit: *Qui differri non potest, potest coronari.* Dixit certaturis & victuris pacem à Deo dandam, ideoque Ecclesiæ claves illis non esse necessarias. Hoc argumentum jam aliqui retorquent in præsentem Cypriani sententiam. Et ille reposuit: *Primò idoneus esse non potest ad Martyrium, qui ab Ecclesia non armatur ad prælium. Et mens deficit, quam recepta Eucharistia non erigit & accendit. Dominus enim in Evangelio dixit: Cùm vos tradiderint, nolite cogitare quid loquamini, dabitur enim vobis in illa hora quid loquamini. Non enim vos estis qui loquimini, sed Spiritus Patris vestri qui loquitur in vobis. Quando autem dicat in traditis atque in confessione nominis constitutis Spiritum Patris loqui, quomodo potest ad confessionem paratus aut idoneus inveniri, qui non priùs pace acceptâ receperit Spiritum Patris, qui corroborans servos suos ipse loquitur & confitetur in nobis.* Addit persecutionis tempore non omnes præliari aut esse aptos ad prœliandum, sed multos suæ infirmitati diffidentes fugere in montes & deserta, & illic non rarò emori morbo aut fame, occidi à latronibus, aut à belluis devorari. His dicit pacem necessariam, & edicit causam: *Nonne nobis imputabitur, quod tam bonus miles, qui omnia sua dereliquit, & contemptâ domo & parentibus & liberis, sequi Dominum suum maluit, sine pace & sine communicatione decedit? Nonne nobis vel negligentia segnis, vel duritia crudelis adscribetur in die Judicii, quòd Pastores creditas & commissas nobis oves nec curare in pace, nec in acie voluerimus armare?* Hæc animarum pericula facundè exaggerat, & tandem concludit: *Ne igitur ore nostro, quo pacem negamus, quo duritiam magis humanæ crudelitatis, quam Divinæ & paternæ Pietatis opponimus, oves nobis commissæ à Domino reposcantur, placuit nobis, sancto Spiritu suggerente, & Domino per visiones multas & manifestas admonente, quia hostis nobis imminere prænunciatur & ostenditur, colligere intra castra milites Christi, & examinatis singulorum causis, pacem lapsis dare, imò pugnaturis arma suggerere. Quod credimus*

mus

mus vobis quoque Paterna misericordia contemplatione placiturum. Quod si de Collegis aliquis exstiterit, qui urgente certamine pacem fratribus & sororibus dandam non putat, reddet ille rationem in die judicii Domino vel importuna censura, vel inhumana duritia sua.

Ex quibus verbis addiscimus plura. Primò, Quòd data per Episcopos & Ecclesiæ claves pax seu reconciliatio nobis peccatoribus reddat Spiritum sanctum, ideoque virtutem habeat ex opere operato, & sit verum novi Testamenti Sacramentum. Secundò, Quòd sit necessarium salutis medium. Hinc enim de illorum Confessorum, qui in montibus aut desertis sine ipsa moriebantur, æternâ salute sanctus Cyprianus dubitat, affirmatque ipsorum animas à crudelibus Pastoribus per Divinam justitiam repetendas. Est dura sententia. Etenim similium Confessorum charitas, licet non perfecta aut robusta, fuit tamen adulta: Et ipsa formatam contritionem Cyprianus censuit nec in mortis articulo citra Sacramenti adjutorium justificare. Quòd justificet, clementiùs & rectiùs docuit in quarto libro de Baptismate contra Donatistas sanctus Augustinus. Tertiò discimus, quòd Sacramentalis reconciliatio non tantummodò nobis restituat Spiritum sanctum, sed etiam addat arma & vires ad denuò contra sæculi ac diaboli illecebras ac violentias pugnandum. Quartò, quòd propter hujus effectus & doni necessitatem non conveniat infirmis lapsis negari absolutionem. Et quòd ipsam periculi tempore negare sit ipsos præcipitare in novos lapsus. Et hoc non de secretis aut minoribus delictis, sed de publica idololatria Cyprianus censuit. Quinto discimus, quòd sua Synodalia non tantùm de fide, sed etiam de disciplina ac moribus Decreta Cyprianus retulerit Romano Episcopo, ejus judicio subjecerit, & supplicaverit approbari. Hujusmodi relatio semper secum ducit jus appellationis. Hinc ergo & talia non tantum Provincialium, sed & Diœcesanarum Synodorum Decreta per appellationem potuerunt devolvi Romam, & ibidem exufflari. Quod nota adversùs novum Dogma Domini Petri de Marca. Sextò discimus, quòd non tantùm plenarias, sed etiam generales indulgentias sanctus Cyprianus & omnis Africana Ecclesia dederit. Septimò, quod Romana tunc Ecclesia admiserit hæc omnia, & probarit. Lucet ex aliis sancti Ep. 55. Cypriani ad Cornelium litteris: *Nec Ecclesia istic cuiquam clauditur, nec Episcopus alicui denegatur; patientia, & facilitas, & humanitas nostra venientibus præsto est. Opto omnes in Ecclesiam regredi, opto universos commilitones nostros intra Christi castra, & Dei Patris domicilia concludi. Remitto omnia, multa dissimulo, studio & voto colligendæ fraternitatis, etiam quæ in Deum commissa sunt, non pleno judicio Religionis examino: Delictis plus quam oportet remittendis penè ipse delinquo.* Purgat se adversùs Felicissimi

ſimi Diaconi factionem, quæ ipſum Romæ de nimia in lapſos ac alios pœnitentes duritia accuſarat. Quòd nempè tunc etiam Romana Eccleſia in lapſos eſſet clementior. Etenim & Novatianenſis factio accuſavit ipſum ſanctum Cornelium, quòd lapſum Epiſcopum Trophymum recepiſſet in communionem. Et in litteris ad Antonianum Epiſcopum ſanctus Cyprianus reſpondit: *De Trophymo non ita res habet, ut ad te pertulit rumor & mendacium malignorum. Nam ſicut Anteceſſores noſtri ſæpè fecerunt, colligendis fratribus noſtris chariſſimus frater noſter Cornelius neceſſitati ſuccubuit, & quoniam cum Trophymo pars maxima plebis abſceſſerat, redeunte nunc ad Eccleſiam Trophymo, & ſatisfaciente, & pœnitentiâ deprecationis errorem priſtinum confitente, & fraternitatem, quam nuper abſtraxerat, cum plena humilitate & ſatisfactione revocante, audita ſunt ejus preces, & in Eccleſiam Domini non tam Trophymus, quàm maximus fratrum numerus, quicum Trophymo fuerat, admiſſus eſt: Qui omnes ad Eccleſiam regreſſuri non eſſent, niſi cum Trophymo comitante veniſſent. Tractatu ergò illic cum Collegis plurimis habito, ſuſceptus eſt Trophymus, pro quo ſatisfaciebat fratrum reditus, & reſtituta multorum ſalus. Sic tamen admiſſus eſt Trophymus, ut Laicus communicet, non ſecundùm quod ad te malignorum littera pertulerunt, quaſi locum Sacerdotis uſurpet.*

Ex his iterùm habemus plura. Primò, quòd etiam hæc Romana ſancti Cornelii Synodus dederit & plenariam & generalem Indulgentiam. Etenim dedit cuncto, cujus Trophymus fuerat Epiſcopus, civitatis populo. Totus cum ſuo Epiſcopo fuerat lapſus, ac ejus pravo exemplo in lapſum circumſcriptus. Et iſte populus, & ejus præſertim Epiſcopus debebant totâ vitâ pœnitere, & non niſi in exitu accipere Sacramentalis reconciliationis Viaticum. Quanto tempore pœnituerint, ignoro. Interim omnem illis reſtantem ſatisfactionem gratioſè remiſit Cornelius, omnes admiſit ad Chriſtianæ communionis pacem, atque ita & plenam & generalem dedit Indulgentiam. Secundò diſcimus, quòd antiquus, idololatris nec in exitu dans Sacramentalis pacis Viaticum, Eccleſiæ Canon fuerit ſemper diſpenſabilis. In uno caſu. Dum nempè plena aliqua lapſa communitas pœniteret, & maternam Eccleſiæ pietatem imploraret. In talem civitatem nequibat induci novus populus: Hinc aut omnis turma erat reconcilianda, aut exſtinguenda illic Eccleſia. Iſta fuit diſciplina Anteceſſorum: Et ipſam in Trophymo ſecutus eſt Cornelius. Tertiò habemus, quòd iſta Anteceſſorum diſciplina etiam plenas ac univerſales dederit Indulgentias. Etenim omnes iſti lapſi debebant per omnem vitam pœnitere, & ipſorum quidam etiam in futuro ſæculo. Qui nempè hìc fuiſſent negligenter executi pœnitentiæ officium. Omnes has ſatisfactiones expungebat tunc Eccleſia. Quartò ha-

bemus, quòd lapsos Episcopos & Clericos, licèt omnem lapsam plebem secum reducerent, Ecclesia numquam reparaverit in suum gradum, sed in laïcam dumtaxat communionem. Demonstrari hoc possit lucidis & multis exemplis. Et hinc Cornelium esse indispensabilis paternæ disciplinæ prævaricatorem, ideoque irregularem demonstratura Novatianensis factio ipsum de reparato in Episcopalem communionem Trophymo fuit calumniata. Hinc pleno impetu sanctus Cyprianus refutavit calumniam.

Tertia quæstio est, An hæ plenariæ Indulgentiæ apud Divinæ Majestatis tremendum Tribunal semper habuerint plenum ac infallibilem effectum? Respondeo non semper habuisse. Etenim in datis ad sanctum Cyprianum litteris suum, quod pœnitentibus lapsis cautè & sollicitè jubebat in exitu subveniri, Synodale Decretum laudat Romanus
Ep. 31. Clerus, & de data tunc absolutione subjungit: *Deo ipso sciente, quid de talibus faciat, & qualiter judicii sui examinet pondera, nobis tamen anxie curantibus, ut nec pronam nostram improbi homines laudent facilitatem, nec verè pœnitentes accensent nostram quasi duram crudelitatem.* Agit de data in extremis pace Sacramentalis absolutionis, & restantium satisfactionum Indulgentia: Et palàm profitetur ejus fructum & applicationem pendere à gratioso & incerto Divinæ miserationis arbitrio. Proindè id longè potiori jure profitendum est de datis ante mortis articulum Indulgentiis. Hinc etiam de Nino, Clementiano, & Floro, qui per nimiam tormentorum crudelitatem dejecti fuerant, & toto triennio egerant seriam pœnitentiam, sanctus Cyprianus scripsit ad Fortunatum Tuccaborensem Episcopum: *Et quidem quod ad mei animi sententiam pertinet, puto his Indulgentiam Domini non defuturam.* Sperat illis dandam per Ecclesiæ claves Indulgentiam à Divina Clementia fore comprobandam: Solvenda in terris vincula fore soluta, & in cœlis. Et in sermone de lapsis scribit: *Potest Dominus Deus Indulgentiam dare, sententiam suam potest ille deflectere. Pœnitenti, operanti, roganti potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre quidquid pro talibus petierint Martyres, & fecerint Sacerdotes.* Affirmat Divinam Clementiam posse facere, non debere. Hinc prosequitur: *Vel si quis plus eum suis satisfactionibus moverit, si ejus iram, si indignationis offensam justâ deprecatione placaverit, dat ille & arma rursùm, quibus victus armetur, reparat & corroborat vires, quibus fides instaurata vegetetur. Repetet certamen suum miles, iterabit aciem, provocabit hostem, & quidem factus ad prælium fortior per dolorem. Qui sic Deo satisfecerit, qui pœnitentiâ facti sui, qui pudore delicti, plus & virtutis & fidei de ipso lapsus sui dolore conceperit, exauditus & adjutus à Domino, quam contristaverat nuper, lætam facien*

Ec-

Ecclesiam, nec jam solam Dei veniam merebitur, sed coronam. Mavult lapsos per plenam satisfactionem, quàm per Indulgentiales Martyrum libellos reparari: Et hanc reparationis viam affirmat apud Divinum Tribunal esse multò securiorem.

Quæstio quarta est, An hasce & plenas & generales Indulgentias impartiri Ecclesia semper perrexerit? Respondeo, perrexisse. Quæ enim ratio suasisse possit interpolationem? Hæc tamen forma magis frequentari cœpit mediis Christianæ fidei sæculis. Etenim Rhemensium Metropolita Turpinus cunctis magnum Carolum ad Hispanicum contra Saracenos bellum comitaturis Francis dedit plenarias Indulgentias. Quin & Græcorum Imperator Nicephorus Phocas cunctos in tali bello morientes voluit non tantùm isto donari beneficio, sed etiam Martyres declarari. Et Græcorum plures istam sententiam comprobarunt. Ex quibus vides Urbanum secundum similis Indulgentiæ non esse primum authorem. Exindè tamen plena ac generalis Indulgentia cœpit esse frequentior. Præsertim post institutum à Bonifacio octavo in singulis sæculis, & à Clemente sexto ad singulos quinquaginta annos extensum Jubilæum. Tunc enim Romani Pontifices, quòd totus mundus non possit Romam accedere, cœperunt istam gratiam sequenti anno dare Primatialibus fidelium gentium Ecclesiis, tandemque ad omnes civitates, oppida, & pagos extendere. Quin & alias dare Indulgentias. Etenim de Bonifacio nono scribit magnum Belgii Chronicon: Fol.334. *Bonifacius concessit multis locis Allemanniæ, ut visitantes certas istorum locorum Ecclesias consequerentur Indulgentias similes, quæ erant quondam concessæ tali vel tali loco, seu tali vel tali Ecclesiæ, quæ in ipso concessionis privilegio exprimebatur. De quibus locis vel Ecclesiis fama vulgaris erat, quòd visitantibus ea vel eas concessæ essent olim à Sede Apostolica Indulgentiæ plenissimæ. Prædictæ verò Indulgentiæ non solùm concedebantur in locis insignibus, sed in villis etiam non muratis, & in Monasteriis, vel Ecclesiis sitis in campis.* Et in Anglicana Historia scribit Thomas Monachus Walsinghanensis: *Elienses per hoc tempus pares esse cupientes Norvicensibus, qui in festo Trinitatis, & Buriensibus, qui in festo sancti Edmundi Indulgentias impetrarant, à Sede Apostolica obtinuerunt peregrè adventantibus & Ecclesiæ suæ benefacientibus, in festo Trinitatis à primis ipsius Vesperis usque ad posteriores Vesperas feria Martis in hebdomada Trinitatis, verè contritis & confessis, plenam remissionem.* Ita plena & generalis per singulos annos Indulgentia paulatim devenit ad quasvis Ecclesias & Monasteria. Etiam in pagis & campis. Quæ tanta clementia nunquam fuit apud Græcos. Apud ipsos tamen hodie sunt quæstuariæ Indulgentiæ. Etenim Patriarchalis Exarchus, dum ad Pescesium & Charatzium mendicandum

 cir-

circumit, habet potestatem donandæ Indulgentiæ omnibus contri-
Fol. 293. buentibus. Ita habes apud Martinum Crusium in Turco-Græcia. Quare mos ille non videtur fuisse ante Turcicam captivitatem. Nullum scio exemplum.

CAPUT VII.

Indulgentiarum thesaurus & potestas exponuntur.

INfinitum ac inexhaustibilem Ecclesiæ thesaurum laudari suprà audivimus à sancto Joanne Chrysostomo. Eundem in litteris ad Tarraconensis Provinciæ Episcopos elucidat Clemens sextus Pontifex. Dominicæ Passionis meritum exponit, atque prosequitur : *Quantum exinde, ut nec supervacua, inanis, aut superflua tanta effusionis miseratio redderetur, thesaurum militanti Ecclesiæ acquisivit, volens suis thesaurizare filiis, pius pater, ut sic sit infinitus thesaurus hominibus, quo qui usi sunt, Dei amicitiæ participes sunt effecti.* Affirmat hujus thesauri fidelem ex causis dispensationem esse sancti Petri clavibus creditum & commissum à Domino Deo, ac pergit: *Ad cujus quidem thesauri cumulum, Beatæ Dei Genitricis, & omnium Electorum à primo justo usque ad ultimum merita adminiculum præstare noscuntur, de cujus consumptione seu minutione non est aliquatenùs formidandum, tum propter infinita Christi merita, tum pro eo, quod quantò plures ex ejus applicatione trahuntur ad justitiam, tantò magis accrescat ipsorum cumulus meritorum.* Distinguit duplicem, alium ex solis Christi Domini, alium ex omnium aliorum Sanctorum meritis conflatum thesaurum, affirmat neutrum posse exhauriri, & priori adminiculum præberi à posteriori. Et hinc quæstio est, Quale sit istud adminiculum? Respondeo ipsum insigniter in libris de pœnitentia exponi à sancto Ambrosio. Sanctus Paulus Apostolus, dum incestuosum Corinthiorum Doctorem jussit redigi in pœnitentiam, atque ita parari ad Divinam reconciliationem, adjunxit : *Expurgate*
Lib. 1. *vetus fermentum.* Et hoc ejus verbum Ambrosius commentatur : *Veluti*
cap. 15. *enim operibus quibusdam totius populi purgatur, & plebis lachrymis abluitur, qui orationibus & fletibus plebis redimitur à peccato, & in homine mundatur interiori. Donavit enim Christus Ecclesiæ suæ, ut unum per omnes redimeret, & per unum omnes redimerentur.* Et infrà : *Tota Ecclesia suscipit onus peccatoris, cui compatiendum est & fletu, & oratione, & dolore, & quasi fermento ejus se totam conspergit, ut per universos ea, quæ superflua sunt, in aliquo pœnitentiam agente, virtutum misericordiæ aut compassionis veluti collativâ quâdam admixtione purgentur.* In sequenti ejusdem ope-

operis libro laudat fratrem Lazarum ad sororum preces fuisse resuscitatum à Domino, & pergit ad peccatorem: *Veniat ad monumentum* Cap. 7.
tuum Christus, & si viderit pro te flere Martham, boni fœminam ministerii, flere Mariam, quæ attentè audiebat verbum Dei, sicut sancta Ecclesia, quæ optimam sibi partem elegit, movebitur misericordiâ, cùm viderit in tuo obitu lachrymas plurimorum, & dicet, Ubi posuistis eum? Hoc est, In quo rerum statu est, in quo pœnitentium ordine? Videam quem fletis, si lachrymis suis ipse se movet. Videam si jam peccato ei, cujus venia poscitur, defunctus est. Dicet plebs: Veni & vide. Quid est, Veni? Hoc est, veniat peccatorum remissio. Ad sinceram ac seriam Confessionem & pœnitentiam hortatur ibidem peccatorem, & prosequitur: *An testes precationis* Cap. 10.
& conscios refugis, cùm si homini satisfaciendum sit, multos necesse est ambias, obsecres ut dignentur intervenire, ad genua te ipse prosternas, osculeris vestigia, filios offeras culpa adhuc ignaros, paternæ etiam veniæ precatores? Hoc in Ecclesia facere fastidis, ut Deo supplices? Fleat pro te Mater Ecclesia, & culpam tuam lachrymis lavet, videat te Christus mœrentem, ut dicat: Beati tristes, quia gaudebitis. Amat ut pro uno multi rogent. Denique in Evangelio motus viduæ lachrymis, quia plurimi pro ea flebant, filium ejus resuscitavit. Ideò citiùs exaudivit JESUS *Petrum, ut Dorcas resurgeret, quia pauperes morte mulieris ingemiscebant.* Laudat antiquam pœnitentiæ disciplinam, quam edicit in libro de pœnitentia Tertullianus: *Exomologesis prosternendi & humilificandi hominis disciplina est, man-* Cap. 9.
dat ingemiscere, lachrymari, & mugire dies noctesque ad Dominum Deum suum, Presbyteris advolvi, charis Dei adgeniculari, omnibus fratribus legationes deprecationis suæ injungere. Has injungere præsertim designatis Martyribus, aut damnatis ad metalla Confessoribus. Proindè hi omnes, & ipsa etiam mater Ecclesia, seu universa Sanctorum communio istud ipsum impendunt resuscitandis peccatoribus, quod fratri Lazaro Maria & Martha, quod defuncto filio conflens matri viduæ turba, & quod defunctæ Dorcadi impendit flens pauperum multitudo. Fuerunt validi apud Divinam Majestatem deprecatores. Hoc ergò ipsum ad impetrandas à Divina Majestate Indulgentias confert cœlestis societas Sanctorum. Uti olim lapsi accedebant designatos Martyres, ipsisque injungebant suæ deprecationis legationem ad suos Episcopos, ita hodiè Episcopi accedunt consummatos Martyres, aliosque omnes Sanctos, & ipsis eandem injungunt pro lapsis legationem ad Divinam Majestatem.

Ad omnem Sacramentalem effectum concurrunt tres causæ: Ipsius Sacramenti opus operatum, justificandi fides, & universa Sanctorum communio. Quòd sine hac nullum Sacramentum possit esse validum

aut ratum, adeoque longè minus fructuosum, est suprà abundè demonstratum. Nec sola militans, sed etiam, & quidem potiori jure, triumphans communio ad ista concurrit. Non tantùm Sacramentalis absolutio, sed etiam Sacramentalis pœnitentiæ impositio est grande Dei donum, de quo scribit duodecima Toletana Synodus : *Sicut Baptismum, quod nescientibus parvulis sine ulla contentione in fide tantùm proximorum accipitur, ita & pœnitentiæ donum, quod nescientibus illabitur, absque ulla repugnantia inviolabiliter hi, qui illud exceperunt, observabunt.* Uti Baptismus ad accipiendam Christianæ regenerationis gratiam, ita pœnitentiæ impositio ad læsæ per peccata Divinæ Majestati satisfaciendum nobis applicat & Christi Domini & totius illi circumsubstantialis corporis merita : Utraque per sancti Petri claves Sacerdos applicat etiam à se impositis in pœnitentiam actionibus, atque ita non tantùm ex operantis, sed etiam ex operato opere facit ipsas esse satisfactorias. Qui per Novi Testamenti Sacramenta solam Domini passionem, Sanctorum autem passiones existimant ab Ecclesiæ clavibus dispensari per solas Indulgentias, insigniter labuntur. Et quidem de applicatis Christi Domini meritis rectè sanxit Tridentina Synodus : *Justificationis causa meritoria est dilectissimus Dei Unigenitus, Dominus noster* JESUS *Christus, qui cùm essemus inimici, propter nimiam charitatem quâ dilexit nos, sua sanctissima in ligno Crucis passione nobis justificationem meruit, & pro nobis Deo Patri satisfecit.* Proindè aliter tanti capitis, aliter illi circumsubstantialis, quod est Sanctorum communio, corporis merita nobis per Sacramenta applicantur, ac in nobis operantur : Illa ut causa de condigno meritoria, hæc dumtaxat ut impetratorium ac de congruo adminiculum & meritum. Eodem modo fit in Indulgentiis. Et capitis & corporis satisfactiones Episcopus nobis applicat : Illas ut superabundans pro totius mundi peccatis pretium, has ut istius applicandi impetratorium seu de congruo meritorium adminiculum. Istud omne per Apostolicas claves invocatum corpus jam pro nobis peccatoribus postulat à Christo Domino ac ejus Patre Deo, quod olim designati Martyres pro lapsis per Indulgentiales libellos ab Episcopis postulabant.

Cap. 2.

Sess. 6. cap. 7.

Obesse videntur duo per Pium quintum Pontificem aboliti & circumscripti articuli : *Quando per eleëmosynas, aliaq; pœnitentiæ opera Deo satisfacimus pro pœnis temporalibus, non dignum pretium Deo pro peccatis nostris offerimus, sicut quidam errantes autumant, nam alioquin essemus saltem aliqua ex parte Redemptores, sed aliquid facimus, cujus intuitu Christi satisfactio nobis applicatur & communicatur. Per passiones Sanctorum in Indulgentiis communicatas non propriè redimuntur nostra delicta, sed per communionem charitatis nobis eorum passiones impartiuntur, ut digni simus,*

simus, qui pretio sanguinis Christi à pœnis pro peccatis debitis liberemur. Respondeo primum articulum esse manifestè scandalosum, & suspectum de Lutherano & Calviniano errore, ideoque meritò circumscriptum. Quòd enim nostra piæ satisfactionis opera sint ad emendam à Divina Majestate peccatorum remissionem non rasus, non scalptus, non adulter, sed per omnia justus nummus, profitetur in libro de pœnitentia Tertullianus. Pœnitentiæ lachrymas, conversionis laborem, & eleëmosynæ modum esse solvendorum peccatorum pretia, tam ex lege quàm ex Evangelio demonstrat in libris de adoratione in spiritu sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. Et in quarto sermone de Eleëmosyna & Collectis scribit magnus Papa Leo: *Cibus egeni est cœlestis Regni pretium.* Et certè sancto Cypriano usitatissimum, & omnibus Ecclesiæ Patribus laudatum satisfactionis nomen altissimè istud ipsum clamat. Offensæ per peccata Divinæ Majestati non quovis modo, sed plenè usque ad novissimum quadrantem, & hoc per bona opera, esse satisfaciendum assiduè prædicant Scripturæ omnes atque inculcant. Porrò inter Gilberti Porretani Pictaviensis Episcopi errores Ottho Frisingensis Episcopus in libris de Gestis Frederici primi Imperatoris ponit & hunc: *Quòd meritum humanum extenuando, nullum mereri diceret nisi Christum.* De Gilberto, quòd esset moribus integer Episcopus, varii censuerunt varia. Errorem manifestè docuit, & suum sensum exponit in tertio Institutionum libro Joannes Calvinus, hæc commentans de veteri lege: *Qui fit ut nullis prorsus operibus admissa delicta procurari jubeat, sed sola in expiationem sacrificia requirat, nisi quod ita testari vult unicum esse satisfactionis genus, quo judicium suum placatur? Nam quæ tunc immolabant sacrificia Israëlitæ, non hominum opera censebantur, sed a sua veritate, hoc est, unico Christi sacrificio æstimabantur.* Adducit hæc Danièlis Prophetæ ad Regem Nabuchodonosor verba, *Peccata tua eleëmosynis redime*, atque exponit: *Non voluit significare justitiam & misericordiam esse Dei propitiationem, & pœnarum redemptionem. Absit enim ut alia unquam fuerit apolytrosis, quam sanguis Christi.* Et Calvinistæ & Lutherani nobiscum omninò profitentur Christianæ pietatis opera esse sancta, Deo grata, utilia ad vitam æternam, immò & necessaria. Verùm illa negant meritoria istius vitæ, aut pro peccatorum pœnis vel culpis apud Deum satisfactoria. Utramque istam dignitatem adscribunt solis Christi Domini operibus, nostra quævis bona opera garriunt esse dumtaxat conditiones, per quas Dominicum meritum & satisfactio nobis applicentur. Audi insignem ignorantiam aut calumniam Philippi Melanchtonis in apologia Augustanæ confessionis circa articulum de Confessione & Satisfactione: *Fatentur adversarii, quòd*

Lib. 7. & 8.

Lib. 1. cap. 50.

Cap. 4. nu. 30.

Nu. 36.

quod satisfactiones non prosint ad remissionem culpæ, verùm fingunt satisfactionis prodesse ad redimendas pœnas, seu Purgatorii, seu alias. Garrit inania. Etenim satisfactiones non tantùm ad pœnarum, sed etiam ad culparum remissionem esse non rasum, non scalptum, non adulterum nummum, constanter cum Tertulliano professa semper fuit omnis sub cælo Ecclesia. Istorum blateronum errorem omninò olet, ac præ se fert adductus articulus: Hic omninò dignus fuit aboleri atque circumscribi.

Secundus articulus habet plus difficultatis. Etenim in primo de Indulgentiis libro scribit Dominus Cardinalis Robertus Bellarminus :
Cap. 4. *Damnavit Pius quintus multos articulos quorundam Lovaniensium, quorum unus erat solius Christi satisfactionibus remitti pœnam temporalem, Sanctorum autem passionibus offerri Deo, ut Deus illarum intuitu applicet nobis merita Christi.* Addit illam opinionem repugnare Constitutioni Clementis sexti, Constitutioni Leonis decimi damnantis Martini Lutheri articulos, & communi sensui Theologorum, Censet non tantùm Christo Domino, sed etiam multis aliis Sanctis fuisse superflua satisfactionum merita, ex ambobus confici thesaurum, ambo simul nobis applicari in pretium, redemptionem, ac satisfactionem restantium à remissis peccatis temporalium pœnarum. At hunc sensum, uti fœdum errorem, Catholicæ Ecclesiæ improperat in quarto Institutionum libro
Cap. 9. nu.41. Joannes Calvinus : *Martyres plus morte suâ præstitisse Deo, quàm sibi opus esset, tantamq; illis meritorum largitatem superfuisse, quæ in alios redundaret. Ne igitur supervacaneum sit tantum bonum, commisceri eorum sanguinem sanguini Christi, & ex utroque thesaurum Ecclesiæ confici ad remissionem & satisfactionem peccatorum. Atque ita accipiendum, quod ait Paulus Colossensibus : Suppleo in corpore meo ea quæ desunt passionum Christi pro corpore ejus, quod est Ecclesia.* Hunc affirmat esse sensum Papistarum. Affirmat ipsum adversari antiquo per cunctos unanimiter Patres, præsertim per sanctum Leonem Papam prædicato Dogmati : *Quamvis multorum Sanctorum in conspectu Domini pretiosa mors fuerit, nullius tamen insontis occisio fuit propitiatio mundi. Accepêre justi, non dedêre coronas. Et de fortitudine fidelium nata sunt exempla patientiæ, non dona justitiæ. Singulares quippè illorum mortes fuerunt, nec alterius quisquam debitum suo fine persolvit, cùm unus extiterit Dominus Christus, in quo omnes crucifixi, omnes mortui, omnes sepulti, omnes sunt resuscitati.* Est istud ipsum argumentum, quod olim Indulgentiis objecit etiam Montanista Tertullianus. Si quis authenticus Ecclesiæ Doctor aculeatos ejus dentes tunc repressisset, de Ecclesiæ thesauro non cogeremur hodie & contra hæreticos, & contra Catholicos disceptare.

Do-

Dominus Cardinalis magni Leonis doctrinam reveretur & admittit, additque Calvinum in Ecclesiam vomere calumnias. Hæc est prima: *Non docemus Martyres morte suâ plus Deo præstitisse, quàm sibi opus esset absolutè, sed quàm sibi opus esset ad satisfactionem pro reatu pœnæ temporalis. Quod quidem adeò verum est, ut cæcus sit oporteat, qui id non videat.* Hæc est secunda calumnia: *Quod Calvinus addit nos dicere Sanctos plus esse meritos apud Deum, quàm sibi necesse esset, & meritorum largitatem ita illis superfuisse, ut in alios redundaret, non agnoscimus ut nostra Placita, sed ut ipsius commenta. Nos enim, ut concedimus satisfactiones multis superfuisse, ita negamus superfuisse merita, vel ipsa merita in alios redundare.* Verùm Calvinus non de solo æternæ vitæ, sed etiam de satisfactionis merito loquitur: Etiam hoc vult nulli Sancto superabundasse. Et quidem hæc est alia ad intima humanæ per Christum Dominum satisfactionis Arcana spectans quæstio: Et utroque fidelis mentis aperto oculo possit quis palpitare hìc, & non videre ejus abyssum. Quidquid de ipsa sit, hìc quæritur, An superfluæ, si quidem sint, Sanctorum satisfactiones cum Christi Domini satisfactionibus in Ecclesiæ thesauro misceantur, & ambæ per Ecclesiæ claves nobis communicentur in restantium pro remissis peccatis pœnarum redemptionem, pretium, ac satisfactionem? Et ad hanc quæstionem hæret ipse etiam Dominus Cardinalis. Etenim ad hoc argumentum: *Satisfactio Christi est infinita, non igitur opus est ut adjungantur satisfactiones ex passionibus Sanctorum.* Ad hoc, inquam, argumentum respondet: *Non est quidem opus, ut adjungantur Sanctorum passiones passionibus Christi, quasi hæ per se non sufficiant, sed adjunguntur tamen, quia æquum est ut passiones illæ coram Deo non sint inanes, præsertim cùm id sit tum gloriosum Christo, à quo manat omne bonum Sanctorum, tum ipsis etiam Sanctis perhonorificum. Quomodo autem concurrant in hac applicatione satisfactiones Christi cum passionibus Sanctorum, id est, An applicetur pars una satisfactionis ex passionibus Christi, pars alia ex passionibus Sanctorum, an verò integra satisfactio accipiatur semper ex passionibus Christi, & ad satisfactionis cumulum superaddantur passiones Sanctorum, non videtur nimis curiosè investigandum. Illud videtur certum, passiones Christi, quæ sunt infiniti pretii, per Indulgentias applicari finito modo, & ideò aliquid reverà superaddi, cùm passiones Sanctorum illis adjunguntur.*

Est congrua responsio. Etenim certum est Sanctorum passiones non esse inanes. Quisquis ipsas ab Ecclesiæ thesauro excludere, aut fructu privare attentarit, lucidè impinget in laudatas Clementis sexti ac Leonis decimi constitutiones, nec non in Symboli articulum, quo profitemur sanctorum Communionem. Et quidem quomodo Capitis &

corporis satisfactiones in Ecclesiæ thesauro, ac in ejus per Indulgentias dispensatione misceantur, revera non est curiosè investigandum. Interim præfata Joannis Calvini calumnia nos cogit investigare. Et certum est non sic misceri, ut ex ambabus applicetur sua portio, & sic fiat una integra Indulgentia. Hanc enim mixturam Calvinus impugnat: Et ex firmo fundamento. Ejusmodi deviæ quorundam Scholasticorum sententiæ frequenter dederunt ansam hæreticis in Ecclesiam calumniis. Istorum nugas hi suis venditant ut fidem totius Catholicæ Communionis. Præterea certum est cujuscumque Sancti mortem, licet pretiosam, esse tamen singularem, & quòd præter Dominum nullus sua morte solverit alterius debitum. Hoc est, quòd nullus pro alio satisfecerit de condigno, nec possit satisfacere. Hæresiarcha Nestorius Christum Dominum, licet communem & purum, tamen ab omni & actionis & contagionis peccato immunem, & per omnia sanctum docuit esse hominem, atque ita aptum credidit ad satisfaciendum pro aliis. At quid de isto commento Ecclesia censuerit, edicunt Acta Ephesini Concilii, ac præsertim probata Scripta sancti Cyrilli Patriarchæ Alexandrini. E plurimis locis audiamus pauca. E primo libro ad Reginas: ***Quod si vulgaris tantùm homo esset Emmanuel, quomodo mors illius humanæ naturæ opem tulisset?*** Laudat magnorum Sanctorum mortes, & adjungit: ***Illorum mors generi humano nihil omninò contulit.*** Et infrà: ***Si Christus verus Deus non esset, quam utilitatem illius Sanguis nobis potuit adferre? Aut quomodo conscientias nostras ab operibus mortuis potuit expiare? Quid enim vulgaris hominis sanguis virtutis aut efficacitatis habet, quod non etiam sanguis hircorum? Omninò nihil.*** Et iterùm: ***Multi ex sanctis Prophetis interempti sunt, at nemo illorum omnium aut peccatorum causâ oppetiisse, aut sua nos morte Deo obtulisse dictus est. Præstitit hoc autem Christus.*** Quocirca certum est Sanctorum passiones nobis non esse, aut applicari posse ut condignum satisfactionis pretium. Mediis Ecclesiæ sæculis viguit mos, quo magnis satisfactionibus gravati peccatores accedebant sanctiora Monasteria, & istas explendas imponebant alicui sanctiori Monacho: Quòd hic pro illis de condigno satisfaceret, nemo unquam docuit, aut potuit docere. Hæc virtus privativè spectat ad Majestatem Capitis. Proindè Sanctorum passiones nonnisi impetrando, seu nonnisi de congruo possunt prodesse. Nec aliam virtutem habent in Ecclesiæ thesauro. Et hinc Clemens sextus optimè definivit ipsas esse Dominicis satisfactionibus adminiculum. Leo decimus solummodo dixit ipsas unà cum Dominicis satisfactionibus contineri in Ecclesiæ thesauro.

Cap. 7. (margin, beside "audiamus pauca")

At cur igitur Pius quintus circumscripsit præfatum articulum? Respondeo circumscriptum ob justissimas rationes. Primò, quia vide-

de-

detur sanctorum Martyrum passionibus omnem nobis merendi & pro nobis satisfaciendi virtutem auferre. Etenim illæ, licet non de condigno, pro peccatis nostris omninò satisfaciunt. Sancti præsertim Martyres sunt veri de iniquitatis mammona nobis facti amici, qui nos, cùm defecerimus, recipient in æterna tabernacula. Eorum apud Deum merita sunt tanta, ut etiam in extremo tremendo die quosdam æternæ damnationis reos sint ab illius sententia liberaturi. Ita in libris de Dei Civitate palàm docet sanctus Augustinus. Et de redeunte cum Trophymo Episcopo lapsâ plebe scripsit ad Antonianum Episcopum sanctus Cyprianus: *Pro quo satisfaciebat fratrum reditus.* Nempè non tantùm pro Ep 52. semetipsa, sed etiam pro suo Trophymo faciebat lapsa plebs, quod pro lapso in latrocinia discipulo fecisse sanctum Joannem Apostolum scribit in Ecclesiastica Eusebii Cæsariensis historia Clemens Alexandrinæ Ecclesiæ Presbyter: *Crebris precibus pro illo Deum invocat, continuis jejuniis unà cum eo se macerat.* Non lapsa plebs, nec unus Apostolus, sed tota triumphantium Sanctorum communio pro nobis fundit & offert assidua suarum orationum atque satisfactionum odoramenta ante thronum Dei & Agni, & ipsa nobis per sancti Petri claves applicantur: Quis ergò dubitet, quin pro nobis satisfaciant? Præterea malè olent hæc articuli verba: *Non propriè redimuntur nostra delicta.* Quid articuli author per vocem, *propriè*, intellexerit, ignoro. Interim articulus palàm discedit à superiùs laudata Ambrosiana phrasi de pœnitentibus: *Velut operibus quibusdam totius populi purgatur, & plebis lachrymis abluitur, qui orationibus & fletibus plebis redimitur à peccato, & in homine mundatur interiori.* Nec enim ille tantummodò redimit, qui condignum redemptionis pretium donat, sed etiam qui ipsum impetrat & procurat. Nonne illi, qui redimendis apud Barbaros captivis eleëmosynas colligunt, in dies dicunt: *Nos illum aut illum redemimus*? Et rectè dicunt. Eodem, immò majori sensu peccata nostra per sanctorum Martyrum passiones redimuntur. Nec ideò illi sunt nostri redemptores. Dei Ecclesia nunquam sic est locuta. In solum condigni pretii largitorem quadrat iste titulus. Proindè dictus articulus sanctorum Martyrum passiones depressit, & palàm recessit à phrasi sanctorum Patrum. Hinc passiones istas ab Ecclesiæ thesauro excludere fuit suspectus, ideoque optimo jure abolitus & circumscriptus.

Lib. 9. cap. 17.

Porrò dandæ Indulgentiæ potestas est penes solos Episcopos. Ita omnis Ecclesia semper credidit, ex ista fide semper egit. Et ad solos Apostolos, ac ipsorum successores Episcopos dictum est à Domino: *Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata, remittuntur eis, & quorum retinueritis, retenta sunt.* Hanc illi potestatem committere possunt & suis Presbyteris: Eam tamen quæ Indulgentias continet,

 par-

partem nulli unquam, nisi quibusdam ad posteriora sæcula Abbatibus commiserunt. Quinimmò ad stantes sui populi fideles scripsit adversùm quosdam, Martyrum libellos exequi, & Indulgentiam dare
Ep. 12. ausos Presbyteros exul sanctus Cyprianus: *Audiant, quæso, patienter nostrum consilium, exspectent regressionem nostram, ut cùm ad vos per Dei misericordiam venerimus, convocati Coëpiscopi plures, secundùm Domini disciplinam & Confessorum præsentiam, Beatorum Martyrum litteras & desideria examinare possimus.* Lapsos, qui sibi promissam à Martyribus pacem volebant statim repræsentari, compesci, & usque ad Ecclesiæ pacem, & suum ab exilio reditum differri mandat in litteris ad suum
Ep. 14. Clerum, & adjungit causam: *Hoc enim & verecundia, & disciplina, & vita ipsi omnium nostrum convenit, ut Episcopi plures in unum convenientes, præsente & Stantium plebe, quibus & ipsis pro fide & timore suo honor habendus est, disponere omnia consilii communis religione possimus.* Quod ip-
Ep. 15. sum firmat in litteris ad Romanæ Ecclesiæ Clerum. Censet Indulgengentias non à se solo Primate totius Africanæ Diœceseos, ideoque nec à quovis alio Episcopo dandas, sed à Synodo: Et quidem præsente Clero, & Stantium plebe. Agit & de danda Indulgentia, & de taxanda pœnitentia: Ad utrumque actum affirmat Cleri & populi non consensum, sed consilium fuisse necessarium. Hinc enim scripsit ad sanctum Pontificem Cornelium: *O si posses, Frater charissime, istic interesse nobiscum, cùm pravi isti & perversi de schismate revertuntur. Videres quis mihi labor sit persuadere fratribus nostris, ut animi dolore sopito recipiendis malis curandisque consentiant. Namque ut gaudent & lætantur, cùm tolerabiles & minùs culpabiles redeunt, ità contra fremunt & reluctantur, quoties inemendabiles & protervi, vel adulteriis & sacrificiis contaminati, & post hæc insuper & superbi, sic ad Ecclesiam redeunt, ut bona intùs ingenia corrumpant. Vix plebi persuadeo, immò extorqueo ut tales patiantur admitti. Et justior factus est fraternitatis dolor, ex eo quod unus atque alius, obnitente plebe & contradicente, meâ tamen facilitate suscepti, pejores exstiterint, quam priùs fuerant, nec fidem pœnitentiæ servare potuerint, quia nec cum vera pœnitentia venerant.* Ex posterioribus verbis lucet Cleri, vel saltem populi consilium potiùs quàm consensum fuisse necessarium. Quam disciplinam vi-
Ep. 26. 31. guisse etiam in Romana Ecclesia, docent bina Romani Cleri ad Cyprianum Rescripta. Et mos omninò ducit originem ab Apostolis. Etenim incœstuoso Corinthiorum Presbytero indulgere non nisi de stantis Cleri & populi consilio atque assensu voluit sanctus Paulus Apostolus. Multis id in secunda super secundam ad Corinthios epistolam homilia demonstrat sanctus Joannes Chrysostomus.

Notanda sunt sancti Cypriani verba: *Adulteriis vel sacrificiis contami-*

minati. Respiciunt sancti Zephyrini pro mœchis, & sancti Cornelii pro idololatris Decreta. Zephyrinus omnibus non tantùm fornicantibus aut immundis, sed etiam adulteris, immò & monstris, dummodò imponendam illis pœnitentiam explerent, sanxerat donandam pacem Sacramentalis reconciliationis. Factam fornicatoribus, & aliis similis infirmitatis lapsibus gratiam probavit atque admisit Carthaginensis Ecclesia, at ægerrimè passa est extendi ad adulteria aut monstra. Radicem aperit sanctus Cyprianus in litteris ad Episcopum Antonianum: *Et quidem apud Antecessores nostros quidam de Episcopis istic in Provincia nostra dandam pacem mœchis non putaverunt, & in totum pœnitentiæ locum contra adulteria clauserunt.* Non contra omnem impudicitiam, sed contra solum adulterium. Etenim adulterium esse homicidio gravius passim censuit Africana Ecclesia. Hinc Decalogum legit juxta Apostolicum ad Romanos contextum: *Non adulterabis, non occides.* Et quia homicidis pacem tunc necdum dabat etiam Romana Ecclesia, etiam adulteris non dandam isti Episcopi censuerunt. Et ab ipsorum sensu Carthaginensis Ecclesia non plenè recessit. Censuit etiam adulteris dandam pacem, verùm difficillimè, & nonnisi post longam & probatissimam pœnitentiam. Eodem modo tractavit novellam tunc erga idololatras clementiam. Libellatos & similium leviorum lapsuum reos admisit ad gratiam, verùm in publicis gentilium sacrificiis contaminatos fuit severissima, ac similiter nonnisi post plenam ac probatissimam pœnitentiam censuit admittendos.

Ep. 52.

Cap. 13.

Quin in administrando pœnitentiæ Sacramento hodie utamur nimiâ clementiâ, & quidam pœnitentiales Presbyteri variè excedant, non est dubitandum. Omninò opus est correctione. Verùm & hæc indiget moderamine. Quidam illam exordiri tentant, & censent nullam olim satisfactionem fuisse pœnitentialium Presbyterorum, imò nec unius Episcopi arbitrio creditam, sed ad ipsam taxandam fuisse opus relatione ad Metropolitam aut Primatem, ac etiam Synodali judicio. Et probant ex adductis sancti Cypriani, Romani Cleri, & similibus aliorum Patrum testimoniis. At certum est ipsos deviare, & Patrum scopum ab eis non perspici. Omnis in idololatriam lapsus usque ad sancti Cypriani tempora erat extra spem accipiendæ per claves absolutionis, sed post totius vitæ feriam pœnitentiam debebat abire ad tremendum summi nostri in Dei Patris dextera Pontificis JESU Christi tribunal, & illic judicari. Cum Romano Clero Cyprianus moribundis fecit gratiam, reliquorum lapsorum causas distulit in reddendam Ecclesiis pacem. Erant plures lapsorum species, ideoque & varia erat singulis figenda pœnitentia. Hoc novum & arduum judicium & Cyprianus & Romanus Clerus censue-

runt nonnisi in magna Synodo peragendum. Et rectè. Quin & post varias variarum Synodorum decisiones quotidie emerserunt novæ factorum species, quæstiones difficiles & dubiæ. Et ipsas Episcopi ex Apostolico Canone retulerunt ad Metropolitam, Metropolitæ ad Primatem aut Patriarcham, Patriarchæ ad Papam. Hinc apud Cyprianum habes plures Episcopales relationes de imponenda præsertim idololatris pœnitentia, plura ad ipsas Synodalia Rescripta. Verùm extra similes casus nulla requirebatur relatio, nullum Rescriptum: Quisque Episcopus aut Presbyter agebat juxta Canones istius temporis, & consuetam suæ Ecclesiæ disciplinam. Agebat ex fideli arbitrio, sui actûs rationem Domino redditurus. Eadem est ratio de Indulgentiis. Ipsas passim dabat solus Episcopus. Etenim Indulgentiales Martyrum libelli non ad Synodum dirigebantur, sed ad solum Episcopum. Nec referre, nec Rescriptum exspectare debebat Episcopus, nisi in casibus difficilibus ac dubiis.

Et quidem non solas dierum aliquot aut annorum, sed etiam plenas Indulgentias dabat olim Episcopus. Abundè lucet ex usque huc adductis exemplis. Et ita fuit usque ad Lateranensem Innocentii tertii Synodum, à qua habemus hunc Canonem: *Quia per indiscretas & superfluas Indulgentias, quas quidam Ecclesiarum Prælati facere non verentur, & claves Ecclesiæ contemnuntur, & pœnitentialis satisfactio enervatur, decernimus, ut cum dedicatur Basilica, non extendatur Indulgentia ultra annum, sive ab uno solo, sive à pluribus Episcopis dedicetur, ac deinde in anniversario dedicationis tempore, quadraginta dies de injunctis pœnitentiis indulta remissio non excedat. Hunc quoque dierum numerum Indulgentiarum litteras præcipimus moderari, quæ pro quibuslibet causis aliquoties conceduntur, cum Romanus Pontifex, qui plenitudinem obtinet potestatis, hoc in talibus moderamen consueverit adhibere.* Utique in dedicandis Ecclesiis. Est mos antiquus. Etenim de Rotrodo Rothomagensi Archiëpiscopo, Beccensis Monasterii Ecclesiam dedicante cum multis Episcopis, scribit ejusdem Monasterii
A. 1178. Chronicon: *Archiëpiscopus largitus est quadraginta dies Indulgentiarum omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui prædictam Ecclesiam visitaverint in anniversario ipsius dedicationis.* In ipso tamen dedicationis die plures olim Episcopi dabant plenam Indulgentiam. Hoc igitur correxit tertius Innocentius. Et ex illo tempore plena Indulgentia fuit Summo Pontifici reservata. Adeò ut nec Legatis à suo latere Cardinalibus majoris Indulgentiæ potestatem Papa soleat credere. Et hinc Pileum, sanctæ Praxedis Cardinalem, Urbani sexti in Anglia Legatum, quòd biennales ac triennales daret Indulgentias, omnibus fuisse stupori, & de Attentato suspectum, scribit Thomas Walsinghamensis.
A. 1381. Quæstio est, An Indulgentiæ donatio spectet ad Episcopalis Ordinis & con-

consecrationis, an ad potestatem Jurisdictionis? Joannes Wesselus affirmavit spectare ad consecrationem. Etenim hæc donatio spectat ad ligandi & solvendi potestatem, quam in suæ Resurrectionis die Dominus dedit Apostolis, & cujus fundamentum posuit in hisce verbis: *Accipite Spiritum sanctum*. At verò ista verba omninò important Sacerdotalem consecrationem. Prætereà, Sacramentalis satisfactionis impositio & ejusdem remissio videntur spectare ad eandem potestatem. At verò impositio lucidè spectat ad potestatem Sacerdotalis Ordinis. Etenim talem satisfactionem imponere, uti suprà audivimus à duodecima Toletana Synodo, est pœnitentiæ donum infundere. Est injunctis Christianæ pietatis officiis operati operis ad Deo satisfaciendum virtutem adnectere. Quod manifestè non possit fieri, nisi per potestatem Sacerdotalis Ordinis. Licet non consecratus Episcopus possit injungere pœnitentias, illæ tamen non sunt Sacramentales. Quare videtur etiam hujusmodi à Sacerdotibus injunctas pœnitentias non posse remittere. Per eandem quippe causam res incipit & desinit. Et certè olim electus & confirmatus Episcopus ante consecrationem non administrabat, præsertim spiritualia. Respondeo hæc argumenta non carere omni fundamento. Nihilominus istam donationem esse non ordinis, sed jurisdictionis actum, jam passim docent omnes Doctores: Et à vulgata via non est ullatenus recedendum. Quidquid sit, eâdem potestate uti possit & generale & Provinciale Concilium. Qui de hac re dubitant, graviter labuntur. Quòd enim sanctus Cyprianus, Romanus Clerus, & omnes tunc meliores sub cælo Episcopi de Indulgentialibus Martyrum libellis non nisi per Synodos quandoque definiverint, est omnibus notum. Et posterioribus sæculis etiam Constantiense ac Basileense Concilium exercuerunt istam potestatem.

CAPUT VIII.

Legitima Indulgentiarum causa exponitur.

INdulgentiam concedens Episcopus passim imponit alicujus Basilicæ pium cum orationibus visitationem, confessionem peccatorum, jejunia, ac eleëmosynas. Et hæc pietatis opera quidam existimant esse causam Indulgentiæ. Errant. Est ad Indulgentiam ac ejus effectum necessaria præparatio. Ecclesia enim etiamnum hodie non recedit ab Apostolica regula, quam laudat in litteris ad Martyres & Confessores sanctus Cyprianus: *Peto ut eos, quorum pœnitentiam satisfactioni proximam conspicitis, libello nominatim designetis*. Etiam Moyses & Maximus, Roma- Ep. 12.

manæ Ecclesiæ Presbyteri & incarcerati Confessores, ad sanctum Cyprianum scripserunt pacem non facilè præstandam peccantibus, sed fovendos ipsorum animos, nutriendos ad maturitatis tempus, & è sanctis Scripturis de sui peccati qualitate instruendos. Omninò omnem pro remissis peccatis debitam satisfactionem sine gravissimis causis non potest, & passim non vult mater Ecclesia remittere: Pœnitentibus imponit orationem, jejunium, & eleëmosynam, tria cardinalia pœnitentiæ opera, ita ipsos conatur facere satisfactioni proximos aut certè vicinos, paratque & nutrit ad fructum Indulgentiæ. Quare pœnitentiales Presbyteri, qui Indulgentiali tempore gravibus peccatis imponunt levissimas pœnitentias, hallucinantur insigniter, & peccatoribus plurimùm nocent. Quò major his pœnitentia imponitur, eo fiunt viciniores satisfactioni, & ad Indulgentiæ fructum aptiores.

Ep. 16.

Proindè veram Indulgentiæ causam exponit in secunda ad Corinthios epistola sanctus Paulus Apostolus, scribens de incœstuoso pœnitente: *Ita ut è contrario magis donetis & consolemini, ne fortè abundantiori tristitiâ absorbeatur.* Et intrà: *Nam & ego quod donavi, propter vos.* Hominem istum & seriò pœnitentem, & graviter animo dejectum videns Corinthiorum populus supplicavit Apostolo: Et istas causas hìc considerans donavit. Ipsas suprà nobis abundè exposuit sanctus Joannes Chrysostomus. Et ejus commentarium confirmat in libris de Pœnitentia sanctus Ambrosius: *Si satis ad condemnationem est objurgatio quæ fit à pluribus, satis est quoque ad remissionem peccati obsecratio quæ fit à pluribus. Moralis Magister, & nostræ infirmitatis conscius, & pietatis Divinæ Interpres, vult donari peccatis, vult consolationem adhiberi, ne tristitia pœnitentem tædio longæ dilationis absorbeat. Ideò ergò donavit Apostolus. Nec solùm donavit, sed etiam in eum voluit confirmari charitatem. Nec solùm donavit ipse, sed voluit etiam omnes donare. Et se propter alios donasse dixit, ne multi propter unum diutiùs contristarentur.* Proindè donandæ Indulgentiæ causa non debet esse communis, sed possit esse privata. Dum nempè illa non est generalis, sed alicujus unici pœnitentis singulare beneficium. Et adductam ab Apostolo causam probat etiam Synodus Ancyrana, Neocæsariensis, ac Nicæna. Pœnitentis conversationem mandant attendi ab Episcopo, & cum diligenti agi humaniùs: *Ne nempè à tristia absorbeatur.*

L. 1. cap. 17.

Et hæc causa, licèt quàm maximè legitima, non est tamen unica. Altera igitur apud Ecclesias semper probata Indulgentiæ causa est articulus mortis. Hinc enim omnibus etiam Idololatris eam dari jussit Romana Synodus, sanctusque posteà Cornelius confirmavit. Et ipsam fuisse non ad reincidentiam, sed plenè absolutam, ideoque per subse-

cu-

cutam sospitatem non evanuisse scripsit sanctus Cyprianus ad Episcopum Antonianum. Et ipsa nullum moribundum privari adeò voluit, ut exul scripserit ad suos Presbyteros atque Diaconos: *Quoniam video facultatem veniendi ad vos nondum esse, & jam æstatem cœpisse, quod tempus infirmitatibus assiduis & gravibus infestat, occurrendum puto fratribus nostris, ut qui libellos à Martyribus acceperunt, & prærogativâ eorum adjuvari apud Deum possunt, si incommodo aliquo, & infirmitatis periculo occupati fuerint, non exspectatâ præsentiâ nostrâ, apud Presbyterum quemcumque præsentem, vel si Presbyter repertus non fuerit, apud Diaconum quoque exomologesim delicti sui facere possint, ut manu eis in pœnitentiam impositâ veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.* Indulgentia prodesse nequit nisi remissis peccatis. Hinc pœnitenti ad ejus effectum necessaria est exomologesis, manus impositio in pœnitentiam, & donatio pacis. Hoc est, Sacramentalis confessio, satisfactionis impositio, & absolutio. Et hanc, ne Indulgentiæ effectus perderetur moribundis, Cyprianus permisit ac jussit impendi etiam à Diaconis. Quòd enim olim apud quasdam Ecclesias Diaconi attentarint etiam absolutionem impartiri, cunctis Ecclesiasticam antiquitatem callentibus est manifestum. Suo loco demonstrabitur. Interim vide eruditum de pœnitentia opus Joannis Morini. Nota etiam moribundis, licet plenam haberent Indulgentiam, à Cypriano passim imponi manum pœnitentialem, seu Sacramentalem pœnitentiam. Quo nempè & ipsi sic fierent satisfactioni vicini, atque ita ad Indulgentiæ fructum aptarentur. Ep. 13.

Et hinc de Clemente sexto Pontifice scripsit meritò in Neustriæ Hypodigmate Thomas Walsinghamensis: *Fuit tanta mortalitas hominum, ut multi periti putarint decimam partem humani generis relictam fuisse superstitem. Sæviente in Anglia tantâ peste hominum, Dominus Clemens Papa concessit plenam remissionem omnibus verè confessis & contritis, morientibus in hac epidemia per totum Regnum.* Etiam in Anglorum Annalibus scribit de Gregorio undecimo: *Papa Gregorius, bonus vir & justus, ob amorem Domini Simonis de Langham, Cardinalis & Episcopi Prænestini, quondam Cantuariensis Archiepiscopi, dum pestilentia invaluisset in hac terra, per Bullas suas omnibus tunc morientibus, verè contritis & confessis, plenam remissionem de thesauris Ecclesiæ indulsit, exceptis his qui ære alieno gravarentur. Magnum utique beneficium, & omni acceptione dignissimum, & quo majus non potuit impendisse.* Rectissimè egit uterque Pontifex. Imitatus est sanctum Cyprianum. Nam & mortalitas, cujus causa hic omnibus lapsis voluit in exitu etiam per Diaconos subveniri, fuit horrenda illa pestis, cujus occasione scripsit librum de mortalitate, omnibus de vita periclitantibus A.1344. A.1378.

prælegendum. Et certè pestilentialis morbi tormenta, dum piâ patientiâ acceptantur, sunt insignis Christiana pœnitentia, ac omninò faciunt satisfactioni proximum. Hinc omnibus ex ipso morientibus rectè datur plena Indulgentia. Successores Pontifices fuerunt liberaliores: Ad quamvis mortem quandoque extenderunt beneficium. Et de ipso scribit
A. 1390. laudatus Thomas: *Adami Cardinalis Anglici petitione declaratum est per Papam Bonifacium nonum, quod Bullæ de Indulgentiis plenariis concessæ quibuslibet in extremis, tantùm valent eas obtinentibus in confessione, quæ mortem immediatè præcedit, qui licet multoties propter diversa pericula confiteantur, & convaluerint, usque ad extremum articulum nullum sortiuntur effectum.* Fuit recta declaratio. Secuta est antiquos Canones, qui datas in extremis Indulgentias sanxerunt deinceps fore ad reincidentiam. Et hinc vides, quòd inter Martini Lutheri articulos Leo decimus rectè damnaverit etiam hunc: *Indulgentiæ mortuis seu morituris, & infirmis nec necessariæ sunt, nec utiles.* Nullis quam morituris esse utiliores, omnis olim cum sancto Cypriano judicavit Ecclesia.

Nec tantùm utiles, sed omninò existimo esse passim fructuosas & efficaces. Dum nempè immissa per Divinam Providentiam mors patienter acceptatur, & ad ipsam fidelis peccator se piè disponit. Ejus tormentum est inter omnia terribilia terribilissimum, ideoque pia ipsius acceptatio omninò reddit satisfactioni proximum, quin & esse possit plena satisfactio, etiam pro gravissimis peccatis. Insigne exemplum habemus
A. 1335. apud eundem Thomam Walsinghamensem: *Hoc anno in Ecclesia de Edilich, Diœcesis Vintoniensis in die Palmarum, post prædicationem cujusdam Sacerdotis litterati, Joannis de Vecca nomine, mulier quædam Joanna, coram populo, à juventute sua corpus suum libidini & obscœnitati fuisse expositum, ac alia facinora lachrymabiliter confessa est inaudita, obnixè flagitans pœnitentiam à Sacerdote prædicto sibi imponi salutarem. Sacerdos quoque de Divina misericordia confidens, post sacra Scriptura nominata ne desperaret, sed in Domino peccatores misericorditer ad pœnitentiam exspectante spem poneret, sex dierum in pane & aqua jejunium in suorum remissionem indixit delictorum. Illâ pœnitentiam talem suorum respectu facinorum parùm seu nihil fore asserente, pœnitentiam qualemcumque agere posset, sibi injungi suppliciter exoravit. Ille verò diebus posteà tribus, in petitione muliere perseverante, in expiationem omnium peccatorum suorum indixit jejunium. Prostrata verò illa coram imaginibus Ecclesiæ, flens & ejulans, ac preces ad Deum devotè fundens, pronamq; in terra se prosternens, in Corporis Christi elevatione exanimis & albissima est reperta.* Nempè ejus contritum cor respexit Divina clementia, & mortis tormentum ipsi dedit in plenam satisfactionem.

Luthe-

Lutheranus Scholiastes posuit ad marginem: *Commentum de muliere pœnitentiam agente.* Respondeo commentum firmari ab ipso Apostolo ad Corinthios scribente de indignè communicantibus: *Ideò inter vos multi infirmi & imbecilles, & dormiunt multi. Quod si nosmetipsos dijudicaremus, non utique judicaremur. Dum judicamur autem, à Domino corripimur, ut non cum hoc mundo damnemur.* Affirmat istam à Domino inflictam mortem esse Divinæ clementiæ correptionem, & ita nos à mundi damnatione liberari, satisfacere pro isto grandi peccato, & transmitti in vitam æternam. Etiam à sancto Petro Apostolo percussos Ananiam & Sapphiram fuisse per temporalem mortem transmissos in regnum, scribit in tertio adversùs Parmenianum libro, ac in decimo sermone de diversis sanctus Augustinus. Et ad Lincolniensem Episcopum scripsit olim Theobaldus Stampensis: *Augustinus de Sodomitis in lacu submersis tractans dicit, quòd quidam ex illis salvati sunt per bonam compunctionem & verum cordis gemitum. Quia non solùm superba cogitationes, sed etiam prava actiones ante vim compunctionis fugiunt.* Exstat Epistola apud Lucam Dacherium. In sexta sententiarum parte Cardinalis Robertus Pullus est multò liberalior: *Qui inspiciens ante actam vitam suam corde conteritur & humiliatur, is si pœnam quamlibet pro culpa sibi oblatam patienter suscipit, futuram eadem de culpa effugit. Sic Sodomitas, sic mari rubro submersos, sic denique in deserto prostratos punivit in præsenti, ne puniret in æternum.* Quam Divinam pietatem confirmare, quin & ad quosvis extremo per humanam justitiam supplicio pro suis criminibus punitos extendere videtur in Nahum Prophetæ commentariis sanctus Hieronymus. Quidquid sit, dum per Divinam Justitiam inflicto, & per pœnitentem pietatem acceptato cujuscumque mortis tormento accedit donata per sancti Petri Claves Indulgentia, quibuscumque peccatis est firma spes plenæ remissionis.

Cap. 1.

Tom. 3.

Cap. 53.

Etiam dum ob grassantem pestem, & ab ipsa natum generale mortis periculum Clemens sextus & undecimus Gregorius dederunt generales Indulgentias, à Patrum traditione non recesserunt. Imitati sunt sanctum Cyprianum. Nec enim solis in idololatriam lapsis fecit hic istam gratiam, sed extendit ad omnes moribundos. Anteà in mortis articulo nec absolutio nec pœnitentiæ actio poterat istis impendi: Exindè voluit etiam ipsos perfectè seu cum plenissima Indulgentia reconciliari. Etiam aliæ causæ nostros Majores ad similem generalem gratiam quandoque permoverunt. Gregorius septimus in præsenti Decreto adducit hanc: *Ut Rudolphus Regnum Theutonicum regat & defendat ad vestram fidelitatem, ex parte vestra dono, largior, & concedo omnibus ei fideliter adhærentibus absolutionem omnium peccatorum.* Verùm hanc cau-

iam graviter improbavit olim Clerus Leodiensis Ecclesiæ. Hic, uti & Cameracensis, adversùs Apostolicam Sedem pertinaciter defendit Henricum Imperatorem, ideoque ad Robertum Flandriæ Comitem post dictas de ejus in sacro apud Syriam bello gestis laudes scripsit Paschalis secundus. *Gratias agimus Prudentiæ tuæ, quod Præceptum nostrum in Cameracensi Parochia executus es.* Robertus in Syria generosè adeò se gessit, ut exindè etiamnum hodie dicatur Robertus Hierosolymitanus. Flandriæ Comes semper fuit Protector Cameracensis Ecclesiæ, ideoque ejus Clerum, quem sancti Petri gladio non poterat, per Roberti gladium reduci ad obedientiam rogavit Paschalis: Et Robertus reduxit. Hinc Paschalis pergit: *Id ipsum de Leodiensibus excommunicatis Pseudo Clericis præcipimus. Justum enim est, ut qui semetipsos à Catholica Ecclesia segregant, per Catholicos ab Ecclesia beneficiis segregentur.* Henricum Ex-Imperatorem affirmat esse hæreticorum caput, & tandem concludit: *Hoc tibi ac militibus tuis in peccatorum remissionem, & Apostolicæ Sedis familiaritatem præcipimus, ut his laboribus & triumphis ad cælestem Hierusalem, Domino præstante, pervenias.* Et ad hæc Leodiensis Clerus respondit: *Hactenus Evangelicis, Apostolicis, & Propheticis testimoniis innitebamur, & quod minùs habebat materia, augebat exemplorum copia. Hic verò quid dicam nescio, quò me vertam non video. Si enim utriusque legis totam bibliothecam, si omnes totius bibliothecæ veteres expositores revolvam, exemplum hujus Apostolici Præcepti non inveniam. Solus Hildebrandus Papa ultimam manum Sacris Canonibus imposuit, quem legimus præcepisse Mathildi Marchionissæ in remissionem peccatorum suorum, ut debellaret Henricum Imperatorem. Quòd juste necne ipse vel alii fecerint, nullâ authoritate discimus. Hoc solùm dicimus, quia non potest aliquis aliquem indiscretè solvere vel ligare.* Multis hoc, rem licèt claram, demonstrat, atque concludit: *Hunc morem discretè ligandi & solvendi hactenus tenebas, & nobis tenendam mandabas, ô sancta Mater Romana Ecclesia. Unde ergò hæc nova authoritas, per quam reis sine confessione & pœnitentia offertur præteritorum impunitas, & futurorum libertas? Te, ô Mater, liberet Deus ab omni malo.* Censent Henricum fuisse à Gregorio septimo iniquè degradatum, ideoque ejus expugnationem non esse justam causam Indulgentiæ. Addunt Gregorium etiam in modo peccasse: Utpotè qui peccatoribus sine Sacramentali confessione ac absolutione dederit istam gratiam. Aiunt Paschalem incedere eâdem viâ, ideoque similiter deviare.

Et quidem quod dicunt Indulgentiam dari non posse non confessis & contritis peccatoribus, est omninò verissimum. Neque id fecit aut Gregorius, aut Paschalis. Exantlandos in istis bellis labores uterque censuit esse sufficientis pœnitentiæ actionem, quæ qualemcumque peccatorem fa-

faceret satisfactioni vicinum, atque ita mediante legitimâ confessione & absolutione mereretur plenam Indulgentiam. Et huic largitati sufficientem causam judicavit esse dandam per ista bella pacem, turbatæ Ecclesiæ necessitatem, & hujus expunctionem. Etenim Rex Henricus non tantummodò libertatem, sed & Ecclesiæ castitatem conculcabat pedibus: Canonicas Antistitum electiones exsufflabat, invadebat nominationem ac investituram, & qualvis Ecclesiæ dignitates palàm vendebat indignis etiam hominibus. Eisdem sordibus fœdabat Rempublicam. Præterea legitimum Papam Gregorium extrudere præsumpserat atque in sancti Petri thronum intrudere idolum fœdissimum, sæpè anathematizatum Ravennæ Archiëpiscopum Guibertum. Non tantùm à Paganis, Saracenis, aut Hæreticis Ecclesia persecutionem patitur, sed etiam à falsis Fratribus. Insigniter hoc in litteris ad sanctum Cornelium Ep. 55.
demonstrat sanctus Cyprianus. Et quòd illius ab infidelium injuriis liberandæ necessitas sit dandis plenis ac generalibus Indulgentiis sufficiens causa, in Claro-Montano Concilio judicavit omnis Latina Ecclesia: Et Græca comprobavit. Et Leodiensis Clerus de hoc articulo nunquam dubitavit. Existimavit Henricum non fuisse degradatione dignum, cum septimo Gregorio & Urbano secundo etiam secundùm Paschalem deviasse ipsum ac ejus fautores persequendo, ideoque in dispensandis Indulgentiis indiscretè agere, & abuti Apostolicis clavibus. An porrò Gregorius cunctis Rudolphi Regnum adjuvantibus, an verò solis pro ipso in bello morientibus dederit plenam Indulgentiam, ignoro. Certè Paschalis dedit solis morientibus. Etenim & his solis, licèt sacri adversùm Saracenos belli labor esset longè durior, dedit in Claro-Montana Synodo Urbanus. Et hanc tunc fuisse consuetam sacri belli gratiam, suprà audivimus à secundo Gelasio. Etiam Honorius secundus, dum Nortmannorum Principi Rogerio indixit sacrum bellum, solis morientibus dedit plenam Indulgentiam. Eugenius tertius fecit primus hanc largiorem gratiam: *Omnibus, qui sacrum contra Saracenos bellum inceperint ac perfecerint, licèt in ipso non moriantur, omnium peccatorum, quæ corde contrito fuerint confessi, & ab ipsis absoluti, dedit plenam Indulgentiam.*

Posteriores Pontifices fuerunt longè liberaliores. Etenim non solis in Syriam proficiscentibus, sed cunctis ad sacrorum militum sustentationem contribuentibus dederunt plenas Indulgentias. Largam, quam quisque juxta suas vires faceret, eleëmosynam judicarunt esse tantæ virtutis apud Divinam clementiam, ut peccatorem redderet satisfactioni proximum. Processerunt juxta vigentem tunc Theologiam de redimendis pœnitentiis. Et hinc alii Pontifices, ac multi etiam ante Inno-

centium tertium Episcopi gratiam ampliarunt ad manus adjutrices ædificandarum aut reparandarum Ecclesiarum. Item ad reparationes civitatum, aut publicas istiusmodi necessitates. Et hæc clementia tandem fuit obnoxia multis abusibus. Et hinc quasvis quæstuarias Indulgentias meritò proscripsit jam pridem Romana Ecclesia. Nec sunt his præsertim novissimis & corruptis sæculis resumendæ. Duodecimi sæculi annus septuagesimus septimus fuit placabilis, & illuster multis Divinæ Misericordiæ beneficiis. Exstinctum tum fuit durum & longum schisma adversùs Alexandrum tertium: Et Imperator Fredericus primus ei est solemniter Venetiis professus obedientiam. Hinc in Dominicæ Adscensionis festo cunctis ibidem fidelibus laudatus Pontifex fecit plenam ac generalem gratiam. Anconitana civitas eidem Pontifici semper manserat fidelissima, longamque & duram à Frederico sustinuerat obsidionem. Hinc illi Alexander dedit eandem Indulgentiam. Ex aliis item causis alii Pontifices fuerunt ita liberales.

CAPUT IX.

Exponitur origo & varia forma Jubilæi.

FAmosa est Bonifacii octavi liberalitas, qui sæculare Jubilæum instituit, & cunctis tunc sub cælo fidelibus, qui sancta Principum Apostolorum limina visitarent, & verè contriti Sacramentalem absolutionem acciperent, dedit plenissimam omnium peccatorum Indulgentiam. Secutus est Majorum vestigia: *Antiquorum habet fida relatio, quod accedentibus ad venerabilem Basilicam Principis Apostolorum de urbe concessæ sint magnæ remissiones & Indulgentiæ peccatorum.* Has omnes confirmat, ipsas singulariter extendit ad faciendum in quovis sæculari anno accessum, & concedit non tantùm plenam aut pleniorem, sed omnium peccatorum plenissimam veniam, atque adjungit: *Statuentes, ut qui voluerint hujusmodi Indulgentiæ à nobis concessæ fieri participes, si fuerint Romani, ad minus triginta diebus continuis, seu interpolatis, & saltem semel in die; si verò peregrini fuerint, aut forenses, simili modo quindecim diebus ad Basilicas easdem accedant. Unusquisque tamen plus merebitur, & Indulgentiam efficacius consequetur, qui Basilicas ipsas ampliùs & devotius frequentabit.* Hanc toties ex vera pietate repetitam frequentationem censuit esse pœnitentiam satisfactioni proximam. Romanos ad triginta, peregrinos ad solos quindecim visitationis dies adstrinxit: Quod nempè laboriosa ad urbem peregrinatio sit in satisfactionis partem computanda. Ex eodem principio procedunt hæc verba: *Unusquisque plus merebitur, &c.*

Et

Etenim amplior ac devotior frequentatio pœnitentem reddit satisfactioni viciniorem. Ejus varietas facit Indulgentiam esse plenam, pleniorem plenissimam. Glossator exponit: *Quomodo ista compatiuntur, Plenam, largiorem, & plenissimam? Dico Papam interpretatum fuisse in Consistorio, me præsente, hanc Indulgentiam adeò plenam, prout Clavium potestas se extendit. Quod intelligo, prout verba patiuntur.*

Communis sententia existimat, quod istarum vocum primus author Bonifacius totius injunctæ pœnitentiæ per plenam, totius quæ per Canones injungi poterat pœnæ gratiam per pleniorem, per plenissimam Indulgentiam intellexerit remissionem totius satisfactionis, quæ à Divina justitia posset exigi. Et hoc Bonifacii opus laudat Rothomagense à Philippo Labbæo publicatum Chronicon: *Papa Bonifacius concessit hoc anno visitantibus limina Apostolorum Petri & Pauli Romæ peccatorum Indulgentiam generalem, statuens & concedens Indulgentiam consimilem ipsa limina visitantibus quolibet anno centesimo. Et ita fuit concursus maximus populorum.* Et Nicolaus Trivettus: *Papa Bonifacius indultum faciens omnibus verè pœnitentibus & confessis, qui per anni hujus spatium, ac per quemlibet annum centesimum futurum, Romam ad Beatorum Apostolorum Petri & Pauli Basilicas voto peregrinationis humiliter accesserint & devotè, cunctorum suorum concessit Indulgentiam peccatorum.* A. 1300.

Bonifacii liberalitatem auxit Clemens sextus. Jubilæi Indulgentiam dedit quovis anno quinquagesimo. Et adjungit: *Si etiam qui pro ea Indulgentia consequenda ad* Romanas sanctorum Apostolorum *Basilicas & Ecclesias accedent, post iter arreptum legitimè impediti, quominùs ad urbem illo anno valeant pervenire, aut in via, vel dierum prætaxato numero non completo, in dicta urbe decesserint, verè pœnitentes & confessi, eandem Indulgentiam consequantur.* Hujus liberalitatis duplex fuit causa. Primò, quia Judaïcum Jubilæum non quovis centesimo, sed quovis quinquagesimo anno fuerat factum: Et ipsum fuerat imago Jubilæi Christiani. Secundò, quia è natis intra unius sæculi cursum hominibus plurimi nec ejus exordium videant nec finem, ideoque ab ista Divina gratia sint penitus alieni. Hujus gratiæ originem exponit magnum Belgii Chronicon: *Primo anno Papæ Clementis Beata Birgitta revelatum sibi per visionem à Deo dixit, ut Papa Avenione Romam redeat, quo se & universalem Ecclesiam reformet, & annum Jubilæum indicat. Sed Papa Romam venire non maturavit. Annum tamen Jubilæum, maximè ad instantiam Romanorum, de centesimo anno ad quinquagesimum reduxit. Et inter Ecclesias pro consequendis Indulgentiis anni Jubilæi visitandas connumeravit Ecclesiam Lateranensem, concedens ut ii, qui post iter arreptum in ipso anno Jubilæo legitimè impedirentur, quominùs ad urbem Romanam pervenirent, seu etiam qui numero dierum* F. 300.

in-

in ipsis Indulgentiis consequendis adscripto necdum expleto decederent, dummodò verè pœniterent, Indulgentias ipsas consequerentur. Bonifacius solam Vaticanam, Clemens insuper Lateranensem Basilicam jussit visitari. Duplici hâc pietate censuit pœnitentes fieri satisfactioni viciniores. Adjungit idem Belgii Chronicon: *Anno sequenti, scilicet millesimo trecentesimo quinquagesimo, fuit annus Jubilaeus per Papam Clementem ordinatus & constitutus in urbe Roma, tanquam loco dignissimo, in quo, ut ait beatus Gregorius, ultra sex millia corporum Sanctorum in quolibet die anni requiescunt, prout in prologo dicti Jubilei Clemens asserit. Prædicto igitur anno Jubileo instituto & publicato per totam Christianitatem, innumerabilis populus utriusque sexûs turmatim Romam perrexit pro prædictis Indulgentiis impetrandis. Cujus tanta fuit multitudo, sicut quidam fide dignus ex peregrinantibus narravit, ut quotidie infra dictum annum ad 5000. peregrinorum intrantes & exeuntes urbem Romæ computarentur.* Romæ requiescens tanta Sanctorum multitudo pro cunctis peregrinantium ac etiam incolarum peccatis omninò potenter intercedit apud Dominum, atque ita Jubilæi Indulgentiam facit validam & ratam.

Liberalitatem denuò auxit Urbanus sextus. Scribit enim Thomas Walsinghamensis: *Dominus Papa Urbanus considerans vires hominum & ætates imminutas, constituit Jubilæum fieri, qui inciperet à Natali sequenti, & in æternum posteà semper revolutus triginta tribus annis, cunctis Christicolis volveretur, indicans videlicet annos ætatis plenitudinis Christi mysticos & idoneos ad renovandum Jubilæum.* Et in libris de Clementini schismatis origne Theodoricus à Niem: *Urbanus ultimo anno Pontificatûs annum Jubilei abbreviavit, scilicet ad singulos triginta tres annos, & constituit quod tunc anno Domini millesimo trecentesimo octogesimo octavo in festo Natalis Domini inciperet annus Jubilæus in urbe, & duraret per annum inclusivè. Prout & factum fuit. Sed ipse Urbanus illum non vidit: Quia priùs ab hac luce migravit. Et innumerabiles peregrini toto illo anno, postquam incœpit Jubilæus, præsertim de Allemannia, Hungaria, Polonia, Bohemia, Anglia, & aliis Regnis ac Provinciis, quæ fuerunt de obedientia Urbani, ad Urbem venerunt: Undè & maxima offertoria Ecclesiis & Basilicis urbis per visitatores data fuerunt, sed residuum & major pars ad manus Bonifacii noni, & quorundam aliorum devenit.* Et magnum Belgii Chronicon hæc omnia confirmat, etiam adductam à Thoma Walsinghamensi, quæ Urbanum movit, rationem. Et adjungit de proximo Urbani successore Bonifacio nono: *Anno Pontificatûs Bonifacii primo, juxta ordinationem Domini Urbani Papæ sexti, & ex hujus approbatione, plurimi qui obedientiam Bonifacio præstabant, pro indulgentiis anni Jubilæi consequendis de universis mundi partibus ad Urbem Romanam confluxerunt. Ille verò*

Lib. 1. cap. 68.

F. 300.

verò, qui de Regno Franciæ erant, & alii ejus obedientiam repudiantes, hoc anno pro hujusmodi Indulgentiis Romam non venerunt, sed juxta primam ordinationem Clementis sexti, anno Domini millesimo quadringentesimo, in maxima multitudine pro eisdem Indulgentiis obtinendis Romam venientes limina Sanctorum visitabant. Grassabatur tunc schisma Clementinum, & Clementis successor Petrus de Luna sedebat Avenione, se ostentans Benedictum decimum tertium. Hinc Gallia nec Urbanum nec Bonifacium pro legitimis Pontificibus, sed habebat pro intrusis Idolis, ideóque & ab ipsis alteratum Jubilæi tempus refutabat. Et quidem post Constantiense Concilium & exstinctum schisma etiam Romana Ecclesia abjecit istam Urbani novitatem, rediitque ad Decretum Clementis. Et ita fuit usque ad Paulum secundum, qui Jubilæi Indulgentias esse voluit quovis anno vigesimo quinto. Et ita etiamnum vivimus.

Laudatum Belgii Chronicon addit de nono Bonifacio: *Postquam annus Jubilaus juxta constitutionem Urbani & approbationem istius Bonifacii transiit, Dominus Bonifacius unum annum sub anni Jubilai urbis Romæ Indulgentiarum forma Coloniensi civitati concessit, ita ut venientes Coloniam, vel ibidem habitantes, isto anno mediante visitantes certas Ecclesias ad hoc directas cum oblationibus suis, possent consequi Indulgentias, quæ visitantibus urbem Romanam in anno Jubilæo concessæ erant, videlicet plenissimam remissionem omnium peccatorum. Quo anno elapso, similis annus ab eodem Bonifacio sub eadem forma concessus est civitati Magdenburgensi. Et ad utramque hanc civitatem missus est Collector Papæ, qui certam partem recepit oblationum. Deinde Indulgentias similes concessit visitantibus alias nonnullas civitates Germaniæ ad certos menses. Undè in Misnia & Praga ex hujusmodi concessione concursus magnus populorum fuit. Deindè item concessit multis locis Alemanniæ, ut visitantes certas istorum locorum Ecclesias consequerentur Indulgentias similes, quæ erant quondam concessæ tali vel tali loco, seu tali vel tali Ecclesiæ, quæ in ipso privilegio concessionis exprimebantur. De quibus locis vel Ecclesiis fama vulgaris erat, quòd ea vel eas visitantibus concessæ olim essent à Sede Apostolica Indulgentiæ plenissima. Prædictæ verò Indulgentiæ non solùm concedebantur in locis insignibus, sed in villis etiam non muratis, & in Monasteriis vel Ecclesiis sitis in campis. Et in omnibus privilegiis concessionum prædictarum ponebatur clausula:* Porrigentibus manus adjutrices. *Ita ut hujusmodi Indulgentias, nisi qui ipsis locis vel Ecclesiis manum porrigeret adjutricem, nemo consequi videretur. Undè quidam hujusmodi concessiones non magni faciebant, ut quas lucro magis, quàm ex zelo institutas à Papa suspicabantur.*

Eandem gratiam habuerunt Leodiensis civitas, & Cameracensis. Addit Erfordiensis de Thuringiæ Lantgraviis historia: *Anno millesimo* C. 135.

trecentesimo nonagesimo tertio, in octava Paschæ, inchoatus est annus Jubilæus in civitate Misnensi, ad preces Domini Wilhelmi Marchionis Misnensis, & duravit sub omni modo, sub plenissima remissione omnium peccatorum & pœnarum, sicut in Roma tempore suo, usque ad festum sancti Andreæ Apostoli. Etiam Theodoricus à Niem scribit: *Bonifacius ad diversa Regna misit Quæstores, vendendo Jubilæi Indulgentiam offerentibus tantùm, quantùm essent expensuri in via, si propterea ivissent ad urbem.* Addit plura, quæ satius est silentio tegere. Nolim omittere hæc de Quæstoribus verba: *Omnia peccata etiam sine pœnitentia confitentibus relaxarunt.* Fuit Quæstorum excessus, idcoque illum Joannes Launoius iniquè traducit in ipsum Bonifacium. Octavus ergò Bonifacius Jubilæi Indulgentias solis Romam pervenientibus, Clemens sextus cunctis, licèt ob legitimum impedimentum non pertingerent, ejus iter ingredientibus, nonus Bonifacius dedit etiam domi remanentibus, dummodò donarent itineris impensas. Et ad harum partem recipiendam misit Quæstores. At post lapsum Jubilæi annum. Et cuivis Regno aut Provinciæ deputavit suam civitatem. Et istud ipsum fecerunt Successores. Etiam cum excessu. A Constantiensi Synodo damnatos Joannis vigesimi tertii excessus suprà audiuimus. Notanda sunt Synodi verba: *Christi fideles seducendo.* Sunt desumpta ex sancto Cypriano. Quòd enim illegitimè profusa Indulgentia sit Pœnitentium seductio, laudatus Pater constanter ac frequenter adfirmat.

Et hinc inter abusus, quos in Romana Ecclesia corrigendos jussit laudata Synodus, fuit & hic: *De Indulgentiis.* Et ibidem promotus Martinus quintus est fideliter ac insigniter exsecutus. A nono Bonifacio cœptam, quæ Jubilæi Indulgentias proximo anno extendebat ad Regna & Provincias, gratiam continuavit, verùm cum summa castitate & moderamine. Etiam de illius successore Nicolao quinto scribit magnum Belgii Chronicon: *Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo fuit annus Jubilæus Romæ, & magnus populus ex omni natione perrexit Romam pro Indulgentiis.* Reverà celeberrimum fuit istud Jubilæum. Etenim ad ipsum Thomas Paleologus, Peloponensi Despotes, Constantini Paleologi Imperatoris, à Constantinopolitanæ urbis expugnatoribus Turcis nuperrimè occisi, germanus frater, sancti Andreæ Apostoli caput detulerat, & ipsum solemnissimè Pontifex in processione circumtulerat. Omnem solennitatem accuratè describit Pius secundus in octavo libro rerum memorabilium sui temporis. Pergit Belgii Chronicon: *Anno sequenti Dominus Nicolaus Papa ad instantiam illustris Ducis Burgundiæ Philippi, unum annum sub anni Jubilæi urbis Romæ Indulgentiarum forma concessit oppido Mechliniensi, ita ut venientes Mech-*

Mechliniam, vel ibidem habitantes, si illo anno durante certas Ecclesias ad hoc directas cum oblationibus suis visitarent, consequi Indulgentias omnium peccatorum possent. Eodem anno Reverendissimus in Christo Pater, Dominus Nicolaus de Cusa, tituli sancti Petri ad Vincula Presbyter Cardinalis, per Alemanniam Legatus, ad sua Legationis terminos fuit honorificè susceptus. Omnibus ergò, qui in sua Legationis terminis habitabant, verè contritis & confessis, & qui ad certas in diversis Alemanniæ partibus Ecclesias, de consilio suo & loci Episcoporum ac Prælatorum ordinatas, certam pecuniæ summam juxta bonorum suorum facultatem voluntariè in pios illius Patriæ usus mox convertendam contribuerent, concessit Jubilæum, id est, plenam omnium peccatorum remissionem, non autem à pœna & culpa absolutionem. Quia, ut ipse in Synodo Provinciali nobis audientibus Magdeburgi per ipsum celebrata dicebat, Sedes Apostolica sub his verbis, A pœna & culpa, *Indulgentias numquam dare consuevit, sed bene omnium peccatorum remissionem.*

Et idem Cardinalis adjecit: *Si quis pro uno simplici peccato mortali septennem ageret pænitentiam juxta Canonum-Decreta, in forma per Bartholomæum descripta, & pro duplici peccato mortali, ut est adulterium & similia, quatuordecim annis juxta præmissa pœniteret, nullam & tunc post hanc vitam subiturum pœnam. Si autem prædictam non ageret pænitentiam, quod tunc in præsenti vita non perficeret, id postmodùm in Purgatorio usque ad ultimum quadrantem debere persolvi. Quia verò multis obnoxius criminibus talem pro peccatis mortalibus agere pœnitentiam vix posset, idcircò dicebat dari Indulgentias, ut vel sic de thesauris Ecclesiæ suppleat, quod pro digna satisfactione sibi sentit deesse. Valde ergò est utile homini Christiano tales Indulgentias promereri libenter, quibus purgata anima post vitam hanc mortalem possit sine macula vultui Divinæ gloriæ in cælo præsentari. Ut autem omnem Clerum & devotum populum suæ Legationis redderet aptum ad hujusmodi Indulgentias promerendas, certos Confessores in civitatibus constituit, qui sine pecunia, auctoritate Sedis Apostolicæ, etiam in casibus reservatis confitentes absolverent, dicens non esse absolutos, nec Jubilæi gratiam promereri, qui suis Confessoribus contra mandatum dare quidquam præsumerent: Quibus tamen in suo discessu plenam laboris mercedem ex præmissis cistis dari mandavit. Ipse etiam ab omni munere manus suas puras servavit, quod tamen terræ Magnates & alii divites copiosè offerebant, esculentis & poculentis, sine quibus vita præsens transigi non potest, duntaxat exceptis.* Quæ omnia eisdem verbis habes apud Joannem Buschium in Chronico Capituli Windeshemensis.

Et ex ipsis habemus varia. Primò, quòd Indulgentia non donet absolutionem à culpa & pœna, sed à sola post culpæ remissionem restan-

te, & per ipsam de æterna in temporalem commutata pœna. Culpæ remissio fieri debet per Sacramentum Sacerdotalis Reconciliationis. Cardinalis Cusanus improbavit Bonifacii noni Quæstores, qui Indulgentiis adscribebant etiam remissionem culpæ. Secundò habemus, quòd pro unico adulterio agenda sit septem annorum pœnitentia, & quòd hæc ad plenam satisfactionem omninò sufficiat. Quod posterius an verum sit, ignoro. Etenim primitiva usque ad Zephyrinum Pontificem Ecclesia unicum etiam adulterium coëgit ad perpetuam totius vitæ in cinere & sacco pœnitentiam, & neque tunc absolutionem dedit, sed sedenti ad Patris dexteram summo Pontifici nostro reservavit, ac remisit judicandum. Et magni Basilii ad sanctum Amphilochium scripta mollior disciplina unicum adulterium subjicit pœnitentiæ quindecim annorum. Cardinalis tamen Cusanus locutus est ex decimo nono Ancyrano Canone. Quin & sexagesimus nonus Eliberinus Canon istud crimen cogit ad pœnitentiam solius quinquennii. Et hinc tertiò disces, quid in Apostolicis Diplomatibus sit mille, centum, aut quinquaginta annorum Indulgentia. Est remissio agendæ per tot annos pœnitentiæ. Quòd enim quidam horrendis & multis criminibus circumducti peccatores ad tot ac plurium annorum pœnitentiam obligentur, ac usque ad extremi judicii diem sint cruciandi in Purgatorio, possit demonstrari authenticis documentis. Quartò discimus, quòd Nicolai quinti tempore Jubilæa Indulgentia necdum ad omnes civitates, oppida, & pagos extenderetur sequenti anno, sed dumtaxat ad unam Regni aut Provinciæ civitatem. Et quidem ob preces Regias, ac de singulari gratia.

Hanc generalem extensionem primus fecisse, ac semper faciendam sanxisse videtur Paulus secundus. Etiam ipse ad dandas quibuscumque Ecclesiis, Monasteriis, Sodalitatibus, & Confraternitatibus amplissimas Indulgentias cœpit facillimus esse ac largissimus. Et quoniam pœnitentialem disciplinam non parum per hæc lædi videbat, largitatem suam est posteà insigniter moderatus. Ejus constitutio exstat in Extravagantibus communibus ad titulum de Pœnitentiis ac Remissionibus. Eadem liberalitas fecit Jubilæum annum negligi. Etenim multi patriis Indulgentiis contenti neglexerunt Romam accedere. Hinc Pauli Successor Xixtus quartus anno Jubilæo suspendit omnes Indulgentias datas extra almam urbem: Etiam datas per modum Jubilæi. Et ita usque hodie servatur. Quæ tamen suspensio non habet locum in Indulgentiis pro defunctis. Xixtus disertè loquitur de solis vivorum Indulgentiis. Porrò quidam existimant datas ad Jubilæi modum Indulgentias esse Institutum noni Bonifacii. Labuntur. Gratia est antiquior. Etenim quòd Cle-

mens sextus Basileensi, in quo Frater Thomas Argentinensis fuit electus in Priorem Generalem, Fratrum Augustinensium generali Capitulo dederit plenas in Jubilæi forma Indulgentias, testatur gravis Scriptor Albertus Argentinensis. Factum id est anno quinquagesimo primo quarti decimi sæculi: Proximo anno post Romanum Jubilæum. Videtur Clemens hoc in istud Capitulum extendisse, atque ita extensio ista nono Bonifacio etiam esse antiquior. Posteriores Pontifices plenæ Indulgentiæ gratiam jam pridem dant omnibus etiam Provincialibus Fratrum Mendicantium Capitulis. Quinimmò de Erfordiensi Patrum Prædicatorum Capitulo scribit Erforoiensis Lantgraviorum Thuringiæ historia: *Anno millesimo trecentesimo nonagesimo sexto Fratres Prædicatores in* C. 138. *Erfordia celebrarunt Capitulum Provinciale cum anno Jubilæo, absolventes advenientes contritos & confessos ibidem, authoritate Dei & Apostolica à pœna & à culpa.* A culpa per Sacramentalem reconciliationem, à pœna per Papalem Indulgentiam. Et hæc gratia non caret fundamentis. Ista enim Capitula sunt quasi quædam Synodi. Et has spiritualibus gratiis foveri est antiquissima Patrum consuetudo. Hinc de Martino quinto Pontifice scribit magnum Belgii Chronicon: *Martinus Papa dedit gratiam Jubilæi semel in vita, & semel in morte omnibus iis, qui Constantiensi Concilio interfuerunt, dummodo feriam unam in hebdomada per septimanam jejunarent.* Laboriosum fuerat Constantiense Concilium: Hinc istos labores cum dicto jejunio sufficientes credidit Pontifex, qui pœnitentem facerent satisfactioni proximum. Ab eodem Concilio Ecclesia accepit summum fructum & gaudium: Hæc Pontifex credidit esse sufficientem causam, ob quam aperiret thesaurum Ecclesiæ. Eadem ratio locum suo modo habet in Regularium Comitiis.

CAPUT X.

Indulgentiæ effectus, & ad ipsum necessaria dispositio exponuntur.

Martinus Kemnitius fatetur publicas & duras pœnitentias fuisse olim gravibus peccatis impositas ab Episcopis, easdemque ab ipsis relaxatas, & prosequitur: *Hæ fuerunt veteres Ecclesiæ sive relaxationes sive Indulgentiæ, à quibus quemadmodum Pontificiæ Indulgentiæ per omnia causarum genera sint diversæ, ex hac narratione & descriptione Indulgentiarum in principio exposita, si fiat collatio, manifestum est, atque ideò nudam tantùm pono recitationem, relinquens lectori collationem diversitatis.* Pontificiæ Indulgentiæ non tantùm impositas aut imponendas à Sacer-

dotibus pœnitentias remittunt, sed etiam in futura vita debitas remissis peccatis pœnas: Eas omnes pœnas, quæ per istas pœnitentias deberent expungi. Hoc Dogma admittere non vult Kemnitius: Vult solas in humano, nullas in Divino judicio debitas pœnas fuisse remissas à primitivæ Ecclesiæ Sacerdotibus, ideoque inter nostras ac illorum Indulgentias esse immensum intervallum. Nec admireris. Audi quid de nostris pœnitentiis ac satisfactionibus sentiat: *Nec verò nescius sum veteres aliquando nimis largiter, & verbis nimium magnificis disciplinam illam Canonicam commendare, ut quod Tertullianus dicit, satisfactionibus illis peccata expiari. Cyprianus illis dicit peccata redimi, ablui, sanari, & Judicem placari. Augustinus Deum illis de peccatis præteritis propitiari. Ea talia sunt, quæ salvâ fide nec possunt nec debent, sicut sonant, accipi & intelligi.* Palàm profitetur horum Patrum Dogma à suo Martini Lutheri Dogmate esse penitus alienum. Nostras pœnitentias vult nullius ponderis aut satisfactionis esse apud Divinam justitiam, ideoque per Episcopales istarum remissiones nobis nullum donari fructum in futuro sæculo. Et ità passim sentiunt Lutherani omnes & Calvinistæ.

Et quidem quòd nostræ, tam spontaneè assumptæ, quàm per Sacerdotes impositæ pœnitentiæ sint vera apud Divinam Justitiam merita, quòd per ipsa omnium culparum impetremus Sacramentalem condonationem, quòd per ipsa uti per legitimas satisfactiones expungamus cunctas remissis peccatis debitas in futuro sæculo pœnas, quòd sint istius satisfactionis atque expunctionis legitimum pretium, est certa ac manifesta sanctorum Patrum, Apostolorum, ac ipsius Evangelii doctrina. Est demonstratu longè facillimum. Sed non spectat ad hunc locum. Hìc dumtaxat assero non solas Canonicas aut Sacramentales pœnitentias remitti per Indulgentias seu sancti Petri claves, sed etiam remissis peccatis debitas in futuro sæculo pœnas. Proindè Indulgentia habet duplicem effectum: Immediatum, ac mediatum. Immediatus est remissio Canonicæ aut Sacramentalis pœnitentiæ. Hoc est, & illius quam quis Sacerdos injunxit, & illius quam secundùm Canones posset injungere. Qui solas injunctas pœnitentias censent posse remitti per claves, palàm hallucinantur. Etenim in Deciana persecutione lapsis nulla erat imposita pœnitentia: Omnem Idololatriæ lapsum, uti à Sacramentalis absolutionis pace penitus excludebat, ita pœnitentiæ actione non donabat tunc Ecclesia. Omnem lapsum jubebat flere, ac in cinere & sacco pœnitere usque ad extremum vitæ spiritum, & nulli faciebat illam gratiam, quam tertia-decima Toletana Synodus titulat *Pœnitentiæ donum*. Perpetuam lapsorum pœnitentiam non imponebat per claves, ideoque per operis operati virtutem non adjuvabat. Ipsam

Cap. 10.

no-

nolebat facere Sacramentalem. Ita illos compellebat ad rigidiùs pœnitendum. Et tamen his Romana Ecclesia, sanctus Cyprianus, & omnes passim Episcopi in quibusdam casibus dabant plenam Indulgentiam: Non injunctas, sed illas, quas potuissent injungere, pœnitentias remittebant. Ejusdem sancti Cypriani, item Tertulliani, ac aliorum Patrum tempore non soli Audientes aut Substrati, sed etiam Flentes accedebant Martyrum carceres & Confessorum metalla, ab ipsis supplicabant Indulgentiales libellos, ac ipsas etiam Indulgentias accipiebant ab Episcopis: Et tamen illis nulla adhuc erat injuncta pœnitentia. Hæc enim non injungebatur nisi in transmissione à Fletu ad Audientiam. Pluribus documentis posset isthæc Ecclesiæ potestas demonstrari. Et sanè etiam laïcus Princeps non solas jam inflictas à se, sed etiam infligendas pœnas potest remittere. Et hinc Indulgentiarum in vivos distributio est vera absolutio. Est absolutio à vinculis injunctæ aut injungendæ pœnitentiæ. Quapropter illi, qui Purgatorii pœnas credunt immediatè remitti per Episcopos, aut qui credunt ita doceri ab Ecclesia, graviter deviant & errant.

Harum igitur pœnarum remissio est mediatus clavium & Indulgentiarum effectus. Claves ac Indulgentiæ remittunt non solas injunctas aut injungendas pœnitentias, sed etiam futuri sæculi pœnas, quæ per istas deberent remitti atque expungi. Alioquin Indulgentiæ non in solatium & ædificationem animarum cederent, sed in gravamen ac destructionem. Pœnitentiam destruerent, lapsos à danda Deo satisfactione seducerent, & ipsos Divinæ iræ traderent castigandos in futuro sæculo. Essent obnoxiæ cunctis excessibus, de quibus erroneam Fœlicissimi factionem frequenter arguit sanctus Cyprianus. Porrò assertam hic à nobis veritatem ipse docet in litteris ad suum clerum: *Qui libellos à Martyribus acceperunt, prerogativa eorum adjuvari apud Deum possunt.* Et in proxima ad eundem Clerum Epistola: *Qui libellum à Martyribus acceperunt, auxilio eorum apud Dominum adjuvari in delictis suis possunt.* Et istud auxilium atque prærogativam statim exponit: *Cum pace sibi à Martyribus promissa ad Dominum remittantur.* Hoc est, cum plena & à culpis & à pœnis absolutione. Hæc enim erat pax lapsis postulata per Martyres. Et in sermone de lapsis affirmat Martyres plurimum posse apud Divinam Majestatem, addit ipsorum libellos debere sacris litteris, & Ecclesiasticæ disciplinæ Canonibus conformari, & post multa concludit: *Deus pœnitenti, operanti, roganti potest clementer ignoscere, potest in acceptum referre, quidquid pro talibus & petierint Martyres, & fecerint Sacerdotes.* Omnis hic sermo, & cunctæ sancti Cypriani Epistolæ per postulatam à Martyribus, & ab Episcopis datam pacem lucidè intelli-

Ep. 13.

gunt

gunt plenam, quæ etiam apud Divinam Justitiam in futuro sæculo suffragetur, peccatorum remissionem: Affirmant per legitimam Indulgentiam donari istud ipsum, quod donatur per plenam satisfactionem. Qui per hanc agnoscit expungi in futuro sæculo restantes dimissis peccatis pœnas, agnoscit easdem expungi etiam per legitimas Indulgentias. Ubi istud Lutherani & Calvinistæ agnoverint, etiam de hoc statim desinent dubitare. Eadem de causa unus Indulgentiæ effectus nequit dari aut valere sine alio. Etenim ut quis purgatorias futuri sæculi pœnas, & non pias in hac vita satisfactiones, aut has debeat, & non illas, est penitus impossibile. Et hinc Episcopale pro pœnitentibus factum, dum ipsum Divina miseratio non refert in acceptum, est etiam irritum ac nullum.

Et ad hos effectus requiritur varia in pœnitente conditio ac dispositio. Prima est Sacramentalis confessio & absolutio, ac per ipsam obtenta remissio omnium culparum. Hanc assiduè laudat & necessariam affirmat
Ep. 13. sanctus Cyprianus. In litteris ad suum clerum: *Qui libellos à Martyribus acceperunt, & prærogativâ eorum apud Deum adjuvari possunt, exomologesim delicti sui facere possint, ut manu eis in pœnitentiam impositâ veniant ad Dominum cum pace, quam dari Martyres litteris ad nos factis desideraverunt.* Ita loquitur in cunctis passim suis de hac re Epistolis. Requirit exomologesim, manus impositionem in pænitentiam, & impartitionem pacis: Quæ palam sunt confessio, pœnitentiæ impositio, & absolutio. Etenim culpa non per Indulgentiam, sed per operatum Sacramenti opus debet condonari. Per idem debita peccatò pœna, dum tota non expungitur, ex æterna debet mutari in temporalem. Et hanc solam remittit Indulgentia. Et hinc Bonifacii noni Quæstores, qui & culpas & pœnas omnes suaserunt per Indulgentiam remitti, etiam non confessis, meritò arguerunt Theodoricus à Niem & Nicolaus Cardinalis Cusanus. Uti gravibus peccatis ante absolutionem passim imposita, ita & passim remissa fuit olim pœnitentia: Et ante illam Indulgentia nec habuit nec habere potuit ullum effectum.

Secunda conditio sunt vera cordis contritio, ex ipsa procedentes lachrymæ, & varia piæ pœnitentiæ opera, quibus peccator redditur vicinus satisfactioni. Hisce enim dumtaxat vicinis esse indulgendum constanter docuit sanctus Cyprianus. Quòd peccata citrà omnem pœnitentiam remittere spectet privativè ad Divinam Majestatem, scribit in sermone de lapsis. Etiam agonizantibus, quos ob Martyrum preces gratiâ donabant Episcopi, censuit Sacerdotalem manum imponendam in pœnitentiam. Per hanc manum aliqui malè intelligunt Sacramentalem absolutionem. Erat manus, quæ ex Audientiâ transmittebat in Substra-

ſtrationem, difficillimam pœnitentiæ claſſem, & à qua quorundam Sacramentalis pœnitentia olim etiam incipiebatur. Plenam & non plenam pœnitentiam diſtinguit ipſe item Cyprianus: Plena omnibus quatuor, non plena conſtabat ſolis duabus poſterioribus, atque ita à Subſtratione ducebat exordium. Habebat diſpenſatoriam duorum priorum gratiam. Quocirca etiam agonizantes, licet ob Martyrum preces faceret plenam Indulgentiæ gratiam, ſine pœnitentia non abſolvit tunc Eccleſia, ſed coëgit ad Subſtrationem, conſuetaſque manuum impoſitiones in pœnitentiam. Et ſolis illis, qui ſtatim à lapſu pulſaſſent Eccleſiæ fores ac pœnituiſſent ſeriò, fecit in agone gratiam, alios etiam à Sacramentalis Reconciliationis Viatico excluſit, judicans eſſe indignos in morte accipere ſolatium, qui viventes non cogitaverant ſe morituros. Et hinc pœnitentiales Presbyteri, qui plenæ Indulgentiæ diebus nullas aut modicas pœnitentias imponunt magnis peccatoribus, graviſſimè exorbitant, & plurimos fruſtrantur Indulgentiæ fructu.

Eadem de cauſa ad lucrandam Indulgentiam Apoſtolica Sedes pœnitentibus paſſim imponit etiam orationes intra certam Baſilicam, eleëmoſynas, atque jejunia: Ut ipſos ita faciat vicinos ſatisfactioni. Hinc item ad Remigium Lincolnienſem Epiſcopum reſcripſit Gregorius ſeptimus: *Abſolutionem peccatorum tuorum, ſicut rogaſti, authoritate Principum Apoſtolorum fulti, tibi mittere dignum duximus, ſi tamen bonis operibus inhærendo, commiſſos exceſſus plangendo, quantum valueris, corporis tui habitaculum Deo mundum templum exhibueris.* Et Dominus Cardinalis Cæſar Baronius rectè interpretatur: *Apparet Sedis Apoſtolicæ Indulgentias illis communicari, qui quantum ſuppetunt vires, bene operari non prætermittunt; non autem ignavis, otioſis, ac negligentiâ torpeſcentibus.* In Cæſar-Auguſtanæ à Saracenis detentæ civitatis expugnatione morientibus militibus plenam Indulgentiam dedit etiam Gelaſius ſecundus, & de reliquis ibidem in obſidione laborantibus adjunxit: *Qui pro eodem Domini ſervitio vel laborant vel laboraverint, & qui præfata Urbis Eccleſiæ à Saracenis diruta, undè reficiatur, & Clericis ibi Deo famulantibus, undè paſcantur, aliquid donant vel donaverint, ſecundùm laborum ſuorum & beneficiorum Eccleſiæ impenſorum quantitatem ad Epiſcoporum arbitrium, in quorum Parochiis degunt, pœnitentiarum ſuarum remiſſionem & Indulgentiam conſequantur.* Ita habet epiſtola Apoſtolica ad Chriſtianum exercitum. Et Petri Cæſar-Auguſtani Epiſcopi ad omnes ſub cœlo fideles epiſtola: *Alii juxta beneficiorum ſuorum quantitatem, & operum ſuorum meritum conſequantur delictorum ſuorum remiſſionem.* Exſtant epiſtolæ apud Annales laudati Cardinalis. Eodem modo in anno Jubilæo aut quavis alia Indulgentia non omnes plenam, ſed plurimi ſolam

Lib. 1. Epiſt. 34.

A. 1073. nu. 71.

lam juxta suæ poenitentiæ & aliorum bonorum operum merita & quantitatem consequuntur remissionem. Prout nempè plenæ satisfactioni magis aut minùs per ista accesserint.

Quæstio est, An per Romanos Pontifices datæ plenariæ Indulgentiæ sint semper legitimæ, validæ, ac apud Divinam Majestatem ratæ? Præsertim illæ, quæ jam passim ac ferè in dies dantur in festivitatibus quorumcumque Sanctorum? Quidam existimant unius sancti, exempli gratia sancti Petri, apud Deum merita non esse tanta, ut ob illa quotannis detur omnibus sub cælo poenitentibus plena remissio omnium peccatorum. Et ipsis favere omninò videtur sanctus Cyprianus. Etenim hic ex Pauli Martyris nomine Indulgentialis libellus, *Communicet ille cum suis*, non quotannis, sed dumtaxat semel, nec pro tota Ecclesia, sed pro unica dumtaxat postulabat familia, & tamen ipsum uti nimis generalem sanctus Cyprianus omninò projecit. Eadem de materia scribit in libro de lapsis: *Nemo se fallat, nemo se decipiat, solus Dominus misereri potest. Veniam peccatis, quæ in ipsum commissa sunt, solus potest ille largiri, qui peccata nostra portavit, qui pro nobis doluit, quem Deus tradidit pro peccatis nostris. Homo Deo non potest esse maior. Nec remittere aut donare Indulgentiâ suâ servus potest, quod in Dominum delicto graviori commissum est. Ne adhuc lapso & hoc accedat ad crimen, si nesciat esse prædictum: Maledictus homo, qui spem habet in homine. Dominus orandus est, Dominus nostra satisfactione placandus est, qui negantem negare se dixit, qui omne judicium de Patre solus accepit. Credimus quidem apud judicem posse plurimum Martyrum merita, & opera justorum: Sed cum dies judicii venerit, cum post occasum seculi hujus & mundi ante Tribunal Christi populus ejus adstiterit. Cæterum si quis præpropera festinatione temerarius remissionem peccatorum dare se cunctis putat posse, aut audet Domini Præcepta rescindere, non tantum nihil prodest, sed & obest lapsis. Provocasse est iram, non servasse sententiam: Nec misericordiam priùs Dei deprecandam putare, sed contempto Domino de sua facultate præsumere. Sub ara Dei animæ occisorum Martyrum clamant magna voce dicentes: Quousque Domine sanctus & verus non judicas & vindicas sanguinem nostrum de his, qui in terris inhabitant? Et requiescere ac patientiam tenere adhuc jubentur. Et quemquam posse aliquis existimat remittendis passim donandisque peccatis dignum fieri contrà Judicem velle, aut priùs quàm vindicetur ipse, alios defendere? Mandant aliquid Martyres fieri? Si justa, si licita, si non contra ipsum Dominum, à Dei Sacerdote facienda sunt: Obtemperantis fragilis & prona consensio, si petentis fuerit etiam Religiosa moderatio.* Addit etiam Noë, Moysen, ac Danielem, tres justitiæ eminentissimos gigantes, in multis pro suo populo precibus non fuisse à Divina Maje-

Majestate exauditos. Et consummatos in cælesti vita Martyres nec pro semetipsis semper exaudiri. Longè igitur minùs designatos Martyres ab Episcopis per omnia exaudiendos. Agit præsertim in istos Martyres, qui non uni personæ aut familiæ, sed toti alicui civitati aut Diœcesi Indulgentias postulabant. Hasce preces affirmat exorbitare, esse pœnitentiæ eversivas, ideoque adversari Evangelio. Quæ omnia videntur habere locum etiam in Indulgentiis, quas cunctis sub cœlo pœnitentibus dant hodiè Romani Pontifices quotannis in festo alicujus Sancti.

Adversam tamen sententiam suadet in quinto adversùm apostaticas Juliani Imperatoris blasphemias libro sanctus Cyrillus Patriarcha Alexandrinus. Patriarchæ Moysis pro duræ cervicis populo intercessiones demonstrat à Divina clementia fuisse frequenter exauditas, atque prosequitur : *Reges interdum aliquos in terris videre est præ animi impotentia sævire in eos, à quibus vel incautis offensionis aliquid acceperunt. Nec ullorum supplicationi cedere, quamvis maxima in dignitate constituti sint. Non Ducibus, non aliis summi honoris insignibus ornatis. Hic autem supremus omnium Deus unius justi preces accipit.* Et infrà : *Atqui nos Moysis posteri discere debuimus summam Dei clementiam, & quantum apud ipsum virtus valeat, orationę Sanctorum. An non ea res bonâ spe vitam implet? Nam si justi unius preces suscipit, cum vulgus interdum tam gravibus sceleribus obstrictum sit, numquid omnes bono animo esse oportet, licet humanis infirmitatibus capti, sacrisq; legibus violatis videant suis capitibus imminere supplicium? sufficiet enim ipsis, ut serventur, justi unius oratio, si modò scelerum pœniteat.* Unius adhuc viatoris Moysis orationibus adscribit tantas apud Divinam Majestatem vires, ideoque sancti Petri aut sancti Pauli, aut cujuscumque alterius gloriosi comprehensoris preces omninò censet esse multò efficaciores.

Respondeo istas Indulgentias esse omninò validas ac ratas. Abundè patet ex supra adductis Tertulliani, sancti Cypriani, ac aliorum Patrum testimoniis. Ille sanctus, in cujus festo Romanus Pontifex dat omnibus Ecclesiæ pœnitentibus plenas Indulgentias, non apud Episcopos, uti olim agebant designati Martyres, sed apud Divinam Majestatem potentissimas pro illis preces interponit. Attamen istarum quoad varios pœnitentes sunt varii effectus. Locum hìc habet laudata per Gelasium secundum regula : *Quilibet Indulgentiæ fructum percipit juxta modum suæ pœnitentiæ ac meritorum.* Et duodecima Joannis Gersonis in tractatu de Indulgentiis consideratio habet : *Indulgentiarum concessio non est parvipendenda, seu contemnenda, sed amplectenda devotè in fide, spe, & charitate Domini nostri* JESU *Christi, qui potestatem talium clavium Ecclesiastica-*

rum dedit hominibus. Constat enim, quod fructuosior est, & acceptabilior Deo & hominibus, operatio talibus innitens Indulgentiis, quàm altera, & hoc cæteris paribus, non innitens. Consilium est igitur solum vel sanum, quod absque curiosa discussione de præcisa, vel evidenti, & certâ mensuratione seu quantificatione hujusmodi Indulgentiarum studeat homo priùs tales acquirere secundùm qualitatem suæ vocationis. Pondus autem valoris illi relinquere, qui omnia facit & fecit in numero, pondere, & mensura. Postremò concedentes Indulgentias, taliter & in intentione, & in verbis, & in scriptis suas concessiones moderentur, ut nec Divinæ justitiæ cum misericordia derogetur, nec scandalum, maximè pusillorum, præbeatur, vel ne facilis concessio majoris Indulgentiæ pro minimis vel exiguis causis pariat in arduis & legitimis pro Ecclesia vel Republica negotiis detrimentum. Quisque & plenæ pro suis peccatis satisfactioni studeat, & hocce studium quotidianis etiam Indulgentiis conetur adjuvare. Quò istud studium fuerit diligentius, eò hic conatus erit fructuosior. Istud namque studium nos assiduè facit viciniores satisfactioni, ideoque Indulgentiarum capaciores. Plures de hac materia quæstiones relinquo scholasticæ Theologiæ Professoribus.

Restant argumenta Joannis Wesseli, qui censuit solos in charitate perfectos esse aptos Dei Regno, & addidit istam perfectionem conferri non posse per Indulgentias. Ista enim perfectio est omnium cupiditatum, licet non quoad motum, saltem quoad adhæsiuum assensum evacuatio, quam clarum ac certum est non nisi à solo immediatè Deo posse donari. Hinc ille intulit nullas, saltem plenas, Indulgentias posse donari per Episcopos. Respondeo istam majorem esse longè falsissimam. Etenim in primo libro de Baptismo adversum Donatistas scribit sanctus Augustinus: *Sicut in Sacramentis veteris Testamenti vivebant quidam spiritales, ad novum scilicet Testamentum, quod tunc occultabatur, occultè pertinentes, sic & nunc in Sacramento novi Testamenti, quod jam revelatum est, plerique vivunt animales. Qui proficere si nolunt ad percipienda quæ sunt spiritus Dei, quò eos hortatur sermo Apostolicus, ad vetus Testamentum pertinebunt. Si autem proficiunt, & antequam capiant, ipso profectu & accessu ad novum pertinent. Et si priùs quàm spiritales fiant, ex hac vita rapiantur, custoditi per Sacramenti sanctitatem in terra viventium computantur, ubi est spes nostra & portio Dominus. Nec invenio quid veriùs intelligatur quod scriptum est: Imperfectum meum viderunt oculi tui. Quandoquidem sequitur: Et in libro tuo omnes scribentur.* Quod præsertim verum est in illis, qui post criminosam vitam baptizantur in ipso mortis exitu, & ita cum bono Latrone audiunt: *Hodie mecum eris in Paradiso.* Errorem enim continent hæc sancti Gregorii Nysseni verba in oratione adversùm illos, qui Baptisma in finem differunt: *Trifariam di-*

dividuntur res hominum in ea qua exspectatur vita. Et primus quidem erit ordo eorum, qui sunt laudabiles & justi. Secundus eorum, qui neque honorantur, neque puniuntur. Tertius autem eorum, qui pro peccatis dant pœnas. Ubi ergò eos ponemus, qui in exequiis accipiunt lavacri beneficium? Constanter affirmat ipsos esse in secundo dumtaxat ordine: Esse donatos solâ remissione peccatorum, ideoque & immunes à gehenna, verùm alienos à gloria Regni. Et multis hæc confirmat. Verùm solus hæc docet in Ecclesia, ideoque & errat. Ubi est plena, utique & à culpa & à pœna futuri sæculi, peccatorum remissio, non potest non esse gloria Regni. At verò talis remissio datur multis etiam in charitate imperfectis. Et ejus complementum dari omninò possit etiam per Indulgentias. Plena charitas illis non est meritum, sed erit præmium. Per imperfectam hîc vivunt, & viam sibi parant ad perfectam, quam accipient in alterius vitæ exordio, atque ita inchoabunt & intrabunt Dei gaudium & regnum. Res hæc est alterius loci, & pluribus indiget elucidari. Agendum hîc esset etiam de defunctorum Indulgentiis. Has item relinquo Doctoribus scholasticis.

Ultrajectense, Moguntinum, & Brixinense Conciliabulum.

Brixinensis Conciliabuli Acta compendio describit Conrardus Abbas Uspergensis: *Anno Domini millesimo octogesimo, cum apud Brixiam Noricam triginta Episcoporum Conventus, nec non & Optimatum exercitus, non solùm Italiæ, sed & Germaniæ, jussu Regis Henrici congregaretur, factus est omnium consensus adversùs Hildebrandum Papam, cognomento Gregorium septimum, quem Pseudo-monachum, totiusque vesaniæ pestiferum principem, & præcipuè sanctæ Romanæ Sedis invasorem affirmantes, ab Apostolica Sede depellendum, quamvis absentem, deprædicabant, & Guibertum Ravennensem Archiepiscopum ipsi subrogandum eligebant. Hujus Decreti conclusio hæc est, Quia, inquiunt, illum constat non à Deo electum, sed à se ipso in fraude ac pecunia impudentissimè objectum, qui Ecclesiasticum subvertit ordinem, qui Christiani Imperii perturbavit Regnum, qui Regi Catholico ac pacifico corporis & animæ intentat mortem, qui perjurum defendit Regem, qui inter concordes seminavit discordiam, inter pacificos lites, inter fratres scandala, inter conjuges divortia, & quidquid quietè inter piè viventes stare videbatur, concussit; Nos authore Deo congregati in unum, Legatis ac litteris freti decem & novem Episcoporum, die sancto præterita Pentecostes Moguntiæ congregatorum, contrà eundem Hildebrandum procacissimum,*

mum, sacrilegia & incendia prædicantem, perjuria & homicidia defendentem, Catholicam & Apostolicam fidem de corpore & sanguine Domini in quæstione ponentem, hæretici Berengarii antiquum discipulum, divinationum & somniorum cultorem, manifestum Necromanticum, Pythonico spiritu laborantem, & idcircò à vera fide exorbitantem, judicamus Canonicè *deponendum & expellendum, & nisi ab ipsa Sede his auditis descenderit, perpetuò condemnandum. Facta hæc sunt septimo Kalendas Julii, feria quinta, indictione tertia.*

Istam, in quâ se fundavit Brixinensis, Moguntinam Pseudo-Synodum memorat etiam Sigebertus Gemblacensis: *Henricus Imperator in Pentecoste conventu habito Moguntiæ, decrevit Hildebrandum à Papatu esse deponendum, & Longobardiam petens, Guibertum Ravennæ Episcopum pro Hildebrando Papam designat.* Præcesserat & alia Ultrajectina Pseudo-Synodus, de qua Hugo Abbas Flaviniacensis: *Ubi ad aures Henrici Regis & fautorum ejus anathema à Domino Papa factum personuit, infremuit factiosorum strepitus, ac in beati Petri Vicarium turpia & nefanda concrepans intonuit, dicentium magum esse, impostorem, hæreticum, homicidam, fornicarium, & si quid aliud adversetur sanæ doctrinæ. Non debere* Regem, *Imperatoris filium, qui non sine causa gladium portaret, qui Romanæ Reipublicæ Patricius, tutor, & defensor esse deberet, tantam pati sanctæ Dei Ecclesiæ conculcationem, ut homo omnium peripsema, pro suis sceleribus justè puniendus, & meritò ab Ecclesia exturbandus, summam illam Regii nominis Majestatem impugnaret. Maledictum frustrà prolatum in eum, à quo processerat, retorquendum. Ut qui Domino suo & Regi foveam paraverat maledictionis, eo immuni remanente, ille qui caput & causa mali erat, prior incideret in eam. Cum in hoc omnis perstreperet Aula, decretum est communi consilio, ut ille, qui reverendam a seculis Regiam Majestatem ab Ecclesia extorrem pronuntiaverat, ab Ecclesia corpore segregaretur. Et* Romanæ *Ecclesiæ Pontifex, qui supra omnes est, ab his, qui ei subesse debebant, excommunicationi adjudicatus est. O dementia incomparabilis! furor inedicibilis! insania mirabilis! Quis, rogo, Imperatorum, quis Regum ad tantam prosilire ausus est protervam audaciam, insanamve proterviam, ut Clavigeri cælestis Vicarium, cujus lingua est clavis cæli, Canonicè electum, ab omni Christi civitate susceptum, benè viventem, recta docentem, ab Ecclesia alienandum pronunciaverit? Conventus hic apud ulterius Trajectum habitus est, ubi contrà Deum & hominem est disputatum. Dies erat Sabbathi, & vespere Sabbathi ipsa nocte Dominicæ diei illucescente, in Concilio malignantium constitutum est & deliberatum, ut in crastino ad Missas in omnium audientia Papa excommunicaretur, quia ausus fuisset Regem & Dominum suum excommunicare. Justam esse hanc sententiam, ut in quo peccaverat, puni-*

puniretur. Aderat in consessu illo iniqua gerentium Virdunensis Theodoricus, & Poppo Tullensis, & alii plures, qui etsi favebant Regiis negotiis, hoc tamen, quia Sanctorum Patrum obviabat Decretis, & sanctionibus repugnabat Canonicis, aversati sunt. Et quidem Tullensi id officii à Rege impositum fuit, eò quòd esset mentis timida, & multa inconstantia, ut id negotium exequeretur. Sed ille, dum pavet ad singula, nec audet renuti, noctu cum Virdunensi assumptis socius fuga se credit consilio. Solus Guilielmus Trajectensis inventus est, qui dum hesternam ructat crapulam, posuit in cælum os suum, & lingua ejus in Dominum & Magistrum suum maledictionis intorsit jaculum. Sed non impunè. Nam cùm hoc inter sacra Missarum peregisset solemnia, & peracto scelere datus in reprobum sensum ad eadem perexplenda accingeretur, ne vel in hoc à Juda proditoris consortio & merito separaretur, ubi Corpus Dominicum, in quod peccaverat, malè sibi conscius sumpsit, ultio Divina manifestata est. Percussus est enim à Deo plaga insanabili, ita ut cum horrore & stupore mirabili clamaret: Ardeo, ardeo. Quia corpus, quod vivificat, incendium illi pœnamq; pariebat, quod exarserat in eo, sicut ignis in spinis, ut manifesta in eo fieret ultio Domini. Nec datum est illi tempus, ut pœniteret, sed mox ut sensit ignem in se grassantem, in sede corpore inclinato, dum clamasset, Sancta Maria, miseram vitam miserabili morte finivit. Quòd in sempiternas gehennas descenderit, est suprà demonstratum. Et ipse post mortem apparens est illud ipsum flebiliter professus. Quòd in ignem transmutata Sacrosancta Eucharistia etiam alium indignum sumptorem adusserit, testatur in sermone de lapsis sanctus Cyprianus.

Porrò hæc Pseudo-Synodus non hoc anno, sed anteriùs fuit facta. Interim fuit præparatio ad hanc Brixinensem. Et de hac scribit etiam Marianus Scotus: *Apud Brixiam Noricam triginta Episcoporum, magnaq; partis Optimatum Regni conventus contra Hildebrandum Papam habetur.* 1080. Et Hugo Abbas Flaviniacensis: *Guibertus invasit Sedem Apostolicam, à damnatis & excommunicatis, suiq; similibus, in Apostaticum, non in Apostolicum electus. Quæ conspiratio primùm facta est apud Brixiam, ubi congregati aliqui Episcoporum è Synagoga Satanæ, traditi in reprobum sensum, & contra fidem, quæ est confessio Petri, & sanctam Sedem ejus Romanam Ecclesiam turpia & nefanda facientes, ad plenitudinem damnationis suæ elegerunt Guibertum Hæresiarcham de sui similibus, & desperatâ superbiâ Apostolicum eum vocantes, Apostatam, non Apostolicum effecerunt. Qui idcircò omnium fidelium odio dignior est, quia cùm à Principibus, Henrico scilicet Rege deposito, & cæteris hujus perditionis Ministris, quæsitum esset, quis ad impugnandum sanctum virum, Papam videlicet Gregorium, falsitatis vexillum susciperet, nemo omnium tam audax, tam præsumptor, tam desperatus vel perditus inventus est, quinam-*

naufragium fidei subire deligeret, præter eum solum. Qui idcircò, credimus, Antichristi negotium suscepit, ut ruinam Archiëpiscopatus Ravennensis, quem pro suis criminibus eodem Rege præsidente Synodali judicio perdiderat, susceptione oblati periculi compensaret. Aderat in Conventu illo numerus multus damnatorum, quos ad persequendum amatorem justitiæ communicatio criminum & amor Principis illexerat: Eum solum invenit diabolus promptiorem, cui malitia sua omnem principatum committeret. Suscepit itaque Sedem Satanæ, & in Cathedra pestilentiæ sublimatus, impiorum mentes ad expugnandum nomen Domini exacuebat, factus omnibus fovea peccandi. Quæ autem fuerit ejus promotio seu inthronizatio, quomodo ad hanc dejectionem, & quam præcipitanter adscenderit, & à quibus execratus sit, quæve eorum fuerit vita vel conversatio, & quid de Ordinato vel Ordinatoribus ejus sentiendum sit, Geberardus Salzburgensis Episcopus, qui cuivis speculum erat bonorum, interrogatus edicat.

Audiamus Geberardi litteras ad Herimannum Metensem Episcopum, virum similis sanctimoniæ: *Guibertus, quondam Ravennas Archiëpiscopus, cum obedientiam, quam Apostolicæ Sedi juramento promiserat, non attendere, sed contra ipsam omnimodis superbire studuisset, in Romana Synodo irrecuperabiliter depositus & anathematizatus est ab Apostolica Sede, & ab Episcopis totius Ecclesiæ. Nec hoc semel in una Synodo, sed in omnibus Synodis, quotquot jam septennio Romæ celebratæ sunt. Hic igitur ita in perjuriis inveteratus, & pro iisdem irrecuperabiliter depositus & anathematizatus, Sedem Romani Pontificis, cui obedientiam juravit, per manus anathematizatorum, utpotè sibi similium, invasit, legitimo Pastore adhuc eidem Sedi præsidente. Ipsorum autem excommunicatorum nullus eum consecrare, vel potiùs execrare præsumpsit, præter Mutinensem & Aretinum Ex-Episcopos, qui ambo pro suis criminibus jam annis tribus officio & & communione caruerunt. Sed hi, etiamsi officium & communionem haberent, & Romana Sedes Pastore vacaret, nullum tamen eidem Sedi Pontificem ordinare possent. Hujus enim ordinationis privilegium solis Cardinalibus Episcopis, Albanensi, Ostiensi, Portuensi, à sanctis Patribus est concessum. Ergò Mutinensis & Aretinus Episcopi, juxta testimonium sanctissimi Papæ Innocentii, non benedictionem, sed damnationem, quam habuerunt, suo Ravennati imponere potuerunt. Nec illum in Romanum Patriarcham, sed in perditissimum Hæresiarcham promoverunt. Caveat igitur omnis Christianus caput Anti-Christo inclinare; statuam quam Nabuchodonosor erexit adorare, sicq; se ipsius Hæresiarchæ perniciosissimo anathemati innodare. Nam quicumque illi obedierit, qui dixit, Ponam sedem meam ad aquilonem, & ero similis Altissimo, certissimè in æternam damnationem ibit cum ipso. Amen.*

Laudata Innocentii verba habes in litteris ad Rufum Thessalonicensem

ac

ac alios Illyrici Episcopos, quæ adfirmant per hæreticæ manûs impositionem vulnerari nobis caput, & adjungunt: *Qui quod non habuit dare non potuit, damnationem utique, quam habuit, per pravam manûs impositionem dedit.*

Quòd Romani Pontificis consecratio non per quosvis, sed per solos Hostiensem, Portuensem, & Albanensem Episcopos possit fieri, est antiquissimus Romanæ Ecclesiæ mos, & haud dubiè Apostolicum Institutum. Ipsum laudat in Carthaginensis Collationis Breviculo sanctus Augustinus. Donatistis, qui Cecilianum Carthaginensem Primatem non à Fœlice Aptungensi Episcopo Provinciali, sed à Numidiæ Primate, uti Principem à Principe, debuisse ordinari, ideoque perperàm fuisse ordinatum contendebant, respondet: *Aliud habet Ecclesia consuetudo, ut non Numidæ, sed propinquiores Episcopi Episcopum Ecclesiæ Carthaginis ordinent, sicut nec Romanæ Ecclesiæ ordinat aliquis Episcopus Metropolitanus, sed de proximo Hostiensis Episcopus.* Pergit Augustinus de Donatistis: *Hoc autem dicentes de sua consuetudine, quam nescio quando instituerunt, Ecclesiæ Catholicæ præjudicare conabantur, quæ consuetudo si antiqua esset, hoc ipsum objecissent Cæciliano, quando eum absentem damnaverunt.* Secundus Tigisitanus Episcopus, ac tunc Numidiæ Primas, quidem Cæciliano superordinavit, ac in Carthaginensem thronum intrusit Majorinum, attamen ob solam Provincialium, qui omnes Cæciliano manebant fideles, Episcoporum inopiam, non ex animo inducendæ istius novitatis. Hanc posteà, ut suis in Cæcilianum & Catholicam Ecclesiam odiis fomenta adderent, Donatistæ sibi confinxerunt. Ut enim Patriarcha, & quivis à Patriarchali manu exemptus Primas aut Metropolita consecretur à propriis Suffraganeis, mandat antiquissima, ideoque & Apostolica consuetudo. In quibusdam Provinciis spectavit ad seniorem, in quibusdam ad dignioris, aut etiam vicinioris civitatis Suffraganeum. Porrò de Hostiensi civitate, Anci Martii Regis opere, quam Almæ Urbis clientem & alumnam appellat Florus, scribit in libris de Gothico Imperatoris Justiniani bello Procopius Cæsariensis: *Hostia urbs quondam magni nominis, nunc mœnibus planè nuda.* Nempè ipsis spoliata per Gothos. Eam vocat Romanorum Navale. Rationem dat in Chronico Cæsariensis Eusebius: *Portum Hostiæ Claudius exstruxit, dextra levaque duobus quasi brachiis objectis.* Fuisse amplissimam civitatem docent in Theodosiano Codice lex quarta tituli de frumentario Romanæ urbis Canone, & lex unica tituli de pane Hostiensi. Hisce de causis sanctus Petrus Apostolus suos in supremo Romanorum Episcopatu Successores voluit per istius Episcopos consecrari. Et hinc inter alia Novatiani, primi Anti-Papæ, crimina ponitur, quod se per tres agrestes, ab urbe re-

Lib. 3. cap. 16.

Lib. 3. c. 21.

Lib. 1. cap. 26.

motos, vi & dolo ac ebrietate circumscriptos & compulsos Episcopos fecerit consecrari. Ita apud Ecclesiasticam memorati Eusebii historiam habes in litteris sancti Cornelii Pontificis ad Fabium Patriarcham Antiochenum. Nempè ista consecratio tunc adeò spectabat ad Hostiensem Episcopum, ut isti etiam simplices Episcopi aliâ viâ non potuerint seduci ad alienum jus invadendum. Et de Ursicino, sancti Damasi Anti-Papa scribit Socrates: *Persuasit quibusdam obscuris & abjectis Episcopis, ut in occulto ipsum crearent Episcopum.* Ipsorum unum edicunt in precibus Theodosio Imperatori porrectis Romani Presbyteri Faustinus ac Marcellinus: *Ursicinum Paulus Tiburtinus Episcopus benedicit.* Et sancti Bonifacii primi Anti-Papam Eulalium fuisse à violenter attracto Hostiensi Episcopo consecratum, ideoque Bonifacium debuisse consecrari ab alio, habes in Auctuario Symmachi, Urbani tunc Præfecti. Et de Liberii Anti-Papa Fœlice secundo habet per Constantinum Cajetanum descripta ex sancti Petri Archivo, & per Martium Milesium publicata sancti Damasi vita: *In Liberii locum Fœlix Diaconus subrogatur, quem Acacius Cæsarea Palestina Episcopus consecravit.* Quod ipsum in Illustrium virorum catalogo insinuat sanctus Hieronymus. Nempè Hostiensis Episcopus Imperatori Constantio nolebat in hanc pravitatem cooperari. Et de Pelagio primo habet liber Pontificalis: *Dum non essent Episcopi, qui eum ordinarent, inventi sunt duo Episcopi, Joannes de Perusia, & Bonus de Ferentino, & Andreas Presbyter de Hostia, & ordinaverunt eum Pontificem. Tunc enim non erant in Clero, qui eum possent promovere. Et multitudo Religiosorum, Sapientum, & Nobilium subtraxerant se à communione ejus, quia in morte Vigilii Papa se miscuisset, ut tantis pœnis affligeretur.* Nempè Pelagius, Vigilii adhuc Diaconus & apud Justinianum Imperatorem Apocrisarius, cum Theodoro Cæsariensi apud Cappadoces Archiëpiscopo conspiraverat adversùm tria Chalcedonensis Concilii Capitula, & quinto, ob cujus denegatam confirmationem Vigilius fuit à Principe relegatus & tractatus crudelissimè, Concilio faverat, ideoque de ipso scribit in Nestorianæ ac Eutychianæ hæresis Breviario Liberatus Carthaginensis Ecclesiæ Archidiaconus: *Illud liquere omnibus credo, per Pelagium Diaconum & Theodorum Cæsarea Cappadociæ Episcopum hoc scandalum fuisse in Ecclesiam ingressum. Quod etiam publice ipse Theodorus clamitavit, se & Pelagium vivos incendendos, per quos hoc scandalum introivit in mundum.* Ita clamavit in lecto mortis. Ista igitur de causa omnis Romanus Clerus & populus Pelagii electi communionem & consecrationem est aversatus, atque ita ille debuit consecrari per alienos Episcopos. Et quidem per solos duos: Contra Canones. Cur hi Hostiensis Ecclesiæ Presbyterum sibi adjunxerint, edicit Cencius Camera-

Lib. 6. cap. 35.

Lib. 4. cap. 24.

Ep. 22.

Cap. 24.

rius in opusculo de ritu Papalis consecrationis: *Electus ab Episcopo Hostiensi specialiter, & aliis Episcopis de Curia consecratur. Hoc addito, quòd si forte Hostiensis Episcopus præsens non fuerit, Archipresbyter interesse debet consecrationi.* Exstat opusculum apud Dominum Cæsarem Cardinalem A. 1091.
Baronium. Et ad vocem, *Archipresbyter*, additur: *Portuensis seu Velitrensis.* Hæc verba omninò redundant. Quid enim privilegii possit Portuensi aut Velitrensi Archipresbytero competere ex absentia Hostiensis Episcopi? Istud est omninò privilegium Archipresbyteri Hostiensis. Et ità disertè affirmat Hermannus Contractus. Errat tamen ip- A. 554.
sum tunc esse tertium consecrantem. Ex eodem privilegio processit quod ad Henricum Ravennæ Archiëpiscopum scribit de Parmensis Episcopi Cadaloi in Apostolicam Sedem intrusione sanctus Petrus Damiani Hostiensis Episcopus: *Nobis Episcopis per diversa latibula fugientibus,* Lib. 3.
Presbyter Hostiensis Ecclesiæ, ut Cadaloum ad Apostolatûs culmen proveheret, raptus est à satellitibus Satanæ, & violenter attractus. Epist. 4.
Adjungit Presbyterum procul dubio deponendum: *Quia sui sibimet privilegium Pontificis usurpavit.* Videtur asserere à Presbytero illo tale quid etiam ob Episcopi absentiam non potuisse attentari: Quòd nempè istud ejus privilegium tunc abiisset in desuetudinem. Quidquid tunc fuerit, jam pridem abolitus est iste mos: Iste Archipresbyter est à tanto honore jam pridem remotissimus. Pergit liber Pontificalis de sancto Leone secundo: *Sanctissimus vir ordinatus est à tribus Episcopis, Andrea Hostiensi, Joanne Portuensi, & Placentino Velitrensi, eò quòd Albanensis Ecclesia Episcopum minimè habebat.* Et de Joanne quinto: *Hic consecratus est à tribus Episcopis, Hostiensi, Portuensi, Velitrensi, sicut Prædecessor ejus Leo Papa.* Et de laïco in Papatum intruso Constantino: *A Georgio Episcopo Prænestino, & aliis duobus, Eustratio Albanensi, & Citonato Portuensi consecratus est.* Quòd nempè Hostiensis Episcopus tantæ iniquitati nollet cooperari. Habes hæc in vita Stephani quarti. Etiam Benedictum tertium fuisse ab Hostiensi & Albanensi Episcopis consecratum scribit Anastasius Bibliothecarius, & adjungit: *Ut mos est, & antiqua traditio dictat, consecratus est Pontifex. Portuensis verò Episcopus prohibitus ab Ecclesia ordinationem, quam debuerat, super eum nullatenus fecit, quod anathemati sese junxerat, ac in perjurii voraginem ceciderat, atque manebat.* Et de Adriano secundo scribit Guilielmus Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius: *Per Episcopos Reverendissimos, scilicet Petrum Cavensem, Leonem Sylvæ candidæ, denique tertio loco Donatum Hostiensem, quia Episcopus Albanensis obierat, Formosus verò Portuensis Episcopus ad prædicationem Bulgarorum destinatus exstiterat, benedictionem Summi Pontificatûs suscepit.* Etiam Leonem octavum fuisse à Sicone Hostiensi, Benedicto Por-

Portuensi ac Gregorio Albanensi Episcopo ordinatum, testatur Romana Synodus Joannis duodecimi. Et de Gregorio septimo scribit in Virdunensis Ecclesiæ Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis: *Licet Papalis ordinationis & consecrationis privilegium solis Cardinalibus Episcopis, Albanensi, Hostiensi, & Portuensi, sit commissum, Giraldus* Hostiensis, *quia aberat, exspectatus non est, sed qui ejus vices exsequeretur, subrogatus est.* Quòd nempè Gregorii consecratio ex causis non pateretur moras. Quod horum trium Episcoporum privilegium laudant etiam in litteris ad
Lib. Alexandrum secundum Pontificem sanctus Petrus Damiani, Bertoldus
Ep. 10. Presbyter Constantiensis, & in Sigeberti Gemblacensis appendice Robertus Abbas Montensis. Et adjungit: *Hostiensis Episcopus ex antiqua*
A. 1182. *consuetudine ordinat & sacrat Romanum Pontificem. Quæ consuetudo exinde accidit, quod martyrizato beato Sixto & sancto Laurentio ejus Diacono, beatus Justinus Presbyter cum Clero Romano elegit Dionysium in Pontificem Romanum, quem sacravit Maximus Hostiensis Episcopus. Ex hac consuetudine exindè Hostiensis Episcopus ordinat & sacrat Romanum Pontificem, & habet Pallium solummodò ad ea, quæ pertinent in ordinatione & consecratione Romani Pontificis.* Hæc ex quo fonte Robertus habeat, ignoro. Fuit & sacræ & prophanæ Antiquitatis peritissimus, & dives multis eruditis codicibus: Ex horum aliquo forsitan hauserit. Ego malim istud fundari in Apostolico Canone, qui quemvis Patriarcham ac Autocephalum Primatem jussit ab aliquo suo Comprovinciali Episcopo consecrari. Quis Pontifex Hostiensi Episcopo Pallium dederit, etiam ignoro. Vaticanus & authenticus de Alexandri tertii Actis Codex laudat hunc Pontificem fuisse consecratum ab Hostiensi Episcopo, & adjungit: *Ad hunc solum Romani Pontificis consecratio pertinet.* Et ejus Anti-Papam Octavianum, seu Pseudo-Victorem quartum affirmat fuisse consecratum ab Episcopo Malphitano, Ferentinensi, & Tusculano, additque fuisse *ausum temerarium.* Etiam Octaviani successorem Pseudo-Paschalem
A. 1164. lem tertium, quòd à Leodiensi Episcopo Henrico consecratus fuerit, culpant Albericus, & Godefridus Coloniæ Monachus ad sanctum Pantaleonem. Eodem igitur meritissimo jure Geberardus Salisburgensis Episcopus damnavit ordinationem Guiberti.

Guibertus erat tunc pridem consecratus Episcopus, ideoque per ordinationem intelligi debet Papalis coronatio seu inthronizatio. Nam & hæc spectat ad Hostiensem Episcopum. Guilielmus Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius exponit hujus conventiculi Acta, ac præsertim Guiberti inthronizationem: *Hunc talem*, utique Guibertum, *Henricus Rex adoravit pronus in terram, cui etiam, suadente Dionysio Placentino Episcopo, jurasse asseritur, ut ab eo Imperii coronam acciperet. Quid plura? Ita peccatis*

tis exigentibus, omnes qui aderant præsentes, mente excæcati sunt, ut non respicerent cælum, sed ad ejus vestigia osculanda, proh dolor, sese pariter ter incurvarent. His ita peractis, Rex in apertam hæresim lapsus, ad propria in Octavis Apostolorum regressus est; Guibertus verò hæresiarcha, insignitus Papalibus insignibus, cum complicibus suis pompose intravit Italiam. Etiam in avitum Papalis consecrationis locum hic conventus impegit. Papa enim, nisi gravissima necessitas impediat, consecrari debet Romæ in Vaticana Basilica, ad corpus sancti Petri. Victorem tertium, Guiberto Romanam Urbem occupante, fuisse electum scribit Magnum Belgii Chronicon, atque adjungit: *Victorem invitum pauci de Romanis ad culmen summi Sacerdotii trahunt, corruptisque pecunia Leoniana Urbis custodibus, ob metum Schismatis, nocte consecrandum in Ecclesia beati Petri inducunt.* Tanta est necessitas, ut consecratio accipiatur in ista Ecclesia. Et non de nocte accipi debet, sed hora diei tertia. Victor maluit horam, quàm locum dispensatoriè præteriri.

Duravit hic Conventus à die vigesima quinta Junii usque ad diem sextam Julii. Interfuerunt triginta Episcopi. Verùm Romani Pontificis ad ipsos non spectabat electio. In opere de Romanæ Ecclesiæ privilegiis Presbyter Cardinalis Deus-dedit affirmat Guibertum fuisse Cadaloicæ intrusionis Ante-signanum, & de hac ad ipsum Cadaloum scribit sanctus Petrus Damiani: *Quid tibi de Cardinalibus videtur Episcopis? Qui videlicet Romanum Pontificem principaliter eligunt.* Cadaloum notat, quòd non à Romanæ Ecclesiæ Clero ac populo, sed electus fuerit à solis Placentino & Vercellensi Episcopis, adeoque esset manifestè intrusus. Hoc ipsum in Guiberto damnat sancti Anselmi Lucensis Episcopi vita, scripta per ejus Presbyterum Pœnitentiarium: *In Guiberti promotione Roma non queritur, nec Romanus Clerus aut Populus.* Brixinensi enim conventiculo adfuit unicus Presbyter Cardinalis Hugo Blancus, de quo idem scriptor: *Unicus adfuit Hugo nomine, candidus facie, nigerrimus mente. Cardinalis olim, sed dudum pro suis sceleribus justè excommunicatus & abjectus. Hic damnatus damnatum, perjurus perjurum, parricida laudat parricidam. In loco siquidem horrido & asperrimo, in mediis nivalibus Alpibus, ubi fames assidua, frigus penè sempiternum, locus iste vicus est pro Civitate, qui Brixinorum vocatur, altissimis circumdatus scopulis, ubi etiam vix nomen obtinetur Christianitatis, promovetur. Hic principalis Ecclesia privilegia, hic summi Sacerdotis jura, hic Sanctorum Patrum instituta, hic omnia evacuantur Canonica Decreta. Nimirum si qui rogassent, ut alium Cælis imponeret Deum, quantum in ipso erat, existimo, faceret & confirmaret.* Utique Ex-Cardinalis Hugo. Infame adeò spectrum, ne sine Cardinalibus viderentur eligere, triginta Episcopi sibi adjunxerunt.

Lib. 1. Ep. 20.

Quæstiones variæ circà Brixinense Conventiculum.

PRima quæstio est, An Guibertus ab hoc conventiculo fuerit reverà electus? Respondeò non fuisse. Fuit Regiâ excommunicati ac degradati Henrici nominatione intrusus. Disertè hoc scribit in libris de Lib. 1. Guibertino Schismate sanctus Anselmus Lucensis Episcopus: *Deinde, quia cum in eodem Decreto cautum esset, ut Romæ Pontificis electio à Romano Clero & populo ageretur, & postea Regi notificaretur, ipsi præfatum Decretum violantes, elegerunt, quod eis non licebat, priùs Cadaloum Parmensem, postea Guibertum Ravennatem, induentes eos Apostolicis insignibus, vocantes Apostolicos, Apostatas Antichristi prædecessores.* Laudat Synodale Nicolai secundi de Romani Pontificis electione Decretum, in quo sunt hæc verba: *Eligatur salvo debito honore & reverentia dilecti filii nostri Henrici, sicut jam ei concessimus, & Successoribus illius, qui ab Apostolica Sede personaliter hoc jus impetraverint.* Henricus Rex Nicolai tempore erat adhuc puer, & Guibertus Parmensis Clericus agebat ejus Cancellarium. Hic Decretum corrupit, & ita transformavit, ut non solius Regii consensus, sed plenæ nominationis jus Henrico adscriberet, atque hac pessimâ arte effecit in Basiliensi Conventu nominari in Papam, ac intrudi Cadaloum Parmensem Episcopum in vacantem Cathedram defuncti Nicolai. Nam & Guibertus erat homo Parmensis. Meliora per sanctum Annonem Coloniensem Archiëpiscopum edoctus Henricus hæc Attentata correxerat, nihilominùs ob inflictam sibi à Gregorio septimo degradationem actus in rabiem rediit ad eundem rabidum sensum, atque istum eundem jam Ravennæ Archiëpiscopum Guibertum in hoc Brixinensi Conventiculo nominavit, atque violenter in Papatum intrusit. Quod ipsum in Cassinensis Monasterii Chronico testatur Leo Hostiensis Episcopus. Germanorum ac Longobardorum, qui Henricum in schismatica adversùs septimum Gregorium expeditione sequebantur, Episcoporum cum Desiderio Cassinensi Abbate & Romanæ Ecclesiæ Cardinale de Guiberti intrusione disputationem refert, atque inter alia scribit: *Episcopi illi* Lib. 3. cap. 50. *privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono & centum viginti quinque Episcopis fecerat, proferebant, quo statutum fuerat, ut nunquam in Romana Ecclesia sine Imperatoris nutu Pontifex fieret, quod si contingeret fieri, sciret se hujusmodi non pro Papa habendum, sed anathematizandum.* An integrum & sanum, an verò corruptum à Guiberto Decretum allegaverint, infrà discutiam. Quidquid sit, asseruerunt Pontificis nominandi Indultum Henrico fuisse à Nicolao datum, atque ejus vigore Guibertum esse promotum. Addiderunt plures Pontifices fuisse

ita

ita promotos, exemplis demonstrare conati sunt, atque ita tam hujus promotionis, quàm ipsius etiam Decreti justitiam evincere. Ejusdem Desiderii aliam cum ipso Anti-Papa Guiberto de eadem re disputationem exponit idem Leo. Et de Apostolicæ Sedis invasione redargutus Hæresiarcha, *se invitum id fecisse respondit. Nam si facere id renuisset, jus suum profectò ab Imperatore adimendum asserebat.* Utique jus nominandi Pontificis. Et hoc tanto zeli impetu defenderunt isti Episcopi, ut ad Papalis electionis ex Apostolico Canone libertatem provocanti, & Germanorum Imperatoribus nequidem Regium consensum deinceps permittendum asserenti Desiderio Astensis Episcopus *indignationem Regis & omnium ultra montes habitantium fuerit cum stomacho minatus.* Et tamen hic, licet Henrico adhæreret, non erat alienus à septimo Gregorio.

Secunda quæstio est, An Guibertina & Henriciana factio fuerit circa hoc punctum fundata? Respondeo nec ullum fundamenti fucum illi adfuisse. Lucet ex sancti Anselmi Lucensis Episcopi variis ad ejus nugas responsionibus. Hæc est prima: *Quòd si admittendum est, ut ratione factum dicatur, objicimus ad hoc confutandum, præfatum Regem & ejus Optimates, se eâ constitutione indignos fecisse. Primùm, quia posteà præfatum Nicolaum, Coloniensem Archiepiscopum pro suis excessibus corripuisse, graviter tulerunt, eumq; hujus gratiâ, quantùm in se erat, à Papatu deposuerunt, & nomen ejusdem in Canone consecrationis nominari vetuerunt, ideoq; Decretum ejus de jure irritum esse debebit. Quia cùm à toto orbe Papa haberetur, juxta eorundem sententiam eisdem Papa non fuit. Quasi non ex Dei, sed ex eorum tantùm penderet voluntate, quempiam quidlibet esse vel non esse. Romanus enim Pontifex, ut sapientes nôrunt, non modò deponi, sed etiam nullo Christiano jure potest à quolibet judicari.* Coloniensis ille Archiepiscopus fuit sanctus Anno. Ejus à Nicolao Pontifice castigatum delictum usque huc ignoro. Forsan fuerint ejus lites cum populo Coloniensi. Porrò Nicolai Decretum erat precaria & ad nutum revocabilis in Henricum Regem gratia. Lucet ex adductis ejus verbis. Et ista in Nicolaum audacia erat atrocissima injuria atque ingratitudo. Hinc Anselmus rectè scribit precariam gratiam ab ipsa fuisse exsufflatam. Insigniter hæc illustrat in disputatione cum Regio Advocato sanctus Petrus Damiani: *Ecce compellis me vulgato sermone depromere, quod ob Imperialis Palatii reverentiam decreveram silentio præterire, sed juxta vestra scilicet exactionis instantiam jam in medium proferetur opus egregium vestrum, sæculis omnibus inauditum. Rectores enim Aulæ Regiæ cum nonnullis Teutonici Regni Sanctis, ut ita loquar, Episcopis conspirantes contra Romanam Ecclesiam, Concilium collegistis, quo Papam per Synodalem sententiam condemnastis, & omnia, quæ ab eo fuerant statuta, cassare incre-*

dibili prorsùs audacia præsumpsistis. In quo nimirùm non dicam judicio, sed præjudicio id ipsum quoque privilegium, quod Regi prædictus Papa contulerat, si dicere liceat, vacuastis. Nam dum quidquid ille constituit, vestrâ sententiâ decernente destruitur, consequenter etiam id, quod ab eo Regi præstitum fuerat, aboletur. Sceleratum hunc conventum fuisse actum Basileæ, affirmat Hermannus Contractus. Verùm hæc ejus Acta, utpotè pudenda, præterivit silentio.

Sanctus Anselmus adducit & secundam responsionem : *Deindè, quia cum eodem Decreto cautum esset, ut Romani Pontificis electio à Romano Clero & populo ageretur, & postea Regi notificaretur, ipsi præfatum Decretum violantes, elegerunt, quod eis non licebat, prius Cadaloum Parmensem Episcopum, posteà Guibertum Ravennatem* Affirmat non nominandi Pontificis facultatem, sed solam Regii in factam electionem ac Electi personam consensûs gratiam fuisse indultam à Nicolai Decreto, ideoque Regem & nuper in Cadaloi, & tunc in Guiberti intrusione graviter excessisse. Quòd sit & verissima, & peremptoria responsio, palàm claret ex ipso Nicolai Decreto. Et istud in libro de unitate Ecclesiæ advertit Venericus Vercellensis Episcopus, ideoque post multa in septimum Gregorium eructata convicia pergit : *Atque ideò ipsa, quæ verè erat & est Romana Ecclesia, cùm sit Mater omnium Ecclesiarum, quæ aliquo pravo dogmate nec aliquando fefellit, nec aliquâ hæresi unquam falli potuit. Talis, inquam, sancta Mater Romana Ecclesia, cùm non posset non misereri filiis viscerum suorum, qui per dissensionem Regis Henrici & Hildebrandi Papæ trahebantur, elegit summâ necessitate Guibertum Ravennatis Ecclesiæ Episcopum ad Pastoralem curam Romani Pontificatûs, consentiente pariter & agente Rege Henrico, pariterque Patricio Romanæ Ecclesiæ. Necessitas autem non habet legem. Igitur factum non est hæreticæ pravitatis errore, quòd consensit Guibertus adhuc Hildebrando viventi subrogari : Summâ scilicet necessitate. Quoniam constat eum vixisse ad interitum Ecclesiæ pariter & Reipublicæ.* Blaterat Hildebrandum fuisse hæreticam Ecclesiæ ac Reipublicæ perniciem, ideoque omnem illi communicantem Clerum & populum excidisse à Romana Ecclesia, degenerasse in prophanam Synagogam, & illam migrasse ad solam Regis Henrici communionem. Quoniam vera Romana Ecclesia labi non potest in hæresim, longè minùs ipsam docere. Cum omnibus hæreticis garrit veram Christianitatem periisse de toto terrarum orbe, & contractam esse ad sua Conventicula : Ad solam Africam, ad solam Phrygiam, aut etiam ad solam Mastrucam Sardorum. Garrit cunctos veræ Romanæ Ecclesiæ Episcopos sedisse in Brixinensi Synodo, ab his electum Guibertum, Henricum Regem conscripsisse electioni, atque ita ipsam factam Cano-

no-

nonicè juxta Decretum Nicolai. Schismatica pertinacia eruditum virum coëgit ita delirare. Manifestum enim est Brixinensi conventiculo nullam adfuisse Romanam Ecclesiam, ideóque Guibertum Regiæ nominationis violentiâ fuisse intrusum.

Sanctus Anselmus addit tertiam responsionem : *Præterea præfatus Guibertus, aut sui, ut suæ parti favorem adscriberent, in eodem Decreto quædam addendo, quædam mutando, ita illud reddiderunt à se dissidens, ut aut pauca aut nulla exemplaria sibi concordantia valeant inveniri. Quale autem Decretum est, quod à se ita discrepare videtur, ut quid in eo credi potissimum debeat, ignoretur?* Cardinalis Deus-dedit hæc omnia indidit suo operi contra Simoniacos & Schismaticos invasores, atque adjunxit: *Excommunicatio autem, quæ in præfato Decreto terribiliter profertur, à Guiberto aut a suis fautoribus indita solummodò creditur, quoniam in antiquioribus hujus Decreti exemplaribus longè aliter habetur. Et hæc quidem super eos veniet, qui eam in sui favorem ibidem indidêre : Et super eos, qui eam timendam dicere præsumunt. Super illos quidem, ut incidant in foveam, quam fodêre, & ut apprehendat eos captio, quam occultavêre.* Ista corruptio putatur facta statim post mortem Nicolai Pontificis. Guibertus tunc erat Regis Henrici Cancellarius. Et hac de re scribit Hermannus Contractus : *Roma Nicolao Papa defuncto, Romani coronam & alia munera Henrico Regi transmiserunt, eumq; pro eligendo summo Pontifice interpellaverunt. Qui ad se convocatis omnibus Italiæ Episcopis, generaliq; Conventu Basileæ habito, eâdem impositâ coronâ Patricius Romanus appellatus est. Deindè cum communi omnium consilio Parmensem Episcopum in summum Romanæ Ecclesiæ elegit Pontificem.* Regiâ authoritate nominavit. Quod ipsum lucidè affirmat Lambertus Schafnaburgensis : *Gerardus Papa, qui & Nicolaus, obiit. In cujus locum per electionem Regis & quorundam Principum Parmensis Episcopus est substitutus.* Utique Cadalous. Per Italiæ Episcopos Hermannus intelligit solos Episcopos Longobardiæ. Hi enim soli spectabant ad Germanicum Imperium. Eadem de re scribit in Collectaneis de antiquis Pontificum Gestis Nicolaus Aragonensis: *Cùm in urbe Romanâ hæc*, jam nobis dicta per Hermannum Contractum, *agerentur, Longobardorum Episcopi, tam Simoniaci & incontinentes, quam alii facinorosi, authore Guiberto Parmensi, convenerunt in unum, & consimilium Clericorum multitudine congregatâ, communiter statuerunt, ut aliundè non deberent Papam accipere, quàm de paradiso Italiæ, & talem personam, quæ eorum infirmitatibus compateretur & condescenderet. Quo facto aliquos ex ipsis ad Imperatricem ultra montes miserunt, qui ejus animum quibusdam verosimilibus figmentis allicerent, & sibi propitiam facerent. Venientes autem ad eam, suggesserunt quòd filius ejus ita in honorem*

A.1061. (margin, beside "Contractus")
A.1063. (margin, beside "ipsum lucidè")

Patriciatûs deberet succedere, sicut in Regia dignitate. Præterea impudenter asserebant, quòd Nicolaus Papa statuerat Decretis suis, quòd nullus deinceps haberetur Romanus Episcopus, nisi priùs eligeretur à Cardinalibus, cui posteà accederet consensus Regis. Conjugatos & Simoniacos, in Longobardia præsertim grassantes, Episcopos & Clericos Nicolaus Pontifex durissimis Decretis compescuerat, & redegerat ad avitam disciplinam. Etiam Gerardum Galeriæ Comitem excommunicaverat ob gravia crimina, & exstinctis facibus tradiderat perpetuo anathemati. Ita in præfata disputatione affirmat sanctus Petrus Damiani. Et Longobardorum Episcopis favebat Guibertus Cancellarius, Longobardus & ipse, utpotè Parmensis. Hæ igitur vulpes post Nicolai mortem conjunxerunt caudas, & conjurarunt deinceps non admittere Papam nisi de paradiso Italiæ, id est, de Longobardia: Et non nisi talem, qui suis infirmitatibus miserando condescenderet, id est, ipsis permitteret uxores & Simoniam.

Hunc in finem puero Regi Henrico miserunt Regia insignia, crearunt Romanorum Patricium, ac ejus matri piissimæ Principi Agneti persuaserunt Romano Patricio fuisse à Nicolao Papa indultam Romani Pontificis nominationem. Et hâc viâ Agnes ex sui filii nomine nominavit Cadaloüm, utique commendatum à Guiberto. Et ille statim sacrilega Clericorum conjugia instaurare promisit, atque ita suos sectatores facere non tantùm Cadaloitas, sed etiam Nicolaitas. Nicolaus Aragonensis rectè dicit à Longobardiæ Episcopis quosdam fuisse è suo gremio Legatos ad Imperatricem. Quòd solus cum Vercellensi Episcopo Dionysius Placentinus fuerit Legatus, atque hi soli duo Cadaloum inthronizârint, disertè in suis ad hunc litteris testatur sanctus Petrus Damiani. Et quòd hi Augustæ Agneti suaserint ad Papæ promotionem ex Nicolai Decreto requiri Cardinalium suffragia & Regium consensum, est penitus devium à vero. Quomodo enim piissima Princeps tunc nominasset? Proindè certum est, quòd isti turbines suaserint ac persuaserint à Nicolai Decreto esse Principi indultam Pontificis nominationem.
A. 1064. Altè id clamant hæc Lamberti Schafnaburgensis verba: *Causabantur Romani Principes, quòd Rex eis inconsultis Romanæ Ecclesiæ Pontificem constituisset. Et ob eam injuriam meditari defectionem videbantur. Propter quod placuit Coloniensem Archiepiscopum Romam mitti. Qui veniens eò, cùm aliud turbatis rebus invenire non posset remedium, judicavit ordinationem, quæ inscio Senatu Romano facta fuisset, irritam fore. Et sic amoto Parmensi Episcopo, per electionem eorum Anselmum Lucensem Episcopum pro eo ordinari constituit.* Ita Anselmus Lucensis Episcopus factus est Alexander secundus.

Proin-

Proindè Guibertus Cancellarius tunc corrupit Nicolai Decretum. Ita ipsum transformavit, ut Romano Imperatori ac etiam Patricio permitteret Romani Pontificis nominationem. Et hinc meliora edoctus sanctus Anno, & per ipsum instructi Regina mater ac omnes Proceres statim discesserunt à factæ nominationis Attentato, deseruerunt Cadaloum, & eligi permiserunt Alexandrum secundum. Et sic hodie in Synodorum tomis exstans, & suprà à nobis explanatum, quod Romano Imperatori ac Cæsari Regium consensum permittit in Papalem electionem, Nicolai Decretum nullo modo est fictum aut depravatum, sed legitimum atque integrum. Lucet ex laudata sancti Petri Damiani disputatione: *Privilegium invictissimo Regi nostro ipsi quoque defendimus, & ut semper plenum illibatumq; possideat, vehementer optamus.* Et infrà: *Absit à nobis, ut propter cujuslibet hominis insolentiam Rex, qui innocens erat, quantum ad nos, rem sui juris amittat, & quem, authore Deo, votis omnibus præstolamur ad Imperiale fastigium, non permittimus ob alienam culpam incurrere Regiæ dignitatis detrimentum.* Agit de privilegio Regii consensûs. Et de Basileensis conventiculi in Nicolaum secundum Pontificem insolentia. Porrò Romani, quos adversùs Cadaloi intrusionem intercessisse scribit Lambertus Scafnaburgensis, Principes erant moti à Dominis Cardinalibus & omni Romana Ecclesia. Et horum potiùs, quàm istorum jus ille debuerat ursisse.

Audiamus & quartam sancti Anselmi responsionem: *Sed ut tandem invincibili gladio feriamus, præfatus Nicolaus, unus scilicet Patriarcha, cum quolibet Episcoporum Concilio non potuit abrumpere, immò nec mutare non obviantia fidei Decreta Sanctorum quinque Patriarcharum, scilicet Romani, Alexandrini, Antiocheni, Hierosolymitani, Constantinopolitani, & ut ex numero præfatis Synodis apposito colligi potest, sanctorum Patrum numero ducentorum quinquaginta, & eo ampliùs.* Episcoporum, ac præsertim Romani Pontificis, Regiam nominationem affirmat ac demonstrat damnari fermè à cunctis, quibus omnes quinque adfuerunt Patriarchæ, generalibus Conciliis, præsertim à secundo Nicæno, cui adfuerunt plusquam ducenti & quinquaginta Episcopi. Affirmat hæc omnia per Patriarchalem Nicolai Synodum evacuari non potuisse, aut immutari. Adducit & alia Romanorum Pontificum contra Regiam in Canonicas Episcoporum electiones violentiam Decreta, atque concludit: *His itaque decursis, patet præfatum Decretum nullius esse momenti, nec unquam aliquid virium habuisse. Hæc dicens non præjudico beatæ memoriæ Papæ Nicolao, nec quidquam ejus honori detogo, Patrum sententias Dei spiritu conditas sequendo. Homo quippe fuit, eiq; ut contra fas ageret, surripi potuit. Nec mirum hoc eidem contigisse, cùm quidam ipsius Decessor inveniatur*

tur decrevisse, & meliori usus consilio posteà immutasse. Siquidem Bonifacius secundus legitur ex Decreto constituisse Vigilium Diaconum sibi in Pontificatu succedere. Quod quia Romano Clero visum est Canonibus adversari, præsente Clero ab eodem suppositum est igni ante confessionem Beati Petri Apostoli. Et certè præfatus Nicolaus, si tot Patrum sententias tunc in unum collectas vidisset, eas suo Decreto tam concorditer adversari perpendisset. Bonifacii secundi Decretum, & circa ipsum Acta sunt nota Eruditis. Ejusdem sententiæ fuit Desiderius Cassinensium Abbas, Romanæ Ecclesiæ per Gregorium septimum creatus Cardinalis, & post ipsum Victor tertius. Etenim de ejus cum Germanorum Episcopis disputatione pergit Leo Hostiensis Episcopus: *Cùm illi ostendissent privilegium Nicolai Papæ, quod cum Hildebrando Archidiacono & Episcopis centum viginti quinque fecerat, ut nunquam in Romana Ecclesia sine Imperatoris nutu fieret, quod si contingeret fieri, sciret se hujusmodi non pro Papa habendum, sed anathematizandum; Desiderius hujusmodi rationibus occurrit, dicens neque Papam, neque Archidiaconum, neque Episcopum aliquem, seu Cardinalem, vel quemlibet omninò hominem, licitè id facere potuisse. Sedes enim, inquit, Apostolica Domina est nostra, non ancilla, nec alicui subdita, sed omnibus prælata. Et ideò nullà omninò ratione sub jugum à quoquam mitti potest. Quod à Nicolao Papa factum est, injustè profectò ac temerè præsumptum est. Non tamen cujusque stultitiâ vel temeritate amitti Ecclesia dignitatem suam, neque vos id sentire ullâ ratione debetis. Neque, favente Deo, ultrà continget, ut ex Alemanni Regis nutu Papa ordinetur.*

Nodosa sunt hæc testimonia. Videntur non solam Romani Pontificis personam, sed etiam Patriarchalem ipsius Synodum affirmare fallibilem in generalibus morum Decretis, ideoque eidem infirmitati etiam Apostolicam sancti Petri Cathedram subjicere. Etenim Romanæ Provinciæ Synodum, immò & solum Dominorum Cardinalium Consistorium esse istam Cathedram, est suo loco demonstratum. Et quis non videat hæc longè potiori jure, quàm plenum totius Patriarchatûs Concilium, esse fallibilia? Hinc ad hæc evadenda aliqui respondent Anselmum ac Desiderium non de integro ac sano Nicolai Decreto loqui, sed de vitiato per Guibertum Cancellarium. At certum est errare. Etenim & Anselmus & Desiderius palàm loquuntur de Decreto, quod Imperatori Henrico indulsit non Papalem nominationem, sed solum Regium consensum. Præterea vitiatum à Guiberto Decretum non erat Synodale Nicolai, & ob istud Nicolaus non poterat argui. Proindè respondeo primò, Papalis electionis formam nec ad Christianum dogma, nec ad generalem Christiani populi disciplinam pertinere, sed esse

rem indifferentem, mutabilem ex rationibus, vario tempore mutatam, & adhuc fortè mutandam, ideoque in ipsa valere hanc à sancto Augustino in libris de Baptismo contra Donatistas scriptam regulam: *Ipsa plenaria Concilia sæpè priora posterioribus emendantur, cum aliquo experimento rerum aperitur quod clausum erat, & cognoscitur quod latebat.* Lib. 2. cap. 3. Affirmat non Romanum tantummodò Pontificem, sed etiam Generale Concilium in similibus posse circumscribi ac errare. Respondeo secundò, circa istud Decretum non Nicolaum secundum aut ejus Synodum, sed sanctum Anselmum ac etiam Cardinalem Desiderium fuisse circumscriptos. Nicolaum ab illis sine fundamento culpari. Fateor Regium in factas electiones consensum adversari Ecclesiasticæ libertati: Eum tamen à Barbaris Erulorum Regibus inchoatum Imperatori Justiniano ac ejus usque ad Constantinum quartum Successoribus permisit Romana Ecclesia. Sine ipso magnus Gregorius noluit consecrari. Eundem exstinctum resumpsit Imperator Ludovicus Pius, & ejus Successores dudum continuarunt. Ad eundem Henrico Regi indulgendum Nicolaus secundus fuit inductus à magnis rationibus. Et cur istud sine omnium quinque Patriarcharum assensu, id est, sine generali Concilio non potuerit facere? Hinc interim nota, quòd sanctus Anselmus nonnisi quinto loco ponat Patriarcham Constantinopolitanum. Quia nempè tertium Constantinopolitanum & vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem Romana Ecclesia usque tunc non admiserat.

Quæstio tertia est, An istud Nicolai Decretum fuerit cassatum à Gregorio septimo? Respondeo fuisse. Hinc enim ad adhærentes Henrico Regi Episcopos dixit Abbas & Cardinalis Desiderius: *Non ultrà continget, ut ex Allemanni Regis nutu Papa eligatur.* Et Regis ac totius Germaniæ indignationem comminanti Astensi Episcopo reposuit *constantiâ consuetâ, neque Regem, neque totum simul orbem, si in unum conveniret, se ab hac depellere posse sententia. Potest quidem, inquit, Imperator ad tempus, si tamen id permittat Deus, vim libertati Ecclesiasticæ inferre, nostrum tamen ad hoc nunquam poterit inclinare consensum.* Sed ubi est hoc Gregorii Decretum? Quidam existimant ipsum esse septimi Gregoriani Concilii primum Canonem. Et inter hos est sanctus Anselmus Lucensis Episcopus. Verùm iste Canon non Regium consensum damnat, sed solam investituram. Et de solis Episcopis atque Abbatibus agit, non de Romano Pontifice. Proindè respondeo Nicolai Indultum in Henrici degradatione fuisse à Gregorio circumductum. Erat enim non Decretum, sed duntaxat personale Indultum, ideoque cum civili Regis morte exstinctum & sepultum. Et hinc Desiderius constanter affirmavit nulli Allemanno Regi deinceps permittendum. Undè & Ca-

lixtus secundus, licet Henrico quinto circa Episcopales electiones aliquid dederit, Romani Pontificis electionem servavit in plenissima, quâ & hodiè gaudet, libertate.

Quarta quæstio est, Quæ Henricum Regem occasio permoverit ad hanc schismaticam Guibertinæ intrusionis audaciam? Respondeo fuisse permotum à sibi inflicta per septimum Gregorium degradatione. Henricum, quòd crimina sua non corrigeret, tandem plenè degradavit Gregorius, & Rudolpho Sueviæ Duci Germanicum, ad quod ipsum Saxones elegerant, Imperium confirmavit, misitque Imperialem coronam inscriptam hoc versu: *Petra dedit Petro, Petrus diadema Rudolpho.* Hanc pœnam digerere non valens Henricus, primò Moguntinam, deindè Brixinensem celebravit Curiam, & hocce horrendum jam pridem Wormatiæ inchoatum facinus complevit. Audiamus rem ab Othone Frisingensi Episcopo in libris de Gestis Frederici primi Imperatoris: *Cùm sub Imperatore Henrico, qui inter Reges quartus, inter Imperatores tertius hujus nominis invenitur, Imperium gravissimè scissum fuisset, parteq; maximâ Optimatum Principi suo rebellante, tota penè Regni latitudo ferro & flamma fœdaretur, Gregorius septimus, qui tunc urbis Romæ Pontificatum tenebat, eundem Imperatorem, tanquam à suis destitutum, anathematis gladio feriendum decernit. Cujus rei novitatem eò vehementiùs indignatione motum suscepit Imperium, quò nunquam ante hæc tempora hujusmodi sententiam in Principem Romanorum promulgatam cognoverat. Eapropter pluribus ex Italia, Gallia, Germania apud Boiariæ civitatem Brixinorum, in ipso Pireneo haud procul à valle Tridentina sitam, coadunatis Episcopis, Princeps Curiam magnam celebravit. Ubi omnibus advenientibus, injurias sibi à Romana Ecclesia irrogatas affectuosè conqueritur, quòd videlicet ipso inconsulto, qui tanquam Rex & Patricius, primus in electione suæ urbis Episcopi esse deberet, Romani sibi Pontificem præfecissent, cùm à patre suo Imperatore plures ibidem quasi sine electione inthronizati fuerint. Hâc querimoniâ omnium animi eò faciliùs contra Romanam Ecclesiam inclinari poterant, quò & laici sæcularis honoris consideratione accensi, & Episcopi consilio Clericorum suorum, quibus recenter connubia ab eodem Pontifice inhibita fuerant, inflammati, voluntati Principis accedebant. His igitur acclamantibus, præfata electio ab eis cassanda judicatur, Guibertusq; Ravennatensium Archiepiscopus, Clemens vocatus, assensu Principis creatur Urbis Episcopus, Gregoriusq; septimus ab ipsis Pseudo Monachus & Necromanticus appellatus exsufflatur.* Quod ipsum affirmat in libro de unitate Ecclesiæ Venericus Vercellensis Episcopus, ac alii passim Scriptores. An porrò Reges degradare primus cœperit septimus Gregorius, est suprà discussum.

Quod

Quod ad hocce facinus conjugati & Simoniaci Clerici & Episcopi sint potentissimè cooperati, authentici item Scriptores affirmant. Calcar addidit Simoniaca ipsius Henrici avaritia, de qua ad Anti-Papam Guibertum declamat sanctus Anselmus Lucensis Episcopus: *Rex tuus sine intermissione vendit Episcopatus suos, Edicta proponens, ut nullus habeatur Episcopus, qui à Clero electus, vel à populo fuerit expetitus, nisi præcesserit honor Regius. Quasi ipse sit hujus ostii ostiarius, de quo veritas dicit: Huic ostiarius aperit.* Et infrà: *Vos Ecclesia Catholica, quam invasistis per totum Regnum, quod quia intùs cecidit, foris diu stare non poterit, membra distrahitis, & in servitutem redacta, quasi vile mancipium in vestrum dominium redigitis, & Divini juris libertatem vestro obsequio mancipatis, dicentes omnia Imperatoris juri esse subjecta, Episcopatus, Abbatias, omnes omninò Ecclesias, cùm Dominus dicat, Ecclesiam meam, Columbam meam, Oves meas. Paulus dicit: Nemo assumit sibi honorem, nisi qui vocatus est à Deo tanquam Aaron. In parte tua quis præficitur, nisi quem aut gratia ex hausto fœnore, aut munus à manu, aut munus à lingua, aut munus ab obsequio attraxerit? Quis moribus, quis honestate, quis vitæ integritate eligitur? Persequendi sunt itaque lupi; vitandi sunt universi, qui ad hoc, ut heretici fiant, promoventur: Qui lepram Giezi cum divitiis suis possident, & mala quæsita mercede non tam patrimonium facultatum, quàm thesaurum criminum congregant.*

Quibus ex verbis discimus varia. Primò, quòd post intrusum Guibertum Rex Henricus non tantùm Episcopatus & Abbatias vendere perrexerit, sed istam iniquitatem insuper Edictis firmârit & legibus. Utique ad Gregorii contra Simoniam Decreta exsufflanda. Et huc fortasse respicit in litteris ad Comitissam Mathildim Hugo Lugdunensis Archiepiscopus, scribens de Cassinensium Abbate Desiderio, jam promoto in Victorem tertium: *Decreta Domini sui Papæ Gregorii, aliorumque sanctorum Patrum, non solùm verbo apertè improbavit, verùm etiam manifestis operibus posteà destruxit.* Post ejectum è sede Gregorium grassanti per omnem Italiam Henrico placere studuit Desiderius, atque ita ut ejus sacrilegis præsumptionibus non refragaretur, videtur Gregorii adversùm Simoniacos & conjugatos Clericos sanctissima Decreta improbasse ac infregisse. Attamen Desiderio adversatus fuit Hugo, ideoque loqui possit ex affectu aut suspicionibus. Ejus Epistola exstat apud Hugonem Flaviniacensem. Secundò discimus, quòd Henricus, quò Episcopatus & Abbatias securius posset vendere & expilare, dixerit omnia ipsorum temporalia spectare ad Principem, rem propriam à se exigi, ideòque nullam hîc esse Simoniæ speciem. In tantas errorum tenebras solet pravas mentes Simonia dejicere. Tertiò discimus Simoniaca Reg- P. 231.

na jam intus cecidisse, ideòque brevi etiam foris lapsura. Nam & hoc Francorum Regibus olim minitatus fuit Magnus Gregorius. Quartò discimus, quòd per Regiam Simoniam passim intrudantur homines vilissimi. Quintò, quòd hi non sint Pastores, sed lupi ab omni populo vitandi. Sextò, quod exinde congregati nummi sint thesauri criminum. Ut ergo hanc mercaturam dimittere non cogeretur, Henricus Rex censuit nostrum Gregorium ex Apostolica sede extrudendum.

Quinta quæstio est, Quas causas & quæ crimina allegaverit contrà Gregorium? Respondeo palmarem causam esse nobis jam dictam ab Othone Frisingensi Episcopo: *Ubi omnibus advenientibus, Henricus injurias sibi à Romana Ecclesia irrogatas affectuosè conqueritur, quod videlicet ipso inconsulto, qui tanquam Rex & Patricius, primus in electione sua urbis Episcopi esse deberet, Romam sibi Pontificem præfecissent, cum a Patre suo Imperatore plures ibidem, quasi sine electione, inthronizati fuerint.* Legitimè creatum Pontificem Henricus scivit nec à se posse ejici, nec per ullam Synodum degradari: Hinc dixit Gregorium esse illegitimè intrusum, ideoque quibusdam criminibus accedentibus posse extrudi. Addidit à se non Patri suo permissam ac usitatam nominandi Pontificis facultatem, sed prætendi solum Regium consensum, ideoque Gregorii intrusionem esse manifestam. Et hinc criminosi cum Proceribus Episcopi assumpserunt ansam Guibertinæ corruptelæ denuo intrudendæ in Decretum Nicolai Pontificis, atque ita Regis non tantùm in Regii consensûs, sed in Papalis nominationis audaciam circumscribendi. Verùm fabula non fuit nixa firmis fundamentis. Etenim Regis Henrici Apologus longè aliter scribit. Affirmat Henricum à Gregorio fuisse excommunicatum, atque prosequitur: *Cernens Rex Apostolicum ad hoc tendere, ut se Regno privaret, nec aliâ suâ obedientiâ contentum, nisi ut Regno renunciaret, ex obedientia in rebellionem, ac ex humilitate in tumorem relabi coactus, hoc Apostolico facere parabat, quod Apostolicus sibi facere intenderat. Cessa obsecro, Rex gloriose, cessa ab hoc molimine, ut Ecclesiasticum caput de suo culmine dejicias, & in reddenda injuria te reum facias. Injuriam pati, felicitatis est; reddere, criminis. Quærebat itaque Rex causas & occasiones, qualiter eum ejiceret, inventumque est eum Romanam Sedem olim abjuratam insedisse. Quam idcircò abjuraverit, quia ad eam, dum Archidiaconus esset, adhuc vivente Domino suo per ambitionem adspirare voluerit. Utrum hæc vera sint, an falsa, parum comperi. Alii asserebant, alii figmentum esse dicebant. Utrisque Roma fuit in argumentum. His, quod Roma mundi Domina nunquam pateretur tale nefas; illis, quod ea cupiditatis ancilla facilè ob pretium permitteret omne nefas.* Schismaticam degradandi Pontificis audaciam damnat ac detestatur, de Gregorii adversus Nicolai

lai secundi Decretum intrusione nec unum verbum adducit. Erat enim fabula. De danda nominandi Pontificis facultate Nicolaus nec somniârat, & in Canonicam Gregorii electionem Henricus omninò dederat Regium consensum. Apologus aliud adducere nequiit, nisi damnatum in Formoso etiam Pontificè perjurum ambitum. Etenim hic è Portuensi sede degradatus jurârat Episcopatum nunquam resumere. Hinc Sergius tertius ipsum judicavit intrusum, ideoque licet jam defunctum, extrudendum. At in Gregorium nostrum fuit manifesta calumnia. Lucet ex ejus in degradatorio Henrici diplomate ad sanctos Apostolos Petrum ac Paulum juratis verbis: *Valde invitus, cum multo dolore, & gemitu, & planctu in throno vestro valdè invitus sum collocatus.* Undè & hic ipse Apologus non præsumpsit calumniæ adstipulari. Est enim una ex calumniis & mendaciis Cardinalis Bennonis.

Porrò crimina, quæ Gregorii prætextæ intrusioni Brixinensis Conventus voluit ad ipsum extrudendum adminiculari, suprà audivimus ab Abbate Urspergensi. Fuerunt mendacissima somnia præfati Bennonis. Ottho Frisingensis Episcopus ipsa appellat convitia & detractiones. Et præfatus Henrici Apologus nullam penitus ipsorum fecit mentionem. Et infensus Gregorii hostis Venericus Vercellensis Episcopus hæc dumtaxat scribit: *Constat Hildebrandum vixisse ad interitum Ecclesiæ pariter ac Reipublicæ.* Præcipuum crimen, ex quo illum censet Papatu indignum, continuò asserit esse fugam, quâ invasam ab Henrico Romam deseruit Gregorius, & fugit ad civitatem Salernitanam. Ab Henricianis trucidari Pontifex non sine causa timuit, ideoque secutus est hoc Nazianzeni Gregorii Præceptum: *Lex nostra sancit, ut urgente quidem tempore pro veritate periculum adeamus, nec pietatem prodamus per ignaviam; quamdiu autem licet, pericula ipsa ne provocemus, sive animarum nostrarum metu, sive ut iis consulatur, qui periculum nobis inferunt.* Ob hanc legitimam fugam Venericus clamat Gregorium non Pastorem fuisse, sed mercenarium, ideoque ejiciendum. Verùm non respondet ad rem. Etenim hæc fuga fuit Brixinensi conventu posterior, & nos hìc quærimus causas Brixinensis Attentati. Et de cunctis istis calumniis Gregorius se solemnissimè per sumptam Eucharistiam olim apud Canusium expurgavit. Purgationis seriem exponit Lambertus Schafnaburgensis.

Orat. 10.

A. 1077.

De Brixinensi Conventu addit Ottho Frisingensis Episcopus: *Communi consilio Pontifici Scriptum convitiis & detractionibus plenum dirigere præsumpserunt, inter cætera dicentes, Sicut hactenus solebas dicere, quia nullus nostrum esset Episcopus, ita scias quia nulli nostrum deinceps eris Apostolicus.* Reynerus Reyneccius vulgavit istius Conventiculi litteras, quibus

bus est hæc epigraphe : *Henricus non usurpativè, sed piâ Dei ordinationi Rex, Hildebrando, jam non Apostolico, sed falso Monacho.* Et hoc est exordium : *Hanc talem pro confusione tua salutationem promeruisti, qui nullum in Ecclesia ordinem prætermisisti, quem confusionis, non honoris, maledictionis, non benedictionis participem non feceris.* Est scurrile scomma, & libellus famosus, ideoque non recitandus. Interim nec necromantiam, nec concubinatum, nec homicidia, nec hæresim improperat Gregorio, ideoque profitetur illum ab istis fuisse immunem. Ipsum solummodò notat de invasa per Simoniam Sede Apostolicâ, de Tyrannico in Episcopos ac omnem Clerum dominatu, & de sui Regis attentata degradatione. Et cur hoc Attentatum sit crimen, edicit: *Regem sanctorum Patrum traditio soli Deo judicandum docuit, nec pro aliquo crimine, nisi à fide, quod absit, exorbitaverit, deponendum asserit, cùm etiam Julianum Apostatam providentia sanctorum Episcoporum non sibi, sed soli Deo deponendum commiserit.* Et tandem epistola concludit : *Tu igitur omnium Episcoporum nostrorum judicio damnatus descende, vindicatam tibi Sedem Apostolicam relinque, alius in solium sancti Petri adscendat, qui nullâ violentiâ Religionem palliet, sed beati Petri sanam doctrinam doceat. Ego Henricus Rex Dei gratiâ, cum omnibus Episcopis nostris tibi dicimus : Descende, descende.* Similes litteras scripsit Henricus ad Romanæ Ecclesiæ Clerum & populum, quarum hæc est conclusio : *Exurgite in Hildebrandum, fidelissimi, & primus in fide sit primus in ejus damnatione. Non autem ut sanguinem ejus effundatis dicimus, quippe cùm major ei post damnationem pœna sit vita quam mors; sed ut eum, si nolit, descendere cogatis, & alium communi omnium Episcoporum & vestro consilio à vobis electum in Apostolicam Sedem recipiatis, qui quod iste in Ecclesia vulneravit, curare velit & possit.* Brixinense Attentatum mandat mitti in executionem.

Notanda sunt prioris epistolæ verba : *Qui nullâ violentiâ Religionem palliet.* Damnant Gregoriana adversùm Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta, & potentem ipsorum executionem. Ea blaterant sanæ sancti Petri doctrinæ adversari. Nempè Henricus ad hæc omnia præsumenda erat à Simoniacis & conjugatis Episcopis seductus. Notanda item sunt hæc verba posterioris Epistolæ : *Alium communi omnium Episcoporum & vestro consilio à vobis electum.* Demonstrant Henricum de facta Guiberti per Regiam nominationem intrusione erubuisse. Guibertum jàm intruserat, & tamen Romano Clero ac populo addicit Canonicam electionem. Nempè noverat Romanam Ecclesiam à Regiæ nominationis violentia esse alienissimam, ideoque ipsam circumducit per mendacia. Verùm adducta per Otthonem Frisingensem verba, *Sicut hactenus solebas dicere, &c.* in neutra sunt epistola, ideoque scripta fuit & alia.

Et hæc latet, aut interiit. Henriciana ad sanctum Annonem Coloniensem Antistitem epistola habet quid simile: *Nullum Hildebrandi judicio licet esse Sacerdotem, nisi qui hoc à fastu ejus emendicaverit.* Quidam existimant Gregorium argui, quòd sanxerit nullum Episcopum sine sua prævia confirmatione posse deinceps à Metropolitis consecrari. Et certè hoc ex Apostolico Canone est avitum jus cujuslibet Patriarchæ, ideoque per Gregorium omninò potuerat reparari. Attamen ipsum Gregorius non fecit: Et ista epistola est spuria & ficta. Et licèt maledicentissima sit, tamen nec necromantiam, nec concubinatum, nec hæresim impingit Gregorio, ideoque lucet hasce calumnias esse impudentissima mendacia solius Bennonis. Et adducta per Frisingensem Otthonem verba impetunt sanctiones, quibus quoslibet Simoniacos & conjugatos Episcopos Gregorius degradavit. Utraque lepra maximè tunc grassabatur in Clero Germaniæ atque Longobardiæ.

Sexta quæstio est, An hæc Gregorii degradatio & Guiberti intrusio statim habuerint effectum & executionem? Respondeo non habuisse. Etenim ipse etiam Henricus de ista intrusione erubuit in adductis ad Romanum Clerum ac populum litteris, dumtaxat retulit degradatum Gregorium, & ipsis addixit Canonicam novi Pontificis electionem. Et Brixinensis Conventus Guiberto non mutavit nomen, ideoque ipsum necdum habuit pro suo Pontifice. Guibertus adhuc mansit Guibertus, non amplius Ravennas, & necdum Romanus Pseudo-Episcopus, sed factus militum Dux in Henrici exercitu. Audi rem à Bertholdo Constantiensi: *Henricus in Italiam, assumpto Apostata suo Guiberto, iterùm Romam invisurus, proficiscitur, adunatâ multitudine schismaticorum. Ibique eâ æstate moratus, penè in cassum laboravit, nisi quod milites suos quibusdam castellis, ut facerent guerram Romanis, imposuit. Quia eum nec hâc vice Romam intrare permiserunt. Ignem quoque in domum sancti Petri per quemdam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordiâ protegente non potuit. Cogitavit enim ut de improviso portas irrumperet, si Romani derelictis propugnaculis ad incendium restinguendum concurrerent. Undè ignem domibus quibusdam sancti Petri immitti fecerunt. Sed Domnus Apostolicus huic versutiæ obviavit. Nam primùm viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit, ipseq; solus, fiducia sancti Petri fretus, facto signo Crucis contra incendium, ignem progredi ulteriùs non permisit. Igitur Henricus, capto venerabili Episcopo de Sutria, aliisq; nonnullis, suoq; Apostata Guiberto in Tiburtina urbe ad infestandos Romanos derelicto, ipse Longobardiam revertitur.* Post Brixinense conventiculum, Ex-Rex Henricus assiduis armis studuit Romam capere, ejicere Gregorium, ac intrudere Guibertum. Sed dudum non potuit. Et in-

interim ipsum secutus est Guibertus, non ut Papa, sed ut miles. Bertholdus adjungit: *Porrò Henricus totam Italiam adeò conturbavit, ut nullus securus ad limina Apostolorum ire posset, qui non priùs abjuraret, quòd ad Papam Gregorium non esset diversurus.* Et ita fuit usque ad istius sæculi annum octogesimum tertium. Tunc Divina Providentia Romam permisit ejus Schismaticis violentiis, sequenti anno Gregorius fugit Salernum, Guibertus fuit intrusus in Lateranense Palatium, vocatus Clemens tertius, & se ostentans uti Episcopum Romanum. Ita profitetur in libro de unitate Ecclesiæ Venericus Vercellensis Episcopus, & alii passim Scriptores. Et in decursu ostendetur.

Septima quæstio est, Quid Ecclesia de isto Brixinensi Attentato judicaverit? Respondeo Geberardi Salisburgensis Archiëpiscopi sensum lucere ex adducta ejus epistola. Sancti Anselmi Lucensis Episcopi sensum jam item audivimus. Apud Conrardum Abbatem Uspergensem exstat fragmentum epistolæ, quâ Guibertum de audacia constanter corripit idem Anselmus, atque adjungit de Gregorio: *Ut ergò de beato Gregorio Patre nostro dicam, quod de Cornelio scripsit beatus Cyprianus, factus est Episcopus de Dei & Christi ejus judicio, de Clericorum penè omnium, & ut veriùs dicam, omninò omnium testimonio, de plebis quæ tunc aderat suffragio, de Sacerdotum antiquorum & bonorum virorum collegio, cùm nemo ante eum factus esset, cum Alexandri locus, id est, cùm locus Petri & gradus Sacerdotalis Cathedra vacaret. Quo occupato, & de Dei voluntate atque omnium nostrum consensu ordinato, quisquis jam Episcopus fieri voluerit, foris fiat necesse est, nec habet Ecclesiasticam ordinationem, qui Ecclesiæ non tenet unitatem. Quisquis ille fuerit, licet multum de se jactans, sibi plurimùm vindicans, prophanus est, alienus est, foris est. Et cùm post primum secundus esse non possit, quisquis post unum, qui solus esse debet, factus est, jam non secundus est ille, sed nullus.* Anselmus hæc verba desumpsit ex sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum epistola, quæ demonstrat sanctum Cornelium fuisse legitimè promotum ad sancti Petri Cathedram, ideoque illi superordinatum Novatianum patenter esse intrusum idolum. Et addit hæc vera esse etiam in Gregorio & Guiberto. Et de ipso pergit dictus Abbas: *Hæc priori*, utique Brixinensi, *sententiæ valde contraria scripsit Anselmus Episcopus, qui litteris apprimè eruditus, ingenio acutissimus, facundiâ præcipuus, & quod omnibus majus est, in Dei timore & sancta conversatione nominatissimus, adeò ut tam in vita quàm post mortem referatur miraculis clarus.* Quæ omnia constanter prædicarunt etiam sanctus Petrus Igneus Albanensis Episcopus, Ottho Episcopus Ostiensis, aliique per Italiam & Galliam, ac ipsam etiam Germaniam similes viri, atque ita Ecclesiam firmarunt in obedientia Gregorii.

At

At verò Wecilo Moguntinus, Venericus Vercellensis, aliique in Germania præsertim ac Longobardia Episcopi docuerunt Imperatorem non posse degradari, nec illi præstita fidelitatis Sacramenta solvi per Romanam Ecclesiam, ideoque Gregorium esse Ecclesiæ ac Reipublicæ perturbatorem, authorem perjuriorum, Papalis potestatis abusorem, turbulentum falsi Dogmatis prædicatorem, ideoque Papatu legitimè ejectum. Quam doctrinam suscepit etiam Clerus Leodiensis Ecclesiæ. Lucet ex ejus litteris apologeticis adversùs Paschalem secundum. Quin & aliqui eundem errorem conati sunt persuadere venerabili & constanti Ecclesiasticæ potestatis vindici Herimanno Metensi Episcopo, ideoque is gravem hanc quæstionem retulit Gregorio, & accepit hoc Rescriptum: *Quod postulasti te quasi nostris Scriptis juvari & præmuniri contra illorum insaniam, qui nefando ore garriunt authoritatem sanctæ atque Apostolicæ Sedis non potuisse Regem Henricum, hominem Christianæ legis contemptorem, Ecclesiarum videlicet & Imperii destructorem, atque hæreticorum authorem & consentientem, excommunicare, nec quemquam à Sacramento fidelitatis ejus absolvere, non adeò necessarium nobis videtur, cùm hujus rei tam multa ac certissima documenta in sacrarum Scripturarum paginis reperiantur.* Laudat cœlestes sancti Petri Apostoli claves, illi datam universalem ligandi, solvendi, & pascendi potestatem, atque concludit: *Numquid sunt Reges hìc excepti? Aut non sunt de ovibus, quas Filius Dei Beato Petro commisit?* Papalem hanc potestatem antiquis testimoniis atque exemplis eruditè confirmat. Erroris author fuisse videtur Cunibertus Bambergensis Ecclesiæ Clericus, qui Romanæ Ecclesiæ Primatum blateravit non datum à Deo, sed usurpatum & invasum à Romanis Pontificibus, ideoque ipsum adversùs Imperialem aut Regiam Majestatem non posse prævalere.

Lib 8. epist. 21.

Fuerunt tunc etiam aliqui circa utrumque Pontificem hæsitantes. Sic enim solet in quovis Romanæ Ecclesiæ schismate. Et inter ipsos fuisse videtur Anglicana Ecclesia. Ita suadet hæc epistola sancti Lanfranci Cantuariensis Archiepiscopi: *Litteras tuas, quas mihi per portitorem mearum misisti, suscepi & legi, & displicuerunt mihi quædam, quæ in eis inveni. Non probo quòd Papam Gregorium vituperas, quòd Hildebrandum eum vocas, quòd Legatos ejus spinosulos nominas, quòd Clementem tot & tantis præconiis tam præproperè exaltas. Scriptum est enim non esse laudandum in vita sua hominem, nec detrahendum proximo suo. Adhuc incognitum est humano generi, quales nunc sint, & quales futuri sint in conspectu Dei. Credo tamen, quòd Imperator sine magna ratione non est tantam rem aggressus patrare, nec sine magno auxilio Dei tantam potuit victoriam consummare. Non laudo ut in Anglicam terram venias, nisi à Rege Anglorum licentiam veniendi priùs accipias. Nondum enim insula*

 no-

nostra priorem refutavit, nec utrum huic obedire debeat, sententiam promulgavit. Auditis utrimque causis, si ita contigerit, perspicaciùs quid fieri oporteat, providere valebit. Scripta est epistola post captam ab Henrico Romam, post ejectum Gregorium, post plenè ibi intrusum Guibertum. Anteà enim Guibertus non profecerat in Clementem. Scripta est ad nescio quem Clementis Legatum. Ex quo vides, quòd factionem ac intrusionem suam firmaturus Guibertus Legatos miserit ad omnes Christianos Reges. Ita enim consueverunt Anti-Papæ. Isti Legato, nisi anteà Regis licentiam accipiat, Angliæ ingressum dissuadet Lanfrancus. Quia nempè Guilielmus Angliæ Conquæstor Rex plures contra Ecclesiasticam libertatem induxerat articulos, quorum unus fuit hic: *Nullus Romanæ Ecclesiæ Legatus sine Regis venia possit Regnum intrare, aut in ipso Jurisdictionem exercere.* Etiam hic fuit: *In Romanæ Ecclesiæ schismate neuter a Regno agnoscetur in Papam, nisi quem Rex declaraverit.* Juxta istos articulos Lanfrancus loquitur. Et hinc Henricus secundus, dum similes consuetudines stabilire studuit, ejus authoritate atque exemplo sanctum Archiepiscopum Thomam conatus est circumscribere. Pseudo-Legatum Lanfrancus rectè arguit, quòd Gregorium nominaret Hildebrandum, atque ita affirmaret plenè degradatum. Nam & Constantiensis Synodus Joannem vigesimum tertium, postquam degradarat, non ampliùs nominavit Joannem, sed Balthazarem de Cossa. Lanfrancus voluit utrimque causas audiri. Et illis auditis constanter adhæsit Gregorio. Etiam totum Angliæ Regnum, atque ab illo tunc de-
Lib. 9. pendens Normandia. Lucet ex Gregorii litteris ad Hugonem Diensem
epist. 5. Episcopum, suum in Gallia Legatum. Quòd etiam Franciæ, Siciliæ, & Hispaniæ Reges, necnon & cuncti, qui esse perfectiores & columnæ videbantur in domo Dei, adhæserint Gregorio, & soli Palatini per timorem aut favorem circumscripti forices sint sectati Pseudo-Clemen-
Lib. 1. tem, testatur in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus.
cap. 30. In epistola ad Christophorum Fauvæum Joannes Launoius hanc rem memorat. Adducit ex historico Joannis Victorini Memoriali hæc
A. 1081. verba: *Romæ facta est dissensio magna, his qui pro Imperatore erant dicentibus Hildebrandi depositionem esse justam, quia reus erat Majestatis ob hoc, quòd contra Imperatorem ordinaverat alium, rebellandique contra ipsum audaciam adsumpserat; aliis dicto Papæ faventibus, quòd licet dictum crimen commisisset, tamen non poterat de jure deponi, nisi in Concilio generali.* Et commentatur: *Tunc ergo arbitrabantur, qui Gregorii septimi partes sequebantur, generale Concilium supra Papam esse, qui deponendi Papæ authoritatem generali Concilio tribuunt.* Respondeo hujus schismatis radicem & seriem à Launoio non percipi. Nec enim ob crimina, sed ob in-

intrusionem Brixinensis Conventus degradare attentavit Gregorium. Ei crimina affinxit in solum intrusionis adminiculum. Brixinensis per Henricum Regem indictus Conventus Gregorium tractavit eo modo, quo Parisiensis per Philippum Pulchrum Francorum Regem, sub quo scripsit Joannes Victorinus, indictus conventus tractavit, ac posteà idem Rex per Clementem quintum tractari voluit octavum Bonifacium. Uterque Conventus utrumque Pontificem dixit violenter intrusum, ac insuper variè criminosum, ideoque omninò extrudendum. Et inter articulos, quos nominato à se Clementi quinto præscripsit Philippus Rex, hic fuit unus: *Ut Clemens Bonifacii memoriam damnaret, ac ejus uti intrusi nomen raderet de Papalibus tabulis, atque Parisiensis Conventus de illo judicium faceret ratum & firmum.* Et Bertrandus Burdigalensis Archiëpiscopus promisit facere. Sed è Bertrando in quintum Clementem mutatus mutavit & mentem: Respondit hoc judicium à se non posse fieri, sed opus esse generali Concilio: Et hæc est germana origo Concilii Viennensis. Sic & septimi Gregorii fautores asseruerunt prætensam ejus intrusionem non à Brixinensi conventiculo potuisse judicari, sed à solo generali Concilio: Omnis tunc, etiam Gallicana, sub coelo Ecclesia constanter censuit intrusum quoque Pseudo-Pontificem extrudi non posse nisi per generale Concilium. Proindè nec Joannes Victorinus, nec septimi Gregorii fautores favent Joannis Launoii cogitationibus. Joannes enim Launoius agit non de illegitimo extrudendo, sed de legitimo Pontifice judicando atque damnando. Hoc nemo tunc prætendit aut attentavit. Et fieri non posse omnes constanter docuerunt. Abundè lucet ex jam adductis circa hanc facti speciem testimoniis.

Octava quæstio est, Quis & qualis fuerit Guibertus? Respondeo ejus natales & primam professionem edici à Nicolao Arragonensi in vita Nicolaii secundi Pontificis: *Eodem tempore Imperatoris Henrici relicta uxor cum parvulo filio gubernacula Italiæ Regni tenebat, quæ inter cætera fœminea levitatis Acta, cuidam Parmensi Clerico Guiberto, nobili progenie orto, curam ipsius Regni & Cancellariam commisit.* Guibertus igitur fuit civitate Parmensis, genere nobilis, professione Clericus, ab Henrici tertii Imperatoris Augusta vidua Agnete, quæ cum parvulo filio Henrico quarto administrabat Imperium, promotus in Regni Cancellarium. Factum id fuit anno post millesimum sexagesimo secundo. Verùm promotio non placuit Germaniæ Episcopis & Proceribus. Hi puerum dolosè subripuerunt Agneti, omnem Regni administrationem transtulerunt in sanctum Annonem Coloniensem Archiëpiscopum, & Cancellarii dignitas data est Gregorio Episcopo Vercellensi. Hæc esse isto ipso anno

ge-

gesta scribit Lambertus Schafnaburgensis. Et in isto sui officii modico tempore Guibertus vitiavit Synodale Nicolai Decretum de Electione Romani Pontificis. Et uti cum officio non deposuit malitiam, ita nec omnem potestatem. Etenim defuncto Nicolao, cum Simoniacis & conjugatis Longobardiæ Episcopis & Clericis conspirationem iniit, & Regiæ nominationis violentiâ intrudi in Apostolicam Sedem curavit suum Parmensem Episcopum Cadaloum. De ipso, licet Ex-Cancellario, & quarti Henrici Palatio dici queat, quod de Acacio Lusco Cæsariensi apud Palestinos Episcopo & Imperatore Constantio scribit in Illustrium virorum catalogo sanctus Hieronymus: *Acacius in tantùm sub Imperatore Constantio claruit, ut in Liberii locum Romæ Fœlicem Arianum Episcopum constitueret.* Et hinc liquet Guibertum fuisse conjugatum Clericum, aut sanè istis sacrilegis conjugiis potenter favisse. Nam & talis erat Cadalous.

Hic tandem fuit ejectus, & in Petri Cathedram promotus Anselmus Lucensis Episcopus, vocatus Alexander secundus. Et tunc moritur Henricus Archiëpiscopus Ravennæ, de quo scribit in vita sancti Petri Damiani Joannes Monachus: *Erat tunc temporis defunctus Ravennæ Archiëpiscopus, qui pro sua protervia, sententiâ Romanæ Synodi fuerat olim communione privatus. Qui tamen nimiâ temeritate, neque ob illatam sibi sententiam tremefactus, ab Archiëpiscopali se non temperavit officio, consentaneum sibi populum suâ contagione miserè fœdavit, totamq; Ecclesiam illicitis ausibus prophanavit.* Ravennatum Ecclesia, ex quo per Græcorum Imperatorum Exarchos inflata cœpit ambire Autocephaliam, frequenter rebellavit Apostolicæ Sedi. Ad ipsam Henrici defuncti contagio undequaque pollutam Alexander secundus legavit ejus civem, sanctum Petrum Damiani: Et hic eam purgavit ab omni scabie, & reduxit ad Matris obedientiam. Conservandæ saluti necessarius erat sanus Episcopus. Verùm Regiæ nominationis violentia tunc adhuc vexabat Ecclesias. Hinc factum est quod habent Acta laudati Alexandri: *Defuncto Ravennate Archiëpiscopo, Guibertus Cancellarius per interventum Imperatoris electus est in ipsa Ecclesia, & postmodum ab Alexandro Papa, licet immeritò, instantibus precibus, consecrationem obtinuit. Cui prinsquam consecrationis manus imponeret, Prophetico spiritu repletus idem Pontifex sic quidem fertur dixisse: Ego quidem delibor, & tempus resolutionis meæ instat, tu verò hujus sacrosanctæ Sedis acerbam senties ultionem.* Factum id est anno istius sæculi septuagesimo secundo, qui Alexandro fuit vitæ ultimus. Et hinc tertia septimi Gregorii epistola est ad hunc Guibertum: Et Alexandri mortem, & suam electionem illi refert Gregorius, necnon & Romanam commendat Ecclesiam. Ex quo lucet Guibertum fuisse

fuisse tunc eminentem Episcopum. A Regiæ nominationis servitute semper exempta & libera fuit Ravennæ Ecclesia. Suo loco adduxi rationes. Hinc Guibertus non per nominationem, sed per eligendæ personæ designationem videtur fuisse intrusus. Electus enim est per interventum Imperatoris.

Septimus Gregorius, quòd Ecclesiasticam disciplinam intrepidus repararet, passus est multas calamitates: Præsertim post excommunicatum Regem Henricum. Istarum unam refert Conrardus Abbas Uspergensis: *Cencius quidam, civis Romanus, ex fautoribus Henrici, in Nativitate Domini Gregorium Papam in galli cantu Missam celebrantem, de Altari vulneratum graviter rapuit, & in turri sua in custodiam misit. Undè populus iratus, eodem die turre Cencii destructâ, eiq; vitâ vix impetratâ, suo loco Pontificem restituit. Priùs tamen Missâ ad Altare sustentatus percantatâ, quam priùs inceperat, sed nondum finierat.* Cencius fuit Romanorum potentissimus, Romanæ Urbis Præfectus, Stephani Præfecti filius. Factum id fuit tertio Gregorii Pontificis anno. Quod ipsum largiori stylo describit Lambertus Scafnaburgensis. Et Guibertum, quòd ex tunc speraret intrudi in Gregorii thronum, fuisse facinori cooperatum testatur in ejusdem Pontificis vita Guilielmus Bibliothecarius. Et exinde homo insolens non desiit insidiari Gregorio, conjurare cum ejus hostibus, & palàm rebellare. Nam quòd anno septuagesimo septimo Henricum Regem instigaverit ad Gregorium simul cum Comitissa Mathildi captivandum, in suis versibus affirmat Domnizo Presbyter.

Audiamus quid de Guiberto scripserit & senserit ipse septimus Gregorius. In litteris ad Apuliæ & Calabriæ Episcopos affirmat Henricum Regem & Longobardiæ Episcopos semper sibi fuisse hostiliter adversatos, ab illis olim procuratum schisma Cadaloi, nunc denuò intrusum Guibertum, Ravennatis Ecclesiæ devastatorem, Anti-Christum istius temporis, & Hæresiarcham, atque prosequitur de Brixinensis Conventiculi Episcopis: *In quo nimirum Satana conventu illi interfuère, quorum vita est detestabilis, & ordinatio hæretica immensitate multimodi criminis. Siquidem ad hanc insaniam illa demùm eos desperatio traxit, quòd neque precibus, neque servitiorum aut munerum promissionibus scelerum suorum veniam apud nos valuerint impetrare, nisi fortè vellent judicio Ecclesiastico, nostraque censura se, mediante misericordiâ, sicut decet officium nostrum, submittere. Hos itaque nullis rationibus fultos, immò omnium criminum conscientiâ perditissimos, tantò magis vilipendimus, quantò ipsi se altiora conscendisse confidunt. Per misericordiam quippè Dei, & orationem sancti Petri, qua Simonem Magum, eorum utique Magistrum, ad altiora* Lib. 8. epist. 51

tendentem mirabiliter dejecit, speramus eorum ruinam non diu remoraturam, & quietem sanctæ Ecclesiæ, victis & confusis hostibus suis, more solito gloriosissimè dilatandam. In litteris ad omnes sancti Petri in Italia fideles affirmat sibi à Roberto, Jordano, & aliis Nortmannorum Principibus, necnon à Thusciæ ac aliarum vicinarum Provinciarum Dy-
Epist. 7. nastis promissa militaria auxilia, & concludit: *Unde post Kalendas Septembris, postquam tempus frigescere cœperit, cupientes sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impiis eripere, & Patri suo Beato Petro restituere, partes illas armatâ manu, sicut de Domino speramus, petemus, ac per ipsius auxilium nos eam liberaturos haud dubiè credimus.* Cunctos sancti Petri fideles hortatur ad sibi auxiliandum. Verùm res non successit. Henricus enim Rex multo cum milite intravit Italiam, & omnem Gregorii conatum est frustratus. Ex his interim vides, quòd Guibertus, licet à Brixinensi conventu evectus in Anti Papam, non valedixerit Ravennati Ecclesiæ, quia nempè adhuc manebat Guibertus, necdum erat Clemens tertius.

Interim Gregorius non destitit studere exstinguendo schismati. Etenim in litteris ad Marchiæ Firmanæ, Thusciæ, & Ravennatis Exarchatus Clerum & populum affirmat Ravennatem Ecclesiam fuisse olim opulentissimam, & plenè subjectam Apostolicæ Sedi,
Epist. 12. atque prosequitur: *Cujus antiquum decus in spiritualibus & sæcularibus profectò cùm reminiscimur, non sine gravi mœrore eam tantâ devastatione laborantem nunc cernimus. Et ut apertiùs intelligatis, certè perversorem, destructoremque ejus Guibertum, dictum Archiepiscopum, ita Religionem ejus disperdidisse, & bona dilapidasse non minori fere dolore sufferimus, quàm si idem sanctæ Romanæ Ecclesiæ pro sua audacia fecisset. Verùm cùm cætera facta illius perpenduntur, hæc non tantoperè miranda videntur. Quippè qui perjurium de inobedientia & infidelitate committere non timuit, quique contra ipsam Apostolicam Sedem, cui perjuraverat, conspirare pro minimo habuit, eamque invadere cogitans, eodem modo dissipare vehementissimè cupit, homo superbissimus, nefandorum scelerum sibi conscius, cui mirùm videri debet, si adeptâ potestate, ubi licuit, ita se habuit? Sed illius facinora commemorare supersedeo, quæ per totum Romanum orbem se prodiderunt, pro quibus ipse in sancta Synodo Romæ celebrata omnium Episcoporum qui aderant consonâ sententiâ, jam ex triennio, gladio anathematis sine spe recuperationis percussus est. Ea non præterierunt notitiam vestram.* Quæ omnia Gregorius repetit in duabus sequentibus epistolis. Et in epistola ad Desiderium Cassinensem Abbatem, ac Romanæ Ecclesiæ Cardinalem
Lib. 9. Presbyterum, adjungit: *Tu verò ipse cognoscis, quia si nos amor justitiæ*
epist. 4. *& honor sanctæ Ecclesiæ non teneret, eamque pravæ voluntati Regis & suorum vellemus favere, nullus aliquando Prædecessorum nostrorum ab Ante-*
cesso-

cessoribus Regibus, seu etiam Archiëpiscopis, utique Ravennatibus, *tam amplum & devotum servitium, sicut nos ab hoc Rege & hoc Archiëpiscopo, habere potuerunt. Verùm quoniam illorum minas & servitia pro nihilo ducimus, magis, si necesse fuerit, mortem suscipere parati erimus, quàm impietatibus eorum assensum prebere.* Quibus ex verbis habemus duo. Primò, quòd & Henricus & Guibertus olim fuerint amici Gregorio, & conati in omnibus placere. Quòd *Domino suo Gregorio septimo Papæ fidelitatis Sacramenta Guibertus prastiterit, & obedientiam novem annis exhibuerit*, scribit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus. Secundò habemus, quòd assumptum in Brixinensi Conventu Papatum Guibertus circumtulerit ad solum Gregorii terrorem, paratus deponere, si placuisset Gregorio ad ejus & Henrici Regis crimina connivere. Ejus mores ibidem insigniter depingit Leo, addens Dementis quàm Clementis nomine fuisse digniorem. Lib. 3. cap. 70

Nec tantùm propriæ Ecclesiæ, sed etiam subditorum sibi Monasteriorum bona invasit Guibertus, ac dilapidavit. Sanctus Petrus Damiani, nimiis pro reparanda Ecclesiæ disciplina laboribus lassatus & fractus, Ostiensem Episcopatum deposuit, & se clausit in nescio quo paupere Ravennatis Diœcesis Monasterio, illic se parans ad tremendum Dei judicium. Videtur à Guiberto fuisse invitatus, verùm posteà tractatus pessimè. Etenim in datis ad ipsum litteris lamentatur se nec ad ejus faciem admitti, flagellari in dies, pati acres verborum plagas, atque adjungit: *Ecce, Clementissime Domine, cætera Monasteria sub alis misericordiæ vestræ illæsa persistunt, & cum securitate & immunitate Deo deserviunt; hoc autem solum, ex quo in illud ingredi præcepistis, tot patet invasionibus & rapinis obnoxium, ut nisi mens vestra vel nunc flectatur ad misericordiam, jam videatur funditùs desolandum. Sic itaque domus Dei per te videtur in ima dejici, per quem sperabatur, Deo vobis cooperante, cœlo tenus exaltari. Quapropter, gloriosissime Domine, fusis lachrymis ad vestigia vestra corruo, sanctæ Pietatis viscera imploro, ut secundùm Gravitatis vestræ prudentiam memineritis retinere flagellum, jam ponatis tot persecutionibus modum, dicente Domino per Prophetam: Dum conturbatus fueris, in ira misericordiæ memor eris. Nec gravetis sanctum locum adhuc auferendo pecuniam, quem tantam Ecclesiasticarum rerum nostis jam pertulisse jacturam.* Tantæ dignitatis & tantæ humilitatis virum excruciare, ejusque sanctum & inops Monasterium expilare homo improbus non erubuit. Lib. 3. epist. 5.

Porrò Geberardus Salisburgensis Archiëpiscopus rectè scripsit Guibertum non in unica, sed in pluribus Romanis Synodis fuisse damnatum. Prima fuit quarta nostri Gregorii Synodus: *Thebaldum dictum Ar-*

Archiepiscopum Mediolanensem, & Ravennatem Guibertum, inauditâ hæresi & superbiâ adversùs hanc sanctam Catholicam Ecclesiam se extollentes, ab Episcopali officio suspendimus, & olim jam factum anathema super ipsos innovamus. Anathematis causam exponit in Cassinensis Monasterii
Lib. 3. cap 49 Chronico Leo Ostiensis Episcopus: *Anno Dominicæ Incarnationis millesimo septuagesimo septimo Mathilde Comitissa Liguriæ & Thusciæ, iram Imperatoris Henrici sibi metuens, Liguriam & Thusciam Provincias Gregorio Papæ & sanctæ Romanæ Ecclesiæ devotissimè obtulit. Hæc ergo causa inter Pontificem & Romanum Imperium dissensionis & odii fomitem ministravit.* Tunc Henricus intravit Italiam, studuitque & Mathildim & Gregorium capere, ac hujus in thronum intrudere Guibertum. Et hæc quidem Synodus non inflixit, sed solummodò innovavit anathema: Utique à tertia Synodo inflictum in omnes generatim Regis Henrici fautores. Secunda ejus damnatio fuit plena depositio, inflicta per quintam Gregorii Synodum. Istam, licet Synodalia Acta nullam faciant mentionem, exponit Pontifex atque exsequitur in litteris ad Ravennatem Ecclesiam. Tyrannicas Guiberti deprædationes, aliaque facinora com-
Lib. 6. epist. 10. memorat, atque prosequitur: *Sed quia his malis, aliisq; quam plurimis flagitiis irretitus atque pollutus, ne argui posset atque convinci, superbiæ fastu elatus contra Apostolorum Principem calcaneum erexit, & in inobedientia, quæ sceleri comparatur idololatriæ, perseverat, eum sine spe recuperationis, Spiritûs sancti judicio, Apostolicæ Sedis authoritate, in sancta Romana Synodo esse depositum præsentium judiciis indubitanter cognoscite. Quapropter ut nullam ei deinceps, quæ Episcopo debetur, obedientiam exhibeatis, omnibus vobis Beati Petri Apostolorum Principis authoritate præcipimus.* Ejusdem tertia damnatio habetur in actis septimi Gregoriani Concilii: *Sententiam depositionis & excommunicationis jam plerumque datam in Thebaldum Mediolanensem dictum Archiepiscopum, & Guibertum Ravennatem confirmamus & corroboramus.* Et hoc tot elogiis insigne monstrum Brixinensis conventus sibi exaltavit in idolum.

Notanda sunt Venerici Vercellensis Episcopi de Guiberto verba: *Quòd si Clemens Papa, verè pius & pacificus, videtur his, qui sunt ex contentione, vel in hoc esse culpabilis, quòd antea Episcopus alterius Ecclesiæ nunc factus est Pontifex Romanæ Ecclesiæ, sciant hoc licitum esse ex Canonum constitutione, præcipuè autem ex Decretis Antheri Papæ, si non fuerit ambitûs causâ, sed factum aut necessitate aut utilitate. Juxta quod Petrus sanctus & Princeps Apostolorum de Antiochia, utilitatis causâ, translatus est Romam, ut ibidem proficere posset.* Affirmat Guiberti Papatum etiam translationis causâ fuisse à quibusdam Catholicis damnatum. Ex eadem enim causa Imperator Basilius Macedo tentavit Marini primi Papatum,

tum, & ejus pro octavo Concilio Acta evertere. At sine fundamento! Etenim Marinus non fuerat translatus. Et usque ad Formosum Pontificem Romana Ecclesia omnem translationem ignoravit. Et exinde natos tumultus cuncti novimus, & etiamnum deploramus. Interim neque tunc plenè dormivit translatio. Quin & sanctum Leonem nonum, Damasum secundum, Victorem secundum, Nicolaum secundum, & secundum Alexandrum novimus fuisse translatos. Ipsos dispensatoriè admisit Romana Ecclesia, quòd in proprio gremio non reperiret aptam personam. Omninò dispensatoriè. Ita lucet ex adducto Catholicorum adversùs Guibertum argumento. Quin & plures Romanæ Ecclesiæ Cardinales istud ipsum adduxerunt adversùs Papalem electionem Otthonis Hostiensis Episcopi. In mortis lecto Gregorius septimus ad sibi succedendum commendavit quatuor: Desiderium Cassinensis Monasterii Abbatem, Otthonem Hostiensem Episcopum, sanctum Anselmum Lucensem Episcopum, & Hugonem Archiëpiscopum Lugdunensem. Et Desiderius impetravit eligi Otthonem. Addit autem in Cassinensis Monasterii Chronico Hostiensis Episcopus: *Cùm jam jamq; de Hostiensi Episcopo decernerent Electores, repentè quidam de Cardinalibus contra Canones esse hanc electionem affirmans, nequaquam se consensurum clamavit.* Quòd nempè Ottho promoveri non posset, nisi per translationem. Ita impedita fuit ejus promotio, & electus fuit Desiderius, vocatus Victor tertius. Nihilominus huic successit Ottho, appellatus Urbanus secundus. Ita Apostolicus adversùm translationes Canon apud nos cœpit paulatim dormire. Lib. 3. cap 66.

S. GREGORII VII.

OCTAVUM ROMANUM

CONCILIUM.



Nno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo primo, Pontificatûs verò Gregorii septimi anno octavo nondum exacto, præsidente eodem Apostolico, celebrata est Synodus Romæ in Basilica ejusdem Salvatoris & Redemptoris nostri Jesu Christi, in qua inter cætera senten-

tiam depositionis Archiëpiscoporum Arelatensis & Narbonensis, atque excommunicationis per Legatos Apostolicæ Sedis promulgatam Dominus Papa, his qui aderant collaudantibus, firmavit. Henricum quoque dictum Regem, & omnes fautores ejus, qui in præterita excommunicatione animum induraverant, iterùm excommunicavit. Anathematizavit item Ildimundum & Landum Campanicos tyrannos, omnesque adjutores eorum. Præterea suspendit ab officio quosdam Episcopos, qui ad Concilium invitati, neque ipsi, neque nuncii ipsorum pro ipsis venerunt.

SCHOLION.

Facta est hæc Synodus anno post millesimum octogesimo primo. Dies & mensis ignorantur. Facta videtur in exordio Aprilis. Etenim facta est octavo Gregorii anno necdum expleto: At verò Gregorius fuit electus anno post millesimum septuagesimo tertio, die decimo Kalendas Maias. Porrò damnatus hic Arelatensis Archiëpiscopus fuit Aicardus, magnus Regis Henrici fautor, ideoque per Gregorium ac ejus Legatos variis in Synodis damnatus. Exstat Gregorii Epistola, quâ Arelatensis Ecclesiæ Clerum ac populum cum stomacho increpat de nimium diuturna Episcopalis sedis vacatione, hortatur ad tandem eligendum novum Episcopum, ad electioni præsidendum legat Leodegarium Episcopum Vapincensem, & eligi mandat cum consilio Hugonis Diensis Episcopi, sui in Gallia Vicarii. Quæ omnia scribuntur adversùs degradatum Aicardum. Videtur tamen ille tandem pœnituisse, ac rediisse in Apostolicæ Sedis gratiam. Ipsum enim usque ad istius sæculi annum nonagesimum sedisse Antistitem, ac in Cathedrali Basilica fuisse Episcopaliter sepultum, in Gallia Christiana ostendunt Fratres Sammarthani.

Lib. 6. epist. 2.

Damnatus hic Archiëpiscopus Narbonensis, videtur esse ejusdem farinæ Guifredus, de quo habet tertia Gregorii Synodus: *Agathensem Episcopum Berengarium, quia Narbonensi Archiëpiscopo excommunicato communicavit, & vices Episcopales pro illo fecit, excommunicamus.* Et quarta Synodus: *Renovamus excommunicationem à Prædecessoribus nostris factam super Guifredum Archiëpiscopum Narbonensem, & absque ulla recuperationis spe ab Episcopali officio eum submovemus.* Et quinta Synodus: *Narbonensis Archiëpiscopus iterùm excommunicetur.* Et sexta Synodus: *Excommunicatus est sine spe recuperationis Archiëpiscopus Narbonensis.* Verùm hujus Synodi tempore Guifredus erat mortuus: Anno post mille-

si-

simum septuagesimo nono esse in anathemate exstinctum, affirmant tabulæ Narbonensis Ecclesiæ. Proindè Gregorius hic fulminat in ejus Successorem Petrum, de quo septima ipsius Synodus: *Petrum olim Ruthenensem Episcopum, nunc autem Narbonensis Ecclesiæ invasorem, pari sententia damnamus.* Adversùs eundem habemus in Gregorii ad nescio quos nobiles Comites litteris: *Saluti vestræ præcipuè providentes rogamus, & ex parte beati Petri præcipimus vobis, ut Narbonensi Ecclesiæ, jam ex longo tempore à Diaboli membris pervasæ, promptè subvenientes, fratrem nostrum Dalmatium Archiepiscopum, quem tandem Canonicè electum meruit accipere, modis omnibus studeatis adjuvare. Illi autem pervasori, qui non per ostium ut Pastor, sed aliunde ut fur & latro ingressus, oves Christi mactat, & perdit, immò Diabolo tradit, modis quibus potestis resistite, si gratiam omnipotentis Dei, desideratis accipere.* Igitur Gregorio tandem obedivit Narbonensis Ecclesia, sibi intrusum Petrum extrusit, Canonicè sibi elegit Dalmatium, & Romæ à Gregorio consecratum inthronizavit. Attamen Petrus non desiit latronem agere, & Ecclesiasticarum possessionum partem violenter detinere, immò & in alios profundere. Lucet ex Urbani secundi ad Narbonensis Ecclesiæ Clerum & populum litteris, exstantibus in Gallia Christiana fratrum Sammarthanorum. Et profani detentores videntur Urbano obtemperasse. Lib. 8. epist. 16.

Quin hac in Synodo etiam Guibertum damnaverit Gregorius, licet Synodalia acta non exprimant, non est dubitandum. Disertè id affirmat Presbyter Domnizo in carmine de Actis Comitissæ Mathildis. Existimo hunc fuisse palmarem scopum hujus Synodi. Ejus acta edicit Gregorius in litteris ad omnes sancti Petri in Italia fideles: *Notum sit Dilectioni vestræ, nos tam per nosipsos, quàm per Legatos nostros, cum Duce Roberto, & Jordano, cæterisque potentioribus Normannorum Principibus fuisse locutos, qui profectò unanimiter promittunt se, sicut jurati sunt, ad defensionem sanctæ Romanæ Ecclesiæ, nostrique honoris contra omnes mortales auxilium impensuros. Idipsum quoque nobis, & qui circa urbem longè lateque sunt, & in Thuscia, cæterisque regionibus Principes firmiter pollicentur. Undè post Kalendas Septembris, postquam tempus frigescere cœperit, cupientes sanctam Ravennatem Ecclesiam de manibus impii eripere, & Patri suo beato Petro restituere, partes illas armatâ manu, sicut de Domino speramus, petemus, ac per ipsius auxilium nos eam liberaturos haud dubiè credimus.* Omnes sancti Petri fideles animat ad hoc sacrum bellum. Inter Italiæ Principes eminebat Domina Mathildis, ideoque tunc factum est, quod in Apologeticis adversùs Paschalem secundum Pontificem litteris scribit Leodiensis Ecclesiæ Clerus: *Legimus Hildebrandum Papam præcepisse Mathildi Marchionissæ in remissionem peccatorum suorum,* Lib. 8. epist. 7.

ut debellaret Henricum Imperatorem. Omnes hosce sacros milites Gregorius donavit plenâ Indulgentiâ omnium peccatorum. Et hocce exemplum posteà in Claro-Montano Concilio imitatus fuit Urbanus secundus.

Lucem accipere hæc debent à Chronico Cassinensis Monasterii. Guilielmus Romanæ Ecclesiæ Bibliothecarius hæc habet de fine & conclusione Brixinensis Conventiculi: *Rex ad propria in octavis Apostolorum regressus est, Guibertus verò Hæresiarcha, Papalibus insignibus insignitus, cum complicibus suis pompose intravit Italiam.* Laudatum Chronicon addit Imperialem Coronam à Gregorio tunc fuisse missam Rudolpho Duci, & denuò confirmatum Imperium, atque adjungit: *Quod*
Lib. 3. cap. 49. *ubi Cæsari in Italia nuntiatum est, è vestigio in Gallias transiens, anno Dominicæ Incarnationis millesimo octogesimo primo, contra eundem Ducem bellum iniens, in quo primò publico Marte superatus, deinde victor effectus eundem Ducem gladio trucidavit. Victor igitur Imperator effectus, suæ injuriæ ulciscendæ memor, congregato exercitu, Romam advenit, sed obsistentibus Romanis cum eodem Pontifice, sine effectu reversus est. Hoc etiam anno Robertus Dux cum quindecim millibus armatorum transito mari, Romaniam debellaturus ingreditur: Contra quem Alexius Imperator cum centum septuaginta millibus adveniens bellum init, à quo idem Imperator devictus est.* Multa involvit compendio. Soluto Brixinensi Conventu Henricus in Germaniam, Guibertus abiit in Italiam, ad civitatem Ravennatem. At sibi metuens revocavit Henricum. Et tunc videtur Gregorius Nortmannos ac alios Italiæ Proceres animasse ad expugnandam Ravennam, & Henricum Italiâ ejiciendum. At interim Sueviæ Dux Rudolphus solemniter agebat Imperatorem, & omnia liberè pervadebat. Hinc ille Guibertum reliquit, ei prætulit salutem Imperii, ac rediit in Germaniam. Ita ad antecedentem annum scribit etiam Marianus Scotus: *Bellum juxta Ælstram committitur à Rege Henrico in quo Rudolphus Rex occiditur, & Merseburg sepelitur, Saxones verò victoriam reportarunt.* Et Lamberti Schafnaburgensis supplementum: *Ortum bellum juxta Ælstram fluvium committitur, in quo Rudolphus Rex occiditur.* Et Sigebertus Gemblacensis: *Heldebrandus Papa quasi Divinitùs revelatum sibi prædixit hoc anno falsum Regem esse moriturum. Et verùm quidem prædixit, sed fefellit eum de falso Rege conjectura, secundùm suum velle super Henrico Rege interpretata. Rex enim Henricus Saxonibus gravi prælio congreditur, & in congressu falsus Rex Rudolphus cum multis Saxoniæ Principibus occiditur.* An circa annum hi tres, an autem Leo Hostiensis Episcopus scribat veritatem, est longa quæstio. Quidquid sit, in Sclavorum Chronico Presbyter Hemboldus, scribens Rudolphi cædem contigisse ante Brixi-

Brixinense Conventiculum, & ad hujus patrandam audaciam Henricum fuisse ab illa victoria animatum, palàm labitur. Eodem tempore Robertus Siciliæ Dux fuit compulsus transfretare in Epirum ac Macedoniam, & Græcorum Imperatori Alexio Comneno inferre bellum: Ita expugnandæ Ravennæ conceptus evanuit, & Gregorius debuit inire alia consilia.

Consilia hæc habes in Papalibus ad Ravennatis Ecclesiæ Clerum ac populum litteris, quæ avitam istius Cathedræ dignitatem, Guiberti facinora, & isti per hæc illatam ignominiam exaltant, ac prosequuntur: Lib. 8. epist. 13. *Igitur illo putrido membro*, utique Guiberto, *gladio excommunicationis exciso, atque ita ut inter Sacerdotes in æternum non debeat numerari deposito, Dilectionem vestram monemus, ac pro salute vestra rogamus, ut toto mentis affectu ac intentione talem personam unà cum Confratribus nostris Episcopis & Archidiacono, cæterisq; Diaconis, quos propterea ad vos nostra vice direximus, studeatis eligere, quæ tanto honori, scilicet vestri Archiëpiscopatûs regimini videatur secundùm Deum competere. Non ulterius Ecclesiam vestram ancillari servitute opprimi ab impiis manibus patiamini, sed sicut boni filii eam nobiscum in maternam, hoc est, Romanæ Ecclesiæ libertatem vindicare satagite.* Guibertus videtur sese apud Ravennam non credidisse, ideóque Henricum fuisse secutus in Germaniam. Hinc aliquos Episcopos, & cum quibusdam Diaconis etiam suum Archidiaconum Gregorius solemniter legavit ad istam Ecclesiam, ipsam studuit inducere ad faciendam novi Episcopi electionem, atque ita Guibertum penitus extrudere. Et addidit pro causa: Quòd Guibertus esset ita depositus, ut in æternum non posset inter Sacerdotes numerari. Quæ sententia omnino emanavit ab hac præsenti Synodo.

Verùm divisa in partes erat Ravennatum Ecclesia, ideóque electio non potuit succedere. Proxima Gregorii epistola scripta est ad omnes Ravennatis Parochiæ, Regionis Pentapolitanæ, Firmanæ Marchiæ, & Ducatûs Spoletini Episcopos, Abbates, Comites ac Milites, ipsorum pro sancto Petro Apostolo ac ipsius Romana Ecclesia zelum & devotionem prædicat, atque pergit: *Est autem in quo devotionem vestram egregiè potestis ostendere, si Decreta atque Statuta Sedis Apostolicæ pro posse vestro studeatis atque satagatis adjuvare. Igitur Ravennatem Archiëpiscopum fratrem nostrum Richardum, quem post longas & innumeras Pervasorum occupationes nuperrimè, sicut olim à sancto Petro Apollinarem, ita hunc Ravenna ab Ecclesia Romana meruit accipere, studium vobis sit, tum propter amorem sanctissimi Martyris, cujus Sede & reliquiis illa decoratur Ecclesia, tum propter Apostolicæ Sedis debitam reverentiam, consiliis & auxiliis vestris confirmare, atque ei contra illius sancti loci sacrilegum damnatumq; deva-*

statorem Guibertum modis omnibus subvenire. Quoniam novam electionem celebrare non audebat Ravennas Ecclesia, Apostolicæ Sedis jure usus est Gregorius, nescio quem Richardum dedit illi Episcopum, ipsum Romæ consecravit, unà cum Apostolico Legato misit Ravennam, admitti rogavit in thronum, & per sancti Petri fideles in cunctis adjuvari. Quòd Romanus Pontifex in degradatorum à se Episcoporum thronos possit alios Antistites imponere ex Apostolico Canone, lucet ex sancti Cypriani ad sanctum Papam Stephanum epistola, scripta in causa Martiani Episcopi Arelatensis.

Sed neque hoc consilium optimo nostro Gregorio successit. Etenim Ex-Rex Henricus in Saxonico adversùs Rudolphum Imperatorem bello evasit victor. Audiamus rem ab Hemboldo Presbytero: *Henricus congregavit exercitum grandem, ut expugnaret Rudolphum, fuitq; cum eo famosissimus ille Dux Godefridus, qui postea liberavit Hierusalem, multique Potentum. Saxonum verò atque Suevorum exercitus erant cum Rudolpho. Pugnarunt ergò Reges mutuò, & victa est pars Rudolphi, cecideruntque Saxones & Suevi. Porrò Rudolphus vulneratus est in manu dextera, fugit Marcipolim, mortique jam proximus dixit ad famulos suos: Videtis manum dexteram meam de vulnere sauciam? Hac ego juravi Domino Henrico, ut non nocerem ei, nec insidiarer gloriæ ejus. Sed jussio Apostolica, Pontificumque petitio me ad id deduxit, ut juramenti transgressor honorem mihi indebitum usurparem. Quis igitur finis nos exceperit, videtis. Viderint ergo illi, qui nos ad hoc instigaverunt, qualiter nos duxerint, ne fortè seducti simus in præcipitium æternæ damnationis. Et hoc dicens cum gravi molestia, diem clausit extremum.* Godefridum Ducem fuisse Henriciani exercitûs Primicerium, & Rudolphum fuisse ab ipso occisum, testatur in sacri belli historia Guilielmus Metropolita Tyriorum. Quòd tamen postea Henricianam ac Guibertinam factionem reliquerit, docent ejus Acta in Claro-Montano Concilio. Et quidem Rudolphum fuisse læsum in dextera, alii etiam Scriptores notarunt. Eos inter est Conrardus Abbas Uspergensis: *Inter Henricum Regem & Rudolphum rursùs bellum geritur juxta fluvium Ellestram, in quo idem Rudolphus cecidit, sed à suis Mersebborgh vicinum delatus, & brevi defunctus, honorificè est ibidem humatus. Fertur autem in extremis positus, & abscissam dexteram intuitus, ad Episcopos qui fortè aderant, graviter suspirans dixisse: Ecce hæc est manus, qua Domino meo Henrico fidem Sacramento firmavi. Ecce ego jam ejus Regnum & vitam derelinquo præsentem. Videte qui me ejus solium conscendere fecistis, ut rectâ viâ vestra monita sequentem duxeritis.* Adfirmat dexteram fuisse abscissam. Hinc Hemboldus scribit illud vulnus fuisse mortale. Solemnis, quam hodie Hominium vocant, Procerum apud Regem professio fiebat

per

Lib. 1. cap. 24.

Lib 9. cap 8.

per implexam dexteræ dexteram. Item grassabatur tunc error adfirmans istam professionem non posse solvi per Ecclesiam. Erat palmare Brixinensis audaciæ adversùs nostrum Gregorium, & totius Henricianæ factionis fundamentum. Hinc illi sparserunt suam veritatem esse confirmatam à Divina Justitia: Perjurum Rudolphum fuisse percussum in ipsa dextera, & non solùm cum sui perjurii, sed & cum nostri Gregorii & aliorum Episcoporum, qui ipsum in ista seduxerant, detestatione fuisse defunctum. Ex eodem fonte prodiit suprà adductus sarcasmus Sigeberti Gemblacensis, arguentis Gregorium de Pseudo-Prophetia. Est è Cardinali Bennone, & quidem non fideliter, mutuata fabula, indigna refutari. Hâc interim victoriâ inflatus Henricus rediit in Italiam cum suo Guiberto, & fecit quod habet Appendix Lamberti Schafnaburgensis: *Henricus Rex obsidet Romam.* Et Sigebertus Gemblacensis: A.1081.
Henricus Imperator ad debellandum Papam Hildebrandum petit Italiam, contra quem Papa urbibus & castellis munitis se ad rebellandum accingit, eumque hostiliter Romam adeuntem non recipit. Henricus autem Imperator, expugnatis urbibus & castellis, quæ contra se pro Hildebrando erant, Romam Leonianam obsidet. Marianus Scotus addit: *Henricus cum magno exercitu Romam profectus, eam obsidet. Papa audiens multos Romanos favere schismaticis, desperans se recepit in domum Theodorici, vel Crescentii, ut quidam dicunt. Sed nec ibi se tutè sciens, cum paucis noctu Salernum abiit, ubi usque ad obitum suum habitavit.* Confundit res disparatissimas. Etenim Gregorii fuga & plena Romæ captivitas est annis posterior. Rei veritatem suprà audivimus à Cassinensis Monasterii Chronico: *Victor Imperator, sua ulciscendæ injuriæ memor, congregato exercitu, Romam advenit. Sed obsistentibus Romanis cum Pontifice, sine effectu regressus est.* Consonat Conrardus Abbas Uspergensis: *Anno Domini millesimo octogesimo primo, Rex Henricus Italiam cum exercitu petiit, Romamque perveniens in vigilia Pentecostes, resistente sibi Hildebrando Papa cum Romanis, ante castellum sancti Petri castra petiit, ubi etiam crebris per biennium incursibus Urbanorum infestatus, paucâ manu multa viriliter peregit.* Uti Imperatorem Rudolphum ejecerat, ita studebat etiam Gregorium ejicere, ac intrudere Guibertum. Devastavit omnem Italiam. Ex his vides omnem Gregorii pro Ravennate Ecclesia conatum tunc contigisse inter Pascha ac Pentecosten. Proximè post præsentem Synodum.

S. GREGORII VII.

NONUM ROMANUM.

CONCILIUM.

ANno ab Incarnatione Domini millesimo octogesimo quarto, Pontificatûs verò Domini Gregorii Papæ septimi anno undecimo, duodecimo Kalendas Decembris, præsidente eodem Apostolico celebrata est tribus diebus in Lateranensi Basilica Synodus, in qua fuerunt Archiëpiscopi, Episcopi, & Abbates Campani, & de Principatibus, atque Apulia, pauci quoque Gallicani. Nam plurimos Henrici tyranni perfidia iter retrò vertere compulit, qui Ostiensem Episcopum de Apostolica Legatione redeuntem, contra fas & juramenti fidem capi jussit sive permisit. Tres autem Synodos Quadragesimales ejusdem Henrici persecutio impedivit. Qui semel beatum Paulum, bis beatum Petrum adgressus, demum post multum fusi sanguinis, non tam suorum fortitudine, quàm negligentiâ civium, portici muros surripuit. Romanum siquidem vulgus, pars videlicet copiosior civitatis, biennii bello fatigatum, acri inediâ laborabat: Cùm nec ipsis ad vicina oppida, vel castra exire liceret, nec illi jurati Henrico urbem vellent negotiatum venire. Multi quoque fame abacti urbem reliquerant. Proindè cæteri bello remissiùs attenti rem ex animo minùs gerebant, & à custodiis, prout cuique licebat, sine timore negligentiùs abierant. Hæc super Henrici tyrannide, quia se occasio præbuit, præstrinxisse sufficiat. Cæterùm Dominus Apostolicus in eadem Synodo de fidei forma, & Christianæ religionis conversatione, sed & de robore animique constantia ad præsentem pressuram necessaria, ore non humano, sed Angelico patenter edisserens, die tertiâ totum ferè Conventum in gemitus & lacrymas compulit. Sicque Concilium Apostolicâ benedictione lætificatum in pace dimisit.

SCHO-

SCHOLION.

AD annum millesimum octogesimum secundum scribit Bertholdus Constantiensis: *Henricus in Italiam, adsumpto Apostata suo Guiberto, iterùm Romam invisurus proficiscitur, adunatâ multitudine Schismaticorum, ibique ea æstate moratus, penè in cassum laboravit, nisi quòd milites suos quibusdam castellis, ut facerent guerram Romanis, imposuit, quia eum nec hac vice Romani intrare permiserunt. Ignem quoque in domum sancti Petri per quendam traditorem immittere voluit, sed Dei misericordiâ protegente non potuit. Cogitavit enim ut de improviso portas irrumperet, si Romani derelictis propugnaculis ad incendium restinguendum occurrerent. Unde ignem domibus quibusdam sancto Petro contiguis immitti fecerunt. Sed Dominus Apostolicus huic versutiæ obviavit. Nam primùm viso incendio, omnes milites Romanos ad propugnacula defendenda transmisit, ipseq; solus, fiduciâ sancti Petri fretus, facto signo crucis contra incendium, ignem progredi ulteriùs non permisit. Igitur Henricus, capto venerabili Episcopo de Sutria, alisque nonnullis, suoque Apostata Guiberto in urbe Tiburtina ad infestandos Romanos derelicto, ipse Longobardiam revertitur.* Quod ipsum scribit Guilielmus Bibliothecarius: *Anno quoque secundo per Spoletinum Ducatum Henricus ad Urbem iterum redivit, & per totum Quadragesimale tempus ipsam Romam cum multa hostilitate obsedit. Adveniente verò tempore Paschali, ut æstivum calorem devitaret, per civitates exercitum distribuit, & ipse in Longobardiam cum paucis reverti studuit, Guibertum verò apud Tiburtinos dimisit, & exercitui suo præfecit, qui postposito Sacerdotio, per incumbentem æstatem agros & segetes Romanorum devastavit, & alia mala tanquam vir sanguinum eisdem Romanis intulit.* Hæc fuit secunda Romanæ urbis obsidio & impugnatio. Noster porrò Gregorius imitatus est sanctum Marcellinum Anconitanum Episcopum, à quo publicum civitatis incendium fuisse eodem modo extinctum, scribit in primo dialogorum libro magnus Gregorius. Quòd isto modo etiam sanctus Hilarion iratum mare placaverit, testatur in ejus vita sanctus Hieronymus. Et hinc lucet insignis sanctimonia nostri septimi Gregorii.

De tertia Romanæ urbis obsidione scribit ad annum millesimum octogesimum tertium Conrardus Abbas Urspergensis: *Henricus Rex Pascha celebravit apud sanctam Ruffinam, moxque Romam tendens castra posuit; ubi & priùs, ad Occidentalem partem Castelli sancti Petri, captaque est urbs quarto nonas Junii, feriâ sextâ ante octavam Pentecostes. Hoc tempore Hildebrandus Papa in Castello Crescentii, quod vulgò domus Theo-*

dorici appellatur, inclusus exspectabat eventum rei. Rex verò in Palatino monte munitionem instituens, non paucos, quos in præsidio posuerat, ingravescente super eos æstatu insueto fervore amisit. Sed & alios de exercitu multos eadem mortalitas absumpsit. Eodem tempore Legati Græcorum venerunt, munera multa & magna in auro & argento, vasisq; ac sericis adferentes. Romani autem viginti obsides Regi dantes ex nobilibus petierunt diem constitui, in quo Papa & omnes Senatores in præsentiam ejus venirent, qui diem statuens Kalendas Novembris, ipse ad montana conscendit intrante Iulio, ibique commorans usque ad statutum tempus Romam rediit; sed Papa in ejus præsentiam non venit. Vnde Romani commoti manus Regi dederunt, Hildebrandum verò Papam unanimiter abdicaverunt. Qui occulté fugiens, Salernum secessit. Ibidem ad diem mortis suæ permansit. Ad eundem annum scribit Appendix Lamberti Schafnaburgensis: *Roma capta est ab Henrico Rege, & pestilentia gravis facta.* Et Marianus Scotus: *Roma capta est ab Henrico Rege, & in ejus exercitu maxima pestilentia facta.* Et Sigebertus Gemblacensis: *Hoc anno Henricus Imperator; Româ Leonianâ captâ, Romam obsidet. Condicto inter Imperatorem & Papam die ad causam inter eos decernendam, cùm pax dissimulante Papâ inter eos non conveniret, Romani & multi Italiæ Episcopi à Papa desciscunt, qui fugiens ad Nortmannos se contulit.* Et ad annum sequentem: *Romani Imperatorem Henricum recipiunt in urbe, & eorum judicio Hildebrandus Papatu abdicatur, & Guibertus Ravennæ Archiëpiscopus in Sedem Apostolicam inthronizatus, Clemens nominatur.* Et in Cassinensis Monasterii
Lib. 3. cap. 50. Chronico Leo Ostiensis Episcopus: *Henricus Imperator, exercitum congregans, Romam advenit, & porticum sancti Petri per vim cœpit, & ex magna parte destruxit, atque Archiëpiscopum Ravennatem, invasorem Apostolicæ Sedis, absque consilio & voluntate totius Romanæ Ecclesiæ constituit.*

Sunt brevia multarum & magnarum rerum compendia. Et Urspergensis Abbas addit manifesta mendacia. Gemblacensis Sigebertus rectè distinguit Leonianæ urbis & antiquæ Romæ captivitatem, dicens hanc octogesimo quarto, illam contigisse istius sæculi anno octogesimo tertio. Res elucidari debet ex accuratis Annalibus Bertholdi Constantiensis, scribentis ad octogesimum tertium annum: *Henricus statim juxta sanctum Petrum quendam monticulum, nomine Palatiolum, in castellum erexit, in quo milites multos, ut impugnarent Romanos, imposuit, qui eum trans-Tyberinas urbis regiones intrare nullo modo permittebant. Multi tamen jam ex Romanis consenserant, partim pretio inducti, partim multis seducti promissionibus, omnes tamen æqualiter jam triennii impugnatione nimium fatigati. Quid plura? Omnes penè Romani præter Principem Salernitanum hoc laudaverunt, ut Papa Gregorius Synodum in medio Novembri colligeret Romæ, cujus Synodi Statuta de causa Regni nec Henrico, nec Romanis, immò nulli penitus liceret prævaricari. Henricus quoque ituris ad illam Synodum & redituris securitatem jure-jurando fecit. Vndè & Papa*
om-

omnes religiosos Episcopos & Abbates ad Synodum litteris suis vocavit.

Et adjungit de grassante tunc in exercitum pestilentiâ: *Reverso Henrico Longobardiam, milites ejus, quos in Castello illo prope sanctum Petrum dimisit, repentina mors penè omnes invasit. Inter quos & Vdalricus Goscezeheim absque Ecclesiastica communione, heu miser, interiit, author hujus schismatis & incensor conspirationis. Ex quadringentis autem militibus, qui in illo Castello pro custodia dimissi sunt, vix triginta gladium sancti Petri, ut aiunt, concessâ vitâ evaserunt. Ipsum autem Castellum à Romanis penitus solo adaquatum est. Henricus ergò Ravennate suo interim Ravennam transmisso, ad prædictam Synodum profectus est. Quò & Legati Theutonicorum Principum ire debuerant, sed ab Henrico in via ad forum Cassii capti & sedati sunt circa festum sancti Martini, licet omnibus Synodum illam petentibus securitatem juramento promiserit. Vndè & Romani contra Henricum murmurare cœperunt. Erant autem religiosissimi Monachi & Clerici, quos in captivitate fecit cruciari: Cum quibus & Othonem venerandum Ostiensem Episcopum captivatum; videlicet ad ipsum ab Apostolica Sede transmissum. Multi tamen è Francigenis ad illam Synodum tam Episcopi quàm Abbates pervenerunt. Meliores autem Episcopi, & Domino Apostolico magis necessarii, id est, Hugo Lugdunensis, Anselmus Lucensis, Reginaldus Comanus, specialiter ab Henrico ad Synodum pervenire probibiti sunt. Dominus tum Papa Synodum tribus diebus solemniter celebravit: Et ne Henricum iterùm specialiter anathematizaret, vix à Synodo exoratus, omnes tamen excommunicavit, quicumque aliquem ad sanctum Petrum & Papam venientem impedirent quoquo modo.*

Triennalis itaque Romanæ civitatis obsidio Gregorium impedivit ab omni Synodo. Et Leonianam civitatem ac sancti Petri Basilicam Henricus tunc tantùm obtinuit, omnes autem trans-Tyberinas regiones, ac præsertim Lateranense cum Basilica Palatium retinuit Gregorius. Anno post millesimum octogesimo tertio. Et tunc factum est quod scribit laudatus Bertholdus: *Iterum Henricus cum multitudine schismaticorum sive excommunicatorum ante Pentecosten Romam impugnaturus aggreditur, sicque Gubertum Ravennatem perjurum, depositum, & anathematizatum, apud sanctum Petrum inthronizat, non per Ostiensem & Albanensem & Portuensem Episcopos, qui hoc privilegium habent ut Papam consecrent, sed per Mutinensem & Ariminensem Episcopos, utpote multis annis depositos & anathematizatos.* Guilielmus Bibliothecarius affirmat inthronismum fuisse factum per Bononiensem Episcopum, Vicentinum, & Cerviensem. Nempe loquitur de inthronismo postremo apud Lateranensem Basilicam. Ad istam rem etiam respicit Leo Ostiensis Episcopus: *Henricus Romam advenit, porticum sancti Petri per vim cœpit, magnaque ex parte destruxit, & Archiepiscopum Ravennatem, Apostolicæ Sedis invasorem, absque consilio & voluntate Romanæ Ecclesiæ instituit.* Et tunc Romæ cæpe-

perunt sedere duo Pontifices. Gregorius apud Lateranensem, Guibertus apud Ecclesiam Vaticanam. Attamen tunc necdum accepit nomen Clementis.

Hisce igitur malis fracti Romani, & sibi nullum ex ipsis videntes exitum, rogavere Gregorium, ut Henrici causam, & suas in ipsum sententias retractari Synodaliter permitteret, paternâ clementiâ audiret eundem, atque ita Ecclesia & Respublica tandem pacificarentur. Et Gregorius annuit. Synodum indixit in mensem Novembrem. Ita affirmat Abbas Urspergensis. Hujus suæ clementiæ causam edicit Gre- Lib. 9 epist. 3. gorius in litteris ad Altmannum Passaviensem Episcopum: *Notificamus Dilectioni vestræ, penè omnes nostros fideles, auditâ morte Rudolphi, beatæ memoriæ Regis, niti ad hoc nos crebris adhortationibus flectere, ut Henricum jamdudum, sicut nostis, plura facere nobis conatum, cui fermè omnes Italici favent, in gratiam nostram recipiamus, adjicientes, si ille in Italiam, pro velle & conatu suo non valens nobiscum habêre pacem, contra sanctam Ecclesiam venerit, ex vobis frustra sperandum fore auxilium.* Variæ igitur rationes Gregorio persuaserunt illam clementiam. Primò, quòd Rex Rudolphus esset in bello occisus, ideoque patêret via reparandi Henrici. Secundò, quòd Henricus Gregorio multa promitteret. Tertiò, quod omnis ferè Italia illi faveret. Quartò, quòd ipsum armis subjugare videretur difficile. Aliud ab ipso non exegit Gregorius, nisi veram deinceps pœnitentiam atque obedientiam. Hinc addidit: *Nisi ita obediens & sanctæ Ecclesiæ humiliter devotus ac utilis, quemadmodum Christianum Regem oportet, & sicut de Rudolpho speravimus, fuerit, procul dubio ei non modò sancta Ecclesia non favebit, sed etiam contradicet.*

Hæreticos, Schismaticos, quosvis anathematizatos, & præsertim hæresium aut schismatum Authores, nonnisi cum solemni libello seu professione admitti in Ecclesiam, ac reparari in gradum mandant Apostolicus Canon ac perpetua Ecclesiarum consuetudo. Hinc etiam ab Henrico faciendam professionem concepit Gregorius, transmisit Altmanno, & adjunxit: *Quoniam Religionem tuam Apostolicæ Sedi fidelem & promissis & tenemus expertimentis non dubitamus, de his siquid minuendum vel augendum censueris, non tamen prætermisso integro fidelitatis modo & obedientiæ promissione, potestati tuæ & fidei, quam beato Petro debes, committimus.* Redituris Erronibus professionis libellum præscribere spectavit semper ad Romanam Ecclesiam. Hoc jure uti noluit Gregorius: Profitendum ab Henrico libellum submisit judicio Episcoporum Germaniæ. Tantâ in Henricum fuit usus benevolentiâ. Professio habuit hæc verba: *Et eo die, quando illum,* utique Dominum Papam Gregorium, *primitùs videro, fideliter per manus meas miles sancti Petri, & illius ef-*

efficiar. Ex ipsis desumpti sunt hi versus, quos in Lotharii Imperatoris coronatione inscripsit Lateranensi Palatio Innocentius secundus: *Rex venit ante fores, jurans priùs urbis honores. Hinc homo fit Papa, sumit quo dante Coronam.* Hæc præsertim verba, *Homo fit Papa*, pessimam in partem accepit Imperator Fredericus primus, utrumque versum voluit abrasum, & ex hâc ejus adversùs Adrianum quartum controversiâ tandem erupit horrendum schisma Cardinalis Octaviani adversùs Alexandrum tertium. Rei seriem latè habes apud Radevicum Presbyterum Frisingensis Ecclesiæ. An etiam Henricus hæc verba, *Illius miles efficiar*, indignè tulerit, ignoro.

Adducenda est epistola, quam de hac Synodo & tractandis in ipsa rebus scripsit Gregorius ad omnem Latinam Ecclesiam: *Notum facimus vobis, charissimi fratres & filii, nos admodum desiderare, & Apostolicâ authoritate velle sancire, ut generalis Synodus congregetur in loco tuto & securo, sicq; opportuno, ut ad eum possint undique terrarum Clericalis Ordinis & Laïcalis, amici vel inimici, sine timore convenire. Disponimus enim tractare, & diligenti excussione detectum in faciem orbis ex occultis tergiversationum suarum antris extrahere, quicumque ille est, qui tantorum malorum, quæ jam pridem in Christianam Religionem grassantur & sæviunt, causa & author existit. Cujus etiam impietas, & inaudita temeritas hactenus obstitit & proturbavit, ne inter Pontificatum & Regnum Divina pax & recta concordia fieret. Quam pacem, opitulante Deo, sicut Christiana devotio cupit & postulat, in eodem Concilio instaurare, & confirmare optamus. In qua Synodo præterea, Deo authore, ad honorem beati Petri, secundùm sanctorum Patrum Decreta parati erimus quod justum est facere, & iniquorum nequitiam revelantes, de his quæ Sedi Apostolicæ objiciuntur, & unde quidam fratrum submurmurant, ipsius innocentiam evidenter ostendere: Ita tamen, ut ante omnia res sanctæ Romanæ Ecclesiæ, quibus exspoliata cognoscitur, si dignum est, restituantur. Verùm illud admodum vestræ Dilectioni notificare non dedignamur, Deo teste. Rudolphum, qui Rex ab Ultramontanis ordinatus est, non nostro Præcepto sive consilio Regnum tunc suscepisse: Insuper etiam nos in Synodo decernentes firmavisse, nisi Archiepiscopi & Episcopi, qui illum ordinaverant, hoc factum suum rectè defendere potuissent, tam ipsos à dignitatibus suis, quàm & præfatum Rudolphum à Regno deponere. Enimverò interim quis hanc nostram dispositionem interturbaverit, & multi vestrûm sciunt, & nostram scientiam fugere nequaquam potest. Si enim Henricus, Rex dictus, & pars ejus obedientiam, quam promiserat nobis, immò beato Petro, servasset, confidenter dico, Deo juvante, non tot mala, videlicet homicidia, perjuria, sacrilegia, simoniacæ hæresis pestilentia, ac proditiones evenissent. Vos itaque, quos aut tanta calamitates movent, aut Divini timo-*

Lib. 9. epist. 28.

ris respectus ad Deo dignam pacem & concordiam animat, nitimini & summopere laborate, ut Synodus, qualem supra memoravimus, fieri possit: Quatenus sancta Ecclesia caput, totumq; corpus, quod impiorum procellosis fraudibus & machinationibus fluctuat nimium & titubat, communi cum bonorum consensu & robore quiescat de cætero, & stabiliter consolidetur. Hæc epistola altissimè clamat omnia Gregorii vota, nervos, & studia seriò cucurrisse ad Henricum omninò reparandum.

Et ille quidem Romam venit, ait Germaniæ Proceres & variarum gentium Episcopos, Abbates, Clericos, & Monachos prohibuit ab accessu Synodi, ipsorum multos cepit captivos, & conjecit in vincula. Præsertim prohibuit Hugonem Lugdunensem, sanctum Anselmum Lucensem, & Reginaldum Episcopum Comensem: Gregorio maximè necessarios. Quin & Otthonem Hostiensem Episcopum, Legatum Gregorii ad se Henricum, qui posteà fuit Urbanus secundus Pontifex, conjecit in carcerem. Hinc ipsum nec ad Synodum, nec ad suum conspectum admittere Gregorius voluit, cum solis Campaniæ, Apuliæ, & Calabriæ Episcopis fecit Synodum, cujus præcipua Acta refert Bertholdus Constantiensis: *Dominus Papa, ne Henricum iterùm specialiter anathematizaret, vix à Synodo exoratus, omnes tamen excommunicavit, quicumque aliquem ad sanctum Petrum & Papam venientem impedirent quoquo modo.* At qualem obedientiam huic Decreto exhibuerit Henriciana & Guibertina factio, docet idem Bertholdus: *Morabatur Henricus in Lateranensi Palatio cum Ravennate suo, nec à fidelibus Papæ ad sanctum Petrum transire permittebatur, sed in ipsa Paschali hebdomada fideles aggreditur.* Agit de sequenti anno, dum Gregorius sese abdiderat in Castrum sancti Angeli. Et in variis litteris Goffredus Abbas Vindocinensis affirmat Urbanum secundum latuisse pauperem in domo Joannis Frangipani, se tanquam Nicodemum accessisse ad illum de nocte, ter fuisse captum, & omnem Catholicum Romipetam fuisse periclitatum non de tunica, sed de vita.

Et hinc calumniam continent hæc Abbatis Uspergensis verba: *Henricus diem statuens Kalendas Novembris, ipse ad montana conscendit intrante Julio, ibique commoratus usque ad statutum tempus, Romam rediit, sed Papa in præsentiam ejus non venit.* Etiam hæc verba Venerici Vercellensis Episcopi: *Henricus Rex non ut dispergeret oves Christi, sed ut congregaret eas in unum, profectus est Romam, præcipuè studens aut cum Hildebrando redire in gratiam, aut si id fieri non posset, substituere alium Papam, qui amaret & evangelizaret pacem, cùm jam per plures annos bellum undique vastaverit Romanum orbem. Sed ille noluit Regem recipere, immò respuit eum alloqui vel videre, nisi offerret sibi Regale sceptrum, & in suas*

suas manus redderet Regiam potestatem, & honorem & Regnum. Et post quædam: *Ergò Rex cùm obstinatum Papa animum non posset inclinare ad studium pacis aliâ pactionis conditione, nisi cederet Regno, quod Deo ordinante obvenerat sibi avita pariter & paterna successione, tunc demum usus est belli necessitate. Cùm etiam idem Hildebrandus introitum Romanæ civitatis obstruxisset, & Romanos ad repugnandum animasset, qui deindè conversi ad studium pacis, vel quòd bello undique urgerentur, vel quòd contra Patricium suum repugnare arbitrarentur fore impium, legationem miserunt, rogantes ea quæ pacis sunt, persistente Hildebrando Papâ in obstinatæ mentis intentione, quâ Regem Henricum judicaverat dignum esse odio omnium, atque excommunicatum à se, ideoq; esse indignum aliquorum, qui rectè colerent Deum, visu & allocutione.* Uterque Scriptor præsentis Synodi convocationem Regi Henrico, & ejusdem frustraneum successum adscribit Papæ Gregorio. Per manifestam calumniam. Etenim ejus convocatio per Gregorium, frustratio palàm facta est per Henricum, qui non solos venientes ad hanc Synodum Episcopos, sed etiam Otthonem Papalem ad se Legatum conjecit in vincula, atque ita & sua juramenta & commune omnium gentium jus fuit prævaricatus. Hinc illi à se inflictam cum anathemate degradationem valere Gregorius meritò voluit.

Hac in Synodo Gregorius item videtur firmasse hoc suum Rescriptum ad Altmannum Passaviensem Episcopum: *Quod de Sacerdotibus interrogastis, placet nobis ut in præsentiarum, tum propter populorum turbationes, tum etiam propter bonorum inopiam, scilicet quia paucissimi sunt qui fidelibus Christianis officia Religionis persolvent, pro tempore rigorem Canonicum temperando, debeatis sufferre. De his namque pacis & tranquillitatis tempore, quod Domino miserante cito futurum credimus, convenientiùs tractari, pleniùsque poterit Canonicus ordo servari.* Nec tantum in Germania, sed etiam in ipsa alma Urbe Gregorius quibusdam videtur hanc dispensationem tolerasse. Probant ex verbis Guilielmi Bibliothecarii: *Erant cives Romani, uxorati, sive concubinarii, barbâ rasi, & mitrati, peregrinis oratoribus, precipuè verò rusticanæ Longobardorum multitudini mentientes, asserentes se Cardinales presbyteros esse, quique oblationibus receptis indulgentiam & remissionem omnium peccatorum usu nefario impudenter præstabant. Hi & occasione custodiendæ Ecclesiæ consurgentes intempesta noctis silentio, intra & extra eandem Ecclesiam impunè homicidia, rapinas, varia stupra, & diversa latrocinia exercebant, quos beatus Pontifex ab eadem Ecclesia non sine multa difficultate removit, & custodiæ curam honestis Sacerdotibus & Clericis commisit & tradidit.* Dominus Cardinalis Cæsar Baronius existimat eos fuisse intrusos in Vaticanam Basilicam Guiberti Pseudo-Cardinales. Sed ipsum labi evincunt verba: *Rusticanæ Longobardorum multitudini*

mentientes. Etenim uti Parmensis Anti-Papa, ita ejus Pseudo-Cardinales non poterant Longobardis esse ignoti. Et usque tunc Guibertus necdum erat Clemens tertius, ideoque necdum creaverat Cardinales. Ista igitur fæx erant ob sacrilega conjugia & duram in ipsis pertinaciam degradati à Gregorio Cardinales. In ista urbis confusione hi resumebant amissum gradum, & non Romanis civibus, sed peregrinis oratoribus, ac præsertim Guibertum sequentibus Longobardis suadebant se esse legitimos Cardinales. Spondebant adhærere Guiberto, & ab ipso sperabant recipere dignitatem, nec non cum ipsa retinere uxores. His enim sacrilegis conjugiis favebant cum Guiberto plures Longobardorum Episcopi. Proinde tales Ecclesiæ sordes Gregorius in urbe nunquam toleravit.

Notanda sunt Guilielmi verba: *Barbâ rasi, & mitrati.* Demonstrant tunc omnem Latinum Clerum fuisse barbâ rasum, & Dominis Cardinalibus fuisse usum mitræ. Haud dubiè & aliorum Pontificalium ornamentorum. Cujus rei primam originem ignoro. Notanda sunt & hæc verba: *Receptis oblationibus.* Docent nos plura. Primo, quòd plenariæ indulgentiæ consuetudo esset tunc Romanæ Ecclesiæ familiaris. Secundo, quòd daretur accedentibus Vaticanam sancti Petri Basilicam. Tertio, quòd daretur facientibus ibidem oblationes. Quarto, quòd Domini Cardinales nequirent istas oblationes sibi ipsis adscribere. Quinto, quòd ista avaritia sit impudens atque nefaria. Ab hac Synodo emanarunt alia insuper Decreta. Lucidè hoc affirmant Acta Synodalia. Verùm illa usque huc non inveni. Et quidem post hanc Synodum Gregorius sibi ab Henrico Rege, & ab Apostatis ad illum Romanis, & à turbata urbe timuit, ideoque sese recepit & abdidit in Castrum sancti Angeli.

S. GREGORII VII.

DECIMUM ET UNDECIMUM ROMANUM CONCILIUM.

DEcimi Concilii originem exponit Bertholdus Constantiensis: *Sed jam advenit terminus, ad quem Romani, nesciente Papa, hac Henrico se effecturos juraverunt, ut aut Gregorius Papa eum incoronaret, aut alium, quem ipsi Gregorio expulso eligerent. Quod juramentum, licet in præterita æstate factum fuerit, omnes*

nes tamen intimos Papa usque ad terminum penè latuit. Adveniente ergo termino Romani Papa de juramento manifestaverunt, dicentes se hoc jurasse, non ut Papa solemniter Regali unctione incoronaret, sed ut tantùm simpliciter coronam ei daret. Henricus usque tunc fuerat dumtaxat Germaniæ Rex ac Romanorum Patricius, Augustam coronationem semper ambiverat, sed meruerat excommunicationem ac degradationem. Hinc jam Romanæ urbis victor voluit à Gregorio coronari. Et quia coronatio nequit excommunicato impendi ob rationes varias, postulavit rem impossibilem. Hinc pergit Bertholdus: *Annuit ergo Papa Romanorum votis, ut eos à juramento absolveret, videlicet Henrico, si vellet, cum justitia, sin autem, cum maledictione coronam daret. Unde Romani mandaverunt, ut veniret ad accipiendam coronam cum justitia, si vellet; sin autem, de castello sancti Angeli per virgam sibi demissam à Papa reciperet. Sed Henrico utrumque recusante, alium Legatum illi direxère, qui eos bello defenderet, si necesse esset. Se bene attendisse quid juraverint, nec se amplius eo juramento teneri obnoxios. Igitur Domino Papa multò firmiùs, quàm pridem, consilio & auxilio adhæsere. Henricus autem multò instantiùs pro eis suæ parti applicandis, nunc minando, nunc promittendo laboravit. Multumque tempus circa Romam moratus, huic negotio invigilavit.*

Interim Gregorii Clerus adhuc tenebat Lateranense Palatium, Guibertus verò Vaticanam Basilicam. Erat miseranda rerum facies. Nec enim sola Italia, sed etiam Alma urbs erat in duos Dominos & duas factiones lacerata. Hinc pergit Bertholdus: *Sed jam septennio totum Romanum Imperium civili bello & nimio schismatis dissidio laboravit, aliis quidem Domino Apostolico, aliis autem Henrico faventibus, & ob hoc utrimque totum Regnum prædâ, ferro, & igne miserabiliter devastantibus. Paucissimi Catholici Episcopi ex parte Apostolici remanserunt, qui à propriis sedibus expulsi suis gregibus providere non permittebantur. Quapropter omnes penè religiosi Clerici sive Laici in aliqua Monasteriorum latibula fugientes, hujusmodi mala declinaverunt, ne videlicet devastationem sanctæ Ecclesiæ cernerent, cui in nullo adminiculari possent. Satiùs illis videbatur, ut saltem seipsos delitescendo salvarent, quàm pro aliis in cassum laborando, cum eisdem perirent.* Hoc item tempore è latebris eruperunt uxorati, ac per Gregorium degradati Pseudo-Cardinales: Et hasce turbas strenuè adjuverunt.

Interim Henricus, licet in Brixinensi Conventiculo degradasset Gregorium, non cessavit Augustam Coronationem ab ipso sperare. Norat ipsum esse legitimum Pontificem. Hinc ad Farfense Monasterium evocavit Desiderium Cassinensem Abbatem, Cardinalem Presbyterum Romanæ Ecclesiæ, amicum Gregorio. Verùm ille cum Rege, Proce-

ribus, ac Episcopis excommunicatis, & cum ipso præsertim Hæresiarcha Guiberto communicare dudum detrectavit, tandemque advenit in civitatem Albanensem. Et illic cum istis omnibus, etiam cum ipso Guiberto amplè disputavit de Nicolai secundi Pontificis circa Papalem electionem Decreto, de intrusione Guiberti, de cunctis hisce motibus. Disputationem latè describit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo
Lib. 3. cap. 51. Hostiensis Episcopus, atque adjungit: *Henricus Desiderio mandabat, ut sibi fidelitatem faceret, & homo ipsius per manus deveniret, & Abbatiam de sua manu acciperet. Quæ Desiderius omnia forti animo contemnebat, dicens se non modò pro Abbatia, sed nec pro honore totius mundi id esse facturum. Cumque tam rigidum & inflexibilem Imperator cerneret, iratus est valdè, & præcepit Capuano Principi, quatenus nuncios suos acciperet, & cum eis ad Monasterium veniret, illisque ipsum assignaret.* Hoc est, Cassinensem Abbatiam, ac omnes ejus possessiones redigeret in fiscum. *Sed cum Princeps multa illi bona de Desiderio frequenter locutus esset, & eum ad illum duxisset, ita flexit se, ut ipse coram Principe amicitiam ei promitteret, ut de corona Imperiali acquirendâ illum pro suo posse adjuvaret, salvo tamen ordine suo.* Utique apud Papam Gregorium. *Quæ quoniam ad comparationem superiorum Desiderio levia visa sunt, quia aliter nequivit, consensit, & Coram Principe hoc ei promisit. Cumque adhuc exigeret ut Abbatia virgam ab illo reciperet, respondit, quia cum Romani Imperii coronam habêre eum vidisset, tunc si sibi videretur, Abbatiam ab ipso reciperet, si verò nollet, dimitteret.* Et hocce colloquium graviter damnat in litteris ad Comitissam Mathildim Hugo Archiëpiscopus Lugdunensis: *Quis Desiderium, nisi ex ipsius ore audisset, unquàm crederet Henrico dicto Regi fidem dedisse, ut de obtinendâ Romani Imperii corona fideliter eum adjuvaret? Aut cujus accusatio contra talem virum reciperetur, nisi ipse quasi ad cumulum gloriæ suæ adscribendo nobis narrasset prædictum Regem ad invadendas terras beati Petri nunquam, nisi suo consilio & persuasione animaretur, Romam transisse?* Et infrà: *Decreta Domini sui Papæ Gregorii, aliorumque sanctorum Patrum, non solùm verbo apertè improbavit, verùm etiam manifestis operibus posteà destruxit.* Hugo ex rationibus fuit ulcerato animo in Desiderium, ideoque viri ira possit non scripsisse veritatem. Quidquid sit, Desiderius ab Henrico, ubi coronam accepisset, non potuerat accipere Abbatiæ Investituram, ideoque nec potuit promittere. Gregorianis, quæ ipse Desiderius condi adjuverat, Decretis id hostiliter adversabatur.

Interim Henricus videns nullam coronæ spem superesse à Gregorio, anno post millesimum octogesimo quarto fecit quod scribit Bertholdus Constantiensis: *His temporibus Constantinopolitanus Imperator Alexius Comne-*

Comnenus maximam pecuniam Henrico quondam Regi transmisit, ut Robertum Guiscardum Ducem Calabriæ & Apuliæ, conjuratum militem Domini Papæ in ultionem ejusdem Regis, bello appeteret. Nam Robertus jam dudum fines Constantinopolitanorum invasit, iterumque illuc expeditionem movere disposuit. Sed Henricus acceptam pecuniam non in procinctum contra Robertum, quod juramento promisit, sed ad conciliandum sibi vulgus Romanum expendit, cujus adjutorio Lateranense Palatium feriâ quintâ ante Palmas cum suo Guiberto Ravennate intravit. Nobiles autem Romani præter admodum paucos cum Domino Papa tenuerunt, qui & quadraginta obsides ei dederunt. Papa autem in Castellum sancti Angeli se recepit, omnesq; Tyberinos pontes & firmiores Romanorum munitiones in sua obtinuit potestate. Videtur Pontifex dudum anteà fuisse in Castro sancti Angeli. Pergit Bertholdus: *In die Resurrectionis Dominicæ Henricus ab Hæresiarca suo Ravennate coronam non gloriæ, sed confusionis accepit. Nam hujusmodi Coronator, juxta attestationem sanctorum Patrum, non benedictionem, quam perdidit, sed damnationem, quam habuit, suo Coronato imposuit.* Consonat Sigebertus Gemblacensis: *Romani Imperatorem Henricum recipiunt in urbe, & eorum judicio Hildebrandus Papatu abdicatur, & Guibertus Ravennæ Archiepiscopus in Sedem Apostolicam inthronizatus, Clemens nominatur. Henricus Rex constituitur Patritius Romanorum, & à Clemente Papa in Imperatorem benedicitur.* Labitur in duobus. Primò, quòd Guiberti in Clementem promotio fuerit facta ante coronationem Henrici. Facta enim priùs est post fugam Gregorii. Secundò errat, quòd Henricus fuerit tunc creatus Romanorum Patritius. Creatus enim fuit ante promotionem Alexandri secundi. Pergit Bertholdus: *Morabatur Henricus in Lateranensi Palatio cum Ravennate suo, nec à fidelibus Papæ per civitatem ad sanctum Petrum transire permittebatur, sed in ipsa Paschali hebdomada fideles aggreditur. In qua congressione quadraginta penè inter mortuos & vulneratos perdidit: Nam reliqui fugerunt. Ex parte autem Domini Papæ nec unus cecidit.*

Bertholdus non fine causa notat Henricum, quod in ipsa Paschali hebdomada belligerarit. Etenim omnis illa hebdomada erat tunc Romæ adhuc festiva, & antiqua Patrum disciplina sanxit festivos dies etiam à bello feriari. Hinc etiam magnus Henrici defensor Venericus Vercellensis Episcopus in libro de unitate Ecclesiæ scribit Saxones anno post millesimum octogesimo octavo pugnasse contra Henricum in vigilia Dominicæ Nativitatis, addit hanc isto anno incidisse in diem Dominicam, atque prosequitur: *Ecce quid faciunt hæreses & schismata, ut dicat in corde suo cognatio eorum simul, Quiescere faciamus omnes dies festos Dei à terra.* Istud crimen multis insectatur. Pietatis originem edicit in-

Alexan-

L. 1. fol. 451. Alexandrinæ Ecclesiæ Chronico Eutychius ibidem Patriarcha : *Constantinus magnus decrevit, ut die Dominica Passionis & ipsum sequente die Veneris, ab omni opere abstinerent homines, neve in eisdem prælium ullum committerent.* Exponit in Constantini vita Eusebius Cæsariensis Episcopus. Affirmat diem Dominicam & sextam feriam lata per Constantinum lege coli & feriari jussa & à populo & ab exercitu, etiam à cunctis adhuc paganis militibus, & adjungit legis causam : *Non enim oportere aiebat Constantinus hastis tunc uti, & rerum suarum spem in armis aut corporum viribus ponere, sed universitatis Deum, rerum omnium bonarum, & ipsius victoriæ authorem agnoscere.* Et hinc ad Valentiniani primi Imperium scribit Ammianus Marcellinus : *Alemannorum Regalis, Rando nomine præstruens diu quod cogitabat, Moguntiacum præsidiis vacuum cum expeditis ad latrocinandum latenter irrepsit. Et quoniam casu Christiani ritûs invenit celebrari solemnitatem, inprapedite cujusque modi fortuna virilem & muliebrem sexum cum supellectile non parva indefensum abduxit.* Quia nempè Christiani in suis festivitatibus etiam ad defensivum bellum erant imparati. Et in suo Chronico habet Idatius Lemicensis in Gallicia Episcopus : *Per Suevos Luco habitantes in diebus Paschæ Romani aliquanti cum Rectore suo, honesto natu, repentino securi de reverentia dierum occiduntur incursu.* Nempè Suevi, licèt Christiani, inductam à Constantino pietatem necdum admiserant. Et de Persarum Duce Cardariga, die Sabbati omnia ad conflictum necessaria parante, scribit Theophylactus Simocata : *Quod ubi Romani resciverunt, suspicio Ducem incessit hostes die crastina ipsis invadendis fortunam experturos. Romanis nempè propter diei Dominici venerationem, & numinis eo colendi reverentiam ferias acturis.* Etiam Chaganum Abarorum Ducem laudat, quod per Dominicæ Passionis ac Resurrectionis festa cum Romanis, licèt ipsos fame laborantes haberet in manu, inducias fecerit. Quò nempè illi sua festa securi peragerent. Et inter articulos, ob quos Gallicani Episcopi Imperatorem Ludovicum pium degradarunt, fuit & hic : *Quia contra Christianam religionem, & contra votum suum, sine ulla utilitate publica, aut certa necessitate, pravorum consilio delusus, in diebus Quadragesimæ expeditionem generalem fieri jussit.* Media enim sæcula istam pietatem exhibuerunt etiam Quadragesimæ. Pagani adhuc Bulgari solebant quosdam dies sibi censere infaustos, ideoque illis non præliari. Hinc quæstionem hanc retulerunt Nicolao primo Pontifici. Et hic respondit dierum observationem esse damnatam ab Evangelica lege superstitionem, addens Dominicos nostros & alios festivos dies esse prælorum abstinentiâ honorandos, nisi cogat inevitabilis necessitas. Utique ad bellum defensivum. Quod ipsum respondit de Quadragesima. Et Ovoni Hungarorum Regi, quod

Lib. 4. c. 18. 19.

Lib. 27. cap. 21.

quòd Quadragesimam cædibus polluisset, Regni amissionem prædixit sanctus Gerardus Chanodensis Episcopus. Et Prophetia evenit. Ita habes in hujus vita apud Laurentium Surium. Quòd etiam dominantes in Italia Nortmanni per Quadragesimam non bellarent, testatur in litteris ad Desiderium Cassinensem Abbatem noster septimus Gregorius, Lib. 9. Epist. 4. rogans illos suaviter induci, ut adversùs Henricianam ac Guibertinam factionem velint dispensatoriè hanc pietatem nunc interpolare. Ob extremam Romanæ Ecclesiæ necessitatem. Istam illi pietatem secum ex Gallia detulerunt. Et de sui temporis ac gentis calamitate scribit in generali historia Otto Frisingensis Episcopus: *Apud nos tam tetra jam videtur confusio, ut non solùm reliquo anni circulo milites præda & incendio cuncta permisceant, sed & in ipso Quadragesimali ac Pœnitentiali tempore contra humanas ac Divinas leges desævire non pertimescant.* Lib. 7. cap. 34. Et de Frederico primo Imperatore, rebellem Terdonam obsidente, scribit in opere de ejus Gestis: *Appropinquabat Paschale festum, & Princeps Religionis intuitu quatuor diebus, id est, à quinta Cœnæ Domini feria, usque ad proxima Paschalis hebdomada secundam feriam, ab arcis impugnatione cessandum statuit.* Et de Stephano Anglorum Rege scribit Rogerus Hovedensis: *Stephanus in Vigilia Natalis Domini, & in toto Natali obsedit Bedefordiam.* F. 482. *Quod etiam multis displicuisse Deo visum est, quia solemnitates solemnitatum parvi vel nihil pendebat.* Reynoldum Coloniensem Archiëpiscopum, hominem schismaticum & plenè Martialem, quòd tamen in Pentecostes festo noluerit A. 1164. committere prælium, laudat Godefridus Monachus sancti Pantaleonis. Et Imperatorem Fredericum secundum, quod in festivis diebus offensiva prælia egerit, graviter arguit Monachus Paduanus. Et de Erfurtensibus contra Fredericum suum Lantgravium bellantibus scribit antiqua Lantgraviorum historia: *Nec festivis diebus pepercerunt.* Princeps noster Carolus Audax in festo Pentecostes invasit civitatem Leodiensem: Et intercepit. Leodienses tunc ob festivitatis reverentiam non timuisse affirmat Philippus Cominæus. Plurima sunt hujusmodi exempla. Avita pietas est nobis resumenda.

De facta, & per Abbatem Urspergensem ac Bertholdum Constantiensem laudata Imperatoris Alexii Comneni ad Henricum Regem Legatione addit in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Hostiensis Episcopus: *Hoc audito*, utique plena Romanæ civitatis captivitate & Guiberti intrusione, *omnes ferè istarum partium homines uno animo, unaque voluntate contra Nortmannos conspirarunt, ut cùm Imperator Romam transisset, omnes in illos unanimiter consurgerent. Quod illi cognoscentes, & malum timentes, acceperunt consilium inter se, ut si quo modo possent, fœdus cum Henrico Imperatore componerent, dicentes, Quia postquam Imperator Ro-*

mam habuerit, nullam ulterius ab eo spem habebimus, sed junctus Romanis & ceteris circa manentibus, omnes nos de partibus illis expellet. Quod postquam tractatum inter eos & positum est, & nuntii eorum ob hoc ad Imperatorem ierant & redierant, demum vocaverunt Patrem Desiderium, & quia neminem alium in his partibus invenire poterant, in quo confidere potuissent, & de eo satis fideliter præsumebant, omnia ei, quæ consiliati fuerant, crediderunt, secumque ad Imperatorem ire hortati sunt. Et licèt propter securitatem suam finem cum Imperatore componerent, eo tamen animo veniebant, ut causâ fidelitatis Romanæ Ecclesiæ de pace inter Pontificem ac Imperatorem satagerent. Hoc ubi Gregorio Papæ nuntiatum est, supra dictum Imperatorem cum omnibus suis sequacibus à liminibus Ecclesiæ separavit. Hoc ubi Nortmanni perspexerunt, omnes qui supradictum Pontificem antea sinceriter ac fideliter diligebant, ab eo ex tunc corpore & animo recesserunt. De utraque Sicilia dudum contenderunt Græci, Saraceni, Romanus Pontifex, & Latinus Imperator: Et singuli illic habuerunt aliquid. Robertus Guiscardus expulit omnes: Et post longa bella accepit istas ditiones de manu Nicolai secundi Pontificis in beneficium, & fecit illi ligiam professionem. Et sic mansit sub aliorum trium odio. Bellabat tunc in Græcorum Imperio, omnem ferè Epirum subjugarat ac Macedoniam, & imminebat urbi Constantinopolitanæ. Hinc Henrici adversùs septimum Gregorium progressus audiens Alexius Comnenus, cum illo pacta inire per Legatos studuit, Nortmannos ejicere ex Italia, ipsorum ditiones dividere inter utrumque Imperium, & præsertim suas Provincias liberare ab ipsorum armis. Et Nortmanni timuerunt. Hinc cogitarunt ligiam professionem suam posthabere, Gregorium aut cum Henrico conciliare aut deserere, & tunc ipsi cum isto Principe ac Germanico Imperio redire in gratiam.

Et ad hæc omnia dissipanda Gregorius celebravit suam decimam Synodum, cujus Acta jam nobis breviter edixit Leo Hostiensis Episcopus, & parumper largiùs describit Bertholdus Constantiensis: *Dominus Papa, collecta Synodo iterum Sententiam anathematis in Guibertum Hæresiarcham, & Henricum, & omnes eorum fautores promulgavit, quod & in festo sancti Joannis Baptistæ præterito jam dudum Romæ fecit, cùm Henricus adhuc ibidem moraretur. Hanc sententiam Legati Sedis Apostolicæ, videlicet Petrus Albanensis Episcopus*, cognomento Igneus, *in Francia, Ottho Hostiensis Episcopus in terra Theutonicorum usquequaque divulgarunt.* Laudat duas Gregorii Synodos: Decimam & undecimam. Et hæc fuit ultima.

Lib. 3. cap. 53. Ejus tempus edicit præfatus Leo: *Alio prætereà anno Henricus Imperator Romam cum exercitu venit, & Papam Gregorium, qui in arce sancti Angeli se contra eum muniveral, cum diversis bellorum machinis oppugnare modis om-*

omnibus capit. Hoc ubi Roberto Duci, qui eo tempore Constantinopolitanum Imperatorem expugnabat, relatum est, Boadmondum filium suum in ipsa expeditione relinquens, Italiam citissimè rediit, ac immensum valde exercitum congregans, ad Papæ liberationem contra Imperatorem ire disponit. Quod ubi Desiderio nuntiatum est, nuntium Romæ illicò destinavit, qui & Papæ liberationem & Ducis adventum Imperatori nuntiaret. Tunc Imperator Urbe egrediens, ob id scilicet quia sine militum præsidio erat, civitatem Castellanam ingressus est. Robertus autem Dux cum exercitu ad Ecclesiam quatuor Coronatorum intempesta noctis silentio dum advenisset, ex consilio Cencii Romanorum Consulis ignem in Urbem immisit. Romani igitur re inopinata perculsi, ac in igne exstinguendo dum essent intenti, Dux confestim cum exercitu ad arcem sancti Angeli properans, Pontificem inde abstrahens, Româ sine mora egressus, Papam Gregorium ad hoc Monasterium usque deduxit, quem Apostolicum noster Abbas usque ad ipsius exitum, cum Episcopis & Cardinalibus, qui eum secuti fuerant, sustentavit. Decima igitur ante Roberti adventum, undecima Gregorii Synodus fuit celebrata post Henrici egressum.

Porro Nortmanni illi, quos ob priorem Henrici excommunicationem recessisse à Gregorio affirmat Leo Hostiensis, non fuit ipse Dux Robertus. Hic enim tunc bellabat in Macedonia, & Constantinopolitanam civitatem habebat in sua manu. Et auditâ Gregorii, cui ligiam professionem fecerat, captivitate, statim reliquit omnia, Boadmondo filio credidit ibi suas fortunas, armatus venit Romam, & Papam liberavit. Proinde à solis, qui domi remanserant, timidis Proceribus fuit desertus Gregorius. Nec mireris has contra Henricum sententias fuisse ab Ottone Hostiensi Episcopo divulgatas in Germania. Hæc enim ob Rudolphi Regis mortem non defecit à Gregorio. Fecit quod habet Conrardus Abbas Urspergensis: *Anno millesimo octogesimo secundò Hermannus quidam, vir præpotens ac nobilis ex Germania, à Saxonibus & Alemannis Rex constituitur.* Et hic strenuè pro Gregorio certavit contra Henricum. Porrò Gregorius, licet rectâ Cassinum montem adjerit, ibi tamen non mansit, sed perrexit Salernum. Salerni Princeps erat ipsi amicissimus. Et ibi mansit usque ad mortem, vivens impensâ Cassinensis Monasterii. Hinc post ejus è Romana civitate decessum Guibertus istic egit omnia, de novo inthronizatus est in sancti Petri Cathedram, & tandem appellatus Clemens tertius. Ita cum variis hucusque adductis Scriptoribus lucidè testatur Venericus Vercellensis Episcopus. Tunc primùm Gregorius à Scismaticis habitus est fugitivus mercenarius, ideoque plenè degradatus. At ejus fugam fuisse legitimam, est omnibus manifestum.

Romanum Conciliabulum.

HOc Conciliabulum refert Marianus Scotus: *Papa audiens multos Romanos favere schismaticis, desperans recepit se in domum Theodorici, vel Crescentii, ut quidam dicunt. Sed nec ibi se tutè sciens, cum paucis noctu Salernum abiit: Ubi usque ad obitum suum habitavit. Videns autem Henricus Papam aufugisse, congregatis triginta Episcopis fautoribus suis, in ipsa Romana Urbis obsidione jussit haberi Synodum, in qua Gregorius Papa falsis & inauditis criminationibus, per Henrici fautores falsè compositis, absens accusatur. Denique dicebant eum prophanum, scelestum, amatorem discordiæ, virum sanguinum, Sedem Apostolicam occupasse per Necromantiam. Conspirantes ergo qui convenerant in unum adversus Dominum, & adversus Vicarium ejus Papam Gregorium, damnaverunt eum, & factâ damnationis ejus Epistolâ comminando mandaverunt ei, ne ampliùs Apostolicam Sedem pro tantis criminibus condemnatus intraret. Et quia in proximo erat sacratissima Pascha solemnitas, inebriati profundâ diabolici furoris insaniâ Guibertum Ravennæ civitatis Archiepiscopum rapuerunt, ac Papam consecrarunt, quem Clementem nominaverunt: A quo ipse Henricus in sancto die Pascha una cum uxore sua Berta, Cæsaris imposita appellatione coronatus est. Dominus itaque Apostolicus Gregorius, audiens ab insanientibus Guibertum hæreticum & invasorem sibi in Romana sede superpositum, potestate sancti Spiritûs & authoritate sancti Petri Apostoli, anathematis mucrone eum mulctavit. Deinde Henricum cum omnibus fautoribus suis, Episcopis & Abbatibus, Monachis & Clericis, Laicis quoque potentibus cum infimis quibusque personis, sub interminatione terribili generaliter communione privavit.*

Commiscet varia. Etiam vera falsis. Hic enim conventus non post Gregorii fugam ex urbe, sed post fugam in sancti Angeli castrum debet esse factus. Post Gregorii ex urbe fugam Henricus non erat in urbe, sed in civitatem Castellanam abierat, & inde rectà in Germaniam. Facta igitur fuit hæc Synodus anno istius sæculi octogesimo tertio, statim post captam urbem Leonianam. Tunc enim Henricus fuit à Guiberto coronatus. Verùm Guibertus tunc necdum profecit in Clementem. Neque tunc in sua Synodo Gregorius excommunicavit Henricum. Ista enim fuit nona ejus Synodus. Et hinc lucet ejus nonam, decimam, ac undecimam Synodos fuisse celebratas in castro sancti Angeli. Olim enim fuit illic insignis Ecclesia, dicta Basilica sancti Archangeli Michaëlis in Cælo. Otto Frisingensis Episcopus in primo libro de Gestis Frederici Imperatoris etiam exponit Henrici coronationem, ac pergit: *Venerabilis autem Sacerdos Gregorius persecutionem fugiens, ad* Cap. 2.

tutiora

tutiora montana Thusciæ in terram Comitissæ Mathildis, quæ Imperatoris consanguinea fuit, se contulit, ibique per aliquot dies manens, sententiamq; anathematis renovans, Epistolis, quæ multis in locis habentur, Principes regni adversùs Imperatorem suum concitavit. Quæ unde hauserit, ignoro. Alii omnes affirmant Gregorium Româ ad Cassinense Monasterium, & inde abiisse Salernum. Alexii Comneni cum Henrico Tractatum multis exponit istius filia Anna: Et quia ob Gregorii amorem Robertus Guiscardus dissipavit omnia ista consilia, loquax mulier imputat omnia Gregorio, & in sanctissimum Pontificem evomit plena plaustra convitiorum. Quasdam ejus scismaticas nugas supra discussi.

Moguntinum Conciliabulum.

HAnc Pseudo-Synodum exponit in Mariani Scoti supplemento Dodechinus Abbas sancti Dysibodi: *Synodus Moguntiæ apud sanctum Albanum jussu Henrici habetur, cui ipse cum Legatis Guiberti, qui & Clemens, interfuit, cui omnes obedire contra Gregorium potentialiter compulit. Wicelo ipsius civitatis Episcopus hanc Synodum regebat.* Et Sigebertus A.1085. Gemblacensis: *Henricus Imperator Moguntiæ Regali & Synodali conventu coacto, exegit ab omnibus, ut Hildebrandi depositionem & Guiberti ordinationem sub Scripto approbent, cui aliqui manu & ore faventes, corde tamen Hildebrando adhærebant. Herimannus Metensis Episcopus sibi absenti abjudicato Episcopatu item urbe pellitur. Imperator in Episcopatu Metensium alterum mercenarium supposuit, sed oves Christi non audierunt voces alienorum.* Et Conrardus Abbas Urspergensis: *Anno Domini millesimo octogesimo quinto Synodus Moguntiæ habetur, cui interfuit Imperator, ubi præsentibus Legatis Romanorum omnes Episcopi rebelles Imperatori deponendi judicantur, cæteri verò anathemate, ut videbatur, condemnantur. Ibi etiam communi consensu atque consilio constituta est pax Dei.* Adversùm bella privata. *Non multò post substitutis ab Imperatore per Parochias abdicatorum Præsulibus, in locum Adelberonis Meginhardus, conversatione probabilis, litteris etiam & ingenio atque facundiâ nulli penè secundus, Wirziburgensi Ecclesiæ Præsul ordinatur, dignus qui alius temporis esset Episcopus.*

Per hanc latrocinalem Synodum incœpit persecutio, quàm describit Leo Hostiensis Episcopus: *Henricus tàm non faventibus quàm non communicantibus sibi, & Romæ & in omni Romano Imperio sævissimam & diuturnam intulit persecutionem. Hujus rei causâ & Ecclesiæ penè totius Romani Imperii desolata, & Christiana Religio propemodum dissipata, & viginti millia hominum, & eo ampliùs in diversis regionibus, Cato Papa Guiberto cooperante, cæsa sunt. Qui etiam pulsis Catholicis Episcopis & Abbatibus, & aliis Ecclesiarum Præpositis,* Lib. 3. cap. 70.

 scientia

scientia pariter & religione pollentibus, sceleratos & idiotas singulis civitatibus, & Cœnobiis, vel Ecclesiis, singulos, interdum autem binos, vel annuos Prælatos, damnabili prioris sui Magistri Simonis mercimonio substituens, in deprædationibus sanctorum locorum, & Christianorum sibi non faventium, immo faventium, dum non esset qui armato resisteret, longè latèque, voluntate quidem Neronis & Decii, sed minùs possibilitate grassatus est. Et inter degradatos ab hoc latrocinio Episcopos fuerunt duo sanctissimi ac doctissimi, Adelbero Herbipolensis, ac Herimannus Metensis. Etiam sanctus Geberardus Archiëpiscopus Salisburgensis. Porrò Henricus perrexit non tantùm nominare ac investire Antistites, sed etiam Episcopatus ac Abbatias vendere.

Hujus latrocinalis Synodi meminit in sui Monasterii Chronico etiam Rudolphus Abbas Trudonipolitanus: *Hildebrandus Papa, qui & Gregorius septimus est appellatus, & Henricus quartus Romanorum Imperator, qui Leodii obiit sui filii persecutionem fugiens, gravissimis dissidiis Regnum & Sacerdotium hac illacq; miserabiliter distrahebant. Quare Imperator, faventium sibi Episcoporum Moguntiæ habito Concilio, suiq; Papæ Clementis appellati, Ravennensium scilicet Archiëpiscopi, authoritate, ut sibi videbatur, roborato, Herimannum Metensem Episcopum adjudicari fecit hostem Imperii publicum in eodem Concilio, totoq; alienari Metensium dominio, Abbate quoque sancti Arnulphi Metis, Gualone dicto, Episcopo pro eo supposito.* Et infrà: *Abjudicatum Herimanno Episcopatum Imperator cum omnibus appendiciis ejus, simul etiam & Abbatiam nostram eâdem lege habebat in manu sua.* Sancti Trudonis Abbatia tunc quoad quædam dependebat à Metensi Episcopatu. Rudolphus demonstrat etiam suum istud Monasterium fuisse ab hoc latrocinio præcipitatum in multas calamitates. Causas, ex quibus damnatus fuit Herimannus, largiùs exponit in libro de unitate Ecclesiæ Venericus Vercellensis Episcopus: *Anno millesimo nonagesimo obiit Hermannus, dictus quondam Metensis Ecclesiæ Episcopus, qui & ipse cùm recessisset fugiens ab Ecclesia sua, damnatus est in Moguntina Synodo atque depositus, quoniam sæpè vocatus per Imperatorem, sæpè etiam vocatus per oves pascuæ suæ, noluit reverti ad Pastoralem curam Ecclesiæ suæ, non aliam prætendens excusationis occasionem, nisi quòd nollet videre vel alloqui excommunicatum Imperatorem.* Hoc ex fonte natas istius etiam Ecclesiæ turbas & calamitates amplè describit

Lib. 4.

Venericus fuit pessimus hujus schismatis fautor, ideoque operosè laudat hoc latrocinium, & accuratè exponit: *Hac de causa & Clemens Papa, cui more Apostolico, præter illa quæ extrinsecus sunt instantia, quotidiana est sollicitudo omnium Ecclesiarum, decrevit desertis Ecclesiis Pastores con-*

constituere, si ipsi desertores Episcopi vel admoniti nollent redire ad societatem unitatis Ecclesiæ. De seditiosorum quoque Episcoporum causa & damnatione præcepit Germaniæ Episcopus in generali Synodo agere, qui proprio, ut ait Apostolus, judicio condemnati essent, utpote exercentes prælia & seditiones, & dominationem spernentes, Majestatem autem blasphemantes, qui extulissent se super altitudinem Regiæ potestatis, & restitissent ordinationi Divinæ dispositionis, transferentes Regna, & negligentes Sacerdotia. Qui etiam pessimo suo exemplo, quo essent perjuri, docuissent obedientes sibi esse infideles atque fallaces. Qui etiam, utpotè transgressores Divinarum humanarumq; legum, instituissent suos quoque sectatores Divinis humanisq; legibus esse inobedientes. Qui etiam, utpotè violatores Ecclesiasticorum privilegiorum, permisissent fautores partium suarum rapere & diripere bona & res Ecclesiarum: Ut ejusmodi homines essent sibi promptiores ad omne nefas audendum, quibus ex consuetudine jam quasi in naturam versa est dulcedo conjurationum, rapinarum, atque homicidiorum. Quales scilicet Episcopi non essent Pastores Ecclesiarum, sed ductores bellorum; non custodes Dominicarum ovium, sed ut graves lupi & persecutores earum; interfectores animarum pariter & corporum, cùm ipsi ad tuendas partes suas diu multumq; usi fuissent manibus impiorum ad occisionem multorum hominum.

Priora verba tangere videntur non hocce latrocinium, sed solos Italiæ Episcopos, de quibus suprà dixerat idem Venericus: *Sacerdotes Hildebrandi, æstimantes suo more Ecclesiam Dei aut immunem esse, aut non posse ea quæ ligata sunt absolvere, discesserunt ab universali Ecclesia, & reliquerunt proprias quoque Ecclesias absque Pastorali cura, ne ex occasione suæ in Ecclesiis perseverantiæ contingeret se videre vel alloqui Imperatorem Henricum, quem jam audissent à suo Papa Hildebrando esse perpetuò damnatum, quasi tam sacrosancti anathematis vinculum Ecclesia Dei deinceps non posset solvere.* Ubi post Gregorii fugam Henricus Romam & Guibertus Apostolicam Sedem quasi pacificè detinebant, multi Episcopi Catholici aufugerunt: Nec Guiberto nec Henrico voluerunt communicare, timentes sceleratæ communionis contagium. Hos omnes per terribile Edictum Guibertus revocavit ad suas Ecclesias ac suam communionem, & in redire nolentium Cathedras intrusit alios. Hanc violentiam Venericus titulat sollicitudinem omnium Ecclesiarum.

Edicit & rationes, ob quas præsens latrocinium damnavit varios Germaniæ Episcopos. Primò, quòd adhuc propriis manibus in bello pugnarent, nec obedirent Decretis sancti Leonis noni. Secundò, quòd Episcopale officium exindè negligerent. Tertiò, quòd Majestatem Henrici Regis spernerent. Hoc est, quòd à Gregorio in Henricum fulminatæ degradationi obedirent. Quartò, quòd essent perjuri. Hoc est,

est, quòd Sacramentorum, quæ Henrico olim fuerant professi, factam à Gregorio solutionem ducerent ratam & observandam. Quintò, quòd hos errores docerent etiam suos populos. Sextò, quòd suis militibus permitterent omnem rapiendi licentiam, etiam in bona Ecclesiarum. Præcipuum fundamentum fuit in tertio & quarto articulo. Etenim Imperatorem degradari, & facta illi Sacramenta non posse solvi per Papam, Henriciana ac Guibertina factio pertinacissimè credidit & prædicavit.

Venericus etiam edicit causam, ex qua Adelbero Herbipolensis Episcopus fuit hic singulariter damnatus. Inter Henricum & Saxones commissa prælia enumerat, & adjungit: *Juncto Saxonum & Thuringorum, atque Suevorum agmine pugnatum est in Orientali Francia contra Imperatorem Henricum quintâ jam vice, de qua pugna dicere decernimus in sequentibus, quando de Adelberone Wirzeburgensi Ecclesiæ Episcopo, quæ ad ipsum quoque pertinent, enarrabimus. Cujus præcipuè causâ tunc effusus est sanguis multorum in circuitu illius civitatis: Qui scilicet sanguis occisorum clamat quodammodo ad Dominum pro vindicta tanti sceleris. Superiore etiam tempore tentaverat idem Adelbero expugnare Episcopatum suum, quem sub Rege suo Rudolpho recipere cupiebat contra Regem Henricum, ideoque secundum jam prælium, atrox nimis & crudele, pugnaverunt Saxones contra eundem Regem Henricum in Orientali Francia, anno scilicet millesimo septuagesimo octavo ab Incarnatione Domini, die septima mensis Augusti, ubi Rudolphus Rex fugatus est, & Sigefridus Moguntinæ Ecclesiæ Archiëpiscopus in fuga captus, & vix de suspendio liberatus atque dimissus est.*

Eodem in opere Venericus edicit hujus latrocinii multa singularia: *Indicta est Synodus apud Moguntiam secundà hebdomadà post Pascha secundùm constitutionem Sedis Apostolicæ. Ubi convenerunt cum Imperatore Legati ipsius Sacrosanctæ & Apostolicæ Sedis, Petrus scilicet Episcopus Portuensis Ecclesiæ, & duo Cardinales Romanæ Ecclesiæ. Aderat etiam omnium Episcoporum consensus, sive de Italia, sive de Gallia, in quorum alternis cordibus vivit amor & gratia. Præsidebant quoque huic Synodo Wezelinus Moguntinæ Ecclesiæ Archiëpiscopus, & Gilbertus Trevirensis Archiepiscopus, atque Seguinus Coloniensis Archiëpiscopus. Liemarus autem Bremensis Archiëpiscopus, quia non poterat adesse, miserat illuc Legatos suos sua vice, promittens se ad omnia consensurum, quæ pertineant ad fidem Catholicam, & ad pacem atque unitatem Ecclesiæ. Reliqui verò Episcopi qui illic tum fuerunt, hi sunt, quorum nomina subscripta sunt: Theodoricus Virdunensis Ecclesiæ Episcopus, Henricus Episcopus Leodiæ, Conrardus Episcopus Trajectensis Ecclesiæ, Udalricus Eistetensis Ecclesiæ Episcopus, Meginhardus Frisingensis Ecclesiæ Episcopus, Ottho Episcopus Ratisbonæ, Robertus Episcopus*

copus Bambergensis Ecclesiæ, Hermannus Spirensis Ecclesiæ Episcopus, Ottho Constantiensis Ecclesiæ Episcopus, Burchardus Episcopus de Losanna, Sigefridus Episcopus ex Augusta, Geberardus Episcopus Behemensis de Praga, Udo Hildeshemensis Ecclesiæ Episcopus, Henricus Paderbornensis Episcopus, Erpo Episcopus Monasterii, Folmarus Mindensis Ecclesiæ Episcopus, Poppo Tullensis Ecclesiæ Episcopus, quia per se ipsum adesse non potuit, per Legatos suos, qui vice suâ intererant, huic Synodo consensit & subscripsit. Burchardus quoque Basileensis Ecclesiæ Episcopus, & Ottho Stratzburgensis Ecclesiæ Episcopus per Legatos suos consenserunt & subscripserunt: Qui propter Hostes Ecclesiis suis crudeliter nimis imminentes, domum dimissi sunt. Et multi simul Presbyteri atque Diacones interfuerunt huic Synodo congregata in civitate Moguntia. Ubi & omnium Episcoporum aderat consensus, sive de Italia, sive Gallia, immò de omni Catholica Ecclesia, in quorum alternis cordibus vivit spiritalis amor & gratia, ut sciant unitatem tenere firmiter & vindicare debent, maximè Episcopi qui in Ecclesia præsident, ita Episcopatum quoque unum atque indivisum probent. Sed aliqui Episcoporum exierunt ab illorum communione, quorum conventus sive consensus ibi fuerat pro recuperanda pace vel Ecclesiæ vel Reipublicæ, qui etiam ex multo tempore noluerunt usque adhuc communicare Sedi Apostolicæ, sine cujus authoritate nec ipsi quidem possunt alicujus Episcopalis officii ministerium habere. Ideò ipsorum hæreses & schismata ab omnibus Catholicis reprobata sunt atque damnata cum ipsis authoribus pariter & consortibus externæ communionis atque perfidiæ. Hi autem sunt, qui aut fugiendo Episcopatus suos dimiserunt, aut eos per bella maxima sibi vindicando usurpaverunt, ne communicarent eis qui communicant Catholico Imperatori, vel Sedi Apostolicæ. Geberardus Salzburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Hartuicus Magdeburgensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Adelbero Wirtzaburgensis Ecclesiæ Episcopus, Altmannus Pataviensis Ecclesiæ Episcopus, Adelbertus Wormatiensis Ecclesiæ Episcopus, Burchardus Halberstadiensis Ecclesiæ Episcopus, Wernerus Merseburgensis Ecclesiæ Episcopus, Guntherus Citizensis Ecclesiæ Episcopus, Benno Misnensis Ecclesiæ Episcopus, Hartuicus Virdunensis Ecclesiæ Episcopus, Hermannus Metensis Ecclesiæ Episcopus, Reginhardus Mindensis Ecclesiæ Episcopus per studia partium subintroductus, Wigoldus Augustæ Episcopus per studia partium subintroductus, Geberardus Constantiensis Ecclesiæ Episcopus per studia partium subintroductus, Henricus Paderbornensis Episcopus per studia partium introductus, sed ne adhuc quidem initiatus. Isti quindecim præferentes nomen Sacerdotii, sæpè antea admoniti, nunc autem regulariter vocati, quia noluerunt ad pacem Christi & Ecclesiæ reverti, ex auctoritate Sedis Apostolicæ sunt dejecti atque damnati. Post varias in septimum Gregorium & communicantem illi Ecclesiam calumnias Vegericus denuò pro-

prosequitur: *Igitur Clemens Papa cupiens gregem Domini & oves Christi ex rapina ac devoratione bestiarum agri eripere, constituit Apostolicâ authoritate supradictam Synodum fieri in Regno Teutonico, apud Metropolim civitatem Moguntia, ut ageretur ibi de Fide Catholica, & pace Ecclesiarum atque concordia, ideoq́ aderat ibi omnium consensus Episcoporum de omni Catholica Ecclesia, in quorum alternis cordibus vivit spiritalis amor & gratia. Aderat etiam Imperator Henricus, pracipuus author hujus Synodi: Quia nihil tutum neque firmum poterit esse in his qua sunt ejusmodi, nisi defendat & probet ea Regalis authoritas pro Majestate Imperii.* Episcopo Venerico, licet nequissimo schismatis patrono, magnas debemus gratias, quòd hujus latrocinii Acta tam accuratè ad nos transmiserit.

Præfatos quindecim Episcopos orthodoxos non solummodò degradavit hoc latrocinium, sed insuper in quorumdam sedes posteà intrusit alios. Etenim in Hartuici Magdeburgensis Archiëpiscopi Sedem intrusit Hartuicum Herosfeldiensis Monasterii Abbatem. Audiamus rem ab eodem Venerico: *Igitur fugitivo illi & heretico Hartuico successit Catholicus Hartuicus in Episcopatum Magdeburgensis Ecclesia, quem post electionem Cleri & populi ordinavit Suffraganeus ejus Dedo Episcopus, anno millesimo octogesimo quinto, tertio idus Julii. Ad ejus ordinationem præsens erat Imperator Henricus. Ibi & præsens erat Wezelinus Moguntina Ecclesia Archiëpiscopus, & Seguinus Coloniensis Ecclesia Archiëpiscopus, atque alii plures Episcopi.* Hartuicus ille Abbas fuit vir doctissimus ac nequissimus, cui eruditio erant arma in manu furiosi. De illo enim addit Congerro Venericus: *Quod Imperator non potuit perficere totis viribus Regni, hoc Hartuicus perfecit ex industria sapientis ingenii, scilicet ut divideretur unitas perversorum, cùm non posset per disciplinam rei militaris emolliri duritia Saxonum, vel rescindi societas Thuringorum.* Hartuicus inter istos optimos Ecclesiæ filios suscitavit schisma, atque indè horrenda facinora. Duo hi Hartuici, eodem tempore ejusdem Ecclesiæ Episcopi, sunt sicùt Jacob & Esau discernendi. Istorum quindecim Episcoporum crimina etiam edicit Venericus. Est calumnia: Attamen scitu digna, Fol. 84. ideoque legenda. Et ille addit: *Hermannus Saxonum Rex, utpote reus Majestatis, atque hostis Ecclesiastica pacis, damnatus est in Moguntiacensi Synodo.*

Conventus Bercbacensis.

CONventum hunc exponit Conrardus Abbas Uspergensis: *Eodem anno, condicto tam ab inimicis quàm amicis Imperatoris colloquio, in Thuringia loco qui Bercbach dicitur, convenirebant ex utraque parte quicum-*

omnque sapientissimi de Optimatibus judicabantur, Canonum authoritate prolaturi, cui parti justitia faveret, Imperatore tamen absente. Sic enim ipse consensit. Electis igitur satis litteratis & eloquentibus viris, hinc VVecilone Moguntino, illinc Geberardo Salisburgensi Archiepiscopis, disputatio cœpta est. Affirmat Geletardus, proponente hoc priùs VVecilone, Imperatorem non injusto judicio tam Regno quàm communione, Apostolici sententiâ privatum, contra VVecilo Dominum suum præjudicium non minùs à Papa quam à Principibus passum contendit, dum ipso apud Canusium in satisfactione posito, immò jam à Papa in communionem recepto, alterum super se Regem elevarunt. Adjecit etiam idem Moguntinus, quòd Imperator diu jam à Saxonia depulsus, & regnandi copia etiam ab illa dissensione, quæ ante Rudolphum facta præscribitur, spoliatus, nec vocari, nec judicari, nec damnari Canonicè debuisset. Hoc Geberardus improbare nitens asseruit neminem per hoc Divinis absolutum legibus, si forte sua qualibet re familiari fuerit spoliatus, quantò minùs Rex, qui Saxonia, quæ non suum duntaxat prædium, sed Domini sit Regnum, qui Daniele, vel ipso Nabuchodonosor teste, cuicumque voluerit dat illud, cum etiam ante amissam Saxoniam priùs ab Alexandro, de hinc ab Hildebrando vocatus satisfacere contempsisset. Sic itaque utrimque parte sua favente atque acclamante discessum est. Notum tamen est, quòd eandem sententiam Adversarii Imperatoris tanto insequebantur zelo, ut habito postmodum in Quintilingoburgh Concilio, ubi Ottho Episcopus Hostiensis interfuit, Legatus Hildebrandi Papæ, ipsam nimiùm ventilantibus, hæresim VVecilonis, ipsumque Hæresiarcham appellarent, contra fidem scilicet illum dogmatizasse culpantes, quod quamdiu quis suis spoliatus sit rebus, Divinis non subjaceat legibus. Latas in Henricum à Gregorio sententias Petrus Igneus in Francia, Ottho Hostiensis Episcopus publicavit in Germania. Sic suprà audivimus à Bertholdo Constantiensi. Et Henrico fidelis Germania se Otthoni opposuit: Et excommunicationem & degradationem dixit nullam. Et pro ratione adduxit leges & Canones, quæ spoliatum mandant ante omnem judicii ingressum restitui, atque ita ante factam restitutionem vetant judicari ac damnari. Et omne istiusmodi judicium damnant atque exsufflant uti Attentatum. Hinc Henriciani fideles postularunt retractari Papales sententias. Et Gregorio fideles Saxones dudum obstiterunt. Affirmarunt istam retractationem attentari non posse sine venia Sedis Apostolicæ. Ita juberi per Leges & Canones. Ita scribit Bertholdus Constantiensis. Pacandi tamen Imperii causa tandem fuit admissus hic qualiscumque conventus & Tractatus. Et habuit istum exitum, nullum fructum.

Hunc Conventum etiam memorat & exponit Venericus Vercellensis Episcopus. Post exposita Moguntini Latrocinii Acta, & damnatorum istic Episcoporum crimina prosequitur: *Sed cum tales certè fuerint Episcopi Saxoniæ & defensores Hildebrandi, sui scilicet Papæ, præsumebant*

tamen frequentibus Conciliis se suosque sectatores justificare , & Henricum Regem , quem ipsi potissimùm de Regno Saxoniæ expulerant , damnare , ejusdemque damnationis notam imponere Episcopis atque Principibus , & omnibus qui communicarent ei , & qui ei essent subjecti. Ideò tandem aliquando constitutum est , consentientibus utrimque Episcopis , ut causa longæ concertationis , quæ non posset confici gladiis , terminaretur libris , latantibus admodum Laïcis , quorum sanguis effusus est tot præliis , quod ad hoc perventum sit , ut per ipsos belli authores contra Regem Henricum decerni debeat , quòd ibi justitia sit , unde victoria fuerit , cum tale judicium veritatis , quod facillimè ex libris cognoscitur , non posit vel falli vel fallere. Fit conventus in loco , qui dicitur Gerstongon , decimo tertio Kalendas Februarias, anno scilicet millesimo octogesimo quinto ab Incarnatione Domini. Tum primò Conradus Trajectensis Ecclesiæ Episcopus inquit : Ecce venimus ut probemus ex testimonio Sanctorum Canonum non damnatum esse vel excommunicatum Regem nostrum Henricum , cui si non poterunt prodesse apud vos ea quæ legitimè ordinata sunt à Deo circa honorem Regium , saltem hoc concedite , ut eo utatur jure , quo ex regulis Ecclesiasticis concessum est uti vel infimæ in Ecclesia personæ. Et dixit ad VVezelinum Moguntinæ Ecclesiæ Episcopum , ut surgeret & legeret Capitulum quoddam ex Decretis Romanorum Pontificum , & legit , Quomodo rebus suis aliquis exspoliatus , aut à Sede propria vi aut terrore pulsus non potest accusari , vocari , judicari , aut damnari , antequam omnia ei ablata ex integro restituantur , & cum omni privilegio suo jus proprium reformetur , & ipse pacificè diu suis fruatur honoribus , propriæ sedi regulariter restitutus. Ad hæc cum obmutuisset Geberardus Salisburgensis Ecclesiæ Episcopus , qui causam adversæ partis erat acturus , utpote apud suos maximè vel senectute sua , vel scientiâ scripturarum , sive eloquentiá reverendus , tum quidem intulit VVernerus Merseburgensis Ecclesiæ Episcopus , ubi in Canonibus scriptum esset aliquid ejusmodi de mulieribus? Et VVizelinus Archiepiscopus porrigens ei librum , inquit : Ecce ipsi legite consequens hujus rei testimonium , quomodo huic quoque sexui oporteat justum judicium fieri , & quomodo ne mulier quidem debeat objectis respondere , donec permittatur ei rem familiarem liberè diutiùs ordinare. Tum omnes adversæ partis Episcopi ita sunt confusi , & ita devicti , ut non haberent quid ad hæc respondere possent , manente apud Ecclesiam Dei victoriâ , quoniam obstructum est os loquentium iniqua. Sed hinc resonabant laudes Deo , illinc autem erat murmur multum in turba de sermone illo. Quidam enim dicebant , Quia bonus est , alii autem dicebant , Non , sed seducit turbas.

Celebrato , sicut dictum est , conventu Episcoporum atque Principum , citiùs abierunt Catholici à Concilio malignantium , ne fortè inciderent in manus inimicorum suorum. Quibus enim parcerent , qui de suorum cæde quidem sociorum sese non abstinuissent ? Sed his itá gestis , deinde indicta est Synodus apud Moguntiam secundâ hebdomadâ post Pascha. Videtur palàm asserere Moguntinum latroci-

latrocinium fuisse hoc Conventu posterius. Ejus tamen superiora verba planè innuunt fuisse anterius. Et ità disertè affirmat Conrardus Abbas Urspergensis. Etiam alii harum rerum antiqui Scriptores. Quidquid sit, de isto Wecilone Moguntino Archiëpiscopo scribit idem Abbas Conrardus: *Defuncto Sigefrido Archiëpiscopo Moguntino Wecilo successit.* Quod ipsum scribunt appendix Lamberti Schafnaburgensis, & in Mariani Scoti supplemento Abbas Dodechinus. Et Bertholdus Constantiensis: *Henricus congregatâ multitudine schismaticorum, Wecilonem Clericum Halberstadiensis Episcopi fugitivum Moguntinensi Episcopatu remuneravit, eò quòd illi in omni pertinacia contra Dominum Papam & sanctum Petrum indefessus cooperator adfuit. Qui ipse jam dudum anathematizatus, & ab anathematizatis electus, nihilominus etiam ab anathematizatis juxta Pelagium Papam, non consecratus, sed execratus est.* Fuerat Apostata Clericus Burchardi Hilberstadiensis Episcopi, sancto Petro Apostolo & Romanæ Ecclesiæ fidelissimi. Intrusus fuit per nominationem Regiam, ac per Simoniam muneris à sacrilego & facinoroso obsequio. Eum adeò detestata fuit Romana Ecclesia, ut Urbanus secundus datos per ipsum ordines exsufflârit, & Daimbertum, qui posteà Pisanus Archiëpiscopus ac tandem Latinus Hierosolymæ Patriarcha fuit, ab illo ordinatum Diaconum reordinârit. Ita testatur apud Gratianum ipse Urbanus in litteris ad Petrum Pistoriensem Episcopum, & Rusticum Umbrosæ Vallis Abbatem. Etenim circa Simoniacè datorum Ordinum exsufflationem ac repetitionem Romana tunc Ecclesia permittebat unumquemque in suo sensu abundare. Hic igitur facinorosus homo præsedit & huic Bercbacensi colloquio & præfato Moguntino latrocinio. Abbates Dodechinus & Conrardus errant ipsum successisse Sigefrido. Quod inter ipsos Erkenbaldus mediarit, affirmat in Chronico Albericus. Quòd posteà Romanæ Ecclesiæ reconciliatus, ac piè defunctus fuerit, malè affirmant Fratres Sammarthani. In Henriciana & Guibertina adversùs Romanam Ecclesiam perduellione fuisse defunctum palàm affirmat Venericus Vercelleosis.

A. 1084.

Quest. 7. cap. 24.

QUINTILINOBURGENSE CONCILIUM.

Hujus Concilii originem & occasionem edicit idem Venericus. Moguntini latrocinii Acta exponit, & prosequitur: *Sed adversa partis Episcopi cupientes hanc indictam Synodum praeoccupare aut praevertere, convenerunt infra hebdomadam Paschae in Castello quodam Saxoniae, Quintilinoburch nomine, ubi locus est congregationis fœminarum Deo servientium sub Canonica institutione. Et ut conspiratio eorum plus valeret, & deciperet*

columbæ simplicitatem, quam serpentis astutia non temerasset, adduxerunt quendam sub specie Legati Sedis Apostolicæ, qui dictus est Ottho Episcopus Ostiensis Ecclesiæ, cùm jam Clemens Papa Romanæ præsideret Ecclesiæ. Intererat etiam huic Conventui Herimannus, cui ne apud suos quidem attribuebatur honor Regius, à quo nunc & illius Synodi cœpit Tractatus. Et infrà: *Hæc quoque sententia cùm non placuisset Episcopis, tunc rogabant ipsi, rogabant & alii Principes Saxoniæ, ut his atque hujusmodi omissis, Ottho consentiret cum eis ad ea quæ cœpissent agere. Se quidem convenisse, ut tractarent, quomodo defendere possent partes ac studia sui Gregorii Papæ, ejusque anathema circa Henricum Regem renovare, ac populo indicare, quòd excommunicatus sit omnis, & salvus esse non possit, quisquis Henrico Regi in aliquo communicaverit. Tunc ille Ottho flexus est ad voluntatem eorum, & consensit. Quia vento agitata arundo exstitit. Damnaverunt iterùm omnes, qui aderant, Episcopi Henricum Regem, & justificaverunt multis modis sui Gregorii partem, agentes ipsi omnia contra Regulas & Instituta Ecclesiæ, utpote qui non convenissent ad Synodum in loco celebri, in civitate scilicet Episcopali, qui convenissent in festis diebus Pascha, in diebus scilicet gaudii & lætitiæ: Ut miserias miserorum augerent, ut seditiones ac prælia renovarent, ut etiam fidem destruerent.* Quæ omnia sunt plena calumniis: Præsertim in Otthonem Gregorii Legatum. De ipso addit Venericus: *Ottho præcipitanter ambivit ac invasit Sedem Apostolicam, usus manu & auxilio pessimorum, apud quos nec humanarum nec Divinarum valet aliquid constitutio legum.* Ita hujus Synodi authoritatem conatur circumscribere. Dum hæc scribebantur, Ottho ex Ostiensi Episcopo erat post Victorem tertium Urbanus secundus.

Legitima ac veracia Synodi Acta audiamus à Bertholdo Constantiensi: *Hermannus Rex in Quintilinoburch Pascha celebravit, ubi & Legatus Domini Apostolici in ipsa Paschali hebdomada generalem Synodum cum Archiepiscopis, Episcopis, & Abbatibus, sancto Petro fidelibus, solemniter celebravit. Interfuit autem huic Synodo Gebehardus Reverendissimus Juvanensis Archiepiscopus. Item venerabilis Hartuicus Magdeburgensis Archiepiscopus cum Suffraganeis suis. Item Suffraganei Moguntinæ Sedis de Saxonia: Nam Wirizeburgensis, & Wormatiensis, Augustensis quoque, & Constantiensis de Allemannia, quique ipsi Canonicâ necessitate impediti venire non potuerunt, per legationem suam se sancto Concilio repræsentaverunt, seq; per omnia ejusdem Synodi Statutis assensuros mandaverunt. Rex etiam Hermannus cum suis Principibus eidem Synodo interfuit.* Ex his vides huic Synodo adfuisse etiam Bennonem Milnensem Episcopum. Hic enim est Magdeburgensis Ecclesiæ suffraganeus. Et ille erat unus ex Episcopis damnatis in Moguntino latrocinio. Verùm posteà lapsus. Ejus lapsum de-

describit præfatus Venericus: *Ex his omnibus Episcopis, qui vel damnati fuerunt vel depositi, unus tantùm, scilicet Benno Misnensis Episcopus, venit ad Sedem Apostolicam, pro suo errore petiturus veniam, quàm & promeruit accipere, juxtà quod ipsa mater omnium Ecclesiarum Romana Ecclesia soleat appellantibus quidquid pietatis est semper offerre. Ergo Clemens Papa pœnitentem benignè suscepit, & confessum pro errore suo honorificè tractavit, abeuntemque cum litteris Apostolicæ Sedis ad Henricum Imperatorem misit, & ipse libenter accipiens correctum, dimisit liberè abire in Episcopatum suum.*

CANON I.

Cum omnes juxta ordinem suum consedissent, prolata sunt in medium Decreta sanctorum Patrum de Primatu Sedis Apostolicæ, quòd nulli unquam liceat ejus judicium retractare, & de ejus judicio judicare. Quod de totius Synodi publicâ professione laudatum & confirmatum est. Et hoc utique contra Henricianos, qui fideles sancti Petri constringere voluerunt, ut excommunicationem Domini Papæ Gregorii super Henricum cum illis retractare præsumerent. Quidam autem Bambergensis Clericus, nomine Cunibertus, Romani Pontificis Primatui derogare volens, in mediam Synodum se contulit, asserens Romanos Pontifices hunc sibi Primatum adscripsisse, non aliundè concessum hæreditasse, videlicet ut nullus de eorum judicio judicare debeat, nec illi alicujus judicio subjaceant. Qui cùm apertè à tota Synodo confutaretur, præcipuè tamen à quodam laïco convictus est per illud Evangelicum: Non est discipulus supra Magistrum. Cùm enim hoc generaliter in omnibus Ecclesiasticis ordinibus observandum deputetur, ne major à minore judicetur, quis hoc Vicario sancti Petri denegare potuit, quem omnes Catholici pro Domino & Magistro venerantur?

SCHO-

SCHOLION.

CAnon demonstrat Bercbacensem Conventum non fuisse judicialem Apostolicarum sententiarum retractationem, sed dumtaxat familiare de ipsis colloquium. Item demonstrat sententiam, quæ Romani Pontificis personam ac judicia censet à nulla Synodo posse judicari, fuisse tunc in omni Germanica Ecclesia adeò certam, ut meruerit synodaliter confirmari. Oppositus error est novellum commentum Joannis Gersonis, ipsam ob causam pessimè meriti. Porrò Bambergensis Cunibertus censuit Romanum Primatum esse humanam usurpationem, non Institutum Divinum. Quod ipsum censent Schismatici Græci. Aliâ enim viâ nesciunt suum schisma fucare. Ita docet in libris de Romano Primatu Nilus Cabasilas Archiëpiscopus Thessalonicensis. An sanctus Petrus fuerit Apostolorum Primas, non vult discutere, atque prosequitur: *Sit Petri jus tantum, quantum quis voluerit, illud tamen non dico, quod Papa id juris à Petro acceperit, ut aliorum Episcoporum Primas esset. Cum enim duo circa Papam consideranda sint, quod & Romæ Episcopus sit, & praterea quod sit primus aliorum Episcoporum, prius illud a Petro accepit, quod scilicet sit Romæ Episcopus, alterum verò à sanctis Patribus & piis Regibus, multo pòst tempore, quod æquum esset in Ecclesiasticis quoque rebus, & multò magis quàm in politicis, ordinem statui.* Et sua sensa probat ex vigesimo octavo Chalcedonensi Canone: *Antiquæ Romæ throno, quod urbs illa imperaret, jure Patres privilegia tribuerunt. Et eadem consideratione moti, centum quinquaginta Dei amantissimi Episcopi sanctissimo novæ Romæ throno æqualia privilegia tribuerunt.* Pergit Nilus: *Quid ex his discimus? Quidnam aliud, quàm non ab Apostolis, sed à Patribus datum esse Papæ Primatum aliarum Ecclesiarum? Et quidem idcirco, quod scilicet urbs Roma reliquis urbibus imperaret. Si verò, quia caput Imperii urbs illa erat, Primatum obtinet Papa, certè non eo nomine ipsum est consecutus, quod sit successor Petri. Si autem à Patribus hoc habet, non ergo ab Apostolis.* Hoc ipsum probat ex centesima novella lege Imperatoris Justiniani: *Sancimus, juxta sanctarum Synodorum Decreta, sanctissimum veteris Romæ Episcopum esse primum omnium Sacerdotum.* Urget verba, *Juxta sanctarum Synodorum Decreta*, & prosequitur: *Si Decretum est sanctarum Synodorum, quo pacto Papa Primatum Sacerdotum à Petro accepit?* Pertinaciter asserit Papam Petro non succedere, nisi in Romanæ urbis Episcopatum. Quod ipsum ex iisdem principiis tradit in opusculo de Papæ Principatu Barlaamus Monachus, adhuc errans in isto schismate. Affirmat omnes Apostolos in universali Doctoratu & Pastoratu fuisse

fuisse pares, Petro nullum Præfecturæ, sed solùm priori loco sedendi & loquendi fuisse Primatum, proximos ipsorum successores Episcopos fuisse cunctos pares per omnia, omnes alligatos ad suæ Parochiæ terminos, etiam Clementem Petri successorem, atque prosequitur; *Verùm postea, cùm Dei providentiâ jus Imperii ad nostros pervenisset, piissimorum Regum & sanctorum Patrum Decretis, ut Romana Sedes esset prima, ideò sancitum est, quòd urbs illa rerum potiretur, Ecclesiasq; alias terrarum unius imperio subjici videretur consentaneum, cùm anteà Romanus Episcopus, ut nec cæterorum quisquam, nec primus esset, nec postremus.* In laudata Imperatoris Justiniani lege urget verbum, *Decernimus*, & concludit: *Si Romanus Episcopus anteà primus fuisset, orbisq; terrarum Pastor à Petro constitutus, nunquam proculdubio Divinissimi Imperatores Constantinus & Justinianus ut de re sui juris sic promulgassent sanctionem; Decernimus ut Romanus Episcopus sit primus omnium Sacerdotum. Idque ideò primùm, quia nullâ opus fuisset lege. Deindè, impietate se obstringere videri possent, si Petri potestatem ac jurisdictionem sibi arrogarent, quodque tot ille anteà sæculis sanxerat, id ipsi decernere præsumerent superciliosè.* Quod ipsum docet Macarius Ancyræ Metropolita: *Senioris Romæ Episcopus privilegia honoris reliquarum Sedium non habuit per Petrum, sed causa hac est, quòd ea urbs tunc imperaret.* Nilus Doxopatrius laudat adductum Chalcedonensem Canonem, atque pergit: *Vides quomodo ex hoc Canone manifestè tanquam delirantes refellantur, qui dicunt propter Divinum Petrum Romanum Primatum habuisse. Ecce enim palam hic sancta Synodi Canon dicit, quòd Roma Regina esset, habere Primatum honoris.* Hinc addit eundem Primatum per Gothicam captivitatem fuisse amissum. Gabriel Severus Metropolita Philadelphiensis censet Primatum hunc esse magno Constantino posteriorem: *Privilegia & Primatum thronus veteris Romæ non accepit ab Apostolis per Petrum, ut Romani dicunt, sed centum quinquaginta Episcopi in secunda Synodo congregati illa tribuerunt.* Schismatici Græci passim ita sentiunt. Repertus Constantinopoli apud Patres Prædicatores Tractatus hæc habet de Romana Ecclesia: *Suam potestatem aut habuit a Deo, mediante Petro, aut à Principibus sæcularibus, aut à Conciliis generalibus, aut simul ab istis tribus, aut nullo istorum, sed usurpato sibi honore utitur Romana Ecclesia violenter & indignè.* Et istam ultimam partem concedunt quidam Græci. Et dicunt quod Apostolorum nullus fuit major altero, sed fuerint æquales & fratres. Verùm hæc est insania & cæcitas paucorum. Eundem errorem ferè sequuntur Martinus Lutherus, Joannes Calvinus, & novissimè Marcus Antonius de Dominis Archiëpiscopus Spalatensis. Omnes garriunt Romanum Primatum non esse Divinum Institutum.

Errorem abundè revincere studui in superioribus. Libet hîc eundem ex sancto Cypriano, qui ante datam Ecclesiis à magno Constantino pacem vixit & docuit, revincere. Adversùm suos quinque rebelles Presbyteros, qui in nescio quo prope Carthaginem monte novum altare erexerant & Para-Synagogam, scribit ad suum populum laudatus Cyprianus: *Deus unus est, & Christus unus est, & una Ecclesia, & Cathedra una supra Petrum Domini voce fundata. Aliud altare constitui, aut Sacerdotium novum fieri præter unum altare & unum Sacerdotium non potest. Quisquis alibi collegerit, spargit; adulterum est, impium est, sacrilegum est, quodcumque humano furore constituitur, ut dispositio Divina violetur.* Ecclesiæ unitatem affirmat fundari in unica sancti Petri Cathedra, & hanc esse fundationem Dominicæ vocis, ac Divinam dispositionem. In litteris ad sanctum Papam Cornelium damnat schismaticum

Ep. 42. Novatiani Papatum, & adjungit: *Hoc vel maximè & laboramus & laborare debemus, ut unitatem à Domino, & per Apostolos nobis successoribus traditam, quantum possumus, obtinere curemus.* Ecclesiæ unitatem asserit fundari in Romano Episcopatu, & hanc esse nobis à Domino traditam per Apostolos. Eadem de re scribit ad Maximum Presbyterum ac Nicostratum Romanæ Ecclesiæ Archidiaconum: *Gravat me atque contristat, cùm vos illic comperissem contra Ecclesiasticam dispositionem, contra legem Evangelicam, contra Institutionis Catholicæ unitatem, alium Episcopum fieri consensisse, id est, quod nec fas est, nec fieri licet, Ecclesiam alteram institui, Christi membra discerpi, Dominici gregis animum & corpus unum discissâ æmulatione lacerari.* Per Ecclesiam non solùm urbicam intelligit, sed omninò universalem. Affirmat per Romanæ Sedis schisma lacerari omnem Ecclesiam. Quòd nempè ejus Episcopatus sit plenè universalis. Hinc ejus schisma affirmat esse contra Ecclesiasticam dispositionem, contra Evangelicam legem, contra Catholicam unitatem. Certè qui aliam Ecclesiam per discordem electionem lacerant, dummodo utraque pars in Romana obedientia persistat, peccant quidem contra Apostolicos Canones, non tamen contra legem Evangelicam: Nulla Evangelica lex vetat in eadem, præterquam in Romana, Ecclesia esse simul duos Episcopos. Hinc ad Novatianum lapsi Romani quidam Presbyteri, dum pœnitentes redirent ad Cornelium, fecerunt hanc professionem: *Etsi videbamur quandam communicationem cum schismatico & hæretico homine habuisse, sincera tamen mens nostra semper in Ecclesia fuit. Nec enim ignoramus unum esse Deum, unum Christum esse Dominum, unum Episcopum in Catholica Ecclesia esse debere.* Utique in Ecclesia universali. Certè qui singularis Ecclesiæ schisma sectatur, non est extra Catholi-

Ep. 46. cam Ecclesiam. Exstat ista professio in litteris sancti Cornelii ad sanctum

Cypria-

Cyprianum. Sanctus Cyprianus scribit item ad Antonianum Episcopum : *Scripsisti ut exemplar litterarum tuarum ad Cornelium transmitterem, ut sciret te secum, hoc est, cum Catholica Ecclesia communicare.* Potest quis cum superordinato communicare Episcopo, & esse in Ecclesia Catholica. In hac autem esse non potest, qui communicat Anti-Papæ. Quæ causa? Nulla alia, nisi quia Romanus Episcopatus est plenè universalis. Pergit eadem epistola adversùs Anti-Papam Novatianum : *Cùm sit à Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus, ille post Dei traditionem connexam & ubique conjunctam Catholicæ Ecclesiæ unitatem conetur humanam Ecclesiam facere, & per plurimas civitates novos Apostolos suos mittat, ut quædam recentia institutionis suæ fundamenta constituat; cumq; jam pridem per omnes Provincias, & per urbes singulas ordinati sint Episcopi, ille super eos creare alios Pseudo-Episcopos audeat.* Et Catholicæ Ecclesiæ, & Christiani Episcopatûs unitatem profitetur esse non simplicitatis, sed compositionis ex multis Ecclesiis ac multis Episcopatibus, concordi numerositate sibi mutuò cohærentibus. Nempè concordiâ unius supremi principii, ex quo unus sit Pontifex Maximus ac Episcopus Episcoporum. Ita loquitur etiam in sua devia Synodo sanctus Cyprianus, ac Tertullianus in libro de pudicitia. Hinc item Novatiano per ironiam suadet hæc Epistola, ut per omnem mundum suos mittat Apostolos, ac omnium Romanarum Provinciarum civitatibus ordinet novos Episcopos, atque ita se demonstret verum Pontificem. Nempè tunc ista omnia poterat Romanus Episcopus, atque ita erat plenè universalis. De Fortunato per Fœlicissimi Diaconi factionem sibi in Carthaginensem Cathedram superintruso scribit Cyprianus etiam ad sanctum Cornelium : *Navigare audent ad Petri Cathedram atque Ecclesiam principalem, undè unitas Sacerdotalis exorta est.* Romam affirmat esse non tantummodò Petri Cathedram, sed insuper principalem Ecclesiam, ad quam provocarent cuncti undequaque Episcopi, & quæ esset origo Sacerdotalis unitatis. Origo, non propaginis, hoc enim competit Hierosolymitanæ Ecclesiæ; sed Præfecturæ & Superioritatis. Et in litteris ad Januarium Numidiæ Primatem, ac ejus Synodum : *Baptisma unum est, & Spiritus sanctus unus, & una Ecclesia à Christo Domino super Petrum origine unitatis & ratione fundata.* Et in litteris ad Quintum Mauritaniæ Episcopum : *Petrum Dominus primum elegit, & super eum ædificavit Ecclesiam suam.* Et in litteris ad Jubajanum Episcopum : *Dominus super Petrum ædificavit Ecclesiam, & indè unitatis originem instituit.* Et infrà : *Ecclesia una est, & super unum qui & claves ejus accepit, Domini voce fundata.* Et in libro de unitate Ecclesiæ : *Hoc erant utique & cæteri Apo-*

Ep. 55.
Ep. 70.
Ep. 71.

Apostoli, quod fuit Petrus, pari consortio praditi & honoris & potestatis, sed exordium ab unitate proficiscitur. Primatus Petro datur, ut una Christi Ecclesia, & Cathedra una monstretur. Et Pastores sunt omnes, sed grex unus ostenditur, qui ab Apostolis omnibus unanimi consensione pascatur. Hanc Ecclesia unitatem qui non tenet, tenere se fidem credit? Qui Ecclesia renititur & resistit, qui Cathedram Petri, super quam fundata est Ecclesia, deserit, in Ecclesia se esse confidit? Palàm profitetur Catholicam Ecclesiam non dumtaxat super sancti Petri personam, sed insuper super ejus Romanam Cathedram esse fundatam Dominicâ voce: Hanc esse Divinam dispositionem ac legem Evangelicam. Hinc etiam in epistola ad Magnum asserit Ecclesiam esse unum sub uno Pastore gregem: Et Novatianum, qui Cornelio superintrusus sit, non posse esse istum Pastorem. Lucidè profitetur Romanorum Episcopum esse Pastorem totius gregis. Et hoc ex jure Prophetico atque Evangelico. Fundamentalem rationem adducit in litteris ad Florentium Puppianum, Ecclesiam hoc modo definiens: *Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata.* Quam definitionem habes item apud sanctum Martyrem Ignatium. Proindè ut omnes sub cælo diffusæ Ecclesiæ sint unica Ecclesia Catholica, debent habere unicum universalem Episcopum, quem sanctus Cyprianus constanter affirmat esse Romanum. Quod ipsum in litteris ad sanctum Cyprianum profitetur Firmilianus Cæsariensis in Cappadocia Archiepiscopus, scribens de sancto Stephano Pontifice: *Stephanus de Episcopatûs sui loco gloriatur, & se successionem Petri tenere contendit, super quem fundamenta Ecclesiæ constituta sunt.* Hoc Firmilianus omninò profitetur: Errans dumtaxat queritur Stephanum istis fundamentis & illo suo loco abuti. Quæ omnia sunt alibi pluribus demonstrata.

Ep. 76. (margin, beside "nem ac legem Evangelicam")

Ep. 69. (margin, beside "Ecclesia est plebs Sacerdoti adunata")

CANON II.

IN eadem Synodo ordinatio Wecilonis Moguntini invasoris, & Sigefridi Augustensis, & Norberti Curiensis, immò omnes ordinationes & consecrationes excommunicatorum penitus irritæ judicatæ sunt, juxtà Decreta sanctorum Patrum Innocentii, Leonis primi, Pelagii, atque ejus Successoris Gregorii primi.

SCHO-

SCHOLION.

AN Wecilonis, & aliorum hîc expressorum, Simoniacâ Henrici Regis nominatione intrusorum, Episcoporum ordinationes quoad substantiam, an verò quoad solam executionem irritet & exuffl t hæc Synodus, quidam ambigunt. Ego existimo irritari quoad substantiam. Lucet ex litteris, apud Gratiani Decretum exstantibus, Urbani secundi ad Petrum Pistoriensem Episcopum, & Rusticum umbrosæ vallis Abbatem: *Daimbertum à Wecilone, licet Simoniaco, non Simoniacè ejusdem confessione reperimus in Diaconum ordinatum. Et beati Papæ Innocentii sententiâ constat declaratum, quòd Wecilo, quem constat ab hæreticis ordinatum, quia nihil habuit, nihil dare potuit ei, cui manus imposuit. Nos igitur tanti Pontificis authoritate firmati, & Damasi Papæ testimonio roborati, qui ait*, Reiterari oportet, quod malè actum est, *Daimbertum ab hæreticis corpore & spiritu digressum, atque utilitatibus Ecclesiæ pro viribus insudantem, ex integro, Ecclesiæ necessitate ingruente, Diaconum constituimus. Quod non reiterationem existimari censemus, sed tantùm integram Diaconii dationem. Quoniam, ut antè prædiximus, qui nihil habuit, nihil dare potuit.* Per Augustinum Caravitam correctus & expurgatus Gratianus legit, *Necilone.* At omninò est legendum, *Wecilone.* Et idem Augustinus addit hoc Scholion: *Marianus Scotus in vita Gregorii septimi mentionem facit Archiëpiscopi Magdeburgensis, hoc nomine appellati.* Verùm hic Wecilo fuit vir insigniter Catholicus, de quo ad istius sæculi annum septuagesimum octavum scribit Conrardus Abbas Urspergensis: *Henricus Rex properanti contra se cum multo exercitu Rudolpho juxta Stronui occurrit. Initoque prælio, non pauci ex his atque illis prosternuntur, ac incerta fit victoria, utrisque certatim fugientibus ad propria, ubi à vulgaribus hominibus Wecilo Magdeburgensis Archiëpiscopus in fuga occiditur, sive, ut quidam dicunt, suspenditur.* Idem prælium memorat Venericus Vercellensis Episcopus, affirmat Wecilonem adhæsisse Rudolpho Regi, adeoque etiam Gregorio septimo, & adjungit: *Wezelinus Magdeburgensis Ecclesiæ Archiëpiscopus in fuga occisus est.* Proindè Urbanus secundus manifestè agit de Wecilone Moguntino. Hic fuit & Schismaticus & Simoniacus, datos per ipsum ordines exufflavit Ottho Hostiensis Episcopus, atque ita ejus Diaconum Daimbertum reordinavit. Synodale Nicolai secundi Decretum habet de tertia Simoniacæ ordinationis specie: *Eos qui usque modò gratis sunt à Simoniacis consecrati, non tam censurâ justitiæ, quàm misericordiæ intuitu in acceptis ordinibus manere permittimus. De cætero autem si quis in posterum ab eo, quem Simoniacum esse non dubitat, se consecrari permi-* Fol. 82.

miserit, & Consecrator & Consecratus non disparem damnationis sententiam subeat, sed uterque depositus pœnitentiam agat, & privatus à propria dignitate persistat. Daimbertus Moguntinæ Ecclesiæ Diaconus de hujusmodi ordinatione dolebat, dereliquit Pseudo-Episcopum Wecilonem, strenuè agebat pro Catholica Ecclesia, & hæc laborabat inopiâ bonorum ministrorum: Hinc Nicolai Canonem dispensandum, & Daimbertum gratiosè reparandum duxit Ottho Legatus, ac reordinavit. An antè vel post hanc Synodum, adeoque an ex hujus Synodi Canone egerit, vel an ejus factum hæc Synodus confirmarit, ignoro. Omninò fuit alterutrum. Quidquid sit, Petrus Pistoriensis Episcopus & Rusticus umbrosæ Vallis Abbas istud improbarunt, Otthonis factum videntur retulisse ad Urbanum secundum, ac etiam Urbanus non mutasse mentem, sed ipsum confirmasse. Isto enim tempore circa similes ordinationes quisque in suo sensu liberè abundabat. Errorem plenè tandem exstinxit Doctor Angelicus. Quòd sancti & antiqui Pontifices, Damasus, Innocentius, Leo, Pelagius, ac Gregorius errori faverint, & Urbanus secundus & hæc Synodus errarunt. Ex hujus præsenti Canone palàm ille rescripsit ad Petrum Episcopum & Rusticum Abbatem.

Quòd hic Canon datos per Simoniacum Episcopum ordines censeat substantialiter nullos, lucet etiam ex illis, quæ in Apologetica pro septimo Gregorio Epistola scribit apud Venericum Vercellensem Episcopum Hirgauziensis Monasterii incognitus Monachus: *Sciendum, quòd Guibertus arguat Catholicos asserere illa, quæ extra Ecclesiam fiunt, Sacramenta non esse, nec aliud quàm damnationem cuiquam conferre, adstruens tam extra quàm intra Catholicam Ecclesiam hæc omnia rata & vera existere.*
Fol. 41. *Assumitq; in testimonium assertionis suæ sententiam Augustini in quodam Tractatu in Evangelium Joannis contra rebaptizatos editam. Ita ergo Augustinus inquit:* Nec foris, sicut nec intus, quisquam qui ex parte diaboli est, potest vel in se, vel in quoquam maculare Sacramentum, quod Christi est. *Quam & nos sententiam fideliter amplectentes respondemus, hoc Augustinum de solo, unde tunc agebatur, Baptismi dixisse Sacramento.* Eadem hujus Monachi verba adducit in sui operis fine Venericus, & de ipsorum Authore non dicit, *Inquit*, sed *Inquiunt*. Quòd nempe plurimi tunc Catholici ita sentirent. Plura, quæ Sacramenta etiam extra Ecclesiam valere affirmant, sancti Augustini testimonia adducit, & concludit: *Proindè Clemens Papa arguit eos, qui aliter credunt de ipsis Sacramentis Christi & Ecclesiæ, asserentes ea extra Ecclesiam Sacramenta non esse. Qui etiam cum fidem Catholicam non habeant, sese Catholicos appellant, cæteros autem, qui multò meliùs, quàm ipsi credunt, hæreticos atque schismaticos esse dijudicant.* Quòd extra Ecclesiam datum Baptisma esset verum &

ra-

ratum, omnes tunc profitebantur, verùm de aliis Sacramentis erat summa concertatio. Et quidem multi Catholici asserebant & ipsa valere. Lucet ex libro gratissimo sancti Petri Damiani. Plures tamen censebant irrita & nulla. Et hi cunctos in Guibertino schismate consecratos Episcopos & Clericos omninò resacrabant. Horum sententiam toti Ecclesiæ imposuit Guibertus, dixit adversari avito, per sanctum Augustinum & omnem Ecclesiam olim probato Dogmati, ideoque apud se, non apud Gregorii communionem esse veram fidem ac veram Ecclesiam. Porrò iste error præsertim vigebat in Germania. Lucet ex illis quæ Constantiensis Bertholdus scribit de Magistro Bernardo, Rectore Scholarum Constantiensium. Proindè istam sententiam præsens Canon omninò videtur confirmasse.

CANON III.

SEcta Wecilonis Moguntini invasoris, ejusque Sociorum, sub anathemate damnata est, quæ asserit sæculares suis rebus exspoliatos Ecclesiastico non subjacere judicio, nec excommunicari posse pro suis excessibus. Quique excommunicatos absque Reconciliatione recipi posse contendit.

SCHOLION.

IN quinta sua Synodo dixit Symmachus Pontifex: *Nullos Episcopos suis rebus exspoliatos, vel à sedibus suis vi aut dolo, aut quocumque ingenio pulsos, sicut & vos de nobis judicastis, aut ad Synodum tam Provincialem quam Generalem posse convocari, aut in aliquo judicari, antequam cuncta, quæ eis ablata sunt, legibus potestati eorum pacificè per omnia redintegrentur, decernimus. Prius ergo oportet illis omnia legibus redintegrari, & Ecclesias, quæ eis sublata sunt, cum omni privilegio suo restitui, & postmodum non sub angusto temporis spatio, sed tantum temporis spatium eis indulgeatur, quantum exspoliati vel expulsi esse videntur, antequam ad Synodum convocentur. Nam nec convocari ad causam, nec dijudicari potest exspoliatus vel expulsus.* Et demonstrat istud esse antiquum Ecclesiæ Decretum. Notanda sunt verba: *Sicut vos de nobis judicastis.* Italiæ Episcopi Theodorico Gothorum Regi, qui spoliatum Symmachum judicari jusserat, constanter se opposuerunt, & illum ante omnem judicii ingressum voluerunt plenè revestiri. Hoc ipsorum judicium laudat Pontifex, confir-

firmat, atque demonstrat esse antiquum Ecclesiæ Canonem. Eadem de re ad Carolum Calvum Francorum Regem scripsit Nicolaus primus
Ep. 45. Pontifex: *Ne quæsumus dicatur de nobis procedente tempore, quod nunc Scripto de Theodorico profertur. Qui ante patrimonii vel Ecclesiarum, quas amiserat, receptionem Papam Symmachum, utpote Arianus & sceleratissimus Rex, cum impugnatoribus suis in disceptationem confligere jussit, cum potestati ejus omnia, quæ per suggestionem inimicorum suorum amiserat, reddenda ab honorabilium Italorum Episcoporum concilio jussa fuissent, ut legaliter statui pristino redditus, tunc veniret ad causam, & si ita recte videretur, accusantium propositionibus responderet.* Agit de Rothaldo Suessionensi Episcopo, quem à degradationis sententia appellantem ad Romanam Ecclesiam Hincmarus Metropolita Rhemensis omnibus suis rebus spoliarat contra Sardicenses Canones: Ipsum ante retractatorii judicii ingressum mandat plenè restitui. Etiam in libello, quo ad eundem Pontificem appellavit, habet sanctus Ignatius Patriarcha Constantinopolitanus: *Postulavimus ut epistola legerentur, quæ Canonicas Innocentii Papæ pro sancto Chrysostomo sanctiones continebant, Joanni concilium Judicum non priùs esse subeundum, quàm in loco & throno suo esset restitutus.* Et Joannis de hac re querimonias, & Innocentii pro ipso sanctiones habes apud Palladium Helenopolitanum Episcopum in Dialogo cum Theodoro Diacono Romanæ Ecclesiæ. Et Joannes non postulavit rem novam, sed provocavit ad antiquas Ecclesiæ regulas: Protestatus est ipsas à Theophilo Alexandriæ Patriarcha fuisse in sua causa violatas. Proindè antiquissimus est iste Canon. Et posteriora sæcula ipsum non neglexerunt. Lucet ex litteris Goffredi Vindocinensis Abbatis ad Goffredum Carnutensem Episcopum:
Lib. 2. ep. 39. *Novimus, qui præsentes eramus, Dominum Papam Urbanum in Arvernensi Concilio super hoc diffinitivam, & ab omnibus, qui aderant, Episcopis & Abbatibus laudatam dedisse sententiam, ut quicumque sine vocatione & judicio exspoliarentur, etiam sine vocatione & judicio investirentur.* Et hinc oritur quæstio, Quomodo spoliatum Henricum Regem judicaverit septimus Gregorius? Quomodo Wecilonis, qui illum dixit ante omnia revestiendum, sententiam præsens Synodus dicat esse Sectam & hæresim? Respondeo antiquum Ecclesiæ Canonem sancire pro solis iniquè, sine vocatione & judicio, aut contra quemvis Juris ordinem spoliatis: Henricus autem Rex fuerat spoliatus juxta istum ordinem. Porrò assertio, quæ censet legitimè spoliatum non posse ante restitutionem puniri per Ecclesiasticas censuras, est palàm Sectaria atque hæretica.

Altera Wecilonis hæresis fuit, quòd tales Henrici Regis, ac ipsi adhærentium excommunicationes sperneret, doceretque ipsis citra Ecclesiasticam

eam conciliationem posse communicari. Ista in Ecclesiasticas censuras irreverentia atque sub nullitatis fuco violentia est vera hæresis, grassata etiam antiquitùs, & à Patribus damnata. Etenim suam ab Eusebiana factione ejectionem refert in litteris ad suos Monachos sanctus Athanasius, & prosequitur: *Mox ab istis insidiis Arianos in suam communionem recepère, sine omni curà respectuq́ tot judiciorum, quibus illi damnati erant, iterumque Imperatoris mandatum causificati sunt. Nec eos puduit in Epistolis subscribere, post Athanasium adflictum odia desiisse, & jam inde se Arianos suscipere, & ad terrorem audientium, ita sibi ab Imperatore mandatum esse jactitant. Quin & illud ausi sunt sine omni fronte adjicere, Arianos rectè sentire.* Eodem modo post ejectum nostrum Gregorium Rex Henricus dixit jam cessare odia, Guibertinam factionem esse veram Ecclesiam, ideoque cunctos jussit illi communicare. Et hæc omnia Wecilo probavit atque adjuvit. Paulinum Trevirensem, Luciferum Calaritanum, Dionysium Mediolanensem, ac Eusebium Vercellensem Episcopum, quòd istis Constantii Edictis parère constanter recusarint, infrà laudat Athanasius, ac pergit: *His ad se vocatis jussit Imperator ut contra Athanasium subscriberent, & cum Hæreticis communionem inirent. Quibus admirantibus novum ejus studium, dicentibusq́ id non esse Ecclesiastici Canonis, statim subjecit: At quod ego volo sit pro Canone. Ita enim me loquentem Syria Episcopi sustinent. Aut igitur obtemperate, aut vos quoque exules abite. Id cum audissent Episcopi, magnoperè admirantes, & ad Deum manus tendentes, multa cum libertate suas illi rationes proposuerunt, docentes Regnum non ipsius esse, sed Dei, à quo acceperat, eumq́ metuendum, ne illud, quod dederat, repentè adimeret. Denunciabant illi diem judicii, suadebantque ne Ecclesiastica corrumperet, neve Romanum Imperium Ecclesiasticis Constitutionibus immisceret, neve Arianam hæresim induceret in Ecclesiam. Verùm nec ille audiit, nec eos plura dicere permisit.* Cunctos proscripsit in varia exilia. Et huc respicit in Eusebiani Chronici supplemento sanctus Hieronymus: *Omnes toto orbe penè Ecclesiæ, sub nomine pacis & Regis, Arianorum consortio polluuntur.* Muta Constantium in Henricum, Athanasium in Gregorium, Syriæ Episcopos in Wecilonem, Arium in Guibertum: Erit eadem facti species. Nam & hoc Guibertino tempore omnes fermè Germanorum ac Italorum Ecclesiæ fuerunt per contagiosam communionem pollutæ. Et uti Constantius, ita & Henricus ob similes violentias amisit Imperium. Nam & ipsum Arium fuisse à Nicæna Synodo iniquè damnatum censuit, ideoque sine pœnitentia & reconciliatione ad communionem, suscipi ab Alexandro Constantinopolitano Episcopo jussit Constantius. Excommunicatis Ithacianæ conspirationis A. 369.

Episcopis etiam sanctum Martinum communicare jussit Imperator Maximus. Et quòd Martinus ab Angelo correptus fuerit, ac exinde miraculorum gratiam senserit sibi suspendi, testatur in ejus vita Sulpitius Severus. Et litteris, per quas Imperatorem Arcadium excommunicavit, Innocentius primus addidit: *Si vim, quod equidem abominor, aliquibus inferre ausi fueritis ad abrogandam hanc Apostolicam sanctionem, eritis in posterum universo cætui orthodoxo tanquam Publicani & Pagani.* Timuit censuræ contemptum ac violentiam. Exstat Epistola in nono
F. 559. libro juris Græco-Romani. Et excommunicationem, quàm Hæresiarchæ Nestorio per Apostolicas vices inflixit sanctus Cyrillus Alexandriæ Patriarcha, licet non exsufflarit, tamen usque ad Ephesini Concilii examen suspendit Imperator Theodosius. Hinc impurus ille Judæus fuit ad Synodi exordium invitatus uti religiosissimus Episcopus. Augustus item Zeno Petro Mogo, excommunicato Alexandrinæ Sedis invasori, omnes istic orthodoxos jussit communicare. Ita habes in sancti Gelasii tomo de sententia anathematis: *Manifestè approbatur Alexandrinum Petrum per Imperialem tantummodò sententiam nullo prorsùs modo potuisse absolvi. Ubi si Pontificum quoque sociatur adsensus, quærimus utrùm præcesserit, an fuerit subsecutus? Si subsecutus est, nihilominùs ad id redditur, ut absolutio sæculari potestate præcepta, & principaliter inchoata valere non possit, Pontificumq; secutus adsensus adulationis potiùs fuerit, quàm legitimæ sanctionis. Si præcessit, doceatur à quibus & ubi ille sit gestus.* Quæ verba in suis ad omnes Constantinopolitanæ Diœcesios Antistites & Clericos litteris adducit Nicolaus primus, & ex ipsis ostendit Gregorium Asbestam, Syracusæ Archiëpiscopum, cujus vincula Imperator Michaël tertius cassarat, fuisse magis innodatum ac maculatum. Et istas litteras probavit, ac suæ septimæ Actioni inseruit octavum Concilium. Etiam Theodora Augusta, Justiniani imperiosa mulier, Sylverio ac Vigilio Pontificibus jussit, ut Anthymo Trapezuntino Episcopo, hæretico ac damnato, sine pœnitentia ac absolutione communicarent. Et hinc processit horrenda illa persecutio in utrumque Pontificem.

Eandem violentiam à suis Regibus frequenter passa est item Latina Ecclesia. Etenim Ottonem primum Imperatorem, quòd sibi à proprio filio Frederico Moguntino Episcopo inflictum ob pravas nuptias anathema sperneret ac exsufflaret, fuisse infœlici morte à Deo percussum
Lib. 2. scribit ad Desiderium Cassinensem Abbatem sanctus Petrus Damiani.
ep. 15. Et de Philippo Francorum Rege, ob similes nuptias damnato per Pi-
F. 260. ctaviense Concilium, habet Hugo Abbas Flaviniacensis: *Jezabelis furor, usus novitate profanâ, manus impias in Deum extendens, missis Ap-*

pa-

parietibus Ecclesiam fregit, & in ea sibi Missam à sui similibus dici coëgit. Et in litteris ad omnes sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinales, exstantes apud Cardinalem Cæsarem Baronium, sanctus Thomas Cantuariensis Regem suum Henricum secundum accusavit etiam de hoc articulo: *Rex mandat Clericos se non habere excommunicatos, cùm ritè fuerint excommunicati.* Et inter articulos, de quibus Anglicani Episcopi pugnarunt cum Rege Henrico tertio, fuit & hic: *Rex mandat suis litteris, quod non vitentur excommunicati, licèt per Ordinarios publicè denuncientur excommunicati.* Et fuerunt ibi plures similis farinæ articuli. Eos habes in Additamentis Matthæi Parisiensis. Hujus Regiæ violentiæ habemus plurima exempla. Et ipsa etiamnum hodie viget in quibusdam supremis Senatibus, ausis non tantummodò Episcopales, sed etiam Papales anathematis sententias examinare, judicare, cassare, absoluere. Joannis Patriarchæ Antiocheni factio etiam post Ephesinum Concilium non cessavit favere Nestorio, & sancti Cyrilli damnare Capitula. Hinc ejus apud Constantinopolim Legatos Maximianus Episcopus exclusit ab omni Basilica, privavit omni facultate synaxeos. Et istius vinculi cassationem flagitantes Imperator Theodosius remisit ad Episcopum, & adjunxit: *Equidem Episcopo imperare non possum.* Ita testatur Legatorum unus Theodoretus Cyrensis Episcopus, in Relatione ad Alexandrum Hierapolios Episcopum, suum Euphratesiæ Provinciæ Metropolitam. Nempè varii Adsessores fecerunt mobilem Principem ita variare. Orandus est Deus, ut etiam hodiè Regibus adsideant viri integri, suæ Catholicæ Matris cultores, qui prophanas Theodoreti preces non audiant. Etenim Divinam Ecclesiæ potestatem Reges non solent lædere, nisi ad sacrilegas damnatorum Episcoporum aut Clericorum preces, qui sub Regiæ protectionis fuco diligunt sordere in suis cupiditatibus, atque anathemate, & quandoque etiam mori. Est sacrilega Wecilonis Moguntini audacia, per præsentem Canonem meritò damnata de hæresi.

A. 1168.

F. 1061.

Con. Ephes. f. 466.

CANON IV.

STatutum est, ut quicumque ab Episcopo suo, nec officio, nec communione privato, excommunicatus esset, etsi injustè, nullatenus tamen reciperetur ad communionem, nisi absolutus Ecclesiastico more.

aaaaa 2 SCHO-

SCHOLION.

Excommunicationem de injustitia accusare, ac sub isto fuco contemnere, est antiqua quorundam audacia, adversùs quam in litteris ad Hermogenem Episcopum graviter declamat Isidorus Pelusiotes. Et in populo & præsertim in Clero grassantia Christianæ Disciplinæ vulnera deplorat, addit adversùm illa Episcopis vix ullam esse potestatem nisi solum excommunicationis gladium, atque prosequitur: *Id*
Lib. 3. ep. 259 *quidem*, utique ex Ecclesia proscribere, *est promptum ac facile, sed emendationem non habet. Nam si ei, qui optimo jure ab aliquo condemnatus est, ad omnes etiam alias Ecclesias aditus clauderetur, cunctique una cum eo, qui sententiam tulisset, indignationem conciperent, fortasse ille castigatus meliorem mentem indueret. Nunc autem simul atque quisquam ab aliquo condemnatus est, ab alio persæpe colitur & observatur, aliaque ei Ecclesia patet, & satellitium, & munera: Eique qui ejectus est, in quæstum cedit loci commutatio. Ac deinde quòd criminis convictus sit ejectus, non commemorat; quòd autem sponte sua discesserit, hoc effingit. Ac si quis causam percunctetur, multa & gravia narrat, quæque Ecclesia, a qua susceptus est, allubescant.* Affirmat hinc omnem Episcopalem authoritatem sperni, jacere omnem disciplinam. Et quidem excommunicatio tunc spernebatur apud alienas dumtaxat Ecclesias: Non ità ob injustitiæ fucum, quàm quòd esset aut fingeretur ignota. Nostri Gregorii tempore spernebatur etiam in propriis Ecclesiis, ante oculos proprii Episcopi. Ob allegatum iniquitatis fucum. Et malum adeò crevit, ut in prima sua Lateranensi Synodo Paschalis secundus ediderit hanc à cunctis fidelibus faciendam professionem: *Anathematizo omnem hæresim, & præcipuè eam, quæ statum præsentis Ecclesiæ perturbat, quæ docet & astruit anathema contemnendum, & Ecclesiæ ligamenta esse spernenda.*

Porrò præsentem Canonem firmat vigesimus septimus Arabicæ Ecclesiæ Canon: *Quicumque fuerit à Sacerdote ligatus, quamvis calumniam passus sit, non est ab eo accipienda oblatio; nec ulla alia res, quam ad Ecclesiam adferat, nec ullus fidelium debet cum eo prandere, nec in ejus domum ingredi, nec eum in domum suam recipere, priusquam sit ab excommunicatione absolutus. Et qui hoc non servaverit, parui faciens excommunicationem, & fidem contemnens, oportet eum quoque excommunicare, quia fuit particeps & consentiens.* Quod verum est etiam de excommunicatione nulla ob manifestam injustitiam. Quæ enim poterat esse manifestior injustitia, quàm Joannis Patriarchæ Antiocheni, & illi in Ephesino Concilio conspirantium Episcoporum audacia in sanctum Cyrillum,

Alexan-

Alexandriæ Patriarcham, & Apostolicum Concilii Præsidem? Eruditus Melitinæ Episcopus ac secundæ Armeniæ Metropolita Acacius constanter affirmabat istiusmodi excommunicationem non esse Ecclesiasticum judicium, sed impotentis animi convitium, ideoque ab omnibus spernendum. Nihilominus sanctus Cyrillus ipsum nullo pacto audiit: Gessit se ut excommunicatum, iniquum vinculum fuit plenè reveritus, nec communicare præsumpsit, nisi per novam sancti Cælestini Pontificis legationem Canonicè absolutus. Etiam Domno Patriarchæ Antiocheno, Eusebio Dorylеensi, Ibæ Edesseno, Theodoreto Cyrensi, Athanasio Parensi, ac aliis Episcopis per Ephesinum latrocinium inflicta damnatio fuit penitus ac manifestè iniqua: Non minùs quàm damnatio sancti Flaviani Constantinopolitani Episcopi, quem Ecclesia ob innocentiam passim titulat secundum Abel. Et tamen istorum nemo ante obtentam à sancto Leone Pontifice absolutionem fuit ausus spernere vinculum, aut Episcopalem communionem sibi retinere. Quin & laudatus Pontifex Domno Patriarchæ, quòd in alia causa deliquisset, injectum vinculum fecit ratum, & confirmavit. Vinculum item, quod sancto Joanni Chrysostomo injecit Synodus ad Quercum, fuit per omnia iniquum: Et tamen ille se gessit ex eadem regula. Quid fuit iniquius, quàm à nescio quo monacho in Theodosium Imperatorem eructata excommunicatio? Et tamen ille ad prandium considere noluit, nisi absolutus. Etiam in nobilem virum Classicianum lata per Auxilium Episcopum excommunicatio erat injusta. Lata erat per iram, quæ justitiam Dei non operatur. Ita in scriptis ad Auxilium litteris supponit sanctus Augustinus. Et tamen adjunxit: *Aufer Gesta Ecclesiastica, quæ perturbatior fortasse fecisti.* Mandat injustum vinculum non sperni, sed Canonicè absolvi. Circa Jonathæ, qui contrà Regium Patris Saul anathema comederat agreste mel, quærit in quæstionibus ad Regum libros etiam Theodoretus: *Si Saul stultè subjecit anathemati, cur Deus confirmavit anathematismum?* Et respondet: *Primò quidem eum arguit, quòd præter rationem esset execratus. Deinde docet, ne ejusmodi quidem anathemata esse contemnenda.* Famosa est Magni Gregorii in vigesima sexta homilia super sancti Joannis Evangelium sententia: *Sub magno moderamine Pastores Ecclesiæ vel solvere studeant vel ligare. Is autem, qui sub manu Pastoris est, ligari timeat vel justè vel injustè. Nec Pastoris sui judicium temerè reprehendat. Ne etsi injustè ligatus est, ex ipsius tumidæ reprehensionis superbiâ culpa, quæ non erat, fiat.* Quam sententiam laudat in libris de Laïca institutione Jonas Aurelianensis Episcopus, questus excommunicationis vinculum suo etiam tempore fuisse contemptum. Et adversùs Gregorium Asbestani Syracusæ Archiepiscopum,

Ep. 75. Lib. 1. qu. 30. Lib. 2. cap. 21.

pum, qui à sancto Ignatio Patriarcha Constantinopolitano inflictam sibi damnationem spernebat uti injustam & nullam, ad omnes Constantinopolitani Patriarchatus Episcopos & Clericos scripsit Nicolaus primus: *Quod*, utique communicare Ecclesiæ, *Gregorius agere omninò non debuit, etiamsi nulla Commissa exsisterent pro quibus damnari potuisset. Quoniam Prælati judicium semper inferioribus formidandum est, ne si ei non obedierint, licet ab eo fortassis injustè ligentur, ipsam obligationis suæ sententiam ex alia culpa, id est, ex inobedientia mereantur.* Palam loquitur ex Magno Gregorio. Et istam Epistolam probavit, ac septimæ suæ Actioni inseruit octava Synodus.

Eandem Magni Gregorii sententiam Leodiensi Clero, qui Henricum Regem affirmabat iniquè excommunicatum, & pertinaciter eidem communicabat, objecit Paschalis secundus Pontifex. Et Clerus reposuit: *Dicimus & nos cum Gregorio, Ligandi & solvendi potestate se privat, qui subjectos pro suo velle, & non pro eorum merito ligat & solvit. Dicitis quoque: Excommunicatus, si morte prævenitur, damnatur. Hic nobis succurrit Romana Ecclesia authoritas. Gregorius enim verbo & Scripto authorizavit, quod potest Romanus Præsul absolvere excommunicatum injustè ab aliquo. Si hoc potest Romanus Præsul, quis neget etiam Deum posse absolvere, si quem Romanus Præsul injustè excommunicaverit? Nemo enim lædi potest ab alio, nisi priùs lædatur à semetipso.* Clerus dogmatizat iniquam excommunicationem esse nullam, solvi immediatè à Deo, ideoque non indigere absolutione humana. Quocircà & ipse est ex illis, adversùm quos processerunt & præsens Canon, & laudatum Decretum secundi Paschalis. Idem error grassatus olim fuit in Orientali Ecclesia, & ejus fundamentum exponit Theodorus Balsamon in Scholio ad trigesimum secundum Carthaginensem Canonem: *Si datum fuerit Episcopo, seu rectè seu perperam Clericos & Laïcos segregare, & necesse habere eos, qui segregantur, segregationem servare, tyrannidem exercebunt Episcopi, & in omni re dominium exercebunt. Et nemo erit qui eis resistet, propter metum segregationis Et ipsi etiam pietati insultabunt. Et Divini Canones erunt multorum malorum authores. Quod est absurdum.* Utriusque partis rationes adducit, & concludit: *Ego autem non habeo quemnam eorum sequar. Nam & à pietate trahor, sed ab eo quod sit contra Canones, retrahor. Cupio ergo discere quid agendum: Ut qui totâ vitâ cupiam esse puer & discipulus.* Canonum Doctor fatetur illam opinionem adversari Canonibus, & hæsitat an sit sequenda. Parùm Doctoraliter. Eundem errorem sequi videtur Imperator Joannes Cantacuzenus: *Divinum Numen non sequi Episcoporum à rectâ ratione alienas affectiones, præclarè dictum est à magno Dionysio.* Addit tamen etiam istiusmodi sententias *esse terribiles, & meritò.*

Lib. 3. cap. 33.

Porrò

Porrò noster Canon rectè addit: *Ab Episcopo suo.* Etenim extra territorium jus dicenti non paretur impunè. Et hinc Joannis Antiocheni excommunicationem sanctus Cyrillus potuisset omninò contemnere. Verùm quòd ille Synodi authoritatem sibi adscriberet, hic censuit parendum. Et hinc vides, quòd exempti & Apostolicæ Sedi immediatè ac plenè subjecti Clerici & Monachi Diœcesanorum Episcoporum sententias rectè contemnant. Diœcesanus enim Episcopus non est eis Episcopus: Nullus eis est Episcopus nisi Romanus. Canon item rectè addit: *Nec officio nec communione privato.* Etenim in Decreto, quo Joannem Antiochiæ Patriarcham, & illi in patrato adversùs sanctum Cyrillum facinore cooperatos Episcopos ab officio Episcopali suspendit, addidit Ephesina Synodus: *Ab Ecclesiastica communione alieni sint, nullam habentes facultatem, tanquam ex authoritate Sacerdotali, quâ aliquibus vel detrimentum vel adjumentum adferre queant.* Et in relatione ad Imperatorem Theodosium: *Decrevimus eos tantisper excommunicationi subjacere, absurdam eorum temeritatem coërcentes.* Proindè Episcopo injecta ab officio aut communione suspensio est capistrum, quo ille Ecclesiasticas censuras nulli possit auferre vel inferre. Utramque hanc clausulam existimo additam ab hujus Synodi Episcopis ad sui defensionem adversùs Moguntinum latrocinium. Omnes fermè illic fuerant degradati. Præterea Hartuicum Magdeburgi Metropolitam, quòd ex septimi Gregorii delegatione consecrasset Reginhardum Mindensem Episcopum, degradarat in sua etiam Synodo Seguinus Metropolita Coloniensis. Verùm neutra Synodus respectu damnatorum Episcoporum erat sua Synodus. Deindè, neutra erat Synodus, sed schismatica excommunicatorum conjuratio: Conjuratio Henriciana & Guibertina. Hinc utraque ista clausula absolvit hujus Synodi Episcopos, & data in ipsos judicia demonstravit fuisse attentata convicia.

Hunc esse utriusque clausulæ scopum & sensum profitetur Venericus Vercellensis Episcopus: *Caterùm prævaricatores Ecclesiasticæ legis Episcopi, qui in Moguntina Synodo sunt depositi, & omni Ecclesiasticâ dignitate privati, sententiam depositionis suæ à Sede Apostolica prolatam parvipendunt, & superbiæ spiritu inflati, non solùm vetitum sibi officium ausu temerario usurpant, sed etiam secundùm Canones concessam Sedi Apostolicæ potestatem conantur eripere, & sibimet eam contra Canones contendunt usurpare. Ideò frequentibus conventibus pariter & Scriptis firmaverunt sibi hunc sermonem nequam, ut non possit Romana Ecclesia alium habere Papam, nisi ex parte sui Gregorii, qui velit resistere Henrico Regi, immò Divinæ ordinationi, qui etiam velit Sedem Apostolicam invadere contra Guibertum Pontificem ipsius Romanæ Ecclesiæ.* Nequam sermones Venericus vocat Synodalia Decreta.

ta, quæ tunc asserebant Guiberti factionem non esse veram Ecclesiam, & Moguntinum conventum non fuisse legitimum Concilium, sed latrocinale Conciliabulum, ideoque inflictam ab ipso damnationem non esse timendam. Et istos inter sermones est omninò præsens Canon.

CANON V.

S*Imiliter & pro sacrilegio excommunicatos decrevit sancta Synodus non recipiendos absque solita reconciliatione, & nisi dudum, quæ sacrilegè sibi vendicaverant, reddidissent.*

SCHOLION.

INter calumnias, quas Catholicis Gregorium septimum observantibus Episcopis imposuit Moguntinum latrocinium, Venericus Vercellensis Episcopus ponit & hanc: *Seditiosi Episcopi, utpote violatores Ecclesiasticorum privilegiorum, permiserunt suarum partium fautores rapere & diripere bona & res Ecclesiarum, ut ejusmodi homines essent sibi promptiores ad omne nefas audendum, quibus ex consuetudine jam quasi in naturam versa est dulcedo conjurationum, rapinarum, homicidiorum.* Henricianæ & Guibertinæ factionis facinora Venericus transscribit in nostros Episcopos & milites. Quòd enim & Henricus & Guibertus in diripiendis Ecclesiarum bonis fuerint promptissimi, est omnibus notum. Quòd & nostri milites eandem artem tunc exercuerint, non est inficiandum. Verùm quòd nostri Episcopi ista permiserint, est dura calumnia. Hanc ut illi à se avertant, omnes istiusmodi raptores excommunicant, & ipsorum nullum ante factam restitutionem præsens Canon permittit absolvi. Hinc calumniam denuò continent hæc Venerici verba: *Ottho Ostiensis Episcopus*, hac utique in Synodo, *intulit se judicare bonum & justum esse, ut res Ecclesiarum, quas Saxones atque Thuringi usurpassent, in proprios usus restituerentur spoliatis Ecclesiis atque Monasteriis, quibus fuissent oblata & consecrata. Hæc sententia cum non placuisset Episcopis, utpotè timentibus offendere præsentiam noxiorum, qui pariter convenerant ad roborandas partes conjurationis suæ, tunc rogabant ipsi, rogabant & alii Principes Saxoniæ, ut his atque ejusmodi omissis, consentiret cum eis ad ea quæ cœpissent agere. Se quidem convenisse, ut tractarent, quomodo defendere possent partes & studia sui Gregorii Papæ, ejusq; anathema circa Regem Henri-*

Fol. 71.

ricum renovare, ac populo indicare, quòd excommunicatus sit omnis, & salvus esse non possit, quisquis Henrico Regi in aliquo communicarit. Tunc ille Otto flexus est ad voluntatem eorum, & consensit. Quia vento agitata arundo extitit. Est manifesta in Ottonem & omnem hanc Synodum calumnia.

CANON VI.

IN eadem Synodo Presbyteris, Diaconibus, Subdiaconibus perpetua, juxta Decreta sanctorum Patrum, indicta est continentia.

SCHOLION.

DIspensatorias, quibus sua adversùm conjugatos Clericos Decreta suspendi ad tempus jussit per Altmannum Passaviensem Episcopum ac suum in Germania Legatum Gregorius septimus, litteras suprà audivimus. Hanc dispensationem non esse ulteriùs tolerandam Legatus Otto ex causis censuit, ideoque edidit præsentem Canonem. Et ipsum exindè Germania custodivit. Etiam de Geberardo Constantiensi Episcopo, uno ex hujus Synodi Patribus, quem in Urbanum secundum promotus Otto sibi dedit in Germanica Legatione successorem, scribit Bertholdus Constantiensis Ecclesiæ Presbyter: *Geberardus Constantiensis* A.1094. *Ecclesiæ Episcopus magnam Synodum Constantiæ in hebdomada majori ante Pascha cum Abbatibus & Clericis innumerabilibus, & cum Ducibus & reliquis Alemanniæ Principibus Canonicè celebravit. Ibiq; multa, quæ corrigenda erant, correxit. Ibi etiam incontinentiam Presbyterorum & violentiam Simoniacorum adeò prohibuit, ut etiam populum ab eorum officio sub banno prohibuerit, si in ipso tali facinore positi contra fas & jus ministrare præsumpsissent.*

CANON VII.

ITem statutum est, ne Laïci pallas Altaris, & sacra vasa contingant.

SCHOLION.

CAnon innovat antiquam disciplinam, de qua Laodicense Concilium: *Non oportet Ministros locum habere in Diaconico, & Domi-* Cap. 21.

mea vasa contingere. Per Ministros lucidè intelliguntur Subdiaconi. Nam quomodò Diaconi possint non habere locum in Diaconico? Et ad ipsos ex universali Canone tunc spectabat populo ministrare sacro-sanctum Calicem: Quomodò igitur queant Dominica vasa non tetigisse? Subdiaconi officium apud Græcos non est tantæ dignitatis, quantæ apud Latinos. Græci passim nec Ostiarios, nec Acolythos, nec Exorcistas, sed solos Lectores habent: Minorum Ordinum ministeria sibi passim exhibent per Subdiaconos. Hinc de ipsis pergit Laodicensis Synodus: *Non oportet Ministros ostia relinquere.* Et ex Canone priori lucet, quòd sacra apud Græcos vasa longè minùs potuerint tangi per

Cap. 69. Laïcos. De ipsis statuit Trullana Synodus: *Nulli omninò liceat, qui sit in Laïcorum numero, intra sacri Altaris septa ingredi, nequaquam tamen ab eo prohibita Potestate & Authoritate Imperiali, quando quidem voluerit Creatori dona offerre, ex antiquissimâ consuetudine.* Extra hunc oblationis casum ipse etiam Imperator nequibat sacros Ciborii cancellos ingredi. Et hinc à Nicolao Mystico Patriarcha Constantinopolitano postularunt olim quidam Monachi: *An oporteat Monachum ad sacrum Altare ingredi?* Et ille respondit: *Sine manuum quidem impositione fungi Monachum Lectoris officio, perindè ac si esset Lector, est prohibitum; ad Altare autem accedere pro accendendis cereis vel candelis Monachum, qui nulli est affinis crimini, non existimo prohiberi oportere, propter Monachalis habitus honestatem.* Agit de Angelico seu majori professorum Monachorum habitu, ideoque Noviciis non permittit istum ingressum. Ita hoc Responsum rectè interpretatur Theodorus Balsamon. Proindè Altaris candelas longè minùs possit apud Græcos Laïcus accendere. Longè minùs tangere sacra vasa. Apud nos Latinos Subdiaconi officium est sublimius, ideoque ille semper potuit sacra vasa tangere: Verùm vacua à Dominico Corpore & Sanguine. Porrò de Laïcis statuit in suo Capitulari Herardus Ar-

Cap. 24. chiepiscopus Turonensis: *De mulieribus & Laïcis ut ad Altaria non accedant, & ut Sacramenta & panes Sanctorum, exceptis quæ offerunt, non tangant.* Plures sunt hujusmodi Canones præsertim de mulieribus. Et tamen etiam his Eucharistia olim dabatur in manus. Quædam tamen Ecclesiæ jusserunt illam ab istis accipi per Dominicale linteum. Et sanctus Joannes Chrysostomus etiam à viris accipi voluit per cochlear. A quibus sacra vasa non poterant tangi, tangi noluit ipsum Sacro-sanctum.

CANON VIII.

Item ne Laïci decimas sibi vendicent in proprietatem, nec etiam in Beneficium, sine concessione legitimorum Possessorum.

SCHOLION.

Decimale onus inducere apud quosdam Germaniæ populos fuit admodum difficile. Etenim anno post millesimum vigesimo secundo novellam fidem apud Polonos graviter cespitasse scribit Longinus Cracoviensis Ecclesiæ Canonicus, & edicit causam: *Nonnulli Poloniæ Nobiles, Sathanâ suggerente, ob onerosam Decimarum manipularium solutionem onerosos Christianos ritus dicentes, hi præsertim qui in spurcitiis gentilibus enutriti jugum Orthodoxum non facilè tolerabant, ad ritus redire profanos, & vetustam sacrilegamq; resumere vitam, & Decimas non reddere tempore instituto, nec Ecclesias frequentare, Ministrosq; & Sacerdotes de eorum Ecclesiis pellere, frequenti conspiratione disponebant. Id cùm ad Boleslai Poloniæ Regis aures perductum esset, non tulit fidelissimus Catholicæ fidei propugnator gliscentem conspirationem consurgere, sed in ipso suo ortu illam mox exstinxit. Authores enim illius missis militibus comprehendit, & capita conspirationis partim capitali supplicio exstinxit, partim verberibus mulctavit, cæteris minùs reis, & sola contagione fœdatis, aliorumq; suasionem secutis, parcendum decrevit.* Fuit is Boleslaus primus. Quòd item Dani, Sclavi Norvvegi, ac alii Boreales populi Decimas admittere noluerint, ac illam ob rem Adebertus Hamburgensis Archiëpiscopus summos sustinuerit labores, scribunt Adam Bremensis, Hemboldus Presbyter, ac Arnoldus Abbas Lubecensis. Episcopi cum illis inire debuerunt varia pacta & moderamina, quæ latè exponit idem Arnoldus. De sancto Canuto Danorum Rege scribit etiam Saxo Grammaticus: *Canutus populares adhuc Sacrorum* Lib. 11. *rudes Decimarum Religioni assuefacere conabatur, sed irrita suasio fuit. Quippè maturitatem rerum capere novella cultus rudimenta nequibant.* Et Demetrius Dalmatiæ Rex coram Gregorii septimi Legatis fecit hanc Sy- A. 1076. nodalem professionem: *Primitiæ, Decimæ, omniumq; ad Ecclesiam pertinentium procurator existam.* Quòd nempè populus isti oneri refragaretur. Et quid dicam de his novellis Christianis? Antiqui Christiani Thuringi quantas cum Sigefrido Moguntinensi Archiëpiscopo lites de hac re habuerunt? Parum abfuerunt à cruentissimo bello. Rei seriem largè habes

habes apud Lambertum Schafnaburgensem. Isto tempore adhuc etiam vivebat sacrilega Caroli Martelli violentia: Quidam Laïci adhuc possidebant Decimas, easque aliis vel in proprietatem, vel in Beneficium vendebant aut donabant. Hæc omnia præsens Canon studet corrigere.

CANON IX.

Item ut vernum Jejunium in prima hebdomada Quadragesimæ, æstivum in Pentecoste semper celebretur.

SCHOLION.

Hac de re in sua Constantiensi Synodo statuit etiam Geberardus Constantiensis Episcopus, unus ex hujus Synodi Patribus, ac Urbani secundi in Germania Legatus: *Juxta Statuta sanctorum Patrum, jejunium Martii in prima hebdomada Quadragesimæ, & jejunium Junii in hebdomada Pentecostes semper celebretur.* Habes istam Synodum apud Bertholdum Presbyterum Constantiensis Ecclesiæ. Hujus nostræ Synodi præsens Canon necdum erat tunc admissus in mores. Hinc Geberardus studuit illum adjuvare. Quòd solemne per quatuor anni tempora jejunium sit Latina pietas, Græcis ignota, est suprà demonstratum. Edixi & ejus apud nos originem. Apud Isidorum Mercatorem sanctus Papa Calixtus hæc scribit ad nescio quem Benedictum Episcopum: *Jejunium, quod ter in anno apud nos celebrare didicisti, convenientiùs nunc per quatuor tempora fieri decernimus, ut sicut annus per quatuor volvitur tempora, sic etiam nos quaternum solemne agamus jejunium per anni quatuor tempora.* Verùm parvi ponderis sunt istæ Epistolæ. Verius est omnium quatuor temporum religionem simul cœpisse. Porrò Romana Ecclesia vernum jejunium in prima Quadragesimæ hebdomada, æstivale in hebdomada Pentecostes, autumnale in tertia septimana Septembris, hyemale olim celebravit in septimana, cujus Sabbatum præcedebat Vigiliam Dominicæ Nativitatis. Lucet ex octavo sancti Leonis Magni sermone de jejunio: *Jejunia ita per totius anni circulum distributa sunt, ut lex abstinentiæ omnibus sit adscripta temporibus. Siquidem jejunium vernum in Quadragesima, æstivale in Pentecoste, autumnale in mense septimo, hyemale autem in decimo celebramus.* Quod æstivale celebretur in Pentecoste, scribit etiam in primo sermone. At verò Caroli Magni Capitularia habent: *Constituimus ut quatuor anni tempora ab omnibus cum jejunio observentur. Id est, in mense Martio hebdomadâ primâ. Et feriâ quartâ, & sextâ, &* Sab-

Sabbato veniant omnes ad Ecclesiam, horâ nonâ cum Litania ad Missarum solemnia. Similiter in mense Junio, hebdomadâ secundâ, feriâ quartâ & sextâ, & Sabbato jejunetur usque ad horam nonam, & à carne ab omnibus abstineatur. Similiter in mense Septembri hebdomadâ tertiâ. Et in mense Decembri, hebdomada qua fuerit plena ante vigiliam Natalis Domini. Sicut est in Romana Ecclesia traditum. Est trigesimus quartus Canon Moguntinæ Synodi, celebratæ per Riculphum Archiëpiscopum. Et hinc intelliges Abbatialem in Aquisgranensi Conventu sub Ludovico Pio Canonem: *In hebdomada Pentecostes non flectantur genua, nisi statuti fuerint jejunii dies.* Hoc est, nisi tunc occurrerit secunda septimana mensis Junii. Clausulam, *Sicut in Romana Ecclesia traditum est*, quidam intelligunt de solo Septembris jejunio, alii censent de omnium quatuor temporum jejunio intelligendum. Censent Romanam Ecclesiam nescio quo tempore discessisse à laudato per Leonem magnum more, & accessisse ad laudatam à Moguntina Synodo consuetudinem. Augiensis Monasterii venerandus Abbas Berno in libello de quibusdam ad Missam spectantibus scribit in cunctis quatuor temporibus esse cum quarta & sexta feria jejunandum & Sabbatum, de dictis feriis dat causam, & pergit de Sabbato: *Sabbato ex authoritate sanctæ Romanæ Ecclesiæ concluditur jejunium, propter tristitiam Apostolorum, quàm de morte nostri Redemptoris habuerunt, sicut Innocentius Papa in suis Decretalibus mandat.* Cap. 7. Affirmat istam clausulam, non ad aliquod è quatuor temporibus, sed ad solum omnium quatuor temporum Sabbatum esse referendam. Vult ab illa sanciri, ut illæ Ecclesiæ, quæ Sabbatis passim non jejunant, jejunent Sabbata quatuor temporum. Berno verba illa mutuatus est ab Amalario Fortunato, cujus temporibus Romana Ecclesia adhuc omninò servabat antiquum morem.

Romana certè Ecclesia avitum suum morem ante istam Synodum non mutavit. Insigniter hoc demonstrat Guido Abbas Micrologus: *Gregorius Papa septimus, cum Apostolicæ Sedi præsideret, constituit ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadragesimæ omnino celebretur, sicut & sancti Patres illud instituisse leguntur. Nam sanctus Gregorius Papa primus, tam in Sacramentario quàm in Graduali libro, sive Antiphonario, officia ejusdem jejunii adscripsit primæ Quadragesimali hebdomadæ. Item in libro Comitis sanctus Hieronymus Lectiones & Evangelia de eodem jejunio injunxit eidem hebdomadæ. Ipsa enim vacans Dominica, quam sanctus Gregorius in Quadragesima secundam esse voluit, evidentissimè insinuat, quod jejunium Martii nihilominus omni anno ipsam in prima hebdomada præcedere debeat. Non enim eadem Dominica propriè vacans diceretur, si non Sabbatum duodecim Lectionum è vestigio subsequeretur, quod proprium est omnium Domini-*

 carum

earum vacantium, quæ cùm proprio careant officio, ex præcedenti hebdomada insufficiantur. Vnde & hæc Dominica, de qua agimus, ex quarta feria præcedenti jejunii Officium mutuavit. Necesse est ergò, ut illud illam præcedat, cum non aliundè, nisi ex ejus præcessione eadem Dominica nomen & officium obtineat. Sed & junior Papa Gregorius, scribens de ordinatione sancti Bonifacii Archiepiscopi ad Moguntiacenses, præcepit ut ordinatio, quæ jejunio Martii adscribitur, in ingressu Quadragesimæ cum eodem jejunio semper celebretur. Beatissimus quoque Papa Leo primus in sermone de jejunio septimi mensis; vernum in quadragesimâ, æstivum in Pentecoste, autumnale in septimo mense celebrandum esse denuntiavit. Item beatus Gelasius Papa in Decretalibus suis constituit, ut ordinationes Presbyterorum & Diaconorum non nisi certis temporibus fiant, quippe in jejunio quarti, & septimi, & decimi mensis, id est Iunii, Septembris, atque Decembris, nec non Quadragesimalis jejunii initio, quod procul dubio Martii intelligitur. Videsne ergo, cùm apertè idem jejunium cum ordinatione sua primæ Quadragesimali hebdomadæ adscribatur, cur tam signanter Quadragesimalis initii jejunium cognominetur? Hoc autem initium Quadragesimæ non à capite jejunii, sed à subsequenti Dominica est computandum. Nullum autem commoveat, quòd tempore Henrici secundi Imperatoris, duodecim Episcopi Moguntiæ congregati aliter de hoc jejunio statuisse leguntur. Cum enim apud ipsos non modica varietas de hujusmodi jejuniis accideret, eò quòd antiquam Sanctorum Patrum traditionem in hac re minùs attenderent, pro hujusmodi confusione corrigendâ hanc sibi regulam proposuerunt, ut deinceps in prima quarta feriâ Martii, & in secunda Iunii, & in tertia Septembris, omni anno jejunarent. Sed hæc regula Apostolicæ authoritati præjudicare nec potest nec debet. Præsertim cum evidentissimè Statutis sanctorum Patrum videatur repugnare. Si enim prædictam regulam annuatim observamus, multoties non solùm in Quadragesimâ, sed etiam ante Quadragesimam jejunabimus. Cum & Statuta Apostolicorum virorum, & officiorum institutio illud infra Quadragesimam, immò in primâ Quadragesimæ septimana semper celebrare decernant. Indubitanter ergo refutare debemus quidquid tam evidenter Apostolicæ authoritati contraire videmus, unde totius Christianæ Religionis & ordinis exordium & formam accepimus. Et Guido hæc pluribus confirmat.

Quòd longo item tempore Romana Ecclesia secundum quatuor temporum jejunium celebraverit in Pentecostes hebdomada, idem scri-
Cap. 25. ptor demonstrat: *Beatissimus Leo Papa in libro sermonum quarti mensis jejunium non nisi hebdomada Pentecostes celebrandum esse denunciavit. Nec hoc tantùm in uno sermone, sed in pluribus, quos de Pentecoste in diversis annis fecisse legitur. Ibi enim evidentissimè docetur ex Apostolica traditione hujus jejunii observantiam descendere, nec divisam, sed continuam post diem Pentecostes celebrari debere. Sed ne aliquis eum hoc de Quadragesimali jejunio, quod post Pentecosten agitur, non de jejunio quarti mensis præcepisse putaret, subsequenter decernendo admonet, ut infra*

infra eandem hebdomadam quarta & sexta feriâ jejunetur, & in Sabbatho apud sanctum Petrum vigiliæ celebrentur. Quem denuntiationis modum penè in omnibus suis sermonibus obtinuit, cum jejunia quatuor temporum denuntiaret. Nam illa Quadragesima post Pentecosten non omnibus, ut hoc jejunium, sed solis pœnitentibus imponitur. Nec hoc tantùm triduo infra Pentecosten, sed in omnibus triduis, vel etiam diebus sex hebdomadarum custodiri jubetur. Prætereà idem vir Apostolicus in sermone de jejunio septimi mensis inquit: Jejunium vernum in Quadragesima, æstivum in Pentecoste, autumnale in septimo mense celebremus. Ubi evidentissimè judicavit jejunium quarti mensis nonnisi in hebdomada Pentecostes esse celebrandum. Si enim istud in Junio mense, sicut autumnale in Septembri, semper jejunandum decerneretur, non minùs Junium quàm Septembrem nominare posset. Ergò juxta sententiam hujus Apostolici, sicut autumnale semper in Septembri, ita æstivum in Pentecoste semper celebrare debemus. Et hunc morem etiam posteriorum Pontificum authoritate confirmat, atque ita ostendit dudum, etiam post Riculphi Synodum, viguisse in Romana Ecclesia.

Quæstio prima est, An Romana Ecclesia istum morem nunquam mutarit ac intermiserit? Partem affirmativam suadent adducta Guidonis verba: *Gregorius Papa septimus, cum Apostolicæ Sedi præsideret, constituit ut jejunium, quod dicitur Martii, in prima hebdomada Quadragesimæ omni anno celebretur, sicut & sancti Patres illud instituisse leguntur.* Et infra scribit idem Guido: *Gregorius Papa septimus constituit ut æstivale jejunium infra octavam Pentecostes annexatum celebraretur.* Certè Gregorius non tantùm pro Germanica aut Gallicana, sed etiam pro Italica, ac ipsa Romana Ecclesia videtur sanxisse. Et de hujus præsertim moribus Guido scripsit. Et ultimum, quod pro Romanæ Ecclesiæ antiquo more adduxit, testimonium est Rescriptum Gregorii secundi, qui per suum apud Germanos Apostolum sanctum Bonifacium jussit sacros Ordines dari in prima septimana Quadragesimæ. Posteà igitur Romana Ecclesia videtur deseruisse istum morem, & admisisse Francorum Canonem, editum à Riculpho Archiëpiscopo in Synodo Moguntina. Nam & aliis Francorum moribus se accommodavit. Partem tamen negativam suadent hæc ejusdem Guidonis verba: *Denique jejunium Martii & ante Statutum nostri Papæ Gregorii, cum aliquando ante Quadragesimam juxta Moguntiacense Concilium eveniret, propter Quadragesimale tamen officium usque ad Quadragesimam differebatur. Incongruum enim esset, ut ejusdem jejunii lectiones, specialiter Quadragesimam intimantes, & orationes super populum, extra Quadragesimam dicerentur.*

Hæc debent elucidari. Per Moguntinum Concilium Guido non intelligit sub Caroli magni Imperio celebratam à Riculpho Archiëpiscopo Synodum, sed sub Conradi primi Imperio celebratum ab Aribone

Archiëpis-

Archiëpiſcopo Concilium, de quo ſcribit in Cameracenſis Eccleſiæ
Lib. 3. cap. 51. Chronico Baldricus Epiſcopus Tornacenſis: *Triburia ſecus Moguntiam Imperator Conradus de diverſis partibus Epiſcopos convocavit, ut quæ utilitatis & Religionis ſunt, ad invicem conferrent. Qui poſt aliqua Dictorum ſuorum habuerunt hoc Capitulum, ut ſi quando jejunium primi menſis in hebdomada, quâ conſtat caput jejunii, ſicut ſolet, eveniret, amborum jejuniorum celebritas una officii expletione compleretur. In hoc moderatiſſimus Paſtor ſanctus Gerardus Cameracenſis Epiſcopus antiquam Patrum conſuetudinem ſervari monebat, & in altera hebdomada officium primi jejunii celebrandum pro conſuetudine antiqua cenſebat, cujus oblata ſententia viſa eſt congrua, & ab eis decreta eſt tenenda.* Conſonat Sigebertus Gemblacenſis:
A. 1030. *Hoc tempore juſſu Conradi Imperatoris Regali & Synodali conventu apud Triburias inter cætera Epiſcopi hoc Capitulum decernere voluerunt, ut ſi quando jejunium primi menſis eveniret infra hebdomadam, quâ caput jejunii in quarta feria conſtat, amborum jejuniorum celebritas unius officii expletione compleretur. Sed Gerardus Cameracenſis & pauci cum eo huic multorum Decreto contradicentes obtinuerunt, ut jejunium primi menſis in altera hebdomada, in qua habetur officium, celebretur ſecundùm antiquam conſuetudinem.* Quod ipſum ſcribit magnum Belgii Chronicon. Prima Quadrageſimæ hebdomada quandoque incidit in Februarium. Antiqui Franci tunc noluerunt celebrare vernum jejunium, ſed diſtulerunt in ſeptimanam, in qua occurrebat prima quarta feria Martii. At verò hæc feria eſt quandoque feria quarta Cinerum. Et tunc antiqui etiam Franci non egerunt iſtud jejunium, ſed diſtulerunt in ſequentem hebdomadam, primam Quadrageſimæ. Quia nempè quatuor temporum officium illi ſeptimanæ non quadrabat. Mutare hoc voluit Triburienſis Synodus, & deincèps ſimul cum capite jejunii celebrare quatuor tempora. Verùm ſanctus Gerardus interceſſit, provocavit ad reverentiam antiquæ conſuetudinis, & obtinuit cauſam. Hujus authoritate Guido oſtendit primam Quadrageſimæ ſeptimanam ab antiquis etiam Francis fuiſſe judicatam aptiſſimam quatuor temporibus, atque ita ſeptimi Gregorii ſanctionem conatur defendere. Verùm indè non ſequitur quòd Romana Eccleſia ab avito ſuo more non receſſerit. Dumtaxat ſequitur, quòd defenſam à ſancto Gerardo conſuetudinem ſemper tenuerit cum aliis Francorum Eccleſiis.

Secunda quæſtio eſt, Quo tempore & quibus de cauſis Franci induxerint iſtam mutationem? Reſpondeo mutationem inductam à Riculpho Moguntino Archiëpiſcopo in ſua adducta Synodo, cujus Canonem confirmavit magnus Carolus, & inſeruit ſuis Capitularibus. Ego neſcio anterius exordium. Hanc eſſe primam originem ſuadet vox Canonis: *Conſti-*

ftuimus. Et certè avitum suum morem tunc tenebat Romana Ecclesia: Quomodo Apostolus Bonifacius, Romanos mores in Francia plantare ac firmare solemnissimè professus Romæ ad corpus sancti Petri, præsumpsisset prævaricari? Porrò Imperatorem Carolum, Archiëpiscopum Riculphum, ac alios Francorum Episcopos & Proceres moverunt variæ rationes. Primam edicit in libello de quibusdam ad Missam spectantibus Venerabilis Augiensium Abbas Berno: *Quæstio tua talis erat, ut scire optares, utrumne statim in primo Sabbato Martii sit jejunandum, etiamsi idem mensis quintâ, sextâ, aut septimâ feriâ incipiat; an ad aliud Sabbatum propter quartam feriam sit differendum? Ad quod tibi ex consuetudine sanctæ Ecclesiæ, quæ pro maxima authoritate tenenda est, respondeo quòd absque ulla refragatione semper ejusdem mensis quarta feria debeat exspectari, quoniam idem jejunium, quod quartâ feriâ incipitur, Sabbatho finitur, nequaquam Februario, sed totum Martio deputetur, eâ videlicet ratione, ut in eo mense primum nostrum jejunium Domino consecretur, in quo principium anni, ac ipsa creatio mundi cœpit. Undè iste terminus firmiter est observandus, ut nec ante quartum nonas Martii, nec post sextum idus ejusdem mensis aliquis statuat jejunandum, sed in his septem diebus ubicumque primùm evenerit, jejunare licitè valebit.* Hoc primum tempus sanctus Leo, & cum illo omnis Romana Ecclesia passim appellat primi mensis jejunium: Hinc Franci censuerunt non posse celebrari in Februario. Verùm hæc ratio est frivola. Ipsam insigniter refutat Guido Abbas: *Nec mireris hoc jejunium potiùs Martio quàm Februario adscribi, quamvis in Februario cùm ipsa Quadragesima nonnunquam occurrat. Semper enim idem jejunium aut Kalendaria aliquando, aut lunationem Martii, aut utrumque simul incurrit; Februarii Kalendarium aliquando, lunationem verò nunquam attingit. Ergò multò congruentiùs adscribitur Martio, quem nunquam relinquit, quàm Februario, quem multoties penitus non attingit. Observatur sanè hoc jejunium cum ipsa Quadragesima secundùm lunationem, sicut & Pascha. Undè non incongruè ipsum Martio propter lunationem adscribitur, quamvis in Februario occurrat. Sicut & Pascha Aprili semper adscribitur, quamvis in Martio sæpè contingat.* Notanda sunt Bernonis verba: *Ex consuetudine sanctæ Ecclesiæ, quæ pro maxima authoritate tenenda est.* Aliarum, quibus Romana adversatur, Ecclesiarum consuetudo est parvi ponderis. Proindè Berno Romanam hic omninò comprehendit. Et asserit Francorum consuetudinem etiam ab ipsa fuisse admissam. Cap. 7.

Pergit Guido, & edicit ac solvit secundam Francorum rationem: *Nec hoc utique probabili exemplo carebit, si sacrorum Ordinum dispensatio nonnunquam fiat in Februario, dum hoc exegerit Quadragesimalis jejunii*

permutatio. Nam Reverendissimi Patres nostri, sanctitate & Apostolicâ authoritate pracipui, videlicet Simplicius, Gelasius, Symmachus, Fœlix, in Februario ordinationes fecisse leguntur. Cùm jam sancta Romana Ecclesia jejunia quatuor temporum in ordinatione observare decreverit, & hoc aliis quoque Ecclesiis ita observandum promulgaverit, ergò absque omni dubio observare debemus, unde tam certa Pracepta & exempla sanctorum Patrum, Apostolicâ authoritate praditorum, sufficienter habemus, præsertim cùm & faciliùs observetur, quod provida antiquitas & authoritas instituit, quam quod inconsiderata novitas & infirmitas adinvenit. Nulli enim dubium est, quin faciliùs sit omni anno idem Martii jejunium in eadem hebdomada cum eisdem officiis inconfusè celebrare, quàm de hebdomada in hebdomadam non sine confusione officiorum, ut multi solent, illud annuatim mutare. Et hæc est una rationum, quæ septimum Gregorium permoverunt ad inductam à Francis consuetudinem circumducendam. Et ut sacri Ordines non dentur in Februario, nullus antiquus Canon interdixit Latinis Episcopis.

Tertiam rationem adducit Amalarius Fortunatus, & eandem stabilire studet Abbas Berno. Christi Domini ex Patriarcha Abraham origo apud sanctum Matthæum constat tribus classibus quatuordecim generationum: Et in tertia classe non exprimuntur, nisi generationes tredecim. Est Sacramentum. Et ipsum in Clericorum consecrationibus Francorum Episcopi censuerunt repræsentandum. Audiamus Amalarium: *Per tres Tesseradecades annuales fiunt hebdomada quadraginta dua Tot generationes secundùm Matthaeum Christi sunt cum ipso. Tot etiam hebdomada inveniuntur à primo Sabbatho primi mensis usque ad quartum Sabbathum decimi mensis.* (Lib. 2. cap. 1.) Et hæ septimanæ sunt exordium & finis sacrarum ordinationum. A primo Sabbatho Martii usque ad secundum Junii, & ab hoc usque ad tertium Septembris sunt septimanæ quatuordecim, & à tertio isto Sabbatho usque ad quartum Sabbathum Decembris sunt quandoque quatuordecim hebdomadæ, quandoque dumtaxat tredecim. Hæc Amalarius & Berno applicant Christi Domini ex Abraham generationibus repræsentandis. Applicatio nequit exponi uno verbo: Apud ipsos videatur. Et ad ipsam rectè respondet Guido Abbas: *In hac causa Amalarius non adeò notandus est, qui non tam aliquam consuetudinem instituere, quàm de instituta competentem aliquam figuram elicere censuerit.* Affirmat hanc rationem non fuisse attentam à Moguntina Riculphi Archiepiscopi Synodo, sed postea ab Amalario adinventam. Et addit ipsam non esse firmam. Quoniam singulis annis inter primum Martii ac secundum Junii, item inter secundum Junii & tertium Septembris Sabbathum non sunt semper quatuordecim septimanæ. Abbas Rupertus rectè asserit esse novam & parvi ponderis allegoriam. (Lib. 10. cap. 17.)

Quæ-

Quæstio tertia est, An Romanorum antiquus & Francorum novus circa hæc jejunia mos differant quoad solum primum mensem? Respondeo distulisse etiam circa mensem Junium. Etenim Romana olim Ecclesia semper in Pentecostes hebdomada, Franci autem quandoque ante, quandoque post Pentecosten celebrarunt istud jejunium. Et in sua novitate non fuère constantes. Scribit enim Abbas Berno: *Sicut praeveniendo istud*, quartum Decembris Sabbathum, *anticipamus, ita secundum sabbathum mensis Junii, cùm Vigilia Pentecostes sic provenerit, prolongando in proximum differimus, licet nostri Antecessores, utrumque in ipsa Vigilia sancta simul celebrarent, sicut a prætitulatione librorum evidens habemus testimonium. Quid adeò opus est nunc inquiri, quod tam longo tempore cœpit dedisci? Attamen ne hujusmodi scientiâ frauderis, talis inscriptio super hac re habetur in libris.* Ex antiquis Ritualibus demonstrat Junii jejunium, dum ita anni revolutio juberet, ab antiquis Francis fuisse servatum in septimana ante Pentecosten, atque ita Pentecostes vigiliam & istius jejunii Sabbathum concurrisse. Et adjungit: *Qui mos usque hodie, ut compertum habemus, in sancta servatur Romana Ecclesia.* Ex quibus verbis lucet, quòd Romana Ecclesia avitum suum morem deseruerit, & sit amplexa morem Francorum. Nam & in decantando ad Missarum solemnia Symbolo, & tandem etiam in admittendo ipsius additamento Francicum, cui dudum fortissimè restiterat, est morem amplexa. Ex amore unanimitatis in ritibus Ecclesiasticis. Cap. 7.

De decimi mensis jejunio hæc ex Amalario habet Berno: *Clericorum consecratio habet finem in Nativitate Christi, sicut quorundam Italorum, nescio an omnium, adhuc mos est agere, ut ego ipse ibidem positus cognovi. Sed usus in nostris Ecclesiis excrevit, ut in anteriori hebdomada anticipetur. Quia illa duo officia jejunii & Natalis Domini non conveniunt simul celebrari.* Et infrà: *Quòd si vigilia Natalis Domini in Sabbatho venerit, in hebdomada priori istud jejunium decet anticipari.* Agit de istis annis qui Dominicæ Nativitatis festum habent in Dominica aut in secunda feria. Et hinc plura addiscimus. Primò, quòd istius festivitatis vigilia olim non fuerit celebrata in die Dominico. Etiam apud Romanos. Secundò, quòd istius tunc mensis jejunium fieret in secunda hebdomada mensis. Quoties nempè festum caderet in secundam feriam. Tertiò, quòd Bernonis etiam tempore sic fieret. Et erat res incongrua. Quartò discimus, quòd ad istud incommodum evitandum Romana Ecclesia illam vigiliam cœperit celebrare in Dominica. Existimo hoc inductum etiam à septimo Gregorio.

Et hæc ferè omnia Aribo Archiëpiscopus Moguntinus & sanctus Imperator Henricus confirmarunt in Salegunstadiensi Synodo: *De incerto je-*

jejunio quatuor temporum hanc certitudinem statuimus, ut si Kalendæ Martii in quartâ feriâ sive anteà evenerint, eâdem hebdomadâ jejunium celebretur. Si autem Kalendæ Martii in quintam feriam aut sextam, aut Sabbatum distenduntur, in sequentem hebdomadam jejunium differatur. Simili quoque modo si Kalendæ Junii in quartam feriam aut antea evenerint, in subsequente hebdomada jejunium celebretur. Et si in quintam aut sextam, aut Sabbatum contigerit, jejunium in tertiam hebdomadam reservetur. Et hoc sciendum est, quòd si quando jejunium mensis Junii in vigiliâ Pentecostes secundùm prædictam regulam evenerit, non ibi celebrandum erit, sed in ipsa hebdomada solemni Pentecostes. Et tunc propter solemnitatem Spiritus sancti Diacones Dalmaticis induantur, & Alleluia cantetur, & Flectamus genua non dicatur. Eodem modo de Septembris jejunio constitutum est, ut si Kalendæ Septembris in quarta feria evenerint aut antea, jejunium in tertiâ hebdomada celebretur. Et si in quinta aut sexta, aut Sabbato contigerit, in quarta hebdomada erit jejunandum. In Decembri illud observandum erit, ut proximo Sabbato ante vigiliam Natalis Domini celebretur jejunium. Quia si vigilia in Sabbato evenerit, simul vigiliam & jejunium celebrare non convenit. Notandæ sunt voces: *De incerto jejunio.* Edicunt multam circa hæc jejunia varietatem, & nata inde incommoda quibusdam tunc Episcopis displicuisse. Ista interim Synodus censuit nihil esse immutandum. Et hinc de ipsa scribit Guido Abbas: *Nullum commoveat, quòd tempore secundi Henrici Imperatoris duodecim Episcopi Moguntiæ congregati aliter de hoc jejunio statuisse leguntur. Cum enim apud ipsos non modica varietas de hujusmodi jejuniis accideret, eò quòd antiquam sanctorum Patrum traditionem de hac re minùs attenderent, pro hujusmodi confusione corrigendâ hanc sibi regulam proposuerunt.* Uti Triburia, ita & Salegunstadium sunt loca suburbana Moguntiæ: Hinc celebratas ibi Synodos Guido appellat Moguntinas. Salegunstadiensis videtur apud multos fuisse magnæ authoritatis.

Ex istis itaque circa hæc jejunia varietatibus nata incommoda considerans septimus Gregorius reduxit avitum Romanæ Ecclesiæ morem, inductam à Moguntina Riculphi Archiepiscopi Synodo novitatem suppressit, & sanxit ista jejunia juxta antiquum morem ab omni Latinâ Ecclesiâ celebrari. Et Guido addit: *Quod Constitutum sapientioribus reverentia Sedis Apostolicæ facile persuasit, simplicioribus autem nonnulla dubitatio super hujus Statuti promulgatione remansit. Nam non parum à consuetudine eorum discrepat, quam à quibusdam Scriptis non adeo Authenticis mutuaverunt, id est, à Moguntiacensi Concilio, tempore Henrici secundi Imperatoris facto.* Præcipua igitur oppositio provenit à Germaniæ Episcopis & Clericis. Hi Salegunstadiensis Concilii authoritatem noluerunt circumscribi aut aboleri. Et

Cap. 25.

hinc

hinc in præsenti Synodo Otto Hostiensis Episcopus, & in sua Synodo Geberardus Constantiensis Antistes, Apostolicæ Sedis per Germaniam Legati, Gregorii Decretum innovarunt. Et de Northusiensi, quam sub Henrici quinti Imperio idem Geberardus cum Ruthardo Moguntino Archiëpiscopo, & suo in Paschalis secundi legatione Collegâ celebravit, Synodo habet Conrardus Abbas Uspergensis: *Jejunium mensis Martii in hebdomada Quadragesima, jejunium verò mensis Junii in ipsa Pentecostes hebdomada celebrandum more Romano, Apostolicâ authoritate indicitur.* Eodem tempore in Germania vixit & scripsit Rupertus Abbas: Et insinuat Gregorii, quod eximiè laudat, Decretum tunc necdum à cunctis fuisse admissum. Et notanda sunt hæc ejus verba de Junii intra Pentecostes Octavam celebrando jejunio: *Nec contristat aut obscurat, sed magis illustrat jejuniorum observantia illam de adventu Spiritus sancti solemnitatem.* Edicunt quosdam censuisse Pentecostale festum esse Quinquagesimæ complementum, ideoque illius etiam Octavæ adversari jejunium. At sine fundamento. Etenim in ipso Pentecostes festo completur Quinquagesima. Et hinc apud Græcos Pentecostes est festum mœroris ac pœnitentiæ. Sapientissimum Gregorii Decretum tandem admisit omnis Ecclesia. Nam circa Ruperti tempus in Gallia floruit Honorius Augustodunensis: Et hic in animæ Gemma lucidè supponit ipsum suo tempore per omnem Galliam viguisse. Nempe ipsum in omni Gallia plantarat Synodus Claromontana. A. 1051. Lib. 3. cap. 155.

Quarta quæstio est, Quâ in Synodo Gregorius hoc Decretum emiserit? Respondeo emisisse in sua sexta Synodo. Etenim ad annum istius sæculi septuagesimum nonum, in quo habita fuit ista Synodus, scribit Augustensis Ecclesiæ Chronicon: *De quatuor temporum jejunio schisma novum contra Decreta Pontificum, & contra Ecclesiasticam consuetudinem exoritur, sed à prudentibus refellitur.* Voces, *Contra Decreta Pontificum*, ostendunt Francicum morem etiam à Romana Ecclesia fuisse admissum. Porrò prudentes illud adeò non perrexerunt refellere, ut ipsum magna Claromontana Synodus admiserit & firmarit. Nempe Canonem, quem Otto adhuc Cardinalis fecerat in præsenti Synodo, jam in secundum Urbanum exaltatus in ista generali Synodo innovavit & stabilivit. Post Northusiensem Synodum à nemine, etiam in ipsa Germania, scio illum fuisse impugnatum aut refutatum. De sex Lectionibus, quæ in quatuor temporum Sabbatis leguntur ad Missam, nolim omittere verba Bernonis Abbatis: *Sex lectiones ab antiquis Romanis Græcè & Latinè legebantur. Qui mos apud Constantinopolim hodie quoque servatur. Propter duas causas. Unam, quia aderant Græci, quibus ignota erat Latina lingua, aderantq; Latini, quibus Græca erat ignota. Alteram quoque propter* Cap. 7.

unanimitatem utriusque populi. Berno floruit ac scripsit sub undecimi seculi exordium, paucis annis ante Michaelem Cerularium. Et hinc ex istis ejus verbis lucet, quod usque ad istum Michaëlem plena pax inter Latinam & Græcam Ecclesias viguerit.

CANON X.

Item ne quis caseum & ova comedat in Quadragesima.

SCHOLION.

Inter calumnias, quas Romanæ & omni Latinæ Ecclesiæ improperavit, & quarum causâ blateravit esse à nobis amissam Christianitatem Photius Pseudo-Patriarcha Constantinopolitanus, fuit & hæc: *Reprehendere nos moliuntur Græci, eò quòd septem ante Pascha hebdomadibus à casei & ovorum esu, more suo, non cessemus.* Ita ad Hincmarum Rhemensem, & alios Gallicanos Episcopos scripsit Nicolaus primus
Ep 70. Pontifex. Et respondit ad calumniam: *Aut falsa sunt quæ nobis impingere moliuntur, aut certè jam à prisco tempore sine cujuspiam contradictione in Ecclesia Romana, immo in tota Occidentali parte hactenus custodita.* Affirmat diversarum regionum esse diversas consuetudines: Et harum unamquamque esse rationabilem, ideoque irreprehensibilem. Quod præsertim de Quadragesimæ cibis & aliis ejusdem observantiis esse verum tam apud Græcos quàm apud Latinos, insigniter demonstrat in opere adversùm Græcos Ratramnus Monachus Corbeiensis. Et sanè quòd omnis Latina Ecclesia per Quadragesimam non abstineat ab ovis & caseo, est manifesta impostura. Latina Ecclesia habet vastissimas ac diversissimè temperatas regiones: Hinc illæ etiam habent varios cibos. Hic interim Canon docet, quòd olim Germania per Quadragesimam non tantum ab ovis abstinuerit, sed etiam à caseo. Quòd tamen iste non sit mos antiquissimus, in opere adversùs Græcorum calumnias docet Æneas
F. 85. Episcopus Parisiensis: *Germania etiam à lactis, butyri, casei, & ovorum esu per totam Quadragesimam generaliter non abstinet.* Germania est populosissima, remota à mari, & ejus flumina sufficientes pisces non possunt subministrare.

CA-

CANON XI.

Item Synodali judicio confirmata & laudata est ordinatio Domini Geberardi Constantiensis Episcopi. Immò omnia, quæ præfatus Apostolicæ Sedis Legatus, cum esset Constantiæ, ordinavit.

SCHOLION.

Otto Constantiensis Episcopus successit Carolo ob Simoniam degradato, & de ipso scribit istius Ecclesiæ Chronicon: *Otto è Gozlar civitate Saxoniæ, anno Domini millesimo septuagesimo primo fit Antistes. Ad quod Henricus Imperator hujus nominis quartus, dum id perciperet, dixit: Collegium Constantiense noluit Præsulem idoneum, supradictum Carolum denotando, habere, capiat igitur hunc stultum Ottonem in Episcopum. Hic denique Episcopus contra Summi Pontificis Gregorii septimi mandatum dicti Henrici partes fovit. Quapropter excommunicatus est in exilium missus, & anno Domini millesimo septuagesimo quarto propter Henrici excommunicationem honore Episcopali destitutus, & indè post duos annos in excommunicatione mortuus, & Basileæ sepultus. Præsedit annis fortè tribus, reliquos in exilio contrivit.* Consonat Lambertus Schafnaburgensis: *Episcopatum Constantiensem Rex Ottoni Canonico Gozlariensi dedit, recentisque calumniæ exemplo conterritus, confestim eum consecrari fecit. Ne quis scilicet adversùs eum scrupulus denuò per dilationem oriretur.* Recens exemplum erat Antecessor Carolus, quem ab eodem Rege nominatum Constantiensis Clerus apud Papam Gregorium accusaverat & convicerat de Simonia, atque ita impetrarat excuti & damnari. Lambertus palàm insinuat etiam Ottonem fuisse Simoniacè intrusum.

Adductum Chronicon errat ipsum septuagesimo quarto istius sæculi anno fuisse degradatum. Etenim isto anno scripta est epistola, qua Gregorius Sigefridum Metropolitam Moguntinum, ejus Suffraganeos, ac nominatim Ottonem Constantiensem invitat ad Romanam Synodum, celebrandam in prima septimana proximæ Quadragesimæ. Epistola scripta est secundo nonas Decembris, ideoque ista Synodus fuit celebrata anno septuagesimo quinto. Ejusdem anni mense Martio scripta est alia epistola, qua Ottonem Gregorius hortatur, ut suas cum Augiensi Abbate quæstiones pacificè componat, & adjungit: *Quodsi peccatis facientibus id fieri nequeat, commonitos vos* Lib. 2. epist. 29. Ep. 56.

esse

esse volumus, ut circa festivitatem omnium Sanctorum ambo ad Apostolorum limina veniatis, quatenus causam vestram discutiamus, & diuturnam discordiam justo fine decidamus. Quocirca toto illo anno Otto fuit integer Episcopus. Anno septuagesimo octavo quintam suam Synodum celebravit Gregorius, & omnem illic Episcopum, qui sui majoris Cleri sacrilega conjugia permitteret aut dissimularet, suspendit ab Episcopali officio. Et ad istum annum scribit Hugo Abbas Flaviniacensis de Henricianis in Germania Episcopis: *Præcepta Sedis Apostolicæ parvi pendere non timuerunt, & se non Pastores ovium, sed mercenarios evidenti judicio probaverunt. Constantiensis hic unus eorum Otto dicebatur Episcopus, quem de hujusmodi ausu temerario Romani Pontificis corripuit authoritas, mittens ei & Archiepiscopo Moguntino litteras, quas cùm Otto parvi pendisset, obstinatam ejus animositatem Papa corripuit secundò, missis litteris in hæc verba.* Hæc est litterarum epigraphe: *Gregorius servus servorum Dei Ottoni Constantiensi Episcopo salutem & Apostolicam benedictionem.* Et conclusio habet: *Quapropter tibi Apostolicâ authoritate præcipimus, ut ad proximam Synodum nostram primâ hebdomadâ Quadragesimæ te præsentem exhibeas, tam de hac inobedientia & Apostolicæ Sedis contemptu, quam de omnibus, quæ tibi objiciuntur, Canonicè responsurus.* Proindè isto tempore Otto necdum erat degradatus. Anno septuagesimo nono Pontifex Hirgauziensi Monasterio dedit ampla privilegia, & in datis ad Guilielmum Abbatem litteris adjunxit: *Adjicimus ut si aliquo tempore Constantiensi Ecclesiæ Præsidens ab Apostolica Sede discordaret, atque inobediens fuerit, liceat Abbati, sibi suisq; à quocumque Religioso Antistite placuerit, Ordinationes expetere atque suscipere.* Hæc clausula omninò notat Ottonem, atque ita ille videtur tunc quidem fuisse contumax in Apostolicam Sedem, attamen Constantiensi Ecclesiæ adhuc præsedisse. Degradationis ejus annum & diem ignoro.

Hæc possunt lucem accipere à Lamberto Schafnaburgensi. Ad annum istius sæculi septuagesimum sextum exponit tertiam Gregorii Synodum, ostendit Henricum Regem cum quibusdam Episcopis ac Proceribus fuisse istic excommunicatum, atque adjungit: *Porrò Ottonem Ratisbonensem Episcopum, & Ottonem Constantiensem Episcopum, & Burchardum Losannensem Episcopum, quibus Rex potissimùm Consiliariis utebatur, Pontifex jam pridem excommunicaverat.* Existimo quòd Constantiense Chronicon hanc excommunicationem appellet Ottonis destitutionem ab Episcopali officio. Quidquid sit, hæc postmodò fuit ablata. Haud dubiè apud Canusium, ubi & Henricum absolvit Gregorius. Et non nisi post annos Otto fuit degradatus. Nec tantummodo ob præstitum impio Regi favorem, sed etiam ob pertinacem adversùs sanctissima Gregorii in Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta contumaciam fuit ita

per-

percussus. Lucet ex laudatis per Hugonem Flaviniacensem Papalibus ad ipsum litteris : *Tibi, cui est plurimus Constantiensis Ecclesiæ Clerus & populus amplissimè dilatatus, speciales litteras credere bullâ nostrâ impressas collibuit, quali fultus authoritate tutiùs animosiùsq; Præceptis nostris obtemperares, & de Sanctuario Domini hæresim Simoniacam & fœdam libidinosæ contagionis pollutionem expelleres.* Hìc laudatam epistolam habes apud Anonymum ac eruditum nostri Gregorii Apologum. Sua Decreta esse ex Apostolicis ac avitis Canonibus hausta demonstrat Gregorius, ac pergit : *Cùm hæc omnia Pastorali providentiâ observanda transmitteremus, tu non sursum cor, sed deorsum in terra ponens, prædictis Ordinibus*, utique sacrorum Clericorum, *sicut accepimus, libidinis fræna laxasti, ut qui mulierculis se junxerant, in flagitio persisterent, & qui necdum duxerant, tua Interdicta non timerent. O impudentiam, ô audaciam singularem! Videlicet Episcopum Apostolicæ Sedis Decreta convellere, Præcepta sanctorum Patrum contemnere, immò verò Præceptis contraria, & fidei Christianæ repugnantia de superiori loco, & de Cathedra Pontificali subjectis ingerere.* Quæ omnia Gregorius ibidem exaggerat in litteris ad Clerum & populum Constantiensis Ecclesiæ. Ob hæc igitur crimina Otto fuit tandem degradatus.

Pergit Constantiensis Ecclesiæ Chronicon : *Circa dicti Ottonis Episcopi tempora magnum in Imperio schisma erat. Henrici demeritis exigentibus, certi Principes Imperii, Gregorii summi Pontificis consensu, contra Henricum elegerunt Rudolphum de nobilissimo Principum Habspurch genere, Ducem Sueviæ. Erat etiam schisma in Ecclesia, quia dictus Henricus, contra præfatum Gregorium intrusit alium, videlicet Guibertum, quem Gregorius maledictionis & excommunicationis sententia condemnavit.* Mutilus textus sic est supplendus. *Et pro hujusmodi sententia executione duo Legati, videlicet Udalricus Albanensis Episcopus, & Otto Ostiensis Episcopus, qui undique sententiam hanc publicarent, missi sunt. Et circa illa tempora duo etiam Constantienses Episcopi eliguntur. Primus nomine Rupertus, secundus Bertholdus, Canonicus in Boncham : Quorum neuter permanet. Quare vera & legitima electio Geberardum Ducem de Zuringhen, Monachum in Hirzgau, attigit, ut sequitur. Geberardus Dux de Zuringhen, Conventualis in Hirzgau, trigesimus sextus anno Domini millesimo octogesimo quinto Episcopus creatur. Nam cùm ante dictus Otto Ostiensis Episcopus Constantiam veniens intelligeret Diœcesim hujusmodi propter Ottonis quondam demerita viduatam, & maximo in mœrore statutam esse, ipse cum nonnullis maturis viris atque Patribus consilio inito, de alio Ecclesiæ sponso tractare cœpit. Aderat tunc & religiosus Pater Guilielmus Abbas in Hirzgau, vir siquidem doctrinâ, moribus, & religione præstans : Et cum eo dictus Gebe-*

rardus, vir multùm devotus. Itaque dum inter eligendum Reverendi Patres, quilibet juxta suæ conscientiæ exigentiam, de uuli Pastore, seu Ecclesiæ sponso eligendo consulerent, tandem sancti Spiritûs instinctu dictus Geberardus est unanimi voto electus. Quod cum ei apud altare Beatæ Virginis Mariæ oranti insinuaretur, ipse in tantùm stupefactus est, ut in terram cadens tanquam mortuus amplius penitùs nesciret loqui. Sed Divinâ assistente gratiâ resuscitatus, decimâ tertiâ mensis Decembris Sacerdos, & immediatè subsequenti die Episcopus ordinatur. Et præsedit annis septemdecim. Itaque Cardinalis Otto discordem de Ruperto & Bertholdo electionem cassavit, indixit novam electionem, & electum Geberardum Apostolicâ authoritate consecravit. Porrò istud Chronicon rursùs miscet vera falsis. Primus error est, quòd Rudolphus Dux fuerit de Gregorii consilio electus in Regem. Gregorius enim frequenter & sanctè protestatus est se istius electionis fuisse penitùs ignarum. Alter error est quòd Otto habuerit Collegam Udalricum Albanensem Episcopum. Etenim Petrus Igneus erat tunc Albanensis Episcopus. Quòd ad illius sæculi annum octogesimum octavum vixerit, disertè scribit Conrardus Abbas Uspergensis. Et quòd hoc tempore non in Germania, sed in Gallia egerit Gregorii Legatum, suprà nobis dixit Bertholdus Constantiensis. Et quòd solus Otto præsederit huic Synodo, habent Acta Sinodalia.

Audiamus quid hac de re scribat in libro de unitate Ecclesiæ Venericus Vercellensis Episcopus. Hildebrandum Papam accusat de multis Apostolicæ potestatis excessibus, addit ipsum exinde Papatu exutum,

Fol. 73. & prosequitur: *Ecce Hildebrandus Coloniensem Ecclesiam suis privilegiis spoliavit, qui Hartuico Magdeburgensis Ecclesiæ Episcopo hoc concessit, & hoc jussit, ut terminos Patrum transgrediendo invaderet Parochiam alterius Metropolitani Episcopi, & ordinaret Episcopum quendam Reginhardum in Mindensi Ecclesia, ad contemptum & injuriam Seguini Coloniensis Archiepiscopi. Hoc etiam exemplo Otto Episcopus Ostiæ Moguntinam Ecclesiam suis privilegiis spoliavit, atque ipse transgrediendo simul terminos Patrum, Parochiam Metropolitani Episcopi invasit, & ad contemptum atque injuriam Wizelini Moguntini Archiepiscopi Geberardum quendam in Constantiensi Ecclesia Episcopum ordinavit, cùm adhuc etiam vixisset Otto Episcopus ipsius Constantiensis Ecclesiæ. Sed jam pridem ab ea expulsus est, quia noluit in parte Hildebrandi esse, & esse communionis externæ. Sic verò sanctorum Canonum regula custodiuntur, & observari mandantur, vel ab Hildebrando, vel ab Ottone.* Utique Ostiensi Episcopo. Quòd nullus Metropolita aut Primas alienæ Provinciæ Episcopales consecrationes possit invadere, ostendit etiam infrà ex sancti Papæ Calixti Isidorianis Decretis,

Fol. 77. affirmat hunc excessum damnari ab omni Ecclesia, atque prosequitur:

Quod

Quod & factum est de Hartuico Magdeburgensi Episcopo. Quia Seguinus Coloniensis Episcopus damnavit eum, consentiente in idipsum Comprovincialium Episcoporum judicio, postquam nullo modo potuit adduci ut satisfacere vellet Ecclesiæ pro injusta ordinatione cujusdam Reginardi in Episcopatu Mindensi. Prætendebat autem ille Hartuicus potestatem sui Gregorii Papæ, quæ talem sibi posset concedere ordinationem juxta authoritatem Sedis Apostolicæ, ideoq; sibi curæ non esse super aliquorum vel vocatione vel damnatione. Ecce apponit peccatum super peccatum, & justæ damnationi addit pariter Ecclesiasticæ vocationis & regularis disciplinæ contemptum. Igitur præter illam damnationem damnatus est cum cæteris Gregorii communionem retinentibus Episcopis in Moguntiacensi Synodo, jubente id fieri Apostolicâ Sede, cùm nollet reverti ad pacem & concordiam Catholicæ Ecclesiæ. Per Apostolicam Sedem intelligit Guibertum. Et ex istis verbis item discimus aliquid spectans ad Moguntinum latrocinium. Cardinalis Otto posteà evectus fuit in Urbanum secundum, sub ejus Papatu virulentum hunc librum scripsit Venericus, blateravit illum esse sacrilegum, & edixit causam: *Furatus est Ecclesiarum privilegia, ordinationes faciens in alienis Parochiis contra sanctorum Canonum Decreta, ut ejusmodi sacrilegii exemplo aditus januaque pandatur omnibus hæreticis, si talis fuerit non Pastor, sed invasor Sedis Apostolicæ, qualis certè fur fuit & Hildebrandus, qui & præcipiens aut consentiens illicitas atque furtivas ordinationes fieri in Metropolitanorum Episcoporum Parochiis, spoliavit Ecclesias suis privilegiis.* Hinc denuò affirmat Gregorium fuisse Papatu justè ejectum.

Affirmat varia. Primò, quòd Romanus Pontifex, ad morem cujusque alterius Metropolitæ, alienæ Provinciæ Episcopales consecrationes non possit invadere, peragere, aut delegare. Secundò, quòd eas nec suis Legatis delegare possit. Tertiò, quòd tales consecrationes sint illegitimæ atque furtivæ. Quoniam hoc ipsum senserunt & Guibertus Anti-Papa & ejus Moguntinum latrocinium. Hoc enim ex illius Præcepto ob similem excessum damnavit Hartuicum Archiëpiscopum Magdeburgensem: Damnatum anteà à Synodo Seguini Archiëpiscopi Coloniensis. Et certè Anti Papæ, ut suis factiosis placeant, & ipsos in sua factione firment, consueverunt Apostolicæ Sedis non tantùm Decreta, sed & privilegia prævaricari. Quartò, Venericus Ottonem Legatum damnat ob eundem excessum. Quintò, addit & alium ejus excessum. Quòd nempè vivo, & ob justam causam exuli Ottoni Constantiensi Episcopo superordinasset. Et hæc omnia, quòd aliqui etiam Catholici de ipsis cespitarent, discussit præsens Synodus, ac tandem cuncta Cardinalis Ottonis apud Constantiensem Ecclesiam Gesta probavit, rata habuit, confirmavit. Etiam cassationem electionis factæ de Ruperto ac Bertholdo.

do. Etiam publicata Gregorii adversùm Simoniacos & conjugatos Clericos Decreta. Quin Cardinalis Otto eadem publicârit ac in executionem miserit, non est dubitandum. Porrò Reginardus vel Raymundus, quem ex Gregorii jussu consecravit Hartuicus Magdeburgensis, fuit decimus octavus Mindensis Episcopus, ac de ipso scribit Mindensis Ecclesiæ Chronicon: *Sub isto Episcopo successor Folmarus Sedem Episcopalem frivolè invasit.* Nempè intrusus per Seguini Coloniensis Archiëpiscopi Pseudo-Synodum, ausam degradare Hartuicum Magdeburgensem. Interim dicto Reginardo ad istius sæculi annum octogesimum octavum successit Folmarus, & Chronicon pergit: *Iste Episcopus propter frivolam invasionem Episcopalis Sedis, ut asseritur, à sancto Gorgonio Martyre & Patrono hujus Ecclesiæ est occisus circa annum millesimum nonagesimum quartum. Et ideò memoria illius fieri non consuevit. Accidit enim, ut eâdem nocte, quâ Folmarus occisus est, beatus Gorgonius custodibus majoris Ecclesiæ appareret, imperans ut signum pro mortuo Episcopo facerent. Illis autem credere nolentibus, ostendit eis pro insigni pallam altaris cruentatam & sanguinolentam, in qua gladium occisionis absterserat. Quæ multis annis postea pro miraculo servabatur. Qui statim surgentes omnia eis imperata fideliter & cum timore perfecerunt.* Ita Divina Majestas nostri Gregorii Acta confirmavit etiam miraculis. Et ejus rebelles horrendè castigavit.

DISSERTATIO

An Romanus Pontifex possit omnibus sub cœlo Ecclesiis consecrare, aut consecrandos jubere Episcopos?

CAPUT I.

Exponitur status quæstionis.

QUòd Romanus Episcopus ex quavis, ac in quavis, etiam ad alium Patriarchatum spectante, Ecclesia possit ordinare Clericos, supra demonstratum est in Scholiis ad nostri Gregorii Dictatum. Quæstio nunc est de consecrandis Episcopis. Et quidem quòd audacia, quâ alii Metropolitæ aut Patriarchæ invadunt mutuas consecrationes, repugnet Apostolico Canoni, & olim plurimis litibus vexaverit Ecclesias, est cunctis Ecclesiasticam Hierarchiam callentibus manifestum. Porrò Romanum Episcopum continge-

re videtur ſextus Canon Nicænus: *Antiqua conſuetudo ſervetur per Ægyptum, Libyam, & Pentapolim, ita ut Alexandrinus Epiſcopus horum omnium habeat poteſtatem, quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt.* Adversùm Meletii Lycopolitani Metropolitæ invaſiones mandat cunctos totius Ægyptiacæ Diœceſis non tantùm Metropolitanos, ſed etiam Provinciales Epiſcopos deinceps conſecrari per Alexandriæ Patriarcham. Sanxit Metropolitis nullam conſecrationem competere. Addit hanc eſſe avitam conſuetudinem. Eſt ſingularis conſuetudo. Aliis enim in Diœceſibus Metropolita paſſim conſecrat ſuos ſuffraganeos. Et quidam cenſent etiam iſtud fieri ex Apoſtolico Canone. Ægyptiacæ ſingularitatis originem & fundamentum aperit in ſuæ Eccleſiæ Chronico Eutychius Patriarcha Alexandrinus: *Ab Anania, quem conſtituit Marcus Evangeliſta Patriarcham Alexandriæ, uſque ad tempora Demetrii, undecimi ibidem Patriarchæ, nullus in Ægypti Provinciis fuit Epiſcopus, nec ante eum Patriarchæ crearunt Epiſcopos. Ille autem factus Patriarcha tres conſtituit Epiſcopos. Et primus hic fuit Patriarcha Alexandrinus, qui Epiſcopos fecit. Mortuò Demetrio ſuffectus eſt Heraclas Patriarcha Alexandrinus, qui Epiſcopos conſtituit viginti.* Et Demetrius & Heraclas hos Epiſcopatus erexerunt ſalvis ſuæ Eccleſiæ juribus: Salvis ſibi omnibus conſecrationibus. Porrò hæc adducti Canonis verba, *Quia & urbis Romæ Epiſcopo parilis mos eſt*, Presbyter Ruffinus affirmat intelligenda de ſolis Apoſtolicæ Cathedræ ſuburbicariis Eccleſiis. Affirmat iſtud conſecrandi jus per totam Ægyptum à Canone adſcribi Alexandrino Patriarchæ, quod Romanus Papa habet per ſuas ſuburbicarias Eccleſias. Quid hæ ſint, non eſt operosè diſputandum, nec inquirendum ex ſuburbicariis Romani Imperii Provinciis: Sunt Romanæ Eccleſiæ Metropolitica Provincia, omnes civitates ſpectantes ad Metropoliticam Romani Epiſcopi poteſtatem. Canon affirmat eandem in omnes Ægypti Epiſcopos poteſtatem Alexandrino Epiſcopo deberi per antiquam conſuetudinem, quæ eſt Romano Pontifici in ſuos ſuburbicarios Epiſcopos. Hinc ſimul affirmat hoſce ſolos ſpectare ad conſecrationem Pontificis. Hanc eſſe vetuſtam conſuetudinem. Et hinc aliqui cenſent aliorum in Romano etiam Patriarchatu Epiſcoporum conſecrationem non poſſe attentari à Pontifice.

Ita ſenſiſſe videtur ſanctus Hilarius Arelatenſis Archiëpiſcopus in ſua famoſa lite cum magno Papa Leone. Quin & ipſe Papa Leo videtur non diſſenſiſſe. Scripſit enim ad Viennenſis Provinciæ Epiſcopos: *Non nobis ordinationes veſtrarum Provinciarum defendimus, quod poteſt forſitan ad depravandos veſtræ Sanctitatis animos Hilarius pro ſuo more mentiri, ſed vobis per noſtram ſollicitudinem vindicamus, ne quid ulterius liceat novitati,* Ep 89. cap. 8.

ti, nec præsumptioni locus ultra jam pateat Privilegia vestra cassandi. Nostra enim gratulationi hoc solum crescere profitemur, si Apostolicæ Sedis diligentia apud vos illibata servatur, & per Sacerdotalis disciplinæ concordiam honori vestro perire, quod suum est, improbis usurpationibus non sinimus. Apostolicas vices, quas Patroclo Arelatensi Metropolitæ per Viennensem, ac primam & secundam Narbonensem Provincias detulerat Zozimus Pontifex, ab hujus Successore Bonifacio excussas istius Successor Hilarius proprii arbitrii ausu resumpsit, ac demutare tentavit in Primatum, atque ita tanquam Primas Episcopales istarum Provinciarum ordinationes per Apostolicam Sedem sibi interdictas resumpsit. Nec solummodo Metropolitarum ordinationes, sed etiam Episcoporum Provincialium. Potenter intercessit Magnus Leo, & Divali impetrata lege cohibuit Hilarium. Hinc ille, quo istarum Provinciarum Episcopos incenderet contra Pontificem, sparsit hæc omnia agi arte & dolo, ut cunctæ istæ consecrationes invadantur à Sede Apostolica. Et atroci calumniâ permotus sanctus Leo rescripsit mentiri Hilarium, aliud à se non intendi, quàm ut istæ consecrationes suis Metropolitis restituantur & permaneant. Earum jus profitetur esse ipsorum honorem ac privilegium. Proinde non solus Hilarius, sed ipse etiam tantus Pontifex censuit alienarum Provinciarum consecrationes invadi non posse à Romana Ecclesia. Leo usus est hâc pen magnum Gregorium usitatâ regulâ: *Mihi ipsi injuriam facio, dum fratrum meorum jura perturbo.* Et hæc quidem pro Episcoporum consecrationibus fuit prima lis Gallicanæ Ecclesiæ adversùs Romanam.

Duriorem litem habemus in Regesto Joannis octavi Pontificis. Ottramus Viennensium Metropolita sequebatur partes Bosonis Regis Burgundiæ, ideoque Genevensis Ecclesiæ Electum Optandum consecrari per ipsum noluit Imperator Carolus Crassus, misit Romam ad Joannem Pontificem, illum hic consecravit, remisit Genevam, jussit inthronizari, & suis litteris adjunxit: *Salvo deinceps privilegio antiquo propriæ Metropolis.* Verùm his non contentus Ottramus ejecit Optandum, & Genevensi Ecclesiæ consecravit alium Episcopum. Circa idem tempus Lugdunensium Metropolita Aurelianus nescio quem Monachum Lingonensi Ecclesiæ consecravit & intrusit Episcopum, ejusdem autem civitatis Clerus & populus ipsum abjecit, Canonicè elegit Theutboldum Diaconum, & consecrandum misit Romam ad Stephanum sextum Pontificem. Et de hac lite scribit in Rhemensis Ecclesiæ historia Presbyter Flodoardus: *Sed ille*, Papa Stephanus, *uniuscujusque Ecclesiæ privilegium inconcussum servare volens, ita agere*, Theutboldum consecrare, *distulit, eumq; Aureliano direxit, scribens ad eum, ut si Cleri populiq; vo-*

Ep. 281. 292.

ta

ta in eum concordarent, & sacri Canones illi non obviarent, manus huic imponere nequaquam differret. Quod fieri si ratio prohiberet, idipsum sibi rescriberet: Interim tamen alterum inibi ordinare, se inconsulto, nullo modo præsumeret. Simul & Girannum Senogalliensem Episcopum à suo latere direxit executorem. Quem deludens Aurelianus ad Lingonensem præmisit urbem, pollicitus se citissime subsecuturum. Quò, cùm diu exspectaretur, nec ipse advenit, nec mora sua causam innotuit, nec Papa remandare providit. Quocirca iteratò Clerus & populus cum Decreto omnium manu roborato præfatum Electum Romam remiserunt, obnixè regantes sibimet illum consecrari, sed nec tunc id agere acquievit, volens Lugdunensi Ecclesiæ collatum privilegium consistere immutilatum, ideoq; Aureliano iteratò rescribens mandavit, ut quia concordi voto Clerus & populus jam dictum Diaconum expetebat, aut ipsum consecraret, aut quid in eo reprehensibile judicaret, rescribere maturaret. Sed is priori inobedientiæ contumaciam adjiciens, non solùm oblatum consecrare, vel quid in eo reprehensibile judicaret rescribere contempsit, verùm etiam contra Interdicta, & sacrorum Canonum Instituta quemdam extraneum, & eidem Ecclesiæ ignotum, in angulo ordinatum, illis ingerere nitì præsumpsit. At hi potiùs laborem subire, quàm subjici ignoto eligentes, ad illum redierunt, implorantes ne pateretur Ecclesiastica jura violari. Quare Stephanus tandem consecravit Theutboldum, & ejus inthronizationem sancto Fulconi Rhemensium Metropolitæ delegavit per hasce litteras: *Nos qui omnium Ecclesiarum in beato Petro Apostolorum Principe curam suscepimus, scientes inter Episcopos non haberi eum, qui neque à Clero electus, neque à populo est expetitus, dictum Theutboldum, venerabilem Diaconum, ipsorum lamentabilibus precibus inclinati, Lingonensi Ecclesiæ Episcopum consecravimus, condignâ sententiâ prævaricatoribus illatâ, licet & aliis prævaricationibus fuerint impediti. Quapropter tuæ injungimus Sanctimoniæ, ut his nostris Apostolicis litteris susceptis, postpositâ dilatione, ad Lingonensem accedas Ecclesiam, & eumdem Theutboldum, à nobis solemniter consecratum Episcopum, eximiè revestias, omnibusq; Archiepiscopis & Episcopis innotescas, pro tanta contumacia ultione nos ejusdem Ecclesiæ specialem sollicitudinem suscepisse, pro tanti laboris maceratione, & illata oppressionis relevatione. Quidquid autem Venerabilis Episcopus Theutboldus vobis ex nostra parte retulerit, credere & effectui mancipare nullo modo ambigere. Utpote tuam Reverentiam circa nos devotam consentire credimus.* Pergit Flodoardus: *Ad hæc Præsul Fulco rescribens gratias egit pro consolatione litterarum ipsius, asserens se paratum fuisse & esse, quæcumque sibi ab ipsius Papæ Celsitudine injuncta fuerint adimplere; præfatam verò præceptionem de Theutboldo Episcopo explere sine mora voluisse, sed Odonis Regis sui consultu interim intermissurum, dum Rex idem suos Legatos ad eumdem Papam*

pam dirigeret, ac per eos jussionem ipsius certissimè cognosceret. Super his autem, quæ littera ipsius Papæ prosecuta, velle scilicet se omnibus Ecclesiis sua Instituta & privilegia inconfuso ordine intemerata servare, valde gavisos universos Episcopos, in quorum præsentia hæc recitari fecerat. Stephanus sextus fuit doctus, sanctus, ac Apostolicæ authoritatis zelosus Pontifex, & tamen Theutboldum, licèt instantissimè rogatus à Lingonensi Ecclesia, bis remisit ad suum Metropolitam, & nonnisi in tertia instantia consecravit. Quòd nempè nonnisi in extrema Ecclesiarum necessitate Pontifex valeat uti suo Primatu.

Similem rei seriem olim vidit Cameracensis Ecclesia. Arnulphus & Gerbertus dudum litigarunt pro Archiëpiscopatu Rhemensi. Ille à Synodo degradatus, verùm Romæ in appellatorio judicio restitutus, hic autem ibidem damnatus erat de intrusione, ac interim Regiæ violentiæ auxilio retentabat Ecclesiam. Hinc Cameracensium Electus Herluinus ab Arnulpho non potuit, à Gerberto consecrari noluit, ideoque accessit Romam, petens consecrari à Gregorio quinto. Ob diuturnam vacationem laïcis rapinis laniabatur Cameracensis Ecclesia, hinc illum consecravit Pontifex, & ad Sedem remisit cum hisce litteris: *Quoniam, sicut omnibus penè notum est, interveniente hâc re, quæ inter Arnulphum Rhemensis Ecclesiæ Archipræsulem, & Gerbertum ejus invasorem excrevit, Herluinus Præsul, illorum odiis Rhemis consecrari Canonico more nequivit, ejus consecratio ad Apostolicam Sedem usque ad nos haud injustè pervenit.* Profitetur Herluinum nonnisi ob devolutum jus potuisse à se consecrari. Habes hæc apud Baldricum Tornacensem Episcopum in Chronico Cameracensis Ecclesiæ. Herluino proximè successit sanctus Gerardus. Electum sanctus Imperator Henricus ad se evocavit Neomagum, & coram se fecit consecrari in Presbyterum. Instabat tunc Bambergensis, per dictum Principem fundati, Episcopatûs dedicatio, & pergit Baldricus: *Post hæc monuit Gerardum Imperator, ut secum ad novum Episcopum dedicandum unà proficisceretur, ibique in sua præsentia à Missis Apostolicis, multisque Coëpiscopis sive Abbatibus, qui illuc ad encænia templi convenire deberent, ordinaretur Episcopus. Qui etsi honorabiliùs & disciplinatiùs coram Regia pompa & Lothariensi solertia sciret se ordinandum, tamen loci amore, quo nutritus erat, captus, à nullo quidem nisi à Metropolitano Rhemensium Archiëpiscopo se ordinatum iri velle respondit. Quippè satis providè & providenter causam considerans, ne forte videlicet eo etiam ipse consuetudini Sedis Metropolitanæ contraire videretur, quod Dominus Herluinus Episcopus ob supra dictam contentionem Romæ ordinationem susceperat. Quo audito Imperator, altioris consilii illum advertens, libenter acquievit.* Sanctus Gerardus censuit se nonnisi ob extremam necessitatem posse à Romano Pontifice consecrari.

Lib. 1. c. 111.

Lib. 2. cap. 2.

Etiam

Etiam post septimi Gregorii tempora habemus plurima similia exempla. Gaufredum Carnutensem Episcopum degradavit ille Gregorius, mandavit à Richerio Senonensium Metropolita permitti novam electionem, Electum consecrari, & minitatus est ipsum alioquin à se consecrandum. Verùm nulla fuit facta executio. Hinc Gregorii mandata firmavit ac innovavit Urbanus secundus: Et tunc electus fuit sanctus Ivo. Verùm Gaufredo favere perrexit Richerius, ideoque cum suæ electionis Decreto Romam Ivo adiit, & consecratus est à dicto Urbano. Et ecce hinc majores motus. Reducem Ivonem Richerius noluit agnoscere Episcopum, ipsum dixit *dismembratorem Metropolitanæ Sedis*, & datam à Papa consecrationem *non simpliciter benedictionem, sed hostili irrisione appellavit qualemcumque benedictionem.* Addit Ivo in litteris ad Urbanum Pontificem: *Notum facio Beatitudini vestræ, quòd Senonensis Archiëpiscopus, consilio Parisiensis Episcopi infatuatus, adhibito sibi eodem Parisiensi Episcopo, & duobus aliis non dissimilis vecordiæ, Meldensi & Tricassino, hoc anno Stampis de Ordinatione, quam à vobis acceperam, me inordinatè satis accusavit, dicens me in Majestatem Regiam offendisse, qui à Sede Apostolica consecrationem præsumpseram accepisse. Cùm itaque conarentur in me depositionis sententiam proferre, Sedem Apostolicam appellavi.* Ep. 12. & Galliarum Rex est Ecclesiarum ac Ecclesiasticorum privilegiorum protector: Hinc Richerius asseruit Ivonem non solummodo in suæ Sedis privilegia excessisse, sed insuper in Regiam Majestatem. Et de Huberto Sylvanectensi Episcopo, Romæ per Paschalem secundum consecrato, scribit idem Ivo ad eundem Pontificem: *Filius vester, & confrater noster Sylvanectensis Episcopus pro Romana Ecclesia contra Romanam Ecclesiam absque audientia & judicio de propria Sede pulsus, rerumq; suarum damna perpessus, quamvis hoc anno redierit à Sede Apostolica munitus litteris Apostolicis, tamen nec apud Regem tribulationis suæ aliquod invenit remedium, nec apud Metropolitanum suum paternum suffragium, nec apud Comprovinciales suos fraternum solatium.* Rex misit violentas manus in cunctas Episcopales possessiones, ac insuper Præbendâ, quam ante habuerat in Parisiensi Ecclesia, illum jussit spoliari. Hinc miserandum exulem sanctus Ivo aluit, juxta Canones Sardicenses. Et edicit hujus persecutionis causam: *Filius vester, creatio vestra.* Etiam in alia epistola scribit ad eundem Pontificem: *Hubertus Sylvanectensis Episcopus, creatio vestra.* Ep. 244. Affirmat hujus persecutionis causam fuisse Romanam consecrationem. Ex iisdem verbis lucet labi in novis ad sancti Ivonis epistolas Ep. 103. Notis Joannem Baptistam Souchetum, qui censet istum Sylvanectensem Episcopum fuisse Hugonem aut Letholdum. Non hos, sed Hubertum fuisse Paschali coævum, ostendunt in Gallia Christiana fra-

tres Sammarthani. Qua de causa Hubertus fuerit Romæ consecratus, discere possis ex alia sancti Ivonis ad eundem Pontificem epistola : *Ego & Dominus Theobaldus, beati Martini Monasterii Parisiensis Prior, audientes miserabilem & mirabilem Remensis Ecclesiæ desolationem, ausu familiaritatis Regem Francorum opportunè & importunè interpellavimus, quatenus prædicta Ecclesia expulso invasore Gervasio pacem restitueret, & Dominum Radulphum, in gratiam suam receptum, eidem Ecclesiæ præesse concederet.* Profanum Gervasium in Trecensi Synodo ad duodecimi sæculi annum octavum damnaverat, & ejiciendum mandaverat Paschalis secundus, & consecraverat Radulphum. Factum id fuit sine Regio assensu. Hinc Ludovicus Rex Radulphum est durè persecutus. Et durante hâc lite, Sylvanectensium Electus Hubertus, quòd Remis consecrari non posset, consecrandus ivit Romam, ibidem consecratus est, & redux cecidit in easdem persecutiones. Etiam in persecutionem Radulphi. Et ad undecimi sæculi octogesimum secundum annum scribit in sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus : *Kalendis Novembris obiit Waltherus Meldensis Episcopus. Et in sequenti septimana Hugo Diensis Episcopus, Romanæ Ecclesiæ Legatus, congregavit Concilium in eadem urbe, & ordinavit Episcopum Robertum Abbatem Ecclesiæ Resbacensis. Quod quia sine præsentia & assensu Richerii Archiepiscopi Senonensis & Coepiscoporum ejus factum est, excommunicaverunt eum.* Ecclesiæ Atrebatensi, quoniam Cameracensis Henrico quarto Ex-Regi pertinaciter adhærebat, Urbanus secundus dedit, aut potiùs reddidit proprium Episcopum, illaque sibi in primum Episcopum elegit Lambertum, Abbatem Aquilcinctini Monasterii. Et ipsum, quòd Remensium Metropolita Rainaldus recusaret, Romæ consecravit idem Pontifex. At ob læsum jus Metropoliticum tanti hinc sunt nati motus, ut etiam per Claromontanam, in cujus itinere Lambertus fuit ferè trucidatus, Synodum vix potuerint componi. Varias variorum de hac re litteras habes apud Ferreolum Locrium, & apud Lucam Dacherium.

Ep. 190.

Avitum Gallicanæ Ecclesiæ sensum edicit Glaber Rudolphus. Andegavensium Comes Fulco, è terra sancta reversus, apud Turones prope Castrum Lucassense exstruxit novum Monasterium, & Turonensium Archiepiscopus Hugo dedicationem rogatus denegavit. Quædam à Fulcone invasa Ecclesiæ suæ prædia voluit antea restitui. Ex quo vides quòd suas res ante sacrum ministerium repetere non sit Simonia. Interim Fulco ad Joannem decimum octavum misit Legatos & munera, Pontifex cum istis remisit Petrum Cardinalem Episcopum, & hic Apostolicâ authoritate Monasterium dedicavit. Scribit verò dictus Glaber: *Quod audientes Gallicani quiq; Præsules, præsumptionem sacrilegam cognoverunt ex*

Lib. 4. cap. 8.

ca-

ctaea cupiditate processisse, dum videlicet unus rapiens, alter captum suscipiens, recens in Romana Ecclesia schisma creavissent. Universi etiam pariter detestantes, quoniam nimirùm indecens videbatur, ut is qui Apostolicam regebat Sedem, Apostolicum primitus & Canonicum transgrederetur tenorem. Cùm insuper multiplici sit antiquitus authoritate roboratum, ut non quisquam Episcoporum in alterius Diœcesi istud præsumat exercere, nisi Præsule, cujus fuerit, compellente seu permittente. Et itèrùm: *Licet Pontifex Romanæ Ecclesiæ ob dignitatem Apostolicæ Sedis cæteris in orbe constitutis reverentior habeatur, non tamen ei licet transgredi in aliquo Canonici moderaminis tenorem. Sicut enim unusquisque Orthodoxæ Ecclesiæ Pontifex, ac sponsus propriæ Sedis uniformiter speciem gerit Salvatoris, ita generaliter nulli convenit quidpiam in alterius procaciter patrare Diœcesi.* Ad hunc locum scribit in opere de Sacerdotii ac Imperii concordia Dominus Petrus de Marca: *Laudatur sæpè locus Rudolphi Glabri, Monachi Cluniacensis, qui anno millesimo quinquagesimo scribebat, ut doceatur eâ tempestate persuasum Gallis Episcopis fuisse, nihil à Romano Pontifice in Galliis contra Canones tentari debere.* Lib. 4. cap. 8.
Ex eodem principio de Innocentio secundo Pontifice, sancti Medardi apud Svessiones Ecclesiam dedicante, scribit in sancti Petri vivi Chronico Clarius Monachus: *Papa ante dedicationem Ecclesiæ Odonem Abbatem nolente, sed contradicente Episcopo Suessionensi Aurelianis benedixit.* A. 1131. Suessionensis ille Episcopus fuit Joslenus, celeberrimus antea apud Parisienses Magister: Censuit Pontificem in alienis Parochiis & in alienos subditos non posse ministrare. Et inter varias querelas, quas adversùs Bonifacium octavum & Romanam tunc Ecclesiam adduxit Francorum Rex Philippus Pulcher, fuit & hic articulus: *Consecrationes Archiëpiscoporum & Episcoporum ademptæ sunt Episcopis Comprovincialibus.*

Idem olim censuit Germanica, Anglicana, ac etiam Italica Ecclesia, possit exemplis demonstrari. Consonat & Orientalis Ecclesia. Etenim in libris de Primatu Papæ Nilus Cabasilas Archiëpiscopus Thessalonicensis affirmat Papam non esse Apostolum, sed Romanæ civitatis dumtaxat Episcopum, & subjungit: *Et Petrus quidem alium in Antiochia, alium in Alexandria ordinat Episcopum, & alium alibi. Romæ autem Episcopo hæc non permittuntur.* Et in libro de Principatu Papæ Barlaamus Monachus ex vigesimo octavo Chalcedonensi Canone & Imperatoris Justiniani legibus profitetur Romanum Papam esse primum, Constantinopolitanum Patriarcham esse dumtaxat secundum Catholicæ Ecclesiæ Episcopum, & adjungit: *Canon & lex hunc decreverunt esse ordine secundum, neque tamen ita secundum ut ab illo crearetur. Quandoquidem nec hic nec alius quisquam Patriarcharum à Papa ordinabatur. Etenim leges sanxerunt, ut ordinationis Episcoporum summa plenaq; authoritas penes sin-* cap. 6.

gulos Metropolitas esset, isti autem à Patriarchis constituerentur. Patriarchas verò a Papa ordinari nulla lex jussit. Affirmat Patriarcharum consecrationem à nullo Canone permitti Papæ, ac pergit: *Quòd si ullum uspiam Canonem repereris, qui Patriarcharum ordinandorum summam authoritatem Papæ tribuat, indica modò nobis illum, & illicò viceris. Sin hæc nunquam reperire poteris, quâ tandem necessitate cogimur, ut ea, quæ tu è proprio sensu depromis, admittamus? Præterea, Hierosolymitani Episcopi quâ ratione debent à Papa ordinari? Neque enim aut Dei frater Jacobus à Petro ordinatus est; aut hujus successorem par fuit neminem fuisse, nisi Papa illum creasset.* Multis hæc demonstrare studet, ac tandem concludit: *Nullâ lege præcipitur, aut consuetudine obtinet, ut Patriarchæ à Papa constituerentur. Neque verò ita fuit factitatum aliquando.* Ab alieno Metropolita patratas Episcoporum consecrationes hodierni Græci adeò aversantur, ut censeant irritas & nullas. Etiam factas à Papa. Quam sententiam apud ipsos non esse novam, est suo loco demonstratum. Et hæc quidem sunt præcipuæ rationes, ex quibus Papa quibusdam videtur alienarum Provinciarum Episcopos non posse consecrare.

CAPUT II.

Romanus Pontifex potest ubique consecrare Episcopos, etiam in alienis Patriarchatibus.

REspondeo istum errorem esse manifestè Eusebianum atque Schismaticum. Est Schismaticis hodiè Græcis palmare fundamentum, ex quo sperant Romanum Primatum evertere, atque stabilire Eusebianas ineptias Philippo-Politani Conciliabuli. Longè aliud in litteris ad Antonianum Episcopum profitetur gloriosus Martyr Cyprianus. Schismaticam Novatiani Anti-Papæ intrusionem nervosè exagitat, atque prosequitur: *Cùm sit à Christo una Ecclesia per totum mundum in multa membra divisa, item Episcopatus unus, Episcoporum multorum concordi numerositate diffusus, Novatianus post Dei traditionem, post connexam & ubique conjunctam Catholicæ Ecclesiæ unitatem, humanam conetur facere Ecclesiam, & per plurimas civitates novos Apostolos suos mittat, ut quædam recentia suæ institutionis fundamenta constituat. Cumq; jam pridem per omnes Provincias & per urbes singulas ordinati sint Episcopi, in ætate antiqui, in fide integri, in pressura probati, in persecutione proscripti, ille super eos creare alios Pseudo-Episcopos audeat. Quasi possit aut totum orbem novi conatûs obstinatione peragrare, aut Ecclesiastici corporis compaginem discordia sua scinna-*

Ep. 52.

nationi rescindere. Quæ verbà altè clamant Romanorum Episcopo esse plenam potestatem, quâ totum orbem ipsemet peragret, aut quaquà versùm destinet Legatos, & aut per hos aut per semetipsum consecret ubique Episcopos. Et istâ potestate videtur Novatianus ad suum Schisma firmandum voluisse uti: Et hanc vanitatem videtur sanctus Cyprianus in ipso arguere. Est enim vanitas Hæresiarchis familiaris. Ita de Hierosolymitanæ Ecclesiæ impio invasore Theodosio, quòd novos Episcopos sacrare tentarit atque cœperit per omnem istum Patriarchatum, testatur in suis, post Chalcedonensem Synodum exstantibus, Edictis Imperator Martianus. Et confirmant Epiphaniensis Evagrius, ac Nicephorus Calixtus. Quod ipsum tentavit & Hæresiarcha Guibertus. Epist. 8. 15.

Et istâ suâ potestate Romani olim Pontifices frequenter citra cujusquam contradictionem fuerunt usi. Non tantùm in Provinciales aut Metropolitas Antistites, sed etiam in Patriarchas. Etenim in Eusebiani Chronici supplemento scribit sanctus Hieronymus: *Eusebius & Lucifer de exilio revertuntur. E quibus Lucifer adscitis aliis duobus Confessoribus Paulinum Eustatii Episcopi Presbyterum, qui se nunquam hæreticorum communione polluerat, in parte Catholica Antiochiæ Episcopum facit.* Sanctum Eustatium Antiochiæ Patriarcham, quem in sancti Philogonii apud se defuncti locum evexerat Nicæna Synodus, dejecit Eusebiana factio, & istam Ecclesiam redegit in suam servitutem. Verùm hæretici, licèt ejusdem Sectæ, sunt passim Cadmæi fratres. Istiusmodi etiam fuerunt Ariani. Nam & ipsa Eusebiana factio non fuit nisi frustum totius Ariani corporis. Etiam illa in Seleuciensi Synodo semetipsam laceravit in alia frusta, atque ita factum est quod in eodem supplemento scribit idem Hieronymus: *Meletius, Sebastiæ Armeniorum Episcopus, ab Acacio & Georgio, Arianis Episcopis, Antiochiam transfertur. Et post non grande temporis intervallum, cum Presbyteros, qui ab Eudoxio Antecessore suo depositi fuerant, suscepisset, exilii justissimam causam subitâ fidei demutatione delusit.* Acacius Luscus, Cæsariensis in Palestina Episcopus, erat magnus in Antiocheno Patriarchatu Metropolita, Georgius autem Laodicensis Episcopus erat Antiocheni Patriarchæ in primæ Syriæ Provincia nobilis Suffraganeus: Et ad ipsos omninò spectabat Patriarchæ promotio. Hinc in Eudoxii, cujus omnem factionem damnaverant Seleuciæ, locum intrusere Meletium. Acacianæ factionis apud Seleuciam Acta prosecutus est Meletius, atque ita ob dogma degradatos ab Eudoxio Presbyteros reparavit uti gloriosos Confessores. Eudoxiana factio apud Antiochiam erat potentior. Hinc & ipsa abjecit Meletium, & ipsi superordinavit Euzoium. Erat illic & Eustatiana communio: Catholica sub Presbyteris & Clericis sine Episcopo Christianitas, quæ in-

A. 363.

A. 361.

intrusis per Arianos Episcopis nunquam voluerat communicare. Hanc sibi conciliare studuit extrusus Meletius, Catholicam fidem cœpit profiteri, & conatus est illi esse Episcopus. Et plures ipsum sunt secuti. Cum ipso in suburbanis campis, utpote civitate ejecti, sunt compulsi agere Synaxes: Et hinc dicti Campenses. Verùm quòd Arianus fuisset, & ab Arianis esset intrusus, multi sunt ipsùm aversati. Hinc Lucifer Calaritanus Episcopus illic consecravit Paulinum, virum per omnia integrum, Eustatianæ seu Catholicæ communionis immaculatum sectatorem. Ordinationis, quæ & ipsa multis quæstionibus ansam præbuit, seriem habes apud Socratem, Hermiam Zozomenum, Theodoretum, ac alios authenticos Scriptores.

Quæstio est, Qua authoritate Lucifer id attentaverit? Erat latinus Episcopus, proscriptus & exul, nihil commune habens cum Antiocheno Patriarchatu. Respondeo illum egisse ex authoritate Apostolicæ Legationis. Fateor hanc lucido testimonio non posse demonstrari: Attamen firmæ ipsam stabiliunt conjecturæ. Etenim totius Orientalis, ac præsertim Antiochenæ Ecclesiæ calamitates exponit in litteris ad Sanctum
Ep. 41. Athanasium magnus Basilius, & prosequitur: *Viros aliquos Ecclesiæ tuæ, potentes in doctrina sana, ad Occidentales Episcopos mitte, quibus calamitatibus occupemur & premamur, illis exponant. Instrue illos formâ narrandi, quâ utantur. Esto Samuël Ecclesiis. Scio quàm langueant epistolæ ad conferendam operam tanto negotio.* Hinc vult mitti Legatos ab Athanasio: Quòd is Romanæ Ecclesiæ esset notus & gratus. Easdem calamitates ampliè
Ep. 71. exponit in litteris ad Occidentales Episcopos, & prosequitur: *Cum itaque ad hunc modum se habeant res nostræ, debebant continuò à Dilectione vestra ex synceris fratribus aliqui mitti, qui nos afflictos & oppressos inviserent, & multò crebriùs amica ad nos vestra destinari littera, quibus vel in Proposito confirmaremur, vel si qua in re offendimus, corrigeremur.* Quod ipsum
Ep. 229. repetit in variis epistolis. Una sic habet: *Prorsus nihil intempestivum cupimus, sed quod beatis olim viris in more positum fuit, & omnium in primis familiare vobis ipsis. Novimus enim partim beneficio memoriæ per successionem rerum à Patribus ad nos deductarum, partim per litteras edocti intelligimus, quæ sunt etiamnum apud nos custoditæ, Dionysium illum beatissimum Episcopum, qui olim apud vos celeberrimus erat, tum ob fidem synceram, tum virtutes reliquas egregias, per litteras suas Ecclesiam nostram Cæsareensem curasse, misisseq; huc de suis, qui fratres liberaret è captivitate.* Hæ omnes litteræ scriptæ sunt ad Damasum Pontificem, post Paulini promotionem, ob natas vel certè auctas ab ipsa turbas. Etenim Paulinus & Damasus sunt promoti eodem anno. Et eodem anno Eusebius Vercellensis Episcopus ac ejus Collega Lucifer redierunt in Italiam. Ex exilio,
&

& non ex exilio. Etenim ipsorum proscriptor Constantius Augustus obiit istius sæculi anno sexagesimo primo, & ejus Successor Julianus statim omnia Episcopalium exiliorum Constantiana Edicta circumduxit. Et anno sexagesimo quarto regnare cœpit Orthodoxus Jovinianus, & statim post hunc Orthodoxus Valentinianus, atque ita Eusebius & Lucifer anno sexagesimo sexto, quo redierunt in suas Ecclesias, jam dudum erant liberi ab exilio. Cur igitur tamdiu hæserunt in Oriente, cur suas oves tam diu deseruerunt? Certè alia non fuit causa, quàm Apostolica ipsis per Liberium imposita Legatio. Et hinc statim post ipsorum reditum & magnus Basilius, & sanctus Athanasius, & alii Orientalium Episcoporum Primates instantissimè cœperunt novos Legatos postulare. Laudatus Basilius & alii plures per Orientem magni Episcopi pertinaciter contra Paulinum faverunt Meletio, & ejus ordinationem impugnaverunt ex omni latere: Et tamen ipsorum nullus adduxit Luciferum non fuisse legitimum Consecratorem. Quia nempè non suâ, sed delegatâ Liberii potestate consecraverat. Et Romanas Legationes apud Orientem fuisse semper familiares, jam dixit sanctus Basilius. Et nota hæc ejus verba: *Si qua in re offendimus, corrigeremur.* Edicunt Romanis Legatis tunc fuisse proprium in Oriente Tribunal.

Eâdem consecrandi authoritate usus fuit Agapetus Pontifex. Quomodo Theodatus Gothorum in Italia Arianus Rex ipsum legarit Constantinopolim, & quomodo ipse illic Anthimum Trapezuntinum Episcopum, quem Imperatrix Theodora intruserat in Regiæ civitatis Cathedram, degradaverit atque ejecerit ob Eutychianam hæresim, refert in Breviario Liberatus Diaconus, & adjungit: *Tunc Papa Principis favore Mennam pro eo ordinavit Antistitem, consecrans eum manu suâ in Basilica sanctæ Mariæ.* Cap. 21. In Constantinopolitana istius Mennæ Synodo exstat post Agapeti mortem exhibitus Imperatori Justiniano libellus, quo omnes Orientales Archi-Mandritæ profitentur hæc esse facta ad suas preces, magnis præconiis ornant Agapetum, ac de ipso pergunt: *Iste honorabilis vir, sciens per libellos plurimorum nostrorum, ea quæ iniquè contra Ecclesias præsumpta fuerant, neque ad visum suscipere voluit Anthimum, furentem adversùs Canones, sed nunc justè ejecit de Sede civitatis suæ, & coopitulante & coadunato Catholicæ fidei & Divinis Canonibus vestro Imperio; præfecit ipsi Ecclesiæ sanctissimum Mennam.* Non tantùm Anthimi damnationem, sed & Papalem novi Patriarchæ consecrationem profitentur à se fuisse postulatam, & factam secundùm Canones. Fuisse postulatam etiam ab Imperatore Justiniano testatur liber Pontificalis: *Tunc piissimus Augustus Justinianus rogavit beatissimum Papam Agapetum, ut in locum Anthimi consecraret Episcopum Catholicum, nomine Men-*

Mennam. Certè contra Canones tantus Canonum executor non postulasset. Et hinc eandem consecrationem laudant in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius, ac Martyr Theophanes. Ambo Græci, ac eximiè eruditi. Proindè Barlaamus Monachus Canonem, qui Patriarcharum consecrationem permittit Romano Pontifici, possit ab istis Archi-Mandritis, ac ipso etiam Imperatore Justiniano petere ac discere. Eum edicit ipse Papa Agapetus in exstantibus ibidem litteris ad Petrum Hierosolymæ Patriarcham. Mennæ personam ac electionem facundè laudat, atque adjungit: *Et hoc ejus dignitati addere credimus, quòd à temporibus Petri Apostoli nullum alium Orientalis Ecclesia suscepit Episcopum manibus nostra Sedis ordinatum. Et forsitan vel ad demonstrationem laudis ipsius, vel ad destructionem inimicorum instans res tanta pervenit, ut illis ipsis similis esse videatur, quos in his quandoque partibus ipsius Apostolorum Primi electio ordinavit. Commune itaque gaudium, Fratres, piâ exultatione suscipite, & quantùm vos Apostolica Sedis nostra judicium comprobatis, consuetâ rescriptione significate. Habentes duplicem exultationis causam: Et quòd mala sine mora corrigantur, & pro his Optata subsecuta fuerint. De catero pracaventes, ne rursùm Canonicis sanctionibus quid contrarium per vos fiat, vestro accedente consensu.*

Notanda est vox, *Fratres.* Evincit Epistolam non ad solum Petrum, sed scriptam esse ad omnes Orientales Patriarchas atque Episcopos. Et hinc rectum est ejus marginale Scholion: *Encyclica Epistola Agapeti Papa.* Et ex ipsa discimus varia. Primò, quod uti Anthimi translatio fuit adversa Canonibus, ita Mennæ consecratio eisdem fuerit conformis. Secundò, quòd Papalibus manibus data consecratio sit magna consecrati, etiam Patriarchæ, dignitas. Et hinc inter ampla Magdeburgensis Ecclesiæ privilegia, quòd ejus Archiëpiscopus possit à solo Romano Pontifice consecrari, numerat Ditmarus Episcopus Merseburgensis. (Lib. 1.) Nam & ex ista consecratione plures olim Episcopi prætenderunt esse exempti ab omni potestate Metropolitica. Tertiò discimus, quòd sanctus Petrus Apostolus etiam in Orientalibus Ecclesiis consecraverit plures Episcopos, ideoque eandem authoritatem esse ejus in Romana Cathedra Successoribus. Quòd enim Apostolorum Acta sint nobis & exempla & Canones, docet in libris de cordis compunctione sanctus Joannes Chrysostomus. Quartò discimus, quòd hanc consecrationem omnis Orientalis Ecclesia non tantùm suo suffragio, sed etiam communi gaudio comprobaverit. Certè Mennam, uti Canonicum per omnia Patriarcham, etiam quinta generalis Synodus admisit ac honoravit. Ejus consecrationem nullus unquam legitur fuisse calumniatus.

Schismaticus Ancyræ Metropolita Macarius blaterat Romano Episcopo

po in Patriarchas nullam esse potestatem, hanc nullo fulciri Canone, & prosequitur: *Nam quod fortuitò per Vigilium, sanctissimum veteris Romæ Pontificem, tunc Byzantii commorantem, cùm quinta Synodus cogeretur, ordinatus est Mennas sanctissimus Patriarcha in Regiæ Civitatis Sedem, non ideò existimandum est, quòd vel sub eo esset, vel quòd ita mos obtinebat, nempè à veteris Romæ Pontifice, vel suo ipsius consilio, junioris Romæ Præsulem ordinari, ordinationem illam fuisse factam. Etenim si id esset, ut multa silentio involvam, cùm & Theophilus sanctum Joannem Chrysostomum, & Dioscorus Divinum Anatolium in Sedem Constantinopolitanam promoverint, qui ambo Alexandrini erant Episcopi, & Dioscoro præterea maxima cum sancto Leone Romano simultas erat, sequeretur & Alexandrinum sibi subditum habere Constantinopolitanum, vel eum in posterum ordinare, aut suo consilio ordinari. Verumtamen hoc esse præter rerum ordinem, sacrosq; Canones, res ipsa clamat.* Respondeo Macarium varia hallucinari. Etenim Mennas non in quinto Concilio, sed diu ante illud, nec à Vigilio consecratus fuit, sed ab Agapeto. Malè item Anatolium titulat Divinum. Longè enim aliud de ipso censuit magnus Papa Leo. Rectè tamen Macarius asserit Dioscorum ob attentatam Anatolii consecrationem fuisse ab eodem Leone increpatum. Addo & à Chalcedonensi Synodo fuisse damnatum. Attamen non per Alexandrini Patriarchæ authoritatem Dioscorus illud attentavit. Hic est alius Macarii error. Dioscorus à secundi Ephesini Concilii Præsidentia exclusit Legatos laudati Pontificis, per Hæresiarchæ Eutychetis appellationem garrivit hunc è Judice demutatum in reum aut accusatorem, & præsidendi jus ad se, utpotè secundum Ecclesiæ Episcopum, esse devolutum. Hujus devolutæ authoritatis fuco celebravit generalem Synodum, omnia hujus privilegia usurpavit, degradavit sanctum Flavianum Constantinopolitanum Episcopum, atque ita in ejus locum consecravit Anatolium, suum Archidiaconum, & nuperrimum in Regia civitate Apocrisarium. Etenim Oecumenica Synodus in degradatorum à se Episcoporum Sedes potest per suum Præsidem consecrare alios. Immò & in Cathedras apud se morientium. Nam Nicæna Synodus in sancti Philogonii Patriarchæ Antiocheni, apud se defuncti, locum promovit sanctum Eustatium. Adeò antiquis fundamentis nititur hodierna Romanæ Ecclesiæ regula de Beneficiatis morientibus in Curia. Isto igitur jure usus fuit Dioscorus. Et ob istud Attentatum meritò damnatus est à Chalcedonensi Concilio.

Sanctum Joannem Chrysostomum fateor fuisse sacratum à Theophilo, Patriarcha item Alexandrino. Et hac de re scribit in istius vita Alexandrinus Patriarcha Georgius: *Joannem ordinat invitus Theophilus Alexandriæ Præsul. Timendi enim ei erant accusationum libelli, nisi ordinationi*

tioni annuisset. Nempè Joannis promotionem impedire omnibus nervis studuit Theophilus, ideoque ejus consecrationem non invasit, sed fuit
Lib. 6. ad ipsam compulsus. Causam addiscere possumus ex Socrate: *Quò Joan-*
cap. 6. *nis ordinatio plus haberet authoritatis, aderant de Imperatoris mandato cùm alii complures Episcopi, tum Theophilus Alexandrinus.* Et de Synodo ad
Cap. 15. Quercum habet idem Scriptor: *Theophilus callidè molitus est, ut de Heraclidis ordinatione primùm quæreretur, quò ansam arriperet ad Joannem denuò abdicandum.* Et infrà: *Joannes Serapionem, cujus causâ odium in ipsum fuerat ante incensum, Episcopum Heracleæ, urbis Thraciæ, designavit.* Illi Synodo præsedit Paulus Heracleæ Episcopus. Disertè id habes in Synodalibus Actis apud Bibliothecam Photii. Nempè Heraclides, quem statim in sui Episcopatûs exordio Joannes consecrarat, fuerat in primo istius Pseudo-Synodi judicio degradatus, ac in ejus Sedem intrusus Paulus. Proindè electi Joannis tempore Heracleensis, per cujus Antistitem debet Constantinopolitanus consecrari, Ecclesia vacabat, atque ita Theophilus, utpotè dignior inter præsentes Episcopos, fuit compulsus ad Joannem consecrandum & honorandum. Quotiescumque Heracleensis Metropolita fuit defunctus, absens, aut impeditus, quivis Episcopus ex Principis aut Synodi arbitrio fuit assumptus ad istam consecrationem. Proindè sanctum Joannem Theophilus ordinavit eo jure, quo Theodoretus Cyrensis in Eufratesia Provincia Episcopus scribit à se or-
Ep. 110. dinatum Irenæum Tyri Metropolitam: *Adductus Phœniciæ Episcoporum Decreto, Episcopum Irenæum ordinavi.* Alioquin Theophilus si invasisset, omninò fuisset ab ipso Joanne, vel ab Innocentio Papa, vel à Palladio Helenopolitano Episcopo, vel alio simili Scriptore, tanquam At-
Ep. 53. tentator redargutus. Certè ejus Antecessorem Petrum, quòd ibidem
cap. 2. ordinasset Maximum Cynicum, gravissimè arguit Constantinopolitana Synodus. Et præfatum Anatolium, quòd Maximum Antiochiæ Patriarcham consecrare præsumpsisset, durissimè increpavit sanctus Papa Leo. Etiam istius Successorem Acacium, quòd Calendionem Antiochiæ item Patriarcham consecrasset, damnavit Fœlix tertius. Ita habent antiqua Acta de nomine Acacii. Nempè unum Patriarcham ab alio consecrari vetant Nicæna Synodus & perpetua consuetudo. Repugnat eorum Autocephaliæ. At verò Mennæ consecrationem non ob Heracleensis mortem vel absentiam, sed ex sancti Petri privilegio fecit Agapetus. Et ipsam comprobavit omnis Oriens. Nam & Rituales ejus libri habent ad vigesimum quintum diem Augusti: *Beatus Mennas, ætate Justiniani Imperatoris, Constantinopolitanæ sanctæ Ecclesiæ Presbyter, promotus est ad Archiepiscopatum ab Agapeto Papa Romano, qui Constantinopolim advenerat. Hic Anthimum Hæreticum Trapezuntinum, in Constantinopolitanam*

Se-

Sedem ab hæreticis translatum, deposuit, & Beatum Mennam ordinavit. Ordinationem manifestè laudant & probant. Notanda sunt Macarii Ancyrani verba: *Vel eum ordinare, vel suo consilio ordinari.* Profitentur quòd ille, qui alicujus ordinationem suo consilio regere seu confirmare debet, eundem etiam possit ordinare. At verò omnium Patriarcharum consecrationem Papa confirmare debet. Res est lucida apud peritos Ecclesiasticæ Hierarchiæ & perpetuæ consuetudinis. Ergò potest & ipsos consecrare. Porrò Barlaamus Monachus, dum sanctum Jacobum Hierosolymæ Episcopum negat à sancto Petro consecratum, audacter loquitur. Etenim fuisse consecratum disertè affirmat famosa epistola Papæ Anacleti. Ejus author loquitur ad sensum sui temporis.

CAPUT III.

Eadem Romani Pontificis potestas demonstratur ex Actis sancti Martini Papæ & Martyris.

EOdem jure per omnem Orientem usus est sanctus Papa & Martyr Martinus. Grassante hæresi Monothelitica, & Imperatore Heraclio potiùs ad ejus quàm ad Reipublicæ tutelam attendente, Saracenorum Princeps Homar invasit Antiochiam, Hierosolymam, Damascum, omnem ferè Syriam: Et devastavit omnes Ecclesias. Rei compendium audiamus à sancto Theophane: *Hoc anno*, utique Christi Domini sexcentesimo vigesimo, velpotiùs trigesimo, septimo, *Homarus in Palestinam suscepit expeditionem, & obsidione per annos duos ad sanctam Civitatem continuata, tandem fide datâ eam in potestatem accepit. Sophronius autem Hierosolymorum Antistes fidem ab eo pro totius Palestinæ incolumitate acceperat. In ea rerum calamitate Sophronius præclaris verbis & Gestis Hierosolymorum Ecclesiam olim amplificans, de Heraclio & Monothelitarum ipsi addictorum pravitatibus & Commentis, deq; Sergio & Pyrrho confutatis, clarissima trophæa referens defunctus est. Eodem anno Homarus Jasdum in Syriam misit, qui totam illam Provinciam in Saracenorum potestatem redegit.* Et ad ejusdem sæculi annum trigesimum nonum scribit: *Hoc anno Arabes Antiochiam armis expugnarunt.* Sequenti anno invaserunt Mesopotamiam, ac tandem universam Syriam. Et ad hæc tempora rectè scribit in Ecclesiastico Chronico Onuphrius Panuinus: *Hierosolymorum Episcoporum successio obscura.* Etiam Antiochenorum. Aliud enim non scimus, nisi quòd Georgio, ad decimum Heracliani Imperii annum legitimo Antiochensium Patriarchæ, post Saracenicam captivitatem successerint

 Ma-

Macedonius, Jaribus, & Macarius, intrusi per Patriarchas ac Imperatores Constantinopolitanos. Ita & per Monothelitas hæreticos, & per paganos Saracenos Christianitas illic fuit miserrimè lacerata. Interim non cessavit ambitio. Etenim ad Joannem Philadelphiæ Episcopum, Arabiæ Metropolitam, ac suum istic Vicarium scripsit sanctus Papa ac
Epist. 5. Martyr Martinus primus: *Ejus qui falsò sibi Episcopatus nomen adfinxit, Macedonii dico, importunas litterarum minas sive protestationem fortiter despuito, ut rabidi & temerarii canis latratum. Hunc enim Episcopum Catholica Ecclesia nullo modo novit. Non solùm quòd is præter Canones in externa regione sine consensu & absque ullo certo Decreto hanc sibi appellationem usurparit, sed & quòd consentiat hæreticis, qui hæreseos sua appendicem, ejus electionem per contemptum tumultuariè fecerunt. Quemadmodum & Petri, qui ab iis nominatus est & assimilatus Episcopus Alexandriæ, ut per plures & adscriptitias personas hæresim suam munitiorem reddant.* De iisdem Macedonio & Petro scribit idem Pontifex ad omnem Antiochenæ & Hierosolymitanæ Dioeceseos Clerum ac populum:
Ep. 11. *Hortamur Dilectionem vestram, ut nobiscum semper credatis & teneatis, devitantes omnem hæresim, insanosq; hæresium Authores, una cum vetere & novum, qui temporibus nostris a vera doctrina aberravit, Macedonium hæreticum, quem contra Canones sibi finxerunt falsum Antiochiæ Episcopum prædicti hæretici. Quemadmodum & Petrum Alexandriæ tumultuariè creaverunt. Hos enim sibi consentientes nacti, concurrentesq; in propria hæreseôs exitum, & similiter ipsis expositionem novæ doctrinæ, formulamq; superinducticiam accipientes, mercedem injustam hujusmodi eorum impiæ consensionis & vanitatis, fictam Sacerdotii ipsis imposuerunt appellationem, non ab ullo legitimo suffragio aut Ecclesiastica successione ad hos inducti, sed à prava & hæretica excogitatione, ut per plures & adscriptitias personas, ut quidem putant, constituam inconsistentem suam & damnatam hæresim, Dei verò Catholicam & Apostolicam Ecclesiam vastent.*

Destructis aut desolatis per Saracenos, Turcos, aut alios infideles Ecclesiis titulares Episcopos hodie dant & Constantinopolitana Ecclesia & Romana. Est mos antiquus. Ipsum enim laudant ac probant, atque istiusmodi Episcopos privilegiis augent Trullani Canones. Quapropter omninò cœpit ad Saracenorum in Ecclesiam primas grassationes. Et forsan hæc Macedonii ac Petri promotio fuit prima istiusmodi provisio. Quidquid sit, per hæc tempora Antiochenæ & Alexandrinæ vacantibus Ecclesiis Paulus Patriarcha Constantinopolitanus aut nominauit aut cum suo Clero elegit Episcopos Macedonium ac Petrum, & Constantinopoli consecravit. Monothelita Monothelitas. Alexandrino Patriarchæ, qui Monotheliticam pestem plantavit apud Ægyptios, Cyro successit Petrus, quem in Ecclesiastica Historia Anastasius Bibliothecarius ac Mar-

Martyr Theophanes, & in suo Chronico laudat sanctus Nicephorus Patriarcha Constantinopolitanus, adserens sedisse decem annis. Et in hujus Petri locum memoratus Paulus intrusit al um Petrum. Nominis unitas neminem fallat. Et hanc intrusionem Martinus Pontifex meritò damnavit. Primò, quòd esset facta de hæreticis per hæreticos, & in hæresis adjutorium: Ut per plures adscriptitias personas possent suis erroribus auctoritatis pondus addere. Secundò, quòd facta esset in externa regione. Quis enim Canon Antiocheni aut Alexandrini Patriarchæ electionem aut consecrationem permittat fieri Constantinopoli? Tertiò, quòd facta esset sine legitimo electionis Decreto. Istæ enim adflictæ Ecclesiæ, quamdiu fidelem Clerum ac populum habent, spoliari non possint jure Electionis. Defuncto Macedonio successit Jaribus, Jaribo Macarius, eadem via intrusi.

Eumdem Joannem Philadelphiæ Episcopum sanctus Papa monet, ut cum magna dilectione hortetur eos, *qui depositi sunt, converti ad Dominum.* Et de ipsis adjungit: *Si virtuti gratia mentem obsequentem habebunt, confirma unumquemque eorum in proprio gradu, scriptos libellos ipsis dantibus de orthodoxa fide.* Et iterum: *Hortamur Canonem observari in eis, qui præter mentem & scientiam seipsos elegerunt, vel delecti sunt in Patriarchia beatæ memoriæ Sophronii. Qui sive ante ipsius Patriarchiam, vel post decessum in Domino, a quibusdam non convenienter electi sunt, propter angustiam temporis, vel quòd ejus copia non adesset qui judicio adhibito, sive juxta Canones eligere deberet, vel permittere. Tales datis libellis confirmari mandamus, nullatenus inde Canoni præjudicio facto. Novit enim Canon adflictorum temporum persecutionibus veniam tribuere, in quibus contemptus non præcessit.* Eadem de re scribit ad nescio quem Pantaleonem: *De iis, qui non Canonicè illic electi sunt in Patriarchia beatæ memoriæ Sophronii, cum canonem inviolabiliter decernimus custodiri, qui à sanctis Apostolis & Patribus nostris constitutus est de iis, qui in alia civitate præter sententiam scientiamq; Pontificis, qui ei civitati præest, vel elegerint vel eliguntur, vel consentiunt, vel connivent. Canones enim Ecclesiasticos solvere non possumus, qui defensores & custodes Canonum sumus, non transgressores. Tametsi utramque Sedem illi violatint. Hanc quidem Apostolicam Sedem, quòd creationum Præcepta non dederit; Sedem verò sancti Jacobi, quòd Sophronium celare studuerint, ut cæteri liberè, sicut ipsi volunt, non sicut sanctus Spiritus jubet, electiones sibi arrogent. Tales propterea Ecclesia Canon castigat. Non enim confusionis & turbationis Deus est, sed ordinis & pacis. Qui verò ante ipsius Patriarchiam, aut post ipsius dormitionem creati sunt, de iis scripsimus: Propter temporis angustiam, quæ sic creatis defensionis locum præbet, cum inde Ecclesiastico Canoni non præjudicetur, ut*

cùm libellum syncera pœnitentiæ sive orthodoxæ fidei dederint, qui nuper ad id istuc à nobis directus est, utique Joannes Philadelphiæ Episcopus, *eos in proprio ordine confirmet, modò hi ex aliis peccatis non prohibeantur confirmari.*

Agit in duplicis generis Episcopos: In legitimo, & in illegitimo modo promotos. Et cunctos Monothelitas, aùt certè de ista lepra suspectos. Et inter illegitimè promotos aliqui ante, aliqui post Sophronii Episcopatum, aliqui post ejus mortem fuêre intrusi. Et isti omnes intrusi ac intrudentes peccarunt in Apostolicum à sexto Nicæno innovatum & confirmatum Canonem, qui sine Metropolitani, id est, Patriarchæ aut Autocephali Exarchi sententia & prævia confirmatione vetat consecrari Episcopum, & omnem sine ipsa consecratum abjici atque exufflari. Præterea omnes sub Sophronii Episcopatu intrudentes ac intrusi deliquerunt non tantummodò in istum Canonem & sancti Jacobi Cathedram, sed etiam in sancti Petri Romanam, quæ talium creationum non dedit Præcepta. Quæ sunt hæc ænigmata? Quis in viventis & videntis Sophronii Patriarchatum fuit ausus sine ejus prævio adsensu consecrare Episcopos? Cur & consecrantes & consecratos Sophronius non castigavit? Respondeo Saracenos ante Sophronii Episcopatum fuisse grassatos in Palestina, & hujus quasdam civitates fuisse ab ipsis subjugatas. Et harum etiam post Sophronii promotionem Cathedris Paulus Patriarcha Constantinopolitanus statim dedit Episcopos. Et ita sanctus Sophronius nec intrudentem nec intrusum potuit castigare. Et istos tam intrudentes quàm intrusos Pontifex adserit deliquisse etiam in Cathedram sancti Petri: Eò quòd hæc ipsis non dederit creationum Præcepta. Ex quo discimus duo. Primò, quòd destructis per Paganos Ecclesiis nullus providere possit, nisi proprius Patriarcha, aut Romanus Pontifex. Quoniam in istas alieni Patriarchatus Ecclesias Constantinopolitanus Patriarcha nihil habet vel devoluti juris, ideoque nec olim potuit, nec hodie potest nominare Episcopos, vel consecrare. Alieno enim territorio nullus se potest miscere. Secundò discimus, quòd ad talium Ecclesiarum provisionem Romanus Pontifex possit concurrere cum Patriarcha aut Exarcho, & fit locus præventioni. Præsertim in casu negligentiæ. Et hinc omnes in sancti Sophronii Patriarchatu ita intrusos Episcopos sanctus Martinus dejecit. Et dejectos dispensatoriè permisit reparari, dummodò orthodoxæ fidei libellos conscriberent, & ipsos solemniter in Apostolici Vicarii manibus profiterentur.

Post sancti Sophronii mortem, & omnem à Saracenis occupatam Syriam Paulus Patriarcha Constantinopolitanus cœpit in attentandis istis con-

consecrationibus esse longè audacior. Hinc illi potenter obviavit sanctus Pontifex, & Apostolicas per Antiochiæ & Hierosolymæ Patriarchatum vices delegavit Stephano, quem scripta ad Pantaleonem epistola appellat Episcopum Dorylensem. Est manifestum mendum. Etenim Dorylensis Ecclesia est in Phrygia salutari, Asiaticæ Diœcesios Provinciæ, libera tunc à Saracenis. Ejus proindè Episcopus tunc apud Syros non poterat explere vices Apostolicas. Respondeo Stephanum fuisse Dorensem Episcopum: Olim sancti Sophronii Legatum ad Honorium Pontificem. Lucet ex litteris, quas hic Stephanus per Gregorium sancti Theodosii Abbatem misit ad Lateranensem sancti Martini Synodum: *Sophronius quondam Patriarcha, sub cujus Diœcesi fungebar Sacerdotale officium, studuit meam Humilitatem ad hanc Apostolicam dirigere Sedem.* Et hæc est epistolæ subscriptio: *Stephanus per Dei misericordiam Episcopus Dorensis, & primus sanctæ Synodi sub Hierosolymitani Patriarchæ Sede constitutus.* Ad epistolæ caput se titulat *Primum sub Sacerdotali Sede Hierosolymitana Diœcesios.* Istius Patriarchatus Proto-Thronum. Existimo illum fuisse seniorem Provinciæ Suffraganeum. Nam & hi in Latinis Provinciis passim fuerunt Proto-Throni, seu Primates. Ut ut sit, ista Legatio Stephani virtutes fecerat notas Romanæ Ecclesiæ. Ei Martinus injunxit, ut sua in istos intrusos ac titulares Episcopos Decreta exsequeretur, ac insuper in cunctis utriusque Patriarchatûs Ecclesiis consecraret novos, atque Cardinales Episcopos & Clericos. Hac de re scribit ad Joannem Philadelphiæ Episcopum: *Hanc, utique novorum & realium Episcoporum & Clericorum consecrationem, & priùs Apostolica Sedes hæc fieri per Stephanum dilectum Coëpiscopum jussit, sed hoc salutare Propositum ad effectum venire prohibuerunt, qui talia prohibere dignos seipsos perhibuerunt. Qui pro arbitratu suo ea, quæ ædificationis sunt, nota et omninò non fecerunt. Nempè Præcepta dimandatæ vicis Apostolicæ hujus Cathedræ, quibus jussus est electiones ibi facere eorum, qui ad curam Christianissimi populi eligendi sunt. Solummodò autem ei significaverunt de depositione, timorem Domini minimè cogitantes. Quoniam igitur, ut nosti dilecte Frater, in ædificationem magis quam in destructionem à Domino potestatem accepimus; studio tibi sit ea, quæ ædificationis sunt, operari, dato tibi per nos ejus Discipulos Apostolico Præcepto & potestate, & gratiâ dignos promovere nequaquam dubites, ad incolumitatem & securitatem Ecclesiæ Catholicæ.* Et in epistola ad Pantaleonem: *Charitas tua non debuit ita se gerere adversùs eum, qui ab Apostolica Sede missus esset, Stephanum Deo amabilem Episcopum Dorensium civitatis, aut ejusmodi de eo ad nos per propriam relationem transmittere, cum Salvatoris nostri mandatum id non facere jubeat, sed præcipiat invicem syncerè diligere. Etenim illa diligenter expendentes, vana*

prorsus invenimus, nec ullis argumentis demonstrata, atque idcirco eum meritò ex Apostolica justificavimus auctoritate, iis autem qui contra eum scripserunt, crimen dimisimus, Canonis rigorem temperantes, & ad resipiscentiam ipsis sufficere existimantes fabulæ revelationem. Universam, quæ istic est, Catholicam Ecclesiam clauserunt, ne memorato Episcopo redderentur missa ad eum ab Apostolica Sede Præcepta, quibus ejus Vicarius constitutus est, ac jussus propter temporis angustias, id est, propter pressuram irruentium in nos gentium, ea novè instituere, ad supplementum Ecclesiastici Ordinis, Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos, quoad potestas nobis defuit ad promovendum Patriarcham Hierosolymorum. Ea fecerunt, quæ nec Heretici unquam sunt ausi facere: Abscindentes ea quæ ad creationem & institutionem pertinebant, ea verò tradentes quæ ad destitutionem. Nescio qui Syrorum Episcopi aut Clerici patrarunt duo facinora. Primò, Papale factæ in Stephanum delegationis Diploma mutilarunt: Eam partem, quæ creandorum Episcoporum potestatem ac mandatum dabat, abstulerunt ac raserunt; reliquerunt sola in intrusos ac depositos Episcopos Decreta. Hæc sola Stephano tradiderunt. Secundò, exceperunt adversùs Stephani personam, & ipsum de magnis ac fabulosis criminibus apud Pontificem sunt calumniati. Et horum unus fuit iste nescio quis Pantaleon.

Quæ omnia, & ex ipsis natam desolationem considerans Theodorus sancti Theodosii Abbas, cum Joanne, Stephano, ac Leontio, suis Monachis, accessit Romam, & cuncta retulit Martino Pontifici. Hic eos suæ adversùm Monothelitas Lateranensi Synodo adhibuit, purgavit Stephanum Episcopum, & tamen ex causis illi abstulit Apostolicas vices, eas transtulit in Joannem Archiëpiscopum Philadelphiæ, munivit encyclicis ad omnem Antiochiæ ac Hierosolymæ Patriarchatum litteris, has misit per dictum Theodorum, & insuper scripsit ad laudatum Joannem: *Non dedit nobis Deus Spiritum timoris, sed fortitudinis, & dilectionis, & prudentiæ. Sic prospicimus in Domino, ea quæ desunt corrigas, & constituas per omnium civitatum Ecclesias, quæ Sedi tam Hierosolymitanæ, quàm Antiochenæ subsunt, Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos. Hoc tibi omni modo facere præcipientibus nobis ex auctoritate Apostolica, quæ data est nobis à Domino per Petrum sanctissimum, & Principem Apostolorum. Propter angustias temporis nostri & pressuram gentium. Ne usque in finem in illis partibus deficiat Sacerdotalis decoris eximius Ordo, ac inde de cætero nostræ Religionis magnum & venerandum mysterium ignoretur.* Encyclica Pontificis epistola laudat celebratam adversùs Monothelitas Lateranensem Synodum, reverendam ac observandam commendat, ejus executionem adfirmat commissam Joanni Episcopo ac Apostolico Vicario, atque adjungit: *Ad majorem fidei stabilitatem studuimus præcipere, se-*

cun-

cundùm potestatem nobis à Domino in gratia datam per sanctum Petrum Apostolorum Principem, Joanni dilecto fratri nostro, ut locum nostrum in omnibus Ecclesiasticis articulis in partibus Orientis suppleat, & creet in omnibus civitatibus, quæ Antiochenæ Sedi, quæq; Hierosolymitanæ Sacerdotaliter subjunt, Episcopos, & Presbyteros, & Diaconos, ne, sicut dicit Propheta, deficiant a comestione oves, eò quòd non sint boves in præsepibus, id est, fideles & orthodoxi populi, quòd Ecclesia Catholica Episcopos non habeant, qui spiritualem ipsis cibum excitent & præbeant. Omnes seriò hortatur, ut dicto Vicario in cunctis obtemperent. Quod ipsum per singulares litteras commendat Theodoro Esbuntiorum Episcopo, Antonio Episcopo Bacathorum, & Gregorio Abbati sancti Theodosii. Erant plura istius Sancti Monasteria.

His obstare videtur, laudati Stephani Dorensis Episcopi ad Lateranensem sancti Martini Synodum, lecta & probata in hujus secundo Secretario, epistola: *Sed & hoc doceo Sanctitatem vestram, quia temporis attendentes perturbationem*, utique Episcopi Monothelitæ, *multos in Oriente per ambitionem decepisse noscuntur. Sergius namque quondam Joppensis Episcopus, post recessum gentis Persarum, Loci-Servaturam Sedis Hierosolymitanæ,* seu Visitatoris in ipsa officium, *arripiens, non quidem per Ecclesiasticam auctoritatem, sed per sæcularem Potestatem contra Canones, ibidem sub Sedé Hierosolymitana pertinentes aliquos Episcopos ordinavit, & cùm ipse minimè fuerit confirmatus, alios ordinare præsumpsit. Hi autem propterea scientes inanem esse ordinationem eorum, per propria scripta consentientes, applicuerunt se adfectatæ novitati, quæ à Paulo Constantinopolitano Episcopo defenditur, quasi ex hoc sperantes enormiter, quod impossibile est, confirmari. De quibus & antea Apostolicæ Sedi innotui, id est, beatæ memoriæ Decessori vestro Theodoro. Jussitq; mihi indigno per sacram suam præceptionem, ordinans me Loci-Servatorem per Apostolica ejus scripta, quatenus tum ea, quæq; fuissent, Ecclesiastica Capitula peragere debuissem, & Canonicè, si nullatenus emendarentur, qui sub denominato prætextu ordinati sunt Episcopi, deponerem eos. Quod & fecisse me certum est. Et præcipuè quoniam in errorem à veritate recedentes, spontè delapsi sunt. Et tantùm illos recepi secundùm jussionem ejus, qui libellum pœnitentiæ obtulerunt, & professi sunt in scripto, conservare indesinenter & amplecti prædicare sanctorum Patrum & Synodorum doctrinas, quorum libellos nuper deferens obtuli sacratissimæ præsidenti Sanctitati vestræ, Martino ter beatissimo Papæ, ab eo, quod aliquis eorum meritò recepti, & confirmati sunt, aliqui verò pro tuitione Catholicæ Ecclesiæ condemnati.* Hæc epistola disertè ac lucidè adfirmat ipsos Episcopos non à Paulo Patriarcha Constantinopolitano, sed à Sergio Joppensi Episcopo fuisse consecratos.

Respondeo notanda esse Stephani verba de Hierosolymitanæ Ecclesiæ per Sergium invasâ visitatione: *Per sacularem Potestatem contra Canones.* Non per Homarum Saracenorum, sed per Heraclium Romanorum Principem. Hæc enim est una ex quorumdam Imperatorum in Ecclesiasticam libertatem violentiis. Etenim de Imperatore Constantio, quòd nescio quem Fælicem jusserit in Palatio consecrari Episcopum, atque ita tamquam Anti-Christi Præcursor ex Palatio Ecclesiam fecerit, lamentatur in epistola ad suos Monachos sanctus Athanasius. Et de Valente Augusto, quòd Lucium Pseudo-Patriarcham Alexandrinum à similis fæcis Antiocheno Patriarcha Euzoio jusserit consecrari, scribit

Lib. 6. Hermias Zozomenus. Quòd Calendionem Antiochenum Imperator Ze-
cap. 19. no jusserit Constantinopoli consecrari contra Canones, affirmat in Ecclesiastica historia Anastasius Bibliothecarius. Quòd Imperator Justinianus Mediolanensem Electum, quia Gothi adhuc grassabantur per Italiam, jusserit apud Ravennam consecrari, testatur in litteris ad Narsetem Comi-
Epist. 3. tem Pelagius primus Pontifex. Eadem de re Imperatorem Arcadium, qui sanctum Joannem Chrysostomum jusserat consecrari per Theophilum Alexandrinum, quidam arguunt. Eadem violentia Theodoricus Italiæ Rex Petrum Altinum Episcopum intrusit Romanæ Ecclesiæ Visitatorem. Ita ergo plenam & visitandi, & consecrandi potestatem in Hierosolymitano Patriarchatu Heraclius Imperator dedit Sergio Joppensi Episcopo. Nec ipsi defuit delegatio Pauli Patriarchæ Constantinopolitani. Quomodo non delegarit consecrandos Episcopos, qui ipse Patriarchas consecravit? Etenim in Alexandrinæ suę Ecclesiæ Chronico Eutychius Patriar-
Lib. 2. cha scribit Homarum fuisse tertium Mahometicæ Sectæ Calypham, atque
. 271. adjungit: *Anno Calyphatus ejus quinto constitutus est Macedonius Patriarcha Antiochenus in urbe Constantinopolitana, qui Maronita fuit. Constantinopoli sex annis substitit, deinde è vivis excessit, antequam Antiochiam vel ingressus esset, vel vidisset.* Et pergit de proximo Homari Successore Ottomanno: *Anno Calyphatus ejus tertio constitutus est Jaribus Patriarcha Antiochenus, qui Maronita fuit. Ei autem muneri præfectus est Constantinopoli, ubi quinque annos substitit, neque Antiochiam pervenit. Mortuus est autem Constantinopoli, ac ibi sepultus. Anno Calyphatus ejusdem decimo Macarius est factus Patriarcha Antiochenus, qui & Maronita fuit. Hic etiam Constantinopoli creatus, cum ibi octo annos permansisset, neque Antiochiam accessisset, mortuus est, & ibi sepultus. Anno Calyphatus ejusdem quarto Petrus est factus Patriarcha Alexandrinus. Maronita fuit. Cum annos novem sedisset, mortuus est.*

Affirmat non solum Macedonium, sed etiam Jaribum ac Macarium fuisse Constantinopoli electos, consecratos, habitasse semper, ac esse defunctos. Et hinc discimus varia. Primò, quòd non solùm

Pau-

Paulus Patriarcha Constantinopolitanus, sed etiam ejus Successores perrexerint destructis per Saracenos Ecclesiis nominare & consecrare Episcopos, præsertim Patriarchas. Secundò, quòd ista electio atque consecratio statim cœperit cum ipsis Saracenorum in Ecclesias irruptionibus. Theodorus Balsamon in Meditato de Patriarcharum juribus affirmat sine quinque Patriarchis non constare Ecclesiæ corpus, atque adjungit: *Ob hanc ipsam causam, uti credi par est, jam dudum sancitum est, ut haud dubiè per electionem instituantur etiam ii Patriarchæ, qui ceteròquin sacros sibi destinatos thronos ob Paganorum hostiles incursus non possident.* An etiam sub Heraclii Imperio fuerint electi, an autem nominati, & qualiter ista electio fuerit celebrata, est longa quæstio. Quidquid sit, istas electiones, uti fucos & figmenta, Romana Ecclesia sprevit, & ejusmodi Patriarchas dudum noluit agnoscere. Probavit sancti Martini judicium de ista electione Macedonii. Et hinc tertiò discimus intellectum sexti Concilii. Post degradatum in duodecima Actione Macarium Patriarcham Antiochenum *Episcopi ac Venerabiles Clerici, qui sub Sede sunt Antiochiæ civitatis*, accedunt ad gloriosissimos judices, & dicunt: *Petimus vestram Gloriam suggerere piissimo nostro Domino & magno Imperatori, alterum pro Macario, qui fuerat Archiepiscopus noster, ad Pontificalem Sedem Antiochiæ provenire, ut non sit vidua hujusmodi Sedes.* Et gloriosissimi judices respondent: *Secundùm ea, quæ considerata sunt à sancto & universali vestro Concilio, & juxta petitionem Reverendissimorum Episcoporum ac Religiosorum Clericorum, qui sunt sub jure Sedis Antiochiæ civitatis, agemus.* Et ab istis Episcopis & Clericis fuit electus & consecratus Theophanes, Monachus Cœnobii ad Baïas. Et hic est primus post Saracenicam captivitatem legitimus Patriarcha Antiochiæ. Apostolici Legati, licet Macarium titulari Patriarcham, & uti talem sibi adsidere permiserint causâ pacis, ejus tamen electionem habuerunt pro fuco: Et hinc Theophanem voluerunt eligi secundùm Canones. Et universa Synodus permisit. Et quòd illic similes ordinationes fuerint damnatæ atque proscriptæ, non est dubitandum. Verùm post Romanæ Legationis abitum Græci manserunt Græci: Istas ordinationes pertinaciter continuarunt. Et ipsas confirmarunt, ac privilegiis honorarunt in Trullana Synodo. Quia nempe ipsorum quidam meliores & prudentiores censebant non recedendum à sextæ Synodi & Romanæ Ecclesiæ judicio. Adversùm hos senserunt plures, atque ita iste Canon prodiit. Et hinc quartò discimus istum Canonem esse ex illis, quos Romana Ecclesia noluit admittere. An etiam Petrus Alexandriæ Patriarcha fuerit electus Constantinopoli, Euthychius non exprimit. Existimo illic electum. Ejus enim electionem cum Macedonii electione comparat sanctus Martinus: Et ambas eo- Cap. 37.

 dem

dem tenore damnat. Existimo ipsum abiisse Constantinopoli Alexandriam, & illic sedisse.

Pergit Euthychius: *Porrò mortuus est Sophronius Patriarcha Hierosolymitanus postquam illo munere quatuor annis functus esset. Post mortem autem ipsius manserunt Hierosolymæ absque Patriarcha annis viginti novem.* Et
Lib. 2. fol. 291. infrà: *Anno Calyphatus Moavia septimo constitutus est Joannes Patriarcha Hierosolymitanus, qui annis quadraginta sedit. Manserat autem Sedes Hierosolymitana post mortem Sophronii, usque dum sufficeretur Joannes, sine Patriarcha per annos viginti novem.* Hinc sexti Concilii tempore Visitator Hierosolymitanæ Ecclesiæ fuit Theodorus Presbyter, & ipse suo loco ad Synodum legavit Georgium Monachum, ac Presbyterum in Ecclesia Dominicæ Resurrectionis. Quæ Chronologia an subsistat, est alio loco discutiendum. Interim cur post Sophronii mortem Patriarchalis Ecclesia tot annis vacaverit, ignoro. Ex hac porro vacatione vides causam, ob quam Sergius Joppensis Episcopus in solo Hierosolymæ, non autem in Antiochiæ Patriarchatu ordinaverit Episcopos. Quia nempè Antiochia habebat Constantinopoli Patriarcham Macedonium: Et hic suas consecrandi vices alicui istic Episcopo delegarat. Hinc Imperator Heraclius Sergio detulit Visitationem solius Hierosolymitanæ Ecclesiæ. Porrò Sergius dumtaxat consecravit post mortem Sophronii. At verò sanctus Martinus lucidè affirmat tales consecrationes non solùm post Sophronii mortem, sed etiam in ipsius vitâ, ac item ante ejus Patriarchatum fuisse grassatas. Etenim inter Modesti Patriarchæ mortem & Successoris Sophronii promotionem, si quidem dicto Euthychio credimus, intercesserunt sex vacationis anni: Et tunc fuit grassata etiam ista audacia. Ejus non fuit alia origo, quàm Constantinopolitani Patriarchæ, qui partim sua, partim Augusta auctoritate talia in istas Ecclesias attentarunt. Existimo hac de re nec dubitandum. Et istâ audaciâ Sergius, Paulus, ac alii Monothelitæ Patriarchæ fuerunt abusi ad suæ hæresis stabilimentum. Hinc ad ipsam eliminandam Theodorus Pontifex Stephano Dorensi Episcopo dedit Visitationem Hierosolymitanæ Ecclesiæ, sanctus Martinus addidit Visitationem Antiochenæ Sedis, & insuper per utrumque Patriarchatum Apostolicas ordinandi vices. Et has tandem ex causis transtulit in Joannem Archiepiscopum Philadelphiensem. Et hæc omnia affirmat esse secundùm Canones, & spectare ad sancti Petri privilegium. Et scripsit ad Joannem: *Ejus, qui falsò sibi nomen Episcopatus affinxit, Macedonii dico, importunas litterarum minas, sive protestationem fortiter despuito, ut rabidi & temerarii canis latratum.* Nempe ut nunc cum suis Symmystis Venericus Vercellensis Episcopus adversùm septimi Gregorii, ita tunc Pseudo-Patriarcha Maco-

Macedonius adversùm sancti Martini delegationem protestabatur, atque insaniebat. Et quidem sanctus Martinus ista omnia sanxit & scripsit ex judicio sui Lateranensis Concilii. Etiam de Constantino Papa, Constantinopolim profecto ad Imperatorem Justinianum secundum, scribit in libro Pontificali Anastasius Bibliothecarius: *Hic fecit ordinationes Episcoporum in eundo & redeundo, per diversa loca Episcopos duodecim.* Et nemo contradixit.

CAPUT IV.

Papa ostenditur eamdem potestatem habuisse in omni Occidentis Patriarchatu, nominatim in Illyriciana Diœcesi.

EOdem consecrandi jure Romanus Pontifex semper fuit usus per omnes Diœceses ac Provincias sui Occidentalis Patriarchatus. Immò longè majori. Utpotè inducto palàm per Apostolicum, & stabilito per sextum Nicænum Canonem. Illyriciana Diœcesis inter Romanum & Constantinopolitanum Patriarchatum frequenter cespitavit; ideoque illum est quandoque minùs venerata; & tamen ad sanctum Anysium Archiëpiscopum Thessalonicensem, suum istic Vicarium, in publicatis per Dominum Lucam Holstenium litteris scripsit Siricius Pontifex: *Etiam dudum, Frater charissime, per Candidianum Episcopum, qui nos præcessit ad Dominum, hujusmodi litteras dederamus, ut nulla licentia esset sine consensu tuo in Illyrico Episcopos ordinare præsumere. Quæ utrùm ad te pervenerint, scire non potui. Multa enim gesta sunt illic per contentionem ab Episcopis in ordinationibus faciendis: Quod tua meliùs Charitas novit. Et ideò solicitè agere te oportet, ne, ut factum est, certatim in una Ecclesia, dum ordinare præsumunt indignos, veluti tres Episcopos fecisse videantur. Ad omnem hujusmodi audaciam comprimendam vigilare debet Constantia tua, Spiritu in te sancto fervente, ut vel ipse ordines, si potes, vel quos judicaveris Episcopos idoneos cum litteris dirigas dato consensu, qui possint in ejus locum, qui defunctus vel depositus fuerit, Catholicum Episcopum, & vita & moribus probatum, secundùm Nicænæ Synodi Statuta, vel Ecclesiæ Romanæ Clericum, de Clero meritum ordinare.* Ex quo Byzantium, Heracleensis in Europæ Provincia Metropoleos suffraganea Parochia, profecit in Regiam Constantinopolim & novam Romam, ejus Episcopi statim cœperunt non dumtaxat Metropoliticam, sed & Patriarchalem dignitatem ambire, ideoque non solùm Thracicæ Diœceseos, sed etiam Orientalis Illyrici Provincias sollicitare, rodere, invadere. Hinc enim sanctus Epist. 3.

Anysius, Metropolita Thessalonicensis, invitatus adfuit utrique, ex qua secundam oecumenicam conflamus, Constantinopolitanae Synodo. Hinc item eadem civitas quandoque accepit tres simul Episcopos. Nempè duos à duobus de eadem suffraganea civitate litigantibus Metropolitis, tertium à Constantinopolitano Episcopo. Quis enim credat tres quandoque Metropolitas de eadem civitate concertasse? Etiam possint certasse duo Electi,& à diversis Metropolitis fuisse consecrati. Possit item occurrisse casus, ex quo sanctus Ambrosius Illyrici caput Syrmium accedere debuit, & ibidem Episcopum ordinare. Quidquid sit, adversùm similes excessus ac rapinas sanctus Damasus Pontifex istic erexit novum Apostolicae delegationis Magistratum: Archiepiscopo Thessalonicensi dedit Apostolicas vices per omnem Illyrici Dioecesim. Dedit personae, non Sedi. Hinc novus semper Episcopus debuit novum semper Diploma accipere. Etiam idem Episcopus à novo semper Pontifice.

Et usque tunc quisque illic Metropolita consecrabat suos Suffraganeos, & ab ipsis consecrabatur. More aliarum Occidentalium Provinciarum. Gratiosè inducto atque indulto per ipsos Apostolos. Etenim Tito, Cretensis ad Illyrici Dioecesim spectantis Provinciae primo Metropolitae, mandavit sanctus Paulus Apostolus, ut per omnes civitates constitueret Presbyteros, id est, Episcopos consecraret. Hunc morem mutavit Damasus. Omnes totius Dioecesis etiam Provinciales Episcopos voluit consecrari per suum Vicarium. Omnium istic Episcoporum consecrationes reddidit Sedi Apostolicae. Et ejus Decretum Siricius in jam adductis litteris innovavit & confirmavit. Et ita videtur fuisse usque ad sancti ac Magni Leonis Pontificatum. Durum quippe id visum est Metropolitis, ideoque non minùs quàm Hilarius Arelatensis illi adversùs Sedem Apostolicam murmurarunt. Questi sunt se esse solo nomine Metropolitas, omnem ejus sibi ablatam rem transiisse ad Pontificem. Hinc ad Anastasium Thessalonicensem Episcopum, suum istic Vicarium, scripsit laudatus Leo: *Nullus te inconsulto per illas Ecclesias ordinetur Antistes. Ita enim fiet, ut sint de eligendis matura judicia, dum tua Dilectionis examen formidatur. Quisquis verò de Metropolitanis Episcopis contra nostram praeceptionem praeter tuam notitiam fuerit ordinatus, nullam sibi apud nos status sui esse noverit firmitatem, eosq; usurpationis sua, qui hoc praesumpserint, rationem reddituros. Singulis autem Metropolitanis, sicut potestas illa committitur, ut in suis Provinciis jus habeant ordinandi, ita ejus Metropolitanos à te volumus ordinari, maturo tamen & decocto judicio. Quamvis enim omnes Antistites probatos & Deo placitos deceat consecrari, hos autem praecellere volumus, quos praefuturos his, qui ad se pertinent, Consacerdotibus noverimus.* Et ad cunctos istius Dioecesis Metropolitas scrip-

Ep. 24.

ſcripſit : *Ita vos ad illum*, Epiſcopum ac Vicarium Theſſalonicenſem, *pertinere volumus, ut ad vos Provinciarum veſtrarum pertinent Sacerdotes. Qui ergò jure ſibi debito uti cupiunt, Apoſtolicæ Sedis auctoritate Conceſſa per ſuam contumaciam imminuere non nitantur. Ut verò Dilectioni veſtræ Provinciæ ordinatio permittitur Sacerdotum, ita Fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Anaſtaſium de ordinando Antiſtite volumus conſulatis, cui Metropolitani Epiſcopi conſecrationem ſtatuimus reſervari, ut eo inquiſitore atque cuſtode, cum certa licentiæ modus imponitur, Eccleſiaſticæ diſciplinæ in omnibus ordo ſervetur.* Sancit varia. Primò, ut Provincialium Epiſcoporum electio per Vicarium examinetur & confirmetur. Secundò permittit, ut iſti Electi & Confirmati per ſuos Metropolitas conſecrentur. Tertiò, Metropolitarum electionem vult longè ſtrictiùs per Vicarium examinari, & ante conſecrationem confirmari. Quartò ipſorum conſecrationem Vicario privativè reſervat. Quintò permittit Vicario, ut ipſorum conſecrationem poſſit Conprovincialibus delegare. Eâ ſubjectione, quâ Provinciales Epiſcopi Metropolitæ ſubſunt, vult Metropolitas ſubeſſe Vicario. Exſtant iſtæ epiſtolæ in Bonifacii ſecundi Romana Synodo, publicata per Dominum Lucam Holſtenium. Ep. 25.

Et hæc omnia ſanctus Leo confirmat in alia ad eundem Anaſtaſium epiſtola. Decernit primò : *Secundùm ſanctorum Patrum Canones, Spiritu Dei conditos & totius mundi reverentiâ conſecratos, Metropolitanos ſingularum Provinciarum Epiſcopos, quibus ex delegatione noſtra Fraternitatis tuæ cura prætenditur, jus traditæ ſibi antiquæ dignitatis intemeratum habere decernimus, ita ut à regulis præſtitutis nullâ aut negligentiâ, aut præſumptione decedant.* Per iſtos Divinos Patrum Canones intelligit texti Nicæni Canonis clauſulam: *Sua privilegia ſerventur Eccleſiis.* Affirmat per Apoſtolicas in Illyrico vices nec exufflari, nec caſtrari jus Metropoliticum: Metropolitas manere Metropolitas, non ſolo nomine, ſed & re. Palàm obviat illorum querimoniis. Et adjungit: *A præſtitutis regulis non decedant.* Utique à præſtitutis regulis circa Apoſtolici Vicarii auctoritatem. Secundò decernit: *Cùm de Summi Sacerdotis electione tractabitur, ille omnibus præponatur, quem Cleri populíque conſenſus concorditer poſtularit. Ita ut ſi in aliam fortè perſonam partium ſe vota diviſerint, Metropolitani judicio is alteri præferatur, qui majoribus & ſtudiis juvatur & meritis. Tantùm ut nullus invitis & non petentibus ordinetur, ne plebs invita Epiſcopum non optatum aut contemnat aut oderit, & fiat minùs religioſa quàm convenit, cui non licuit habere quem voluit.* Theſſalonicenſes Vicarii exceſſerant mandati limites. Quomodo enim Atticum Nicopolitanum Epiſcopum, veteris Epiri Metropolitam, tractaverit hic ipſe Anaſtaſius, docet hæc ipſa epiſtola. Etiam aut ipſe, aut quis ejus Anteceſſor ceci-

de-

derat in violentias, quas in suo per Gallias Vicario ac Arelatensium Metropolita Hilario damnavit etiam sanctus Leo: Quia Provinciales Episcopos consecrare solus poterat, præsumpsit solus eligere ac nominare, atque ita invitis populis obtrudere. Hunc excessum Pontifex damnat, & omninò vult omnem Episcopum Canonicè eligi. Et natam in electione discordiam decidi non per Vicarium, sed per Metropolitam. Et hos excessus planè opinor fuisse causam, ex qua sanctus Leo Provincialium Episcoporum consecrationem reddiderit Metropolitis. Tertiò decernit: *De persona consecrandi Episcopi, & de Cleri plebisque consensu Metropolitanus Episcopus ad tuam Fraternitatem referat, quodque in Provincia benè placuit, scire te faciat, ut ordinationem ritè celebrandam tua quoque firmet auctoritas. Quæ rectis dispositionibus nihil moræ aut difficultatis debet adferre, ne gregibus Dominicis diu desit cura Pastorum.* Provincialium Episcoporum electiones vult primùm à Metropolita, deindè à Vicario discuti & confirmari. Hanc enim auctoritatem Metropolitæ quartus, Patriarchæ autem dat sextus Canon Nicænus. Et Anastasio, ne legitimas electiones vexet, Papa meritò mandat: Hæ enim fuerunt artes quorumdam Vicariorum. Hos frœnat & limitat Pontifex, Metropolitas autem reparat & ampliat. Et pergit: *Metropolitano defuncto, cùm in ejus locum alius fuerit subrogandus, Provinciales Episcopi ad civitatem Metropolitanam convenire debent, & omnium Clericorum atque civium voluntate discussa, ex Presbyteris ejusdem Ecclesiæ, vel ex Diaconibus optimus eligatur, de cujus nomine ad tuam notitiam Provinciales referant Episcopi, impleturi vota poscentium, si quod ipsis placuit, tibi quoque placuisse cognoverint. Sicut enim justas electiones nullis dilationibus volumus fatigari, ita nihil permittimus te ignorante præsumi.* Rigidè vetat electos Metropolitas sine prævia Vicarii confirmatione consecrari.

Notanda sunt verba: *Impleturi vota poscentium.* Omninò videntur electi Metropolitæ consecrationem permittere Provincialibus Episcopis. Non possim negare. Quapropter hæc Epistola videtur esse anterior jam adductis duabus aliis. Quòd si verum sit, Siricii Decretum Illyriciani Metropolitæ penitus excusserant, suos consecrabant Suffraganeos, ab ipsis consecrabantur, & antiquum morem plenè reparaverant. Et sic Provincialium Episcoporum consecrationem ipsis non reddidit, sed dumtaxat reliquit Magnus Leo. Et eorum Metropolitarum consecrationem denuò eripuit ipsorum Synodo, ac sibi reservavit. Respondeò tamen hanc epistolam istis duabus esse potius posteriorem. Existimo quòd Metropolitarum ac Provincialium item Episcoporum querimoniis tandem fractus Leo permiserit etiam istos à suis Synodis consecrari. Persuadeor à Sixti tertii, Apostolicas Anastasio vices innovantis, ad Thessa-

Thessalonicensem Synodum litteris: *Nos fratri & Coëpiscopo nostro Anastasio tantum tribuimus, quantum Decessoribus ipsius à Decessoribus nostris est attributum. Priorum judicium sequimur. Habeant honorem suum Metropolitani singularum Provinciarum, salvo hujus privilegio, quem honorare debeant magis honorati. In Provincia sua jus habeant ordinandi. Sed hoc inscio vel invito, quem de omnibus volumus ordinationibus consuli, nullus audeat ordinare. Ad Thessalonicensem majores causæ referantur Antistitem. Ipsum major cura respectet eos, qui ad Episcopatum vocantur, discutiendi sollicitiùs & probandi.* Loquitur generatim de cunctis Episcopis: Etiam Metropolitas vult per Vicarium dumtaxat confirmari. Et hinc in litteris, quas Bonifacio secundo Pontifici ac ejus Romanæ Synodo misit, ac per Theodosium Echiniensem Episcopum obtulit Stephanus Larissæ Episcopus ac Thessaliæ Metropolita, ostendit se fuisse Canonicè electum, & adjungit: *Et quia ordinationem secundùm priscam consuetudinem non alibi, sed in eadem civitate fieri oportebat, convenit sancta Provinciæ Synodus, & totius civitatis Possessores, omneq; corpus Ecclesiæ, & communi omnium testimonio nihil consuetudini detrahente, in Ecclesia sum ordinatus Episcopus.* Et Joannes Nicopolitanus Episcopus, veteris Epiri Metropolita scripsit ad Hormisdam Pontificem: *Patre nostro atque Archiëpiscopo Alcisone ad supernas mansiones evocato, in me sancta Synodus honorum actuum, & Clerus Pastorum translulit sortem.* Affirmat se consecratum à sua Synodo, consecrationem suam refert Pontifici, & affirmat hanc esse antiquam consuetudinem. Antiqua consuetudo mandabat ejus consecrationem præviè per Provinciales Episcopos referri ad Vicarium Thessalonicensem, & illius faciendæ ab hoc postulari facultatem, ac factæ electionis confirmationem. Verùm Dorotheus Thessalonicensis Episcopus tunc fovebat Acacianum schisma Constantinopolitanæ Ecclesiæ, atque ita Catholicus Joannes fuit consecratus sine ejus venia. Hinc suam consecrationem retulit ad Pontificem. Et hæc omnia Hormisdas probavit. Et profitetur istius Provinciæ Suffraganeos à Joanne legitimè etiam consecrari. Quòd item Salonitanus Episcopus, Dalmatiæ Metropolita fuerit olim consecratus à sua Synodo, lucet ex variis magni Gregorii epistolis, scriptis in causa Maximi istic Archiëpiscopi. Hæc omnia evincunt, quòd magnus Leo omnes Illyrici Episcopos à suis Metropolitis, & Metropolitas à suis Synodis permiserit consecrari.

Relat. 3. post ep. 6.

Epist. 7.
Epist. 9.

Verùm his obstare videtur undecima ad Catellianum primæ Justinianæ Episcopum scripta Imperatoris Justiniani novella lex, quæ Acridensem civitatem exaltat in primam Justinianam, ei dat Primatum ac Patriarchale jus in aliquot Illyrici Provincias, atque adjungit: *Et ideò tua Beatitudo, & omnes primæ Justinianæ sacrosancti Antistites, Archiëpis-*

copi, id est, Primatis atque Exarchi, *habeant Prærogativam, & omnem licentiam, auctoritatem suam eis*, istarum Provinciarum Episcopis, *impartiri, & eos ordinare, & in omnibus illis Provinciis primam habere dignitatem, summum Sacerdotium, summum fastigium; à tua Sede creentur, & te solum Archiepiscopum habeant, nullâ communione ad eum Thessalonicensi Episcopo servanda.* Acridensem Episcopum ab Apostolicis Thessalonicensis Episcopi vicibus eximit, illique adscribit omnem in quasdam Provincias potestatem, quam in ipsas anteà habuerat Thessalonicensis. Ei adscribit auctoritatem ordinandi istic omnes Episcopos, & Metropolitas & Provinciales. Ergò eandem usque tunc habuerat Thessalonicensis. Et ex hac lege suas ad Fœlicem Sardicensem Metropolitam litteras formavit magnus Gregorius. Affirmat primæ Justinianæ Episcopum esse ejus Ordinatorem. Ipsius contra illum frangit contumaciam, & jubet in omnibus obedire. Nempè Justiniani legem Vigilius Pontifex confirmaverat, & donaverat auctoritate Canonis. Respondeo Justinianum, vel potiùs ad ejus preces Vigilium Acridensi Ecclesiæ dedisse plura, quàm tunc haberet Thessalonicensis Vicarius: Ei enim dedit Autocephaliam, & supra quasdam Provincias jus Patriarchicum, ad quod palàm spectat consecratio Episcoporum omnium, & Metropolitarum & Provincialium. Patriarchale illic jus anteà omninò pertinebat ad Romanum Pontificem: Ejus partem alienavit Vigilius, & dedit Acridensi Episcopo. Et hinc etiam lucet quòd per omnes Illyricianæ Diœcesis Provincias Romanus Pontifex potuerit omnes Episcopos consecrare.

Lib. 4. epist. 10.

Quòd Ariani, ne de sancti Spiritûs consubstantiali Divinitate convincerentur, hæc Dominica verba, *Deus spiritus est*, raserint de sancti Joannis Evangelio, testatur in libris de Spiritu sancto sanctus Ambrosius, atque adjungit: *Eo tempore, quo à Valente & Ursacio, nutantibus Sacerdotibus suis, incursabatur Ecclesia Syrmiensis, falsum hoc & sacrilegum in Ecclesiasticis codicibus deprehensum est.* Syrmiensis Ecclesiæ incursationem exponit in sancti Ambrosii vita Paulinus Presbyter: *Syrmium cùm ad ordinandum Anemium Episcopum perrexisset Ambrosius, ibique Justina tunc temporis Regina potentiâ & multitudine coadunatâ de Ecclesia pelleretur, ut non ab ipso, sed ab hæreticis Arianis Episcopus ordinaretur in eadem Ecclesia; essetq; constitutus in Tribunali, nihil curans eorum quæ à muliere excitabantur, una de Virginibus Arianorum, impudentior cæteris Tribunal conscendens, apprehenso vestimento Sacerdotis, cùm illum attrahere vellet ad partem mulierum, ut ab ipsis cæsus de Ecclesia pelleretur, ait ei: Etsi ego indignus tanto Sacerdotio sim, tamen te non convenit vel professionem tuam, in qualemcumque Sacerdotem manus injicere, unde debes vereri Dei judicium, ne tibi aliquid mali eveniat. Quod dictum exitus confirmavit.*

Lib. 3. c. 11.

Nam-

Nam alio die mortuam ad sepulchrum deduxit, reddens gratiam pro contumeliis. Et hoc factum non levem adversariis incussit metum, pacemq; magnam Ecclesiæ Catholicæ in ordinando Episcopo tribuit. Ordinato itaque Catholico Sacerdote, Mediolanum revertitur. Syrmium erat tunc caput Illyrici, Sedes Præfecti Prætorio ac prima Metropolis. Hinc quæstio est, Qua auctoritate sanctus Ambrosius consecraverit illius Episcopum? Respondeo ordinasse ex delegata auctoritate sancti Damasi Pontificis. Factum namque id fuit ante illic erectas vices Apostolicas. Et similes Arianorum ausus forsan fuerunt una causarum, ob quas Romana Ecclesia istum novum Magistratum ibi induxit. Quidquid sit, lucet istum Metropolitam etiam tunc ex causis potuisse consecrari à Romano Pontifice, ac item ab ipsius Legato.

Postquam Imperator Leo Isaurus Illyricianam Diœcesim violenter subtraxit Romano Patriarchatui, & transcripsit in Patriarchatum Constantinopolitanum, etiam Salonitana Ecclesia, Dalmatiæ Metropolitana, respicere cœpit Regiæ civitatis Cathedram, ac ipsius Episcopus, juxta vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem, illic consecrari. Hinc etiam, licet tunc Sclavis pareret quoad temporalia, secuta fuit schisma Photii. At tandem meliora didicit, redire voluit non tantummodo ad communionem & obedientiam, sed etiam ad Patriarchalem curam Romanæ Ecclesiæ, & suum Electum consecrandum non Constantinopolim mittere, sed Romam. Obstabat timor violentiæ à Græcis & Sclavis. Hinc ad ejus Clerum & Conprovinciales Episcopos scripsit Joannes Octavus: *Monemus atque hortamur, ut ad gremium sanctæ Romanæ Ecclesiæ redire ovanter attendatis, & Electus à vobis Canonicè Archiëpiscopus ad nos veniens, gratiam Episcopalis consecrationis, sacrumq; Pallium à nobis, more pristino, incunctanter percipiat.* Et infrà: *Porrò si aliquid de parte Græcorum vel Sclavorum super vestra ad nos reversione, vel consecratione, aut de Pallii perceptione dubitatis, scitote pro certo, quoniam nos, secundùm sanctorum Patrum & Decessorum nostrorum Pontificum Statuta, vos adjuvare auctoritate conabimur.* Et iterùm: *Quòd si fortè ad Sedem Apostolicam Romanæ Ecclesiæ redire, & indè, secundùm antiquam normam, Episcopalem consecrationem, sacrumq; Pallium recipere contempseritis, omni Ecclesiastica vos communione scitote penitus excommunicandos.* Lucidè affirmat Salonitanos Metropolitas debere Romam ad Papales manus accedere. Et hunc esse antiquum Canonem. Et hinc oritur secunda quæstio, Quis sit ille antiquus Canon? Etenim nullus unquam Salonæ Episcopus legitur fuisse olim Romæ consecratus. Nam & Maximus, quem prævaricatorem titulat magnus Gregorius, fuit consecratus Salonæ à suis Suffraganeis. Et hoc laudatus Gregorius nunquam arguit.

Ep. 190.

Respondeo illum Canonem esse Canonem Apostolicum, ex quo ad Alexandrum Antiochiæ Patriarcham scribit primus Papa Innocentius: Ep. 18. cap. 1. *Revolventes auctoritatem Nicanæ Synodi, quæ censuit de Antiochena Ecclesia, cunctis fidelibus esse necessarium custodire, quam super Diœcesim suam prædictam Ecclesiam, non super aliquam Provinciam recognoscimus constitutam. Itaque arbitramur, ut sicut Metropolitanos auctoritate ordinas singulari, sic & cæteros non sine permissu conscientiaque tua sinas Episcopos procreari. In quibus hunc modum recte servabis, ut longè positos litteris datis ordinare censeas ab his, qui nunc eos suo tantùm arbitratu ordinant, vicinos autem, si æstimas, ad manus impositionem tuæ gratiæ statuas pervenire. Quorum enim te maxima exspectat cura, præcipuè tuum debent mereri judicium.* Eustatianum schisma Antiochenam Ecclesiam longo tempore laceraverat in plures Episcopos: Et hi, dum suam quisque partem sibi advincire studet, Patriarchalia istius eminentis Cathedræ jura decurtari, ac à Metropolitis invadi permiserant. Consecraverant solos sibi adhærentes Metropolitas, Provinciales Episcopos permiserant, & quidem sine suo prævio examine & confirmatione, ab istis consecrari. Et ita fuit usque ad exstinctum schisma, & Patriarchatum Alexandri. Hic de suis juribus consuluit Romanam Ecclesiam. Et Papa Innocentius rescripsit non solos Metropolitas, sed etiam Provinciales Episcopos debere ab ipso confirmari, consecrari, ad ejus manus accedere. Hoc esse jus Patriarchicum. Addit ejus executionem esse difficilem: Præsertim quoad remotiores Episcopos. Hinc suadet solos viciniores ad Patriarchalem manum cogi, remotiores permitti Metropolitarum manibus, salvo tamen Patriarchali examine, & prævia confirmatione. Hoc suadet de solis Provincialibus Episcopis, Metropolitas omninò vult antiquo more ad Patriarchæ manus accedere. Eodem Patriarchali jure per omnes suas Diœceses omninò gaudet Romanus Episcopus. Verùm ob istarum vastitatem fuit in suos Metropolitas liberalior. Eis indulsit, non tantùm ut consecrarent suos Suffraganeos, sed etiam ut ab ipsis consecrarentur. Ne distantem Urbem cogerentur accedere. Et ne per assiduas consecrationes Apostolica omnium Ecclesiarum sollicitudo nimiùm distraheretur. Hinc sibi non retinuit nisi consecrationem suorum Suburbicariorum seu Conprovincialium Antistitum. Attamen solam precariam functionem abdicavit, non ipsum jus. Nec potuit abdicare. Quocirca hæc Joannis octavi verba, *Secundùm sanctorum Patrum Statuta, More pristino, Secundùm antiquam normam*, jus important, & Apostolicum atque Nicænum Canonem, non usum & executionem. Affirmant Salonitani Archiepiscopi consecrationem ex Apostolico atque Nicæno Canone spectare ad Pontificem. Hinc & Papa Syri-

ricius, dum cunctos & Metropolitas, & Provinciales Illyrici Episcopos jussit consecrari per Vicarium Thessalonicensem, alta voce dixit se sancire ex Nicænis Canonibus. Quia nempe sextus, Apostolicum innovans, Nicænus Canon omnes istas consecrationes adscribit Patriarchæ. Hinc infert Syricius istud suum jus à se posse derivari in suum Vicarium.

Quæstio tertia est, Qua de causa Joannes octavus mutet antiquam praxim, quare jubeat Salonitanum Metropolitam consecrationis causâ deinceps Romam accedere? Respondeo ita sanxisse ob vigesimum octavum Chalcedonensem Canonem, & ob rapinam Imperatoris Leonis Isauri. Leo Isaurus, dum omnes Illyrici atque Italiæ Ecclesias transcripsit in Patriarchicum jus Constantinopolitani Episcopi, ab omnibus istarum Metropolitis voluit servari dictum Calcedonensem Canonem; Eos omnes accedere Regiam civitatem, & per Patriarcham consecrari. Hinc in Sicilia, Calabria, Apulia, Campania, aliisque Provinciis, eo usque ad Romani Episcopi Metropoliticam potestatem immediatè spectantibus, erexit varias Ecclesiasticas Metropoles. Et istum Canonem tunc omnino servare cœpit etiam Salonitana Ecclesia. Servarunt eum omnes Illyricianæ Metropoles, exceptis paucis, quæ aut tunc habebant, aut posteà acceperunt Autocephaliam. Joannes ergo octavus istam reverentiam, quam Salonitana Ecclesia per multos annorum circulos exhibuerat Constantinopolitanæ Sedi, ab eadem deinceps voluit impendi Cathedræ Romanæ. Nec sine rationibus. Etenim norat molestias, quas pro recuperanda Bulgaria non tantùm à turbulento Photio, sed etiam à sancto Patriarcha Ignatio fuerat passa, & tunc adhuc patiebatur Romana Ecclesia. Ad has præcidendas voluit Salonitanum Episcopum deinceps non dumtaxat præviè confirmari per Pontificem, sed etiam consecrari.

Vigesimus octavus Chalcedonensis, & vigesimus octavus Canon Trullanus Patriarchæ Constantinopolitano assignant consecrandos Thracicæ, Ponticæ, ac Asianæ, nequaquam verò Illyricianæ Diœcesis Metropolitas. Nempe tunc necdum apparuerat violentia Leonis Isauri. Et ad priorem Canonem scribit Theodorus Balsamon: *Et si nonnulli Thraciam ad Macedoniæ usque terminos in angustum redegerint, & dixerint Macedoniæ Metropolitanos, Thessalos, Helladicos, porro & Peloponesios, ab urbe Roma quandoque fuisse ordinatos, & hoc utique ex eo probari, quòd non concessum fit Constantinopolitano Patriarchæ eos ordinare.* Quòd concessum non sit per jam dictos Canones. *Sed tu his fidem ne adhibueris. Thraciæ enim nomine comprehenduntur Metropoles usque ad Dyrrachium. Quidam autem malè dicunt Papam aliquando ordinasse Thessalonicenses, &*

 alios

alios occidentales Metropolitanos. Hos enim habuit Legatos. Lucidius se exponit in Commentario ad præfationem Trullanæ Synodi: *Quod Papa Romanus jus ordinationis in nostris regionibus non habet, ut nonnulli hallucinantur, dicentes Thessalonicenses & alios ab eo ordinari; sed eos quidem habuit Legatos à facie, qui Synodis interesse, quando opus erat, debebant, probatur quidem certè & ex aliis Synodis, & quod aliquando quidem ut Papæ Legati adessent Athenarum & Corinthii Episcopi, aliquando verò Cretæ, Patrarum, Ravennæ, & cæteri, nonnunquam verò & alii, ut manifestum sit eos esse Papæ Legatos, quos sigillatim elegit, non tamen eum sub se habere tot Episcopos extra suam Diœcesim. Ut autem Papa ex nostris etiam regionibus Legatos haberet, excogitatum est propter viæ longitudinem.* Hinc oritur quarta quæstio, An Thessalonicensis Vicarius debuerit olim consecrandus Romam accedere? Ejus quippe consecratio nulli alteri Illyriciano Metropolitæ legitur unquam fuisse delegata.

Respondeo Theodorum in paucis verbis multa errare. Quod Illyricianæ Diœcesis Administratio, & cunctorum ibi Metropolitarum consecratio olim pleno jure spectaverit ad Patriarchicum jus Romani Episcopi, est meridiana luce clarius. Ita fuit usque ad rapinam Leonis Isauri. Et istud lucidè clamant etiam duo adducti Canones. Et istud lumen coegit schismaticum Theodorum fugere in tenebras, & ibi delirare. Quis enim unquam vel somniarit Dyrrachium, novæ Epiri Metropolim, & cunctas Achaiæ ac Macedoniæ Provincias olim spectasse ad Thracicam Diœcesim, atque ita Metropolitarum illic consecrationes fuisse ab adductis Canonibus adscriptas Episcopo Constantinopolitano? Quis unquam audivit Thessalonicensem Episcopum dumtaxat ad Synodos fuisse Romani Pontificis Vicarium? Fuit Vicarius Patriarchicæ administrationis per omnem Diœcesim. Ex erroneis tamen nugis videmus isto tempore fuisse etiam Græcos, qui docerent omnes istius Diœceseos Metropolitas, præsertim Thessalonicensem, spectasse ad consecrationem Romanam. Non dixerunt cunctos fuisse Romæ consecratos, sed ad Romanam consecrationem spectasse. Quòd nempe in Papæ arbitrio esset aut ipsos evocare ad suas manus, aut ipsorum consecrationem Suffraganeis permittere, vel alicui delegare. Utique ex sexto Nicæno, atque ex Apostolico Canone, qui à Patriarchis omnes Episcopos non tantùm prævié confirmari volunt, sed & consecrari. Et hoc sensu Joannes octavus dixit Salonitani Metropolitæ consecrationem semper spectasse ad suam Sedem. Ex isto jure voluit illum deinceps Romam venire. Porrò Thessalonicensis Vicarius nunquam legitur eo venisse. Ejus consecratio ob viæ longitudinem fuit permissa Episcopis Conprovincialibus.

CA-

CAPUT V.

Romanus Pontifex ostenditur eadem potestate olim fuisse usus in Diœcesi Gallicana.

EAdem potestate Romani olim Pontifices per Apostolicam vicem, quam Patroclo Arelatensi Archiëpiscopo detulit Papa Zozimus, fuerunt usi in Gallicana Ecclesia. Ad Domini annum trecentesimum nonagesimum septimum Proculus Massiliensis & Cidonius Aquensis de secundæ Narbonensis, Simplicius Viennensis, & Constantius Arelatensis Episcopus de Viennensis Provinciæ Metropolitica potestate litigarunt, & Proculus omnia à se prætensa obtinuit, Constantius partem suæ Provinciæ: Viennensis Provincia fuit divisa in duas. De Constantii Successore Patroclo scribit in Chronico sanctus Prosper: *Heros vir sanctus, & beati Martini discipulus, cùm Arelatensi Oppido Episcopus præsideret, à populo ejusdem civitatis insons & nullis insimulationibus noxius pulsus est, inque ejus locum Patroclus ordinatur, amicus & familiaris Constantii Magistri militum, cujus per ipsum gratia quærebatur.* Proinde Patroclus erat ambitiosus ac Simoniacus Palatii sorex, intrusus per munus à lingua. Hinc adversùm Taurinensis Synodi Acta intercessit apud Zozimum Pontificem, asseruit omnes per Viennensem ac utramque Narbonensem Provinciam Episcopales consecrationes, ac Apostolicas in administrando vices, ex dato per ipsum sanctum Petrum Apostolum privilegio, spectare ad Arelatensem Episcopum, istud privilegium repetiit, atque obtinuit. In datis ad Viennensis ac secundæ Narbonensis Provinciæ Episcopos litteris Proculum de vario in consecrandis Episcopis Attentato accusat Zozimus, & adjungit de Simplicio Viennensi: *Non dissimili impudentia postulavit Simplicius, ut sibi in Viennensium Provincia creandorum Sacerdotum permitteretur arbitrium. Indecens ausus, & in ipso vestibulo resecandus, hoc ab Episcopis ob certas causas Concilium agitantibus extorquere, quod contra Statuta Patrum & sancti Trophimi reverentiam, qui primus Metropolitanus Arelatensis civitatis ex hac sede directus est, concedere vel mutare, ne hujus quidem Sedis possit auctoritas.* Adversùs Zozimi Statutum Hilarius primæ Narbonensis Provinciæ Metropolita generosè intercessit, asseruit nullum Metropolitam posse consecrari in aliena Provincia, addidit suæ Provinciæ circa hæc esse antiquum ab Apostolica Sede privilegium, & tamen obtinuit hoc Rescriptum: *Debebas non quid rectum tibi videatur, sed quid habuerit antiqua consuetudo.*

An. 412. Epist. 3.

suetudo, suggerere. Ideoque vacuato eo, quod à Sede Apostolica subreptitiè obtinuisse comprobaris, quia satis constitit Arelatensis Ecclesiæ Sacerdoti priscaid institutione concessum, ut non solùm in Provincia Viennensi, sed etiam per duas Narbonenses faciat Episcopos. Nam sanctæ memoriæ Trophimus, Sacerdos quondam Arelatensi urbi ab Apostolica Sede transmissus, ad illas regiones tanti nominis reverentiam primus exhibuit, & in alios non immeritò ea quæ acceperat auctoritate transfudit. Atque hanc ordinandi consuetudinem, & Pontificatum loci illius, quem obtinuerat primus & jussus, custoditum usque in proximum tempus, Gestis apud nos habitis, multorum Consacerdotum testimonio approbatur.

Habemus hinc varia. Primò, quòd sanctus Trophimus fuerit primus Arelatensium Episcopus. Trophimus Asiaticus Gentilis cum sancto Paulo Apostolo ivit Mileto Hierosolimam, accusatus ibi à Judæis fuit de ingressu in templum, rediit Melitam cum vincto Apostolo, & ibi est infirmus relictus. De illo habet secunda ad Timotheum Epistola: *Trophimum reliqui infirmum Mileti.* Omninò legendum est, *Melitæ.* Ita insigniter demonstrat Dominus Cardinalis Cæsar Baronius. An ille Trophimus fuerit primus Arelatensium Episcopus, est longa quæstio. Secundò habemus, quòd Trophimus fuerit Episcopus Metropolitanus. Tertiò, quòd fuerit consecratus & in Galliam missus à sancto Petro. Et hoc confirmat in litteris ad Decentium Eugubinum
Epist. 1. Episcopum sanctus Innocentius Pontifex: *Manifestum est in omnem Italiam, Gallias, Hispanias, Africam atque Siciliam, insulasque interjacentes, nullum instituisse Ecclesias, nisi eos quos venerabilis Apostolus Petrus aut ejus Successores constituerint Sacerdotes.* Quartò habemus, quòd Apostolicas vices in tribus Provinciis, & omnium istic Episcoporum consecrandorum potestatem Trophimus acceperit à sancto Petro Apostolo. Quintò, quòd ipse sanctus Petrus cœperit privilegia dare etiam adversùm invitos Episcopos. Sextò, quòd tunc Gallicana Ecclesia hanc Apostolicam auctoritatem fuerit venerata in Petri Successoribus. Septimò, quòd nescio qui aliud hodiè cantantes palam devient ab antiquo sensu suæ Ecclesiæ. Octavò, quòd etiam Narbonensis Hilarius suam Metropoliticam consecrandorum Episcoporum auctoritatem sit professus esse Romanum privilegium. Quòd nempe hæc omnis potestas ex Apostolico atque Nicæno Canone spectet ad Patriarcham, ideoque à Metropolitis non nisi per privilegium possit obtineri.

Horum quædam deviant à verò. Primò, Quòd sanctus Trophimus fuerit Metropolitanus. Etenim sanctus Petrus Ecclesiasticam Hierarchiam conquadravit Romanæ Reipublicæ, ideoque Metropolitas non posuit nisi in Romanarum Provinciarum Metropolibus. At verò Arelatensis

latensis civitas tunc necdum erat Metropolis. Etenim vigebat tunc per Julium Cæsarem facta Galliæ divisio: Et hanc fuisse in quatuor Provincias seu Jurisdictiones, nempè in Galliam Narbonensem, Aquitaniam, Germaniam, & Belgium, testatur Ammianus Marcellinus. Et Narbonensis Jurisdictio continebat Provinciam Viennensem ac Lugdunensem. Quam formam laudat etiam Cornelius Tacitus. Etenim in primo historiarum libro scribit inter Lugdunenses & Viennenses esse antiquam usque ad arma & bella contentionem, utique de jure Metropolitico. Dicti Ammiani tempore Gallia erat divisa in plures Provincias. Harum una erat Viennensis: Et inter ejus suffraganeas civitates ille ponit Arelaten. Quod ipsum facit antiqua notitia Romani Imperii. Proinde lex, quam in libris de Catholica Concordantia adducit Nicolaus Cardinalis Cusanus, & quæ Arelatensem civitatem sancit esse Metropolim septem Provinciarum, non potest esse magni Constantini. Dominus Petrus de Marca rectè asserit esse legem Imperatoris Honorii. Tunc enim, quòd *omnium Galliarum mater* civitas Trevirensis esset excisa à Barbaris, Gallicani Prætorii Præfectus migravit Arelaten, atque ita hæc magno isto titulo cœpit honorari. Habes hæc in supplicibus Episcoporum, illam Metropolim diligentium, litteris ad sanctum Papam Leonem. Et tunc ejus Episcopi primò cœperunt cum Viennensi contendere de jure Metropolitico.

Lib. 15. cap. 17.

cap. 65. 66.

Lib. 3. c. 35.

Etiam falsum est, quòd sanctus Petrus Trophymo dederit privilegium tot Episcopalium consecrationum. Nullo id possit ostendi authentico testimonio. Et hinc Zozimi Pontificis Successor Bonifacius datum ab illo privilegium statim circumduxit. Etenim Hilarium Narbonæ Metropolitam, qui Lutubensem suæ Provinciæ Episcopum questus est ordinatum à Patroclo, potenter exaudivit, & addidit vetari à Nicænis Canonibus, ut unus Metropolita habeat duas Provincias. Insuper Patrocli Ordinatum jussit extrudi, & alium Episcopum ibidem consecrari. Nempè Hilarius ad Apostolicum suæ Ecclesiæ privilegium denuò provocarat. Notanda sunt verba, quibus Zozimus suprà dixit data à sancto Petro privilegia nec per ipsam Apostolicam Sedem posse everti aut mutari. Hinc Patrocli post sanctum Honoratum Successor Hilarius non solummodo resumpsit, sed etiam extendit circumductum & fictum privilegium, atque cœpit etiam per maritimarum Alpium, & Sequanorum Provincias consecrare Episcopos. Nempè per Julium Cæsarem facta Narbonensium Provincia istas etiam regiones comprehendebat. Interim non in Apostolico aut Synodali Canone, sed in dato per sanctum Petrum privilegio sua Acta fundarunt Zozimus, Patroclus, atque Hilarius. Suum quoque consecrandi jus ex eodem fonte petivit

tivit Hilarius Narbonensis. At quodnam fuit, ubi & quando datum istud Narbonensis Ecclesiæ privilegium? Respondeo datum ab inducta per Romanorum Pontificum conniventiam consuetudine, quæ omnes Gallicanos Episcopos à suis Metropolitis, & hos ab illis indulsit consecrari. Pontifices id indulserunt ob duas causas. Primò, ob locorum distantiam. Deindè ob Apostolicæ Sedi impositam omnium Ecclesiarum sollicitudinem. Uti enim sanctum Paulum Apostolum non baptizare, sed evangelizare, ita Romanos Episcopos Divina Majestas non misit consecrare tantùm, sed præsertim omnem Christianitatem regere & gubernare. Et ex hoc principio Arelatensis Hilarius ad depravandos Gallorum Episcoporum animos sparsit, quod sanctus Papa Leo istarum Provinciarum ordinationes tentaret sibi defendere, hoc est, ad suum Patriarchale jus revocare. Et ille ex Apostolico ac sexto Nicæno Canone istud omninò poterat, semper potuit, ac etiamnum potest. Verùm magnus Leo antiquam, & bonis rationibus nixam consuetudinem noluit lædere.

Quòd consuetudinem, quâ Metropolitæ suos Suffraganeos passim consecrant, in suo ob locorum distantiam gratioso Indulto Romani Pontifices passim fundent, potest demonstrari multo testimonio. Exemptum sancti Dionysii prope Parisios Monasterium, quoniam ab Episcopis, in quorum Parochiis possidebat Altaria, multas & graves patiebatur vexationes, ab Apostolica Sede accepit proprium Episcopum. Et hic, qui nec civitatem nec Metropolitam habebat, lucidè spectabat ad Romanam consecrationem. Et erat plenè exemptus, non minùs quàm ipsum Monasterium. Et tamen de ipso ad Maginarium sancti Dionysii Abbatem scripsit Adrianus primus: *Pro longitudine itineris, à vicinis Episcopis, sicut mos extitit, consecretur.* Exstat epistola apud Jacobum Sirmundum in Conciliis Galliæ. Et Bulgaris de futuro suo Archiepiscopo vel Patriarcha, ubi & à quo foret consecrandus, postulantibus

Ep. 71. respondit Nicolaus primus: *Vos sive Patriarcham, sive Archiepiscopum,*
cap. 73. *sive Episcopum vobis ordinari postuletis, à nemine nunc velle congruentius, quàm à Pontifice Sedis beati Petri, à quo & Episcopatus, & Apostolatus sumpsit initium, hunc ordinari voletis. In quo hic est ordo servandus: Ut videlicet à Sedis Apostolicæ Præsule sit nunc vobis Episcopus consecrandus, qui si Christi plebs, ipso præstante, crescit, Archiepiscopatus privilegia per nos accipiat, & sic demum Episcopos sibi constituat, qui ei decedenti Successorem eligant, & propter itineris longitudinem non jam huc qui electus est veniat, sed hunc Episcopi, qui ab obeunte Archiepiscopo consecrati sunt, simul congregati constituant: Sanè interim in throno non sedentem, & præter corpus Christi non consecrantem, priusquam Pallium à Sede Romana percipiat, sicut Gallia*

liarum omnes, & Germania, & aliarum Regionum Archiepiscopi agere comprobantur. Bulgaricum Regnum erat Illyrici pars, Patriarchica Diœcesis Romani Pontificis. Hinc ejus cum Episcopis futurum Archiepiscopum Nicolaus asserit spectare ad suam consecrationem: Et tamen propter itineris distantiam dat eis istud ipsum privilegium, quod habebant Gallicani, Germani, ac aliarum ad Romanum Patriarchatum spectantium Diœcesium Metropolitæ ac Episcopi, ut à sese mutuò consecrentur. Proindè omnes etiam Gallicani Episcopi id merè habent ex gratia Apostolica.

Etiam Metropolita Mediolanensis ac Aquileiensis. Lucet ex Pelagii primi Pontificis apud Gratianum exstantibus litteris: *Mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab Apostolico illis onerosum fuerit ordinari, ipsi se invicem Mediolanensis & Aquileiensis ordinare Episcopi debuissent.* Eos à suis Suffraganeis consecrari Romana tunc Ecclesia noluit, ne illis esset vel umbra Autocephaliæ. Posteà verò id mutavit, & utrumque jussit consecrari à suis Suffraganeis. Lucet ex litteris magni Gregorii ad Joannem suum Subdiaconum, scriptis in causa Constantii, Electi Mediolanensis: *Eum à propriis Episcopis, sicut antiquitatis mos exigit, facias consecrari.* Hunc antiquitatis morem exponit in litteris ad Mediolanensis Ecclesiæ Clerum & populum: *Joannes Subdiaconus Electum vestrum secundùm morem Decessoris ejus faciat Episcopum consecrari.* Mutatio facta est ob schisma trium Capitulorum, grassatum maximè in Mediolanensi ac Aquileiensi Ecclesia, & præsertim fundatum in utriusque potentissimæ Ecclesiæ conspiratione. Socrates scribit sanctum Ambrosium fuisse consecratum à præsentibus Episcopis. An Aquileiensis adfuerit, non exprimit. Potest adfuisse. Quòd enim inter hosce duos Consecrator debuerit Consecrandi civitatem accedere, Papa Pelagius in præfatis litteris disertè testatur.

Dist. 24. cap. 33.

Lib. 2. indictio 2. Epist. 30.

Ep. 29.

Hanc rem tangit in opere de Sacerdotii ac Imperii Concordia Dominus Petrus de Marca Archiëpiscopus Parisiensis: *Ambrosii sanè Mediolanensis Episcopi Electio & Ordinatio, quæ facta est à Synodo totius Italiæ, Decreto Valentiniani Imperatoris coacta, evincit nihil juris per illas tempestates Romano Pontifici competivisse in Ordinatione Metropolitani Mediolanensis, à qua manus abstinuit per multum ævi, serò usurpata ejus ordinatione. Colligi id abundè potest ex epistola Pelagii primi, anno quingentesimo quinquagesimo quinto in Petri Sede præsidentis, qui docens Episcopos Aquileiensem & Mediolanensem consuevisse invicem sibi manus imponere, quando alterutra harum Sedium Pastore proprio viduata erat, insinuare tamen nititur hanc consuetudinem introductam esse vitandis sumptibus, qui Electo incumberent, si Romam pro ordinatione accedere cogeretur, cùm vera hujus Instituti ra-*

Lib. 6. cap. 4.

tio in eo consistat, quòd cùm Mediolanum esset caput Diœceseos Italiæ, ut constat ex Concilio Aquileiensi, ordinatio Metropolitæ Aquileiensis ad Episcopum Mediolanensem optimo jure pertinebat. Primatis verò Mediolanensis ordinatio ad Aquileiensem Episcopum, quòd primus esset inter Metropolitanos Synodi generalis Diœceseos Italicæ. Ex epistola tamen quadam Gregorii primi colligitur, jam ejus ævo, id est, quinquaginta octo annis post Pelagium, invaluisse, ut necessarius esset Summi Pontificis consensus ad hoc ut Episcopis Provinciæ Mediolanensis libera esset ordinatio Metropolitani. Ejus verba minimè ambigua sunt ad Italiæ Exarchum de Electione Episcopi Mediolanensis. Ait enim se, ut consuetudinem servet, missurum esse Ministrum Romanæ Ecclesiæ, qui Electum ab Episcopis Comprovincialibus, sicut vetus mos exigit, cum assensu quoque Romani Pontificis faciat consecrari. Distinguit autem illic accuratè jus Canonicum Episcoporum Comprovincialium, quod veteri mori adscribit, ab Ecclesiæ Romanæ possessione, quam simpliciter consuetudinem appellat absque ullo epitheto. Quæ consuetudo haud dubiè introducta erat post schisma Ecclesiarum Mediolanensis & Aquileiensis.

Errores varii & magni. Primus est in his de Pelagio Pontifice verbis: *Insinuare tamen nititur.* Etenim Pontifex nec insinuare nititur, nec insinuat, sed constanter affirmat utrumque Metropolitanum juxta Canones debere consecrari Romæ, verùm ob longi itineris molestias esse permissos consecrari in suis Ecclesiis. Et hanc esse vetustam consuetudinem. Verba jam adduxi. Et sunt ipso sole lucidiora. Dominus Archiëpiscopus, ut suas cogitationes fulciat, asserit Pontificem circumscribere, & falsa fari. Secundus error est in his verbis: *Vitandis sumptibus.* Etenim hæc sunt verba Pontificis: *Pro longinquitate vel difficultate itineris.* At verò longi itineris difficultas non oritur ex solis sumptibus. Tertius error est, quòd Mediolanensis Episcopus respectu Aquileiensis esset Primas. Etenim quod antiquum testimonium, aut antiqui testimonii vestigium asserit hunc Primatum? In Synodis, in Papalibus litteris, ac in aliis Ecclesiæ monumentis assiduè videmus nunc hunc, nunc illum Metropolitam priori loco scribi aut sedere. Et ipse Pontifex Pelagius scribit ad Valerianum Patricium: *Postulamus ut Paulinum Aquileiensem Pseudo-Episcopum, & illum Mediolanensem Episcopum ad clementissimum Principem dirigas.* Primo loco ponit Aquileiensem. Proindè certum est utramque istam Ecclesiam fuisse sorores, ideòque nunc hujus, nunc istius Episcopum fuisse digniorem, juxta majorem ætatem acceptæ Episcopalis consecrationis. Quartus error est, quòd istius Primatûs causâ Mediolanensis Episcopus deberet consecrari ab Aquileiensi. Est turbidus error Secundi Tigisitani Episcopi ac per Numidiam tunc Primatis, qui Cecilianum Carthaginensem Episcopum

à

à se, utpotè primo ipsius subdito Primate, prætendit consecrandum. Et quid illi sanctus Augustinus reposuerit, est suprà ostensum. Nullus unquam Patriarcha, Exarchus, aut Primas à subdito Metropolita fuit consecratus, nisi ab Heracleensi Constantinopolitanus, & Hierosolymitanus à Cæsariensi. Et nota est singularis ratio. Et uti Aquileiensis Mediolanensem, ita hic illum debuit consecraturus accedere. Hoc autem à Primatu est alienissimum. Est lucidus character fraternitatis. Quòd hic mos in Laurentii, qui memoratum Constantium immediatè præcessit, Metropolitæ Mediolanensis consecratione mutatus fuerit, jam ostendi ex magno Gregorio. Id omninò factum fuit propter schisma trium Capitulorum. Aquileiensis in schismate perstitit durissima, Mediolanensis autem Ecclesia rediit ad Romanæ Matris obedientiam: Hinc ista consecrationis germanitas omninò debuit intercidi. Exindè Mediolanensis Metropolita cœpit consecrari à suis Suffraganeis: Exindè Romanus Pontifex cœpit Mediolanum legare Subdiaconum, qui Electi personam & factæ Electionis formam discuteret, discussam infirmaret aut confirmaret nomine Pontificis, & Suffraganeis faceret facultatem consecrandi. An præviæ confirmationis necessitas etiam primùm tunc cœperit, est longa quæstio, nec spectat ad præsentem locum.

Quintus error est, quòd magnus Gregorius distinguat inter Canonicum Conprovincialium Episcoporum jus, ac inter simplicem consuetudinem Romanæ Ecclesiæ. Etenim de Canonico Episcoporum jure nec verbum habet aut apicem. Permissam illis consecrationem simpliciter affirmat esse morem, qui primùm cœpit in consecratione nuper defuncti Laurentii. Sextus error est, quòd sanctus Ambrosius fuerit electus & consecratus à plena totius Italiæ Synodo. Etenim hujus rei nullum est antiquum testimonium. Paulinus Presbyter insinuat solum Clerum & populum Electioni adfuisse. Et sicut pluribus Provinciis unum Metropolitanum, ita & unam Synodum interdicunt Nicæni Canones. Proindè horrendum errorem continet Domini Archiëpiscopi conclusio: *Nihil juris per illas tempestates Romano Pontifici competiit in ordinatione Metropolitani Mediolanensis.* Etenim illi competiit & præviæ confirmationis, & consecrationis dandæ jus, quod omni Patriarchæ confirmat ex Apostolico Canone sextus Canon Nicænus.

Josephus Ripamontius in Mediolanensis Ecclesiæ historia scribit varia spectantia ad nostrum Propositum. Primò, quòd à Pelagio Papa notatus Mediolanensis Episcopus fuerit Datii, quem ob pertinacem trium Capitulorum defensionem Imperator Justinianus multis annis apud Constantinopolim detinuit in exilio, proximus Successor Vitalis. Secundò, quòd Vitalem Pelagius *in Datii locum suffecerit.* An à Pelagio electum ac no-

minatum, an verò dumtaxat consecratum intelligat, ignoro. Ut tantam Ecclesiam à Datianæ pertinaciæ ac adversùs quintum Concilium & Romanam Ecclesiam perduellionis periculo liberaret, potuit Pontifex Mediolanensis Ecclesiæ Electionem sibi reservasse, vel etiam Electum vocasse Romam, compulisse ad variam professionem, & professum consecrasse. Neutrum est alienum à disciplina istius temporis. Ripamontius asserit tertiò, quòd in Macedonici Aquileiensis Episcopi defuncti locum fuerit electus Paulinus, vir nobilis & doctus, atque adjungit: *Cùm dies instaret, quo Paulinum à Pontifice maximo, vel ab eo quem ille nominasset, oporteret ritè consecrari.* Videtur asserere quòd Pelagius etiam Paulinum non nisi ad suam jussionem voluerit consecrari. Utique eadem de causa. Quartò dicit, Paulinum noluisse sacrari nisi à Vitali, & ab ipso contra Papale Edictum fuisse sacratum, & adjungit causam: *Vetus erat Institutum jam inde à Barnaba & Marco, ut Mediolanensis Archiepiscopus Aquileiensem Patriarcham, atque hunc ille vicissim initiare posset.* Sanctus Barnabas Mediolanensium, sanctus Marcus passim putatur fuisse primus Antistes Aquileiensium. Verùm hic ibi non fuit Patriarcha. Ripamontius quintò dicit commune Vitalis & Paulini Attentatum fuisse originem Papalis iracundiæ. Quæ omnia an subsistant, graviter ambigo. Etenim Ripamontius sine authenticis testimoniis loquitur. Certè hic non sufficit: *Ipse dixit.* Possit tamen, quia fuit Doctor Ambrosiani Collegii, loqui ex Archivis istius Ecclesiæ. Quidquid sit, certum est, quòd Paulini ordinationem Pelagius suspenderit, & ad novam formam voluerit cogere. Item certum est Vitalem fuisse Paulino seniorem Episcopum. Et tamen illum Papa in suis litteris postponit Paulino. Hinc tertio certum est, quòd Mediolanensi Episcopo in Aquileiensem tunc nullus fuerit Primatus.

Romano Episcopo per sextum Canonem Nicænum competens jus exponit in memorato loco Dominus Archiepiscopus, atque prosequitur: *Posset tentari ex iis quæ dicta sunt, ordinationem omnium Metropolitanorum Occidentis pertinere ad Romanum Pontificem, cùm præsertim Episcoporum Alexandriæ & Antiochiæ auctoritatem Nicæna Synodus constituat ad exemplum Episcopi urbis Romæ. Equidem id necessariò consequitur ex iis quæ dicta sunt, sed ita tamen ut auctoritas illa ordinandorum Metropolitanorum coërceatur intra limites Synodi Patriarchalis ordinariæ Episcopi Romani, id est, de Metropolitanis tantùm accipiatur, qui Diœceseos Urbicariæ finibus continentur. Quapropter Justinianus formam præscribens Synodorum, quæ à Patriarchis convocari debent, aut disertis verbis ad illas convenire debere Episcopos, qui pertinent ad eorum ordinationem. Unde sequitur idem prorsus significari, si quis dicatur ad Synodum Patriarchæ cujuspiam, aut ad*

ejus

ejus ordinationem pertinere. In quibusdam verò cæteri Patriarchæ cum Romano componi possint, in quibusdam discrepant. Alexandrinus enim & Antiochenus unicam tantùm Diœcesim Ecclesiasticam obtinebant, ex decem Metropolitanis conflatam, quamquam posteà Constantinopolitano tributæ sint tres Diœceses, in quibus viginti octo Metropolitani numerabantur. At Episcopi Romani cura præter Patriarchatum ordinarium, qui saltem ex Diœcesi Urbicaria decemq; Metropolitanis constabat, porrigebatur in reliquas omnes Occidentis Metropoles, quæ sexagenarium numerum egrediebantur. Majoris itaque Italiæ partis Metropolitani à summo Pontifice ordinabantur in ipsa urbe, aut postquam Episcoporum Conprovincialium consensus electionem firmaverat, ii permissu ejus ordinationem Metropolitani celebrabant. Sed in Diœcesi Urbicaria receptum erat, ut Episcopi aliis Metropolitanis subjecti ab eo consecrarentur. In quo similis erat Episcopo Alexandriæ, juxta Concilium Nicænum. Cæterum id à nemine ante me observatum.

Utinam à nemine hucusque sic fuisset erratum. Et hic denuò est primus Domini Archiëpiscopi error. Hos enim plerosque errores jam dudum antea docuit, & propter ipsos ab octava Synodo notari meruit Hincmarus Metropolita Remensis. Exstat Imperatoris Caroli Calvi ad Joannem octavum Pontificem famosa Epistola, quæ Episcoporum, ac præsertim Clericorum Trans-Alpinorum appellationes dogmatizat non posse deduci Romam, istos omnes suorum Metropolitarum, aut certe electorum judicum sententiâ oportere esse contentos, & adjungit: *Potest fieri, ut illi qui in vicinis Parochiis sunt hujus sanctæ Romanæ Ecclesiæ,* Ep 47. *quique juxta sacras regulas ad manûs impositionem, & ad Synodos huc convenire solent,* cap. 21. *ipsi pro reclamatione contra Presbyterorum suorum examinationem conveniant, sicut sacri Canones ac leges præcipiunt, ut ad Primatem uniuscujusque Provinciæ, qui negotia videntur habere, concurrant, vel ad Synodum, qui se læsos existimant, quo non sit difficile testes producere, inveniantur. Trans Alpinis autem, & aliis qui similiter in longinquis regionibus commorantur, Apostolica Sedes, & Sacrorum Canonum promulgatores, loquente in eis Spiritu sancto, quæ sunt unicuique Provinciæ possibilia, & authoritati convenientia, atque paci Ecclesiæ congruentia, tenenda & exsequenda disertissimè præfixerunt.* Palàm dogmatizat solos almæ Urbi vicinos Episcopos spectare ad Pontificis Synodum & manûs impositionem, ideoque solas horum Ecclesias esse ejus ordinarium Patriarchatum, reliquas transmarinas, aut transmontanas in Occidente Ecclesias spectare quidem ad ejus curam, non tamen ad Patriarchatum, nec ad Synodum, nec ad manûs impositionem. Est omninò Hincmari epistola. Versatilis ingenii homo, quæ proprio nomine non præsumpsit effundere, eructavit sub nomine obnoxii sibi Imperatoris. Et hæc

for-

L. 123. fœda principia resorbet Dominus Archiëpiscopus Petrus de Marca, &
137. gloriatur esse sua inventa. Porrò Imperatoris Justiniani novellas leges, quæ spectare ad alicujus Patriarchæ Synodum & spectare ad alicujus Patriarchæ ordinationem affirmant esse eadem aut indivulsè connexa, etiam laudat ac in ipsis se fundat ista epistola. Est omninò firma regula. Et tam Hincmari quàm Domini Archiëpiscopi cogitationes potentissimè destruit.

Secundus igitur Domini Archiëpiscopi error est in his verbis: *De Metropolitanis tantùm accipiatur, qui Diœcesios Urbicariæ finibus continentur.* Et in his: *Qui saltem ex Diœcesi Urbicaria & decem Metropolitanis constabat.* Est duplex in ipsis error. Primus est, quòd singulæ in Italia, politicæ Provinciæ fuerint etiam Provinciæ Ecclesiasticæ, habuerintque suum Episcopum Metropolitam. Etenim Italica Diœcesis olim non habuit nisi quatuor Metropolitas: Romanum, Mediolanensem, Aquileiensem, & Calaritanum. Quidquid Italiæ aut adjacentium Insularum non spectabat ad unum è tribus posterioribus, proximè spectabat ad curam Metropoliticam Romani Episcopi. Flaminia, Æmilia, Picenum, Thuscia, Umbria, Campania, Valeria, Sicilia, Calabria, Apulia, Lucania, Brucii, Samnites. Et ita fuit usque ad Valentiniani tertii Imperium, ob cujus preces sanctus Leo Pontifex Ravennam erexit in Ecclesiasticam Metropolim, & ipsum cum aliquot suffraganeis Sedibus à sua Metropolitica potestate emancipavit. Reliquæ Provinciæ non habuêre Metropolitam Episcopum usque ad rapinas Imperatoris Leonis Isauri. Res certa est, & alibi abundè demonstrata. Secundus error est, quòd istæ solæ sine Ecclesiasticis Metropolitis civiles Provinciæ fuerint proprius & totius Romanæ Ecclesiæ Patriarchatus. O miserandum & nominalem sine Metropolitis Patriarcham! Omnia quæ Hincmarus adversùm Ansegisi Senonensis Episcopi Apostolicas in Gallia vices, & adversùm Romanas inferioris præsertim Cleri appellationes pro Metropolitarum jure scripsit, eò tendunt ut quisque Gallicanus Metropolita sit Autocephalus suæ Provinciæ Primas, nulli subjectus Patriarchæ aut Exarcho. Est Ravennatum Metropolitarum antiqua superbia, damnatissima apud omnes Ecclesias. Nec enim illi fuerunt Schismatici. Non à Papali, sed à solo Patriarchico Romanæ Ecclesiæ jugo ambierunt esse exëmpti. Ambierunt istud ipsum, quod ad Imperatoris Justiniani preces Papa Vigilius dedit Ecclesiæ Acridensi. Hoc ipsum cunctis extra Romanam Provinciam Metropolitis adscribere tentat Dominus Archiëpiscopus, atque ita Romanum Patriarchatum penitus deplumare. Facere rem solius tituli.

At longè aliud altissimâ voce clamat omnis Ecclesiastica antiquitas. Au-

Audiamus Arelatensis, quam sanctus Augustinus non sine causa appellat magnam, Synodi vocem ac relationem ad sanctum Sylvestrum Pontificem: *Majores Diœceses tenes.* Utique Patriarchales. Nempè Italicam, Illyricianam, Africanam, Hispanicam, Gallicam, Anglicanam. Has omnes intelligit in litteris ad sanctum Gregorium Nazianzenum etiam magnus Basilius: *Quale nobis auxilium ab Occidentalium fastu aderit? Volebam ad eorum Antesignanum scribere.* Palàm profitetur Ep. 10.
Romanum Episcopum esse Antesignanum totius Occidentis. Non utique per Papalem dignitatem: Sic enim est Antesignanus etiam Orientalium. Sed per jus Patriarchicum. Et quid per Occidentales intelligat Basilius, edicunt hæc ibidem verba: *Illa nunc faciunt, quæ priùs in Marcello patrarunt.* Notat Sardicensem Synodum, quæ Marcellum Ancyræ Metropolitam purgavit ac reparavit. Eam non pro generali, sed dumtaxat pro Occidentis Patriarchali habet: Et quis nesciat illi adfuisse Episcopos Italos, Hispanos, Afros, Gallos, Illyricianos? Et dogmatica ac ab omnibus Ecclesiis probata, quâ sextam Synodum instruxit sanctus Agathon Pontifex, epistola habet hunc titulum: *Agathon Episcopus, Servus servorum Dei, cum universis Synodis subjacentibus Concilio Apostolicæ Sedis.* Et inter rationes, quæ postulatos ab Imperatore Constantino quarto Legatos fuerant moratæ, adducit & has: *Primùm quidem, quòd numerosa nostrorum Episcoporum multitudo usque ad Oceani Regiones extenditur, cujus itineris longinquitas in multi temporis cursum protelatur. Sperabamus deindè de Britannia Theodorum Confamulum atque Coëpiscopum nostrum, magnæ Insulæ Britanniæ Archiëpiscopum & Philosophum, cum aliis qui ibidem demorantur, exinde ad nostram Humilitatem conjungere, atque diversos hujus Concilii Episcopos in diversis Regionibus constitutos, ut à generalitate totius Concilii nostra servilis suggestio fieret, ne si tantùm pars quod agebatur recognosceret, partem lateret. Et maximè quia in medio gentium, tam Longobardorum, quàm Sclavorum, nec non Francorum, Gallorum, atque Britannorum, plurimi Confamulorum nostrorum esse noscuntur.* Disertè profitetur Gallos, Germanos, Francos, Hispanos, Britannos, Illyricianos pertinere ad Patriarchale Concilium Romanæ Ecclesiæ. Et quid opus multis? In primo sui operis libro Dominus Archiëpiscopus habet hanc conclusionem: *Cordatus Lector, si curiosius rimetur, statim inveniet quod eodem modo, quo quinque Orientis Diœceses* Cap. 5.
ita suis Primatibus erant commissæ, ut Ægypto præesset Alexandrinus Patriarcha, Orienti Antiochenus, Asianæ Diœcesi Ephesinus Exarchus, Ponticæ verò Cæsareæ in Cappadocia Episcopus, & Thraciæ Constantinopolitanus, ita Diœceses Occidentis eâ ratione Metropolitis suis concreditæ fuerint, ut Romano Episcopo, tanquam totius Occidentis Patriarchæ, subessent.

Et eruditè probat. Etiam ex laudato jam magni Basilii testimonio.

Quòd nominatim Mediolanensis atque Aquileiensis Metropolitæ Patriarchico Romanæ Ecclesiæ jugo olim subfuerint, Dominus Archiëpiscopus etiam in alio sui operis libro profitetur : *Attamen affirmare licet duas Diœceses Italicas Sedis Apostolicæ Constitutis omninò paruisse per illas tempestates, quòd Synodum ejus Patriarchalem constituerent, ut alibi ostendi. At cæteræ Occidentis Provinciæ tenebantur ad eam mittere relationes tamquam ad Sedem, in qua residebat Principatus Sedis Apostolicæ, unde fides manaverat in Provincias. Roma ergò erat velut matrix fidei, Ecclesiæ verò cæterarum Occidentis Provinciarum erant velut coloniæ quædam ab ea urbe pendentes. In quo similes erant Ecclesiis Italicis.* Et intrà : *Subjectio illa Provinciarum Occidentis, quæ ad Synodum Patriarchalem Romanam non pertinebant, non versabatur tantùm in reverentia quadam & obsequio erga Sedem Apostolicam, sed in eo præcipuè, quòd illæ tenerentur referre ad Pontifices Romanos de quæstionibus difficilioribus & ambiguis, quæ incidebant. In quo Romanus Pontifex utebatur jure quodam Imperiali, quod probat supremam ejus auctoritatem. Frustra enim sunt qui ea quærunt in Appellationibus Episcoporum, quæ in veteri Ecclesia non recipiebantur.* Quid per duas Italicas Diœceses intelligat Dominus Archiëpiscopus, edicit in alio ejusdem operis libro : *Italia in duas Diœceses erat divisa; Italicam nempè & Suburbicariam.* Porrò Italica seu Transpadana comprehendebat Aquileiam & Mediolanum. Et quòd utriusque civitatis Metropolita semper spectauerit ad Patriarchalem Romani Episcopi Synodum, Dominus Archiëpiscopus nervosè ac eruditè ibidem demonstrat. Proindè fabula sibi ipsi non cohæret : Nunc omnem Occidentem, nunc utramque dumtaxat Italicam Diœcesim, nunc solam Italiam Urbicariam affirmat spectare ad istam Synodum. Tendunt hæc omnia, ut in Ravennatibus Episcopis frequenter damnata, & tandem potenter evulsa Autocephalia resurgat in Metropolitas Galliæ. Nam & hic fuit scopus Hincmari Remensis. Certè Dominus Archiëpiscopus palàm prædicat Sedi Apostolicæ nihil ab istis Metropolitis deberi, nisi solam difficilium & ambiguarum causarum relationem. Et quis nesciat hunc esse propriissimum Autocephaliæ characterem ? Porrò fabula, quæ Episcoporum appellationes affirmat fuisse ignotas antiquæ Ecclesiæ, est abundè retusa in superioribus.

Lib. 7. cap. 12.

Lib. 1. cap. 6.

Omnium Occidentalium Diœcesium Episcopi non tantummodò spectarunt semper ad Patriarchalem Romani Episcopi Synodum, sed & ipsam constanter frequentarunt. Etenim Patriarchali, quam formando suo ad sextam Synodum suffragio adhibuit sanctus Agathon, Synodo adfuerunt non soli cum suis Suffraganeis Mansuetus Mediolanensis, ac Agathon Aquileiensis Metropolita, sed etiam *Adeo-*

da-

datus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Leucorum, Legatus venerabilis Synodi per Galliarum Provincias constitutæ. Fœlix Episcopus Arelatensis Ecclesiæ, Legatus venerabilis Synodi per Galliarum Provincias constituta. Taurinus Diaconus venerabilis Synodi per Galliarum Provincias constituta. Etiam adfuit *Wilfridus Episcopus sanctæ Ecclesiæ Eboracenæ, Legatus venerabilis Synodi per Britanniam constituta.* Et quis nesciat primam Arelatensem, cui adfuerunt omnium Occidentalium Diœcesium Episcopi, fuisse dumtaxat Patriarchalem? Plurima sunt ejusmodi exempla. Et inter multa, quæ Romani Imperii per Barbaros laceratio intulit Ecclesiæ, incommoda sanctus Avitus Viennensis Metropolita in litteris ad Faustum & Symmachum Romanorum Senatores ponit & hoc: *Primùm fuerat talis rerum status desiderandus, ut ipsi per nos urbem orbi venerabilem pro dependendis Divinis humanisq; expeteremus officiis. Sed quia istud jam dudum per rationem temporum fieri posse cessavit, vellemus vel eo securitatis accedere, ut qua in causa communi supplicari oportet, Amplitudo vestra congregatorum Galliæ Sacerdotum relatione cognosceret.* Palàm agit de Patriarchalibus Romanæ Ecclesiæ Synodis. Affirmat ipsas olim frequentatas à Gallicanis Episcopis, hos ad ipsas obligari, sed jam per Barbaros impediri. Et hæc est causa, ob quam etiam sanctus Leo magnus, suas ad Chalcedonensem Synodum dogmaticas litteras formaturus, Gallicanos Episcopos non evocarit ad suam Synodum, sed fuerit contentus Synodali ipsorum suffragio. Quam veritatem altissimè prædicant etiam Apostolici per Illyricum, Galliam, ac alias Diœceses Vicarii. Erant Vicarii Patriarchalis potestatis, & Vicarias faciebant Synodos, ut ad remotæ urbis accessum Episcopi quotannis non cogerentur. Quòd Thessalonicensis Episcopus fuerit Romani Pontificis dumtaxat Patriarchalis Vicarius, Græci omnes, etiam hodierni Schismatici, constanter profitentur. Hinc enim scribit Martyr Theophanes: *Theodorus Historicus Thessalonica Episcopum appellat Patriarcham, sed nullâ prorsùs ratione, nec cur ista scripserit, ipse satis novit.* Theodorus favit Dorotheo Thessalonicensi Episcopo, qui Acaciano schismate fretus Apostolicas vices tentavit vertere in Autocephaliam ordinarii Primatus. Theophanes asserit fuisse dumtaxat Vicarium. Perdo verba & tempus in res claras.

Ep. 52.

A. 508.

Verùm quæ est prima hujus erroris origo? Respondeo esse Hincmarum Remensem Archiepiscopum. Photiano Constantinopolitanæ Ecclesiæ schismate vexatus sanctus Papa Nicolaus primus scripsit ad dictum Metropolitam, & ad reliquos Gallicanos Episcopos: *Pro his & similibus causis canonicè discutiendis, & ritè definiendis, tam vestram quàm aliorum fratrum & Coëpiscoporum nostrorum reverendam ad nos convocare vellemus præsentiam, nisi nos diversa mundi calamitates & pressuræ id* Ep. 70.

gerere vetuissent. Et infra: *Alioquin vestram ad nos Fraternitatem convocandi, & pariter de hujusmodi quæstionibus tractandi nobis erit omninò necessitas, ut videlicet juxta pristinam consuetudinem nobiscum in id ipsum apud sanctum Petrum convenientes, communes Ecclesiæ contumelias reparemus.* Constanter asserit Gallicanos Episcopos spectare ad suam Patriarchalem Synodum, & ipsorum in ea præsentiam esse antiquam consuetudinem. Et hinc tandem Carolum Regem rogavit, ut ex quavis Provincia unus ad minimum Legatus Episcopus adveniret. At Metropolitæ responderunt: *Episcopos Romam ad Synodum mittendi necessitas non postulat.* Dominus Archiëpiscopus exponit. Superiùs adducta Caroli Regis, seu potiùs Hincmari ad Joannem octavum Pontificem verba laudat, atque

Lib. 6. cap. 14. prosequitur: *Exceptio illa, nimirum Ecclesiam Gallicanam non pertinere ad specialem Diœcesim Romanam, id est, neque ad consecrationem Romani Episcopi, neque ad ejus Synodum, tametsi Sedem Apostolicam coleret velut particulare Caput Occidentis, & etiam tanquam Caput Ecclesiæ universæ; exceptio, inquam, illa prorsus legitima erat. Prudenter igitur Nicolaus primus efficere conatus est, ut Episcopi Gallicani ad Concilium Romanum convenirent, ut ea ratione in Gallia & in universo Occidente Patriarchalis jurisdictionis amplitudinem constitueret, quam Patriarchæ Orientis possidebant in sua quisque Diœcesi. Hi autem Metropolitanos omnes evocabant ad Synodum Patriarchalem.* Ad hanc exceptionem stabiliendam multa confarcinat. Damnatam Ravennatis Ecclesiæ Autocephaliam lucidè conatur traducere in Gallias. Etenim Romanum Episcopum, uti totius Occidentis singulare Caput, & uti Caput Ecclesiæ universæ, venerata semper fuit etiam Ravennatum Ecclesia. Eodem modo illum venerata fuit etiam post datum à Vigilio Pontifice Primatum Ecclesia primæ Justinianæ. Et Antiochenum Episcopum, ut totius Orientis singulare Caput, venerata semper fuit Cypriorum Ecclesia, & tamen duæ posteriores fuerunt, prior prætendit esse Autocephala. Nempe Autocephalia non est aliud quam exemptio à jugo Patriarchalis consecrationis & Synodi. Et Dominus Archiëpiscopus, ut suas cogitationes firmet, asserit magnum Papam Nicolaum prudenter conatum efficere, id est, astutè conatum circumscribere.

Audiamus quid in Hincmarum statuerit octava Synodus. Innovat

Can. 17. sextum Nicænum Canonem, & pergit: *Sed quoniam sunt quidam Metropolitanorum, qui ne secundùm vocationem Apostolici Præsulis occurrant, à mundi Principibus se detineri sine ratione causantur, placuit talem excusationem omnimodis esse invalidam. Cùm enim Princeps pro suis causis conventus frequenter agat, impium est ut summos Præsules ad Synodos pro Ecclesiasticis negotiis celebrandum impediat, vel quosdam à Conciliis eorum prohibeat, li-*

licet tale impedimentum & fictam prohibitionem Metropolitanorum suggestione diversis modis fieri didicerimus. Consueverunt autem Metropolitani bis in anno Synodos facere, ideoque, sicut dicunt, ad Patriarchale penitus non posse concurrere Caput. Sed sancta hæc & universalis Synodus nec Concilia, quæ à Metropolitanis fiunt, interdicens, multò magis illa novit rationabiliora esse ac utiliora Metropolitanorum Conciliis, quæ à Patriarchali Sede congregantur, & idcirco hæc fieri exigit. A Metropolita quippe unius quidem Provinciæ dispositio efficitur, à Patriarcha verò sæpe totius causa Diœceseos dispensatur. Ac per hoc communis utilitas providetur. Propter quod & speciale lucrum propter generale bonum postponi convenit, cum à majoribus super hæc facta fuerit advocatio. Quamvis apud quosdam Metropolitanorum antiqua consuetudo, & Canonica traditio per contemptum ipsorum postposita videantur, non currentibus eis ad communem profectum. Quos leges Ecclesiæ severè condemnantes, omni excusatione remota, subjacere vocationibus proprii Patriarchæ, sive cum communiter, sive cum singulatim facta fuerint, exigunt. Quisquis ergò Metropolitanorum proprium Patriarcham contempserit, & vocationem ejus, quæ sive ad unum solum, sive ad plures, sive ad omnes fit, absque validissima ægrotatione, vel Paganorum incursu non obedierit, & per totos duos menses post notitiam vocationis ad proprium venire Patriarcham minimè festinaverit, vel si quocumque modo latitare, aut non cognoscere nuntium ab illo missum tentaverit, segregetur; si verò intra unum annum eandem contumaciam & inobedientiam demonstraverit, deponatur omnibus modis, & ab omni Sacerdotali operatione decidat, atque à dignitate & honore, qui Metropolitanis convenit, propellatur. Is autem, qui huic definitioni non obedierit etiam, & anathema sit. Hæc omnia pro Patriarchalibus Romani Episcopi Synodis innovari & sanciri adversùs Domini Archiëpiscopi dilectum Magistrum Hincmarum, est suo loco demonstratum. Proinde certum est omnes etiam Gallicanos Episcopos spectare ad Synodum & consecrationem Romani Patriarchæ. Eorum igitur consecrationem ad se retrahere omnino potuisset magnus Leo: Sed avitam consuetudinem noluit circumducere. Est consuetudo precaria: Gratiosè indulta ob distantiam ab alma Urbe.

CAPUT VI.

Romanus Episcopus ostenditur eandem potestatem habere in aliis suis Diœcesibus.

HOrum omnium veritas lucet etiam ex litteris Honorii primi Pontificis ad Honorium Cantuariensem, & Paulinum Episcopum Ebo-

racensem. Londinensem, cujus Cathedra ex causis est per sanctum Augustinum fixa Cantuariæ, & Eboracensem Ecclesias magnus Gregorius, ad instar Mediolanensis ac Aquileiensis, voluit esse sorores, ac earum Episcopos à sese mutuò consecrari. Hoc Privilegium posteà innovavit & firmavit laudatus Pontifex Honorius, & addidit causam: *Quia ut hæc vobis concederemus, longa terrarum marisq; intervalla, quæ inter nos & vos obsistunt, ad hæc nos condescendere coëgerunt, ut nulla possit Ecclesiarum vestrarum jactura per cujuslibet occasionis obtentum quoquo modo provenire, sed potiùs commissi vobis populi devotionem possitis pleniùs propagare.* Has litteras suæ Anglorum Historiæ inseruit venerabilis Beda, & commentatur: *Ne sit necesse ad Romanam usque civitatem per tam prolixa terrarum & maris spatia pro ordinando semper Archiëpiscopo fatigari.* Palam profitetur utramque sedem spectare ad ordinationem Romani Pontificis, & ipsarum Electos debere Romam accedere. Honorius edicit se privilegium concedere ad preces utriusque Archiëpiscopi, & Regum. Exstant plura istiusmodi testimonia.

Lib. 2. cap. 10.

Omitti nequit lucidum sancti Cypriani testimonium, qui adversùs Antipapam Novatianum, novos ubique sub cælo aut certè in Romano Patriarchatu Episcopos sacrare meditantem, scribit Antoniano Episcopo: *Quasi possit totum Orbem novi conatus obstinatione peragrare.* Palam asserit omnes ubique Episcopos ob loci distantiam nec posse apud Romam, nec in suis Sedibus à Romano Episcopo consecrari. Romani Pontifices suis passim Metropolitis & horum Provincialibus Episcopis indulserunt, quod ab Antiochenis Patriarchis fuisse solis Metropolitis indultum ob regionum distantiam, audivimus supra à primo Papa Innocentio. Nescio quis Antiochenus Patriarcha in Cypri Ecclesiam fuit liberalior. Imitatus est Romanam liberalitatem, non tantùm Provinciales à Metropolitis, sed etiam hos permisit consecrari à Provincialibus; Quòd esset Ecclesia transmarina. Verùm indulgentia nocuit. Ipsam Cyprii Metropolitæ tandem verterunt in jus: Tandem obtinuerunt plenam Autocephaliam. Hoc ipsum ex eodem principio obtinere Galliæ ac Germaniæ Metropolitis tentavit olim Hincmarus, & hodie tentat Dominus Archiëpiscopus.

Ep. 52.

Insignes Pelagii Pontificis ad Walbertum Aquileiæ Patriarcham de hac re litteras in suo Decreto custodivit nobis sanctus Ivo Carnutensis Episcopus: *Miramur Prudentiam tuam Cumensi Ecclesiæ denegare consecrare Pastorem, cum jam te ad hoc provocatum noveris Apostolica exhortatione. Si enim in ejus electione quid tibi displicuit sacris Canonibus interdictum, Apologeticis litteris tuis respondere nobis debueras. Nunc verò tibi iteratò scribimus, nolentes alicujus Ecclesiæ Privilegium infringere, licèt Apostolicâ Prærogativâ possimus de qualibet Ecclesiâ Clericum ordinare. Desine*

Epist. 5. cap. 13.

sine jam cujuspiam zelo electum à Clero & expetitum à populo Lintvvardum Cumensi Ecclesiæ Antistitem protelare. Quia si protelaveris, & eum consecrare toties monitus non maturaveris, cum ad nos venerit, procul dubio consecratus abibit. Quia licet id Apostolica authoritate facere valeamus, tuo tamen incitamur exemplo, qui transgressis terminis tibi commissis, in Ecclesia Salonensi Episcopum ordinare ad indecentiam Apostolicæ Sedis præsumpsisti. Quod quantæ prævaricationis sit, ipse perpende. Est error in nomine ac titulo Aquileiensis Episcopi. Isto enim tempore Aquileiensis Ecclesia nullum habuit Episcopum nomine Walbertum. Et Aquileienses Episcopi tunc nondum sibi arrogaverant titulum Patriarchæ. Existimant aliqui Epistolam scriptam ad Paulinum Episcopum. Hic enim potenter studuit dilatare novum tunc schisma trium capitulorum, atque ita etiam Salonitani Metropolitæ consecrationem invadere. Alii censent non esse credibile, ut Pelagius Orthodoxum Episcopum bis remiserit ad Schismaticum Metropolitam, & per ipsum jusserit consecrari. Hinc credunt Epistolam non esse primi aut secundi Pelagii, sed alicujus Pontificis, qui post exstinctum schisma sederit. Et certè Walbertus & Lintvvardus non sunt Latina nomina, sed Longobardica. Quidquid sit, Epistola nos docet plura. Primò, quòd Romanus Pontifex in quavis ac ex quavis Ecclesiâ possit non tantùm Episcopos, sed etiam Clericos consecrare. Secundò, quòd Occidentalium Metropolitarum in consecrandis Episcopis potestas sit privilegium Apostolicum atque Indultum. Tertiò, quòd Pontifex sine rationibus non consueverit illi derogare. Et sane ita convenit. Et Romani olim Pontifices constanter observarunt. Nam & hîc vides Lintvvardum electum à Pontifice ad suum Metropolitam fuisse bis remissum. Quomodo etiam cum Theutboldo Lingonensium Electo processit Stephanus sextus. Videtur tunc Papa alienarum Provinciarum Episcopos non nisi in tertia instantiâ consecrasse. Rogandus est Pontifex, ut Electis non facilè det facultatem accipiendæ consecrationis à quolibet Catholico Antistite, sed Provinciales à propriis Metropolitis, hos à propriis Suffraganeis aut Primatibus jubeat consecrari.

2. Quidquid sit de istarum litterarum authore, omittere nolim quod de primo Pelagio scribit ad Constantium Metropolitam Mediolanensem magnus Gregorius. Constantium Electum, nisi priùs de damnandis tribus Capitulis & admittendo quinto Concilio solemnem & scriptam professionem faceret, confirmare noluit Gregorius, & ad queritantem de hac re eumdem jam consecratum rescripsit: *Decessor Fraternitatis tuæ Laurentius districtissimam cautionem Sedi Apostolicæ emisit, in qua viri nobilissimi in legitimo numero subscripserunt. Inter quos ego quoque, tunc Urbanam Præturam gerens, subscripsi.* Affirmat Laurentium non dum- Lib. 3. Epist. 2.

taxat

taxat ad solemnissimam professionem fuisse compulsum, sed & evocatum Romam, ibi profiteri jussum coram Magistratu, & à Pelagio Pontifice consecratum. Et hæc omnia Gregorius adeò probavit, ut ex ipsis suum in Constantio factum stabiliverit. Pelagium imitatus est Joannes octavus. Etenim Aspertum Mediolanensem, Archiëpiscopum degradavit, procedi jussit ad novam electionem, Electum vetuit consecrari à Suffraganeis, jussit mitti Romam, & adjunxit: *Nos secundùm morem pristinum, & secundùm Regiam concessionem volumus Archiëpiscopum consecrare.* Secundùm morem antiquum, quo Romanus Pontifex quorumvis in Occidente Episcoporum consecrationem ex causis potest sibi reservare. Recentiora exempla possint adduci plurima. Et quoties Metropolitæ adversùm similes consecrationes intercesserunt, sanctus Petrus Apostolus semper triumphavit. Porrò Glabri Rodolphi in loquendo & scribendo licentia avitæ ac manifestæ veritati non potest præscribere. Est imperita loquacitas. Etenim Metropolitarum ac Provincialium Episcoporum in danda & accipienda à sese invicem consecratione morem, quem certum est esse gratuitum beneficium ac privilegium, censet esse Apostolicum & Canonicum tenorem. Est ab Hincmaro mutuatus error. Quocirca præsens Canon per omnia rectè definivit.

Quòd Episcopales etiam per Africanam Diœcesim consecrationes spectent ad Romanam Ecclesiam, & non nisi ob itineris molestias sint Carthaginensi Archiëpiscopo ac aliarum Provinciarum Primatibus indultæ, abundè lucet ex suprà laudatis litteris sancti Cypriani ad Antonianum Episcopum. Etiam ex litteris ad sanctum Papam Cornelium: Ep. 55. *Quòd tibi de Fortunato isto Pseudo-Episcopo, à paucis & inveteratis hæreticis constituto, non statim scripsi, frater charissime, non ea res erat, quæ in notitiam tuam deberet per nos festinatò perferri. Maximè quando & Fortunati nomen jam satis nosses, qui est unus ex quinque Presbyteris, jam pridem de Ecclesia profugis & sententiâ Coëpiscoporum nostrorum nuper abstentis.* Et infrà: *Quando hæc omnia contemnantur à nobis, & miserim tibi proximè nomina Episcoporum istic constitutorum, qui integri & sani in Ecclesia Catholica fratribus præsunt.* Omnium recenter consecratorum per omnem Africam Episcoporum nomina & qualitates Romam festinatò referre adeò debebat Carthaginensis Archiëpiscopus, ut de omisso hoc etiam circa Anti Episcopum Fortunatum, à fœlicissimi Diaconi factione turbulenter intrusum in Carthaginensem Cathedram, officio sanctus Cornelius fuerit conquestus. Quæ hujus festinatæ relationis necessitas? Ut singulorum in Africa Episcoporum qualitates, electionem, & consecrationem discuteret Pontifex, atque tunc aut infirmaret aut confirmaret.

ret. Apostolicus per sextum Nicænum postea confirmatus Canon ei deferebat prævium consecrationi examen & confirmationem, etiam ipsam consecrationem; verùm transmarini itineris difficultas Romanos Pontifices permovit ad istam indulgentiam. Interim factæ post consecrationem relationi noluerunt ullo modo renuntiare.

Quin & post Nicænam Synodum voluerunt præviam confirmationem sibi restitui. Lucet ex Syricii Pontificis Decretali, multam disciplinam reformante, ad omnes Africæ Antistites epistolâ, cujus hic est primus reformans articulus: *Nemo extra conscientiam Sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis audeat ordinare. Integrum enim judicium est quod plurimorum sententia consequitur.* Sextus Nicænus Canon consecrandos Provinciales Episcopos mandat confirmari non tantùm à Metropolita, sed etiam à Patriarcha aut Exarcho. Porrò per omnem Africam & Carthaginensis Exarchus ordinabat Episcopos, & quisque etiam Primas in sua Provincia. Consecrandi habebant electionem inter Exarchum & Primates. Dabatur locus præventioni. Interim Primas sine prævia Exarchi confirmatione nequibat consecrare. Et omnes antiquâ suâ consuetudine freti censebant præviam Primatis & Exarchi confirmationem sufficere, nec esse opus simili confirmatione Sedis Apostolicæ. Hanc tertiam confirmationem censebant non solummodò adversam suis antiquis moribus, sed & superfluam. Nihilominus antiquos mores Syricius voluit corrigi, regi deinceps juxta sextum Nicænum Canonem, ideoque etiam Apostolicæ Sedis judicium ante consecrationem exspectari. Et addidit ipsum nullo pacto esse superfluum: *Quia integrum judicium est, quod plurimorum sententia consequitur.*

Notanda sunt verba: *Sedis Apostolicæ, hoc est, Primatis.* Africani Episcopi allegarunt sibi præter singularum Provinciarum Primates seu Præfectos esse totius Diœceseos Primatem, seu Exarchum: Et horum dumtaxat confirmationem exigi à Nicæno Canone. Allegarunt sui Exarchi Autocephaliam, ideoque se non spectare ad Romani Pontificis confirmationem aut consecrationem, sed dumtaxat ad relationem obligari. Etenim Africana Ecclesia semper dilexit atque ambivit sui Exarchi Autocephaliam: Et habuit ansas. Etenim apud antiquam Ecclesiam solæ quatuor Diœceses habuerunt Exarchum: Thracica, Asiatica, Pontica, & Africana. Et trium priorum Exarchi erant omninò Autocephali. Hinc ad idem fastigium adspirabat Exarchus Carthaginensis. Et ex quo tempore sanctus Cyprianus, & sanctus Firmilianus, Cæsariensis in Cappadocia Episcopus, Exarchus Ponticæ Diœceseos, contra sanctum Pontificem Stephanum, & datum aut acceptum in hæresi Baptismum, conjunxerunt & erexerunt cornua, ambitus insigniter excrevit.

Igitur adversus illum edixit Syricius : *Apostolicæ Sedis, id est, Primatis.* Edixit Africanæ Ecclesiæ nullum esse Exarchum, seu Autocephalum Primatem, nisi solum Episcopum Romanorum. Proin è Africani Episcopi omninò spectant ad ordinationem Romanam, ideoque ipsos Pontifex non tantùm prævìè confirmare potest, sed & consecrare. Interim illi antiquum morem non correxerunt. Perrexerunt citra præviam Romani Pontificis confirmationem consecrare. Lucet ex variis locis sancti Augustini, ac sancti Possidonii, item ex variis Africanis Synodis. Nempè suarum consuetudinum Afri erant pertinaciter tenaces, & Syricii Successores dissimulare maluerunt, quàm litigare.

Apostolicæ Sedis jus insigniter profitetur magnus Afrorum Doctor sanctus Optatus Milevitanus Episcopus. A Romana sancti Melchiadis Pontificis Synodo factam Donati in causis nigris Episcopi damnationem exponit, atque prosequitur : *Eodem tempore idem Donatus petit, ut ei reverti ad Carthaginem contingeret. Tunc à Filumnio, ejus Suffragatore,* Lib. 1. *Imperatori suggestum est, ut bono pacis Cecilianus Brixiæ retineretur. Et factum est. Tunc duo Episcopi ad Africam missi sunt, Eunomius & Olimpius, ut remotis duobus unum ordinarent. Venerunt Carthaginem: Fuerunt per quadraginta dies, ut pronuntiarent ubi esset Catholica. Hoc seditiosa pars Donati fieri non est passa.* Quæ verba rectè commentatur magnus Gallicanæ Ecclesiæ Doctor Gabriel Albaspinæus Aurelianensis Episcopus: *Necesse est fateri hos duos Episcopos, Eunomium ac Olimpium, à summo Pontifice fuisse missos. Alioquin potestatem non habuissent alium in Africa ordinandi. Sed nota, quemadmodum ordinatio in aliis Provinciis & longè dissitis potest celebrari à summo Pontifice.* Quia nempe ex Apostolico Canone spectat ad Pontificem. Hic eam ob itineris molestias gratiosè indulget Provinciarum Episcopis, ideoque ex causis potest ipsam revocare ad se, vel aliis delegare. Et quidem sanctus Optatus loquitur de ipsa Primatiali Carthaginensi Ecclesia. Etiam nota, quòd laudatæ, quam clarum est fuisse Patriarchalem, Melchiadis Synodo adfuerint Merocles Mediolanensis, Maternus Agrippinensis, Rheticius Augustodunensis, ac Marinus Episcopus Arelatensis. Ex quo vides & Italicam, & omnem Gallicanam Diœcesim tunc spectasse ad Synodum, ideoque & ad consecrationem Romani Pontificis.

Istud Romanæ Ecclesiæ jus laudat etiam magnus Gregorius. Dominicum Carthaginensem Primatem de factis quibusdam relationibus laudat, atque adjungit: *Scientes præterea, unde in Africanis partibus sumpserit Ordinatio Sacerdotalis exordium, laudabiliter agitis, quòd Sedem Apostolicam diligendo, ad officii vestri originem prudenti recordatione recurritis.* Quòd Africana Ecclesia ab ipsis Apostolis non acceperit Evangelium, sed

sed seriùs crediderit, aliquoties profitetur sanctus Augustinus. Quòd à Romana Ecclesia acceperit primos Doctores atque Episcopos, gloriatur in Præscriptionum libro Tertullianus: *Habes Romam, unde nobis quoque auctoritas præsto est.* Per auctoritatem omninò intelligit originem. Proinde Africana Ecclesia est Romanæ tradux & colonia, ac illi fecit nescio quis antiquus Pontifex quod Bulgarorum Ecclesiæ fecit Nicolaus primus: *Vos sive Patriarcham, sive Archiëpiscopum, sive Episcopum vobis ordinari postuletis, à nemine hunc velle congruentiùs, quàm a Pontifice Sedis beati Petri, à quo & Episcopatus & Apostolatus sumpsit initium, ordinari valetis. In quo huc est ordo servandus, ut videlicet a Sedis Apostolicæ Præsule sit nunc vobis Episcopus consecrandus, qui, si Christi Plebs ipso præstante crescit, Archiëpiscopatus privilegia per nos accipiat, & ita demum Episcopos sibi constituat, qui ei decedenti Successorem eligant, & propter longitudinem itineris non jam hunc consecrandus, qui electus est veniat, sed hunc Episcopi, qui ab obeunte Archiepiscopo consecrati sunt, simul congregati constituant.* Cunctis, dum admittunt Evangelium, remotis gentibus primum Episcopum consecrare consuevit Romanus Pontifex, & quivis Patriarcha, ac Successorum consecrationem Provincialibus ob itineris molestias indulgere. Demonstrari hoc potest plurimis exemplis. Cap. 36. Ep. 70. c. 73.

Eandem Romanæ Ecclesiæ potestatem nostri septimi Gregorii tempore insigniter professi sunt Cyriacus Carthaginensium Primas, ac Anzir Saracenorum Rex in Sitifensi Mauritania. Adeò desolata tunc erat Africana Ecclesia, ut non haberet nisi duos Episcopos: Nempè ipsum Cyriacum, & nescio quem alium consecratum à Gregorio. Hunc Cyriacus, quia solus consecrare non poterat, Romam miserat consecrandum. Interea Anzir etiam sibi subditis Christianis permisit eligi Episcopum, atque electus fuit Servandus Presbyter. Et quia etiàm duo Episcopi consecrare non possunt, similiter hunc & Cyriacus Archiëpiscopus & Anzir Rex miserunt Romam, & postularunt consecrari à Gregorio. Sitifensis Mauritania est vicina Hispaniæ, remota ab Italis: Et isto adhuc tempore Saraceni dominabantur Hispaniis. Cur ergò Anzir Rex Servandum non misit ad Hispaniarum Episcopos? Quia peritus erat Christianorum Canonum, qui cunctas Afrorum Antistitum consecrationes deferunt Episcopo Romanorum. Et hinc de observatis his Canonibus gratias illi egit Gregorius. Lib. 3. Ep. 19, 20, 21.

CAPUT VII.

Mediolanensis Ecclesiæ supra Aquileiensem Primatus largiùs refutatur.

MEdiolanensis Cathedræ supra Aquileiensem Metropolim ac alias Veneticæ Provinciæ Ecclesias Primatum Illustrissimus Dominus Petrus de Marca firmare possit ex authentica Epistola, quâ sanctus Ambrosius Fœlicem Comensem in ista Provincia Episcopum invitat ad novæ, quam sub sanctorum Apostolorum nomine exstruxerat sanctus Bassianus Laudensis Episcopus, Basilicæ Dedicationem. Affirmat Fœlicem esse consecratum suis manibus, ipsum ex imperio tractat ut filium, & adesse non rogat, sed jubet. Quo jure possit Ambrosius in aliena Provincia consecrasse Episcopum? Certè non alio quàm Primatûs. Nempè id fecerat vacante Metropoliticâ Aquileiensis Ecclesiæ Cathedra. Isto casu variæ apud Latinos Provinciæ habuerunt varias consuetudines. Quædam omnes consecrationes futuro Metropolitæ reservarunt, quædam detulerunt Provinciæ Protothrono, aut seniori, quædam vicinum Metropolitam invitarunt. In Aquileiensem Provinciam Mediolanensis Episcopus videtur tunc fuisse usus jure sui Primatûs. Quòd enim non sororio aut fraterno jure usus fuerit magnus Ambrosius, demonstrat epistola, quam Francorum Legatis, Constantinopolim proficiscentibus post quintum Concilium, dedit Clerus Italiæ. Datium Mediolanensem Archiëpiscopum, quòd tria Capitula damnare pertinacissimè nollet, ad sedecim ferè annos Imperator Justinianus exulem Constantinopoli detinuit, ipsum remitti supplicat dictus Clerus, & adjungit causam: *Quia cùm penè omnes Episcopi, quos ordinare solet, sunt benè scitis, mortui sint, immensa populi multitudo sine Baptismo moritur.* Quòd nempè in Italia quævis Episcopalis Parochia olim haberet unicùm dumtaxat Baptisterium, & solus Episcopus omnem populum baptizaret. Aquileiensis Metropolita nec ob tantam necessiatem potuit in Mediolanensi Provincia consecrare novos Episcopos: Quòd nempè illius Archiëpiscopo non esset frater, sed subditus ac filius.

Lib. 8. Ep. 1.

Respondeo hæc omnia non esse fundata. In laudata epistola id disertè profitetur ipse sanctus Ambrosius: *Erit mihi fructus dulcissimus, quòd meum in te judicium comprobabitur. Ordinatio non reprehendetur, quam accepisti per impositionem manuum mearum, & benedictionem in nomine Domini* JESU. Ad Basilicarum Dedicationes olim solebant invitari plures Epis-

Episcopi, istâ occasione fieri Synodus, & occurrentes quæstiones definiri. Ita tunc factum fuit etiam in Laudensi civitate. Hinc Fœlix Episcopus advenire timuit: Timuit datam sibi ab alieno Metropolita consecrationem discuti atque damnari. Et ipsam approbandam, quo virum sistat, ei spondet Ambrosius. Ipsam spondet non admittendam sine examine, sed probandam & firmandam. Et haud dubiè fuit ita gestum. Et hinc oritur quæstio, quâ authoritate istam consecrationem sanctus Ambrosius attentaverit. An jura aliena invaserit ac fuerit prævaricatus. Et hoc posteriùs quibusdam videtur non incredibile. Etenim Nectario Constantinopolitano Episcopo, ac ejus Successori sancto Joanni Chrysostomo Ambrosius fuit author, ut in Pontica Diœcesi attentarent non tantùm consecrationes Episcoporum, sed & degradationes. Suum à se damnatum atque Apostatam Diaconum Gerontium, quem Helladius Cæsariensium Primas consecrarat Nicomediensem in Bithynia Archiëpiscopum, per laudatos Episcopos rogavit ejici. Et tandem ejecit sanctus Joannes, ac ejus in locum consecravit Pansophium. Et hic illi in Synodo ad Quercum fuit unus è gravioribus accusationis articulis. Rei seriem habes apud Hermiam Zozomenum. Etiam adducta Ambrosii verba, *Meum in te judicium comprobabitur*, quibusdam videntur altè clamare, istam consecrationem fuisse propriam usurpationem.

Respondeo occultæ rei fundum posse penetrari ex consequentibus sancti Ambrosii verbis: *Multa messis Christi, sed pauci operarii. Et difficilè reperiuntur qui adjuvent. Verùm hoc vetus, sed potens est Dominus, qui mittat operarios in messem suam. Certè in illo ordine Comensium jam plerique ceperunt credere Magisterio tuo, & Doctrinâ tuâ verbum Dei receperunt. Sed qui dedit credentes, & adjutores dabit.* Inter seductos ab Imperatore Constantio, & ejusdem Principis seductores Episcopos fuit Aquileiensis Metropolita Fortunatianus, de quo scribit in virorum Illustrium catalogo sanctus Hieronymus: *Fortunatianus in hoc habetur detestabilis, quod Liberium Romanæ urbis Episcopum, pro fide ad exilium pergentem, primus sollicitavit ac fregit, & ad subscriptionem hæreseos compulit.* Non fuit Arianus hæreticus, sed Palatinus sorex, & omni Palatii vento circumlata arista, ideoque egit servilem in Catholica fide vertumnum. Et omnes suæ Provinciæ Ecclesias aut hæresi, aut ejus communione fœdavit. Nam & Ursatium ac Valentem, fœdissimos Arianæ fœcis Circumcelliones Episcopos, liberè permisit per ipsas grassari. Porrò ad Christi Domini trecentesimum septuagesimum sextum, & undecimum Imperatoris Valentiniani annum scribit in Chronico laudatus Hieronymus: *Post Auxentii seram mortem, Mediolani Ambrosio Episcopo constituto, omnis ad fidem rectam Italia convertitur. Aquileienses Clerici,*

quasi Chorus Beatorum habentur. Posteriora verba laudant proximum Fortunatiani Successorem sanctum Valerianum, qui factus Episcopus non tantùm in dogmate, sed etiam in disciplina fecit statim illic nova omnia atque sanctissima. Videtur eodem anno post sanctum Ambrosium factus Episcopus. Et vacante adhuc istâ Metropoli defunctus est Comensis è Fortunatiani grege Episcopus, ejus in locum electus Fœlix, eò ivit Ambrosius, electionem probavit, & consecravit Electum. Eos qui hoc post Valeriani mortem contigisse opinantur, existimo non audiendos. Nam quomodo tantus Augusta orthodoxi Principis authoritate stipatus Metropolita suas civitates non expurgasset? At manet quæstio. Quâ potestate Ambrosius ista patraverit. Eâ ipsâ, quâ Anemium consecravit in Metropoli Syrmiensium. Apostolicâ delegatione sancti Damasi Pontificis. Ejus verba, *Meum in te judicium comprobabatur*, nequaquam important Attentatum, sed solam Electi ac electionis confirmationem. Ambrosius fuit rigidissimus Canonum custos, de ulla ipsorum prævaricatione numquam vel notatus. Ex his interim lucet, quòd Fœlicem non ex suæ Sedis jure aut privilegio consecraverit. Si enim Mediolanensi Cathedræ fuisset talis consuetudo aut Prærogativa, ista consecratio non potuerat in quæstionem devocari ad Synodum.

Quòd Mediolanensi Cathedræ super Venetiæ Ecclesias nullus umquam Primatus fuerit, demonstrari potest etiam ex aliis principiis. In Aquileiensi Concilio, unico Domini Archiëpiscopi fundamento, clarè habemus: *Episcopi qui huic Concilio interfuerunt, Valerianus Episcopus Aquileiensis, Ambrosius Episcopus Mediolanensis.* Et infrà: *Siagrio & Eucherio, viris clarissimis Consulibus, Aquileiæ in Ecclesia considentibus cum Episcopis, Aquileiensium civitatis Valeriano, Mediolanensis Ambrosio.* Et iterùm: *Episcopi & Presbyteri, qui Concilio subscripserunt, Valerianus Episcopus Aquileiensis, Ambrosius Episcopus Mediolanensis, Eusebius Episcopus Bononiensis.* Valerianus, licet consecratione junior, in omnibus præfertur Ambrosio, quòd nempè Sororum Ecclesiarum essent fratres Episcopi, & ille esset in propria civitate. Adeò fida sunt Domini Archiëpiscopi fundamenta. Nec refert quòd sanctus Ambrosius Aquileiæ egerit quasi omnia, os & lingua Concilii. Egit enim per Doctrinæ excellentiam, non per Prærogativam Sedis. Et antiqua Romani Imperii notitia inter septemdecim Italiæ Provincias primo Venetias, secundo Æmyliam, tertio loco ponit Liguriam, atque ità Apostolicus Canon non patitur, ut Liguriæ Archiëpiscopus in Venetiarum Cathedras habuerit Primatum. Et quid opus multis? Etiam in laudata, quæ hosce Metropolitas ab invicem ex more consecrari affirmat, ad Joannem Patricium epistola Pelagius Pontifex disertè addit: *Ita tamen ut in ea civitate, in qua erat*

or-

ordinandus Episcopus, alterius Civitatis Pontifex occurrere debuisset, ut & ordinandi electio a præsenti Ordinatore ex consensu Universalis, cui præficiebatur, Ecclesiæ melius ac faciliùs potuisset agnosci, & in sua qui ad Episcopatum provehendus erat, nec tamen Ordinatori suo subdendus fuerat, ordinaretur Ecclesia. Lucida sunt verba: *Nec tamen Ordinatori suo subdendus fuerat.* Quòd ut palàm profiteretur antiquus mos, jussit non Ordinandum ad Ordinatorem, sed hunc ad istum accedere. Accedere ad istius civitatem. Quæ omnia Primatui lucidissimè adversantur. Porrò istius moris originem denuò fateor à me ignorari.

Obstare videtur ejusdem Pelagii ad Valerianum Patricium Epistola: *Istud est quod à vobis iterùm postulamus, ut Paulinum Aquileiensem Pseudo-Episcopum, & illum Mediolanensem Episcopum*, utique Vitalem, *ad clementissimum Principem sub digna custodia dirigatis, ut & iste qui Episcopus nullatenùs esse potest, quia contra omnem Canonicam consuetudinem factus est, alios non perdat, & ille qui contra morem antiquum ordinare eum præsumpsit, debitæ Canonibus vindictæ subjaceat.* Prior ad Joannem Patricium Epistola affirmat esse antiquum morem, ut hi Metropolitæ se se mutuo consecrent: Hæc verò Epistola à Vitali factam Paulini consecrationem affirmat esse contra Canonicam consuetudinem & antiquum morem. Eam adeò detestatur, ut asseveret Paulinum esse Pseudo-Episcopum, & nullatenùs posse Episcopum esse. Quomodo hæc cohærent? Respondeo cohærere. Verùm res est altiùs repetenda. Et notanda sunt verba posterioris Epistolæ: *Recolere debet Celsitudo vestra, quid per vos Deus fecerit tempore illo, quo Histriam & Venetias Tyranno Totilâ possidente, Francis etiam cuncta vastantibus, non ante tamen Mediolanensem Episcopum fieri permiseritis, nisi ad clementissimum Principem exindè retulissetis, & quid fieri debuisset, ejus iterùm Scriptis recognovissetis, & inter ubique ferventes hostes Ravennam tamen & is qui ordinabatur, & is qui ordinaturus erat, providentia Culminis vestri deducti sunt.* Antiquum morem, qui duos hos Metropolitas ab invicem consecrari jusserat, Pelagius ad disrumpendas ipsorum contra quintum Concilium conjurationes circumscripserat atque aboleuerat: Utrumque jusserat deinceps à propriis Comprovincialibus consecrari. Verùm Vitalis & Paulinus Papale Decretum spreverunt, garrientes eousque non tendi Apostolicam Potestatem. Et per ipsos in conspirationem adducto Patricio Papa respondit in sancti Petri arbitrio esse ista omnia, demonstratque lucido ac nupero exemplo. Etenim antiquus mos non tantùm Metropolitam à Metropolita, sed insuper utrumque jubebat consecrari in propria civitate: Et istius nuper ad Apostolicæ Sedis & Imperatoris Justiniani Decretum factam mutationem ipse Patricius Valerianus fuerat exsecutus, utrumque Metropolitam

tam cogens Ravennam accedere in alienam Provinciam, ac ibi consecrare & consecrari. Apostolicam potestatem etiam sibi adesse asseruit Pontifex, atque ita morem, qui illos ab invicem consecrari voluit, item à se posse mutari. Et in litteris ad Joannem Patricium edicit intimam hujus suæ Potestatis radicem: *Videamus utrùm vel ipsarum consuetudinem partium in sua Ordinatione conservaverint. Nempè is mos antiquus fuit, ut quia pro longinquitate vel difficultate itineris ab Apostolico onerosum illis fuerit ordinari, ipsi se invicem ordinare debuissent.* Affirmat duo. Primò, quòd uterque Metropolita juxta Canones debeat ordinari ab Apostolico. Deindè, quòd ob itineris molestias factum illis sit gratiosum mutuæ consecrationis Indultum. Et hinc infert Paulinum esse consecratum contra omnem Canonicam consuetudinem & antiquum morem, ideoque esse Pseudo-Episcopum. Quia nempè post istius Indulti legitimam & efficacem revocationem consecratus fuit contra Apostolicum ac sextum Nicænum Canonem: *Illud autem generaliter clarum est, quod si quis præter sententiam Metropolitæ fuerit factus Episcopus, hunc magna Synodus definivit Episcopum esse non oportere.* Per Metropolitam intelligit Patriarcham. Et hinc vides istum morem fuisse precariam gratiam, & illius primum immutatorem fuisse primum Pelagium.

Quod ipsum insigniter lucet ex privilegio Ticinensis Ecclesiæ. Ejus Episcopum fuisse à sancto Ambrosio consecratum testatur in illius vita Paulinus Presbyter, & tamen in Constantini Pontificis vita scribit Anastasius Bibliothecarius: *Romam venit & Benedictus Mediolanensis Archi-Episcopus orationis voto, & suo se Pontifici præsentare. Altercavit verò & pro Ecclesia Ticinensi, sed victus est, eò quòd à priscis temporibus Sedis Apostolicæ, ejusdem Ticinensis Ecclesiæ Antistes ad consecrandum pertinebat atque pertinuit.* Quia nempè quis post sancti Ambrosii tempora Pontifex Ticinensium Episcopis dederat honorem Pallii, & privilegium plenæ exemptionis. Hinc etiam Lintardum Ticinensem Episcopum fuisse à Nicolao primo consecratum testatur in hujus vita idem Anastasius. Et ita fuit usque ad Alexandrum tertium, qui Papienses Episcopos, quod Octaviani schisma & Imperatoris Frederici violentias sectarentur, honore Pallii & sancto Crucis Vexillo privavit, ac reddidit Metropolitis Mediolanensibus. Etiam de Joanne quinto Pontifice scribit liber Pontificalis: *Joannes post multorum annorum curricula propter transgressionem Ordinationis Ecclesiæ Turritanæ, quam sine authoritate Pontificis fecerat Citonatus Archiepiscopus Calaritanus, pro eo quod antiquitus Ordinatio fuit Sedis Apostolicæ, & ad tempus concessa fuerat ipsa Ordinatio eidem Ecclesiæ. Postmodùm protervià faciente Archiepiscoporum, per Præcepta Pontificum ab eadem Ordinatione suspensi sunt juxta determina-*

nationem sanctæ memoriæ Martini Papæ. Et facto Concilio Sacerdotum, Novellum Episcopum, qui ab eodem Archiepiscopo ordinatus fuerat, sub ditione Sedis Apostolicæ redintegravit atque firmavit, quorum Chirographus Archivo Ecclesiæ detentus est. Turritanam Ecclesiam per ipsum sanctum Petrum fuisse à suo Metropolita exemptam aliqui affirmant. Ejus sanè exemptio est antiquissima. Illius Episcopum, quòd Saraceni omnem cum vicinis Insulis infestarent Italiam, nescio quis Pontifex indulserat consecrari à Metropolitis Calaritanis: Et ab horum aliquo passus ille est quod à Vitali Mediolanensi & Paulino Aquileiensi passus fuerat primus Pelagius. Et Joannes quintus similiter vicit. Nempè non tantummodò Metropolitarum, sed & Provincialium Episcoporum consecrationes & indulgere potest ex arbitrio Pontifex, & indultas auferre. Sancti Petri tempore Arelatensis civitas non fuit Metropolis: Et tamen quòd ipsi idem Apostolus trium Provinciarum Episcopales consecrationes dederit, atque ita trium Metropolitarum privilegium in eam transtulerit, suprà audivimus à Zozymo Pontifice, sancto Hilario, ejus Antecessore Patroclo, & multis aliis Gallicanis Episcopis. An verum asseruerint, est alia quæstio; interim constanter asseruerunt. Ex quo vides eos, qui hodie sine fronte & mente blaterant similia privilegia adversari Canonibus, ideoque Romanæ Ecclesiæ nullam esse ipsorum impartiendorum potestatem, garrire inania, esse indignos Gallicanæ Ecclesiæ abortus, & latrare contra Lunam. Quædam privilegia profiteor esse contra Canones: Addo tamen eadem secundùm Canones dari. Canones à donante Pontifice lædi secundùm Canones. Ita se ab illo lædi Canones permittunt & gaudent. Ad factiosas linguas plenè compescendas exspecto opportuniorem locum.

CANON XII.

Item ibi mota est quæstio de consanguinitate Regis & uxoris suæ. Undè & Rex in media Synodo surrexit, seque de hac re judicium sanctæ Synodi per omnia observaturum est professus. Sancta autem Synodus hanc causam in præsenti Canonicè examinari non posse judicavit, eò quòd legitimi accusatores non essent.

SCHOLION.

DE hoc Canone ſcribit Venericus Vercellenſis Epiſcopus: *Intererat huic Conventui Rex Saxonum Hermannus, cui nec apud ſuos quidem ſervabatur honor Regius, à quo tunc & iſtius Synodi cœpit Tractatus. Nam memoratus Epiſcopus Otto inquit: Audiens ego, quòd Rex veſter legitimum non habeat conjugium, ſed ex conſanguinitate ſociatum, judico inter eum & uxorem ejus fieri divortium. Hujus judicii ſententiam non approbarunt Epiſcopi, dicentes hujus rei tempus non eſſe.* Aſſerit quòd hujus negotii Tractatus fuerit præſentis Synodi exordium, ac primus Canon. Et poſſit eſſe. Quoniam adducti per Bertholdum Canones non ſunt originales & veri, ſed ſola perditorum aut latentium Canonum formata per illum compendia. Interim hinc vides, quòd tunc etiam Regum non ſolùm contrahendis, ſed inſuper bonâ fide contractis in vetito gradu conjugiis nulla eſſet ſpes diſpenſationis. Separabantur.

CANON XIII.

IN fine autem Synodi ſententia anathematis cum ardentibus candelis promulgata eſt in Guibertum Hæreſiarcham Sedis Apoſtolicæ pervaſorem, & in Apoſtatas ſancti Petri, Hugonem Album cognominatum, Joannem Portuenſem Ex-Epiſcopum, Petrum Ex-Cancellarium. Item in Liemarum Bremenſem, Ottonem Hildeshemenſem, Ottonem Conſtantienſem, Burchardum Baſileenſem, Huzmannum Spirenſem Epiſcopos. Item in Wecilonem Moguntinum invaſorem, Sigefridum Auguſtenſem, Norbertum Curienſem. In hos, & in omnes eorum complices inevitabilis ſententia anathematis promulgata eſt.

SCHO-

SCHOLION.

ILle Portuensis Episcopus fuit vocatus non Joannes, sed Petrus. Etenim de Moguntino Latrocinio scribit præfatus Venericus: *Convenerunt Petrus Episcopus Portuensis Ecclesiæ, & duo Cardinales Romanæ Ecclesiæ* Hic est omninò Portuensis Episcopus, quem præsens Synodus damnavit. Petrum Cancellarium etiam Cardinalis Benno numerat inter Cardinales nostri Gregorii adversarios, addens illum ante hujus Papatum fuisse Cardinalem. Eum Bertholdus appellat Ex-Cardinalem, quod jam antea esset à Gregorio degradatus. Ob varia præsertim in Legationibus facinora degradatus fuit etiam Hugo Albus, quem suprà audivimus fuisse ex Coryphæis etiam Brixinensis latrocinii. Petri Portuensis Episcopi Apostasiam exponit Hugo Abbas Flaviniacensis. Affirmat Juratonem sancti Benigni Divionensis Abbatem à clauso intra sancti Angeli Castrum Gregorio fuisse legatum ad postulanda à Roberto Nortmannorum Duce auxilia, atque prosequitur: *Abbas obedientiam non segniter executus, Principem adduxit, & data urbi obsidione, patefactoq; ingressu, Rege Henrico fugato, Papa liberatur, & ad Lateranense Palatium cum gloria reducitur. At quia Nortmannorum instabilitas, urbe capta & præda data, multa mala perpetraverat, nobilium Romanorum filias stuprando, & nocentes pariter ac innocentes pari pœnâ affligendo, nullumq; modum, uti victoribus mos est, in rapina, crudelitate, direptione habendo, veritus ne Duce recedente infidelitas Romana exagitata recrudesceret, & quos antea habuerat quasi fidos amicos, pateretur infidos, cedendum tempori arbitratus, Salernum se contulit. Rex verò, hoste adventante, fuga præsidium requirens, sigillum Domini Papæ, quod furto subripuerat, secum tulit, & Portuensem Episcopum, quia olim familiaris Papæ fuerat, sibi conciliatum secum duxit.* Hinc ergò ille Portuensis Episcopus exindè conspiravit cum Guiberto & Henrico, & est meritò damnatus. Hisce de rebus ad omnes sancti Petri in Germania fideles scripsit Comitissa Mathildis: *Notum vobis facimus, quòd falsus Rex Henricus furto subripuit sigillum Domini Papæ Gregorii. Unde si quid audieritis quod discordet a nostra allegatione, falsum arbitremini, neque mendaciis ejus acquiescatis. Præterea Episcopum Portuensem secum duxit: Quoniam olim fuit familiaris Domini Papæ. Si igitur aliquid vobiscum, vel contra vos vult per eum operari, eum falsum testem nolite dubitare.* Exstat epistola apud eundem Hugonem. Et ex his discimus, quòd non ex castro sancti Angeli, sed ex Lateranensi Palatio Gregorius fugerit Salernum.

F. 101. Porrò de Sigefrido Augustensi Episcopo scribit præfatus Venericus: *Anno millesimo octogesimo nono defunctus est Wigoltus Augustæ alter Episcopus, qui Sigefrido ejusdem civitatis Episcopo adhuc vivente, per partium studia est subintroductus. Qui furtivè ad ordinationem ingressus, per Sigefridum Moguntinæ Ecclesiæ Archiepiscopum ordinatus est Goslariæ in Saxonia, cùm Augusta civitas sit juxta Alpes in Rhætia. Qui certè non juxta solemnem aliorum Episcoporum morem intravit cum Cleri & populi suffragiis, sed cum hostibus ejusdem civitatis, quæ primò quidem per proditionem capta, & per Imperatorem liberata, deindè etiam capta est, similiter per proditionem, & ad solum usque destructa. Tum verò ingens præda facta est ibi ex rebus atque bonis tam Cleri quàm populi, quibus apud hostes prodesse non potuit templum Dei, & Ecclesia sancta* MARIÆ *Virginis, ubi hæc recondita sunt propter metum hostilis incursionis. O quàm bonus Pastor, & quàm prudens familiæ Dei Dispensator fuit ille Wigoltus! Qui, utpotè fur, intravit ipse in civitatem cum furibus, & homicidis, atque raptoribus, ut raperet, mactaret, & prôderet. Quod cùm factum sit feria quarta ante cœnam Domini, posterâ die accessit ad Altare Domini, & manibus sanguine & iniquitate plenis præsumpsit sacri Chrismatis consecrationem sibi usurpare. At post completum officium infirmari cœpit, & post aliquot dies cum magno tormento vitam finivit. Captâ autem civitate captus est & Sigefridus Episcopus juxta Altare Dei, quem Welpho Dux quondam Bavariæ, persecutor Ecclesiæ, fecit in sua custodia teneri, donec sese redemisset tanti æstimatione thesauri, quanta suppleret avaritiam hostis iniqui.* Habemus hinc varia.

Primò, quòd Episcopi consecratio fieri non possit in pago aut vili oppido, sed in civitate Cathedrali aut Metropolitana. Secundò, quòd hæc Sigefridi damnatio videatur non esse prima. Etenim Wigoltus fuit consecratus à Sigefrido Moguntinensi Metropolita, dudum defuncto ante præsentem Synodum. Proindè prima Sigefridi damnatio videtur facta per septimum Gregorium. Respondeo tamen hanc esse primam illius damnationem. Audiamus rem ab Augustensis Ecclesiæ Chronico. Ad istius sæculi annum septuagesimum septimum exponit Embriconis Episcopi mortem, ac prosequitur: *Sigefridus in schismate electus Augustæ præponitur Episcopus. Wigoltus Canonicus ex familia Ecclesiæ Episcopus constituitur.* Et ad annum octogesimum tertium pergit: *Magister Henricus Canonicus cum Wigolto Anti Episcopo expulsus in Cœnobio sancti Magni obiit, & ibi est sepultus.* Persistit maledicere Wigolto, & scribit ad annum octogesimum quintum: *Sigefridus Augustensis Episcopus, & Norbertus Præpositus Curiensis Ecclesiæ Pastor à Moguntino Episcopo sunt ordinati.* Electum Wigoltum Metro-

tropolita Sigefridus statim confirmavit & consecravit, atque ita exsufflavit electionem Sigefridi. Et quoniam Sigefrido favebat Rex Henricus, Wigolti consecratio debuit apud septimo Gregorio fideles Saxones peragi. Sigefridus ipso præsentis Synodi ac Moguntini Latrocinii anno est consecratus ab intruso, Simoniaco, atque Schismatico Moguntinensi Metropolita Wecilone, atque ita à præsenti Synodo damnatus. Ob duas præsertim causas. Primò, quòd cassatæ electionis vigore se curasset consecrari. Secundò, quòd id fieri permisisset ab improbo Wecilone. Eadem de causa damnatus est Norbertus Curiensis Episcopus: Erat enim simul cum Sigefrido consecratus. Wecilonis damnati causas suprà exposui. Istud Chronicon addit & aliam: *Rex Ecclesiæ Moguntinæ Episcopum Wecilonem præfecit. Qui statim ab Episcopo B ordinatus, à Legato Guiberti fuit Palliatus.* A. 1084. Existimo fuisse ordinatum à Roberto Bambergensi Episcopo. Isto enim tempore Moguntina Ecclesia nullum habuit Suffraganeum, cujus nomen à littera B inciperet. Ex præfatis Venerici verbis habemus tertiò, quòd Ecclesias, in quibus fideles contra hostilem incursum deponunt suam supellectilem, spoliare sit Christianis indigna impietas. Porrò an crimina, quæ Wigolto impingit Venericus, sint vera, nolim discutere. Nec item crimina Sigefridi, nec aliorum hìc cum ipso damnatorum Episcoporum. Augustanæ urbis à Wigolto invasionem Conrardus Abbas Urspergensis scribit factam istius sæculi anno octogesimo octavo: *Augusta urbs insidiis Suevorum in Cœna Domini capta, secundâ feriâ Paschæ destruitur. Et Sigefridus ejusdem urbis Episcopus custodiæ mancipatur. Wigoltus verò ejusdem Ecclesiæ invasor intra paucos dies moritur.* Conrardus in multis favit Ex-Regi Henrico. Præsens Canon confirmat secundum. Hic enim Wecilonis, Sigefridi, & Norberti exsufflavit ordinationes, ille damnat personas.

Porrò candelas ad pronuntiatam excommunicationis sententiam solemniter exstinguere est mos solius Latinæ Ecclesiæ, à Græcis numquam usitatus. Lucet ex Georgii Pachymeris historia. De Latino Achaiæ Principe cum Græcis pacem stipulante scribit: *Celebrata conventio est mutuo jurejurando, horrificis etiam, ut aiunt, utrimque sancito ritibus. Nam funale accensum præferentes, ubi suum quisque caput, si à pacto resiliret, diris quàm maximè formidolosis devovit, illud exstinxerunt, cujusmodi ceremonià putant Itali execrationibus seu excommunicationibus more ipsorum in quospiam intortis efficacitatem & firmitatem adjungi maximam.* Lib. 1. cap. 30 Ritum laudat in Synodali disceptatione cum Regio Advocato sanctus Petrus Damiani: *Gerardus Galeriæ Comes à plenaria Nicolai secundi Synodo excommunicatus est, & exstinctis luminaribus sub perpetuo anathemate condemnatus.*

Et Lemovicensis sub Benedicti noni Pontificatu celebrata Synodus ex-
A. 1177. communicat quosdam alienarum rerum raptores, atque adjungit: *Sicut hæ lucernæ exstinguuntur in oculis vestris, ita gaudium eorum exstinguatur in conspectu sanctorum Angelorum, nisi ante mortem ad satisfactionem venerint.* Integra Synodi Acta publicavit Philippus Labbæus. Pacem ab Alexandro tertio Pontifice cum Imperatore Frederico primo factam laudat in Chronico Romualdus Salerni Achiepiscopus, affirmat fuisse firmatam cum Anathemate, & adjungit formulam: *Sicut hæ candelæ exstinguuntur, sic eorum*, qui pacem violarint, *animæ lumine æternæ visionis & claritate priventur.* Ex quibus vides ritus rationem & Sacramentum. Non est antiquissimus. Ego ignoro vetustiorem ejus memoriam, quàm à laudata Lemovicensi Synodo. Hæc tamen non est prima auctrix. Postmodùm adjuncta est etiam solemnis campanarum pulsatio.

Matthæus Parisiensis ostendit Henricum tertium Angliæ Regem ad lapsas Ecclesiæ libertates, pro quibus sanctus Thomas Archiepiscopus Cantuariensis mortem obiit, reparandas, ac solemnibus juramentis &
A. 1253. anathemate confirmandas fuisse compulsum à suis Episcopis, & adjungit: *Dum Rex sententiam audiisset, tenuit manum suam ad pectus suum sereno vultu, voluntario, & alacri. Et cùm in fine Episcopi projecissent candelas exstinctas & fumigantes, & diceretur à singulis*, Sic exstinguantur & fœteant hujus sententiæ incursores in inferno, *& campanæ pulsarentur, dixit ipse Rex*, Sic me Deus adjuvet, hæc omnia illibata servabo fideliter, sicut sum homo, sicut sum Christianus, sicut sum miles, sicut sum Rex coronatus & inunctus. *Et sciendum, quòd in principio sententiæ ferendæ, cum traderentur omnibus accensæ candelæ, tradita fuit Regi una, & cum accepisset eam, noluit eam tenere, sed tradidit cuidam Prælatorum dicens*: Non decet me candelam talem tenere, non enim sum Sacerdos. *Et ex tunc tenuit manum expansam ad pectus, donec tota sententia finiretur.* Ex quo vides has terribiles faces à solis excommunicantibus Prælatis fuisse tentas, projectas, exstinctas. Et hinc de Hardeberto Ultrajectensi Episcopo, Hollandiæ Comitem solemniter excommunicaturo, scribit magnum Belgii Chronicon: *Processit universus Clerus secundùm gradûs sui ordinem in albis, quem Hardebertus Antistes novissimè sequebatur in Pontificalibus ornamentis, fulmineum ignem gerens in manibus, ut Comitem anathematizaret cum suis complicibus.* Fulmineum ignem gerebat solus Episcopus.

Me-

Moguntinum Conciliabulum.

HOc Conciliabulum exponit Bertholdus Constantiensis : *Hi omnes adversarii Ecclesiæ Dei, excommunicati scilicet in Synodo Orthodoxorum*, utique Quintilino-Burgensi, *in tertia hebdomada post finitam Synodum suam Moguntiæ collegerunt non Synodum, sed Conciliabulum, in quo umbratilem sententiam excommunicationis contra fideles sancti Petri deprompserunt, utpotè nequaquam illos excommunicare valentes, sed apertissimè semetipsos à communione Catholicorum sequestrantes, ut non tantùm judicio sanctæ Ecclesiæ, sed & proprio etiam judicio, sicut omnes hæretici, à Catholicis essent separati. Sedes quoque Catholicorum Episcoporum viventium temerariâ cupiditate cæcati sibi vendicare non timuerunt.* A Quintilinoburgensis Concilii Decretis in rabiem acti schismatici Episcopi redierunt Moguntiam, sua illic Acta innovarunt, & miserunt in executionem. Et tunc Hartuicus Herosfeldensis Abbas videtur primùm fuisse intrusus in Magdeburgensem Cathedram. Etenim Quintilinoburgensis Synodus facta fuit in septimana Paschali, paucis diebus pòst Moguntiæ factum est hoc secundum latrocinium, Hartuici intrusionem Venericus affirmat factam in mense Julio.

Hic item decreta fuit Gualonis in Metensem, & Meginhardi in Herbipolensem Ecclesiam intrusio. Horum enim neuter adfuit primo latrocinio. Quin Gualonis intrusio priùs sequenti anno fuit patrata. Disertè hoc scribit Hugo Abbas Flaviniacensis : *Anno sequenti, persecutione Henrici, Herimannus Metim exiit. Et Sedem Cathedræ ejus Gualo Abbas sancti Arnulphi illicitè usurpavit. Actum est illic miro Dei judicio, ut cùm ad consecrationem ejus Chrisma quæreretur, & allatum esset Chrisma ab Herimanno confectum, Episcopus Virdunensis reprobatum Chrisma, quod sanctum erat, projiceret, & allato suo, quod ipse contra jus & fas sacraverat, inde perficeret Gualonis sacrationem, ne benedictionem patris filius impudens mereretur. Gualo tamen, quia patris cubile adscendit, publicam pœnitentiam egit. Henricus in loco ejus Bennonem quemdam Ex-Episcopum creavit, quia postea ab Urbe cum dedecore & ignominia pulsus est.*

Quædam alia sancti Gregorii septimi Decreta.

COnon Prænestinus Episcopus, ac Paschalis secundi per Galliam Legatus, suo Belluacensi Concilio indidit duos Gregorii nostri Canones, ignotos in ejus Synodis. Hic est primus : *Presbyterorum filios à sa-*

à sacri Altaris ministerio removendos decernimus, nisi aut in Cœnobiis aut in Canonicis Regularibus religiosè probati fuerint conversati. Hunc Canonem passim secundo Urbano adscribimus, sed hinc lucet esse Gregorii Institutum ab Urbano dumtaxat confirmatum. Est suo loco expositus. Et ubi ad Urbani Decreta pervenerimus, aliquid addetur. Hic est secundus per Cononem adductus Canon: *Qui sacros Ordines transiliunt, suspendantur ab officio, & si meruerit vita eorum, Indulgentiam consequantur, & intersint ordinibus, quos omiserunt.* An per quatuor minores & Subdiaconatum ac Diaconatum gradatio sit Evangelicum aut Apostolicum Institutum, est operosa quæstio. De ipsa scribit in sermone ad Sacerdotes ac Prælatos Petrus Blesensis: *Notandum occurrit, quia productior nunc est adscensus ad Sacerdotalem gradum, quàm in primitiva Ecclesia, in qua qui tantum fidelis erat, Diaconus fiebat vel Sacerdos. Introducti posteà sunt quidam minorum ordinum gradus, per quos tanquam per Cantica graduum adscenditur ad Sacerdotium.* Et certè Isidoriana Canonum collectio hodiernum adscensum affirmat esse Institutum Caii Pontificis. Et hoc ejus opus laudat etiam Romanum Breviarium. Quin & dudum post varii sancti viri, & apud Latinos & apud Græcos, leguntur ex Laïcis proximè evecti in Diaconos. Quidquid sit, omnis per saltum ordinatio fuit semper damnata apud omnes Ecclesias. Hinc enim primus Græci schismatis author Photius pro summa calumnia nobis Latinis improperavit, quòd ex Diaconis immediatè crearemus Episcopos. Erat calumnia nata ex Latinarum rerum ignorantia. Latina quippe Ecclesia ex Diaconis semper elegit Episcopos, nunquam consecravit. Istud crimen videtur per Arianos primùm apparuisse. Etenim de Ischyra, nequissimo sancti Athanasii accusatore, habemus in fragmentis sancti Hilarii Episcopi Pictaviensis: *Ischyras de Diacono asseritur Episcopus ordinatus.* Et consonat Sardicensis Concilii ad omnes sub cœlo orthodoxos Antistites Epistola: *Ariani Ischyra in Sycophantia præmium dederunt honorem Episcopatûs homini, qui ne Presbyter quidem fuit.* Erat enim merè Laïcus. Utpotè ordinatus à Colluto, quem Hosius Cordubensis Episcopus & sancti Sylvestri per Ægyptum Legatus Synodaliter pronuntiavit nunquam fuisse Episcopum, sed dumtaxat Presbyterum. Quinimmò quòd nec à Colluto consecratus, sed istam inanem consecrationem mentitus fuerit, testatur Alexandrinæ Synodi pro sancto Athanasio Apologetica epistola, & Mareotici Cleri relatio ad Tyriam Synodum. Etiam Petrus Fullo, Eutychianus Antiochiæ Patriarcha, Xenaiam hominem non baptizatum consecravit Episcopum. Verùm an per saltum consecraverit, ignoratur. Etiam Ariani possint Ischyram per ignorantiam consecrasse. Hoc enim crimen fuit omninò rarissi-

mum

mum apud antiquam Ecclesiam. Ejus non reperio exempla nisi post Christi Domini annum millesimum.

Ad istius sæculi medium Herphrastus Thedfordiensis in Anglia Episcopus nescio quem Clericum *inordinatè ordinavit*. Ex Laïco Diaconum. Et sanctus Lanfrancus Cantuariensis Archiëpiscopus & totius Angliæ Primas consultus respondit: *Diaconatum ei auferte, ad cæteros ordines minores congruis eum temporibus promovete, Diaconatus verò ordinem nunquam recipiat, nisi castè vivat, nisi de reliquo se castè victurum Canonicâ attestatione promittat. Si verò cœlibem vitam egerit, & acturum se omni tempore respondere voluerit, non quidem eum ad ordinem Diaconatus iterùm ordinabitis, sed ipsum officium per textum sancti Evangelii, vel in Synodo vel in multorum Clericorum Conventu reddetis.* Proindè illegitima, tamen rata & valida est istiusmodi consecratio. Verba, *Nisi castè vivat*, respiciunt novella tunc Romanæ Ecclesiæ contra conjugatos Clericos Decreta. Inordinatè ordinatum Diaconum, nisi illa solemniter profiteretur, Lanfrancus voluit perpetuò manere degradatum, & omni vitâ communicare ut Laïcum. Et quia ante Gregorii septimi tempora Anglorum gens vix admisit illa Decreta, videtur ista epistola esse scripta sub Pontificatu nostri Gregorii. Quod si verum sit, Lanfrancus respondit ex Alexandri secundi ad Rumoldum Constantiensem in Germania Episcopum Rescripto: *Sollicitudo Dilectionis tuæ studuit consulere, utrùm portitor istarum litterarum Diaconatus & Presbyteratus officium sit idoneus peragere, necne, cùm ad id præpropero cursu, videlicet sine Subdiaconatûs ordine, negligentiâ potiùs quàm superbiâ cognoscatur adscendisse. Undè nos consulendo Charitati tuæ mandamus, ut ab officio eum Sacerdotali prohibeatis, donec proximo quatuor temporum jejunio Subdiaconatûs ministerium ei ritè imponas, & sic deinceps ad majora officia eum redire concedas.* Ex quibus lucet inflictam tali ordinationi suspensionem tunc non fuisse reservatam summo Pontifici. Exstat epistola in Decreto sancti Ivonis Episcopi Carnutensis. Ep. 13

Ejusdem sæculi anno septuagesimo septimo Hugo Diensis Episcopus, septimi Gregorii per Galliam Legatus, celebravit Synodum Pictaviensem, & in Synodalium Actorum ad Pontificem relatione scripsit: *Pestis & dedecus sanctæ Ecclesiæ, Archiëpiscopus Turonensis, & cum eo Episcopus Redonensis, totum penè occupaverunt Concilium. Redonensis namque comprobatus est reus, quia non priùs ordinatus in Clericum est ordinatus in Episcopum.* Ejusdem alia crimina enumerat, ac pergit: *Nos multorum precibus inclinati, nondum depositum, sed tamen suspensum, quia suæ utilis erat Ecclesiæ, vestra misericordia præsentandum & judicandum reliquimus.* Et hâc forsan occasione noster Gregorius emisit præ-

nnnnn sen-

sentem Canonem. Est Canon conformis Rescripto Alexandri. Iste Redonensis Episcopus fuit nomine Silvester. Laudata relatio exstat apud Hugonem Flaviniacensem. De nescio quo, qui necdum in Clericum benedictus se permisit consecrari in Subdiaconum, sanctum Ivonem consuluit Guilielmus Rothomagensis Archiëpiscopus: Et Ivo respondit partim ex Rescripto Alexandri, partim ex hoc Canone Gregorii. Integrum Rescriptum inseruit suis litteris, & addidit similes per saltum promotos dispensari posse, si honorifica eorum vita, aut Ecclesiæ utilitas ita exigat, alioquin nec adscendere posse, nec ministrare. Hæc posterior Responsi pars palàm desumpta est ex præsenti Canone. Vide plura apud Gregorium nonum sub titulo de Clerico ordinato per saltum. Hæc est novissima Tridentini Concilii sanctio: *Cum promotis per*
Sess. 23. cap. 14. *saltum, si non ministraverint, Episcopus ex legitima causa possit dispensare.* Ipsos esse à solo per saltum suscepto ordine suspensos sentit cum variis Augustinus Barbosa.

Alia à nobis necdum laudata aut exposita Gregorii Decreta refert Guido Abbas in libro Micrologo de Ecclesiasticis observationibus: *De signis,*
Cap. 14. *quæ super oblationem à diversis diversè fiunt, nos ab Apostolica Sede formam sumere præsertim decrevimus, unde totius Christianæ Religionis ordinem & originem suscepimus. Nam & illi Sedi nostro tempore talem Deus Gubernatorem, reverendæ, inquam, memoriæ Gregorium Papam imposuit, qui sub decem suis Antecessoribus à puero Romæ nutritus & eruditus, omnes Apostolicas traditiones diligentissimè investigavit, & investigatas studiosissimè in actum referre curavit. Hunc ergo Doctorem, religione & auctoritate præcipuum, immò Apostolicam traditionem per ipsum in consecrandis mysteriis potissimùm imitari decrevimus. Sicut nos ipsi per ipsum, & per Episcopos, qui ipsum imitati sunt, accepimus, imparem numerum semper in dispensatione signorum super oblationem observamus: Videlicet unam Crucem, vel tres, vel quinque faciendo. Et hoc utique non sine causa Mysterii. Nam in una & tribus unum & trinum Deum intimamus, in quinque autem quinquepartitam Domini Passionem significamus. Meritò autem impar numerus in Ecclesiasticis officiis frequentatur, quia numquam in duo æqualia unitate impediente dividitur. Sicut unitas sancta Ecclesia nullatenus eam in duo secari patitur.* Pergit Guido de alio Missæ ritu: *Posteà cum Corpore Dominico quatuor Cruces super calicem facimus dicendo*, Per ipsum, & cum ipso, & in ipso, *& quintam in latere Calicis, videlicet vulnus Dominici lateris significando. Undè & Calicem ex eodem latere cum Oblata tangimus, juxta Romanum Ordinem. Multi tamen tres tantùm Cruces super Calicem, & duas in ejus latere faciunt. Sed videtur incongruum, cum Christus nullum vulnus in latere habuerit, nisi unum. Sed reverendæ memoria*

ria Gregorius Papa fecit, quod beatus Anselmus Lucensis Episcopus ab eo se didicisse testatus est, & hoc ita semper observavit, nobisq; item observandum firmissimè inculcavit. Ut tamen tres super Calicem, & duæ Cruces ad ejus latus fiant cum Oblata, hodiè mandant Rubricæ Romani Missalis. Haud dubiè plura sunt hujus Gregorii Decreta. Latent aut perierunt.

Ipsius sanctissimam in Salernitano exilio vitam, Apostolicum de afflicta Ecclesia mœrorem, & sanctissimam mortem referunt in Cassinensis Monasterii Chronico Leo Ostiensis Episcopus, ac in Virdunensis Ecclesiæ Chronico Hugo Abbas Flaviniacensis. Leo addit illum etiam in monte Cassino, dum Missam celebraret, coruscasse miraculis. Hugo illum meritò titulat Confessorem & Martyrem. Fuit novus & verus istius sæculi Athanasius. Defunctus est die vigesimâ quintâ Maii, undecimi sæculi anno quinto post octogesimum. Et Salerni sepultus in Ecclesia sancti Matthæi Apostoli. Romana Ecclesia suo ipsum Martyrologio inscriptum ornat hoc titulo: *Beatus Gregorius Papa septimus, Ecclesiasticæ libertatis propugnator ac defensor acerrimus.* Quocirca Henricianorum & Guibertinorum de ejus finali circa suas sanctiones pœnitentia, mala morte, aut æterna damnatione calumniæ sunt ab omni fideli corde & ore proscribendæ atque damnandæ. Ejus in Sæculari ac Regulari Clero, nec non in fideli populo ad Apostolicam disciplinam reducendo ac reformando zelum ac ex pectore conatum Divina bonitas dignetur nobis infundere: *Excitet in cordibus nostris Spiritum, cui beatus Gregorius Papa servivit, ut eodem nos repleti studeamus amare quod amavit, & opere exercere quod docuit. Amen.*

FINIS.





ADDENDUM

Scholio septimi Canonis Quintilinoburgensis.

Quod etiam Græcorum Laïci sacra vasa tangere olim non potuerint, lucidè tradit in Oratione adversùm Arianos sanctus Gregorius Nazianzenus : *Quæ vasa ministerio sacro destinata, nec vulgi manibus attrectanda, impiorum manibus dedidi, nempè vel Nabuzardæ Coquorum Principi, vel Balthazaro, qui male in sanctis poculis perbacchatus est, atque ideò dignas amentia sua pœnas persolvit?* De isto crimine arguit Arianos.



IN-

INDEX
PRIMUS,
Qui Synopsis instar quidquid in Canonibus ac Capitulis hoc quinto Tomo explanatis decernitur, comprehendit.

A.

B.

C.

D.

E.

F.

G.

H.

I.

L.

M.

N.

O.

P.

R.

S.

V.

W.



INDEX
SECUNDUS.

Qui res omnes atque doctrinas memorabiles, in Notis ac Scholiis hoc Tomo pertractatas, complectitur.

B.

Be-

PPPPP Bri-

C.

 sus

Eu-

Ex-

F.

Ga-

G.

Gui-

H.

I.

rum

Ioan-

L.

M.

N.

Obla.

O.

P.

S. Pe-

Q.

R.

Ro-

Roma-

S.

T.

V.

W.

X.

Z.

F I N I S.







